

5 Februari 1947 (afl. 1)

No. 426—435

TRIBUNALEN IN NEDERLAND

EN ANDERE NA-OORLOGSCHE RECHTSPRAAK

No. 656—683

Redactie Tribunalen in Nederland:

Mr. G. C. M. VAN NIJNATTEN en **Mr. J. J. H. VAN DER BRUG**

Hoofd van het Centraal Tribunaal Kantoor

Secretaris v. h. Tribunaal te 's-Hertogenbosch

Redactie van de na-oorlogsche Rechtspraak (Bijz. Raad
van Cassatie, Bijz. Gerechtshoven, Rechtsherstel e.a.):

Mr. J. MILDERS

Rechter Arr.-Rechtbank te Zwolle

(VERSCIJNT WOENSDAG)

3^e JAARGANG

N.V. UITGEVERS-MAATSCHAPPIJ
W. E. J. TJEENK WILLINK, ZWOLLE

No. 656.

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK 'S-GRAVENHAGE, 6 Decem-ber 1945. (Mrs. Prof. Houwing, Dr. Zijlstra en Jhr. van Meeuwen).

Beschikking van het Beheersinstituut waarbij een pensioenovereenkomst is vernietigd op grond van art. 15 E 133, vernietigd.

Geen voldoende feiten gesteld waaruit het vereischte oogmerk zou kunnen blijken.

(Besluit Vijandelijk Vermogen (E 133) artt. 15, 43.)

G. A. E. van den Berg, requestant, gem. Mr. A. Schadee,

contra:

Het Nederlandsche Beheersinstituut, Bureau Rotterdam en Omgeving, gerequesteerde.

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;

Gezien vorenstaand request met bijlagen;

Gehoord den appelland van den Berg bij monde van Mr. A. Schadee, advocaat te Rotterdam en het Nederlandsche Beheersinstituut bij monde van zijn vertegenwoordiger;

O. dat ten deze vaststaat:

dat in Juli 1942 appelland van den Berg met de N.V. Handel- en Transport Maatschappij „Waldhof“ een „Ruhegehaltsvertrag“ heeft gesloten, waarbij aan van den Berg een pensioen van f 8400 per jaar werd verzekerd in de volgende gevallen:

a. bij duurzame arbeidsongeschiktheid;

b. bij ontslagneming na het bereiken van den 60-jarigen leeftijd;

c. wanneer van den Berg vóór het intreden van een der onder a en b genoemde gevallen met goedvinden van den raad van commissarissen op bijzondere gronden, ophoudt directeur te zijn, zulks met dien verstande, dat in het sub c genoemde geval de uitkeering zou worden verminderd met hetgeen van den Berg elders meer dan f 4500 zou verdienen;

dat een groot gedeelte der aandelen van Waldhof was Duitsch bezit en dat naast van den Berg slechts Duitsche directeuren stonden;

O. dat het Beheersinstituut bij beschikking van 5 Februari 1946 voormelde overeenkomst nietig heeft verklaard voor zover het geval onder c, zulks op grond:

dat die bepaling ongebruikelijk is en de uitkeering bovenmatig moet worden geacht;

dat de overeenkomst is eene rechtshandeling, indirect betrekking hebbende op het vermogen van vijandelijke onderdanen (de Duitsche aandeelhouders) en dat door die rechtshandeling schade aan dit vijandelijk vermogen is toegebracht;

dat aan het Beheersinstituut summier is gebleken, dat partijen tot die rechtshandeling het oogmerk hadden om maatregelen in den geest van het Besluit Vijandelijk Vermogen te verijdelen of te bemoeilijken, althans één van die partijen zulk oogmerk had

en dit oogmerk aan de wederpartij bekend was of redelijkerwijze bekend had behooren te zijn;

O. dat van den Berg tijdig van die beschikking in beroep is gekomen;

In rechte:

O. dat de beroepen beschikking steunt op art. 15 van het Besluit Vijandelijk Vermogen (No. E 133);

O. dat dit artikel in geval van nietigverklaring van rechtshandelingen, die — zooals ten deze — zijn aangegaan vóór het inwerkintreden van genoemd besluit, als eisch stelt, dat aan het Beheersinstituut summier moet zijn gebleken, dat de partijen met de rechtshandelingen het oogmerk hadden om maatregelen in den geest als bedoeld in dit besluit, te verijdelen of te bemoeilijken, of dat één der partijen tot de rechtshandeling zoodanig oogmerk had en dit oogmerk aan de wederpartij bekend was of redelijkerwijs bekend had behooren te zijn;

O. dat appelland als verklaring van het bevuste onderdeel van het contract aangeeft, dat tijdens den oorlog — en ook reeds daarvoor — herhaaldelijk pressie op hem was uitgeoefend om lid van de N.S.B. te worden; dat hij dit steeds weigerde en daarbij steun ondervond van de vier directieleden der Zellstofffabrik „Waldhof“; dat er echter kans bestond, dat laatstbedoelde directieleden door Nazi's zouden worden vervangen, in welk geval het voor appelland onmogelijk zou zijn langer met de andere directeuren samen te werken en hij zou worden ontslagen;

O. dat het Beheersinstituut die verklaring niet aanvaardbaar acht, maar nalaat voldoende feiten te stellen, waaruit het door art. 15 vereischte oogmerk zou kunnen blijken;

dat het wel wijst op het ongebruikelijke van het beding (wat trouwens door appelland wordt ontkend) en op het bezwarende karakter daarvan voor de vennootschap, maar deze factoren niet zonder meer het verboden oogmerk aannemelijk maken;

O. dat in den zomer van 1942 — de tijd waarin de overeenkomst werd gesloten — de asmogendheden nog belangrijke successen boekten op de verschillende fronten;

dat dit onaannemelijk maakt, dat ten tijde van het sluiten van de overeenkomst, bij de Duitsche tegenpartij van appelland het denkbeeld zou zijn opgekomen, dat het vermogen van Waldhof nog eens als vijandelijk vermogen in den zin van het besluit E 133 zou worden aangemerkt, terwijl ook bezwaarlijk appelland tegenover die tegenpartij zijne mogelijke overtuiging, dat Duitschland den oorlog verliezen zou, kon doen blijken of geloof doen vinden;

O. dat dus niet blijkt, dat bij het sluiten der overeenkomst het door art. 13 tot grondslag eener nietigverklaring vereischte oogmerk bij beide partijen of bij één harer met bekendheid daarvan aan de andere aanwezig was, zoodat de beroepen beschikking moet worden vernietigd;

O. dat uit het voorafgaande blijkt, dat de overige bezwaren van appelland buiten behandeling kunnen blijven en dat evenmin van belang is, of appelland al of niet een goed-Nederlander was, terwijl in elk geval een bewijsaanbod als door het Beheersinstituut gedaan, dat op de gezindheid van appelland nog wel iets te zeggen valt, als te vaag moet worden gepasseerd;

Rechtdoende in hooger beroep:

Vernietigt de beschikking, waarvan appelland verzoekt;

Veroordeelt het Beheersinstituut in de kosten, op het hooger beroep gevallen, welke aan zijde van appelland tot op deze uitspraak worden begroot op f 75.

No. 657.

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK AMSTERDAM, 22 Oct. 1946.
(Mrs. Jolles, Schreuder en van Zeggelen).

Verzoek om opheffing van een bestuursbenoeming in een N. V. Afgewezen, omdat er ook thans nog zoovele onzekerheden bestaan omtrent de N. V. in verband met de toepassing van het K. B. E 133, dat het Beheersinstituut terecht de benoeming heeft gehandhaafd.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100)
artt. 99, 18.)

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;

Gezien een verzoekschrift dd. 26 April 1946 (no. 218/46) van Jan Pieter Docter, wonende te Beverwijk, procureurs Mrs. J. Deenik, W. G. J. Veenhoven en H. J. Pot, en het daarop ingekomen verweerschrift d.d. 4 Juni 1946 (no. 363/46) van den heer H. J. Hellema, vertegenwoordiger van het Ned. Beheersinstituut District Haarlem;

Gehoord partijen en derzelve raadslieden;

Gehoord de getuigen;

Gezien de stukken;

O. dat verzoeker als Directeur en grootaandeelhouder der naamlooze vennootschap N.V. Vruchtenconserven, Groenten en Fruithandel v/h Gebrs. Docter te Beverwijk, bij zijn verzoekschrift beroep aantekent tegen een beslissing van verweerder, neergelegd in diens brief van 29 Maart 1946, waarbij zijn verzoek om intrekking van de benoeming dd. 22 Januari 1946 van bestuurders van de bovengenoemde naamlooze vennootschap, met de bevoegdheid van beheerders, werd afgewezen, en verzoeker den Raad verzoekt om bedoelde benoeming alsnog in te trekken en te verklaren, dat voor zulk een benoeming geen aanleiding (meer) bestaat;

O. dat volgens verweerder de overwegingen, die aanleiding hebben gegeven tot de benoeming van bestuurders van de naamlooze vennootschap, nog steeds ten volle van kracht zijn, weshalve verweerder concludeert tot afwijzing van het onderhavige verzoek;

O. dat ten tijde van de benoeming van bestuurders van voormelde N.V. v/h Gebrs. Docter twijfel bestond over de politieke betrouwbaarheid van verzoeker en van den met het oog op verzoekers afwezigheid blijkens proces-verbaal dd. 17-10-40 door de aandeelhoudersvergadering der N.V. tot waarnemend directeur benoemden H. van Lunzen te Beverwijk, die gedurende den oorlog de N.V. heeft bestuurd;

O. dat verzoeker op 1 Mei 1940 in Engeland vertoefde, op grond van zijn lidmaatschap van de N.S.B. in Engeland is geïnterneerd en aldaar geïnterneerd is gehouden tijdens den duur van de vijandelijke bezetting van het Rijk in Europa;

O. dat verzoeker zich er op beroept, dat hij omstreeks Paschen 1940 door zijn echtgenoot zijn lidmaatschap van de N.S.B. heeft doen opzeggen;

O. dat de Raad daarlaat of die opzegging als serieus kan worden beschouwd, nu zij niet is gedaan door verzoeker zelf, ofschoon deze destijds daartoe alle gelegenheid heeft gehad;

O. dat die opzegging naar het inzicht van den Raad in ieder geval nog niet den bestaanden twijfel tegen verzoekers politieke betrouwbaarheid wegneemt;

O. dat deze twijfel nog steeds bestaat, zooals blijkt uit een overgelegd schrijven van de Politieke Recherche Afdeling, Haarlem, van 16 Augustus 1946 blijkens hetwelk nog een onderzoek gaande is naar verzoekers antecedenen en verzoeker door voormelde instantie nog steeds als politiek onbetrouwbaar wordt beschouwd;

O. dat voornoemde H. van Lunzen ten tijde van voormelde benoeming van bestuurders van zijn vrijheid was beroofd wegens verdenking van collaboratie en derhalve behoorde tot de personen, bedoeld in art. 6 van het Besluit Vijandelijk Vermogen (no. E 133), doch thans — naar hij mededeelde — onvoorwaardelijk buiten vervolging is gesteld;

O. dat dit laatste echter voor een beoordeeling van het onderhavige verzoek naar het oordeel van den Raad weinig gewichtig is, vermits de twijfel aan verzoekers politieke betrouwbaarheid nog niet is opgeheven en genoemde van Lunzen bovendien thans geen andere functie meer in de N.V. vervult dan dat hij houder is van een of meer der aandelen;

O. voorts, dat de activa, waarover de N.V. het beheer heeft, voor een meer belangrijk deel vijandelijk vermogen zijn in den zin van art. 3 van voormeld besluit E 133 terwijl de N.V. bovendien voor belangrijke bedragen verbonden is jegens vijandelijke onderdanen in den zin van art. 2 van genoemd besluit;

O. immers, dat de in de fabriek der N.V. opgestelde machines voor het invriezen ter waarde van f 300,000 à f 400,000 in eigendom toebehooren aan de onder beheer gestelde N.V. Vita te 's-Gravenhage, welke aandelen toebehooren aan de Deutsche firma Andersen Hochsee Fischerei te Hamburg, aan

welke naamlooze vennootschap de N.V. v/h Gebrs. Docter voorts een belangrijke schuld heeft, terwijl tusschen deze beide vennootschappen nog een overeenkomst betreffende de exploitatie van bedoelde machines van kracht is;

O. voorts, dat in de boeken der vennootschap o.m. een schuld voorkomt, groot f 100,046.45 aan het bankierskantoor Huch en Schlüter te Brunswijk, doch er twijfel over bestaat, of gemeld bedrag inderdaad aan voormelde Duitsche firma dan wel aan verzoekers broeder P. C. Docter, destijds wonende te Brunswijk, verschuldigd is;

O. dat beide partijen erkennen, dat genoemde P. C. Docter een persoon is als bedoeld in art. 6 lid 1 van het Besluit E 133 en zijn vermogen onder beheer is gesteld;

O. dat bij het onderzoek niet voldoende opheldering is verkregen omtrent voormelde post van f 100,046.45, welke door bemiddeling van genoemden P. C. Docter is tot stand gekomen;

O. voorts, dat voornoemde P. C. Docter per 10 Februari 1943 in de boeken der vennootschap is gecrediteerd voor een bedrag van f 85,000 (waarvoor schuldbekentenissen blijken te zijn afgegeven) waarop rente is bijgeboekt, waarna hij per 15 Maart 1945 voor het geheele bedrag werd gedebiteerd om den volgende dag weder voor het volle bedrag te worden gecrediteerd, dat vervolgens chèques tot een gezamenlijk bedrag van f 55,000 door de vennootschap ten behoeve van genoemden P. C. Docter blijken te zijn afgegeven, waarna het resteerende bedrag, na rentebijgeschrijving groot f 30875.99 per 20 September 1943 in de boeken der vennootschap is afgeboekt, zonder dat gebleken is uit welken hoofde deze afboeking plaats vond;

O. dat al deze posten nog in onderzoek zijn bij den beheerder over het vermogen van voormelden P. C. Docter;

O. dat de Raad op voormelde gronden van oordeel is, dat er destijds gegronde redenen voor het Ned. Beheersinstituut hebben bestaan voor de benoeming van bestuurders van de genoemde N.V. v/h Gebr. Docter, met de bevoegdheid van beheerders, en er ook thans nog zooveel onzekerheden bestaan omtrent de genoemde N.V. in verband met de toepassing van het Besluit E 133, dat het Ned. Beheersinstituut niet onredelijk handelde door zijn beslissing om gemelde benoeming voorshands te handhaven;

O. dat het Ned. Beheersinstituut op grond van het Besluit Herstel Rechtsverkeer no. E 100 de bevoegdheid heeft tot benoeming van bestuurders van rechtspersonen met de bevoegdheid van beheerders en tot handhaving dezer benoeming, zoolang het Beheersinstituut daartoe gronden aanwezig acht;

O. dat de afwijzende beslissing van verweerder op het hem gedane verzoek tot opheffing der benoeming van bestuurders, resp. beheerders over de N.V. v/h Gebr. Docter derhalve naar het oordeel van den Raad dient te worden bekrachtigd en ver-

zoekers beroep daartegen dient te worden afgewezen;

Rechtdoende:

Wijst het onderhavige verzoek af.

No. 658.

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK GRONINGEN, 29 Nov. 1946.
(Mr. Dorhout).

Verzoekster in haar verzoek in kort geding tot ontruiming van een winkelpand niet-ontvankelijk verklaard, nu zij anderhalf jaar met haar rechtsmaatregel gewacht heeft en den indruk heeft gewekt van rechtsherstel te hebben afgezien.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100)
art. 150a.)

Etam's Kousenmaatschappij N.V., te 's-Gravenhage,

tegen:

1. W. R. Becker, 2. H. Oldenzijl, gerequestreerden, enz.

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.:

Ten aanzien der feiten:

O. dat requestrante eenige feiten heeft gesteld, die voor zooveel van belang, neerkomen op het navolgende:

Requestrante heeft krachtens contract dd. November 1937 van gerequestreerde sub 1 in huur gehad het te Groningen aan de Heerestraat no. 6 gelegen winkelhuis. Deze overeenkomst eindigde ultimo April 1941 terwijl verder was overeengekomen dat requestrante het recht had van drie optiejaren, zulks op dezelfde voorwaarden en tegen dezelfde huurprijs, alsmede dat partijen 4 maanden voor het eindigen van de huurtijd met elkaar moeten overleggen omtrent het aangaan van een nieuwe huurovereenkomst. Op 5 Januari 1944 heeft de over requestranten, zijnde een Joodsche zaak, aangestelde Verwalter de huur van voormeld perceel opgezegd althans niet verlengd. Vervolgens heeft gerequestreerde sub 1 dit perceel verhuurd aan gerequestreerde sub 2, die daarin een kapperszaak exploiteert. Na de bevrijding heeft requestrante, die belang heeft wederom een filiaal te Groningen te openen, zich tot gerequestreerden gewend om tot een minnelijke schikking te geraken, doch deze zijn daartoe niet bereid;

Requestrante acht, nu zij niet de beschikking over een ander perceel kan krijgen, thans een onverwilde voorziening noodzakelijk, zoowel in het algemeen belang, t.w. dat der Groningsche bevolking bij textielgoederen, alsook in eigen belang teneinde te voorkomen dat de concurrenten een voorsprong krijgen bij de verkoop van textielgoederen alsmede ter handhaving van haar goodwill;

Requestrante verzoekt Ons derhalve om in kort geding bij vonnis, uitvoerbaar bij voorraad, op de minuut, te bepalen:

1. dat gerequesteerde sub 2 het perceel Heerestraat no. 6 zal hebben te ontruimen binnen een bekwamen termijn met de zijnen en al het zijne, en de sleutels ter beschikking moet stellen van requestrante, met machtiging van requestrante om de ontruiming zoo noodig te doen bewerkstelligen met de hulp van den sterken arm der politie;

2. dat gerequesteerde sub 1 voormelde veroordeeling zal moeten gehengen en gedoogen;

een en ander onder zoodanige voorwaarden als door Ons zal worden bepaald, en met veroordeeling van gerequesteerde in de kosten van dit geding;

O. dat de gerequesteerden bij monde van hun gemachtigde ter zitting, voor zoover van belang, hebben geantwoord:

Requestrante maakt met haar actie misbruik van de gelegenheid om rechtsherstel te vragen, nu zij, nadat de termijnen voor het vragen van rechtsherstel bij voortdurende verlengd zijn, eerst na ruim 18 maanden na de bevrijding de onderhavige vordering instelt, terwijl zij toch reeds veel eerder voormelde actie had kunnen instellen;

Dat requestrante haar actie eerst thans instelt, vestigt de indruk, dat zij eerst heeft willen afwachten of het tijdstip van een hervestiging voor haar gunstig ware;

Verder heeft requestrante na de bevrijding, toen zij dus volkomen vrij was haar wil te bepalen, met gerequesteerde sub 2 afgesloten, c.q. bekrachtigd, een huurovereenkomst nopens de inventaris van het litigieuze perceel en daarvan nakoming en betaling gevorderd tot op heden;

O. verder, dat partijen ter zitting nog hebben gerepliceerd en gedupliceerd;

Ten aanzien van het recht:

O. dat requestrante vordert, dat gerequesteerde sub 2 in kort geding zal worden veroordeeld het perceel Heerestraat no. 6 te Groningen binnen een bekwamen termijn te ontruimen ten behoeve van requestrante, stellende dat zij, zijnde een zoogenaamde joodsche zaak, dit perceel krachtens een met gerequesteerde sub 1 gesloten huurovereenkomst tot ultimo April 1944 in gebruik heeft gehad, maar dat deze rechtsverhouding toen een einde heeft genomen, doordat de door de Deutsche autoriteiten aangestelde Verwalter de overeenkomst heeft opgezegd, welke opzegging nimmer zou hebben plaats gevonden, indien requestrante niet onder beheer was gesteld;

Dat hetzelfde perceel vervolgens is verhuurd aan den gerequesteerde sub 2, die daarin een kapperszaak exploiteert;

O. dat wijders ter terechtzitting uit de verklaringen van partijen voor Ons is komen vast te staan, dat de Verwalter van requestrante den winkelopstand heeft verhuurd aan den gerequesteerde sub 2 voor

een huurprijs van f 325 per jaar, welke huurovereenkomst na de bevrijding door requestrante is bekrachtigd, hebbende zij immers de per 1 November 1945 en 1 Mei 1946 verschenen huurtermijnen van gerequesteerde sub 2 aanvaard, ja zelfs hen tot betaling aangemaand;

O. dat requestrantes gemachtigde Ons ter terechtzitting deze handeling heeft verklaard door aan te voeren, dat requestrante na de bevrijding eerst heeft willen aanzien of haar filialen wel levensvatbaarheid zouden hebben;

O. dat Wij in deze omstandigheden, daar gelaten dat Wij in verband met een mogelijke verwerking van recht de uitspraak in de hoofdzaak dubieus achten, hetgeen op zichzelf voor Ons reeds aanleiding zou zijn om in deze zaak geen beslissing in kort geding te nemen, waarvan de gevolgen van verstrekkende aard zouden zijn, requestrante in haar vordering niet-ontvankelijk achten;

Dat immers, ook al moge requestrante momenteel, gezien de meer gunstige aspecten in de kousenhandel, belang hebben bij een spoedige ontruiming van de litigieuze winkel, thans in huur bij gerequesteerde sub 2, en Wij Ons op dien grond bevoegd achten om van de vordering kennis te nemen, Wij het toch niet redelijk achten om dezen gerequesteerde, die vroeger nooit tot ontruiming is aangemaand en wien het thans moeilijk zal vallen een ander perceel te vinden, ten behoeve van requestrante, die zelf anderhalf jaar met haar rechtsmaatregelen heeft gewacht en den indruk heeft gewekt daarvan af te zien, op korten termijn tot ontruiming te noodzaken;

Rechtdoende:

Verklaren Ons bevoegd kennis te nemen van de ingestelde vordering;

Verklaren requestrante niet-ontvankelijk in deze vordering;

Veroordeelen requestrante in de kosten van het geding, aan de zijde van gerequesteerden begroot op f 100.

No. 659.

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK AMSTERDAM, 15 Oct. 1946.

(Mr. Dijksterhuis).

In afwachting van het Rechtsherstel ten behoeve van het Overlijdensfonds der A.O.F. zal de Centrale niet verplicht zijn de door haar overgenomen polissen uit te betalen aan gerequesteerde.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100) art. 150a.)

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;

Gezien een verzoekschrift van De Onderlinge Verzekeringsmaatschappij Uitkeeringsfonds bij overlijden van de Subsidiary

High Cort Nederland België der Ancient Order of Forssters, hierna te noemen het Overlijdensfonds der A.O.F., gevestigd te Amsterdam, adv. en proc. Mr. Gerard Polak, gericht tegen

a. de N.V. de Centrale Arbeidersverzekerings- en Depositobank, gevestigd te 's-Gravenhage,

b. de gezamenlijke erfgenamen van wijlen Zalling Baarslag, te weten: enz.

Gehoord partijen te Onzer terechtzitting van 8 October 1946, en wel requestante bij monde van haar gemachtigde Mr. G. Polak, gerequesteerde sub a (hierna de Centrale te noemen) bij monde van haar gemachtigde Mej. Mr. M. A. Suyling, gerequesteerde sub b. 1 in persoon, die tevens verklaarde op te treden als lasthebster van gerequesteerde sub b 2;

O. dat de vordering er toe strekt, dat hangende het definitieve rechtsherstel t.a.z. van de overdracht door den liquidateur van het Overlijdensfonds aan de Centrale van een groep niet-Joodsche verzekeringen in het algemeen en van de overdracht van de ten name van den erflater van gerequesteerde sub b, Z. Baarslag, overgenomen verzekering in het bijzonder, de Centrale niet verplicht zal zijn het krachtens haar polis 967813 verschuldigde aan gerequesteerden sub b uit te betalen;

O. dat op grond van de gestelde, door gerequesteerde niet weersproken, feiten voldoende aannemelijk is, dat, nu bij beschikking van het Nederlandsche Beheersinstituut de door den bezetter bevolen liquidatie van het Overlijdensfonds met terugwerkende kracht ongedaan is gemaakt, dit fonds rechtsherstel zal kunnen verkrijgen ten aanzien van de overdracht aan de Centrale van een bedrag groot ruim f 105.000, zijnde de wiskundige reserve van bij haar aange-gane, door de Centrale overgenomen, verzekeringen van een groep van haar leden, die de zoogenaamde ariër-verklaring hadden geteekend;

O. dat genoemd bedrag was een deel van de totale, thans uit het vermogen van het Overlijdensfonds verdwenen, wiskundige reserve, welke tot waarborg strekte van alle verzekeringen, ook van die, welke door joden werden aangegaan, en op dien grond door den bezetter waren vervallen verklaard;

O. dat, nu de strekking van het te verleenen rechtsherstel is, dat ook de rechten der laatstgenoemde groep worden hersteld, hiermede niet te verenigen is, dat een groep verzekerden, tot wie ook de erflater van gerequesteerde sub b behoorde, tengevolge van het feit, dat zij door den liquidateur van het Overlijdensfonds in staat is gesteld hunne rechten te behouden door zich bij de Centrale te verzekeren, in een betere positie zou verkeerden dan haar door den bezetter van hunne rechten vervallen verklaarde medeverzekerden;

dat het, nu blijkbaar de financiële positie van het Overlijdensfonds nog niet te overzien is, het niet onredelijk voorkomt, dat —

zolang het Overlijdensfonds niet in het bezit van haar vroegere activa is hersteld — uitbetaling door de Centrale aan eerstgenoemde groep verzekerden, welke vermindering der overgedragen wiskundige reserve ten gevolge heeft, achterwege blijft;

dat hierbij wordt uitgegaan van de verwachting, dat het Overlijdensfonds, gelijk zijn belang trouwens medebrengt, spoedig maatregelen tot het verkrijgen van rechtsherstel neemt;

O. dat op voormelde gronden het gedaan verzoek voor toewijzing vatbaar is in voege, als in het dictum te omschrijven, terwijl Wij — nu gerequesteerde sub a zich aan Ons oordeel heeft gerefereerd en gerequesteerde sub b geen verweer hebben gevoerd — termen aanwezig achten de kosten te compenseren, als hieronder te vermelden;

Rechtdoende:

Bepalen, dat hangende het definitief rechtsherstel ten aanzien van de overdracht door den liquidateur van het Overlijdensfonds aan de Centrale van de ten requeste genoemde groep van niet-Joodsche verzekeringen in het algemeen en van de verzekering ten name van Z. Baarslag in het bijzonder, de Centrale niet verplicht zal zijn het krachtens haar polis 967813 verschuldigde aan gerequesteerden sub b of hare rechtverkrijgenden uit te betalen;

Veroordeelen gerequesteerden sub b deze uitspraak te gehengen en te gedoogen;

Verklaren deze uitspraak uitvoerbaar bij voorraad;

Compenseeren de proceskosten in dier voege, dat iedere partij haar eigen kosten draagt.

No. 660.

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK 'S-GRAVENHAGE, 21 Nov. 1946. (Prof. Mr. Kolléwijn).

Rechtsherstel betreffende overeenkomst van levensverzekering.

Het verzoek tot aanhouding der beslissing totdat een nadere wettelijke regeling zal zijn tot stand gekomen als ongeoorloofde rechtsweigering of onwettige schorsing gepasseerd.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100) artt. 23, 33.)

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;

Gelezen het request d.d. 28 Maart 1946 van Jan Frederik van Leer, wonende te Gouda, ten deze domicilie kiezende ten kantore van zijn gemachtigde Mr. F. van Leer te Amsterdam;

Nog gelezen het daarop ingekomen antwoord van 22 Mei 1946 van de N. V. Nederlandsche Sociëteit van Levensverzekeringen gevestigd te Amsterdam, ten deze domicilie kiezende ten kantore van haar procureur Mr. M. A. Suyling, concludeerende

onder handhaving van haar bereidverklaring tot herstel der polissen voor een/vierde gedeelte met toepasselijkverklaring der oorlogsclausule, tot afwijzing van het verzoek met veroordeeling van Jan Frederik van Leer in de kosten van het geding;

Subsidiair tot aanhouding der beslissing totdat een nadere wettelijke regeling met betrekking tot Joodsche polissen zal zijn tot stand gekomen; enz.;

O. dat tusschen partijen vaststaat, dat tusschen J. F. van Leer en de gerequesteerde maatschappij de bovenbedoelde overeenkomsten van levensverzekering, vastgelegd bij de polissen Nos. 72739 en 72740, zijn gesloten; dat deze polissen steeds in de macht van requestrant zijn gebleven en dat ingevolge de verordening van den Rijkscommissaris No. 54/1943 door gerequesteerde driekwart van de reservewaarde dier polissen in Juni 1944 aan Lippmann, Rosenthal & Co, is betaald;

O. dat de gerequesteerde maatschappij, onder handhaving van haar bereidverklaring de beide polissen voor een vierde gedeelte te herstellen, heeft betoogd, dat zij, door de betaling aan Lippmann, voor het overige van haar verplichtingen uit de gesloten levensverzekeringsovereenkomsten zou zijn bevrijd op grond van het bepaalde bij het 1e lid van art. 33 van het Besluit Herstel Rechtsverkeer;

dat echter voor de toepassing van dit voorschrift in elk geval vereischt is, dat er een schuldenaar zij, die jegens een schuldeischer, al of niet onder voorwaarden, tot betaling gehouden was, klaarblijkelijk volgens de voorschriften van het, afgezien van onrechtmatige bezettingsmaatregelen, hier te lande geldende recht, terwijl dan verder rekening wordt gehouden met een tijdens de bezetting onder oorlogsomstandigheden ontstane en toen bestaande verplichting, ingevolge welke deze schuldenaar aan een ander dan zijn rechtmatigen schuldeischer heeft betaald;

dat derhalve in deze beslissend is de vraag of de verzekeringsmaatschappij krachtens de overeenkomst van verzekering gehouden was tot de betaling van de afkoop-som; dat de bijvoeging „al of niet onder voorwaarden” niet op een voorwaardelijke verplichting kan wijzen, in welk geval ook de verbintenis onder tijdsbepaling zeker zou zijn genoemd, doch de betekenis moet hebben van bepaalde condities waaraan voldaan moet zijn, teneinde een eisch tot betaling te wettigen; dat een zoodanige schuldenaar dan volgens het artikel ook door betaling aan een ander dan zijn schuldeischer tegen den regel van het gemeene recht bevrijd kan blijven, ook indien de rechtshandeling waardoor het bezit der inschuld voor den oorspronkelijken schuldeischer verloren ging, door dezen Raad wordt nietig verklaard.

dat nu de onderhavige verzekeringsovereenkomsten niet afkoopbaar zijn gesteld en de „verplichting” tot betaling van de afkoopwaarde eerst is ontstaan door de

machtsmaatregelen van den bezetter, krachtens welke aan Lippmann, Rosenthal & Co een „recht” werd toegekend om drie-vierde van de premiereserves van de verzekeringsmaatschappij te vorderen; dat de laatste alzoo niet was een tot betaling gehouden schuldenaar als bedoeld in art. 33 lid 1 van het Besluit Herstel Rechtsverkeer, zoodat het op dit artikel gedane beroep niet opgaat;

O. dat de Raad nu heeft te beslissen in hoeverre de bij de artt. 23 e. v. van dat Besluit gestelde voorwaarden tot Rechts-herstel in deze zaak zijn vervuld;

O. te dien aanzien, dat de rechtsbetrekkingen in kwestie zijn teniet gegaan tengevolge van een handeling tijdens de vijandelijke bezetting van het Rijk in Europa in vijandelijk gebied verricht op grond van een bezettingsmaatregel als bedoeld bij art. 25 onder C, zoodat behoudens blijk van het tegendeel moet worden aangenomen, dat het achterwege laten van het verlangde ingrijpen hier onredelijk zoude zijn;

dat het tegendeel in deze door gerequesteerde in de eerste plaats is betoogd op den grond dat het afsluiten van de twee litigieuze verzekeringsovereenkomsten in de plaats van een zoogenaamde gemengde polis een speculatie van requestrant zou zijn geweest teneinde aan de te verwachten maatregelen van den bezetter ten aanzien van afkoopbare verzekeringen te ontkomen en dat nu deze speculatie door de onvoorzienbare verordening 54/1943 mislukt is, het onredelijk zou wezen het risico der door requestrant wel overwogen keuze op de Societeit te leggen;

O. dat echter dit betoog het tenietgaan van requestrants rechten tegenover de Societeit door een door deze verrichte betaling welke niet aan de vereischten van art. 33 lid 1 voldoet, nooit zal kunnen verklaren en daaruit dan ook niet kan blijken, dat het achterwege laten van het ingrijpen van den Raad, redelijk zou wezen, terwijl in het betoog van gerequesteerde, indien dit hout sneed, toch zeker voor de verdeling van het risico aan het optreden van de Societeit, van wie het initiatief tot het afsluiten van gepaarde verzekeringen als de onderhavige is uitgegaan, nog grooter betekenis zou moeten worden gehecht dan aan het toetreden van requestrant, die op haar aanbod inging;

O. dat de Hollandsche Societeit in de tweede plaats naar voren heeft gebracht, dat zij ten opzichte van de betaling aan Lippmann, Rosenthal & Co, in een dwangpositie zou hebben verkeerd, doch daargelaten nog de vraag, of de schade door haar door een afgedwongen betaling geleden in billijkheid op requestrant zou mogen worden afgewenteld, het relaas der feiten het bestaan van deze dwangpositie niet heeft aangetoond;

dat gerequesteerde immers juist ten aanzien van de door dezen requestrant afgesloten overeenkomsten niet heeft kunnen aantoonen op grond waarvan zij deze ver-

zekeringen in haar boeken als „Joodsch” had gemerkt, terwijl, indien de veronderstelling van gerequestreerde, dat dit wel zal zijn geschied, omdat zij van Lippmann. Rosenthal & Co. daarover „een telefoontje” had ontvangen, juist mocht zijn, de Raad van meening is, dat dan van de kant van de Nederlandsche Societeit toch minstens het verzoek tot nader bewijs en schriftelijke verklaring door Lippmann had mogen zijn verwacht, alvorens de voor requestrant, niet alleen in vermogensrechtelijk opzicht, zoo gevaarlijke aantekening „Joodsch” in de boeken was gesteld, zoodat hier van een dwangpositie van de Societeit met betrekking tot deze verzekeringen zeker niet kan worden gesproken;

O. dat gerequestreerde tenslotte subsidiair heeft verzocht, dat de Raad zijn beslissing zal aanhouden totdat een nadere wettelijke regeling met betrekking tot Joodsche polissen zal zijn tot stand gekomen en dit verzoek ter terechtzitting nader heeft geadstrueerd met de mededeeling, dat wettelijke maatregelen die langen tijd vastgesteld waren toegezegd, thans ernstig in voorbereiding zouden zijn, doch de Raad van meening is, dat het weigeren of opschorten van een beslissing op grond van een verwachte wettelijke regeling ongeoorloofde rechtsweigeren dan wel onwettige schorsing van het geding zou beteekenen;

O. dat op bevenstaande gronden de eisch kan worden toegewezen en requestrant in zijn rechten uit de voormelde polissen hersteld, waarbij het vanzelf spreekt, dat ook de op hem drukkende verplichtingen herleven, zoodat hij de achterstallige premies zal hebben te voldoen, terwijl er geen aanleiding bestaat ten aanzien van de door gerequestreerde bij peidooi gestelde verplichting van requestrant tot cessie van zijn vordering op Lippmann een beslissing te nemen, aangezien door de herleving der verzekeringsovereenkomst vaststaat, dat alleen aan de Nederlandsche Societeit het recht toekomt de door haar bij Lippmann, Rosenthal en Co. gestorte gelden terug te vorderen;

Rechtdoende:

Doet herleven de tusschen de Nederlandsche Societeit van levensverzekeringen N.V. en Jan Frederik van Leer bij polissen Nos. 72739 en 72740 aangegane overeenkomsten van levensverzekering, met toepasselijk verklaring der oorlogsclausule op polis No. 72739;

Veroordeelt gerequestreerde in de kosten tot op deze uitspraak aan de zijde van requestrant begroot op f100.

No. 661.

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK 'S-GRAVENHAGE, 7 Nov. 1946. (Mr. van Hinloopen Labberton).

Inschrijving door den beheerder van „de Centrale” voor 100 aandelen in de emmissie van de Landelijke Hypotheekbank N.V.

vernietigd en gerequestreerde veroordeeld, tegen terugontvangst van deze 100 aandelen, aan verzoekster terug te betalen f101.500. Een normaal beheerder zou zijne medewerking tot dezen transactie niet hebben verleend, zoodat toewijzing der vordering billijk en redelijk wordt geacht.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100) art. 23.)

N. V. Centr. Arb. en Deposito-bank, requestrante,

tegen:

Landel. Hyp. bank, gerequestreerde in deze.

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;

Gezien het request en het door gerequestreerde ingediend antwoord dd. 17 Mei 1946;

Gehoord partijen, requestrante bij monde van Mr. O. B. W. de Kat, advocaat en procureur te 's-Gravenhage, gerequestreerde bij monde van Mr. A. E. J. Nysingh, advocaat en procureur te 's-Gravenhage;

O. dat van de ingestelde vorderingen ter zitting van 3 October 1946 de vordering ten aanzien der obligaties is ingetrokken, zoodat van het petitum het sub 2 gevorderde vervalt;

O. dat de in het antwoord gedane ontkenningen der gestelde feiten ter zitting niet is gehandhaafd en gerequestreerde zich aan 's Raads oordeel heeft gerefereerd, zoodat als vaststaand is aan te nemen dat inderdaad door of vanwege den vijand, tijdens de bezetting van ons land, het beheer over requestrant's vermogen is opgedragen aan Jhr. J. A. H. van der Does, die niet op de door de wet en de statuten van requestrant voorgeschreven wijze daartoe was aangewezen en die, hoewel daartoe niet bevoegd zijnde, in December 1943 voor 100 aandelen a f1000 nominaal heeft ingeschreven bij de uitgifte van aandelen van de Landelijke Hypotheekbank N. V. te 's-Gravenhage;

O. dat deze transactie, waarvan thans nietigverklaring wordt gevraagd, naar 's Raads oordeel van dien aard was, dat een normaal beheerder daaraan zijne medewerking niet zou hebben verleend, daar van algemeene bekendheid was dat de Landelijke Hypotheekbank N. V. was opgericht met het onwettig en moreel niet te verdedigen doel de financiering te vergemakkelijken van de maatregelen van den bezetter tot wederrechtelijke ontneming van de eigendommen van Joodsche Nederlandsche onderdanen, terwijl bovendien met deze transactie uiteraard een meer dan normaal risico werd geloopt;

O. dat de gerequestreerde het verweer heeft gevoerd, dat de vernietiging van de gewraakte transactie feitelijk ten laste zou komen van de andere crediteuren, speciaal ook van den Staat der Nederlanden, doch zich ter zitting ook op dit punt aan 's Raads oordeel heeft gerefereerd;

O. dienaangaande, dat ditzelfde verschijnsel zich bij elk verhaal op een insolventen

debiteur voordoet en er geen enkele reden is aangevoerd, waarom requestrante hare rechten in deze niet zou mogen geldend maken;

O. dat de bepalingen van art. 70 en volgende van het K. B. E 100 aan deze vordering niet in den weg staan, aangezien hier geen erkenning van recht op de aandeelen wordt gevraagd, doch vernietiging van de inschrijving bij de emissie, een onderwerp, waaromtrent het IVe Hoofdstuk geen bepalingen bevat;

O. dat requestrante een vergunning heeft overgelegd van het Beheersinstituut om de onderwerpelijke vordering in te stellen;

O. dat de ingestelde vordering, als voldoende aan de eischen van K. B. E 100 j^o. F^o 272, ontvankelijk is te achten, terwijl ze ons tevens billijk en redelijk voorkomt, met uitzondering van de gevraagde rente over den koopprijs der aandeelen;

Beschikkende:

Wijst de ter terechtzitting verminderde vordering ten deele toe;

Vernietigt de ten requeste breeder omschreven inschrijving bij de uitgifte van 100 aandeelen op naam à f 1000 nominaal van de Landelijke Hypotheekbank N. V.;

Veroordeelt de gerequesteerde om tegen terugontvangst dier 100 aandeelen aan requestrante te betalen de somma van f 101,500;

Ontzegt het meer en anders gevorderde;

Veroordeelt gerequesteerde in de kosten tot op deze beschikking begroot op f 60.

No. 662.

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK 'S-GRAVENHAGE, 9 Nov. 1946. (Mr. van Haeften).

Verzoeker heeft als koper van een Joodsch pand f 1000 rouwkoop betaald om de koopovereenkomst ongedaan te maken. Verzoeker vraagt nietigverklaring van de koop en van de rouwkoop-overeenkomst en veroordeeling van gerequesteerde tot terugbetaling van het betaalde bedrag.

Verzoek toegewezen met veroordeeling van gerequesteerde tot terugbetaling van het ontvangen bedrag.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100) art. 23 en vlg.)

C. H. Kalis te Schiedam, requestrant gem. Mrs. Polak en Jalink, tegen:

Nederlandsch Beheersinstituut, Bureau Rotterdam e. O., als beheerder over A. C. van Dam, gerequesteerde.

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;

Gezien het verzoekschrift van Cornelis Hendrik Kalis, wonende te Schiedam, te dezer zake domicilie kiezende ten kantore van Mrs. Polak en Jalink te Rotterdam.

alsmede het daarop ingekomen antwoord van het Nederlandsch Beheersinstituut, Bureau Rotterdam en Omgeving, als beheerder over het vermogen van den thans gedetineerden Albert Cornelis van Dam;

Gehoord partijen ter terechtzitting van 10 October 1946, requestrant bij monde van zijn gemachtigde Mr. W. Jalink, gerequesteerde bij monde van Mevr. Mr. H. M. de Kat-Presser;

O. dat uit den inhoud van de ingediende requesten, van de overgelegde stukken en van de mondeling door partijen gegeven toelichting is af te leiden, dat tusschen hen als vaststaande mag worden aangenomen:

dat in Februari 1943 tusschen partijen is tot stand gekomen eene overeenkomst, waarbij de requestrant van den gerequesteerde kocht twee panden aan den Scherm-laan 40 en 42 te Rotterdam, dat de requestrant twee dagen na de onderteekening van de voorloopige koopacte de requestrant den gerequesteerde mededeelde besloten te hebben af te zien van dien koop, dat een gemachtigde van den gerequesteerde daarop den requestrant mededeelde dat deze eenzijdige verbreking der overeenkomst niet gedoogde en dreigde met het nemen van rechtsmaatregelen, waarop partijen blijkens den inhoud van eene overgelegde acte tot overeenstemming zijn geraakt ten aanzien van de ontbinding dier koopovereenkomst tegen betaling van f 1000 schadevergoeding door den requestrant aan den gerequesteerde, welk bedrag is betaald;

dat de requestrant, stellende dat hij destijds aan den gerequesteerde geschreven heeft van den koop af te zien, omdat hij terstond na het sluiten van den koop bemerkte, dat de gekochte panden Joodsch eigendom waren, op de gronden in zijn request uitvoerig gesteld, aan den Raad verzoekt heeft de rechtsbetrekkingen, door den gestelden koop en de verbreking van dezelfde tegen betaling van eene schadevergoeding van f 1000 nietig te verklaren, omdat het achterwege laten van zoodanig ingrijpen onredelijk zoude zijn uit hoofde van het ontbreken van geoorloofde oorzaken voor de totstandkoming der aangevallen overeenkomsten;

dat het Nederlandsch Beheersinstituut, ten deze optredende als hierboven nader omschreven, blijkens den inhoud van zijn verweerschrift den requestrant niet ontvankelijk acht in zijn beroep, omdat de requestrant den hem ten dienste staanden termijn voor het instellen van hooger beroep tegen de afwijzende beschikking — een brief waarin het Beheersinstituut mededeelde in de vordering van den requestrant niet te kunnen treden — ongebruikt zoude hebben laten verstrijken, en overigens het verzoek van den requestrant op verschillende gronden, heeft bestreden, die voor zooveel van belang hierna zullen worden besproken;

O. dat het Nederlandsch Beheersinstituut bij de bestrijding van het verzoek weliswaar het aanvankelijk heeft willen doen

voorkomen als zoude de requestrant in beroep zijn gekomen van eene beschikking van het Beheersinstituut en geconcludeerd heeft tot niet-ontvankelijk verklaring van den requestrant in zijn beroep, omdat dit niet tijdig zoude zijn ingesteld, doch dat dit Instituut bij nadere beschouwing bij de mondelinge toelichting de onjuistheid van deze stelling en conclusie erkend heeft en verzocht heeft in de eerste en vijfde met „dat” beginnende alinea van zijn request alsmede in de conclusie inplaats van „beroep” te willen lezen „verzoek”, tegen inwilliging van welk verzoek de requestrant zich niet heeft verzet;

O. dat de Raad het standpunt van het Beheersinstituut na deze wijziging van zijn verweerschrift aldus opvat, dat het Instituut bedoeld heeft te stellen, dat de requestrant in zijn verzoek niet zoude kunnen worden ontvangen, omdat hij, door niet tijdig in beroep te zijn gekomen van de afwijzende beschikking van het Beheersinstituut, zijn recht zoude hebben verwerkt zich rechtstreeks tot den Raad te wenden ter handhaving van zijn vermeende rechten;

O. dat de Raad dit standpunt als onjuist verwerpt, omdat, indien al de eenvoudige schriftelijke mededeeling van het Beheersinstituut, dat „in de vordering van den heer C. H. Kalis niet kan worden getreden” te beschouwen zoude zijn als eene afwijzende beschikking van dit Instituut, van eene zoodanige rechtsverwerking, als in de voorafgaande overweging bedoeld, eerst dan sprake zoude kunnen zijn, indien het niet instellen van hooger beroep zoude kunnen worden beschouwd als eene stilzwijgende erkenning van de juistheid van het standpunt van het Beheersinstituut ten aanzien van de ingediende vordering, terwijl toch voor het aannemen van eene zoodanige erkenning geen enkele grond bestaat;

O. dat naar het oordeel van den Raad uit de gestelde bijzondere omstandigheden en de gewisselde brieven mag worden afgeleid, dat de requestrant inderdaad tot zijn voorstel om den aanvankelijk gesloten koop te ontbinden is gekomen, doordat hij terstond na het sluiten van dien koop bemerkte, dat de gekochte perceelen Joodsch eigendom waren, en de gerequesteerde er niet in is geslaagd het voor den Raad aannemelijk te maken, dat hiervoor een andere reden zoude hebben bestaan;

O. dat de gerequesteerde niet betwist, dat voor de gestelde koopovereenkomst eene ongeoorloofde oorzaak zoude hebben bestaan, doch dit wel betwist ten aanzien van de daarop gevolgde overeenkomst tot ontbinding dier koopovereenkomst met de verplichting van den requestrant om f 1000 schadevergoeding te betalen;

O. dat de gerequesteerde daarbij vergeet, dat van het oogenblik af, dat de rechtsbetrekking van partijen, uit de gesloten koopovereenkomst voortvloeiende, uit hoofde van het ontbreken van eene ongeoorloofde oorzaak is nietig verklaard aan

de op de verbreking van dien koop geënte overeenkomst tot betaling van schadevergoeding als gevolg dier verbreking, elke redelijke grond blijkt te hebben ontbroken;

O. dat uit het overwogene is af te leiden, dat het achterwege laten van het ingrijpen, bedoeld in art. 23 Besluit Herstel Rechtsverkeer, in verband met de bijzondere omstandigheden, nu tevens tusschen partijen vaststaat, dat de aangevallen rechtsbetrekkingen tijdens de vijandelijke bezetting van het Rijk in Europa zijn tot stand gekomen, en beide partijen ingezetenen van het Koninkrijk zijn, onredelijk zoude zijn, weshalve het verzoek, in voege als hieronder bepaald, behoort te worden ingewilligd:

Beschikkende:

Verklaart nietig de rechtsbetrekking tusschen partijen ontstaan door de ten rechte gestelde op 10 Februari 1943 gesloten koopovereenkomst betreffende de panden Schermlaan 40 en 42 te Rotterdam;

Verklaart voorts nietig de overeenkomst op 25 Februari 1943 tusschen partijen gesloten voorzooveel daarbij werd bepaald, dat de daar gestelde ontbinding der koopovereenkomst zoude geschieden tegen betaling van f 1000 door den requestrant C. H. Kalis;

Veroordeelen den gerequesteerde A. C. van Dam om aan den requestrant tegen kwijting voormeld bedrag van f 1000 terug te betalen en verwijst den gerequesteerde in de kosten van het geding tot op deze uitspraak aan zijde van den requestrant begroot op f 10 aan verschotten en op f 60 aan salaris.

No. 663.

RAAD RECHTHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK AMSTERDAM, 18 Nov. 1946.
(Mrs. Jhr. v. d. Does de Willebois, Dijksterhuis en Craandijk).

Gerequesteerde heeft op 1 April 1945 een perceel gehuurd van Holthausen, welke huurovereenkomst is beëindigd op 31 Maart 1946, waarna door beschikking van den Kantonrechter een nieuwe huur is ingegaan. Verzoekers, als beheerders over Holthausen, niet ontvankelijk verklaard in hun verzoek tot nietigverklaring van deze laatste huurovereenkomst en tot ontruiming. Verzoeker Kohn, na beschikking van den Kantonrechter waarbij hij geen partij was, hersteld in den eigendom van het perceel, wel ontvankelijk en ten zijnen verzoeken is de huurovereenkomst nietig verklaard en de ontruiming bevolen.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100) art. 23 en vlg.)

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.:
Gezien een verzoekschrift ingekomen ter griffie op 17 September 1946 van:

1. Jan Joost Geluk en Eldad Kohn of

Cohn, beiden wonende te Amsterdam in hunne hoedanigheid van beheerders over Karl Holthausen, gewoonnd hebbende te Amsterdam;

2. Eldad Kohn of Cohn, voornoemd, in zijn hoedanigheid van bewindvoerder over zijn afwezigen vader L. N. Kohn (gemachtigde Mr. J. van Dijk):

strekkende tot nietigverklaring van de huurovereenkomst op 1 April 1945 gesloten tusschen O. A. Wollmann namens Karl Holthausen en de Venootschap onder de firma Gebroeders van der Wateren, handelend onder de benaming „Drukkerij en Papierwarenfabriek „De Phoenix” ten aanzien van het perceel Govert Flinkckstraat 404 te Amsterdam met veroordeeling tot ontruiming van dat perceel; enz.;

O. dat tusschen partijen vaststaat, dat op 16 Maart 1943 het handelsbedrijf van L. N. Kohn, zijnde een Joodsch bedrijf door de N.A.G.U. als Veräußerungstreuhanderin” is verkocht aan Karl Holthausen en dat in dezen koop was inbegrepen het perceel Govert Flinkckstraat 404 te Amsterdam, alwaar een cartonagefabriek van Kohn was gevestigd, welk perceel op 1 April 1945 door O. A. Wollmann namens Karl Holthausen verhuurd is aan gerequestreerde, welke huur op 31 Maart 1946 is geëindigd:

dat evenzeer vaststaat, dat gerequestreerde, na te zijn aangezegd het perceel na geëindigde huur te verlaten, zich tot den Kantonrechter te Amsterdam heeft gewend, die op 16 April 1946 heeft beslist, dat de ontruiming van het perceel niet door den verhuurder, zijnde Karl Holthausen kon worden gevorderd;

dat tenslotte gerequestreerde heeft erkend, dat na de uitspraak van den Kantonrechter, L. H. Kohn in den eigendom van genoemd perceel hersteld is;

O. dat gerequestreerde, die niet tegensprekt, dat de huurovereenkomst, waarvan thans de nietigverklaring wordt gevorderd, een rechtsbetrekking is als bedoeld in de artt. 23 en 25 van het Besluit E 100, nochtans zich tegen het verzochte ingrijpen verzet, omdat door de uitspraak van den Kantonrechter ingevolge art. 6 van het Huurbeschermingsbesluit een nieuwe huur is ontstaan, welke, daar zij ontstaan is na de bevrijding, niet langs den weg van het Rechtsherstel kan worden aangetast;

O. dat dit verweer in zooverre gegrond is, dat Karl Holthausen, nu de beschikking van den Kantonrechter kracht van gewijsde heeft bekomen, daaraan gebonden is, zoodat de thans namens Holthausen optredende requestranten sub 1 in zooverre in hun verzoek niet ontvankelijk zijn;

dat dit verweer echter faalt ten aanzien van requestrant sub 2 L. N. Kohn, die bij het geding van den Kantonrechter geen partij is geweest;

O. dat L. N. Kohn, die na de beslissing van den Kantonrechter in den eigendom van het perceel hersteld is, zich terecht op

het standpunt stelt dat, nu Holthausen geacht moet worden nooit tot het verhuren van het perceel bevoegd te zijn geweest, de beslissing van den Kantonrechter, die juist op de bevoegdheid van Holthausen tot verhuren van het perceel gegrond is, ten zinnen aanzien geen rechtsgevolg heeft, zoodat de vernietiging van de huurovereenkomst van 1 April 1945 met zich medebrengt, dat gerequestreerde aan de beslissing van den Kantonrechter tegenover L. N. Kohn geen rechten kan ontleenen;

O. dat het verzoek van requestrant sub 2 mitsdien kan worden toegewezen, waarbij de Raad echter, in verband met de belangen van gerequestreerde, een eenigszins ruimer termijn binnen welken het perceel ontruimd moet zijn wil toestaan:

Rechtdoende:

Verklaart requestranten sub 1 in hun verzoek niet ontvankelijk;

Ontvangt het verzoek van requestrant sub 2,

Verklaart nietig de huurovereenkomst op 1 April 1945 ten aanzien van het perceel Govert Flinkckstraat 404 te Amsterdam, gesloten tusschen O. A. Wollmann namens Karl Holthausen en gerequestreerde;

Veroordeelt gerequestreerde het perceel Govert Flinkckstraat 404 te Amsterdam uiterlijk op 1 Maart 1947 met al de haren en al het hare te verlaten en ter vrije beschikking van requestrant sub 2 te stellen;

Verklaart dit vonnis uitvoerbaar met behulp van den sterken arm;

Veroordeelt gerequestreerde in de kosten van dit geding aan zijde van requestrant sub 2, tot aan deze uitspraak begroot op f 50.

No. 664.

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK 'S-GRAVENHAGE, 9 Dec. 1946. (Mrs. Prof. Houwing, Dr. Zijlstra en Haga).

Volgens art. 43 E 133 is alleen belanghebbende degene, te wiens aanzien de handeling is gedaan of de beslissing is gevallen, zoodat de Gemeente Gouda niet ontvankelijk is in haar hooger beroep, hetwelk gericht is tegen een door het Beheersinstituut vastgestelde algemeene regeling betreffende met vijandelijke maatschappijen afgesloten verzekeringen.

(Besluit Vijandelijk Vermogen (E 133) art. 43.)

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.:

O. dat in de Nederlandsche Staatscourant van 20 December 1945 No. 137 is opgenomen eene Regeling, door het Nederlandsche Beheersinstituut uitgevaardigd krachtens art. 34 lid 1 sub b en c van het Besluit Vijandelijk Vermogen (E 133), betreffende het vermogen van vijandelijke verzekeringmaatschappijen:

O. dat die Regeling voor zoover ten deze van belang de navolgende artikelen bevat: enz.;

O. dat requesrante, de gemeente Gouda, voor zich zelf optredend en uitgaande van het standpunt, dat het vaststellen der Regeling is eene handeling van het Beheersinstituut, waartegen art. 43 (E 133) hooger beroep toelaat en dat zij een der in dat artikel genoemde belanghebbenden is, die dat beroep kunnen instellen, de bepaling van art. 3 onder 2 onjuist en onbillijk acht en daarom daarvan wijziging verzoekt, zooals onder aan haar request is aangegeven;

dat die gemeente ter toelichting van haar grief er op wijst, dat op 2 April 1943 door toedoen van haren N.S.B. burgemeester B. W. F. Acket brandverzekeringen zijn overgesloten, aangevuld 25 October 1943 en 12 Juni 1944, waarvan bij Deutsche Maatschappijen in totaal voor eene verzekerde som van f 308,790, dat deze verzekering is gesloten tot 1 Februari 1950 en hiervoor op 12 April 1945 voor 5 jaren premie is betaald, waarvan het aan de Deutsche Maatschappijen toegekomen gedeelte rond f 309 bedroeg;

dat naar het voorschrift van art. 3 onder 2 vooruitbetaalde premie niet wordt teruggegeven, ook niet indien zij b.v. voor 5 jaren is betaald en het grootste gedeelte van deze 5 jaren ligt in het tijdvak na 31 Maart 1946 (zie art. 12 der Regeling);

dat zij aldus evenals vele andere gemeenten, die in gelijke positie verkeerden, groote schade lijdt, immers over eenige jaren tweemaal premie zal moeten betalen;

O. dat namens het Beheersinstituut het verzoek is bestreden, waarbij er op werd gewezen, dat de Regeling is tot stand gekomen na uitvoerige besprekingen met deskundigen op verzekeringsgebied en dat inwilliging van het verzoek der Gemeente Gouda tot zeer veel moeilijkheden in de practische uitvoering zoude leiden;

In rechte:

O. dat de Raad met de gemeente van oordeel is, dat het vaststellen door het Beheersinstituut van eene regeling, zooals ten deze is geschied (betreffende met vindingrijke lichamen gesloten verzekeringsovereenkomsten, Red), is eene handeling van dat Instituut, als bedoeld in artikel 43 (E 133), waarvan appèl mogelijk is;

O. dat de Raad echter in afwijking van het standpunt der gemeente, van meening is, dat zij ten deze niet is belanghebbende in den zin van meergenoemd art. 43;

O. dienaangaande, dat het begrip hooger beroep over het algemeen insluit, dat het wordt ingesteld door eene in het ongelijk gestelde partij;

dat aan dit begrip ook is vastgehouden, in het tweede lid van art. 43, waarin toch te lezen valt, dat alleen belanghebbende is degene, ten wiens aanzien de handeling is genomen of de beslissing is gevallen;

dat nu ten deze geenszins vaststaat, dat door het Beheersinstituut het voorschrift van art. 3 onder 2 tegenover de gemeente

Gouda zal worden toegepast op de wijze, waartegen die gemeente bezwaar heeft;

dat immers art. 23 der Regeling aan het Beheersinstituut de bevoegdheid geeft in bijzondere gevallen van de regeling af te wijken;

dat indien het Beheersinstituut zulks weigert op gronden, die aan de gemeente onjuist voorkomen, zij van die beslissing als belanghebbende in appèl kan komen, maar niet vóór dien tijd;

O. dat aldus ook wordt bereikt, dat den een bepaald concreet geval aan het oordeel van den Raad wordt onderworpen, terwijl indien de thans door de gemeente gewenschte weg werd gevolgd, dit alleen tot resultaat zoude hebben, dat de Raad zich opnieuw door deskundigen zoude moeten laten voorlichten en alle moeizame besprekingen opnieuw zouden worden geopend en de Raad zoude komen op een terrein, waar zijn werkzaamheden niet liggen;

Rechtdoende:

Verklaart de Gemeente Gouda niet-ontvankelijk in haar hooger beroep;

Veroordeelt haar in de proceskosten, welke aan de zijde van de tegenpartij tot aan deze uitspraak worden begroot op f 75.

No. 665.

**RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTS-
SPRAAK AMSTERDAM, 4 Nov. 1946.**
(Mrs. Jhr. v. d. Does de Willebois, Dijksterhuis en Craandijk).

Bestuursbenoeming in een N. V. gehandhaafd. De Algemeene Vergadering van aandeelhouders is niet bevoegd zonder toestemming van het Beheersinstituut een geschorsten directeur, wiens vermogen onder beheer staat, te ontslaan.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100)
artt. 18 en 99.)

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.:

Gezien een verzoekschrift van:

1. de N. V. „Modern” Café en Restaurant Exploitatie-Maatschappij, gevestigd te Haarlem, te dezer zake vertegenwoordigd door haar directeur G. J. A. van Rassel, wonende te Laren (N.H.), en voor zoover nodig door de Commissaris dier Vennootschap Maria C. C. van Rassel, wonende te Laren (N.H.), welke laatste tevens voor zooveel nodig vrijwillig, zonder daartoe het recht te hebben gekregen, optreedt ter waarneming der belangen van bovengenoemde Vennootschap;

2. Maria Jacoba van Dam, weduwe van C. J. van Rassel, wonende te Laren (N.H.) als houdster van 12 aandelen ad f 500 in het kapitaal groot f 10,000 van bovengenoemde Vennootschap, belanghebbende in het geschil, beiden vertegenwoordigd door Mr. J. W. I. M. Swane als gemachtigde; bij welk verzoekschrift verzoekers in beroep komen tegen een besluit van het Ned.

Beheersinstituut te Haarlem dd. 1 Juli 1946 waarbij Mr. J. G. Bettink te Haarlem is benoemd tot bestuurder der in hoofde genoemde Vennootschap;

Gezien het verweerschrift van het Ned. Beheersinstituut, vertegenwoordiging Haarlem;

O. dat vaststaat, dat de eenige bestuurder der N. V. „Modern” Th. J. van Rassel, thans gedetineerd, na de bevrijding, als vallende onder de bepalingen van art. 6 lid 1 sub b van het Besluit E 133 automatisch als bestuurder is geschorst krachtens art. 95 sub b van het Besluit E 100, waarna op 3 Juli 1945 een bestuurder over de N. V. werd aangesteld, welke benoeming bij het besluit van het Beheersinstituut van 1 Juli 1946, waartegen verzoekers tijdig in appèl zijn gekomen, gewijzigd is in een aanstelling tot bestuurder met beheerdersbevoegdheid van Mr. J. G. Bettink;

O. dat verzoekers in de eerste plaats de bevoegdheid van het Beheersinstituut tot het benoemen van een bestuurder over de N. V. ontkennen, doch ten onrechte, daar de Raad van Rechtsherstel, die volgens verzoekers alleen hiertoe bevoegd zou zijn op grond van art. 99 van het Besluit E 100, de bevoegdheid tot voorziening in het bestuur van rechtspersonen heeft gedelegeerd aan het Ned. Beheersinstituut;

dat de Raad, daar verzoekers ook de bevoegdheid tot deze delegatie hebben ontkend, hen wijst op het bepaalde in art. 4 sub 10 en art. 151 E 100, alsmede op art. 4 sub 3 E 100, hebbende de daar bedoelde samenvoeging plaats gehad;

O. dat verzoekers voorts aanvoeren, dat bij de aangevallen benoeming ten onrechte niet bepaald is op welke organen der vennootschap de benoeming betrekking heeft, doch deze grief faalt, omdat, nu de eenige directeur van de N. V. geschorst werd, duidelijk is, dat de benoemde bestuurder diens bevoegdheden uitoefent;

dat hem bovendien de bevoegdheden zijn toegekend en de verplichtingen zijn opgelegd, welke volgens het Besluit E 133 en de instructie B 1 aan beheerders zijn toegekend en opgelegd, tegen welke uitbreiding van bevoegdheid zich de derde grief richt, echter ten onrechte, daar krachtens art. 99 lid 3 van het Besluit E 100 den bestuurder andere bevoegdheden kunnen worden opgelegd, dan die, welke de Statuten aan het orgaan, waarop de benoeming betrekking heeft, toekennen, en trouwens art. 99 lid 4 den Raad ten deze de meest uitgebreide bevoegdheid verleent;

O. dat verzoekers ten slotte aanvoeren, dat het benoemingsbesluit niet steunt op een de N. V., of verzoekers bindende bepaling en dat geen redelijk belang het ingrijpen in het bestuur der N. V. rechtvaardigt;

O. dat, wat betreft het niet gebonden zijn van de N. V. aan het benoemingsbesluit, verzoekers zich op het standpunt stellen, dat in het bestuur op rechtsgeldige wijze voorzien is door de benoeming in een algemeene vergadering van aandeelhouders van

Gerard van Rassel tot directeur, nadat aan den geschorsten directeur Th. van Rassel op diens verzoek ontslag was verleend;

dat dit standpunt evenwel onjuist is, vermits — daargelaten of de aandeelhoudersvergadering in het algemeen tot het nemen van geldige besluiten bevoegd was, nu zij gehouden is zonder de in art. 101 lid 1 van het Besluit E 100 bedoelde toestemming — de besluiten waarop verzoekers thans een beroep doen geen rechtsgevolg hebben;

dat immers de rechtsbetrekking tusschen den bestuurder eener Vennootschap en die vennootschap van vermogensrechtelijken aard is, zoodat Th. van Rassel daarvoor niet de vrije beschikking had en daaraan dus niet zonder toestemming van het Beheersinstituut een einde kon maken, weshalve de aandeelhoudersvergadering in die rechtsbetrekking geen verandering kon brengen, waaruit volgt, dat zij niet een anderen directeur in zijn plaats kon benoemen;

O. aangaande het tweede deel van de hier besproken grief dat, nu volgens het Beheersinstituut de toestand, waarin de boekhouding der N. V. verkeert, alsmede de wenschelijkheid bepaalde tijdens de bezetting door de N. V. gedane transacties na te gaan beheer vanwege het Beheersinstituut noodzakelijk maken, redelijk belang bij het ingrijpen aanwezig moet worden geacht;

O. dat blijkens het bovenstaande verzoekers niet tot vertegenwoordiging der N. V. bevoegd zijn en — nu op rechtsgeldige wijze in het bestuur is voorzien — evenmin grond bestaat voor het gestelde optreden als zaakwaarnemer of belanghebbende, zoodat het verzoek moet worden afgewezen;

Rechtdoende:

Verwerpt het appèl en bekrachtigt het besluit waarvan appèl;

Veroordeelt verzoekers in de kosten van dit geding, aan de zijde van gerequesteerde tot aan deze uitspraak begroot op f 50.

No. 666.

RAAD RECHTHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK AMSTERDAM, 15 Oct. 1946.
(Mrs. Jhr. v. d. Does de Willebois, Craandijk en Dijksterhuis).

Verzoek tot herstel van den tijdens den oorlog beëindigde huurovereenkomst afgevozen.

De koper van het perceel kon te goeder trouw aannemen dat dit vrij van huur was.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100) art. 23 en vlg.).

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;

Gezien een op 31 Juli 1946 ter Griffie ingekomen verzoekschrift van de te Amsterdam gevestigde N.V. „Jako” Trioot- en Kou-

senhandel (gemachtigde Mr. S. D. Sluis), zooals dit met toestemming van den Raad ter zitting van 23 September 1946 is gewijzigd en aangevuld, waarbij requestrante in hoofdzaak stelt; dat zij sedert 15 October 1939 van Bernardus Landman te Alkmaar in huur heeft gehad een winkelhuis met bovenwoning aan de Langestraat no. 33 aldaar voor een jaarlijkschen huurprijs van f 3120 krachtens een voor vijf jaren aangegane en mitsdien op 14 October 1944 eindigende huurovereenkomst, waarbij o.m. bepaald werd, dat de huurster recht had op vijf optiejaren;

dat, nadat requestrante als Joodsche onderneming omstreeks Juni 1942 een Verwalter had gekregen, Landman voornoemd kort daarna het huis heeft verkocht en in eigendom overgedragen aan gerequestreerde, de te Hoorn gevestigde Vennootschap onder de firma H. Brüggeman;

dat gerequestreerde wist, althans had behooren te weten, dat in het pand een Joodsche winkel gevestigd was geweest;

dat requestrante haar filiaal te Alkmaar echter wil heropenen;

dat krachtens art. 1612 B.W. de huurovereenkomst, ook na verkoop van het pand is blijven bestaan;

dat requestrante, wier Directie uit Joden bestond, tijdens de bezetting niet in de gelegenheid was het optierecht uit te oefenen en zodoende voor huurverlenging te zorgen;

dat, indien mocht worden aangenomen, dat de vroegere huurovereenkomst is te niet gegaan, requestrante deze wenscht te zien herleven, op welke gronden zij vordert;

primair: te verklaren, dat de oorspronkelijke huur ongewijzigd voort bestaat en dat requestrante het perceel terstond mag betrekken;

subsidiar: herleving der oorspronkelijk bestaande huurovereenkomst, thans tusschen haar en gerequestreerde.

Gelet op het schriftelijk antwoord van gerequestreerde en op de mondelinge behandeling ter zitting van 23 September 1946, alwaar partijen met haar gemachtigde Mrs. Sluis en Leesberg, zoomede Landman voornoemd zijn verschenen;

O. dat is komen vast te staan, dat nadat vóór 14 Januari 1944, zijnde de datum waarop requestrante's optierecht verviel, daarvan geen gebruik was gemaakt en nadat Landman en requestrant's Verwalter in Mei 1944 in minnelijk overleg de huur (die anders op 14 October 1944 zou zijn geëindigd) hadden ontbonden, Landman het perceel Langestraat 33 te Alkmaar heeft verkocht aan gerequestreerde vrij van huur;

O. dat de strekking van requestrante's verzoek is om, nu zij niet in Januari 1944 van haar optierecht heeft kunnen gebruik maken, dit tijdens de bezetting tenietgegaan recht, te doen herleven in dien zin, dat zij geacht moet worden in Januari 1944 van dat recht te hebben gebruik gemaakt en mitsdien het perceel in October 1944 voor den

tijd van vijf jaren te hebben ingehuurd;

O. hieromtrent, dat gerequestreerde — waarvan niet gebleken is, dat zij, die niet te Alkmaar was gevestigd, wist dat het pand vroeger aan een Jood was verhuurd geweest — toen zij het pand vrij van huur kocht, mocht vertrouwen, dat alle rechten en verplichtingen uit het geëxpireerde huurcontract waren vervallen, en zelfs al ware zij er mede bekend geweest — hetgeen in casu niet gebleken is — dat het huurcontract een optieclausule had bevat, niet van haar kon worden gevergd, dat zij, nu van die optie geen gebruik was gemaakt, er op moest rekenen, dat dit optierecht in de toekomst wel eens zou kunnen herleven;

O. voorts dat het requestrante's plicht ware geweest gerequestreerde, die het perceel voor eigen gebruik kocht en met het oog daarop belangrijke verbouwingen daaraan heeft verricht, zoo spoedig mogelijk te waarschuwen, dat requestrante van plan was zoo mogelijk alsnog van haar optierecht gebruik te maken en het perceel weer in te huren;

dat, indien requestrante, wier Directie naar zij mededeelt hier te lande was ondergedoken, geen kans had gezien, dit reeds tijdens de bezetting aan gerequestreerde te doen weten, zij dit in ieder geval onmiddellijk na de bevrijding had moeten doen;

dat nu zij dit niet heeft gedaan, doch integendeel een jaar na de bevrijding n.l. tot Mei 1946 heeft gewacht alvorens gerequestreerde, die — vooral na de bevrijding aanzienlijke bedragen had ten koste gelegd aan de verbouwingen van het pand — met haar standpunt in kennis te stellen, het onredelijk zou zijn, in verband ook met hetgeen in de voorafgaande rechtsoverwegingen is overwogen, requestrante in haar rechten te herstellen;

O. ten overvloede, dat de Raad voor zijn beslissing mede van belang acht, dat requestrant eerst in October 1939 huurder van het litigieuze perceel is geworden;

O. dat, nu reeds op deze gronden het gedaan verzoek moet worden afgewezen, niet behoeft te worden ingegaan op de door partijen in tegenovergestelde zin beantwoorde vraag of requestrante, indien zij in Januari 1944 niet onder Verwaling had gestaan, al dan niet van haar optierecht zou hebben gebruik gemaakt, een vraag, die trouwens achteraf bezwaarlijk te beantwoorden valt;

O. dat op vorenstaande gronden moet worden beslist als volgt:

Rechtdoende:

Wijst het gedaan verzoek af;

Veroordeelt requestrante in de kosten van dit geding, tot aan deze uitspraak aan zijde van gerequestreerde begroot op f 100.

No. 667.

RAAD RECHT-SHERSTEL AFD. RECHT-SPRAAK AMSTERDAM, 7 Oct. 1946.
(Mrs. Jhr. v. d. Does de Willebois, Craandijk en Dijksterhuis).

Verzoeker heeft in gebruik de meubilaire goederen, eigendom van Voet, waarop van Vliet, wiens vermogen onder beheer staat van het Beheersinstituut, een recht van wederinkoop kan uitoefenen.

Het Beheersinstituut heeft dit recht niet uitgeoefend omdat het recht van wederinkoop verviel bij beslag of faillissement en het Beheersinstituut achtte de onderbeheerstelling een vorm van beslag. In hooger beroep standpunt van het Beheersinstituut bevestigd en het beroep tegen de bestelling van het Beheersinstituut verworpen.

(Besluit Vijandelijk Vermogen (E 133)
art. 11, 43.)

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;

Gezien het op 5 Augustus 1946 ter Griffie van dezen Raad ingekomen verzoekschrift van Alexander Sturhoofd, wonende te Laren (N.-H.), procureurs Mrs. Albert B. Gomperts en J. A. B. Gomperts, die elk door verzoeker worden gemachtigd, hem in het hierbij aanhangig gemaakt geding te vertegenwoordigen, met bijlagen;
Gezien het verweerschrift van het Nederlandsche Beheersinstituut, vertegenwoordiging Hilversum, ingekomen ter Griffie op 6 September 1946;

O. dat requestrant in zijn verzoekschrift in hooger beroep komt van een beslissing van het Beheersinstituut voornoemd, vervat in zijn schrijven aan den terzake gemachtigde van requestrant van 17 Juli 1946, waarbij gerequesteerde definitief weigert gebruik te maken van het nader in het request omschreven recht van wederinkoop;

O. dat uit de stukken het navolgende blijkt:

Requestrant, die tijdens de vijandelijke bezetting als Jood was ondergedoken en zijn woning en inboedel heeft verloren, heeft zich na de bevrijding met zijn gezin gevestigd in het perceel Velthuysenlaan 12 te Laren, hetwelk tot dit doel door den Burgemeester was gevorderd. Voor de bevrijding werd dit perceel bewoond door zekeren A. van Vliet, die sedert dien als politiek delinquent is gedetineerd en het Militair Gezag, toen nog uitoefenend de bevoegdheden van het Beheersinstituut, heeft destijds aan verzoeker als oorlogsslachtoffer het gebruik verschaf van het zich in bedoeld perceel bevindend, tot den inboedel van gezegden van Vliet behorende huisraad. Het vermogen van van Vliet staat ingevolge art. 10 2de lid E 133 onder beheer van het Ned. Beheersinstituut, welk beheer wordt uitgeoefend door gerequesteerde.

Bij contract, gedateerd Laren 21 Maart

1935 en geregistreerd te Amsterdam op 28 Maart 1935, heeft van Vliet zijn toen reeds in voormeld perceel zich bevindende inboedel, welke in het contract nauwkeurig is gespecificeerd, voor f 2300 verkocht aan zijn schoonvader Willem Voet te Nijmegen, die door het Beheersinstituut wordt beschouwd als een goed Nederlander en die in ieder geval de volledige vrije beschikking heeft over zijn vermogen. In het contract wordt gestipuleerd, dat de verkochte goederen in eigendom zijn overgedragen aan den heer Voet, die deze wederom in bruikleen heeft gegeven aan zijn schoonzoon.

In art. 3 van het contract is aan partij van Vliet voorbehouden het recht van wederinkoop der goederen voor f 2300 met rente, doch in art. 2 is bepaald, dat dit terugkooprecht vervalt, ingeval op de goederen beslag wordt gelegd, partij van Vliet failliet wordt verklaard of scheidingsmaatregelen tusschen van Vliet en zijn echtgenoot worden genomen.

Uit de stukken blijkt voorts, dat de heer Voet zijn aanspraken op de goederen handhaaft en voornemens is deze binnen afzienbaren tijd weg te halen.

O. dat appelland den eisch stelt, dat het Beheersinstituut van het terugkooprecht zal gebruik maken, daartoe stellende dat de waarde der goederen belangrijk hooger is dan de teurkoopssom van f 2300 met rente en als zijn belang naar voren brengend, dat bedoelde inboedel onder vigeur der Ministerieele beschikking van 6 Mei 1946 (Staatscourant van 23 Mei 1946 No. 101) na den terugkoop in eigendom overgaan op den Staat, en alsdan te verwachten is, dat de litigieuze goederen bij hem in gebruik zullen worden gelaten, en de kans groot is, dat hij die goederen te zijner tijd van den Staat zal kunnen koopen;

O. dat het Beheersinstituut zich op het standpunt stelt, dat door het inventariseren der goederen door het Beheersinstituut een vorm van beslag op die goederen is gelegd en het terugkooprecht derhalve is vervallen;

O. dat de Raad zich met dit standpunt kan vereenigen;

dat, al kan dan formeel in het onderhavige geval wellicht niet van beslag worden gesproken, de onderbeheerstelling en inventarisatie van het vermogen van een politieken delinquent nochtans is een vorm van algemeen beslag, waardoor zijn vermogen in den greep van den Staat wordt gebracht;

dat het in strijd zou zijn met geest en strekking van gezegd art. 2 van het contract, om het terugkooprecht in een geval als het onderhavige als nog bestaande aan te merken;

O. trouwens dat het terugkooprecht in ieder geval vervallen is ingevolge het bepaalde bij art. 1556 B.W.;

O. dat aan het voorafgaande niet afdoet, dat het onderhavig contract economisch een overeenkomst tot vestiging van een pandrecht is, althans vermoedelijk is, daar een

contract als het onderhavige maatschappelijk en rechtens sedert lang nu eenmaal volledige erkenning heeft gevonden en de Raad niet kan inzien dat, zonder meer, een faillissementscurator op grond van art. 42 de nietigheid daarvan of speciaal van het bepaalde in art. 2 zou kunnen inroepen;

dat ook appellante's beroep op art. 15 E 133 faalt, daar het hier geldt een contract dat lang vóór den oorlog is aangegaan;

O. op al deze gronden, dat het beroep moet worden verworpen;

Rechtdoende:

Verwerpt het beroep.

Veroordeelt appellant in de kosten van het hooger beroep, tot op deze uitspraak aan de zijde van gerequesteerde begroot op f 40.

No. 668.

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK AMSTERDAM, 7 Oct. 1946. (Mrs. Verdam, Sluis, Tabingh Suermond, de Flines en Scholtens).

Verzoek tot herziening afgewezen, omdat niet is gebleken, dat de Raad bij zijn beslissing a quo de aangevoerde feiten en omstandigheden niet in aanmerking zoude hebben genomen.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100) art. 143.)

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.

Gezien het verzoekschrift no. 474/46 van Wilhelmus Christianus Vega, wonende te Amsterdam, gemachtigde Mr. Lya, L. W. van den Dries, strekkende tot herziening van de beslissing van den Raad voor het Rechtsherstel, Afdeling Rechtspraak, Kamer te Amsterdam van 15 Juli 1946, gegeven tusschen Vega voornoemd als appellant en Mr. R. Korthals Altes als bewindvoerder over Henriëtte Hamburger, weduwe Oudkerk, als geïntimeerde;

Gezien het verweerschrift ingediend door Mr. R. Korthals Altes in zijn voormelde hoedanigheid;

Gezien de overige overgelegde stukken; O. dat bij voormelde beslissing Vega ambtshalve niet ontvankelijk is verklaard in zijn hooger beroep, op grond dat dit hooger beroep niet was ingesteld binnen den termijn van een week voorgeschreven bij artikel 113d Besluit Herstel Rechtsverkeer;

O. dat verzoeker als feiten en omstandigheden, die herziening zouden rechtvaardigen, aanvoert, dat verzoeker in Amsterdam verblijft, dat het appèlrequest moest worden ingediend in Den Haag; dat de opvatting, dat het hooger beroep pas ingesteld wordt op het oogenblik, waarop ter griffie te Den Haag een stempel op het request wordt gesteld, medebrengt, dat bewoners van andere plaatsen dan Den Haag hun ap-

pèlrequest eerder moeten versturen dan Hagenaars om tijdig in hooger beroep te komen met het gevolg, dat feitelijk voor hen de appèltermijn korter is dan voor Hagenaars; dat de appèltermijn van één week reeds zoo kort is, dat het practisch uitgesloten is, dat appellant de voor het hooger beroep noodzakelijke grosse van de beslissing in eerste instantie tijdig in bezit krijgt;

O. dat hetgeen verzoeker overigens als grond voor herziening aanvoert beschouwingen zijn, die aan voormelde feiten en omstandigheden zijn vastgeknoopt;

O. dat niet is gebleken, dat de Raad bij zijn voormelde beslissing van 16 Juli 1946 vorenomschreven door verzoeker aangevoerde feiten en omstandigheden niet in aanmerking genomen heeft; dat toch uit het door Vega ingediende appèlrequest reeds blijkt, dat Vega in Amsterdam woont; dat verder uit niets blijkt, dat de Raad bij zijn beslissing buiten beschouwing heeft gelaten de bovenvermelde consequentie van de opvatting, dat het hooger beroep eerst ingesteld wordt op het oogenblik, waarop in Den Haag een stempel op het appèlrequest wordt gesteld; dat voorts Vega zelf in zijn appèlrequest heeft gesteld, dat de grosse van de beslissing, waarvan beroep, op het oogenblik van het indienen van het appèlrequest nog niet in zijn bezit was, zoodat niet aangenomen kan worden, dat de Raad deze omstandigheid bij zijn overwegingen buiten beschouwing heeft gelaten;

O. dat het verzoek tot herziening derhalve behoort te worden afgewezen;

Rechtdoende:

Wijst het verzoek af;

Veroordeelt verzoeker in de kosten van het geding aan de zijde van gerequesteerde tot heden begroot op f 60.

No. 669.

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK 'S-GRAVENHAGE, 7 Nov. 1946. (Mrs. Prof. Kolléwijn, van Vrijberghe de Coningh en Prof. Duyfjes).

Afkoop van een levensverzekering door den N.S.B.er Damave in zijn hoedanigheid van Commissaris van den N.C.B. nietig verklaard. Beroep op art. 33 E 100, faalt.

De Maatschappij had zich tegen het verzoek tot afkoop moeten verzetten en een vordering tot betaling in rechten moeten afwachten.

De overeenkomst van levensverzekering hersteld zooals zij bestond voor den afkoop onder verplichting op verzoekster tot betaling van de achterstallige premie's.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100) artt. 23 en vlg. 33.)

No. 670.

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK UTRECHT, 17 September 1946.
(Mr. de Boer).

De benoeming van een medebestuurder in een N.V. door het Beheersinstituut is ongemotiveerd, indien de benoeming ten doel heeft de belangen van een bepaalde groep aandeelhouders te behartigen, daar de taak van een directeur is het belang der N.V. te dienen.

Niet is gesteld of gebleken dat appelland zijn directoraat niet op de juiste onpartijdige wijze voert. Beschikking van het Ned. Beheersinstituut vernietigd.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100)
artt. 18, 99.)

Gezien een verzoekschrift van Heinrich Rollmann, fabrikant, wonende te Baarn, waarbij hij tijdig in hooger beroep komt van een beschikking van het Nederlandsche Beheersinstituut Bureau Utrecht-Oost te Amersfoort, houdende benoeming van Louis Workum te Soestdijk tot mede-bestuurder van de N.V. Anker Emaille Fabrieken, gevestigd en kantoorhoudende te Soestduinen, hierna te noemen de vennootschap, onder tekening van bevoegdheden, welke volgens de statuten dier vennootschap aan directeuren toekomen;

O. dat het Nederlandsche Beheersinstituut desgevraagd heeft medegedeeld:

„dat de benoeming van den Heer Louis Workum tot mede-directeur” (kennelijk is bedoeld mede-bestuurder) „noodzakelijk werd door de ontstentenis van den mede-directeur L. B. Workum, in 1943 naar Duitschland gedeporteerd en vandaar nog niet teruggekeerd, te meer waar handhaving van een eenhoofdig bestuur onder H. Rollmann onvoldoende waarborg bood voor de behartiging van de belangen van de overige aandeelhouders”;

O. dat appelland in de eerste plaats een beroep doet op de onbevoegdheid van het N. B. I. tot het nemen van de beschikking, waarvan beroep — dat echter het in deze beschikking aangehaalde art. 99 Ecr. dit instituut zonder eenige beperking de bevoegdheid geeft organen van rechtspersonen in het leven te roepen, die de statuten niet kennen en te bepalen, welke bevoegdheden deze organen uitoefenen;

dat derhalve het instituut Louis Workum tot mede-bestuurder van de N.V. Anker emaille fabrieken, een in het statuten ongekende functie, benoemende en hem de bevoegdheden, welke volgens de statuten aan directeuren toekomen, verleende, niet is getreden buiten de grenzen zijner bevoegdheid en deze bevoegdheid niet beperkt is tot de rechtspersonen, van wier vermogen aangiften kan worden gevorderd ingevolge art. 8 B.V.V.;

O. dat appelland vervolgens betwist dat

noodzaak zou bestaan om in het bestuur te voorzien, waar krachtens art. 7 der statuten bij ontstentenis van een der directeuren de overblijvende directeur met het geheele beheer belast is;

dat inderdaad om deze reden op grond van de afwezigheid van de directeur L. D. Workum er geen noodzakelijkheid bestaat in het bestuur te voorzien;

O. dat het Nederlandsche Beheersinstituut mede zijn beschikking heeft gegrond op de omstandigheid dat het handhaving van een eenhoofdig bestuur onder H. Rollmann onvoldoende waarborg biedt voor de behartiging van de belangen van de overige aandeelhouders;

dat echter de taak van een directeur eener N.V. niet is de behartiging van de belangen van bepaalde aandeelhouders, maar van de vennootschap, dat is dus van de gezamenlijke aandeelhouders tot een bepaald doel vereenigd;

dat in geen enkel opzicht is gebleken of beweerd, dat appelland niet op juiste en onpartijdige wijze zijn directoraat voert en er derhalve geen reden is aan te nemen, dat de belangen van bepaalde aandeelhouders door zijn eenhoofdig directoraat in het gedrang zouden komen;

dat ware dit anders, het dan noodzakelijk zou zijn naast appelland met het bestuur iemand te belasten die door inzicht en ervaring de evenknie van appelland zou zijn en tegen diens kwade praktijken zou zijn opgewassen, maar niet een jonge man, van wien zulks niet kan worden verwacht, al moge hij — zooals het Nederlandsche Beheersinstituut veronderstelt — over den noodigen handelsgeest beschikken;

dat weliswaar de verhouding, waarin de verschillende aandeelhouders in de vennootschap deelnemen, de benoeming tot directeur van Louis Workum billijk kan doen zijn, waarbij echter zijn geschiktheid voor de functie voorop behoort te staan, maar de zorg voor het in toepassing brengen van zulk een billijkheid niet behoort tot de taak van het Nederlandsche Beheersinstituut maar tot die der aandeelhouders, en in elk geval niet raakt de bovenopgegeven reden, die dit instituut tot ingrijpen heeft genoopt;

dat de beschikking, waarvan beroep, derhalve niet in stand kan blijven;

Rechtdoende:

Vernietigt de beschikking d.d. 3 Mei 1946 van het Nederlandsche Beheersinstituut, waarbij Louis Workum te Soestdijk met ingang van 3 Mei 1946 is benoemd tot medebestuurder van de N.V. Anker Emaille Fabrieken, gevestigd en kantoorhoudende te Soestduinen.

No. 671.

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK AMSTERDAM, 19 Aug. 1946.
(Mrs. Jhr. van der Does de Willebois, Bruyn, Dijksterhuis).

Overdracht van beheer van onr. goed, door den voorzitter der afd. onroerende goederen toegewezen, in beroep bevestigd. Het is eisch van recht en billijkheid dat de beroofde eigenaren of hun erfgenamen zoo spoedig mogelijk in het genot en bezit van hun goederen worden gesteld, nu ten principale ongetwijfeld rechtsherstel zal volgen, maar hiermede nog geruimen tijd gemoed zal zijn.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100)
art. 150 c.)

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.:

Gezien het verzoekschrift van Elisabeth Marie Antoinette de Bourbon en Jacobus Herman Jan de Jong, beiden wonende te Amsterdam, gemachtigde Mr. P. B. H. van den Beld, adv. te Amsterdam.

Gezien het verweerschrift van Hans Bernard Kuyt, wonende te Amsterdam, (gemachtigde Mr. Albertina S. Lubbers, advocate te Amsterdam) in zijn hoedanigheid van door het Nederlandsche Beheersinstituut benoemde bewindvoerder over den afwezigen Hartog Earend Kuyt, laatst gewoond hebbende te Amsterdam.

O. dat requeranten in hun verzoekschrift in appèl komen van een beschikking op 1 Juli 1946 in kort geding gegeven door Mr. B. W. Benders te Amsterdam, ten deze overeenkomstig het bepaalde in art. 113 d van het Besluit Herstel Rechtsverkeer optredende ter vervanging van den Voorzitter van de Afdeling Onroerende Goederen van dezen Raad, bij welke beschikking is toegewezen het verzoek van thans gerequesteerde, dat aan hem zou worden opgedragen het beheer van het in zijn request omschreven, aan de Haarlemmerstraat te Amsterdam gelegen perceel;

O. dat tusschen partijen niet is in geschil, dat Hartog Barend Kuyt op 10 Mei 1940 was de eigenaar van het litigieuse perceel, dat dit perceel als gevolg van de door den vijand tegen de Joden genomen maatregelen onder beheer is gesteld van de Nederlandsche Grundstücksverwaltung en door deze instelling op 25 November 1942 is verkocht aan appellanten, die thans als eigenaren daarvan staan ingeschreven;

O. dat niet twijfelachtig is, of Hartog Barend Kuyt dan wel zijn erfgenamen zullen in den eigendom van het perceel worden hersteld, hebbende appellanten dan ook geen enkel argument voor het tegendeel aangevoerd, doch het zeer wel mogelijk en zelfs waarschijnlijk is, dat het nog langer tijd zal duren voor dit rechtsherstel zijn beslag krijgt;

O. dat onder deze omstandigheden inwilling van gerequesteerdes verzoek, zoo-

als Mr. Benders overwoog, geheel ligt in de lijn van de bepalingen van het Besluit Herstel Rechtsverkeer, immers het is een eisch van recht en billijkheid dat de beroofde eigenaren of hunne erfgenamen zoo spoedig mogelijk tenminste in het feitelijk genot en bezit van hun goederen worden hersteld, terwijl het ook in het belang is van een goed beheer, dat de onroerende goederen, ten aanzien waarvan het rechtsherstel nog niet onmiddellijk kan plaats hebben, zooveel mogelijk worden beheerd door of namens hen, die in wezen de eigenaren daarvan zijn;

O. dat blijkens het vorenoverwogene de gevraagde voorziening inderdaad uit hoofde van onverwijlden spoed geboden is, zoodat het appèl moet worden afgewezen;

Rechtsdoende:

Bekrachtigt de beschikking waarvan beroep.

Veroordeelt appellanten in de kosten van het hooger beroep, tot aan deze uitspraak aan de zijde van gerequesteerde begroot op f 60.

No. 672.

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK AMSTERDAM, 12 Sept. 1946.
(Mrs. Sluis, Mijnsen en Köster).

De Raad is bevoegd van tijdens de vijandelijke bezetting tot stand gekomen rechtsbetrekkingen, als zij onbepaald zijn, den inhoud te bepalen. Deze bevoegdheid omvat de rechtsbetrekkingen voortvloeiend uit een onrechtmatige daad, voorzover deze verband houdt met de bijzondere omstandigheden bedoeld in art. 1 sub 1 van het K. B. E 100.

Verzoek tot schadevergoeding en tot herstel van een huurovereenkomst afgewezen, omdat het achterwege laten van ingrijpen in casu niet onredelijk is geacht.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100)
art. 23 e.v.)

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;

Gezien de verzoekschriften dd. 4 Januari 1946 van Leo Smit, te Amsterdam, gemachtigde Mr. J. M. Nieubuur en het antwoord hierop van W. A. Brandt te Amsterdam, gemachtigde Mr. J. G. Steneker;

Gelet op de mondelinge behandeling dezer zaak ter terechtzitting van 20 Juni 1946;

O. ten aanzien van de feiten:

Requérant, hierna ook te noemen eischer, heeft in zijn eerste verzoekschrift zakelijk het navolgende gesteld:

Eischer is in April 1941 door gerequesteerde, hierna ook te noemen gedaagde gedwongen tot ontruiming van het door eischer van gedaagde gehuurde onderstuk van het perceel 3e Looiersdwarsstraat 10, waarin door eischer zijn bedrijf — een kisten- en krattenfabriek — werd

uitgeoefend. De huuropzegging en ontruiming is een gevolg geweest van het feit, dat eischer geweigerd had te werken voor de Deutsche instanties, terwijl gedaagde hier-toe wel bereid was, en daarom haar werk-plaats wilde uitbreiden. Tengevolge van de ontruiming en door de onmogelijkheid om een berguimte te vinden voor zijn machines en gereedschappen is eischer genoodzaakt geweest deze van de hand te doen, waardoor hij schade heeft geleden. Op deze gronden vordert eischer veroordeeling van gedaagde tot vergoeding van schade, hetzij door betaling van een schadebedrag, gebaseerd op de waarde der verkochte machines, hetzij door vervanging der gekochte machines.

Gedaagde heeft de posita van eischer bestreden en daarbij zakelijk aangevoerd: De huuropzegging van eischers onderstuk is geen gevolg geweest van uitbreiding van gedaagdes bedrijf, doch van het feit, dat door de oorlogsomstandigheden meer opslagruimte noodzakelijk was. Gedaagdes bedrijf werkte ten tijde van de huuropzegging niet voor de Duitschers. Aan opdrachten van Deutsche zijde heeft gedaagde zich zoo-veel mogelijk onttrokken, waardoor in Juli 1942 door de Rüstungsinspektion de sluiting van het bedrijf werd gelast. Ter voorkoming van die sluiting heeft gedaagde noodgedwongen Deutsche opdrachten moeten aanvaarden, doch dit was lang na de ontruiming van gedaagdes onderstuk. Eischer heeft indertijd tegen de ontruiming geen bezwaar gemaakt. Tusschen de door eischer beweerde schade en de ontruiming bestaat geen verband.

Bij een gelijktijdig ingediend tweede verzoekschrift heeft eischer op in hoofdzaak dezelfde gronden gevorderd de huurovereenkomst van het onderstuk te herstellen, welke vordering door gedaagde eveneens is bestreden.

De Raad heeft de gezamenlijke behandeling der beide zaken gelast.

Op de overige wederzijds naar voren gebrachte feiten wordt hieronder voorzoo veel noodig teruggekomen.

Ten aanzien van het recht:

Eischers vordering tot vergoeding van de schade ontstaan door verkoop zijner machines is in feite gebaseerd op een volgens eischer door gedaagde gepleegde onrechtmatige daad. Allereerst dient dus te worden vastgesteld in hoeverre de Raad bevoegd is om van een dergelijke vordering kennis te nemen. Volgens art. 23 van het K. B. E 100 is de Raad onder meer bevoegd om van tijdens de vijandelijke bezetting tot stand gekomen rechtsbetrekkingen, als zij onbepaald zijn, den inhoud te bepalen, indien naar het oordeel van den Raad het achterwege laten hiervan, in verband met de bijzondere omstandigheden, onredelijk ware.

De Raad is van oordeel, dat deze bevoegdheid mede omvat de bepaling van den inhoud der rechtsbetrekkingen voortgevloeid uit een tijdens de vijandelijke bezetting jegens een ingezetene of door een ingezetene

van het Koninkrijk gepleegde onrechtmatige daad, een en ander voorzoo ver deze onrechtmatige daad verband houdt met de bijzondere omstandigheden bedoeld in art. 1 sub 7 van het K. B. E 100.

De Raad acht dit in overeenstemming met de strekking van het K. B. E 100, waar immers de toekenning van een schadevergoeding in deze gevallen niet anders inhoudt dan een vorm van rechtsherstel. Veelal zal trouwens de vordering tot schadevergoeding worden verbonden met een vordering tot rechtsherstel in den engen zin van een vroeger bestaan hebbend recht, zooals dit ook in het onderhavige geding is geschied, doordat eischer naast schadevergoeding vordert herstel van zijn rechten uit de vroegere huurovereenkomst. Zou de Raad in deze situatie niet competent zijn tot vaststelling van de schadevergoedingsaanspraken dan zou de benadeelde gedwongen zijn om naast de procedure voor den Raad voor het Rechtsherstel, Afdeling Rechtspraak, een afzonderlijk geding aanhangig te maken voor den gewonen Rechter, hetgeen naar 's Raads oordeel zeker niet door den wetgever is bedoeld.

Het voorgaande leidt ertoe, dat de Raad bevoegd is om kennis te nemen van eischers vordering tot schadevergoeding. Uit hetgeen ter processe is gebleken is de Raad evenwel tot de conclusie gekomen, dat naar redelijkheid en billijkheid geen aanleiding bestaat om aan eischer een schadevergoeding toe te wijzen. Blijkens de door gedaagde overgelegde bewijsstukken zijn de huuropzegging en ontruiming van eischers onderstuk geenszins het gevolg geweest van door gedaagde voor Deutsche instanties uit te voeren werkzaamheden. Evenmin is gebleken, dat gedaagde, destijds in begin 1941, redelijkerwijs moest of kon voorzien, dat eischer geen ander passend pand ter beschikking kon krijgen. Eischer heeft ook niet beweerd, dat hij gedaagde daarop destijds heeft gewezen en heeft zelfs niet voldoende aannemelijk gemaakt, dat hij geen ander passend pand kon krijgen. Tenslotte is ook niets gebleken van eenige op eischer uitgeoefende dwang, bedreiging of onbehoorlijken invloed. Eischer had na gedaagdes vordering tot ontruiming een beroep kunnen doen op het Huurbeschermingsbesluit. Hij heeft verklaard dit te hebben nagelaten omdat hij er in verband met werkzaamheden van gedaagde voor de Deutsche instanties toch geen succes van verwachtte, doch deze mededeeling heeft eischer voor den Raad geenszins aannemelijk gemaakt, en in ieder geval is niet voldoende komen vast te staan dat de huuropzegging en ontruiming van eischers onderstuk hebben plaats gehad onder zoodanige omstandigheden dat het achterwege laten van een ingrijpen door den Raad, ter opheffing van de gevolgen der ontruiming onredelijk ware.

Op dezelfde gronden acht de Raad geen termen aanwezig tot toewijzing van eischers tweede verzoek om te worden hersteld in

zijn rechten voortvloeiende uit de huurovereenkomst met betrekking tot het onderstuk.

Rechtdoende:

Wijst requirants verzoeken af;

Veroordeelt requirant in de kosten van het geding aan de zijde van gerequesteerde tot aan deze uitspraak begroot op f 100.

No. 673.

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK AMSTERDAM, 7 Oct. 1946.
(Mrs. Bruyn, Dijksterhuis en Craandijk).

Koopovereenkomst gesloten tusschen Omnia en gerequesteerde nietig verklaard en gerequesteerde veroordeeld tot afgifte van de gekochte goederen. Verzoekster veroordeeld tot betaling aan gerequesteerde van de helft van den door dezen betaalden koopprijs in verband met de omstandigheid, dat gerequesteerde de goederen voor verzoekster heeft bewaard.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100) art. 23 en vlg.).

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;

Gezien het verzoekschrift van Mr. Henricus Gerardus Theodorus Keune en David Bonn, beiden wonende te Amsterdam, in hunne hoedanigheid van bestuurders met bevoegdheid van beheerders over de Venootschap onder firma „NEVEC”, Nederlandsche Verkoopcentrale, gevestigd te Duivendrecht, gedateerd 26 Juni 1946, alsmede een verweerschrift van J. C. Kuiper, woneende te Duivendrecht, gemachtigde Mr. Ed. Emmering, dd. 1 Augustus 1946;

Gelet op de behandeling van het verzoekschrift, waarbij requestanten Keune en Bonn, de verweerder Kuiper en de getuige van der Velde zijn gehoord en de daarvan opgemaakte processen-verbaal dd. 2 en 16 September 1946;

O. dat partij „Nevec”, wier bedrijf in verband met door den bezetter genomen maatregelen omstreeks 1943 is stilgelegd en daarna door de Omnia Treuhand Gesellschaft is geliquideerd, heeft moeten ondervinden, dat een aantal goederen, bij inleidend request vermeld, door laatstgenoemde instelling resp. door haar Verwalter zijn verkocht en gerequesteerde, die met de herkomst dezer goederen bekend zou zijn geweest;

dat partij Kuiper deze feiten en de laatstgemelde wetenschap erkent, doch daartegenover stelt, dat hij door deze goederen te koop heeft gehandeld in het belang van den vroegeren eigenaar, terwijl de transactie zou zijn tot stand gekomen met medeweten van dien laatste, althans onder medewerking van zijn gemachtigde, den getuige van der Velde;

dat in dit verweer aan gerequesteerde is gelegen een beroep op goede trouw zijnerzijds;

dat enerzijds voor deze stelling van gerequesteerde pleit de omstandigheid, dat hij

de goederen heeft bewaard en niet vreemd of gebruikt en dat hij ze na de bevrijding ter beschikking van requestante heeft gesteld — zij het ook tegen betaling van de door hem als koopsom betaalde gelden;

dat anderzijds de verklaring van den getuige v. d. Velde voor deze stelling allerm minst bewijs levert, daar hij het plegen van overleg door gerequesteerde met partij Bonn of hemzelf als gemachtigde ontkent;

dat aldus aan den eisch, dat gerequesteerde zijn goede trouw moet bewijzen, niet is voldaan;

dat de Raad mitsdien de vordering van verzoekster tot herstel dient toe te wijzen, waar ook het achterwege laten van ingrijpen onredelijk zou zijn;

dat de Raad echter bijzondere redenen aanwezig acht om, tegenover de teruggave der goederen aan verzoekster, haar de verplichting op te leggen aan gerequesteerde een schadevergoeding te betalen;

dat toch verzoekster haar goederen volledig heeft terugggevonden, zooals zij bewaard zijn gebleven door gerequesteerde, die een bedrag van f 3000 heeft uitgegeven om ze te verwerpen en aan de liquidatie door den Verwalter te onttrekken;

dat het onredelijk ware gerequesteerde de schade tot het volle bedrag van f 3000 te doen dragen en het rechtvaardig is dat verzoekster daarin tot een bedrag van f 1500 deelt;

dat de financiële positie van verzoekster niet toelaat dit bedrag ineens te voldoen, zoodat haar daarvoor een ruime termijn dient te worden gelaten;

dat de Raad termen aanwezig acht de kosten dezer procedure te compenseeren in voege als hieronder te vermelden;

Rechtdoende:

Verklaart nietig de tusschen de Omnia Treuhand Gesellschaft of de door haar aangestelden beheerder Korting met gerequesteerde, met betrekking tot de voormelde goederen gesloten koopovereenkomst;

Herstelt de rechtsbetrekking, welke tusschen verzoekster en de voormelde goederen vóór het aangaan dezer overeenkomst heeft bestaan;

Gelast de afgifte dezer goederen aan verzoekster binnen acht dagen na heden;

Veroordeelt de Handelsvenootschap onder de firma Nederlandsche Verkoopcentrale „Nevec” om, nadat de afgifte als bovenvermeld zal zijn geschied, aan gerequesteerde tegen kwijting te voldoen een bedrag van f 1500 en wel f 500 terstond na de afgifte en vervolgens binnen één jaar en twee jaar na den dag der afgifte telkens f 500;

Ontzegt verzoekster het meer of anders gevorderde;

Compenseert de proceskosten in dier voege, dat iedere partij haar eigen kosten drage.

No. 674.

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK 'S-GRAVENHAGE, 28 October 1946. (Prof Mr. Houwing).

Vernietiging van een verkoop onder den dwang der oorlogsomstandigheden tot stand gekomen kan slechts dan in overweging worden genomen, indien tengevolge van de bijzondere omstandigheden verzoeker met een aanmerkelijk geringer tegenprestatie genoegen heeft moeten nemen, dan hij onder normale omstandigheden zoude hebben gedaan.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100) art. 23.)

H.B. A. Beckmann, requestrant, gem.
Mr. D. Schuur,

tegen:

Het Nederlandsche Beheersinstituut en Commissie van Bestuurders van de Hollandsche Confectiefabr. Hocofa en de D.K.C. Modehuizen, gerequestreerden.

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;
Gezien de stukken;

Gehoord partijen, requestrant bij monde van zijn gemachtigde Mr. D. Schuur, het Nederlandsche Beheersinstituut bij monde van Mr. J. W. G. van Rosmalen en de Commissie van bestuurders van de Hollandsche Confectiefabriek Hocofa en de D.K.C. Modehuizen bij monde van haar lid N. D. de Oude;

Wat de feiten betreft:

O. dat requestrant bij inleidend request en mondelinge toelichting heeft gesteld:

dat hij in Augustus 1942 de tot dien door hem onder den naam Hollandsche Confectiefabriek Hocofa en D.K.C. Modehuizen gedreven zaken heeft verkocht aan de Duitse Käthe Kogge, die ze op haar beurt in September 1944 heeft verkocht aan A. M. W. Beusker en dat na de bevrijding deze zaken krachtens de bepalingen der Besluiten E 100 en E 133 zijn gesteld onder eene Commissie van bestuurders;

dat hij tot dezen verkoop is overgegaan, omdat hij tot de ontdekking was gekomen dat, terwijl hijzelf zeer anti-duitsch was, een belangrijk deel van zijn personeel lid van de N.S.B. of althans Duitschgezind was, omdat zulks hem eenige malen in conflict met de Sicherheitsdienst bracht en verdere conflicten dreigde te veroorzaken en omdat hij, een nerveus en impulsief mensch, aan zag komen dat vroeger of later gedurende den bezettingstijd de verdere exploitatie zijner bedrijven hem persoonlijk onmogelijk zou worden;

O. dat verzoeker op dezen grond heeft gevorderd vernietiging van de overeenkomsten van Augustus 1942 en September 1944 met bepaling, dat de Commissie van bestuurders deze vernietiging zal hebben te gehengen en gedoogen en met regeling van de gevolgen;

O. dat het Nederlandsche Beheersinstituut als beheerder van het vermogen van Käthe Kogge en van A. M. W. Beusker schriftelijk en mondeling heeft geantwoord, dat de verkoop door Käthe Kogge aan A. M. W. Beusker bij beschikking van 11 Juni 1946 van het Bureau Rotterdam van het Beheersinstituut is nietig verklaard, tegen welke beschikking appèl is ingesteld, welk appèl nog hangende is;

dat requestrants stellingen omtrent de motieven, die hem tot den verkoop zouden hebben gebracht, worden ontkend en worden weersproken door het feit, dat hij zijn zaken heeft verkocht aan een Duitse en zich contractueel verbonden heeft, na den verkoop in haar dienst te blijven tegen een flink salaris en voor zich bij het verlaten der zaak, na beëindiging der dienstbetrekking nog een hooge uitkeering bedongen heeft, terwijl de verkoop tegen een zeer goede prijs plaats vond;

dat al waren deze motieven aanwezig geweest, zij nog geen grond voor vernietiging zouden opleveren;

dat de Commissie van bestuurders zich bij dit verweer heeft aangesloten, daaraan nog toevoegende, dat de Commissie naar het door verzoeker gestelde een onderzoek heeft ingesteld, waarbij gebleken is dat het personeel zeker niet pro-Duitsch was en dat over verzoekers goed-vaderlandschap door dat personeel zeer verschillend werd geoordeeld en voorts dat het werkelijke motief voor den verkoop aan de zijde van requestrant is geweest, dat hij de zaken tegen topprijzen kon tegelde maken;

O. dat requestrant heeft erkend, dat de verkoopprijs redelijk was en voorts nog als verklaring voor het feit dat hij de zaken aan een Duitse verkocht heeft, heeft aangevoerd, dat, naar hij meende, aldus de kans het grootst was, dat de machines in Nederland zouden blijven en het personeel niet in Duitschland te werk zou worden gesteld;

In rechte:

O. dat de Raad meent in het midden te kunnen laten of de door requestrant gestelde omstandigheden zich inderdaad hebben voorgedaan en of deze de werkelijke grond voor den verkoop zijn geweest, aangezien, zelfs indien dit het geval ware, zulks naar het oordeel van den Raad vernietiging van den verkoop door requestrant aan Käthe Kogge niet zou rechtvaardigen;

dat uit requestrants eigen stellingen volgt, dat hij geneel uit eigen beweging tot den verkoop is overgegaan, terwijl vaststaat, dat de verkoop zeker niet tegen een abnormaal lagen prijs of op anderszins bijzonder bezwarende voorwaarden is geschied;

dat requestrant aanvoert, dat hij in elk geval onder den dwang der oorlogsomstandigheden tot den verkoop is overgegaan en stelt dat reeds dan het achterwege laten van een ingrijpen als bedoeld in art. 23 van het Besluit E 100 onredelijk zou zijn, indien eene rechtshandeling onder den in-

vloed der bijzondere omstandigheden is geschied en zonder dien niet zou hebben plaatsgevonden;

dat de Raad echter deze stelling in haar algemeenheid niet aanvaardt en van oordeel is, dat in het gegeven geval vernietiging van de verkoopovereenkomst slechts dan in overweging zou kunnen worden genomen, indien requestrant tengevolge der bijzondere omstandigheden met een aanmerkelijk geringere tegenpraestatie genoegen had moeten nemen dan hij zoude hebben gedaan, als deze omstandigheden zich niet hadden doen gelden;

dat nu hiervan blijkt het hiervoren overwogene geen sprake is aan requestrant zijn vordering niet kan volgen;

Rechtdoende:

Wijst de vordering af;

Veroordeelt requestrant in de proceskosten, tot op de uitspraak aan de zijde van het Beheersinstituut begroot op f 40 en aan de zijde van de Commissie van Bestuurders eveneens op f 40.

No. 675.

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK 'S-GRAVENHAGE, 31 October 1946. (Mr. Karni).

Een inschrijving in het Grootboek voor den Wederopbouw moet worden beschouwd als effect in den zin van art. 39 E 100, zoodat de afdeeling Rechtspraak te dier zake onbevoegd is. Ten aanzien van de aan N.V. Balo betaalde rente is het College van Algemeene Commissarissen voor den Wederopbouw bevrijd in verband met het bepaalde bij art. 33 E 100. Gerequesteerde N. V. Balo veroordeeld tot betaling van het door haar ontvangen rentebedrag aan verzoekster.

(Besluit hierstel Rechtsverkeer (E 100) artt. 39, 33, 114.)

De Maasbode, Rotterdam, requestrant, gem. Mr. Cavadino,

tegen:

N. V. Balo, gerequesteerde, gem. Mr. M. van Vugt.

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;

Gelezen het introductief request van de Naamlooze Vennootschap Nederlandsche Boekdrukkerij 1941, gevestigd te Utrecht (eerder geheeten: N. V. De Courant De Maasbode) gevestigd te Rotterdam, thans bij herleving van de oude statuten wederom geheeten, N. V. De Courant De Maasbode, gevestigd te Rotterdam, te dezer zake domicilie kiezende te Rotterdam aan den Heemraadssingel no. 143 ten kantore van Mr. F. A. M. Cavadino, advocaat en procureur, gedagteekend 6 Mei 1946 en onder-teekend door Mr. Cavadino;

Gelezen het antwoord van Balo N. V. ten

deze gerequesteerde en domicilie stellende te Amsterdam aan de Keizersgracht 213 ten kantore van den advocaat en procureur Mr. M. van Vugt, die dit antwoord heeft ondertekend;

Nog gelezen de schrifturen vanwege het Ministerie van Openbare Werken en Wederopbouw;

Gehoord partijen in hun mondelinge toelichting ter 's Raads zitting van Woensdag 25 September 1946;

Ten aanzien van de feiten:

O. dat requestrante in hoofdzaak heeft gesteld, dat de voor haar op 14 Mei 1940 verwoeste perceelen te Rotterdam vastgestelde ontegeningsvergoeding, ten bedrage van f 78,600 en bijdrage oorlogsgeweldschade ad f 291,560 tezamen uitmakende het bedrag van f 370,160 is overgedragen aan de N. V. Balo, gerequesteerde, gevestigd te 's-Gravenhage, welke overdracht in Januari 1940 door den Algemeen Gemachtigde voor den Wederopbouw is goedgekeurd, waarop de overschrijving in het Grootboek voor den Wederopbouw ten name van N. V. Balo heeft plaats gehad en dat in de acten van voornoemde overdracht opgemaakt gesproken wordt van een betaling van f 314,636 welk bedrag nimmer door requestrante is ontvangen;

dat als gevolg van deze overdracht over de bijdrage oorlogsgeweldschade door het Grootboek voor den Wederopbouw rente is uitbetaald over de periode 1-6-'40 tot 1-5-'44 ten bedrage van f 45,677.77 en wel op girorekening no. 340911 van de N. V. Balo, thans onder beheer staande van de Grafische Beheers Commissie te Amsterdam, op al welke gronden requestrante zich tot den Raad wendt met het verzoek:

a. nietig te verklaren de overdracht van verzoeksters ontegeningsvergoeding en bijdrage oorlogsgeweldschade als bovenomschreven aan de N. V. Balo en de daarop gebaseerde rechtsbetrekking van schuldeisers van deze vennootschap jegens den Staat der Nederlanden (Grootboek voor den Wederopbouw), met bepaling dat deze rechtsbetrekking weder herleeft tusschen verzoekster en den Staat (Grootboek voor den Wederopbouw);

b. nietig te verklaren ten opzichte van verzoekster de betaling van f 45,677.77 door den Staat (Grootboek voor den Wederopbouw) gedaan aan meergenoemde N. V. Balo ter zake als bovenvermeld, met bepaling dat de rechtsbetrekking van schuldeisers met betrekking tot deze f 45,677.77 herleeft voor verzoekster; kosten rechtens;

O. dat de N. V. Balo de inschrijving in het Grootboek voor den Wederopbouw te haren name van het bedrag f 370,160 terzake van ontegeningsvergoeding en oorlogsgeweldschade voor de perceelen Grootte Markt no. 30-32 en Molensteeg no. 22-30 te Rotterdam, welke aan requestrante in eigendom toebehoorden, erkent, daarbij echter de qualificatie gevend, dat zij deze wederopbouwvordering heeft verworven van de N. V. Boekdrukkerij v/h L. van

Nitterik Hzn. te Leiden, aan wie zij een bedrag van f 314,636 zou hebben betaald, hetgeen zou moeten blijken uit een niet meer in het bezit van N. V. Baló zijnde opgemaakte akte van 5 Juni 1942;

O. dat er wel sprake was van een overeenkomst van 1942, maar deze vervangen werd door die van 13 December 1943, waarin werd vastgelegd, dat door de N. V. Nederlandsche Boekdrukkerij van 1941, gevestigd te Utrecht, vroeger genaamd N. V. De Courant De Maasbode, vertegenwoordigd door haar Directeur, J. W. Westenberg, ten deze handelende met machtiging van den Commissaris der N. V. Ir. A. A. Mussert, aan de N. V. Baló overgedragen worden de aanspraken, die de N. V. Nederlandsche Boekdrukkerij voornoemd konden gelden jegens den Staat der Nederlanden uit hoofde van de bijdrage in de oorlogsgeweldschade, benevens het recht, dat de N. V. Nederlandsche Boekdrukkerij heeft jegens de Gemeente Rotterdam krachtens onteigening en dat de overdraachtprijs ad f 314,636 in contanten werd voldaan;

Ten aanzien van het recht:

O. dat nu art. 39 Besluit E 100 onder effect onder meer verstaat inschrijvingen in schuld- en aandelenregisters en soortgelijke rechten de litigieuze inschrijving in het Grootboek voor den Wederopbouw moet worden beschouwd als effect in den zin van art. 39;

O. dat bij de afbakening van de bevoegdheid, art. 114 E 100 aan de Afdeling Rechtspraak bevoegdheid onthoudt inzake rechtsherstel materies, welke regeling opgedragen is aan andere afdelingen een beslissing te geven en ten deze in eerste instantie de Afdeling Effectenregistratie bevoegd is conform art. 40, van welke beslissing, iudens art. 68 belanghebbenden in beroep kunnen komen bij de Afdeling Rechtspraak;

O. dat ingevolge art. 114 juncto 36 lid 3 de Afdeling Rechtspraak wel bevoegd is een uitspraak te doen over de litigieuze rentebetaling;

O. dat requestrante heeft gesteld en door gerequesteerde niet is bestreden, dat requestrante het bedrag van f 45,677.77 nimmer heeft ontvangen en zij mitsdien recht op dit bedrag heeft;

O. dat uit de uiteenzetting van het Ministerie van Openbare Werken en Wederopbouw genoegzaam duidelijk is gebleken, dat alle pogingen zijn aangewend om de uitbetaling van de bijdrage oorlogsgeweldschade en onteigeningsvergoeding te verhinderen en met succesvol resultaat, maar dat door den onbehoorlijken invloed van Gruffke, die door den vijand met macht was bekleed, na de vorenvermelde succesvolle tegenwerking ten aanzien van de inschrijvingen, het College van Algemeene Commissarissen voor den Wederopbouw ten slotte is gaan zwichten en tot betaling van de rente is overgegaan;

O. dat nu er naar het oordeel van den

Raad de bijzondere redenen, bedoeld in art. 33 lid 3 van E 100 niet aanwezig zijn, op grond waarvan het College van Algemeene Commissarissen de litigieuze uitbetaling had moeten weigeren, de Raad het beroep van requestrante op vorenvermeld artikel moet verwerpen, vermits het Ministerie van Openbare Werken en Wederopbouw de uitbetaling van de rente aan N. V. Baló en niet aan de N. V. De Courant De Maasbode doende, geacht moet worden te zijn bevrijd;

O. dat ten aanzien van de kosten partijen zich hebben gerefereerd aan het oordeel van den Raad;

Rechtdoende:

Veroordeelt N. V. Baló het onverschuldigd door haar ontvangen bedrag van f 45,677.77 te betalen aan de N. V. De Courant De Maasbode;

Bepaalt, dat met ingang van den dag der beteekening van deze uitspraak met betrekking tot het bedrag van f 45,677.77 de N. V. De Courant De Maasbode is creditrice en de N. V. Baló debitrice;

Verstaat, dat door de betaling van de litigieuze rente aan N. V. Baló de Staat (Grootboek voor den Wederopbouw) bevrijd blijft;

Verklaart zich voor het overige onbevoegd met verwijzing naar de Afdeling Effectenregistratie;

Compenseert de kosten, des dat iedere partij haar kosten draagt.

No. 676.

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK GRONINGEN, 25 October 1946.

(Mrs. Prof. Van der Pot, Prof. Beekhuis en Dorhout.)

De eigendomsoverdracht van verzoekers auto steunt op art. 4 van het Algemeen Vorderingsbesluit 1940. De desbetreffende beschikking is van publiekrechtelijken aard en komt niet in aanmerking voor nietigverklaring door den Raad voor het Rechtsherstel, evenmin als de daaruit voortgevloede eigendomsoverdracht. Kosten gecompenseerd wegens de vele proceskosten door verzoeker geleden ten gevolge van de gerechtelijke consignatie der schadeloosstelling.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100) art. 23 en vlg.)

Fokke Haan, wonende te Groningen, requestrant bij verzoekschrift dd. 15 December 1945, gemachtigde Mr. N. J. Polak, advocaat en procureur te Groningen, tegen:

Pieter Heereina Janzn., wonende te Winsum, gemachtigde H. N. Brauns, deurwaarder, wonende te Groningen.

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.:

Ten aanzien van het recht:

O. dat requestrant in de eerste plaats

nietigverklaring vordert van den eigendomsovergang op gerequesteerde van het hem vroeger in eigendom toebehorende motorrijtuig, voerende als provinciaal kenteken A 17383, en van de lastgeving krachtens welke deze eigendomsovergang heeft plaats gehad;

O. dat deze eigendomsovergang steunt op de terbeschikkingstelling in eigendom van het motorrijtuig aan gerequesteerde ingevolge art. 4 van het Algemeen Vorderingsbesluit 1940 krachtens een lastgeving van den Rijks-Inspecteur van het Verkeer te Groningen, dan wel van een door dezen aangewezen gemachtigde;

O. dat deze beschikking is van publiekrechtelijken aard, en nu zij ingevolge bepalingen van het K. B. S. E 93 gehandhaafd is, niet voor nietigverklaring door den Raad voor het Rechtsherstel in aanmerking komt, evenmin als de eigendomsovergang die er op is gevolgd, waar de artt. 23 en 25 van het K. B. S. E 100 uitsluitend betrekking hebben op rechtsbetrekkingen voortvloeiende uit privaatrechtelijke rechtshandelingen;

O. dat requestant verder vraagt vernietiging van de rechtsbetrekkingen, die ontstaan zijn uit het vonnis van de Arr.-Rechtbank te Groningen van 23 Maart 1945, waarbij van waarde is verklaard het door gerequesteerde gedane aanbod van betaling van het bedrag van f 1025 zijnde de waarde, waarvoor voormelde auto aan gerequesteerde is toegewezen;

O. te dien aanzien, dat aan requestant kan worden toegewezen, dat de wijze, waarop gerequesteerde requestant tijdens de bezetting op kosten heeft gejaagd een weinig sympathieken indruk maakt, in aanmerking genomen de moeilijke omstandigheden, waarin requestant verkeerde, en het motief, waarom hij zich tot de ontvangstneming van het bedrag van f 1025 niet bereid verklaarde;

O. evenwel, dat nu de Raad van oordeel is, dat de vordering, krachtens welke het motorrijtuig ter beschikking van gerequesteerde is gekomen, niet voor vernietiging in aanmerking komt, hieruit voortvloeit, dat er een rechtsgeldige verbintenis van gerequesteerde bestond tot betaling van de vastgestelde waarde van het motorrijtuig ad f 1025;

O. dat dit meebrengt, dat ingevolge de bestaande wettelijke bepalingen gerequesteerde gerechtigd was zich van deze verplichting te bevrijden door aanbod en consignatie van voormeld bedrag, gevolgd door de van waarde verklaring van het aanbod;

O. dat requestant nog wel heeft aangevoerd dat gerequesteerde bij het onderhoud op 12 Mei 1945 zich tegenover requestant bereid heeft verklaard, dezen niet verder aan te spreken voor de proceskosten, die voor hem uit voormeld vonnis voortvloeiden, maar deze omstandigheid — gesteld dat zij juist ware — hoogstens voor requestant aanleiding had kunnen zijn tegen de executie van het vonnis op te ko-

men, door het aanleggen van een executiegeschil;

O. dat nu requestant niet-ontvankelijk is in zijn vorderingen tot nietigverklaring van de rechtsbetrekkingen, voortvloeiende uit de lastgeving en uit het vonnis, waarbij het aanbod van betaling van waarde is verklaard, ook de overige door hem ingestelde vorderingen, die als een sequel van eerstgenoemde vorderingen moeten worden beschouwd, niet ontvankelijk moeten worden verklaard;

O. ten aanzien van de kosten, dat nu requestant naar het oordeel van den Raad tengevolge van de consignatie reeds zoo veel kosten voor zijn rekening heeft gekregen, die bij een meer soepele houding van gerequesteerde hadden kunnen worden vermeden, de Raad termen aanwezig acht om te bepalen, dat iedere partij haar eigen kosten zal dragen;

Rechtdoende in naam der Koningin;

Verklaart requestant niet-ontvankelijk in zijn vorderingen;

Bepaalt dat iedere partij haar eigen kosten zal dragen.

No. 677.

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK ARNHEM, 4 November 1946.
(Mrs. Suringar, Maassen en Rink).

Vorderingen tot Rechtsherstel vallen niet onder de in art. 13 sub E 133 genoemde rechtshandelingen, en worden evenmin in art. 18 E 133 bedoeld, zoodat een voorafgaande toestemming van het Nederlandsche Beheersinstituut voor het instellen van zulk een vordering niet wordt vereischt.

(Besluit Vijandelijk Vermogen (E 133)
artt. 13, 18.)

De Raad voor het Rechtsherstel, enz. *

Gezien een verzoekschrift dd. 5 October 1945, op 15 Mei 1946 naar deze Kamer verwezen, waarbij Abraham Meijers, wonende te Arnhem, te dezer zake aldaar woonplaats kiezende ten kantore van zijn gemachtigde, Mr. J. W. F. Donath, advocaat en procureur aldaar, zich tot den Raad heeft gewend, stellende;

dat hij op 9 Mei 1940 onder den naam Sanitair- en Metaalhandel firma A. Meijers & Zn, een grossierderij in Sanitair gas- en waterleidingsartikelen dreef aan het Roermondsplein no. 15 te Arnhem;

dat op grond van de Joodsche maatregelen van den bezetter zijn zaak is geliquideerd en op 29 Juli 1942 door de Nagu is verkocht aan Erich Spies, Rijksduitscher, wonende te Arnhem, die sedert September 1941 bewindvoerder over zijn bedrijf was,

dat Erich Spies onmiddellijk daarna het bedrijf heeft verkocht aan de N. V. Technische Handelmaatschappij „Renova”, ge-

vestigd te Arnhem, voor wier rekening het bedrijf met terugwerkende kracht sedert 1 October 1941 geacht werd te zijn uitgeefend,

dat verzoeker bij zijn terugkeer in Arnhem een belangrijke waardevermindering van zijn bedrijf heeft geconstateerd, doch hij zijn rechten op schadevergoeding zich voorbehoudt;

met het verzoek om nietig te verklaren de rechtsbetrekkingen tijdens de vijandelijke bezetting van het Rijk in Europa tot stand gekomen tusschen hem, Spies en Renova, met bepaling dat verzoeker eigenaar is van de Sanitair- en Metaalhandel fa. A. Meijers & Zn. te Arnhem;

Gelet op het schriftelijk antwoord van het Nederlandsche Beheersinstituut, als beheerder van het vermogen van Erich Spies, welk antwoord in hoofdzaak inhoudt:

dat de gestelde feiten bij gebrek aan wetenschap niet als juist worden erkend;

dat van de voor het indienen van het verzoekschrift vereischte toestemming ex art. 13 j°. art. 18 E 133, niet is gebleken doch deze toestemming alsnog bij dit antwoord wordt verleend;

dat, indien het hier zou betreffen een vennootschap onder firma en dus een rechtspersoon bedoeld in art. 1 E 133, aan het verzoek tot rechtsherstel zou moeten voorafgaan, conform art. 105 E 100, een ongedaanmaking van de het in liquidatie getreden zijn dezer vennootschap;

dat overigens geen gronden bekend zijn, waarop het Beheersinstituut zich zou moeten verzetten tegen het gevraagde rechtsherstel, maar de gevolgen daarvan niet kunnen worden geregeld dan na een behoorlijk overzicht van de wijzigingen in de vermogenspositie van verzoeker sedert September 1941 en het Beheersinstituut zich het recht van verweer tegen eventuele pretenties van verzoeker voorbehoudt;

dat het gewenscht is de bestuurders van de N. V. „Renova” in 't geding te roepen en het Beheersinstituut daartoe het verzoek doet;

Een en ander met conclusie van referte aan 's Raads oordeel;

Gelet op het schriftelijk antwoord van Jhr. Ir. J. W. Storm van 's-Gravesande te Arnhem, als bestuurder van de N. V. „Renova”, waarbij deze verklaart onder voorbehoud zijner rechten op het in verzoeker's bedrijf thans nog aanwezige „Renova” kapitaal, tegen het gevraagde rechtsherstel geen bezwaar te hebben;

O. in rechte:

dat de Raad van oordeel is dat vorderingen tot rechtsherstel niet vallen onder de in art. 13 sub b E 133 genoemde rechtshandelingen, noch in art. 18 E 133 worden bedoeld, zoodat een voorafgaande toestemming van het Nederlandsche Beheersinstituut voor het instellen van zulk een vordering niet wordt vereischt en het achteraf verlenen van zulk een toestemming geen zin heeft;

dat het Beheersinstituut wel stelt dat

het de gestelde feiten niet als juist kan erkennen, doch uit de verklaring, dat geen gronden van verzet tegen het gevraagde rechtsherstel aanwezig zijn, gevolgd door de conclusie van referte, gereedelijk volgt dat deze feiten, die ook niet door den bestuurder van de N. V. Renova, die reeds in het geding is en dus niet meer in 't geding geroepen behoeft te worden, zijn tegengesproken, als tusschen partijen vaststaande kunnen worden aangenomen;

dat uit het overgelegde uittreksel van het Handelsregister te Arnhem blijkt dat verzoeker eenig eigenaar was van de zaak en hij deze dreef onder den handelsnaam: Sanitair- en Metaalhandel firma A. Meijers & Zn., zoodat hier niet de rede is van een rechtspersoon en toepassing van art. 105 E 100 dus niet behoefte vooraf te gaan;

dat aan de voorwaarden van de artt. 23 en 25 E 100 is voldaan en het achterwege laten van ingrijpen onredelijk zou zijn;

dat de vordering derhalve voor toewijzing vatbaar is en de Raad deze aldus verstaat, dat verzoeker heeft bedoeld te vorderen de nietigverklaring van de tot standgekomen rechtsbetrekkingen tusschen zijn bedrijf eenzijdig en Spies en Renova anderzijds;

Rechtdoende:

Verklaart nietig de door de gestelde verkopen tot stand gekomen rechtsbetrekkingen tusschen verzoeker's bedrijf, genaamd Sanitair- en Metaalhandel firma A. Meijers en Zn, eenzijdig en Erich Spies, respectievelijk N. V. „Renova” anderzijds;

Herstelt de rechtsbetrekking tusschen dat bedrijf en verzoeker als eigenaar daarvan;

Vernietigt de overeenkomsten, waarbij Erich Spies, respectievelijk de N. V. „Renova” verzoekers bedrijf hebben gekocht;

Beveelt de teruggave van de tot dat bedrijf behorende zaken aan verzoeker.

No. 678.

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK GRONINGEN, 25 October 1946.

(Mrs. Prof. van der Pot, Prof. Beekhuis en Derhout.)

Aanstelling van een concurrent tot beheerder is in beginsel onjuist doch in casu gehandhaafd met benoeming van één der requesstranten tot mede-beheerder.

Het Nederlandsche Beheersinstituut is in dezen geen wederpartij doch ambtelijke instantie en voor kostenveroordeeling van het Beheersinstituut is derhalve geen plaats.

(Besluit Vijandelijk Vermogen (E 133)
artt. 35, 43.)

De Kamer te Groningen van de Afdeling Rechtspraak van den Raad voor het Rechtsherstel heeft in hooger beroep gegeven de navolgende beschikking op het door:

1. Marika Gezina Prummel, weduwe van Cornelis Rademaker, wonende te Groningen, c.s., ingediende verzoekschrift enz.;

O. dat requestanten eenige feiten hebben gesteld, die, ter zitting toegelicht en aangevuld, voor zoover van belang, neerkomen op het navolgende:

Tot beheerder van de Rawi-Fabrieken v/h C. Rademaker en Zn., is na de bevrijding door het Militair Gezag aangesteld Gerard Nicolaas Wijnand Dröge, wonende te Winschoten. Requestanten, zijnde gedeeltelijk vroegere aandeelhouders en gedeeltelijk erfgenamen van vroegere aandeelhouders, welke aandeelhouders tijdens de vijandelijke bezetting van het Rijk in Europa door den toenmaligen pro-Duitsch georiënteerden directeur genoodzaakt werden hun aandelen in voormelde fabrieken aan hem te verkoopen, hebben hun raadsman N. J. Polak doen verzoeken, eerst aan den Vertegenwoordiger van het Nederlandsche Beheersinstituut te Winschoten en na weigering van dezen aan het Nederlandsche Beheersinstituut te 's-Gravenhage, om den heer Dröge voornoemd als beheerder te vervangen door zijn requestant sub 3b, zulks op grond dat den heer Dröge, die werkzaam is in de matrassenfabriek van zijn vader, een concurrent is van de Rawi-Fabrieken, althans zeer nauw betrokken is bij een concurreerend bedrijf.

Ook het Nederlandsche Beheersinstituut te 's-Gravenhage weigerde bij schrijven dd. 16 Februari 1946 aan het verzoek van requestanten te voldoen en deelde vervolgens bij schrijven dd. 20 Maart 1946 mede, dat van voornoemd schrijven dd. 16 Febr. 1946 appèl mogelijk is en dat het schrijven dd. 20 Maart 1946 als een officieele beslissing kan worden beschouwd.

Requestanten komen thans van deze beslissing in beroep en stellen hiertoe dat het toch onbegrijpelijk is, dat als beheerder over een bedrijf wordt aangesteld iemand die voorheen de grootste concurrent van het bedrijf was, terwijl zij voorts verwijzen naar het artikel „Vijandelijk Vermogen”, opgenomen in „Commentaar”, uitgave van den Regeeringsvoorlichtingsdienst, van Maandag 1 October 1945, 1e jaargang no. 16, waarin gewezen wordt op de onwenselijkheid om personen, die behooren tot concurreerende bedrijven als beheerder aan te stellen. Requestanten meenen, dat het in een zaak als deze voor de hand ligt, dat één van de betrokkenen bij de zaak, die er tijdens den oorlog is „uitgewerkt”, als beheerder werd aangewezen.

O. dat requestanten op voormelde gronden aan den Raad hebben verzocht:

Opgemelde beslissing van het Nederlandsche Beheersinstituut dd. 16 Februari 1946 en in aansluiting daaraan het besluit dd. 20 Maart 1946, te vernietigen en opnieuw rechtdoende, doende wat het Beheersinstituut had behooren te doen, den heer Dröge voornoemd te ontslaan uit zijn functie van beheerder over voormelde Rawi-Fabrieken

en als zoodanig aan te wijzen requestant sub 3b, althans een onzijdig persoon, een en ander met zoodanige verdere beschikkingen als de Raad in goede justitie zal vermeenen te behooren en met veroordeeling van het Beheersinstituut in de kosten der procedure;

O. dat het Nederlandsche Beheersinstituut zich op verschillende gronden tegen toewijzing van het gevraagde heeft verzet, hiertoe onder meer aanvoerende:

dat requestanten in hun beroep niet kunnen worden ontvangen, daar zij geen belang hebben bij de voorziening in het beheer van de Rawi-Fabrieken;

dat toch requestanten en hun rechtsvoorgangers hun aandelen in voormelde fabrieken in 1941 hebben verkocht en tot op heden nog geen rechtsherstel met betrekking tot hun eigendomsrechten op bedoelde aandelen hebben verzocht;

dat er niettemin destijds geen bezwaar tegen geweest zou zijn een der voormalige belanghebbenden of een door hen voorgedragen persoon tot beheerder te benoemen, doch dat door gebleken oneenigheid tusschen de voor de functie in aanmerking komende personen moest worden uitgezien naar een anderen beheerder en de heer Dröge de eenige ter zake kundige persoon was, die destijds beschikbaar was en capabel om het bedrijf te leiden;

dat de heer Dröge thans ruim een jaar de functie van beheerder heeft vervuld en dat er volstrekt geen aanleiding bestaat tot de conclusie, dat de waarde van het bedrijf in die periode aanzienlijk zou zijn gedaald of de goodwill zou zijn verminderd;

dat integendeel de heer Dröge zich heeft doen kennen als een goed beheerder, die volkomen berekend is voor zijn taak;

dat het inderdaad in het algemeen ongewenscht is een concurrent tot beheerder te benoemen, doch dat, afgezien van het feit, dat de heer Dröge geen concurrent is maar de zoon van een concurrent, diens benoeming uitsluitend heeft plaats gevonden, omdat destijds geen andere deskundige beschikbaar was;

dat onder die omstandigheden de benoeming van den heer Dröge gerechtvaardigd was;

dat het Beheersinstituut derhalve van meening is, dat in de gegeven omstandigheden terecht de heer Dröge als beheerder is benoemd en dat, nu de heer Dröge reeds een jaar lang dit beheer op uitstekende wijze heeft gevoerd, er geen aanleiding bestaat om thans een anderen beheerder te benoemen;

dat het Beheersinstituut geen bezwaar heeft tegen de persoon van requestant sub 3b, doch van meening is, dat het in het belang van het onder beheer gestelde vermogen is, indien een deskundige beheerder van een dergelijk bedrijf is;

O. dat het Nederlandsche Beheersinstituut mitsdien heeft geconcludeerd:

dat het den Raad behage:

primair: requestanten niet-ontvankelijk

te verklaren in hun verzoek:

subsidiair: het verzoek af te wijzen, met handhaving van de beschikking van het Nederlandsche Beheersinstituut waarvan beroep: kosten rechtens;

In rechte:

O. dat allereerst moet worden beslist of requestanten als belanghebbenden in den zin van art. 43 van het Besluit Vijandelijk Vermogen (S. E 133) moeten worden aangemerkt;

O. ten deze, dat, alhoewel art. 43 van voormeld Besluit geen nadere bepaling van het begrip belanghebbenden inhoudt, de Raad van meening is dat requestanten als belanghebbenden moeten worden beschouwd;

O. toch, dat requestanten belang hebben bij de voorziening in het beheer van de Rawi-Fabrieken, aangezien zij, na tijdens de vijandelijke bezetting van het Rijk in Europa door den toenmaligen pro-Duitsch georiënteerden directeur genoodzaakt te zijn hun aandelen in voormelde onderneming aan hem te verkoopen, thans in de mogelijkheid verkeerden rechtsherstel te vragen met betrekking tot dezen verkoop, waarbij de Raad in het midden wenscht te laten of deze actie tot rechtsherstel al dan niet tot het door requestanten begeerde resultaat zal leiden;

O. dat den Raad is gebleken, dat ten tijde van de aanstelling van een beheerder over de Rawi-Fabrieken, de heer Dröge de eenige ter plaatse aanwezige voor voormelde functie in aanmerking komende persoon was;

O. toch, dat destijds de beide andere naar de functie van beheerder over de Rawi-Fabrieken strevende personen door den Militairen Commissaris te Winschoten daarvoor ongeschikt werden geacht, terwijl alstoen niemand van de requestanten heeft verzocht om tot beheerder te worden aangesteld;

O. dat, alhoewel het den Raad in beginsel onjuist voorkomt, dat een concurrent of iemand die nauw gelieerd is aan een concurrerende onderneming, tot beheerder wordt aangesteld, de Raad van meening is, dat in casu de door den Militairen Commissaris als beheerder over de Rawi-Fabrieken aangestelden heer G. N. W. Dröge als zoodanig moet worden gehandhaafd, nu, nadat deze het beheer gedurende 13 maanden gevoerd heeft, den Raad niet is gebleken, dat de waarde van het bedrijf gedurende voormelde periode aanzienlijk zou zijn gedaald of de goodwill zou zijn verminderd, zooals requestanten willen doen voorkomen, temeer ook omdat de vakgroep „Fabrieken van stalen meubelen”, blijkens een door het Nederlandsche Beheersinstituut in het geding gebracht schrijven dd. 21 Juni 1946, afkomstig van voormelde vakgroep, gunstig oordeelt omtrent het door den heer Dröge gevoerde beheer;

O. echter, dat het den Raad wenschelijk voorkomt, dat naast den heer Dröge voor-

noemd één der requestanten mede tot beheerder wordt benoemd;

O. ten aanzien van de gevraagde kostenveroordeeling, dat het Nederlandsche Beheersinstituut in dezen niet als wederpartij moet worden beschouwd, doch als een ambtelijke instantie, van wier beslissing requestanten in beroep zijn gekomen, en die dan ook slechts bij de behandeling van het door requestanten ingestelde beroep tot het geven van inlichtingen aan den Raad is opgeroepen, zoodat voor een kostenveroordeeling van het Nederlandsche Beheersinstituut in dezen geen plaats is;

Rechtdoende:

Handhaaft, behoudens het hierna volgende, de beslissing van het Nederlandsche Beheersinstituut dd. 16 Februari 1946, inhoudende bevestiging van de aanstelling van G. N. W. Dröge als beheerder over de Rawi-Fabrieken te Winschoten;

Benoemt tevens als beheerder over de Rawi-Fabrieken te Winschoten Derk Jan Wever, notaris, wonende te Nieuwe-Pekela;

Weigert het anders of meer gevorderde.

No. 679.

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK 'S-GRAVENHAGE, 24 October 1946. (Mr. Dr. Zijlstra).

Beschikking van het Beheersinstituut tot afgifte van roerende goederen, aan verzoeker in bruikleen afgestaan, in kort-geding geschorst tot één maand nadat de Raad op de hoofdzaak zal hebben beslist. (Zie N. R. no. 497).

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100) art. 150a.)

A. Cohen Scott, requestant, gem. Mr. D. Simons,

tegen:

Het Nederlandsch Beheersinstituut, gerequesteerde.

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;

Gezien het verzoekschrift van Abraham Cohen;

Gehoord partijen, verzoeker vertegenwoordigd door Mr. D. Simons, advocaat te 's-Gravenhage, gerequesteerde, het Nederlandsch Beheersinstituut, vertegenwoordigd door Mr. J. W. Jozephus Jitta;

O. dat voor zoover ten deze van belang tusschen partijen vaststaat, dat Cohen na de bevrijding als oorlogsslachtoffer in zijne woning IJschubweg 24 te 's-Gravenhage is teruggekeerd en den aldaar zich bevindenden inboedel in bruikleen heeft verkregen van het Beheersinstituut, van welken inboedel een inventarisstaat is opgemaakt d.d. 2 Juli 1945, aan het hoofd waarvan zijn genoemd als degenen van wie de inboedel afkomstig is: B. J. Roels en/of J. P. J. Camfferman;

O. dat het Beheersinstituut, op 18 September 1946 aan Cohen schriftelijk heeft medegedeeld, welk schrijven bij een brief van 3 October 1946 is bevestigd, dat de bovenbedoelde goederen, door het Beheersinstituut in beslaggenomen, worden vrijgegeven en aan Camfferman moeten worden teruggegeven, bij welk laatste schrijven als dag en uur voor het overnemen is vastgesteld 1 November 1946, des v.m. te 9 uur;

O. dat Cohen tegen deze beschikking van het Beheersinstituut in hooger beroep is gekomen bij de Afdeling Rechtspraak van den Raad voor het Rechtsherstel, en daarbij onder meer heeft verzocht deze beschikking van het Beheersinstituut te vernietigen en thans in kort geding vraagt den bestaanden toestand te bestendigen, totdat op het beroepschrift van Cohen zal zijn beslist;

O. dat door gerequesteerde de onbevoegdheid is opgeworpen van den Voorzitter van de Afdeling Rechtspraak om in kort geding eene beslissing te geven, nu deze zaak als hooger beroep tegen de beschikking van het Beheersinstituut aangehangig is;

O. dat art. 150a van het K. B. E 100 den Voorzitter der Afdeling Rechtspraak een zeer ruime bevoegdheid toekent om in alle zaken, welke de werkzaamheden van den Raad betreffen een onmiddellijke voorziening bij voorraad te geven indien deze uit noodfe van onverwijlden spoed is vereischt en daarin eene beperking, zooals door gerequesteerde gesteld, niet valt te lezen, welke beperking in strijd zoude zijn met het karakter van het kort geding, zoodat Wij Ons ten deze bevoegd achten van de vordering kennis te nemen;

O. dat gerequesteerde wel is waar heeft verklaard niet van plan te zijn de goederen bij Cohen weg te halen — behoudens in noodgeval — zoodat er geen voorziening bij voorraad uit hoofde van onverwijlden spoed noodig zoude zijn — doch deze mededeeling in strijd is met het schrijven van het Beheersinstituut d.d. 3 October 1946 gericht tot verzoeker en waarbij de datum van overnemen der goederen op 1 November 1946 te 9 uur wordt gefixeerd door welk schrijven verzoeker's belang bij een beslissing in kort geding — geheel afgezien van de vraag wat zou moeten worden verstaan onder de restrictie „behoudens in noodgeval” — niet kan worden betwist;

O. dat blijkens den inventarisstaat in het geheel niet vaststaat welke van de onder Cohen aanwezige goederen het eigendom zijn, of geweest zijn, van Roels, en welke van Camfferman, zoodat het zeer wel mogelijk is, dat deze inboedel geheel of ten deele bij Cohen zal blijven;

O. dat uit de overgeëigde quitantie's ten name van Roels voldoende aannemelijk is gemaakt, dat een gedeelte van den inboedel van Roels afkomstig is;

O. dat de vraag of Cohen zich terecht kan beroepen op de vorderingsbeschikking van de Ministers van Justitie en van Fi-

nanciën d.d. 6 Mei 1946 no. 1115 B, gepubliceerd in de Nederlandsche Staatscourant van 23 Mei 1946 no. 101 in de hoofdzak tot beslissing zal komen, doch het geenszins uitgesloten is te achten, dat zulks het geval zal zijn;

O. dat Cohen als oorlogsslachtoffer ten eerste zou worden gedupeerd, indien hij thans met zijn vrouw en zes kinderen ten derde male den bij hem in gebruik zijnden inboedel zou moeten prijsgeven, waartegenover het belang van Camfferman, om, indien hij rechten op deze goederen kan doen gelden, deze nog eenigen tijd langer mist, gering is te achten, daar Camfferman ongetuigd is en Ons uit niets is gebleken, dat hij dezen inboedel onmiddellijk te zijner beschikking noodig zoude hebben;

O. dat op grond van het hierboven overwogene, het verzoek in kort geding dient te worden toegewezen, zooals hieronder omschreven;

Beschikkende in kort geding:

Verklaren Ons bevoegd van deze vordering kennis te nemen;

Schorsen de beschikking van het Nederlandsche Beheersinstituut, zooals neergelegd in de brieven aan verzoeker d.d. 18 September 1946 en 3 October 1946 tot één maand, nadat de Raad voor het Rechtsherstel, Afdeling Rechtspraak op het beroepschrift van verzoeker d.d. 27 September 1946, zal hebben beslist;

Veroordeelen het Nederlandsche Beheersinstituut in de proceskosten, tot op deze uitspraak begroot op f 35.

No. 680.

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSpraak AMSTERDAM, 22 Oct. 1946.
(Mrs. Jolles, Schreuder, van Zeggelen.)

Koopovereenkomst tusschen partijen aangegeven om de zaak uit de handen van de Duitschers te houden voor de helft nietig verklaard en verzoeker voor de helft als eigenaar van de zaak hersteld, met bepaling dat verzoeker de helft van de ontvangen koopsom zal terug betalen.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100) art. 23 en vlg.)

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;
Gezien:

a. een op 12 Juli 1946 ingekomen verzoekschrift van Lucien de Leeuw, wonende te Amsterdam, gemachtigde Mr. B. Stoppelstein Jr.,

b. een op 15 Augustus 1946 ingekomen verzoekschrift van Ida Jacoba Gilkens, wonende te Amsterdam, gemachtigde Mr. Joh. K. M. Mathuysen, ter zitting vervangen door Mr. A. J. Byl;

Gehoord partijen;

O. dat verzoeker heeft gesteld, dat hij vanaf 1 Augustus 1920 tot 1 Mei 1941 eige-

naar was van een bedrijf tot het geven van onderricht op modegebied en het koopen en verkoopen van founituren en stoffen onder de benaming Mode Academie De Leeuw van Rees, welke zaak hij voor f 4180 heeft verkocht en geleverd aan verweerster, van wie hij toen wettelijk gescheiden was, uitsluitend met de bedoeling om Duitsche inmenging te voorkomen, omdat hij Jood is, op welke gronden hij heeft gevorderd, dat het den Raad behage de nietigheid uit te spreken van de betreffende koopovereenkomst en de gevolgde levering, althans deze nietig te verklaren bij vonnis uitvoerbaar bij voorraad, en te verstaan, dat verzoeker is eigenaar der zaak Mode Academie De Leeuw van Rees met verbod aan verweerster deze zaken onder dien naam te drijven, alsmede onder den naam Mode Salon Ida De Leeuw van Rees, op verbeurte eener dwangsom van f 100 voor iederen dag dat zij na de uitspraak in gebreke blijft aan de veroordeeling te voldoen, althans dusdanige beslissing te geven als de Raad zal vermenen te behooren, met hare veroordeeling in de kosten;

O. dat verweerster, deze feiten erkennende, van oordeel is, dat er voor den Raad geen reden tot ingrijpen bestaat, omdat de zaak sedert haar huwelijk met verzoeker steeds door haar persoonlijk is gedreven en tot grooten bloei gebracht en omdat verzoeker, sinds 1 Augustus 1945 belast met de administratieve leiding der zaak, de winst gelijk met haar deelt, zoodat zij geen grooter revenuen uit de zaak trekt dan verzoeker, op welke gronden zij den Raad verzocht heeft de vordering van verzoeker af te wijzen, althans hem die te ontzeggen, als zijnde ongegrond, alsmede te verstaan, dat zij is eigenaresse der zaak Mode-Academie de Leeuw van Rees en Mode-Salon Ida de Leeuw van Rees, met veroordeeling van verzoeker in de kosten;

O. dat door het onderzoek is komen vast te staan dat de zaak sinds 1923 mede door verweerster is gedreven en door haar tot bloei is gebracht, dat partijen na de bevrijding een voorloopige regeling hebben getroffen, krachtens welke met ingang van 1 Augustus 1945 verzoeker belast is met de administratieve leiding der zaak en de winst gelijkelijk tusschen partijen wordt gedeeld; en tevens, dat zij een contract ontworpen hebben, waarbij partijen een vennootschap onder Firma met gelijke rechten en verplichtingen aangaan, welk contract echter wegens eenige geschilpunten nog niet is geteekend;

O. dat de Raad op grond van die feiten, waaruit blijkt dat partijen tot samenwerking geneigd zijn, van oordeel is, dat het belang van beide partijen medebrengt, dat verweerster medegerechtigde in de zaak blijft, hetgeen kan worden bereikt door de zaak slechts voor de helft aan verzoeker terug te geven en voor de andere helft aan verweerster te laten, zoodat in dien zin moet worden beslist, waarbij aan verzoeker de plicht wordt opgelegd om de helft

der ontvangen koopsom terug te geven;

Rechtdoende:

Verklaart de betreffende koopovereenkomst en de gevolgde levering voor de helft nietig en verstaat dat verzoeker voor de helft eigenaar is der zaak Mode Academie de Leeuw van Rees;

Bepaalt, dat verzoeker aan verweerster terug zal betalen de helft der van haar ontvangen koopsom, zijnde f 2090;

Ontzegt verzoeker het meer gevorderde: Compenseert de proceskosten, des dat elke partij haar eigen kosten dragen zal.

No. 681.

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK 'S-GRAVENHAGE, 31 October 1946. (Mr. Karni).

Vordering tot nietigverklaring van een koopovereenkomst betreffende het m.s. „Waterweg” en veroordeeling van den Staat tot levering van het schip aan verzoeker ontzegt.

Bij den verkoop was, gezien de houding van reeders en scheepseigenaren in gelijke positie als verzoeker, geen dwang of onbehoorlijke invloed van den vijand aanwezig. Achterwege laten van ingrijpen niet onredelijk geacht.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100) art. 23 en vlg.)

J. Onstwedder, gem. Mr. W. Nolst Trenité, requérant,

tegen:

Staat der Nederlanden (Ministerie van Verkeer), gerequesteerde.

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;

Gelezen het ongedateerde introductief request van Jan Onstwedder, ten deze domicilie kiezende ten kantore van Mrs. Nolst Trenité en Beerman aan den Schiedamschensingel no. 181 te Rotterdam en vertegenwoordigd door Mr. W. Nolst Trenité, procureur, die het request heeft ondertekend;

Gelezen het antidotaal request van den Minister van Verkeer, in deze vertegenwoordigende den Staat der Nederlanden, ondertekend door den Directeur-Generaal van Scheepvaart en gedagteekend 28 Aug. 1946; enz.;

Ten aanzien van de feiten:

O. dat requérant zakelijk heeft gesteld: dat hij vóór het uitbreken van den oorlog eigenaar was van het 285.22 brutoregister-ton metende Nederlandsche m.s. „Waterweg” roepnaam P.I.N.Y., hetwelk onder verband van hypotheek stond tot een bedrag van f 53750 ten behoeve van de Rotterdamse Scheepshypotheekbank, de N.V. Brons Motorfabrieken en de Gebr. van Diepen te Groningen;

dat het schip op 27 September 1941 door de Kriegsmarine-Dienststelle te Rotterdam

in, huur is gevorderd met ingang van 14 Juni 1941 en dat bij schrijven van het Rijksbureau Zeescheepvaart, dd. 2 December 1941 aan requestrant is medegedeeld, dat de Kriegsmarine-Dienststelle bereid was het aldus in huur gevorderde schip te kopen voor de som van f 96080;

dat requestrant na weigering zijnerzijds om tot den verkoop over te gaan, wederom een schrijven d.d. 10 December 1941 van het Rijksbureau voornoemd heeft ontvangen, inhoudende, dat het Rijksbureau voornoemd in opdracht van de Kriegsmarine-Dienststelle requestrant moest laten weten, dat de toenmalige geldende huurvergoedingsregeling slechts een eenzijdig karakter droeg en op elk tijdstip door de Kriegsmarine-Dienststelle kon worden ingetrokken en dat door een afwijzende houding ten opzichte van een vrijwilligen verkoop de eigenaar van een in huur gevorderd schip zich aan het ernstige geval blootstelt, dat zijn schip door het Prisengericht te Hamburg zonder eenige schadevergoeding zou worden prijsverklaard, na welk schrijven requestrant in de maand Januari 1942 heeft aanvaard, dat zijn schip voornoemd zou worden verkocht voor een bedrag van f 99,638, waarna een koopovereenkomst is opgesteld, waarbij den verkoop door Jan Onstwedder aan den Staat der Nederlanden van het litigieuze schip werd vastgelegd, redenen, waarom requestrant zich wendt tot den Raad, nu naar zijn meening de verkoop tot stand is gekomen onder de omstandigheden genoemd in art. 25 E 100, met het verzoek:

1. De rechtsbetrekking van den Staat der Nederlanden tot het bovengenoemde m.s. „Waterweg” te vernietigen, de teniet gegane rechtsbetrekking van verzoeker tot het schip te doen herleven, subsidiair de hierboven omschreven overeenkomst tusschen verzoeker enerzijds geheel of gedeeltelijk nietig te verklaren dan wel gewijzigd vast te stellen, in dien zin, dat het schip niet is verkocht, doch verhuurd tegen een redelijken, door den Raad te begrooten, huurprijs, met veroordeeling van gerequestreerde tot betaling van door verzoeker geleden schade, vast te stellen bij staat, indien daartoe termen aanwezig zijn, en in de kosten van dit geding;

2. Den Staat der Nederlanden te verplichten voor zoover noodig mede te werken aan de levering van het schip, zoowel door overschrijving in het Scheepsregister, als door feitelijke overdracht;

O. dat gerequestreerde in zijn antwoord het bezit van het m.s. „Waterweg” erkennende requestrant's posita ten opzichte van de middelen van den eisch heeft betwist, met conclusie:

1. het verzoek van requestrant om nietigverklaring van de overeenkomst van koop en verkoop af te wijzen;

2. te verklaren, dat het m.s. „Waterweg” in eigendom toebehoort aan den Staat der Nederlanden;

3. voor zoover de Raad niettemin tot

nietigverklaring der overeenkomst mocht besluiten, te bepalen, dat verzoeker de des tijds ontvangen tegenprestatie ten bedrage van f 99,638 aan den Staat terugbetaalt en voorts rekening te houden met de aanmerkelijke prijsstijging ten aanzien van schepen alsmede met de kosten, die door den Staat zijn en worden besteed om het schip weder in vaarbaren toestand te brengen;

Ten aanzien van het recht:

O. dat requestrant ook heeft gesteld, dat hij tot den verkoop van het schip is overgegaan mede, omdat de Rotterdamsche Scheepshypotheekbank hem heeft doen weten, dat bij eventueele prijsverklaring de hypotheekschuld te zijnen laste zou blijven bestaan;

O. dat het door requestrant gesteld geweld in den zin van art. 1360 B. W., is „la violence” van art. 1112 C.C., welke aanwezig is, „lorsqu'elle est de nature à faire impression sur une personne raisonnable, et qu'elle peut lui inspirer la crainte d'exposer sa personne ou sa fortune à un mal considérable et présent”, en dat „en cette matière, on a égard, à l'âge, au sexe et à la condition des personnes”;

O. dat het de vraag is, of de mededeelingen, uitgaande van het Rijksbureau Zeescheepvaart op een redelijk mensch indruk maakten of hem de vrees konden inboezemen, dat hij zijn persoon of zijn vermogen aan een aanmerkelijk en dadelijk aanwezig nadeel zou blootstellen;

O. dat de maatstaf van de redelijkheid in den zin van art. 1360 behoort te zijn een objectieve met een subjectieven inslag hetgeen wil zeggen, dat bij beoordeeling daarvan, Wij hebben uit te gaan van een ander mensch behoorende tot dezelfde groep, dezelfde klasse, dezelfde ontwikkeling en het zelfde beroep als de in casu betrokkene;

O. dat uit de onder eede afgelegde verklaring van Liberg kan blijken, dat de met ophef aangekondigde mogelijke prijsverklaring bij weigering tot verkoop, niet is geschied en dat hij, onder dezelfde omstandigheden verkeerende als requestrant, heeft volhard in de weigering tot verkoop van zijn schip de „Willem Barentsz” hoewel het schip met hypotheek ten bedrage van f 80,000 was bezwaard;

O. dat het Rijksbureau Zeescheepvaart bij machte is 60 namen van reeders en scheepseigenaren te noemen, op wie de mededeelingen als voren omschreven geen indruk maakten;

O. dat de Raad om bovenvermelde reden requestrant niet kan volgen in zijn betoog over de aanwezigheid van dwang of bedreiging, dan wel onbehoorlijken invloed;

O. dat al ware in casu de invloed van den vijand tot verkoop van het litigieuze schip te bespeuren, de directe oorzaak daartoe niet was de dwang of bedreiging, maar de onmiskenbare financiële overweging, dat de zekerheid van het ontvangen van de niet onredelijke koopsom te verkiezen was boven een mogelijk totaal verlies van het schip;

O. dat indien de omstandigheden bij requestrant wel tot vrees aanleiding hebben kunnen geven, deze vrees niet gegrond was, bij hem niet aanwezig was de „crainte foudée”, vermits het in de mondelinge toelichting gestelde te vreezen aanmerkelijk en dadelijk nadeel niet aanwezig was;

O. dat een achterwege laten van een in-grijpen niet onredelijk is;

O. dat de eischen van redelijkheid en billijkheid, waarvan art. 22 E 100 spreekt, Ons nopen tot het huldigen van de opvatting, dat een achteraf gebleken foutieve berekening van kansen geen grond kan en mag opleveren tot een actie tot rechtsherstel vermits een ieder de risico van zijn beslissing behoort te dragen;

O. dat gerequesteerde geen veroordeeling in de kosten heeft verzocht;

Rechtdoende:

Ontzegt de vordering;

Verklaart voor recht, dat het m.s. „Waterweg” in eigendom toebehoort aan den Staat der Nederlanden;

Compenseert de kosten, des, dat iedere partij haar eigen kosten drage.

No. 682.

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK AMSTERDAM, 4 Nov. 1946.
(Mrs. Boll, v.d. Loos en Lubbers).

Het testament van 27 Maart 1942, uitsluitend verleden om vermelding van het testament van 13 Februari 1942, in geval van overlijden van erflaatster tijdens de bezetting, te kunnen achterwege laten, waardoor het testament van 31 October 1940 wederom rechtsgeldig zou worden, vernietigd.

In reconventie verklaart de Raad zich onbevoegd tot nietigverklaring van het testament van 13 Februari 1942, omdat dit niet onder eerlge omstandigheid, zooals bedoeld in art. 25 E 100, is tot stand gekomen.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100) art. 23 en vlg.).

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;

Gezien het verzoekschrift van Ch. B. E. Cooymans, gemachtigde Mr. H. G. Stibbe en het verweerschrift van Mr. S. Zadoks, als bewindvoerder over Mr. F. M. Cohen, gemachtigde Mr. Zadoks;

Gehoord partijen en hunne raadslieden in de zitting van de Kamer dd. 14 October 1946;

Gelet op de door de in die zitting over en weer gehoorde getuigen afgelegde verklaringen, waarvan het proces-verbaal zich onder de stukken bevindt;

O. dat de vordering van requestrante in conventie strekt tot nietigverklaring van een door thans wijlen Mevr. de Wed. C. Mulder-van Biema ten overstaan van notaris A. M. Benders te Amsterdam op 27 Maart 1942 verleden testament en tot ver-

klaring voor recht, dat het door gemelde erflaatster op 13 Febr. 1942 ten overstaan van denzelfden notaris te Amsterdam verleden testament, waarbij requestrante onder den last van een legaat is benoemd tot universeel erfgename, is de uiterste wil van die erflaatster, met nevenvorderingen;

O. dat gerequesteerde na bestrijding van deze vorderingen zijnerzijds voorwaardelijk eene vordering in reconventie heeft ingesteld, nml. voor het geval aan requestrante hare vorderingen, voorzover betrekking hebbende op het testament van 27 Maart 1942 zouden worden toegewezen, strekkende de vordering in reconventie tot nietigverklaring van het door meergenoemde erflaatster op 13 Febr. 1942 ten overstaan van notaris A. M. Benders te Amsterdam verleden, testament en tot verklaring voor recht, dat het op 31 October 1940 door haar voor denzelfden notaris te Amsterdam verleden testament, waarbij Mr. F. M. Cohen (over wien gerequesteerde benoemd is tot bewindvoerder) onder den last van enkele legaten is benoemd tot universeel erfgename, is hare uiterste wil, met nevenvorderingen;

O. dat gerequesteerde allereerst heeft opgeworpen een exceptief verweer, gebaseerd op de stelling, dat de vordering van requestrante tot grondslag heeft het overleden zijn van meergenoemde erflaatster, waarvan echter tot dusverre niet op de bij de wet voorgeschreven wijze gebleken zou zijn;

O. dat waar requestrante alsnog heeft geproduceerd een uittreksel uit het register van overlijden, gehouden bij den Burgerlijken Stand van de Gemeente Amsterdam, gedagteekend 11 October 1946, waaruit blijkt van het overlijden van de erflaatster op 20 Maart 1943 te Sobibor (Polen), dit exceptief verweer kan worden gepasseerd,

O. dat requestrante haar verzoek tot nietigverklaring van het testament van 27 Maart 1942 cum sequelis doet steunen op de door haar beweerde omstandigheid, dat dit testament door de erflaatster, die geheel van Joodschen bloede was, zou zijn gemaakt in overleg met den notaris A. M. Benders voornoemd en teneinde te voorkomen, dat haar geheele nalatenschap in handen van den vijand zou geraken, nadat na het verlijden van het voorgaande testament van 13 Febr. 1942 door of vanwege den vijand was bekend gemaakt, dat testamenten van Joden, gepasseerd na 10 Aug. 1941 niet als rechtsgeldig zouden worden erkend in verband met de Verordening 148/1941 betreffende de behandeling van het Joodsche geldelijke vermogen;

O. dat gerequesteerde heeft betwist, dat de erflaatster om die beweegredenen is overgegaan tot het verlijden van het testament van 27 Maart 1942 en heeft volgehouden, dat het juist hare in vrij en rustig overleg gevormde bedoeling is geweest, toen eenmaal het gebrek, dat althans gedurende de Deutsche bezetting zou kleven

aan het testament van 13 Febr. 1942, haar duidelijk was geworden, het voorgaande testament van 31 October 1940 als hare werkelijke uiterste wil volledig te doen herleven;

O. dat de beweegredenen, die geleid hebben tot het maken van het testament van 27 Maart 1942, de Kamer duidelijk zijn geworden door de verklaringen van den als getuige gehoorde notaris A. M. Benders te Amsterdam, te wiens overstaan alle betrokken testamenten zijn verleden;

O. dat immers uit die verklaringen blijkt, dat de erflaatster uitsluitend tot herziening van het testament van 13 Febr. 1942 in overleg met en onder advies van hem, notaris, is overgegaan, omdat na het verlijden daarvan (en wel in Maart 1942) in het Correspondentieblad van de Broederschap der Notarissen gepubliceerd werden door Lippmann Rosenthal en Co. medegedeelde, van het Rijkscommissariaat afkomstige richtlijnen voor de toepassing van Verordening 148/1941, waaruit bleek, dat aan op of na 9 Aug. 1941 door Joodsche erflaters gemaakte uiterste wilsbeschikkingen geen betekenis in vermogensrechtelijke zin kon worden toegekend, zoodat inboedels, waarin dergelijke testamenten zouden worden aangetroffen, slechts erfopvolging krachtens de wet zou plaatsvinden;

O. dat voorts de opvallende, door gerequesteerde ten gunste van zijn standpunt aangeroerde omstandigheid, dat de erflaatster op 27 Maart 1942 overging tot het verlijden van een testament, dat dan toch (in Deutsche oogen) even ondeugdelijk was als het daarbij herroepen testament van 13 Febr. 1942, afdoende verklaring vindt in de door den getuige notaris A. M. Benders uitvoerig medegedeelde beweegredenen tot de gevolgde handelwijze, hierop neerkomende, dat indien de erflaatster tijdens de Deutsche bezetting overleden ware zonder herroeping van het testament van 13 Febr. 1942, hij, notaris, in zijne verklaring van erfrecht zou hebben moeten melding maken van het bestaan van dit (naar Deutsche opvatting niet rechtsgeldige) testament, met als gevolg, dat terwijl de Deutsche instanties wel aan de daarin voorkomende herroeping van het testament van 31 October 1940 volle betekenis zouden hebben toegekend, de geheele nalatenschap als ab intestato verervende aan uitsluitend Joodsche erfgenamen, geheel in handen der Deutsche overheid zou zijn geraakt; dit kon voorkomen worden door het verlijden van het testament van 27 Maart 1942, omdat daardoor voor hem, notaris, de gelegenheid ontstond, bij overlijden van de erflaatster tijdens de Deutsche bezetting in zijne verklaring van erfrecht alléén melding te maken van het vererven der nalatenschap op basis van het (ook in Deutsche oogen geldige) testament van 31 October 1940, terwijl hij zonder gewetensbezwaar elke vermelding van de testamenten van 13 Febr. en 27 Maart 1942 achterwege kon laten;

O. dat hierdoor niet alleen de gevolgde

handelwijze volledig wordt verklaard, doch tevens duidelijk wordt dat de erflaatster zonder deze door de Verordening 148/1941 en de daarop berustende van de bezettende instanties afkomstige richtlijnen veroorzaakte beweegredenen er niet over gedacht zou hebben haar op 13 Febr. 1942 verleden testament te vervangen door dat van 27 Maart 1942;

O. dat hieruit volgt, dat reeds dadelijk in conventie het sub 1 en 2 door requestrante gevorderde voor toewijzing vatbaar is;

O. dat de al dan niet toewijsbaarheid van het door requestrante sub 3 en 4 gevorderde rechtstreeks samenhangt met de al dan niet toewijsbaarheid van de door gerequesteerde in reconventie ingestelde vorderingen, immers gerequesteerde vordert nietigverklaring van het testament van 13 Februari 1942, waarvan requestrante juist vordert te verklaren voor recht, dat het is de uiterste wil van de erflaatster, krachtens welke hare nalatenschap thans moet worden geacht te vererven;

O. dat tegen de door requestrante verzochte verklaring voor recht geen bezwaren bestaan, tenzij de gronden, door gerequesteerde aangevoerd voor de nietigverklaring van het testament dd. 13 Februari 1942, deugdelijk bevonden worden;

O. te dien aanzien, dat aan de Kamer niet gebleken is van eenige omstandigheid als bedoeld in art. 25 Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100), onder invloed waarvan de erflaatster destijds zou zijn overgegaan tot het doen verlijden van haar testament dd. 13 Februari 1942, noch van andere omstandigheden, die het achterwege laten van het door gerequesteerde reconventioneel verlangde ingrijpen zouden onredelijk maken;

O. dat integendeel uit hetgeen is komen vast te staan valt af te leiden, dat de werkelijke grond voor de bezwaren van de omgeving van wijlen Mevrouw C. Mulder van Bienna tegen den inhoud van vorenbedoeld testament wordt gevormd door het feit, dat in dit testament culmineert eene reeds in verschillende voorafgaande testamenten blijkende toenemende neiging van de erflaatster om hare familieleden bij de vererving harer nalatenschap uit te schakelen ten gunste van requestrante;

O. dat de Kamer niet kan treden in beoordeeling van de vraag, of de wil van de erflaatster te dien opzichte, gelijk gerequesteerde poogt aannemelijk te maken, onderworpen is geweest aan bepaalde invloeden, die grond zouden kunnen opleveren voor een in rechte aantasten van de betrokken uiterste wilsbeschikking, omdat de hier bedoelde invloeden in ieder geval niet zoodanige zijn als worden bestreken door het bepaalde in art. 25 Besluit Herstel Rechtsverkeer en de beoordeeling daarvan derhalve geheel valt buiten de bevoegdheid van de Kamer, zooals omschreven in Hoofdstuk III Besluit E 100;

O. dat de Kamer, zich daarom onbevoegd moettende verklaren tot het in reconventie

verzochte ingrijpen, dienvolgens ook de vorderingen, in conventie sub 3 en 4 zal kunnen toewijzen, waarbij requestrante evenwel dient te verstaan, dat de door de Kamer ten deze uit te spreken verklaring voor recht slechts betekenis kan hebben, voorzover betreffende het terrein „Rechtsherstel“;

Rechtdoende:

In conventie: Wijst de vorderingen toe;

Verklaart nietig het op 27 Maart 1942 ten overstaan van notaris Mr. A. M. Benders te Amsterdam verleden testament van de erflaterster, verklaart voorzooveel noodig tevens nietig de door dat testament ontstane rechtsbetrekkingen van gerequesteerde q.q. ten opzichte van de nalatenscha der testatrice, verklaart voor recht, dat het op 13 Februari 1942 door Carolina van Biema, wed. van Mr. A. C. Mulder gemaakte testament, verleden ten overstaan van notaris Mr. A. M. Benders te Amsterdam, is de uiterste wil van Carolina van Biema, wed. van Mr. A. C. Mulder voornoemd, doet voorzooveel noodig herleven de krachtens het testament dd. 27 Maart 1942 te niet gegane rechtsbetrekking van requestrante ten opzichte van de nalatenschap der testatrice; veroordeelt gerequesteerde q.q. in de kosten der conventie, bij deze begroot op f 50;

In reconventie:

Verklaart zich onbevoegd tot het door gerequesteerde reconventioneel verzochte ingrijpen, veroordeelt gerequesteerde q.q. in de kosten der reconventie bij deze begroot op f 50.

No. 683.

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK 'S-HERTOGENBOSCH, 28 Oct. 1946. (Mr. Ariëns).

Verzoeker is als koper van een loods door den oorspronkelijken elgenaar uitgewonnen. Verzoeker vraagt vernietiging van de koopovereenkomst gesloten met zijn rechtsvoorganger en teruggave van den door hem betaalden koopprijs.

Vordering toegewezen.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100) art. 23 en vlg.).

Jacob Westerlaken, wonende te Giessen, gemachtigde Mr. E. J. E. G. Vonkenberg te Gorinchem;

tegen:

A. de Waard, gewoond hebbende te Werkendam, gemachtigde Mr. F. Scheefhals te 's-Hertogenbosch.

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;

Gezien een verzoekschrift met bijlagen, ingediend bij den Raad door Jacob Westerlaken, varkenshandelaar, wonende te Giessen (N.Br.), strekkende tot veroordeeling van A. de Waard te Werkendam, of diens

beheerder, tot terugbetaling aan verzoeker van f 1100 met rente, voorzooveel noodig met nietigverklaring van den tusschen partijen tot stand gekomen koop en verkoop betreffende een loods;

Gezien het verweerschrift van het Nederlandsch Beheersinstituut, als beheerende het vermogen van A. de Waard voornoemd, strekkende tot afwijzing van de vordering, althans voorzover een bedrag van f 266 te boven gaande;

Gehoord den raadsman van verzoeker ter terechtzitting van 11 Sept. 1946, alwaar de verweerder, hoeezer daartoe opgeroepen, niet vertegenwoordigd was;

Ten aanzien der feiten:

O. dat de feiten, kort samengevat, neerkomen op het navolgende:

Tusschen partijen staat vast, dat verzoeker op of omstreeks 18 December 1943 van de Waard voornoemd voor afbraak heeft gekocht een loods, toen staande te Woudrichem, voor den prijs van f 1100. Verzoeker heeft deze som aan de Waard betaald, de loods afgebroken en vervoerd en met gedeeltelijk nieuw materiaal op zijn erf te Giessen weder opgebouwd. Deze loods was afkomstig van Abraham Benjamins, gewoond hebbende te Woudrichem, doch tijdens de bezetting vandaar gedeporteerd.

Na de bevrijding heeft de bewindvoerder voor den afwezigen A. Benjamins, te weten M. H. Benjamins, de loods van verzoeker opgevraagd, en verlangd dat deze de loods zou terugplaatsen op haar oorspronkelijke standplaats. Zij kwamen tot overeenstemming in diër voege, dat verzoeker den eigendom der loods aan M. H. Benjamins overdroeg en zich verplichtte tot betaling aan dezen van f 1000, waartegenover Benjamins afzag van alle aanspraken jegens verzoeker op vergoeding voor het gebruik der loods en van het recht op herplaatsing daarvan. Verder werd de loods aan verzoeker met ingang van 5 Mei 1945 verhuurd voor f 4 per week.

Daar nu de Waard jegens verzoeker tot vrijwaring verplicht was, verlangde verzoeker van de Waard terugbetaling van den hem betaalden koopprijs van f 1100, en nietigverklaring van den koop.

De verweerder voerde aan, dat de verzoeker in zijn vordering niet kon worden ontvangen, daar ingevolge het Besluit Herstel Rechtsverkeer alleen de eigenaar recht had de nietigverklaring van een rechtshandeling te verzoeken, terwijl verzoeker ook geen belanghebbende was, daar deze anders profijt zou trekken van zijn met nietigheid bedreigde handeling. Inwilliging van het verzoek zou alle nadeelige gevolgen der nietigverklaring afwentelen op de Waard. In ieder geval zou verzoeker het risico van zijn eigen daad met de Waard samen moeten deelen en zou op de helft van de koopsom van f 1100 nog in mindering moeten worden gebracht de huur ad f 4 per week van 18 December 1943 tot 5 Mei 1945, of in totaal f 284 daar anders verzoeker zonder eenige vergoeding het genot van de schuur

Vervolg Na-Oorlogsche Rechtspraak.

gedurende evenvermeld tijdvak zou hebben gehad. Hoogstens kon dus, volgens verweerder, f 266 worden toegewezen.

Bij de mondelinge behandeling is door verzoeker nog overgelegd een verklaring van M. H. Benjamins, dat zijdens A. Benjamins wordt afgezien van iedere aanspraak in deze jegens de Waard.

Ten aanzien van het recht:

O. dat de verweerder niet betwist, dat A. Benjamins aanspraak had op herstel in zijn recht van eigendom van de loods in kwestie en dat deze aanspraak tegen den verzoeker kon worden geldend gemaakt;

O. dat daaruit voortvloeit, dat de verzoeker, die van de Waard een goed kocht, hetwelk hij aan een derde, den oorspronkelijken eigenaar, heeft moeten afstaan, belang heeft bij de nietigverklaring van den koop en verkoop, dien hij betreffende datzelfde goed sloot met de Waard, en bij de terugbetaling van den aan dezen betaalden koopprijs;

O. dat derhalve het opgeworpen middel van niet-ontvankelijkheid faalt;

O. dat een andere vraag is, of het achterwege laten van ingrijpen in deze in verband met de bijzondere omstandigheden onredelijk ware;

O. te dien aanzien, dat blijkens de bij de stukken overgelegde en door den verweerder niet bestreden overeenkomst tusschen M. H. Benjamins en verzoeker, deze laatste niet slechts den eigendom der loods aan eerstgenoemde heeft afgestaan, doch dezen bovendien volledig heeft schadeloos gesteld ter zake van het weghalen van de loods, en de Waard dan ook, mede gezien de ten processe overgelegde verklaring van M. H. Benjamins, niet te vreezen heeft, dat deze jegens hem nog eenigerlei aanspraak zal geldend maken;

dat het dan echter niet aangaat de Waard in het bezit te laten van de koop-som, welke hij voor de loods van verzoeker heeft ontvangen, terwijl de daarvoor bedongen tegenprestatie, te weten de overdracht van den eigendom der loods, van nul en geener waarde is gebleken;

dat nu wel mogelijk is, dat de Waard zijnerzijds zich destijds uitgaven heeft moe-

ten getroosten om de feitelijke beschikking over de loods te verkrijgen, doch daarop door den verweerder geen beroep is gedaan, zoodat met die mogelijkheid in dit geding geen rekening dient te worden gehouden, nog daargeiaten de vraag, of niet de Waard deswege tegen derden regres kan uitoefenen;

dat derhalve het achterwege laten van ingrijpen in deze, in verband met de bijzondere omstandigheden, naar het oordeel van den Raad onredelijk ware;

O. dat geen termen aanwezig zijn op de teruggevorderde som eenig bedrag in mindering te brengen ter zake van voor het genot der loods verschuldigde vergoeding, vooreerst niet omdat blijkens de meerbedoelde overeenkomst de door verzoeker aan Benjamins te betalen som van f 1000 mede strekt tot vergoeding voor dat gebruik, en voorts, omdat die vergoeding in geen geval aan de Waard toekomt;

O. dat er aanleiding bestaat tot veroordeeling van den verweerder in zijn voormelde hoedanigheid in de kosten van het geding;

Uitspraak doende:

Verklaart nietig de overeenkomst van koop en verkoop, op of omstreeks 18 Dec. 1943, betreffende de ten processe bedoelde loods gesloten tusschen den verzoeker als koper en A. de Waard voornoemd als verkoper;

Veroordeelt den verweerder in zijn kwaliteit van beheerder van het vermogen van A. de Waard meergenoemd tot betaling tegen kwijting aan den verzoeker van de som van f 1100, met de rente daarvan ad vijf ten honderd 's jaars sedert den dag van indiening van het inleidend verzoekschrift, zijnde 13 Februari 1946, tot dien der voldoening;

Veroordeelt den verweerder in zijn voormelde hoedanigheid in de kosten van het geding, aan de zijde van den verzoeker gevallen en tot aan deze uitspraak begroot op f 150.

Vervolg Tribunalen in Nederland.

volk en desbewust afbreuk te hebben gedaan aan het verzet tegen den vijand en diens handlangers;

O. dat voormeld bewezen verklaarde in het algemeen belang de oplegging van de hieronder vermelde maatregelen geraden doet achten, gelet op beschuldigde's persoon en op zijn persoonlijke omstandigheden, alsmede op den ernst der gedragingen, waaronder het Tribunaal de hulpverleening aan den vijand, welke van langen duur was, immers meer dan twee jaren heeft geduurd, en welke, ofschoon niet in krijgsdienst verricht, toch niet onbelangrijk was, gelet op beschuldigde's functie van machinist in de groote vaart, beschuldigde zeer zwaar aanrekent; dat daarin dan ook een reden ligt den maatregel van interneering beduidend verder uit te strekken dan ten aanzien van een beschuldiging zonder het onder 1 a gestelde gewettigd zou zijn;

dat het Tribunaal zich er rekenschap van geeft, dat deze beslissing dan wel schrijft af te steken tegen een sententie d.d. 25 April 1946 van het Bijzonder Gerechtshof te Amsterdam (gepubliceerd in Na-oorlogische Rechtspraak onder no. 316), maar hierbij vooreerst in aanmerking moet worden genomen, dat de interneering volgens het Tribunaalbesluit een maatregel, doch geen straf is, omdat de gedraging, ter zake waarvan die maatregel wordt toegepast, weliswaar laakbaar is, doch geen misdrijf oplevert, een onderscheiding waarop in deze uitspraak niet nader behoeft te worden ingegaan, doch welke, met het oog op een tot een communis opinio uitgegroeide opvatting, in sommige publicaties neergelegd, waarbij die onderscheiding als onwezenlijk wordt afgewezen, uitdrukkelijk dient te worden gehandhaafd;

dat hierbij voorts moet worden gelet op het feit, dat de interneering mede is opgelegd ter zake van de andere gedragingen, in de beschuldiging vervat, vervolgens op het verschil in omstandigheden — duur en aard der hulpverleening — en op het feit dat het Hof bij de keuze van zijn straf rekening hield met een bewaring van bijna negen maanden, door den verdachte reeds ondergaan, terwijl het Tribunaal op zijn maatregel van interneering de bewaring van beschuldigde in aftrek gebracht wenschte te zien;

dat tenslotte niet uit het oog moet worden verloren, dat het Tribunaal bij het be-

palen van zijn maatregelen geheel vrij staat van de maatstaven, die de strafrechter in soortgelijke gevallen wenschte te hanteeren;

O. dat het Tribunaal zich nog heeft afgevraagd, of in dit geval, waarin beschuldigde zijn bekwaamheden als machinist van de groote vaart heeft misbruikt ten behoeve van den vijand, niet de maatregel van ontzetting uit het recht om dat beroep uit te oefenen in het algemeen belang geraden is, doch tenslotte tot de slotsom is gekomen, dat daardoor aan beschuldigde de beste kans om zich na zijn invrijheidstelling te reclasseren en zijn bekwaamheden voortaan ten bate van de Nederlandsche Koopvaardij aan te wenden zou worden ontnomen, en daarom van dien maatregel heeft afgezien;

O. dat beschuldigde, bij zijn repatriëering uit Duitschland aangehouden, een geldsom van f. 75 en van R.M. 349 bij zich had, welke gelden toen bij hem inbeslag zijn genomen en voor verbeurdverklaring alleszins in aanmerking komen;

Gezien de betreffende Wetsartikelen;

Uitspraak doende:

Verklaart de beschuldiging vervallen voor zoover vermeld;

Verklaart den beschuldigde schuldig aan het hierboven verklaarde, gequalificeerd als vermeld;

Legt de navolgende maatregelen aan den beschuldigde op:

1. Interneering, daarbij in overweging gevende den duur hiervan te beperken tot twee jaren, waarbij de tijd, door beschuldigde sinds 2 Juli 1945 reeds in bewaring doorgebracht, geheel in mindering worde gebracht, weshalve hij op 2 Juli 1947 uit de interneering worde ontslagen;

2. Ontzetting uit het recht om te kiezen en van de kiesbaarheid bij krachtens wettelijk voorschrift uitgeschreven verkiezingen alsmede van het recht om te dienen bij de gewapende macht;

Verbeurdverklaring van zijn vermogen, beperkt tot de op hem bij zijn aanhouding inbeslaggenomen gelden;

Verstaat dat het overeenkomstig het Besluit Vijandelijk Vermogen uitgeoefende beheer over het vermogen van den beschuldigde kan worden opgeheven op den dertigsten dag na het effectueeren van de maatregel van verbeurdverklaring.

12 Februari 1947 (aft 2)

TRIBUNALEN IN NEDERLAND

EN ANDERE NA-OORLOGSCHE RECHTSPRAAK

No. 684—703

Redactie Tribunalen in Nederland:

Mr. G. C. M. VAN NIJNATTEN en **Mr. J. J. H. VAN DER BRUG**

Hoofd van het Centraal Tribunaal Kantoor

Secretaris v. h. Tribunaal te 's-Hertogenbosch

Redactie van de na-oorlogsche Rechtspraak (Bijz. Raad
van Cassatie, Bijz. Gerechtshoven, Rechtsherstel e.a.):

Mr. J. MILDERS

Rechter Arr.-Rechtbank te Zwolle

(VERSCHIJNT WOENSDAG)

3^e JAARGANG

N.V. UITGEVERS-MAATSCHAPPIJ
W. E. J. TJEENK WILLINK, ZWOLLE

gedurende evenvermeld tijdvak zou hebben gehad. Hoogstens kon dus, volgens verweerder, f 266 worden toegewezen.

Bij de mondelinge behandeling is door verzoeker nog overgelegd een verklaring van M. H. Benjamins, dat zijdens A. Benjamins wordt afgezien van iedere aanspraak in deze jegens de Waard.

Ten aanzien van het recht:

O. dat de verweerder niet betwist, dat A. Benjamins aanspraak had op herstel in zijn recht van eigendom van de loods in kwestie en dat deze aanspraak tegen den verzoeker kon worden geldend gemaakt;

O. dat daaruit voortvloeit, dat de verzoeker, die van de Waard een goed kocht, hetwelk hij aan een derde, den oorspronkelijke eigenaar, heeft moeten afstaan, belang heeft bij de nietigverklaring van den koop en verkoop, dien hij betreffende datzelfde goed sloot met de Waard, en bij de terugbetaling van den aan dezen betaalden koopprijs;

O. dat derhalve het opgeworpen middel van niet-ontvankelijkheid faalt;

O. dat een andere vraag is, of het achterwege laten van ingrijpen in deze in verband met de bijzondere omstandigheden onredelijk ware;

O. te dien aanzien, dat blijkens de bij de stukken overgelegde en door den verweerder niet bestreden overeenkomst tusschen M. H. Benjamins en verzoeker, deze laatste niet slechts den eigendom der loods aan eerstgenoemde heeft afgestaan, doch dezen bovendien volledig heeft schadeloos gesteld ter zake van het weghalen van de loods, en de Waard dan ook, mede gezien de ten processe overgelegde verklaring van M. H. Benjamins, niet te vreezen heeft, dat deze jegens hem nog eenigerlei aanspraak zal geldend maken;

dat het dan echter niet aangaat de Waard in het bezit te laten van de koop-som, welke hij voor de loods van verzoeker heeft ontvangen, terwijl de daarvoor bedongen tegenprestatie, te weten de overdracht van den eigendom der loods, van nul en geener waarde is gebleken;

dat nu wel mogelijk is, dat de Waard zijnerzijds zich destijds uitgaven heeft moeten getroosten om de feitelijke beschikking over de loods te verkrijgen, doch daarop door den verweerder geen beroep is gedaan, zoodat met die mogelijkheid in dit geding geen rekening dient te worden gehouden, nog daargelaten de vraag, of niet de Waard deswege tegen derden regres kan uitoefenen;

dat derhalve het achterwege laten van ingrijpen in deze, in verband met de bijzondere omstandigheden, naar het oordeel van den Raad onredelijk ware;

O. dat geen termen aanwezig zijn op de teruggevorderde som eenig bedrag in mindering te brengen ter zake van voor het genot der loods verschuldigde vergoeding, vooreerst niet omdat blijkens de meerbedeelde overeenkomst de door verzoeker aan Benjamins te betalen som van f 1000 mede

strekt tot vergoeding voor dat gebruik, en voorts, omdat die vergoeding in geen geval aan de Waard toekomt;

O. dat er aanleiding bestaat tot veroordeeling van den verweerder in zijn voormelde hoedanigheid in de kosten van het geding:

Uitspraak doende:

Verklaart nietig de overeenkomst van koop en verkoop, op of omstreeks 18 Dec. 1943, betreffende de ten processe bedoelde loods gesloten tusschen den verzoeker als kooper en A. de Waard voornoemd als verkooper;

Veroordeelt den verweerder in zijn kwaliteit van beheerder van het vermogen van A. de Waard meergenoemd tot betaling tegen kwijting aan den verzoeker van de som van f 1100, met de rente daarvan ad vijf ten honderd 's jaars sedert den dag van indiening van het inleidend verzoekschrift, zijnde 13 Februari 1946, tot dien der voldoening;

Veroordeelt den verweerder in zijn voormelde hoedanigheid in de kosten van het geding, aan de zijde van den verzoeker gevallen en tot aan deze uitspraak begroot op f 150.

No. 684.

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK AMSTERDAM, 18 Nov. 1946.
(Mrs. Verdam, Tabingh Suermondt en Scholtens).

Verzoeksters niet ontvankelijk verklaard in haar verzoek tot erkenning van rechten of aanspraken op effecten en de zaak verzeven naar de afdeling Effectenregistratie.

De beslissing van het Nederlandsche Beheersinstituut, waarbij het verzoek tot erkenning van eigendomsrechten was afgewezen, vernietigd.

(Besluit Vijandelijk Vermogen (E 133) artt. 25, 43; Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100) artt. 45, 54.)

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;

Gezien het verzoekschrift no. 224/46 van:
1. de vennootschap naar Amerikaansch recht Gillette Safety Razor Company, gevestigd te Boston, Vereenigde Staten van Noord-Amerika;

2. de N.V. Nederlandsche Veiligheids-Scheerapparaten Maatschappij (N.V. Netherlands Safty Razor Company) gevestigd te Amsterdam, gemachtigde Mr. C. P. Kalf; daartoe strekkende, dat worde vernietigd de daarin genoemde beslissing van het Nederlandsche Beheersinstituut en worde bepaald, dat de in den boedel van de Deutsche Revisions- und Treuhand A.G. nog aanwezige 33 obligaties Nederland 3½ % 1941 à f 1000, behorende tot de in het verzoekschrift genoemde met de nummers aangegeven 42 obligaties, het eigendom zijn van verzoekster sub 1, althans van verzoekster

sub 2, en door de beheerders van de Treuhand aan verzoekster sub 1, althans aan verzoekster sub 2 moeten worden overhandigd, kosten rechtens; enz.

O. dat verzoeksters de litigieuze effecten als eigendom van verzoekster sub 1 hebben opgevorderd, op welke vordering is ontvangen het schrijven van den beheerder van de Deutsche Revisions und Treuhand A.G. van 28 Maart 1946, dat blijkens een brief van het Nederlandsche Beheersinstituut van 13 Juni 1946 moet worden beschouwd als een beslissing van dat Beheersinstituut;

O. dat de brief van 28 Maart 1946 als beslissing vermeldt, dat de litigieuze effecten toebehooren aan de Deutsche Revisions- und Treuhand A.G.;

O. dat uit het bovenstaande blijkt, dat verzoeksters krachtens art. 25 van Besluit E 133 bij het Beheersinstituut jegens een vijandelijken onderdaan (de Treuhand) aanspraak hebben gemaakt op effecten als eigendom van verzoekster sub 1, en dat het Beheersinstituut afwijzend heeft beschikt; dat verzoeksters daarna krachtens art. 43 van Besluit E 133 van deze beslissing van het Beheersinstituut in hooger beroep zijn gekomen;

O. dat verzoeksters primair van den Raad erkenning trachten te verkrijgen van het eigendomsrecht van één van haar op de effecten;

O. dat ten aanzien van effecten in hoofdstuk IV van Besluit E 100 bijzondere regelen zijn vastgesteld;

dat deze regeling in beginsel omvat alle effecten, die onder de bepalingen van de Nederlandsche wet kunnen worden gebracht; (art. 41 E 100);

dat de Afdeling Effectenregistratie ten aanzien van al deze effecten erkenning van eigendom verleent dan wel herstel in den eigendom (art. 53 en 54 E 100) volgens de regelen, die in art. 52 e.v. E 100 zijn gesteld;

dat onder die gestelde regelen onder meer de bepaling voorkomt, dat de afdeling Effectenregistratie, wanneer zulks haar noodzakelijk voorkomt, de bevoegdheden kan uitoefenen, die volgens hoofdstuk III E 100 aan den Raad toekomen (art. 54, 2e lid, E 100);

dat uit het bovenstaande blijkt, dat de term „herstel van eigendom” in art. 54 niet slechts beteekent het tot eigenaar maken van den vroegeren eigenaar met vernietiging van het recht van den tegenwoordigen eigenaar volgens de regelen vervat in hoofdstuk III E 100, doch ook het erkennen van het eigendomsrecht van den eigenaar, die slechts de feitelijke macht over het effect verloren heeft en dit thans als zijn eigendom revindiceert;

dat hiermede in overeenstemming is de bepaling van art. 45 E 100, dat iedere vroegere bezitter van een effect die op eenigen grond aanspraak meent te hebben op zoodanig effect, bevoegd is bij de Afdeling Effectenregistratie een aanvraag tot herstel van recht in te dienen, en de bepalingen van de artt. 75 en 76 E 100, dat aanhangige gedingen met betrekking tot den eigendom of

het bezit van een effect worden geschorst totdat over erkenning of herstel van recht onherroepelijk is beslist, en dat geen zoodanige rechtsgedingen kunnen worden aangevangen zonder toestemming van de Afdeling Effectenregistratie;

dat voormelde bevoegdheid van de Afdeling Effectenregistratie ook omvat het geven van een declaratoir;

dat in het licht van bovenstaande regeling de bepaling van art. 45 E 100 moet geacht worden te derogeren aan de bepaling van art. 25 E 133;

dat verzoeksters dan ook haar aanspraak, gegrond op het eigendomsrecht van één van haar op de effecten, moeten geldend maken langs den weg voorgeschreven in art. 45 E 100;

dat een toestemming van de Afdeling Effectenregistratie om het onderhavige geding te voeren aan deze beslissing niets zou kunnen veranderen, omdat de Raad thans in hooger beroep rechtsprekt en moet doen wat het Beheersinstituut had moeten doen;

dat het Beheersinstituut de ingevolge art. 25 E 133 ingediende vordering van verzoeksters niet ontvankelijk had moeten verklaren;

O. dat ingevolge het bepaalde in de artt. 36, 45, 52 e.v. en 114 van het Besluit E 100 de Afdeling Rechtspraak onbevoegd is kennis te nemen van het verzoek, voorzover het strekt tot toepassing van de bepalingen van hoofdstuk III E 100 op de ten aanzien van de effecten bestaande rechtsbetrekkingen;

Rechtdoende:

Vernietigt de beslissing van het Nederlandsch Beheersinstituut, gelijk deze is omschreven in den brief van den beheerder van de Deutsche Revisions- und Treuhand A.G. van 28 Maart 1946, waarvan beroep;

Verklaart verzoeksters niet ontvankelijk in haar overeenkomstig art. 25 van Besluit E 133 ingediend verzoek tot erkenning van rechten of aanspraken op bedoelde effecten;

Verklaart zich onbevoegd kennis te nemen van het verzoek, voorzover dit strekt tot toepassing van de bepalingen van hoofdstuk III van Besluit E 100 op de ten aanzien van bedoelde effecten bestaande rechtsbetrekkingen;

Verwijst de zaak naar de Afdeling Effectenregistratie van den Raad voor het Rechtsherstel.

No. 685.

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK 'S-GRAVENHAGE, 27 Nov. 1946. (Mr. Haga).

Verzoeker niet-ontvankelijk verklaard in zijn vordering tot schadevergoeding, wegens het door gerequestreerden huren van zijn land van den vijand en het scheuren daarvan. Niet elk contact met den vijand levert op een onrechtmatige daad tegenover derden. Het scheuren van het wel-

land was voor gerequesteerden verplichtend op grond van art. 11 van de Bodem-productiebeschikking 1942.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100) art. 23 en vlg.).

H. E. Vaandrager, requestrante, gem. Mr. H. P. Jager,

tegen:

J. M. v. d. Burg, J. Voorwinden, gerequesteerden, gem. Mr. N. C. van Mastrigt.

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;

Gezien de stukken;

Gehoord partijen in persoon, bijgestaan door hare gemachtigden, resp. Mr. H. P. Jager te Ede en Mr. N. C. van Mastrigt te Amsterdam;

Wat de feiten betreft:

O. dat blijkens de gewisselde en overgelegde stukken en de mondelinge toelichting, door en namens partijen gegeven, het volgende vaststaat:

Requestrant is eigenaar van eenige perceelen land, gelegen onder Bergschenhoek, groot ongeveer 22 H.A., welke in 1940 door het Deutsche legerbestuur zijn gevorderd voor den aanleg van een kamp. Hij ontving daarvoor eene vergoeding van f 174 per maand;

Aangezien voorloopig niet de geheele oppervlakte voor het beoogde doel noodig bleek te zijn werd voortdige gedeelte, ter grootte van 9 H.A., aan requestrant voorloopig vergunning verleend, het voor eigen rekening en risico, zonder vergoeding, te exploiteeren. Hij heeft dit gedaan tot en met de oogst 1942 en daarna gras- en klaverzaad ingezaaid over een oppervlakte van 4 H.A., daar met het oog op de aanwezige greppels, hekken en andere obstakels verdere exploitatie als bouwland te bezwaarlijk was en met de bedoeling, zooals hij zegt om, zoodra de vijand het land zou hebben ontruimd, het weder als bouwland in te richten. Het legerbestuur heeft deze exploitatievergunning in 1943 ingetrokken en de 9 H.A. bij een op 1 September 1943 gedateerden, op naam van gerequesteerde van der Burg luidende acte, aan gerequesteerden verpacht, totdat de Deutsche Weermacht den grond weer noodig mocht hebben, zulks tegen den door den Grondkamer vastgestelde prijs van f 40 per H.A. per jaar;

Gerequesteerden hebben de door requestrant aangelegde 4 H.A. kunstweide, zonder overleg met requestrant, weer tot bouwland omgeploegd en het genot van het land gehad tot en met de oogst 1943. Scheurpremie is door hen niet gevraagd, noch genoten. Na den oogst 1943 is het land door den vijand onder water gezet;

O. dat requestrant nu heeft gesteld, dat de Nederlandsche Landstand of eenige Duitsch gezinde instantie heeft bewerkt, dat verzoeker het land, voorzover niet in gebruik bij de Deutsche Weermacht, niet langer meer mocht bewerken zonder vergoeding en het gevolg is geweest, dat ver-

zoeker niet meer het land mocht bewerken;

dat gerequesteerden gehouden zijn, aan verzoeker te vergoeden, de schade, welke deze heeft geleden tengevolge van hun handelingen, derhalve tijdens de vijandelijke bezetting van het Rijk in Europa tusschen partijen is tot stand gekomen een rechtsbetrekking en dat waar verzoeker nimmer aan gerequesteerden het gebruik van het land zou hebben afgestaan, doch dit is geschied doordat de Deutsche Weermacht het gebruik van het land aan verzoeker ontnam en aan gerequesteerden gaf, deze rechtsbetrekking is tot stand gekomen onder dwang, althans onbehoorlijken invloed van of vanwege den vijand, zoodat verzoeker recht en belang heeft, Uw Raad te verzoeken van de rechtsbetrekking tot stand gekomen tusschen partijen, de inhoud vast te stellen,

dat naar het oordeel van verzoekster den inhoud van de tusschen partijen ontstane rechtsbetrekkingen, als volgt dient te worden vastgesteld:

dat gerequesteerden 5 H.A. weiland van verzoeker hebben gescheurd en dat verzoeker dientengevolge een schade heeft geleden van minstens f 750 per H.A., zoodat gerequesteerden uit dezen hoofde aan verzoeker ten titel van schadevergoeding verschuldigd zijn een bedrag van minstens f 3750:

dat tengevolge van de handelingen van gerequesteerden verzoeker gedurende de jaren 1943 en 1944 het gebruik van het land heeft moeten missen en dat de schade, dientengevolge geleden door verzoeker, dient te worden gesteld op minstens f 1000 per jaar te weten ongeveer 20 H.A. à f 50 per H.A. per jaar, zoodat gerequesteerden uit dezen hoofde aan verzoeker verschuldigd zijn een bedrag van minstens f 2000:

O. dat requestrant op deze gronden den Raad heeft verzocht te bepalen den inhoud van de tusschen partijen onder dwang althans onbehoorlijken invloed van of vanwege den vijand tijdens de vijandelijke bezetting van het Rijk in Europa tot stand gekomen rechtsbetrekking en zulks doende de gerequesteerden hoofdelijk — des dat een betalende, de andere in zooverre zal zijn bevrijd — te veroordeelen om tegen kwijting aan verzoeker terzake en ten titel als voormeld te betalen een bedrag van f 5750 (vijf duizend zeven honderd en vijftig gulden) met veroordeeling van gerequesteerden in de kosten van het geding:

O. dat gerequesteerden daarop hebben geantwoord, dat in het voorjaar 1943, toen al het bruikbare land voor de voedselvoorziening moest worden besteed, het land in verwaarloosden toestand verkeerde en wel zoodanig, dat de Nederlandsche Landstand of het Departement van Landbouw aan den boerenleider A. de Vrij opdracht gaf om een onderzoek in te stellen en er voor te zorgen, dat het land op behoorlijke wijze zou worden beteeld;

dat de Vrij zich daarop tot requestrant heeft gewend en van hem heeft verlangd, dat hij het land zou schoonmaken en be-

teelen, waarop requestrant echter afwijzend heeft geantwoord;

dat de Vrij zich vervolgens tot gerequestreerden heeft gewend, hen van het bovenstaande in kennis heeft gesteld en daarbij uitdrukkelijk heeft medegedeeld, dat requestrant zich van het land niets aantrok, hetgeen gezien den verwaarloosden toestand van het land aan gerequestreerden reeds bekend was;

dat toch de landbouwers en tuinders ter plaatse zich ergerden aan den verwaarloosden toestand waarin het land verkeerde;

dat gerequestreerden toen op verzoek van de Vrij zich bereid verklaard hebben het land te pachten en te beteelen, mits zij een door de Grondkamer opgemaakt pachtcontract zouden krijgen, er van uitgaande, dat, indien zij een door de Grondkamer goedgekeurd pachtcontract zouden ontvangen, de zaak in orde zou zijn;

dat het niet waar is, dat de 4 H.A. als blijvend weiland waren ingezaaid, hetgeen trouwens in strijd zou zijn geweest met de geldende bepalingen;

dat gerequestreerden er dan ook geen bezwaar in hebben gezien om ook deze 4 H.A. voor bouwland om te ploegen en zij daardoor aan requestrant geen schade hebben berokkend;

dat blijkens het bovenstaande gerequestreerden krachtens hun pachtcontract het land hebben geëxploiteerd en tusschen hen en requestrant geen rechtsbetrekking is tot stand gekomen onder dwang, althans onbehoorlijken invloed van of vanwege den vijand;

O. dat zij verder bezwaren hebben ingebracht tegen het door den requestrant gevorderde schadebedrag en hebben geconcludeerd tot niet-ontvankelijkverklaring van requestrant, althans ontzegging der vordering, met veroordeeling van requestrant in de kosten van het geding;

Wat het recht betreft:

O. dat het verzoek is gegrond op de stelling, dat gerequestreerden, door 1e. het land van den vijand in huur te nemen, 2e. een gedeelte daarvan zonder requestrants toestemming te scheuren, tegenover hen onrechtmatige daden hebben begaan, terwijl requestrant thans van den Raad vraagt de vaststelling van den inhoud der daardoor tusschen partijen ontstane rechtsbetrekking;

O. ten aanzien van den eersten grondslag, dat het Deutsche legerbestuur krachtens oorlogsrecht de bevoegdheid bezat, het land van requestrant voor den aanleg van een kamp in gebruik te nemen en dit bestuur eveneens gerechtigd was, om dat gedeelte, letwelk het tijdelijk zelf niet noodig had, aan anderen in gebruik te geven;

O. dat requestrant nu, mede blijkens de mondelinge toelichting, der gerequestreerden aansprakelijkheid tegenover hen wil gronden op het enkele feit, dat zij het land van den vijand hebben gehuurd, doch ten onrechte;

dat er wel omstandigheden denkbaar zijn,

waarin elk contact met den vijand, ook, indien deze rechtmatig optreedt, blijk geeft van een uit Nederlandsch oogpunt minder gewenschte mentaliteit, doch dat, daargelaten, dat daarvan hier niet is gebleken, dit nog niet een onrechtmatige daad tegenover derden behoeft op te leveren;

dat dit misschien hier wel het geval zouden zijn, indien gerequestreerden zelf hadden bewerkt, dat het legerbestuur het gebruik van het land in 1943 aan requestrant heeft ontnomen, doch dat hieromtrent niets is gesteld, noch gebleken;

O. ten aanzien van den tweeden grondslag, dat volgens art. 11 van de Bodemproductiebeschikking 1942 Akkerbouw en Weidebouw, in werking getreden 1 Maart 1942, het aanleggen, zoowel als het hebben van nagenoemden datum aangelegd grasland (waaronder is te verstaan zoowel blijvend grasland als kunstweide) is verboden, behoudens uitzonderingsgevallen, welke niet zijn beweerd, hier aanwezig te zijn;

O. dat in deze omstandigheden het feit, dat gerequestreerden een door requestrant in het leven geroepen verboden toestand ongedaan maakten, een toestand bovendien, dien hen zelve straf- en tuchtrechtelijk aansprakelijk maakte, niet oplevert een door hen tegenover requestrant begane onrechtmatige daad;

Beschikkende:

Verklaart requestrant niet-ontvankelijk in zijn vordering;

Veroordeelt hem in de kosten, tot aan deze uitspraak aan de zijde van gerequestreerden begroot op f 150.

No. 686.

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK 'S-GRAVENHAGE, 30 Nov. 1946. (Mrs. Prof. Houwing, Dr. Zijlstra en Jhr. van Meeuwen).

Verzoek om zich bij voorraad als eigenaren van effecten te mogen gedragen in kort geding afgewezen, in hooger beroep toegewezen.

Ten aanzien van overige fondsen is bepaald, dat deze in handen worden gesteld van een beheerder, met de bevoegdheid om alle daaraan verbonden rechten uit te oefenen.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100) artt. 150 a, 150 c.)

A. Amerikaner-Feilehenfeld, A. Amerikaner, C. W. Amerikaner, requestrants, gem. Mr. H. F. J. P. Kunkeler, tegen:
W. van der Kraan, gerequestreerde, gem. Mr. J. Drost.

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;
Gehoord partijen;
Verwijzende naar het vonnis waarvan beroep en naar de stukken;

O. dat appellants zich bij inleidend ver-

zoekschrift hebben gewend tot den Voorzitter van de Afdeling Rechtspraak van den Raad voor het Rechtsherstel met verzoek bij wijze van voorziening bij voorraad te beslissen, dat appellanten voorloopig zullen worden aangemerkt als eigenaar van

a. 50 aandelen ad f1000 in de N.V. Tasco;

b. een aantal nader in dat verzoekschrift omschreven fondsen;

en de daaraan verbonden rechten zullen mogen uitoefenen met veroordeeling van den gerequesteerde de aandelen aan hen over te dragen, zich te onthouden van het uitoefenen van de rechten uit de aandelen voortvloeiende en zich te onthouden van het uitoefenen van de bevoegdheden toekomende aan den directeur van de N.V. Tasco, met nevenvorderingen;

O. dat, nadat gerequesteerde deze vordering had bestreden, de Voorzitter zich onbevoegd heeft verklaard van een gedeelte der vordering kennis te nemen en haar voor het overige heeft ontzegd;

O. dat appellanten tijdig van deze beslissing in hooger beroep zijn gekomen;

O. dat de eerste grief van appellanten zich richt tegen de uitgesproken onbevoegdheid;

O. dat de eerste rechter zich onbevoegd achtte kennis te nemen van de vordering om den gerequesteerde te veroordeelen de aandelen over te dragen aan de appellanten daar dit gevraagde „niet voor een voorziening bij voorraad in aanmerking komt“;

O. dat de Voorzitter bij deze beslissing klaarblijkelijk er van uit is gegaan, dat deze vordering de strekking heeft niet een beslissing bij voorraad maar een beslissing van blijvend aard te verkrijgen, doch dat de Raad deze meening niet deelt en van oordeel is dat appellanten, de overdracht der aandelen vorderend, daarmede alleen hebben bedoeld dat hun tijdelijk, in afwachting van de uitspraak op het bodemgeschil, de beschikking over de aandelen zou worden verschaft;

O. dat een dergelijke beslissing in kort geding kan worden gegeven, zoodat deze grief van de appellanten gegrond is en het vonnis waarvan beroep, voor zoover het een onbevoegdverklaring inhoudt, zal moeten worden vernietigd;

O. dat de tweede grief van appellanten zich richt tegen de overweging van den eersten rechter, dat de eventueele beslissing in de hoofdzaak te geven dermate onzeker lijkt dat er geen termen zijn een voorloopige maatregel bij voorraad te nemen;

O. ten aanzien van de hierboven sub b genoemde fondsen: dat daaromtrent tusschen partijen geen verschil van meening bestaat en zij het er over eens zijn dat deze aan de appellanten toekomen, zoodat de vordering wat deze fondsen betreft kan worden toegewezen;

O. ten aanzien van de sub a genoemde fondsen: dat het geschil van partijen te dezen aanzien loopt over de vraag of deze

effecten toebehooren aan appellanten en aan den gerequesteerde in bewaring zijn gegeven dan wel of ze in eigendom toekomen aan gerequesteerde, die ze onder zich heeft en beweert dat hij ze voor een deel onder bezwarende titel in eigendom heeft verkregen van den rechtsvoorganger van de eischers en dat deze zelfde rechtsvoorganger zich had verbonden het resterende deel aan hem te leveren wanneer diens privé-eigendommen, die tijdens de bezetting onder de hoede van den gerequesteerde stonden, uiteindelijk veilig zouden blijken, hetgeen thans inderdaad het geval is;

dat de Raad na kennisneming van de overgelegde stukken de stellige overtuiging heeft gekregen dat daardoor hetgeen de gerequesteerde omtrent zijn rechten op deze effecten stelt, in een zoodanige mate wordt weerlegd dat er reden is voor een voorloopige maatregel bij voorraad;

dat de Raad echter geen termen aanwezig acht de vordering zooals deze is ingesteld toe te wijzen, omdat die naar alle waarschijnlijkheid ten gevolge zou hebben dat de zaak der N.V. Tasco zou worden geliquideerd althans niet op den ouden voet zou worden voortgezet en dat gerequesteerde als directeur zou worden ontslagen, waardoor onherstelbaar nadeel zou worden toegebracht aan de zaak ten principale;

dat de Raad daarom gewenscht acht dat de gerequesteerde zoolang mogelijk de leiding der zaak behoudt doch onder controle van een onpartijdigen derde en derhalve ten aanzien van deze effecten zal beslissen zooals hieronder nader is omschreven, waarmede de appellanten zich subsidiair accoord verklaarden;

O. ten aanzien van de derde grief: dat deze zich richt tegen de beslissing in eersten aanleg;

dat deze zaak niet van spoedeischenden aard zou zijn;

dat de Raad zich met deze beslissing niet vereenigt en integendeel onverwijld ingrijpen noodzakelijk acht om de belangen van de appellanten bij de N.V. Tasco veilig te stellen;

Rechtdoende:

Vernietigt het vonnis waarvan beroep;

Verklaart zich bevoegd van deze zaak kennis te nemen;

en ten aanzien van de fondsen genoemd sub b

Verstaat dat de verzoekers zich zullen mogen gedragen als de eigenaars van deze fondsen en de rechten verbonden aan het bezit daarvan zullen mogen uitoefenen;

Veroordeelt den gerequesteerde om deze fondsen aan de appellanten over te geven en zich te onthouden van het uitoefenen van de rechten uit de fondsen voortvloeiende, een en ander voorzoover zulks in verband met de loopende effectenregistratie, mogelijk is, en op verbeurte van een dwangsom van f50 per dag voor iederen dag, aanvangende 8 dagen na betekening van deze uitspraak, dat hij in gebreke mocht blijven aan deze uitspraak te voldoen;

en ten aanzien van de fondsen genoemd

sub a:

Bepaalt dat de aandelen zullen worden gesteld in handen van een beheerder, als hoedanig wordt benoemd Mr. H. W. Waalkens, advocaat en procureur te Rotterdam, die ze onder zich zal houden tot dat op het bodemgeschil zal zijn beslist en inmiddels alle daaraan verbonden rechten, waaronder begrepen het recht om de directie te kiezen en eventueel te ontslaan, zal mogen uitoefenen;

Bepaalt, dat de gerequesteerde, zoolang hij daadwerkelijk de leiding van de zaken van genoemde vennootschap heeft, gehouden zal zijn aan den beheerder alle door dezen gewenschte inlichtingen te verschaffen en zich ten aanzien van de leiding en het beheer der zaken te gedragen naar de aanwijzingen door dezen beheerder te geven;

Veroordeelt gerequesteerde tot een dwangsom van f 500 voor iederen dag dat hij in gebreke mocht blijven aan de uitspraak te voldoen en voor iedere handeling of nalating in strijd met eenig verzoek om inlichtingen of eenige aanwijzing van den beheerder;

Wijst af het meergevorderde;

Verklaart deze beslissing uitvoerbaar op de minuut;

Veroordeelt gerequesteerde in de proceskosten van beide instanties tot op deze uitspraak aan de zijde van den verzoeker begroot op f 100.

No. 687.

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK ARNHEM, 26 November 1946.
(Mrs. v. d. Grinten, Maassen en Rink).

Verzoekster heeft in 1940, in verband met de bijzondere omstandigheden toegestemd in arisering der N.V. Espagnol, welke N.V. de S.A. Myrurgia vertegenwoordigde. De Raad doet herleven de rechtsbetrekking tusschen verzoekster en Myrurgia, met vernietiging van de benoeming van de directeuren der N.V. Espagnol, die tijdens de bezetting ter arisering dier N.V. waren benoemd en herstel van vroegere directeur in zijn functie.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100)
art. 23 en vlg.).

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;

Gezien een verzoekschrift dd. 5 April 1946 van de N.V. Industrie en Handelmaatschappij Ilmo v/h Fa. J. L. Mogendorff, gevestigd te Arnhem en voor zooveel noodig van Michael Mogendorff, wonende te Arnhem, advocaten Mrs. Donath en de Cocq aldaar, waarin verzoekster, hierna te noemen Ilmo, in hoofdzaak stelt:

dat zij in 1938 met de S. A. Myrurgia, fabrikante van parfumerieën te Barcelona, hierna te noemen Myrurgia, nadat zij sedert 1935 hare vertegenwoordigster was geweest, is overeengekomen dat zij alle hier te lande

verkochte Myrurgia-producten zelf zou produceeren volgens de aanwijzingen van Myrurgia en met gebruikmaking van de daarvoor in te voeren essences, doch voor eigen rekening en risico;

dat die fabricage door haar ingevolge haar door Myrurgia verleende bevoegdheid is toevertrouwd aan de N.V. Spaansche Toiletartikelen en Parfumerieënhandel „Espagnol”, gevestigd te Arnhem, hierna te noemen „Espagnol”, zijnde een practisch leeg Vennootschap, waarvan Myrurgia de eenige aandeelhouder was;

dat werd overeengekomen dat Ilmo het stemrecht op de aandelen-Espagnol, welke onder haar berusting kwamen, zou uitoefenen en dat Ilmo zou voorzien in de Directie van Espagnol, als gevolg waarvan als zodanig door haar werd benoemd de Directie van Ilmo;

dat deze wederzijdsche verhoudingen zijn vastgelegd in twee schriftelijke overeenkomsten van 24 October 1938;

dat partijen in Januari 1939 deze overeenkomsten naar aanleiding van kleine geschillen hebben ontbonden, doch gelijktijdig overeenkwamen op dezelfde basis voort te werken, wat ook in feite volledig is geschied;

dat in Juli 1940 de heeren J. L. en M. Mogendorff, uitmakende de Directie van Ilmo en Espagnol, die Joden waren, op verzoek van den heer H. N. J. Kuyer te 's-Gravenhage, als gemachtigde van Myrurgia, tot arisering van Espagnol, als directeuren van Espagnol zijn afgetreden en opgevolgd door den heer Kuyer voornoemd en J. Peters, een employé van Ilmo;

dat in November 1940 de heer Kuyer als gemachtigde van Myrurgia elke relatie met Ilmo heeft verbroken, den directeur Peters heeft ontslagen, de heeren Mogendorff uit het bedrijf heeft geweerd en de geproduceerde goederen niet meer aan Ilmo heeft doen leveren en aan Ilmo heeft uitbetaald het bedrag, dat Myrurgia volgens artikel VII van het fabricagecontract van 24 October 1938 aan Ilmo bij beëindiging van dat contract verschuldigd werd, nl. de waarde van alles, wat Ilmo voor de vervaardiging van Myrurgia's artikelen had geïnvesteerd;

dat in October 1942 de heer Kuyer voornoemd zijn zoon H. N. J. Kuyer tot mededirecteur heeft doen benoemen;

dat enig protest van Ilmo of van een der heeren Mogendorff in die tijden uiteraard uitgesloten was;

dat na de bevrijding Ilmo en de heer Michael Mogendorff (de heer J. L. Mogendorff was inmiddels overleden) tevergeefs hebben getracht de vroegere situatie hersteld te krijgen;

dat het achterwege laten van ingrijpen onredelijk zou zijn, omdat Ilmo aan de ariseringsmaatregelen van 1940 heeft medegewerkt als tijdelijk noodzakelijke camouflage, als hoedanig het ook door Myrurgia werd voorgesteld, terwijl de verbreking van alle relaties in November 1940 was een misbruikmaking van de in Juli 1940 geschapen situatie en het blijkbaar de opzet van My-

Myrurgia en Kuyser is om thans, na de bevestiging, van die misbruikmaking te blijven profiteren;

dat een der gevolgen van deze houding is, dat Ilmo geen toewijzingen voor grondstoffen voor zeep en cosmetische artikelen ontvangt, omdat zij in het basisjaar 1939 fabriceerde ten name van Espagnol, aan wie nu die toewijzingen worden verstrekt, dus in wezen aan Kuyser;

Op welke gronden Ilmo verzoekt:

1. de overeenkomsten tusschen haar en Myrurgia, zooals die op 10 Mei 1940 bestonden, geheel en ongewijzigd te herstellen;

2. nietig te verklaren de benoemingen van de beide heeren Kuyser tot directeur van Espagnol;

3. de rechtsbetrekking tusschen Michael Mogendorff als directeur van Espagnol en deze Espagnol geheel te herstellen, zooals deze bestond op 10 Mei 1940;

4. gerequestreerden te veroordeelen in de kosten van het geding:

Gelet op het gezamenlijk schriftelijk antwoord van Myrurgia en Espagnol dd. 20 Juni 1946, waarbij deze woonplaats kiezen te Schiedam ten kantore van Mrs. M. M. en A. T. A. van Velzen, advocaten aldaar, waarvan de inhoud aldus kan worden weergegeven:

dat Myrurgia in 1935 aan Ilmo haar tegenwoordiging in Nederland heeft verleend ten aanzien van de z.g. „Maja” artikelen (parfumerieën en zeepen) onder voorbehoud van haar fabrieksgeheimen en zonder aan Ilmo de bevoegdheid te geven om op eigen initiatief te handelen;

dat op grond van de exportmoeilijkheden Myrurgia de fabricatie in Nederland heeft aangevangen door middel van Espagnol, waarvan de heeren J. L. en M. Mogendorff, die de directie van Ilmo vormden, tot directeuren werden benoemd met de restrictie dat de fabrieksgeheimen niet aan Ilmo kenbaar werden gemaakt en Myrurgia volledige zeggenschap behield over de wijze, waarop de artikelen in den handel zouden worden gebracht;

dat deze verhoudingen zijn geregeld bij twee contracten van 24 October 1938;

dat Ilmo in het laatst van 1938 zeer ernstige inbreuken op die contracten heeft gemaakt en alstoen de directeur van Myrurgia, Monogal, naar Nederland is gekomen en na diverse besprekingen de wederzijdsche verhoudingen opnieuw zijn geregeld en vastgelegd in een drietal speciale brieven, gedateerd 4 en 6 Januari 1939, met den inhoud waarvan Ilmo bij schrijven van 6 Januari 1939 zich accoord heeft verklaard;

dat in die brieven in hoofdzaak wordt vastgesteld dat de bestaande contracten van 24 October 1938 zijn ontbonden en dat aan Ilmo, om haar nog een kans te geven het verloren vertrouwen te herwinnen, wordt toegestaan om onder toezicht van een gedelegeerde van Myrurgia, bij wijze van proef op denzelfden basis voort te werken, waarbij Myrurgia zich de volle vrijheid voorbehield om ten allen tijde haar relatie met Ilmo te beëindigen, zoodra zij dit wenschte;

dat op grond van de aan haar door gedelegeerde uitgebrachte rapporten Myrurgia van oordeel was dat zij de relatie met Ilmo niet mocht doen voortduren en zijn in 1940, nadat zich telkens weer moeilijkheden hadden voorgedaan en op een tijdstip, dat er nog geen sprake was van maatregelen van den bezetter tegen de Joden, de proefperiode heeft beëindigd en de fabricatie en den handel in haar artikelen in eigen hand heeft genomen, waartoe zij aan den heer Kuyser de noodige volmachten heeft gegeven;

dat Myrurgia de gevolgen van de definitieve ontbinding der contracten van 24 October 1938 met Ilmo heeft geregeld en deze in een brief van 10 December 1940 deze gevolgen heeft aanvaard, zoodat zij in haar verzoek niet ontvankelijk is;

dat, waar beide partijen volkomen in staat waren hun belangen te behartigen en ook behartigd hebben, het besluit E 100 niet toepasselijk is, omdat er in zulk een geval nimmer sprake van kan zijn, dat het achterwege laten van een bepaald ingrijpen in verband met de bijzondere omstandigheden onredelijk zou zijn;

dat Myrurgia noch zelf, noch door middel van den heer Kuyser ooit misbruik heeft gemaakt van anti-Joodsche maatregelen van den bezetter;

dat de heer Kuyser Jr. is benoemd tot mede-directeur van Espagnol, toen er vrees bestond dat de heer Kuyser Sr. naar Duitschland getransporteerd zou worden;

dat de toewijzingen voor grondstoffen niet aan Ilmo toekomen, immers ook vroeger nooit aan Ilmo zijn gegeven, immers niet Ilmo doch Espagnol de artikelen vervaardigde;

en op die gronden heeft geconcludeerd dat de Raad zich onbevoegd zal verklaren, subsidiair verzoekster niet-ontvankelijk zal verklaren, althans haar vordering zal ontzeggen met haar veroordeeling in de kosten van het geding; enz.

O. in rechte:

dat Myrurgia de onbevoegdheid van den Raad heeft ingeroepen omdat er geen sprake kan zijn van rechtsherstel in den zin van het Besluit E 100, als beide partijen in staat waren hun belangen te behartigen en ook behartigd hebben;

dat deze ingeroepen onbevoegdheid geen andere beteekenis heeft dan die van een conclusie tot afwijzing der vordering, immers de bevoegdheid tot ingrijpen ontstaat, zoodra de Raad heeft vastgesteld dat aan de voorwaarden van artikel 23 E 100 is voldaan, zoodat het eindoordeel over de gedane vordering tevens over de bevoegdheid bestaat;

dat het door Myrurgia opgeworpen middel van niet-ontvankelijkheid berust op de onjuiste stelling dat Ilmo met haar brief van 10 December 1940, waarin zij bevestigt de ten aanzien der definitieve beëindiging der contractuele verhoudingen getroffen resolutie, haar recht om op die beëindiging terug te komen, zou hebben verwerkt, staande deze brief niet aan rechtsherstel in den weg, gelijk hierna zal worden overwogen;

dat dus dit middel moet worden verworpen;

dat als tusschen partijen vaststaande kan worden aangenomen dat Ilmo, na aanvankelijk de vertegenwoordigster van Myrurgia te zijn geweest, in October 1938 is overgegaan tot de zelfstandige fabricatie van Myrurgia's producten;

dat dit blijkt uit het tusschen Ilmo en Myrurgia gesloten „contrat de fabrication” van 24 October 1938, waarbij partijen op grond van de (in Spanje) gerezen moeilijkheden en om gevolg te kunnen geven aan hun tegelijkertijd gesloten „contrat de distribution” overeenkwamen dat Ilmo met machtiging van Myrurgia in Nederland zou gaan fabriceren onder de in dat contract opgenomen voorwaarden, waarvan artikel VII luidde dat Myrurgia de machtiging tot fabriceren kan intrekken, zoodra zij oordeelt dat het niet meer noodzakelijk is, in welk geval Myrurgia verplicht is Ilmo volledig schadeloos te stellen voor alles, wat Ilmo in het bedrijf heeft geïnvesteerd, terwijl artikel X luidt dat Ilmo het recht heeft om met machtiging van Myrurgia de fabricatie aan een andere vennootschap op te dragen;

dat eveneens vaststaat dat op dienzelfden 24sten October 1938 tusschen Ilmo en Myrurgia is overeengekomen dat de fabricatie werd opgedragen aan Espagnol en dat Ilmo het recht kreeg om de directie van Espagnol te benoemen, van welk recht zij heeft gebruik gemaakt door als zoodanig haar eigen directie, de heeren J. L. en M. Mogendorff, te benoemen;

dat de uitvoering van het fabricatie-contract kennelijk tot allerlei moeilijkheden met Myrurgia heeft geleid en voor de oplossing daarvan zelfs de komst van Myrurgia's directeur, de heer Monegal, uit Barcelona naar Arnhem noodig was, bij welke gelegenheid partijen inderdaad een oplossing hebben gevonden en deze hebben vastgelegd in eenige brieven, door den heer Monegal op 4 en 6 Januari 1939 van zijn hotel te Arnhem uit aan Ilmo geschreven, met welker inhoud Ilmo zich bij schrijven van 6 Januari 1939 volledig heeft vereenigd;

dat in den eersten brief van 4 Januari 1939, betiteld Speciale No. 1, de gerezen grieven worden opgesomd en Myrurgia aankondigt dat zij het recht heeft deswege de bestaande contracten te doen eindigen;

dat in den tweeden brief van 4 Januari 1939, betiteld Speciale No. 2, wordt uiteengezet dat Myrurgia bereid is om, na verbrekking der bestaande contracten, een proeftijd voor Ilmo te doen ingaan, ter beoordeeling van de mogelijkheid om toch nog de fabricage definitief aan Ilmo toe te vertrouwen, gedurende welken proeftijd de bestaande verhoudingen zouden worden bestendigd, doch uitsluitend „à titre d'essai” en met uitdrukkelijk voorbehoud dat Myrurgia op elk door haar gewenscht oogenblik aan dien proeftijd een einde kan maken, indien zij meent dat Ilmo zich niet aan de in dat schrijven opgenoemde en uitgewerkte voorwaarden houdt;

dat voorts in dat schrijven No. 2 staat dat gedurende den proeftijd de fabricage moet gesneden door Ilmo zelf buiten eenig verband met Espagnol en dat een gemachtigde van Myrurgia, Ruiz geheeten, wordt aangesteld om aan Myrurgia te rapporteeren omtrent Ilmo's gedragingen en om op die gedragingen toe te zien, wordende in dien brief tenslotte nog uitdrukkelijk gestipuleerd dat Ilmo aan het feit, dat zij de gestelde voorwaarden aanvaardt en uitvoert, geen enkel recht kan ontleenen;

dat in den brief van 6 Januari 1939, betiteld Speciale No. 3, aan Ilmo wordt verzocht te verklaren dat zij zich vereenigt met de verbrekking der bestaande contracten en in zooverre wordt teruggelaten op Speciale No. 2, dat geen bezwaar wordt gemaakt tegen het voortgaande gebruik van Espagnol voor de fabricage, zonder dat Ilmo echter daaraan enig recht kan ontleenen;

dat Ilmo bij schrijven van 6 Januari 1939 aan Myrurgia heeft bericht dat zij de voorwaarden enz. van deze drie brieven aanvaardt en dat zij derhalve aanvaardt dat de bestaande contracten gedurende den proeftijd zijn vervangen door deze voorwaarden;

dat partijen, nadat op deze wijze de lucht was gezuiverd, blijkbaar tot een vruchtbare en aangename samenwerking zijn geraakt en op 10 Mei 1940 nog steeds, zij het à titre d'essai, bezig waren in volkomen vrede elkanders belangen te behartigen en in de op dien datum verstreken periode van 16 maanden van geen enkel conflict is gebleken, integendeel Myrurgia herhaaldelijk haar tevredenheid heeft betuigd over den loop der zaken, zooals blijkt uit de door Ilmo overgelegde brieven, zoo tevreden zelfs, dat Myrurgia uit eigen beweging deze tevredenheid omzet in een extra belooing;

dat uit een en ander volgt dat de op 10 Mei 1940 tusschen partijen bestaande verhouding — en het is van belang dit vast te stellen, omdat verzoekster herstel van de op dien datum bestaande verhouding heeft gevorderd — werd geregeerd door den inhoud der brieven „Speciale Nos. 1, 2 en 3”, door welken inhoud weliswaar de overeenkomsten van 24 October 1938 waren ontbonden, doch de door die overeenkomsten ontstane feitelijke verhoudingen vrijwel onveranderd werden voortgezet, slechts met dit verschil dat die voortzetting bij wijze van proef geschiedde en dat op Myrurgia's vrijheid om ten allen tijde de verhouding te beëindigen, nog meer dan in het contract van 24 October 1938 nadruk wordt gelegd;

dat gedurende de bezetting de navolgende gebeurtenissen hebben plaats gehad, welke voor deze zaak van belang zijn:

1. op 12 Juli 1940 zijn de heeren J. L. en M. Mogendorff, vormende de directie van Ilmo, afgetreden als directie van Espagnol en zijn in de plaats van die heeren tot directeuren van Espagnol benoemd de heeren H. N. J. Kuyser Sr. en J. Peters;

2. op 14 November 1940 is de directeur Peters ontslagen;

3. op 10 December 1940 is tusschen Ilmo en Myrurgia een overeenkomst gesloten be-

treffende de gevolgen van de definitieve beëindiging der relaties, welke overeenkomst Ilmo schriftelijk heeft bevestigd;

4. op 2 Juli 1942 komt Espagnol onder bewind en wordt de Nagu benoemd tot bewindvoerder, gerechtigd tot vervreemding der onderneming;

5. op 16 October 1942 vervalt deze bewindvoering en keert de tijdelijk geschorste directeur van Espagnol H. N. J. Kuyser Sr. terug;

6. op 3 November 1942 wordt de heer H. N. J. Kuyser Jr. tot mededirecteur van Espagnol benoemd;

alle welke feiten als tusschen partijen vaststaande kunnen worden beschouwd;

dat het geschilpunt hetwelk partijen verdeeld houdt, nu hierop neerkomt dat verzoekster meent dat de directiewisseling in Espagnol en het definitief beëindigen van den proeftijd met toepassing van de voor dat geval geldende bepalingen, een schijnhandeling respectievelijk misbruik van den door de schijnhandeling geschapen toestand is geweest, welke schijnhandeling diende om Espagnol als arisch te doen voorkomen en aldus aan de gevaren der dreigende maatregelen tegen de heeren Mogendorff als Joden, te ontkomen, terwijl gerequesteerden beweren dat deze handelingen zijn geschied zonder eenig verband met arisering doch als gevolg van het feit dat Myrurgia op grond van diverse gedragingen van Ilmo, waardoor het vertrouwen van Myrurgia in Ilmo was verloren gegaan, gebruik heeft gemaakt van haar recht om den proeftijd te beëindigen en de relaties definitief te verbreken;

dat verzoekster uit haar door de oorlogshandelingen geteisterde correspondentie enkele brieven heeft teruggevonden, welke zij overlegt en waartoe behoort een brief van Myrurgia aan Ilmo dd. 3 Juli 1940, waarin Myrurgia, blijkbaar als vervolg op een telegram en een brief van 28 Juni, bevestigt dat zij op dienzelfden dag, nl. 3 Juli 1940, een telegram aan Ilmo heeft gezonden, luidende aldus:

„avons décidé que provisoirement soient deux les directeurs d'Espagnol, utilisant monsieur Kuyser comme un de ceux-ci stop Répétons que cela est seulement provisionnel”;

dat uit de in dat telegram gebruikte woorden „provisoirement” en „provisionnel” de beteekenis van de benoeming van den heer Kuyser, die kort daarna heeft plaats gehad, duidelijk blijkt en deze beteekenis in het vervolg van dien brief, waarin Myrurgia de keuze van den heer Kuyser motiveert, wordt geaccentueerd door de daarbij gebruikte zinsneden;

„Nous avons bien tenu compte que cette Direction sera seulement transitoire” en „laquelle (i. c. la Direction provisoire) n'aura lieu sûrement que pendant le délai de temps qui soit indispensable en vertu des circonstances actuelles”, terwijl tenslotte Myrurgia in dien brief als P.S. opneemt de redactie van een tweede telegram, op 3 Juli 1940 aan Ilmo verzonden en luidende:

„Faisons référence notre télégramme premier courant veuillez nous télégraphier si êtes d'accord stop vous donnons toute garantie que monsieur Kuyser ne créera aucun ennui pendant sa direction transitoire stop vous savez que pouvez compter sur notre confiance”;

dat het geen verwondering behoeft te wekken dat in deze correspondentie de eigenlijke beweegredenen niet worden genoemd en het voor iedereen duidelijk is wat destijds werd verstaan onder wat Myrurgia noemt „circonstances actuelles” en wat thans in het Besluit E 100 bijzondere omstandigheden worden genoemd, blijkende ten overvloede uit een brief van Myrurgia en Ilmo d.d. 4 Juni 1940, dat Mururgia onder die „circonstances” verstaat den oorlogstoestand van Nederland met Duitschland;

dat uit meerdere andere brieven uit dien tijd blijkt dat het zaken doen met Ilmo na de directiewisseling gewoon doorgaat, dat Myrurgia aan Ilmo telkens haar tevredenheid betuigt over de behaalde resultaten en in September 1940 aan Ilmo machtiging geeft om ter besparing van kosten voor f 1200 de oliestookinrichting om te zetten in een automatische kolenstookinrichting, terwijl Myrurgia nog op 29 October 1940 schrijft: „vous savez que nous procéderons avec la compréhension et l'esprit de collaboration que nous avons procuré de vous en donner preuves toujours”, alle welke gedragingen volstrekt onverenigbaar zijn met het standpunt van gerequesteerden, als zou de directiewisseling en de beëindiging van den proeftijd een gevolg zijn geweest van door Ilmo gepleegde contract-schendingen;

dat het veeleer aannemelijk is dat Myrurgia, nog steeds in angst voor de inderdaad groeiende dreiging van Jodenmaatregelen, misbruik heeft gemaakt van de door de schijnhandeling van Juli 1940 geschapen situatie door elke verhouding van haar bedrijf tot de Joden Mogendorff definitief te verbreken, waartegen deze op grond hunner precaire positie niet konden protesteeren en waaraan zij wel moesten medewerken om voor hen de schadelijke gevolgen van die verbreking tot een minimum te beperken;

dat dit te meer aannemelijk is, omdat overigens van geen enkele andere reden tot deze verbreking gebleken is, met name niet van eenige storing der tusschen partijen bestaande uitstekende verhouding;

dat de Raad dan ook de overtuiging heeft bekomen dat de handelingen welke aan het gevorderde rechtsherstel ten grondslag liggen, zijn gepleegd om het aan den vijand te doen voorkomen alsof het bedrijf van Myrurgia met Joden niets meer te maken had en om aldus aan 's vijands greep te ontkomen;

dat deze beteekenis ook moet worden gehecht aan de benoeming in November 1942 van den heer Kuyser Jr. tot mededirecteur van Espagnol, kort nadat Espagnol uit den greep van den vijand was ontkomen, doordat het Nagu-bewind na 3 maanden werd opgeheven en de door den vijand geschorste directeur Kuyser Sr. kon terugkeeren, even-

wel met de kans dat nieuwe dreigingen hem zouden dwingen tot onderduiken;

dat 's Raads overtuiging mede is gegrond op het gemis van eenig bewijs van de juistheid van Myrurgia's standpunt;

dat Myrurgia heeft gesteld dat de rapporten, door den heer Ruiz aan haar uitgebracht, van dien aard waren dat zij het niet verantwoord oordeelde de relatie met Ilmo opnieuw aan te gaan, dat gedurende de proefperiode telkens weer moeilijkheden zich hebben voorgedaan en dat zij daarom de voorkeur eraan gegeven heeft om de fabricage in eigen hand te nemen, waartoe zij contractueel volkomen bevoegd was;

dat die bevoegdheid niet kan worden betwist, doch aan den Raad de gegevens zijn onthouden om te beoordeelen of die moeilijkheden en die rapporten hebben bestaan en van dien aard waren, dat Myrurgia van die bevoegdheid kon gebruik maken zonder het beginsel van art. 1374 3e lid B. W. te schenden;

dat in elk geval wel vaststaat dat die moeilijkheden en die rapporten nimmer ter kennis van Ilmo zijn gebracht, daarover nocht is gediscussieerd, noch pogingen zijn aangewend tot verbetering, noch aan Ilmo eenige contractbreuk is aangezegd;

dat de Raad dit afleidt zoowel uit het feit dat Myrurgia geen enkel bewijs daarvan produceert, als uit het feit dat de door Ilmo geproduceerde brieven uit dien tijd, blijkt dat de verhouding tusschen partijen goed was en die brieven dan ook overvloeien van gelukwenschen met behaalde resultaten, van voldoening en van vertrouwen;

dat Myrurgia's gemachtigde bij de mondelinge behandeling een beroep heeft gedaan op een aan hem op 3 Mei 1946 gericht brief, waarin Myrurgia de redenen opsomt van haar wantrouwen jegens Ilmo, welke dan zouden zijn geweest de grondslag van haar besluit om de fabricage in eigen hand te nemen;

dat evenwel zulk een opsomming a posteriori uiteraard niet kan goedmaken het hierboven geconstateerde gemis aan bewijs, maar bovendien van de vijf opgesomde grieven de eerste twee dateeren van voor Jan. 1939 en dus reeds hebben medegewerkt tot het tot standkomen der proefverhouding, terwijl de derde en vierde grieven zijn, welke niet tegen Ilmo kunnen gelden en voor het bewijs van de vijfde grief — nl. dat Ilmo zou getracht hebben fabrieksgeheimen in handen te krijgen — eenige brieven en een telegram worden overgelegd, welke geen spoor van zoodanig bewijs toonen;

dat al deze overwegingen leiden tot de conclusie dat de verhouding van partijen behoort te herleven op de basis van de „Lettres Speciales” van Januari 1940 en dus de vordering, welke voldoet aan de vereischten van art. 23 E 100, behoort te worden toegevoegd nu aangenomen moet worden dat het achterwege laten van ingrijpen in verband met de hiïfondere omstandigheden onredelijk zou zijn;

Rechtsdeende:

Verklaart zich bevoegd van deze vorder-

ing kennis te nemen;

Verklaart verzoekster ontvankelijk in haar vordering;

Doet herleven de tijdens de vijandelijke bezetting teniet gegane rechtsbetrekking tusschen Ilmo, Myrurgia en Espagnol, zooals die was vastgelegd in de „Lettres Speciales Nos. 1, 2 en 3 van 4, 4 en 6 Januari 1940 en bestond bij den aanvang dier bezetting;

Vernietigt de benoeming van de beide heeren Kuyer tot directeur van Espagnol;

Herstelt Michael Mogendorff in de directie van Espagnol, alles met handhaving van de rechten van Myrurgia tegenover Ilmo en Espagnol, als in de Lettres Special 1, 2 en 3 omschreven;

Veroordeelt gerequesteerden in de kosten van het geding, aan de zijde van verzoekster tot aan deze uitspraak begroot op f 125.

No. 688.

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK AMSTERDAM, 15 October 1946.
(Mrs. Jhr. v. d. Does de Willebois, Bruyn en Dijksterhuis).

Verzoekster heeft in Juli 1945 aan de Kamer van Koophandel medegedeeld, dat het niet in haar voornemen lag hare fillalen te heropenen en heeft daarmede haar recht tot herstel van de huurovereenkomst voor de perceelen, waarin deze fillalen gevestigd waren, verwerkt. Beroep op dwaling in het recht verworpen, omdat in Juli 1945 bekend was, dat ten aanzien van het rechtsherstel een wettelijke voorziening was getroffen en verzoekster tegenover de K. v. K. geen enkel voorbehoud heeft gemaakt. Verzoek afgewezen.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100) art. 23 en vlg.).

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;

Gezien een verzoekschrift dd. 5 Juni 1946 van de N.V. Tabak Maatschappij Weinthal & Co., gemachtigde Mr. J. S. Hoek te Rotterdam, waarbij in hoofdzaak wordt gesteld: dat requestrante, wier doel mede is de detailhandel in tabaksproducten, daartoe sinds vele jaren onder meer in huur heeft gehad van eerste gerequesteerde, B. G. Nieberg te Amsterdam het winkelpand van Baerlestraat 51;

dat requestrante op 1 November 1943 als Joodsche onderneming in den zin van de Verordening 189/40 onder beheer is gesteld met benoeming van Karl Engelhard als beheerder, die haar detailbedrijf heeft geliquideerd en de huur der panden, waarin dit bedrijf werd uitgeoefend, waaronder ook de huur van bovengenoemd perceel, heeft beëindigd en wel per 1 Februari 1945;

dat vervolgens eerste gerequesteerde dit pand heeft verhuurd aan tweeden gerequesteerde F. Oltmans, die tot dien tijd als fi-

liaalhouder in dienst van requestrante in dat pand werkzaam was, welke huur thans nog voortduurt;

dat Oltmans sindsdien voor eigen rekening in dat pand een detailhandel in tabaksproducten drijft;

dat mitsdien de tusschen requestrante en Oltmans bestaan hebbende huurverhouding is geëindigd tengevolge van een maatregel van den bezetter, die geacht moet worden nimmer van kracht te zijn geweest, althans onder dwang van een door den vijand met macht bekleede instantie;

dat requestrante's detailhandel steeds de basis van haar bedrijf is geweest en zij er mitsdien belang bij heeft, dat de huur herleeft en het pand ter harer vrije beschikking wordt gesteld, op grond waarvan zij in hoofdzaak verzoekt herleving van de tusschen haar en eerste gerequestreerde bestaan hebbende huurovereenkomst betreffende meergenoemd pand, nietigverklaring der tusschen gerequestreerden bestaande huurovereenkomst zoodrae veroordeeling van tweede gerequestreerde het pand te ontruimen, onder verbeurte van een dwangsom zoo hij met die ontruiming in gebreke mocht blijven;

Gelet op het schriftelijk antwoord van gerequestreerden zoodrae op het verhandelde ter zitting van 16 September 1946 in soortgelijke zaken, alwaar requestrante is verschenen bij haar gemachtigde Mr. J. S. Hoek;

O. dat in dit geding is komen vast te staan, dat requestrante als Joodsche onderneming in 1943 onder beheer is gesteld en dat tijdens dat beheer requestrante's employé Bakhuizen namens haar tegen 1 Febr. 1945 de huur van haar filiaal v. Baerlestraat 51 heeft opgezegd met gelijktijdig mededeeling aan den verhuurder, dat haar filiaalhouder Oltmans vanaf dien datum de winkel voor eigen rekening zou voortzetten;

Voorts, dat vanaf 1 Februari 1945 Oltmans het perceel in huur heeft gehad, die aldaar ook thans nog als zelfstandig winkelier een detailhandel drijft in tabaksproducten;

O. dat bij de behandeling van soortgelijke zaken gebleken is dat requestrante's onderdirecteur Nagelkerke wiens bevoegdheid tot het doen der navolgende mededeeling niet voldoende door requestrante is betwist en gegeven de afwezigheid van den Directeur Weinthal, door den Raad als vaststaande wordt aangenomen — op 17 Juli 1945 aan de Kamer van Koophandel te Amsterdam in antwoord op een haar door deze gestelde vraag schriftelijk heeft medegedeeld, dat het niet in requestrante's voornemen lag hare filialen te heropenen en dat er bij haar dus geen bezwaar bestond, dat genoemde Kamer een vestigingsvergunning als detailist in tabaksfabricaten aan hare ex-filiaalhouders, die een zaak voor eigen rekening wenschten voort te zetten, zou verstrekken;

O. dat requestrante, door na de bevrijding deze mededeeling aan de Kamer van Koophandel te doen, blijk gaf de door haar in de bezettingstijd gevolgde gedragslijn van af-

stooting van hare filialen te willen voortzetten, hetgeen mede blijkt o.m. uit het feit, dat zij in Juli 1945 een perceel te Amsterdam, waarin zij vroeger een filiaal had geëxploiteerd, op langen termijn verhuurd heeft;

dat requestrante door zich aldus tegenover de Kamer van Koophandel uit te laten, niet alleen bij deze doch ook bij haar ex-filiaalhouders het vertrouwen heeft gewekt, dat zij zich bij den bestaanden toestand d.w.z. bij het als zelfstandig winkelier optreden van deze personen neerlegde en geen stappen zou ondernemen om de in den bezettingstijd geëindigde huur der betreffende perceelen te doen herleven om er weder filialen in te openen;

dat requestrante hiertegen aanvoert, dat dit vertrouwen niet bij de ex-filiaalhouders gewekt kan zijn, daar het schrijven van 17 Juli 1945 niet aan dezen gericht was, doch dit haar niet baat, daar de Kamer van Koophandel zich juist tot haar gewend had naar aanleiding van het feit, dat de ex-filiaalhouders een vestigingsvergunning in de bewuste perceelen vroegen, waarvan het verleen door het betrokken Ministerie afhankelijk was gesteld van een uitdrukkelijke verklaring van requestrante, dat zij haar vroegere filialen niet zelve wenscht voort te zetten, en requestrante dus moest verwachten, dat de Kamer van Koophandel deze verklaring aan hare ex-filiaalhouders bekend zou maken;

O. dat requestrante zich voorts er op beroept, dat zij in Juli 1945 niet wist, dat voor haar de mogelijkheid bestond rechtsherstel te vragen door herleving van de tijdens de bezetting geëindigde huren, en dus niet bekend was met de mogelijkheid, dat zij haar filialen zou kunnen heropenen, toen zij aan de Kamer van Koophandel schreef;

O. dat dit verweer, hetwelk neerkomt op een beroep op dwaling in het recht, niet opgaat, reeds hierom, omdat naar den Raad uit eigen wetenschap bekend is — in Juli 1945 de tekst van het Koninklijk Besluit E 100 ook in het sinds Mei 1945 bevrijd gebied verkrijgbaar was en in ieder geval bekend was, dat op het stuk van het Rechtsherstel een wettelijke voorziening getroffen was, zoodat requestrante een hierop betrekking hebbend voorbehoud had kunnen maken bij haar antwoord aan de Kamer van Koophandel;

O. bovendien, dat, het hier besproken beroep van requestrante kwalijk te vereenigen is met de bewoordingen waarin zij zich jegens de Kamer van Koophandel heeft geuit, zooals die zijn geciteerd in de in afschrift overgelegde beslissing van die Kamer;

O. dat veeler aannemelijk is, dat requestrante na haar hier besproken uiting jegens de Kamer van Koophandel tot een ander inzicht in hare belangen is gekomen — mede in verband met het feit dat haar vroegere filiaalhouders niet een contract met haar wilden aangaan zooals requestrante zich dit wenschte —, doch hiervan het gevolg niet kan zijn, dat de Raad zal ingrijpen in verhoudingen, die na de bevrijding met instem-

ming en zelfs medewerking van requestrante zijn in stand gehouden en geconsolideerd;

O. dat de Kamer van Koophandel dan ook terecht afwijzend heeft beschikt op een achteraf door requestrante gedaan verzoek tot het verkrijgen eener goedkeuring tot het weder uitoefenen van den kleinhandel in tabak, als bedoeld bij het Besluit Reëvacuatie vestiging Kleinhandel;

O. dat op bovenstaande gronden de Raad van oordeel is, dat — al moge dan ook de huur van het litigieuse perceel door den Duitschen Verwalter geëindigd zijn — van welken Verwalter gebleken is, dat hij de Weinthalzaken zoolang mogelijk gaande heeft gehouden, achterwege laten van ingrijpen niet onredelijk is, nu ook naar 's Raads oordeel requestrante het recht tot het doen herleven der vroegere huurovereenkomst en tot het vragen van vernietiging der tusschen gerequestreerden bestaande huur heeft verwerkt;

Rechtdoende;

Wijst het verzoek af;

Vercordeelt requestrante in de kosten van dit geding tot aan deze uitspraak begroot aan zijde van eerste gerequestreerde op nihil en aan zijde van tweede gerequestreerde op f 60.

No. 689.

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK AMSTERDAM, 18 Nov. 1946.
(Mrs. Tabingh Suermondt, de Flines en Scholtens).

Ook al is de verkoopovereenkomst vrijwillig gesloten, toch is het niet voor redelijken twijfel vatbaar, dat requestrant onder den drang der tijdsomstandigheden tot dit besluit is gekomen.

Requestrant behoort derhalve in beginsel zijn zaak met het recht op de naam en de vergunningen terug te krijgen.

Gerequestreerde zal de door hem gekochte activa behouden alsmede de gemaakte winst, zoodat geen verrekening tusschen partijen zal plaats vinden.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100) art. 23 en vlg.).

(Zie N.O. Rechtspraak No. 578).

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;

Gezien het verzoekschrift dd. 15 December 1945 van Ludwig Krohn, wonende te Amsterdam, gemachtigde Mr. B. C. Goudsmit, adv. en proc. te Amsterdam;

Gezien het verweerschrift van Hendrik Gras, wonende te Amsterdam, gemachtigde Mr. G. H. A. Grosheide, adv. en proc. te Amsterdam;

Gelet op de behandeling der zaak ter zittingen van den Raad van 26 Juli en 7 September 1946;

O. dat Ludwig Krohn in zijn verzoekschrift heeft gesteld: enz.

In rechte:

O. dat partijen verschillen over de vraag, of partijen met de dd. 3 Mei 1941 tusschen Krohn en Gras gesloten koopovereenkomst slechts een zgn. „schijnariseering" van de zaak van Krohn beoogden, dan wel of partijen een reële overeenkomst van koop en verkoop hebben gesloten;

O. dat de Raad niet bewezen acht, dat partijen met deze overeenkomst slechts een schijnariseering van de zaak van Krohn hebben bedoeld, zoodat de Raad deze overeenkomst als een reële overeenkomst van koop en verkoop wil beschouwen;

O. dat de Raad het niet voor redelijken twijfel vatbaar acht, dat Krohn slechts onder den drang der tijdsomstandigheden tot het besluit is gekomen zijn zaak te verkoopen;

O. dat de onderhavige overeenkomst zelf weliswaar door Krohn vrijwillig is gesloten, daar vanwege den vijand geen dwang, bedreiging of onbehoorlijken invloed is aangewend om Krohn er toe te brengen met Gras eenige overeenkomst af te sluiten, doch, al moge daarom art. 25 van het Besluit E 100 ten deze niet toepasselijk zijn, naar het oordeel van den Raad niettemin voldoende termen aanwezig zijn om de rechtsbetrekking tusschen Krohn en Gras gewijzigd vast te stellen, nu deze overeenkomst slechts onder den drang der tijdsomstandigheden is gesloten;

O. dat de Raad van oordeel is, dat Krohn in beginsel zijn zaak behoort terug te krijgen;

O. dat de Raad echter geen termen aanwezig acht om Gras te veroordeelen om de sinds 3 Mei 1941 door hem met de zaak gemaakte winsten aan Krohn te verantwoorden, daar Gras in ieder geval de zaak met instemming van Krohn heeft gedreven en Krohn uiteraard groot belang had bij het blijven voortbestaan van de zaak, terwijl Krohn moeilijk kon verwachten, dat Gras zonder eenige tegenprestatie zijn zaak zou blijven voortzetten;

O. dat verzoeker niet heeft bewezen, dat de door Gras betaalde koopprijs sterk is gedrukt en geen normale contra-prestatie vormde;

O. dat Gras weliswaar geen bedrag voor goodwill heeft betaald, doch de goodwill der zaak geheel of althans in belangrijke mate weer aan Krohn ten goede zal komen, indien deze den firmanaam terugkrijgt, zoodat de goodwill bij de beoordeeling van den door Gras betaalde koopprijs buiten beschouwing kan blijven;

O. dat de Raad, waar het tegendeel niet is aannemelijk gemaakt, wil aannemen, dat de door Gras betaalde koopprijs een equivalente tegenprestatie vormt voor de door Gras overgenomen vermogensbestanddelen.

O. dat de Raad het mitsdien redelijk acht, dat de tusschen partijen, uit hoofde van de litigieuse koopovereenkomst voortspruitende rechtsbetrekkingen in dien zin gewijzigd worden vastgesteld, dat Krohn terugkrijgt het recht op den firmanaam, en alle aan

het bedrijf verbonden vergunningen en quota, terwijl Gras alle verdere activa zal mogen behouden en alle passiva voor zijn rekening zullen moeten blijven, terwijl Gras geen verantwoording verschuldigd zal zijn van de door hem met de zaak gemaakte winsten:

Rechtdoende:

Wijzig de rechtsbetrekkingen voort-spruitende uit de overeenkomst van 3 Mei 1941 tusschen Ludwig Krohn en geresquestreerde Hendrik Gras gesloten, dit zoooveel noodig met overeenkomstige nietig-verklaring van de voornoemde koopovereenkomst, in dien zin:

1. dat aan Ludwig Krohn het recht toekomt op den naam Westminster-Dassen en Ludwig Krohn mitsdien uitsluitend gerechtigd is zoowel ter aanduiding van zijn zaak, als ter onderscheiding van zijn waren, het woord „Westminster-Dassen” te gebruiken;

2. dat alle aan het bedrijf thans verbonden vergunningen en quota aan Ludwig Krohn toekomen;

Veroordeelt geresquestreerde Gras er toe mede te werken, dat alle aan het bedrijf thans verbonden vergunningen en quota ten name van Ludwig Krohn zullen worden gesteld:

Ontzegt het meer of anders gevorderde;

Compenseert de kosten in dien zin, dat iedere partij haar eigen kosten drage.

No. 690.

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK AMSTERDAM, 28 October 1946.

(Mrs. Jhr. v. d. Does de Willebois, Dijksterhuis en Craandijk).

Verzoeker heeft zijn recht tot herstel van de huurovereenkomst verwerkt door eerst in Juni 1946 zijn eisch kenbaar te maken aan de eigenaresse.

De nieuwe huurster heeft, vertrouwende, dat zij het ongestoorde bezit zoude behouden, kostbare voorzieningen getroffen, zodat ingrijpen onredelijk ware.

Verzoek afgewezen.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100) art. 23 en vlg.).

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;

Gezien een inleidend verzoekschrift van Salomon Samson Meyer te Amsterdam dd. 8 Augustus 1946 en de verweerschriften van de geresquestreerden, de N.V. Nationale Levensverzekering Bank te Rotterdam en de Vakgroep Tusschenpersonen in Onroerende goederen, afdeling Amsterdam, gevestigd aldaar, dd. 19 September en 21 September 1946;

Gehoord de ter zitting van 7 October 1946 afgelegde verklaringen en gegeven toelichtingen van verzoekers raadsman Mr. S. Polak en van de vertegenwoordigers der geresquestreerden en hun raadslieden Mrs.

Lijeklama à Nijeholt en Boekel, zoomede van de getuigen Albach, van Stas en Gerth, waarvan proces-verbaal is opgemaakt;

O. dat verzoeker samen met J. L. Dalberg huurder was van de bel-etage van het pand Rokin 24 te Amsterdam, in eigendom toebehoorende aan de „de Nationale”, en daarin het bedrijf van tweedehandsboekhandel en antiquariaat uitoefende tot den tijd, dat dit tengevolge van maatregelen van den bezetter tegen Joodsche ondernemingen, werd gesloten en geliquideerd;

dat betreffende dezen huur een schriftelijk contract is overgelegd voor het tijdvak van 1 September 1937—31 Augustus 1938 en — naar tusschen partijen vaststaat — de huur daarna telkens op gelijke voorwaarden is verlengd; dat bedoelde verdieping, na de liquidatie als bovenvermeld, eenigen tijd leeg heeft gestaan en vervolgens door de eigenares, bij contract geteekend in Januari 1944, opnieuw is verhuurd en wel aan de Vakgroep, mede-geresquestreerde in dit geding, die reeds huurster was van de eerste en tweede verdieping;

dat verzoeker thans rechtsherstel verlangt en de huur wenscht te doen herleven, tegen welk verlangen de eigenaresse en de nieuwe huurder zich verzetten op de gronden als in hun verweerschriften vermeld;

dat de Vakgroep o.m. aanvoert, hetgeen niet is betwist, dat zij in het gehuurde pand (bel-etage) zeer ingrijpende veranderingen heeft aangebracht en daaraan een bedrag van ongeveer f 10,000 heeft ten koste geleegd;

dat bij de mondelinge behandeling wel is gebleken, dat tijdens verzoekers afwezigheid de getuige Gerth over de mogelijkheid van verzoekers terugkeer heeft gesproken met een employé der Vakgroep — toenmaals Makelaarsvereniging — en dat verzoeker zich na zijn terugkeer heeft gewend tot den makelaar van Stas — zonder daarbij echter uitdrukkelijk een eisch tot het terugverkrijgen van het pand kenbaar te maken —, doch ter zitting is komen vast te staan, immers door verzoekers raadsman niet is weersproken, dat verzoeker zich eerst in Juni 1946 door middel van zijn raadsman tot de eigenaresse heeft gewend, om aan haar, wie dit uiteindelijk alleen aanging, zijn verlangen kenbaar te maken;

dat verzoeker door aldus te handelen moet geacht worden te hebben berust in de sedert zijn vertrek ontstane verhoudingen en heeft verwerkt zijn recht om daarvan thans wijziging te verlangen;

dat het zeker onredelijk ware thans in die verhoudingen verandering te brengen, nu de nieuwe huurster in het vertrouwen, dat zij het ongestoord bezit van het gehuurde zou hebben, daarin kostbare voorzieningen heeft getroffen, waarmede zij zeker gewacht zou hebben, indien verzoeker tijdig zijn aanspraken had kenbaar gemaakt, voorzieningen bovendien, die aan de indertijd aan de Firma „Pamplere Wereld” verhuurde verdieping een geheel ander karakter (kantoor en vergaderzaal) hebben gegeven;

O. ten allen overvloede, dat ook hierin een reden voor afwijzing van het verzoek is gelegen, dat in de huurcontracten, welke zijn gesteld ten name van J. L. Dalberg en requesrant samen als huurders, telkens uitdrukkelijk is gestipuleerd, dat alle rechten, welke voor de Heeren Dalberg en Meyer als huurders uit de huur voortvloeien, slechts gezamenlijk door hen kunnen worden uitgeoefend;

dat het tegenover den eigenaar-verhuurder onredelijk zoude zijn de huur te doen herleven ten aanzien van requesrant alleen;

Rechtdoende:

Wijst het verzoek af;

Veroordeelt verzoeker in de proceskosten, tot aan deze uitspraak aan de zijde van elk der beide gerequesteerden begroot op f 60.

No. 691.

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK AMSTERDAM, 16 November 1946. (Mrs. Jhr. v. d. Does de Willebois, Craandijk en Dijksterhuis).

Verzoek tot vernietiging van een koopovereenkomst betreffende Joodsche textielgoederen, op instigatie van de Distex tot stand gekomen, afgewezen. Koopers waren te goeder trouw.

Gerequesteerde veroordeeld om aan verzoeker te betalen de netto winst op deze goederen gemaakt en deze winst vastgesteld op 20 % van den factuurprijs. Verwalter, door wiens bemiddeling de koop is tot stand gekomen, wel aansprakelijk geacht voor de schade aan de Joodsche eigenaren berokkend, doch daaromtrent geen beslissing gegeven, zijnde deze niet in het geding betrokken en overigens verwezen naar het bepaalde in art. 25 E 133.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100) art. 23 en vlg.; Besluit Vijandelijk Vermogen (E 133) art. 25.)

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;

Gezien het op 9 Augustus 1946 ter Griffie van den Raad ingekomen verzoekschrift van de te Amsterdam gevestigde Naamlooze Vennootschap Stork's Confectie Industrie, gemachtigde Mr. H. M. J. Minderop te Amsterdam;

Gezien het verweerschrift van de te Amsterdam gevestigde Handelsvennootschap onder de firma Amsterdamsche Confectie-fabriek Acofa;

Gelet op het onderzoek ter terechtzittingen van 23 September en 21 October 1946;

O. dat requesrante, ook Stork te noemen, bij haar inleidend verzoekschrift zakelijk heeft gesteld: dat zij op grond van de verordening van den Rijkscmissaris van het toen bezette Nederlandsche gebied van 12 Maart 1941 betreffende de verwijdering van Joden uit het bedrijfsleven,

omstreeks 15 Augustus 1941 onder bewind is gesteld van C. H. Brom te Nieuwer Amstel; dat haar bedrijf gedurende der verderen loop der bezetting geheel is leeg gehaald en o.m. haar oude voorraden stoffen in de maanden Augustus/November 1942 aan derden zijn verkocht; dat gerequesteerde, verder Acofa te noemen, van welke Firma firmanten zijn J. A. C. Koelen en A. P. de Vries, uit deze gedwongen liquidatie van de oude voorraden van verzoekster's bedrijf in totaal tot een gefactureerd bedrag van f 29,149.98 aan stoffen heeft gekocht en geleverd gekregen; dat Acofa ermede bekend was, dat bedoelde stoffen afkomstig waren uit een onder bewind gesteld joodsch bedrijf; dat gezegde koopsom haar niet ten goede is gekomen, immers met de overige liquidatie-opbrengst geheel verdwenen is; dat requesrante aanspraak maakt op teruggave van bedoelde goederen of, voor het geval deze verwerkt of om andere redenen niet te achterhalen zijn, op schadevergoeing ten beloope van f 36,437.23, zijnde het door Acofa betaalde bedrag van f 29,149.98, vermeerderd met 25 % over dit bedrag wegens winstderving;

O. dat Stork op deze gronden heeft verzocht nietigverklaring van den verkoop en levering der voormelde partij stoffen en veroordeeling van Acofa tot teruggave der stoffen, subsidiair tot betaling eener schadevergoeding van f 36,437.23 met rente ad 5 % 's jaars, vanaf den dag van indiening van dit verzoekschrift;

O. dat Stork haar verzoekschrift nader aldus heeft aangevuld, dat zij van de opbrengst van den litigieuse verkoop geenerlei profijt heeft gehad, omdat deze gestort is bij de Bank voor Nederlandsche Arbeid te Amsterdam, en zij voorts, in verband met een desbetreffend verweer van Acofa heeft toegegeven, dat in het bedrag van f 29,149.98 een winst was inbegrepen van 20 % over het door haar bij inkoop betaalde factuurbedrag, en deswege haar schadevordering terug heeft gebracht tot f 24,291.65, vermeerderd met 25 % of f 6072.41 wegens winstderving, derhalve f 30,364.06;

O. dat Acofa, den gestelden koop erkennende en erkennend, dat zij wist goederen te koop afkomstig uit een door de Duitschers gesloten en geliquideerd wordend joodsch bedrijf, zich erop beroept dat zij heeft gekocht op toewijzing van de Bedrijfsgroep Kleedingindustrie, welke bedrijfsgroep door het Rijksbureau Distex was belast met de herverdeling der stoffenvoorraden van de Joodsche confectiebedrijven, die op last van de Duitschers geliquideerd werden;

O. hieromtrent, dat Mr. H. J. W. van der Poel, adjunct-directeur en tevens waarnemend Directeur van het Rijksbureau voor de distributie van textielproducten door den Handel — gewoonlijk aangeduid als Distex en zijnde een der vier afdelingen of secties, waaruit het Rijksbureau voor Textiel, ressorteerende onder het Departement van Economische Zaken, bestaat — als getuige en voorzooveel noodig

als deskundige door den Raad gehoord, zakelijk onder meer heeft verklaard: dat omstreeks October 1941 bij de Distex berichten binnenkwamen, dat de voorraden van een groot aantal reeds sedert eenigen tijd stilgelegde joodsche textielzaken — waaronder te verstaan zoowel de handelszaken van Joodsche grossiers en detaillisten in textielgoederen als joodsche confectiebedrijven — zouden worden weggevoerd naar Duitschland;

dat men op het kantoor van Distex, waar men wist dat het hier ging om voorraden ter waarde van in totaal 4 à 5 miljoen gulden van ongeveer 1500 handelszaken en bedrijven, van oordeel was dat de wegvoering van deze goederen uit Nederland zoo eenigszins mogelijk moest worden voorkomen;

dat daartoe overleg is gepleegd tusschen den toenmaligen Directeur van het Rijksbureau Distex, den Heer Mey, en den Secretaris-Generaal van Handel en Nijverheid, tegenwoordig het Departement van Economische Zaken, den Heer Hirschfeld, en deze tenslotte van de betrokken Duitse instantie, de Wirtschaftsprüfstelle, gedaan hebben gekregen, dat de goederen niet werden weggesleept en een herdistributie der bedoelde voorraden textielgoederen in Nederland werd toegestaan onder de arische zaken en de joodsche zaken, die niet geliquideerd werden;

dat aldus met veel moeite is bereikt, dat deze goederen, die anders zeker zouden zijn weggevoerd, voor het Nederlandsche volk in zijn geheel behouden werden;

dat theoretisch de herdistributie uiteraard op andere wijze dan geschied is, had kunnen plaats hebben en men erover gedacht heeft, de te herdistribueeren voorraden te vorderen en aldus in een groote massa Rijksgoederen samen te brengen en vervolgens als Rijksgoed over handel en confectie te verdeelen, doch deze wijze van herdistributie praktisch zoo groote moeilijkheden zou medebrengen, dat men daarvan afzag en tot de thans gevolgde wijze van herdistributie overging, door verdeling van de joodsche voorraden telkens over een aantal gelijksoortige arische zaken (of Joodsche bedrijven die niet geliquideerd werden) — zoo mogelijk terzelfder plaatse als het geliquideerd wordend joodsche bedrijf gevestigd —, voorzover zij zich tot aankoop dier goederen en wederverkoop onder de door de Distex gestelde voorwaarden bereid verklaarden;

dat, om de herdistributie in één hand te houden, de Distex ook de herdistributie van de voorraden der joodsche confectiebedrijven aan zich getrokken heeft, hoewel deze resorteerden onder de sectie confectie van het Rijksbureau voor Textiel, en Distex met het oog daarop heeft ingeschakeld de medewerking van de Bedrijfsgroep Kleedingindustrie, met dien verstande echter dat de beslissing steeds bleef bij de Afdeeling Herdistributie van het Rijksbureau Distex, staande onder leiding van den heer Snakenbroek, den getuige bekend als een

uitstekend Nederlander, die ongetwijfeld de herdistributie naar beste weten heeft doen uitvoeren:

dat wel verschillende bedrijven geweigerd hebben van de Joodsche voorraden over te nemen, doch zulks omdat zij die goederen in de aangeboden sorteringen of qualiteit in hun bedrijf niet konden gebruiken en hem, getuige, slechts een zeer enkel geval van principieele weigering, omdat het joodsch goed betrof, bekend is;

dat de hier bedoelde transacties voor de koopers, tengevolge van de voor koop en verkoop door de Distex gestelde voorwaarden, slechts weinig winst opleverden, zijnde zij, voorzover de handelszaken betreft, verplicht de goederen te koopen voor de door den joodschen eigenaar betaalde inkoopsprijs vermeerderd met 20 %, terwijl zij een bruto-winst mochten maken van eveneens 20 % over gezegden inkoopsprijs, in dier voege derhalve dat de door den koper te bedingen prijs 140 % bedroeg van de aanvankelijke door den joodschen eigenaar betaalde koopsprijs;

dat voor de confectiebedrijven net winstpercentage minder eenvoudig te bepalen is, doch ook daar limieten zijn gesteld;

dat bovendien door koopers-grossiers en door koopers-confectieonnairs de hun toegevoerde goederen moesten worden geleverd aan de door de Distex aangewezen zaken;

dat in de grossierszaken en confectiebedrijven ook verdeeling der quota heeft moeten plaats hebben, de voordeelen daarvan echter niet overschat mogen worden, terwijl de detailzaken met de joodsche goederen in het geheel geen vermeerdering van quota kregen;

dat het groote moeite heeft gekost van de Duitse autoriteiten toestemming tot deze herdistributie te krijgen;

dat men bovendien er in geslaagd is de joodsche belangen nog eenigermate te behartigen; te weten: dat de kleine joodsche zaken, die een stoffenvoorraad hadden van minder dan f 1000, deze alsnog geheel vrij mochten verkopen; voor dat de betalingen mochten geschieden aan de joodsche eigenaren persoonlijk, tot dit vanaf 30 April 1942 door de Duitschers verboden is, waarna de opbrengst der herdistributie-verkopen bij de Bank voor Nederlandsche Arbeid moest worden gestort; ook dat in de confectiebedrijven de goederen, die reeds gesneden waren, konden worden afgewerkt;

dat hem bekend is, dat vaak overleg is gepleegd tusschen de Joodsche eigenaars der textielgoederen en degenen, aan wie geherdistribueerd werd, en dat ook die Joodsche eigenaars zelf adviseerden en zelfs aandrang uitoefenden om de goederen te koopen;

dat ook achteraf beschouwd hij van meening is, dat herdistributie de eenige mogelijkheid was om de zeer belangrijke hoeveelheid joodsch textielgoed voor de Nederlandsche volksgemeenschap te behouden en dat de door Distex in overleg met gezegden Secretaris-Generaal gevolgde politiek de eenige juiste is geweest;

dat hemzelf evenals andere ambtenaren van Distex in talloze gesprekken door de betrokkenen om advies is gevraagd en zoo- wel hijzelf als zijn collega's steeds geadvi- seerd hebben aan de herdistributie mede te werken en naar zijn meening de koopers in het algemeen volkomen te goeder trouw waren, d.w.z. in het algemeen geen goe- deren uit door de Duitschers in beslag ge- nomen joodsch bezit gekocht zouden heb- ben, doch meenden dit te kunnen en te moeten doen, nu Distex zich ermede be- moeide en de herdistributie van dit Rijks- bureau uitging:

O. dat deze verklaringen van den getuige van der Poel op alle punten, waarover zij eigen wetenschap hadden, zijn bevestigd door de getuigen W. Hoogland, waarne- mend adjunct-directeur van de sectie con- fectie te Amsterdam, en J. Beers, tweeden secretaris van de Vakgroep Detailhandel in textielgoederen te Amsterdam, en ook zij verklaarden, dat zij zich niet kunnen voor- stellen dat de Distex een andere politiek had kunnen volgen en dit de eenige mo- gelijkheid was om de goederen voor Ne- derland te behouden;

O. dat op de onderwerpelijke transactie art. 25 K. B. E 100 van toepassing is, doch in de gegeven omstandigheden de Raad ingrijpen door nietigverklaring van den koop, zooals Stork heeft verzocht, onred- elijk zou achten en dat verzoek moet wor- den afgewezen;

O. toch dat, zonder in beoordeeling te willen noch te kunnen treden van de gestie van het Rijksbureau voor Textiel in de oorlogsjaren, de Raad de door Distex in overleg met den Secretaris-Generaal van Handel en Nijverheid ten aanzien van de door de Duitschers geliquideerd wordende massa van Joodsche textielvoorraden ge- nomen maatregelen zeer wel te verdedigen acht en het willekeur zou worden, geen rechtsherstel, om de schade, door de Jood- sche eigenaren geleden tengevolge van de liquidatie hunner bedrijven door de Duit- schers, over te hevelen op de koopers dier goederen, wier transacties gezien moeten worden in het kader der door de bevoegde Nederlandsche autoriteiten op goede gronden in het belang van het geheele Nede- landsche volk genomen distributiemaat- regelen;

O. trouwens, dat Stork zelf dit aanvan- kelijk niet anders heeft ingezien, immers bijna vier maanden na de bevrijding bij brief van 30 Augustus 1945 aan Acofa de door deze gekochte goederen terug vroeg onder aanbod van betaling van den door Acofa betaalden koopprijs, terwijl zij nu daarentegen primair vordert teruggave van de litigieuse goederen zonder eenige door haar aan Acofa te betalen schadevergoe- ding, subsidiair vordert schadevergoeding zonder rekening te houden met het door Acofa betaalde;

O. nog dat Stork wel aanvoert, dat de door Distex voor de confectiebedrijven in- geschakelde Bedrijfsgroep Kleedingindustrie

fout was, en de herdistributie van haar (Stork's) goederen blijkens een door haar overgelegde staat op zoodanige wijze heeft plaats gehad, dat daardoor de Deutsche Verwalters van in stand gehouden joodsche bedrijven, N.S.B.'ers en soortgelijken be- voordeeld zijn, doch — daargelaten, welken invloed onregelmatigheden bij de herdistri- butie in bepaalde gevallen op de aanspra- ken der Joodsche gedupeerden tegen de be- trokken koopers zouden kunnen hebben — in ieder geval ten aanzien van Acofa van zoodanige onregelmatigheden niet gebleken is en te haren aanzien het vorenovetwo- gene dus blijft gelden;

O. echter, dat de Raad wel termen ziet tot ingrijpen in dier voege, dat Acofa de door haar met de litigieuse goederen ge- maakte winst aan Stork afdrage, zijnde de Raad derhalve van oordeel, dat het onre- delijk zou zijn dat Acofa de winst zou be- houden door haar gemaakt met het van Stork's Verwalter gekochte goed, m.a.w. dat door het maken van winst met de goe- deren, die aan Stork toebehoorden en bui- ten haar wil door de machtshebbers dier dagen verkocht werden, een rechtsbetrek- king tusschen Stork en Acofa is ontstaan, waarvan de inhoud onbepaald is en daar- om door den Raad bepaald behoort te wor- den;

dat maatstaf niet mag zijn de winst, die Stork beweert dat zij zou hebben kunnen maken, doch de netto-winst, welke Acofa gemaakt heeft en welke netto-winst de Raad, nu noch de getuigen op dit punt ten aanzien van confectiebedrijven concrete ge- gevens hebben kunnen verstrekken noch Acofa zelf dit gedaan heeft, rekening hou- dend met het niet in cijfers uit te drukken voordeel, dat de extra toewijzing voor haar beteekende, ex sequo et bono vaststelt op 26% over het factuurbedrag van f 24,291.60, zijnde f 4858.32;

O. ten allen overvloede, dat het hier bo- venoverwogene niet geldt ten aanzien van den door de Duitschers aangestelden Ver- walter en deze uiteraard door de tusschen- komst van het Rijksbureau Distex niet wordt gedisciplineerd, doch hij die vrijwillig zich door de Duitschers als instrument heeft laten gebruiken bij de uitplundering der Nederlandsche Joden aansprakelijk blijft voor alle schade door Stork door den verkoop harer goederen geleden;

dat hieromtrent echter de Raad in dit proces niet te beslissen heeft, daar het re- quest niet gericht is tegen C. E. Brom en de Raad geen reden heeft gezien noch om hem ten verzoeken van Acofa in vrijwaring op te roepen, gegeven de ten aanzien van Acofa genomen beslissing, noch om hem met toepassing van art. 132 K. B. E 100 als partij op te roepen, omdat schadevor- deringen tegen gezegden Brom, wiens ver- mogen onder beheer staat van het Beheers- instituut, ingevolge het bepaalde bij art. 25 E 133 bij het Beheersinstituut moeten worden ingediend;

Rechtdoende:

Veroordeelt gerequesteerde Acofa om aan requestrante Stork f f 4838.52 te betalen ter zake voorschreven;

Ontzegt het meer of anders gevorderde; Compenseert de kosten in dier voege tusschen partijen, dat elk haar eigen kosten drage.

No. 692.

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK UTRECHT, 5 November 1946.
(Mr. de Boer).

De Raad is bevoegd om bij vernietiging van een testament de gevolgen ten aanzien van de successierechten, hoewel deze zijn van publiekrechtelijken aard, te regelen.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100)
artt. 23, 26.)

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;
Gezien een verzoekschrift van:

1. Nicolaas van Amersfoort, brandstof-handelaar en meubelexpediteur, wonende te Zeist, als gehuwd in algeheele gemeenschap van goederen met Pieterella Arnolda Ekdome, en 3 anderen.

O. dat het verzoek strekt:

a. tot nietigverklaring van het testament van wijlen Gijsbertha Tulpina van Nie, weduwe van Jan Ekdome, verleden op 23 Mei 1942 voor Mr. S. van 't Eind als candidaat-notaris waarnemende het vacante kantoor van wijlen Notaris J. Knoppers te Amersfoort, waarmede blijkbaar wordt bedoeld de nietigverklaring van de uit dit testament voortvloeiende rechtsbetrekkingen, alsmede van dit testament;

b. tot nietigverklaring van de koopacte, verleden op dezelfde datum en voor denzelfden waarnemenden notaris, waarbij genoemde Gijsbertha Tulpina van Nie aan den verzoeker onder 2 verkocht a. een woonhuis met afzonderlijk bovenhuis, twee schuurtjes, erf en grond te Zeist aan de Tweede Hoogeweg No. 38 en 40, strekkende tot aan de Heerenstraat, kadastraal bekend, gemeente Zeist Sectie B Nummers 5607 en 6392, samen groot vijftien aren vijf en veertig centiare, b. een steenen bergplaats met aangebouwde schuren, erf en grond te Zeist aan de Bergweg no. 27, strekkende tot aan de van Reenenweg, kadastraal bekend gemeente Zeist Sectie B nummer 7003 en Sectie H nummers 514 en 515, tezamen groot zeven aren vijf en veertig centiare, alsmede blijkbaar wordt bedoeld de nietigverklaring van de uit deze acte voortvloeiende rechtsbetrekkingen, alsmede van deze acte;

c. tot regeling van de gevolgen;

Post alia:

O. dat de verzoekers vragen de gevolgen van de onder a genoemde nietigverklaring aldus te regelen:

1. dat de drie kinderen van de erflaater ieder voor een derde gedeelte tot haar nalatenschap gerechtigd zullen zijn;

2. dat een herberekening van de betaalde successierechten met opcenten zal moeten plaats vinden;

3. dat de kosten door de drie erfgenamen gezamenlijk zullen worden gedragen;

O. dat hetgeen onder 1 wordt gevraagd geen bijzondere voorziening behoeft omdat het hier bedoelde rechtsgevolg van rechtswege volgt uit de nietigverklaring van de uit het testament voortvloeiende rechtsgevolgen en van dat testament zelf;

dat hetgeen onder 2 wordt gevraagd de vraag doet rijzen of de berekening van de successierechten als zijnde een handeling van publiekrechtelijke aard niet valt buiten de werking van het Besluit Herstel Rechtsverkeer, nu dit Besluit voor zoover hier van belang, beoogt een ingrijpen in rechtsbetrekking en rechtshandelingen van vermogensrechtelijken aard mogelijk te maken;

dat deze vraag echter ontkennend moet worden beantwoord omdat weliswaar het ingrijpen in rechtsbetrekkingen en rechtshandelingen tot het terrein van het vermogensrecht beperkt is, maar het Besluit Herstel Rechtsverkeer nergens aanleiding geeft tot de opvatting, dat deze beperking ook zal gelden voor de regeling der gevolgen, als bij art. 26 Besluit Herstel Rechtsverkeer voorzien;

dat integendeel niet is in te zien, waarom niet gevolgen van anderen dan vermogensrechtelijke aard, welke rechtstreeks uit rechtshandelingen of rechtsbetrekkingen van vermogensrechtelijke aard voortvloeien geen regeling of een regeling van andere zijde zouden behoeven, indien in deze rechtshandeling of rechtsbetrekking wordt ingegrepen en daardoor aan die gevolgen de rechtsgrond wordt ontnomen; enz.

No. 693.

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK AMSTERDAM, 11 Nov. 1946.
(Mrs. Boll, v. d. Loos en Romein).

Voetbalvereniging hersteld in de huur-overeenkomst van een sportterrein door haar in 1941 verlaten in verband met de anti-Joodsche maatregelen.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100)
art. 23.)

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;

Gezien het verzoekschrift dd. 3 Juli 1946, ingediend door de Koninklijk goedgekeurde Amsterdamsche Voetbalvereniging „Wilhelmina Vooruit”, gevestigd te Amsterdam, gemachtigde Mr. Th. F. Boerlage en het verweerschrift dd. 3 Augustus 1946 van de tweede gerequesteerde, de Koninklijk goedgekeurde Gymnastiekvereniging „Zeeburg”, gevestigd te Amsterdam, gemachtigde Mr. E. W. Catz;

Gehoord de mondelinge toelichting van partijen en haar raadslieden;

O. dat requestrante zakelijk heeft gesteld:

dat zij van de eerste gerequesteerde, de te Amsterdam gevestigde Stichting tot Exploitatie van Sportterreinen „Voorland” gehuurd had het sportterrein no. 7, met bijbehorende kleedkamer, gelegen te Amsterdam achter het Ajax Stadion aan den Midtenweg aldaar, en wel sedert 1939 het terrein per jaar, en sedert 1940 de kleedkamer voor den tijd van tien jaren, terwijl de zich op het terrein bevindende overige opstallen en inventaris, het eigendom waren en thans nog zijn van requestrante;

dat requestrante, doordat zij zeer vele Joodsche leden had, in het begin van 1941 geen gebruik meer van het onderwerpelijk terrein kon maken, waarop door de eerste gerequesteerde, „Voorland”, het terrein en kleedkamer met de zich daarop bevindende, aan requestrante toebehoorende opstallen en inventaris, verhuurd is aan tweede gerequesteerde „Zeeburg”, voor den tijd van 12 maanden, welke huurovereenkomst stilziggend van jaar tot jaar is verlengd;

dat het requestrante evenwel bekend is, dat ten aanzien van laatstvermelde verhuuring, door „Voorland” bij monde van haar Voorzitter, het uitdrukkelijk voorbehoud is gemaakt, dat requestrante haar rechten op het huren van het onderwerpelijk terrein behield, wanneer zij als Joodsche Vereeniging t.z.t. weer in staat zou zijn en zou wenschen als huurster op te treden, welk voorbehoud — in verband met de toenmalige tijdsomstandigheden — uiteraard niet schriftelijk werd vastgelegd, doch mondeling is gedaan;

dat in verband met dit voorbehoud „Voorland” in begin 1946 aan „Zeeburg” de litigieuse huur heeft opgezegd tegen 1 September 1946, waarop „Zeeburg” zich met een beroep op het huurbeschermingsbesluit, tot den Kantonrechter heeft gewend, die bij beschikking dd. 26 Febr. 1946 verklaard heeft, dat de ontruiming van het onderwerpelijk perceel niet door „Voorland” kan worden gevorderd;

O. dat requestrante thans vordert de voorschreven rechtsbetrekking tusschen „Voorland” en „Zeeburg” te vernietigen en requestrante te herstellen in hare rechten als huurster van het litigieuse terrein cum annexis, onder de in September 1940 vigeerende voorwaarden;

O. dat de eerste gerequesteerde „Voorland” geen verweerschrift heeft ingediend, doch ter zitting bij monde van haar Voorzitter heeft verklaard tegen inwilliging van het verzoek geen bezwaar te hebben en derhalve bereid te zijn de destijds met requestrante geldende huurovereenkomst weer te doen herleven;

O. dat de tweede gerequesteerde „Zeeburg” in haar verweerschrift allereerst aanvoert, dat naar haar meening de Raad onbevoegd is van de onderhavige verordering kennis te nemen, daar ten deze reeds door den Kantonrechter is beslist;

O. dat de Raad deze gerequesteerde hierin niet kan volgen;

O. immers, dat de Kantonrechter, blijkens diens aan den Raad overgelegde be-

schikking dd. 25 Februari 1946, in de request-procedure, welke gevoerd werd tusschen „Voorland” en „Zeeburg” — en waarbij requestrante dus geen partij was — uitsluitend op formeele overwegingen heeft beslist, dat door „Voorland” de ontruiming van het door „Zeeburg” gehuurde terrein No. 7, op grond van het bepaalde in het Huurbeschermingsbesluit, niet kan worden gevorderd;

O. dat de Raad van oordeel is, dat eene dergelijke beschikking van den Kantonrechter de bevoegdheid van den Raad om uitspraak te doen omtrent de thans door requestrante ingediende vordering, strekkende tot het nietig verklaren, resp. het doen herleven van een rechtsbetrekking, krachtens art. 23 e.v. van het Besluit Herstel Rechtsverkeer, geenszins in den weg staat;

O. derhalve de Raad de door „Zeeburg” opgeworpen exceptie van onbevoegdheid ongegrond acht;

O. dat „Zeeburg” vervolgens stelt, dat in begin 1941 nog geen sprake was van anti-Joodsche maatregelen door den bezetter;

O. dat de raadsman van requestrante ter mondelinge behandeling allereerst rectificatie van het request heeft verzocht in diervoege, dat inplaats van het aldaar gestelde, dat door requestrante in het begin van 1941 geen gebruik meer van het onderwerpelijk terrein kon worden gemaakt, worde gelezen, dat zulks in het begin van het seizoen 1941/42 niet meer het geval was, en voorts in dit verband gewezen heeft op de Bekendmaking van den Commissaris-Generaal voor de Openbare Veiligheid van 15 September 1941, waarbij het aan Joden verboden was Sportinrichtingen te bezoeken, alsmede deel te nemen aan openbare sportverrichtingen en op de Verordening van den Rijkscommissaris van 22 October 1941, (verord. 1941/199) betreffende het deelnemen van Joden aan vereenigingen en stichtingen zonder economisch doel;

O. dat hiertegen door gerequesteerde „Zeeburg” geen verweer is gevoerd;

O. dat „Zeeburg” voorts ontkent, dat requestrante eene Joodsche Vereeniging zou zijn, dan wel zeer veel Joodsche leden zou hebben;

O. dat ten aanzien van dit punt door de ter mondelinge behandeling aanwezige bestuursleden van requestrante is overgelegd een door den Kon. Ned. Voetbal Bond ter inzage verstrekte ledenlijst van requestrante per 1 Augustus 1941, en daaromtrent hebben verklaard, dat toenmaals van de 73 ingeschreven leden 60 Joden waren en dat van dit aantal er 49 gedeporteerd zijn en niet meer zijn teruggekomen;

O. dat de Raad hiermede voldoende aange-toond acht, dat requestrante als Joodsche Vereeniging dient te worden aangemerkt; althans dat zij zeer veel Joodsche leden had, waardoor het verweer van „Zeeburg” ook op dit punt dient te worden gepasseerd;

O. dat door „Zeeburg” tenslotte nog is beweerd, dat het volstrekt onwaar is, dat

het vorenomschreven voorbehoud door „Voorland” tegenover „Zeeburg” zou zijn gemaakt bij de verhuuring van het terrein aan laatstgenoemde in 1941;

O. dat hieromtrent ter zitting door eenige bestuursleden van gerequesteerde „Voorland” uitdrukkelijk bevestigd is, dat meervermelde restrictie — zij het dan ook mondeling — is gemaakt;

O. dat de hiertegen door „Zeeburg” aangevoerde beweringen den Raad niet steekhoudend voorkomen, zoodat de Raad het aannemelijk acht, dat bij die gelegenheid van de zijde van „Voorland” het voorbehoud is gemaakt, dat de verhuuring aan „Zeeburg” slechts zou duren, zoolang requestrante niet in staat zou zijn als huurster op te treden;

O. dat de feiten, zooals deze door requestrante zijn gesteld gelet op art. 23 e.v. K. B. E 100, toewijzing der vordering wettigen in voege als hieronder zal worden bepaald;

O. dat gerequesteerde „Zeeburg” ter mondelinge behandeling nog heeft verklaard, dat een gedeelte van de op het terrein aanwezige opstallen, welke het eigendom zijn van requestrante, gedurende de bezetting was gesloopt, alsmede dat de eveneens aan requestrante toebehoorende inventaris voor een deel was verdwenen zoodat zij kosten heeft moeten maken tot het vernieuwen en herstellen, resp. het opnieuw aanschaffen daarvan;

O. dat de Raad het billijk oordeelt, dat requestrante deze kosten aan „Zeeburg” moet vergoeden en wel tot een bedrag van f 500 (vijfhonderd gulden);

O. dat het vorenstaande leidt tot de volgende beslissing;

Rechtdoende:

Verklaart nietig de tusschen gerequesteerde „Voorland” als verhuurster en gerequesteerde „Zeeburg” als huurster bestaande huurovereenkomst betreffende het ten rechte vermelde sportterrein;

Bepaalt, dat de laatstelijk in September 1940 tusschen gerequesteerde „Voorland” als verhuurster en requestrante als huurster bestaande huurovereenkomst ten aanzien van het litigieuze terrein, zal herleven ingaande zoodra gerequesteerde „Zeeburg” dit zal hebben verlaten;

Beveelt gerequesteerde „Zeeburg” om het onderwerpelijk terrein te verlaten en dit ter uitsluitende beschikking van requestrante te stellen uiterlijk binnen een maand, nadat deze uitspraak te harer kennis zal zijn gebracht, met achterlating van de op het terrein aanwezige opstallen en inventaris, welke het eigendom zijn van requestrante;

Bepaalt, dat requestrante binnen een maand na dagteekening dezer uitspraak een bedrag van f 500 (vijfhonderd gulden) zal betalen aan gerequesteerde „Zeeburg”;

Veroordeelt gerequesteerde „Zeeburg” in de kosten van deze procedure, tot heden aan de zijde van requestrante begroot op f 50.

No. 694.

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK AMSTERDAM, 5 Nov. 1946.

(Mrs. Schreuder, Baron van der Feltz en Köster).

Niettegenstaande verkregen toestemming tot procederen verklaart de Raad zich onbevoegd ten aanzien van vorderingen vallende onder art. 25 E 133.

Overeenkomst betreffende verkoop van verzoekers bedrijf door de Nagu nietig verklaard.

Overige verzoeken tot nietigverklaring afgewezen omdat deze te vaag en te ruim zijn geformuleerd.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100) art. 23 en vlg.; Besluit Vijandelijk Vermogen artt. 18, 25.)

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;

Gezien een verzoekschrift van de N. V. Leo de Winter en Co. te Amsterdam, en de daarop ingekomen antwoorden van 1. Mr. L. I. Barnat als beheerder over de nalatenschap van Gustav Arning, 2. de beheerders van de Vermogensverwaltung- und Rentenamtalt, 3. de bestuurders van de Niederländische Aktiengesellschaft für Abwicklung von Unternehmungen (Nagu);

Gelet op de mondelinge behandeling dezer zaak;

O. ten aanzien van de feiten:

Eischeres heeft op de gronden als in het verzoekschrift aangegeven, waarop hieronder zoo noodig wordt teruggekomen, verzocht dat het den Raad behage:

a. nietig te verklaren alle rechtsbetrekkingen tijdens de vijandelijke bezetting van Nederland tot stand gekomen tusschen Gustav Arning resp. de firma Leo de Winter & Co. enerzijds en de N. V. Leo de Winter & Co. anderzijds;

b. nietig te verklaren de rechtsbetrekkingen tusschen debiteuren, crediteuren en eigendommen der N. V. enerzijds en Gustav Arning resp. de firma Leo de Winter & Co. anderzijds, tot stand gekomen door of tengevolge van de overeenkomst van koop en verkoop gesloten tusschen Arning en de N.A.G.U. op 15 Februari 1944;

c. te doen herleven de rechtsbetrekkingen tusschen de N. V. Leo de Winter & Co. enerzijds en haar debiteuren, crediteuren en eigendommen anderzijds, die teniet zijn gegaan door of tengevolge van de sub b bedoelde overeenkomst tusschen Arning en de N.A.G.U.;

d. alle rechtshandelingen, die het ontstaan en tenietgaan van de sub a, b, c vermelde rechtsbetrekkingen hebben veroorzaakt, geheel nietig te verklaren en in het bijzonder geheel nietig te verklaren de overeenkomst van koop en verkoop tusschen Gustav Arning en de N.A.G.U. dd. 15 Februari 1944 en daarbij te bepalen:

1. dat alle rechtshandelingen verricht door de firma Leo de Winter & Co. geacht zullen worden te zijn verricht door de N. V.

het vorenomschreven voorbehoud door „Voorland” tegenover „Zeeburg” zou zijn gemaakt bij de verhuring van het terrein aan laatstgenoemde in 1941;

O. dat hieromtrent ter zitting door eenige bestuursleden van gerequesteerde „Voorland” uitdrukkelijk bevestigd is, dat meer- vermelde restrictie — zij het dan ook mondeling — is gemaakt;

O. dat de hiertegen door „Zeeburg” aan- gevoerde beweringen den Raad niet steek- houdend voorkomen, zoodat de Raad het aannemelijk acht, dat bij die gelegenheid van de zijde van „Voorland” het voorbe- houd is gemaakt, dat de verhuring aan „Zeeburg” slechts zou duren, zoolang re- questrante niet in staat zou zijn als huur- ster op te treden;

O. dat de feiten, zooals deze door reques- trante zijn gesteld gelet op art. 23 e.v. K. B. E 100, toewijzing der vordering wet- tigen in voege als hieronder zal worden bepaald;

O. dat gerequesteerde „Zeeburg” ter mondelinge behandeling nog heeft ver- klaard, dat een gedeelte van de op het ter- rein aanwezige opstallen, welke het eigen- dom zijn van requestrante, gedurende de bezetting was gesloopt, alsmede dat de eveneens aan requestrante toebehoorende inventaris voor een deel was verdwenen zoodat zij kosten heeft moeten maken tot het vernieuwen en herstellen, resp. het op- nieuw aanschaffen daarvan;

O. dat de Raad het billijk oordeelt, dat requestrante deze kosten aan „Zeeburg” moet vergoeden en wel tot een bedrag van f 500 (vijfhonderd gulden);

O. dat het vorenstaande leidt tot de vol- gende beslissing;

Rechtdoende;

Verklaart nietig de tusschen gereques- treerde „Voorland” als verhuurster en ge- requesteerde „Zeeburg” als huurster be- staande huurovereenkomst betreffende het ten requete vermelde sportterrein;

Bepaalt, dat de laatstelijk in September 1940 tusschen gerequesteerde „Voorland” als verhuurster en requestrante als huur- ster bestaan hebbende huurovereenkomst ten aanzien van het litigieuse terrein, zal herleven ingaande zoodra gerequesteerde „Zeeburg” dit zal hebben verlaten;

Beveelt gerequesteerde „Zeeburg” om het onderwerpelijk terrein te verlaten en dit ter uitsluitende beschikking van re- questrante te stellen uiterlijk binnen een maand, nadat deze uitspraak te harer ken- nis zal zijn gebracht, met achterlating van de op het terrein aanwezige opstallen en inventaris, welke het eigendom zijn van requestrante;

Bepaalt, dat requestrante binnen een maand na dagteekening dezer uitspraak een bedrag van f 500 (vijfhonderd gulden) zal betalen aan gerequesteerde „Zeeburg”;

Veroordeelt gerequesteerde „Zeeburg” in de kosten van deze procedure, tot heden aan de zijde van requestrante begroot op f 50.

No. 694.

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHT-
SPRAAK AMSTERDAM, 5 Nov. 1946.
(Mrs. Schreuder, Baron van der Feltz en
Köster).

Niettegenstaande verkregen toestemming tot procederen verklaart de Raad zich on- bevoegd ten aanzien van vorderingen val- lende onder art. 25 E 133.

Overeenkomst betreffende verkoop van verzoekers bedrijf door de Nagu nietig ver- klaard.

Overige verzoeken tot nietigverklaring afgewezen omdat deze te vaag en te ruim zijn geformuleerd.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100) art. 23 en vlg.; Besluit Vijandelijk Vermogen artt. 18, 25.)

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;

Gezien een verzoekschrift van de N. V. Leo de Winter en Co. te Amsterdam, en de daarop ingekomen antwoorden van 1. Mr. L. I. Barmat als beheerder over de nalaten- schap van Gustav Arning, 2. de beheerders van de Vermogensverwaltung- und Ren- tenamtalt, 3. de bestuurders van de Nieder- ländische Aktiengesellschaft für Abwick- lung von Unternehmungen (Nagu);

Gelet op de mondelinge behandeling dezer zaak;

O. ten aanzien van de feiten:

Eischeres heeft op de gronden als in het verzoekschrift aangegeven, waarop hieron- der zoo noodig wordt teruggekomen, ver- zocht dat het den Raad behage:

a. nietig te verklaren alle rechtsbetrek- kingen tijdens de vijandelijke bezetting van Nederland tot stand gekomen tusschen Gustav Arning resp. de firma Leo de Win- ter & Co. eenerzijds en de N. V. Leo de Win- ter & Co. anderzijds;

b. nietig te verklaren de rechtsbetrek- kingen tusschen debiteuren, crediteuren en eigendommen der N. V. eenerzijds en Gus- tav Arning resp. de firma Leo de Winter & Co. anderzijds, tot stand gekomen door of tengevolge van de overeenkomst van koop en verkoop gesloten tusschen Arning en de N.A.G.U. op 15 Februari 1944;

c. te doen herleven de rechtsbetrekkin- gen tusschen de N. V. Leo de Winter & Co. eenerzijds en haar debiteuren, crediteuren en eigendommen anderzijds, die teniet zijn gegaan door of tengevolge van de sub b be- doelde overeenkomst tusschen Arning en de N.A.G.U.;

d. alle rechtshandelingen, die het ont- staan en tenietgaan van de sub a, b, c ver- melde rechtsbetrekkingen hebben veroor- zaakt, geheel nietig te verklaren en in het bijzonder geheel nietig te verklaren de over- eenkomst van koop en verkoop tusschen Gustav Arning en de N.A.G.U. dd. 15 Fe- bruari 1944 en daarbij te bepalen:

1. dat alle rechtshandelingen verricht door de firma Leo de Winter & Co. geacht zullen worden te zijn verricht door de N. V.

Leo de Winter & Co., behoudens de rechtshandelingen die alsnog door den Raad mochten worden nietig verklaard;

2. dat alle activa en passiva als vermeld in de balans der firma Leo de Winter & Co. per 30 April 1945 geacht zullen worden activa en passiva te zijn der N. V. Leo de Winter & Co.;

e. te bevelen, dat aan de N. V. Leo de Winter & Co. moet worden terugbetaald:

1. door de gezamenlijke erfgenamen van Gustav Arning uit hoofde van disposities in geld en goederen en onjuiste kostenverantwoording een bedrag, groot f 143,604.75;

2. door de Vermogensverwaltung- und Rentenanstalt wegens onverschuldigd aan haar betaald f 228,629.55;

3. door de N.A.G.U. wegens onverschuldigd aan haar betaald f 38,532.95;

alle bedragen vermeerderd met een rente berekend tegen 5 % 's jaars vanaf den dag van onttrekking van genoemde bedragen aan het vermogen van de N. V. Leo de Winter & Co. resp. van de firma Leo de Winter & Co. tot aan den dag der voldoening;

f. de gezamenlijke erfgenamen van Gustav Arning te veroordeelen tot betaling van een schadevergoeding aan de N. V. Leo de Winter & Co. tot een bedrag gelijk aan de schade, die de N. V. Leo de Winter & Co. lijdt in het geval dat de sub e 2 en 3 vermelde bedragen niet volledig aan haar mochten worden terugbetaald.

Mr. L. J. Barmat heeft als beheerder over de nalatenschap van Gustav Arning op het verzoekschrift geantwoord dat hij geen bezwaar heeft tegen inwilliging van de door de N. V. Leo de Winter tegen de erven van Gustav Arning ingestelde eischen.

De beheerders van de Vermogensverwaltung und Rentenanstalt hebben aangevoerd dat de Raad onbevoegd is ten aanzien van de tegen de Vermogensverwaltung und Rentenanstalt gerichte vordering op grond van art. 25 K. B. E 133. Bovendien hebben zij bezwaar gemaakt tegen de door eischeres genoemde bedragen en tegen de gevorderde rente.

De Bestuurders van de N.A.G.U. hebben naar voren gebracht dat eischeresse zich prematuur tot de Afdeling Rechtspraak heeft gewend, omdat zij haar vordering totaal niet bij de bestuurders heeft ingediend, terwijl de bestuurders daarnaast de gevorderde bedragen hebben betwist.

Bij aanvullend verzoekschrift heeft eischeresse verzocht de bedragen, terug te betalen door Gustav Arning en de Vermogensverwaltung- en Rentenanstalt te wijzigen in resp. f 123,946.76 en f 248,496.65.

Ter gelegenheid van de mondelinge behandeling heeft eischeresse overgelegd een schrijven van het Nederlandsche Beheersinstituut, Bureau Amsterdam, waarin aan eischeresse toestemming wordt verleend tot het aangaan van de onderhavige procedure. Mr. Masthof heeft, als beheerder van de Vermogensverwaltung und Rentenanstalt naar aanleiding daarvan verklaard de opgeworpen exceptie van onbevoegdheid in te trekken.

Ten aanzien van het recht:

In de eerste plaats dient te worden vastgesteld in hoeverre de Raad ten deze bevoegd is, niettegenstaande de omstandigheid, dat de gedaagden vijandelijke onderdanen zijn in den zin van het Besluit E 133.

Het Nederlandsche Beheersinstituut, Bureau Amsterdam, heeft aan eischeres vergunning verleend om tegen gedaagden te procederen. Dit houdt naar het oordeel van den Raad tevens in dat het Beheersinstituut overeenkomstig art. 18 van het K. B. E 133 aan verzoeker toestemming heeft verleend om ten aanzien van het vermogen der gedaagden rechten te verkrijgen. Op grond hiervan acht de Raad zich bevoegd tot beoordeeling van het door eischeresse gedane verzoek tot nietigverklaring der bij inleidend request nader omschreven rechtsbetrekkingen en rechtshandelingen.

Naast deze nietigverklaring heeft eischeresse verzocht een bevel tot terugbetaling van verschillende bedragen door de gedaagden en tot betaling eener schadevergoeding door gedaagde sub 1. Dit verzoek betreft het erkennen van geldelijke aanspraken ten laste van het vermogen der gedaagden, waarop van toepassing is de in art. 25 van het K. B. E 133 vervatte bepaling dat voor deze rechten of aanspraken een verzoek tot erkenning behoort te worden ingediend bij het Beheersinstituut, hetwelk hierop een gemotiveerde beslissing geeft, waarna de belanghebbende in hooger beroep kan komen bij de Afdeling Rechtspraak.

De Raad kan daarlaten in hoeverre het mogelijk zou zijn om, indien zoowel alle partijen als het Beheersinstituut dat uitdrukkelijk verzoeken, het geschil omtrent de erkenning eener geldelijke aanspraak ineens door de Afdeling Rechtspraak te doen beslissen, daar ten deze een dergelijk uitdrukkelijk verzoek ontbreekt. De Raad is derhalve onbevoegd om kennis te nemen van eischeresses vordering, voorzover strekkende tot terugbetaling van gelden of tot het bepalen eener schadevergoeding.

Met betrekking tot de verzochte nietigverklaring van verschillende rechtsbetrekkingen en rechtshandelingen acht de Raad toewijsbaar het verzoek tot nietigverklaring van de door eischeresse overgelegde koopovereenkomst gesloten tusschen de Niederländische Aktiengesellschaft für Abwicklung von Unternehmungen als verkoper en Gustav Arning als koper, en van de uit deze koopovereenkomst voortgevloeide rechtsbetrekkingen.

De overige verzoeken tot nietigverklaring zijn in dermate vage en ruime bewoordingen ingekleed, dat het den Raad niet mogelijk is om de consequenties daarvan, met name ten aanzien van derden, te overzien, op grond waarvan de Raad deze verzoeken niet voor toewijzing vatbaar acht. Hierbij merkt de Raad nog op dat het door eischeresse beoogde doel, nu gedaagde sub 1 als beheerder over de nalatenschap van Gustav Arning bereid is tot iedere medewerking, zal kunnen worden bereikt op deze wijze, dat gedaagde sub 1 na verkrijging der noodzake-

lijke machtiging van het Beheersinstituut een overeenkomst tot minnelijk rechtsherstel met eischeresse kan treffen.

Op grond van deze overwegingen komt de Raad tot de volgende beslissing:

Rechtdoende in naam der Koningin:

Verklaart nietig de op 15 Februari 1944 tusschen de Niederländische Aktiengesellschaft für Abwicklung von Unternehmungen en Gustav Arning gesloten koopovereenkomst, houdende verkoop van het bedrijf en de activa en passiva der N. V. Leo de Winter & Co., en de daaruit voortgevloeide rechtsbetrekkingen.

Verklaart zich onbevoegd ten aanzien van eischeresses verzoek om te bevelen dat de ten requeste genoemde bedragen door gedaagden zullen worden terugbetaald en ten aanzien van het verzoek om gedaagde sub 3 te veroordeelen tot schadevergoeding.

Wijst de ingestelde vordering voor het overige af.

Veroordeelt eischeresse in de kosten van gedaagden sub 2 en sub 3, voor ieder dezer gedaagden bepaald op f 50.

Compenseert de kosten tusschen eischeresse en gedaagde sub 1 in dier voege dat iedere partij hare eigen kosten drage.

No. 695.

RAAD RECHT-SHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK 'S-GRAVENHAGE, 4 December 1946. (Mr. Haga).

De strekking van het verzoek is niet het herstel van vroeger bestaan hebbende rechtsbetrekkingen, doch het geldend maken van aanspraken op gerequesteerden ter zake van door hen, tengevolge van vijandelijke maatregelen, ontvangen gelden. Verzoeker dient de weg voorgeschreven bij art. 25 E 133 te volgen. Art. 18 E 133 is alleen toepasselijk, indien als gevolg van een beslissing betreffende gewijzigde rechtsbetrekkingen erkenning van aanspraken wordt gevraagd.

Onbevoegd verklaard van de vordering kennis te nemen.

(Besluit Vijandelijk Vermogen (E 133) artt. 18, 25.)

Carl Henric Marie Palmen c.q., als gemachtigde van Joseph Gerard Koperberg, requestrant,

contra:

Vermögensverwaltung- und Rentenanstalt, Beheerders: Mr. Th. P. J. Masthoff en J. D. J. Roos,

en:

Lippmann, Rosenthal en Co. Bestuurders: Mr. Th. P. J. Masthoff en J. D. J. Roos,

en:

Bevollmächtigte für das Wohnungs- und Siedlungswesen, Beheerder: Nederlandsch Beheersinstituut, gerequesteerden.

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;

Gezien de stukken;

Gehoord partijen, requestrant in persoon, het Beheersinstituut bij monde van Mrs. J. van der Berg en J. W. G. van Rosmalen, Lippmann Rosenthal en Co. bij monde van Mr. J. van Andel;

O. dat requestrant heeft gesteld, dat hij, als Jood, is getroffen door verschillende maatregelen van den bezetter, als gevolg waarvan hij de hierna te noemen schade heeft geleden:

A. verschillende bedragen, staande ten name van hem en zijne echtgenoot bij girodienst, banken en spaarbanken, tot een gezamenlijk bedrag van f 7450.68, zijn door die instellingen gedwongen overgeboekt op een rekening te zijnen name bij Lippmann, Rosenthal & Co., Sarphatistraat, te Amsterdam (hierna te noemen Lippmann);

B. a. hij werd ontslagen als Inspecteur der Belastingen onder genot van wachtgeld. Hetgeen als zoodanig boven f 250 per maand werd genoten, is gedwongen gestort bij Lippmann, tot een totaal bedrag van f 623.08;

b. verschillende hem toebehoorende effecten zijn gedwongen bij Lippmann ingeleverd: enkele daarop geïnde renten en dividenden, tot een beloop van f 74.18 zijn mede op genoemde rekening geboekt;

C. enkele effecten, door hem in open bewaargeving gegeven bij de Incassobank, zijn door de Bank gedwongen ingeleverd bij Lippmann. Deze heeft sommigen daarvan verkocht en de opbrengsten daarvan, resp. f 658.68, f 746.24 en f 687.84, op depositorekening ten name van requestrant geboekt;

5 obligaties à f 100 4 % Nederland 1940 zijn nog bij Lippmann aanwezig;

D. Requestrant bezat eene hypothecaire schuldvordering, groot in hoofdsom f 3500 rentende 4 % 's jaars, ten laste van Willem Matveld, Mispelstraat 20, Den Haag. Deze hypothecaire schuldvordering werd door den debiteur, na opzegging door dezen laatste, afgeleest aan de Vermogensverwaltung- und Rentenanstalt Den Haag, door middel van storting op eene rekening van voormelde instelling bij de Bank voor Nederlandschen Arbeid te Amsterdam op den 28sten Maart 1942.

Deze storting bedroeg f 3465 zijnde de hoofdsom ad f 3500 na aftrek van f 35 voor aandeel in de kosten der Genehmigung verschuldigd aan den Bevollmächtigte für das Wohnungs- und Siedlungswesen (onderdeel van het Rijkscommissariaat te Den Haag). Genehmigung werd door dezen Bevollmächtigte gegeven te Den Haag op 11 Maart 1942 onder no. R 871/F 1.

Ter uitvoering van de betreffende bepalingen van het Genehmigungsbescheid, werd namens de Vermogensverwaltung- und Rentenanstalt in Den Haag, overgeboekt op de rekening van J. G. Koperberg bij Lippmann Rosenthal & Co., Sarphatistraat, te Amsterdam:

op 11 Mei 1942	f 34.65
op 16 Juli 1942	f 34.65
op 3 October 1942	f 69.30

Na laatstgemelden datum hebben geen overboekingen meer plaats gehad.

E. Requestrant bezat een polis van levensverzekering op de „Nederlandsche van 1842". Deze werd op 1 Juli 1944 gedwongen afgekocht voor f 884.50, welk bedrag werd gestort op de rekening van requestrant bij

Lippmann. Ter dekking van hetzelfde risico werd bij voormelde Levensverzekering-Maatschappij eene nieuwe polis no. 167130 aangegaan, ten name van Mej. P. Steenberg, ten te Dokkum als verzekeringsneemster, ten name van J. G. Koperberg als verzekerde, en van de echtgenoot van J. G. Koperberg als begunstigde. Hiervoor moest aan de Levensverzekering-Maatschappij voormeld door Mej. F. Steenberg te Dokkum eene schuldbekentenis worden afgegeven ten bedrage van de afkoopsom afgerond op f 885 rentende 5 % 's jaars vanaf 1 Juli 1944, nader op 1 Augustus 1945 bij herstel van de oorspronkelijke polis in onderling overleg tusschen J. G. Koperberg en de Levensverzekering-Mij. De Nederlanden van 1845 veranderd in een schuldbekentenis ten name van Koperberg zelf.

O. dat requestrant op grond van een en ander, na aanvulling van het rekest ter gelegenheid van de mondelinge behandeling der zaak heeft gevorderd:

ad A. nietigverklaring der plaatsgehad hebbende overschrijvingen en stortingen, met veroordeeling tot terugbetaling der ontvangen bedragen met de rente, welke zij zouden hebben opgeleverd, indien de overschrijvingen niet hadden plaats gehad;

ad B. nietigverklaring der stortingen; alsmede veroordeeling tot teruggave dier bedragen met de bankrente;

ad C. voor het geval hij de verkochte effecten niet via de effectenregistratie terugkrijgt, erkenning eener vordering op Lippmann ten beloope van de waarde dier stukken;

ad D. nietigverklaring der betalingen aan Vermogensverwaltung- und Rentenanstalt, aan Lippmann en bedoelde Bevollmächtigte, met veroordeeling van laatstgenoemde tot terugbetaling van f 35 en van de anderen van de door hen ontvangen bedragen met de rente bij normale belegging;

ad E. nietigverklaring van de storting der afkoopsom ad f 884.50 bij Lippmann onder bepaling dat deze afkoopsom afgerond alsvoren op f 885 met de rente daarvan ad 5 % aan J. G. Koperberg moet worden gerestitueerd opdat daarmee de schuldbekentenis voormeld kan worden afgelost en de rentevergoeding welke inmiddels vanaf 1 Juli 1944 door J. G. Koperberg van deze schuld werd betaald aan hem wordt teruggegeven;

O. dat blijkens door requestrant overgelegd schrijven van het Beheersinstituut deze instelling toestemming heeft verleend tot het aanleggen dezer procedure en gerequestreerden de door requestrant genoemde bedragen, hetzij bij antwoord, hetzij bij de mondelinge behandeling, op zich zelve hebben erkend, terwijl overigens op de door hen naar voren gebrachte weren hieronder zal worden teruggekomen;

Wat het recht betreft:

O. dat de taak van de Afdeling Rechtspraak is beperkt tot het nietigverklaren, het doen herleven of gewijzigd vaststellen van rechtsbetrekkingen en in verband daarmee de nietigverklaring van rechtshandelingen, welke het ontstaan, het teniet gaan

of de wijziging dier rechtsbetrekkingen hebben veroorzaakt;

O. dat de strekking van het verzoek, te recht, niet is het herstel der rechtsbetrekkingen, welke vroeger hebben bestaan tusschen requestrant eenerzijds en anderzijds verschillende banken (A en C), de Staat (Ba), Matveld (D) of de Nederlanden (E). doch het geldend maken zijner aanspraken op de gerequestreerden ter zake van de hem toekomende, doch tengevolge van vijandelijke maatregelen door hen ontvangen gelden;

O. dat requestrant zich echter te dier zake volgens art. 25 van het Besluit Vijandelijk Vermogen heeft te wenden tot het Beheersinstituut; dat weliswaar langs den weg van art. 18 van dat Besluit aanspraken op Vijandelijk vermogen ook door de afdeling Rechtspraak kunnen worden erkend, doch alleen, indien zij het gevolg zijn van eenige hierboven bedoelde beslissing dier afdeling omtrent rechtsbetrekkingen, waarvan echter in casu geen sprake is;

O. dat echter de Raad ten overvloede, nu de door requestrant gestelde bedragen op zichzelf door gerequestreerden zijn erkend, zijn voorloopige meening wil kenbaar maken omtrent enkele punten, welke partijen alsnog verdeeld houden;

O. ten aanzien van de gevorderde renten ad A. en D., dat het geenszins zeker is, dat de verschillende bedragen, indien de vijand niet tusschenbeide was gekomen, op de diverse rekeningen zouden zijn blijven staan. doch dat, ook al ware dit anders, er toch geen termen zouden bestaan, requestrant's aanspraken in dit opzicht te erkennen;

O. immers, dat de beheerders van Lippmann met het oog op de vereffening van den boedel verplicht zijn tot het opmaken en afsluiten van duizenden rekeningen, al welke zijn ontstaan, gecrediteerd en gedebiteerd uit verschillenden hoofde en voor verschillende bedragen en de uit requestrant's stelling voortvloeiende plicht, van al deze posten afzonderlijke rente-rekeningen op te maken met inachtneming niet alleen van bovenvermelde factoren, maar bovendien met de sedert de opening bestaan hebbende en ontstane mogelijkheden van rentegevende belegging een dusdanige vertraging in de likwidatie zoude veroorzaken, dat deze te lang zoude worden belemmerd, waartoe te minder aanleiding bestaat, nu uit den aard der zaak alle rekeninghouders, zij het niet in dezelfde mate, in gelijke positie verkeerden, zoodat de erkenning van een rente hooger dan de uniforme bankrente, welke volgens Lippmann's verklaring ter zitting op alle rekeningen wordt bijgeschreven, onredelijk voorkomt;

O. dat het Beheersinstituut tegen de erkenning eener voorwaardelijke aanspraak, als bedoeld sub C., bezwaar heeft gemaakt en, naar het voorkomt, terecht;

O. immers, dat volgens art. 36 van het Besluit Herstel Rechtsverkeer het derde Hoofdstuk niet van toepassing is ten aanzien van effecten, welke moeten worden geregistreerd, hetwelk met de door requestrant genoemde, zijnde alle binnenlandsche

effecten, het geval is, zoodat hij zijne rechten moet geldend maken op de wijze in Hoofdstuk IV aangewezen, terwijl, voorzover de stukken door de tegenwoordige bezitters niet mochten worden aangemeld, art. 64 den requestrant den weg opent, in zijn recht te worden hersteld en, indien hem dit niet mocht gelukken, dit slechts zijn oorzaak zoude kunnen vinden in de ondeugdelijkheid zijner aanspraken, zoodat er in dat geval geen plaats kan zijn voor een vergoedingsplicht van Lippmann;

O. dat de ad E gevraagde rente blijkbaar ten onrechte wordt gevorderd, daar het duidelijk is, dat, welke rechten requestrant ook tegen zijne beroovers zoude kunnen doen gelden, hieronder nimmer een schadeclaim tegen Lippmann, kan zijn begrepen, nu deze slechts is opgetreden als ontvangkantoor voor de afkooptom;

Peschikkende;

Verklaart zich onbevoegd van de verdediging kennis te nemen;

Voordeelt requestrant in de kosten, tot aan deze uitspraak aan zijde van gerequestreerden gevallen en begroot op f 40 aan zijde van beheerders van Lippmann, Rosenthal en Co., Sarphatistraat, Amsterdam, f 40 aan zijde van beheerders van de Vermogensverwaltung und Rentenanstalt en f 20 aan zijde van het Beheersinstituut.

No. 696.

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK AMSTERDAM, 18 Nov. 1946.
(Mrs. Boll, v. d. Loos en Lubbers).

Verzoeker hersteld in den eigendom van een kasregister, zonder verplichting tot het betalen van schadevergoeding aan den 3en gerequestreerde, die tot afgifte is veroordeeld.

Derde gerequestreerde niet te goeder trouw geacht.

Tweede gerequestreerde veroordeeld tot betaling van schadevergoeding aan derde gerequestreerde, daar deze bij een verkoop de „zuiverheid” van het kasregister had gegarandeerd.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100) artt. 23 en vlg.)

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;

Gezien het verzoekschrift d.d. 6 Augustus 1946, ingediend door Isaac Joseph van Thijn, als requestrant, wonende te Amsterdam, gemachtigde Mr. J. R. Vouïe Jr.;

Gezien het verweerschrift van Mr. W. L. Spijker als beheerder over eersten gerequestreerde W. Beck, thans gedetineerd te Laren, d.d. 25 October 1946, het verweerschrift van J. G. Donk, wonende te Amsterdam als tweede gerequestreerde (gemachtigde Jac. Perridon) d.d. 29 Augustus 1946 en het verweerschrift van Th. de Lange, wonende te Amsterdam als derde gerequestreerde (gemachtigde Mr. W. Terpstra) d.d. 9 September 1946;

Gehoord partijen alsmede eene getuige vorgebracht door requestrant in de zitting van de Kamer van 4 November 1946, waarvan het procesverbaal zich bij de stukken

bevindt;

O. dat requestrant vordert, dat de Kamer hem verklare tot eigenaar van het ten requeste omschreven vierledig-electrisch kasregister, merk „National”, fabr. No. 1467220 soort No. 502 X 4 E met bijbehorende vorderingen;

O. dat als deels niet weersproken deels blijkende uit de verklaringen van partijen en van de getuige is komen vast te staan, dat requestrant als eigenaar het ten requeste bedoelde kasregister in zijn pand Cornelis Troostplein 16—18 te Amsterdam geëxploiteerde bakkerij heeft gebezigd, tot dat zijn zaak als Joodsche onderneming sinds 1941 door de bezettende macht onder beheer is gesteld; dat vervolgens een der elkaar opvolgende beheerders omstreeks Februari 1945 dat kasregister heeft verkocht aan eersten gerequestreerde, die het daarna via tweeden gerequestreerde heeft verkocht aan derden gerequestreerde, bij wien het kasregister na het einde van de Duitsche bezetting werd aangetroffen;

O. dat bij de behandeling voorts gebleken is, dat tweede gerequestreerde niet zelf als koper is opgetreden doch als tusschenpersoon tusschen eersten en derden gerequestreerde en de Kamer met gebruikmaking van art. 127 Besluit Herstel Rechtsverkeer geen bezwaar heeft om in overeenstemming met de gebleken opvattingen van partijen het inleidende request in dien zin te lezen;

O. dat tenslotte gebleken is, dat het litigieuse kasregister momenteel weer bij requestrant in gebruik is in afwachting van de beslissing op zijn verzoek tot rechtsherstel;

O. dat nu uit de gestelde en gebleken feiten volgt, dat de oorspronkelijk voor requestrant ten opzichte van meerbedoeld kasregister bestaan hebbende rechtsbetrekking van eigenaar is tenietgegaan onder omstandigheden, die, beantwoordende aan de omschrijving van art. 25 Besluit Herstel Rechtsverkeer, het achterwege laten van ingrijpen als bedoeld in art. 23 van dit Besluit onredelijk zouden doen zijn, de vraag moet worden beantwoord of en op welke voorwaarden requestrant in den eigendom van dit kasregister kan worden hersteld nu het tenslotte in het bezit van derden gerequestreerde blijkt te zijn gekomen;

O. dat derde gerequestreerde om zich tegen teruggave aan requestrant te kunnen verzetten, aannemelijk heeft te maken, dat hij het kasregister te goeder trouw en onder bezwarende titel van een derde heeft verkregen;

O. dat wel is gebleken van deze bezwarende titel doch derde gerequestreerde naar het oordeel van de Kamer niet aannemelijk heeft gemaakt, dat hij het bezit te goeder trouw heeft verkregen;

O. immers, dat derde gerequestreerde, stellende aan tweeden gerequestreerde uitdrukkelijk de eisch te hebben gesteld een „zuiver” (daarmede klaarblijkelijk bedoelende een niet uit voormalig Joodsch bezit afkomstig) kasregister te leveren, blijk

geeft zich ten tijde van het koopen daarvan volkomen bewust te zijn geweest van het afkeurenswaardige, gelegen in het aankoo- pen van voormalig Joodsche goederen;

O. dat niettemin derde gerequesteerde toegeeft bij het aankoo- pen van deze kost- bare machine zonder meer te zijn afgegaan op de bloote mededeeling van tweede gere- questeerde, dat dit kasregister „goed” was en afkomstig van eerste gerequesteerde, die „erkend handelaar” zou zijn;

O. echter dat een eenvoudig door derden gerequesteerde ingesteld onderzoek niet alleen dadelijk aan het licht had kunnen brengen dat eerste gerequesteerde gelijk door deze zelve erkend kelner was van be- roep (en geenszins „erkend handelaar”), maar bovendien, dat het kasregister af- komstig was uit de (Joodsche) zaak van requestrant en voor dezen verloren gegaan ten gevolge van de tijdens de bezetting te- gen de Joden genomen maatregelen;

O. toch, dat derde gerequesteerde daar- toe niet anders had behoeven te doen, dan zich in verbinding te stellen met den alge- meen bekende leverancier van „National” kasregisters hier ter stede, teneinde onder opgave van het fabrieksnummer, dat elk register draagt, zich te laten inlichten of als eigenaar daarvan bij dien leverancier al dan niet een Jood bekend stond;

O. dat derde gerequesteerde weliswaar heeft beweerd, dat een dergelijk onderzoek niet van hem kon worden gevergd, omdat terf tijde van den aankoop de verbindingen door het stilleggen van het telefoon- en tramverkeer zoo bemoeilijkt waren, doch de Kamer derde gerequesteerde in dit ver- weer niet kan volgen;

O. dat derde gerequesteerde, een elec- trisch kasregister koopend in een periode, waarin geen elektrische stroom geleverd werd, klaarblijkelijk niet kocht voor nood- zakelijk en onmiddellijk eigen gebruik, zoo- dat niets hem behoeft te beletten deze kostbare aankoop even uit te stellen, totdat hij zich deugdelijk van het door hem be- geerde „zuiver” karakter van het hem aan- gebodene had vergewist;

O. dat waar in die dagen van algemeene bekendheid was, dat onder dergelijke on- derhands aangeboden goederen als waar- van hier sprake is, zich zeer vele goederen van Joodsche origine bevonden, derde gerequesteerde een dergelijk eenvoudig onderzoek niet had mogen nalaten, en nu hij blijkt zich daarom niet bekommerd te hebben, niet kan worden gezegd, niet re- delijkerwijze te hebben moeten vermoeden, dat hij goed kocht van Joodsche origine, voor den Joodschen eigenaar verloren ge- gaan tengevolge van de ook hem uiteraard bekende Duitsche maatregelen tegen de Joden;

O. dat derhalve requestrant in den eigen- dom van het ten processe bedoelde kas- register behoort te worden hersteld, en derde gerequesteerde dit aan hem behoort terug te geven, zonder deswege recht te hebben op eenige schadeloosstelling, te be- talen door requestrant;

O. dat derde gerequesteerde evenwel nog heeft verzocht voor het geval hij mocht worden veroordeeld tot teruggave aan re- questrant, zijn schade ad f 1500 (zijnde, ge- lijk tusschen partijen onbetwist, de door derden gerequesteerde betaalde koopsom) te mogen verhalen op eersten en tweeden gerequesteerden;

O. dat deze vordering, voorzoover gericht tegen eersten gerequesteerde niet-ontvan- kelijk is, omdat zij is gericht tegen vermo- gen van een persoon als bedoeld in art. 6 lid 1 Besluit Vijandelijk Vermogen, zonder dat derde gerequesteerde heeft aange- toond de bij art. 18 van dat Besluit ver- eichte toestemming van het Ned. Beheers- instituut te hebben verkregen;

O. dat voor zoover deze vordering gericht is tegen tweeden gerequesteerde, de Kam- mer bijzondere redenen als bedoeld in art. 27 lid 3 Besluit Herstel Rechtsverkeer aan- wezig acht om derden gerequesteerde eene schadevergoeding tegen deze toe te kennen;

O. dat hoeezer ook derde gerequesteerde aan eigen houding te wijten heeft, dat te zijnen aanzien niet kan besloten worden tot de aanwezigheid van de goede trouw, ver- eischt om de vordering van requestrant tegen hem af te wijzen, niettemin uit het- geen is komen vast te staan duidelijk blijkt, dat tweede gerequesteerde aan derden ge- requesteerde welbewust een „onzuiver” kasregister in handen heeft gespeeld, niet- tegenstaande derde gerequesteerde aan tweeden gerequesteerde had opgedragen hem een „zuiver” kasregister te bezorgen;

O. dat uit de afgelegde getuigenverkla- ring duidelijk blijkt, dat tweede gereques- treerde zeer wel bekend was met het feit, dat het door eerste gerequesteerde aan- gebodene en door zijn tusschenkomst onder- voorgeven van „zuivere” afkomst aan der- den gerequesteerde verkochte afkomstig was uit de Joodsche zaak van requestrant;

O. dat onder deze omstandigheden de Kamer alleszins termen aanwezig acht om aan derden gerequesteerde een schadever- goeding toe te kennen ten laste van twee- den gerequesteerde ten bedrage van de betaalde koopsom ad f 1500;

Rechtdoende:

Wijst de vorderingen van requestrant resp. derden gerequesteerde in voege als volgt toe:

Verklaart nietig het contract, waarbij W. Jager het vierledig electrisch kasregister heeft verkocht aan W. Beck;

Verklaart nietig het contract, waarbij eerste gerequesteerde door tusschenkomst van tweeden gerequesteerde dit kasregis- ter verkocht aan derden gerequesteerde;

Verklaart requestrant eigenaar van dit kasregister zonder gehouden te zijn aan derden gerequesteerde eene schadevergoe- ding te betalen; veroordeelt tweeden gere- questeerde aan derden gerequesteerde bij wijze van schadevergoeding te voldoen een bedrag van f 1500;

Ontzegt het anders of meer gevorderde;

Veroordeelt gerequesteerden ten bate van requestrant in de kosten dezer proce-

dure, en wel eersten gerequesteerde tot een bedrag van nihil, tweeden gerequesteerde tot een bedrag van f 35 en derden gerequesteerde tot een bedrag van f 25.

No. 697.

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK AMSTERDAM, 23 Dec. 1946.

(Mrs. Verdam, Jhr. van der Does de Wilbois, Tabingh Suermond).

Verkoop van een slagerij nietig verklaard. In verband met den nauwen samenhang tusschen de handelszaak en het perceel waarin de zaak wordt gedreven, heeft de Raad verzoekers vordering opgevat als omfattende tevens de ontruiming.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100) art. 23 en vlg.).

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;

Gezien een verzoekschrift van Andries van der Sluis, wonende te Amsterdam, gemachtigde Mej. Mr. Hilda B. Dahlmann, in diens hoedanigheid van bewindvoerder over zijn afwezigen broeder Benjamin van der Sluis, laatst genoemd hebbende te Amsterdam, daartoe benoemd bij beschikking van het Beheersinstituut Bureau Amsterdam dd. 28 Augustus 1945; welk verzoekschrift strekt tot nietigverklaring van de daarin vermelde overdrachten van slagerij met inventaris door R. Boven aan diens zoon R. Boven Jr., van laatstgenoemden aan F. van Zijl met veroordeeling van F. van Zijl tot afgifte van slagerij en inventaris en met van waarde verklaring van het op den inventaris gelegd revindicatoir beslag;

voorts met veroordeeling van de Commanditaire Vennootschap Exploitatiebedrijf „De Betuwe”, om te gehengen en te gedoogen, dat de huur van het perceel Maasstraat 53 wordt overgenomen door verzoeker, en met veroordeeling van R. Boven Jr. en F. van Zijl tot vergoeding van de schade door verzoeker geleden ten gevolge van de niet tijdige teruggave van de slagerij;

Gezien de verweerschriften ingediend door de Stichting Beheerscommissie Detailhandel en Ambacht (gemachtigde Mr. J. B. Arnoldi) als beheerster van R. Boven Jr. door F. van Zijl voornoemd, (gemachtigde Mr. E. J. W. M. Vermolen) en door voormelde vennootschap de Betuwe (gemachtigde Mr. J. H. Smeets);

Gehoord partijen in haar mondelinge toelichting;

O. dat verzoeker tot staving van zijn vordering zakelijk heeft gesteld:

dat Benjamin van der Sluis eigenaar was van een slagerij gevestigd te Amsterdam, met een filiaal in de Maasstraat 53;

dat op grond van de tegen de Joden genomen bezettingsverordeningen tot bewindvoerder over die zaak is benoemd Roelof Boven;

dat op 1 October 1942 de zaak werd voort-

gezet door diens zoon R. Boven Jr. die op 12 Maart 1945 voormeld filiaal heeft verkocht aan Frans van Zijl;

dat van Zijl wist, althans behoorde te weten dat hij Joodsch bezit kocht;

dat verzoeker revindicatoir beslag heeft doen leggen op den inventaris;

O. dat de beheerster van R. Boven Jr. de vordering tot schadevergoeding heeft bestreden en zich overigens aan het oordeel van den Raad heeft gerefereerd, terwijl de gerequesteerden van Zijl en de Betuwe de vorderingen hebben bestreden;

O. dat bij de mondelinge behandeling is komen vast te staan dat 30 December 1941 tusschen Mozes Abraham van der Sluis, diens zoon Benjamin van der Sluis en De Betuwe een overeenkomst is gesloten waarbij de huur van het perceel Maasstraat 53 per 1 November 1941 werd ontbonden, vastgesteld werd dat de huurder Benjamin van der Sluis wegens achterstallige huur aan de Betuwe verschuldigd was f 1760 en de in het perceel aanwezige inventaris (nader in het desbetreffend contract gespecificeerd) door Mozes Abraham van der Sluis ter delging van f 1760 achterstallige huur werd verkocht en overgedragen aan de Betuwe;

O. dat hieruit voortvloeit, dat de vordering voor wat betreft den inventaris niet kan worden toegewezen;

O. wat de handelszaak en de huur van het perceel betreft, dat is komen vast te staan, dat Benjamin van der Sluis, op 10 Mei 1940 eigenaar was van een handelszaak, (slagerij) gevestigd in perceel Maasstraat 53 te Amsterdam; dat hij dit perceel (winkelhuis met woning) tot 31 December 1942 in huur had van gerequesteerde De Betuwe I; dat hij jood was in den zin der betreffende verordeningen van den bezetter; dat op grond van die verordeningen een zekere Roelof Boven tot bewindvoerder over die zaak werd benoemd; dat de zaak op 1 October 1942 in dat perceel werd voortgezet door diens zoon R. Boven Jr.; dat deze ze per 12 Maart 1945 overdroeg aan gerequesteerde van Zijl, die sindsdien de zaak in dat perceel drijft en als huurder van het perceel optreedt;

O. dat derhalve de rechten welke Benjamin van der Sluis kon uitoefenen ter zake van die handelszaak en de huur van gemeld perceel voor hem zijn verloren gegaan op de wijze bedoeld in art. 25 van K. B. E 100, zoodat behoudens blijk van het tegendeel aangenomen moet worden dat het achterwege laten van het ingrijpen bedoeld in art. 23 van dat K. B. in verband met de bijzondere omstandigheden onredelijk is;

O. dat Roelof Boven en diens zoon R. Boven Jr. kennelijk waren te kwader trouw in den zin van het K. B. E 100;

O. dat gerequesteerde van Zijl zijn goede trouw in den zin van dat K. B. beweerde, doch de Raad hem hierin niet kan volgen, nu volgens zijn eigen stellingen zijn informaties zich niet verder hebben uitgestrekt dan tot R. Boven Jr., zijn verkoper, ter-

wijl eenvoudige informaties op het Handelsregister hem zou hebben ingelicht dat het hier een zaak betrof, waaruit de eigenaar door den bezetter verdreven was, en dit laatste blijkens een bij de stukken aanwezig schrijven hem door een lid van de bedrijfsschap voor vee en vleesch Afd. P.T.C. zelfs is medegedeeld;

O. dat het derhalve redelijk is dat de handelszaak terugkomt aan Benjamin van der Sluis, respectievelijk diens bewindvoerder;

O. voor wat betreft de huur van het perceel — daar de klandizie van het bedrijf nauw samenhangt met het perceel waarin het bedrijf wordt uitgeoefend en het derhalve voor verzoeker van groot belang is, dat hij het bedrijf in voormeld perceel kan uitoefenen;

O. dat gerequesteerde de Betuwe I te dezer zake opwerpt, dat Benjamin van der Sluis niet is teruggekomen en dus niet zelf het bedrijf kan uitoefenen, terwijl verzoeker niet slager doch grossier is, doch dit bezwaar den Raad niet overwegend voorkomt, daar de rechthebbenden van Benjamin van der Sluis er recht op hebben om de handelszaak voort te zetten en door de Betuwe I niet is weersproken dat verzoeker nevens grossier ook slager is;

O. dat de Raad hierbij in aanmerking neemt, dat een zeer belangrijk deel van den inventaris (gelijk hierboven vermeld door Benjamin van der Sluis aan de Betuwe I verkocht) nog in het perceel aanwezig is, dat volgens het desbetreffend contract de verkoper tot 30 December 1946 het recht van wederinkoop heeft, en volgens een door den Raad van de raadsvrouw van verzoeker ontvangen schrijven laatstgenoemde voornemens is dat recht uit te oefenen en het daartoe benodigd bedrag bereids bij haar gestort heeft;

O. dat voorts kan aangenomen worden dat het verzoeker niet moeilijk zal vallen om hetgeen hij overigens aan inventaris behoeft zich aan te schaffen, zoodat verzoeker geacht kan worden in dat perceel de handelszaak naar behooren te outilleeren en te drijven;

O. dat in verband met den nauwen samenhang tusschen de handelszaak en voormeld perceel de Raad verzoekers vordering aldus opvat, dat ze ook omvat de ontruiming van het perceel door van Zijl en ter beschikkingstelling daarvan aan verzoeker, en de Raad dit deel der vordering toewijsbaar acht in voege als hieronder te vermelden;

O. dat verzoeker voorts van R. Boven Jr. en van Zijl vordert schadevergoeding wegens niet op eerste aanneming teruggeven van de slagerij, doch de Raad hiertoe geen termen aanwezig acht;

O. dat het bovenoverwogene leidt tot de volgende beslissing;

Rechtdoende:

Verklaart nietig de overdracht van voormelde handelszaak (slagerij) van R. Boven aan zijn zoon R. Boven Jr. en van dezen laatste aan den gerequesteerde van Zijl;

Vercordeelt gerequesteerde van Zijl om binnen vier weken na heden voormeld perceel Maasstraat 53 Amsterdam, met al het zijne te ontruimen en dat perceel alsmede voormelde handelszaak ter vrije beschikking te stellen van verzoeker;

Veroordeelt gerequesteerde De Betuwe I om te gehengen en te gedoogen, dat de huur van voormeld perceel Maasstraat 53 te Amsterdam wordt overgenomen door verzoeker tegen denzelfden huurprijs als waarop het op 10 Mei 1940 verhuurd was, zulks vier weken na heden of zooveel eerder als het perceel door van Zijl ter vrije beschikking van verzoeker gesteld wordt;

Veroordeelt de gerequesteerden van Zijl en de Betuwe I in de kosten van het geding voorzover aan de zijde van verzoeker gemaakt en tot op heden voor elk van hen begroot op f 25;

Wijst het meer gevorderde af.

No. 698.

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK AMSTERDAM, 3 Dec. 1946.
(Mrs. de Gaay Fortman, G. A. Schreuder, Baron van der Feltz).

Koop en verkoop van verzoeksters auto-mobiel nietig verklaard. Gerequesteerde had de herkomst dienen te onderzoeken.

Schadevergoeding vastgesteld op de vervangingswaarde zijnde 95% boven de in 1943 getaxeerde waarde.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100)
artt. 23, 34.)

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;

Gezien het verzoekschrift van 30 Juli 1946. waarmede Mr. Pieter Willem van der Ploeg in zijn hoedanigheid van beheerder over de vennootschap onder firma A. Broches & Co., gevestigd te Amsterdam, zich tot den Raad heeft gewend, strekkende tot nietigverklaring der rechtsbetrekkingen, welke door de ten requeste omschreven koop en verkoop en leveringen van drie in het verzoekschrift bedoelde automobielen tusschen gerequesteerde en die automobielen zijn ontstaan, met nevenvorderingen;

Gelet op het verweerschrift van 3 September 1946 van J. Meyer, garagehouder te Heemstede, strekkende tot afwijzing van het gedane verzoek met veroordeeling van verzoeker in zijn voormelde hoedanigheid in de kosten van het geding;

O. ten aanzien van de feiten:

Dat tusschen partijen vaststaat, dat gerequesteerde op of omstreeks 14 Mei 1943 van zekeren Weber, den gemachtigde van den ingevolge Verordening 48/1941 door den vijand over de firma Broches & Co. aangestelden „Liquidationstreuhander Engelhardt, heeft gekocht een automobiel merk „Ford Junior” voor f 750 en een automobiel merk „Chevrolet” voor f 150 alsmede op of omstreeks 4 Augustus 1943 een automobiel merk „Fiat”. welke automobielen kort na den aankoop

door gerequesteerde zijn verkocht met een winstmarge van 15 %;

dat verweerder, die van den inmiddels door de verzetsbeweging gedooden taxateur der Rijksverkeersinspectie Bakker gehoord had, dat voormelde auto's te koop waren, deze voor de door de Rijksverkeersinspectie getaxeerde prijzen heeft gekocht zonder enig onderzoek naar de herkomst dier auto's of naar de reden, waarom zij verkocht moesten worden, te hebben ingesteld;

O. ten aanzien van het recht:

dat de onderhavige verkoop is geschied op grond van een maatregel, ten aanzien waarvan is bepaald, dat hij geacht wordt nimmer van kracht te zijn geweest, zoodat behoudens blijk van het tegendeel moet worden aangenomen, dat niet ingrijpen in verband met de bijzondere omstandigheden onredelijk ware;

dat dit tegendeel in het onderhavige geval alleen dan kan worden aangenomen, indien verweerder alle zorgvuldigheid in acht heeft genomen, die verwacht mag worden van een autohandelaar die in 1943, toen auto's reeds zeer schaarsch geworden waren, plotseling drie auto's kan koopen;

dat, nu verweerder nagelaten heeft enig onderzoek naar de herkomst van de onderhavige automobielen alsmede naar de reden, op grond waarvan de verkoop geschiedde, in te stellen, de Raad van oordeel is, dat hij die zorgvuldigheid niet heeft betracht en dus niet geacht kan worden de ten requeste bedoelde automobielen te goeder trouw in den zin van het Besluit Herstel Rechtsverkeer te hebben verkregen;

dat mitsdien de ten processe bedoelde koop en verkoop en levering van meergenoemde automobielen moet worden nietig verklaard en de rechtsbetrekking van eigendom, welke tusschen de firma A. Broches & Co. en die automobielen bestond, hersteld;

dat, nu verweerder, zooals tusschen partijen vaststaat, niet in staat is de door hem gekochte automobielen terug te geven, verzoeker in zijn voormelde hoedanigheid ingevolge art. 34 van het Besluit Herstel Rechtsverkeer recht heeft op toekenning van een schadevergoeding, waarvan het bedrag gelijk is aan de schade, welke de firma A. Broches & Co. lijdt, doordat zij de automobielen niet terug ontvangt;

dat blijkens ingewonnen ambtsberichten de door de Rijksverkeersinspectie in 1943 getaxeerde bedragen thans met 35 % dienen te worden verhoogd, teneinde te komen tot de waarde, welke de onderhavige auto's thans zouden hebben gehad, indien zij aan verzoeker in zijn hoedanigheid zouden worden teruggegeven;

dat derhalve de schadevergoeding op f 12700 moet worden gesteld, zijnde de door de Rijksverkeersinspectie in 1943 geschatte waarde f 12000.

Rechtdeende:

Verklaart nietig de ten requeste bedoelde koop en verkoop en levering van de automobielen „Ford Junior”, „Chevrolet” en „Fiat”;

Doet de rechtsbetrekking van eigendom tusschen de firma A. Broches & Co. en die

automobielen herleveren;

Veroordeelt gerequesteerde om aan verzoeker in zijn hoedanigheid van beheerder over de firma A. Broches & Co. als schadevergoeding ter zake van de niet teruggave die automobielen te betalen de somma van f 12700;

Veroordeelt gerequesteerde in de kosten van het geding tot aan de uitspraak dezes begroot op f 75;

Ontzegt het meer of anders gevorderde.

No. 699.

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK AMSTERDAM, 16 Dec. 1946.
(Mrs. Jhr. van der Does de Willebois, Dijksterhuis, Baron van Haersolte).

Huurovereenkomst bestaande tusschen eigenaar over het perceel en gerequesteerde vernietigd en de huurovereenkomst van verzoeker hersteld.

Gerequesteerde veroordeeld tot ontruiming van het litigieuze perceelsgedeelte op uiterlijk 30 April 1947.

De Raad acht het niet onbedenklijk, dat met het aanhangig maken dezer vordering zoo langen tijd na de bevrijding is gewacht in verband met de noodzakelijke rechtszekerheid ten aanzien van woon- en winkelhuizen.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E' 100)
art. 23 en vlg.).

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;

Gezien het verzoekschrift dd. 13 Augustus 1945 van Simon Wallach, slager, wonende te Amsterdam, gemachtigde Mr. J. F. A. Verzijl;

Gezien de verweerschriften van B. Erkelens dd. 12 September 1946 en van de N.V. Handel Maatschappij Algemeene Boeken- traie v/h Richter's Boekhandel van 18 September 1946;

Gelet op het onderzoek ter zittingen van 28 October en 4 December 1946;

O. dat de vordering van requestrant Wallach de strekking heeft, dat de Raad zal doen herleven de op 10 Mei 1940 tusschen hem, requestrant, en den toenmaligen eigenaar, wijlen B. Erkelens, bestaande huurovereenkomst betreffende het parterre gedeelte van het perceel van Woustraat 90 te Amsterdam en in verband daarmee nietig te verklaren de thans met betrekking tot dat perceelsgedeelte bestaande huur van dat perceelsgedeelte tusschen de erven Erkelens als verhuurders en tweede gerequesteerde, Richter's Boekhandel, als huurster;

O. dat uit de stukken en bij het gehouden onderzoek gebleken is: dat requestrant, die vóór den oorlog meerdere slagerijen te Amsterdam exploiteerde, sedert Februari 1937 een slagerij had in het parterre gedeelte van genoemd perceel van Woustraat 90;

dat de huur telkens voor één jaar werd aangegaan en het laatste gesloten huurcon-

tract liep van 1 Mei 1941—30 April 1942;

dat op grond van de door de Duitschers genomen anti-Joodsche maatregelen zekere G. C. H. Conradi met ingang van 1 Januari 1942 tot Verwalter over requestrant is benoemd, deze zich niet met de verhuurders (toen reeds de erven Erkelens) over de voortzetting der huur heeft verstaan, doch in Augustus 1942 het perceel van Woustraat door tweede gerequesteerde (Richter's Boekhandel) is gehuurd;

dat de eerste huurovereenkomst tusschen de erven Erkelens en Richter's Boekhandel, blijkens de ten processe overgelegde schriftelijke akte van 27 Augustus 1942, is aangegaan voor den tijd van vijf jaren, ingaande op 1 September 1942, met vijf optiejaren, en deze overeenkomst op 12 April 1944 is vervangen door een andere, de schriftelijke akte waarvan eveneens is overgelegd, voor den tijd van 1 Mei 1944 tot 31 Augustus 1947, eveneens met vijf optiejaren; terwijl voorts aan den heer E. J. W. Richter, Directeur van tweede gerequesteerde, het recht van voorkeur bij verkoop van het perceel van Woustraat 90 werd gegeven;

O. dat de Raad alleszins aannemelijk acht en als vaststaande voorop stelt dat, indien niet verzoeker tengevolge van de maatregelen van den betetter de zeggenschap over zijn zaak en het door hem gehuurde pand had verloren, hij thans nog huurder daarvan zoude zijn;

dat toch B. Erkelens, een der erven vernoemd, hoewel de voorkeur eraan gevend dat de thans bestaande huur met Richter's Boekhandel bestendigd zoude blijven, heeft toegegeven dat de verstandhouding met requestrant, toen deze nog huurder was, steeds goed is geweest, de huurbetaling tot het optreden van den Verwalter Conradi geregeld heeft plaats gehad en hij bewondering had voor de ijver en het vakmanschap, waarmee requestrant zijn winkel dreef;

dat de omstandigheid, dat requestrant's laatste huurovereenkomst op 30 April 1942 geëindigd is en geen nieuwe huurovereenkomst is aangegaan, niet terzake doet, juist omdat de Raad aannemelijk acht, dat verhuurder en huurder, indien de laatste niet onder Verwaling ware gesteld, een nieuwe huur evenals voorafgaande jaren zouden hebben aangegaan, althans de huur stilzwijgend op de oude voorwaarden zou zijn voortgezet;

O. dat Richter (tweede gerequesteerde) ernstig bezwaar heeft tegen verzoeker's vordering, zich beroept op zijn goede trouw, betoogend dat hij niet wist dat vóór hem een Joodsche slagerij in het bewuste pand geweest was; en met name zich beroept op het groote belang dat hij heeft bij bestending van zijn huur, daar hij, die reeds langen tijd het plan had zijn zaak te verplaatsen, in Augustus 1940 het hem in eigendom toebehoorend perceel Tweede Jan Steenstraat, waar hij zijn zaak dreef, heeft verkocht, in 1942 behalve het litigieuze pand ook huurde het schuin daarachter gelegen perceel Ceintuurbaan 191, hij van plan is het geheele perceel van Woustraat 90 van de

erven Erkelens te koop en daaromtrent reeds met een der erven, genoemden B. Erkelens, tot overeenstemming is gekomen, en gedwongen ontruiming van het litigieuze pand, in verband met de omstandigheid dat een hem passend winkelhuis momenteel te Amsterdam practisch niet te huren is, aan zijn zaak onberekenbare schade zou toebrengen;

O. dat in zaken als deze moet worden voorop gesteld, dat het Besluit Herstel Rechtsverkeer in art. 25 ervan uitgaat, dat in verhoudingen als de onderhavige en ongeacht de quaestie van al dan niet goede trouw het achterwege laten van ingrijpen door den Raad onredelijk is, tenzij om bijzondere redenen de Raad meent zich van ingrijpen te moeten onthouden;

dat zoodanige bijzondere redenen in casu niet aanwezig zijn; dat in een eerder tusschen deze zelfde partijen voor dezen Raad gevoerd geding, betreffende het herstel van requestrant in den eigendom van eenige in het litigieuze winkelpand achtergebleven goederen, de Raad in zijn uitspraak van 19 Augustus 1946 Richter's beroep op goede trouw verworpen heeft; in welk verband de Raad mede nog de aandacht vestigt op den desolaten toestand, waarin Richter het perceel als nieuwe huurder heeft aangetroffen. een gevolg van de ruwe wijze waarop genoemde Conradi, handelend zooals menig Verwalter in die dagen placht te werk te gaan, de ontruiming enkele weken te voren had bewerkstelligd;

dat, hoe dit zij, bij afweging van der partijen belangen, en met erkenning van de moeilijkheden en kosten, die ontruiming van het perceel voor Richter met zich zal brengen, de Raad niet de overtuiging heeft bekomen, dat het belang van Richter boven dat van requestrant zou moeten praevaleren;

dat bij het onderzoek gebleken is, dat requestrant, toen hij in 1937 het litigieuze perceelsgedeelte huurde, de zaak van zijn voorganger heeft overgenomen voor f 4500 en die zaak heeft opgewerkt tot een bloeiende slagerij; dat hij voorts ongeveer f 4000 aan verbetering en installatie van het perceel heeft ten koste gelegd;

dat weliswaar requestrant vóór den oorlog meerdere, te weten zes zaken te Amsterdam had, hij in zijn vroeger hoofdkantoor annex Winkel Rijnstraat 5 is teruggekeerd en hij vrijwillig van eenige andere vroegere winkels heeft afgezien, doch requestrant den Raad zijn bedrijfs-politiek ten deze aannemelijk heeft gemaakt;

dat de Raad niet zonder bedenking acht, dat requestrant de onderwerpelijke procedure eerst bij request van 13 Augustus 1946 heeft aanhangig gemaakt, daar ten aanzien van huren van woon- en winkelhuizen nu eenmaal niet te langen tijd na de bevrijding rechtsonzekerheid mag blijven bestaan, doch de Raad als vaststaande aanneemt, dat requestrant zich onmiddellijk na de bevrijding met de weduwe Erkelens in verbinding heeft gesteld, en aannemelijk acht, dat requestrant ten aanzien van het onderhavige

perceel niet goed eerder een beslissing kon nemen, terwijl den Raad niet gebleken is dat Richter door het op zich zelf te lange wachten met het aanhangig maken dezer zaak is benadeeld;

O. dat de Raad derhalve Richter zal veroordeelen tot ontruiming van het litigieus perceelsgedeelte, doch hem met het oog op den aard van zijn zaak en de waarschijnlijke moeilijkheid om een hem passend winkelpand te vinden een termijn van eenige maanden zal toestaan; dat de Raad geen reden ziet om, zooals requestrant vraagt, Richter te veroordeelen het gehuurde terug te brengen in den toestand, waarin zich dit op 1 Januari 1942 bevond toen de Verwalter optrad, doch Richter verplicht is het winkelhuis ter beschikking van requestrant te stellen in den staat van onderhoud, waarin het zich thans bevindt, ongeacht de aanspraken die de eigenaren ter zake tegen Richter kunnen doen gelden;

O. op deze gronden, dat moet worden beslist als volgt:

Rechtdoende:

Verklaart nietig de tusschen de eigenaren van het perceel van Woustraat 90 en tweede gerequesteerde, de N.V. Handel Maatschappij Algemeene Boekcentrale voorheen Richter's Boekhandel, bestaande huurovereenkomst voorzover betreft het parterre gedeelte van dat pand, bedoeld in de destijds tusschen wijlen A. Erkelens en requestrant gesloten huurovereenkomsten.

Doet herleven de tot 30 April 1942 bestaan hebbende huur door requestrant van genoemd perceelsgedeelte zulks met ingang van 1 Mei 1947 of zooveel eerder als tweede gerequesteerde dit zal hebben ontruimd.

Veroordeelt tweede gerequesteerde, om het voormeld perceelsgedeelte uiterlijk op 1 Mei 1947, of zooveel eerder als zij nader met requestrant zal overeenkomen, geheel ontruimd van het hare en de haren, ter vrije beschikking van requestrant te stellen.

Bepaalt een dwangsom van f 50 per dag, door tweede gerequesteerde te verbeuren voor elken dag, dat zij na 30 April 1947 niet aan dit vonnis zal voldoen.

Veroordeelt de eigenaren van het litigieus perceel een en ander te gehengen en te gedoogen.

Verklaart dit vonnis uitvoerbaar met behulp van den sterken arm.

Veroordeelt tweede gerequesteerde in de kosten van dit proces, aan de zijde van requestrant begroot op f 75 en aan de zijde der erven Erkelens op nihil.

No. 700.

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK AMSTERDAM, 3 Dec. 1946.
(Mrs. de Gaay Fortman, G. A. Schreuder, Baron van der Feltz).

Beschikking van het Beheersinstituut, waarbij toestemming tot het houden eener algemeene vergadering van aandeelhouders is gewelgd, vernietigd.

Art. 101 van het K. B. E 100 is bedoeld ter voorkoming van ongewenschten invloed van vijandelijke onderdanen of daarmede gelijk gestelden, maar niet om fiscale belangen van den Staat te dienen. Uitoefening van de bevoegdheid om de gevraagde toestemming te weigeren zou in casu gericht zijn op het bereiken van een doel, waarvoor deze bevoegdheid niet is verleend.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100)
art. 18 en 101.)

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;

Gezien het verzoekschrift van de Kousenfabrieken Hin N.V., gevestigd te Haarlem, strekkende tot vernietiging van een beslissing van het Nederlandsche Beheersinstituut, Vertegenwoordiging Haarlem, van 25 Juli 1946, waarbij geweigerd is toestemming te verleen aan verzoekster tot het houden van een algemeene vergadering van aandeelhouders met als enig punt der agenda:

„Intrekking van de vijftig aandeele, elk nominaal f 1000 in het kapitaal van de Kousenfabrieken Hin N.V. nummers 201 tot en met 250, welke aandeele indertijd zijn ingekocht door deze vennootschap en sedert dien als geplaatste aandeele zijn in stand gehouden en als activa der vennootschap in het debet der balansen jaarlijks zijn opgenomen. Terugbetaling van het op die aandeele gestorte, bedragende f 1000 per aandeel, met daarbij gepaard gaande ging Haarlem van 25 Juli 1946; van f 283,000 tot f 233,000” en tot het alsnog verleen van die goedkeuring, alsmede een expeditie van die beslissing. enz.

O. dat verzoekster tijdig in beroep gekomen is van de beschikking van het Nederlandsche Beheersinstituut, vertegenwoordiging Haarlem, van 25 Juli 1946 en derhalve in haar verzoek kan worden ontvangen.

O. dat het Nederlandsche Beheersinstituut de gevraagde toestemming heeft geweigerd, omdat de door verzoekster gegeven toelichting onvoldoende argumenten zou bevatten om de intrekking van de f 50,000 aandeele en de statutenwijziging te rechtvaardigen, en omdat verzoekster met de voorgestelde kapitaalsverandering een fiscaal doel wenscht te bereiken, dat tegenstrijdig is aan de door de fiscus gestelde belangen van den Staat;

O. dat de door het Nederlandsche Beheersinstituut aangevoerde gronden naar het oordeel van den Raad de aangevallen beslissing niet kunnen dragen;

dat immers art. 101 van het Besluit Herstel Rechtsverkeer, hetwelk bepaalt, dat een algemeene vergadering van een rechtspersoon niet kan worden bijeengeroepen of gehouden dan met voorafgaande toestemming van den Raad voor het Rechtsherstel, die zijn bevoegdheid ten deze aan het Nederlandsche Beheersinstituut heeft gedelegeerd, bedoelt te voorkomen, dat leden of aandeelhouders, die vijandelijke onderdanen of daarmede gelijkgestelden zijn, een on-

gewenschten invloed in de rechtspersonen zouden kunnen uitoefenen en bijv. de voorzieningen, welke de Raad voor het Rechtsherstel in het bestuur zou hebben getroffen, ontijdig ongedaan maken;

dat bij de mondelinge behandeling gebleken is, dat de aandelen van verzoekster zich niet bevinden in handen van vijandelijke onderdanen of daarmee gelijkgestelden, terwijl evenmin door den Raad voor het Rechtsherstel voorzieningen in het bestuur van verzoekster zijn getroffen;

dat er derhalve geen enkele reden bestond voor gerequesteerde om de gevraagde toestemming te weigeren, als zoodanig in ieder geval niet kan gelden, dat de toelichting op het verzoek tot het houden van een algemeene vergadering niet geheel duidelijk zou zijn geweest, hetgeen de Raad overigens niet kan toegeven, en dat het houden dier vergadering en het nemen van het besluit tot intrekking van vijftig aandelen in strijd zou zijn met de fiscale belangen van den Staat, vermits den Staat ter handhaving van die belangen andere middelen ten dienste staan en gebruikmaking van de in art. 101 Besluit Herstel Rechtsverkeer aan den Raad voor het Rechtsherstel gegeven bevoegdheid ter bescherming van die belangen zou gelijk staan met een uitoefening van die bevoegdheid ter bereiking van een doel waarvoor die bevoegdheid niet is gegeven;

Rechtdoende:

Vernietigt de beslissing van het Nederlandsche Beheersinstituut vertegenwoordiging Haarlem van 25 Juli 1946;

Verleent toestemming aan verzoekster tot het houden van een algemeene vergadering van aandeelhouders met als eenig punt van de agenda: „Intrekking van de vijftig aandelen, elk nominaal f1000 in het kapitaal van de Kousenfabrieken Hin N.V. nummers 201 tot en met 250, welke aandelen indertijd zijn ingekocht door deze vennootschap en sedert dien als geplaatste aandelen zijn in stand gehouden en als activa der vennootschap in het debet der balansen jaarlijks zijn opgenomen.

Terugbetaling van het op die aandelen gestorte, bedragende f1000 per aandeel, met daarbij gepaard gaande vermindering van het geplaatste kapitaal van f283,000 tot f233,000”.

Veroordeelt het Nederlandsche Beheersinstituut in de kosten van het geding tot aan deze uitspraak begroot op f100.

No. 701.

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK AMSTERDAM, 2 Dec. 1946.
(Mrs. Jhr. van der Does de Willebois, Dijksterhuis, Craandijk).

Koop en verkoop van textielgoederen tot stand gekomen door den Verwalter, die door den vijand aan gerequesteerde was opgedrongen, gehandhaafd, buiten beschou-

wing latende het beroep op de gestie van het Rijksbureau Distex. Gerequesteerde veroordeeld tot betaling van de met deze goederen gemaakte netto winst aan verzoekster.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100) art. 23 en vlg.).

(Zie N. O. R. 620).

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;
Gezien het op 20 Augustus 1946 ter Griffie van den Raad ingekomen verzoekschrift van de te Amsterdam gevestigde Naamlooze Vennootschap Stork's Confectie Industrie;

Gezien het verweerschrift van de te Amsterdam gevestigde Naamlooze Vennootschap v/h de Groot & Co.;

O. dat requestrante, ook Stork te noemen, bij haar inleidend verzoekschrift zakelijk heeft gesteld:

dat zij op grond van de verordening van den Rijkscommissaris van het toen bezette Nederlandsche gebied van 12 Maart 1941 betreffende de verwijdering van Joden uit het bedrijfsleven, omstreeks 15 Augustus 1941 onder bewind is gesteld van C. E. Brom te Nieuwer Amstel; dat haar bedrijf gedurende den verderen loop der bezetting geheel is leeg gehaald en o.m. haar oude voorraden stoffen in de maanden Augustus/November 1942 aan derden zijn verkocht; dat gerequesteerde, verder te noemen de Groot, uit deze gedwongen liquidatie van de oude voorraden van verzoekster's bedrijf in totaal tot een gefactureerd bedrag van f12,504.15 aan stoffen heeft gekocht en geleverd gekregen; dat de Groot ermee bekend was, dat bedoelde stoffen afkomstig waren uit een onder bewind gesteld joodsch bedrijf; dat gezegde koopsom haar niet ten goede is gekomen, immers met de overige liquidatie-opbrengst geheel verdwenen is;

dat requestrante aanspraak maakt op teruggave van bedoelde goederen of, voor het geval deze verwerkt of om andere redenen niet te achterhalen zijn, op schadevergoeding ten beloope van f15630.19, zijnde het door de Groot betaalde bedrag van f12504.15 vermeerderd met 25 % over dit bedrag wegens winstderving;

O. dat Stork op deze gronden heeft verzocht nietig verklaring van den verkoop en levering der voormelde partij stoffen en veroordeeling van de Groot tot teruggave dier stoffen, subsidiair tot betaling eener schadevergoeding van f15630.19 met rente ad 5 % 's jaars, vanaf den dag van indiening van dit verzoekschrift;

O. dat Stork haar verzoekschrift nader aldus heeft aangevuld, dat zij van de opbrengst van den litigieuse verkoop geenerlei profijt heeft gehad, omdat deze gestorft is bij de Bank voor Nederlandsche Arbeid te Amsterdam, en zij voorts in verband met een desbetreffend verweer van de Groot heeft toegegeven, dat in het bedrag van f12504.15 een winst was in begrepen van 20 % over het door haar bij inkoop betaalde factuurbedrag, en deswege haar schadevordering.

terug heeft gebracht op f 10419.90, vermeerderd met 25 % of f 2604.97 wegens winstderiving, derhalve f 13.024.87;

O. dat de Groot, den gestelden koop erkennend, zich erop beroept, dat zijzelf als zijnde een joodsch bedrijf eveneens door de Duitschers onder Verwaltung is gesteld en dat van 21 October 1941 tot 19 October 1942 als „Verwalter” over haar is opgetreden Fritz Hirsch uit Berlijn, daarna C. E. Freitag uit Hamburg, op grond waarvan de Groot van oordeel is geen verantwoordelijkheid voor de gewraakte transactie te kunnen dragen;

dat de Groot beroep doet op de door 't Rijksbureau „Distex” getroffen regeling tot her-distributie van de stoffenvoorraden van de door de Duitschers geliquideerd wordende joodsche textielzaken, resp. confectiebedrijven, bij welke regeling voorzover de confectiebedrijven betreft de Bedrijfsgroep Kleeding Industrie werd ingeschakeld;

O. dat, gegeven het vaststaande feit, dat de onderhavige partij stoffen niet meer bij de Groot aanwezig is, de Raad in verband met de bijzondere omstandigheden, dat de transactie is aangegaan door een vanwege den vijand aan de Groot opgedrongen Verwalter, onredelijk zou achten een ingrijpen in dien zin, dat de Groot de waarde dier goederen aan Stork zou hebben te vergoeden;

dat het beroep op de gestie van het Rijksbureau „Distex” en van de Bedrijfsgroep Kleeding Industrie derhalve buiten beschouwing kan blijven;

O. echter, dat de Raad wel termen ziet tot ingrijpen in dier voege, dat de Groot de in haar bedrijf met de litigieuse goederen gemaakte winst aan Stork afdrage, en zich tot zoodanig ingrijpen bevoegd acht, zijnde de Raad van oordeel dat door het maken van winst met de goederen, die aan Stork toebehoorden en buiten haar wil door den door de Duitschers aangestelden Verwalter verkocht werden, een rechtsbetrekking tusschen Stork en de Groot is ontstaan, waarvan de inhoud onbepaald is en daarom door den Raad bepaald behoort te worden;

dat maatstaf niet mag zijn de winst, die Stork beweert dat zij zou hebben kunnen maken, doch de netto winst, welke het bedrijf van de Groot gemaakt heeft en welke netto winst de Raad, nu noch de in deze zaak gehoorde getuigen op dit punt ten aanzien van confectiebedrijven concrete gegevens hebben kunnen verstrekken noch de Groot zelf dit gedaan heeft, ex aequo et bono vaststelt op 20 % over het factuurbedrag van f 10419.90, zijnde f 2083.98;

dat weliswaar de Groot zich erop beroept, dat toch ook zij evenals andere joodsche bedrijven door haar Verwalters van enorme sommen beroofd is, doch niettemin er een groot verschil is tusschen Stork, wier bedrijf door de Duitschers geheel geliquideerd is, en de Groot, wier bedrijf in stand gehouden is en aan welk bedrijf de bedoelde winst op zich zelf dan toch ten goede is gekomen, en om deze reden de Raad een ingrijpen in den aangegeven zin redelijk acht;

Rechtdoende:

Veroordeelt gerequestreerde de Groot om aan requestrante Stork f 2083.98 te betalen terzake omschreven;

Ontzegt het meer of anders gevorderde.

Compenseert de kosten in dier voege tusschen partijen, dat elk haar eigen kosten drage.

No. 702.

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK AMSTERDAM, 4 Nov. 1946

(Mrs. Tabingh Suermondt, de Flines en Scholtens).

Verzoeker heeft, door aanvankelijk te trachten een ander perceel te huren, zijn recht op terugkeer in zijn oude pand niet prijsgegeven.

Huurovereenkomst tusschen eigenaar en gerequestreerde vernietigd en de huurovereenkomst met verzoeker hersteld.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100) art. 23 en vlg.).

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;

Gezien het verzoekschrift no. 280/46 van Joël Bles, wonende te Amsterdam, Nieuwe Heerengracht 7, gemachtigde Mr. J. M. Hoofiën, daartoe strekkende, dat de Raad de thans tusschen de firma Petrus N. van Brugghen & Zn., handelende voor de Niederländische Grundstuckverwaltung en Klaas Worms, wonende te Amsterdam, bestaande huurovereenkomst te vernietigen en de tenietgegane rechtsbetrekking tusschen de firma A. de Lieme Jzn. voornoemd en verzoeker al of niet in gewijzigde vorm te herstellen, als zijnde deze rechtsbetrekking onder dwang van den vijand teniet gegaan, subsidiair in deze die beschikkingen te treffen die de Raad dienstig acht, kosten rechtens;

Gezien het verweerschrift ingediend door Klaas Worms en Koenraad Worms, gemachtigde Mr. A. Levy, waarin geconcludeerd wordt tot niet-ontvankelijkverklaring althans ontzegging der vordering van verzoeker;

Gehoord ter zitting van 9 September en 7 October 1946 verzoeker in persoon, zijn gemachtigde Mr. Hoofiën, tevens optredend namens de firma A. de Lieme Jzn., Klaas Worms en Koenraad in persoon, benevens hun gemachtigde Mr. A. Levy, Jozef Abraham de Lieme, firmant van voormelde firma de Lieme, en de getuigen Haga, Dral, Suuring, Oudshoorn en Blik;

O. dat tusschen partijen als onbetwist is komen vast te staan, dat verzoeker Bles als zelfstandig ondernemer sedert October 1935 in het winkelhuis van perceel Waterlooplein 100 te Amsterdam uitoefende den kleinhandel in tweedehandsche kleeding, ingeschreven in het Handelsregister te Amsterdam; dat verzoeker gemeld winkelhuis bij schriftelijk contract van 3 October 1935 had gehuurd van de firma A. de Lieme Jzn. te Am-

sterdam; dat verzoeker tot aan het tijdstip dat hij, gedwongen door de vanwege den vijand tegen Joden genomen maatregelen, ter voorkoming van deportatie, noest onderduiken, in vorenbedoeld winkelhuis zijn gemeld bedrijf heeft uitgeoefend; dat gemeld perceel Waterlooplein 100 tijdens de bezetting ingevolge de verordeningen van den vijand onder beheer is gesteld van de Niederländische Grundstückverwaltung; dat bij gemeld winkelhuis van dat perceel daarop bij schriftelijk contract d.d. 23 Augustus 1943 door de firma Petrus N. van Bruggen & Zn. te Amsterdam, handelende voor de Niederländische Grundstückverwaltung, bij de week is verhuurd aan Klaas Worms (gereguleerde); dat Klaas Worms dat winkelhuis ingevolge laatstgenoemd contract thans nog in huur heeft en gebruikt, althans dat zijn vader, gerequesteerde Koenraad Worms, daarin een bedrijf uitoefent;

O. dat uit de vaststaande feiten voortvloeit dat de in het contract van 3 October 1935 omschreven huur is tenietgegaan tengevolge van handelingen, tijdens de vijandelijke bezetting van het Rijk in Europa in vijandelijk gebied verricht onder dwang van den vijand en onbehoorlijken invloed van of vanwege personen of instanties, door of vanwege den vijand met macht bekleed, zoodat behoudens blijk van het tegendeel aangenomen moet worden dat het achterwege laten van het gevraagde ingrijpen in verband met de bijzondere omstandigheden onredelijk ware;

O. dat Klaas Worms ermede bekend moet zijn geweest, dat hij het bewuste winkelhuis Waterlooplein 100 huurde van de Niederländische Grundstückverwaltung, daarzults in het door Klaas Worms geteekende huurcontract van 23 Augustus 1943 staat vermeld; dat Klaas Worms dus niet gezegd kan worden hij het aangaan van den huur in dat opzicht te goeder trouw te zijn geweest; dat hetzelfde gezegd moet worden van Koenraad Worms, daar vaststaat, dat deze van den beginne af de eigenlijke gebruiker van het winkelhuis is geweest en dat in overleg met hem het winkelhuis destijds door zijn zoon Klaas Worms is gehuurd;

O. dat gerequesteerden hebben aangevoerd, dat Bles zich na de bevrijding aanvankelijk op het standpunt heeft gesteld, dat hij het winkelhuis Waterlooplein 100 niet meer wilde betrekken en zich tegenover gerequesteerden in dien zin heeft uitgelaten; dat hem bovendien thans in perceel Nieuwe Heerengracht 7 alhier voldoende geschikte ruimte ter beschikking staat om zijn bedrijf van handelaar in tweedehandsche kleding uit te oefenen;

O. dat het eerste gedeelte van dit verweer wordt weerlegd door de verklaringen van de gehoorde getuigen Dral, Suuring en de Lieme, uit welke verklaringen blijkt, dat Bles terstond na de bevrijding, ook tegenover gerequesteerden zich heeft uitgelaten, dat hij het winkelhuis weer ter beschikking wilde hebben en dat hij daarover met gerequesteerden besprekingen heeft gevoerd,

die echter tot geen resultaat geleid hebben; dat hiermede niet in tegenspraak is, dat Bles, zooals uit de verklaring van getuige Oudshoorn blijkt, ook andere mogelijkheden onder oogen heeft gezien, en misschien aanvankelijk zelfs heeft getracht een perceel te huren, dat hem nog geschikter voorkwam dan perceel Waterlooplein 100; dat Bles daarmede zijn recht op terugkeer in laatstgemeld perceel niet heeft prijsgegeven;

dat Bles voorts aannemelijk heeft gemaakt, dat de hem thans ter beschikking staande ruimte voor de uitoefening van zijn bedrijf veel minder geschikt is dan het winkelhuis Waterlooplein 100; dat getuige Blik in dit verband de ruimte, die door Bles thans gebruikt wordt, noemt een klein vochtig hok, niet geschikt voor kleerenopslag;

O. dat ook niet is gebleken van zoodanige belangen van gerequesteerden, dat voormelde belangen van Bles daarbij zouden moeten worden achtergesteld;

O. dat gerequesteerden er dan ook niet in geslaagd zijn aan den Raad aannemelijk te maken, dat het gevraagde ingrijpen op gronden van redelijkheid en billijkheid achterwege behoort te worden gelaten;

Rechtdoende:

Vernietigt de huurovereenkomst betreffende het winkelhuis van perceel Waterlooplein 100 te Amsterdam, op 23 Augustus 1943 gesloten tusschen gerequesteerde Klaas Worms als huurder en de Firma Petrus N. van Bruggen & Zn., handelend voor de Niederländische Grundstückverwaltung, als verhuurster, met ingang van den datum, waarop na te melden huurcontract zal herleven.

Doet herleven het op 3 October 1935 gesloten huurcontract betreffende het winkelhuis van perceel Waterlooplein 100 te Amsterdam tusschen verzoeker Bles als huurder en A. de Lieme Jzn. als gemachtigde van den eigenaar als verhuurder, zults met ingang van 1 Januari 1947.

Veroordeelt gerequesteerde in de kosten van het geding, aan de zijde van verzoeker begroot op f 50.

No. 703.

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK UTRECHT, 15 November 1946.
(Mr. de Boer).

De bevoegdheid van den Raad voor het Rechtsherstel is beperkt tot het ingrijpen in tijdens de vijandelijke bezetting tot stand gekomen of te niet gegane rechtsbetrekkingen.

Het verzoekschrift strekt niet tot zulk ingrijpen maar integendeel tot nakoming van de verplichtingen uit zulk een rechtsbetrekking voortvloeiende.

Onbevoegd verklaard van de vordering kennis te nemen.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100)
art. 23.)

19 Februari 1947 (afl. 3)

No. 77-170

No. 436-446

TRIBUNALEN IN NEDERLAND

EN ANDERE NA-OORLOGSCHE RECHTSPRAAK
No. 704-724

Redactie Tribunaal in Nederland:

Mr. G.C.M. VAN NIJNATTEN en **Mr. J. H. VAN DER BRUG**
Hoofd van het Centraal Tribunaal Kantoor   Secretaris v. h. Tribunaal te 's-Hertogenbosch

Redactie van de na-oorlogse Rechtspraak (Bijz. Raad
van Cassatie, Bijz. Gerechthoven, Rechtsherstel e.a.):

Mr. J. MILDERS

Recht. Arr.-Rechtbank te Zwolle

(VERSCHIJNT WOENSDAG)

3^e JAARGANG

N.V. UITGEVERS-MAATSCHAPPIJ
W. E. J. TJEENK WILLINK, ZWOLLE

RECTIFICATIE

- Na-Oorlogsche Rechtspraak 1946, blz. 245, 1e kolom, No. 462, 4e regel van het hoofdje,
gelieve men te lezen: Mr. O. Schreuder.
- „ „ 1947, „ 2, 1e kolom, No. 657, 3e regel van het hoofdje,
gelieve men te lezen: Mr. O. Schreuder.
- „ „ 1947, „ 80, 2e kolom, No. 680, 3e regel van het hoofdje,
gelieve men te lezen: Mr. O. Schreuder.

No. 704.

BIJZONDERE RAAD VAN CASSATIE,
(Eerste Kamer), 8 Januari 1947. (Mrs. Haga, Prof. van Brakel, Prof. Pompe, van Berckel, Luit.-Kol. van Driest).

Indiensttreding bij de Kriegsmarine.

Betekenis van het voorschrift van artikel 359, lid 4, Sv.: motiveering van de strafmaat.

Verlaging van de door het Hof opgelegde straf van zes jaren, te ondergaan in een Rijkswerkinrichting tot 4 jaar en zes maanden te ondergaan in een Rijkswerkinrichting.

(Sr. art. 102, Sv. art. 359, 4e lid).

Op het beroep van Klaas de Jonge, chauffeur, wonende te Wolvega, thans in bewaring gesteld in de Strafgevangenis te Scheveningen, requirant van cassatie tegen een sententie van het Bijzondere Gerechtshof te Leeuwarden, van 1 October 1946, waarbij hij werd schuldig verklaard aan: „het als Nederlander vrijwillig bij een buitenlandse mogendheid in krijgsdienst treden, wetende dat deze met Nederland in oorlog is” en met toepassing van de artt. 101 Sr., 1, 2, 7, 8, 9, en 11 B.B.S., 37 B. B. Rechtspl., werd veroordeeld tot gevangenisstraf voor den tijd van zes jaren, met bepaling dat deze straf geheel in een Rijkswerkinrichting zal worden ondergaan, en dat de tijd door den veroordeelde sinds 15 Januari 1946 tot de uitspraak van deze sententie in bewaring doorgebracht bij de tenuitvoerlegging van de hem opgelegde gevangenisstraf geheel in mindering zal worden gebracht.

De Bijzondere Raad van Cassatie, enz.;

Gehoord het verslag van den Raadsheer van Driest, enz.;

Gelet op het middel van cassatie, voorgesteld bij schriftuur, luidende:

S. althans v. t. van de artt. 101 j^o. 1° en 28 Sr., 1, 8, 9, 11 B.B.S., 168 G.W., 359 Sv. en art. 16 van het Besluit D 62 door den verdachte te veroordeelen tot gevangenisstraf tot den tijd van 6 jaar, met bepaling als in dat arrest staat vermeld, op den enkelen grond, dat die straf is in overeenstemming met den aard van het gepleegde feit en de ter terechtzitting gebleken omstandigheden, waaronder het is begaan, wordende daarbij door het Hof uit het oog verloren;

a. dat de opgegeven redenen, die de straf hebben bepaald of tot den maatregel hebben geleid, geen bijzondere redenen zijn, doch algemeene, terwijl opgave van bijzondere redenen in het arrest is voorgeschreven op straffe van nietigheid.

b. dat de opgelegde straf of maatregel niet geacht kan worden te beantwoorden aan den ernst van het misdrijf door de enkele overweging, dat die straf is in overeenstemming met den aard van het gepleegde feit en dat evenmin de opgelegde straf of maatregel geacht kan worden te beantwoorden aan de omstandigheden, waaronder

het is begaan, nu die omstandigheden in het arrest niet zijn opgegeven, terwijl evenmin eenige omstandigheid van den persoon van den veroordeelde daarbij is overwogen;

Gehoord den Adv.-Fiscaal namens den Proc.-Fiscaal in zijn conclusie strekkende tot verwerping van het beroep;

O. dat bij de bestreden sententie ten laste van requirant is bewezen verklaard: „dat hij op een tijdstip in het jaar 1944 op een in Duitschland gelegen plaats als Nederlander in den zin van art. 83 Sr. door vrijwillig toe treden tot de Deutsche Kriegsmarine vrijwillig bij de buitenlandsche mogendheid Duitschland is getreden in krijgsdienst, wetende dat Duitschland met Nederland in oorlog was”;

O. dat bij het eerste onderdeel van het middel tegen de gewezen sententie wordt aangevoerd, dat de daarin opgegeven redenen, welke de opgelegde straf hebben bepaald, geen bijzondere redenen zijn, gelijk in artikel 359 Sv. wordt voorgeschreven, doch algemeene redenen;

O. dat de sententie als strafmotiveering inhoudt, dat de opgelegde straf is in overeenstemming met den aard van het gepleegde feit en de ter terechtzitting gebleken omstandigheden, waaronder het is begaan;

O. dat niet is in te zien, dat deze voor de opgelegde straf gegeven redenen niet als bijzondere redenen zouden behoeven te worden gequalificeerd, nu daarbij gewezen wordt op het bepaaldelijk door den requirant gepleegde feit en daarbij verwezen wordt naar de omstandigheden, waaronder dit bepaalde feit is gepleegd, zooals die ter terechtzitting is gebleken;

dat requirants raadsman bij pleidooi evenwel een wijdere strekking aan het middel heeft gereven en met een beroep op de memorie van toelichting op art. 359 lid 4 Sv. heeft betoogd, dat de wetgever met deze bepaling heeft beoogd den rechter voor te schrijven bij iedere strafoplegging een verklaring te geven, van de strafrechtelijke beginselen, welke hem daarbij hebben geleid;

dat de raadsman zich daarbij beroepen heeft op een zinsnede uit de Mem. v. Toel. luidende: „de eisch van nadere strafmotiveering heeft het doel eenig meerder inzicht te verkrijgen in de beginselen, waardoor de rechter zich bij de strafoplegging laat leiden;

dat deze woorden evenwel niet in den door den raadsman bedoelden zin kunnen worden verstaan, daar niet is aan te nemen, dat de wetgever, zonder dit uitdrukkelijk in de wet tot uitdrukking te brengen, in art. 359 4e lid de taak des rechters bestaande in de toepassing van de wet op concrete gevallen, geheel buiten hare grenzen zou hebben willen uitbreiden, door hem tot een beginselverklaring te verplichten liggende buiten het kader van de wet;

dat, ware dit anders, bovendien de vraag zoude rijzen of deze woorden van de Memorie van Toelichting bij de interpretatie van art. 359 4e lid wel van doorslaggevende betekenis zouden moeten worden geacht, waar het aandoenlijk schijnt, en dit geldt

vooral voor de collegiale rechtspraak, de beginselen des rechters op dit punt in een voor een vonnis of sententie bruikbare beknopte formulering tot uitdrukking te brengen, nog daargelaten, dat zulks niet tot de taak des rechters behoort, gelijk bovenverwogen;

dat het middel dus moet worden verworpen;

O, dat requirant blijkens de bij pleidooi gegeven toelichting, zich in het tweede onderdeel van het middel heeft willen beklagen over de strafmaat;

dat den Raad dit bezwaar in zooverre gegrond voorkomt, dat hier met oplegging van een geringere straf kan worden volstaan;

dat de Raad van oordeel is, dat, hoewel het moeilijk is om een juist inzicht te verkrijgen in de motieven welke requirant tot dienstneming bij de Kriegsmarine hebben gebracht, nu hij daarvan verschillende van elkaar afwijkende voorstellingen heeft gegeven, in ieder geval kan worden aangenomen, dat deze niet waren van politiek-misdadigen aard, terwijl eveneens vast staat, dat requirant zich slechts verbond voor den dienst die als monteur voor het doen van reparatiewerk op marineverven en niet om aan den eigenlijken strijd daadwerkelijk deel te nemen;

dat anderzijds overal is komen vast te staan, dat requirant reeds in 1940 vrijwillig naar Duitschland, waar hij vóór dien werkte, is teruggekeerd om dit werk te hervatten, zoodat het een en het ander tegen elkaar afwegende een gev. straf van vier en een half jaar den Raad juist voorkomt;

Vernietigt de bestreden sententie, doch alleen voor wat betreft de opgelegde straf;

Rechtdoende krachtens art. 105 R.O.;

Veroordeelt requirant tot een gevangenisstraf voor den tijd van vier jaar en zes maanden met bepaling, dat deze straf geheel in eene Rijkswerkinrichting zal worden ondergaan;

Bepaalt dat de tijd door den veroordeelde sinds 15 Januari 1946 in bewaring doorgebracht geheel in mindering zal worden gebracht.

No. 705.

BIJZONDERE RAAD VAN CASSATIE

(Tweede Kamer). 23 December 1946.
(Mrs. Prof. Verzijl, Veegens Vice-Adm. Vos, Kol. Mr. Tollenaar en Prof. Fischer).

Het gedetacheerd geweest zijn bij- en als Nederlandsch politieambtenaar dienst gedaan hebben voor de Sicherheitspolizei is een voldoende bepaalde handeling, zoodat de dagvaarding op dit punt niet behoort te worden nietig verklaard.

De Nederlandsche politieambtenaar, die regelmatig gedurende meer dan een jaar dienst doet bij de Sicherheitspolizei, verricht daarvoor zóóveel meer ten voordeele van den vijand dan uit het enkele in functie blijven gedurende de bezetting volgt, dat

dit de qualificatie als het misdrijf van art. 102 Sr. rechtvaardigt.

Onder „economische delicten” begreep de vijand ook overvallen van ondergrondse werkers volgens verkregen opdracht.

De verwijzing door het Hof naar „bovenstaande bewijsmiddelen” in de redengeving heeft kennelijk mede betrekking op de onmiddellijk te voren genoemde feiten van algemeene bekendheid.

Het voorschrift van art. 350 Sv. geldt niet voor de feiten en omstandigheden, die redengevend zijn voor de strafoplegging.

(Sr. art. 102; Sv. art. 350.)

Op het beroep van Gerard Graeler, wonende te Rotterdam, thans in bewaring gesteld in de Strafgevangenis te Scheveningen, requirant van cassatie tegen een sententie van het Bijzondere Gerechtshof te 's-Gravenhage, 5e Kamer Rotterdam, van 17 Juni 1946, waarbij hij werd schuldig verklaard aan: „Opzettelijk, in tijd van oorlog den vijand hulp verleenen, meermalen gepleegd” en met toepassing van de artt. 10, 28, 57 en 102 Sr., 1, 8, 9, 11 en 22 B.B.S., werd veroordeeld tot gevangenisstraf voor den tijd van zes jaren, met ontzetting van de rechten tot het kiezen en de verkiesbaarheid bij krachtens wettelijk voorschrift uitgeschreven verkiezingen voor den duur van het leven en van het recht van het bekleeden van openbare ambten en in het bijzonder van het dienstdoen in eenigerlei functie bij de politie voor den duur van het leven;

De Bijzondere Raad van Cassatie, enz.;

Gehoord het verslag van den Raadsheer Tollenaar, enz.;

Gelet op de middelen van cassatie, voorgesteld bij schriftuur, luidende:

I. S. althans v. t. van de artt. 350, 351, 358 en 359 Sr., j^o. art. 1 B. B. Rechtspl., de artt. 1, 2, 3, 7, 8, 9, 11 en 22 B.B.S., de artt. 10, 9, 10, 28, 31, 32 en 57 Sr., doordien het Hof een hoofdstraf en bijkomende straf heeft opgelegd, die niet geacht kunnen worden te beantwoorden aan de ernst van het misdrijf, de omstandigheden waaronder het is begaan, of de persoon of de persoonlijke omstandigheden van den veroordeelde;

S. althans v. t. van de artt. 338 t/m 344, 350, 351, 352, 358 en 359 Sv. art. 1 van het Besluit D 63, 1, 2, 3 en 22 van het Besluit D 61 en art. 102 Sr., doordat het beproven verklaarde, meer speciaal o.m. het gedeelte: „opzettelijk ten voordeele van den vijand... die werkte voor en met de S.D. althans voor en met het vijandig burgerlijk of militair „Gezag”, niet uit de in de sententie opgenomen bewijsmiddelen kan worden afgeleid, de beproven verklaring in ieder geval volkomen onvoldoende is gemotiveerd en in het oog valt dat de twee overwegingen geplaatst tusschen de geijkte formules der beproven verklaring en der extra redengeving hiervan a. blijkens die formules toch weer niet tot de beproven verklaring hebben medegewerkt noch er reden toe gegeven hebben; b. in ieder geval innerlijk tegenstrijdig zijn

en tenslotte c. een beroep doen op bewijsmiddelen (verklaringen van verdachte) die niet als zodanig onder de bewijsmiddelen in de sententie zijn opgenomen;

III., S. althans v. t. van de sub II vermelde artikelen, speciaal de artt. 350, 351, 358 lid 2, 359 lid 2 en 359 lid 4 Sv., doordien het Hof in de overweging met betrekking tot de op te leggen straf mede heeft laten gelden, zelfs in zeer sterke mate, de wandaden door de Sicherheitspolizei bedreven ten aanzien van den aldaar bedoelde van Ruge alsmede allerlei gedragingen van verdachte tijdens deze gebeurtenissen en daarna en hoofdzakelijk op grond daarvan tot de vaststelling komt „dat de hulpverlening door verdachte aan den vijand..... een zeer ernstig karakter heeft gehad, zoodat na te melden straf in overeenstemming is met den aard der gepleegde feiten en de ter terechtzitting gebleken omstandigheden waaronder zij zijn begaan”, zulks terwijl al deze gebeurtenissen en gedragingen in de telastlegging niet zijn te lezen en het Hof derhalve op dit belangrijke onderdeel van de rechtspleging niet heeft beraadslaagd en beslist op de grondslag van de telastlegging;

IV. S. althans v. t. der artikelen I Besluit D 63, 261, 348, 349, 350, 351, 352, 358 en 359 Sv., 102 Sr. 43 van het Landoorlogreglement in verband met de Ordnungschutzverordnung 1/1943 en art. 5 van de Verordening 3/1940 alsmede de aanschrijving van de Sicherheitspolizei Gruppe V (B 2) opgenomen in het Nederlandsch Algemeen Politieblad no. 33 van 8 September 1943, doordien het Hof ten onrechte:

a. heeft nagelaten de inleidende dagvaarding nietig te verklaren voor zooveel het in de aanhef en sub 2 ten laste gelegde, zijnde aldaar geen voldoende feitelijke omschrijving gegeven waarin het gedetacheerd zijn bij en het dienst doen voor de Sicherheitspolizei heeft bestaan, zijnde deze qualificaties in het licht van de onderhoorigheid van de geheele Nederlandsche politie theoretisch en ook praktisch aan de Deutsche politieorganen niet voldoende om de rechter te doen oordeelen van welke — van ieder ander Nederlandsch politieambtenaar uit de bezettingstijd wezenlijk verschillende — gedragingen de verdachte wordt beticht;

b. heeft nagelaten requirant te ontslaan van rechtsvervolgving ten aanzien van hetgeen hem bij aanhef en sub 2 werd telastgelegd als niet-opleverende een strafbaar feit, nu ieder Nederlandsch politieambtenaar als onderhoorig aan de Deutsche werd ingeschakeld en vooral op het gebied van economische delikten e.a. dienst heeft gedaan voor o.m. de Sicherheitspolizei en dit alles slechts strafbaar wordt indien bepaalde feiten de politieambtenaar kunnen worden aangewezen die niet door deze inschakeling geacht kunnen worden te zijn gedekt, van welke feiten in de telastlegging echter geheel wordt gezwegen;

Gehoord den Adv.-Fiscaal namens den Proc.-Fiscaal in zijn conclusie dat de Raad, de hoofdstraf zal bepalen op drie jaren met inbegrip der preventieve bewaring;

O. dat bij de bestreden sententie ten laste van requirant is bewezen verklaard: „dat hij opzettelijk, terwijl Nederland met, Duitsland in oorlog was, ten voordeele van den vijand:

1. in of omstreeks het tijdvak tusschen April 1943 en April 1944, in het Arr. Rotterdam deel heeft uitgemaakt van- en werkzaam is geweest bij groep 10, zijnde een afdeling van de Rotterdamsche Politie, die werkte voor en met den S.D., althans voor en met het vijandig burgerlijk of militair Gezag en in die hoedanigheid in of omstreeks de maand Mei 1943 een zekeren Bouman, wiens personeel in staking was gegaan, tezamen en in vereeniging met een collega te Kralingscheveer heeft gearresteerd;

2. in of omstreeks het tijdvak tusschen April 1944 en Mei 1945 te Rotterdam gedetacheerd is geweest bij — en als Nederlandsch politieambtenaar dienst heeft gedaan voor de Sicherheitspolizei;

O dat het den Raad dienstig voorkomt de middelen van cassatie in na te melden volgorde te behandelen;

O. ten aanzien van het vierde middel: dat dit onder a. de klacht inhoudt, dat het Hof ten onrechte zou hebben nagelaten de inleidende dagvaarding nietig te verklaren, voor zooveel het onder 2 in verband met den aanhef te laste gelegde betreft, ofschoon zij geen voldoende feitelijke omschrijving inhoudt;

dat echter de omschrijving van de te laste gelegde handeling als het gedetacheerd geweest zijn bij — en als Nederlandsch politieambtenaar dienst gedaan hebben voor de Sicherheitspolizei voldoende bepaald is, opdat requirant zich daartegen kon verdedigen;

dat onderdeel b van het middel evenmin geëerd is;

dat toch de Nederlandsche politieambtenaar, die tengevolge van een detachering — en dus regelmatig — gedurende meer dan een jaar dienst heeft gedaan bij de Sicherheitspolizei, daardoor zóóveel meer ten voordeele van den vijand heeft verricht dan uit het enkele in functie blijven gedurende de bezetting volgede, dat dit verschil de qualificatie als het misdrijf van art. 102 Sr. rechtvaardigt;

dat het beroep van requirant op de noodzaak „economische delikten” te bestrijden reeds hierom faalt, omdat — zooals het Hof tot uitdrukking heeft gebracht door te spreken van „zoogenaamde” roofovervallen — daaronder door den vijand werden begrepen overvallen, gepleegd door Nederlandsche ondergrondse werkers volgens verkregen opdracht;

O. ten aanzien van het tweede middel: dat de in dit middel bedoelde 4de tot en met 7de overwegingen uit de bestreden sententie luiden als volgt:

4. dat het Bijzondere Gerechtshof op grond van den inhoud der vorenstaande bewijsmiddelen bewezen acht en de overtuiging heeft verkregen, dat verdachte de hem ten laste gelegde feiten heeft begaan;

5. dat verdachte wel heeft beweerd, dat Groep X ook arbeid heeft verricht ten voordeele van de Nederlandsche bevolking, doch hij niet heeft weersproken, dat deze Groep in belangrijke mate werkte voor en met den S.D. en dat hem dit toentertijd bekend was;

6. dat ook al zou groep X wel eens in het Nederlandsche belang zijn opgetreden, verdachte door voor die groep een jaar werkzaam te zijn, terwijl zij volgens hem zelf hoofdzakelijk anti-Nederlandsche belangen diende, hulp aan den vijand heeft verleend, dat van algemeene bekendheid is en toentertijd was, dat Groep X uitsluitend voor en met den S.D. werkte, in zeer ernstige mate inbreuk maakte op de rechten der Nederlandsche burgers, voortdurend en in elk opzicht het Duitsche belang diende, en een instrument in de handen van den vijand was, waarmede deze de Nederlandsche bevolking terroriseerde, en het Hof van oordeel is dat verdachte, die toen omstreeks 30 jaren bij de Rotterdamsche politie werkzaam was, deze bekendheid heeft gehad;

7. dat tot deze beslissing reden geven de in vorenstaande bewijsmiddelen voorkomende feiten en omstandigheden:

dat blijkens het tweede lid van art. 339 Sv. feiten en omstandigheden van algemeene bekendheid geen bewijs behoeven, hetgeen echter niet wegneemt, dat zij, naast den inhoud van de bewijsmiddelen, behooren tot de redengevende feiten en omstandigheden in den zin van het derde lid van art. 359 Sv.;

dat tusschen de bovenaangehaalde 4de tot en met 7de overwegingen uit de bestreden sententie een zoodanig nauw verband bestaat, dat de verwijzing in laatstgenoemde overweging naar „vorenstaande bewijsmiddelen” kennelijk mede betrekking heeft op de onmiddellijk tevoren genoemde feiten betreffende de werkzaamheid van Groep X;

dat klachten a en b van het middel dus ongegrond zijn en hetzelfde geldt voor klacht c;

dat het toch voldoende duidelijk is, dat de bewezenverklaring mede berust op het achterwege laten van tegenspraak door requirant, vermeld in de 5de overweging;

O. ten aanzien van het derde middel:

dat het voorschrift, vervat in art. 350 Sv., dat de rechter over verschillende punten heeft te beraadslagen en te beslissen (onder meer) op den grondslag van de telastelegging niet geldt voor de feiten en omstandigheden, die als redengevend voor de strafoplegging in de uitspraak worden opgenomen, al behooren ook deze feiten en omstandigheden uit het onderzoek ter terechtzitting te zijn gebleken, voor zoover zij niet van algemeene bekendheid zijn;

dat dus ook dit middel niet tot cassatie kan leiden;

O. ten aanzien van het eerste middel;

dat de behandeling van deze zaak te zijner terechtzitting den Raad geen aanleiding heeft gegeven tot een belangrijk mildere beoordeeling van de bewezen verklaarde feiten dan die van het Hof;

dat requirant niet alleen gedurende twee jaren politiedienst heeft verricht, die in het

Duitsche en dus tegen het Nederlandsche belang was, maar ook in Mei 1943, nadat het politiestandrecht was afgekondigd en terwijl dus op staking de doodstraf stond, den fabrikant Bouman te Kralingsche Veer, wiens personeel had gestaakt, heeft gearresteerd en in December 1944 aanwezig is geweest bij de arrestatie van zekeren van Ruggie te IJsselmonde, bij het in brand steken van diens huis en bij vermoording van dien van Ruggie door Duitsche beampten, al heeft requirant aan een en ander slechts in zoover deelgenomen, dat hij een der toegangen tot het huis heeft bewaakt;

dat de Raad, mede rekeninghoudende met hetgeen bij pleidooi ten gunste van requirant is in het midden gebracht, slechts termen heeft gevonden de ondergane bewaring op den duur van de straf in mindering te brengen;

Gezien art. 27 Sr.;

Verwerpt het beroep met dien verstande, dat de tijd, door requirant sinds 11 Mei 1945 in bewaring doorgebracht, bij de tenuitvoerlegging van de opgelegde straf geheel in mindering zal worden gebracht.

No. 706.

BIJZONDERE RAAD VAN CASSATIE
(Tweede Kamer), 11 Nov. 1946. (Mrs. Prof. Verzijl, Halbertsma, Veegens, Vice-Adm. Vcs, Kol. Tollenaar).

Toetreding tot de Landwacht, later Landstorm Nederland.

Wijziging van de door het Hof opgelegde doodstraf in twintig jaren gevangenisstraf.

Hoewel requirant de Nederlandsche nationaliteit heeft verloren, ontzet de Raad requirant voor het leven uit de rechten om ambten te bekleeden en bij de gewapende macht te dienen, daar personen, die de Nederlandsche nationaliteit niet bezitten, krachtens de Wet van 4 Juni 1858, Stbl. 46, tot bepaalde landsbedieningen benoembaar zijn en krachtens de bepalingen omtrent het aannemen van vrijwilligers bij de Nederlandsche en Nederlandsch-Indische gewapende macht tot het aangaan van een verbintenis bij bepaalde onderdeelen kunnen worden toegelaten.

(Sr. artt. 28, 101.)

Op het beroep van Jan Paap, los arbeider, wonende te Zandvoort, thans in bewaring gesteld in de Strafgevangenis te Scheveningen, requirant van cassatie tegen een sententie van het Bijzondere Gerechtshof te Amsterdam, van den 20sten Juni 1946 waarbij hij werd schuldig verklaard aan: „Als Nederlander vrijwillig in krijgsdienst treden bij een buitenlandsche mogendheid, wetende dat deze met Nederland in oorlog is” en met toepassing van de artt. 101 Sr., 52 Mil. Sr., 1, 2 en 11 B.B.S. werd veroordeeld tot de doodstraf.

De Bijzondere Raad van Cassatie, enz.;
Gehoord het verslag van den Raadsheer
Tollenaar, enz.;

Gelet op het middel van cassatie, voorgesteld bij schriftuur, luidende:

S. althans v. t van art. 16 Besluit B.G. (D 62) j^o. art. 26 B.B.S. (D 61), doordat het Hof den requirant tot de doodstraf heeft veroordeeld, ofschoon deze straf niet geacht kan worden te beantwoorden aan de ernst van het bewezenverklarde misdrijf, de omstandigheden, waaronder het is begaan en den persoon en de persoonlijke omstandigheden van den veroordeelde;

Gehoord den Adv.-Fiscaal namens den Proc.-Fiscaal in zijn conclusie dat de Raad de sententie in zoover vernietigende de hoofdstraf zal veranderen in levenslange gevangenisstraf;

O. dat bij de bestreden sententie ten laste van requirant is bewezen verklaard: „dat hij te Amsterdam in Maart 1943 als Nederlander in den zin van artikel 83 Sr., wetende, dat Duitschland toen met Nederland in oorlog was, vrijwillig bij de buitenlandsche mogendheid Duitschland is getreden in krijgsdienst, namelijk bij de in Maart 1943 opgerichte Landwacht Nederland, later Landstorm Nederland geheeten”;

O. dat het middel door requirant voorgedragen den Raad gegrond voorkomt;

dat de misdragingen van requirant inderdaad hoogst ernstig zijn geweest en hij blijkens door hem geschreven brieven tot het eind toe in zijn onvaderlandsliedevende houding heeft volhard; dat intusschen ten processe gebleken is dat hij slechts aan één razzia in de Noordoost-polder heeft deelgenomen en daarbij een zeer ondergeschikte functie heeft vervuld, terwijl hem eerst toen de eigenlijke razzia begon is gebleken tot welken dienst hij was gecommandeerd;

dat aan personen als requirant, die een weinig beteekenende rol hebben vervuld en zich niet aan buitengewoon verraderlijke en laaghartige daden hebben schuldig gemaakt, slechts in het uiterste geval de doodstraf dient te worden opgelegd;

O. dat de Raad, op grond van den indruk ter terechtzitting van requirant verkregen, van oordeel is dat hij tot werken in staat is;

O. dat de Raad in het bovenstaande aanleiding vindt de doodstraf waartoe requirant werd veroordeeld te veranderen in een gevangenisstraf van twintig jaren, waarvan de laatste vijftien jaren onderaan moeten worden in een Rijkswerkinrichting;

O. ambtshalve:

dat in de bestreden sententie ten onrechte wordt overwogen, dat requirant, die het Nederlanderschap heeft verloren, diengevolge niet zou kunnen worden ontzet van de rechten tot het bekleeden van ambten en tot het dienen bij de gewapende macht;

dat toch personen, die de Nederlandsche nationaliteit niet bezitten, krachtens de wet van 4 Juni 1858, Staatsblad 46, tot bepaalde landsbedieningen benoembaar zijn en krachtens de bepalingen omtrent het aannemen van vrijwilligers bij de Nederlandsche en Nederlandsch-Indische gewapende macht

tot het aangaan van een verbintenis bij bepaalde onderdeelen kunnen worden toegelaten;

dat de Raad termen heeft gevonden requirant voor het leven van die rechten te ontzetten;

Vernietigt de bestreden sententie doch alleen voor wat betreft de opgelegde doodstraf en het niet opleggen van voormelde bijkomende straffen;

Rechtdoende krachtens art. 105 R.O.;

Gezien, nevens de in de sententie aangehaalde wetsartikelen de artt. 28 Sr. en 7, 8 en 9 B.B.S.;

Veroordeelt requirant tot eene gevangenisstraf voor den tijd van twintig jaren, met bepaling dat hij de laatste vijftien jaren van deze straf in een Rijkswerkinrichting zal ondergaan;

Ontzet hem van de rechten van het bekleeden van ambten en van het dienen bij de gewapende macht voor den duur van het leven.

No. 707.

BIJZONDERE RAAD VAN CASSATIE
(Eerste Kamer), 23 October 1946. (Mrs. Haga, Prof. van Brakel, Prof. Pompe, Prof. Feber, Vice-Adm. Heeris).

Blootstellen aan vervolging van een illegalen werker met den dood als gevolg door bij verhoor door den S.D. ten aanzien van dien illegalen werker onnodige mededeelingen te doen. Beroep op overmacht verworpen.

Handhaving van de sententie, waarbij het Hof heeft veroordeeld tot een jaar gevangenisstraf.

(B.B.S. art. 26.)

Op het beroep van Kitty Meigatter, kantoorbediende, wonende te Amsterdam, requirant van cassatie tegen een sententie van het Bijzonder Gerechtshof te Amsterdam, vijfde Kamer van den 13den Mei 1946, waarbij zij werd schuldig verklaard aan: „1. Gedurende den tijd van den huidige oorlog opzettelijk een ander blootstellen aan opsporing, vervolging, vrijheidsberoving of -beperking, eenige straf of eenigen maatregel door of vanwege den vijand, diens helpers of een persoon, als in artikel 21 bedoeld”, welk feit:

a. vrijheidsberoving van langer dan een maand,

b. den dood tengevolge heeft gehad, meermalen gepleegd.

2. „opzettelijk in tijd van oorlog, den vijand hulp verleenen, meermalen gepleegd” en met toepassing van de artikelen 28, 57 en 10° Sr., en 8, 9, 11, 22 en 25 B.B.S., werd veroordeeld tot een gevangenisstraf voor den tijd van één jaar.

De Bijzondere Raad van Cassatie, enz.

Gehoord het verslag van den Raadsheer Pompe; enz.

Gelet op de middelen van cassatie, voorgesteld bij schriftuur, luidende:

I. S. althans v. t. van de artt. 102 Sr., 11, 26 en 22 B.B.S., juncto art. 40 Sr., doordat het Bijzonder Gerechtshof, blijkens zijne sententie, wettig en overtuigend bewezen heeft geacht dat de verdachte het haar bij dagvaarding ten laste gelegde heeft begaan en dat het aldus bewezene uitmaakt:

1. gedurende den tijd van den huidige oorlog opzettelijk een ander blootstellen aan opsporing, vervolging, vrijheidsberoving of -beperking, eenige straf of eenigen maatregel door of vanwege den vijand, diens helpers of een persoon, als in art. 21 bedoeld, welk feit:

a. vrijheidsberoving van langer dan een maand,

b. den dood ten gevolge heeft gehad, meermalen gepleegd.

2. opzettelijk in tijd van oorlog den vijand hulp verlenen, meermalen gepleegd; en voorts het bewezene en deze verdachte, voor zoover het te haren aanzien bewezene, deswege strafbaar heeft verklaard en daarbij het beroep op overmacht door deze verdachte verworpen heeft; een en ander ten onrechte, omdat de verdachte onder zoodanigen psychologischen dwang heeft gehandeld dat zij inderdaad door overmacht tot het begane feit is gedrongen geworden, waardoor zij in elk geval niet kan geacht worden opzettelijk een ander aan de bovengenoemde gevolgen te hebben blootgesteld noch opzettelijk den vijand hulp te hebben verleend.

II. Beroep doende op artikel 15 Besluit op de Bijzondere Gerechtshoven, juncto artikel 99 Wet R.O.; S. althans v. t. der artt. 1, 2, 8, 9, 11, 22, 26 en 27 B.B.S., daar de door het Hof aan verdachte opgelegde straf van een jaar gevangenisstraf niet geacht kan worden te beantwoorden aan den ernst van het misdrijf, de omstandigheden, waaronder het is begaan en den persoon en de persoonlijke omstandigheden van de veroordeelde.

Geheard den Advocaat-Fiscaal namens den Procureur-Fiscaal in zijn conclusie, strekkende tot vernietiging van de sententie voor wat betreft de duur van de opgelegde gevangenisstraf en bepaling van deze laatste op 4 maanden:

O. dat bij de bestreden sententie ten laste van requirante bewezen is verklaard: „dat zij te Amsterdam op of omstreeks 2 November 1944 als Nederlandsche in den zin van art. 83 Sr. opzettelijk gedurende den tijd van den op 10 Mei 1940 aangevangen oorlog van Duitschland tegen Nederland ten voordeele van den vijand aan den S.D. te Amsterdam het adres bekend heeft gemaakt van T. J. Lambrechtsen van Ritthem, hoewel zij wist, dat deze door den S.D. wegens illegale werkzaamheden werd gezocht, en eveneens opzettelijk ten voordeele van den vijand aan den S.D., naam en adres heeft genoemd van Ada Maria Schotte (haar, verdachte, bekend onder den naam van Sonia Schotte), welke voornoemden Lambrechtsen bij diens illegale werkzaamheden behulpzaam was en aldus:

1. opzettelijk voornoemden T. J. Lambrechtsen van Ritthem en Ada Maria Schotte heeft blootgesteld aan opsporing, vervolging, vrijheidsberoving en/of eenige andere straf of maatregel een en ander door of vanwege den vijand, welke feit de vrijheidsberoving van meer dan één maand van Ada Maria Schotte en de dood van T. J. Lambrechtsen van Ritthem tengevolge heeft gehad;

2. opzettelijk gedurende den tijd van voormelden oorlog den vijand hulp heeft verleend in zijn streven het verzet tegen de Duitse bezetting en overheersching van Nederland tegen te gaan”;

O. ten aanzien van het eerste middel, dat het Hof requirant's beroep op overmacht uit hoofde van psychischen dwang heeft verworpen met de navolgende overwegingen:

O. dienaangaande, dat het Hof voorop wil stellen, dat strafrechtelijk niet de eisch gesteld mag worden, dat men zich gedurende de bezettingsjaren als een held heeft gedragen, doch wel van ieder Nederlander verlangd moet worden, dat men een zeker minimum van weerstand heeft geboden aan den vijand, vooral en in de eerste plaats waar het ging om dood of leven van goede vaderlanders;

O. dat het in casu aan verdachte Meigatter, blijkens haar eigen opgaven ter terechtzitting, volkomen duidelijk is geweest, dat de S.D. er veel prijs op stelde om Lambrechtsen van Ritthem in handen te krijgen; dat voorts de S.D.-ambtenaren haar gezegd hadden, dat die Lambrechtsen van Ritthem lid was van een K.P. en twee Duitschers had gedood;

dat het Hof dan ook aanneemt, dat verdachte Meigatter zich zeer wel bewust is geweest, dat indien Lambrechtsen van Ritthem door den S.D. zou worden gearresteerd, deze zijn daden tegen den bezetter met den dood zou moeten bekoopen;

O. dat dan ook op verdachte Meigatter de plicht rustte om alles, wat in haar vermogen lag te doen, ten einde Lambrechtsen van Ritthem dat lot te besparen;

O. voorts, dat verdachte Meigatter volkomen onnoodig heeft medegedeeld, dat getuige Schotte, van wier bestaan de S.D. tot dan niets afwist, een koerierster van Gil was;

O. dat verdachte Meigatter zich er nu op beroept, dat zij tijdens haar verhoor door den S.D. zoodanig in angst is gebracht door de bedreigingen, dat vanwege den S.D. haar woning in brand gestoken en haar moeder gearresteerd zou worden, dat zij de bewezen verklaarde mededeelingen aan den S.D. wel heeft moeten doen;

O. dat het Hof niet zonder meer bewezen acht, dat de door verdachte Meigatter beweerde bedreigingen ook inderdaad in zoo sterken vorm door den S.D. zijn geuit; dat het Hof echter wel wil aannemen, dat verdachte Meigatter zich in groote moeilijkheden heeft bevonden, maar nochtans van oordeel is, dat nu het hier menschelijkerwijs gesproken toch van de mededeelingen van

verdachte aan den S.D. afhing of Lambrechtsen van Ritthem — volgens eigen opgave van verdachte een vriend van haar — door den vijand gedood zou worden of niet en of getuige Schotte gearresteerd zou worden of niet, redelijkerwijs van verdachte Meigatter gevegd kon worden dat, waar het van algemeene bekendheid was, dat de S.D. tot methode had onmiddellijk met de strengste maatregelen te dreigen, doch het meerdere malen bij bedreigingen liet, zij tenminste afwachtte of en in hoeverre de S.D. zijn bedreigingen effectueerde, in welke geval zij het nog van den aard der door den S.D. te nemen maatregelen had kunnen laten afhangen of zij ter voorkoming daarvan het leven van Lambrechtsen van Ritthem en de vrijheid van getuige Schotte wilde offeren;

dat verdachte Meigatter door zonder meer te zwichten voor de door den S.D. tot haar gerichte dreigementen te gemakkelijk haar belangen heeft veilig gesteld ten koste van, het leven en de vrijheid van strijders in het ondergrondse verzet tegen den vijand en daarmede gebleven is beneden het minimum van weerstand, dat in een totalen oorlog, ook een vrouw heeft te bieden, wil zij niet strafbaar zijn;

dat de Raad van oordeel is dat het Hof op deze gronden terecht het beroep op overmacht heeft verworpen;

dat toch, ook al zouden van de zijde van den S.D. de genoemde dreigementen (waarvoor requirante binnen enkele uren zwichtte) zijn geuit, het groote belang dat op het spel stond, met name het leven van een illegaal werker, requirante ertoe had moeten brengen, aan den S.D. niet de betreffende inlichtingen te verstrekken zoolang die dreigementen geen vastere vorm aannamen;

dat deze eisch te meer mag worden gesteld aan requirante, die zich in het werk van haar illegale vrienden had laten betrekken, zoodat op haar zwijgzaamheid te meer moest kunnen worden gerekend;

dat haar uitlating tegenover den S.D., dat degene, die haar tot stengunpapier bracht, Sonja Schotte heette, woonde op het adres Dintelstraat 120 I en de koerierster van Gil was, terwijl zij toch had kunnen volstaan met de mededeeling, dat genoemd papier haar door een haar onbekend meisje was gebracht, er op wijst, dat zij zonder noodzaak aan den S.D. bijzonderheden bekend maakte, hetgeen mede een licht werpt op haar mededeeling betreffende Lambrechtsen van Ritthem (Gil);

O. ten aanzien van het tweede middel, dat ook al is hier geen sprake van moedwillig verraad, de Raad gelet op de wijze waarop requirante het leven van een illegaal werker, die daardoor ook den dood vond, op het spel zette, de aan requirante opgelegde straf juist oordeelt, en alleen termen aanwezig acht ten tijde, door requirante in bewaring doorgebracht, op haar straf in mindering te brengen op de wijze zooals hierna aan te geven;

Gezien art. 27 Sr.;

Bepaalt dat de tijd, door de veroordeelde

voor de tenuitvoerlegging van de uitspraak in bewaring doorgebracht, bij de uitvoering van de haar opgelegde gevangenisstraf tot een gedeelte van dertig dagen, zal worden in mindering gebracht.

No. 708.

BIJZONDERE RAAD VAN CASSATIE
(Tweede Kamer), 18 November 1946.
(Mrs. Prof. Verzijl, Halbertsma, Veegens, Vice-Adm. Vos, Kol. Tollenaar).

Hulpverlening aan den vijand als landwachter.

Beroep op ambtelijk bevel verworpen.

Verlaging van de straf van tien tot zes jaren.

(S. artt. 43, 102.)

Op het beroep van Rikkert Jakob Schuuringa, radiotechnicus, wonende te Zuidhorn, thans in bewaring gesteld in de Strafgevangenis te Scheveningen, requirant van cassatie tegen een sententie van het Bijzonder Gerechtshof te Leeuwarden, van den 10den Juli 1946, waarbij hij werd schuldig verklaard aan: „In tijd van oorlog den vijand hulp verleenen”, en met toepassing van de artt. 28, 31, 36 en 102 Sr., en 1, 2, 7, 8 en 9 B.B.S., werd veroordeeld tot een gevangenisstraf voor den tijd van tien jaren, geheel te ondergaan in een Rijkswerkinrichting, en met ontzetting van het recht tot het kiezen en de verkiesbaarheid bij krachtens wettelijk voorschrift uitgeschreven verkiezingen voor het leven.

De Bijzondere Raad van Cassatie, enz.;

Gehoord het verslag van den Raadsheer Vos, enz.;

Gelet op de middelen van cassatie, voorgesteld bij schriftuur, luidende:

1. S., althans v. t. van de artt. 43 en 91 Sr. en 348, 350, 352, 358 en 359 Sv., doordat het Hof verdachte ten aanzien van de onderdeelen sub 5, 6 en 7 der dagvaarding strafbaar oordeelde, ofschoon hij, toen hij rijwielen vorderde, zulks heeft gedaan op ambtelijk bevel van den burgemeester van Zuidhorn en tegen afgifte van een door dezen burgemeester verstrekt bewijs, en hij bij het verrichten van wachtdiensten bij de zoogenaamde putjesgravers en bij het innemen van persoonsbewijzen, eveneens handelde op ambtelijk bevel van denzelfden burgemeester.

2. S., althans v. t. van art. 359 Sv., daar de door het Hof gebezigde formule niets vermeldt over de redenen, welke in deze zaak tot de opgelegde straf hebben geleid;

3. S., althans v. t. van de artt. 1, 2, 7, 8, 9 en 11 B.B.S. en van art. 102 Sr., daar het Hof een straf heeft opgelegd, welke niet geacht kan worden te beantwoorden aan den ernst van het misdrijf, de omstandigheden, waaronder het is begaan en den persoon en de persoonlijke omstandigheden van den veroordeelde;

Gehoord den Advocaat-Fiscaal namens den Procureur-Fiscaal in zijn conclusie strekkende tot verwerping van het beroep;

O. dat bij de bestreden sententie ten laste van requirant is bewezen verklaard: „dat hij in de provincie Groningen, althans elders in Nederland in of omstreeks de jaren 1944 en/of 1945, in ieder geval gedurende den tijd van den huidige oorlog als bedoeld in art. 23 B.B.S., meermalen telkens opzettelijk, terwijl Nederland alstoen met Duitschland in oorlog was, als lid van de Landwacht Nederland, althans der Nederlandsche Landwacht ten voordeele van den Duitschen vijand;

1. tezamen en in vereeniging met meerdere landwachters een huiszoeking heeft verricht te Brittil, gemeente Zuidhorn bij K. Dijkinga en aldaar een niet ingeleverd radiotoestel heeft inbeslaggenomen;

2. tesamen en in vereeniging met een of meer landwachters een huiszoeking heeft verricht bij Jan Wiersma te Ezinge, en aldaar een niet ingeleverd radiotoestel heeft inbeslaggenomen;

3. tesamen en in vereeniging met een of meer landwachters een huiszoeking heeft verricht bij een zekere Ploeg te Den Ham, gemeente Aduard, alwaar een onbruikbaar radiotoestel werd inbeslaggenomen;

4. onder de gemeente Oldehove bij een schipper, genaamd Wijdeveld, een onderzoek aan boord heeft ingesteld tesamen met een of meer landwachters en een niet ingeleverd radiotoestel heeft inbeslaggenomen;

5. tesamen met een of meer landwachters rijwielen heeft gevorderd waarvan gelijk hem, verdachte, bekend was, er eenige bestemd waren voor Duitsch spoorwegpersoneel;

5. tesamen en in vereeniging met een of meer andere landwachters, althans hij, verdachte alleen, wachtdiensten heeft verricht bij personen, die aangehouden waren voor het verrichten van werkzaamheden voor de O. T., de zoogenaamde putjesgravers;

7. tesamen en in vereeniging met een of meer andere landwachters althans hij, verdachte, alleen, persoonsbewijzen heeft ingenomen van personen, welke niet waren opgekomen voor de O.T.-werkzaamheden, onder mededeeling dat deze persoonsbewijzen konden worden teruggehaald bij den Burgemeester, zulks met het doel om gemelde personen langs dien weg te dwingen alsnog werkzaamheden voor de O.T. te gaan verrichten, zulks terwijl hij, verdachte, bij bovenstaande werkzaamheden was uitgerust met een geweer.”

O. ambtshalve en alvorens over te gaan tot behandeling van de middelen:

dat het Hof bewezen heeft verklaard, dat requirant het (geheele) hem te laste gelegde heeft begaan, zonder uitdrukkelijk, met een keuze uit twee alternatieven, tevens te beslissen, of hij de zeven bewezen verklaarde feiten heeft begaan als lid der Landwacht Nederland of als lid der Nederlandsche Landwacht:

dat dit aan een eenvoudige onachtzaamheid te wijten moet zijn, daar uit den inhoud der door het Hof gebezigde bewijsmiddelen met volkomen zekerheid voortvloeit, dat requirant lid is geweest van de Nederlandsche Landwacht en ook alleen uit deze onachtzaamheid, n.l. het niet doen vervallen in de bewezenverklaring van de in de telastelegging voorkomende woorden „van de Landwacht Nederland, althans”, te verklaren is, dat het Hof onmiddellijk op die bewezenverklaring van het aan verdachte te laste gelegde laat volgen een niet-bewezenverklaring, met vrijspraak, van „hetgeen verdachte meer of anders is ten laste gelegd”, — een vrijspraak, die geheel inhoudsloos zou zijn, indien de Raad zou aannemen, dat het Hof de keuze uit het alternatief inderdaad in het midden heeft gelaten:

dat deze slotsom nog wordt bevestigd door het feit, dat het Hof requirant — en wel terecht — van de beide kiesrechten heeft ontzet, wat, in verband met de gevestigde rechtspraak van den Raad, ook door het Hof zelf rechtens niet meer mogelijk geacht zou zijn, indien requirant lid van de Landwacht Nederland ware geweest:

O. voorts ten aanzien van het eerste middel.

dat requirant daarbij stelt, dat hij wegens de hem onder 5, 6 en 7 der telastelegging verweten en te zijnen laste bewezen verklaarde feiten, bestaande in het vorderen van rijwielen, het verrichten van wachtdiensten bij gedwongen graafarbeid en het innemen van persoonsbewijzen ter controle van vorderingen bij de diensten bij de O.T., een en ander ten voordeele van den Duitschen vijand, niet strafbaar zou zijn, omdat hij die feiten, begaan tijdens zijn dienst bij de Landwacht, zou hebben verricht ter uitvoering van ambtelijke bevelen, hem gegeven door den burgemeester van Zuidhorn;

dat in dit verweer blijkbaar is te lezen een beroep op art. 43 Sr., en wel op het eerste lid daarvan, krachtens hetwelk niet strafbaar is hij die een feit begaat ter uitvoering van een ambtelijk bevel, gegeven door het daartoe bevoegd gezag;

dat ter beoordeeling van de juistheid van dit verweer allereerst dient te worden onderzocht, of in het onderhavige geval deze bevelen van den burgemeester waren ambtelijke bevelen in den zin van art. 43 Sr., en zoo ja, of zij bevoegdelijk waren gegeven;

O. nu ten aanzien van het eerste punt, dat van een ambtelijk bevel in eigenlijken zin alleen dan kan gesproken worden, wanneer hij, die het bevel geeft, tot dengene, wien het gegeven wordt, op dat oogenblik staat in een, zij het ook niet blijvende, verhouding van hoogere tot lagere in een publiekrechtelijk hiërarchisch verband, en dat daarmede bij wege van analogie kan worden gelijkgesteld het geval van een bevel, door eenig orgaan der overheid krachtens de wet, maar buiten eenig ambtelijk verband,

gericht tot een persoon, aan hef gezag dier overheid onderworpen;

dat in het onderhavige geval noch de eene, noch de andere figuur zich voordoet;

dat de eerste zich niet voordoet omdat de burgemeesters niet krachtens eenige wettelijke regeling bevelsmacht als meerderen hadden over leden van de Nederlandsche Landwacht als ondergeschikten;

dat dit rechtstreeks voortvloeit uit den brief van Rauter van 19 November 1943 aan den Directeur-Generaal van Politie Schrieke, volgens welk punt I, 4) „eine Unterstellung von Angehörigen der Landwacht unter die „örtliche Polizei nicht stattfindet“;

dat de tweede figuur zich niet voordoet, omdat ook in zijn hoedanigheid van plaatselijke overheid de burgemeester niet krachtens eenige geldende bepaling bevoegd was om eigener gezag het verrichten van vorderingen, bewakingsdiensten en persoonsbewijzencontrole te bevelen aan personen binnen zijn gemeente;

dat derhalve van een ambtelijk bevel in den zin van art. 43 Sr. ten deze niet kan worden gesproken en requirants beroep op de disculperende werking van zoodanig bevel derhalve reeds daarom niet opgaat;

O. overigens, dat zelfs al ware in dezen wel sprake geweest van een ambtelijk bevel, dit niet bevoegd gegeven zou zijn, omdat — ook al wortelt het gezag van een burgemeester zelf in het Nederlandsche recht — niettemin aan zijn bevelen elk rechtsgezag ontzinkt, wanneer hij die geeft krachtens een aangematigde bevoegdheid ten bate van den vijand of ten bate van een organisatie, welke taak van dienstbaarheid aan 's vijands belangen vast staat; dat tegenover dergelijke bevelen een ieders persoonlijke verantwoordelijkheid krachtens de strafwet ten volle blijft bestaan;

O. ten slotte, dat, voor zoover het cassatiemiddel en zijn nadere toelichting mochten bedoelen een beroep te doen op het tweede lid van art. 43 Sr. het middel — zelfs indien het voldoende feitelijken grondslag zou hebben om in cassatie te kunnen worden onderzocht — niet als juist zou kunnen worden erkend, omdat van iemand, die geheel vrijwillig en welbewust betrekkingen aanknoopt met een landsverraderlijke organisatie als de Nederlandsche Landwacht, geen goede trouw kan worden aangenomen ten aanzien van zijn bewering, dat hij bevelen van meerderen in een dergelijke organisatie als bevoegd gegeven beschouwde, en hij dus de gevolgen van vrijwillige dienstneming daarbij niet met een beroep op in die organisatie van meerderen ontvangen bevelen van zich kan afwentelen;

O. ten aanzien van het tweede middel:

dat het Hof in zijne overwegingen wel iets vermeldt over de redenen, welke in deze zaak tot de opgelegde straf hebben geleid, al zijn die redenen uiterst summier aangegeven;

dat de Raad met den requirant van oor-

deel is, dat een uitvoeriger vermelding van de gronden voor een bepaalde strafoplegging gewenscht is, maar dat een mogelijk gebrek van de sententie in dit opzicht niet tot vernietiging behoeft te leiden, omdat de Raad bevoegd is, de aan requirant op te leggen straf zelfstandig te bepalen;

O. nu ten aanzien van het derde middel betreffende de strafmaat:

dat wat van den persoon van den requirant en den ernst van zijn gedragingen is komen vast te staan, den Raad aanleiding geeft, dit middel in zooverre gegrond te achten, dat die gedragingen met een gevangenisstraf van zes jaren, met aftrek van de ondergane bewaring voldoende zullen zijn geboet;

dat immers van eenige uitoefening van terreur niets is gebleken, requirant's optreden weinig ernstige gevolgen heeft gehad en ook van goede daden en eigenschappen is gebleken;

O. ambtshalve dat ook de qualificatie van het bewezenverklaarde verbetering behoeft; Vernietigt de bestreden sententie, doch alleen voor zooveel de qualificatie en de opgelegde hoofdstraf betreft;

Rechtdoende krachtens art. 105 R. O.:

Mede gezien art. 27 Sr.;

Qualificeert het ten laste van requirant bewezen verklaarde als: „het voortgezette misdrijf van het opzettelijk gedurende den tijd van den huidige oorlog den vijand hulp verleen“;

Veroordeelt den requirant tot een gevangenisstraf van zes jaren, geheel te ondergaan in een Rijkswerkinrichting, met bepaling, dat de tijd, door hem sinds 20 Mei 1945 tot aan de tenuitvoerlegging van dit arrest in bewaring doorgebracht, op den duur dier straf geheel in mindering zal worden gebracht;

Verwerpt het beroep voor het overige.

No. 709.

BIJZONDERE RAAD VAN CASSATIE
(Eerste Kamer), 27 November 1946. (Mrs. Haga, Prof. van Brakel, Prof. Pompe, Prof. Feber, Luit.-Kol. van Driest).

Illegaal werker, in de feitelijke macht van de S.D., doet mededeelingen omtrent plaats, waar door verzetsorganisaties wapens verborgen zijn. Opzettelijke hulpverlening aan den vijand, daar bij requirant de wetenschap, dat de vijand van zijn mededeelingen voordeel zou hebben, bestond.
De Raad acht hierom onderzoek noodig in verband met requirants beroep op overmacht.

(Sr. artt. 102, 40.)

Op het beroep van:

I. Den Procureur-Fiscaal bij het Bijzondere Gerechtshof te Amsterdam;

II. Jan Willem Brouwer, bedrijfsleider, wonende te Amsterdam. requiranten van

cassatie tegen een sententie van het Bijzondere Gerechtshof te Amsterdam, van den 30sten Augustus 1946 waarbij requirant sub II werd schuldig verklaard aan: „Opzettelijk in tijd van oorlog den vijand hulp verlenen” meermalen gepleegd, en met toepassing van de artt. 27, 28, 57 en 102 Sr., en 1, 2, 8, 9, 11, 22 en 28 B.B.S. werd veroordeeld tot een gevangenisstraf voor den tijd van één jaar, met bepaling dat de tijd door veroordeelde voor de tenuitvoerlegging van deze uitspraak als politiek verdachte van zijn vrijheid is beroofd geweest geheel bij de uitvoering van de hem opgelegde gevangenisstraf zal worden in mindering gebracht, en met ontzetting van het recht tot het kiezen en de verkiesbaarheid bij krachten wettelijk voorschrift uitgeschreven verkiezingen, het bekleeden van ambten en het dienen bij de gewapende macht voor den duur van zes jaren.

De Bijzondere Raad van Cassatie, enz.;
Gehoord het verslag van den Raadsheer van Brakel, enz.;

Gelet op het middel van cassatie, door den eersten requirant voorgesteld bij schriftuur, luidende:

S., althans v. t. van de artt.: 9 en 102 Sr., 1, 2, 11 en 22 B.B.S. doordien het Bijzonder Gerechtshof in stede van den verdachte te veroordelen tot een langdurige gevangenisstraf zooals door ondergeteekende werd gevorderd, den verdachte heeft veroordeeld tot een gevangenisstraf voor den tijd van 1 jaar, welke straf naar dezerzijdsch inzicht niet geacht kan worden te beantwoorden aan den ernst van het misdrijf, de omstandigheden waaronder het is begaan, en den persoon en de persoonlijke omstandigheden van den verdachte:

Gelet op het middel van cassatie, namens den tweeden requirant voorgedragen luidende:

S., althans v. t. van de artt. 102, subsidiair 40 Sr., 338, 339, 343 Sv., 1, 2, 22 B.B.S., omdat de door verdachte begane feiten niet het in art. 102 Sr. als „opzettelijk in tijd van oorlog den vijand hulp verlenen” gequalificeerde misdrijf opleveren, aangezien niet bewezen is de opzet van verdachte om den vijand hulp te verlenen, doch slechts de feitelijke ter beschikking stelling van de gerelateerde wapens (art. 22 B.B.S.); terwijl in tegendeel is komen vast te staan, dat verdachte door het beschikbaar stellen van eenige wapendepots, grootere belangen van de illegaliteit en speciaal van de organisatie „Vrij Nederland” heeft willen redden en gered;

2. omdat het Bijzonder Gerechtshof het wettig en overtuigend bewijs, dat verdachte opzettelijk gedurende den tijd van oorlog den vijand hulp verleend heeft en dat daarbij geen strafuitsluitingsgronden zijn gebleken, in hoofdzaak heeft gegrond op de mededeelingen van de leiders van den S.D. te Amsterdam, Rühl en Viebahn, die kennelijk in strijd met de waarheid hebben verklaard, nimmer eenige feitelijke of psychische drang op verdachte te hebben uitgeoefend

(en dit in hun eigen belang ook nimmer zullen toegeven), terwijl uit de sententie niet blijkt, dat het Bijzonder Gerechtshof heeft overwogen de verklaringen van de getuigen-deskundigen van Randwijk en Wellensiek ten aanzien van de handelingen en methodes van den S.D. en de situatie, waarin verdachte tijdens en na zijn gevangenschap verkeerde;

3. subsidiair, omdat verdachtes beroep op overmacht wel degelijk gegrond is in de door hem, den getuige Viebahn, de getuige A. C. Brouwer-de Graaf en de getuigendeskundigen van Randwijk en Wellensiek aangevoerde feiten en wetenschap, waaruit is komen vast te staan, dat van den illegaal werker, die in de feitelijke macht van den S.D. verkeert en waarvan de S.D. de wetenschap heeft bekomen, dat hij belangrijke gegevens zal kunnen mededeelen, redelijkerwijs niet behoeft gevegd te worden, weerstand te blijven bieden aan de feitelijke en psychischen dwang van den S.D.;

Gehoord den Advocaat-Fiscaal namens den Procureur-Fiscaal in zijn conclusie dat de Raad een voorlichtingsrapport zal inwinnen bij de commissie bedoeld, in de circulaire van het Ministerie van Justitie 2e afdeling A. No. 1233;

O. dat bij de bestreden sententie ten laste van den tweeden requirant is bewezen verklaard: „dat hij te Amsterdam, gedurende de laatste maanden van het jaar 1944 en de eerste maanden van 1945 opzettelijk gedurende den tijd van den op 10 Mei 1940 aangevangen oorlog van Duitschland tegen Nederland, ten voordeele van den vijand aan beambten van den Sicherheitsdienst;

A. heeft medegedeeld, dat in een boerderij in den Grooten IJpolder wapens, bestemd voor een illegale verzetsorganisatie waren opgesloten en verborgen, en zoodanige aanwijzingen en aanduidingen omtrent die boerderij heeft gegeven, dat de Sicherheitsdienst deze wapens heeft gevonden en inbeslaggenomen;

D. heeft medegedeeld dat in het Oude Entrepotdok wapens, bestemd voor een illegale verzetsgroep waren opgeslagen en verborgen, en zoodanige aanwijzingen en inlichtingen omtrent C. H. de Jong wien de juiste bergplaats van deze wapens bekend was, heeft gegeven, dat de Sicherheitsdienst dezen de Jong wist te arresteren, vervolgens de wapens wist te vinden en in beslag te nemen;

en aldus opzettelijk gedurende den tijd van voormelden oorlog den vijand hulp heeft verleend, althans den Staat tegenover den vijand heeft benadeeld, meermalen gepleegd;”

O. ten aanzien van het eerste onderdeel van: het middel van den tweeden requirant (hierna te noemen requirant):

dat in het bewezenverklaarde, hetwelk in het kort inhoudt dat requirant aan den S.D. achtereenvolgens aanwijzingen gaf over een tweetal wapendepots van illegale verzetsorganisaties, op grond van welke aanwijzingen die depots konden worden gevonden en inbeslaggenomen, het opzet tot hulpver-

opening aan den vijand (waarbij het oogmerk tot hulpverlening aan den vijand niet is vereischt) reeds op zich zelve ligt opgesloten, daar deze handelingen uiteraard geschiedden in de wetenschap dat de vijand van het vinden en inbeslagname van de wapenen voordeel zou hebben, en de vraag dus nog slechts kan zijn of er met betrekking tot het bewezenverklaarde strafbare feit een rechtvaardigingsgrond zich heeft voorgedaan;

O. ten aanzien van het tweede onderdeel van het middel, dat het Hof geheel vrij is in zijn feitelijke waardeering van de mate waarin bepaalde getuigen al of niet geloof verdienen, en het Hof evenzeer, zonder dat daarbij eenige nadere overweging noodzakelijk is, verklaringen van getuigen à décharge (in het middel ten onrechte genoemd getuigen-deskundigen) buiten beschouwing kan laten,

O. ten aanzien van het derde onderdeel van het middel, dat het Hof met betrekking tot de vraag of zich bij de door requirant gepleegde feiten overmacht voordeed, heeft overwogen:

„dat verdachte en diens raadsman ter bevrijding van verdachte hebben aangevoerd, dat verdachte tengevolge van tegen hem geuite bedreiging met den dood en arrestatie zijner familie, en mitsdien door overmacht gedwongen, ertoe gekomen is om de in de dagvaarding nader omschreven inlichtingen te verstrekken, doch het Hof dit verweer verwerpt, omdat niet gebleken is, dat toen of kort vóór verdachte zijn mededeeling deed, hij onder zoodanigen feitelijken of psychischen dwang verkeerde, dat hij geacht kan worden uit vrees voor hem of anderen dreigend gevaar te hebben gemeend aldus te moeten handelen, om dat gevaar af te wenden, zulks te minder nu hij nagelaten heeft, toen hij in vrijheid was, de anderen, die hij zegt bedreigd te hebben geacht, te waarschuwen, en met hen overleg te plegen, en dat terwijl hij toch niet de minste zekerheid had dat de Duitschers inderdaad na zijn mededeelingen aan hen, die personen ongemeend zouden laten en daarmee dat gevaar, wat hen betrof, bezworen zou zijn”;

dat de zinsnede in deze overweging, dat niet gebleken is dat requirant onder zoodanigen dwang verkeerde, dat hij geacht kan worden uit vrees voor hem of anderen dreigend gevaar te hebben gemeend aldus te moeten handelen om dat gevaar af te wenden, uitgaat van de stelling, dat de vraag, of iemand al of niet heeft gemeend op een bepaalde wijze te moeten handelen, een criterium voor de aanwezigheid van overmacht oplevert, echter ten onrechte, daar toch niet de vraag of men meende op een bepaalde wijze te moeten handelen, doch of men aldus mocht handelen, aan den uitgeoefenden drang geen weerstand behoefde te bieden, beslissend is in deze;

dat het in het onderhavige geval, zeer wel mogelijk is dat, ook al heeft requirant niet gemeend aldus te moeten handelen, hij toch aldus mocht handelen, waardoor dan alsnog

overmacht zou moeten worden aangemonen;

dat derhalve 's Hof's beslissing omtrent de strafbaarheid van het gepleegde feit niet voldoende met redenen is omkleed, en te dezer zake nog een nieuw onderzoek zal moeten volgen waartoe verwijzing van de zaak noodig is;

Vernietigt de bestreden sententie;

Rechtdoende krachtens art. 106 van de W. v. R. O.;

Verwijst de zaak naar het Bijzonder Gerechtshof te 's-Gravenhage ten einde haar, met inachtneming van de gegeven vrij-spraak, op de bestaande telastelegging te berechten en af te doen.

No. 710.

BIJZONDERE RAAD VAN CASSATIE
(Tweede Kamer), 21 October 1946. (Mrs. Prof. Verzijl, Halbertsma, Veegens, Vice-Adm. Vos, Kol. Tollenaar).

Opzettelijk hulpverlening aan den vijand door het met den vijand sluiten van overeenkomsten tot beschikbaarstelling van arbeiders en het nakomen van deze overeenkomsten met Nederlandsche arbeiders.

Verhooving van de door het Hof opgelegden gevangenisstraf van twee jaar en zes maanden tot drie jaren.

(Sr. art. 102.)

Sententie a quo 2e jaarg. no. 361.

Op het beroep van:

I. Den Procureur-Fiscaal bij het Bijzondere Gerechtshof te Arnhem;

II. Johannes Adrianus Cornelis Luyten, aannemer van bouwwerken, wonende te Nijmegen, thans in bewaring gesteld in de Strafgedangenis te Scheveningen;

requiranten van cassatie tegen een sententie v. h. Bijzondere Gerechtshof te Arnhem van den 5den Juli 1946, waarbij requirant sub II werd schuldig verklaard aan: „Opzettelijk in tijd van oorlog, den vijand hulp verleenen” en met toepassing van de artt. 27 en 102 Sr., 11 B.B.S., werd veroordeeld tot gevangenisstraf voor den tijd van twee jaren en zes maanden met bepaling dat de tijd, door veroordeelde sinds 6 December 1944 in bewaring doorgebracht, bij de uitvoering der hem opgelegde gevangenisstraf in mindering zal worden gebracht, waarbij uiteraard de tijd, gedurende welke verdachte zich door de vlucht aan de bewaring onttrokken heeft, niet in rekening dient te worden gebracht;

De Bijzondere Raad van Cassatie, enz.;

Gehoord het verslag van den Raadsheer Tollenaar; enz.;

Gelet op het middel van cassatie, door den eersten requirant voorgesteld bij schriftuur, luidende:

V. t. en niet toepassing van de artt. 9, 10.

en 102 Sr. en de artt. 1 en 11 B.B.S. door den verdachte niet te veroordeelen tot gevangenisstraf van 12 jaar;

Gelet op de middelen van cassatie, namens den tweeden requirant voorgedragen, luidende:

I. S. althans v. t. van de artt. 350, 358, 359 Sv., 1, 11, 26 B.B.S.

omdat het Bijzonder Gerechtshof het sluiten van overeenkomsten tot beschikbaar stelling van arbeiders en het nakomen van deze overeenkomsten met Nederlandsche arbeiders strafbaar oordeelt als het opzettelijk hulp verleenen aan den vijand;

II. S. althans v. t. van de artt. 1, 2, 8, 9, 11, 22, 26 en 27 B.B.S., daar het Hof een straf heeft opgelegd, welke niet geacht kan worden te beantwoorden aan den ernst van het misdrijf, de omstandigheden, waaronder het is begaan en den persoon en de persoonlijke omstandigheden van den veroordeelde;

Gehoord den Advocaat-Fiscaal namens den Procureur-Fiscaal in zijn conclusie strekkende tot verwerping van beide beroepen;

O. dat bij de bestreden sententie, ten laste van den tweeden requirant is bewezen verklaard: „dat hij in de jaren 1942 en 1943 op plaatsen buiten het Rijk in Europa, terwijl Nederland toen met Duitschland in oorlog was, opzettelijk met de Deutsche ondernemingen Steinkohlenbergwerk „Rheinpreussen“, Sachtleben A.G. für Berghau und Chemische Industrie en met de I. G. Farbenindustrie A.G. overeenkomsten heeft gesloten, zakelijk o.m. inhoudende dat hij, verdachte, zich verplichtte een in ieder dier overeenkomsten afzonderlijk bepaald aantal arbeiders ter beschikking te stellen van de medecontractant, en vervolgens deze overeenkomsten voorzover betreft het ter beschikking stellen van de arbeiders, geheel met gebruikmaking van Nederlandsche arbeiders is nagekomen, waardoor hij, verdachte, opzettelijk in tijd van genoemden oorlog den vijand hulp heeft verleend”;

O. ten aanzien van het eerste middel van requirant Luyten:

dat dit, blijkens de bij pleidooi gegeven toelichting, 's Hof's sententie tracht aan te tasten op den dubbelen grond, dat in requirants gedragingen noch objectief noch subjectief verleening van hulp aan den vijand gelegen zou zijn, aangezien enerzijds de vijand uit die gedragingen eerder nadeel dan voordeel, in elk geval geen voordeel zou hebben getrokken en anderzijds het motief van requirant uitsluitend het belang van de arbeiders zou zijn geweest;

O. nu ten aanzien van de objectieve zijde van requirant's gedragingen;

dat deze neerkwamen op het sluiten en uitvoeren van contracten met voor de Duitse oorlogvoering hoogst belangrijke Duitse mijn- en chemische industrieën tot leverantie van Nederlandsche arbeidskrachten tegen betaling, in vollen oorlogstijd;

dat de ontzaglijke betekenis van steenkolenmijnen en chemische industrieën voor de hedendaagsche oorlogvoering al evenzeer in het oog springt als de dringende behoefte

der oorlogvoerenden aan aanvulling van het algemeene reservoir van menschelijke arbeidskrachten, waaraan voor die oorlogvoering in zoo grooten omvang weerbare mannen moeten worden onttrokken;

dat in een contractueele leverantie van Nederlandsche arbeidskrachten door een Nederlander aan vijandelijke oorlogsindustrieën ter aanvulling van haar slinkende arbeiderspersoneel dus zonder eenigen twijfel een zeer ernstige hulpverleening aan den vijand is gelegen;

dat de algemeene slavenjacht, door Duitschland in geheel Europa georganiseerd, dan ook strekte ter vervulling van een der dringendste Duitse oorlogsbehoeften en elke vrijwillige bevrediging van die behoefte door Nederlanders een duidelijke vorm van zoodanige hulpverleening was;

dat hiertegen niet kan worden aangevoerd, dat, indien requirant zich niet tot dezen handel in menschelijke arbeidskrachten ten behoeve van den vijand had geleend, anderen bij voorbeeld de gewestelijke arbeidsbureaux, ze toch rechtstreeks zouden hebben geleverd;

dat immers een duidelijke hulpverleening aan den vijand niet daardoor minder hulpverleening wordt, dat in geval van een weigering van den dader met meerdere of mindere waarschijnlijkheid een ander die hulp zou hebben verleend;

dat ook de samenwerking van requirant bij zijn leverantie met ambtelijke bureaux, welke ambtenaren voor hun eigen gedragingen verantwoordelijk zijn, aan requirants handelingen het karakter van hulpverleening niet ontnaemt;

dat het derhalve voor de beoordeeling van requirant's gedragingen als hulpverleening aan den vijand, niet het minste verschil maakt, noch of anderen daaraan eveneens hebben deelgenomen, noch of bij zijn eigen onthouding anderen het zouden hebben gedaan;

dat het bij pleidooi betoogde, dat de vijand uit de contractueele levering van arbeiders door requirant in werkelijkheid geen enkel voordeel zou hebben getrokken, ja zelfs per slot van rekening daardoor benadeeld zou zijn, niet alleen niet opgaat, maar ook irrelevant is;

dat immers enerzijds de vijand uiteraard gediend was met georganiseerde levering van arbeiders uit Nederland, de aanwezigheid van arbeid in de Duitse oorlogsindustrie er grooter door werd en het risico voor de werkgevers, dat de arbeiders zich uit ontevredenheid met hun lot aan den arbeid zouden trachten te onttrekken, er door daalde;

dat anderzijds, zelfs al ware de door requirant verleende hulp door andere factoren geheel of gedeeltelijk gecompenseerd, dit aan de beoordeeling van zijn eigen gedragingen als hulpverleening aan den vijand nog niet in den weg zou staan, te minder omdat het uiteindelijke resultaat van al die samenwerkende factoren ten voordeele of ten nadeele volkomen onberekenbaar was;

dat immers de qualificatie van een daad

als hulpverlening aan den vijand afhankelijk is van het karakter van de daad op zich zelve beschouwd en niet van haar feitelijke resultaten onder de mogelijke inwerking van tegenwerkende factoren, welk eindresultaat meestal zelfs niet is vast te stellen;

O. voorts ten aanzien van de subjectieve zijde van requirant's gedragingen:

dat het Hof feitelijk heeft vastgesteld, dat requirant uit den aard der door hem verrichte handelingen heeft moeten begrijpen — dat wil zeggen noodzakelijkerwijs heeft begrepen —, dat hij daarmede in de eerste plaats Duitsche belangen steunde;

dat met deze vaststelling het voor de toepassing van art. 102 Sr. vereischte opzet gegeven is, daar een verder strekkend opzet, in den zin van oogmerk, niet wordt gevorderd;

dat daartegenover requirant's beroep op behartiging van de belangen der Nederlandsche arbeiders als motief voor zijn gedragingen niet afdoende is om zijn handelen buiten het wettelijke begrip van hulpverlening aan den vijand te doen vallen;

dat immers door dit aangevoerde motief aan zijn handelen het karakter van welbewuste verleening van hulp aan den vijand niet ontzinkt, al kan het bij de bepaling van de strafmaat in aanmerking komen;

dat de ernst van deze beweegreden — voor de beoordeeling van het tweede middel van requirant Luyten van belang — echter reeds terstond geschokt wordt door de te zijner ontlasting overgelegde brieven, volgens welke hij in Duitschland werkte „enkel om geld te verdienen”, respectievelijk „uitsluitend uit winstbejag”, wat door de uitkomsten van zijn bedrijf ook in hooge mate aanmerkelijk wordt gemaakt;

dat echter zelfs indien dit motief overschaduwd werd door het streven om Nederlandsche arbeiders onder betere voorwaarden in Duitschland te laten werken — hierboven reeds als een bedenkelijke bevordering van het Duitsche belang bij een vlot functioneerende oorlogsindustrie gewraakt — dit streven niet met opzet van requirant tot hulpverlening aan den vijand uitsluit daar hij dan toch persoonlijke belangen welbewust zou hebben gesteld boven het algemeene belang van den Staat, dat door bevordering van de Duitsche oorlogsindustrie uiteraard ten zeerste werd geschaad;

dat op de bovenaangegeven gronden het eerste middel in zijn beide onderdeelen ongrond moet worden geacht;

O. ten aanzien van het tweede middel van requirant Luyten en het eenige middel van den Procureur-Fiscaal;

dat de Raad in aansluiting aan wat hiervoor reeds bij het eerste middel is te berde gebracht, wel wil aannemen, dat, bij de welbewuste hulpverlening aan den vijand, naast het motief van winstbejag, ook het motief van veraangenaming van het leven der Nederlandsche arbeiders zekere rol heeft gespeeld en dat requirant niet het bepaalde oogmerk heeft gehad om den vijand hulp te verleen;

dat deze overweging den requirant dan

ook kan behoeden voor de zeer zware bestraffing, die hem anders zou moeten treffen;

dat intusschen de door requirant in toepassing gebrachte practijk van formeele contracten met Duitsche ondernemingen tot leverantie van Nederlandsche arbeidskrachten ten dienste van de vijandelijke oorlogsindustrie tegen betaling van een bepaalde som per geleverde arbeidskracht een zoo afkeurenswaardig karakter draagt, dat de door het Hof opgelegde straf den Raad met den Procureur-Fiscaal bij het Hof te laag voorkomt,

dat de Raad echter geen aanleiding vindt de opgelegde straf sterk te verhoogen, omdat de schuld van requirant Luyten in zekeren zin wordt verlicht door het ontbreken van een principieel afwijzende houding van menige ambtelijke instantie tegenover wederrechtelijke Duitsche eischen waardoor alle voor bezettingstijd normale verhoudingen in bedenkelijke mate scheef zijn getrokken;

dat de Raad aan eenig beroep op reeringsinstructies van 1946, waarbij arbeid in Du tschland tot „passend werk” werd verklaard, geen disculpeerende waarde kan toekennen voor den tijd nadat Duitschland zijn misdadigen aanval op Nederland had ondernomen;

dat op grond van een en ander de Raad de opgelegde straf niet verder zal verhoogen dan tot drie jaren, maar daaraan de hieronder aangegeven bijkomende straffen zal verbinden;

dat ook de qualificatie en de regeling van den aftrek der ondergane bewaring verbetering en verduidelijking behoeven;

Vernietigt de bestreden sententie, doch alleen voorzover betreft de opgelegde hoofdstraf, het achterwege laten van passende bijkomende straffen, de bepaling omtrent aftrek van de in bewaring doorgebrachten tijd en de qualificatie;

En in zoverre opnieuw rechtdoende krachtens art. 105 R.O.:

Qualificeert het bewezen verklaarde als: „Opzettelijk gedurende den tijd van den huidige oorlog den vijand hulp verleen”;

Veroordeelt req. Luyten deswege tot een gevangenisstraf van 3 jaren onder bepaling, dat op den duur daarvan in mindering zullen worden gebracht de tijdvakken door hem in bewaring doorgebracht, namelijk enz.;

Ontzet requirant Luyten van het recht tot het kiezen en de verkiesbaarheid bij krachtens wettelijk voorschrift uitgeschreven verkiezingen, het recht tot het bekleeden van ambten en tot het dienen bij de gewapende macht, alles voor den tijd van tien jaren;

Verwerpt de beroepen voor het overige.

No. 711.

BIJZONDERE RAAD VAN CASSATIE
(Tweede Kamer), 21 October 1946. (Mrs. Prof. Verzijl, Halbertsma, Veegens, Vice-adm. Vos, Kol. Tollenaar).

Karakter van het N.S.K.K.

Vernietiging van 's Hof's sententie, waarin wordt overwogen dat het N.S.K.K. in 1941 nog een privaatrechtelijke organisatie was, zoodat toentertijd indiensttreding bij het N.S.K.K. niet als dienstneming bij krijgsmacht, staats- of publieke dienst kon worden beschouwd.

Uit de Deutsche wettelijke voorschriften blijkt, dat het N.S.K.K. reeds sinds 1935 niet was een privaatrechtelijke organisatie, maar een onzelfstandig onderdeel van het publiekrechtelijk lichaam naar Duitsch recht, de N.S.D.A.P.

Van algemeene bekendheid is, dat het N.S.K.K. zich gedurende den oorlog heeft ontwikkeld tot het hulpkorps en onderdeel van de Deutsche krijgsmacht, welke ontwikkeling voor Nederland een aanvang neemt op 20 Januari 1941.

(Sr. art. 101.)

Op het beroep van den Procureur-Fiscaal bij het Bijzondere Gerechtshof te Amsterdam, requirant van cassatie tegen een sententie van het Bijzondere Gerechtshof te Amsterdam, Derde Kamer van den 4den Juni 1946 waarbij Roelof Visser, slager, wonende te Haarlem, thans in bewaring gesteld in de Strafgevangenis te Scheveningen, terzake van het bewezen- doch niet strafbaar verklaarde van alle rechtsvervolging werd ontslagen.

Gehoord het verslag van den Raadsheer Tollenaar; enz.

Gelet op het middel van cassatie, voorgesteld bij schriftuur, luidende:

S., althans v. t. van de artt. 350, 351 en 352 (tweede lid) Sv., artt. 9, 101 en 102 Sr., artt. 11, 22 en 24 B. B. S., doordien het Bijzondere Gerechtshof den verdachte van alle rechtsvervolging heeft ontslagen in stede van hem te veroordeelen;

Gehoord den Advocaat-Fiscaal namens den Procureur-Fiscaal in zijn conclusie dat de Raad de sententie zal vernietigen, het bewezen verklaarde en gerequireerde deswege strafbaar zal verklaren en hem zal veroordeelen tot een gevangenisstraf voor den duur van de ondergane voorloopige bewaring en ontzetting uit het kiesrecht en de verkiesbaarheid voor den duur van het leven:

O. dat bij de sententie, waarvan beroep, ten laste van gerequireerde is bewezen verklaard: „dat hij te Amsterdam in Maart 1941 als Nederlander in den zin van art. 83 Sr., wetende dat Duitschland alstoem Nederland in oorlog was, vrijwillig bij het N.S.K.K. in dienst is getreden, en dat hij te Groningen in Maart 1944 opzettelijk gedurende den tijd van den op 10 Mei 1940

aangevangen oorlog van Duitschland tegen Nederland als lid van de op 12 Nov. 1940 opgerichte Nederlandsche Landwacht meermalen op den openbaren weg heeft deelgenomen aan controle op automobielen”;

O. ten aanzien van het middel:

dat dit opkomt tegen het uitgesproken ontslag van alle rechtsvervolging terzake van de beide bewezen verklaarde feiten, die de Raad één voor één zal behandelen;

dat het Hof, wat betreft de indiensttreding van gerequireerde bij het N.S.K.K., heeft geoordeeld, dat dit korps in 1941 nog een privaatrechtelijke organisatie was en zij, die tot dit korps behoorden, op arbeids-overeenkomst naar burgerlijk recht werkzaam waren, zoodat het toen dienst nemen bij het N.S.K.K. niet als krijgsmacht, staatsdienst of publieke dienst is aan te merken;

dat de Raad dit oordeel niet kan onderschrijven;

dat toch paragraaf 1 van het „Gesetz zur Sicherung der Einheit von Partei und Staat“ van 1 December 1933 (Reichsgesetzblatt 1933 I, bladz. 1016) als volgt luidt:

„1. Nach dem Sieg der Nationalsozialistischen Revolution ist die Nationalsozialistische Deutsche Arbeiterpartei die Trägerin des deutschen Staatsgedankens und mit dem Staat unlöslich verbunden“.

„2. Sie ist eine Körperschaft des öffentlichen Rechts. Ihre Satzung bestimmt der Führer“.

dat ter uitvoering van deze wet is uitgevaardigd de „Verordnung zur Durchführung des Gesetzes zur Sicherung der Einheit von Partei und Staat“ van 29 Maart 1935 (Reichsgesetzblatt 1935 I blz. 502), waarvan paragraaf 1 lid 1 luidt:

„1. Der Nationalsozialistische Deutsche Arbeiterverein (ingetragener Verein) und der Verein Hitler-Jugend-Bewegung (ingetragener Verein) sind im Vereinsregister zu löschen. Die Vermögen dieser Vereins sind ohne Liquidation Vermögen der Nationalsozialistischen Deutschen Arbeiterpartei als Körperschaft des öffentlichen Rechts geworden“;

voorts paragraaf 2:

„Die S.A., die S.S., das Nationalsozialistische Kraftfahrkorps, die Hitler-Jugend (einschließlich des Jungvolks, des Bundes Deutscher Mädel und der Jungmädel), der NS-Deutsche Studentenbund, die NS-Fratenschaft sind Gliederungen der Nationalsozialistischen Deutschen Arbeiter-Partei“;

en paragraaf 4 lid 1:

„1. Die Gliederungen der N.S.D.A.P. besitzen keine eigene Rechtspersönlichkeit und kein eigenes Vermögen.“;

dat uit deze Deutsche wettelijke voorschriften blijkt, dat het N.S.K.K. reeds sinds 1935 niet was een privaatrechtelijke organisatie, maar een onzelfstandig onderdeel van het publiekrechtelijke lichaam naar Duitsch recht, de N.S.D.A.P.;

dat weliswaar paragraaf 1 lid 2 van de bovenaangehaalde Deutsche wet van 1 December 1933 is ingetrokken bij den „Erlaß des Führers der Nationalsozialistischen

Deutschen Arbeiterpartei" van 12 December 1942 (Reichsgesetzblatt 1942 I blz. 733)", maar dat de strekking van die in-trekking niet was de partij wederom tot een privaatrechtelijke vereeniging te maken, doch integendeel haar een andere publiekrechtelijke positie, van hoogere orde, té verlenen, naar blijkt uit paragraaf III van dien Erlaas, luidende als volgt:

„Am allgemeinen Rechtsverkehr nimmt die Partei nach Massgabe der für den Staat geltenden Rechtsvorschriften teil, soweit für sie nicht eine Sonderregelung besteht oder getroffen wird“;

dat bovendien dit punt ten deze niet meer van belang is, daar het N.S.K.K. intusschen een militair karakter had aangenomen;

dat het toch van algemeene bekendheid is, dat het N.S.K.K. zich gedurende den oorlog heeft ontwikkeld tot een hulpkorps en onderdeel van de Deutsche krijgsmacht, welks leden onderworpen waren aan het Deutsche militaire straf- en tuchtrecht;

dat de aanvang van deze ontwikkeling, voor wat Nederland betreft, kan worden gesteld op 20 Januari 1941, toen de eerste Nederlanders in georganiseerd verband dienst namen in het op militairen leest geschoeide transportkorps, georganiseerd door het N.S.K.K. (blijkens bericht in het Vaderland en het Nationale Dagblad van 19 Januari 1943, ook te vinden in Keesings Historisch Archief);

dat het militaire karakter aan deze formatie dan ook niet is verleend door de Verordening van den Rijkscommissaris voor het bezette Nederlandsche gebied no. 135/1941, gelijk deze is aangevuld door diens Verordening no. 45/1942, of door de Verordening van dien Rijkscommissaris no. 137/1942, met de aanvulling bij diens verordening no. 11/1943, maar door die Verordeningen wordt bevestigd;

dat de bestreden sententie derhalve op dit punt niet in stand kan blijven;

dat het middel echter ongegrond is, voor zoover het zich keert tegen het uitgesproken ontslag van rechtsvervolgving ter zake van het tweede bewezen verklaarde feit;

dat toch de telastelegging niet inhoudt, dat gerequireerde op den openbaren weg automobielen heeft gecontroleerd met het oog op de naleving van Deutsche voorschriften, en het Hof gerequireerde heeft vrijgesproken van de hem te laste gelegde omstandigheid, dat hij die contrôle-werkzaamheden ten voordeele van den vijand zou hebben uitgeoefend, welke vrijspreek in cassatie moet worden geëerbiedigd;

Vernietigt de bestreden sententie, doch alleen voor zoover het eerste bewezen verklaarde feit daarbij niet strafbaar is verklaard en gerequireerde te dier zake van alle rechtsvervolgving is ontslagen;

Rechtdoende krachtens art. 105 R. O.:

Qualificeert het bewezene als „gedurende den tijd van den huidige oorlog als Nederlander vrijwillig in krijgsdienst treden bij eene buitenlandsche mogendheid, wetende, dat deze met Nederland in oorlog is“, strafbaar krachtens art. 101 Sr.;

O. dat gerequireerde deswege strafbaar is, nu niet is gebleken van eenige omstandigheid, die de strafbaarheid van het feit of van gerequireerde zou uitsluiten of opheffen;

O. dat de Raad met het oog op den korten duur van gerequireedes dienst bij het N.S.K.K. in 1941, zijn persoon en zijn moeilijke huiselijke omstandigheden meent te kunnen volstaan met oplegging van gevangenisstraf en ontzetting van rechten voor na te melden tijd, onder aftrek van de door hem ondergane bewaring;

Mede gezien de artt. 27 en 28 Sr., 1, 8, 9 en 11 B.B.S.;

Veroordeelt gerequireerde te dier zake tot gevangenisstraf voor den tijd van een jaar en zes maanden, met bepaling dat de tijd, door hem sinds 8 Mei 1945 in bewaring doorgebracht, bij de tenuitvoerlegging van dit arrest geheel zal worden in mindering gebracht;

Ontzet hem van de rechten tot het bekleeden van ambten en om te dienen bij de gewapende macht voor den tijd van tien jaren.

No. 712.

BIJZONDERE RAAD VAN CASSATIE
(Tweede Kamer), 4 November 1946. (Mrs. Prof. Verzijl, Halbertsma, Veegens, Vice-Adm. Vos, Kol. Tollenaar).

ZAAK HEEREMA.

Requirant heeft zich na den aanval van Duitschland op Nederland uit volle overtuiging, volkomen vrijwillig en volledig aan de Deutsche zijde geschaard o.a. door dienstneming bij de Waffens S.S., maar is in den loop van de bezetting geheel omgeslagen en heeft nuttig werk verricht bij de Nederlandsche verzetsbeweging, waarbij hij zijn leven op het spel heeft gezet.

Uitgebreide motiveering van de strafmaat.

Verlaging van de door het Hof opgelegde gevangenisstraf van twee jaren met aftrek van de doorgebrachte bewaring tot één jaar en twee maanden met aftrek en onmiddellijke invrijheidstelling.

(Sr. art. 101.)

Sententie a quo 2e Jaarg. no. 441.

Op het beroep van Pieter Schelte Heerema, ingenieur, wonende te 's-Gravenhage, thans in bewaring gesteld in de Strafgevangenis te Scheveningen, requirant van cassatie tegen een sententie van het Bijzonder Gerechtshof te 's-Gravenhage van den 25sten Juli 1946, waarbij hij werd schuldig verklaard aan: „Als Nederlander vrijwillig in krijgsdienst treden bij eene buitenlandsche mogendheid, wetende dat deze met Nederland in oorlog is“, en met toepassing van de artt. 27 en 101 Sr. en 1 en 2 B.B.S., werd veroordeeld tot een gevangenisstraf voor

den tijd van twee jaren, met bepaling, dat de tijd door den veroordeelde tot op den dag dezer uitspraak in Nederland in bewaring doorgebracht, bij de uitvoering der hem opgelegde gevangenisstraf in mindering zal worden gebracht.

De Bijzondere Raad van Cassatie, enz.;

Gehoord het verslag van den Raadsheer Tollenaar, enz.;

Gelet op het middel van cassatie, voorgesteld bij schriftuur, luidende:

V. t. der artt. 1, 8, 11 en 22 B. B. S., daar het Hof een straf heeft opgelegd welke niet kan geacht worden te beantwoorden aan den ernst van het misdrijf, de omstandigheden waaronder het is begaan of den persoon of de persoonlijke omstandigheden van den veroordeelde.

Gehoord den Advocaat-Fiscaal namens den Procureur-Fiscaal in zijn conclusie strekkende dat de Raad den duur der hoofdstraf aldus zal wijzigen dat deze gelijk komt te liggen met de hier in Nederland ondergane preventieve bewaring.

O. dat bij de bestreden sententie ten laste van requirant is bewezen verklaard; „dat hij in Nederland in 1941 als Nederlander opzettelijk vrijwillig in Duitschen krijgsmacht is getreden bij de Waffen S.S., zulks terwijl hij wist, dat Nederland met Duitschland in oorlog was”;

O. ten aanzien van het eenige middel:

dat het geval van den requirant een zuiver voorbeeld oplevert van een man, die na den verraderlijken aanval van Duitschland op ons land, begonnen is met zich uit volle overtuiging, volkomen vrijwillig en volledig aan 's vijands zijde te scharen en in die periode door averechtsche politieke propaganda, militaire dienstneming en diensten aan den zoogenaamde Nederlandsche Oostcompagnie zich op zeer ernstige wijze tegen Nederland te misdragen, maar die in den loop der bezetting geheel en al is omgeslagen, zich aan de zijde der Nederlandsche verzetsbeweging heeft geschaard en in die nieuwe positie niet alleen maar nuttig werk heeft verricht, doch door het vervullen van gevaarlijke opdrachten zelfs zijn leven heeft gevaagd;

dat in een dergelijk geval de aansprakelijkheid van den betrokkene voor zijn aanvankelijke houding uiteraard niet wegvalt, maar dat daartegenover wel zijn latere, even overtuigende omzwaai ten bate van ons land in de weegschaal mag worden gelegd;

dat aan een „zuivering” van requirant door bepaalde organen der illegaliteit in rechte geenerlei beslissende betekenis kan worden toegerekend en het eindoordeel over een geval als dit uitsluitend bij den rechter moet blijven berusten;

dat evenwel ook de rechter zich door deze ontwikkeling in requirant's houding tijdens den oorlog mag laten leiden bij zijn strafrechtelijke beoordeeling;

dat de Raad de daaraan gewijde overwegingen van het Hof, op na te melden uitzondering na, geheel tot de zijne maakt;

dat de Raad alleen in zóóverre van 's Hof's

oordeel afwijkt, dat hij noch de noodzaak van een bijzondere strafrechtelijke repressie gericht tegen requirant's van ongeremd radicalisme getuigende instelling, noch die der generale preventie naar aanleiding van requirant's misdrijf inziet, en daarom aan de op zich zelf volkomen juiste overwegingen van het Hof een andere slotsom meent te moeten verbinden;

dat wat de door het Hof aangenomen noodzaak van een bijzondere strafrechtelijke repressie wegens requirant's bijzondere karaktertrekken betreft, de Raad requirant, die door zijn daden getoond heeft zijn misdrijf met gevaar voor zijn leven en veiligheid zooveel mogelijk te willen boeten, juist met het oog op zijn persoonlijke kwaliteiten reeds voldoende gestraft acht door zijn vrij langdurige internering in Zwitserland als een rechtstreeks gevolg van zijn aanvankelijk misdrijf, door zijne, daarop gevolgde, inbewaringstelling hier te lande sinds 29 Augustus 1945 en door het verlies van zijn Nederlanderschap, hetwelk in het bijzonder een zoo sterk op het buitenland georiënteerden persoon als requirant ongevoon zwaar moet treffen;

dat wat het argument van de noodzaak van generale preventie betreft, dit zeker niet zonder groote betekenis is, doch in het onderhavige geval opgewogen mag worden geacht door de overweging, dat een nationale verzetsbeweging in oorlogstijd ten slotte groote diensten kan ontvangen van de zijde van menschen van de uitzonderlijke karakterstructuur van requirant en dat een enkel voorbeeld van toegeeflijke behandeling van zoo iemand om der wille van zijn hoedanigheden aan de algemeene preventie, uit de berechting van tal van anderen voortvloeiende, geen afbreuk zal doen;

dat, gelet op dit samenstel van overwegingen, de Raad van oordeel is, dat niet gezocht moet worden naar de bepaling van een zoodanigen duur der op te leggen gevangenisstraf, dat deze, op zichzelf beschouwd, requirant's misdrijf nauwkeurig vergeldt, maar dat volstaan kan worden met eene gevangenisstraf van zoodanigen duur, dat deze ongeveer overeenkomt met het tijdvak van de bewaring, welke hij zich door zijn verwerpelijke houding tijdens de eerste oorlogsjaren op den hals heeft gehaald en welke hem dan ook alsnog naar billijkheid als straf behoort te worden toegerekend;

Vernietigt de bestreden sententie, doch alleen voor zooveel den duur der opgelegde hoofdstraf betreft;

Rechtdoende krachtens art. 105 R. O.:

Veroordeelt requirant tot een gevangenisstraf voor den tijd van één jaar en twee maanden, met bepaling, dat een gelijk gedeelte van den duur der op hem toegepaste bewaring van 29 Augustus 1945 af op den duur der straf in mindering zal worden gebracht;

Verstaat dat de requirant terstond in vrijheid behoort te worden gesteld.

No. 713.

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK GRONINGEN, 6 Dec. 1946.
(Mrs. Prof. van der Pot, Prof. Beekhuis, Dorhout).

Verzoekster heeft hooger beroep ingesteld tegen een door het Nederlandsche Beheersinstituut aangegane transactie betreffende een commanditaire vennootschap, zonder dat verzoekster, als commanditair vennoote bij die transactie is betrokken geweest.

De Raad verklaart zich op grond van art. 11 lid 4 van het K. B. E 133 onbevoegd.

Zaak verwezen naar den Voorzitter van den Raad voor het Rechtsherstel.

Beheersinstituut moet niet als wederpartij worden beschouwd, doch als ambtelijke instantie, opgeroepen voor het geven van inlichtingen.

(Besluit Vijandelijk Vermogen (E 133)
artt. 11, 43.)

De Kamer te Groningen van de Afdeling Rechtspraak van den Raad voor het Rechtsherstel heeft in hooger beroep gegeven de navolgende beschikking op het door Eltje Saakje Dijkhuis, weduwe van Aarnout Marinus Gelinck, wonende te Warfhuizen, ingediende verzoekschrift, strekkende tot schadevergoeding tegen Th. Boersma, wonende te Groningen, bij verzoekschrift gewijzigd in een beroep tegen een door het Nederlandsche Beheersinstituut te 's-Gravenhage gegeven beschikking dd. 23 Maart 1946;

In rechte:

O. dat requestrante in beroep is gekomen van de beschikking van het Nederlandsche Beheersinstituut, houdende toestemming tot het door de beheerders H. A. Keeverling-Buisman, notaris, wonende te Groningen, en E. Wiersum, wonende te Eenrum, aangaan van een overeenkomst, als vervat in de door den te Groningen resideerenden notaris F. R. M. Th. Gouverne verleden acte dd. 25 April 1946;

O. dat ingevolge art. 11 lid 4 van het Besluit Vijandelijk Vermogen (S. E 133) van voormelde beschikking geen hooger beroep open staat op de Afdeling Rechtspraak van den Raad voor het Rechtsherstel en dat zodanig hooger beroep kan worden ingesteld bij den voorzitter van den Raad voor het Rechtsherstel;

O. dat mitsdien de Afdeling Rechtspraak van den Raad voor het Rechtsherstel niet bevoegd is kennis te nemen van het door requestrante ingestelde hooger beroep;

O. voorts, zulks op verzoek van requestrantes gemachtigde, dat het gewenscht is deze zaak te verwijzen naar den Voorzitter van den Raad voor het Rechtsherstel, zulks teneinde te voorkomen dat de appell-termijn verstreken zou worden verklaard;

O. ten aanzien van de kostenveroordeeling, dat het Nederlandsche Beheersinstituut niet als wederpartij van requestrante moet worden beschouwd, doch als een amb-

telijke instantie, van wier beslissing requestrante in hooger beroep is gekomen, en die dan ook slechts bij de behandeling van het door requestrante ingestelde beroep tot het geven van inlichtingen aan den Raad is opgeroepen, zoodat voor een veroordeeling van requestrante in de aan de zijde van het Nederlandsche Beheersinstituut gevallen kosten in deze geen plaats is;

O. dat requestrante echter wel dient te worden veroordeeld in de proceskosten aan de zijde van gerequesteerde Boersma gevallen, nu zij aanvankelijk dezen gerequesteerde als haar tegenpartij heeft beschouwd en zijn veroordeeling tot betaling van schadevergoeding heeft gevorderd, welke vordering zij eerst nadat deze gerequesteerde verweer had gevoerd, heeft ingetrokken;

Rechtdoende:

Verklaart zich onbevoegd om van de ingestelde vordering kennis te nemen;

Verwijst deze zaak naar den Voorzitter van den Raad voor het Rechtsherstel;

Veroordeelt requestrante in de aan de zijde van gerequesteerde Boersma gevallen kosten van het geding, begroot op f 75.

No. 714.

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK ARNHEM, 3 Dec. 1946. (Prof. Mr. Kollewijn, Mrs. Maassen en Rink).

Aandeelhouders zijn, als belanghebbenden, ontvankelijk in een verzoek tot herziening, zonder dat de N.V. zelf een dusdanig verzoek doet.

Verzoek afgewezen, omdat het geen nieuwe feiten of omstandigheden noemt.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100)
art. 143.)

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;

Gezien een verzoekschrift, op 29 Juni 1946 bij den Raad voor het Rechtsherstel, Afdeling Rechtspraak, ingekomen, op 2 Juli d.a.v. naar deze Kamer verwezen, waarbij Gerrit van der Hoeven, wonende te Amsterdam, in zijn hoedanigheid van generaal-gevolmachtigde van 1. Cornelia Johanna Cruyff, buiten gemeenschap van goederen gehuwd met Con White, wonende te Pretoria, die bij het verlenen van deze machtiging werd bijgestaan door haar voornoemden echtgenoot en 2. Con White voornoemd, zoo voor zich als tot bijstand zijner echtgenote, gemachtigde Mr. C. J. Pickée, herziening vraagt van een beslissing van den Raad voor het Rechtsherstel, Afd. Rechtspraak, Arnheemsche Kamer, dd. 30 Maart 1946, gegeven naar aanleiding van een door Burgemeester en Wethouders der gemeente Ede tot den Raad gericht verzoek;

Mede gezien voormelde beslissing en het op gemeld verzoek tot herziening door de gemeente Ede gegeven antwoord;

Ten aanzien van de feiten:

O. dat door Burgemeester en Wethouders der gemeente Ede bij verzoekschrift dd. 28 Augustus 1945 wordt gesteld:

1. dat de gemeente Ede in Maart 1935 met de N.V. Edesche Waterleiding Maatschappij, gerequesteerde, een overeenkomst heeft aangegaan, waarbij de aan gerequesteerde verleende concessies tot exploitatie van waterleidingbedrijven in de kadastrale gemeenten Ede, Bennekom, Lunteren en Geldersch Veenendaal, werden verlengd tot en met 31 December 1945 en in art. 4 dezer overeenkomst o.m. werd bepaald dat de Gemeente tenminste twee jaar voor het eindigen dezer overeenkomst, derhalve voor 1 Januari 1944, aan gerequesteerde zou moeten verklaren of zij van de haar verleende bevoegdheid tot overneming van de bedrijven gebruik wilde maken, bij gebreke waarvan de gerequesteerde de bevoegdheid zou hebben de concessies te behouden, mits van den wil daartoe kennis gevende aan de Gemeente binnen 1 maand na 1 Januari 1944;

2. dat de toenmalige N.S.B.-burgemeester Th. C. van Dierendonk, waarnemende de taak van den Gemeenteraad op grond van art. 3 der 8ste verordening van den Rijkscommissaris voor het bezette Nederlandsche gebied (No. 152/1941), heeft nagelaten voor 1 Januari 1944 van de bevoegdheid tot overname gebruik te maken: en werd gevorderd, dat de betreffende bepaling van art. 4 alsnog zoodanig wordt gelezen, dat de gemeente Ede het recht behoudt om van haar voormelde bevoegdheid gebruik te maken tot een nader te bepalen datum:

O. dat door de Kamer te Arnhem der Afdeling Rechtspraak, nadat een verzoekschrift van de N.V. Edesche Waterleiding Maatschappij was ingekomen, waarbij onder meer werd medegedeeld dat zij binnen een maand na 1 Januari 1944 de vereischte kennisgeving heeft gedaan, bij haar voornoemde uitspraak aldus werd beslist:

„Wijzig de in den aanvang van het jaar 1945 tot stand gekomen verlenging der tusschen partijen bestaande overeenkomst van Maart 1935 in dezer voege dat die overeenkomst met behoud overigens van alle andere bepalingen zal voortduren tot en met 31 December 1948, zoodat de gemeente Ede voor 1 Januari 1947 zal moeten verklaren of zij van haar bevoegdheid tot overname zal gebruik maken”;

waarbij door de Kamer werd overwogen:

„dat door het door den Burgemeester laten voorbijgaan van den gestelden termijn zonder van de bevoegdheid tot overname gebruik te maken, gevolgd door de voormelde kennisgeving van gerequesteerde, tusschen partijen, ingezetenen van het Koninkrijk, een rechtsbetrekking is tot stand gekomen tijdens de vijandelijke bezetting van het Rijk in Europa, als omschreven in art. 23 1ste lid sub a van het Besluit E 100;

„dat derhalve de Raad bevoegd is deze rechtsbetrekking, ook als des Burgemeester's nalaten rechtsgeldig moet worden geacht, nietig te verklaren, dan wel gewij-

zigd vast te stellen, mits de Raad tevens van oordeel is dat het achterwege laten van ingrijpen onredelijk zou zijn;

„dat deze onredelijkheid voortvloeit uit de bijzondere omstandigheden, waaronder de verlenging der overeenkomst tot stand is gekomen en de Raad dan ook van oordeel is dat het redelijk moet worden geacht dat het na de bevrijding krachtens van vreemde smetten vrije wettelijke bepalingen in functie getreden Gemeentebestuur alsnog de gelegenheid krijgt om zich over de overname uit te spreken”;

O. dat in het verzoek tot herziening wordt gesteld, dat en waarom verzoeker q.q. belanghebbende is bij de gegeven beslissing en gronden worden ontwikkeld, hierna te vermelden, waarom verzoeker q.q. zich door de uitspraak bezwaard gevoelt;

met conclusie dat de beslissing zal worden herzien in die voege dat weder wordt ingetrokken de daarbij vastgestelde wijziging der in den aanvang van het jaar 1945 tot stand gekomen rechtsbetrekking tusschen de gemeente Ede en de N.V. Edesche Waterleiding Maatschappij en de rechtsverhouding tusschen deze partijen weer wordt teruggebracht in den staat van voren;

O. dat verweerster, de gemeente Ede, heeft aangevoerd, dat verzoeker niet-ontvankelijk is in zijn verzoek, omdat zijn lastgeefster niet kan worden beschouwd als belanghebbende en de in het verzoekschrift naar voren gebrachte gronden heeft bestreden, concludeerende zij tot niet-ontvankelijk verklaring van de aanvraag tot herziening, althans afwijzing daarvan, kosten rechtens:

Ten aanzien van het recht:

O. dat belanghebbenden binnen den in art. 143 alinea 3 van het Besluit Herstel Rechtsverkeer genoemden termijn, op grond van door de Kamer bij haar beslissing niet in aanmerking genomen feiten en omstandigheden van een beslissing herziening kunnen vragen en als reden, waarom zijn lastgeefster belanghebbende zou zijn, door verzoeker wordt gesteld dat zij eigenares en houdster is van drie aandelen, elk groot f 1000 in meergenoemde Maatschappij;

O. dat de gemeente Ede daartegen aanvoert, dat allen de N.V. als zoodang belanghebbende is en de houders van toonder-aandelen wel langs de wegen van wet en statuten een besluit dier N.V. kunnen trachten uit te lokken om herziening van de uitspraak te vragen, doch niet op eigen houtje achter den rug van de N.V., die zich kennelijk bij de uitspraak heeft neergelegd, hun belangen ten koste van de N.V. naar voren kunnen brengen;

O. dat dit verweer echter moet worden verworpen, aangezien weliswaar de N.V. belanghebbende is, doch dit niet uitsluit dat ook een ander dit is, in dit geval een houder van toonder-aandelen, wordende door verweerster overigens niet ontkend — wat zij ook bezwaarlijk zou kunnen doen — dat zoodanige houder een financieel belang bij de gegeven beslissing heeft, zoodat, waar

in art. 143 alinea 3 zonder restrictie het recht tot het vragen van herziening aan belanghebbenden wordt toegekend en met name niet bepaald wordt, dat aandeelhouders eener N.V. zulk een verzoek niet kunnen doen, ingeval de N.V. daartoe niet overgaat en zij slechts het recht hebben een besluit der N.V. uit te lokken, verzoeker op grond van gemeld artikel zijn verzoek kon indienen;

O. dat de gronden, waarop verzoeker meent dat de aangevallen beslissing dient te worden herzien, de volgende zijn:

1. De voor het rechtsherstel aangevoerde grond stemt niet overeen met de werkelijkheid. Uit niets blijkt, dat de Burgemeester, Van Dierendonk nalatig is geweest. Hij was van oordeel en zulks op goede gronden, dat voor de overname op dat moment geen reden was. Een rechtsherstel mag niet dienen, om aan een commissaris een volkomen rechtmatig verkregen recht te ontnemen, alleen omdat een volgend gemeentebestuur andere inzichten heeft omtrent de belangen der gemeente;

2. Het beweemde verzuim van den burgemeester behoeft voor de gemeente geenszins een beletsel te zijn het Waterleidingsbedrijf in eigendom te verwerven. Immers art. 28 der concessie bepaalt, dat de gemeente het recht heeft van naasting gedurende den duur der concessie. De in dit artikel gemaakte restrictie, dat van dit recht niet in de eerste tien jaren mocht worden gebruik gemaakt, slaat op de eerste concessie, welke voor 30 jaren werd verleend en is thans niet meer van belang;

O. omtrent het bezwaar sub i, dat dit in zijn eerste onderdeel feitelijk ongegrond is, daar de bestreden beslissing niet te kennen geeft, dat bedoelde burgemeester door „nalatigheid den termijn heeft laten voorbijgaan”, doch slechts dat hij dien termijn heeft „laten voorbijgaan”, hetgeen zoowel kan zijn geschied ingevolge een weloverwogen plan als door verzuim; dat, wat het tweede onderdeel van het bezwaar sub 1 betreft, het standpunt der beslissing is dat in casu door het verstrijken van den termijn, gevolgd door de kennisgeving der N.V., een rechtsbetrekking tot stand kwam, waarvan op grond van het Besluit Herstel Rechtsverkeer de nietigverklaring gevraagd kon worden, voor welke nietigverklaring de beslissing, gelijk nader werd gemotiveerd, den grondslag aanwezig achtte, aangezien het achterwege laten van ingrijpen in verband met de bijzondere omstandigheden onredelijk zou zijn; dat nu wel verzoeker in het tweede onderdeel van het middel tegen laatstgenoemde beslissing opkomt, doch hij daarbij geen feiten of omstandigheden noemt, die bij de genomen beslissing niet in aanmerking zouden zijn genomen, kunnende daartoe met name niet dienen de omstandigheid, dat het toenmalige gemeentebestuur, in aanmerking nemende het belang der gemeente gemeend zou hebben niet tot overneming te moeten overgaan en aan den concessionaris een verkregen recht zou worden ontnomen,

daar in de beslissing nadrukkelijk is overwogen, dat het na de bevrijding opgetreden gemeentebestuur niet door de gestie van zijn voorganger behoort gebonden te zijn;

O. wat aangaat het bezwaar sub 2:

dat het bestaan van art. 28 der concessievoorwaarden niets afdoet aan de juistheid van het oordeel van den Raad, dat het onredelijk zou zijn het gemeentebestuur niet alsnog de gelegenheid te verschaffen om zich over de overname krachtens art. 4 hier voorwaarden, volgens welk artikel de overneming op andere wijze geregeld wordt dan krachtens art. 28, uit te spreken;

Op voorschreven gronden;

Rechtdoende:

Verwerpt het middel van niet-ontvankeelijkheid, hierop gegrond dat verzoeker q.q. niet als belanghebbende kan worden aangemerkt;

Wijst het verzoek tot herziening af;

Veroordeelt verzoeker q.q. in de proceskosten, aan zijde van verweerster tot dusver begroot op f 60.

No. 715.

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSpraak 'S-GRAVENHAGE, 5 December 1946. (Mrs. Prof. Houwing, Zijlstra en Jhr. van Meeuwen).

De Raad mist de bevoegdheid een in 1946 door het Beheersinstituut gesloten koopovereenkomst nietig te verklaren. Beroep tegen deze koopovereenkomst moet ingevolge art. 11 van het K. B. E 133 bij den Voorzitter van den Raad worden ingesteld. Vastgesteld dat op de, door de Gemeente 's-Gravenhage in 1944, gekochte goederen de bepalingen van het Besluit Vijandelijk Vermogen niet van toepassing zijn. Onbevoegd verklaard kennis te nemen van de vordering van de ten processe toegelaten partij, tot veroordeeling van de gemeente tot afgifte van de door hem in 19.6 van het Beheersinstituut gekochte goederen.

(Besluit Vijandelijk Vermogen (E 133) artt. 11, 26, 43.)

Gemeente 's-Gravenhage, requestrante, gem. Mrs. Jhr. de Brauw en Wijkerheld Bisdom,

tegen:

het Nederlandsche Beheersinstituut, gerequestreerde.

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;

Gezien de stukken;

O. dat de gemeente 's-Gravenhage, hierna te noemen de gemeente, zich bij request d.d. 3 April 1946 heeft gewend tot het Nederlandsche Beheersinstituut met verzoek eene daarin omschreven verkoop van goederen door den beheerder van het Deutsche Theater aan J. P. Koopman, A. B. Benfer en G. N. Koenders, hierna te noemen Koopman c.s. annuleeren voor wat betreft

de daarin begrepen tooneelcostumes, voor- zooveel noodig met vaststelling overeen- komstig art. 26 van het Besluit E 133, dat op deze tooneelcostumes de bepalingen van dat Besluit niet toepasselijk zijn;

dat het Beheersinstituut bij brief van 14 April 1946 aan de gemeente heeft medege- deeld, geen termen aanwezig te achten op het verzoek tot annuleering van den op 26 Januari 1946 plaats gehad hebbende ver- koop in te gaan;

dat de gemeente tempore utile van deze beschikking van het Beheersinstituut in beroep is gekomen bij den Raad met con- clusie, dat haar verzoek alsnog zal worden toegewezen;

dat het Beheersinstituut het beroep heeft bestreden;

dat Koopman c.s. vervolgens op hun ver- zoek als partij in het geding zijn toegela- ten, het beroep van de gemeente eveneens hebben bestreden en hunnerzijds hebben verzocht, de gemeente te veroordeelen, ver- schillende goederen, die zij van den be- stuurder van de Kameropera hebben gekocht en die deze bestuurder aan de ge- meente in bewaring heeft gegeven, aan hen af te geven;

dat partijen daarna de zaak hebben doen bepleiten, de gemeente door Jhr. Mr. P. J. W. de Brauw, het Beheersinstituut door Mr. J. v. d. Berg en Koopman c.s. door Mr. G. Smelt;

O. dat de gemeente vooreerst beweert eigenares te zijn van de costuuminventaris afkomstig van het Deutsche Theater, voor- zoover deze thans nog in Nederland aan- wezig is;

dat hare stellingen hieromtrent als volgt kunnen worden samengevat:

1. dat zij op 4 October 1944, toen de Koninklijke Schouwburg weder aan haar werd teruggegeven, van den Beauftragte des Reichskommissars van Zuid-Holland heeft gekocht o. m. den costuuminventaris van het Deutsche Theater tegen den na in- ventarisatie door een deskundige vast te stellen prijs, welke inventarisatie zou ge- schieden en ook geschied is door de ge- meente, zijnde echter de prijs nog niet vast- gesteld.

2. dat de Koninklijke Schouwburg als toen terstond weder onder haar beheer ge- steld is en dat een deel van dien inventaris zich op dat oogenblik bevond in den Kon- inklijken Schouwburg en een ander deel in een perceel aan het Korte Voorhout en onmiddellijk na den verkoop naar den Kon- inklijken Schouwburg is overgebracht ter- wijl voorts de gemeente de gekochte cos- tuumgoederen heeft doen inventariseeren.

3. dat de goederen haar zijn geleverd door middel van de akte van verkoop van 4 October 1944 althans door dat zij als eigenares-beheerster van den Koninklijken Schouwburg met goedvinden van den ver- kooper het beheer en de feitelijke macht over deze goederen heeft gekregen;

O. dat het Beheersinstituut het sub 1 en 2 gestelde als juist heeft erkend doch het sub 3 gestelde heeft bestreden;

O. hieromtrent, dat de levering van licha- melijke roerende zaken — hier niet van belang zijnde uitzonderingen daargelaten — geschiedt door overgave van de zaken, dat is doordat zij in de feitelijke macht van den verkrijger worden gesteld;

dat de levering alzoo, daargelaten we- derom de gevallen waarin geene overgave vereischt is, niet door een akte kan ge- schieden, doch eene tusschen verkooper en kooper opgemaakte akte ten hoogste door de erkenning van partijen kan bewijzen, dat de overgave van het verkochte heeft plaats gevonden, dan wel dat een plaats gevonden hebbende overgave is geschied met den wil, het bezit te doen overgaan;

dat wat ook de beteekenis van de door de gemeente geproduceerde, in het Duitsch gestelde zeer onduidelijk en ondeskundig geformuleerde akte van 4 October 1944 zijn moge, de Raad daarin een erkenning van een feitelijke overgave niet vermag te le- zen, zoodat het beroep van de gemeente op deze akte moet worden verworpen;

dat intusschen in het hierboven sub 2 weergegevene, een overgave van de ver- kochte goederen is gelegen;

dat het Beheersinstituut dit erkent, doch meent, dat deze overgave geen eigendoms- overgave ten gevolge heeft gehad, daar zij niet zou zijn geschied met den wil, den eigendom te doen overgaan, doch enkel om de gemeente de gelegenheid te geven, de goederen te inventariseeren, terwijl de eigendom pas na taxatie en betaling van den getaxeerden prijs zou plaats vinden;

dat echter indien na een verkoop de ver- kooper den kooper de feitelijke macht over het verkochte verschafft, dit geacht moet worden te geschieden met den wil, het be- zit te doen overgaan, immers de kooper mag vertrouwen, dat de verkooper hem het gekochte verschafft ter voldoening van zijn verplichting tot levering — tenzij de ver- kooper eenig voorbehoud kenbaar maakt, dan wel uit de voorwaarden van de over- eenkomst of de omstandigheden volgt, dat aan de feitelijke overgave eene andere be- teekenis moet worden gehecht;

dat het Beheersinstituut hieromtrent en- kel heeft gesteld, dat de koopprijs pas na de inventarisatie zou worden vastgesteld en betaald doch niet is in te zien dat daar- om alleen de feitelijke overgave geen be- zitsverschaffing zoude zijn;

dat de Raad mitsdien oordeelt, dat de ge- meente eigenares is geworden van de bij de akte van 4 October 1944 gekochte goede- ren;

dat de Raad aan latere uitlatingen van de gemeente, welke volgens het Beheers- instituut van een ander standpunt zouden doen blijken, gezien de van algemeene be- kendheid zijnde, in de laatste periode van den oorlog ontstane administratieve wan- orde en daardoor veroorzaakte onduidelijk- heid van rechtspositie, geenerlei waarde vermag te hechten;

O, dat de gemeente voorts heeft gesteld, dat van de door haar gekochte costuumin- ventaris van het Deutsche Theater, een ge-

deelte van uit den Koninklijken Schouwburg in den winter van 1944/45 in bruikleen is verstrekt aan de Kamer-Opera en dientengevolge is opgeslagen geworden in de opslagplaats van die instelling aan de Zwarteweg tezamen met de costuums van de Kamer-Opera, dat vervolgens in het voorjaar van 1945 de in den Schouwburg achtergebleven goederen door de Duitschers zijn geroofd en naar Duitschland gebracht en verdwenen zijn, doch de aan de Zwarteweg opgeslagen goederen bewaard zijn gebleven toen na de bevrijding die opslagplaats moest worden ontruimd, via een andere bewaarplaats naar den Koninklijken Schouwburg zijn gebracht, waar zij zich thans nog bevinden en dat tenslotte de beheerder van het Deutsche Theater en de bestuurder van de Kamer-Opera in Januari 1946 al de bewaard gebleven goederen, waaronder die welke door de gemeente aan de Kamer-Opera in bruikleen waren gegeven, aan Koopman c.s. hebben verkocht, doch nog niet hebben kunnen leveren, daar deze goederen zich onder de gemeente bevonden:

dat het Beheersinstituut al deze feiten heeft erkend, behalve dat het stelt, dat de levering aan Koopman c.s. wel reeds heeft plaats gevonden, zonder nochtans aan te geven, hoe deze zou zijn geschied, doch dat Koopman c.s. hebben ontkend, dat goederen van het Deutsche Theater aan den Zwarteweg opgeslagen zouden zijn geweest, althans daar nog zouden zijn geweest ten tijde van de bevrijding en van daaruit wederom in handen van de gemeente zouden zijn gekomen, stellende zij uitdrukkelijk, dat de in Januari 1946 aan hen verkochte goederen uitsluitend waren goederen van de Kamer-Opera en dat zich daaronder geen goederen afkomstig van het Deutsche Theater bevonden en dat de goederen afkomstig van het Deutsche Theater alle door de Duitschers zijn weggevoerd;

O. thans omtrent de vorderingen der gemeente, dat de gemeente in de eerste plaats heeft gevorderd, dat het Beheersinstituut en, in beroep, dat de Raad, de tusschen den beheerder van het Deutsche Theater en Koopman c.s. gesloten overeenkomst, voorzoover deze betrekking heeft op de aan de gemeente toebehoorende van het Deutsche Theater afkomstige goederen, zal nietig verklaren:

dat de Raad met het Beheersinstituut van oordeel is, dat het Beheersinstituut — en in appél de Raad — de bevoegdheid mist een eenmaal door of namens het Beheersinstituut gesloten overeenkomst nietig te verklaren;

dat de gemeente ook niet aangeeft, waarop deze bevoegdheid zou berusten;

dat het beroep van de gemeente ook niet is een beroep tegen de overeenkomst zelve als tegen een handeling van het Beheersinstituut als bedoeld in art. 43 van het Besluit E 133, nog daargelaten, dat de in dat artikel genoemde termijn niet is in acht genomen, en of niet zoodanig beroep ingevolge art. 11 van dit Besluit moet worden

ingesteld bij den Voorzitter van den Raad voor het Rechtsherstel;

dat al evenmin het beroep is te beschouwen als ingesteld tegen de bekrachtiging van de overeenkomst door het Beheersinstituut van 29 Maart 1946, waarvan het Beheersinstituut aan de gemeente in haar beschikking van 14 April 1946 mededeeling doet, doch waaromtrent door de gemeente niets wordt gesteld, nog daargelaten wederom als in de vorige alinea overwogen;

dat overigens, indien juist mocht zijn de stelling der gemeente, dat de verkoop mede heeft betroffen aan de gemeente toebehoorende goederen en dat de levering aan Koopman c.s. nog niet heeft plaats gevonden de gemeente door den verkoop niet wordt geschaad, immers de levering thans bij gebreke aan goede trouw aan de zijde van Koopman c.s. niet meer zal kunnen geschieden, terwijl trouwens de door Koopman c.s. gestelde levering, welke zou zijn geschied door kennisgeving door den verkoper aan de gemeente als houdster der goederen, dat zij die goederen voortaan hield voor de koopers, ten aanzien der aan de gemeente zelve toebehoorende goederen al evenmin eigendomsovergang ten gevolge kan hebben gehad;

dat mitsdien de vordering van de gemeente tot nietigverklaring van den verkoop der aan haar toebehoorende goederen door den beheerder van het Deutsche Theater aan Koopman c.s. moet worden afgewezen en het in zooverre niet ter zake doet, of, gelijk de gemeente stelt en het Beheersinstituut erkent, doch Koopman c.s. betwisten, de tusschen den beheerder en Koopman c.s. gesloten koopovereenkomst ook goederen afkomstig van het Deutsche Theater heeft omvat, doch ook of de verkoop al dan niet tegen te lagen prijs is geschied:

O. dat de gemeente voorts heeft gevorderd, dat zal worden vastgesteld, dat op de bij de overeenkomst van 4 October 1944 aan de gemeente verkochte costuuminventaris, voor zoover door den beheerder van het Deutsche Theater aan Koopman c.s. verkocht, de bepalingen van het Besluit Vijandelijk Vermogen niet toepasselijk zijn, daar deze goederen eigendom zijn der gemeente;

dat het Beheersinstituut in appél heeft betoogd, dat deze vordering niet toewijsbaar zou zijn als niet, gelijk art. 26 van het Besluit E 133 eischt, vóór 1 Januari 1946 ingesteld;

dat het Beheersinstituut in eerste instantie heeft nagelaten, de vordering van de gemeente op dezen grond af te wijzen, waaruit mag worden afgeleid, dat het gebruik heeft gemaakt van de in art. 27 E 133 gegeven bevoegdheid, den in art. 26 gestelden termijn te verlangen, terwijl ten allen overvloede het Beheersinstituut bij de mondelinge behandeling alsnog in verlenging heeft toegestemd;

dat de Raad hiervóór heeft vastgesteld, dat de gemeente eigenares is geworden van de haar bij de overeenkomst van 4 October

1944 verkochte goederen, waaruit volgt, dat deze vordering der gemeente toewijsbaar is;

O. dat de gemeente niet heeft gespecificeerd, welke der door haar op 4 October 1944 gekochte goederen van den verkoop, in Januari 1946 tusschen den beheerder van het Deutsche Theater en Koopman c.s. gesloten, begrepen zouden zijn;

dat het Beheersinstituut heeft erkend, doch Koopman c.s. hebben ontkend, dat zich onder laatstgenoemden verkoop goederen van den eerstgenoemden verkoop hebben bevonden;

dat de Raad het voornamelijk aan partijen moet overlaten, hieromtrent tot overeenstemming te geraken, zijnde van den Raad slechts gevraagd, te verstaan, dat op de goederen, in Januari 1946 door den beheerder van het Deutsche Theater aan Koopman c.s. verkocht, de bepalingen van het Besluit Vijandelijk Vermogen niet toepasselijk zijn, voor zoover deze goederen bij de overeenkomst van 4 October 1944 aan de gemeente zijn verkocht;

dat de te geven beslissing dus slechts op deze goederen betrekking heeft;

dat het Beheersinstituut nu heeft betoogd, dat eene vaststelling als bedoeld in art. 26 van het Besluit E 133 niet meer mogelijk zou zijn, omdat en in zooverre als de goederen, waarop deze vaststelling betrekking heeft, niet meer aanwezig zouden zijn;

dat echter niet is in te zien, hoe de omstandigheid, dat over de goederen reeds op onrechtmatige wijze zou zijn beschikt, den eigenaar zou kunnen beroven van zijn recht, een verklaring te verkrijgen, die in wezen niet anders is, dan een verklaring dat die goederen zijn eigendom zijn of waren:

dat wel het Beheersinstituut zich in een weinig gelukkige positie bevindt, daar het óf, indien de goederen niet meer aanwezig zijn, onbevoegdlijk daarover heeft beschikt, óf, indien ze wel nog aanwezig zijn, ze niet meer kan leveren aan degenen, aan wie het ze heeft verkocht, doch het deze positie geheel aan zich zelf heeft te wijten;

dat het toch ten tijde van den verkoop wist, immers bij brief van de gemeente van 19 October 1945 uitdrukkelijk gewaarschuwd was, dat de gemeente den eigendom van sommige der goederen welke het Beheersinstituut doende was te verkoopen, pretendeerde:

dat echter in ieder geval het Beheersinstituut wist, dat sommige dier goederen, zoo ze al niet reeds aan de gemeente geleverd waren dan toch in ieder geval aan haar waren verkocht en het zeker op den weg van het Beheersinstituut had gelegen, er tegen te waken, dat reeds verkochte goederen met voorbijgaan van den eersten koper en met schending van de met dezen gesloten overeenkomst, aan een anderen koper werden verkocht;

O. omtrent de vordering van Koopman c.s., dat deze niet steunt op eenige bepaling van het Besluit E 100 en den Raad ook geen andere bepaling bekend is, welke hem

bevoegd zoude doen zijn, daarover te oordeelen;

dat door deze vordering geene extra-kosten zijn veroorzaakt;

Rechtdoende:

Bevestigt de beschikking, waarvan beroep, voorzover daarbij nietigverklaring van de koopovereenkomst van 26 Januari 1946 is geweigerd;

Vernietigt deze beschikking voor het overige;

Stelt vast, dat op de op 4 October 1944 door de gemeente gekochte, van het Deutsche Theater afkomstige goederen, voorzover door den beheerder van het Deutsche Theater bij koopovereenkomst van 26 Januari 1946 aan Koopman c.s. verkocht de bepalingen van het Besluit Vijandelijk Vermogen niet toepasselijk zijn;

Verklaart zich onbevoegd, van de door Koopman c.s. ingestelde vordering kennis te nemen;

Ontzegt het anders of meer gevorderde; Veroordeelt het Beheersinstituut en Koopman c.s. elk voor de helft in de proceskosten, aan de zijde van de gemeente tot op deze uitspraak begroot op f 150.

No. 716.

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK AMSTERDAM, 12 Dec. 1946.
(Mrs. Sluis, Raedt, Köster).

Overdracht aan Lippmann Rosenthal van in onderpand gegeven effecten (Joodsch bezit).

Gerequesteerde heeft onder de destijds geldende omstandigheden gedaan wat redelijkerwijze van haar mocht worden verlangd.

De Bank had ook de belangen van andere eflënten in het oog te houden.

Beroep op art. 33 E 100 aangenomen.
Vordering aan requestant ontzegt.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100) artt. 23 en vlg. en 33.)

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.; Gezien een request van Dr. Abraham Wijnberg in zijn qualiteit van de gevolmachtigde van Mozes Wijnberg, thans wonende te Gerrards Cross, Bucks in Engeland;

Gezien een request van de Incassobank N.V., gevestigd en kantoorhoudende te Amsterdam, en de verder overgelegde stukken;

O. dat requestant in zijn inleidend request heeft gesteld:

dat genoemde Mozes Wijnberg voor de oorlog aan de Incassobank in pand had gegeven

£ 200 gew. aand. Cons. Dismonds

£ 200 pref. aand. Cons. Dismonds, zulks ter dekking van een debetsaldo dat Mozes Wijnberg bij voornoemde Bank had;

dat Mozes Wijnberg vóór en gedurende de oorlog in het buitenland vertoefde en uit dien hoofde zich hier te lande nimmer heeft

aangemeld als Jood in de zin der Duitsche verordeningen;

dat derhalve de aandacht nimmer op de zich onder genoemde bankinstelling bevindende en aan Mozes Wijnberg toebehoorende aandelen gevallen zou zijn, indien niet de Incassobank omstreeks Augustus 1943 eigener beweging bij het Bevolkingsregister had geïnformeerd, of haar relatie Mozes Wijnberg Jood was en vervolgens op deze informatie bevestigend antwoord te hebben verkregen, de effecten bij Lippmann, Rosenthal & Co. te Amsterdam had aangegeven;

dat gemelde Bank deze aangifte had behooren na te laten, daar was te voorzien dat haar relatie Mozes Wijnberg door deze handelwijze schade zou lijden;

dat tengevolge van de gedane aangifte immers de aandelen op bevel van Lippmann, Rosenthal & Co. zijn verkocht en na aftrek van het debetsaldo de opbrengst door de Incassobank bij Lippmann, Rosenthal op rekening van Mozes Wijnberg is gestort;

dat echter de Incassobank ter rechtvaardiging van haar handelwijze zich beroept op een mededeeling der Vereniging voor de Effectenhandel afkomstig van de bevoegde autoriteiten;

dat met deze „bevoegde autoriteiten” wordt bedoeld op de in art. 10 der Verordening 148/41 gemelde bevoegdheid van den dezer verordening noodzakelijke maatregelen te nemen en in twijfelgevallen algemeen bindende beslissingen te nemen;

dat zich in casu echter geen „twijfelgeval” voordeed, daar Mozes Wijnberg zich niet had aangemeld;

dat bovendien genoemde verordening op grond waarvan aangifte en daarop gevolgde verkoop en overboeking van het overschot op Lippmann, Rosenthal heeft plaats gehad, behoort tot die welke in gevallen art. 16 van Besluit Bezettingsmaatregelen E 93 van 17 September 1944 geacht nimmer van kracht te zijn geweest;

dat gerequesteerde zich trouwens niet kan verschuilen achter een simpele instructie van de Ver. v. d. Effectenhandel;

dat derhalve en op grond van artt. 23 en 25 van het besluit houdende vaststelling van het Besluit Herstel Rechtsverkeer dd. 17 September 1944 E 100 tusschen partijen de rechtsbetrekking dient te worden hersteld die bestond op 10 Mei 1940;

dat gerequesteerde geweigerd heeft, aan requestrant mede te deelen, aan wie de effecten verkocht zijn, tengevolge waarvan het requestrant onmogelijk is gemaakt, zijn rechten aan den tegenwoordigen bezitter kenbaar te maken;

op welke gronden requestrant heeft geconcludeerd tot nietigverklaring der omstreeks Augustus 1943 plaats gehad hebbende verkoop der ten requeste bedoelde aandelen en om gerequesteerde bij vonnis uitvoerbaar bij voorraad te veroordeelen om wederom aan requestrant in eigendom over te dragen de ten requeste bedoelde aandelen, subsidiair tot betaling van een schadevergoeding, gelijk aan de waarde welke be-

doelde aandelen op de dag van de uitspraak zullen blijken te hebben volgens de officieele noteeringen, onder bepaling dat requestrant het beloop van het debetsaldo in elk geval aan gerequesteerde schuldig blijft;

O. dat gerequesteerdes verweer hierop neerkomt, dat hij de voor de aanmelding van Joden geïndene voorschriften heeft opgevolgd na om tijd te winnen de aanmelding te hebben uitgesteld, terwijl hij voorts een beroep doet op art. 33 van het K. B. E 100;

In rechte:

O. dat ten processe vaststaat dat Mozes Wijnberg was van Joodsche bloede, tijdens de betetting van Nederland in het buitenland vertoefde en zich niet als Jood had aangemeld;

O. dat voorts als door gerequesteerde gesteld en niet voldoende door requestrant weersproken blijkt en uit de door gerequesteerde geproduceerde stukken mag worden afgeleid, dat volgens de door den bezetter uitgevaardigde voorschriften en de nadere aanwijzingen van de Vereniging van den Effectenhandel over de wijze waarop financiële instellingen en commissionnaires in effecten de in die voorschriften neergelegde verplichtingen moesten vervallen, die financiële instellingen en commissionnaires tot overschrijving van waarden als bedoeld in de verordening 148/41 naar Lippmann, Rosenthal verplicht waren indien zij wisten dat hun cliënt Jood was in den zin dier verordening, terwijl zij, indien zij niet met zekerheid wisten doch het hun evenwel mogelijk voorkwam dat dit het geval was, verplicht waren hun cliënt te vragen of de Verordening op hem toepasselijk was en wanneer zij bedoelde vraag niet tot hun cliënt wilden richten, zich tot het Bevolkingsregister ter verkrijging der noodige inlichtingen konden wenden;

O. dat verder als vaststaande kan worden aangenomen, dat gerequesteerde eerst is begonnen niets te doen, doch eerst bij schrijven van 16 November 1942 aan Wijnberg die in het buitenland vertoefde en op wien meergemelde verordening mede van toepassing was, is begonnen te vragen of hij Jood was in den zin der Verordening 148/41, welke brief omstreeks 16 Februari 1943 als onbestaand is teruggekomen;

dat gerequesteerde daarna bij schrijven van 23 Februari 1943 bij het Bevolkingsregister navraag heeft gedaan en eerst 31 Maart 1943 de door haar geproduceerde stukken ontving, waaruit bleek dat alle vier grootouders van requestrant tot het Ned. lsr. Kerkgenootschap behoorden;

dat gerequesteerde zich vervolgens op 13 April 1943 tot Lippmann, Rosenthal heeft gewend met de mededeeling dat zij er eerst toen in geslaagd was vast te stellen, dat Mozes Wijnberg Jood was in den zin van de Verordening 189/40 en verzocht heeft te willen mededeelen of zij bereid was de positie van requestrant over te nemen waarop na een weigering antwoord van Lippmann, Rosenthal gerequesteerde het onderpand van Mozes Wijnberg heeft verkocht ingevolge hare verplichting krachtens art. 2 der

verordening no. 148/41 om bij gebreke van overneming van de positie het onderpand zoo spoedig mogelijk te gelde te maken, waarna de opbrengst na aftrek van het debetsaldo aan Lippmann, Rosenthal is overgemaakt;

O. dat waar het niet van belang is of Mozes Wijnberg zich als Jood had aangemeld en de Raad van oordeel is, mede in verband met de door de getuigen Remarque en van Straten afgelegde verklaringen zakelijk inhoudende, dat zij de aanmelding zoo lang mogelijk hebben trachten tegen te houden;

dat gerequesteerde onder de destijds geldende omstandigheden heeft gedaan wat redelijkerwijze van haar mocht worden verlangd en niet van haar kon worden gevergd dat zij verder tot daden van sabotage overging nu de Bank met het oog op de maatregelen, welke door den bezetter ten haren opzichte zouden kunnen worden genomen, ook de belangen van hare overige cliënten in het oog had te houden;

O. dat gerequesteerde derhalve terecht een beroep doet op art. 33 van het K.B. E 100, zijnde niet van bijzondere redenen geblesken op grond waarvan gerequesteerde betaling aan Lippmann, Rosenthal had moeten weigeren en hieraan niet afdoet dat de verordening 148/41 van den Rijkscommissaris ingevolge art. 16 van het K.B. E 93 geacht moet worden nimmer van kracht te zijn geweest;

O. dat uit het een en ander volgt dat aan requestrant diens vordering behoort te worden ontzegt;

Ontzegt requestrant zijne vordering;

Veroordeelt hem in de proceskosten aan de zijde van gerequesteerde gevallen en tot aan deze uitspraak begroot op f 75.

No. 717.

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK UTRECHT, 20 Dec. 1946. (Mr. de Boer).

Nadat de directie van requestrante door de Duitschers was gearresteerd, liet de Rijkscommissaris een Duitscher tot bestuurder benoemen. Zulks in casu niet onbillijk of onredelijk geacht.

Terugvordering van een drukpers afgewezen, omdat koopster niet te kwader trouw was. Deze heeft slechts één pers, zoodat het onredelijk ware haar die te ontnemen. Requestrante bezit nog een andere pers en heeft de gevorderde pers alleen noodig, als de hare defect mocht zijn.

(Landoorlogregl. art. 43; Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100) artt. 23 en 27.)

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;

Gezien een verzoekschrift dd. 29 Augustus 1946 van Adolf van der Giessen, wonende te De Bilt, handelende in zijn hoedanigheid van beheerder over de Naamlooze vennootschap Drukkerij v/h L. E. Bosch & Zonen,

gevestigd te Utrecht, waarbij hij den Raad verzoekt nietig te verklaren de rechtsbetrekking tusschen de N.V. Drukkerij ter Haar en Schuyt te Leerdam en een in dat verzoekschrift omschreven Vomag Frägerspers ontstaan door een verkoop en levering door een tijdens de bezetting opgetreden onwettige directie van de N.V. Drukkerij v/h L. E. Bosch & Zonen, voorts te doen herleven de rechtsbetrekking krachtens welke de N.V. Drukkerij v/h L. E. Bosch & Zonen te voren eigenaren der machine was, een er ander met nietig verklaring der genoemde koopovereenkomst en met bevel tot teruggave, op straffe eener dwangsom van f 100 voor elken dag, dat gerequesteerde na de betekening der uitspraak met die teruggave in gebreke mocht blijven. Alles met veroordeeling van gerequesteerden in de kosten.

Post alia:

O. dat de grondslag van de vordering ligt in den tusschen partijen vaststaanden verkoop van een Vomag Frägerspers (Kniehebel) door de N.V. Drukkerij v/h L. E. Bosch & Zonen, hierna te noemen Bosch, aan de N.V. Drukkerij ter Haar en Schuyt;

dat deze verkoop — naar tusschen partijen vaststaat — van de zijde van Bosch is tot stand gebracht door een zekeren Augustus Karri die door de Duitschers met gebruikmaking van hun feitelijke macht tot bestuurder-commissaris over Bosch was benoemd, terwijl de oude directeuren en commissarissen door de Duitschers uit hun ambt waren ontheven;

dat verzoeker thans de nietigverklaring vraagt van de rechtsbetrekking bij gemelde transactie tusschen verzoeker en genoemde pers ontstaan en herleving van de rechtsbetrekking krachtens welke Bosch te voren eigenares van die machine was, alsmede de nietigverklaring der genoemde overeenkomst, een en ander met bevel tot teruggave op straffe van een dwangsom en met veroordeeling van verzoeker in de proceskosten;

dat verzoeker deze vordering grondt op vier omstandigheden:

a. dat de aandelen van Bosch door ongeoorloofde manipulaties van den vijand of van zijnentwege in handen van 's vijands handlangers waren overgegaan,

b. dat de directie onwettig was,

c. dat de betwiste transactie het rechtstreeks gevolg was van het optreden dezer onwettige directie en derhalve is tot stand gekomen onder onbehoorlijken invloed van of van wege den vijand of op grond van een maatregel van den vijand, die geacht wordt nimmer van kracht te zijn geweest;

d. dat de bedrijfsbehoeften van het bedrijf van Bosch de teruggave der machine vorderen;

O. dat verzoeker heeft betwist, dat de overgang van de aandelen van Bosch een gevolg was van ongeoorloofde manipulaties van den vijand of van zijnentwege en daar tegenover heeft gesteld, dat de oude directie zich met 's vijands handlangers had geëen-

naileerd en zich gaandeweg meer en meer aan de N.S.B. had overgeleverd, en daardoor de overgang is tot stand gekomen;

dat, wat daarvan moge zijn, het niet duidelijk is, wat voor betrekking de overgang der aandelen tot de onderhavige zaak heeft, nu verzoeker zelf heeft gesteld, dat Karrl door de Duitschers tot bestuurder-commissaris d.i. dus feitelijk tot directeur was benoemd, voordat de aandelen in andere handen overgingen en de nieuwe aandeelhouders dus op diens benoeming geen invloed hebben gehad, terwijl ook eenige deelneming van die aandeelhouders aan de aangevochten transactie niet is gesteld en daarvan ook niets is gebleken;

O. dat de onwettigheid van de benoeming van Karrl wel is gesteld, maar niet nader is aangegeven in strijd met welke wettelijke bepalingen Karrl zou zijn benoemd;

dat verzoeker wellicht van oordeel is, dat de Nederlandsche wet de benoeming en het ontslag van bestuurders van vennootschappen door de overheid niet kende en dus de vijand, die als bezetter krachtens art. 43 van het Landoorlogreglement die wetten had te eerbiedigen, ook deze bevoegdheid niet bezat, maar hij dan uit het cog verliest, dat krachtens het oorlogsrecht de bezetter geen wettelijke bevoegdheden heeft, maar zijn gezag slechts ontleent aan zijn feitelijke macht;

dat, indien daaruit in abstractie zou kunnen worden afgeleid dat na de bevrijding aan de handelingen van de vijand rechtsgevolg moet worden ontzegd, in concreto in aanmerking moet worden genomen, dat de Nederlandsche wetgever in het Besluit Herstelmaatregelen en in het Besluit Herstel Rechtsverkeer het stelsel heeft aangevaard, dat tal van regelingen en maatregelen van den bezetter als rechtsgeldig worden erkend;

dat bovendien onafhankelijk van de wettigheid naar Nederlandsch recht van bepaalde rechtshandelingen ieder belanghebbende mede ter wille van de rechtszekerheid bij het besluit herstel rechtsverkeer de bevoegdheid heeft gekregen in de daaruit voortgevloede rechtsgevolgen te doen ingrijpen, indien hij meent, dat door die handelingen de redelijkheid en billijkheid is geschonden, en het indienen van dit verzoek zich dus niet verdraagt met een beroep op de onwettigheid van een bepaalde rechtshandeling;

dat deze onwettigheid derhalve van belang is, voor zoover de aangevochten rechtshandeling uit dien hoofde onbillijk of onredelijk ware;

dat zulks nu, naar het oordeel van den Raad, hier niet het geval is;

dat immers, naar de eigenstelling van verzoeker, Karrl is benoemd, toen de leden der directie waren gearresteerd en dus in de onmogelijkheid waren hun functie uit te oefenen, en zijn benoeming op zichzelf derhalve niet onbillijk of onredelijk was, te minder waar de bezetter krachtens artikel 43 van het Landoorlogreglement verplicht was alle maatregelen te nemen, die in zijn

vermogen stonden, om het openbaar leven voor zooveel mogelijk te verzekeren;

dat niet is gebleken, dat de benoeming een ander doel had en in het bijzonder niet, dat de bedoeling voorzat om activa uit de eigendommen van Bosch ten nadeele van deze vennootschap of ten voordeele van den vijand of diens helpers te vervreemden;

O. dat evenmin is gebleken, dat de betwiste transactie het rechtstreeksch gevolg was van het optreden van deze directie in de omstandigheden daar geenszins is aanmerkelijk gemaakt, dat deze directie in de omstandigheden waarin het bedrijf van Bosch toen verkeerde, een uit bedrijfseconomisch oogpunt abnormale transactie afsloot en dat niet de wettige directie evenzoo zou hebben gehandeld;

dat om dezelfde reden trouwens de invloed, die de vijand door de benoeming van Karrl op de transactie zou hebben gehad, niet is gebleken onbehoorlijk te zijn, terwijl verzoeker heeft nagelaten op te geven op grond van welken maatregel, die geacht wordt nimmer van kracht te zijn geweest, de transactie zou zijn tot stand gekomen en de Raad ook zulk een maatregel niet kent;

O. tenslotte, dat in de bedrijfsbehoeften van Bosch een grond van redelijkheid en billijkheid zou kunnen liggen voor de toewijzing der vordering;

dat dan echter de bedrijfsbehoeften van verweerder daartegen zullen moeten worden afzwevend, indien deze vennootschap ten minste niet te kwader trouw is geweest;

dat te dezen aanzien is gebleken, dat verweerder de pers heeft gekocht door bemiddeling van een gerenommeerden tusschenpersoon, de N.V. Lettergieterij „Amsterdam” v/h N. Tetterode, en Karrl, voor zoover gebleken en toen bekend was, het bedrijf van Bosch niet voerde ten nadeele van dit bedrijf en in het kader van de Deutsche uitplundering van Nederland, zoodat zij mocht aannemen een normale, d.i. van de zijde van Bosch op diens bedrijfsbelang geërichte transactie te sluiten;

dat derhalve verweerder niet geacht moet worden te kwader trouw te hebben gehandeld;

dat, wat de bedrijfsbelangen betreft, is komen vast te staan, dat Bosch een pers voor hetzelfde doel in gebruik heeft, terwijl de ten processe bedoelde pers eveneens de eenige door verweerder gebruikte Fragepers is;

dat nu wel de Drukkerij van Bosch een veel grooteren omvang heeft dan die van verweerder, maar beide drukkerijen een soortgelijke pers behoeven;

dat verzoeker in zijn verzoekschrift en ter terechtzitting heeft opgegeven de tweede pers in hoofdzaak noodig te hebben om de uitgave van de bij Bosch verschijnende debladen bij defecten aan zijn machine voortgang te doen hebben en hij ter terechtzitting heeft opgegeven bij voorkomende defecten thans door derden te worden geholven;

dat deze laatste wijze van voorziening, zij moge dan lastig en kostbaar zijn, toch blijk-

baar niet ondeugdelijk is, waar van een onregelmatige verschijning der bedoelde bladen niet is gebleken en daarin in elk geval geen grond is gelegen om uit hoofde van de redelijkheid en billijkheid aan verweerder de eenige machine te ontnemen, waarover zij beschikt.

Rechtdoende:

Ontzegt verzoeker zijn vordering.

Veroordeelt hem in de kosten van het geding begroot op f 150.

No. 718.

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK AMSTERDAM, 12 Nov. 1946.
(Mr. Verdam).

In kort geding gerequesteerde veroordeeld tot afgifte van aandeelen door haar tijdens de bezetting gekocht. Dwangsom van f 1000 per dag bij niet-voldoening aan het vonnis.

Verzoekster veroordeeld om ten name van twee notarissen bij de Nederlandsche Bank fondsen te deponeren tot zekerheid voor het geval zij in de hoofdzaak mocht worden veroordeeld.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100) art. 150 a.)

De Raad voor het Rechtsherstel, enz;
Gezien een verzoekschrift van de Weezenkas, Vereeniging op den Grondslag van het Beginsel „Opvoeding zonder geloofsdogma”, gevestigd te Amsterdam, gemachtigden Mrs. E. N. Notting en J. van Proosdij, strekkende om bij wijze van voorloopige voorziening de N.V. Centrale Arbeidersverzekering- en Depositobank te 's-Gravenhage te veroordeelen tot afgifte van dertig in dat verzoekschrift vermelde aandeelen der N.V. Levensverzekering Maatschappij „Aurora”

Gehoord partijen te onzer terechtzitting,
O. dat tijdens de bezetting de Centrale bovenvermelde aandeelen van de Weezenkas heeft gekocht en thans beide partijen bij den Raad voor het Rechtsherstel vernietiging van deze transactie vorderen, welk geding thans nog aanhangig is;

O. dat ons voldoende aannemelijk is gemaakt dat de Weezenkas belang er bij heeft in het bezit te zijn van de aandeelen, en dat deze zaak spoedeisend is;

O. dat wij in die omstandigheden termen aanwezig achten voor een voorloopige voorziening als hieronder te vermelden.

Rechtdoende:

Veroordeelen gerequesteerde om binnen acht dagen na beteekening van deze uitspraak aan requestrante tegen ontvangstbewijs af te geven de dertig door haar van requestrante tijdens de bezetting gekochte aandeelen der N.V. Levensverzekering Mij. Aurora;

Veroordeelen gerequesteerde om voor iederen dag dat zij in gebreke blijft aan deze veroordeeling te voldoen, aan requestrante

als dwangsom te betalen een bedrag van duizend gulden;

Veroordeelen requestrante om binnen veertien dagen nadat gerequesteerde aan voormelde veroordeeling tot afgifte zal hebben voldaan, op naam van twee notarissen te Amsterdam (waarvan gerequesteerde één aan requestrante zal mogen aanwijzen) de navolgende obligatie te deponeren bij de Nederlandsche Bank te Amsterdam, zullende de deponering van deze obligaties gelden als in pandgeving voor de Weezenkas aan de Centrale voor alle betalingen waartoe de Weezenkas mocht worden veroordeeld in voormeld hoofdgeding met bepaling echter dat dit pandrecht slechts zal geldig zijn, voorzover bij de effectenregistratie zal blijken, dat requestrante tot het in pandgeven dier effecten gerechtigd was, te weten vijf en dertig obligaties à f 1000 3½ % Nederland 1943, twaalf obligaties à f 1000 4 % Nederland 1941, twee honderd drie en vijftig obligaties à f 1000 Nederland 3—3½ % 1938, welke obligaties alle thans bij de Nederlandsche Bank zijn gedeponerd onder bewaargeving ten name van requestrante;

Veroordeelen de Weezenkas om voor iederen dag dat zij aan deze veroordeeling tot deponering niet voldoet, aan gerequesteerde als dwangsom te betalen duizend gulden;

Verklaren tot zoover dit vonnis uitvoerbaar bij voorraad;

Veroordeelen gerequesteerde in de kosten van dit geding tot heden aan de zijde van requestrante begroot op f 50.

No. 719.

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK ARNHEM, 3 Dec. 1946. (Mrs van der Grinten, Maassen en Rink).

Toestemming tot het voeren eener rechtsherstel-procedure is niet vereischt op grond van art. 18 E 133, zijnde dit niet begrepen onder het verkrijgen of uitoefenen van rechten ten aanzien van een vijandelijk vermogen. Andere opvatting zoude leiden tot de onaannemelijke consequentie, dat het Beheersinstituut zou beslissen over het al dan niet instellen van een vordering tegen het Beheersinstituut zelf.

Verzoeker niet-ontvankelijk verklaard in zijn vordering, omdat hij na de bevrijding de bestaande huurovereenkomst heeft bekrachtigd.

(Besluit Vijandelijk Vermogen (E 133) art. 18.)

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;
Gezien een verzoekschrift, op 6 Augustus 1946 bij den Raad ontvangen, waarbij A. de Wolff in hoedanigheid van bewindvoerder over het vermogen van zijn vader S. de Wolff en als zoodanig behoorende de handelszaak L. L. de Wolff, grondstoffenonderneming te Doetinchem, ten deze domicilie kiezende te Amsterdam, ten kantore van

Mr. D. W. O. A. Schut, adv. en proc. te Amsterdam, zich tot den Raad heeft gewend met het verzoek het door hem ten requête genoemde huurcontract tusschen den tijdens de bezetting over de zaak van S. de Wolff aangestelden Verwalter en de Staalhouderfabriek Robert Breuning, betreffende drie gebouwen te Doetinchem gesloten, met alle daaruit voortvloeiende rechtsbetrekkingen nietig te verklaren, derhalve de aan genoemde handelszaak L. L. de Wolff toebehoorende, ten requête genoemde drie gebouwen onmiddellijk te harer beschikking te stellen, met veroordeeling van gerequesteerde, de Staalhouderfabriek Robert Breuning, een dwangsom te betalen, groot f 500 of zooveel minder als de Raad in goede justitie zal billijk achten voor elken dag, dat gerequesteerde in gebreke blijft de bedoelde gebouwen geheel ontruimd en in ouden toestand op te leveren na het tijdstip door den Raad voor de ontruiming in den ouden toestand bepaald, met machtiging om zoo gerequesteerde onwillig blijkt, aan den inhoud van het vonnis te voldoen en de gebouwen te ontruimen, de hulp van den sterken arm in te roepen met veroordeeling van gerequesteerde om aan verzoeker te vergoeden de schade, ter zake van de gedwongen ontruiming der gebouwen in 1944 geleden, nader op te maken bij staat en te vereffenen volgens de wet, kosten rechtens;

Mede gezien het tegen voormeld verzoekschrift door middel van den procureur Mr. G. A. de Cocq, op 4 October 1946 ingediende verweerschrift:

O, dat requérant in zijn verzoekschrift, in het kort weergegeven, heeft gesteld, dat de zaak van zijn vader, S. de Wolff, in 1941, als zijnde Joodsch vermogen onder Verwalting werd gesteld eerst van zekeren C. van Leersum en later van A. G. Rijdsdijk en laatstgenoemde in 1944 het fabrieksgebouw Gasthuisstraat 13, de loods met bovenverwoning Bollestraat 28 en het woonhuis, Bollestraat 30 alles gelegen te Doetinchem en eigendom van S. de Wolff heeft verhuurd aan de Staalhouderfabriek Robert Breuning, oorspronkelijk een Deutsche firma, welke in 1944 is omgezet in een (Nederlandsche) N.V. Komeetstaal, welke na de bevrijding wederom werd gewijzigd in de Staalhouderfabriek Robert Breuning, Gasthuisstraat 13 te Doetinchem, gerequesteerde, waarover A. Merk thans als beheerder is aangesteld; dat A. de Wolff q.q. de huur van het pand Gasthuisstraat 13 heeft opgezegd tegen 1 December 1945, doch gerequesteerde niet tot ontruiming bereid is: dat verzoeker het pand voor zijn bedrijf dringend noodig heeft en op grond van de artikelen 23 e.v. van het Besluit N. 100 alle redenen tot ingrijpen aanwezig is, nu gemeld huurcontract tijdens de vijandelijke bezetting is tot stand gekomen;

O, dat in het verweerschrift een tweetal middelen van niet-ontvankelijkheid tegen de vordering worden aangevoerd en de inhoud van het verzoekschrift wordt bestreden;

O, wat die middelen van niet-ontvankelijkheid betreft, dat het eerste inhoudt, dat

de vordering gericht had moeten zijn tegen het Nederlandsche Beheersinstituut, onder wiens beheer het vermogen van den Duitschen onderdaan Robert Breuning is gesteld en niet tegen gerequesteerde A. Merk als beheerder;

dat dit middel echter moet worden verworpen, aangezien uit het verzoekschrift blijkt dat de vordering niet tegen den beheerder A. Merk is ingesteld, doch tegen de Staalhouderfabriek Robert Breuning als gerequesteerde, zulks terecht aangezien deze partij was bij de huurovereenkomst waarvan de nietigverklaring wordt gevorderd, en het nu wel juist geweest zou zijn indien in het verzoekschrift ware vermeld dat ten aanzien van gerequesteerde beheer wordt gevoerd door het Nederlandsche Beheersinstituut, doch dit de tegen gerequesteerde ingestelde vordering niet niet-ontvankelijk doet zijn, nu ten processe genoegzaam blijkt, dat het Beheersinstituut re vera als tegenpartij in rechte is verschenen; dat toch een brief van het Beheersinstituut aan de Afdeling Rechtspraak dd. 13 September 1946 inhoudt, dat A. Merk, beheerder van de Staalhouderfabriek Komeetstaal N.V. R. Breuning te Doetinchem in zijn handen heeft gesteld het request no. 242 en het in het voornemen van het Nederlandsche Beheersinstituut ligt, hierop te antwoorden, zoodat het door A. Merk, beheerder van de Staalhouderfabriek Robert Breuning ingediende verzoekschrift kennelijk voormeld in het uitzicht gesteld antwoord van het Nederlandsche Beheersinstituut is;

O, dat het tweede middel van niet-ontvankelijkheid inhoudt, dat aan verzoeker voor het instellen van de vordering geen toestemming is verleend door het Nederlandsche Beheersinstituut;

dat ook dit middel faalt, aangezien zulk een toestemming niet is vereischt, met name niet op grond van art. 18 van het Besluit Vijandelijk Vermogen, zijnde het voeren van een procedure tot het verkrijgen van rechtsherstel niet begrepen onder verkrijgen of uitoefenen van rechten ten aanzien van een vermogen, aangezien, ware dit anders, dit tot de onaannemelijke consequentie zou leiden, dat het Beheersinstituut zou beslissen omtrent het al dan niet instellen van een vordering tot rechtsherstel door een derde tegen het Beheersinstituut zelf;

O, ten principale, dat in het verweerschrift onder meer ter bestrijding der vordering wordt aangevoerd, dat verzoeker na de bevrijding aan de Staalhouderfabriek heeft medegedeeld, dat hij geen bezwaar had den bestaanden toestand te bestendigen, omdat hij zich wilde interesseren in een andere branche en deze zaak in oude metalen en lompen wilde verkoopen; dat verzoeker dan ook regelmatig de huur heeft gecincasseerd, ook nadat hij de huur had opgezegd, toen zijn plannen blijkbaar veranderden; dat uit deze feiten volgt, dat verzoeker de gesloten huurovereenkomst na de bevrijding heeft bekrachtigd, zoodat hij thans niet meer de nietigverklaring daarvan kan vorderen;

O. dat uit deze voortzetting der huur na de bevrijding, met invordering van huurpenningen, waarentrent bij de in deze zaak op 28 September 1946 in kort geding gegeven beschikking is overwogen, dat zulks tusschen partijen vaststaat, naar het oordeel van den Raad inderdaad een bekrachtiging door verzoeker na de bevrijding van de litigieuse huurovereenkomst voortvloeit, op welken grond verzoeker in de door hem ingestelde vordering niet-ontvankelijk moet worden verklaard;

Verklaart verzoeker niet-ontvankelijk in zijn vordering.

Veroordeelt hem in de proceskosten, aan de zijde van de wederpartij tot dusver begroot op zestig gulden (f 60).

No. 720.

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK AMSTERDAM, 10 Dec. 1946.
(Mrs. Jolles, Wiarda, van Zeggelen).

Opname van f 6000 door een Deutsche Verwalter gedaan — daags na de z.g. „dolle Dinsdag” — bij de Handelstrust (gerequesteerde) ten laste van de Metaalwarenfabriek (verzoekster) nietig verklaard. Gerequesteerde heeft door deze betaling zeer lichtvaardig gehandeld en zelf het risico der credietverleening vrijwillig op zich genomen.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100)
art. 23.)

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;

Gezien: a. een op 31 Juli 1946 ingekomen verzoekschrift van Israel Hamel Jr., te Hilversum, in zijne kwaliteit van bestuurder over de N.V. Metaalwarenfabriek G. Brede-meijer, gevestigd te Hilversum, hierna te noemen de Metaalwarenfabriek,

b. een op 7 September 1946 ingekomen verzoekschrift van Mr. J. Lubbers en J. P. van Kats, als bestuurders van de Handelstrust West N.V. te Amsterdam, hierna te noemen Handelstrust.

O. dat verzoeker heeft gesteld: dat de door hem bestuurd Metaalwarenfabriek, tengevolge van de Deutsche maatregelen tegen Joden in Nederland, in handen is gekomen van den Rijksduitscher Ing. W. Schneider te München, die bij de Handelstrust een credit heeft aangevraagd en verkregen;

dat deze Schneider vervolgens op 5 September 1944 ten laste van de Metaalwarenfabriek bij de Handelstrust heeft opgenomen een bedrag van f 6000, hetwelk nimmer ten gunste der Metaalwarenfabriek werd gebruikt: dat die Handelstrust dientengevolge pretendeert eene vordering op de Metaalwarenfabriek te hebben, per saldo op 31 December 1945 bedragende f 1856.50, doch ten onrechte, omdat de door genoemden Schneider namens de Metaalwarenfabriek gepleegde handelingen nietig verklaard moeten worden; op welke gronden hij heeft ver-

zoekt — zooals hij zijn inleidend verzoekschrift mondeling nader heeft toegelicht — nietig te verklaren voormelde door Schneider gedane opname van gelden ten laste van de Metaalwarenfabriek bij de Handelstrust en te verklaren, dat de Handelstrust niet het recht heeft van de Metaalwarenfabriek voormeld bedrag van f 1856.50 met ev. nog daarbij komende rente te vorderen, kosten rehtens;

O. dat de bestuurders der Handelstrust daartegen hebben aangevoerd, dat zij den verzoeker hebben doen aanschrijven tot aflossing van zijn debet-saldo ad f 1856.50 per 31 December 1945, waarop verzoeker heeft geantwoord met het verzoek om „de betaling van het saldo, dat wij U verschuldigd zijn” te willen opschorten tot hij nader zal zijn ingelicht omtrent een groote vordering, die hij op Deutsche instanties zou hebben, waaruit volgt, dat verzoeker het bestaan der schuld heeft erkend, gelijk hij ook later heeft gedaan, steeds met een beroep op zijn vordering op Deutsche instanties, die natuurlijk in compensatie gebracht kan worden; voorts dat bedoeld debet-saldo is ontstaan doordat op 5 September 1944 een overboeking ten laste van de Metaalwarenfabriek heeft plaats gevonden naar de Deutsche Bank, Bad Ceynhausen, Westfalen, ten gunste van den Treuhänder R. E. A. Bockholdt, waarvan de beteekenis niet bekend is; met verzoek de vordering af te wijzen;

O. dat genoemde Jaling in zijn voormelde kwaliteit ter zitting het verzoek niet heeft bestreden en zich te dien aanzien aan het oordeel van den Raad heeft gerefereerd;

O. dat de meening van de Handelstrust: dat het verzoek moet worden afgewezen, omdat verzoeker het bewuste debet-saldo van f 1856.50 zou hebben erkend, door den Raad niet wordt gedeeld, omdat verzoeker, zoolang geen rechtsherstel was aangevraagd en verkregen, het bestaan der schuld, ontstaan door de vaststaande opname der f 6000, moeilijk kon ontkennen, al had hij zich te dien aanzien misschien voorzichtiger kunnen uitdrukken;

O. dat de gestelde opname van f 6000 uit de overgelegde boeken der Metaalwarenfabriek blijkt en trouwens door de verweerders niet is weersproken, zoodat deze als vaststaande mag worden aangenomen, terwijl tevens aannemelijk is, dat dit door den Duitschen beheerder opgenomen bedrag niet aan de Metaalwarenfabriek is ten goede gekomen, nu deze opname geschied is daags na den zooenaamden „dollen Dinsdag” en niets is gebleken van daartegenover staande vorderingen, verrichte diensten of anderszins, waarvan de mogelijkheid door bestuurders der Handelstrust is verondersteld;

O. dat de Raad dan ook termen aanwezig acht om die opname nietig te verklaren, waaruit volgt, dat de Handelstrust niet het recht heeft deze f 6000 van de Metaalwarenfabriek te vorderen, dus ook niet het daardoor ontstane debet-saldo van f 1856.50 met rente sedert 31 December 1945, tot welk bedrag verzoeker zijn desbetreffend verzoek heeft beperkt;

O. dat het niet onbillijk is, dat de Handels-trust, indien zij dit bedrag niet op Schneider zal kunnen verhalen, schade lijdt, omdat zij — nog afgezien van het risico, dat zij vrijwillig op zich heeft genomen, door ten ver-zoeke van een slechts ingevolge de Duitsche maatregelen tegen de Joden optredende be-heerder of bestuurder aan de Metaalwaren-fabriek een crediet te openen — door daags na „dollen Dinsdag” ten laste van die Me-taalwarenfabriek op verzoek van dien Duit-schen beheerder f 6000 aan een Duitsche in-stantie over te maken, zeer lichtvaardig heeft gehandeld;

Rechtdoende:

Verklaart nietig de door Schneider ge-dane opname van f 6000 bij de Handelstrust ten laste van de Metaalwarenfabriek.

Verklaart dat de Handelstrust niet het recht heeft voormeld bedrag van f 1856.50 met rente sedert 31 December 1945 van de Metaalwarenfabriek te vorderen.

Veroordeelt de Handelstrust in de kosten dezer procedure, tot heden aan de zijde van verzoeker begroot op f 30.

No. 721.

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHT-SPRAAK AMSTERDAM, 9 Dec. 1946.
(Mrs. Jhr. van der Does de Willebois, Dijksterhuis, Craandijk).

Ook bij koop in publieke veiling bestaat de mogelijkheid tot nietigverklaring van de koopovereenkomst. Art. 27 en vlg. E 100 wijkt af van het beginsel vastgelegd in art. 637 B. W. Niettemin dient bij koop in publieke veiling alleen dan kwade trouw te worden aangenomen, indien blijkt dat de koper de wetenschap heeft gehad, dat de goederen uit Joodsch bezit afkomstig wa-ren.

Nu zulks in casu niet is gebleken, verorde-ling ontzegt.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100) artt. 27 en vlg.; B. W. art. 637.)

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;

Gezien een verzoekschrift van Dr. Harold Willem Anne Beenhouwer, te New York, d.d. 23 Juli 1946, een verweerschrift van Willem Frederik Egeman, te Amsterdam, d.d. 26 Augustus 1946;

Gehoord ter zitting van 11 November 1946 de verklaringen der getuigen enz.;

O. dat verzoeker heeft gesteld, dat H. M. Stein, die tijdens de bezetting tot Verwalter over hem is benoemd, zijn geheelen inboedel in openbare veiling heeft doen verkoopen; dat het gedeelte van dezen inboedel, bij re-quest gespecificeerd, in deze op 8 en 9 Sep-tember 1942 in het perceel Roemer Visscher-straat 40 gehouden veiling, door den gere-questeerde Egeman is gekocht voor de telkens bij request genoemde prijzen; dat onder meer door aanduidingen op voormeld perceel voor een ieder kenbaar was, dat het hier een veiling van goederen, uit Joodsch

bezit afkomstig, betrof en gerequesteerde zich van koopen had behooren te onthou-den; dat het vorenstaande recht geeft de nietigverklaring van den koop te verlangen, zoodmede de teruggave der goederen, of, in-dien deze niet meer aanwezig zijn, betaling van de bedragen, voor welke zij in veiling verkocht zijn;

dat gerequesteerde heeft aangevoerd, dat niets hem op de gedachte heeft gebracht, dat het hier een veiling van Joodsche goe-deren betrof; dat hij niet wist dat de goede-ren van „Beenhouwer” afkomstig waren, dat hij niet op de kijkdagen in het perceel is geweest en de aanduidingen op den gevel niet tijdens de veiling heeft gezien; dat hij persoonlijk ter veiling heeft gekocht op naam van C. W. E. Zwaal Jr. en zich van de bij request genoemde goederen slechts enkele als door hem gekocht kan herinneren en daarover, ook niet met behulp van Zwaal, achteraf geen gegevens meer kan verkrij-gen;

dat gerequesteerde zich mitsdien er op beroept te goeder trouw te zijn geweest en de goederen rechtmatig te hebben verkregen door deze in een publieke veiling te koopen;

dat uit de verklaringen van partijen en van getuigen is komen vast te staan dat gerequesteerde een gedeelte der bij request onbesemde goederen en wel een grooter ge-deelte dan hij zich thans herinnert in de op 8 en 9 September 1942 gehouden veiling heeft gekocht; dat gelijk is verklaard door getuigen in de terzelfde zitting behandelde zaak 12/46, vóór de kijkdagen op de voor-zijde van het huis Roemer Visscherstraat 40 zijn geschilderd de woorden: N.S.B. Veiling en op verschillende plaatsen hakenkruisen en wolfsangels; dat gerequesteerde de bij request vermelde goederen niet meer onder zijn heeft;

dat de bepalingen van het Besluit Herstel Rechtsverkeer E 100 de mogelijkheid bieden een in bezettingstijd tot stand gekomen koopovereenkomst nietig te verklaren, ook indien de koop in publieke veiling is ge-schied en met name de artt. 27 vlg. van ge-meld Besluit afwijken van den regel, neer-gelegd in art. 637 B.W.;

dat nietmin de Raad geneigd is het aan art. 637 B. W. ten grondslag liggend begin-sel ook in rechtsherstelzaken te volgen en goede trouw aan te nemen bij hen, die in een publieke veiling goederen heeft gekocht, tenzij uit bepaalde feiten en omstandighe-den mocht blijken, dat de koper te kwader trouw is geweest en de wetenschap heeft ge-had, of geacht moet worden te hebben ge-had, de goederen uit Joodsch bezit te koop-pen;

dat zoodanige feiten en omstandigheden ten aanzien van gerequesteerde niet zijn komen vast te staan;

dat vooreerst niet is gebleken, dat bij re-questeerde wetenschap bestond, dat het hier Joodsch goed betrof;

dat gerequesteerde op grond van het feit, dat de veiling werd gehouden door den veil-inghouder Belle — een half Jood — en on-der medewerking van den deurwaarder

Dirkse, mocht aannemen, dat het hier een normale veiling betrof en de Raad de vraag, of andere omstandigheden hem tot een ander inzicht hadden behooren te brengen, ontkennd beantwoordt;

dat ook al had gerequesteerde geweten, dat de goederen van Beenhouwer afkomstig waren, deze naam hem niet noodzakelijkerwijze op een ander spoor behoefde te brengen en de opschriften en teekens op het huis, waarin de veiling werd gehouden — in het midden gelaten of gerequesteerde deze al dan niet heeft gezien of had kunnen opmerken — niet bepaaldelijk aanduiden, dat in dat huis Joodsche goederen werden verkocht;

dat de Raad mitsdien van oordeel is, dat gerequesteerde niet wist of redelijkerwijs had behooren te vermoeden, dat het bezit der geveild wordende goederen voor verzoeker was verloren gegaan tengevolge van een rechtsbehandeling als bedoeld in art. 25 E 100, en dat in verband met de omstandigheden ingrijpen onredelijk ware;

Rechtdoende:

Ontzegt verzoeker zijn vordering en veroordeelt hem in de proceskosten tot aan deze uitspraak aan zijde van gerequesteerde begroot op nihil.

No. 722.

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK AMSTERDAM, 23 Dec. 1946.

(Mrs. Verdam, Tabingh Suermondt, de Plines).

Het vervreemden van „Joodsche” goederen op een veiling vormt in verband met de bijzondere omstandigheden een onrechtmatige daad, opleverende een verbintenis tot schadevergoeding.

Verzoekster opgedragen de waarde der vervreemde goederen op 3 Augustus 1946 te bewijzen.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100) artt. 23 en vlg.).

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;

Gezien het verzoekschrift no. 432/46 van de vennootschap onder de firma A. J. Spijker & Zn. te Amsterdam, tegen de gerequesteerden: 1. Paul Brandt, makelaar te Amsterdam, 2. N.V. Maatschappij voor Kunsten Antiekveilingen te Amsterdam, 3. de firma L. Gijsselman & Zn. te Amsterdam, waarin requestrante verzoekt dat het den Raad behage:

1. nietig te verklaren de verkoopen van verzoeksters goederen in de veilingen van gerequesteerden sub 2° en 3° als in het verzoekschrift vermeld;

2. te verklaren, dat verzoekster is eigenares van genoemde schrijfkist en Chineeschen aardewerken vaas;

3. Brandt te veroordeelen tot afgifte van de sub 2 genoemde voorwerpen, met bepaling, dat Brandt voor elken dag, dat hij in gebreke blijft aan het vonnis te voldoen een

dwangsom van f 25 aan verzoekster zal betalen;

subsidiair voor het geval Brandt voor een onbekenden opdrachtgever heeft gehandeld, nadat hij dezen heeft genoemd, den opdrachtgever in het geding te roepen en hem te veroordeelen tot afgifte van de sub 2 genoemde goederen, eveneens met bepaling van een dwangsom van f 25 voor elken dag, dat hij in gebreke blijft aan het vonnis te voldoen, meer subsidiair Brandt, c.q. den opdrachtgever te veroordeelen tot een schadevergoeding van f 48;

4. den inhoud van de rechtsbetrekking tusschen verzoekster enerzijds en gerequesteerden gelegen in de boven omschreven onrechtmatigheid van het handelen van laatstgenoemden te bepalen in dien zin, dat er een verbintenis bestaat voor hen om de door verzoekster geleden schade te vergoeden, en hen te veroordeelen tegen bewijs van kwijting aan verzoekster te betalen;

Brandt: f 3973.10, gerequesteerde sub 2°: f 1482, gerequesteerde sub 3°: f 2491.10, met bepaling, dat gerequesteerden sub 2° en 3° voor genoemde bedragen en hoofdelijk medeschuldenaren zijn van Brandt, des dat de een betalende, de ander zal zijn bevrijd;

5. de rechtsbetrekking tusschen Dr. Huebner en Brandt bestaande in voormelde overeenkomst tot het verrichten van enkele diensten nietig te verklaren en Brandt te veroordeelen om na overlegging zijner boeken het te dier zake door hem verdiende bedrag aan verzoekster te betalen;

6. gerequesteerden te veroordeelen in de kosten van dit geding;

Gezien de verweerschriften ingediend door gerequesteerden;

Gehoord partijen;

O. dat is komen vast te staan dat verzoekster op grond van de verordening van den Rijkscommissaris van 12 Maart 1941 (AS/1941) in begin 1942 onder beheer is gesteld van Dr. F. M. Huebner; dat deze laatste in zijn gemelde hoedanigheid aan gerequesteerde Brandt opdracht heeft gegeven een aantal aan verzoekster toebehoorende goederen te doen veilen; dat Brandt, bekend zijnde met de herkomst der goederen, deze opdracht heeft aangenomen en de goederen heeft doorgegeven aan de gerequesteerden sub 2 en 3, die de goederen in veiling gebracht hebben;

dat Brandt zelf in opdracht van anderen van die goederen heeft gekocht een schrijfkist en een Chineeschen aardewerken vaas; dat de andere goederen door andere koopers zijn gekocht;

O. dat uit het bovenstaande blijkt, dat de goederen zijn vervreemd onder onbehoorlijken invloed van een persoon, door of vanwege den vijand met macht bekleed, zoodat aangenomen moet worden dat achterwege laten van het gevraagde ingrijpen onredelijk is, daar van het tegendeel niet is gebleken;

O. dat Brandt, naar is gebleken van de herkomst der goederen op de hoogte was;

O. dat de gerequesteerden sub 2 en 3 niet hebben aangetoond, dat zij van de herkomst

der goederen niets hebben geweten of kunnen vermoeden;

O. dat het op gemelde wijze vervreemden der goederen in verband met de bijzondere omstandigheden een onrechtmatige daad vormt, opleverend een verbintenis van gerequestreerden om aan verzoekster de daardoor veroorzaakte schade te vergoeden;

O. dat de Raad geen termen aanwezig acht de door Brandt genoemde personen in opdracht van wie Brandt de schrijfkist en de Chineesche aardewerken vaas heeft gekocht ambtshalve in het geding te roepen;

O. dat de inhoud van de verbintenis van gerequestreerden tot schadevergoeding zal moeten worden bepaald;

dat de schade voor verzoekster voortvloeit uit het feit, dat zij thans niet de beschikking heeft over de verkochte zaken; dat gerequestreerden derhalve aan verzoekster zullen moeten vergoeden de waarde dier zaken op het oogenblik van het indienen van het inleidend verzoekschrift; dat van die waarde bewijs zal moeten worden geleverd; enz.

No. 723.

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK AMSTERDAM, 24 Dec. 1946.
(Mrs. de Gaay Fortman, Schreuder, Korthals Altes).

Het Beheersinstituut is niet gehouden te motiveeren op grond van welke feiten of omstandigheden hem is gebleken, dat het oogmerk bedoeld in art. 15 van E 133, aanwezig is geweest.

Beschikking van het Beheersinstituut tot nietigverklaring van een gedane schenking bevestigd.

(Besluit Vijandelijk Vermogen (E 133)
artt. 15, 43.)

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;
Gezien het verzoekschrift van:

1, Maria Geertruida Met, echtgenoot van W. van Zanten, 2, Teunis van Zanten, zoo voor zichzelf als tot bijstand en machtiging van zijne voornoemde echtgenoot, beiden te Aalsmeer, alsmede een verweerschrift van het Nederlandsche Beheersinstituut, Bureau Amsterdam;

O. dat verzoekers in hooger beroep zijn gekomen van een beschikking van het Nederlandsche Beheersinstituut, Bureau Amsterdam, dd. 16 Mei 1946, waarbij de nietigverklaring is uitgesproken van eenen verzoekers bij notariële akte, op 18 September 1944 voor notaris R. Eax te Aalsmeer verleden, gedane schenking door den vader van verzoekster sub 1, wijlen Ariën Met, van welke beschikking verzoekers verklaren pas op 29 Mei 1946 kennis te hebben gekregen, hetgeen door het Beheersinstituut niet is weersproken, zoodat verzoekers ontkennelijk zijn in hun beroep;

O. dat voormelde nietigverklaring door het Beheersinstituut is uitgesproken op grond van art. 13 j°. art. 15 van het Besluit

Vijandelijk Vermogen no. E 133 en o.m. is gegrond op de overweging, dat aan gemeld instituut summier is gebleken, dat partijen tot bedoelde rechtshandelingen het oogmerk hadden maatregelen in den geest van genoemd Besluit te verrijden of te bemoeilijken, althans dat één der partijen (Met Sr.) tot deze rechtsbetrekking, zoodanig oogmerk aan de wederpartij (verzoekers) bekend was of redelijkerwijs bekend had behooren te zijn;

O. dat verzoekers als eerste grief tegen voormelde beschikking hebben aangevoerd, dat de beschikking onvoldoende is gemotiveerd, daar daarin niet wordt vermeld op grond van welke feiten of omstandigheden het Beheersinstituut van oordeel is, dat het oogmerk, bedoeld in gemeld art. 15, bij het aangaan der schenking heeft voortgeleefd;

O. dat deze grief moet worden verworpen, omdat in genoemd Besluit een dergelijke eisen aan de door het Beheersinstituut te geven beschikkingen niet wordt gesteld;

O. dat verzoekers verder als grief hebben aangevoerd, dat het Beheersinstituut ten onrechte heeft aangenomen, dat partijen bedoeld oogmerk hebben gehad, subsidiair dat één der partijen zoodanig oogmerk heeft gehad en dit oogmerk aan de wederpartij bekend was of redelijkerwijs bekend nau behooren te zijn;

O. dienaangaande, dat bij de behandeling ter zitting is gebleken, dat de overleden Ariën Met N.S.B.-er was en in den zomer van 1944, toen de afloop van den oorlog voor ieder duidelijk was en algemeen te voorzien was, dat na de nederlaag van Duitschland en de bevrijding van het koninkrijk maatregelen tegen N.S.B.-ers ook op financieel gebied te verwachten waren, van zijn vermogen groot ongeveer f 68,000 een bedrag van ongeveer f 53,600 bij voormelde schenking aan verzoekster sub 1 heeft geschonken onder voorbehoud van vruchtgebruik;

dat hij aan notaris Bax, ten overstaan van wien de schenkingsacte is gepasseerd, geen reden voor deze schenking heeft opgegeven, terwijl een dergelijke schenking volgens dien notaris in zijn praktijk zelden voorkomt;

dat verzoekers nu wel betogen, dat naar hunne meening bedoelde schenking door Met is gedaan uit vrees voor maatregelen onder drang van linksche politieke stromingen na de bevrijding te duchten tegen bezitters van vermogens van eenig belang, waardoor die vermogens ernstig zouden worden aangetast, doch dit betoog geen steek houdt, immers niet is in te zien, dat een dergelijke aantasting niet zou plaats vinden, indien het vermogen in stede van aan Met Sr. aan zijn dochter zoude toebehooren;

dat dan ook een meer voor de hand liggend oogmerk is; dat Met Sr. als N.S.B.-er den afloop van den oorlog ziende aankomen en bevreesd voor na de bevrijding tegen N.S.B.-ers te nemen maatregelen heeft getracht zijn vermogen daaraan te onttrekken door dit tijdig aan zijn dochter weg te schenken, waarbij dan tevens moet worden aan-

genomen, dat zijn dochter en zijn echtgenoot met dat oogmerk redelijkerwijs zijn bekend geweest;

O. dat de Raad mitsdien van oordeel is, dat er inderdaad een gegrond vermoeden bestaat, dat Met Sr. het oogmerk bedoeld in art. 15 van het Besluit E 133 heeft gehad en dat verzoekers daarmede bekend zijn geweest, zoodat de beschikking, waarvan beroep, behoort te worden bevestigd;

Rechtdoende:

Bevestigt de beschikking van het Nederlandsche Beheersinstituut, Bureau Amsterdam, dd. 16 Mei 1946, waarvan beroep;

Veroordeelt verzoekers in de kosten van het geding in hooger beroep, aan de zijde van het Beheersinstituut begroot op f 35.

No. 724.

RAAD RECHTHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK GRONINGEN, 27 Dec. 1946.

(Mrs. Prof. van der Pot, Prof. Beekhuis, Dorhout).

Benoeming van een bewindvoerder, geschied krachtens de bepalingen van een verordening, die geacht wordt nimmer van kracht te zijn geweest, is krachteloos.

Hieruit mag niet worden geconcludeerd, dat alle handelingen door dien bewindvoerder verricht als nietig moet worden beschouwd. Onredelijk geacht.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100) artt. 23 en vlg.; Besluit vaststelling bezettingsmaatregelen (E 93) art. 30.)

Marcus Louis Jacobs, wonende te Groningen, handelende zoo voor zich als voor zoover noodig in zijn hoedanigheid van bestuurder over de vennootschap onder de firma „Jacobs' Kantoorboekhandel en Drukkerij”, requestrant,

tegen:

1. Geert van der Werf, wonende te Groningen, 2. de beheerders van het voormalige Rijkscommissariaat, zijnde J. C. J. Waldorp, notaris te 's-Gravenhage, Mr. R. V. Bakker, advocaat te 's-Gravenhage, en J. Jaarsma, Inspecteur der Dir. Belastingen te 's-Gravenhage.

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;

In rechte:

O. dat ingevolge art. 22 van het Besluit Bezettingsmaatregelen (S. E 93) de beschikking van den Commissaris-Generaal voor Financiën en Economische Zaken dd. 21 April 1942, waarbij op grond van art. 7 van de Verordening van den Rijkscommissaris voor het bezette Nederlandsche gebied dd. 12 Maart 1941, no. 48/1941, de gerequesteerde sub 1 is aangesteld tot bewindvoerder van de vennootschap onder firma Jacobs' Kantoorboekhandel en Drukkerij, gevestigd te Groningen, als zijnde een bezettingsbeslissing, genomen krachtens de bepalingen

van een Verordening van den Rijkscommissaris, die geacht wordt nimmer van kracht te zijn geweest, als krachteloos behoort te worden beschouwd;

O. immers, dat in art. 22 van het Besluit Bezettingsmaatregelen (S. E 93) een tegenstelling wordt gemaakt tusschen bezettingsbeslissingen, genomen op grond van bezettingsregelingen, vermeld op lijst A als bedoeld in art. 16 van dit Besluit, en andere bezettingsbeslissingen, die hetzij van kracht blijven, hetzij hun kracht verliezen, naar gelang het grondgebied van het Rijk in Europa door den vijand wordt ontruimd;

O. dat bovendien in art. 30 van het Besluit Bezettingsmaatregelen (S. E 93) gesproken wordt van bezettingsbeslissingen, die geacht worden krachteloos te zijn of hun kracht te verliezen, en met de eerste uitsluitend bedoeld kan zijn op bezettingsbeslissingen, genomen op grond van bezettingsregelingen, die vermeld zijn op lijst A voornoemd;

O. dat mitsdien in het midden gelaten kan worden of de bevoegdheden door de artt. 23 e.v. van het Besluit Herstel Rechtsverkeer (S. E 100) aan den Raad voor het Rechtsherstel verleend, zich ock uitstrekken tot publiekrechtelijke handelingen, en op grond van genoemde bepalingen de benoeming van gerequesteerde sub 1 zou kunnen worden vernietigd, omdat deze benoeming al krachteloos is ingevolge het bepaalde in het Besluit Bezettingsmaatregelen (S. E 93);

O. dat hieruit niet de conclusie mag worden getrokken, dat alle handelingen door gerequesteerde sub 1 als bewindvoerder verricht, als nietig moeten worden beschouwd, omdat het ingevolge art. 30 van het Besluit Bezettingsmaatregelen (S. E 93) en art. 25 van het Besluit Herstel Rechtsverkeer (S. E 100) juist tot den taak van den Raad voor het Rechtsherstel behoort. van iedere handeling afzonderlijk na te gaan of nietigverklaring in verband met de bijzondere omstandigheden als onredelijk is te beschouwen; enz.

Rechtdoende:

Verklaart, dat de beschikking van den Commissaris-Generaal voor Financiën en Economische Zaken dd. 21 April 1942, waarbij de firma Jacobs' Kantoorboekhandel en Drukkerij, gevestigd te Groningen, onder bewind werd gesteld met benoeming van den gerequesteerde Geert van der Werf tot bewindvoerder, krachteloos is;

Gelast den Algemeenen Secretaris van de Kamer van Koophandel en Fabrieken te Groningen deze verklaring in het handelsregister te Groningen in te schrijven en de krachteloos verklaarde beschikking door te halen;

Ontzegt requestrant het meer of anders gevorderde;

Veroordeelt requestrant in de proceskosten aan de zijde van gerequesteerde sub 1 gevallen en begroot op f 125.

N.V. UITGEVERS-MAATSCHAPPIJ
W. F. J. TIJENK WILINK, ZWOLLE

26 Februari 1947 (afl. 4)

No. 447—455

50 per - 371

TRIBUNALEN IN NEDERLAND

EN ANDERE NA-OORLOGSCHE RECHTSPRAAK

No. 725—734

Redactie Tribunaal in Nederland:

Mr. G.C.M. VAN NIJNTTEN en **Mr. J. J. H. VAN DER BRUG**
Hoofd van het Centraal Tribunaal Kantoor   Secretaris v. l. Tribunaal te 's-Hertogenbosch

Redactie van de na-oorlogse Rechtspraak (Bijz. Raad
van Cassatie, Bijz. Gerechtshoven, Rechtsherstel e.a.):

Mr. J. MILDERS

Rechter Arr.-Rechtbank te Zwolle

(VERSCHEIJNT WOENSDAG)

3^e JAARGANG

**Statistische gegevens betreffende de werkzaamheden der Bijzondere Gerechtshoven.
Recapitulatiestaat vanaf het Begin der Werkzaamheden tot 1 Januari 1947.**

Bijzondere Gerechtshoven	Sententiën	Vrijspraak	Voorwaardelijke veroordeeling minder dan 5 jaar.	Onvoorwaardelijke veroordeelingen				Doodstraf.	Geldboete.	Onvoorwaardelijke veroordeeling. Totaal.	Ontzegging Act./Pass. Kiesrecht.	Gevangenisstraf Geh./Ged. in R.W.I.
				Gev. straf minder dan 5 jaar.	Gev. straf 5 jaar en langer.	Gev. straf levenslang.	Gev. straf Totaal.					
Leeuwarden	605	35	20	248	278	2	528	22		550	438	339
Arnhem	748	58	20	424	227	2	653	17		670	291	203
Amsterdam	1227	133	62	629	343	17	989	38	5	1032	823	633
s-Gravenhage	1230	78	134	794	189	7	990	24	4	1018	656	113
s-Hertogenbosch	656	25	73	404	144	1	549	8	1	558	234	59
Totaal Nederland	4466	329	309	2499	1181	29	3709	109	10	3828	2442	1347

No. 725.

BIJZONDERE RAAD VAN CASSATIE
(Tweede Kamer), 2 Dec. 1946. (Mrs. Prof. Verzijl, Halbertsma, Veegens, Vice-Adm. Vos, Kol. Tollenaar).

Hulpverlening aan den vijand door het voor den vijand bouwen van geschutstorens en vliegtuighangars.

Toetsing van handelingen van Nederlandsche Staatsburgers aan art. 52 van het Landoorlogreglement.

Beroep van requiranten op radlobekendmaking van de Regeering in 1943 en door tusschenkomst van den Secr.-Gen. Dr. Hirschfeld en den Opperbevelhebber aan de bevolking gegeven inlichtingen omtrent een te volgen gedragslijn.

Art. 17 van de „Aanwijzingen betreffende de houding, aan te nemen door de bestuursorganen van het Rijk enz.“, vastgesteld door den Raad van Ministers in Mei 1937.

(Sr. art. 102.)

Op de beroepen van:

I. Den Procureur-Fiscaal bij het Bijzonder Gerechtshof te 's-Hertogenbosch;

II. Johannes Hubertus Petrus Knols, aannemer, wonende te Maastricht;

III. Guillaume August Knols, aannemer, wonende te Maastricht;

requiranten van cassatie tegen een sententie van het Bijzonder Gerechtshof te 's-Hertogenbosch te Roermond, van den 22sten Juli 1946, waarbij de requiranten sub II en III werden schuldig verklaard aan:

„Opzettelijk in tijd van oorlog den vijand hulp verleen, meermalen gepleegd“, en het toepassing van de artt. 57 en 102 Sr., en 1, 11 en 22 B. B. S., werden veroordeeld, ieder tot een gevangenisstraf voor den tijd van vijftien maanden met bepaling, dat de tijd, door de veroordeelden vóór de tenuitvoerlegging dezer sententie in voorloopige hechtenis doorgebracht, bij de uitvoering der hen opgelegde straf geheel in mindering zal worden gebracht en wel vanaf 25 October 1944.

De Bijzondere Raad van Cassatie, enz.;

Gehoord het verslag van den Raadsheer Halbertsma; enz.

Gelet op het middel van cassatie, door den Procureur-Fiscaal voorgesteld, luidende:

Naar dezerzijds oordeel heeft het Bijzonder Gerechtshof te 's-Hertogenbosch, Kamer Roermond, de Gebroeders Knols een straf opgelegd, niet evenredig aan de ernst der feiten, daar met name voor den bouw der hangars in België, welke voor de oorlogvoering tegen Engeland belangrijk waren, een gevangenisstraf van 15 maanden, zonder ontzetting uit de beide kiesrechten, een onvoldoende strafrechtelijke reactie moet worden geacht, temeer waar uit niets blijkt dat de bouw dezer hangars onder een zekere pressie is geschied, integendeel vast

is komen te staan, dat deze werken werden aanvaard teneinde het eerder aan werken voor de Duitschers verdiende geld — dat niet werd uitbetaald — in handen te krijgen“;

Gelet op de middelen van cassatie, door den tweeden en den derden requirant voorgesteld bij schriftuur, luidende:

1. S., althans v. t. van art. 102 Sr., 22 en 26 B.B.S., art. 1 B.B.R., 350, 358, 359 Sv., omdat, terwijl geenszins is komen vast te staan dat de z.g. geschutstorens en de vliegtuighangars gediend hebben om de vijand bij zijn oorlogvoering te helpen of ten voordeele van den vijand, zulks door het Hof is aangenomen, zonder motiveering in concreto, enkel omdat in het algemeen geschutstorens en vliegtuighangars daartoe van nature geschikt moeten worden geacht.

2. S., althans v. t., van art. 52 L.O.R., 350, 358 en 359 Sv., 1 en 2 B.B.S., 1 B.B.R. omdat het Hof heeft aangenomen dat de richtlijnen door de Regeering aan hare ambtenaren gegeven omtrent de interpretatie en toepassing van het L.O.R. geen norm kunnen scheppen voor de inwoners, ofschoon de Regeering in haar radiorede van Mei 1943 en door tusschenkomst van den heer Secr.-Gen. Dr. Hirschfeld en den Opperbevelhebber de bevolking heeft ingelicht omtrent een te volgen gedragslijn overeenkomstig de aan de Ambtenaren gegeven aanwijzingen, zoodat daardoor een norm, zij het volgens staatsnoodrecht, ontstond.

3. S., althans v. t. van art. 52 L.O.R., 350, 358, 359 Sv., 1 en 2 B.B.S., 1 B.B.R. omdat de bezetter ingevolge het L.O.R. bevoegd was van verdachten leveranties en werkzaamheden, als ten laste gelegd, te vorderen, overeenkomstig de in het voorgaande middel gerelateerde richtlijnen, althans verdachten te goeder trouw zich aan die richtlijnen mochten houden, casu quo daaromtrent in dwaling zijn gebracht of hebben verkeerd.

4. S., althans v. t. van art. 40 Sr., 350, 358, 359 Sv., 42 B.B.S., 1 B.B.R. omdat het Hof zonder voldoende motiveering aanneemt dat de openbare rust en veiligheid bij weigering van verdachten om de van hen geëischte werkzaamheden te verrichten, niet kon worden geschonden en dat de verdachten het risico, dat zij en de bevolking bij weigering liepen, niet mochten doen praevaleeren boven de in ieder geval geringe hulp, aan den vijand verleend.

5. S., althans v. t., van art. 102 Sr., 22n en 25 B.B.S., doordat het Hof niet aanneemt dat de wet in art. 102 onder opzet oogmerk als vereischte stelt, zulks in strijd met de tekst van het art. het verband van dit art. 104 en met de bedoeling der wet.

Gehoord den Advocaat-Fiscaal namens den Procureur-Fiscaal in zijn conclusie, strekkende tot verwerping van beide beroepen:

O. dat bij de bestreden sententie is bevestenverklaard ten aanzien van den tweeden requirant: „dat hij samen met Guilau-

me August Knols in het tijdvak van Juli 1940—Juli 1942 in Nederland en België opzettelijk terwijl hij Nederlander was, toen Nederland met Duitsland in oorlog was, ten voordeele van den vijand te Maastricht vier geschutstorens heeft doen bouwen en in België te St. Truyden circa dertig vliegtuighangers heeft doen bouwen" en ten aanzien van den derden requirant: „dat hij samen met Johannes Hubertus Petrus Knols in het tijdvak van Juli 1940—Juli 1942 in Nederland en België opzettelijk terwijl hij Nederlander was, toen Nederland met Duitsland in oorlog was, ten voordeele van den vijand te Maastricht vier geschutstorens heeft doen bouwen en in België te St. Truyden circa dertig vliegtuighangers heeft doen bouwen”;

O. ten aanzien van het eerste middel van requiranten Knols:

dat het antwoord op de vraag, of iemand door een bepaalde handeling den vijand hulp heeft verieend, niet afhankelijk is van het uiteindelijke resultaat, dat die handeling heeft opgeleverd, noch van de doeltreffendheid van de hulp;

dat het in art. 102 Sr. omschreven misdrijf dan ook niet in dien zin een gevolgsdelict of misdrijf met materiele omschrijving is, dat het slechts dan aanwezig zou zijn, wanneer de handelingen van den dader een direct aantoonbaar resultaat ten voordeele van den vijand hebben gehad;

dat het antwoord op de bedoelde vraag veeleer afhankelijk is hiervan, of de aan den dader te laste gelegde handelingen ten tijde van het plegen ervan, door den vijand geacht werden in het belang van zijn oorlogvoering te zijn, hetgeen in het algemeen reeds beslissend is, en of die handelingen — in dit geval het tot stand brengen van door den vijand zelf als geschutstorens en vliegtuighangers aangeduide bouwwerken — gericht waren op een resultaat, dat, objectief gezien, de Deutsche oorlogvoering kon dienen;

dat het Hof op grond der bewezen verklaarde feiten ongetwijfeld heeft kunnen aannemen, dat zoowel het een als het ander het geval was;

dat toch enerzijds de vijand zelf, toen hij requiranten Knols tot uitvoering van de werken bewoog, deze blijkbaar voor zijn oorlogvoering van belang, zelfs van dringend belang achtte en daaraan verder niet afdoet, dat hij wellicht later zelf van inzicht veranderd is;

dat anderzijds bouwwerken zooals geschutstorens of uitkijkposten nabij een belangrijke brug en loodsen, voor het onderbrengen van vliegtuigen op een vliegveld bestemd, hun karakter van militaire werken niet daardoor verliezen, dat zij mogelijkerwijze achteraf blijken voor andere doeleinden te hebben gediend;

dat het bouwen van werken als de, onderhavige dus als hulpverlening aan den vijand in den zin van art. 102 Sr. moet worden beschouwd en het middel derhalve, zelfs zonder nader onderzoek naar de strekking van het aanvullende art. 22 B.B.

S. als ongegrond moet worden verworpen;

O. ten aanzien van het tweede middel van requiranten Knols en ambtshalve:

dat dit middel, door — evenals het volgende — in dit verband te klagen over schending van art. 52 van het Landoorlogreglement, niet geheel vereenigbaar schijnt met het door requiranten Knols blijkens de bestreden sententie in eersten aanleg voor het Hof gevoerde verweer, waarbij zij uitgingen van de stelling, dat het genoemde Reglement op zich zelf nooit basis kan zijn voor rechtvaardiging van handelingen, waardoor aan den vijand hulp is verleend;

dat de Raad deze uitgangsstelling onderschrijft en een grief in cassatie over rechtstreeksche schending van het genoemde art. 52 door den lageren rechter op zichzelf in een geval als dit niet wel mogelijk acht;

dat weliswaar in cassatie ook kan worden geklaagd over schending of verkeerde toepassing van bepalingen, voorkomende niet in Nederlandsche wetten, maar in voor Nederland bindende overeenkomsten met andere Staten, bijvoorbeeld indien die overeenkomsten normen bevatten, welke zich naar haar aard, over de hoofden der verdragsluitende partijen heen, tevens richten tot derzelver burgers, rechters en andere met de toepassing van rechtsregelen belaste organen, in welk geval met het volkenrechtelijk van kracht worden van de betrokken overeenkomst ook haar interne werking een aanvang neemt;

dat, wat in het bijzonder de hier ter sprake zijnde Conventie van 18 October 1907 en het daarbij behorende Reglement betreffende de wetten en gebruiken van den oorlog te land aangaat, over schending of verkeerde toepassing eveneens kan worden geklaagd, wanneer de beoordeeling van het aan den rechter voorgelegde geval afhankelijk is van de vraag, of de bezetter zich bij de uitoefening van zijn feitelijke macht heeft gehouden binnen de grenzen van dat Reglement, bijv. die, welke zijn getrokken in de artt. 43, 46, 50 of 53;

dat immers, ofschoon de genoemde Conventie blijkens haar structuur en bewoordingen de strekking heeft aan de verdragsluitende Mogendheden de verplichting op te leggen om aan hare krijgsmachten te land voorschriften te geven, die met het genoemde Reglement overeenkomen, hare werking daarmede niet is uitgeput en veeleer moet worden aangenomen, dat haar inhoud, als bevattende objectieve normen van volkenrecht, zijn terugslag ook doet gelden in de nationale rechtssfeer der afzonderlijke Staten;

dat bijvoorbeeld de daartoe aangewezen rechter, nu Nederland aan zijn internationale verplichtingen volgens de Conventie heeft voldaan door opneming van dien overeenkomstige voorschriften in zijn Wetboek van Militair Strafrecht en zijn Voorschrift Velddienst, bevoegd is te beoordeelen, of bij de uitvoering van die voorschriften door Nederlandsche militairen de regelen van het Landoorlogreglement zijn nageleefd, voorzover de bedoelde voorschrif-

ten ter nadere bepaling van hun inhoud naar die regelen verwijzen;

dat die rechter eveneens bevoegd is, de rechtswerking van door den bezetter uitgevaardigde voorschriften te aanvaarden of te loochenen, als naar gelang van hunne verenigbaarheid of onverenigbaarheid met de regelen van genoemd Reglement, voor zoover deze bevoegdheid hem niet bepaaldelijk door zijn eigen wetgever is ontzegd;

dat het vorenstaande echter niet medebrengt, dat Nederlandsche burgers voor den Nederlandschen rechter, ter afwijering van een veroordeeling op grond van hulpverlening aan den vijand, met goed gevolg het verweer zouden kunnen voeren, dat zij — hoe de feitelijke omstandigheden ook lagen — in elk geval gerechtigd waren tot het verrichten van die diensten ten bate van den vijand, welke die vijand zelf op grond van het Reglement gerechtigd was, van hen te vorderen;

dat in een geval als het onderhavige, art. 52 van het Landoorlogreglement dus alleen zijdelings in de toetsing in cassatie kan worden betrokken, in zooverre n.l. als, bijvoorbeeld naar aanleiding van een beroep op ambtelijk bevel of overmacht, zou kunnen worden betoogd, dat hij bij de beoordeeling van de vraag, of iemand aan drang van den vijand tot het verrichten van bepaalde handelingen van hulpverlening, weerstand had behooren te bieden, de aard der gevorderde diensten niet zonder belang is, zoodat eventueel te zijnen gunste zou mogen worden aangemerkt, dat de gepleegde handelingen niet behoorden tot die, welke de bezetter in geen geval had mogen vorderen, doch tot die, welke Nederland en Duitschland voor hun onderlinge verhoudingen in tijd van oorlog elkaar wederzijds het recht hebben toegekend door hunne landstrijdkrachten van elkaars onderdanen te doen vorderen;

dat het tweede middel van requiranten Knols zich in feite dan ook minder op schending van art. 52 van het Landoorlogreglement zelf beroept dan wel hierop, dat de Nederlandsche Regeering op bepaalde wijzen den inhoud der in dat artikel vervatte voorschriften langs den weg van het staatsnoodrecht zou hebben gemaakt tot bindende normen voor de burgers en dat het Hof deze laatste normen zou hebben geschonden of verkeerd toegepast;

dat nu bij ontleding van het tweede middel, aldus opgevat reeds terstond moet worden opgemerkt, dat de aan requiranten Knols te laste gelegde feiten zijn gepleegd tusschen Juli 1940 en Juli 1942, zoodat een beroep op een radiobekendmaking der Regeering in Mei 1943 ter adstructie van het middel, nog geheel afgezien van den inhoud dier bekendmaking, niet ter zake dienende is;

dat verder door niets is aannemelijk gemaakt, dat de Regeering — zooals het middel, blijkbaar met het oog op een veel vroegere periode, toen de Opperbevelhebber van Land- en Zeemacht nog in functie was,

stelt — door tusschenkomst van dezen laatste en van den toenmaligen Secretaris-Generaal van het Departement van Handel, Nijverheid en Scheepvaart, de bevolking omtrent de te volgen gedragslijn zou hebben ingelicht;

dat de beide genoemde ambtsdragers veeleer op eigen initiatief en verantwoordelijkheid hebben gehandeld en hunne uitingen omtrent de toepassing van het Landoorlogreglement in geen geval nieuw recht hebben geschapen;

dat de Opperbevelhebber, als hoogste drager van het Nederlandsche regeeringsgezag in het door den vijand besprongen Rijk in Europa, tot deze normschepping bevoegd zou zijn geweest, maar dat hij daartoe niet is overgegaan in den door hemzelf voor zijn wetgevende maatregelen vastgestelden vorm;

dat den Raad geen uiting van dezen gezagsdrager bekend is, die handelingen als die van requiranten zou dekken, doch wel een brief van 27 Mei 1940 aan den Secretaris-Generaal van Defensie, afgedrukt als bijlage 2 bij het Rapport over de collaboratie in de bouwnijverheid in het district Amsterdam, van tegenovergestelde strekking;

dat de Secretaris-Generaal van het Departement van Handel, Nijverheid en Scheepvaart alle bevoegdheid tot noodwetgeving in den door requiranten Knols bedoelden zin miste en aan zijn aanwijzingen dus zeker niet de hoedanigheid van rechtsregelen toekomt, gesteld al dat zijn optreden de strekking zou hebben gehad nieuwe rechtsnormen te scheppen, wat niet aan te nemen is;

dat ditzelfde geldt voor zekere uitlatingen van den Secretaris-Generaal van het Departement van Binnenlandsche Zaken in een brief van 21 Juni 1940, namens deze requiranten bij pleidooi ingeroepen en afgedrukt als bijlage 10 bij bovengenoemd rapport;

dat het eenige, wat hierna in het tweede middel overblijft, is een beroep op de „Aanwijzingen betreffende de houding, aan te nemen door de bestuursorganen van het Rijk, de provinciën, gemeenten, waterschappen, veenschappen en veenpolders, alsmede door het daarbij in dienst zijnde personeel en door het personeel in dienst bij spoor- en tramwegen in geval van een vijandelijken inval” zelve, welke door den Raad van Ministers zijn vastgesteld in Mei 1937 en in de jaren 1940 tot en met 1942 niet waren ingetrokken;

dat deze „Aanwijzingen” in punt 17 een uitvoerige toelichting geven ter onderscheiding van handelingen, welke in het licht van het Landoorlogreglement, als rechtstreeksche deelneming aan de krijgsvrictingen tegen hun eigen land voor de inwoners ongeoorloofd zouden zijn, en die, waarvan gezegd wordt, dat zij „als geoorloofd moet(en) worden beschouwd”, en dat uit deze toelichting met voldoende duidelijkheid blijkt, hoe de Regeering de veel omstreden woorden „prendre part aux ope-

rations de la guerre contre leur patrie" in art. 52 opvatte;

dat de Secretarissen-Generaal, als administratieve ambtenaren, aan deze opvatting gebonden waren en het hun dus ongeoorloofd was, eene daarvan afwijkende uitlegging te verkondigen;

dat, voorzoover op regeeringsaanwijzingen door burgers een beroep kan worden gedaan tegen een vervolging op grond van art. 102 Sr., als zoodanig dus uitsluitend zouden kunnen worden aangemerkt de Aanwijzingen van 1937 zelve en niet eenige ongerechtvaardigde afwijking daarvan door onder vijandelijken druk staande ambtenaren, als hoedanig ongetwijfeld moet worden opgevat hun voorstelling, als zouden, in den modernen oorlog vliegvelden te deze opzichte met spoorwegstations moeten worden gelijkgesteld;

dat iedere Nederlander de onhoudbaarheid van die voorstelling en de omstandigheden waaronder zij tot uiting is gebracht, moet hebben beseft;

dat overigens de redactie der „Aanwijzingen" in zooverre minder gelukkig is, dat zij den schijn wekken van te willen onderscheiden tusschen handelingen, welke aan de bevolking ongeoorloofd en die, welke aan de bevolking veroorloofd zouden zijn, terwijl haar eigenlijke strekking is aan de ambtenaren in te scherpen, welke diensten de bezetter wel, en welke hij niet van de bevolking mag vorderen, ten einde daarmee bij hun voorlichting van de bevolking ingevolge punt 1a der „Aanwijzingen" rekening te kunnen houden met het oog op mogelijke strafvervolging tegen de inwoners na afloop van de bezetting op grond van art. 102 Sr.;

dat ten slotte van „schending" van regeeringsaanwijzingen door den lagere rechter geen sprake kan zijn, wanneer deze grief moet worden opgevat in dien zin, dat het Hof onjuist zou hebben beslist door te weigeren art. 102 Sr. ter zijde te schuiven ten bate van regeeringsinstructies, die aan de bevolking iets zouden hebben veroorloofd, wat genoemd artikel verbiedt, aangezien eenige bevoegdheid daartoe aan de Regeering niet toekomt en zij dat in 1937 ook zeker niet heeft bedoeld;

dat op al deze gronden het tweede middel in zijn vele mogelijke schakeeringen faalt;

O. ten aanzien van het derde middel van requiranten Knols:

dat de Raad, met de Regeering van 1937 doch in strijd met de meening van de bovengenoemde Secretarissen-Generaal en met die van den derden, in den bovenvermelden brief van 21 Juni 1940 genoemden, Secretaris-Generaal, aanneemt, dat de bezetter ingevolge het Landoorlogreglement niet bevoegd was van requiranten Knols persoonlijke of bedrijfs-diensten te vorderen tot het uitvoeren van voor militaire doeleinden bestemde werken als in dit geval het stand zijn gebracht, aangezien zij geacht moeten worden in den modernen oorlog neer te komen op deelneming aan

de krijgsverrichtingen tegen het eigen land en zijn bondgenooten;

dat de bezetter daarenboven niet bevoegd was, van Nederlanders, in Nederland gevestigd, diensten in Duitschland of in door Duitschland bezet gebied buiten Nederland te vorderen, zooals met betrekking tot de vliegtuighangars te Sint-Truyden het geval is geweest;

dat verder, zelfs al ware de bezetter daartoe wèl bevoegd geweest, dit feit zooals bij de behandeling van het tweede middel reeds is betoogd, op zichzelf de toepasselijkheid van de strafbepaling van art. 102 Sr. niet zou uitsluiten, aangezien iemand die den vijand op deze wijze hulp verleent, zich nooit achter die veronderstelde bevoegdheid des bezetters kan verschuilen, wanneer hij zelf in staat was, zich zonder te groot risico aan de uitvoering te onttrekken, een punt, waarop bij het vierde middel nader zal worden teruggekomen;

dat ten slotte de Raad van oordeel is, dat ook het beroep op goede trouw bij het opvolgen van de „richtlijnen", waarop het tweede middel betrekking heeft, casu quo op dwaling als gevolg daarvan, door het Hof op rechts onaanastabare gronden is verworpen nu feitelijk vastgesteld is, dat (niettegenstaande de uitlatingen van verschillende Secretarissen-Generaal, welke de requiranten blijkens hun tweede middel gekend moeten hebben) zij zich daarop ter rechtvaardiging van hun gedragingen aanvankelijk in het geheel niet hebben beroepen;

O. ten aanzien van het vierde middel van requiranten Knols:

dat dit middel, voor zoover het een beroep doet op onvoldoende motiveering door het Hof van zijn verwerping van hun verweer dat bij weigering van de hun opgedragen werkzaamheden de openbare rust en veiligheid zouden zijn geschonden, niet tot cassatie kan leiden, omdat de Raad van meening is, dat de bedoelde motiveering niet blijft beneden den standaard van wat de weerlegging van een in zichzelf zoo moeilijk begrijpelijk verweer eischt;

dat het zwaartepunt van dit middel den Raad dan ook voorkomt, te liggen niet zoozeer in een beroep op vrees voor versterking van de openbare rust en veiligheid als wel in een beroep op overmacht met het oog op een bij weigering hen persoonlijk dreigend gevaar;

dat dit laatste beroep in dezen vorm voor het eerst in cassatie is gedaan en aan het Hof dan ook geen ontoereikende motiveering van de weerlegging van het niet in dien vorm gedane verweer kan worden verweten;

dat het Hof, dat hier blijkbaar geen overmacht als strafuitsluitingsgrond aanwezig heeft geacht, overigens aan de mogelijkheid van op de requiranten uitgeoefenden druk voldoende recht heeft doen wedervaren, door bij de motiveering van de straftoemeting met een „zekere mate van pressie" rekening te houden;

dat derhalve ook het vierde middel moet

worden verworpen;

O. ten aanzien van het vijfde middel van requiranten Knols:

dat, zooals de Raad reeds herhaaldelijk heeft beslist, voor de toepasselijkheid van art. 102 Sr., opzet in den gebruikelijken zin voldoende is en een bijzonder oogmerk van hulpverlening niet behoefte te bestaan;

dat de Raad geen aanleiding vindt van deze uitlegging af te wijken en dus ook het vijfde middel van requiranten Knols niet gegrond is;

O. ten slotte ten aanzien van het eenige middel van den Procureur-Fiscaal:

dat de behandeling van deze zaak ter terechtzitting van den Raad tot geen andere waardeering van de gepleegde feiten aanleiding heeft gegeven dan in de bestreden sententie is neergelegd;

dat de Raad ambtshalve nog heeft overwogen, of er termen aanwezig zijn gerequireerden Knols te ontzetten van het recht het beroep van aannemer uit te oefenen, doch die vraag ontkennend beantwoordt, aangezien deze straf met het oog op den wederopbouw slechts bij uitzondering behoort te worden opgelegd;

Verwerpt de beroepen.

No. 726.

BIJZONDERE RAAD VAN CASSATIE
(Tweede Kamer), 23 Dec. 1946. (Mrs. Prof. Verzijl, Veegens, Vice-Adm. Vos, Kol. Mr. Tollenaar, Prof. Fischer).

Nederlandsche Landwacht.

Requirant is niet-ontvankelijk in het door hem ingestelde beroep, voor zoover het is gericht tegen de gegeven vrijspraak, ook al heeft dit — ten onrechte — niet tot een dictum geleid.

Het Hof, bewezen verklarende, dat gerequireerde als lid van de Landwacht Nederland, spoorweglijnen heeft bewaakt en heeft deelgenomen aan een bepaalde huiszoeking, heeft in dit geval ten onrechte het feit niet strafbaar geacht en ontslagen van rechtsvervolging.

Veroordeeling door den Raad tot twee jaren gevangenisstraf met aftrek van de bewaring en ontzetting uit actief en passief kiesrecht voor tien jaren.

(Sr. art. 102.)

Op het beroep van den Proc.-Fiscaal bij het Bijzondere Gerechtshof te Amsterdam, requirant van cassatie tegen een sententie van het Bijzondere Gerechtshof te Amsterdam, zesde Kamer, van den 5den September 1946, waarbij Lambertus Hermanus Monnee, muziekhandelaar, wonende te Utrecht, thans in bewaring gesteld in de Strafgevangenis te Scheveningen, werd ontslagen van alle rechtsvervolging, terzake van het bewezen doch niet strafbaar verklaarde feit.

De Bijzondere Raad van Cassatie, enz.;

Gehoord het verslag van den Raadsheer Tollenaar, enz.;

Gelet op het middel van cassatie, door den requirant voorgesteld bij schriftuur, luidende:

S. althans v. t. van de artt. 348 t/m 352 en 359 Sv., 9, 28, 102 Sr., 1, 2, 8, 9, 11, 22, 23 B.E.S. doordien het Bijzonder Gerechtshof het bewezen verklaarde niet strafbaar heeft geacht en den verdachte van alle rechtsvervolging heeft ontslagen, daarbij verzuimende den verdachte vrij te spreken van hetgeen meer of anders was ten laste gelegd dan bewezen werd verklaard, in stede van ofwel het bewezen verklaarde feit strafbaar te achten (art. 102 Sr.) en de verdachte deswege te veroordeelen ofwel de inleidende dagvaarding nietig te verklaren;

Gehoord den Adv.-Fiscaal namens den Proc.-Fiscaal in zijn conclusie dat de Raad de sententie vernietigde en de zaak verwijze naar het Bijzonder Gerechtshof te Leeuwarden teneinde haar op de bestaande telastlegging opnieuw te berechten;

O. dat blijkens de bestreden sententie bij inleidende dagvaarding aan gerequireerde is te laste gelegd: „dat hij te Utrecht en elders in Nederland, althans daar of elders in Europa, als Nederlander in den zin van art. 83 Sr., in of omstreeks Augustus 1944 — April 1945, in ieder geval gedurende den tijd van den op 10 Mei 1940 aangevangen oorlog van Duitschland tegen Nederland, opzettelijk gedurende den tijd van voormelden oorlog ten voordeele van den vijand als lid van de Landwacht Nederland spoorweglijnen heeft bewaakt en heeft deelgenomen aan een huiszoeking bij Dr. Heymans te Utrecht en aldus opzettelijk gedurende den tijd van voormelden oorlog den vijand hulp heeft verleend, althans den staat tegenover den vijand heeft benadeeld”;

O. dat het Hof hiervan bewezen heeft verklaard: „dat hij te Utrecht en elders in Nederland in Augustus 1944—April 1945, opzettelijk gedurende den tijd van den op 10 Mei 1940 aangevangen oorlog van Duitschland tegen Nederland als lid van de Landwacht Nederland, spoorweglijnen heeft bewaakt en heeft deelgenomen aan een huiszoeking bij Heymans te Utrecht”;

en vervolgens in het dictum van de sententie heeft verklaard dat „het te laste gelegde” bewezen is doch niet is een strafbaar feit, en gerequireerde te dier zake van alle rechtsvervolging heeft ontslagen;

O. ten aanzien van het middel:

dat bij vergelijking van de telastlegging met de bewezenverklaring blijkt, dat het Hof het te laste gelegde feit niet in zijn volten omvang bewezen heeft verklaard;

dat het middel er nu vooreerst over klaagt, dat deze beslissing niet heeft geleid tot een uitdrukkelijke vrijspraak, zooals in art. 352 Sv. is voorgeschreven;

dat het beroep in cassatie blijkens de daarvan opgemaakte akte tegen de sententie in haar geheel is ingesteld;

dat dit beroep evenwel ingevolge het bepaalde in art. 430 Sv. niet kon worden ge-

richt tegen het vrijsprekende gedeelte van de sententie, ook niet voor zoover dit ten onrechte niet tot een dictum heeft geleid zoodat requirant daarin niet kan worden ontvangen en dit onderdeel van het middel buiten onderzoek moet blijven;

dat het middel voorts opkomt tegen het uitgesproken ontslag van rechtsvervolging en zulks terecht;

dat toch de rechtspraak van dezen Raad in dien zin gevestigd is, dat het dienst doen als landwachter of hulplandwachter, behoorende tot de in deze kennelijk bedoelde Nederlandsche Landwacht (Verord. no. 110/43) — zijnde de Landwacht Nederland (Verord. no. 24/43) reeds sinds October 1943 herdoopt in Landstorm Nederland (Verord. no. 103/43) — ten voordeele van den vijand — welke laatste bestanddeel kan worden te laste gelegd hetzij met deze woorden, ontleend aan art. 22 B.B.S., hetzij door middel van een feitelijke omschrijving — het misdrijf van art. 102 Sr. oplevert;

dat het nu van algemeene bekendheid is, dat de werkzaamheden van de Nederlandsche Landwacht tusschen Augustus 1944 en April 1945 onder meer bestonden uit het controleren van persoonsbewijzen, het opsporen van onderduikers, het in beslag nemen van rijwielen en levensmiddelen, het terroriseren van de bevolking en het bewaken van de — sinds de spoorwegstaking in September 1944 uitsluitend voor Duitsche belangen gebezigde — spoorwegen, al welke werkzaamheden dienstbaar waren aan de Duitsche oorlogvoering en de Duitsche onderdrukking van de Nederlandsche bevolking;

dat door het ten laste van gerequireerde bewezen verklaarde bewaken van spoorweggelijnen en deelnemen aan een huiszoeking, beschouwd in het licht van deze algemeene bekendheid, de vijandelijke belangen werden gediend en het Hof ten onrechte in dit geval het te laste leggen van nadere omstandigheden ter bevestiging hiervan heeft geëischt;

dat de woorden „ten voordeele van den vijand” aan de onderhavige telastelegging geen enkel feitelijk bestanddeel hebben toegevoegd, zoodat de niet-bewezen-verklaring daarvan zonder betekenis is;

dat de bestreden sententie derhalve op dit punt niet in stand kan blijven;

Verklaart requirant niet-ontvankelijk in het door hem ingestelde beroep, voor zoover het is gericht tegen de in een overweging gegeven vrijspraak;

Vernietigt de bestreden sententie, doch alleen voor zoover het bewezen verklaarde feit daarbij niet strafbaar is verklaard en gerequireerde te dier zake van alle rechtsvervolging is ontslagen;

Rechtdoende krachtens art. 105 Wet R. O.;

Qualificeert het bewezene als „opzettelijk gedurende den tijd van den huidige oorlog den vijand hulp verlenen”, strafbaar krachtens artt. 102 Sr., 1, 11 en 22 B.B.S.;

O, dat gerequireerde deswege strafbaar is, nu niet is gebleken van eenige omstandigheid, die de strafbaarheid van het feit of

van gerequireerde zou uitsluiten of ophellen;

O, dat de Raad met het oog op den ernst van het feit, de omstandigheden waaronder het werd begaan en den persoon van gerequireerde, die sinds 1941 N.S.B.'er van 1942 tot 1944 W.A. man is geweest, maar in de stukken wordt gekarakteriseerd als een kalme, gemoedelijke man, meent te kunnen volstaan met oplegging van gevangenisstraf en ontzetting van rechten voor na te melden tijd, onder aftrek van de door hem ondergane bewaring;

Mede gezien de artt. 27 en 28 Sr., 8 en 9 B.B.S.;

Veroordeelt gerequireerde te dier zake tot gevangenisstraf voor den tijd van twee jaren, met bepaling dat de tijd, door hem sinds 9 Mei 1945 in bewaring doorgebracht, bij de tenuitvoerlegging van dit arrest geheel in mindering zal worden gebracht;

Ontzet hem van het recht tot het kiezen en de verkiesbaarheid bij krachtens wettelijk voorschrijf uitgeschreven verkiezingen voor den tijd van tien jaren.

No. 727.

BIJZONDERE RAAD VAN CASSATIE
(Tweede Kamer), 23 December 1946. (Mrs. Prof. Verzijl, Veegens, Vice-Adm. Vos, Kol. Mr. Tollenaar, Prof. Fischer (plv.).

Grens tusschen gewone oplichting en den bijzonderen oplichtingsvorm die onder meer in art. 27 van het Besluit Buitengewoon Strafrecht opgesloten ligt.

In casu is art. 27 B.B.S. toepasselijk, nu er een voldoende nauw verband met den oorlog aanwezig is, daar requirant door zich voor te doen als illegale werker de benadeelde tehouders beweegt tot afgifte van voedsel, daarbij speculeerende op de goedgeëftheid van goede Nederlanders als het om steun voor illegale actie ging, mede in aanmerking genomen de omstandigheid, dat deze mogelijkheid om landgenooten op te lichten een typisch gevolg was van het feit van de vijandelijke bezetting.

Voortgezet dellet.

(Sr. artt. 56, 57, 326 j°. art. 27 B.B.S.; Besluit Bijzondere Gerechtshoven art. 12.)

Op het beroep van Machiel Johannes van Zuylen, wonende te Alpen aan den Rijn, van beroep agent H.A.C.O., thans in bewaring gesteld in de Strafgevangenis te Scheveningen, requirant van cassatie tegen een sententie van het Bijzondere Gerechtshof te 's-Gravenhage van den 26sten Juni 1946 waarbij hij werd schuldig verklaard aan: „Het gedurende den tijd van den huidige oorlog opzettelijk gebruik maken van gelegenheid hem door het feit van de vijandelijke bezetting geboden om een ander in zijn vermogen wederrechtelijk te benadeelen en zich of een ander wederrechtelijk te bevoordeelen, meermalen gepleegd” en met toe-

passing van de artt. 10, 28, 31 en 57 Sr., 1, 2, 3, 8, 9, 27 B.B.S. werd veroordeeld tot gevangenisstraf voor den tijd van acht jaren met uitzetting van het recht tot het kiezen en de verkiesbaarheid bij krachtens wettelijk voorschrift uitgeschreven verkiezingen voor den duur van het leven.

De Bijzondere Raad van Cassatie, enz.;

Gehoord het verslag van den Raadsheer Tollenaar, enz.

Gelet op de middelen van cassatie, voorgesteld bij schriftuur, luidende:

I. S. of v. t. van de artt. 1 en 27 B.B.S., van art. 12 Besluit op de Bijzondere Gerechtshoven en van de artt. 348, 349 en 350 Sv. juncto art. 1 B. B. Rechtspl., doordat het Bijzonder Gerechtshof

a. zich niet onbevoegd heeft verklaard van de tenlastegelegde feiten kennis te nemen, en

b. beslist heeft, dat deze feiten, voor zover bewezen verklaard, opleveren het bij art. 27 B.B.S. strafbaar gestelde misdrijf, een en ander ten onrechte, omdat hierin, dat de verdachte bij zijn optreden gebruik zoude hebben gemaakt van de omstandigheid, dat Nederlandsche burgers zich door het feit der vijandelijke bezetting genoopt gevoelden leden van de ondergrondse beweging te steunen, niet is gelegen een gebruik maken van „gelegenheid hem door het feit der vijandelijke bezetting geboden” in den zin van het laatstgenoemde artikel, terwijl het tenlastegelegde en bewezenverklaarde ook niet oplevert eenig ander misdrijf, als bedoeld in art. 1 B.B.S.;

II. S. of v. t. van de artt. 338, 339, 341, 342 en 359 Sv. juncto art. 1 B. B. Rechtspl., omdat

a. uit geen der in de sententie van het Hof vermelde bewijsmiddelen kan worden afgeleid, dat Nederlandsche burgers en in het bijzonder de door den verdachte in hun vermogen benadeelde veehouders zich door het feit der vijandelijke bezetting genoopt gevoelden leden van de ondergrondse beweging te steunen;

b. indien als de bedoeling van het Hof mocht worden aangenomen, dat het ten aanzien van dat punt de verklaring van den verdachte als bewijsmiddel heeft willen bezigen, het Hof aldus gebruik heeft gemaakt van een opgave van den verdachte omtrent hem niet uit eigen wetenschap bekende feiten en omstandigheden.

III. S. of v. t. van de artt. 56, eerste lid, en 57 Sr. juncto art. 2 B.B.S. en van de artt. 338, 339, 350 en 359 Sv. juncto art. 1 B. B. Rechtspl., doordat het Hof de tenlastegelegde en bewezen verklaarde feiten niet als een voortgezette handeling heeft aangemerkt, zulks op gronden, welke deze beslissing niet kunnen dragen, vermits

a. het Hof zelf vaststelt, dat de verdachte tot deze daden is gebracht door een en denzelfden wensch;

b. de tenlastegelegde en bewezen verklaarde feiten naar hun aard geheel gelijksoortig zijn;

c. de handelingen daarenboven in het-

zelfde tijdsbestek, immers — gelijk het Hof overeenkomstig de tenlastegelegde bewezen heeft verklaard — in of omstreeks Maart 1945 zijn begaan, terwijl uit de in het vonnis vermelde bewijsmiddelen geenszins blijkt van een langen tijdsduur, die tusschen de opeenvolgende handelingen zou zijn verlopen;

d. aan de overweging van het Hof, „dat telkens iedere handeling geboren is uit een van de andere afgescheiden wilsuïting”, op zich zelf geen andere beteekenis kan worden gehecht dan dat ten deze sprake is van meerdere feiten, die als op zich zelve staande handelingen moeten worden beschouwd, zoodat deze vaststelling allerminst aan de toepassing van art. 57 Sr. in den weg staat;

IV. Oplegging van een straf of maatregel, welke niet geacht kan worden te beantwoorden aan den ernst van het misdrijf, de omstandigheden waaronder het is begaan en den persoon en persoonlijke omstandigheden van den veroordeelde, ten deze gelijkgesteld met verkeerde toepassing der Wet ingevolge art. 16, lid 1 Besluit op de Bijzondere Gerechtshoven juncto art. 99 lid 1 der Wet R. O.;

Gehoord den Advocaat-Fiscaal namens den Procureur-Fiscaal in zijn conclusie dat de Raad de sententie vernietigende alsnog het Bijzonder Gerechtshof onbevoegd verklaare;

O. dat bij de bestreden sententie, ten laste van requirant is bewezen verklaard: „dat hij in Nederland in of omstreeks Maart 1945, terwijl Nederland in oorlog was met en bezet was door Duitschland, met het oogmerk om zich en één of meer anderen wederrechtelijk te bevoorraden en den veehouder J. Rijlaarsdam, den veehouder P. Davelaar en den veehouder J. C. Stolwijk in hun vermogen wederrechtelijk te benadeelen, opzettelijk valschelijk tegenover ieder dezer veehouders heeft voorgegeven, dat hij — verdachte — van de ondergrondse was, en opzettelijk valschelijk ieder hunner heeft medegedeeld, zakelijk dat hij voor de voedselvoorziening van leden van die ondergrondse levensmiddelen noodig had, waarop de veehouders voornoemd hem, verdachte, levensmiddelen, bestaande uit vleesch, kaas en boter, een en ander dien veehouders toebehorende, hebben afgegeven althans doen afgeven, bij welk optreden bovengemeld van hem, verdachte, hij opzettelijk gebruik maakte van de omstandigheid, dat zooals hij wist of begreep, Nederlandsche burgers door het feit der vijandelijke bezetting zich genoopt gevoelden leden van de ondergrondse beweging te steunen, hebbende hij, verdachte, de aldus verkregen levensmiddelen ten eigen bate aangewend en/of ten bate van een of meer anderen dan voor leden van de ondergrondse”;

O. ten aanzien van het eerste middel:

dat requirant onder a. van dit middel stelt, dat het Bijzonder Gerechtshof zich onbevoegd had behooren te verklaren van de tenlastegelegde feiten kennis te nemen, omdat die feiten noch het bij art. 27 B.B.S. bedoelde, noch eenig ander in dat besluit om-

schreven misdrijf zouden opleveren;

dat in dezen, naar ook de Raad aanneemt, alleen van het misdrijf van art. 27 B.B.S. sprake kan zijn en daarom onderdeel a. tezamen met onderdeel b. kan worden behandeld;

dat dit eerste middel ook voor onderdeel a. zou opgaan, indien het voor onderdeel b. juist ware;

dat toch krachtens art. 12, lid 1 Besluit op de Bijzondere Gerechtshoven deze laatsten, met uitsluiting van eenigen anderen burgerlijken of militairen rechter, in eersten aanleg en tevens behoudens het beroep in cassatie, in het laatste ressort kennis te nemen van de misdrijven, waarop de bepalingen van het B.B.S. van toepassing zijn;

dat deze rechtsmacht eenerzijds, blijkens art. 12, lid 2 Besluit op de Bijzondere Gerechtshoven in zoverre den voorrang heeft boven die van elken anderen burgerlijken of militairen rechter, dat in geval van jurisdictie geschillen tusschen deze laatste en de Bijzondere Gerechtshoven, deze Bijzondere Gerechtshoven geroepen zijn van zulke geschillen kennis te nemen, maar dat zij anderzijds dan ook moet blijven binnen de perken, bij het B.B.S. getrokken;

dat de eenige vraag, die hier volgens den Raad van beteekenis is, deze is, of requirant geacht kan worden, zich door het te zijnen laste bewezen verklaarde te hebben schuldig gemaakt aan het „gedurende den tijd van den huidige oorlog opzettelijk gebruik maken van . . . gelegenheid . . . , hem door . . . het feit der vijandelijke bezetting geboden . . . om zich of een ander wederrechtelijk te bevoordeelen”;

dat het middel dit ontkent, omdat in het gebruik maken van de omstandigheid, dat Nederlandsche burgers zich door het feit der vijandelijke bezetting genoopt gevoelden leden van de ondergrondse beweging te steunen niet zou zijn gelegen in gebruik maken van „gelegenheid, (den dader) door het feit der vijandelijke bezetting geboden”;

dat de grens tusschen gewone oplichting en den bijzondere oplichtingsvorm die onder meer in art. 27 B.B.S. opgesloten ligt, niet volkomen scherp is;

dat die grens zeker niet daarin is gelegen, dat art. 27 B.B.S. alleen van toepassing zou zijn op handelingen, met wel kennelijk politieke bedoelingen begaan, daar noch de bewoordingen van het artikel, noch zijn plaatsing achter in het B.B.S. eenige gevolgtrekking in die richting vorderen of zelfs maar rechtvaardigen;

dat echter wel een voldoende nauw verband met den oorlog aanwezig moet zijn, om de toepassing van art. 27 B.B.S. binnen de grenzen der redelijkheid te houden;

dat nu inderdaad het speculeeren op de goedgeefsheid van goede Nederlanders, die aan den dag kwam zoodra het ging om steun voor zoogenaamde illegale actie, en de omstandigheid, dat deze mogelijkheid om landgenooten gemakkelijk op te lichten een typisch gevolg was van het feit der vijandelijke bezetting, elementen van requirant's handelen vormden, die dit aan de normale

sfeer van beoordeeling onttrekken en het brengen onder de werking van het buitengewone strafrecht;

dat derhalve het Bijzondere Gerechtshof art. 27 B.B.S. terecht toepasselijk en op grond daarvan zich zelf terecht bevoegd heeft geacht, zoodat het eerste middel faalt;

O. ten aanzien van het tweede middel:

dat, wat in het bijzonder onderdeel a. betreft, het van algemeene bekendheid is, dat tijdens de vijandelijke bezetting genoopt gevoelden leden van de ondergrondse beweging te steunen en het Hof deze omstandigheid zonder nader bewijs als vaststaande mocht aannemen, al ware het beter geweest, indien het Hof dit ook uitdrukkelijk aldus had gezegd;

dat ook afgezien daarvan, dit gevoel van vaderlandschen plicht bij de schenkers zelve uit de bewijsmiddelen (in het bijzonder de getuigenverklaringen van Rijlaarsdam en Stolwijk) ongetwijfeld kon worden afgeleid;

dat in verband daarmede geen weerlegging noodig is van onderdeel b. van dit middel, waarvan de zin trouwens aan den Raad ontgaat, aangezien juist de requirant de waarheid van het door hem in twijfel getrokken uit de resultaten van zijn eigen oplichterspractijken heeft moeten vaststellen;

dat derhalve ook het tweede middel moet worden verworpen;

O. ten aanzien van het derde middel:

dat het antwoord op de vraag, of bepaalde feiten als een voortgezette handeling moeten worden aangemerkt, welke vraag voornamelijk belang heeft voor de bepaling van het maximum der op te leggen straf in sterke mate wordt beheerscht door de bijzondere omstandigheden van het geval;

dat niets in de overwegingen van het Hof de slotsom rechtvaardigt, dat het Hof de te zijner beschikking staande feitelijke gegevens ten onrechte heeft uitgelegd als opleverende afzonderlijke strafbare feiten en niet één voortgezet misdrijf;

dat de Raad in deze overwegend feitelijke vraag ook daarom niet verder zal treden, omdat de door hem op te leggen straf in elk geval ver blijft beneden het mogelijke maximum;

dat derhalve ook het derde middel niet tot cassatie kan leiden;

O. ten aanzien van het vierde middel:

dat dit den Raad in zoverre gegrond voorkomt, dat de op zichzelf laaghartige gedragingen van requirant met een gevangenisstraf van na te melden duur voldoende worden gestraft;

Vernietigt de bestreden sententie, doch alleen voor zover de opgelegde hoofdstraf betreft;

Rechtdoende krachtens art. 105 van de Wet R. O.:

Veroordeelt requirant tot een gevangenisstraf voor den duur van vijf jaren, onder bepaling dat de tijd, door hem sinds 4 Jan. 1946 tot de tenuitvoerlegging van dit arrest in bewaring doorgebracht, geheel op den duur der straf in mindering zal worden ge-

bracht en dat het overblijvende gedeelte der straf geheel in een Rijkswerkinrichting zal worden ondergaan.

No. 728.

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK AMSTERDAM, 14 Jan. 1947.
(Mr. Verdam).

Levensverzekering-maatschappij in kort geding veroordeeld tot het betalen van lijfrente in verband met de te verwachten uitspraak in de hoofdzak en met het feit dat verzoekster de uitkeering dringend noodig heeft voor haar levensonderhoud.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100)
art. 156a.)

No. 729.

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK AMSTERDAM, 13 Jan. 1947.
(Mrs. Verdam, de Flines, Scholtens).

Verzoekster heeft onder dwang der zettingsomstandigheden in echtscheiding toegestemd, waarna haar echtgenoot een tweede huwelijk is aangegaan. De Raad verklaart zieli onbevoegd kennis te nemen van de vordering tot nietigverklaring der echtscheiding en herstel van het huwelijk als zijnde niet van vermogensrechtelijken aard.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100)
artt. 1, 2 en 23.)

No. 730.

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK 'S-GRAVENHAGE, 24 Dec. 1946. (Mr. van Walsem).

Verzoeker's vordering tot teruggave van een hond, die verzoeker bij zijn deportatie, heeft moeten achterlaten, toegewezen. Verzoeker moet aan gerequesteerde betalen een bedrag van f 50, zijnde een derde gedeelte van de door haar gemaakte kosten tot behoud van den hond.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100)
artt. 23, 25, 37; B. W. art. 1400.)

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.; Gelezen het verzoekschrift van „Mr. H. H.”, zoomede het verweerschrift van „juffrouw V.”, beide schriften betreffende de Fransche bulldog (teef), genaamd Mikkie of Micky, enz.;

Ten aanzien der feiten:

Verwijzende naar vorenbedoeld verzoekschrift en verweerschrift welke schriften als hier ingevoegd worden beschouwd;

O. dat Mr. H. H. den Raad heeft verzoekt: de rechtsbetrekking tusschen juffrouw V. en Micky, met de daaruit voortgevloede rechtsbetrekkingen, nietig te verklaren en juffrouw V. te gelasten Micky aan hem (verzoeker) terug te geven, onder verbeurte van een dwangsom van f 50 voor elken dag, dat zij daarmede in gebreke blijft, nadat de ten deze verzochte beschikking te harer kennis zal zijn gebracht, en met veroordeeling van juffrouw V. in de kosten, waaronder die van verzoeker's gemachtigde;

O. dat juffrouw V. heeft verzoekt: primair het verzoek van Mr. H. H. af te wijzen, subsidiair -- voor het geval het verzoek zou worden toegewezen -- Mr. H. H. te veroordeelen aan haar te betalen 10% van de waarde van Micky plus f 300, zijnde f 0.20 per dag, voor de verzorging van Micky gedurende vier jaren, in ieder geval met veroordeeling van Mr. H. H. in de kosten van het geding;

O. dat de pogingen om Mr. H. H. en juffrouw V. in der minne tot elkaar te brengen en aldus het geschil op eenvoudige wijze te beëindigen, hebben gefaald;

In rechte:

O. dat door het verzoekschrift, het verweerschrift en het mondelinge debat, zoomede door de overgelegde stukken en de verhoorde getuigen, onder meer de volgende feiten vaststaan:

dat in of omstreeks October 1942 Mr. H. H., 71 jaar oud, als Jood, tengevolge van de maatregelen van den Duitschen bezetter was genoodzaakt zijn woonplaats te Rotterdam te verlaten en vervolgens door dien bezetter is gedeporteerd naar Theresiënstadt, vanwaar hij medio 1945 is teruggekeerd;

dat hij destijds eigenaar was van Micky die hij onverzorgd moest achterlaten, waardoor het dier is terechtgekomen in een asyl, ressorteerende onder den Joodschen Raad te Rotterdam, waarin aan Joden toebehoorende huisdieren in gevallen als dit tijdelijk werden opgenomen;

dat kort daarop juffrouw V., die gaarne een hond wilde hebben, zich heeft gewend tot dat asyl en aldaar, om niet, in het bezit is gesteld van Micky, welke zij thans ruim vier jaren heeft verzorgd, waartoe zij onder meer kosten van voeding tot behoud van het dier heeft gemaakt;

dat, ware Micky in het asyl gebleven en niet aan juffrouw V. of een ander afgestaan, het dier na eenigen tijd zou zijn afgemaakt;

O. dat uit deze feiten volgt, dat de rechtsbetrekking tusschen juffrouw V. en Micky is tot stand gekomen tengevolge van een rechtshandeling als bedoeld in art. 25 van het Besluit herstel rechtsverkeer E 100, en juffrouw V. wist, in ieder geval redelijkerwijze had behooren te vermoeden, dat het bezit van Micky voor den eigenaar was verloren gegaan tengevolge van zulk een rechtshandeling;

O. dat mitsdien ingevolge art. 25 van genoemd Besluit het achterwege laten van

ingrijpen tot rechtsherstel, met name tot teruggave van Micky aan Mr. H. H., onredelijk ware, nu eenig blijk van het tegendeel niet aanwezig is, en ingevolge art. 32 van meergenoemd Besluit niet kan worden aangenomen, dat juffrouw V. Micky bezit te goeder trouw;

O. dat juffrouw V. — zich niet houdende bij haar telex maar zich wagende op het gebied der rechtspraktijk — zich beroept op art. 2014, lid 2, B. W., bewerende, dat de daarin genoemde termijn van drie jaren, gedurende welke Mr. H. H. Micky als zijn eigendom zou kunnen terugvorderen, reeds ruim een jaar verstreken zou zijn, doch zulks ten onrechte;

dat namelijk Micky weliswaar is een „zaak” en zelfs een bij uitstek „roerende” zaak, die voor den eigenaar is verloren gegaan in voege als bedoeld in genoemde wetsbepaling, maar juffrouw V. Micky niet bezit te goeder trouw, zoodat art. 2014 B. W. in het geheel niet van toepassing is, en ten overvloede krachtens art. 37 van het Besluit E 100 voor de toepassing van dat Besluit de termijn van art. 2014, lid 2, B. W. als niet geschreven wordt beschouwd;

O. dat derhalve het verzoek van Mr. H. H. tot nietigverklaring van de rechtsbetrekking tusschen juffrouw V. en Micky en teruggave van Micky aan het voor toewijzing vatbaar is en daarmede aan de orde komt het subsidiaire tegenverzoek van juffrouw V. om Mr. H. H. te veroordeelen aan haar te betalen 10 % van de waarde van Micky plus f 300, zijnde f 0.20 per dag, voor de verzorging van Micky gedurende vier jaren;

O. dat ingevolge art. 27, lid 3, van het Besluit E 100 de teruggave van een zaak als hier bedoeld geschiedt zonder dat aan den bezitter eenige schadevergoeding wordt toegekend, tenzij de Raad meent, dat er bijzondere redenen zijn voor een andere beslissing, welke laatste bepaling alzoo de bevoegdheid geeft ook op dit punt te oordeelen naar redelijkheid en billijkheid, bijvoorbeeld door toepassing van de bepalingen van het gemeene recht of op andere wijze, indien daarvoor in een bepaald geval bijzondere redenen zijn;

O. dat juffrouw V. ook krachtens art. 637 B. W. geen recht zou hebben op geheele of gedeeltelijke vergoeding van de waarde van Micky en er ook geen andere reden bestaat voor toewijzing van haar verzoek om Mr. H. H. te veroordeelen aan haar te betalen 10 % van de waarde van het teruggevorderde dier;

dat echter ingevolge art. 634, 1°, en art. 1400 B. W. zelfs de bezitter te kwader trouw van den eigenaar kan terugvorderen de kosten, welke door hem gedurende zijn bezit tot behoud der zaak zijn gemaakt, welke rechtsregel reeds gold in het oude Rome en steunt op het beginsel van redelijkheid en billijkheid, dat niet de ééne burger ten koste van den anderen zich ongegrond verrijke;

dat deze regel zoozeer is geworteld in het rechtsbewustzijn, dat art. 634, 1°, i.v.m. art.

630 B. W. en art. 1400 B. W. ook den bezitter te kwader trouw voor de kosten, door hem gedurende zijn bezit tot behoud der zaak gemaakt, het recht toekennen de zaak onder zich te houden zoolang die kosten niet aan hem zijn vergoed, terwijl art. 1185 B. W. bedoelde kosten zelfs rangschikt onder de bevoorrechte schulden op de teruggevorderde zaak;

O. dat enerzijds Mr. H. H. het behoud van Micky heeft te danken aan het feit, dat juffrouw V. het dier heeft tot zich genomen en gedurende vier jaren heeft verzorgd, terwijl anderzijds juffrouw V. zulks heeft gedaan, allerminst ten behoeve van Mr. H. H. maar uit eigen belang en gedurende vier jaren het genot van de hond heeft gehad, welk genot zij zelve hoog heeft aangeschreven;

O. dat de Raad meent, dat voormelde bijzondere redenen aanleiding moeten zijn Mr. H. H. te veroordeelen aan juffrouw V. te vergoeden een derde gedeelte van de kosten, door haar gedurende vier jaren tot behoud van Micky gemaakt, welke kosten in hun geheel kunnen worden vastgesteld op f 150;

O. dat aldus Mr. H. H., de bejaarde rechtsgeleerde, wederom in het bezit zal komen van zijn Micky, terwijl juffrouw V. f 50 zal ontvangen, waarvoor zij kan trachten een nieuwe Micky te verkrijgen;

O. dat beide partijen over en weder op eenige punten in het ongelijk zijn gesteld, weshalve de kosten van dit geding zullen worden gecompenseerd;

Rechtdoende:

Verklaart nietig de rechtsbetrekking tusschen juffrouw V. en Micky, met de daaruit voortgevloeide rechtsbetrekkingen;

Gelasten juffrouw V. Micky aan Mr. H. H. terug te geven, zulks uiterlijk op 13 Januari 1947, onder verbeurte van een dwangsom van f 10 voor elken dag, dat zij daarmede in gebreke zou blijven;

Veroordeelen Mr. H. H., tegen teruggave van Micky, aan juffrouw V. te betalen f 50 voor een derde gedeelte van de kosten, door haar gedurende vier jaren tot behoud van de hond gemaakt;

Compenseeren de kosten van het geding in deze voege, dat iedere partij drage haar eigene kosten.

No. 731.

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK ARNHEM, 7 Jan. 1947. (Mrs. Suringar, Maassen en Rink).

Het feit dat requestrant de door hem als eigenaar opgeëischte goederen van gerequestreerde heeft gehuurd staat een vordering tot rechtsherstel niet in den weg en kan niet als een erkenning van gerequestreerde's eigendomsrechten worden beschouwd.

Vordering toegewezen.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100) artt. 23 en vlg.)

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;

Gezien een verzoekschrift op 4 Juni 1946 bij den Raad ontvangen, waarbij Josua de Winter, koopman, wonende te Enschede, (gemachtigde Mr. D. P. S. Meerburg, procureur te Enschede), zich tot den Raad heeft gewend;

Gelet op de mondelinge behandeling der zaak ter zitting van 6 December l.l., waarbij verzoeker met zijn procureur is verschenen terwijl mede is verschenen J. G. de Kramer, ten requeste genoemd, benevens Mr. Jebbink, advocaat te Hengelo, raadman van den ten requeste genoemde H. H. Bosch;

O, dat verzoeker de Winter in zijn verzoekschrift, in het kort weergegeven, heeft gesteld, dat hij, Jood zijnde, in of omstreeks October 1942 zijn handelszaak in zakken aan de Alsteedschestraat 23 te Enschede, in den steek heeft moeten laten, waarin zijn procuratichouder J. C. de Kramer, wonende te Enschede, werkzaam bleef; dat zekere J. A. Leene door de Duitschers als Verwalter werd aangesteld en deze Leene, naar hij vernomen heeft, zijn zaak van de „Nagu” heeft gekocht; dat in ieder geval Leene in of omstreeks begin 1945 hetgeen van de roerende goederen van zijn zaak was overgebleven heeft verkocht aan J. C. de Kramer tezamen met zekeren Hendrikus Herman Bosch, wonende te Enschede aan den Kuipersdijk 36 voor f 1750, te weten:

- een Clais zakstopmachine no. 1270;
- een Adler zakstopmachine no. 5679;
- een Adler zakstopmachine no. 13891;
- een Adler zakstopmachine no. 3115;
- een cylinderschrijfbureau;
- een schrijfmachinetafel;
- een schooikachel;

dat in ieder geval bedoelde goederen zich na den terugkeer van verzoeker na de bevrijding in het bezit van genoemden Bosch bleken te bevinden die deze hetzij door bedoelden koop, hetzij op andere wijze in zijn bezit had gekregen;

dat Bosch weigerde de machines aan verzoeker terug te geven en hij verzoeker, die de machines dringend noodig had voor het weder in bedrijf stellen van zijn zaak, noodgedwongen deze van Bosch in gebruik heeft ontvangen tegen een wekelijksche vergoeding van f 3; dat hij echter gerechtigd is te vorderen en bij deze vordert herstel in zijn eigendomsrecht van voormelde goederen, nietigverklaring van de koopovereenkomsten krachtens welke J. A. Leene en J. C. de Kramer en H. H. Bosch de goederen verkregen althans van de rechtshandelingen waardoor Leene en na dezen de Kramer en Bosch, althans laatstgenoemde, het bezit van de goederen hebben verkregen en teruggave van de door hem aan Bosch noodgedwongen betaalde vergoedingen ten bedrage van f 156, met bepaling van een dwangsom van f 250 per dag te betalen door Bosch, ingeval deze met de teruggave der goederen in gebreke blijft, veroordeeling van de Kramer deze teruggave te gehengen en te gedoogen om tenslotte veroordeeling van gerequesteerden, althans Bosch in de proceskosten;

O, dat alleen van gerequesteerde Bosch een verweerschrift is ingekomen en op hetgeen daarin staat vermeld en daarvan bij de mondelinge behandeling is toegevoegd, hieronder zal worden teruggekomen;

O, dat gerequesteerde de Kramer bij de mondelinge behandeling de vordering van de Winter als juist heeft erkend;

Ten aanzien van het recht:

O, dat Bosch tegen de ingestelde vordering het verweer heeft gevoerd, de Winter tegenover hem geen rechtsherstel kan vorderen, aangezien de Winter bij acte van 3 Juni 1945 de goederen van hem, Bosch, heeft gehuurd en het eigendomsrecht van hem, Bosch, ten aanzien van voormelde goederen uitdrukkelijk heeft erkend;

O, dat bedoelde acte inhoudt, dat de Winter van Bosch in huur en bruikleen heeft ontvangen vier zakkenstopmachines en een zakkenklopmachine, alsmede kantoorinventaris, alles vroeger deel uitmakende van den zakkenhandel J. de Winter en thans eigendom van verhuurder, een en ander tegen een huurprijs van f 7.50 per week (de huur van het pand Kuipersdijk 26 te Enschede inbegrepen);

O, dat Bosch meent dat deze acte hierom aan het gevraagde rechtsherstel in den weg staat:

1°. omdat rechtsherstel eerst aan de orde zou kunnen komen nadat dit contract nietig zou zijn verklaard;

2°. vanwege de daarin, dus na de bevrijding, voorkomende erkenning van het eigendomsrecht van Bosch door de Winter;

O, ad 1°, dat, indien deze huur nog of weer bestaat — Bosch heeft de huur tegen 1 Januari 1946 opgezegd, de machines in Juni 1946 op straat gezet en op 18 Juni 1946 heeft de Winter ze weer ontvangen onder verplichting ze later aan Bosch terug te geven, indien die goederen diens eigendom zouden blijken te zijn — deze niet aan rechtsherstel in den weg staat, aangezien, indien de Winter weer in den eigendom der goederen zou worden hersteld, daardoor de huurovereenkomst als onverenigbaar met het eigendomsrecht van de Winter, zou komen te vervallen;

O, ad 2°, dat alleszins aannemelijk is de verklaring van de Winter, dat hij slechts noodgedwongen omdat hij deze niet in der minne kon terugkrijgen, de goederen van Bosch heeft gehuurd en in deze huurovereenkomst mitsdien geen afstand van het recht, later rechtsherstel te vorderen is gelegen, welk recht evenmin te loor is gegaan tengevolge van de uit den aard der zaak niet op instigatie van de Winter, in de acte voorkomende erkenning van het eigendomsrecht van Bosch, aangezien deze inderdaad, zoolang de Winter geen rechtsherstel heeft verkregen als eigenaar der goederen moet worden aangemerkt;

O, dat voormeld verweer van Bosch mitsdien moet worden verworpen;

O, dat Bosch heeft ontkend dat de bedoelde goederen het eigendom van de Winter zijn geweest, doch deze niet met redenen gestaafde ontkenning, te meer nu in de

mede door Bosch geteekende acte van 1 Juni 1945 voorkomt, dat de goederen vroeger deel uitmaakten van den zakkenhandel J. de Winter, moet worden gepasseerd;

O. dat na verwerping van het daartegen gevoerde verweer de vordering van de Winter tot nietigverklaring van de door hem gestelde tijdens de bezetting tot stand gekomen koopovereenkomsten voor toewijzing vatbaar is, met herstel van verzoeker in zijn eigendomsrecht betreffende voormelde goederen, nu aan de voorwaarden in art. 23, 2 sub a, van het Besluit Herstel Rechtsverkeer gesteld, is voldaan en het achterwege laten van ingrijpen in verband met de bijzondere omstandigheden onredelijk zou zijn, nu verzoeker als gevolg van de door den bezetter tegen de Joden genomen maatregelen zijn gemelde eigendommen is kwijtgeraakt en Bosch, gelijk hierna nader zal worden gemotiveerd bij het verkrijgen der goederen niet te goeder trouw is geweest;

O. dat ook de vordering tot teruggave der goederen kan worden toegewezen, nu Bosch, die de goederen in bezit gekregen heeft, niet als bezitter te goeder trouw kan worden beschouwd, immers hij bestrijdt niet dat hij de goederen in of omstreeks het begin van het jaar 1945 uit de zaak van de Winter, toen in handen van een door de Duitschers aangestelden Verwalter, heeft verkregen, uit welke omstandigheid tevens volgt dat voor het toekennen van een schadeloosstelling aan Bosch geen bijzondere redenen aanwezig zijn;

O. dat voor het bepalen van een dwangsom bij niet teruggave geen aanleiding bestaat, nu gebleken is dat de Winter de goederen reeds onder zich heeft;

O. wat betreft de vordering tot betaling van f 156; dat dit bedrag uitmaakt de door de Winter aan Bosch betaalde huur der goederen van 1 Juni 1945 tot 1 Juni 1946 te weten f 3 per week; dat de huurovereenkomst een bedrag van f 7.50 per week als huur voor de roerende goederen en het pand noemt, doch naar de Winter nader heeft medegedeeld in dit bedrag voor de roerende goederen een huursom van f 3 per week begrepen was, hetgeen door Bosch niet is bestreden;

O. dat ook deze vordering kan worden toegewezen, aangezien ingevolge art. 30 van voormeld Besluit de Raad bepaalt of en in hoeverre teruggave zal plaats hebben van de vruchten van de zaken, welke worden teruggegeven — gemelde huur is de burgerlijke vrucht van voormelde zaken — en er aanleiding bestaat de teruggave van deze door Bosch ontvangen gelden te gelasten nu hij als bezitter te kwader trouw moet worden aangemerkt;

O. dat, waar Bosch degene is aan wien deze procedure te wijten is en deze in het ongelijk is gesteld, deze in de proceskosten moet worden veroordeeld;

op voorschreven gronden;

Rechtdoende:

Wijst verzoeker zijn vordering als volgt toe:

Verklaart nietig de bovenomschreven

overeenkomst van koop en verkoop tusschen voornoemde J. A. Leene en de „Nagu” en de bovenomschreven overeenkomst van koop en verkoop tusschen J. A. Leene voornoemd en J. C. de Kramer en H. H. Bosch voornoemd.

Herstelt verzoeker in zijn eigendomsrecht van de ten requeste genoemde roerende goederen.

Veroordeelt gerequesteerde Bosch om aan verzoeker voormelde goederen af te geven en gerequesteerde de Kramer om deze teruggave te gehengen en te gedoogen.

Veroordeelt gerequesteerde Bosch om aan verzoeker tegen behoorlijk bewijs van kwijting ter zake voormeld te betalen een bedrag van f 156.

Veroordeelt gerequesteerde Bosch in de proceskosten tot dusver aan zijne van verzoeker begroot op f 100.

Wijst af het meer of ander gevorderde;

No. 732.

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK AMSTERDAM, 3 Jan. 1947.
(Mrs. Sluis, Raedt, Köster).

Koopovereenkomst van textielgoederen, op instigatie van Distex tot stand gekomen, gehandhaafd. Gerequesteerde veroordeeld tot betaling aan verzoeker van de netto winst niet deze goederen gemaakt. Verschillende beoordeeling ten aanzien van de koop van consumptiegoederen en van kapitaalgoederen.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100)
artt. 23 en vlg.)

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.:

Gezien het op 25 Juli ter Griffie van den Raad ingekomen verzoekschrift van Henri Front, te Amsterdam, en het antwoord daarop van J. M. Beyer, te Bloemendaal;

Ten aanzien van het recht:

Uit de door eischer gestelde en door gedaagde niet weersproken omstandigheden, waaronder eischers goederenvoorraad is verkocht, volgt dat deze verkoop is tot stand gekomen onder dwang of onbehoorlijken invloed van of vanwege den vijand. Ingevolge art. 25 van het Besluit E 100 dient dus, behoudens blij van het tegen-deel, te worden aangenomen dat het achterwege laten van het ingrijpen, bedoeld in art. 23 van het Besluit E 100, onredelijk ware.

Volgens de posita van gedaagde is het initiatief tot de onderhavige transactie niet uitgegaan van gedaagde, doch van het Rijksbureau Distex. Eischer heeft dit niet tegengesproken. Uit de getuigenverklaringen, afgelegd in andere soortgelijke zaken, is gebleken dat het Rijksbureau Distex ten aanzien van alle voorraden der door de Duitse maatregelen te liquideeren joodsche handelszaken in textielgoederen en confectiebedrijven bij de bevoegde instan-

ties heeft geïntervenieerd teneinde te voorkomen dat deze goederen werden weggevoerd naar Duitsland. Hierbij is bereikt dat voor deze goederen een herdistributie mocht plaats vinden onder de niet-joodsche ondernemingen, en onder de joodsche ondernemingen, welke niet geliquideerd werden.

Met deze herdistributie, in het kader waarvan ook de in dit geding door eischer aangevallen transactie tot stand kwam, beoogde dus het Rijksbureau Distex een Nederlandsch belang te dienen. Dit oogmerk werd in zooverre bereikt dat de zeer belangrijke voorraden van door den bezetter gesloten Joodsche zaken niet naar Duitsland zijn gevoerd.

Bij de beoordeeling der interventie van Distex is te bedenken dat de betrokken goederen behoorden tot de handelsvoorraden der handelsbedrijven, of de afgewerkte of nog te verwerken bedrijfsvoorraden der confectiebedrijven, en dat al deze goederen, ook indien de joodsche bedrijven niet waren gesloten, bestemd waren voor spoedige aflevering aan het publiek. Het waren dus consumptiegoederen, welke zonder maatregelen tegen de Joodsche bedrijven evenmin door de eigenaren daarvan zouden zijn behouden, zoodat het nadeel dat ten aanzien van die goederen voor de gedupeerden dreigde, alleen bestond uit het eventueel verloren gaan van de opbrengst. De situatie is hier geheel anders dan bij kapitaalgoederen, zooals b.v. machines, welke de Joodsche eigenaren bij voortzetting van het bedrijf zouden hebben behouden, en welker verlies in verband met de moeilijke vervangbaarheid, voor de gedupeerden veel grooter nadeel dan alleen het teloorgaan van een geldelijke opbrengst kon medebrengen.

Voor kapitaalgoederen was daarom iedere medewerking aan het doorverkoopen zonder gelijktijdige regeling ter verzekering van een recht op teruggave voor de gedupeerden, in beginsel verwerpelij, doch dit zelfde goldt niet voor consumptiegoederen, aangezien hierbij de schade voor de Joodsche eigenaren niet ontstond door het doorverkoopen en in consumptie-brengen der goederen, waartoe immers de Joodsche eigenaars, indien nog aanwezig, zelve eveneens zouden zijn overgegaan, doch door het rooven van de opbrengst als onderdeel van de maatregelen tegen Joodsche vermogens.

Het herdistribueeren der goederen, zooals dit door de Distex is verricht, bood, naar gebleken is, een kans om de opbrengst nog zooveel mogelijk voor de gedupeerden te reddden. Zou werd bereikt dat aan kleine ondernemers met een voorraad van minder dan f 1000, werd toegestaan deze vrij te verkoopen. Verder werd aanvankelijk toegelaten dat de geheele koopprijs aan de joodsche eigenaren persoonlijk werd uitgekeerd, totdat dit vanaf 30 April 1942 werd verboden.

Tenslotte bood de afwikkeling van de voorraad-overdracht rechtstreeks met een niet joodsch bedrijf, zooals in casu is naar

voren gekomen, de gelegenheid om bij de inventarisatie een gedeelte van den voorraad buiten beschouwing te laten, welk gedeelte dan door den gedupeerde kon worden behouden. Op deze wijze heeft eischer, naar hij niet heeft weersproken, goederen ter waarde van f 1500 te eigen bate kunnen verkoopen.

Bij de beoordeeling van de vraag of het achterwege laten van ingrijpen redelijk is, dient ook in aanmerking te worden genomen dat het Rijksbureau Distex was het door de wettige Overheid ingestelde orgaan, dat belast was met de regeling van distributie van textielgoederen in Nederland, en dat daarin althans toentertijd geen personen, door of vanwege den vijand met macht bekleed of met meer macht bekleed dan hun voor de vijandelijke bezetting toekwam, de leiding hadden. De onder de Distex ressorteerende bedrijven mochten er daarom, redelijkerwijze op vertrouwen dat zij, afgaande op de door de Distex gegeven aanwijzingen het algemeen belang dienden, of althans dat zij niet handelden in strijd met hetgeen in de gegeven omstandigheden van hen als goede Nederlanders kon worden verlangd.

Op grond van dit alles verzet de redelijkheid er zich tegen om de verkoop van eischers handelsvoorraden aan gedaagde geheel nietig te verklaren, aangezien daardoor de schade welke eischer door het niet ontvangen van den koopprijs heeft geleden, zou worden gebracht ten laste van gedaagde, die echter slechts aanwijzingen heeft uitgevoerd welke door het Rijksbureau Distex in het algemeen belang waren gegeven, terwijl gedaagde uit den aard van zijn bedrijf geroepen was om Distex, bij het uitvoeren dezer maatregelen behulpzaam te zijn.

Echter is de Raad wel van oordeel dat de medewerking aan door de Distex tot stand gebrachte verkoopen als de onderhavige geen winst mag opleveren voor den gene, die op aanwijzing van de Distex de goederen heeft gekocht en weer verkocht. Deze winst dient naar redelijkheid en billijkheid alsnog ten goede te komen aan den gedupeerden vroegeren eigenaar der verkochte voorraden.

Eischer heeft verklaard het zeer waarschijnlijk te achten dat gedaagde een speciale vergunning tot doorverkoop met een winstmarge van meer dan 20 % zal hebben aangevraagd, doch daarvan geen bewijs te kunnen leveren. Gedaagde heeft uitdrukkelijk medegedeeld bij zijn verkoop niet meer dan 20 % opslag, berekend over het oorspronkelijke factuurbedrag te hebben berekend.

De vraag of gedaagde zwarte winsten heeft gemaakt, acht de Raad niet terzake dienend, aangezien de voordeelen, verkregen uit dergelijke winsten, langs den weg van verbeurdverklaringen door een Tribunaal of fiscale maatregelen, ten bate van den Staat dienen te worden geïnd, hetgeen medebrengt dat de gedupeerde door een transactie als de onderhavige geen bijzon-

dere schadevergoedingsaanspraken op zwarte winsten kan baseeren.

Maaftaf voor de alsnog door gedaagde aan eischer te betalen winst, dient derhalve te zijn de netto-winst, welke gedaagde met inachtneming der geldende voorschriften heeft kunnen maken. Nu eischer heeft verklaard niet te kunnen bewijzen dat gedaagde een dispensatie heeft verkregen van het voorschrift om bij doorverkoop een hooger opslag dan 20 % boven het oorspronkelijke factuurbedrag te berekenen, dient als bruto-winst deze 20 % te worden aangehouden, terwijl de Raad de netto-winst, gezien het daaromtrent ter mondelinge behandeling aangevoerde, en rekening houdende met het niet in cijfers uit te drukken voordeel dat de extra toewijzing van eischers goederen voor gedaagde betekende, ex aequo et bono stelt op 10 % over het factuurbedrag ad f 596.83.

De Raad acht het mitsdien redelijk de koopovereenkomst in diër voege te wijzigen dat de koopprijs alsnog wordt verhoogd tot f 7758.76, zijnde het reeds betaalde bedrag ad f 7161.93, vermeerderd met vorenbedoeld netto-winstbedrag ad f 596.83.

Nu ieder der partijen ten deele in het gelijk wordt gesteld acht de Raad termen aanwezig om de kosten te compenseeren in voege als hierna vermeld: enz.

No. 733.

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK ARNHEM, 24 Jan. 1947. (Mr. Suringar).

De Gemeente Kampen heeft in kort-geding verzocht schorsing van de huurovereenkomst gesloten door het voormalige N.S.B. gemeentebestuur ten aanzien van de Stads-gehoorzaal met de vennootschap „Kunst voor Allen” om ontruiming van dit perceel.

Vordering toegewezen, omdat aannemelijk is, dat de vordering ten principale zal worden toegewezen.

Verzoekster verplicht tot indiening der vordering in de hoofdzaak binnen 14 dagen nadat de gelegenheid daartoe bij de wet zal zijn opengesteld.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100) artt. 150a en 21.)

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;

Gezien het request van Herman Martinus Oldenhof, wonende te Kampen, ten deze optredende als burgemeester dier gemeente, met de daarbij overgelegde stukken;

Gezien voorts een verweerschrift van de Vennootschap onder de firma „Kunst voor Allen”, gevestigd te Kampen, tot wier bestuurder is benoemd Mr. G. van Dorssen, en de daarbij overgelegde stukken; enz.

In rechte:

O. dat de Burgemeester bevoegd is te de-

zer zake in kort geding op te treden daar dat begrepen is onder de conservatoire maatregelen het nemen waarvan bij de Gemeentewet aan Burgemeester en Wethouders is opgedragen, te meer in casu waar door den Raad het Besluit om den Raad voor het Rechtsherstel te verzoeken om de litigieuze huurovereenkomst te ontbinden reeds is genomen, maar het aannemen van de betreffende vordering bij dien Raad vooralsnog niet mogelijk is omdat de termijn van art. 21 E 100 nog niet is verlengd, al is het betreffende wetsontwerp reeds door de Eerste Kamer der Staten-Generaal aangenomen;

O. dat de zaak de werkzaamheid van den Raad betreft, en waar tusschen partijen vaststaat dat de onderhavige huurovereenkomst tijdens de bezetting van het Rijk in Europa en afzetting van den wettigen Burgemeester der Gemeente door een N.S.B. Burgemeester met een N.S.B. firma, waarvan de firmanten N.S.B.er zijn en onder beheer staan, naar Ons aanvankelijk oordeel alleszins aannemelijk is dat op vordering van de Gemeente die overeenkomst zal worden nietig verklaard, en blijkens het overgelegde Raadsbesluit reeds vaststaat dat de Gemeente op voortzetting dier overeenkomst geen prijs stelt;

O. dat gerequesteerde heeft bestreden dat er reden zou bestaan voor een onmiddellijke voorziening bij voorraad, in hoofdzaak omdat het eenige geschil tusschen hem en de Gemeente betreft de elektrische leiding;

O. dat tusschen partijen in confesso is dat de elektrische lichtstallatie zich in deplorabelen staat bevindt, waaraan geen herstel meer mogelijk maar waarvan vernieuwing noodzakelijk is, terwijl ook een rechtsherstel reeds een aanmerkelijk bedrag zou vereischen; dat het verklaarbaar is dat de Gemeente, daargelaten nu of die installatie aan de huurster behoort dan wel aan de Gemeente, niet bereid is daarvoor belangrijke uitgaven zich te getroosten zolang de vruchten daarvan ten goede komen aan een onrechtmatige huurster, zoodat afgezien van andere herstellingen welke de Gemeente noodig acht en waarvan gerequesteerde de noodzakelijkheid bestrijdt, alleen reeds wegens den staat der elektrische installatie naar Ons oordeel de eigenlijke rechthebbende met de exploitatie belast moet worden en daarom een onmiddellijke voorziening bij voorraad uit hoofde van onverwijlden spoed wordt vereischt, zoodat Wij Ons bevoegd achten van de ingestelde vordering kennis te nemen;

O. dat requestant's vordering derhalve behoort te worden toegewezen met veroordeeling van gerequesteerde in de proceskosten;

Op voorschreven gronden beschikkende in kort geding:

Schorsen de voormelde op 17 Maart 1943 met gerequesteerde gesloten huurovereenkomst.

Bepalen dat het beheer van den ingevolge art. 3 dier overeenkomst door huurster van

de Gemeente gekochten inventaris toekomt aan de Gemeente Kampen.

Veroordeelen gerequesteerde Vennootschap „Kunst voor Allen” althans derzelve vennooten althans den beheerder vnd. om binnen tweemaal vier en twintig uur na de betekening van deze beschikking de Stads-Gehoorzaal vnd. te ontruimen met al datgene wat de eigendom van de Gemeente Kampen niet is, uitgezonderd datgene wat krachtens het bepaalde in art. 5 der bovenbedoelde huurovereenkomst door de Gemeente Kampen aan de vennootschap vnd. werd overgedragen en met verwijdering van al diegenen die daarin niet vanwege de Gemeente Kampen aanwezig zijn, en mitsdien het gehuurde geheel ter vrije beschikking van de Gemeente Kampen te stellen onder overgifte der sleutels met machtiging op requestrant zoo noodig die hulp in te roepen van de politie indien aan deze beschikking niet prompt op tijd mocht worden voldaan en de ontruiming op kosten van veroordeelde zelf te doen verrichten,

een en ander in afwachting van de beslissing op het definitieve rechtsherstel en onder verplichting om binnen 14 dagen nadat daartoe de gelegenheid bij de Wet zal zijn opgesteld de vordering daartoe bij den Raad voor het Rechtsherstel Afdeling Rechtspraak aanhangig te maken.

Verklaren deze beschikking tot zoover uitvoerbaar bij voorraad en op de minuut.

Veroordeelen gerequesteerde in de kosten van het geding, tot aan deze uitspraak aan zijde van requestrant begroot op f 50.

No. 734.

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK ARNHEM, 23 Jan. 1947. (Mrs. van der Grinten, Maassen, Rink).

Toepassing van art. 23 van het Besluit E 100 is mogelijk naast de toepassing van het K. B. F 214 (Buitengewoon Besluit Arbeidsverhoudingen), F 214 bevat geen uitputtende regeling, doch regelt alleen de herplaatsing.

Tegen gerequesteerde's vermogen, staande onder beheer, kan geen veroordeeling tot betaling worden uitgesproken ingevolge art. 18 E 133, doch er bestaat geen bezwaar tegen de vaststelling in rechte van hetgeen gerequesteerde verschuldigd is.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100) art. 23; Besluit Vijandelijk Vermogen (E 133) art. 18.)

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;

Gezien een verzoekschrift d.d. 23 Februari 1946, waarbij E. Keizer, wonende te Zwolle, door middel van Mr. H. J. Bouman, proc. te Zwolle zich tot den Raad heeft gewend;

Mede gezien het verzoekschrift van Anton Jehan Tom, notaris te Zwolle, ten deze handelende in zijn hoedanigheid van beheerder over het vermogen van A. J. A. van

Puffelen, wonende te Zwolle, proc. Mr. D. Sanders;

Gelet op de mondelinge behandeling der zaak op 29 Augustus 1946, naar aanleiding van welke behandeling aan partijen werd verzocht zich te verstaan over het juiste bedrag aan salaris en provisie, waarop eventueel aanspraak gemaakt kan worden, aan welk verzoek door partijen gevolg gegeven is;

O. dat verzoeker heeft gesteld, dat hij in dienst van de vennootschap onder de firma J. Troostwijk & Zn., gevestigd te Zwolle, welke vennootschap tijdens de Duitse bezetting onder bewind is gesteld op grond van de tegen Joden genomen maatregelen, terwijl tot bewindvoerder (Treuhandler) werd benoemd A. J. A. van Puffelen, die hem in Januari 1942 krachtens voormelde maatregelen tegen de Joden heeft ontslagen met ingang van 1 Maart 1942; dat verzoeker tengevolge van dit ontslag tot 1 September 1944, toen de zaak gesloten werd, de ten requeste gestelde bedragen aan salaris en provisie heeft gederfd, verzoekende hij nietigverklaring van het ontslag en uitkeering van de gederfde bedragen door voormelde firma, deeltende verzoeker voorts mede, dat voormelde firma thans beheerd wordt door notaris A. J. Tom te Zwolle;

O. dat verweerder, Notaris Tom, in zijn hoedanigheid van beheerder over het vermogen van A. J. A. van Puffelen de gestelde dienstbetrekking, de benoeming van den bewindvoerder en het gestelde ontslag heeft erkend, doch heeft aangevoerd, dat verzoeker op of omstreeks 9 Juli 1942 is ondergedoken en met ingang van 1 Juli 1945 zijn werkzaamheden in dezelfde handelszaak, voortgezet door voormalig personeel van de Firma J. Troostwijk (welke eenige eigenaar H. Troostwijk is gedeporteerd en afwezig gebleven) onder verweerders beheer, weer is begonnen; dat de gestelde feiten naar verweerders oordeel verzoeker geen recht geven op het door hem gevorderde, noch op eenig bedrag ter zake als in het request gesteld, aangezien het Buitengewoon Besluit Arbeidsverhoudingen 1945 (F214) verzoeker geen ander recht dan op herplaatsing toekent, welke herplaatsing reeds op 1 Juli 1945 is geschied, concludeerende verweerder tot niet-ontvankelijkverklaring van verzoeker in zijn vordering, althans afwijzing dier vordering met veroordeeling van requestrant in de proceskosten;

O. dat verweerder nog nader aan zijn verzoekschrift heeft toegevoegd, dat hij benoemd werd tot beheerder over het privévermogen en de zaak van A. J. A. van Puffelen, welke laatstgenoemde de zaak Troostwijk op 1 Mei 1943 via de Nagu had gekocht; dat de vordering dus eigenlijk gericht is tegen A. J. A. van Puffelen en voor een vordering tegen dezen de weg van art. 25 van E 133 is aangewezen; dat een eventuele veroordeeling van Notaris Tom q.q. slechts zou mogen betreffen het privévermogen van A. J. A. van Puffelen, aangezien het onbillijk zou zijn, indien de toekomstige erfgenamen van H. Troostwijk met deze ver-

oordeeling zullen worden bezwaard; dat de vordering van verzoeker in geen geval verder zou kunnen gaan dan tot 9 Juli 1942. datum waarop hij is ondergedoken en waarop hij dus, indien de dienstbetrekking alsdan nog zou hebben bestaan, deze dienstbetrekking door eigen daad, veroorzaakt door buiten de dienstbetrekking gelegen maatregelen van den vijand, zou hebben beëindigd;

O. dat partijen op grond van door hen gepleegd overleg tot overeenstemming zijn gekomen, dat verzoeker's gedeefd salaris en provisie tot 1 September 1944, toen de zaak Troostwijk gesloten werd, beloopt een bedrag van f 6159.61;

Wat het recht betreft:

O. ten aanzien van het verweer, ontleend aan het Buitengewoon Besluit Arbeidsverhoudingen 1945 (F 214); dat artikel 25 lid 2 van het Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100) den Raad bevoegd verklaart, tijdens de vijandelijke bezetting van het Rijk in Europa te niet gegane rechtsbetrekkingen, indien aan de in dat lid gestelde voorwaarden is voldaan, geheel of ten deele te doen herleven;

O. dat lid 3 van voormeld artikel een uitzondering vormt op het in het vorige lid bepaalde, welk lid 3 mitsdien als zijnde een uitzonderingsbepaling strikt moet worden geïnterpreteerd;

O. dat voormeld 3e lid dan bepaalt, dat het 2de lid niet van toepassing is op rechtsbetrekkingen ten aanzien waarvan de herleving in een ander hoofdstuk van het Besluit of bij een ander Besluit anders is geregeld;

O. dat als rechtsregel, die bedoelde uitzondering zou kunnen opleveren, slechts in aanmerking komt het Buitengewoon Besluit Arbeidsverhoudingen 1945 (F 214) en mitsdien de vraag is of gemeld Besluit zoodanige uitzonderingsbepaling bevat;

O. dat dit naar den oordeel van den Raad niet het geval is, aangezien laatstgenoemd Besluit niet een uitputtende regeling bevat omtrent de herleving van een tijdens de bezetting te niet gegane arbeidsverhouding, doch slechts een verplichting voor den werkgever inhoudt, een vroegeren werknemer op diens verzoek onder bepaalde omstandigheden in zijn vroegere arbeidsverhouding te herplaatsen, welke herplaatsing, indien geschied, wel invloed kan hebben op een ingevolge art. 23 te geven rechtsherstel, doch geenszins een verzoek om rechtsherstel op grond van de artt. 23 e.v. van E 100 uitsluit — immers dat rechtsherstel zou verleend kunnen worden, indien herplaatsing is geschied, uiterlijk tot den datum, waarop de nieuwe dienstbetrekking is aangevangen — en het recht op herplaatsing van F 214 zijn reden van bestaan hieraan ontleend, dat het die werknemers die er voldoende mede gebaat zijn, indien zij zonder meer worden herplaatst, ontheft van de noodzaak den voor hen omslachtigen en tijdroovenden weg van het Besluit E 100 te volgen, terwijl het recht op herplaatsing voornoemd, voor de werknemers, die wel belang hebben bij verder rechtsherstel een eenvoudig middel oplevert om, hangende de mogelijkheid van

rechtsherstel ingevolge het Besluit E 100, welke weg uit den aard der zaak geruimen tijd in beslag neemt en als regel slechts aanspraak zal kunnen geven op vergoeding van tijdens de bezetting gedurende den tijd, dat zij toen zich geen verdiensten konden verschaffen, gederfde inkomsten, weder het vroegere werk te hervatten;

O. dat lid 9 van art. 4 van het Buitengewoon Besluit Arbeidsverhoudingen niet aan rechtsherstel op grond van het Besluit Herstel Rechtsverkeer in den weg staat, aangezien deze bepaling slechts inhoudt, dat „ten aanzien van de herplaatsing bedoeld in dit artikel” het Besluit Herstel Rechtsverkeer niet van toepassing is, een bepaling die overbodig blijkt, doch die zijn verklaring zou kunnen vinden in de bedoeling, waar het hier verwante onderwerpen betreft, de niet toepasselijkheid van de bepalingen van het Besluit Herstel Rechtsverkeer op de herplaatsing van het Besluit F 214 te doen uitkomen;

O. dat de Raad de beslissingen in anderen zin gewezen, waarop verweerder zich heeft beroepen, uit den aard der zaak niet heeft voorbijgezien, doch de Raad blijkens vorenstaande overwegingen een andere opvatting is toegegaan, waarin hij steun vindt in het artikel van Prof. Mr. M. C. Levenbach in het Nederlandsch Juristenblad van 1 Juni 1946. verschenen na de door verweerder aangehaalde beslissingen, welke schrijver eigen wetenschap blijkt te hebben omtrent de wordingsgeschiedenis en strekking van het Buitengewoon Besluit Arbeidsverhoudingen 1945 (F 214);

O. dat voormeld verweer dus moet worden verworpen;

O. voorts dat nu de in het Besluit Herstel Rechtsverkeer daartoe gestelde voorwaarden vervuld zijn, verzoekers vordering, strekkende tot herstel van de te niet gegane rechtsbetrekking — zulks tot 1 September 1944, toen de zaak Troostwijk gesloten werd — en tot nietigverklaring van het ontslag voor toewijzing vatbaar is;

O. wat betreft het gevorderde bedrag wagens gedorven salaris en provisie;

dat op de hoegrootheid van het verschuldigde bedrag geen invloed kan hebben de omstandigheid dat verzoeker eenigen tijd na het ontslag is „ondergedoken”, daar ook dit feit een gevolg was van onbehoorlijke gratie van den vijand;

dat het toe te wijzen bedrag verschuldigd is door A. J. A. van Puffelen, die verzoeker heeft ontslagen en de zaak van Troostwijk heeft overgenomen, e.q. diens beheerder qq.;

dat het onder beheer gestelde vermogen van van Puffelen thans een geheel vormt, zoodat de aanspraak van verzoeker thans geldt ten aanzien van dit geheele vermogen en de wijze waarop degenen die ten aanzien van dit vermogen rechten kunnen doen gelden, daaronder begrepen Troostwijk, ingeval van door hem verkregen rechtsherstel, uit dat vermogen geheel of ten deele bevredigd kunnen en moeten worden, niet tot het onderwerp van dit geding behoort;

dat art. 25 van het Besluit E 133, een

recht gevende bij het Beheersinstituut een vordering in te dienen, niet in den weg staat aan een uitspraak, die op grond van het Besluit Herstel Rechtsverkeer kan verkregen worden;

dat echter een veroordeeling van van Puffelen of van Notaris Tom, als beheerder van het vermogen van van Puffelen niet behoort te geschieden, daar zulks niet strookt met artikel 15 van het Besluit E 133, welk artikel het uitoefenen van rechten ten aanzien van een onder beheer gesteld vermogen afhankelijk doet zijn van de toestemming van het Beheersinstituut, doch geen bezwaar bestaat tegen een verklaring voor recht omtrent het bedrag dat aan verzoeker te dezer zake verschuldigd is;

O, ten slotte, dat vaststaat dat verzoeker tengevolge van het ontslag tot 1 September 1944 aan salaris en provisie gedorven heeft een bedrag van f 6159.61;

dat evenwel de Raad het redelijk acht op grond van de benadeeling van Troostwijk, niet alleen onschuldig aan het ontslag, doch bovendien zelf slachtoffer der bezetting e.q. van diens erfgenamen, die van het door van Puffelen aan verzoeker gegeven ontslag en de deswege door verzoeker ingestelde vordering het gevolg kan zijn, verzoeker's vordering, in zoverre met wijziging van de tot 1 September 1944 herleeftde rechtsbetrekking, slechts voor de helft toe te wijzen;

O, dat verzoeker geen veroordeeling van de wederpartij in de proceskosten heeft gevorderd, doch verweerder wel, maar deze de tegen hem ingestelde vordering gedeeltelijk toegewezen ziet, zoodat aanleiding bestaat de kosten te compenseeren in voege als hierna te vermelden;

Op voorschreven gronden:

Rechtdoende:

Doet herleven de te niet gegane rechtsbetrekking tot 1 September 1944 in gewijzigden vorm als hiervoor vermeld.

Verklaart nietig het aan verzoeker gegeven ontslag.

Verklaart A. J. A. van Puffelen, e.q. Notaris A. J. Tom in diens hoedanigheid van beheerder over het vermogen van van Puffelen, aan verzoeker, ter zake voormeld schuldig is een bedrag van f 3079.80.

Ontzegt het meergevorderde.

Compenseert de proceskosten in die voege dat ieder partij haar eigen kosten draagt.

no 706 — 972

5 Maart 1947 (afl. 5)

No. 448—464

TRIBUNALEN IN NEDERLAND

EN ANDERE NA-OORLOGSCHE RECHTSPRAAK

No. 735—746

Redactie Tribunalen in Nederland:

Mr. G. C. M. VAN NIJNATTEN en **Mr. J. J. H. VAN DER BRUG**

Hoofd van het Centraal Tribunaal Kantoor

Secretaris v. h. Tribunaal te 's Hertogenbosch

Redactie van de na-oorlogsche Rechtspraak (Bijz. Raad
van Cassatie, Bijz. Gerechtshoven, Rechtsherstel e.a.):

Mr. J. MILDERS

Rechter Arr.-Rechtbank te Zwolle

(VERSCHIJNT WOENSDAG)

3^e JAARGANG

N.V. UITGEVERS-MAATSCHAPPIJ
W. E. J. TJEENK WILLINK, ZWOLLE

BIJZONDERE RAAD VAN CASSATIE

711.	Visser	1946 21 Oct.	Sr. 101.
710.	Zuylen	1946 21 Oct.	Sr. 102.
707.	Meigatter	1946 23 Oct.	B.B.S.26.
712.	Heerema	1946 4 Nov.	Sr. 101.
706.	Paap	1946 11 Nov.	Sr. 28, 101.
708.	Schuiringa	1946 18 Nov.	Sr. 43, 102.
738.	Becker	1946 18 Nov.	Sr. 102.
705.	Graeler	1946 23 Nov.	Sr. 102; Sv. 350.
709.	Brouwer	1946 27 Nov.	Sr. 102, 40.
725.	Knols	1946 2 Dec.	Sr. 102
726.	Monnee	1946 23 Dec.	Sr. 102
727.	van Zuylen	1946 23 Dec.	Sr. 56, 57, 326; B.B.S. 27; Besluit Bijz. Gerechtshoven 12.
737.	Westra	1947 6 Jan.	Sr. 102.
704.	de Jonge	1947 8 Jan.	Sr. 102; Sv. 359, 4 ^e lid.
736.	Veereschildt	1947 27 Jan.	Sr. 43, 102.

BIJZONDER GERECHTSHOF ARNHEM

739.	P'Ecluse	1946 23 Dec.	B.B.S. 26.
735.	F. J. V.	1947 5 Febr.	B.B.S. 1.

TRIBUNAAALBESLUIT

Art.	1	lid 1, al. 1.
"	1	lid 1, al. 2. N ^o . 427, 428, 431, 432, 435, 437, 438, 449, 450, 451, 455.
"	1	lid 1, al. 3. N ^o . 432, 435, 439, 455.
"	1	lid 1, al. 4. N ^o . 427, 452.
"	2	No. 434.
"	6	N ^o . 432, 433, 454.
"	47	N ^o . 453.

K. B. 23 Dec. 1944 S. E 153.

Art.	4	N ^o . 448.
"	6	2e lid N ^o . 430.
"	7	N ^o . 440, 441, 442, 443, 444, 445, 446.
"	10	N ^o . 447.

BESLUIT POLIT. DELINQUENTEN 1945.

Art.	25	N ^o . 429, 436.
------	----	----------------------------

recht gevende bij het Beheersinstituut een vordering in te dienen, niet in den weg staat aan een uitspraak, die op grond van het Besluit Herstel Rechtsverkeer kan verkregen worden;

dat echter een veroordeeling van van Puffelen of van Notaris Tom, als beheerder van het vermogen van van Puffelen niet behoort te geschieden, daar zulks niet strookt met artikel 15 van het Besluit E 133, welk artikel het uitoefenen van rechten ten aanzien van een onder beheer gesteld vermogen afhankelijk doet zijn van de toestemming van het Beheersinstituut, doch geen bezwaar bestaat tegen een verklaring voor recht omtrent het bedrag dat aan verzoeker te dezer zake verschuldigd is;

O. ten slotte, dat vaststaat dat verzoeker tengevolge van het ontslag tot 1 September 1944 aan salaris en provisie gedorven heeft een bedrag van f 6159.61;

dat evenwel de Raad het redelijk acht op grond van de benadeeling van Troostwijk, niet alleen onschuldig aan het ontslag, doch bovendien zelf slachtoffer der bezetting c.q. van diens erfgenamen, die van het door van Puffelen aan verzoeker gegeven ontslag en de deswege door verzoeker ingestelde vordering het gevolg kan zijn, verzoeker's vordering, in zoverre met wijziging van de tot 1 September 1944 herleefde rechtsbetrekking, slechts voor de helft toe te wijzen;

O. dat verzoeker geen veroordeeling van de wederpartij in de proceskosten heeft gevorderd, doch verweerder wel, maar deze de tegen hem ingestelde vordering gedeeltelijk toegewezen ziet, zoodat aanleiding bestaat de kosten te compenseeren in voege als hierna te vermelden;

Op voorschreven gronden;

Rechtdoende:

Doet herleven de te niet gegane rechtsbetrekking tot 1 September 1944 in gewijzigde vorm als hiervoor vermeld.

Verklaart nietig het aan verzoeker gegeven ontslag.

Verklaart A. J. A. van Puffelen, c.q. Notaris A. J. Tom in diens hoedanigheid van beheerder over het vermogen van van Puffelen, aan verzoeker, ter zake voormeld schuldig is een bedrag van f 3079.80.

Ontzegt het meergevorderde.

Compenseert de proceskosten in dier voege dat ieder partij haar eigen kosten draagt.

No. 735.

BIJZONDER GERECHTSHOF ARNHEM,
5 Febr. 1947. (Mr. v. Nievelt, Mr. Eling Visser, Jhr. Mr. Mollerus, Kapt. ter Zee v. Aller, Maj. Houtman).

Het uitlokken of verleenen van een bevel tot bewaring krachtens Besluit Bijz. Staat v. Beleg en Besluit Politieke Delinquenten 1945 is geen vervolgingsdaad. Derhalve kan art. 89 Sv. geen toepassing vinden t.a.v. gewezen bewaarden, wier zaak op generlei wijze door een Bijzonder Gerechtshof is ver-

volgd (i.c. was verzoeker, die schadevergoeding vordert op grond van zijn bewaring, onvoorwaardelijk buiten vervolging gesteld). Dit geldt ook al heeft een gerechtelijk vooronderzoek plaats gehad (bij een Bijzonder Gerechtshof). Dit Hof is onbevoegd t.a.v. dergelijke verzoeken tot schadevergoeding.

(Besluit Buitengewone Rechtspleging art. 1.)

Gezien het verzoekschrift van F. J. V., administrateur bij het College van Algemeene Commissarissen voor den Wederopbouw, waarin deze verzoekt hem ten laste van den Staat een geldelijke tegemoetkoming tot een bedrag van f 4004.61 benevens een bedrag pro memorie voor verloren gegane goederen toe te kennen voor de schade, welke hij werkelijk heeft geleden ten gevolge van de bewaring welke hij van 13 Juni 1945 tot 5 Aug. 1946 heeft ondergaan, enz.

Het Bijzonder Gerechtshof, enz.;

Gezien de stukken, waaruit blijkt, dat verzoeker op 15 Juni 1945 krachtens het Besluit op den Bijzonderen Staat van Beleg is geïnterneerd en sindsdien in bewaring is gebleven tot hij op 5 Aug. 1946 op bevel van den Proc.-Fiscaal bij dit Hof is vrijgelaten, zulks met een onderbreking van 17 Dec. 1945 tot 8 Jan. 1946 tengevolge van zijn ontvluchting;

Gezien de vordering tot gerechtelijk vooronderzoek door den Proc.-Fiscaal bij dit Hof op 17 Juni 1946 ten aanzien van verzoeker tot den Raadsheer-Commissaris bij dit Hof gericht terzake van de daarin omschreven feiten;

Gezien de beschikking van dien Raadsheer-Commissaris van 12 Oct. 1946 tot sluiting van het gerechtelijk vooronderzoek, aan verzoeker betegend bij exploit van 16 Oct. 1946, waarin verzoeker de verklaring heeft doen opnemen, dat hij afstand doet van de bevoegdheid de heropening van het gerechtelijk vooronderzoek te verzoeken;

Gezien de schriftelijke op 28 Oct. 1946 aan verzoeker uitgereikte beslissing van den Proc.-Fiscaal bij dit Hof van 17 Oct. 1946, waarbij verzoeker onvoorwaardelijk buiten vervolging is gesteld op grond dat de gezeten verdenking niet is gebleken gegrond te zijn;

O. dat verzoeker blijkens de uiteenzettingen in zijn verzoekschrift en de toelichting van den Raadsman van meening is, dat de door hem krachtens het Besluit op den Bijzonderen Staat van Beleg en het Besluit Politieke Delinquenten 1945 ondergane bewaring voor de toepassing van de artt. 89 e.v. Sv. moet worden gelijkgesteld met voorloopige hechtenis in den zin van art. 133 van dat Wetb. en derhalve dit Hof, waarvoor zijn zaak tijdens de beëindiging daarvan werd vervolgd tot kennisneming van het verzoek bevoegd is;

O. dat weliswaar de inhoud en strekking van sommige artikelen Sv. betrekking hebbende op de voorloopige hechtenis aanlei-

ding geven de bewaring krachtens bovengenoemde Besluiten voor de toepassing van die artikelen te begrijpen onder de voorloopige hechtenis als bedoeld in die artikelen;

O. dat dit echter niet meebrengt, dat dit ten aanzien van alle in art. 1 van het Besluit Bijzondere Rechtspleging toepasselijk verklaarde bepalingen van dit Wetboek betreffende de voorloopige hechtenis behoort te geschieden, aangezien tusschen bewaring van bovengenoemde Besluiten en de gerechtelijke voorloopige hechtenis zoodanig onderscheid bestaat, dat toepassing van verscheidene dier bepalingen op die bewaring in strijd zou zijn hetzij met den inhoud of de strekking dezer bepalingen hetzij met de bepalingen van de wetgeving betreffende politieke delinquenten;

O. dat dit naar het oordeel van het Hof het geval is met de bepalingen der artt. 89 e.v. Sv., welke evenals alle overige artikelen van de Tweede Afd. van het Eerste Boek Sv. handelende over de voorloopige hechtenis, in art. 1 van het Besluit Buitengewone Rechtspleging toepasselijk zijn verklaard;

O. dat dit art. 89 het gerecht in feitelijken aanleg, waarvoor de zaak tijdens de beëindiging daarvan werd vervolgd of anders het laatste werd vervolgd, bevoegd verklaart den gewezen verdachte of diens erfgenamen in bepaalde gevallen een geldelijke tegemoetkoming ten laste van den Staat toe te kennen voor de schade, welke de gewezen verdachte ten gevolge van de ondergane voorloopige hechtenis werkelijk heeft geleden;

O. dat deze tegemoetkoming dus alleen kan worden toegekend voor de schade, geleden door een vrijheidsbeneming ingevolge een bevel van een andere autoriteit, met name niet voor die geleden door een inverzekeringstelling als bedoeld in de artt. 57 en 58 Sv.;

O. dat nu een bevel tot bewaring niet door een rechter wordt verleend, maar door een andere autoriteit, daartoe in een der bovengenoemde Besluiten bevoegd verklaard;

O. dat voorts blijkens genoemd art. 89 de toekenning eener tegemoetkoming slechts kan plaats hebben in zaken, welke voor een gerecht in feitelijken aanleg zijn vervolgd, hetgeen in zaken, waarin een bevel tot voorloopige hechtenis is verleend, steeds het geval is, daar de vordering tot voorloopige hechtenis een vervolgingsdaad is, omdat die vordering de strekking heeft een beslissing van een rechter uit te lokken;

O. dat daarentegen het uitlokken of het verleenen van een bevel tot bewaring krachtens een der bovengenoemde Besluiten geen vervolgingsdaad is, waaruit volgt, dat art. 89 geen toepassing kan vinden ten aanzien van gewezen bewaarden, wier zaak op geenerlei wijze voor een Bijzonder Gerechtshof is vervolgd;

O. dat echter geen enkele goede grond bestaat om art. 89 wel van toepassing te achten ten aanzien van de betrekkelijk kleine categorie van gewezen bewaarden, wier zaak wel op eenigerlei wijze voor een Bijzonder Gerechtshof is vervolgd, b.v. door een vordering tot gerechtelijk vooronderzoek

gelijk in de onderhavige zaak;

O. dat tenslotte een bevel tot bewaring krachtens een der bovengenoemde Besluiten in tegenstelling met de voorloopige hechtenis kan worden gegeven terzake van tal van gedragingen, waarvan de kennisneming niet tot de bevoegdheid van de Bijzondere Gerechtshoven behoort;

O. dat op al deze gronden een juiste wets-toepassing zich ertegen verzet de bewaring krachtens een der bovengenoemde Besluiten voor de toepassing van de artt. 69 e.v. Sv. met voorloopige hechtenis in den zin van die artikelen gelijk te stellen;

O. dat het Hof derhalve niet bevoegd is van het verzoekschrift kennis te nemen.

No. 736.

BIJZONDERE RAAD VAN CASSATIE
(Tweede Kamer), 27 Jan. 1947. (Mrs. Prof. Verzijl, Halbertsma, Veegens, Scholten, Vice-Adm. Vos).

Opzettelijke hulpverlening aan den vijand door als ondergeschikte van een Nederlandschen Commissaris van Politie op diens bevel Joden te arresteren. Onder ambtelijk bevel in art. 43 Sr. is slechts te verstaan een bevel afkomstig van een gezag, dat wortelt in het Nederlandsche recht of in een voor Nederland verbindenden internationalen rechtsregel. Beroep op bevoegd ambtelijk bevel kan alleen dan met vrucht worden gedaan indien het bevel niet alleen in formeelen, maar ook in materieelen zin bevoegdlijk is gegeven, wat niet het geval is met een bevel tot arrestatie van Joden, die van geen enkel misdrijf verdacht worden en alleen op grond van het feit dat zij Joden zijn.

Onder hulpverlening aan den vijand moet in verband met het karakter van de modernen, collectief gevoerden oorlog worden verstaan iedere opzettelijke medewerking aan een streven van den vijand, hetwelk middellijk of onmiddellijk met den oorlog samenhangt en waarin de vijand voor zijn oorlogvoering voordeel ziet.

Verhooging van de strafmaat.

(Sr. artt. 43, 102.)

Op het beroep van Wessel Martinus Verschildt, wonende te Arnhem, requirant van het Bijzondere Gerechtshof te Arnhem van 18 October 1946 waarbij hij werd schuldig verklaard aan: „Opzettelijk in tijd van oorlog den vijand hulp verleenen, gedurende den tijd van den huidige oorlog begaan, meermalen gepleegd” en met toepassing van de artt. 27, 57, 102 Sr., 1, 2, 3, 11, 22, 23 B.B.S. werd veroordeeld tot gevangenisstraf voor den tijd van negen maanden, met bepaling, dat de tijd door den veroordeelde sinds 18 Januari 1946 tot op den dag dezer uitspraak in bewaring doorgebracht bij de uitvoering der hem opgelegde gevangenisstraf in mindering zal worden gebracht.

De Bijzondere Raad van Cassatie enz.;
Gehoord het verslag van den Raadsheer
Scholten, enz.;

Gelet op de middelen van cassatie, namens
den requirant voorgedragen, luidende:

I. S. althans v. t. van art. 43 Sr., daar het
Hof het beroep van verdachte op bovenver-
meld artikel ten onrechte heeft verworpen
door te overwegen „daar verdachtes supe-
rieuren naar Nederlandsch recht geenszins
bevoegd waren bevel te geven, joden die
geen enkel misdrijf hadden begaan, noch
daarvan werden verdacht, te arresteeren
enkel en alleen op grond, dat zij joden wa-
ren, en verdachte ook niet te goeder trouw
dit bevel als bevoegd gegeven kon beschou-
wen, volkomen op de hoogte als hij, als
hoofd-agent-rechercheur, gelijk trouwens
ieder normaal mensch, was, waarom het ten
aanzien van de joden ging”;

dat immers de Commissaris van Politie
bevoegd is aan een agent een bevel tot ar-
restatie te geven en de Commissaris niet
verplicht is aan zijn ondergeschikte mede
te deelen, waarom die persoon of personen
gearresteerd moeten worden;

dat voorts in 1942 in Arnhem bij gemeen-
telijke verordening een verhuisverbod is uit-
gevaardigd, zoodat in casu wel degelijk
sprake was van een overtreding van voor-
meld verhuisverbod, zoodat de politie be-
voegd was in te grijpen;

dat derhalve verdachte zeer zeker te goe-
der trouw kon nemen dat dit een bevoegd
gegeven ambtelijk bevel was;

II. S. althans v. t. van art. 102 Sr., daar
toch het woord opzettelijk, door zijn plaat-
sing alle onderdeelen van het misdrijf be-
heerscht, zoodat het opzet gericht moet zijn
op alle onderdeelen, van he hier te laste ge-
legde misdrijf;

dat nu het Hof overweegt, dat toch ook in
1943 het streven van die Duitschers er hier
te lande op gericht was, de joden te inter-
neeren en te deporteeren, zoodat verdachte
door aan dit streven zijn medewerking te
verleenen aan den Duitschen vijand hulp
heeft verleend;

dat het Hof in deze overweging dan ook
niet stelt dat hij opzettelijk aan den Duit-
schen vijand hulp heeft verleend en slechts
dat strafbaar is;

dat uit 's Hof's laatste overweging, waar
het stelt dat het Hof er rekening mede wil
houden, dat verdachte meermalen in een
moeilijke positie heeft verkeerd, tal van joden
gewaarschuwd en geholpen en geens-
zins met hart en ziel aan de jacht op joden
heeft deelgenomen, doch heeft gehandeld uit
angst voor de S.D. alsmede uit vrees zijn be-
trekking te verliezen, wel zeer duidelijk
blijkt, dat verdachte den Duitschen vijand
zoo veel mogelijk heeft benadeeld in plaats
van hem opzettelijk hulp te verleenen;

Gehoord den Adv.-Fiscaal namens den
Proc.-Fiscaal in zijn conclusie strekkende
tot verwerping van het beroep;

O. dat bij de bestreden sententie, ten laste
van requirant is bewezen verklaard: „dat
hij in het jaar 1943 te Arnhem opzettelijk,
terwijl Nederland met Duitschland in oorlog

was, den Duitschen vijand hulp heeft ver-
leend door toen aldaar meermalen, te weten
a. ten huize van Van 't Hul, Emmastraat te
Arnhem, b. ten huize van Van der Graaf, St.
Peterlaan te Arnhem, c. ten huize van Van
Roon, Maetsuijckerstraat te Arnhem, joden
te arresteeren, terwijl hij wist, dat de Duit-
schers begeerden, dat joden werden ge-
arresteerd om ze op te zenden naar kam-
pen”;

O. ten aanzien van het eerste middel:
dat onder ambtelijk bevel in art. 43 Sr.
slechts is te verstaan een bevel, afkomstig
van een gezag, dat wortelt in het Neder-
landsche recht of in een voor Nederland ver-
bindenden internationalen rechtsregel;

dat in deze als vaststaande kan worden
aangenomen, dat requirant in de drie ge-
vallen, genoemd in de bewezenverklaring,
joden heeft gearresteerd op bevel van een
Nederlandschen Commissaris van Politie,
aan wien hij ondergeschikt was, ten einde
die joden over te leveren aan den S.D.;

dat de vraag, welke rechtsgevolgen moe-
ten worden verbonden aan de onderschik-
king van de Nederlandsche politie aan de
Duitsche, in deze kan blijven rusten;

dat toch uit voormeld verloop van zaken
alleen voortvloeit, dat requirant de feiten
heeft begaan ter uitvoering van bevelen,
hem gegeven door een ambtelijken gezags-
drager, die daartoe te zijner aanzien in for-
meelen zin, wat het hiërarchische verband
betreft, krachtens Nederlandsch recht be-
voegd was;

dat een beroep op het bepaalde in het eer-
ste lid van art. 43 Sr. echter eerst dan met
vrucht kan worden gedaan, indien het amb-
telijke bevel ook in materieelen zin, wat zijn
inhoud betreft, bevoegdlijk is gegeven;

dat te dien aanzien in de bestreden sen-
tentie met juistheid wordt overwogen, dat
requirant's superieuren naar Nederlandsch
recht geenszins bevoegd waren joden, die
geen enkel misdrijf hadden begaan noch
daarvan werden verdacht, te arresteeren
enkel en alleen op grond, dat zij joden wa-
ren;

dat het Hof heeft aangenomen, dat deze
„grond" voor de arrestatiën ook aan requirant
duidelijk is geweest, zoodat hetgeen in
het middel wordt aangevoerd omtrent de be-
voegdheid van een Commissaris van Politie
aan een agent een bevel tot arrestatie te ge-
ven zonder opgave van redenen — wat daar-
van overigens zij — niet ter zake dienende
is;

dat het mede bij het middel gedane beroep
op een verhuisverbod, dat in 1942 in Arn-
hem bij gemeentelijke verordening zou zijn
uitgevaardigd, requirant reeds daarom niet
kan baten, omdat daarin opgesloten ligt de
— blijkens de stukken, waarvan de Raad
kennis neemt — nieuwe feitelijke bewering,
dat de Commissaris van Politie zijn bevelen
tot arrestatie aan requirant uitsluitend op
grond van verdenking van overtreding van
die verordening zou hebben gegeven;

dat requirant zich ten slotte nog heeft
beroepen op het bepaalde in het tweede lid
van art. 43 Sr.;

dat het Hof te dien aanzien heeft overwogen, dat requirant de bevelen ook niet te goeder trouw als bevoegd gegeven kon beschouwen, volkomen op de hoogte als hij, als hoofd-agent-rechercheur, gelijk trouwens ieder normaal mensch, was, waarom het ten aanzien van de joden ging;

dat deze overweging voor een deel berust op feiten en omstandigheden, die het Hof terecht heeft beschouwd als te zijn van algemeene bekendheid, en voor het overige, als feitelijk, in cassatie onaanastbaar is;

dat het middel derhalve niet tot cassatie kan leiden;

O. ten aanzien van het tweede middel:

dat bij de uitlegging van de begrippen hulpverleening aan den vijand en veiligheid van den Staat rekening moet worden gehouden met het karakter van den modernen, collectief gevoerden oorlog;

dat in dit licht iedere opzettelijke medewerking aan een streven van den vijand, hetwelk middellijk of onmiddellijk met den oorlog samenhangt en waarin de vijand in verband met zijn oorlogvoering voordeel ziet — door welke medewerking de door hem gewenschte positie wordt versterkt — moet worden beschouwd als hulpverleening aan den vijand en als zoodanig de veiligheid van den Nederlandschen Staat in gevaar brengt;

dat medewerking aan het streven van den vijand de Nederlandsche joden te interneren en te deporteren derhalve door het Hof terecht onder de strafbepaling van art. 102 Sr. is gebracht;

dat hetgeen overigens in het middel wordt aangevoerd berust op een verarring tusschen het voor de toepasselijkheid van vorennoemd artikel vereischte opzet en het oogmerk, dat bij requirant heeft voorgezetten;

dat dit middel dus eveneens faalt;

O. ambtshalve:

dat de Raad met eenparigheid van stemmen van oordeel is, dat de aan requirant opgelegde straf te laag is;

dat toch blijkens de stukken bij de drie arrestatiën, vermeld in de bewezenverklaring, onder leiding van requirant te zamen zeventien Nederlanders van joodschen bloede gevangen zijn genomen, van wie slechts twee het leven er af hebben gebracht, terwijl degenen, die hun onderdak hadden verschafft, onderscheidenlijk een jaar, vier maanden en bijna anderhalf jaar in gevangnissen en concentratiekampen hebben moeten doorbrengen;

dat hij, al moge hij de volle draagwijdte daarvan niet hebben overzien, toch in ieder geval moet hebben geweten, dat den door hem gearresteerden een harde behandeling in kampen buiten Nederland te wachten stond, zoodat hij zich bewust medeschuldig heeft gemaakt aan misdrijven tegen de menscheelikeid;

dat de Raad met het Hof aanneemt, dat requirant tot zijn handelingen is gedreven door verkeerd begrepen plichtsbefef, angst voor den S.D. en vrees zijn betrekking te verliezen;

dat requirant een aantal verklaringen heeft overgelegd van joden en anderen, die

hij in moeilijkheden met den bezetter heeft geholpen, doch de Raad daaraan geen groote waarde hecht, omdat personen in een functie als die van requirant met een groot publiek in aanraking komen en zich van degenen, die zij wetwillend hebben behandeld, gemakkelijk dergelijke stukken kunnen verschaffen;

dat de Raad, mede in aanmerking nemende de moeilijke omstandigheden, waaronder de politie gedurende de bezetting haar taak heeft moeten uitoefenen, van oordeel is, dat aan requirant een gevangenisstraf van na te melden duur behoort te worden opgelegd;

dat de feiten niet zijn te beschouwen als uitingen van een landverraderlijke gezindheid, zoodat geen termen bestaan requirant te ontzetten van beide kiesrechten of van het recht ambten te bekleeden;

Vernietigt de bestreden sententie, doch alleen voor wat betreft de opgelegde hoofdstraf;

Rechtdoende krachtens artikel 105 R. O.

Veroordeelt requirant tot gevangenisstraf voor den tijd van twee jaren, met bepaling dat de tijd, door hem van 18 Januari tot 18 October 1946 in bewaring doorgebracht, bij de uitvoering van dit arrest geheel in mindering zal worden gebracht.

Conclusie van den Adv.-Fiscaal Prof. Mr. G. E. Langemeijer:

Post alia:

Middel I houd ik voor ongegrond. De juridische redeneering van het middel is juist onder normale omstandigheden. Ten tijde van het feit echter waren de omstandigheden volkomen abnormaal en was ook voor ieder duidelijk dat dit zoo was. Dat bracht mede dat ieder voorschrijft van den bezetter, ieder dienstbevel van onder den bezetter voortwerkende autoriteiten door den burger in het algemeen en den ambtenaar in het bijzonder getoetst moest worden aan de eischen van goed vaderlandschap die een ongeschreven, maar in kracht veelal het bezettingsrecht overtreffend recht vormden. Die toetsing was moeilijk en waarschijnlijk zal men het den eenvoudigen burger, den lagere ambtenaar in de meerderheid der gevallen niet als schuld mogen aanrekenen indien hij bij haar faalt. In het gegeven geval echter kwam het bevel dat requirant zou hebben ontvangen in zoo flagranten strijd met wat ieder goed Nederlander als recht beschouwde dat requirant niet gemeend kon hebben dat het bevel naar Nederlandsch recht bevoegdlijk was gegeven. Het namens requirant aangevoerde middel is trouwens in strijd met requirants eigen voorstelling van zaken volgens welke hij de maatregelen tegen de Joden zooveel mogelijk zou hebben gesaboteerd.

Middel II ziet voorbij dat de eigen verklaring van verdachte ter terechtzitting behelst, „dat hij wist dat het toen de wensch van de Duitschers was dat Joden werden gearresteerd”.

Ik concludeer tot verwerping van het be-
roep.

No. 737.

BIJZONDERE RAAD VAN CASSATIE
(Tweede Kamer), 6 Jan. 1947. (Mrs. Haga, Halbertsma, Veegens, Vice-Adm. Vos, Prof. Fischer plv.).

ZAAK WESTRA.

Hulpverlening aan den vijand in hoedanigheid van burgemeester van 's-Gravenhage.

Verlaging van de door het Hof opgelegde gevangenisstraf van twintig jaren tot twaalf jaren met aftrek van de ondergane bewaring.

(Sr. art. 102.)

Sententie a quo 2e jaarg. no. 401.

Op het beroep van:

I. Den Procureur-Fiscaal bij het Bijzondere Gerechtshof te 's-Gravenhage;

II. Harmen Westra, wonende te 's-Gravenhage, thans in bewaring gesteld in de Strafgevangenis te Scheveningen;

requiranten van cassatie tegen een sententie van het Bijzondere Gerechtshof te 's-Gravenhage van den 3den Juli 1946, waarbij den tweeden requirant werd schuldig verklaard aan: „Opzettelijk in tijd van oorlog den vijand hulp verleenen” en met toepassing van de artt. 10, 28, 31, 102 Sr., 1, 2, 3, 8, 9, 11, 22 B.B.S. werd veroordeeld tot gevangenisstraf voor den tijd van twintig jaren met ontzetting van het recht tot het kiezen en de verkiesbaarheid bij krachten wettelijk voorschrift uitgeschreven verkiezingen voor den duur van het leven en tot het bekleeden van ambten voor den duur van het leven.

De Bijzondere Raad van Cassatie, enz.;

Gehoord het verslag van den Raadsheer Fischer; enz.

Gelet op het middel van cassatie, door den eersten requirant voorgesteld bij schriftuur, luidende:

S., althans v. t. van de artt. 9, 10 en 102 Sr., artt. 1, 11 en 22 B.B.S. door den verdachte niet tot de doodstraf te veroordelen;

Gelet op het middel van cassatie, namens den tweeden requirant voorgedragen, luidende:

S. of v. t. der artt. 102 Sr. jo. artt. 10, 28, 31, 57 Sr., 1, 2, 3, 4, 5, 8, 9, 11, 22 en 25 B.B.S. jo. art. 37 B. B. Rechtspl. en art. 16 B. B. Gerechtshoven, doordat de door het Bijzonder Gerechtshof opgelegde straf niet geacht kan worden te beantwoorden aan den ernst van het misdrijf, de omstandigheden waaronder het is begaan of den persoon of de persoonlijke omstandigheden van den veroordeelde;

Gehoord den Advocaat-Fiscaal namens den Procureur-Fiscaal in zijn conclusie dat de Raad de sententie zal vernietigen voor wat betreft de hoofdstraf en deze zal bepalen op gevangenisstraf voor den duur van vijftien jaren;

O. dat bij de bestreden sententie, ten laste van den tweeden requirant is bewezen verklaard: enz. (zie sententie a quo, 2e jaarg. no. 401, Red.);

O. ten aanzien van de door requiranten aangevoerde middelen, die als beide betreffende de soort en de mate van de op te leggen straf te zamen kunnen worden behandeld;

dat zoowel de Procureur-Fiscaal bij het Bijzondere Gerechtshof te 's-Gravenhage in zijn ter terechtzitting genomen schriftelijke requisitoir, waarnaar de memorie van cassatie verwijst, als de raadsman van requirant Westra in zijn voor dezen Raad gehouden pleidooi den verdachte heeft afgeschilderd als een zwakke figuur, die zoowel wegens zijn impulsief karakter als wegens zijn gemis aan praktische bestuurservaring de geschiktheid tot het bekleeden van een hoog en verantwoordelijk ambt als dat van burgemeester van 's-Gravenhage, en dat nog wel gedurende de vijandelijke bezetting, ten eenenmale miste;

dat de Raad na kennisneming van het dossier en op grond van het te zijner terechtzitting gehouden onderzoek dit gemeenschappelijke uitgangspunt van requiranten ook tot het zijne maakt;

dat requiranten hieraan lijnrecht tegenovergestelde gevolgtrekkingen hebben verbonden;

dat de Procureur-Fiscaal van oordeel is, dat requirant Westra, die als vertegenwoordiger van de N.S.B. heeft gepretendeerd de verantwoordelijke leider te zijn bij het kwaad, dat zij aan de gemeente 's-Gravenhage en aan haar bevolking heeft bedreven, gestraft behoort te worden naar evenredigheid van het verachtelijke werk, dat hij heeft aangenomen te verrichten, derhalve met de doodstraf;

dat requirant Westra daarentegen door zijn raadsman — vooropstellende, dat de gedwongen evacuatie van een belangrijk gedeelte van de bevolking van 's-Gravenhage en de moedwillige vernieling van huizen, bosschen en parken door en vanwege den vijand ook volgens den Procureur-Fiscaal aan requirant Westra niet kunnen worden toegerekend — heeft doen betoogen, dat hij slechts als speelbal zou hebben gediend van een complex van krachten, waarvan hij zich nauwelijks bewust is geweest, en in hoofdzaak op dien grond, zijn strafbaarheid en strafwaardigheid erkennende, op een geringere straf heeft aangedrongen;

dat de Raad, beide zienswijzen tegen elkander afwegende, met het Hof tot de slotsom is gekomen, dat requirant Westra niet is geweest een figuur van zoodanige beteekenis voor het landsverraderlijke streven van de N.S.B., dat hem de zwaarste straf zou moeten worden opgelegd, en in afwijking van het Hof termen heeft gevonden — mede gelet op den leeftijd van requirant Westra — den duur van de opgelegde gevangenisstraf te verkorten, gelijk hierna zal worden vermeld;

dat namens requirant Westra bij pleidooi

nog is aangevoerd dat verschillende burge-meesters van grootere en kleinere gemeenten door Bijzondere Gerechtshoven en Tribunalen wegens even ernstige feiten lichter zijn gestraft en dat zelfs de door requirant Westra benoemde wethouders binnenkort allen wederom op vrije voeten zouden zijn;

dat de Raad zich evenwel niet kan be-geven in een vergelijking van de zaak van requirant Westra met andere min of meer gelijksoortige zaken, die niet aan zijn oordeel zijn onderworpen en waarin de opgelegde straffen of maatregelen blijven voor de verantwoordelijkheid van de colleges, die daarover uitspraak hebben gedaan;

dat op grond van het bovenoverwogene als volgt behoort te worden beslist;

Vernietigt de bestreden sententie, doch alleen voor zoover de opgelegde hoofdstraf betreft;

Rechtdoende krachtens art. 105 R. O.:

Mede gezien art. 27 Sr.;

Veroordeelt requirant Westra tot gevangenisstraf voor den tijd van twaalf jaren, met bepaling dat de tijd, door hem sinds 7 Mei 1945 in bewaring doorgebracht, bij de tenuitvoerlegging van dit arrest geheel in mindering zal worden gebracht;

Verwerpt het beroep van den Procureur-Fiscaal bij het Bijzondere Gerechtshof te 's-Gravenhage.

No. 738.

BIJZONDERE RAAD VAN CASSATIE
(Tweede Kamer), 18 Nov. 1946. (Mrs. Prof. Verzijl, Veegens, Vice-Adm. Vos, Kol. Tolenaar, Prof. Fischer plv.).

Hulpverlening aan den vijand door te Vught als Unterscharführer bij een executie van gevangenen dienst te doen door het „genadeschot” te geven.

Betekenis van het begrip „genadeschot”. Sententie te dien opzichte niet voldoende met redenen omkleed. Verwijzing.

(Sr. art. 102.)

Op het beroep van Bernard Becker, kantoorbediende wonende te Nijmegen, thans in bewaring gesteld in de Strafgevangenis te Scheveningen, requirant van cassatie tegen een sententie van het Bijzondere Gerechtshof te Arnhem van den 24 Juli 1946 waarbij hij werd schuldig verklaard aan: „Opzettelijk in tijd van oorlog den vijand hulp verleen, meermalen gepleegd”, en met toepassing van de artt. 57 en 102 Sr., 11 B.B.S. werd veroordeeld tot de doodstraf.

De Bijzondere Raad van Cassatie, enz.;

Gehoord het verslag van den Raadsheer Fischer, enz.;

Gelet op de middelen van cassatie, voorgesteld bij schriftuur luidende:

1. S. althans v. t. van de artikelen 40 en 102 Sr., 348, 530, 358 en 359 Sr. en art. 22 B.L.B.S. j°. art. 1 B. B. Rechtspl., daar het

Hof bij zijn veroordeeling van den verdachte wegens het opzettelijk in dienst en tot hulp van den vijand dienst doen bij een executie van gevangenen niet in overweging heeft genomen, dat verdachte tot zijn handelingen is gedrongen door overmacht, welke hierin bestond, dat door het hem gegeven bevel en de uiteraard aan het niet-nakomen daarvan voor hem verbonden gevolgen, op verdachte zoodanige (psychische) dwang is uitgeoefend dat van hem redelijkerwijze niet kon worden verlangd dat hij anders zou hebben gehandeld dan hij handelde.

II. S. althans v. t. van de artt. 43 en 102 Sr., 348, 350, 358 en 359 Sr. en art. 22 B.B.S. j°. art. 1 Besluit Buitengewone Rechtspl., doordat het Hof den verdachte heeft veroordeeld wegens het opzettelijk in dienst en tot hulp van den vijand dienst doen bij een executie van gevangenen, doch daarbij buiten beschouwing heeft gelaten, dat verdachte's handelingen — welke deze dan ook zijn geweest — geschied zijn op een hem door zijn toenmalige meerderen bevoegdlijk gegeven bevel, althans een bevel dat door den verdachte als bevoegd gegeven werd beschouwd.

III. S. althans v. t. van de artt. 1, 2, 8, 9, 11, 22, 26 en 27 B.B.S. j°. artt. 358 en 359 Sv., daar het Hof de opgelegde straf onjuist althans onvoldoende heeft gemotiveerd en deze straf niet geacht kan worden in overeenstemming te zijn met de ernst van het misdrijf, de omstandigheden waaronder het is begaan en de persoon en de persoonlijke omstandigheden van den veroordeelde.

Gehoord den Adv.-Fiscaal namens den Proc.-Fiscaal in zijn conclusie strekkende tot verwerping van het beroep;

O. dat bij de bestreden sententie, ten laste van requirant is bewezen verklaard: „dat hij in de maand Augustus 1944 opzettelijk gedurende den in Mei 1940 aangevangen oorlog tusschen Duitschland en Nederland in dienst en tot hulp van den vijand heeft dienst gedaan bij een executie van gevangenen, hebbende hij te Vught opzettelijk als Unterscharführer bij een executie dienst gedaan door meer van de neergeschoten gevangenen het genadeschot te geven;”

O. ambtshalve:

dat het bewezen verklaarde onder meer inhoudt, dat requirant bij een executie van gevangenen te Vught aan verschillende van de neergeschoten gevangenen het „genadeschot” heeft gegeven;

dat het aangehaalde woord in de telastellegging en bewezenverklaring overeenkomstig het algemeene spraakgebruik — ook gevolgd in het laatste lid van art. 6 van het Koninklijk Besluit van 25 April 1922, Staatsblad no. 228, houdende nadere voorschriften betreffende de wijze van uitvoering van de doodstraf, bedoeld in art. 7 Mil. Sr., — blijkbaar is gebezigd in den zin van een schot, bij de executie van een doodvonnis na het vuren toegebracht aan een veroordeelde, die nog teeken van leven geeft, ongeacht of hij al dan niet doodelijk gewond is, doch niet aan een veroordeelde, die reeds is overleden;

dat de verklaringen van de getuigen Verwoert, Kwakkelaar en Veldkamp, die in de bestreden sententie tot het bewijs van dit onderdeel van het bewezen verklaarde zijn gebezigd, niets inhouden over de vraag, of de — volgens die getuigen — door requirant op de neergeschoten gevangenen geloste schoten genadeschoten in den boven omschreven zin zouden zijn geweest;

dat de bestreden sententie derhalve te dien aanzien met schending van de artt. 350, 351, 358 en 359 Sv., niet naar den eisch der wet met redenen is omkleed en niet in stand kan blijven;

O. dat het na deze beslissing niet noodig is te treden in een onderzoek naar de voorgestelde middelen van cassatie;

dat requirant, voor het geval het Hof, naar hetwelk zijn zaak wordt verwezen, het telastegelegde opnieuw geheel of ten deele bewezen mocht verklaren, zijn in het eerste en tweede middel gedane beroepen op bevoegd gegeven ambtelijk bevel, op het bepaalde in het tweede lid van art. 43 Sr. en op overmacht desgewenscht kan herhalen en kan trachten den feitelijken grondslag daarvan aannemelijk te maken;

Vernietigt de bestreden sententie;

Rechtdoende krachtens art. 106 R.O.;

Verwijst de zaak naar het Bijzondere Gerechtshof te 's-Hertogenbosch, teneinde op de bestaande telastelegging — gelijk deze ter terechtzitting in eersten aanleg is gebezigd — opnieuw te worden berecht en afgedaan, met inachtneming van de gegeven vrijspraak.

No. 739.

BIJZONDER GERECHTSHOF ARNHEM,

23 Dec. 1946. (Mr. v. d. Kun, Mr. Wilkens, Jhr. Mr. C. M. O. v. Nispen tot Sevenaer, Hoofdoff. 1e kl. M.S.D. Klingen en Majoor Houtman).

Ernstigste vorm van verraad n.l. van de verzetsgroep, waarvan hij lid was; doodstraf.

(B.B.S. art. 26.)

Proc.-Fiscaal Bijzonder Gerechtshof te Arnhem tegen Willem l'Ecluse, boekhouder, wonende te Amsterdam, thans in bewaring in de Strafgewangenis te Arnhem, verdachte.

Het Bijzonder Gerechtshof, enz.;

Post alia:

O. dat ter terechtzitting als getuige onder eede hebben verklaard:

1. M. M. van Terwisga:

dat zij in 1944 commandante was van een verzetsgroep te Apeldoorn; dat zij verdachte, die zij reeds eenige maanden kende, omdat hij typeles bij haar had, en dien zij ook vertrouwde, omdat hij zich steeds anti-Duitsch had uitgelaten, op diens verzoek in haar verzetsgroep heeft opgenomen;

dat zij op 30 September 1944 te 13.00 thuis-

komende in haar woning te Apeldoorn een briefje van verdachte heeft gevonden, waarin deze haar mededeelde, dat hij haar dien dag te 13.00 uur wenschte te spreken en dat zij onmiddellijk daarop in haar woning door eenige S.D. mannen is gearresteerd; dat zij later op dien dag is overgebracht naar het bureau van den S.D. aan de Phemenolaan te Apeldoorn, alwaar op een gegeven moment ook verdachte binnenkwam; dat verdachte, die aldaar vrijelijk rondliep en geenszins als een gearresteerde werd behandeld, haar toen heeft gezegd: „wij zijn verraden“; dat zij toen door den S.D. is verhoord en tijdens dat verhoor in handen van den S.D. een lijst heeft gezien, waarop namen stonden vermeld, van personen, die tot vorenbedoelde verzetsgroep behoorden; dat het haar toen bekend was, dat ten huize van J. Hitter, wiens naam eveneens op bedoelde lijst voorkwam, een Amerikaansche piloot en een „flightengineer“ van de R.A.F., genaamd Koneth Ingram, waren ondergedoken; dat zij ook op bedoelde lijst heeft gezien den naam van zekeren Welle, van wien alleen zij en verdachte wisten, dat deze tot voormelde verzetsgroep behoorde;

dat zij van 30 September 1944 tot na de bevrijding van Nederland door de Duitschers is gevangen gehouden; dat haar roepsnaam „Narda“ is en dat zij o.a. door verdachte met dezen naam werd aangesproken;

2. F. M. Hemmes:

dat hij in Juni 1944 is gekomen bij den N.A.D. te Apeldoorn, alwaar hij verdachte heeft leeren kennen;

dat verdachte hem op 28 September 1944 heeft medegedeeld, dat hij sedert eenige maanden bij een verzetsgroep was aangesloten, doch dat hij thans van plan was deze groep te verraden;

dat hij, getuige, den volgenden dag verdachte, op diens verzoek, heeft mede genomen naar den commandant van den S.D. Phielix, op diens bureau aan de Khemerslaan te Apeldoorn en dat verdachte alstoen aldaar in zijn, getuiges, aanwezigheid, zonder dat eenige pressie op hem werd uitgeoefend, aan genoemden Phielix heeft verklaard, dat hij sedert eenige maanden was aangesloten bij een verzetsgroep en dat hij verschillende namen en adressen kon noemen van personen, die tot die verzetsgroep behoorden;

dat verdachte daarbij tevens eenige aanwijzingen gaf hoe bedoelde verzetsgroep was georganiseerd;

dat genoemde Phielix daarop twee S.D.-mannen, te weten een tolk en een Duitscher heeft laten komen, welke laatstbedoelde personen toen met verdachte in een hoek van de kamer een gesprek hebben gevoerd, waarbij bedoelde Duitscher telkens iets opschreef; dat hij, getuige, vervolgens heeft gezien, dat verdachte met een S.D.-man de kamer verliet en even later, met dien S.D.-man, per rijwiel de straat opging, nadat tevoren nog was afgesproken, om, in geval er arrestaties werden verricht, verdachtes halen door de war te halen en zijn das scheef te trekken, teneinde den indruk te wekken,

dat ook hij, verdachte, was gearresteerd;

3. H. Veit:

dat hij in 1944 als „Kriminalackretär” verbonden was aan den „Sicherheitsdienst Dienststelle Apeldoorn”; dat hij op 29 September van genoemd jaar verdachte, in gezelschap van getuige Hemmes, op bedoelde „Dienststelle” is gekomen en alstoen aan den commandant van den S.D., Phielix, heeft medegedeeld, dat hij lid was van een verzetsgroep en tevens tegenover Phielix een aantal namen heeft genoemd van personen, die eveneens tot bedoelde verzetsgroep zouden behooren; dat verdachte alstoen o.m. de volgende namen heeft genoemd: Gerrevink, Karroman, van Terwisga, Bitter, Westhoff, en Schutte, welke namen hij, getuige, toen o.m. heeft opgeschreven; dat verdachte deze namen uit eigen beweging heeft genoemd, zonder dat eenige pressie op hem werd uitgeoefend; dat verdachte vervolgens met getuige Touseul de „Dienststelle” heeft verlaten om aan laatstgenoemden de adressen aan te wijzen van de door hem genoemde personen;

dat daarop meerdere van de door verdachte genoemde personen zijn gearresteerd en dat het hem, getuige, bekend is, dat twee geallieerde piloten, die ten huize van genoemden Bitter — naar hij hoorde — waren aangetroffen, toen tevens in arrest zijn genomen; dat meerderen van bedoelde arrestanten op 2 October 1944 door den S.D. zijn gefusilleerd; dat hij, getuige, bij de executie dezer personen niet aanwezig is geweest, doch wel kort daarna de lijken van de slachtoffers heeft gezien en daarbij o.m. de lijken van vorenbedoelde geallieerde piloten heeft herkend;

4. A. Touseul:

dat hij in het jaar 1944 als tolk en chauffeur in dienst is geweest van den „Sicherheitsdienst Dienststelle Apeldoorn”; dat hij op 29 September 1944, in opdracht van Phielix, die toen commandant van voormelde „Dienststelle” was, met verdachte per rijwiel door Apeldoorn is gereden, waarbij verdachte de adressen heeft aangewezen van personen, die tot een verzetsgroep zouden behooren; dat verdachte toen de woningen heeft aangewezen van personen genaamd: van Terwisga, Gerrevink, Bitter, Aalders, Karreman, Westhof en Welle; dat het hem, getuige, bekend is, dat meerdere van deze genoemde personen kort daarop zijn gearresteerd, alsmede twee geallieerde piloten, die, naar hij hoorde, ten huize van genoemden Bitter waren aangetroffen; dat het hem eveneens bekend is, dat meerdere van bedoelde gearresteerde personen eenige dagen later zijn gefusilleerd; enz.

O. dat enz. . . het Bijzonder Gerechtshof bewezen acht en de overtuiging heeft verkregen, dat verdachte het hem te laste gelegde heeft begaan met dien verstande, dat hij in de maand September 1944 te Apeldoorn, terwijl Nederland in oorlog was met Duitschland, Meinarda van Terwisga, R. van Gerrevink, W. Aalders, W. Karreman, Westhoff en J. Bitter heeft blootgesteld aan opsporing, vervolging, vrijheidsberoving,

of eenige straf of eenigen maatregel door of vanwege den vijand, door toen aldaar opzettelijk aan den S.D.-commandant Phielix mededeeling te doen, dat genoemde personen lid waren van een verzetsgroep, wetende, en begrijpende, dat opsporing, vervolging, vrijheidsberoving, of eenige straf of eenige maatregel als vorenomschreven van dat optreden van hem, verdachte, als normaal gevolg kon worden verwacht, zijnde genoemde personen alleen met uitzondering van Westhoff en Bitter, alsmede een Amerikaansch piloot en Keneth Ingram, flight-engineer der R.A.F. inderdaad dientengevolge gearresteerd, terwijl Meinarda Terwisga door of vanwege den vijand langer dan een maand van haar vrijheid beroofd is geweest en R. van Gerrevink, W. Aalders, W. Karreman, de Amerikaansche piloot en Keneth Ingram, door den vijand zijn gedood;

O. daarbij, dat verdachte weliswaar zijn bekentenis, afgelegd voor den verbalisant Tjeerd de Boer, ter terechtzitting grootendeels heeft herroepen doch zulks — naar 's Hof's oordeel — op onaannemelijke gronden;

O. dat het Bijzonder Gerechtshof niet bewezen acht hetgeen aan verdachte meer of anders is te laste gelegd, dan hierboven is bewezen verklaard;

O. dat het aldus bewezene oplevert het misdrijf van:

„Gedurende den tijd van den huidige oorlog opzettelijk een ander blootstellen aan opsporing, vervolging, vrijheidsberoving, eenige straf of eenigen maatregel door of vanwege den vijand, meermalen gepleegd”; waarbij ten aanzien van vijf personen het feit den dood ten gevolge heeft gehad en ten aanzien van een persoon vrijheidsberoving van langer dan een maand, voorzien strafbaar gesteld bij art. 26 B.B.S., j^o. art. 57 Sr.

O. dat verdachte deswege strafbaar is, zijnde toch niet gebleken van eenige omstandigheid, die de strafbaarheid van verdachte zoude opheffen of uitsluiten;

O. ten aanzien van de strafwet; dat het door verdachte gepleegde feit als de ernstigste vorm van verraad moet worden aangemerkt;

dat verdachte toch als lid van de door hem verraden verzetsgroep, volkomen op de hoogte was van de werkzaamheden van die groep, o.m. bestaande uit het verborgen van door geallieerde vliegtuigen afgeworpen wapenen, daden, welke door den Duitschen bezetter — zooals herhaaldelijk door dezen was bekend gemaakt — met de zwaarste straffen werden bedreigd;

dat verdachte dan ook den dood van een of meer leden van zijn verzetsgroep, als normaal gevolg van zijn verraad had kunnen verwachten, temeer nu hij zijn daad pleegde in een tijd — eind September 1944 — toen de Duitschers hun terreur aanmerkelijk hadden verscherpt;

dat verdachte aldus, terwijl hij de ernstigste gevolgen van zijn daad had kunnen voorzien, na rijp beraad en kalm overleg, zijn verzetsgroep aan den Sicherheitsdienst heeft overgeleverd, zonder dat van eenig

ander motief dan persoonlijke wrok is gebleken;

dat de wijze waarop verdachte, naast het hem te laste gelegde, zijn medewerking aan den S.D. heeft verleend tot het opsporen van zijn groepsgenooten — een en ander zooals ter terechtzitting is gebleken — getuigt van zijn ernstige wil het effect van zijn verraad zoo groot mogelijk te doen zijn;

dat het Hof van oordeel is, dat de ernst van het feit, de omstandigheden waaronder het is begaan, in verband met den persoon van verdachte, na te melden ernstige straf rechtvaardigen; (volgt veroordeeling tot de doodstraf, *Red.*).

No. 740.

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK 'S-GRAVENHAGE, 31 Dec. 1946. (Prof. Mr. Duyfjes).

Wat ook de motieven mogen geweest zijn bij den verkoop, in ieder geval staat vast, dat verzoeker-verkooper heeft gehandeld onder den dwang der oorlogsomstandigheden en het onredelijk zoude zijn ingrijpen achterwege te laten.

Bewaargeving is door verzoeker niet bewezen, weshalve de eis tot nietigverklaring daarvan is afgewezen.

Gerequesteerde veroordeeld tot afgifte van de door hem gekochte goederen tegen terugbetaling van den kooprijs door verzoeker.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100) artt. 23 en vlg.)

Krakauer/Ringeling.

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;

O. dat het geschil tusschen partijen in korte trekken hierop neerkomt, dat de eischende partij stelt dat tijdens de bezetting en wel op den dag waarop de verordening werd uitgevaardigd, dat Joden niets meer zonder toestemming uit hun huizen mochten halen (21 Mei 1942) de aan den thans afwezigen Jood Nathan Buchsbaum toebehoorende inboedel door dezen in bewaring is gegeven aan gerequesteerde, die zijnerzijds daartegenover beweert, dat hij die in bewaring genomen goederen eenigen tijd later, in 1942, toen Nathan Buchsbaum geld noodig had om zijn door de Duitschers gearresteerde familieleden te bevrijden voor f 10,000 van hem heeft gekocht;

O. dat gerequesteerde 's Raads bevoegdheid heeft betwist in de eerste plaats op grond hiervan dat requestant nietigverklaring heeft gevraagd van een rechtshandeling, niet van eenigerlei rechtsbetrekking; en in de tweede plaats omdat eischer nietigverklaring vordert van een ten allen tijde opzegbare overeenkomst van bewaargeving, waarbij hij geen enkel belang heeft, omdat hij zijn rechten even goed zou kunnen uitoefenen door een opzegging en opschikking

van het in bewaring gegeven goed bij den gewonen rechter;

O. hieromtrent, dat de Raad wil aannemen, dat requestant's verzoek om de rechtshandeling, welke ten grondslag ligt aan de afgifte van den inboedel, nietig te verklaren tevens omvat het verzoek om de daaruit voortgevloeide rechtsbetrekkingen datzelfde lot te doen ondergaan;

dat het immers in redelijkheid en billijkheid ongewenscht voorkomt 's Raads bevoegdheid in deze op een dergelijken formeelen grond uit te sluiten, terwijl — zooals nader zal worden overwogen — voldoende vaststaat, dat zoowel de gestelde bewaargeving als de gepretendeerde verkoop zonder de bijzondere oorlogsomstandigheden niet zouden zijn tot stand gekomen, zoodat de vraag of zij in redelijkheid kunnen worden gehandhaafd krachtens art. 23 e.v. van het Besluit Herstel Rechtsverkeer ter beoordeeling van den Raad staat;

dat daarom ook het tweede bezwaar niet kan worden aanvaard;

dat eischer's gemachtigde weliswaar zijn beroep op bewaargeving ook ter zitting heeft gehandhaafd, maar daaraan heeft toegevoegd, dat, zoo de Raad den verkoop bewezen mocht achten, hij ook nietigverklaring daarvan geacht wil worden te hebben gevraagd, in elk geval alsnog wil vragen;

dat onder deze omstandigheden de Raad deze vordering in haar geheel aan zich behoort te trekken, aangezien eischer er ongetwijfeld belang bij heeft, dat het verweer van gedaagde niet enkel naar het gewone recht wordt beoordeeld, maar dat daarop, indien het aanvaard wordt, de bepalingen van het Besluit Herstel Rechtsverkeer worden toegepast;

O. dat de Raad zich derhalve ter zake bevoegd acht en de vordering aldus wil verstaan, dat eischer, de nietigverklaring vorderende der ten grondslagliggende rechtshandeling, daarmede primair doelt op de bewaargeving, subsidiair op den eventueel bewezen verklaarden verkoop, in beide gevallen de daaruit voortvloeiende rechtsbetrekkingen daaronder begrepen;

O. alsnu omtrent de hoofdzak, dat naar 's Raads oordeel door het gehouden onderzoek voldoende bewezen is, dat er reeds vóór de Duitse bezetting een financieele verhouding heeft bestaan tusschen Nathan Buchsbaum en gerequesteerde, die als accountant de zaken van de firma en de N.V. Buchsbaum behartigde en die bij die verhouding credit stond; dat na de bezetting Nathan Buchsbaum en zijn geheele joodsche familie door de Duitse anti-joodsche maatregelen in steeds grooter moeilijkheden is geraakt, hetgeen hem onder anderen aanleiding heeft gegeven de inboedel, thans in geschil, bij gerequesteerde op te slaan; dat hij vervolgens nog in den loop van hetzelfde jaar 1942, toen eenige leden zijner familie door de Duitschers waren gegrepen en hij gerecede gelden noodig had voor een poging om hen te bevrijden die inboedel voor f 10,000 aan gerequesteerde heeft verkocht, waarvan hij f 6000 contant heeft ontvangen,

terwijl het restant in mindering zou komen op de evenbedoelde tijdens de bezetting gestegen vordering, die gerequesteerde op hem had (zie in het bijzonder de verklaringen der getuigen Fröhlich en Kruys);

dat Nathan Buchsbaum ten slotte zelf gedeporteerd is, terwijl van zijn familie thans nog slechts over zijn vrouw, die als behoorende tot de eischende partij ter zitting mondeling de noodige toelichting heeft kunnen geven, zoemde eischer q.q. een zusterszoon van Nathan Buchsbaum en een jongere broeder van eischer;

O. dat de Raad verder aanneemt, dat Nathan Buchsbaum zonder de bijzondere oorlogsomstandigheden den meerbedoelden inboedel niet in bewaring zou hebben gegeven en die vervolgens ook niet zou hebben verkocht;

dat hierin niet ligt opgesloten, dat gerequesteerde — zooals ter zitting herhaaldelijk door eischer beweerd is — misbruik zou hebben gemaakt van de dwangpositie, waarin Nathan Buchsbaum verkeerde;

dat het niet op 's Raads weg ligt zich uit te spreken over de drijfveeren, die gerequesteerde voor zijn optreden gehad heeft, welke even goed in hulpvaardigheid jegens zijn joodsche medeburgers als in eigenbelang en mogelijk in beide kunnen hebben bestaan, terwijl in elk geval gerequesteerde niet zonder gevaar voor eigen veiligheid zich met deze joodsche zaken heeft ingelaten en daarvoor dan ook gedurende eenigen tijd door den bezetter aangehouden is geweest;

dat immers het punt, waarop het voor de beslissing in deze aankomt, uitsluitend samenvalt met de vraag, of het redelijk is den onder de geschetste omstandigheden afgesloten verkoop in stand te houden;

dat de Raad die vraag ontkennend beantwoordt, daar voldoende vaststaat, dat de verkoper daarbij onder den dwang der oorlogsomstandigheden heeft gehandeld en het onredelijk zou zijn den koper niettemin in het bezit van het gekochte te laten, nu de belanghebbenden, die voor den afwezigen verkoper kunnen spreken, prijs blijken te stellen op de teruggave;

dat echter tusschen partijen geen overeenstemming bestaat omtrent de gekochte (volgens requestrant enkel in bewaargeving gegeven) goederen;

dat volgens gerequesteerde die goederen bestaan hebben in de bij het request van eischer overgelegde lijst, enz.;

O. dat bij dezen stand van zaken zal moeten worden aangenomen, dat de koop betrekking heeft gehad op de door gerequesteerde genoemde goederen, zoodat teruggave zal moeten worden gelast van die goederen;

dat requestrant er niet in geslaagd is te bewijzen, dat de overige op de door hem overgelegde lijst vermelde goederen inderdaad aan gerequesteerde in bewaring zijn gegeven;

dat uit de verklaringen der door hem voorgebrachte getuigen wel aanwijzingen zijn te putten, dat sommige van die goederen zich

in de woning van gerequesteerde hebben bevonden, maar niet dat deze ze in bewaring heeft genomen met de daaraan verbonden verplichtingen;

dat het immers zeer wel mogelijk is, dat die goederen daar enkel waren opgeslagen om ze voor de Duitschers en N.S.B.'ers in veiligheid te stellen, waartoe gerequesteerde op zijn risico zijn woning leende, zonder als bewaarnemer te willen optreden;

dat requestrant dan ook had moeten doen blijken van het bestaan van eenigerlei afspraak tusschen partijen in dien zin, waarvoor hij echter geen enkel bewijs heeft bijgebracht;

dat dit laatste in het bijzonder geldt ten aanzien van de mede in de vordering begrepen meubilair en andere goederen, welke zich zouden bevinden op het kantoor van gerequesteerde, zijnde dit positum volkomen ongestaafd gebleven;

dat derhalve het primair gevorderde zal moeten worden ontzegd, maar de koopovereenkomst zal moeten worden nietig verklaard, met het gevolg dat de verkochte goederen zullen moeten terugkeeren tot requestrant q.q. tegen terugbetaling van de koopsom van f 10,000 aan gerequesteerde;

O. dat requestrant q.q. verder in zijn vordering nog eenige geschilpunten heeft ter sprake gebracht betreffende de financiële verhouding tusschen de Buchsbaums en gerequesteerde, waarop deze laatste bij zijn antwoord gesteld heeft, dat het hem redelijk voorkomt, dat de Raad bij vernietiging van de bedoelde koopovereenkomst de geheele financiële verhouding tusschen partijen zal regelen, waarvan hij een vordering in reconventie tot een bedrag van f 10,050 heeft verbonden, welke tot 's Raads bevoegdheid zou behooren, omdat door de bedragen, die de gerequesteerde aan de Buchsbaums heeft verstrekt een rechtsbetrekking is ontstaan van onbepaalde inhoud en wel gedurende den oorlog, welke de Raad nader zou hebben vast te stellen;

O. dat dit onbepaalde uitsluitend een vraag van bewijs oplevert, zoodat niet de rechtsbetrekking naar den inhoud onbepaald is, maar enkel onzeker is of de bepaalde inhoud voor den rechter genoegzaam zal kunnen worden waar gemaakt;

O. dat er ook overigens geen enkele aanleiding bestaat om deze verdere geschilpunten in stede van voor den gewonnen rechter te brengen voor dezen Raad;

O. dat elk der partijen hare eigene kosten zal hebben te dragen, als zijnde elk hunner in de geheele zaak, waarin conventie en reconventie onafscheidelijk samenhangen, ten deele in het ongelijk gesteld;

Rechtdoende in conventie:

Verklaart zich bevoegd om van den eisch kennis te nemen. Wijst den eisch af, voorzover daarbij nietigverklaring is gevraagd van de gestelde overeenkomst van bewaargeving en de daarmede verbonden rechtsbetrekkingen. Wijst hem toe, voorzover betreft de gevraagde nietigverklaring van de in 1942 tusschen partijen gesloten koopovereenkomst, waarbij zijn verkocht voor

f10,000 een aantal goederen, waarvan de volgende zich thans nog onder gerequesteerde bevinden, te weten: enz.

Beveelt gerequesteerde deze goederen onverwijld ter beschikking van requestrant q.q. te stellen tegen terugbetaling door laatstgenoemde van den koopprijs van f10,000. Ontzegt het meerder geëischte.

In reconventie;

Verklaart zich onbevoegd van de vordering kennis te nemen.

Verstaat zoo in conventie als in reconventie dat elke partij de eigen kosten zal dragen.

No. 741.

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK AMSTERDAM, 16 Dec. 1946.
(Mrs. Jhr. van der Does de Willebois, Dijksterhuis, Craandijk).

Verweer van gerequesteerde (Rijnsche Handelsbank) dat haar geen verwijt treft, indien de Verwalter de ten laste van requestrante opgenomen gelden voor privé schulden heeft gebruikt, verworpen.

Alle rechtsbetrekkingen tot stand gekomen door een Verwalter zijn vatbaar voor vernietiging, tenzij ingrijpen onredelijk zou zijn, hetgeen in casu niet het geval is.

Gerequesteerde, in wezen een Deutsche Bank, heeft geheel vrijwillig de relatie met de Verwalter aangeknoopt en draagt daarvan het risico.

Nietig verklaard de betalingen van gerequesteerde aan de N.A.G.U. en de daaruit voor requestrante voortgevloeide schulden.

De tusschen partijen bestaande rekening-courant dient te worden herzien.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100) artt. 23 en vlg.)

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;

Gezien het verzoekschrift dd. 25 Juli 1946 van de te Amsterdam gevestigde Commanditaire Vennootschap M. Levenbacht, gericht tegen de te Amsterdam gevestigde N.V. Rijnsche Handelsbank;

O. dat requestrante rechtsherstel vordert met betrekking tot de tusschen partijen bestaande rekening-courant verhouding, uit hoofde waarvan gerequesteerde, blijkens een in photo-copie overgelegde rekening-courant uittreksel, een vordering predendeert te hebben op requestrante per 30 Juni 1946 per saldo groot f 54,472 en sedert dien datum te vermeederen met rente, credietprovisie en kosten als in de stukken staat vermeld;

O. dat ten processe onbetwist vaststaat: dat in Augustus 1942 requestrante op grond van de door de Duitschers tegen de Joden genomen maatregelen, met name de verordening van 12 Maart 1941 No. 48 betreffende de verwijdering van de Joden uit het bedrijfsleven, is gesteld onder Verwaltung van den Duitscher G. H. W. Schulz; dat deze

Schulz in het voorjaar van 1944 de handelszaak van requestrante heeft gekocht van de N.A.G.U., die in October 1943 mede tot bewindvoester over requestrante was aangesteld met het recht tot vervreemding van hare onderneming, een en ander met dien verstande dat de zaak van 1 Januari 1943 af door Schulz als eenig beheerend vennoot onder de firma M. Levenbacht werd voortgezet; dat deze koop en verkoop heeft plaats gehad voor een koopprijs van rond f 120,000, welke koopsom tot een totaal bedrag van f 118,373 in drie termijnen aan de N.A.G.U. is betaald; dat Schulz, die niet over eigen geldmiddelen beschikte, deze betalingen heeft laten doen met ten name van requestrante opgenomen gelden en wel wat de eerste en tweede termijn betreft met gelden opgenomen bij gerequesteerde, wat de derde, verder niet ter zake doende termijn betreft met gelden opgenomen bij de Amsterdamsche Bank; dat aldus gerequesteerde — die achtereenvolgens ten verzoeken van Schulz drie blanco rekening-courant credieten, elk groot f 50,000 aan requestrante had geopend — in opdracht van requestrante op 22 April 1944 f 54,348 en op 29 Juni 1944 f 32,025 aan de N.A.G.U. heeft betaald; dat mitsdien ook deze bedragen compareeren op de rekening-courant, welke op 30 Juni 1946 sluit met het in den aanvang genoemde debetsaldo van requestrante, groot f 54,472;

O. dat requestrante's vordering tot rechtsherstel hierop neerkomt, dat zij nietigverklaring vordert van de beide betalingsopdrachten voor de genoemde bedragen van f 54,348 en f 32,025, met als rechtsgevolg dat deze betalingen aan de N.A.G.U. ten onrechte in debet van haar, requestrante's rekening zijn geboekt;

O. dat voorts ten processe vaststaat, dat vóór requestrante onder Verwaltung van den Duitscher Schulz werd gesteld geenerlei relatie tusschen haar en de Rijnsche Handelsbank heeft bestaan; dat deze bank in het voorjaar 1941 is opgericht als dochteronderneming van de Commerz. und Privatbank te Berlijn, met Duitsch kapitaal en onder Deutsche Directie; dat na de bevrijding het Beheersinstituut op grond van het bepaalde in art. 99 K. B. E 100 een bestuurder met beheersbevoegdheid over gerequesteerde heeft benoemd, als hoedanig optreedt de Heer A. R. Meckman;

O. dat gerequesteerde de vordering bestrijdt met beroep op het zuiver zakelijk karakter der tusschen partijen aangegane credietovereenkomsten en de onmogelijkheid van de Bank om controle uit te oefenen op de bestemming der ingevolge het eenmaal verstrekte crediet in rekening-courant opgenomen gelden, hetgeen ook ten eenenmale in strijd zou zijn met de op dit stuk in de bankwereld bestaande usances, zoodat haar, gerequesteerde, geen verwijt treft, indien de ten name van requestrante opgenomen gelden wellicht zijn gebruikt om privé schulden van den Verwalter te betalen;

O. dat dit verweer in een geval als het onderhavige moet worden verworpen;

dat in beginsel ten aanzien van alle

rechtsbetrekkingen, tot stand gekomen tengevolge van door een Duitschen Verwalter voor en namens de onder zijn Verwaltung gestelde onderneming verrichte handelingen, geldt het bepaalde in art. 25 van het Besluit Herstel Rechtsverkeer, dat het achterwege laten van ingrijpen als bedoeld in art. 23 van dat Besluit wordt aangenomen onredelijk te zijn, behoudens blijk van het tegendeel, en van dit laatste nu in casu geenszins blijkt; dat immers gerequesteerde geheel vrijwillig met de onder Duitsche Verwaltung gestelde requestrante in relatie is getreden, van eenige hiertoe op haar uitgeoefenden dwang geen sprake is geweest en daarentegen het aanknopen van relaties als de onderhavige geheel lag in de lijn van deze in wezen Duitsche Bank, doch zij dan ook het risico van een dergelijke relatie heeft te aanvaarden;

dat met andere woorden gerequesteerde, geheel vrijwillig in relatie tredend met een onder Verwaltung gestelde Joodsche onderneming, d.w.z. met den Verwalter, aan wien in beginsel elke rechtsbevoegdheid ten aanzien van de onder verwaltung gestelde onderneming ontbreekt, zal moeten trachten op den Verwalter verhaal te vinden, indien deze ten name van zijn slachtoffer gelden voor privé-doeleinden heeft opgenomen, en zij in redelijkheid niet van de onder Verwaltung gestelde onderneming kan vergen, dat deze een dergelijke te haren name aangegane schuld als een reële schuld van haar aan de Bank zal erkennen;

O. dat gerequesteerde weliswaar heeft aangevoerd, dat de voor de overmaking der bedragen van f 54,348 en f 32,025 aan de N.A.G.U. benodigde gelden kort tevoren te harer beschikking waren gesteld, doch — daargelaten, dat hiervan niets gebleken is — dit verweer gerequesteerde alleen zou kunnen baten, wanneer de Verwalter deze gelden uit eigen zak ter beschikking zou hebben gesteld, hetgeen niet gesteld is, laat staan aannemelijk gemaakt;

O. dat gerequesteerde zich nog erop beroepen heeft, dat de beheerend vennoot van requestrante F. Bernards het op het omstrede debetsaldo betrekking hebbend formulier na de bevrijding voor accoord geteekend heeft teruggezonden aan de accountants Klijnveld, Kraayenhof & Co. doch de Raad aanvaardt hetgeen requestrante stelt, dat deze accoordbevinding enkel de betekenis heeft van erkenning van de juistheid der cijfers, doch geen aanvaarding van aansprakelijkheid inhoudt voor alle door den Verwalter ten name van requestrante gegeven betalingsopdrachten;

O. dat de vordering van requestrante mitsdien toewijsbaar is in voege als hieronder zal worden vermeld;

Rechtdoende:

Verklaart nietig de betalingsopdrachten van requestrante, ingevolge welke gerequesteerde op of omstreeks 22 April 1944 f 54,348 en op of omstreeks 29 Juni 1944 f 32,025 aan de N.A.G.U. heeft betaald, welke posten als betalingen aan de Vermogens- und Renteanstalt op de overgelegde rekening-courant voorkomen, doch omtrent welker identiteit

tusschen partijen geen verschil bestaat.

Verklaart nietig de uit deze betalingen voor requestrante voortgevloeide schulden.

Ontheft requestrante van hare verplichting tot betaling van het in den aanvang dezer uitspraak genoemde debet-saldo harer rekening-courant met gerequesteerde, groot f 54,472, en verstaat, dat deze rekening-courant zal worden herzien met inachtneming van het hiervoren bepaalde omtrent de door gerequesteerde gedane betalingen van f 54,348 en f 32,025.

Veroordeelt gerequesteerde in de kosten van deze procedure, tot op deze uitspraak aan de zijde van requestrante begroot op f 75.

No. 742.

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK 'S-HERTOGENBOSCH, 17 Dec. 1946. (Mrs. van Bortel, Poerink, Ariëns).

Beschikking van het Nederlandsche Beheersinstituut, waarbij de schorsing van verzoeker als bestuurder eener vennootschap is gehandhaafd, in hooger beroep vernietigd.

De schorsing, gebaseerd op een schrijven van den plaatselijken vertegenwoordiger, waarvan de inzage aan verzoeker is geweigerd, waardoor deze niet in staat is eenigerlei verdediging te voeren, is onvoldoende gemotiveerd.

Beoeld schrijven, aan den Raad overgelegd onder gehoudenheid de inhoud niet aan verzoeker mede te deelen, dient geheel buiten het geding te blijven.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100) artt. 18, 99.)

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;

Gezien het request (van J. J. A. Mol te Breda tegen het Nederl. Beheersinstituut, *Red.*) en de daarbij overgelegde stukken;

Gehoord partijen;

O. dat de feiten in het kort en voor zoover ten deze van belang hierop neerkomen: Bij beschikking van den Militairen Commissaris voor het district West-Brabant dd. 21 Juni 1945 is verzoeker — met ingang van dezen datum — geschorst als bestuurder eenig eigenaar — van de Nederlandsche Pettenfabriek J. P. Mol, gevestigd te Breda, Spelhuyslaan 151.

Bij rekest van 6 November 1945 heeft verzoeker aan het Nederlandsche Beheersinstituut te 's-Gravenhage verzocht voornoemde beschikking in te trekken op grond 1e. dat die schorsing niet op de wet is gegrond, daar art. 99 lid 2 van het K. B. E 100, waarop de Militaire Commissaris die schorsing heeft doen steunen, ten deze niet toepasselijk is, en 2e. dat er geen feitelijke gronden voor schorsing aanwezig zijn.

Het Beheersinstituut heeft vervolgens bij beschikking van 27 Maart 1946 het verzoek

tot opheffing der schorsing van de hand ge-
wezen. Thans is verzoeker in beroep geko-
men tegen die beschikking bij de Afdeeling
Rechtspraak, met conclusie, dat de beschik-
king van het Beheersinstituut worde vernietigd en de Raad het besluit van den Militairen Commissaris van 21 Juni 1945 in-
trekke met bepaling, dat verzoeker geacht
wordt nimmer geschorst te zijn geweest.
Voorts vraagt verzoeker nog eene bijzondere
voorziening, waarop hierna wordt te-
ruggekomen.

O. met betrekking tot het sub 1 hiervoor
vermelde verweer, dat de Raad niet vermag
in te zien, waarom het Beheersinstituut aan
art. 99 lid 2 van E 100 niet het recht kan
ontleenen om tot schorsing over te gaan,
waar dit artikel, volgens requestant niet
voor de z.g. bedrijfszuivering zou geschre-
ven zijn;

O. toch, dat de tekst van dat artikel geen
enkele beperkende bepaling inhoudt en de
uitleg door verzoeker daaraan gegeven in
strijd is met de op E 100 gegeven toelich-
ting (alwaar gezegd wordt:..... „voorts zij
te denken aan de gevallen, waarin welis-
waar niet onder art. 95 vallende, doch niet-
temin ongewenschte personen bestuurs-
functies in Nederlandsche rechtspersonen
uitoefenen”);

O. dat, nu de Raad dezen door verzoeker
aangevoerden grond verwerpt, nog dient te
worden onderzocht of er inderdaad, gelijk
verzoeker sub 2 hiervoor aanvoert, geen feitelijke
gronden voor de schorsing aanwezig
zijn;

O. dienaangaande, dat in de beschikking
van den Militairen Commissaris met betrek-
king tot die gronden slechts wordt overwo-
gen, dat zich hier een dringend geval voor
doet, waarin zonder uitstel dient te worden
voorzien;

O. dat in de beschikking van het Beheers-
instituut, verwerpende het beroep tegen de
schorsing door den Militairen Commissaris,
wordt verwezen naar het schrijven dd. 17
November 1945 van den Plaatselijken Ver-
tegenwoordiger van het Beheersinstituut te
Breda, zonder vermelding van den inhoud
van dat schrijven, en voorts wordt overwo-
gen „dat door requestant geen zoodanige
feiten en omstandigheden zijn aangevoerd,
noch ook van elders zijn gebleken, die de
opheffing van de schorsing kunnen recht-
vaardigen”;

O. dat het evident is, dat verzoeker, aan
wien door het Beheersinstituut geweigerd
wordt inzage te nemen van bedoeld schrij-
ven van 17 November 1945, niet in staat is
eenigerlei verdediging te voeren;

O. dat reeds deswege zonder meer de
schorsing als onvoldoende gemotiveerd moet
worden gekwalificeerd;

O. dat nu weliswaar aan den Raad een
afschrift van voormeld schrijven is ver-
strekt, doch dezen niet de vrijheid is ge-
geven daarvan mededeeling te doen aan
verzoeker, zoodat dit schrijven niet als een
processtuk kan worden beschouwd en ge-
heel buiten het geding dient te blijven, wes-
halve de Raad bij haar beslissing met den

inhoud daarvan geenerlei rekening mag
houden;

O. dat ook overigens geen feiten ter ken-
nis van den Raad zijn gekomen, waaruit
zou volgen dat de schorsing terecht is uit-
gesproken;

O. dat uit het vooroverwogene volgt, dat
de schorsing door den Militairen Commis-
saris, bevestigd door het Beheersinstituut,
niet gehandhaafd kan blijven en de betref-
fende beschikking van laatstgenoemd insti-
tuut dient te worden vernietigd met intre-
king — overeenkomstig art. 162 lid 2 van
E 100 — van de beschikking van den Mil-
tairen Commissaris;

O. dat het verzoek van requestant om in
het bezit gesteld te worden van een afschrift
van meergenoemd schrijven van 17 Novem-
ber 1945 niet voor inwilliging vatbaar is,
waar dit schrijven, gelijk overwogen, niet
tot de processtukken kan worden gerekend;

O. dat de Raad termen aanwezig acht het
Beheersinstituut, als zijnde de in het onge-
lijk gestelde partij, in de kosten te veroor-
deelen.

Rechtdoende:

Vernietigt de beschikking van het Neder-
landsche Beheersinstituut dd. 27 Maart 1946,
hiervoor genoemd;

Trekt in de beschikking van den Militairen
Commissaris voor het district West-
Brabant dd. 21 Juni 1945, eveneens hiervoor
vermeld;

Bepaalt, dat verzoeker geacht moet wor-
den nimmer door den Militairen Commissaris
geschorst te zijn geweest;

Ontzegt aan verzoeker het meer gevor-
derde;

Veroordeelt het Nederlandsche Beheers-
instituut in de kosten, aan de zijde van ver-
zoeker begroot op f 75.

No. 743.

**RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHT-
SPRAAK 'S-GRAVENHAGE, 13 Dec.
1946. (Prof. Mr. Duyfjes).**

Gerequesteerde, N.S.B.er, heeft in 1943
ontslag genomen bij zijn Joodsche werk-
geefster en daarbij geëischt, dat hem de
polls van levensverzekering, op zijn leven
afgesloten, zoude worden geschonken, het-
geen heeft plaats gehad. Deze schenking
ten verzoeke van requestante vernietigd
met haar herstel in den eigendom van deze
polls.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100)
artt. 23 en vlg.)

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;

Gelezen het request van 5 October 1945
van de vennootschap onder de firma Catz
& Lips; enz.

O. dat tusschen partijen, de firma voor-
noemd en het Nederlandsche Beheersinsti-
tuut, Bureau Rotterdam en Omgeving, in
zijn hoedanigheid van beheerder over A.
Sparreboom vaststaat, dat laatstgenoemde

gedurende ongeveer twintig jaar in dienst van genoemde firma, vroeger onder andere benamingen, is geweest, laatstelijk als procuratiewaarder;

dat hij aanvankelijk onder de Deutsche bezetting van Nederland een behoorlijke houding tegenover zijn firma, waarvan een der firmanten een Jood was, is blijven innemen, maar al spoedig, onder Duitschen invloed gekomen tot de N.S.B. is toegetreden, en in die qualiteit gebruik makende van de anti-Joodsche strooming gedurende eenige jaren zijn werkgever heeft geterroriseerd, totdat hij tenslotte op 23 Augustus 1943 zonder inachtneming van eenigen opzeggingstermijn zijn betrekking met een week heeft opgezegd, aangezien hij directeur kon worden van het Bijkantoor Rotterdam van de N.V. Amsterdamse Mij. van Ongevallenverzekering, welke instelling te Amsterdam onder Deutsche leiding stond;

dat hij bij deze opzegging de eisch heeft gevoegd, dat de ten requeste bedoelde levensverzekering-polis hem zou worden geschonken, aan welke eisch is voldaan;

O. dat verder vaststaat, dat de firma James Catz (firmanten James Catz, Jood, en J. B. A. Lips niet Jood) op 20 Mei 1940 is ontbonden, terwijl hare zaken van toen af zijn voortgezet door den firmant Lips;

dat echter de gewezen firmant Catz belangen bij de zaak bleef behouden, waardoor het zoogenaamd Arische karakter der firma van het standpunt van den bezetter twijfelachtig bleef;

dat Sparreboom hiermede rekening hield en steunende op zijn Deutsche relaties van deze zwakke positie van zijn werkgever gebruik heeft gemaakt zoowel bij zijn optreden gedurende den verderen tijd van zijn dienstverband als bij het stellen van even bedoelden eisch;

dat die eisch betrof een verzekering, welke de firma James Catz op 1 Januari 1927 had gesloten op het leven van Sparreboom bij de N.V. Levensverzekering Mij. „De Nederlanden” van 1845, polis No. 34354 tegen een jaarlijksche premie van f 146.55, waarbij de firma James Catz als verzekeringsnemer en begunstigde was opgetreden;

dat immers genoemde firma de gewoonte had levensverzekeringen als pensioenverzekeringen voor vaste bedienden af te sluiten;

dat deze verzekeringen uitsluitend werden afgesloten met het doel den bediende, wanneer deze door ouderdom zijn werkzaamheden zou moeten staken, in zijn levensonderhoud te helpen voorzien, zonder dat er nochtans een verplichting bestond hem de polis resp. het verzekerd kapitaal, resp. de verzekerde rente ook afgezien van dat doel te schenken;

dat daartoe de firma (werkgever) zichzelf steeds als begunstigde deed aanwijzen om te allen tijde te kunnen beslissen of er termen zouden zijn den bediende het verzekerde kapitaal of rente te schenken;

O. dat partijen thans de vraag verdeeld houdt, of daartoe in casu termen aanwezig waren;

dat requestante die vraag ontkennend

beantwoordt en vernietiging van de schenking vordert op grond van het Besluit Herstel Rechtsverkeer;

dat er naar 's Raads oordeel inderdaad termen zijn om art. 23 van dat Besluit hier toe te passen;

dat het immers juist een gevolg is geweest van de bijzondere oorlogsomstandigheden, dat Sparreboom als N.S.B.'er en Duitschgezinde zijn als Joodsch besmet bij de Duitschers verdachte werkgever bij zijn abrupt ontslag tot overdracht van de verzekerings overeenkomst heeft kunnen dwingen en dat het daarom onredelijk zou zijn het ingrijpen als bedoeld bij het ook overigens ten deze toepasselijk art. 23 achterwege te laten;

dat namens het Beheersinstituut hiertegen wel is aangevoerd, dat het pensioen als uitgesteld loon den werknemer toekomt, zoodat van een schenking in eigenlijken zin hier geen sprake kan zijn, doch dat dit in elk geval niet medebrengt, dat een werknemer, die in een anderen werkkring een betere toekomst ziet en zijn loopend contract daarvoor op staanden voet verbreekt, in redelijkheid zou kunnen eischen dat een daar bij door hem afgedwongen voordeel, dat de werkgever hem rechtens niet behoefde toe te kennen, en uit vrije beweging in de gegeven omstandigheden zeker niet zou hebben toegekend, in duidelijken strijd met de strekking van het Besluit Herstel Rechtsverkeer zou worden gehandhaafd;

dat echter in het oog moet worden gehouden, dat Sparreboom de verzekering voor eigen rekening heeft voortgezet en driemaal op 1 Januari de verschuldigde premie van f 146.55 heeft voldaan, voor het eerst op 1 Januari 1944, zoodat als gevolg van de uit te spreken nietigverklaring deze bedragen met renten ten laste van verzoekster moeten komen;

O. tenslotte dat de betrokken levensverzekering Mij. zich blijkens schrijven van 23 Maart 1946 aan 's rechtters oordeel heeft gerefereerd;

Rechtdoende:

Verklaart nietig de schenking van vorenbedoelde levensverzekering, polis 34354 aan Abraham Sparreboom;

Verklaart dat requestante geacht wordt te zijn eigenares van die polis;

Verstaat dat door de N.V. Levensverzekering Mij. van „De Nederlanden” van 1845 in haar boeken de vennootschap onder firma Catz & Lips wederom als eigenaresse van die polis zal worden erkend;

Veroordeelt verzoekster om binnen een maand na de uitspraak van dit vonnis aan gerequesteerde als beheerder over A. Sparreboom te betalen een bedrag van driemaal f 146.55 met de daarover verschuldigde rente van 3½ %, loopende respectievelijk van 1 Januari 1944, 1 Januari 1945 en 1 Januari 1946 tot op den dag der voldoening;

Verwijst de gerequesteerde q.q. in de hierop gevallen kosten aan de zijde van verzoekster tot heden begroot op f 75.

No. 744.

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK 'S-GRAVENHAGE, 17 Dec. 1946. (Mrs. Zijlstra, Haga en Jhr. van Meeuwen).

Beschikking van het Beheersinstituut, waarbij betaling van een voorschot aan een advocaat, optredende voor een vijandelijk onderdaan is geweigerd, in hooger beroep bevestigd.

Hiermede is niet in strijd een voorschot verstrekt aan een advocaat, die voor een ontjanding optreedt.

(Besluit Vijandelijk Vermogen (E 133) art. 43.)

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;
Gezien het request in briefvorm d.d. 9 Maart 1946 met bijlagen;
Gehoord partijen;

O. dat ten deze als vaststaande kan worden aangenomen:

dat het vermogen van den Duitscher K. Thamer op grond van art. 10 lid 1 van het Besluit Vijandelijk Vermogen (E 133) aan den Staat in eigendom is overgegaan en ten behoeve van den Staat door het Beheersinstituut wordt beheerd;

dat Mr. L. A. E. Briët, advocaat te Rotterdam, als raadsman van voornoemden Thamer optreedt en reeds vele verrichtingen te zijnen behoeve heeft gedaan in verband met diens ontslag uit de interneering en dergelijke omstandigheden;

O. dat voornoemde raadsman zich tot den aangestelden beheerder heeft gewend, met het verzoek hem uit het thans aan den Staat vervallen vermogen van Thamer een voorschot van f 500 te doen toekomen, zoodat hij aldus zekerheid verkrijgt, dat hij de hem toekomende salariering zal genieten voor zijn, reeds vroeger gedane, en nog toekomstige bemoeiingen;

O. dat door het Beheersinstituut bij brief van 16 Februari 1946 afwijzend op dat verzoek is beschikt onder mededeeling, dat het geven van voorschotten aan advocaten uit vermogens van vijanden verboden is;

O. dat appelland bij brief van 9 Maart 1946 van die weigering door het Beheersinstituut bij den Raad in hooger beroep is gekomen, met verzoek bedoeld verbod te herzien en aan den beheerder toe te staan alsnog het gevraagde voorschot ter nadere verrekening aan den raadsman te doen toekomen, tegen inwilliging van welk verzoek het Beheersinstituut zich heeft verzet;

In rechte:

O. dat het Beheersinstituut het appèl niet ontvankelijk acht, daar zich hier niet zou voordoen een der gevallen, als bedoeld in art. 43 (E 133);

O. dat de Raad dit standpunt onjuist acht, daar immers requestant, die zich tot den beheerder over het vermogen van Thamer had gewend tot het verkrijgen van een voorschot en daarop een afwijzend antwoord had ontvangen, aan het Beheers-

instituut verzocht dezen beheerder op te dragen het voorschot te verlenen, welk verzoek eveneens werd geweigerd en hij van laatstbedoelde beschikking al is zij dan gekleed in den vorm van een brief, in beroep komende, blijft binnen de grenzen, getrokken door art. 43 van het Besluit Vijandelijk Vermogen;

O. wat de zaak zelve betreft, dat als appelland er den nadruk op legt, dat elkeen het recht heeft zich door een raadsman te doen bijstaan, en dat die raadsman recht heeft op belooning voor zijn bijstand, dit geheel kan worden toegegeven, maar daarmee de onderhavige kwestie niet is beslecht;

dat het hier toch alleen gaat om de vraag, te wiens laste de daaraan verbonden kosten moeten komen;

O. dat de rechtskundige bijstand alleen wordt verleend ten behoeve van de belangen van Thamer, maar deze niets kan betalen sinds zijn vermogen als vijandelijk vermogen aan den Staat is vervallen;

O. dat appelland nu wenscht, dat de Staat als eigenaar van het vroegere vermogen van Thamer, ten deze zal bijspringen, en den Staat daartoe zedelijk verplicht acht;

O. dat de Raad deze stelling verwerpt;
dat een wettelijk voorschrift (art. 3) bepaalt, dat vermogen, toebehoorend aan een vijandelijk onderdaan van rechtswege in eigendom overgaat op den Staat;

dat dit voorschrift geheel algemeen gegeven is zonder dat daarbij sprake is van den persoon of de persoonlijke omstandigheden van dien onderdaan;

dat de bedoeling van dat voorschrift dan ook verder strekt dan eene toevallige verrijking van den Staat ten laste van een bepaalden vijandelijken onderdaan, gelijk appelland het wil zien, waar meerbedoeld art. 3 verder bepaalt, dat de bestemming van het aldus aan den Staat opgekomen vermogen zal worden geregeld met inachtneming van de te dezen aanzien in de wapenstilstandsvoorwaarden of vredesverdragen op te nemen bepalingen;

dat dus de Staat in afwachting van de vaststelling van die nadere bestemming, volkomen gerechtigd is te bepalen, dat gelden uit zulk een vermogen niet worden besteed voor voorschotten aan advocaten te verlenen, nog daargelaten, dat hij ook als eigenaar de volle vrijheid heeft over de wijze van beschikking over die gelden te beschikken en daarin een beleid te voeren, als hij juist acht;

O. dat dus de beschikking, waarvan beroep moet worden gehandhaafd en de verdere verweren, door het Beheersinstituut te berde gebracht, buiten bespreking kunnen blijven;

O. dat appelland er ook nog op heeft gewezen, dat de Staat blijkbaar op twee gedachten hinkt, door ten deze het verstreken van een voorschot te weigeren, maar dit wel ter beschikking te stellen, indien er strijd is over de vraag, of het geval van art. 34 f zich voordoet, maar deze aantijging ten onrechte geschiedt, daar immers

indien tenslotte eene zoogenaamde non-enemy-verklaring wordt verleend, dit medebrengt, dat ten onrechte is aangenomen, dat er sprake was van een vijandelijk vermogen;

Rechtdoende in hooger beroep:

Bevestigt de beslissing, waarvan appèl;

Veroordeelt appellant in de proceskosten, op het hooger beroep gevallen, welke tot aan deze uitspraak aan zijde van het Beheersinstituut worden begroot op f 40.

No. 745.

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK AMSTERDAM, 12 Dec. 1946.
(Mrs. de Gaay Fortman, G. A. Schreuder, Baron van der Feltz).

Verzoeker vraagt niet de gewijzigde vaststelling van een tot stand gekomen rechtsbetrekking, of herleving van een te niet gegane rechtsbetrekking, maar de vaststelling van een rechtsbetrekking als gevolg van een tusschen partijen gesloten overeenkomst. Verzoek afgewezen, omdat geen feiten zijn gesteld op grond waarvan het achterwege laten van ingrijpen onredelijk zou zijn.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100) art. 23.)

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;

Gezien een verzoekschrift van Maurice Agsteribbe te Amsterdam, gemachtigde Mr. L. J. M. Nouwen, advocaat te 's-Gravenhage, en het verweerschrift van Mr. G. J. Roelofs te Amsterdam als beheerder over het vermogen van J. A. Ströer;

Gelet op de mondelinge behandeling der zaak;

O. dat verzoeker stelt; dat Ströer en verzoeker omstreeks einde 1940 zijn overeengekomen voor gezamenlijke rekening een agentuurzaak in bijouteriën te beginnen, waarbij Ströer de zaken zou drijven en verzoeker het geld zou verschaffen, dat hij 10,500 gulden en een auto aan Ströer tot dat einde heeft verschafte, en Ströer na de betaling door verzoeker van 10,000 gulden niets meer van zich heeft doen hooren, op welke gronden verzoeker vraagt de tusschen hem en Ströer totstandgekomen rechtsbetrekking aldus te bepalen, dat Ströer verplicht wordt aan hem 10,500 gulden en de waarde van de auto te betalen met rente van 1 Januari 1941 af;

O. dat verweerder hiertegen heeft aangevoerd, dat de door verzoeker gestelde overeenkomst reeds in 1939 is aangegaan, en heeft ontkend van verzoeker meer dan de auto, die in Juni 1940 tegen vergoeding van 750 gulden door de Duitschers zou zijn gevorderd, en 100 gulden te hebben ontvangen;

O. dat bij de mondelinge behandeling verzoeker onder meer heeft aangevoerd,

dat, in geval de overeenkomst vóór de vijandelijke bezetting mocht zijn tot stand gekomen, zijn vordering ongewijzigd kan blijven;

O. wat het recht betreft:

Wat verzoeker vraagt is niet de gewijzigde vaststelling van een tijdens de vijandelijke bezetting totstandgekomen rechtsbetrekking of herleving in gewijzigden vorm van een tijdens die bezetting tenietgegane rechtsbetrekking, maar de vaststelling van een rechtsbetrekking als gevolg van een vóór of tijdens de bezetting tusschen hem en Ströer gesloten overeenkomst. Aangenomen, dat dit met inachtneming van art. 23 E 100 mogelijk is, dan is niettemin de ingestelde vordering niet toewijsbaar, daar verzoeker niet zoodanige feiten heeft gesteld, dat blijkt, dat het achterwege laten van een ingrijpen, als hij verlangt, onredelijk zou zijn. Uit niets toch is gebleken, dat het resultaat van de tusschen partijen gesloten overeenkomst of de uitvoering daarvan door Ströer zoodanig is, dat verzoeker aanspraak op het bedrag van zijn inbreng, overigens door Ströer betwist, kan maken, en evenmin, dat Ströer met de auto, die ter voldoening aan de overeenkomst hem is terhandgesteld, zoo heeft gehandeld, dat verzoeker de waarde daarvan van Ströer kan vorderen;

De vordering moet dus worden afgewezen;

Rechtdoende:

Wijst de ingestelde vordering af;

Veroordeelt verzoeker in de kosten van dit geding, aan de zijde van verweerder begroot op 30 gulden.

No. 746.

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK AMSTERDAM, 12 Dec. 1946.
(Mrs. Sluis, Raedt, Köster).

Over de rechten van verzoeker, voortvloeiende uit de periode, die valt tusschen ontslag en herplaatsing, geeft het Buitengewoon Besluit Arbeidsverhoudingen (F 214) geen uitsluitsel en is, voor wat betreft die periode, het Besluit E 100 toepasselijk.

Vordering afgewezen, omdat achterwege laten van ingrijpen redelijk is geacht, nu verzoeker over het bedoelde tijdvak nagenoeg geen arbeid heeft verricht en reeds een behoorlijke uitkeering heeft ontvangen.

(Buitengewoon Besluit Arbeidsverhoudingen (F 214) art. 4; Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100) art. 23.)

door welke handelingen hij moet geacht worden zich desbewust te hebben gedragen in strijd met de belangen van het Nederlandsche volk;

O. dat de beschuldigde ter zitting van Dinsdag, den 10den September 1946 is verschenen;

Gelet op de verdediging door en namens beschuldigde in het midden gebracht;

O. dat de beschuldigde ter zitting zakelijk onder meer heeft verklaard:

Ik erken hetgeen mij in de dagvaarding is ten laste gelegd en ik ben mij slechts ten deele bewust, dat ik gehandeld zou hebben in strijd met de belangen van het Nederlandsche volk;

Gezien de processtukken;

O. dat het Tribunaal, op grond van de verklaringen van den beschuldigde, in verband met de bewijsstukken, bewezen acht hetgeen den beschuldigde in de beschuldiging is ten laste gelegd;

Post alia:

O. immers ten aanzien van den aard der aan den beschuldigde ten laste gelegde gedragingen als hoofd van de afdeling Organisatie van den Nederlandschen Volksdienst, dat daarbij niet in de eerste plaats gelet dient te worden op de sociale activiteit van dien dienst, maar op de, door de organisatoren destijds openlijk verkondigde bedoeling om met dien dienst een fundamenteele verandering te brengen in de ideëele grondslagen van de particuliere sociale activiteit in Nederland;

O. nu, dat wat ook de gebreken mogen zijn geweest in de organisaties, die op gemelde ideëele grondslagen waren gevestigd, een poging tot herziening daarvan onder auspiciën van den vijand van het Nederlandsche volk en zijn karakter, is te rekenen tot de meest ingrijpende aanslagen op den geestelijken weerstand van Nederland en mitsdien tot hulpverlening aan den vijand, die immers beoogde om dien weerstand op alle mogelijke wijzen te breken;

O. bovendien, dat feiten hebben uitgewezen, dat de annexatie van alle op sociaal terrein werkzame particuliere organisaties

door den N.V.D. zeer groote schade heeft toegebracht, niet alleen aan de vermogens van die organisaties, maar ook aan de doeltreffendheid van de materiele en geestelijke hulpverlening aan de Nederlanders, die daaraan behoefte hadden, zoodat de beschuldigde, door te handelen als in de beschuldiging is ten laste gelegd, geacht moet worden zich desbewust te hebben gedragen in strijd met de belangen van het Nederlandsche volk;

O. dat voormeld bewezen verklaarde op grond van het hiervoren overwogene de oplegging van bijzondere maatregelen wettigt en het Tribunaal, gelet op den ernst der gedragingen van beschuldigde, diens persoon en diens persoonlijke omstandigheden het in het algemeen belang geraden acht hem de hieronder te vermelden maatregelen op te leggen;

Gezien de betreffende wetsartikelen;

Uitspraak doende:

Verklaart den beschuldigde schuldig aan: hetgeen hiervoren is bewezen verklaard en dit bewezen verklaarde te vallen onder art. 1 van het Tribunaalbesluit;

Legt de navolgende maatregelen aan den beschuldigde op:

1. Interneering, waarbij in overweging gegeven wordt den tijdsduur daarvan te beperken tot 16 maanden en 7 dagen en daarop in mindering te brengen den door beschuldigde vanaf den 10den Mei 1945 in vóór-interneering doorgebrachten tijd, zoodat de interneering behoort te eindigen op heden;

2. Ontzetting van het recht van kiezen en verkiesbaarheid bij krachtens wettelijk voorschrift uitgeschreven verkiezingen;

Bepaalt voor zooveel noodig, dat het beheer over het vermogen van beschuldigde een einde zal nemen binnen dertig dagen, nadat op deze uitspraak het „fiat executie” is verleend.

12 Maart 1947 (afl. 6)

no. 247 - 173
~~247~~
No. 465—473

TRIBUNALEN IN NEDERLAND

EN ANDERE NA-OORLOGSCHE RECHTSPRAAK

No. 747—755

Redactie Tribunalen in Nederland:

Mr. G. C. M. VAN NIJNATTEN en Mr. J. J. H. VAN DER BRUG

Hoofd van het Centraal Tribunaal Kantoor

Secretaris v. h. Tribunaal te 's-Hertogenbosch

Redactie van de na-oorlogsche Rechtspraak (Bijz. Raad
van Cassatie, Bijz. Gerechtshoven, Rechtsherstel e.a.):

Mr. J. MILDERS

Rechter Arr.-Rechtbank te Zwolle

(VERSCHIJNT WOENSDAG)

3^e JAARGANG

N.V. UITGEVERS-MAATSCHAPPIJ
W. E. J. TJEENK WILLINK, ZWOLLE

No. 747.

BIJZONDERE RAAD VAN CASSATIE
(Tweede Kamer), 17 Februari 1947. (Mrs. Prof. Verzijl, Veegens, Scholten, Kol. Mr. Tollenaar en Prof. Fischer, plv.)

Omvang van de werking van art. 1 onder 2° B.B.S. voor Duitschers. Rechtsmacht van den Nederlandschen rechter over oorlogsmisdadigers volgens het volkenrecht. Noodzakelijkheid van wettelijke regeling.

Requirant, Duitsch politie-ambtenaar, heeft een gearresteerden Nederlander „auf der Flucht erschossen“ en is te dier zake veroordeeld tot de doodstraf.

Het woord „vijand“ in art. 1 onder 2°. B.B.S. moet worden verstaan in den zin van „vijand van Nederland“, zoodat tijdens den oorlog ook iemand van Duitsche nationaliteit zich hier te lande heeft kunnen schuldig maken aan een misdrijf, „met gebruikmaking van macht, gelegenheid of middel, hem door den vijand geschonken“. (Conform concl. O.M.).

Dit geldt voor personen van Duitsche nationaliteit, die ten tijde van hun handelen geen burgerlijke of militaire ambtelijke hoedanigheid bezaten, en voor Duitsche militairen en ambtenaren, die bij hun handelen op eigen gelegenheid als gemeene misdadigers optraden.

Indien een Duitsche militair of ambtenaar echter bij zijn handelen is gebleven binnen den formeelen kring van zijn bevoegdheid, heeft de rechter krachtens art. 13a A.B. ambtshalve te onderzoeken, of de rechtsmacht van den Nederlandschen rechter wordt beperkt door een uitzondering, in het volkenrecht erkend.

In het licht van de rechtsontwikkeling sinds den eersten wereldoorlog kan thans niet meer gezegd worden, dat van volkenrechtelijk gezichtspunt het Koninkrijk der Nederlanden rechtsmacht over vijandelijke oorlogsmisdadigers zou missen.

Opdat de Nederlandsche rechter rechtsmacht over de bedrivers van oorlogsmisdrijven kunne uitoefenen, zou noodig zijn hetzij een voor rechtstreeksche toepassing hier te lande vatbare internationale overeenkomst, hetzij een Nederlandsche wet, waarin de wetgever zijn rechtsmacht over vijandelijke oorlogsmisdadigers in de nationale sfeer verwezenlijkt.

Nôch de eene, nôch de andere regeling bestaat op het oogenblik, zoodat de bestreden sententie niet in stand kan blijven.

Overlet blijft de rechtsmacht van den Nederlandschen rechter over personen, die het Nederlanderschap ten gevolge van hun treden in vreemden krijgs- of staatsdienst hebben verloren.

Adv.-Fisc. Prof. Langemeijer: Bij de bestaande verdeeldheid van de schrijvers (zie conclusie) kan van een uitzondering in het volkenrecht erkend, als bedoeld in art. 8 Sr., niet worden gesproken.

Bij handelingen, die onder een Nederland-

T. 3

sche delictomschrijving vallen en niet gedekt worden door het oorlogsrecht, doet zich samenloop van nationaal strafrecht en internationaal recht voor.

Het bewezen verklaarde bestaat in dienstverrichting met overschatting van het dienstbelang tegenover het leven van het slachtoffer en valt niet onder het misdrijf van doodslag.

(Het laatste punt niet beslist door den B.R.v.C.).

(A.B. art. 13a; Sr. artt. 8 en 287; B.B.S. art. 1).

Op het beroep van A. L. W. Ahlbrecht, thans in bewaring, req. van cassatie tegen een sententie van het Bijz. Gerechtshof te Arnhem van den 19den Juni 1946 waarbij hij werd schuldig verklaard aan „Doodslag, terwijl de schuldige gebruik heeft gemaakt van middel hem door den vijand geboden“ en met toepassing van de art. 287 Sr., 1 aanhef en sub 2 en 11 B.B.S. werd veroordeeld tot de doodstraf; gepleit door Mr. J. van der Plas, adv. te 's-Gravenhage.

De Bijzondere Raad van Cassatie, enz.;

Gehoord het verslag van den Raadsheer Fischer;

Gehoord den requirant omtrent zijn persoon en zijn persoonlijke omstandigheden;

Gelet op de middelen van cassatie, namens den requirant voorgedragen, luidende:

I. S. althans v. t. van artt. 87 en 287 Sr., artt. 1, 2 en 11 B.B.S., doordien het Hof heeft overwogen dat requirant bij het plegen van het hem telaste gelegde misdrijf heeft gebruik gemaakt van middelen (i.c. een revolver) hem door den vijand geschonken, terwijl in werkelijkheid de Duitsche bezettende macht niet gold als een vijand voor den requirant, zijnde hij immers zelf Duitscher van nationaliteit, en makende hij zelf deel uit van bedoelde bezettende macht;

II. enz.;

O. dat bij de bestreden sententie, ten laste van requirant is bewezen verklaard: „dat hij te Geldersch Veenendaal, gemeente Ede, in den nacht van 13 op 14 Januari 1944, Jelis Budding, geboren 21 April 1904, wonende te Geldersch Veenendaal opzettelijk van het leven heeft beroofd door toen aldaar opzettelijk, terwijl Nederland met Duitschland in oorlog was, uit den hem door den vijand gegeven revolver, op korten afstand op gezegen Jelis Budding eenige schoten te lossen, waardoor deze is geraakt, met het gevolg dat genoemde Jelis Budding daardoor is gedood“;

O. ten aanzien van het eerste middel: dat dit middel, anders geformuleerd, hierop neerkomt, dat art. 1 onder 2°. B.B.S. j°. art. 287 Sr. op het onderhavige feit daarom niet van toepassing is — en, als uitvloeisel daarvan, de met de bijzondere rechtspleging belaste organen tot berechtiging ervan daarom niet bevoegd zouden zijn — omdat de requirant, als zijnde van Duitsche nationaliteit en als zelf deel uitmakende van de

Duitsche bezettende macht, geen gebruik zou hebben gemaakt van een hem door „den vijand”, in den zin van art. 1 onder 2°. B.B.S. geschonken middel, te weten een revolver;

dat het als voren weergegeven middel van requirant faalt;

dat toch het enkele feit van requirant's Duitsche nationaliteit ten deze geenerlei gewicht in de schaal legt, omdat het woord „vijand” in art. 1 onder 2° B.B.S. moet worden verstaan in den zin van „vijand van Nederland” en niet in dien van „vijand van den dader”, zoodat tijdens den oorlog ook iemand van Duitsche nationaliteit zich hier te lande heeft kunnen schuldig maken aan het misdrijf van doodslag met gebruikmaking van macht, gelegenheid of middel, hem door den Duitschen bezetter geschonken;

dat dit in het bijzonder geldt voor personen van Duitsche nationaliteit, die ten tijde van hun handelen geenerlei, burgerlijke of militaire, ambtelijke hoedanigheid bezaten;

dat dit eveneens moet worden aangenomen met betrekking tot misdrijven, gepleegd door personen van Duitsche nationaliteit, die wèl in ambtelijke hoedanigheid in dienst van de bezettende macht hier te lande vertoefden, maar bij hun handelen op eene gelegenheid als gemeene misdadigers optraden en zoodoende zich geheel begaven buiten het kader van hun ambtelijk verband;

O. echter ambtshalve:

dat de zaak anders ligt, en op een hooger plan dan dat van uitlegging van art. 1 onder 2° B.B.S. moet worden beslist, wanneer het gaat om personen van Duitsche nationaliteit, die hier te lande vertoefden in burgerlijke of militaire ambtelijke hoedanigheid in dienst van den bezetter en bij hun handelen gebleven zijn binnen den formeelen kring hunner ambtelijke bevoegdheid;

dat nu ten processe vaststaat, dat met betrekking tot requirant het laatsbedoelde geval zich voordoet en onder die omstandigheden rechtsvragen van veel wijder strekking aan de orde komen, namelijk naar de rechtsmacht van den Nederlandschen rechter en de toepasselijkheid der Nederlandsche strafwet in het algemeen;

dat immers — gegeven de in dezen niet betwiste geldigheid der dagvaarding, bij gebreke waarvan aan het geheele strafproces zijn meest elementaire formeele grondslag zou ontzinken — de rechter in een geval als het onderhavige tot taak heeft om, alvorens te treden in het hem bij art. 348 Sv. opgedragen onderzoek naar bijzondere punten als zijne eigen bevoegdheid tot kennisneming van het te laste gelege feit en de ontvankelijkheid van het Openbaar Ministerie, de rechtsmacht van den Nederlandschen rechter in het algemeen te beoordeelen;

dat toch art. 13a A.B. aan den rechter, die over een regelmatig aan zijn oordeel onderworpen zaak heeft recht te doen, den plicht oplegt om in daartoe in aanmerking komende gevallen allereerst, zelfs ambtshalve, te onderzoeken of wellicht de rechtsmacht van den, dat is van iederen, Nederlandschen rechter beperkt wordt door een uitzondering, in het volkenrecht erkend;

dat dit, elken tak van rechtspraak, zoowel de privaatrechtelijke als de strafrechtelijke en zoowel de burgerlijke als de militaire strafrechtspraak in Nederland omvattende, beginsel allesoverheerschend is;

dat genoemd artikel 13a dus niet alleen geacht moet worden art. 348 Sv. aan te vullen, maar deze vraag van rechtsmacht ook, als logisch van wijdere strekking, voor elken rechter den voorrang heeft boven de vraag, of onder de eventueele met rechtsmacht over zulk een internationaal-geinte zaak bekleede Nederlandsche rechterlijke macht hijzelf bevoegd is;

O. nu ten aanzien van de vraag, hoe het in het gegeven geval met de rechtsmacht over een vijandelijke bezettende macht gesteld is; dat een leger, dat vreemd gebied bezet houdt, zijn eigen strafrecht, krijgswet en strafprocedure daarheen medebrengt;

dat daarmede onverenigbaar is een gelijktijdige concurrerende strafrechtspleging over leden van zulk een leger door de rechters van het bezette gebied tijdens de bezetting;

dat deze samenloop van twee verschillende nationale rechtsmachten echter niet is uitgesloten bij de berechtiging van leden van de gewapende macht of daarbij aangesloten burgerlijke organisaties des vijands, die als zoodanig de wetten en gebruiken van den oorlog hebben geschonden, na afloop van den strijd door de daartoe aangewezen gerechten der wederpartij, in wier macht zij bij het einde van den strijd zijn achtergebleven of aan wie zij ingevolge een internationale afspraak tot dit doel zijn uitgeleverd;

dat deze laatste mogelijkheid, namelijk van berechtiging van oorlogsmisdadigers door de wederpartij na afloop van den strijd, in het bijzonder sinds den eersten wereldoorlog steeds meer op den voorgrond is getreden, vooral op grond van de ervaring, dat menige oorlogvoerende mogendheid, met name Duitschland, niet voldoende geneigd is gebleken tot naleving van hare internationale verplichting jegens hare wederpartij tot bestraffing van leden van hare eigen strijdmacht, die ten nadeele der wederpartij de normen van het oorlogsrecht hebben geschonden;

dat de kennelijke bezwaren van dezen toestand sinds den eersten wereldoorlog hebben geleid tot snelle ontwikkeling van het internationale recht in de richting van persoonlijke strafrechtelijke aansprakelijkheid onder meer van de bedrijvers van oorlogsmisdrijven en hunne berechtiging hetzij door een internationale rechtbank, hetzij door rechtbanken van den benadeelden oorlogvoerenden Staat, of, bij uitzondering, zelfs door rechtbanken van niet bij den strijd betrokken Staten;

dat in het licht van deze rechtsontwikkeling, zooals die blijkt uit de artt. 223 tot en met 230 van het Vredesverdrag van Versailles en de overeenkomstige bepalingen van de andere vredesverdragen na den eersten wereldoorlog, het Duikbootverdrag van Washington van 6 Februari 1922, de slot-

alinea van het rapport der Commissie van rechtsgeleerden, belast met de studie van en het uitbrengen van bericht over de herziening van het oorlogsrecht van 19 Februari 1923, de Verklaring van St. James's Palace van 13 Januari 1942, de Verklaring van Moskou van 30 October 1943, de Overeenkomst van Londen van 8 Augustus 1945 met bijbehorend Handvest en het Charter van het Internationale Militaire Tribunaal voor het Verre Oosten van 19 Januari 1946, bij welke laatste twee in het bijzonder Nederland als deelnemer betrokken is, thans zeker niet meer gezegd kan worden, dat van volkenrechtelijk gezichtspunt het Koninkrijk der Nederlanden rechtsmacht over vijandelijke oorlogsmisdadigers zou missen;

dat deze slotsom echter geenszins insluit, dat bij den huidigen stand der Nederlandsche wetgeving ook de Nederlandsche rechter reeds rechtsmacht over vijandelijke oorlogsmisdadigers zou hebben;

dat daartoe immers meer noodig is, namelijk dat de Nederlandsche rechter hetzij een met Nederlandsche medewerking tot stand gekomen, daartoe strekkende internationale overeenkomst rechtstreeks kan toepassen, hetzij kan steunen op een Nederlandsche wet, waarin de wetgever zijn internationaal erkende rechtsmacht over vijandelijke oorlogsmisdadigers in de nationale sfeer in concreten wetsvorm heeft verwezenlijkt;

dat een internationale overeenkomst, welke de Nederlandsche rechter rechtstreeks zou kunnen toepassen, ontbreekt, aangezien de normen, vervat in het Handvest, behorende bij de Overeenkomst van Londen van 8 Augustus 1945, alleen betrekking hebben op de voornaamste oorlogsmisdadigers en deze overeenkomst voor de berechting van de bedrivers van de zogenaamde gelocaliseerde oorlogsmisdrijven slechts in vage bewoordingen verwijst naar de nationale wetten der bevrijde landen, overeenkomstig de Verklaring van Moskou van 30 October 1943;

dat art. 6 van de Overeenkomst van Londen de rechtsmacht van nationale rechtbanken, welke voor de berechting van oorlogsmisdadigers op geallieerd grondgebied opgericht zijn of zullen worden, voorbehoudt;

dat nu een daartoe strekkende wet voor Nederland nog ontbreekt;

dat het Bijzondere Hof wel is waar een wettelijken grondslag voor het onderhavige geval heeft meenen te vinden in art. 287 Sr., in verband met art. 1, aanhef en sub 2°, en art. 11 B.B.S., maar dat de Raad dit gevoelen niet kan deelen;

dat immers deze beschouwing uitgaat van den onjuisten gedachtegang, dat het volkenrecht aan Nederland rechtsmacht zou toekennen over alle vijandelijke militairen en ambtenaren, die — en op grond van het enkele feit, dat zij — hier te lande daden hebben gepleegd, die gewrongen onder eenig in de Nederlandsche strafwet omschreven en strafbaar gesteld feit, welk ook, gebracht zouden kunnen worden, voor

zooover zij niet te hunner verontschuldiging een beroep mochten kunnen doen op eene stellige volkenrechtelijke norm, die hun vrijheid zou hebben gegeven, die daden niettemin te plegen;

dat deze voorstelling echter de juiste verhoudingen omdraait en een veel te wijden omvang geeft aan de door het volkenrecht aan de Staten toegekende jurisdictie over de leden van een vijandelijke bezettende macht;

dat integendeel deze rechtsmacht in beginsel beperkt is tot diegenen onder hen, die hier te lande de wetten of gebruiken van den oorlog hebben geschonden, en zij ook alleen op dien grond door Nederlandsche gerechten kunnen worden berecht;

dat, met andere woorden, het volkenrecht in dezen niet fungeert als algemeene verontschuldigungsgrond voor een vreemde macht, die bij haar acties hier te lande in beginsel ten volle aan de voorschriften der daar geldende strafwetgeving onderworpen zou zijn, doch integendeel aan den Staat, op wiens gebied een vijandelijk leger opereerde, bij wijze van uitzondering rechtsmacht toedeelt ten aanzien van die leden van dat leger en zijn gevolg, die aldaar de wetten of gebruiken van den oorlog schonden, en ook alleen uit dien hoofde;

dat het ook onredelijk zou zijn, vreemde militairen en ambtenaren te berechten naar Nederlandsche normen, die niet voor hen geschreven zijn, in plaats van hen te berechten naar de wél voor hen geschreven normen, die de oorlogvoering beheerschen en met inachtneming van het beginsel, ten aanzien van het ambtelijk bevel gehuldigd in art. 8 van het bij de Overeenkomst van Londen behorende Handvest;

dat dan ook alle bovenaangehaalde internationale documenten uitgaan van de gedachte, dat alleen schending van oorlogsrechtelijke normen vreemde rechtsmacht fundeert;

dat de ontoereikendheid van de bestaande Nederlandsche strafwetgeving als grondslag voor de berechting van vreemde oorlogsmisdadigers ook daaruit blijkt, dat verschillende zeer zware schendingen van het oorlogsrecht zich zelfs niet eens onder bepalingen van het Wetboek van Strafrecht laten wringen hetgeen er mede op wijst, dat het voor deze oorlogsmisdrijven niet geschreven is;

dat dit laatste wordt bevestigd door een nauwkeurige ontleding van de misdrijven, die onder het Besluit Buitengewoon Strafrecht vallen;

dat uit een en ander volgt, dat de rechtsmacht over leden van de vijandelijke bezettende macht wegens schending van de normen van het oorlogsrecht, welke rechtsmacht Nederland ontleent aan het volkenrecht, nog geen uitwerking heeft gevonden in eenige ter verwezenlijking van deze rechtsmacht noodzakelijke wet — anders dan in nagenoeg alle andere landen, welker gebied door Duitschland bezet is geweest, en in Nederlandsch-Indië — en dat derhalve de Nederlandsche rechter voorshands

geen rechtsmacht heeft over leden der vijandelijke strijdmacht en der met haar verbonden vijandelijke organisaties, die zich hier te lande aan de wetten of gebruiken van den oorlog hebben vergrepen;

dat het vorenstaande onverlet laat de rechtsmacht van den Nederlandschen rechter over personen die hun Nederlander-schap ten gevolge van hun treden in vreemden krijgs- of staatsdienst hebben verloren;

dat op voorschreven gronden de bestreden sententie niet in stand kan blijven;

Gelet op art. 13a A. B.;

Vernietigt de sententie op 19 Juni 1946 door het Bijzondere Gerechtshof te Arnhem tegen requirant gewezen;

Rechtdoende krachtens art. 105 R. O.;

Verstaat dat genoemd Hof vooralsnog geen rechtsmacht bezit om van deze zaak kennis te nemen.

Uit de conclusie van den Adv.-Fisc. Prof. Langemeyer:

Post alia:

Middel I komt mij ongegrond voor. Anders dan bij art. 102 Sr. zie ik bij art. 1 lid 2 B.B.S. geen aanleiding om te eischen, dat „de vijand” niet enkel was de vijand van Nederland, maar ook van den dader. Bij eerstgenoemd artikel wordt de dader verondersteld als het ware zelfstandig den vijand hulpvaardig tegemoet te treden, wat iemand niet kan doen, die reeds een onzelfstandig onderdeel van den vijand is. Bij laatstgenoemd artikel daarentegen ligt er niets ongerijms in, dat de vijand als geheel aan een tot hem behoorend menschelijk individu een middel verstrekt.

Intusschen stelt het middel indirect de ruimere vraag aan de orde, welke de invloed op de beoordeeling van dit feit is van requirants hoedanigheden van Duitscher en S.D. ambtenaar. Ik moet die vraag ambtshalve bespreken. Zij valt weer in verschillende vragen uiteen. De eerste is: is hier art. 8 Sr. toepasselijk? M.i. niet. Onder de volkenrechtelijke schrijvers van erkend gezag bestaat de grootste verdeeldheid over de vraag, of militairen op vijandelijk gebied aan het strafrecht, dat daar geldt, zijn onderworpen. Ik noem, met verwaarloozing van bijkomstige schakeering,

voor een ontkennend antwoord: Kohler, *Grundlagen des Völkerrechts*, blz. 199 (1918); v. Liszt-Fleischmann, *Völkerrecht* 12e dr., blz. 135 (1925), v. Bar bij Schücking, *Das Werk vom Haag I 2.*, blz. 24 (1917); Gareis, *Völkerrecht*, blz. 105 (1901); Fiore, *Diritto Internazionale Codificato*, No. 389 (1915); Donnedieu de Vabres, *Les principes modernes du Droit pénal international*, blz. 412 e. v. (1928);

voor een bevestigend: Zorn, bij Hatschek-Strupp, *Handwörterbuch des Völkerrechts I*, blz. 297, Verdross, *ibidem*, blz. 775, uitvoeriger dezelfde in *Die Völkerrechtswidrige Kriegshandlung und der Strafanspruch der Staaten*, (1920); R. Frank, in evengenoemd woordenboek III, blz. 1087; v. Praag *Jurisdiction et Droit international public*, no.

245 (1915), zie ook supplement 1935; hij maakt sterk voorbehoud; Kunz, *Kriegsrecht und Neutralitätsrecht*, blz. 36 e. v. (1935), die deze meening zelfs „nahezu allgemein” noemt; Oppenheim-Lauterpacht, *International Law*, Vol. II, 6e ed., blz. 450 e. v. (1940); het zeer sobere arrest van het Belgische Hof van Verbreking van 19 October 1920, *Pasicrisie belge* 1921 I 100 en ten slotte het vonnis van het Internationale Militaire Tribunaal te Neurenberg, in zover als het de nitsluitende toepasselijkheid van het Deutsche recht verwerpt.

Ten slotte verwijs ik nog naar het overzicht zonder partijkouze van v. Kirchenheim bij Hatschek-Strupp, *Handwörterbuch des Völkerrechts I* blz. 747.

Bij deze verdeeldheid mag naar het mij voorkomt van een regel van positief volkenrecht niet worden gesproken. Dit betekent, dat art. 8 niet toepasselijk is. Het is rationeel, dat ons strafrecht uit den weg gaat voor „uitzonderingen in het volkenrecht erkend”, maar niet dat het dit ook zou doen voor uitzonderingen, in het volkenrecht bepleit, maar ook betwist. Te minder is daartoe reden nu, indien men een bepaalde tendentie van ontwikkeling in de opvattingen der schrijvers wil aannemen, deze stellig eerder gaat in de richting van wel toepassen van het strafrecht van het bezette gebied.

Evenmin zou requirant zich m.i. op art. 43 Sr. kunnen beroepen. Vooreerst al omdat Uw Raad in zijn arresten in zake K. en B. van 24 Juni 1946 (N.O.R. no. 635.Red.) en in zake V. van heden (27 Jan. 1947, Red.) alleen erkent beroep op een bevel, dat wortelt in het Nederlandsche recht of een voor Nederland verbindenden internationalen rechtsregel.

Bovendien, gesteld al, dat Uw Raad deze uitspraak slechts met het oog op Nederlanders zou hebben gegeven, of aangenomen, dat voor een ambtenaar van de bezettende macht een bevel van zijn meerderen wel niet krachtens art. 43, maar toch als overmacht of krachtens een ongeschreven uitzondering op de wederrechtelijkheid van belang zou zijn, dan nog zou niets van dit alles voor requirant kunnen gelden, immers zijn bevel was hoogstens om te schieten ingeval van poging tot vluchten en het is volgens het feitelijk vaststaande onaanemelijk, dat het slachtoffer zulk een poging heeft gedaan.

Evenmin — het is nauwelijks noodig het op te merken — rechtvaardigde een regel van oorlogsrecht requirants daad. Hij handelde niet in rechtstreeksch verband met de oorlogvoering, maar slechts met de handhaving van het „gezag” van de bezettende macht.

Belangrijk daarentegen schijnt mij deze vraag: valt requirants gedrag, hoewel al de elementen van art. 287 Sr. omvattende, wellicht niettemin buiten het begrip „doodslag”. Wij hebben hier te doen met een gezichtspunt dat eerst in den laatsten tijd in het strafrecht aandacht vindt (vgl. Pompe, blz. 57). Nu is dit een gezichtspunt, dat uit

zijn aard slechts in uitzonderlijke casusposities beteekenis kan hebben. Zelfs onder oorlogsomstandigheden, waaronder aantasting van ander, onschendbare rechtsgoederen in een ander licht kan komen te staan, zou ik het niet gemakkelijk willen aanvaarden. Naar mijn meening zal bij gedrag, dat onder een delictomschrijving valt en niet gedekt wordt door het oorlogsrecht, in het algemeen het delict zijn gegeven. Zou daarnaast de oorlogshandeling in strijd met het oorlogsrecht reeds op zichzelf een delict opleveren, dan zal er samenloop zijn. Dit zou m.i. zoowel een consequente toepassing van de geldende beginselen van strafrecht als een wenschelijk resultaat zijn. Internationaal-rechtelijk ware het van waarde, dat tot uitdrukking kwam, dat overtreding van het oorlogsrecht reeds als zoodanig hoogst misdadig is, maar evenzeer is het strafrechtelijk van waarde, dat ieder, die het gedrag en de gezindheid vertoont, waartegen de delictomschrijvingen van het gemeene recht reageeren, wordt gebrandmerkt als de soort misdadiger, die hij naar het gemeene recht is. Niet licht nu zal naar mijn meening bij flagrante schending van het oorlogsrecht, als het gedrag aanwezig is, die gezindheid ontbreken. Wanneer bijv. een militair of ambtenaar vijandelijke krijgsgevangenen, die gepoogd hebben te ontsnappen, ter dood brengt — een inbreuk op een regel van oorlogsrecht, die hij behoort te kennen — dan zal daaruit hetzelfde tekort aan eerbied voor het leven blijken, dat iederen anderen doodslager karakteriseert. Dat het motief fanatieke vaderlandsliefde kan zijn geweest, doet niet ter zake; de mogelijke motieven voor doodslag zijn velerlei.

In dit geval nu echter hebben wij m.i. inderdaad met een uitzonderingsgeval te doen. Objectief was hoogst waarschijnlijk geen poging om te vluchten aanwezig. Anderzijds blijkt niet van eenige andere reden voor requirant om te schieten dan de, zij het wel zeer lichtvaardige, wensch om zich tegen zulk gevaar te dekken. Wij hebben hier een verrichting van zijn dienst met monsterrachtige overschatting van dienstbelang tegenover het leven van het slachtoffer. Dit echter is toch altijd nog een andere gezindheid dan die bij doodslag past, vooral bij iemand, die geroepen is de belangen van zijn land te midden van een — terecht — vijandige bevolking te verdedigen.

Ik meen daarom, dat het bewezen verklaarde op zichzelf niet voldoende is om strafbaarheid mede te brengen. Dat daarom de requirant aan zware straf, die hij hoogst waarschijnlijk verdient, ontkomen zal, geloof ik niet. Zou bijv. in deze zaak telastegelegd en bewezen zijn, dat hij wist dat geen vlucht poging aanwezig was, dan ware hij m.i. wel strafbaar. Het is zeer wel mogelijk, dat andere feiten uit het dossier een aldus opgezette vervolging toelaten. Daarnaast staat dan ook nog de mogelijkheid van vervolging ter zake van een alsnog wettelijk te regelen oorlogsmisdrijf.

Ter zake van het thans telastegelegde feit echter concludeer ik, dat requirant worde ontslagen van rechtsvervolging.

No. 748.

BIJZONDERE RAAD VAN CASSATIE
(Tweede Kamer), 30 Dec. 1946. (Mrs. Prof. Verzijl, Halbertsma, Veegens, Vice-Adm. Vos en Kol. Mr. Tollenaar).

Uit geen stuk, waarvan de Raad kan kennisnemen, blijkt, dat door requirante of haar raadsman overeenkomstig de artt. 328 en 331 Sv. een verzoek is gedaan de door het Hof blijkbaar ambtshalve gevoegde zaken wederom te splitsen.

Of het Hof de gevoegde zaken ambtshalve had moeten splitsen, kan als zijnde een vraag van feitelijken aard niet in cassatie worden onderzocht. De feiten ten aanzien van de tweede requirante bewezen verklaard leveren mededaderschap op.

Verbetering van de qualificaties.

(Sr. artt. 47, 57; B.B.S. art. 26; Sv. art. 276.)

Op het beroep van:

I. Antje Appeldoorn, dameskapster, wonende te Haarlem, thans in bewaring gesteld in de Strafgevangenis te Scheveningen;

II. Aagje Dingena van der Put, typiste, wonende te Haarlem, thans in bewaring gesteld in de Strafgevangenis te Scheveningen;

requiranten van cassatie tegen een sententie van het Bijzondere Gerechtshof te Amsterdam, 3e Kamer van den 16den Juli 1946, waarbij zij werden schuldig verklaard aan: I. „Gedurende den tijd van den huidige oorlog opzettelijk een ander blootstellen aan opsporing, vervolging, vrijheidsberoving of -beperking, eenige straf of eenigen maatregel door of vanwege den vijand, of diens helpers”. II. „Opzettelijk in tijd van oorlog den vijand hulp verleen” en met toepassing van de artt. 28, 57, 102 Sr., 7, 8, 9, 11, 26 en 28 B.B.S., verd. Appeldoorn werd veroordeeld tot gevangenisstraf voor den tijd van tien jaren en verd. van der Put werd veroordeeld tot gevangenisstraf voor den tijd van acht jaren met bepaling dat beide schuldigen de straf geheel in een rijkswerk-inrichting zullen ondergaan, en dat de tijd, welken zij voor de tenuitvoerlegging van deze uitspraak als politiek verdachten van haar vrijheid zijn beroofd geweest, bij de uitvoering van de haar opgelegde gevangenisstraf geheel zal worden in mindering gebracht, tevens met ontzetting der verdachten voor het leven van de navolgende rechten: 1. het bekleeden van ambten; 2. het dienen bij de gewapende macht; 3. het kiezen en de verkiesbaarheid bij krachtens wettelijk voorschift uitgeschreven verkiezingen.

De Bijzondere Raad van Cassatie, enz.;

Gehoord het verslag van den Raadsheer Halbertsma; enz.

Gelet op de middelen van cassatie, voorgesteld bij schriftuur, luidende, ten aanzien van req. Appeldoorn: 1. S. van art. 280 e.v. Sv., aangezien de zaken gevoegd zijn en req. daardoor geen gelegenheid heeft gehad Aagje van der Put als hoofdgetuige te doen hooren; 2. Het Hof heeft het bewijs, dat req. het haar te laste gelegde feit heeft begaan, uit de gebezigde bewijsmiddelen niet kunnen afleiden;

ten aanzien van req. van der Put:

1. S., althans v. t. van de artt. 338, 339, 342, 344, 350, 358 en 359 Sv. jo. art. 1 B. B. Rechtspl. (D 63) en van art. 26 B.B.S.

Daar uit de gebezigde bewijsmiddelen niet kan worden afgeleid, dat req. A. v. d. Put heeft gepleegd de misdrijven als bedoeld in art. 26 B.B.S. (D 61) en art. 102 Sr.;

2. S., althans v. t. van art. 16 Besluit Bijzondere Gerechtshoven (D 62), jo. art. 26 B.B.S. doordat het Hof requirante tot een gevangenisstraf van acht jaren heeft veroordeeld, ofschoon deze straf niet geacht kan worden te beantwoorden aan den ernst van het bewezen verklaarde misdrijf, de omstandigheden waaronder ze zijn begaan, en de persoon en de persoonlijke omstandigheden van den veroordeelde;

Gehoord den Advocaat-Fiscaal namens den Procureur-Fiscaal in zijn conclusie, ten aanzien van req. Appeldoorn, dat de Raad de sententie zal vernietigen voor wat aangaat de hoofdstraf en de duur van deze laatste zal bepalen op vijftien jaren; ten aanzien van req. van der Put, dat de Raad de zaak verwijze naar het Bijzondere Gerechtshof te Leeuwarden, teneinde haar op de bestaande telasteleging opnieuw te be-rechten;

O. dat bij de bestreden sententie, ten laste van requirante sub I is bewezen verklaard: „dat zij tezamen en in vereeniging met Aagje van der Put te Haarlem in Maart 1943 als Nederlandsche in den zin van art. 83 Sr., opzettelijk gedurende den tijd van den op 10 Mei 1940 aangevangen oorlog van Duitschland tegen Nederland, ten voordeele van den vijand aan een lid van de „Grüne Polizei“ heeft medegedeeld, dat zich dien dag bij haar, verdachte, een christendame had vervoegd teneinde te trachten bij haar, verdachte, een Jodin onder te brengen en dat die beide dames den volgende middag omstreeks 3½ uur bij haar, verdachte, zouden terugkomen en vervolgens opzettelijk op dien volgende middag gedurende den tijd van voormelden oorlog een rechercheur van den Inlichtingendienst der Haarlemsche politie, van wien zij, verdachte, wist, dat hij voor deze zaak door de Deutsche politie gestuurd was, in de keuken van haar woning heeft verborgen gedurende haar, verdachte's, onderhoud met bedoelde christendame en de bedoelde Jodin en daarna dien rechercheur van het vertrek van die christendame en die Jodin door genoemde Aagje van der Put in kennis heeft doen stellen, en aldus:

1. opzettelijk die christendame en die Jodin, die onderscheidenlijk genaamd wa-

ren W. F. de Bock en E. Visser, heeft blootgesteld aan opsporing, vervolging, vrijheidsberoving althans vrijheidsbeperking en/of eenige andere straf of maatregel een en ander door of vanwege den vijand, welk feit de vrijheidsberoving gedurende langer dan een maand van genoemde W. F. de Bock tengevolge heeft gehad;

2. opzettelijk gedurende den tijd van voormelden oorlog den vijand hulp heeft verleend in zijn streven om de Joden uit Nederland te verwijderen of te elimineeren en het Nederlandsche verzet daartegen te verbreken, althans tegen te gaan;

ten aanzien van requirante van der Put is bewezen verklaard: „dat zij tezamen en in vereeniging met Antje Appeldoorn te Haarlem in Maart 1943 als Nederlandsche in den zin van art. 83 Sr. opzettelijk gedurende den tijd van den op 10 Mei 1940 aangevangen oorlog van Duitschland tegen Nederland, ten voordeele van den vijand aan een lid van de „Grüne Polizei“ heeft medegedeeld, dat zich dien dag bij bedoelde A. Appeldoorn een christendame had vervoegd teneinde te trachten bij die A. Appeldoorn een Jodin onder te brengen, en dat die beide dames den volgende middag omstreeks 3½ uur bij die A. Appeldoorn zouden terugkomen en vervolgens opzettelijk op dien volgende middag gedurende den tijd van voormelden oorlog, met een rechercheur van den Inlichtingendienst der Haarlemsche politie, van wien zij, verdachte, wist, dat hij voor deze zaak door de Deutsche politie gestuurd was, diens rijwiel in de garage achter de woning van die A. Appeldoorn heeft opgeborgen, en tenslotte dien middag na het onderhoud tusschen die christendame en die Jodin in voornoemde A. Appeldoorn, dien rechercheur van het vertrek van die christendame en die Jodin in kennis heeft gesteld, en aldus:

1. opzettelijk die christendame en die Jodin die onderscheidenlijk genaamd waren W. F. de Bock en E. Visser, heeft blootgesteld aan opsporing, vervolging, vrijheidsberoving althans vrijheidsbeperking en/of eenige andere straf of maatregel, een en ander door of vanwege den vijand, althans diens helpers, welk feit de vrijheidsberoving gedurende langer dan een maand van genoemde W. F. de Bock tengevolge heeft gehad;

2. opzettelijk gedurende den tijd van voormelden oorlog den vijand hulp heeft verleend in zijn streven om de Joden uit Nederland te verwijderen of te elimineeren en het Nederlandsche verzet daartegen te breken, althans tegen te gaan”;

Wat betreft het beroep van requirante Appeldoorn:

O. ten aanzien van het eerste middel: dat blijkens het proces-verbaal der terechtzitting van het Hof van den 2den Juli 1946 waarin de behandeling opnieuw is aangevangen, de Voorzitter vóór den aanvang van het onderzoek heeft medegedeeld, dat volgens — blijkbaar ambtshalve gegeven — beslissing van het Hof de zaak tegen requirante wordt gevoegd met die

tegen mede-requirante van der Put;

dat niet uit eenig stuk, waarvan de Raad kan kennismaken, blijkt, dat door requirante of door haar raadsman overeenkomstig de artt. 328 en 331 Sv. een verzoek tot het Hof is gedaan, de gevoegde zaken wederom te splitsen, ten einde haar mede-requirante van der Put als getuige te kunnen hooren;

dat het Hof derhalve niet verplicht was over dit punt een nieuwe beslissing te geven;

dat — voor zoover het middel de strekking mocht hebben, dat het Hof de gevoegde zaken ambtshalve had moeten splitsen — daarover in cassatie niet kan worden geklaagd, omdat de vragen, of tusschen twee telastegelegde feiten verband bestaat en of het belang van het onderzoek voeging of splitsing vereischt, van feitelijk aard zijn;

dat het middel dus niet tot cassatie kan leiden;

O. ten aanzien van het tweede middel:

dat het Hof uit den inhoud van de bewijsmiddelen, in de bestreden sententie, opgenomen, het bewijs heeft kunnen afleiden, dat requirante de haar te laste gelegde feiten, in voege als in de sententie omschreven heeft gepleegd;

dat bij de mondelinge toelichting van het middel tegen deze beslissing en de daarvoor gegeven redenen slechts is opgekomen met bcweringen van feitelijk aard, die in cassatie niet kunnen worden onderzocht;

dat dus ook dit middel faalt;

O. ambtshalve:

dat de omstandigheid, dat het misdrijf is gepleegd ten opzichte van twee personen, en dus meermalen alsmede het bewezen verklaarde strafverzwarende gevolg van art. 26 B.B.S., lid 2, voor een harer, ten onrechte niet tot uitdrukking zijn gebracht in de eerste qualificatie, zoodat deze behoort te worden verbeterd, gelijk hieronder zal worden vermeld;

dat de Raad zich geheel vereenigt met de beslissing van het Hof ten aanzien van de aan deze requirante op te leggen straf;

Wat betreft het beroep van requirante van der Put:

O. ten aanzien van het eerste middel:

dat de ten laste van requirante uitgesproken bewezenverklaring, voor zooveel thans van belang, berust op de navolgende verklaringen van:

a. getuige de Bock: dat zij op 17 Maart 1943 een kapperszaak op het Pretotiaplein te Haarlem is binnengetroten en aldaar aan de verdachte Appeldoorn gevraagd heeft, of deze bereid was een joodsche dame te huisvesten; dat zij toen met verdachte Appeldoorn heeft afgesproken, dat zij, getuige, den volgende dag met gemelde Joodsche dame zou terugkomen tegen 3.30 uur in den namiddag; dat zij den volgenden dag met bedoelde Joodsche dame bij verdachte Appeldoorn is teruggekeerd; dat zij toen eenigen tijd met elkaar over de zaak gesproken hebben, waarbij ook nog een andere juffrouw tegenwoordig was,

doch spoedig daarop weer vertrokken zijn zonder tot een overeenkomst te zijn gekomen; dat zij en de Joodsche dame een kwartier na haar vertrek zijn gearresteerd en naar het bureau van den Inlichtingendienst van de Staatspolitie te Haarlem zijn overgebracht; dat haar toen bleek, dat de gene, die haar gearresteerd had rechercheur was van gemelden Inlichtingendienst; dat zij dezen persoon thans als getuige Berkelaar ter terechtzitting aanwezig ziet;

b. getuige Berkelaar: dat hij in de maand Maart 1943 Juffrouw de Bock en een jodin, genaamd Visser, te Haarlem gearresteerd heeft; dat hij in den middag van dien dag zich op het bureau van den Inlichtingendienst te Haarlem bevond en toen opdracht gekregen heeft om zich met den rechercheur F. Krist naar een adres aan de Kloosterstraat te Haarlem te begeven, waar omstreeks 3.30 uur des namiddags een christendame en een Jodin zouden komen in verband met het onderbrengen van die jodin op evenbedoeld adres;

dat hij en Krist zich tusschen kwart over drie en half vier naar het opgegeven adres hebben begeven; dat hem bleek, dat aan het opgegeven adres een kapperszaak was gevestigd, waar hij is binnengegaan en aldaar door een juffrouw is ontvangen, die hem vroeg: „Bent U van de politie?“, althans woorden van dien inhoud en strekking; dat hij in genoemde kapperszaak toen nog een andere dame aangetroffen heeft, in wie hij de ter terechtzitting aanwezige verdachte van der Put herkent; dat hij daarop eenigen tijd met haar beiden in de achter de kapsalon gelegen huiskamer heeft vertoefd; dat er even later gebeld werd, waarop één van beide dames zei: „Daar zullen ze wel zijn“, althans woorden van dien inhoud en strekking; dat hij daarop verzocht werd zich naar de keuken te begeven, aan welk verzoek hij voldaan heeft; dat na eenige minuten verdachte van der Put de keuken binnenkwam en tegen hem zeide: „Ze zijn weg“;

c. Henriëtte Takken, voorkomende in een ambtseidig proces-verbaal van de rechercheurs van den P.O.D. te Haarlem F. van Wijk en H. J. Schutte d.d. 13 Februari 1946: dat zij op een Vrijdagmorgen in Maart 1943 in de zaak van verdachte Appeldoorn kwam, waar verdachte van der Put ook aanwezig was; dat beide verdachten haar toen vertelden, dat zij een christendame hadden aangebracht bij de een of andere instantie, die belast was met het opsporen, aanhouden enz. van Nederlandsche Joodsche onderdanen; dat zij voorts zeiden, dat deze christendame bij verdachte Appeldoorn een Jodin wilde onderbrengen tijdens de Jodenvervolging en dat het gevolg van genoemde aangifte was geweest, dat de christendame en de Jodin door een rechercheur van de Politieke Recherche waren gearresteerd;

d. requirante: dat zij in het begin van 1943 met verdachte Antje Appeldoorn is gegaan naar het bureau van de „Grüne Polizei“ aan het Kenaupark te Haarlem;

dat verdachte Appeldoorn daar aan een lid van de Groene politie heeft gevraagd, of zij joden mocht huisvesten; dat de betreffende ambtenaar, toen het adres van verdachte Appeldoorn genoteerd heeft, waarna zij en verdachte Appeldoorn zijn vertrokken;

dat zij zich den volgenden dag beiden in de woning van verdachte Appeldoorn bevonden, toen daar op een gegeven moment werd aangebeld; dat verdachte Appeldoorn troef de winkel inging en haar vervolgens vroeg, of zij het rijwiel van den persoon, dien zij toen in de zaak zag staan, in de garage wilde plaatsen, hetgeen zij met dien persoon gedaan heeft; dat zij vervolgens dien persoon in de achter de winkel gelegen woonkamer heeft gelaten en toen hoorde, dat hij rechercheur van politie was; dat kort daarop twee dames de kapsalon binnen kwamen en zij toen den rechercheur hoorde zeggen, dat één van die dames wel de Jodin zou zijn; dat het mogelijk is, dat verdachte Appeldoorn, toen deze zich met haar op het bureau van de „Grüne Polizei“ aan het Kenaupark bevond, daar heeft medegedeeld, dat een christendame en een Jodin den volgenden middag omstreeks half vier bij haar, verdachte Appeldoorn, zouden terugkomen”;

dat het Hof het bewijs, dat requirante het haar te laste gelegele feit, in voege als in de sententie omschreven heeft gepleegd, uit den inhoud van deze bewijsmiddelen heeft kunnen afleiden, met name uit haar gedragingen tijdens de aanwezigheid van getuige Berkelaar in de kapperszaak van haar mede-requirante Appeldoorn en uit haar uitlatingen tegenover Mej. Takken de gevolgtrekking heeft kunnen en mogen maken, dat requirante van der Put in de uitvoering van het verraad op het bureau van de Deutsche politie, een zoodanig actief aandeel heeft gehad, dat het als mededaderschap in den zin der wet moet worden beschouwd;

dat de vraag, of het Hof die gevolgtrekkingen terecht heeft gemaakt, in cassatie niet kan worden onderzocht;

dat het middel derhalve ongegrond is;
O. ambtshalve:

dat de qualificatie voor requirante van der Put op dezelfde punten behoort te worden verbeterd als hierboven voor requirante Appeldoorn is overwogen;

O. ten aanzien van het tweede middel:

dat de Raad, zich vereenigende met het oordeel van het Hof, dat requirante van der Put door requirante Appeldoorn in het door deze gepleegde verraad betrokken is en derhalve in aanmerking komt voor een lagere straf dan laatstgenoemde, op grond van hetgeen bij het verhoor ter terechtzitting van den Raad is gebleken omtrent de persoon van requirante van der Put van oordeel is, dat de haar opgelegde straf behoort te worden verlicht gelijk hieronder zal worden aangegeven;

Vernietigt de bestreden sententie, doch alleen voor zoover betreft de qualificatie van het eerste feit en de aan requirante

van der Put opgelegde hoofdstraf;

Rechtdoende krachtens art. 105 R. O.:

Qualificeert het in de eerste plaats ten laste van beide requiranten bewezen verklaarde als: „Gedurende den tijd van den huidige oorlog opzettelijk een ander blootstellen aan opsporing, vervolging, vrijheidsberoving of beperking, eenige straf of eenigen maatregel door of vanwege den vijand of diens helpers, meermalen gepleegd, welk feit in één geval vrijheidsberoving van langer dan een maand ten gevolge heeft gehad”;

Veroordeelt requirante van der Put tot gevangenisstraf voor den tijd van vijf jaren. geheel te ondergaan in een rijkswerk-inrichting;

Bepaalt, dat de tijd, door haar sinds 20 Juni 1945 in bewaring doorgebracht, bij de tenuitvoerlegging van dit arrest geheel op den duur van de straf zal worden in mindering gebracht;

Verwerpt beide beroepen voor het overige.

No. 749.

BIJZONDERE RAAD VAN CASSATIE
(Eerste Kamer), 18 December 1946. (Mrs. Haga. Prof. van Brakel, Prof. Pompe. van Berckel, Lt. Kol. van Driest).

Indiensttreding bij de Waffen SS.
Aanzienlijke vermindering van straf, die van vier jaren teruggebracht wordt tot een jaar, op grond van bijzondere verlichtende omstandigheden.

(Sr. art. 101.)

Op het beroep van Gelagius van Delft, schoonsnijder, wonende te Lier bij Antwerpen (België), thans in bewaring gesteld in de Strafgedangenis te Scheveningen, requirant van cassatie tegen een sententie van het Bijzondere Gerechtshof te Amsterdam, 1e Kamer van den 11den Juli 1946 waarbij hij werd schuldig verklaard aan: „Als Nederlander vrijwillig in krijgsdienst treden bij eene buitenlandsche mogendheid, wetende, dat deze met Nederland in oorlog is” en met toepassing van de artt. 101 Sr. 1 en 2 B.B.S. werd veroordeeld tot gevangenisstraf voor den tijd van vier jaren, te ondergaan in een rijkswerkinrichting, met bepaling, dat de tijd, door den veroordeelde voor de tenuitvoerlegging dezer uitspraak in voorloopige hechtenis doorgebracht, begrijpende het Hof hieronder ook den tijd, dien veroordeelde ingevolge art. 16 van het Besluit op den Bijzonderen Staat van Beleg, casu quo Afdeling IV van het Besluit Politieke Delinquenten 1945 (Stbl. No. F 244 jo. F 280) in bewaring is geweest, bij de uitvoering dezer straf geheel zal worden in mindering gebracht.

De Bijzondere Raad van Cassatie, enz.;
Gehoord het verslag van den Raadsheer Pompe; enz.

Gelet op het middel van cassatie, namens den requirant voorgedragen, luidende:

S. althans v. t. van de artt. 1, 2, 8, 9, 11, 22 B.B.S. en art. 101 Sr., doordat het Hof een straf heeft opgelegd, welke niet geacht kan worden te beantwoorden aan de ernst van het misdrijf, de omstandigheden waaronder het is begaan en de persoon en de persoonlijke omstandigheden van den veroordeelde;

Gehoord den Advocaat-Fiscaal namens den Procureur-Fiscaal in zijn conclusie strekkende tot vernietiging van de sententie ten aanzien van de straf en oplegging van een gevangenisstraf voor een duur, gelijk aan den tijd, door den requirant in bewaring doorgebracht;

O. dat bij de bestreden sententie ten laste van requirant is bewezen verklaard: „dat hij te Dresden omstreeks October 1943 als Nederlander in den zin van art. 83 Sr., wetende, dat Duitschland alstoen met Nederland in oorlog was, vrijwillig bij de buitenlandsche mogendheid Duitschland is getreden in krijgsdienst, namelijk bij de Waf-fen S.S.”;

O. dat het aangevoerde middel den Raad gegrond voorkomt:

O. toch dat requirant, die thans 26 jaren oud is, sinds zijn elfde jaar in België woonachtig is, waarheen zijn ouders waren vertrokken, teneinde in hun levensonderhoud te kunnen voorzien; dat hij, na in 1940 in België buiten werk te zijn geraakt, door bemiddeling van een arbeidsbureau in Duitschland is tewerkgesteld en ondergebracht in een Duitsch gezin, in welks midden hij werd opgenomen en onder welks invloed hij mede er toe is gekomen, om, nadat hij drie jaren in een Duitsche schoenenfabriek had gewerkt, zich te melden voor het Duitsche leger;

O. dat de Raad van oordeel is, dat deze requirant, van wien niet is gebleken, dat hij overigens ooit eenige nationaal-socialistische partij heeft gesteund en van wien redelijkerwijs geene warme gevoelens jegens zijn vaderland moge worden geëischt, voldoende is gestraft met een straf, gelijk aan den reeds in bewaring doorgebrachten tijd, waarbij de Raad tevens in aanmerking neemt, dat hij in 1945 gedurende ongeveer zes maanden in geallieerde krijgsgevangenschap heeft doorgebracht;

Vernietigt de sententie, waarvan beroep, doch alleen ten aanzien van de opgelegde straf;

Rechtdoende krachtens art. 105 Wet R. O.: Veroordeelt den requirant tot een gevangenisstraf voor den tijd van een jaar;

Bepaalt, dat de tijd, door den veroordeelde van 12 December 1945 af in bewaring doorgebracht, bij de uitvoering der straf geheel in mindering zal worden gebracht.

No. 750.

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK 'S-GRAVENHAGE, 9 Jan. 1947. (Mr. Buddingh de Voegt).

Herstel in de huurrechten over het litigieuze perceel.

Gerequesteerde heeft zijn goede trouw niet aannemelijk gemaakt, zoodat voor belangen afweging geen plaats is.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100) artt. 23 en vlg.).

H. Koster-Hartog te Rotterdam, reques-trante, gem. Mr. M. Levie,

tegen:

J. Snoek en W. Doeland te Rotterdam, gerequesteerden, gem. Mr. A. A. de Bakker.

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;

Gelezen het request van Helena Hartog, weduwe van Leo Koster, wonende te Rotterdam, ten deze handelende zoo voor zich als in haar hoedanigheid van moedervoogdes over haar minderjarige kinderen Anna Paulina en Bertha Eveline Koster, te dezer zake woonplaats gekozen hebbende ten kantore aan den Eendrachtsweg no. 38b van haar gemachtigde, den procureur Mr. Martin Levie, waarin requestrante verzoekt nietigverklaring van de tijdens de bezetting tusschen W. Doeland, eersten gerequesteerde, als verhuurder, en J. Snoek, tweeden gerequesteerde, als verhuurder, beide wonende te Rotterdam, betreffende het perceel Groene Hilledijk 234 te Rotterdam ontstane huurbetrekking en herstel van de rechtsbetrekkingen, die tusschen requestrante, resp. haar rechtsvoorganger en tweeden gerequesteerde hebben bestaan:

Ten aanzien van de feiten;

dat tusschen partijen vaststaat:

Wijlen Leo Koster dreef blijkens het Handelsregister te Rotterdam sinds 16 Juni 1939 in het door hem van gerequesteerde Snoek gehuurde perceel Groene Hilledijk 234 te Rotterdam onder den naam „Het Sieraad” een zaak in bijouerieën;

bewoonde dit perceel ook met zijn gezin. De huur bedroeg f 20 per week. Koster is in Juni 1942 als Jood door de Duitschers gevangen genomen en op 14 October 1942 in het concentratiekamp Nauthausen overleden. Requestrante heeft „Het Sieraad” tot begin October 1942 gedreven; zij is toen ondergedoken en de huurovereenkomst is beëindigd. Het litigieuze perceel is vervolgens door gerequesteerde Snoek aan gerequesteerde Doeland verhuurd, die het op 17 Maart 1943 heeft betrokken met zijn zaak in electriciteits- en Kunstnijverheids-artikelen. Tweede gerequesteerde drijft een dergelijke zaak in het perceel Groene Zoom 303 te Rotterdam;

dat tweede gerequesteerde erkend heeft te hebben geweten, toen hij Groene Hilledijk 234 huurde, dat een zaak onder den handelsnaam „Het Sieraad” in het litigieuze perceel was gevestigd, voordat hij het betrok, doch ontkent te hebben gewe-

ten, dat „Het Sieraad” een Joodsche zaak was;

dat eerste gerequestreerde, hoewel be hoorlijk opgeroepen, ter zitting niet is ver schenen;

Ten aanzien van het recht:

dat tweede gerequestreerde van meening is, dat hij als huurder te goeder trouw van het perceel Groene Hilledijk 234 moet wor den beschouwd;

dat deze gerequestreerde daartoe aanne melijk zou moeten maken, dat hij niet wist noch redelijkerwijze had behooren te ver moeden, dat de beschikking als huurder over het litigieuse perceel voor L. Koster verloren was gegaan tengevolge van een rechtshandeling als omschreven in art. 25 E 100;

dat tweede gerequestreerde echter zijn goede trouw niet aannekelijk heeft ge maakt;

dat hij had kunnen en behooren na te gaan, wie de hem bekende zaak „Het Sie raad” in het perceel Groene Hilledijk 234 had geöfreen, en waarom deze zaak niet werd voortgezet, waarbij deze geres tteerde gebruik had moeten maken van het Handelsregister te Rotterdam, waarin „Het Sieraad” was ingeschreven;

dat tweede gerequestreerde dit heeft na gelaten en nu geheel op eigen risico het litigieus perceel gehuurd heeft, d.w.z. zonder bescherming tegen een verzoek tot rechts herstel van de rechtverkrijgenden van den vroegeren huurder wijlen L. Koster;

dat tengevolge van het niet aannekelijk maken van de goede trouw van tweeden gerequestreerde de belangen van partijen niet behoeven te worden afgewogen;

dat tweede gerequestreerde zich nog be roepen heeft op de hem als huurder van het litigieuse perceel door de Commissie Verdeling Bedrijfsruimte te Rotterdam in gevolge K. B. F 257 verleende toestemming, doch zoodanige toestemming aan toewijzing van de vordering niet in den weg zou staan;

dat overigens ingeval van belangenafwe ging het belang van requestrante en haar dochters zwaarder zou zijn bevonden dan dat van tweeden gerequestreerde, daar enerzijds requestrante zich de opvoeding van haar 15 en 16 jaar oude dochters moet leiden, hetgeen na het gedwongen verblijf van requestrante te Auschwitz ten zeerste klemt, en daarom niet gedwongen mag worden een kantoorbetrekking te aanvaarden, die haar overdag buitenshuis zou hou den, en anderzijds tweede gerequestreerde een tweede zaak drijft en zelfs voor zijn zaak in het litigieuse perceel, dat hij in ge volge een vonnis in kort geding heeft moeten ontruimen, een — zij het gebrekkig — noodonderdak heeft kunnen vinden;

dat, nu het perceel reeds ontruimd is, en weer door requestrante wordt gebruikt het door requestrante sub 3 en 4 gevorderde niet meer behoeft te worden toegewezen;

dat, waar de ontruiming van het liti gieuse perceel op 23 Oct. 1946 heeft plaats gehad, het herstel van de huurovereen-

komst met ingang van dien datum zal plaatsvinden;

Rechtdoende:

Wijst het verzoek toe. Verklaart mits dien nietig voor de toekomst de huurover eenkomst, tot 23 Oct. 1946 bestaan hebben de tusschen eersten en tweeden geres tteerde betreffende het perceel Groene Hil ledijk 234 te Rotterdam;

Herstelt de rechtsbetrekkingen, die voor dien tusschen den rechtsvoorganger van requestrante en haar minderjarige dochters enerzijds en eersten gerequestreerde anderzijds met betrekking tot het perceel Groene Hilledijk 234 te Rotterdam hebben bestaan, met ingang van 23 Oct. 1946; in dien zin, dat requestrante zoo voor zich als in haar hoedanigheid van Moeder-voogdes over haar dochters Anna Paulina en Bertha Eveline huurster wordt. Ontzegt de vordering voor het overige.

Veroordeelt gerequestreerde tot betaling van de kosten van het geding aan de zijde van requestrante ten bedrage van f 50.

No. 751.

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK 'S-GRAVENHAGE, 20 Jan. 1947. (Mr. Bunningh de Voogt).

Het K. B. F 257 moet als een tijdelijke afwijking van het Besluit Algemeen Vestigingsverbod Kleinbedrijf 1941 worden beschouwd en niet in verband met rechtsherstel. De vestigingsvergunning van de Kamer van Koophandel wordt slechts verleend aan dengene die de beschikking heeft over een perceel.

Gerequestreerde toegestaan aannekelijk te maken, dat hij bij het aangaan van de huur te goeder trouw is geweest.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100) artt. 23 en vlg.)

Abraham Braadbaart, requestrant, gem. Mr. Martin Levie,

tegen:

1. De Vennootschap onder de firma L. D. van de Linde en Zoon c.s., gerequestreerde, gem. Mr. I. J. Dutilh, 2. Mej. A. A. M. Daniëls, mede-gerequestreerde.

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;

Gelezen het op 28 Augustus 1946 ter Griffie van den Raad ontvangen request van Abraham Braadbaart, wonende te Rotterdam, te dezer woonplaats gekozen hebbende ten kantore aan den Eendrachtsweg 38b te Rotterdam van zijn gemachtigde, den procureur Mr. Martin Levie, waarin hij den Raad verzoekt nietig te verklaren de rechtsbetrekkingen, die in den bezettingstijd tusschen de te Rotterdam gevestigde vennootschap onder de firma L. D. van de Linde & Zoon, verder 1ste gerequestreerde te noemen, als huurster en Mejuffrouw A. A. M. Daniëls, wonende te Wassenaar, verder 2de gerequestreerde te

noemen, als verhuurster, met betrekking tot den winkel met het daarachter gelegen gedeelte en de eerste étage van het pand Schiedamscheweg 116 te Rotterdam tot stand zijn gekomen, en te doen herleven de rechtsbetrekkingen, die in den bezettingstijd ten aanzien van voornoemde perceels-gedeelten tusschen requestrant en 2e gerequestreerde zijn tenietgegaan;

Gelezen het verweerschrift van 1ste gerequestreerde, enz.

Voorts gelezen het schrijven van den gemachtigde van 2de gerequestreerde, waarin deze mededeelt in het gevraagde herstel van de huurovereenkomst geen aanleiding te hebben tot het doen van mededeelingen of het maken van bezwaren; enz.;

Ten aanzien van de feiten:

O. dat tusschen partijen vaststaat:

Requestrant had te Rotterdam twee zaken, die beide tengevolge van het bombardement van 14 Mei 1940 verloren zijn gegaan, een lingeriefabriek en een textielwinkel; in of omstreeks Juli 1940 heeft hij zijn bedrijf (winkel en atelier) ondergebracht in het perceel Schiedamscheweg 116 te Rotterdam, waarvan hij de eerste verdieping bewoonde. Requestrant is tijdens de bezetting door de vanwege den bezetter tegen de Joden genomen maatregelen omstreeks Juli 1942 gedwongen zijn bedrijf te verlaten en onder te duiken. De Omnia Treuhand-Gesellschaft heeft de zaak van requestrant aanvankelijk beheerd en ten slotte geliquideerd; zij heeft de huur van het pand Schiedamscheweg 116 in den aanvang van 1944 beëindigd.

Nadat een employée van requestrant, Mej. de Bruin, in de gelegenheid gesteld was het pand te huren, hetgeen zij geweigerd heeft, heeft 1ste gerequestreerde dit in den aanvang van 1944 gehuurd en betrokken, waartoe de Kamer van Koophandel te Rotterdam haar de ingevolge het Besluit Algemeen Vestigingsverbod Kleinbedrijf 1941 vereischte vergunning heeft verleend.

De Kamer van Koophandel heeft bij schrijven van 11 Juni 1946 aan de firmanten van 1ste gerequestreerde goedkeuring ingevolge het Besluit reëvacuatie-vestiging Kleinbedrijf 1945 (K. B. F 257) tot het voortzetten van hun bedrijf in de inrichting Schiedamscheweg 116 verleend.

De firmanten van de gerequestreerde Vennootschap bewoonden bij het uitbreken van den oorlog de derde verdieping van het litigieus perceel; zij bewonen thans de eerste en derde verdieping ervan;

dat partijen hetzelfde perceel bedoelen, hoewel de eene spreekt van Schiedamscheweg 116, de andere van Schiedamscheweg 116a, zullende hieronder van Schiedamscheweg 116a gesproken worden;

dat requestrant ter zitting heeft verklaard de eerste verdieping van Schiedamscheweg 116 niet noodig te hebben, daar hij elders woont, en daarom bereid te zijn dit aan den jongsten firmant van 1ste gerequestreerde ter bewoning te verhuren, die verklaard heeft er de voorkeur aan te ge-

ven deze verdieping rechtstreeks van tweede gerequestreerde te huren;

Ten aanzien van het recht:

dat de Raad in de eerste plaats de stelling van eerste gerequestreerde zal behandelen, volgens welke requestrant, door kort na de bevrijding bij haar geweest te zijn zonder over herstel van zijn huurrechten te spreken, terwijl hij zijn vreugde over den goeden gang van haar zaken zou hebben geuit, zijn recht op rechtsherstel zou hebben verwerkt;

dat de Raad eerste gerequestreerde in dit betoog niet volgen kan, daar deze mededeelingen bij eerste gerequestreerde niet het vertrouwen zouden hebben mogen opwekken, dat requestrant van het herstel van de huurovereenkomst afzag;

dat de Raad ook niet kan inzien, dat requestrant door een aanvankelijke passiviteit zijn rechten zou hebben verwerkt, daar hij tot 1 September 1946 zich niet behoefde te uiten over een eventueel rechtsherstel;

dat eerste gerequestreerde zich vooral bij pleidooi heeft beroepen op de haar ingevolge het Besluit Reëvacuatie-vestiging Kleinbedrijf 1945 (F 257) door de Kamer van Koophandel en Fabrieken te Rotterdam bij schrijven d.d. 1 Juni 1946 verleende toestemming tot het voortzetten van haar bedrijf in het perceel Schiedamscheweg 116a en in dit verband heeft aangevoerd, dat inhoud en tekst van K. B. F 257 de bevoegdheid tot rechtsherstel inzake het uitoefenen van een bedrijf in een bepaalde ruimte of inrichting uitsluitend in handen van de Kamers van Koophandel leggen;

dat deze meening echter onjuist is en K. B. F 257 slechts als een tijdelijke afwijking van het Besluit Algemeen Vestigingsverbod Kleinbedrijf 1941 moet worden beschouwd, niet in verband met rechtsherstel;

dat het feit, dat in casu aan eerste gerequestreerde, niet aan requestrant toestemming verleend is, hiermede verklaard wordt, dat, naar de Kamer van Koophandel te Rotterdam in het algemeen aan den Raad heeft medegedeeld, een vergunning ex K. B. F 257 door haar slechts verleend wordt aan dengene, die de beschikking heeft over een inrichting, waarin hij het gestaakte bedrijf wil hervatten;

dat eerste gerequestreerde heeft gesteld de voordien aan requestrant verhuurde gedeelten van het perceel Schiedamscheweg 116a te goeder trouw te hebben g-huurd, daar de bedrijfsleidster van requestrant, Mejuffrouw de Bruin, namens hem afstand van de huur van woning en winkel had gedaan, doch zij tegenover requestrant's gemotiveerde ontkenning geen bewijs van haar stelling heeft geleverd of aangeboden;

dat desniettegenstaande de Raad in het algeheel gebrek aan bedrijfsruimte te Rotterdam en de financieële positie van eerste gerequestreerde aanleiding vindt niet zonder meer het beroep van eerste gerequestreerde op haar goede trouw bij het aangaan van de huurovereenkomst te verwerpen,

doch hij haar ambtshalve in de gelegenheid wil stellen door getuigen aannemelijk te maken dat zij bij het huren van het perceel Schiedamscheweg 116a, dat requestrant vóór haar in huur gehad had, niet wist noch redelijkerwijze had behooren te vermoeden, dat het recht van requestrant als huurder ervan was verloren gegaan tengevolge van een rechtshandeling als bedoeld in art. 25 K. B. E 100;

dat de Raad in dit verband nog wil opmerken, dat onder meer uit de stelling van deze gerequestreerde, dat zij goederen voor requestrant, haar buurman, in bewaring had genomen, blijkt, dat zij met diens persoonlijke omstandigheden bekend was, hebbende zij desniettegenstaande de tot dien door hem gehuurde gedeelten van het perceel Schiedamscheweg 116a gehuurd, ofschoon zij het voordien door haar gehuurde bedrijfsperceel had kunnen blijven huren en bovendien tot de huurovereenkomst is overgegaan, toen de oorlog voor Duitschland verloren was en met den terugkeer van requestrant en zijn geloofsgenooten ten zeerste rekening moest worden gehouden, met welke factoren in het eindvonnis rekening zal moeten worden gehouden;

dat de Raad meent goed te doen eerste gerequestreerde, wier moeilijke positie hij even goed begrijpt als die van requestrant, in overweging te geven reeds terstond rekening te houden met de gevolgen van een eventueel niet aannemelijk maken van haar goede trouw, inzoverre dat het rechtmatig belang van requestrant dan niet gedoogt, dat nadat met het in deze zaak gehouden getuigenverhoor eenige tijd zal zijn heengegaan, aan eerste gerequestreerde nog een lange termijn voor de ontruiming van het gedeelte van het perceel Schiedamscheweg 116a wordt toegestaan, ten aanzien waarvan requestrant in de huur zal worden hersteld;

dat de overige stellingen van eerste gerequestreerde van belang kunnen zijn bij een eventuele afweging van de belangen van partijen, doch nu buiten beschouwing moeten blijven, met uitzondering van het door haar in haar antwoord sub 6 betoogde, dat betrekking heeft op de door haar voor het weder in orde brengen van den winkel gemaakte kosten;

dat de billijkheid medebrengt, dat requestrant terzake van het herstel van den winkel aan eerste gerequestreerde een tegemoetkoming betaalt, indien hij in de huur van den winkel hersteld wordt, en voorzover hij van dit herstel profijt zal hebben;

dat gerequestreerde, die geen nauwkeurige opgaven gedaan heeft van haar kosten uit dezen hoofde, de gelegenheid zal hebben aan den Raad een opgave en bewijsstukken van haar kosten terzake van dit herstel over te leggen op den voor het getuigenverhoor te bepalen zitting en de Raad bij eindvonnis het uit dezen hoofde eventueel toe te wijzen bedrag zal vaststellen;

dat de Raad ter bekorting van den duur van de procedure reeds nu de mogelijke

regeling van het herstel van de huurovereenkomst tusschen requestrant en tweede gerequestreerde onder de oogen wil zien:

dat het hiertoe noodzakelijk is, dat tweede gerequestreerde op den hieronder voor het getuigenverhoor bepaalden dag ook, hetzij in persoon, hetzij bij van een behoorlijke volmacht voorzienen gemachtigde verschijnt, opdat requestrant en beide gerequestreerden hun meeningen omtrent de verdeling van de huurpenningen, aan tweede gerequestreerde toekomend, ten beste kunnen geven, voor het geval dat de Raad requestrant slechts ten aanzien van de bedrijfsruimten van het rez-de-chaussée (winkel, werkplaats etc.) in de huur zou herstellen, hetgeen ten gevolge zou hebben, dat eerste gerequestreerde de woonruimte (de eerste verdieping rechtstreeks van tweede gerequestreerde verder zou huren;

dat de Raad meent van de hem bij art. 140, lid 4, K. B. E 100 toegekende bevoegdheid tot beperking van het in enquête en contra-enquête te hooren aantal getuigen gebruik te moeten maken en dit zoowel voor eerste gerequestreerde als voor requestrant op vier bepaalt; enz.

No. 752.

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK GRONINGEN, 15 Nov. 1946.
(Prof. Mr. Beekhuis).

Gerequestreerden hebben bij de liquidatie van verzoekster door opnemng in de Landstand overgenomen het door verzoekster geëxploiteerde boekhoudbureau en accountantsdienst.

Overdracht nietig verklaard en de zaak ter regeling der gevolgen aangehouden.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100)
art. 23 en vlg.).

De rechtspersoonlijkheid bezittende vereniging „Het Genootschap tot Bevordering van den Landbouw in Drenthe”, gevestigd te Assen,

tegen:

C. G. de Kat en H. Hindriks, beide wonende te Assen.

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.:

In rechte:

O. dat requestrante in de eerste plaats vordert, dat de overdracht van het Boekhoudbureau en den Accountantsdienst aan gerequestreerden vervat in de notarieele acte dd. 13 Juli 1942 worde nietig verklaard.

O. hieromtrent, dat de overdracht aan gerequestreerden is bewerkstelligd door den Boerenleider van den Nederlandschen Landstand in welk lichaam requestrante krachtens besluit van den Boerenleider van 21 Februari 1942 was opgelost;

O. dat na de bevrijding de Raad voor het Rechtsherstel, Afdeling voorzieningen van rechtspersonen, bij beslissing van 13 Maart

1946 de opheffing en het in liquidatie treden van requestrante ingevolge genoemd besluit van den Boerenleider ongedaan heeft gemaakt, zulks met terugwerkende kracht, in dier voege, dat deze ongedaanmakingen zijn ingegaan op 21 Febr. 1942;

O. dat bij deze beslissing geen regeling is getroffen omtrent de rechtsgevolgen van deze ongedaanmakingen ingevolge art. 106 2e lid van het Besluit E 100;

O. dat Wij van oordeel zijn, dat thans de Afdeling Rechtspraak bevoegd is deze rechtsgevolgen te regelen, waarbij gelet kan worden op het bepaalde in artt. 23 en 25 van het Besluit E 100;

O. dat Wij dientengevolge hebben na te gaan, of naar Ons oordeel het achterwege laten van een ingrijpen in de, als gevolg van voormelde overeenkomst van 13 Juli 1942, in het leven geroepen rechtsbetrekkingen, als onredelijk is te beschouwen;

O. hieromtrent, dat het feit, dat voormelde overeenkomst is tot stand gekomen op een tijdstip, dat vanwege den bezetter aan het bestaan van requestrante een einde was gemaakt, op zichzelf een ingrijpen in deze rechtsbetrekkingen rechtvaardigt, tenzij gerequestreerden zouden vermogen aan te toonen, dat er omstandigheden bestaan die het billijk maken, dat de overeenkomst met haar gevolgen in stand worde gelaten;

O. dat gerequestreerden ten betooge van dit laatste hebben aangevoerd, dat zij, alvorens tot de overdracht hun medewerking te verlenen, advies hebben ingewonnen van den Secretaris van requestrante en van den toenmaligen onder-voorzitter van het Hoofdbestuur, maar dat dit feit, gesteld dat dit juist zou zijn, op zich zelf niet meebrengt, dat de billijkheid zich er tegen zou verzetten, dat requestrante in haar rechten wordt hersteld;

O. immers, dat gerequestreerden er rekening mee hadden moeten houden, dat genoemde overdracht verband hield met het Besluit van den Boerenleider, waarbij aan het bestaan van requestrante een einde was gemaakt, en zonder dat Besluit zeker niet tot stand zou zijn gekomen, zoodat van gerequestreerden naar redelijkheid verwacht mocht worden, dat zij na de bezetting den ouden toestand weer zooveel mogelijk zouden helpen herstellen;

O. dat de andere feiten, die gerequestreerden aanvoeren ten betooge van de stelling, dat het onredelijk zou zijn requestrante in haar rechten te herstellen, alle betrekking hebben op de regeling van de gevolgen van de nietigverklaring van de acte, waarbij de overdracht heeft plaats gevonden;

O. dat het door requestrante sub 1 gevorderde dientengevolge voor toewijzing vatbaar is;

O. dat thans ingevolge art. 26 van het Besluit E 100 door Ons de gevolgen van de nietigverklaring van de acte dd. 13 Juli 1942 moeten worden geregeld;

O. dat Wij het noodzakelijk achten om ter regeling van deze gevolgen partijen nog

eenmaal voor Ons te doen verschijnen;

Rechtdoende:

Verklaart de overdracht van het Boekhoudbureau en den Accountantsdienst van requestrante alsmede van hetgeen wijders bij acte, verleden voor den notaris M. Lunsingh Tonckens te Assen dd. 13 Juli 1942, aan gerequestreerden is overgedragen, nietig;

Roepen partijen op om voor Ons te verschijnen enz.

No. 753.

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK AMSTERDAM, 13 Jan. 1947.
(Mrs. Tabingh Suermondt, de Flines, Scholtens).

Verzoeker heeft 6 Augustus 1940, onbekend met het feit, dat schadevergoeding wegens oorlogsschade zou worden betaald, 16 aandelen in een N. V. aan gerequestreerde verkocht voor 15 %, omdat hij als Jood deze aandelen toch zou moeten verliezen. Billijk geacht om verzoeker zijn aandeel in de vergoeding voor oorlogsschade te laten genieten. Partijen opgedragen inlichtingen te verstrekken omtrent de waarde der aandelen op 6 Augustus 1940.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100) artt. 23 en vlg.).

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;

Gelezen het verzoekschrift van Hartog Elias Leuvenberg, ingekomen ter griffie op 14 Augustus 1946, waarbij gevorderd wordt — na gedane vermindering van eisch ter terechtzitting —:

a. gewijzigd vast te stellen den inhoud van de overeenkomst, gesloten omstreeks medio Augustus 1940, waarbij verzoeker 16 aandelen in de N. V. Widenhorn's Machine- Werktuigen- & Gereedschappenhandel te Rotterdam heeft verkocht en overgedragen aan Pieter Marie van As, 2de gerequestreerde voor 15 % der nominale waarde of f 2400 en wel in dier voege, dat de overdrachtprijs zal worden vastgesteld op minstens f 1000 per aandeel, aldus in totaal f 16000;

b. gerequestreerden Marie Antoinette Brandt, weduwe van Albert Widenhorn en Pieter Marie van As voornoemd hoofdelijk en elk voor het geheel, subsidiair gerequestreerden gezamenlijk subsidiair hetzij gerequestreerde sub 1 hetzij gerequestreerde sub 2, te veroordeelen om aan verzoeker tegen kwijting te betalen als restant van de koopsom, subsidiair als schadevergoeding een bedrag van f 16000, verminderd met het reeds in 1940 door hem ontvangen bedrag van f 2400;

Alles met zoodanige voorzieningen als de Raad zal vermeenen, dat behoort, en met veroordeeling van gerequestreerden in de kosten; enz.;

O. dat tusschen partijen vaststaat:

dat verzoeker bij overeenkomst van 12 Maart 1937 van Albert Widenhorn (die op 3 Januari 1944 is overleden en als eenig erfgename heeft nagelaten gerequesteerde Brandt) heeft gekocht 16 aandeelen à f1000 nominaal in bovengenoemde N. V., terwijl hij vervolgens tot directeur van die N. V. — ingevolge de overeenkomst — is benoemd;

dat gerequesteerde van As commissaris der N. V. was;

dat bij het bombardement van Rotterdam in de Meidagen van 1940 het door de N. V. gehuurde pand, waarin haar bedrijf was gevestigd, verwoest is en de daarbij de bedrijfsvoorraden en de bedrijfsuitrusting van de N. V. verloren zijn gegaan;

dat daarna onderhandelingen zijn gevoerd door Albert Widenhorn, gerequesteerde van As en verzoeker met het doel om verzoeker te doen uittreden uit de N. V. als aandeelhouder en aftreden als directeur:

dat verzoeker ten slotte op of omstreeks 6 Augustus 1940 zijn 16 aandeelen aan gerequesteerde van As verkocht heeft voor 15 % of f 2400 totaal en hij ook als directeur is afgetreden;

dat het op dat oogenblik nog niet bekend was of een schadevergoeding wegens oorlogsschade zou worden betaald;

dat in September 1942 van Regeeringswege aan de N. V. een oorlogsschadevergoeding is uitgekeerd van f 53,083. met aftrek van reeds eerder daarop gegeven voorschot van f 11,960;

dat gerequesteerde van As behalve de 16 aandeelen van verzoeker ook nog 9 aandeelen van van Donselaar (procuratiehouder der N. V.) had gekocht en van die in totaal 25 aandeelen er 5 stuks direct weer overgedaan heeft aan Widenhorn vernoemd, terwijl hij later — December 1941 — de overige 20 aandeelen voor meer dan 100 % heeft overgedaan aan Widenhorn;

dat de N. V. later is ontbonden en omgezet in een eenmanszaak, waarvan Widenhorn de eenige eigenaar was;

O. dat verzoeker stelt, dat hij tot de overeenkomst met van As is toegetreden, omdat — gezien de toen heerschende omstandigheden — er geen andere mogelijkheid bestond, hij immers niet over geld beschikte en door tegenwerking van Widenhorn en van As niets voor den opbouw der zaak kon doen, terwijl hij — Jood zijnde — vreesde voor toekomstige maatregelen tegen de Joden en dat, bij weigering zijnerzijds tot het verkoopen der aandeelen, hij deze toch te zijner tijd zou moeten verliezen en evenmin zijn aandeel in de eventuele oorlogsschadevergoeding zou kunnen ontvangen;

O. dat de Raad in de omstandigheid, waaronder de overeenkomst gesloten is, termen aanwezig acht om art. 23 van S. E 100 toe te passen, en den inhoud der overeenkomst gewijzigd vast te stellen, immers van oordeel is dat achterwege laten van ingrijpen onredelijk zou zijn;

O. toch dat verzoeker geacht moet wor-

den de overeenkomst te hebben gesloten, daartoe bewogen door de door den oorlog veroorzaakte vernietiging van het bedrijf der N. V., de slechte vooruitzichten omtrent den wederopbouw daarvan in verband met de oorlogsomstandigheden en de geringe kans op vergoeding der oorlogsschade, nog afgezien van andere motieven van verzoeker omtrent tegen de Joden dreigende maatregelen van den bezetter;

O. dat het den Raad billijk voorkomt, om verzoeker — nu deze oorlogsschade korten tijd na het sluiten der overeenkomst wel is vergoed geworden — zijn aandeel daarin te laten genieten;

O. dat alvorens de Raad den inhoud der overeenkomst gewijzigd kan vaststellen, de waarde der aandeelen omstreeks 6 Augustus 1940 bepaald moet worden, terwijl daarbij rekening moet worden gehouden met de later uitbetaalde oorlogsschade; enz.

No. 754.

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK 'S-GRAVENHAGE, 24 Dec. 1946. (Prof. Mr. Houwing).

Een verzoek tot nietigverklaring van een rechtsbetrekking tot stand gekomen tusschen gerequesteerde en de Duitse Staat kan alleen worden ingesteld tegen alle betrokken partijen.

Welke is de volkenrechtelijke positie van de Duitse Staat?

Indien door de betaling van een bedrag door de Duitse Staat aan gerequesteerde geen verplichting is ontstaan voor gerequesteerde om daarvan eenig bedrag aan verzoeker uit te keeren, vermag de Raad een zoodanige verplichting niet te scheppen.

Vordering afgewezen.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100) art. 23 en vlg.).

M. Cheikowski tegen M. I. N. Croiset van Uchelen.

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;

O. dat kort samengevat, requestrant bij inleidend request heeft gesteld: dat hij in 1937 buiten gemeenschap van goederen is gehuwd met gerequesteerde;

dat de Duitse staat na de bezetting van Polen het hem in eigendom toebehoorende te Borkow in Polen gelegen landgoed heeft verbeurd verklaard, zonder dat hij terzake eenige vergoeding heeft ontvangen;

dat het gerequesteerde in 1943 gelukt is den Duitschen staat te bewegen, haar uit de opbrengst van het landgoed een bedrag van f 100,000 uit te betalen, althans haar dat bedrag te betalen omdat haar echtgenoot eigenaar van het landgoed was;

dat requestrant primo heeft gevorderd nietigverklaring van deze betaling met regeling van de gevolgen aldus, dat gere-

questreerde worde veroordeeld het door haar van den Duitschen staat ontvangen bedrag of zooveel minder als de Raad in goede justitie zal meenen te behooren aan requestrant uit te keeren, cum expensis;

dat requestrant subsidiair nog heeft gesteld, dat gerequestreerde krachtens de huwelijksverhouding verplicht was, haren echtgenoot bij te staan, en wanneer het haar gelukte, een deel van zijn vermogen aan den Duitschen Staat te onttrekken en te redden, hem dit vermogensdeel ter beschikking te stellen en dat mitsdien door de betaling van het bedrag van f 100.000 aan gerequestreerde een rechtsbetrekking van onbepaalden inhoud tusschen gerequestreerde en requestrant is ontstaan en op grond van deze stellingen subsidiair heeft gevorderd dat de Raad den inhoud van de tusschen partijen ontstane onbepaalde rechtsbetrekking aldus zal bepalen, dat gerequestreerde aan requestrant schuldig is een bedrag van f 100.000 of zooveel minder als de Raad in goede justitie zal meenen te behooren en gerequestreerde tot betaling van dit bedrag aan requestrant zal veroordeelen cum expensis;

dat, kort samengevat, gerequestreerde heeft geantwoord dat zij inderdaad van den Duitschen staat, immers van den Reichskommissar für die Festigung deutschen Volkstums een bedrag heeft weten uitgekeerd te krijgen, evenwel niet f 100.000, doch f 90.000;

dat zij echter dit bedrag niet uit de opbrengst van het van requestrant in beslag genomen landgoed heeft ontvangen, maar als terugbetaling aan haar van het door haar daarin geïnvesteerde bedrag, nadat zij had aannemelijk gemaakt, gelden tot tenminste genoemd bedrag uit haar eigen vermogen in het landgoed te hebben belegd;

dat een rechtsbetrekking tusschen gerequestreerde en den Duitschen staat niet ten verzoeke van requestrant, die ten aanzien van die betrekking als derde is te beschouwen, kan worden vernietigd en zeker niet zonder dat beide partijen bij die rechtsbetrekking, dus ook de Deutsche Staat, partij in het geding zijn;

dat zij ontkent, dat uit de uitbetaling van het bedrag van f 90.000 aan haar een rechtsbetrekking tusschen haar en requestrant zou zijn ontstaan;

dat bij de mondelinge behandeling requestrant niet heeft betwist dat gerequestreerde de uitkeering op de door haar gestelde gronden heeft ontvangen, doch wel, dat zij in werkelijkheid ooit eenig bedrag in requestrants landgoed zou hebben belegd, al moge het haar dan ook gelukt zijn, de Deutsche autoriteiten door hare onware mededeelingen daaromtrent tot uitkeering te bewegen;

En in rechte:

O. ten aanzien van requestrants primaire vordering dat ingevolge het Besluit Herstel Rechtsverkeer niet alleen partijen zelf bij eenige rechtsbetrekking of rechtshandeling, doch ook derden de vernietiging daarvan kunnen vorderen;

dat echter, daargelaten of niet de rechtsbetrekking tusschen gerequestreerde en den Duitschen Staat, waarvan requestrant de vernietiging vordert, er eene is van publiekrechtelijken aard en mitsdien daarop in het algemeen het Besluit Herstel Rechtsverkeer wel toepasselijk is, daargelaten ook of naar de regelen van het Volkenrecht dit Besluit toepasselijk kan zijn op een rechtsbetrekking tot een vreemden Staat, zij het een Staat in de volkenrechtelijke positie, als waarin thans Duitschland zich bevindt, in ieder geval een vordering tot nietigverklaring van een rechtsbetrekking of een rechtshandeling slechts tegen alle partijen bij deze betrekking of handeling kan worden ingesteld;

dat dit in de onderhavige procedure te meer klemt, waar requestrants vordering in wezen hierop neer komt, dat de Raad, bij wege van regeling van de gevolgen van de nietigverklaring van de betaling, door den Duitschen Staat aan gerequestreerde gedaan, de Deutsche Staat zal veroordeelen, het door dezen aan gerequestreerde betaalde bedrag, aan requestrant te betalen, terwijl echter requestrant nalaat den Raad omtrent den grondslag van zijn vordering op den Duitschen Staat, te weten de verbeurdverklaring van zijn landgoed en omtrent den invloed, dien de bevrijding van Polen, waardoor de verbeurdverklaring door den Duitschen Staat moet zijn komen te vervallen, op deze vordering heeft gehad, ook maar eenig gegeven te verstrekken;

dat requestrants primaire vordering, enkel ingesteld tegen gerequestreerde, derhalve moet worden afgewezen;

O. omtrent de subsidiaire vordering;

dat requestrant als grondslag hiervoor stelt, dat door het ontvangen door gerequestreerde van het haar door den Duitschen Staat betaalde bedrag onder de door requestrant omschreven omstandigheden tusschen gerequestreerde en requestrant een onbepaalde rechtsbetrekking zou zijn ontstaan;

dat echter, indien inderdaad naar het gemeene recht daardoor een rechtsbetrekking tusschen partijen zou zijn ontstaan, krachtens welke gerequestreerde verplicht zou zijn, het door haar ontvangen bedrag aan requestrant uit te keeren, deze rechtsbetrekking in geen enkel opzicht onbepaald zou zijn en requestrant voor den gewonen rechter de nakoming door gerequestreerde van de daaruit voor haar voortvloeiende verplichting kan vorderen;

dat indien uit die betaling naar het gemeene recht geen verplichting voor gerequestreerde tot uitkeering van het door haar ontvangen bedrag aan requestrant zou voortvloeien, de Raad voor het Rechtsherstel een zoodanige verplichting niet vermag te doen ontstaan;

dat toch de Raad wel van een onbepaalde rechtsbetrekking den inhoud kan bepalen, doch niet bevoegd is, een naar het gemeene recht niet bestaande rechtsbetrekking in het leven te roepen;

dat dus requestrant derhalve ook zijn subsidiaire vordering niet kan volgen;

dat de Raad in de huwelijksverhouding van partijen aanleiding vindt, de kosten te compenseeren;

Rechtdoende:

Ontzegt requestrant zijn vordering; Compenseert de kosten in diër voege, dat iedere partij haar eigen kosten drage.

No. 755.

BIJZONDER GERECHTSHOF AMSTERDAM (Eerste Kamer), 11 October 1946.
(Mrs. Lamers, Mijnlieff, Rohling, Gen.-Maj. v. d. Bent en Sch. b. N. Jolles).

In Juni 1944 als wachtmeester der Marechaussee geldsbedragen aannemen voor het in strijd met zijn plicht nalaten van het opmaken van proces-verbaal terzake van het frauduleus verhandelen van een koe.

Verdachtles verweer, dat het zijn plicht als goed Nederlander was geen proces-verbaal op te maken, verworpen.

Verdachte had door overleg met zijn superieuren de door hem bedoelde gevaren, indien deze dreigden, kunnen voorkomen en niet op eigen gezag mogen handelen.

(Sr. art. 363; B.B.S. art. 1.)

Het Bijzonder Gerechtshof, enz.;

Gezien enz.;

Gehoord de aanklacht van den Procureur-Fiscaal tegen verdachte W. J. H. G.;

Gelet op enz.;

O. dat verdachte is gedagvaard ter zake: (zie bewezenverklaring, Red.);

O. dat ter terechtzitting — zakelijk gereleerd — hebben opgegeven en verklaard:

Verdachte: dat hij in Juni 1944, toepij wachtmeester der Marechaussee was, in die kwaliteit te Loosdrecht een auto heeft aangehouden, waarin Waare was gezeten, en waarmede vleesch afkomstig van een geslachte koe bleek te zijn vervoerd; dat hij een onderzoek naar de herkomst van de geslachte koe heeft ingesteld; dat Waare hem mededeelde, dat deze koe door een boer, Wijnen geheten, door bemiddeling van een zekeren Tervoort frauduleus aan hem was verkocht; dat hij daarop met Waare naar Wijnen is gegaan, die in Westbroek woonde; dat Waare hem, verdachte, na onder vier oogen met Wijnen gesproken te hebben, f 500 overhandigde, welke hij aannam;

dat zij hierop naar Tervoort zijn gegaan, die in Oud-Maarseveen woonde; dat Tervoort na een gesprek onder vier oogen met Waare f 250 aan Waare gaf, welke som gelds door Waare aan hem, verdachte, werd overhandigd; dat hij van dit frauduleus verhandelen van die koe geen proces-verbaal heeft opgemaakt;

Getuige Waare: enz.;

O. dat door voormelden inhoud van voerstaande bewijsmiddelen de daarin ver-

melde feiten en omstandigheden vaststaan en het Hof op grond daarvan tot de overtuiging is gekomen en wettig bewezen acht, dat verdachte in Juni 1944 gedurende den tijd van den op 10 Mei 1940 aangevangen oorlog van Duitschland tegen Nederland, toen hij, verdachte, als Wachtmeester der Marechaussee ambtenaar was,

a. te Westbroek van P. Wijnen als gift heeft aangenomen een bedrag van vijfhonderd gulden wetende dat deze gift hem werd gedaan teneinde hem te bewegen, om in strijd met zijn plicht als opsporingsambtenaar als zoodanig na te laten proces-verbaal op te maken, terzake van het frauduleus verhandelen van een koe;

b. te Oud-Maarseveen van P. Tervoort als gift heeft aangenomen een bedrag van f 250, wetende dat deze gift hem werd gedaan teneinde hem te bewegen, om in strijd met zijn plicht als opsporingsambtenaar als zoodanig na te laten proces-verbaal op te maken terzake van het frauduleus verhandelen van een koe;

O. dat verdachte nog als verweer heeft aangevoerd dat het zijn plicht als goed Nederlander was om in deze zaak geen proces-verbaal op te maken omdat hij door proces-verbaal op te maken zijn landgeenooten aan vrijheidsberooving en andere maatregelen vanwege den bezetter zou blootstellen, doch het Hof dit verweer verwierpt omdat verdachte alleszins wanneer de door hem bedoelde gevaren dreigden in de gelegenheid was door overleg met zijn superieuren met name de Nederlandsche Officier van Justitie de gevaren te voorkomen in plaats van in casu op eigen gezag te handelen;

O. enz.;

O. dat verdachte behoort te worden ontzet van het recht om een beroep uit te oefenen of een functie te bekleeden, waaraan politiebevoegdheid is verbonden, daar verdachte naar het oordeel van het Hof de daarvoor in het algemeen belang vereischte waardigheid en betrouwbaarheid mist; enz.

Rechtdoende in naam der Koningin:

Verklaart in voege als overwogen wettig en overtuigend bewezen dat verdachte het feit bij dagvaarding ten laste gelegd heeft begaan, en dat het aldus bewezene uitmaakt.

„Gedurende den tijd van den huidige oorlog als ambtenaar een gift of belofte aannemen, wetende, dat zij hem gedaan wordt teneinde hem te bewegen om in strijd met zijn plicht, in zijne bediening iets te doen of na te laten”; meermalen gepleegd;

Verklaart het bewezene en verdachte deswege strafbaar. (Volgt veroordeeling tot een voorwaardelijke gevangenisstraf van drie maanden met een proeftijd van drie jaren en ontzetting van het recht een beroep uit te oefenen of een functie te bekleeden, waaraan politiebevoegdheid is verbonden, voor den tijd van het leven. Red.)

de gedraging, daar immers bedoeld feit in de oorspronkelijke beschuldiging als een hulp en steun verleen en aan den vijand werd te laste gelegd, terwijl deze gedraging in de dagvaarding, ter zake waarvan zij zich thans heeft te verantwoorden, als een blijk geven van nationaalsocialistische gezindheid wordt gequalificeerd, zulks in strijd met art. 10, lid 3 van het Besluit van 23 December 1944, S. E 153, houdende tijdelijke wijziging van het Tribunaalbesluit;

O. ten aanzien van dit verweer:

dat in art. 10, lid 3 van gemeld Besluit slechts wordt bepaald dat een aanvulling of wijziging der dagvaarding, na weigering van het fiat-executie, niet is toegelaten, indien als gevolg daarvan de beschuldiging niet langer dezelfde gedraging of gedragingen van den beschuldigde zou inhouden;

dat punt 3 der dagvaarding, ter zake waarvan beschuldigde zich thans heeft te verantwoorden, dezelfde gedraging inhoudt als het punt 3 der oorspronkelijke dagvaarding, hoewel in eenigszins andere woorden omschreven en anders gequalificeerd, hetgeen naar het oordeel van het Tribunaal is toegelaten;

O. dat dit verweer derhalve moet worden verworpen;

O. dat de Hooge Autoriteit, bedoeld in art. 4 van voormeld Koninklijk Besluit, te Amsterdam, bij geschrift van 4 September 1946 het fiat-executie heeft geweigerd op de op 26 Juni 1946 gedane uitspraak van de 3e Kamer van het Tribunaal voor het Arrondissement Utrecht in haar geheel;

O. dat beschuldigde zich gedurende den bezettingstijd op hoogst ergerlijke wijze heeft gedragen en op grond van den ernst der feiten een interneering van nog wat langeren duur dan den aan haar bij uitspraak van de derde Kamer van het Tribunaal voor het Arrondissement Utrecht opgelegden interneeringstijd van 1 jaar en 2 maanden alleszins gerechtvaardigd zou zijn geweest;

O. dat het Tribunaal echter, nu beschuldigde eenmaal in vrijheid is gesteld, beschuldigde niet opnieuw wil interneeren,

temeer waar haar echtgenoot nog gevangen zit en beschuldigde thans te zorgen heeft voor haar vijfjarig zoonkje;

O. dat voormeld bewezen verklaarde op grond van den ernst der feiten en de omstandigheden, waaronder zij zijn gepleegd, mede gelet op de persoon en de persoonlijke omstandigheden van beschuldigde de aan haar bij de oorspronkelijke uitspraak opgelegde maatregelen alleszins rechtvaardigen;

O. dat het fiat-executie op de oorspronkelijke uitspraak is geweigerd omdat daarbij ten onrechte in overweging is gegeven de beschuldigde na het einde van haar interneering te doen stellen onder toezicht van de Stichting Politieke Delinquenten;

O. dat in verband met de nieuwe behandeling dezer zaak ook een ander tijdstip dient te worden vastgesteld ten aanzien van het einde van het beheer over het vermogen van beschuldigde;

Gezien de betreffende artikelen;

Uitspraak doende:

Verklaart de beschuldiging vervallen op grond van vermelde redenen, voorzover deze niet bewezen is verklaard;

Verklaart de beschuldigde schuldig aan hetgeen hierboven bewezen is verklaard;

Vernietigt de in deze zaak door de 3e Kamer van het Tribunaal voor het Arrondissement Utrecht op 26 Juni 1946 gegeven uitspraak, voorzover daarbij in overweging is gegeven de beschuldigde na het einde van haar interneering te doen stellen onder toezicht van de Stichting Politieke Delinquenten, alsmede ten aanzien van het daarbij vastgestelde tijdstip voor het einde van het beheer over het vermogen van beschuldigde;

Bevestigt genoemde uitspraak voor het overige;

Verstaat, dat het beheer over het vermogen van beschuldigde kan worden beëindigd uiterlijk drie maanden na het in kracht van gewijsde gaan dezer uitspraak.

VERBETERINGEN.

In de zesde overweging der sententie no. 735 (pag. 114 linker kolom, midden) moet worden gelezen:

O. dat deze tegemoetkoming dus alleen kan worden toegekend voor de schade, geleden door een vrijheidsbeneming ingevolge een bevel van een rechter en niet voor die, geleden door een vrijheidsbeneming ingevolge een bevel van een andere autoriteit enz.

In het vonnis no. 698 op pag. 58/59 moet worden gelezen:

in plaats van f 150.— .. f 950.—
idem f 12700.— telkens f 2700.—
idem f 12000.— .. f 2000.—

19 Maart 1947 (afl. 7)

no 725 — 774
no 765 — 775
no 787 — 776

TRIBUNALEN IN NEDERLAND

EN ANDERE NA-OORLOGSCHE RECHTSPRAAK

No. 756—765

Redactie Tribunalen in Nederland:

Mr. G. C. M. VAN NIJNATTEN en **Mr. J. J. H. VAN DER BRUG**

Hoofd van het Centraal Tribunaal Kantoor

Secretaris v. h. Tribunaal te 's-Hertogenbosch

Redactie van de na-oorlogsche Rechtspraak (Bijz. Raad
van Cassatie, Bijz. Gerechtshoven, Rechtsherstel e.a.):

Mr. J. MILDERS

Rechter Arr.-Rechtbank te Zwolle

(VERSCIJNT WOENSDAG)

3^e JAARGANG

N.V. UITGEVERS-MAATSCHAPPIJ
W. E. J. TJEENK WILLINK, ZWOLLE

No. 756.

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK 'S-GRAVENHAGE, 27 Jan. 1947. (Jhr. Mr. van Meeuwen).

Nu niet is gesteld of gebleken, dat de betaling van het honorarium aan een notaris voor het passeeren eener acte van schenking in strijd was met de desbetreffende voorschriften, ware het noch redelijk noch billijk hem thans dit bedrag te laten terugbetalen.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100) artt. 23 en vlg.).

Wolterbeek Muller/van Meurs.

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;

O. dat verzoekers stellen:

dat zij hun vermogenswaarden tijdens de bezetting hebben moeten inleveren bij de firma Lippmann, Rosenthal & Co., omdat verzoeker sub 1 Jood was; dat zij, om die goederen uit handen dezer firma te krijgen, ze vervolgens hebben geschonken aan hun niet Joodschen zoon, na daartoe toestemming te hebben verkregen van den Commissaris-Generaal van Financiën en Economische Zaken, welke toestemming werd verleend onder de voorwaarde dat de acte van schenking moest worden verleden ten overstaan van Notaris van Meurs te Rotterdam; dat deze schenking door den Raad voor het Rechtsherstel is nietig verklaard; dat de acte van schenking is verleden ten overstaan van Notaris van Meurs aan wien te dier zake een bedrag van f 1116.62 werd betaald;

O. dat verzoekers in verband hiermede verzoeken nietig te verklaren de door requestanten met gerequesteerde aangegane rechtsbetrekking en gerequesteerde te veroordeelen tot teruggave van het tengevolge daarvan aan hem betaalde bedrag van f 1116.62 althans gerequesteerde te veroordeelen om aan requestanten terug te geven de kosten aan dezen betaald terzake van deze schenking welke bij uitspraak van Uw Raad van 15 Mei 1946 werd nietig verklaard en derhalve in ieder geval aan requestanten te betalen tegen behoorlijke kwijting een bedrag van f 1116.62, vermeerderd met de rente naar 5 % 's jaars sedert den dag van indiening van dit verzoekschrift tot dien der voldoening, benevens tot betaling van de kosten van dit geding;

O. dat gerequesteerde deze vordering heeft bestreden;

O. dat noch de omstandigheid dat deze schenking door den Raad voor het Rechtsherstel is nietig verklaard, noch de omstandigheid dat verzoekers door onbehoorlijken invloed van den vijand er toe zijn gebracht om voor de schenking het ministerie van den Notaris van Meurs in te roepen, een reden vormen om de rechtsbetrekkingen die tusschen hen en dezen Notaris zijn ontstaan nietig te verklaren en

de teruggave te bevelen van het door hen aan den notaris betaalde bedrag van f 1116.62;

O. toch, dat moet worden aangenomen dat, nu het tegendeel niet blijkt of gesteld is, het door de verzoekers betaalde bedrag van f 1116.62 was het honorarium dat den Notaris van Meurs krachtens de wettelijke voorschriften toe kwam voor de werkzaamheden die hij in opdracht van de verzoekers in verband met de schenking heeft verricht, zoodat het in strijd met de redelijkheid en de billijkheid zou zijn, hem thans dit bedrag te laten terugbetalen;

Rechtdoende:

Wijst de vordering af; Veroordeelt verzoekers in de kosten tot op deze uitspraak aan de zijde van gerequesteerde begroot op f 50.

No. 757.

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK AMSTERDAM, 30 Dec. 1946.

(Mrs. Jhr. van der Does de Willebois, Dijksterhuis, Craandijk).

Goede trouw van gerequesteerde, die in de buurt van het litigieuse perceel woonde, niet aangenomen. Gerequesteerde heeft de kostbare verbouwing doen uitvoeren, daarbij het risico nemende dat de huurovereenkomst, voor hem ontijdig, zou worden beëindigd. Huurovereenkomst van verzoeker als huurster hersteld, met bevel tot ontruiming tegen gerequesteerde.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100) artt. 23 en vlg.)

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;

Gezien een op 19 October 1946 ter Griffie ingekomen verzoekschrift van 1. Simon Emmering, wonende te Amsterdam, 2. Mr. J. H. Polenaar, wonende te Amsterdam, ten deze handelend als bewindvoerder over de afwezigen Dina Emmering-Nord en Albert Emmering, beiden gewoonnd hebbende te Amsterdam, strekkende tot herleving van de huur van het winkelpand N.Z. Voorburgwal 304 te Amsterdam, bestaand hebbende tusschen de N. V. J. Emmering, Universitaire Boekhandel, Antiquariaat en Uitgeverij als huurster en de N. V. Cigarettenfabriek J. van Kerckhof als verhuurster, met nietigverklaring van de thans bestaande huur betreffende genoemd perceel, tusschen laatstgenoemde als verhuurster en gerequesteerde P. C. de Jong als huurder; enz.;

O. dat vaststaat, dat de bovengenoemde N. V. J. Emmering, van welke verzoeker sub 1 bestuurder is, in bovenbedoeld perceel een boekhandel exploiteerde, welke na het overlijden van den Directeur en eenig aandeelhouder J. Emmering door verzoeker sub 1, samen met de door verzoeker sub 2 vertegenwoordigde afwezigen, werd voortgezet, en dat deze vennootschap zich in Augustus 1941 genoodzaakt heeft gezien de

huur te beëindigen als gevolg van de door den vijand tegen Joden genomen maatregelen, zoodat het verzochte ingrijpen gegrond is op de artt. 23 j°. 25 van het Besluit E 100 en het achterwege laten daarvan, behoudens blijk van het tegendeel, onredelijk zijn zou;

O. dat gerequesteerde N. V. J. van Kerckhof de gestelde feiten als juist erkent en verklaart tegen herstel der te niet gegane huurrechten geen bezwaar te hebben;

O. dat gerequesteerde de Jong zich beroept op zijn goede trouw, daar hij niet geweten zou hebben, dat een Joodsche zaak in het door hem in November 1941 gehuurd perceel gevestigd was geweest;

dat de Raad echter de goede trouw van de Jong niet aanneemt, daar hij in de buurt van het litigieus perceel woonde en bovendien zelf zegt door voorspraak van den concierge van verhuurster het perceel te hebben gehuurd, zoodat onaannemelijk is, dat — als de Jong het niet reeds van te voren wist — hij van dien concierge niet zou hebben gehoord wie de vroegere huurder was;

dat trouwens gerequesteerde's bewering op dit punt afdoende wordt weersproken door verhuurster, die mededeelt het winkelhuis aan de Jong te hebben verhuurd onder uitdrukkelijke conditie, dat zij, met het oog op de omstandigheden waaronder de Duitschers aan de huur van Emmering een eind hadden gemaakt, te allen tijde de beschikking over het pand zou kunnen verkrijgen, weshalve zij alleen wilde toestemmen in een huur van maand tot maand;

dat de Jong zich voorts erop beroept, dat hij voor f 14000 aan het perceel heeft verbouwd om het voor bloemenwinkel geschikt te maken, doch dit beroep hem evenmin kan baten omdat hij, nu hij een kostbare verbouwing deed uitvoeren in een van maand tot maand gehuurd perceel, het risico op zich nam, dat de huur van het perceel zou worden beëindigd op een tijdstip, dat de verbouwingskosten nog niet door de behaalde winsten zouden zijn gemaakt;

dat de Jong trouwens niet beweert, dat dit laatste het geval zou zijn en integendeel uit zijn erkenning, dat hij gedurende de oorlogsjaren groote winsten met zijn bloemenhandel gemaakt heeft, af te leiden is, dat hij van de verbouwing geen financieel nadeel ondervindt, zelfs al wordt de huur thans beëindigd;

dat het tenslotte duidelijk is, dat de belangen van verzoekers boven die van gerequesteerde de Jong praevaleeren, nu verzoeker sub 1, die in 1941 zeer gedupeerd werd door het verlies van zijn zaak, thans zijn boekhandel drijft in een daarvoor minder geschikt huis, dat buiten de winkelwijk is gelegen, terwijl de Jong, wiens bloemenhandel tijdens den oorlog tot bloei is gekomen, thans behalve de bloemenzaak in het litigieus pand, nog meer bloemenwinkels te Amsterdam exploiteert, resp. daarin geïnteresseerd is;

O. dat nu derhalve de onredelijkheid van het verzochte ingrijpen niet is aangetoond, het gedaan verzoek voor toewijzing vatbaar is;

Rechtdoende:

Doet herleven de huurovereenkomst betreffende het winkelpand N. Z. Voorburgwal 304 te Amsterdam, bestaan hebbende tusschen de N. V. Cigarettenfabriek J. van Kerckhof als verhuurster en de N. V. J. Emmering, Universitaire Boekhandel, Antiquariaat en Uitgeverij als huurster;

Verklaart nietig de huurovereenkomst betreffende genoemd perceel, aangegaan tusschen bovengenoemde verhuurster en P. G. de Jong als huurder;

Beveelt gerequesteerde de Jong voornoemd perceel uiterlijk op 1 Februari 1947 te ontruimen en ter beschikking van verzoekers te stellen;

Beveelt, dat deze uitspraak zal worden ten uitvoer gelegd, desnoods met behulp van den sterken arm;

Veroordeelt gerequesteerde de Jong in de kosten van dit geding, tot aan deze uitspraak begroot aan zijde van verzoekers op f 75 en aan zijde van gerequesteerde de N. V. Cigarettenfabriek J. van Kerckhof op nihil.

No. 758.

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK UTRECHT, 13 Dec. 1946. (Mr. de Boer).

Aangifte in 1940 van vijandelijk vermogen op grond van de verordening 26/1940 kan verweerster niet worden verweten, daar destijds de bedoelingen van den vijand nog niet duidelijk waren.

Overboeking in 1942 en 1943 naar de Deutsche Revisions und Treuhand A.G. is geheel vrijwillig en zonder eenige aandrang van den vijand geschiedt.

Verweerster had op zijn minst een aanneming dienen af te wachten.

Debiteeringen van de rekening van verzoeker nietig verklaard en de rechtsbetrekkingen tusschen partijen hersteld.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100) artt. 23 en vlg.)

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;
Gezien een verzoekschrift van X, wonende te Parijs, waarbij hij verzoekt nietig te verklaren debiteeringen in dat verzoekschrift vermeld van verzoekers rekening bij de verweerster, firma Vlaer en Kol te Utrecht, en de rechtsbetrekking krachtens welke gerequest. bedragen van f 2331.72, f 219.17 en f 150 in dat verzoekschrift vermeld, aan requestrant verschuldigd was, te doen herleven, met bepaling dat de vordering welke te dezer zake is aangemeld bij den Beheerder van de Revisions- und Treuhand A.G., op gerequesteerde zal overgaan. Alles met veroordeeling van gerequesteerde in de kosten, enz.;

O. dat de volgende feiten tusschen partijen vaststaan sedert een reeks van jaren heeft tusschen partijen een rekening-courant verhouding bestaan; verweerster heeft het credit-saldo dezer rekening-courant bij de Deutsche autoriteiten als vijandelijk vermogen aangegeven en dientengevolge ging de Deutsche Revisions- und Treuhand A.G., hierna te noemen Treuhand, zich met deze vermogensbestanddeelen van verzoeker bemoeien; later in 1942 en 1943 heeft verweerster verschillende bedragen uit dit credit-saldo naar Treuhand overgeboekt en de rekening van verzoeker daarvoor gedebiteerd; op grond van deze feiten vordert verzoeker nietigverklaring van bedoelde debiteringen en herleving van de rechtsbetrekkingen, krachtens welke verweerster deze bedragen aan verzoeker schuldig was;

O. dat verzoeker ter ondersteuning zijner vordering aanvoert, dat verweerster niet ten nadeele van verzoeker de aangifte had mogen doen; dat zij evenmin de bedoelde boekingen had mogen doen;

dat, indien zij tot betaling van verzoekers credit-saldo aan Treuhand gehouden zou zijn geweest, om bijzondere redenen, liggende in de verhouding tusschen partijen van bankier tot cliënt, die betaling toch voor risico van verweerster dient te blijven;

O. dat verweerster hiertegen heeft aangevoerd, dat zij heeft gehandeld op grond van de Verordening van den Rijkscommissaris van het bezette Nederlandsche gebied, betreffende de behandeling van vijandelijk vermogen, welke verordening, als geplaatst op lijst B, behoorende bij het Besluit Bezettingsmaatregelen, tijdens de bezetting van kracht is geweest;

dat trouwens de wijze, waarop de bezetter het voor hem vijandelijk vermogen behandelde, niet in strijd met het Land Oorlog Reglement en haar aandeel in 's vijands manipulaties te dezen aanzien regelmatig was, terwijl zij niet aansprakelijk kan worden gesteld voor hetgeen Treuhand later buiten haar om met dit vermogen heeft gedaan;

dat bovendien alle banken en dergelijke financiële instellingen dezelfde gedragslijn hebben gevolgd;

O. dat allereerst moet worden nagegaan in hoeverre verweerster zich kan beroepen op hare verplichting tot nakoming van eenige Deutsche bezettingsregeling;

dat te dien aanzien verweerster een beroep doet op bovengenoemde verordening en daarin inderdaad in art. 6 de aangifteplicht duidelijk is opgelegd, hetgeen door verzoeker ook niet is betwist;

dat verzoeker wel betwist, dat krachtens artikelen 19 j° 13 van deze verordening het vermogen van verzoeker onder beheer kon worden gesteld;

dat verzoeker er terecht de aandacht op vestigt, dat deze artikelen voorkomen in de „Abschnitt”, handelende over „Verwaltung von Unternehmen” en vaststaat, dat verzoekers onderhavig vermogensbestanddeel niet tot een onderneming behoort;

dat nu wel verweerster heeft gepleit, dat in verzoekers opvatting art. 19 in het geheel

geen zin zou hebben, omdat de tot een onderneming behorende onroerende goederen en kapitaalswaarden reeds krachtens de bepalingen van de „Abschnitt” zelf onder die bepalingen vallen, maar de Raad deze opvatting niet deelt;

dat immers verweerster uit het oog verliest, dat art. 13 niet de mogelijkheid opent om beheerders te benoemen over vermogensbestanddeelen (waar over stichtingen en andere deelvermogens wordt gesproken, wordt kennelijk deze term eveneens gebruikt in den zin van de rechtspersoon of semi-rechtspersoon), maar wel over de rechts-subjecten daarvan, zoodat er daarnaast plaats is voor eene bepaling, die de mogelijkheid opent bepaalde vermogensbestanddeelen onder beheer te stellen;

dat deze opvatting, die aan de bepaling van art. 19 zin geeft, bij twijfel behoort te praevaleeren boven een uitlegging welke een uiterst gewrongen redactie zou veronderstellen en bovendien een regeling zou inhouden van een materie, welke met den titel van de „Abschnitt” waarin zij voorkomt, geen enkel verband houdt;

dat derhalve moet worden aangenomen, dat genoemd art. 19 alleen betrekking heeft op onroerende goederen en andere kapitaalswaarden, die deel uitmaken van een onderneming;

dat voor de bedoelde boekingen dus geen beroep kan worden gedaan op de bepalingen der genoemde verordening;

O. trouwens, dat, ware het anders, art. 33 van het Besluit Herstel Rechtsverkeer in het onderhavige geval nog niet van toepassing zou zijn;

dat immers dit artikel blijkens de duidelijk bewoordingen slechts betrekking heeft op een rechtshandeling, welke wordt verricht tot kwijting van een bestaande schuld, de betaling derhalve bedoeld bij art. 1418 B.W., en niet op een overboeking of remise van bedragen aan iemand, die bij de ontvangst niet als crediteur optreedt, zooals hier met Treuhand het geval was;

O. dat de vraag, welke moet worden beslist, derhalve deze is of verweerster de onderhavige vermogensbestanddeelen, steunende op artikel 6 van genoemde verordening, had mogen aangeven en of zij de onderhavige boekingen onafhankelijk van eenige regeling had mogen doen;

O. ten aanzien van de aangifte, dat daar gelaten of de plaatsing der meergemelde verordening op lijst B, behoorend bij het Besluit Bezettingsmaatregelen, inderdaad beteekeent, dat aan deze verordening tijdens de bezetting rechtskracht moet worden toegekend, zulks hoogstens moet worden opgevat in dezen zin, dat door toepassing ingetreden rechtsgevolgen door het Nederlandsche recht worden erkend, maar nimmer dat de niet-naleving daarvan onrechtmatig zou zijn;

dat immers in het oog moet worden gehouden, dat bezettingsregelingen niet van een tot wetgeving bevoegd gezag afkomstig zijn, maar berusten op de door den bezetter uitgeoefende feitelijke macht, zoodat deze regelingen geen rechtsplicht tot naleving

meebrengen;

dat het dan ook onverschillig is of de behandeling van het vijandelijk vermogen door den vijand al of niet met eenige bepaling van het Landoorlogreglement strijdt, daar het hier aankomt op de gedragingen van verweerster en niet op die van den vijand;

dat echter ter beoordeeling van de gedragingen van verweerster te dezen aanzien moet worden in aanmerking genomen, dat de verordening dateert van 6 weken na den aanvang der bezetting van een tijd dus, waarin de vermogensrechtelijke bedoeling van den vijand nog geenszins duidelijk waren, en zij de eerste op dit gebied was, terwijl de vijand in het decreet van den Führer van het Deutsche Rijk d.d. 13 Mei 1940 en in den oproep van den Rijkscommissaris van het bezette Nederlandsche gebied van 25 Mei 1940 ten aanzien van de blijvende gelding van het Nederlandsche recht, van de handhaving van den Nederlandschen rechtstaat dus, de meest geruststellende verzekeringen had gegeven;

dat daarin ook voor hen, die reeds toen niet veel waarde aan zulke verzekeringen hechten, aanleiding kon bestaan om de voorgeschreven aangifteplicht als een zuiver administratieve maatregel te beschouwen, die mede in het belang van hen zou kunnen strekken, die door de bezetting hun eigen belangen niet meer zouden kunnen waarnemen;

dat op dezen grond de Raad van oordeel is, dat verweerster er geen verwijt van kan worden gemaakt, dat zij de onderhavige vermogensbestanddeelen bij Treuhand heeft aangegeven, zoodat deze aangifte en haar gevolgen niet te haren nadeele kunnen strekken;

O. ten aanzien van de betwiste boekingen, dat deze zijn geschied geheel vrijwillig en zonder eenigen aandrang door of vanwege den vijand;

dat verweerster wel een circulaire van de Vereeniging voor den Effectenhandel heeft overgelegd, welke een brief van Treuhand aan die Vereeniging bevatte, waarin deze boeking werd bevolen, maar er geen enkele maatregel door den vijand of van zijnerwege is genomen om de naleving af te dwingen;

dat verweerster, die als bankier de belangen van haar cliënten ook tegenover den vijand had waar te nemen in 1942 en 1943, in een tijd dus, waarin de bedoelingen van den vijand ten aanzien van Nederland voor ieder, die wilde zien, duidelijk kenbaar waren, in elk geval en op zijn minst een aanmaning had dienen af te wachen;

dat hetzelfde zou gelden, indien verweerster door genoemde circulaire in den waan was gebracht, dat de bepalingen van de vijfde „Abschnitt“ van meergenoemde verordening ook op particulier vermogen toepasselijk waren;

dat hieraan niet afdoet of alle banken en dergelijke financiële instellingen dezelfde gedragslijn hebben gevolgd;

dat wel moet worden toegegeven, dat in het bijzonder met betrekking tot hetgeen

van iemand mag worden verwacht bij het verzet tegen Duitsche maatregelen de algemeene houding van de groep, waartoe men behoort, niet onverschillig is, maar daartegenover staat, dat indien werkelijk de bankwereld tijdens de bezetting een zóó slaafsche volgzaamheid aan den vijand heeft betoond als verweerster zegt — het voor den eenling in vele opzichten veel gemakkelijker kan vallen het karakter van zijn verzetshandelingen als zoodanig te camoufleren;

dat trouwens aan de bankwereld, die een groote en belangrijke verantwoordelijkheid heeft te dragen, in dit opzicht hooge eischen moet worden gesteld, die uit den aard der zaak risico's meebrengen;

O. dat verweerster verder heeft gesteld, dat de scherpe controle op haar bedrijf „ontduiking“ der vijandelijke verordeningen onmogelijk maakte en ernstige repressailles daarvan het gevolg zouden zijn geweest, die zij met het oog op haar enorme verantwoordelijkheid tegenover haar overige cliëntèle niet behoefde te dragen;

dat van het voornemen van den vijand zulke repressailles te nemen, niets is gebleken en ook in de praktijk de vijand in dergelijke gevallen niet onmiddellijk op het niet-nakomen van soortgelijke bepalingen door repressailles placht te antwoorden, zoolang zulk een niet-nakomen niet het karakter droeg van een massaal verzet;

O. dat het redelijk en billijk is, nu de onderhavige boekingen alleen zijn verricht om daarmede aan een bevel van den vijand te voldoen, hen weer ongedaan te maken.

Rechtdoende:

Doet herleven de rechtsbetrekkingen tusschen partijen, welke zijn teniet gegaan door de debiteering van verzoekers rekening bij verweerster van de volgende bedragen f 2331.72; f 219.17 en f 150.

Verklaart deze debiteeringen nietig.

Verleent aan deze beslissing terugwerken de kracht tot 19 Mei 1942 voor wat de debiteering van f 2331.72 betreft tot 10 September 1942 voor wat de debiteering van f 219.17 betreft, tot 16 November 1943 voor wat de debiteering van f 150 betreft;

Bepaalt, dat de vordering, welke verzoeker op de Deutsche Revisions und Treuhand A.G. te dezer zake mocht hebben, overgaat op verweerster.

Veroordeelt verweerster in de kosten van het geding (f 20).

No. 759.

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK 'S-GRAVENHAGE, 3 Jan. 1947. (Mrs. Haga, Zijlstra en Jhr. van Meeuwen).

Verzoekster vraagt een arrest te vernietigen, omdat dit verkeerdelijk zou zijn geweest, door raadsheeren die lid waren van de N.S.B. en overigens in octrooizaken volkomen incompetent.

Verzoekster niet ontvankelijk verklaard omdat art. 23 van K. B. E 100 geen toepassing kan vinden en evenmin art. 25 sub b.

Indien er al een rechtsbetrekking tusschen partijen zoude bestaan, dan zoude deze tot stand moeten zijn gekomen door omstandigheden welke verband houden met den oorlogstoestand. De gestelde feiten zijn daartoe onvoldoende.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100) artt. 23, 25, 38.)

N.V. Philips' Gloeilampenfabrieken, requestrante,

tegen:

W. G. Scheeres en N.V. Electro-Technische Industrie Esco Electric N.V., gerequesteerden.

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;

Wat de feiten betreft:

O. dat Philips Esco heeft gedagvaard voor de Arr.-Rechtbank te 's-Gravenhage ter zake van beweerde inbreuk op haar toekomstige octrooien, welke vordering de Rechtbank heeft toegewezen, doch dat het Hof, op het door Esco ingesteld beroep, het vonnis heeft vernietigd en de vordering heeft ontzegd met veroordeeling van Philips in de kosten van beide instantiën;

O. dat Philips nu heeft gesteld, dat het Hof bij de berechting der zaak enkele ernstige proces-rechtelijke fouten heeft gemaakt en verder onder andere het volgende heeft meegedeeld:

De Kamer, welke de zaak behandelde, bestond uit Mrs. Prof. H. A. Idema, S. A. van Lunteren en H. F. A. Völlmar, allen ofwel als leden der N.S.B., ofwel wegens hun pro-Duitsche sympathiën door den toenmaligen Secretaris-Generaal van het Departement van Justitie in de door hen bekleede functie benoemd en dus in den zin van art. 25 sub b van het Kon. Besl. E 100 vanwege den vijand met macht, i.e. rechtsmacht, bekleed.

Requestrante wenscht er met nadruk op te wijzen, dat géén der genoemde personen tevoren ook maar de geringste ervaring met octrooirecht of octrooipraktijk of met dien-aangaande gevoerde procedures had gehad. De hun als voormeld opgedragen rol om die hoogste feitelijke instantie bij de berechting eener octrooiprocedure te fungeeren ontmoette derhalve een volkomen incompetentie tot het vervullen van dien rol.

Bovendien meent requestrante, dat — al is dit onbewijsbaar — de genoemde personen uit hoofde van hun politieke opvatting gekant zijn geweest tegen requestrante als groot industrieel bedrijf, dat bovendien nog, naar algemeen bekend was, zich slecht in de door den bezetter opgelegde organisatie voegde en veel illegale arbeid deed en liet doen.

Als gevolg van beide omstandigheden of minstens van de eerste daarvan heeft de vorengenoemde procedure in appèl een hoogst abnormaal verloop gehad.

Op 17 Januari 1944 wees het Hof terzake arrest. Bij dit arrest heeft het Hof:

1e. een door Esco overgelegd partij-rapport gelijkwaardig geacht aan het vanwege de door de Rechtbank benoemde neutrale deskundigen uitgebracht rapport;

2e. een oordeel geveld, dat op zuiver technische punten geheel afweek van dat der door de Rechtbank benoemde neutrale deskundigen zonder zelfs maar de moeite te nemen door het inwinnen van een nader rapport van dezelfde of zoonoedig van andere neutrale deskundigen, dit technisch oordeel te toetsen;

3e. een motiveering gegeven, waarin een octrooirechtelijke fout van de eerste grootte beslissend is;

4e. ook overigens blijk gegeven omtrent de te berechten materie in ernstig misverstand te verkeerden.

O. dat Philips op grond van het bovenstaande den Raad heeft verzocht, de rechtsbetrekking tusschen partijen als voormeld aldus gewijzigd te willen vaststellen — voor zooveel noodig met nietigverklaring van het door het Gerechtshof te 's-Gravenhage op 17 Januari 1944 gewezen arrest —, dat zij niet wordt beheerscht door genoemd arrest, doch ten vervolge op de bestaande gedingstukken alsnog door het gezuiverd Gerechtshof te 's-Gravenhage zal worden bepaald, zulks ingeval van tegenspraak met veroordeeling van gerequesteerden in de kosten van het geding;

O. dat Esco op gronden, waarop hieronder zoo noodig zal worden teruggekomen, heeft betoogd, dat de Raad onbevoegd is, van het verzoek kennis te nemen, subsidiair, dat requestrante niet-ontvankelijk moet worden verklaard, althans hare vordering haar zal moeten worden ontzegd, kosten rechtens;

Wat het recht betreft:

O. dat het verzoek tot gewijzigde vaststelling der rechtsbetrekking tusschen partijen uitgaat van de stelling, dat thans tusschen haar een rechtsbetrekking bestaat, doch ten onrechte, daar bij het ten requeste bedoelde arrest juist is beslist, dat Esco geen inbreuk heeft gemaakt op aan Philips toekomstige octrooien en uit dien hoofde dus tusschen haar geen rechtsbetrekking bestaat;

O. dat, al zoude dit anders zijn, Philips toch niet in hare vordering zoude kunnen slagen;

O. immers, dat haar verzoek niet strekt tot (gewijzigde) vaststelling door den Raad van haar rechtsbetrekking tot Esco, doch tot de verklaring, dat de verhouding tusschen partijen niet wordt beheerscht door het aangevallen arrest, doch alsnog zal worden bepaald door een door het Gerechtshof te 's-Gravenhage opnieuw te wijzen arrest, een uitspraak, welke blijkens art. 23 van het Besluit Herstel Rechtsverkeer niet ligt op het terrein van den Raad;

O. dat ook, immer nog uitgaande van Philips' stelling, dat tusschen partijen eene rechtsbetrekking bestaat, welke haar ontstaan dankt aangenoomd arrest, van gewijzigde vaststelling daarvan toch alleen sprake zoude kunnen zijn, indien tot de tot standkoming omstandigheden hebben medegewerkt, welke verband houden met den oor-

logstoestand en de in dit verband in het request vermelde feiten en veronderstellingen daartoe niet voldoende zijn;

O. dat Philips blijkens het request een beroep wil doen op art. 25 sub b van genoemd Besluit, doch daarbij over het hoofd ziet, dat daar sprake is van het geval, dat een of meer der door de rechtsbetrekking gebonden partijen tot de daarbedoelde handelingen is of zijn gebracht door dwang, bedreiging of onbehoorlijken invloed van door den vijand met macht bekleede personen en niet, dat die personen zelve eenzijdig die betrekkingen in het leven roepen, zooals volgens requestrante's stellingen hier zou zijn geschied, zoodat genoemd artikel de requestrante geen baat kan brengen;

O. dat hetzelfde het geval is met art. 25 van het Besluit;

O. toch, dat, zelfs al zoude mogelijk zijn dit art. in een geval als het onderhavige te hulp te roepen, daartoe zeker niet voldoende is, dat over de zaak oordeelende rechters, als zoovele anderen, gedurende den oorlog zijn benoemd, noch zelfs, dat zij politiek onbetrouwbaar waren, of juridisch of technisch onjuiste uitspraken hebben gegeven, doch vast zoude moeten staan, dat zij te kwader trouw onjuiste vonnissen hebben gewezen op gronden welke, kortelijks uitgedrukt, verband hielden met den oorlogstoestand;

O. dat nu dit niet is gesteld, noch gebleken, requestrante ook op dezen grond niet-ontvankelijk zoude moeten worden verklaard;

Beschikkende:

Verklaart requestrante niet-ontvankelijk in haar verzoek;

Veroordeelt haar in de kosten, tot op deze uitspraak aan zijde gerequestreerden begroot op f 125.

No. 760.

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK ARNHEM, 28 Jan. 1947. (Mrs. Suringar, Maassen, Rink).

De overeenkomst betreffende octrooien en werkwijzen onder dwang van den vijand tusschen partijen tot stand gekomen, vernietigd.

De beslissing over de vordering, dat verzoekster gerechtigd zal zijn de octrooien en werkwijzen van gerequestreerde, zonder eenige vergoeding, te mogen toepassen onbepaald aangehouden, omdat bij algemeene regeling kosteloos gebruik misschien zal worden toegestaan.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100) artt. 23 en vlg.)

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;

Gezien een verzoekschrift dd. 20 October 1945, waarbij de Algemeene Kunstzijde Unie N.V., hierna ook te noemen de Aku, zich tot den Raad heeft gewend;

O. dat de Aku in haar verzoekschrift, in

het kort weergegeven, heeft gesteld dat zij op 9 April 1941 een overeenkomst heeft aangegaan met de Phrix-Gesellschaft m.b. H. te Hamburg, hierna ook te noemen Phrix, in groote trekken hierop neerkomende, dat Phrix de Aku zou bijstaan bij het ontwerpen, bouwen en in bedrijf stellen van een door de Aku in bedrijf te nemen stroocellulosefabriek en Phrix voorts haar octrooien en werkwijzen aan de Aku in dier voege ter beschikking zou stellen, dat Aku naar het Phrix-procedé mocht werken, terwijl Phrix bovendien enkele garanties gaf betreffende kwaliteit en kwantiteit van de te vervaardigen stroocellulose; dat de Aku als tegenprestatie een bedrag van RM. 500,000 zou moeten betalen en wel RM. 100,000 bij het afsluiten der overeenkomst, RM. 100,000 bij het in bedrijf stellen der fabriek en RM. 300,000 zoodra Phrix aan al haar verplichtingen zou hebben voldaan, terwijl bij uitbreiding van de productie nog verdere bedragen aan Phrix betaald zouden worden;

dat Phrix inderdaad plannen en teekeningen heeft geleverd en eenige hulp verleend, maar bij lange na niet al haar verplichtingen is nagekomen en de Aku den eersten termijn van RM. 100,000 heeft betaald en ook overigens aan haar verplichtingen heeft voldaan;

dat de Aku tot het sluiten van die overeenkomst is gebracht door onbehoorlijken invloed van of vanwege den vijand, waarbij de Duitse minister Fischböck zoover ging, dat hij practisch het afsluiten der overeenkomst gelastte, waaraan de Aku wel toe moest geven, aangezien bij weigering de sluiting van haar bedrijf met de deportatie der arbeiders verwacht kon worden; dat de Aku echter de overeenkomst niet gewenscht heeft en haar nooit zou hebben aangegaan zonder gemelden druk;

dat de technische hulp, de octrooien enz. welke Phrix ter beschikking stelde, voor Aku niet veel beteekenis hebben, doch zij om moeilijkheden in de toekomst te vermijden, nu immers niet van haar verlangd kan worden dat zij haar geheele werkwijze zou veranderen wegens de mogelijkheid dat zij in botsing zou komen met werkwijzen van Phrix, verzoekt in de beslissing een bepaling op te nemen, als hieronder sub b geformuleerd;

dat zij bereid is de reeds door haar betaalde RM. 100,000 als vergoeding voor de verleende hulp en voor het gebruik der octrooien te beschouwen;

verzoekende de Aku mitsdien

a. nietig te verklaren de overeenkomst op 9 April 1941 tusschen Aku en Phrix gesloten, zulks met dien verstande, dat Aku niet zal kunnen terugvorderen de door haar aan Phrix betaalde RM. 100,000 en dat Phrix niet zal kunnen vorderen vergoeding van de door haar aan Aku te dezer zake bewezen diensten;

b. te bepalen, dat Aku gerechtigd is, de werkwijzen en inrichtingen, welke haar tengevolge der overeenkomst door Phrix zijn medegedeeld of aanbevolen, toe te pas-

sen, zonder daarvoor eenige vergoeding verschuldigd te zijn;

O. dat het Nederlandsche Beheersinstituut, onder mededeeling van het advies, uitgebracht door de Stichting Beheer Vijandelijke Octrooien en Marken, met het beheer over het vermogen van Phrix, voorzoover uit octrooien e.d. bestaande belast, op het verzoekschrift heeft geantwoord en vervolgens nog herhaaldelijk schriftelijk van gedachten is gewisseld tusschen Prof. Mr. P. W. Kamphuisen, gemachtigde van verzoekster en het Beheersinstituut, dat daarbij weder adviezen van gemelde Stichting heeft overgelegd, vereenigende het Beheersinstituut zich telkenmale met deze adviezen, op welk een en ander hierna voorzooveel noodig zal worden teruggekomen;

In rechte:

O. dat het Beheersinstituut verklaard heeft de stellingen van het verzoekschrift bij gebrek aan wetenschap dienaangaande niet te kunnen erkennen, doch zich ten aanzien daarvan aan het oordeel van den Raad te refereeren, onder welke omstandigheden het door verzoekster feitelijk medegedeelde als vaststaande kan worden aangenomen;

O. dat deze posita, gelet op de artt. 23 e.v. van het Besluit Herstel Rechtsverkeer de vordering tot nietigverklaring der genoemde overeenkomst wettigen, hetgeen door verweerster trouwens niet bestreden wordt;

O. dat ook geen bezwaar gemaakt is tegen de voorwaarde, dat Aku niet zal kunnen terugvorderen de door haar aan Phrix betaalde RM. 100.000 en dat Phrix niet zal kunnen vorderen vergoeding van de door haar aan Aku te dezer zake bewezen diensten, welke voorwaarde aan den Raad bilijk is voorgekomen;

O. dat ten aanzien van het petitum sub b het Beheersinstituut (volgende het advies der Stichting) er bezwaar tegen gemaakt heeft dat de Aku na nietigverklaring der overeenkomst het recht zou hebben zonder vergoeding de werkwijzen en inrichtingen, haar door Phrix medegedeeld of aanbevoelen, toe te passen, waarna de Aku heeft medegedeeld, dat zij op het oogeblijk geen octrooien of werkwijzen van Phrix gebruikt, doch er één octrooi is, dat zij in de toekomst mogelijkerwijze wel zou wenschen toe te passen, namelijk het Nederlandsche Octrooi 57.706, dat naar haar meening onder de tusschen haar en Phrix gesloten contracten valt, waarvoor zij, in geval zij van dit octrooi gebruik wenscht te maken, in beginsel een, door haar genoemde, vergoeding wil betalen;

O. dat verzoekster op grond daarvan heeft verzocht de vordering sub a toe te wijzen en de beslissing omtrent de vordering sub b aan te houden, zijnde het volgens haar hoogstwaarschijnlijk, dat in de toekomst de vordering sub b zal kunnen worden ingetrokken, tegen welke gedeeltelijke aanhouding van het verzoek het Beheersinstituut zich niet heeft verzet, het

door de Aku genoemde bedrag der eventueel te betalen vergoeding overigens niet als juist erkennende;

O. omtrent het een en ander, dat ook naar het oordeel van den Raad, na nietigverklaring der overeenkomst, voor het gebruik maken van werkwijzen en inrichtingen, door Phrix medegedeeld of aanbevoelen, vergoeding zal behooren betaald te worden, tenzij bij een algemeene regeling kosteloos gebruik zou worden toegestaan, waarop de Aku in haar uiteenzetting heeft gedoeld;

O. dat, waar het onzeker is, of de Aku van bedoelde werkwijze, octrooien of inrichtingen gebruik zal maken, aanleiding bestaat over de vordering sub b thans nog niet te beslissen;

O. dat de omstandigheden van het geding aanleiding geven, de thans gevallen kosten te compenseeren in voege als hierna te vermelden;

Rechtdoende:

Verklaart nietig de overeenkomst op 9 April 1941 tusschen Aku en Phrix gesloten, zulks met dien verstande, dat Aku niet zal kunnen terugvorderen de door haar aan Phrix betaalde RM. 100.000 en dat Phrix niet zal kunnen vorderen vergoeding voor de door haar aan Aku te dezer zake bezwezen diensten;

Houdt de beslissing over de vordering sub b aan en verstaat dat Aku zich ter afdoening van die vordering desgewenscht wederom tot den Raad voor het Rechtsherstel, Afdeling Rechtspraak, zal kunnen wenden;

Compenseert de tot deze uitspraak gevallen kosten in dier voege, dat iedere partij haar eigen kosten draagt.

No. 761.

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK AMSTERDAM, 9 Dec. 1946.
(Mrs. Jhr. van der Does de Willebois, Dijksterhuis, Baron van der Feltz).

Aan verzoekster (Coöp. Inkoop Vereeniging) was tijdens de bezetting door interventie van den vijand gerequesteerde als lid opgedrongen.

Lidmaatschap nietig verklaard, alsmede de overeenkomst uit dit lidmaatschap voortvloeiende, betreffende gerequesteerdes aandeel in den import van verzoekster.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100) art. 23 en vlg.).

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;

Gezien de stukken, waaronder een verzoekschrift van de Coöperatieve Inkoopvereeniging van Nederlandsche Importeurs van Heipelen „Heipaci” G.A., gevestigd te Amsterdam, gemachtigde Mr. H. C. Dietz, d.d. 5 Augustus 1946, waarbij deze requestrante verzoekt de nietigverklaring van het lidmaatschap van (het filiaal van) de firma

Mayer Laiblin & Co. te Wiesbaden, alsmede van de met deze vennootschap gesloten overeenkomst, betreffende haar aandeel in die import, met bepaling, dat de winstaandeelen, waarvoor deze vennootschap is gecrediteerd, aan requestrante in eigendom zullen verblijven, en waaronder voorts een verweerschrift van het Nederlandsche Beheersinstituut, als vertegenwoordigende meergemelde vennootschap dd. 30 October 1946, houdende referentie aan het oordeel van den Raad;

O. dat uit de producties bij voormeld verzoekschrift blijkt, dat Duitse instanties bemoeienis hebben gehad met de toetreding van meergemelde vennootschap tot de requestreernde coöperatieve vereeniging;

O. dat, mede gelet op het niet-betwist zijn der bij het request gestelde feiten, de Raad, op grond van de tijdens de vijandelijke bezetting algemeen opgedane ervaringen, het alleszins aannemelijk acht, dat voormelde Duitse instanties hun bemoeienis kracht hebben bijgezet door ernstige dreigementen en dat het Bestuur van requestrante, zonder deze krachtdadige interventie van den vijand, meergemelde vennootschap niet voetstoots tot het lidmaatschap zou hebben toegelaten en de voormelde overeenkomst niet zou hebben aangegaan;

O. dat de Raad derhalve als bewezen aanneemt, dat toetreding en overeenkomst onder dwang of onbehoorlijken invloed van den vijand tot stand gekomen en dus niet-ingrijpen in de daaruit ontstane rechtsbetrekkingen onredelijk zoude zijn;

O. dat, nu door het Beheersinstituut verweer niet is gevoerd, compensatie van kosten dient plaats te vinden;

Rechtdoende:

Verklaart nietig het lidmaatschap van (het filiaal van) de firma Mayer Laiblin & Co. in de requestreernde coöperatieve vereeniging, alsmede de overeenkomst tusschen requestrante en evengemelde vennootschap t.a.v. het aandeel in den import van requestrante, met bepaling, dat de winstaandeelen, waarvoor op grond van genoemde rechtsbetrekkingen (het filiaal van) de firma Mayer Laiblin & Co. in de boeken van requestrante is gecrediteerd, aan requestrante in eigendom zullen verblijven;

Compenseert de kosten in dier voege, dat iedere partij haar eigen kosten drage.

No. 762.

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK 'S-GRAVENHAGE, 30 Jan. 1947. (Mr. Wery).

Een inschrijving in het Grootboek van de wederopbouw, is een effect zooals bedoeld in art. 39 van het Besluit E 100.

No. 763.

BIJZONDER GERECHTSHOF ARNHEM, 10 Dec. 1946. (Mr. v. d. Kun, Mr. Wilkens, Jhr. Mr. C. M. O. v. Nispen tot Sevenaer, Kol. de Brauw, Luit.-Kol. v. Beek).

Zaak Heinemann: 2 × moord, 12 × uittokking tot moord, 1 × poging tot moord (o. a. neerschieten v. Eng. officieren resp. Ned. burgers). Volstreckte aanspraak van niet aan de krijgsverrichtingen deelnemende burgers op onverletheid van lijf en leden en op de eerbiediging hunner religieuze overtuiging (tenzij de veiligheid v. d. bezetter en zijn leger bedreigd wordt). Ontoelaatbaarheid zonder vorm van proces neer te schieten wegeraars om mede te werken aan een door den bezetter ontworpen verdedigingslinie, zelfs indien zulks niet zou strijden (vgl. Oppenheim-Lauterpacht) met art. 23 Landoorlogreglement. Redelijkheid steeds vereischt tusschen de door den bezetter te bestraffen daad en diens repressie. Afwijzing der leer: „Befehl ist Befehl”, ook volgens Agreement v. Washington v. 1922. Verwerping van beroep op noodweer (criflike toestand voor den bezetter in Maart 1945). Afwijzing van volkomen arbitrair optreden van militaire of politie-autoriteiten, niettegenstaande de z.g. loi martiale, of den z.g. totalen oorlog. Volkomen negatie van de Haagsche Conventie en van de regels en beginselen v. h. ongeschreven volkenrecht, door den Duitschen bezetter; diens plicht de non-combattanten te eerbiedigen. Zeer ernstige inbreuk op de Nederl. wet en op de internationale wet en de oorlogsgebruiken, geldende tusschen „beschaaftde” landen (art. 30 Landoorlogreglement). Afwijzing van represailles tegen gijzelaars (Declaratie van St. James Palace in Jan. 1942). Doodstraf.

(Grondwet artt. 58—60; Sr. art. 289.)

Procureur-Fiscaal Bijzonder Gerechtshof Arnhem tegen Ludwig Heinemann, geboren 3 Januari 1911, gewezen Untersturmführer der S.S., wonende te Neuss, thans in bewaring in de Strafgewangenis te Arnhem, verdachte.

Het Bijzonder Gerechtshof, enz.;

Gehoord verdachte, bijgestaan door Mr. A. C. Henkemans, adv. te Apeldoorn, enz.;

O. dat de in vorenstaande bewijsmiddelen voorkomende feiten en omstandigheden opleveren evenzoo vele redengevende feiten en omstandigheden, op grond waarvan het Bijzonder Gerechtshof bewezen acht en de overtuiging heeft verkregen, dat verdachte het hem sub I ten laste gelegde, sub II primair ten laste gelegde, sub III primair ten laste gelegde, sub IV primair ten laste gelegde, sub V subsidiair ten laste gelegde en sub VI primair ten laste gelegde heeft begaan, met dien verstande, dat hij:

1. te Vorden in de maand October 1944, terwijl Nederland toen met Duitschland in oorlog was, behoorende tot den Duitschen

„Sicherheitsdienst” ter uitvoering van zijn tevoren beraamd plan, opzettelijk na kalm beraad en rustig overleg een Engelsch militair genaamd Lt. Machiel Gambier of Lt. Raymond Bussell van het leven heeft beroofd, door met een met scherp geladen vuurwapen op korten afstand een of meer malen te schieten op evenbedoeld persoon en hem doodelijk te verwonden, tengevolge waarvan hij, terstond of kort daarna is overleden;

2. te Vorden in de maand October 1944, terwijl Nederland toen met Duitschland in oorlog was, behoorende tot den Duitschen „Sicherheitsdienst”, opzettelijk door misbruik van gezag, namelijk door na te noemen persoon daartoe opzettelijk last te geven — te weten door het geven van bevelen: „Pak je machinegeweer, die menschen worden „umgeleg” en „Loos-Feuer” — heeft uitgelokt dat de onder zijn — verdachte's -- bevelen staande K. J. Roters op plaats en tijd als gemeld opzettelijk na kalm beraad en rustig overleg Lt. Machiel Gambier of Lt. Raymond Bussell, van het leven heeft beroofd door met een met scherp geladen vuurwapen op korten afstand een of meer malen te schieten op evenbedoeld persoon en hem doodelijk te verwonden, tengevolge waarvan hij terstond of kort daarna is overleden;

3. te Zutphen, ter plaatse genaamd de IJsselkade op 31 Maart 1945, terwijl Nederland toen met Duitschland in oorlog was, behoorende tot den Duitschen „Sicherheitsdienst” tesamen en in vereeniging met A. H. Wiebe, Arie Bakkenes, K. J. Roters en Martinus Johannes van Zanten, ter uitvoering van zijn tevoren beraamd plan opzettelijk na kalm beraad en rustig overleg een viertal, in ieder geval een of meer personen van het leven heeft beroofd, door met een met scherp geladen automatisch vuurwapen op korten afstand te schieten op evenbedoelde personen en hen doodelijk te verwonden, en hen vervolgens vanaf de IJsselkade in de rivier de IJssel te werpen, tengevolge van welke handelingen zij terstond of kort daarna zijn overleden;

4. te Zutphen ter plaatse genaamd de IJsselkade op 31 Maart 1945, terwijl Nederland toen met Duitschland in oorlog was, behoorende tot den Duitschen „Sicherheitsdienst”, opzettelijk door misbruik van gezag namelijk door na te noemen personen daartoe opzettelijk last te geven — te weten door het luide geven van de bevelen „Feuer”, — heeft uitgelokt dat de onder zijn — verdachte's — bevelen staande A. H. Wiebe, Arie Bakkenes, K. J. Roters en M. J. van Zanten op plaats en tijd als gemeld tesamen en in vereeniging, opzettelijk na kalm beraad en rustig overleg Hendrik Hein Lier, David Johan Sonnenberg, Hendrik J. Lammerts, Albertus Gerritsen, T. W. L. baron van Heemstra, Adrianus Cornelis Oskam, Herman Jozef Boxtart, Gijsbert van Oostveen en Gerardus Hartogh, van het leven hebben beroofd door met scherp geladen automatisch vuurwapen (en) op korten afstand te schieten op even-

bedoelde personen en hen doodelijk te verwonden en hen vervolgens vanaf de IJsselkade in de rivier de IJssel te werpen, tengevolge van welke handelingen zij, terstond of kort daarna zijn overleden;

5. te Wolfheze, in of omstreeks de maand September 1944, terwijl Nederland toen met Duitschland in oorlog was, behoorende tot den Duitschen „Sicherheitsdienst” ter uitvoering van zijn voornemen om opzettelijk en met voorbedachten rade Johan Bosman van het leven te berooven opzettelijk met een met scherp geladen vuurwapen op korten afstand repeteevuur heeft afgegeven op evenbedoelden persoon, zijnde de uitvoering van het voorgenomen misdrijf alleen niet voltooid tengevolge van de van zijn — verdachte's — wil onafhankelijke omstandigheid, dat Bosman dien naar de evenomschreven handelingen van hem, verdachte, nog teekenen van leven vertoonde door een van zijn — verdachte's — handlangers door een schot uit een met scherp geladen vuurwapen is afgemaakt;

6. te Vorden in of omstreeks de maand September 1944 terwijl Nederland toen met Duitschland in oorlog was, behoorende tot den Duitschen „Sicherheitsdienst”, opzettelijk door misbruik van gezag namelijk door na te noemen personen daartoe opzettelijk last te geven, heeft uitgelokt dat de aan hem ondergeschikte F. Langkamp op plaats en tijd als gemeld opzettelijk na kalm beraad en rustig overleg E. Luijmes, A. Bos en A. Remeijer van het leven heeft beroofd door een met scherp geladen vuurwapen op korten afstand een of meer malen te schieten op het hoofd van evenbedoelde personen en hen doodelijk te verwonden, tengevolge waarvan zij terstond of kort daarna zijn overleden;

O. dat het Bijzonder Gerechtshof niet bewezen acht hetgeen aan verdachte sub I, sub II primair, sub III primair, sub IV primair, sub VI primair meer of anders is ten laste gelegd en sub V primair en subsidiair meer of anders is ten laste gelegd dan hierboven is bewezen verklaard;

O. dat het aldus bewezene oplevert de misdrijven van

I. „moord” voorzien en strafbaar gesteld bij art. 289 Sr.;

II. „uitlokking tot moord” voorzien en strafbaar gesteld bij art. 289 j°. art. 47, 2e Sr.;

III. „moord” voorzien en strafbaar gesteld bij art. 289 Sr.;

IV. „uitlokking tot moord” achtmaal gepleegd, voorzien en strafbaar gesteld bij art. 289 j°. artt. 47, 2e en 57 Sr.;

V. „poging tot moord” voorzien en strafbaar gesteld bij art. 289 j°. art. 45, Sr.;

VI. „uitlokking tot moord” driemaal gepleegd, voorzien en strafbaar gesteld bij art. 289 j°. artt. 47, 2e en 57 Sr.;

O. ten aanzien van de strafbaarheid van verdachte: dat verdachte ter zijner verdediging naar voren heeft gebracht, dat hij, toen hij de hiervoor als bewezen aangenomen feiten volbracht, gebleven is binnen de grenzen van zijne bevoegdheid, immers

naar het oorlogsrecht volkomen geoorloofde feiten heeft begaan, doch ten onrechte;

O. immers ten aanzien van het sub 1 ten laste gelegde, verdachte er zich op beroepen heeft, dat hij onkundig zoude geweest zijn van het feit, dat de beide neergeschoten personen officieren van het Engelsche leger waren en hij hen als vermoedelijke spionnen mocht doodschieten, doch het Bijzonder Gerechtshof dit verweer verwerpt;

O. dat immers het tegendeel blijkt uit de verklaringen der getuigen, met name uit die van de getuigen Wiebe en ten Braake tegenover wien verdachte met evenveel woorden heeft erkend, te hebben geweten, dat het officieren betrof; terwijl getuige Denner heeft verklaard aan verdachte te hebben medegedeeld dat de gevangen genomen personen Engelsche Officieren waren;

O. daarenboven, dat verdachte's houding volkomen in strijd is met deze bewering; dat het immers geen zin had bevel te geven ieder spoor der dooden weg te wischen, indien hier sprake was geweest van geheel geoorloofde handelingen;

O. dat het zonder vorm van proces neerschieten van onschuldige burgers niet minder laakbaar is te achten; dat immers volgens de oorlogszeden, geldend tusschen beschaafde naties en met evenveel woorden bevestigd door de 4e Haagsche Conventie van 1899, nader bevestigd bij die van 1907, met name door het daarmede verbonden Landoorlogreglement, die niet aan de krijgsverrichtingen deelnemende burgers absolute aanspraak hebben op onverletheid van lijf en leden en op de eerbiediging hunner religieuze overtuiging;

dat zulks slechts dan uitzondering lijdt, indien de burger van het bezette gebied zich schuldig maakt aan daden, die de veiligheid van den bezetter en zijn leger in gevaar dreigen te brengen, hetzij door openlijke daden van geweld, hetzij door bedekte daden als daar zijn, daden van sabotage;

dat dan ook het enkel houden van een aan den bezetter onwelgevallige religieuze overtuiging, die zich niet in voor den bezetter gevaarlijke daden manifesteert nimmer zulk een repressie als die welke den verdachte is ten laste gelegd en hiervoor bewezen verklaard, vermag te rechtvaardigen;

dat evenzeer het neerschieten van een overigens volkomen vreedzaam burger enkel op grond van het feit, dat hij zich tracht te onttrekken aan de hem door den bezetter opgelegde verplichting om te werken aan den aanleg van een door den bezetter ontworpen verdedigingslinie ten eenenmale, ook volkerenrechtelijk, ontoelaatbaar is te achten;

dat immers, zelfs indien men zoude willen onderschrijven, dat de bezetter niet handelt in strijd met de voorschriften der genoemde Haagsche Conventie, neergelegd, in art. 23h van het L.O.R. — eene opvatting verdedigd door de Engelsche auteurs Oppenheim-Lauterpacht — wanneer hij burgers van het geoccupeerd gebied ver-

plicht mede te werken aan den aanleg van loopgraven enz., dat het hem dan toch nimmer vrij staat dengene, die zich aan dergelijke, hem vanwege de bezettende macht opgelegde, verplichting tracht te onttrekken zonder vorm van proces neer te schieten;

dat immers iedere evenredigheid tusschen de gepleegde repressie en de te bestraffen daad ontbreekt, welke evenredigheid een eisch is van redelijkheid en dan ook uitdrukkelijk door de auteurs op volkerenrechtelijk gebied zoowel ten aanzien van de represailles als van de toepassing der z.g.n. loi martiale wordt geëischt;

O. daarenboven dat het standrechtelijk neerschieten van personen als de zoojuist genoemden, niet alleen inhumaan is, doch bovendien onredelijk, daar het zelfs ter bereiking van het door verdachte en zijn Dienststelle beoogde doel ondeugdelijk is, daar er van dusdanige stille moorden bij gemis aan ruchtbaarheid geen doelmatige afschrikwekkende werking kan uitgaan;

O. dat verdachte nog naar voren heeft gebracht het in den strijd op leven en dood tusschen het Deutsche Rijk en zijn tegenstanders, tot uitdrukking komende in den totalen oorlog, de bezetter geen enkele daad van tegenstand vermocht te dulden en mitsdien gedwongen was met de uiterste gestrengheid op te treden tegen de plegers daarvan; dat verdachte zich daarbij beroept op een door den Befehlshaber, der Sicherheitspolizei und des S.D. für die besetzten Niederländischen Gebiete voor de laatste oorlogsmaanden gegeven algemeen bevel, inhoudende, dat personen waarvan bewezen was, dat zij z.g.n. Terroristen waren, indien plaatselijke gevechten begonnen waren, standrechtelijk moesten of konden worden doodgeschoten;

O. dat dit beroep den verdachte in de gevallen van den te Wolfheze neergeschoten wielrijder en in het geval der neergeschoten „getuigen van Jehova” daarom reeds niet kan baten, omdat er in beide gevallen kennelijk geen sprake is geweest van begonnen gevechtshandelingen;

O. daarenboven, dat zulks naar het oordeel van het Bijzonder Gerechtshof geheel in het midden kan worden gelaten, daar het Hof met beslistheid ieder beroep ter zake op een gegeven bevel of op een hogere autoriteit verwerpt, gelijk het de Duitse leer van „Befehl ist Befehl” en van goedkeuring door een meerdere als verontschuldigungsgrond, voor welkdanig optreden ook, afwijst; dat immers zulk een beroep noch naar Nederlandsch recht, noch naar regels van volkerenrecht opgaat, daar, waar het gaat om de uitvoering van een tegen alle menselijkheid en redelijkheid ingaande instructie of beweerdelijke vrijbrief tot vorenbedoeld barbaarsch handelen, als hoedanig het Bijzonder Gerechtshof de hiervoor genoemde instructie van den S.D. Befehlshaber beschouwt, tenminste in de door den verdachte daaraan gegeven interpretatie;

dat die opvatting tegenwoordig algemeen

is aanvaard in alle landen, ook vóór het proces te Neurenberg, zoodat de Procureur-Fiscaal in zijn requisitoir er op heeft kunnen wijzen dat niet alleen de Angel-Saksische landen bij hun agreement van Washington van 1922 „plea of superior order” als rechtvaardigingsgrond voor het volbrengen van een kennelijk volkerenrechtelijk ontoelaatbare daad hebben verworpen, doch dat zelfs het Deutsche Reichsgericht in zijn arrest inzake van Ditmar een zelfde opvatting heeft gehuldigd;

O. nu dat het zonder behoorlijke berechting neerschieten of z.g.n. laten terechtstellen van gevangenen door het vervolgend orgaan, vooral na een z.g. (verscherpt verhoor) onredelijk en barbaarsch is, daar daarbij iedere waarborg van objectieve beoordeeling en veroordeeling ontbreekt;

O. dat voorzoover verdachte bedoelt een beroep te doen op noodweer ten aanzien van de door hem standrechtelijk gefusilleerde, met name ten aanzien van de op 31 Maart 1945 te Zutphen neergeschoten burgers, het Hof dit verwerpt;

O. toch dat zelfs, indien men zoude aannemen, dat de Deutsche bezettende macht, aan wien alles er aan gelegen moest zijn, dat geen ondergrondse werkers van formaat door de zegevierende legers zouden worden bevrijd het recht mocht hebben om in geval van plotselinge en onverwachte nadering des vijands de door hem als terroristen beschouwde personen standrechtelijk te fusillieren, zulks nog niet medebrengt, dat hij in casu daartoe gerechtigd was, daar hij, de nadering der geallieerde legers kennende voorzien, de door hem als gevaarlijk beschouwde gevangenen tijdig naar elders had kunnen evacueeren;

O. daarenboven, dat naar het Hof uit eigen wetenschap bekend is op 31 Maart 1945 de Engelsche legers nog niet zoo nabij Zutphen waren genaderd, dat een evacuatie van de gevangenen tot de onmogelijkheden behoorde;

O. ten aanzien van het recht van den bezetter om repressieve maatregelen te nemen, de verdachte klaarblijkelijk dus voorbijziet, dat, gelijk bereids opgemerkt, de bezetter wel het recht heeft om daden van verzet, in welken vorm dan ook, neer te slaan, indien de veiligheid van zijn leger, daardoor gevaar mocht lijden, doch nimmer volgens de internationale wetten van den oorlog gerechtigd kan wezen anders dan volgens geordende procedure tegen de bedrivers ervan op te treden; dat immers de z.g.n. loi martiale of martial law nimmer kan medebrengen een volkomen arbitrair optreden van militaire of politieautoriteiten;

O. dat het feit, dat de oorlog z.g.n. totaal was hieraan niets verandert, daar dit feit slechts beteekent dat het geheele volk in al zijn geledingen in de oorlogsmachine is betrokken, en niet wil zeggen, dat de wetten van den oorlog hebben opgehouden te gelden;

O. voorts, dat de volslagen negatie van de zijde der Deutsche bezettende macht van

de voorschriften der Haagsche Conventie en van de regels en beginselen van het ongeschreven volkerenrecht, een negatie zoo ver gaande dat daarbij alle wetten van menselijkheid en redelijkheid met voeten werden getreden, in de bezette Nederlandsche gemeenschap een gerechtvaardigde geest van verzet heeft opgeroepen, en, moest oproepen;

O. nu, dat een bezetter, gelijk de Deutsche in den afgelopen oorlog, die door zijn houding het de bezette gemeenschap onmogelijk heeft gemaakt zich vreedzaam neer te leggen bij het feit der bezetting, ipso facto het recht verliest rigoreus op te treden tegen den burger van het bezette gebied, die openlijk of bedekt zich verzet gelijk dit zijn recht zoude zijn geweest, in geval hij zich strikt gehouden zoude hebben aan de regels van het volkerenrecht betreffende de verhouding occupant-geoccupeerd territorium;

O. immers dat al moge de burger van het bezette gebied zech eigenlijke rechtsplicht hebben om zich vreedzaam te houden tegenover den occupant deze houding toch als een absolute voorwaarde is te beschouwen om van den occupant de eerbiediging der burgerbevolking als non-combattant te kunnen eischen, waartegenover echter evenzeer als even absolute voorwaarde staat, dat de occupant, die wenscht dat de bevolking zich niet tegen hem zal verzetten, zich strikt houdt aan de voorschriften van de Haagsche Conventie en het ongeschreven oorlogsrecht, bij gebreke waarvan zijn volkerenrechtelijk toegekende aanspraak op repressief optreden is komen te vervallen, naar de meening van het Bijzonder Gerechtshof;

O. ten aanzien van de aan verdachte op te leggen straf: dat de aan verdachte ten laste gelegde en hiervoor bewezen verklaarde feiten alle zeer ernstige vergrijpen vormen tegen de Nederlandsche wet en tegen de internationale wetten en de oorlogsgebruiken, geldende tusschen beschaafde landen; dat met name het zonder vorm van proces neerschieten van krijgsgevangenen moet worden beschouwd als een hoogst ernstig vergrijp, dat slechts met de zwaarste straf kan worden vergolden; dat immers de krijgsgevangenen en bij de Haagsche Conventie van 1899 nader bevestigd bij die van 1907 en bij de Geneefsche van 27 Juli 1929 onder bijzondere bescherming zijn gesteld, zóó dat, naast het voorschrift, dat zij met menselijkheid moeten worden behandeld, nog wordt bepaald, dat iedere inbreuk op de hun volkerenrechtelijk toekomende behandeling zelfs op grond van overigens gerechtvaardigde represailles tegen personen, nimmer geoorloofd is;

dat dus het neerschieten van krijgsgevangenen, waarvan niet is vastgesteld, dat zij zich schuldig hebben gemaakt aan overtreding der oorlogswetten en gebruiken, absoluut ontoelaatbaar is te achten, daargelaten, dat zij in zoodanig geval aanspraak hebben op een regelmatige berechting door een militaire Rechtbank, waarvan in casu

zelfs schijn noch schaduw bestond;

dat deze laatste eisch des te meer klemmt, waar art. 30 van het met op de Haagsche Conventie voornoemd verbonden Land-Oorlog-Reglement (L.O.R.) zelfs verbiedt één op heeterdaad betrapte spion zonder „jugement préalable” ter dood te brengen; dat hiervoor ten aanzien van de andere feiten reeds is overwogen, dat zij strijden met ieder beginsel van menselijkheid en met de regels van het volkerenrecht;

O. dat de Procureur-Fiscaal nog al in-formandum heeft overgelegd een dossier betreffende het door verdachte te Gorssel op 24 Sept. 1944 doen fusilleeren van een tiental gijzelaars, welk feit door verdachte is erkend;

O. dat het ter dood brengen van gijzelaars niet minder dan de hiervoor genoemde feiten een volslagen miskening beduidt van de wetten van den oorlog en der menselijkheid;

O. immers dat volgens het volkerenrecht de bezetter alleen tegen ongeoorloofde daden vanwege de vijandelijke tegenpartij repressaille maatregelen vermag te nemen en dan onder zeer bijzondere omstandigheden zoogenaamde prevetieve repressailles, d.w.z. repressailles, waarbij personen worden blootgesteld aan de gevolgen van dergelijke naar het oorlogsrecht niet toegelaten daden;

O. dat evenwel volgens eenstemmig oordeel van alle volkerenrechtsauteurs z.g.n. repressieve repressailles nimmer zijn toegelaten, d.w.z. die repressailles, waarbij personen achteraf moeten boeten voor daden van derden, waaraan zij geheel onschuldig zijn en met de dader waarvan zij in geen enkel opzicht in betrekking hebben gestaan van medeplichtigheid;

O. dat dit systeem van gijzelaars door de Duitschers in den laatsten oorlog toegepast, daarom des te afschuwelijker was, dat het als regel werd gebruikt als repressiemiddel tegen geoorloofde handelingen vanwege de bezette gemeenschap of tegen daden vanwege de bevolking, welke door de bezettende macht door haar volslagen miskenning der rechten der geoccupeerde bevolking, als het ware opgeroepen;

dat de in te Londen vertoovende regeeringen der bezette gebieden op 13 Jan. 1942 bij hun declaratie van St. James Palace terecht als één van hun voornaamste oorlogsdoeleinden hebben gesteld de bestraf-fing „of those guilty of or responsible for the crimes, whether they have ordered them, perpetrated them or participated them”;

O. dat verdachte zich klaarblijkelijk tot een gewillig werktuig heeft laten gebruiken van het barbaarsche stelsel en het optreden van zijn partij- en landgenooten en mitsdien voor de hierboven bewezen verklaarde en gequalificeerde misdrijven onverschillig of hij deze op bevel of inspiratie van hoogerhand heeft begaan ten volle verantwoordelijk moet worden gesteld; enz. (volgt veroordeeling tot de doodstraf, Red.).

No. 764.

BIJZONDER GERECHTSHOF AMSTERDAM (Vierde Kamer), 30 December 1946. (Mrs. Ruys, Vliegen, Plug, Kapt. t. Zee v. d. Berg en Kol. Boswijk).

I. Als „Verwalter” en „Liquidations-Treuhänder” zich ter beschikking stellen van de Wirtschaftsprüfstelle en als zoodanig circa 100 ondernemingen (effecten, as-surantien) van Joodsche Nederlanders be-heeren en liquideeren.

Ook indien verdachte de Deutsche nationaliteit bezit en het optreden van verdachte als „Verwalter” van Joodsche zaken onder oorlogsmisdrijven zou vallen, is het Hof bevoegd van de zaak kennis te nemen zoo-mede verdachte deswege strafbaar.

Verdachte is terzake als pleger van oor-logsmisdrijven volgens de geldende Ned. strafwetten strafbaar. Ook een Duitscher was niet bevoegd de bewezen verklaarde handelingen, welke volkomen in strijd zijn met het Volkenrecht, te verrichten, ook niet op grond van Deutsche ten aanzien van het Joodsche vermogen uitgevaardigde verorde-ningen. Ieder begreep en kon begrijpen — verdachte heeft ook begrepen — dat die ver-ordeningen ten eenenmale met het Volken-recht in strijd waren.

Beroep op de artt. 42 en 43 Sr. verworpen. De handelingen vallen onder art. 102 Sr.

De trouw aan het vaderland gaat nimmer zoover, dat men daarop een beroep kan doen voor straffeloosheid van met het Volken-recht en de menselijkheid strijdende be-palingen.

II. In Augustus 1944 aan de Deutsche afdeeling van het Gewestelijk Arbeidsbu-reau te Amsterdam en

III. In Januari 1942 aan den S.D. aldair brieven van na te melden inhoud verzen-den.

Beteekenis van den inhoud dier brieven.

Art. 26 B.B.S. luidt algemeen en maakt niet een beperking van den term „Hij, die” tot personen, die niet behooren tot den vij-and of diens helpers.

De Ned. wet verleent aan ieder hier te lande, ook aan een vreemdeling, bescher-ming tegen met het volkenrecht en men-schelijkheid strijdende handelingen, zoodat een beroep op de Deutsche nationaliteit van den dader in dit geval niet opgaat.

(Sr. artt. 2, 8, 42, 43, 102; Wetb. van Mil. Strafrecht art. 38; B.B.S. artt. 4, 26; Besl. Bijz. Ger.hoven art. 12; K. B. 29 Mei 1945, Stbl. F 85, art. 1; Landoorlogregl. artt. 23, 43, 46, 53.)

Het Bijzonder Gerechtshof, enz.;

Gezien de stukken, enz.;

Gehoord de aanklacht van den Procureur-Fiscaal tegen verdachte, volgens eigen opgaven genaamd Heinrich Max Stein, commissionnair in effecten, wonende te Amsterdam, thans gedetineerd in het Huis van Bewaring II te Amsterdam;

Gelet enz.;

O. dat verdachte is gedagvaard ter zake (zie bewezenverklaring, Red.);

O. ten aanzien van het sub I telastegelegde, dat ter terechtzitting, zakelijk gerelateerd, hebben opgegeven en verklaard:

de getuige S. Goudekot, dat hij sinds 1934 eenige eigenaar is van de firma Alex de Vries, commissionair in effecten; dat hij een Joodsche Nederlander is; dat verdachte in November op zijn kantoor kwam en hem mededeelde, dat hij, verdachte, tot „Verwalter” over zijn zaak was benoemd; dat verdachte hem de sleutels van de brandkast deed overhandigen en hem opdroeg zijn relaties mede te deelen, dat verdachte de leiding in zijn, getuige's, zaak had overgenomen; dat verdachte vervolgens zijn zaak heeft geliquideerd;

de getuige E. van Oven: dat hij in het begin van den bezettingstijd makelaar in effecten was; dat hij een Joodsche Nederlander is;

dat verdachte op 13 Februari 1942 op zijn kantoor kwam en hem mededeelde, dat hij, verdachte, tot „Verwalter” over zijn zaak was benoemd; dat verdachte hierna de sleutels opvroeg en zijn handteekening ongeldig maakte; dat verdachte vervolgens zijn zaak heeft geliquideerd;

de getuige E. Borig: dat zij in het begin van de bezetting als procuratiehoudster bij de Joodsche firma Driesen te 's-Gravenhage werkzaam was; dat verdachte in November 1941 als beheerder in gemelde zaak is gekomen; dat verdachte vervolgens de effecten en het meubilair heeft verkocht en de zaak heeft geliquideerd; dat zij in December 1941 als secretaresse in dienst van verdachte is getreden; dat het haar tengevoele hiervan bekend is, dat verdachte ongeveer honderd aan Joodsche Nederlanders toebehoorende zaken op het gebied van den handel in effecten en andere geldswaardige papieren en op het gebied van assurantiën heeft geliquideerd;

de getuige F. Clasie: dat verdachte hem tot procuratiehouder heeft benoemd in den tijd dat verdachte als „Verwalter” werkzaam was; dat het hem tengevoele hiervan bekend is, dat verdachte ongeveer honderd aan Joden toebehoorende effecten- en assurantiëfirma's heeft geliquideerd;

Verdachte: dat hij erkent van September 1941 tot Maart 1945 als „Verwalter” en als „Liquidations-Treuhänder” te hebben gewerkt; dat hij als zoodanig door de „Wirtschaftsprüfstelle” was aangesteld; dat hij eveneens erkent in die periode omstreeks honderd ondernemingen op het gebied van den handel in effecten en andere geldswaardige papieren en op het gebied van assurantiën, welke ondernemingen Joden toebehoorden, te hebben geliquideerd; dat zijn opdracht hierbij was de uitschakeling van den Joodschen invloed op economisch terrein; dat het hem bekend was, dat Duitschland vanaf 10 Mei 1940 met Nederland in oorlog was;

O. dat het van algemeene bekendheid is, dat de door de Duitschers hier te lande

uitgevaardigde verordeningen met betrekking tot het vermogen van Joodsche Nederlanders ten doel hadden aan dezen de hun door de Nederlandsche wetten gewaarborgde burgerlijke rechten te ontnemen, hen uit te sluiten uit het bedrijfsleven in het Nederlandsche gebied, een scheiding tot stand te brengen tusschen Joodsche en andere Nederlanders en eerstgenoemden als een minderwaardig soort menschen te discrimineeren en het economische en politieke leven in Nederland gelijk te stellen met dat in Duitschland;

O. ten aanzien van het sub II en III tenlastegelegde, dat ter terechtzitting, zakelijk gerelateerd, hebben verklaard:

de getuige E. Borig: dat zij in December 1941 bij verdachte als secretaresse in dienst is getreden; dat zij als zoodanig werkzaam was tot het begin van September 1944; dat zij in die periode in opdracht van verdachte de volgende brieven heeft getypt, nadat verdachte deze brieven had gedicteerd:

1e. Amsterdam, den 7. August 1944.

Gemeentelijke Arbeidsbureau
Deutsche Abteilung
Amsterdam.

Betrifft Arbeitseinsatz in Deutschland.

Im Auftrage des Herrn Generalkommissars für die Finanz und Wirtschaft wird unser Unternehmen liquidiert. Der Abschluss der Liquidation sthet in Kürze bevor, sodass wir momentan damit beschäftigt sind das Personal anderweitig unterzubringen, was uns in den meisten Fällen, soweit die betreffen den hierfür geeignet waren, bei unseren deutschfreundlichen Beziehungen glücklich ist.

In folgende Falle sind wir jedoch genötigt uns an Sie zu wenden, da es sich hier um einen ausgesprochen anti-deutschen Angestellten handelt, Johannes Phil. Smits, Nieuwe Bussumerweg 111, Huizen (N.H.). Smits wird von uns mit der laut Richtlinien einmaligen Abfindung entlassen. Dies ermöglicht ihm sechs Monate zu leben und sich den Arbeitseinsatz somit zu entziehen. Wir fühlen uns dazu verpflichtet Sie hier auf aufmerksam zu machen, da Ihre Dienststelle die Möglichkeiten hat, diesen Fall näher zu untersuchen und zu verfolgen (8 November 1895).

Da Smits früher als zeichnungsberechtigter Angestellter unseres Unternehmens jahrelang tätig war, halten wir es auch aus anderen Gründen für angebracht uns so schnell möglich von ihm los zu machen und wären Ihnen sehr verbunden, wenn Sie dienen Falle Ihre besondere Aufmerksamkeit zuwenden würden.

Inzwischen empfehlen wir uns Ihnen mit, Heil Hitler! w.g. H. M. Stein, Treuhänder.
2e. Amsterdam, 9. Januar 1942.

Sicherheitsdienst Amsterdam.
Hierdurch teile ich Ihnen mit, dass ich u. a. als Treuhänder bestellt bin bei der Bankvereniging Lodewijk Korijn, hier, Rokin 20, jotzt Heerengracht 490.

In den Büchern dieser Gesellschaft steht noch ein debetsaldo van ca. f 150, auf den Namen des Herrn Alphonse van Bloeme

(Jude). Für dieses Konto besteht keine Deckung, und auf meine Mahnung den Debetsaldo zu begleichen, erhielt ich vom Debitur die Mitteilung, dass er hierzu nich instande sei, da seine arischen Freunde, wohnhaft hier, Apollolaan 176, seinen Lebensunterhalt bestreiten.

Vermutlich hat dieser Herr Bloeme noch die deutsche Nationalität, und ich nehme an, dass es nicht Ihre Absicht ist Herrn Bloeme weiter auf arische Rechnung hier onderhouden te lassen.

In der Annahme Ihnen mit Vorstehenden gedient zu haben,

Heil Hitler!

getuige Johannes Phillipus Smits: dat hij in 1894 werkzaam was bij de firma van Embden, een Joodsch bankierskantoor, waarvan verdachte beheerder was; dat hij omstreeks Aug. 1944 door de arbeidsbeurs te Amsterdam is opgeroepen voor den arbeidsinzet;

Verdachte: dat hij erkent, dat hij de in de dagvaarding onder sub II en sub III vermelde brieven heeft laten schrijven en vervolgens heeft ondertekend en verzonden naar de op die brieven genoemde adressen; dat het hem bekend was, dat Duitschland sedert 10 Mei 1940 met Nederland in oorlog was;

O. dat door voormelden inhoud van voorenstaande bewijsmiddelen de daarin vermelde feiten en omstandigheden vaststaan en het Hof op grond daarvan tot de overtuiging is gekomen en wettig bewezen acht dat verdachte in Nederland in het tijdvak gelegen tusschen 1 September 1941 en 1 Maart 1945 opzettelijk gedurende den tijd van den op 10 Mei 1940 aangevangen oorlog van Duitschland met Nederland ten voordeele van Duitschland — den vijand van Nederland — zich als „Verwalter” en „Liquidations-Treuhänder” ter beschikking heeft gesteld van de Wirtschafprüfstelle en als zoodanig circa 100 ondernemingen op het gebied van den handel in effecten en/of andere geldswaardige papieren en op het gebied van assurantiën — welke ondernemingen volgens de Nederlandsche Wet toebehoorden aan Joodsche Nederlanders — heeft beheerd en geliquideerd en aldus opzettelijk gedurende den tijd van den op 10 Mei 1940 aangevangen oorlog van Duitschland tegen Nederland aan Duitschland — den vijand van Nederland — hulp heeft verleend in deszelfs streven om in strijd met de door het Volkenrecht erkende rechten en gebruiken in den oorlog, zooals die onder meer zijn neergelegd in de artt. 23 sub g en h, 43, 46 en 53 van het Landoorlogreglement — Joodsche Nederlanders de hun door de Nederlandsche wetten gewaarborgde burgerlijke rechten te ontnemen en hen uit te sluiten uit het bedrijfsleven in het bezette Nederlandsche gebied, een scheiding tot stand te brengen tusschen Joodsche Nederlanders en andere Nederlanders en de Joodsche Nederlanders als een minderwaardige menschensoort te discrimineeren en het economische en politieke leven in Nederland gelijk te

schakelen met het economische en politieke leven in Duitschland.

II. dat hij te Amsterdam in de maand Augustus 1944 opzettelijk gedurende den tijd van voormelden oorlog ten voordeele van den vijand aan de Duitsche afdeling van het Gewestelijk Arbeidsbureau te Amsterdam heeft verzonden een brief van den navolgenden inhoud: (zie hiervoor, Red.) en aldus: opzettelijk gemelden Smits heeft blootgesteld aan opsporing, vervolging, vrijheidsberoving, althans vrijheidsbeperking en/of eenige andere straf of maatregel een en ander door of vanwege den vijand, althans diens helpers, althans een of meer personen als bedoeld in art. 21 van het Besluit Buitengewoon Strafrecht.

III. dat hij te Amsterdam in de maand Januari 1942, opzettelijk gedurende den tijd van voormelden oorlog ten voordeele van den vijand aan den Sicherheitsdienst te Amsterdam heeft verzonden een brief van den navolgenden inhoud: (zie hiervoor, Red.) en aldus opzettelijk gemelden van Bloeme heeft blootgesteld aan opsporing, vervolging, vrijheidsberoving, althans vrijheidsbeperking en/of eenige andere straf of maatregel, een en ander door of vanwege den vijand, althans diens helpers, althans een of meer personen als bedoeld in art. 21 van het B.B.S.;

O. dat de raadsman van verdachte in zijn pleidooi een beroep heeft gedaan op de omstandigheid dat verdachte Duitscher zou zijn, op grond waarvan het Hof niet bevoegd zou zijn van deze zaak kennis te nemen, dan wel verdachte niet strafbaar zou zijn, daar de artt. 102 Sr. en 26 B.B.S. niet op de door hem gepleegde feiten zouden kunnen worden toegepast;

O. dat een onderzoek van de vraag of verdachte inderdaad de Nederlandsche nationaliteit mist en de Duitsche bezit, naar het oordeel van het Hof achterwege kan blijven, omdat ook in het laatste geval het Hof bevoegd is van de zaak kennis te nemen en verdachte terzake strafbaar is;

O. dat immers de feiten in Nederland zijn gepleegd, zoodat art. 2 Sr., welk artikel de strafbaarheid uitsluitend van de plaats, waar het misdrijf gepleegd is, doet afhangen zonder met de nationaliteit van den dader rekening te houden, en naar welk art. 4 B.B.S. verwijst, de Nederlandsche Strafrecht op de ten laste gelegde handelingen toepasselijk doet zijn;

dat uitzonderingen van het Volkenrecht, als bedoeld in art. 8 Sr., welke de toepasselijkheid van voormeld art. 2 in deze zouden kunnen uitsluiten door den raadsman niet zijn aangegeven en ook niet aan het Hof bekend zijn;

dat het betoog over oorlogsmisdrijven, waaronder het optreden van verdachte als „Verwalter” van Joodsche zaken volgens diens raadsman wellicht zou vallen, in verband met het beroep op 's Hof's onbevoegdheid niet duidelijk is, met name niet begrijpelijk is, waarom indien het feit volgens de Nederlandsche wet strafbaar is — hetgeen de feiten, zooals zij zijn ten laste

gelegd zonder twijfel zijn — niet bevoegd zou zijn over oorlogsmisdrijven te oordeelen;

dat uit het Koninklijke Besluit van 29 Mei 1945 S. F 85 regelende de vervolging van oorlogsmisdadigers eerder het tegendeel volgt;

O. dat de feiten, zooals in de dagvaarding ten laste gelegd onder de strafbepalingen van art. 102 Sr. en art. 26 B.B.S. vallen, terwijl zij gepleegd zijn gedurende den tijd van den op 10 Mei 1940 door Duitschland tegen Nederland aangevangen oorlog, zoodat volgens art. 1 van dat besluit j°. art. 12 Besluit Bijzondere Gerechtshoven de be-rechting voor het Bijzondere Gerechtshof dient te geschieden;

O. dat uit een en ander volgt, dat het Gerechtshof bevoegd is van deze zaak kennis te nemen;

O. ten aanzien van de strafbaarheid van verdachte en van de voormelde bewezen verklaarde feiten;

dat de raadsman t.a.v. de onder 1 in de dagvaarding vermelde feiten, nl. het optreden als „Verwalter”, het navolgende naar voren brengt: de handelingen van verdachte vallen in de handel der oorlogsmisdrijven en verdachte heeft overeenkomstig de opdracht van de „Wirtschaftsprüfstelle” krachtens door Duitschers uitgevaardigde verordeningen Joodsche vermogens eerlijk en nauwgezet, zonder in strijd te komen met bepalingen over diefstal, verduistering en dergelijke misdrijven, geliquideerd, art. 102 Sr. bestrijkt niet het gebied van de hulpverlening aan de uitvoering van het elimineeren van vermogens van Joodsche Nederlanders, daar dat artikel uitsluitend hulp bij de oorlogsvoering strafbaar stelt; verdachte heeft geen hulp verleend bij het streven der Duitschers om Joodsche Nederlanders hun rechten te ontnemen, daar deze reeds van hunne door de Nederlandse wetten gewaarborgde rechten waren beroofd door de vóór zijn aanstelling als „Verwalter” uitgevaardigde Deutsche verordeningen; verdachte heeft zich als Duitscher aan zijn overheid beschikbaar gesteld en heeft zich aan den regel gehouden dat hij trouw aan zijn vaderland verschuldigd is;

O. dat deze verweren niet steekhoudend zijn;

dat toch de raadsman niet aangeeft, waarom plegers van oorlogsmisdrijven op grond dat dit oorlogsmisdrijven zijn, niet strafbaar zouden zijn, ook indien deze volgens de geldende Nederlandse strafwetten wel strafbaar zijn, en het Hof geen bepaling kent, waarin voor dergelijke daden uitzonderingsvoorschriften zijn gegeven;

dat met name art. 38 W. v. Mil. Strafrecht in deze niet van toepassing is; dat toch ook een Duitscher niet bevoegd was om de bewezen verklaarde handelingen, welke volkomen in strijd met het Volkenrecht zijn, in het bijzonder met de in de dagvaarding vermelde artikelen van het Landoorlogreglement, dat den eigendom van de bewoners van een bezet land be-

schermt tegen willekeurig ingrijpen door den bezetter te verrichten, ook niet op grond van de Deutsche verordeningen, welke zijn overheid hier te lande ten aanzien van het Joodsche vermogen heeft uitgevaardigd daar ieder begreep en kon begrijpen en ook verdachte heeft begrepen dat deze verordeningen met het Volkenrecht ten eenenmale in strijd waren;

dat een beroep op de artt. 42 en 43 Sr. evenmin opgaat, daar onder de in art. 42 bedoelde wettelijke voorschriften alleen voorschriften vallen, welke hun grondslag vinden in het Nederlandsche recht, terwijl voorts eenige verplichting om de taak, waarbij hij de feiten pleegde, op zich te nemen voor verdachte in de voorschriften, waarop hij een beroep doet, niet is te vinden; dat onder art. 43 alleen vallen de wettelijke bevelen van Nederlandsche ambtenaren, nog daargelaten, dat een bevel tot handelingen als in dit geval gepleegd, nimmer bevoegd gegeven kan zijn;

dat ook de vraag of de handelingen onder art. 102 Sr. vallen, bevestigend moet worden beantwoord;

dat toch vooreerst onder „vijand” in dat artikel moet worden verstaan „vijand van Nederland” en dit niet uit het standpunt van verdachte moet worden beoordeeld;

dat voorts de stelling, dat de Joodsche Nederlanders door het uitvaardigen der Deutsche verordeningen over het Joodsche vermogen reeds van hun rechten waren beroofd en door het optreden als Verwalter geen hulp meer kon worden verleend bij die ontrechting, een drogreden is, omdat het voor het door de Duitschers gestelde doel op de feitelijke ontneming der goederen aankomt en die feitelijke berooving datgene was, waarvoor de hulp van misdadigers als verdachte voor de Duitschers onontbeerlijk was; dat deze plundering der Joodsche Nederlanders zeer zeker behoorde tot de oorlogsvoering van de Duitschers, die volgens hun desbetreffende verklaringen en handelingen de Joden als een hun vijandelijke macht beschouwden, welke in het belang van de door hen in den oorlog nagestreefde belangen moesten worden uitgeroeid en van hunne bezittingen beroofd, opdat zij de Duitschers in hun strijd niet zouden kunnen hinderen;

dat dan ook wel degelijk de handelingen van verdachten een onderdeel vormden van de maatregelen van de Duitschers, welke er toe strekten de Joodsche Nederlanders uit te sluiten van het Nederlandsche bedrijfsleven en hetgeen daaromtrent verder in de dagvaarding staat vermeld; dat ten slotte trouw aan het vaderland nooit zoover gaat, dat men daarop een beroep kan doen voor straffeloosheid van met het Volkenrecht en de menselijkheid strijdende bepalingen;

O. dat de raadsman ten aanzien van de feiten sub 2 en 3, bij dagvaarding vermeld, aanvoert, dat de brief sub 2 een eenvoudige aangifte voor den arbeidsinzet was, zooals vele werkgevers verzonden en de brief sub 3 geheel in den Duitschen sfeer

speelt, omdat de aangegeven persoon van Duitsche nationaliteit zou zijn;

O. dat art. 26 B.B.S. geheel algemeen luidt en een beperking van den term „Hij, die” tot personen, die niet behooren tot den vijand of diens helpers niet maakt;

dat voorts de brief sub 2 vermeldt, blijkens zijn inhoud, niet een eenvoudige opgave is voor den arbeidsinzet, doch een aanbeveling tot het nemen van bijzondere maatregelen tegen een als anti-Duitsch geïdentificeerd persoon — en men kent de wijze waarop de Duitschers tegen hen optraden —;

dat uit den brief sub 3 blijkt, dat het twijfelachtig is, of de betrokkene Duitscher is — de naam van Bloeme lijkt Nederlandsch — doch wat daarvan zij, de Nederlandsche wet aan ieder hier te lande, ook aan een vreemdeling, bescherming verleent tegen met het volkenrecht en menscheleijkheid strijdende handelingen, als in den brief wordt verzocht tegen dezen persoon van joodschen bloede te nemen, zoodat een beroep op de Duitsche nationaliteit van den dader in dit geval niet opgaat;

O. dat derhalve, nu ook geen andere strafuitsluitingsgronden dan hiervoor besproken zijn gebleken en de feiten onder na te melden strafbepalingen vallen, deze feiten en verdachte te dier zake strafbaar zijn;

O. ten aanzien van de op te leggen straf: dat de omstandigheid, dat verdachte vermoedelijk Duitscher is, het Hof geen aanleiding geeft minder of andere straf op te leggen, daar verdachte in Nederland werd geboren, aldaar zijn opvoeding genoot, zijn geheele leven, in ieder geval het overgrootste deel van zijn leven in Nederland en Nederlandsch Indië heeft doorgebracht de voordeelen van het Nederlanderschap telkens als hem dit nuttig voorkwam — in elk opzicht genoot, zelfs, nadat hij, naar hij zegt zich bewust geworden was van zijn Duitsche nationaliteit, nog van die voordeelen zooveel mogelijk gebruik heeft gemaakt;

dat de gepleegde feiten van zeer ernstigen aard zijn, daar verdachte zich met al zijn energie en zonder enig medegevoel gewijd heeft aan de tenuitvoerlegging van de misdadige bedoelingen, welke de Duitschers ten aanzien van onze joodsche medeburgers koesterden, en waarvan verdachte de afschuwelijkheid heeft gekend;

dat hij voorts van zijn positie misbruik heeft gemaakt om persoonlijke wraakgevoelens te bevredigen;

dat het Hof geen termen aanwezig acht den in bewaring doorgebrachten tijd op de straf in mindering te brengen, daar aanhouding reeds op grond van zijn gevaarlijkheid en vermoedelijk Duitsche nationaliteit geboden was;

dat ontzetting uit het recht om functies in handel en industrie uit te oefenen noodzakelijk is, daar verdachte blijk heeft gegeven de noodige betrouwbaarheid te missen om in deze functies werkzaam te zijn; (volgt veroordeeling tot twaalf jaar gev.

straf, te ondergaan, in R.W.I. en ontzetting uit de rechten voor het leven, met verlof tot cassatie, Red.).

No. 765.

BIJZONDER GERECHTSHOF ARNHEM,
30 Dec. 1946. (Mr. baron de Vos v. Steenwijk, Mr. Star Nauta Carsten, Mr. v. Eck, Kol. de Brauw, Luit.-Kol. v. Beek).

Nieuwe termijn van verdere vervolging alsnog verleend (nadat de eerst verlengde termijn was vervallen) i. v. m. verdachtes politiefunctie tijdens zijn ernstige overtreding v. art. 27 B.B.S., ook al is geen vrees voor herhaling te duchten.

(Sv. artt. 244 en 255.)

[De Procureur-Fiscaal bij het Bijzonder Gerechtshof te Arnhem;

Gezien de stukken tegen: 1. W. J. Goetgeluk, geb. 6 Jan. 1911, 2. A. Boogert, echtg. van W. J. Goetgeluk, geb. 5 Maart 1904, beiden wonende te 's-Gravenhage;

O. dat in deze zaak een gerechtelijk vooronderzoek heeft plaats gehad; dat dit onderzoek op 12 Aug. 1946 is gesloten; dat de sluiting op 3 Sept. 1946 aan verdachten is betekend en verdachten alstoen afstand hebben gedaan van den termijn tot het verzoeken van heropening van het vooronderzoek;

O. dat vervolgens bij beschikking van Uw Hof van 13 Sept. 1946 de in het eerste lid van art. 244 Sv. bedoelde termijn is verlengd voor den tijd van een maand;

O. dat tengevolge van verzuim binnen voormelden verlengden termijn geen kennisgeving van verdere vervolging aan verdachten is gegeven, noch verdachten zijn gedagvaard ter terechtzitting, zijnde van nieuwe bezwaren tegen verdachten, ontstaan na verloop van den verlengden termijn voormeld, overigens niet gebleken;

O. dat nochtans het algemeen belang dringend eischt, dat eene vervolging tegen verdachten wordt ingesteld; dat toch zeer ernstige en gegronde vermoedens bestaan, dat zij zich hebben schuldig gemaakt aan het plegen van het misdrijf van 27 B.B.S., welk misdrijf — in het bijzonder nu verdachte sub 1 dit beging ten tijde dat hij de functie van Opperluitenant bij de Staatspolitie bekleedde — van te groot belang en gewicht is, dan dat het uitsluitend als gevolg van een vorm-verzuim ongestraft zou mogen blijven; dat het bovendien niet geëuld kan worden, dat verdachte sub 1 ondanks een en ander nog is gehandhaafd in zijn ambt van Inspecteur van Politie te Arnhem en daarenboven thans dienst doet als eerste-luitenant bij de Koninklijke Landmacht, aan welk een en/of ander bij of na eene veroordeeling een einde zoude kunnen worden gemaakt;

Vordert, dat Uw Hof alsnog eenmaal een nieuwen termijn van 14 dagen voor de verdere vervolging van verdachten terzake

van de reeds tegen hen gebleken feiten zal stellen.]

Het Bijzonder Gerechtshof, enz.;

Nader gezien bovenstaande vordering van den Procureur-Fiscaal, alsmede de daarbij overgelegde processtukken;

Gehoord den verdachte W. J. Goetgeluk, bijgestaan door zijn raadsman Mr. W. J. B. Versfelt, adv. te Amersfoort, in Raadkamer van dit Bijzonder Hof op 20 Dec. 1946;

Mede gehoord den Procureur-Fiscaal, persisterende bij zijne vordering;

O. dat het Bijzonder Hof termen aanwezig acht voormelde vordering in te willigen;

O. toch dat uit de overgelegde processtukken voldoende blijkt van het bestaan van gewichtige vermoedens dat verdachten zich aan een ernstig misdrijf, te weten overtreding van art. 27 van het B.B.S., hebben schuldig gemaakt, terwijl het feit, dat verdachte Goetgeluk ten tijde dat gemeld misdrijf zou zijn gepleegd Politie-ambtenaar was, en mitsdien deel uitmaakte van een korps waarvan onkreukbaarheid mag worden verwacht, het tot een dringende eisch van algemeen belang maakt, dat de onderwerpelijke zaak ter terechtzitting wordt onderzocht;

O. dat voornoemde raadsman nog wel heeft betoogd dat niet de ernst van het misdrijf, doch de vraag of vrees voor herhaling te duchten is, i. c. als de beslissende factor dient te worden beschouwd, en deze vraag ontkennend moet worden beantwoord, daar verdachte Goetgeluk ontslag heeft gevraagd als Inspecteur van Politie en de bezettingstijd tot het verleden behoort, doch het Bijzonder Hof dit betoog onjuist acht en van oordeel is, dat, al moge het ontbreken van vrees voor herhaling in sommige gevallen er wellicht toe medewerken het bestaan van een dringende eisch als voormeld niet aan te nemen, het hoofd-criterium toch daarin is gelegen, dat het bij ernstige misdrijven te betreuren zou zijn, indien een verzuim tengevolge zou hebben, dat de dader aan zijn gerechte straf zou ontsnappen;

Gezien de artt. 255 en 244 Sv.;

Willigt de vordering van den Procureur-Fiscaal in;

Stelt alsnog een nieuwen termijn van veertien dagen voor de verdere vervolging van verdachten terzake der tegen hen gebleken feiten.

---

26 Maart 1947 (afl. 8)

No. 474—485

TRIBUNALEN IN NEDERLAND

EN ANDERE NA-OORLOGSCHE RECHTSPRAAK

No. 766—779

Redactie Tribunalen in Nederland:

Mr. G. C. M. VAN NIJNATTEN en **Mr. J. J. H. VAN DER BRUG**

Hoofd van het Centraal Tribunaal Kantoor

Secretaris v. h. Tribunaal te 's-Hertogenbosch

Redactie van de na-oorlogsche Rechtspraak (Bijz. Raad
van Cassatie, Bijz. Gerechtshoven, Rechtsherstel e.a.):

Mr. J. MILDERS

Rechter Arr.-Rechtbank te Zwolle

(VERSCHIJNT WOENSDAG)

3^e JAARGANG

**N.V. UITGEVERS-MAATSCHAPPIJ
W. E. J. TJEENK WILLINK, ZWOLLE**

van de reeds tegen hen gebleken feiten zal stellen.]

Het Bijzonder Gerechtshof, enz.;

Nader gezien bovenstaande vordering van den Procureur-Fiscaal, alsmede de daarbij overgelegde processtukken;

Gehoord den verdachte W. J. Goetgeluk, bijgestaan door zijn raadsman Mr. W. J. B. Versfelt, adv. te Amersfoort, in Raadkamer van dit Bijzonder Hof op 20 Dec. 1946;

Mede gehoord den Procureur-Fiscaal, persisterende bij zijne vordering;

O. dat het Bijzonder Hof termen aanwezig acht voormelde vordering in te willigen;

O. toch dat uit de overgelegde processtukken voldoende blijkt van het bestaan van gewichtige vermoedens dat verdachten zich aan een ernstig misdrijf, te weten overtreding van art. 27 van het B.B.S., hebben schuldig gemaakt, terwijl het feit, dat verdachte Goetgeluk ten tijde dat gemeld misdrijf zou zijn gepleegd Politie-ambtenaar was, en mitsdien deel uitmaakte van een korps waarvan onkreukbaarheid mag worden verwacht, het tot een dringende eisch van algemeen belang maakt, dat de onderwerpelijke zaak ter terechtzitting wordt onderzocht;

O. dat voornoemde raadsman nog wel heeft betoogd dat niet de ernst van het misdrijf, doch de vraag of vrees voor herhaling te duchten is, i. c. als de beslissende factor dient te worden beschouwd, en deze vraag ontkennend moet worden beantwoord, daar verdachte Goetgeluk ontslag heeft gevraagd als Inspecteur van Politie en de bezettingstijd tot het verleden behoort, doch het Bijzonder Hof dit betoog onjuist acht en van oordeel is, dat, al moge het ontbreken van vrees voor herhaling in sommige gevallen er wellicht toe medewerken het bestaan van een dringende eisch als voormeld niet aan te nemen, het hoofd-criterium toch daarin is gelegen, dat het bij ernstige misdrijven te betreuren zou zijn, indien een verzuim tengevolge zou hebben, dat de dader aan zijn gerechte straf zou ontsnappen;

Gezien de artt. 255 en 244 Sv.;

Willigt de vordering van den Procureur-Fiscaal in;

Stelt alsnog een nieuwen termijn van veertien dagen voor de verdere vervolging van verdachten terzake der tegen hen gebleken feiten.

No. 766.

BIJZONDER GERECHTSHOF 'S-HERTOGENBOSCH, 12 Febr. 1947. (Mrs. Wijers, Eras, Drion, Kol. Dalinghaus, Kol. Mathon).

Majoor van politie neemt dienst bij de Waffen S.S. en laat als Corpsecommandant een aantal Joden, wier onderduikadressen en bewegingen hem bekend zijn gemaakt, arresteeren. Dit levert op niet alleen het misdrijf van art. 26 B.B.S., maar ook opzettelijke hulpverlening aan den vijand. Doodstraf.

(Sr. artt. 101, 102; B.B.S. art. 26.)

T. 3

Procureur-Fiscaal Bijzonder Gerechtshof tegen Hendrik Boersma, majoor van politie, wonende te Tilburg, in voorloopige hechtenis in het kamp te Vught.

O. dat ter terechtzitting hebben verklaard:

de verdachte: In Juli 1940 ben ik in Duitschland, zonder daartoe verplicht te zijn, in dienst getreden bij de Waffen S.S. Ik was toen Nederlander en wist zoowel dat Nederland in oorlog was met Duitschland als dat de Waffen S.S. vormde een onderdeel van de Duitse Krijgsmacht.

In het tijdvak van 1 Juni 1942 tot 1 Oct. 1944 was ik in dienst bij de gemeentepolitie te Tilburg, eerst als waarnemend commissaris van politie, later, tot 8 Sept. 1944, als majoor van politie en corpscommandant. Gedurende al dien tijd was ik hoofd van de Tilburgsche gemeentepolitie.

In dien tijd, het kan Juli 1942 geweest zijn, heb ik per telefoon een anonieme mededeeling ontvangen, dat in een autobus, waarmede zou worden gereden van Tilburg naar de Belgische grens, een aantal joden zou worden vervoerd. Ik heb den getuige Paas, toen hoofdagent van politie te Tilburg opdracht gegeven, met assistentie die bus op een bepaald punt te controleren en de zich daarin bevindende joden aan te houden. Op denzelfden dag heeft Paas eenige joodsche arrestanten op het hoofdbureau van politie gebracht. Ik heb toen aan den Sicherheitsdienst te 's-Hertogenbosch gevraagd wat met die lieden moest geschieden. Ik meen, dat mij toen is gezegd, dat ze naar Den Bosch moesten worden gebracht. Ik heb in ieder geval opdracht gegeven hen daarheen te vervoeren.

Naar aanleiding van een bij mij binnengekomen anoniemen brief, waarin werd medegedeeld, dat in een perceel aan de Magazijnstraat te Tilburg joden verborgen zaten, heb ik op 31 Maart 1943 te Tilburg den getuige Stevens, toen inspecteur van politie aldaar, opgedragen te zorgen, dat die joden werden gearresteerd. Dienzelfden dag is een drietal joden op het Hoofdbureau binnengebracht. Ik heb die personen laten overbrengen naar Den Bosch of naar Haaren om ze daar aan de S.D. over te geven.

Korten tijd later heb ik ontvangen een anoniem schrijven, inhoudende, dat in het perceel Oosterwijkschebaan 85 te Tilburg ondergedoken joden werden geherbergd. Ik heb te Tilburg dien brief gegeven aan getuige Grimminck, toen hoofd-wachtmeester bij de politie aldaar, en hem opgedragen, met een viertal agenten in dat perceel een onderzoek in te stellen en eventueel daar aanwezige joden te arresteeren. Grimminck heeft daarna vijf joodsche personen als in dat perceel gearresteerd te mijner beschikking gesteld. Ik heb daarvan kennis gegeven aan den Deutschen Sicherheitsdienst, die deze personen van mij heeft overgenomen.

Mij was in genoemden tijd bekend, dat nog voortduurde de op 10 Mei 1940 aange-

vangen oorlog tusschen Nederland en Duitschland. Ook wist ik, dat in dien tijd de Duitschers, speciaal ook de S.D., joden opspoorden, hen opsloten in concentratiekampen en naar Duitschland en elders deporteerden.

Ik begreep, dat ik door joden te doen arresteeren en aan de Duitschers over te leveren den Duitschers hulp verleende bij genoemde tegen de joden gerichte maatregelen en tevens, dat ik die joden blootstelde aan vervolging, vrijheidsberoving of andere maatregelen van de zijde van de Duitschers.

Ik erken te hebben geschreven den brief d.d. 29 Juli 1944 aan den leider der S.S. Politiestandaard Y. de Boer, waarvan de korte inhoud ter terechtzitting is voorgelezen;

de getuigen: enz.

O. dat de in voorschreven bewijsmiddelen vermelde feiten en omstandigheden, die als hier herhaald moeten worden beschouwd, opleveren evenzoo vele redengevende feiten en omstandigheden, waarop steunt de beslissing van het Hof, dat wettig en overtuigend bewezen is, dat de verdachte

A. in het tijdvak van 1 Juni 1940 tot 1 Jan. 1941 in Duitschland, terwijl hij Nederlander was en terwijl, zooals hij wist, Nederland in oorlog was met Duitschland, vrijwillig in dienst is getreden bij de Wapen S.S.;

B. in het tijdvak van 1 Juni 1942 tot 1 Oct. 1944 te Tilburg, opzettelijk gedurende den tijd van den op 10 Mei 1940 aangevangen oorlog van Duitschland tegen Nederland ten voordeele van den vijand, in zijn hoedanigheid van waarnemend Commissaris van Politie, later Majoor van Politie en Korpscommandant te Tilburg, heeft doen arresteeren:

a. in de maand Juli 1942 de Joodsche personen Marcus Leib Kupferschmidt, Jonas Jeret en Alex Tonkman, welke zich alstoen in een autobus bevonden, rijdende van Tilburg in de richting van de Belgische grens;

b. in de maand Maart 1943 de Joodsche personen Lodewijk Hertz, Clara Dahl en Erich Hertz, welke alstoen te Tilburg ..... waren ondergedoken;

c. in de maand April 1943 de Joodsche personen Isaac Roozendaal, Clara Swaap, Celma Druif, Raphaël Montezinos en Harriette Roozendaal, welke alstoen te Tilburg ..... waren ondergedoken en vervolgens telkens genoemde personen heeft overgegeven of heeft doen overgeven aan de Duitse Sicherheitsdienst, en aldus zoowel:

1. bovengenoemde Joodsche personen heeft blootgesteld aan vervolging, vrijheidsberoving en/of eenige straf of maatregel door of vanwege den vijand, diens helpers of een persoon als bedoeld in art. 21 B.B.S., met het gevolg, dat van genoemde personen meerdere gedurende langer dan een maand van hun vrijheid werden beroofd en meerdere zijn overleden, als

2. opzettelijk gedurende den tijd van

voormelden oorlog den vijand hulp heeft verleend in diens streven de Joden uit Nederland te deporteeren;

O. dat het bewezen verklaarde oplevert:

A. Als Nederlander vrijwillig in krijgsdienst treden bij eene buitenlandsche mogendheid, wetende dat deze met Nederland in oorlog is;

B. Gedurende den tijd van den huidige oorlog een ander blootstellen aan opsporing, vervolging, vrijheidsberoving of -beperking, eenige straf of eenigen maatregel door of vanwege den vijand, diens helpers of een persoon als in art. 21 B.B.S. bedoeld, welk feit vrijheidsberoving van langer dan een maand ten gevolge heeft gehad, meermalen gepleegd;

gedurende den tijd van den huidige oorlog een ander blootstellen aan opsporing, vervolging, vrijheidsberoving of -beperking, eenige straf of eenigen maatregel door of vanwege den vijand of een persoon als in art. 21 B.B.S. bedoeld, welk feit den dood tengevolge heeft gehad, meermalen gepleegd;

opzettelijk, in tijd van oorlog, den vijand hulp verleenen, meermalen gepleegd;

strafbaar krachtens de artt. 101, 102 Sr., 11, 26 B.B.S.;

O. dat de verdachte deswege strafbaar is, nu niet is gebleken van eenige omstandigheid, die de strafbaarheid van de feiten of van den verdachte zou opheffen;

O. voor wat de straf betreft, dat de verdachte eerst als deel uitmakende van de Wapen S.S., daarna als lid van de N.S.B. en van de Germaniaansche S.S., als hoofd van de Tilburgsche politie en in nog meer andere functies zich vrijwel den ganschen bezettingstijd door heeft geschaard aan de zijde van de vijanden van zijn vaderland en hunne helpers;

dat in het bijzonder zijn gewillig hulpverleenen aan den vijand, ook bij diens maatregelen tegen de joden, in zijne verantwoordelijke positie van hoofd der Tilburgsche politie, mede om den slechten invloed, dien hij daardoor op de onder hem gestelden uitoefende, als zeer ernstig moet worden beschouwd;

dat hij verder, zooals uit de bewezenverklaring blijkt, op zijn geweten heeft de arrestatie en overlevering aan de Duitschers van vele joden, tengevolge waarvan, naar vaststaat enkelen hunner zijn overleden, terwijl de overigen tot voor kort niet hier te lande waren teruggekeerd, zoodat met groote waarschijnlijkheid mag worden aangenomen, dat ook zij als gevolg van verdachte's optreden den dood vonden;

O. dat de verdachte heeft aangevoerd, dat het moeilijk voor hem was medewerking aan de arrestatie van joden te weigeren vanwege de maatregelen, die hem dan van Duitse zijde zouden te wachten staan, doch — daargelaten, of hij die maatregelen dan maar niet had moeten afwachten liever dan zijn volledige medewerking aan de jodenvervolgeling te geven — de arrestaties in de bewezenverklaring vermeld volgens eigen opgave van den verdachte alle door

hem zijn bevolen naar aanleiding van van anonieme zijde door hem ontvangen inlichtingen en de verdachte niet in redelijkheid kan hebben verwacht, dat hem bij het niet ingaan op dergelijke inlichtingen onmiddellijk gevaar van Duitsche zijde zou bedreigen;

O. dat den verdachte voorts, naar 's Hofs oordeel bijzonder zwaar moet worden aangerekend, dat hij als Nederlandsch Officier, die den eed van trouw aan de Koningin had afgelegd, reeds in Juli 1940 in dienst trad bij de Waffen S.S. en daarna den eed op den Führer aflegde, en dat feit hoogst ernstig blijft ook al zou, zooals verdachte verklaarde, hij bij de Waffen S.S. hebben dienst genomen om daardoor te bevorderen een voorspoedige loopbaan bij de politie;

O. dat naar 's Hofs oordeel een dergelijk samenstel van gedragingen slechts met de allerzwaarste straf kan worden geboet; enz. (volgt veroordeeling tot de doodstraf, ontslag uit den militairen dienst en ontzetting uit de rechten voor het leven, met verlof tot cassatie, *Red.*).

No. 767.

BIJZONDERE RAAD VAN CASSATIE (Eerste Kamer), 22 Jan. 1947. (Mrs. Haga, Prof. v. Brakel, Prof. Pompe, van Berckel, Luit.-Kol. Mr. van Driest).

Het bewezen feit, dat requirante, na een persoonsbewijs en een Ausweis van iemand te hebben gevonden, deze stukken ter hand heeft gesteld aan een lid van de Landwacht, valt zonder nadere omstandigheden, niet onder art. 26 B.B.S., zoodat requirante t.a.v. dit feit terecht door het Hof is ontslagen van rechtsvervolging. Voor het tweede bewezen verklaarde feit ontslaat de Raad van rechtsvervolging op grond van ontoerekeningsvatbaarheid met bevel tot terbeschikkingstelling van de Regeering.

(Sr. art. 37; B.B.S. art. 26.)

Op het beroep van Louwina Schut, vrouw van Geert Smid, wonende te Valthermond, gemeente Odoorn, thans in bewaring gesteld in de Strafgevangenis te Scheveningen, requirante van cassatie tegen een sententie van het Bijzondere Gerechtshof te Leeuwarden van den derden Jan. 1946, waarbij zij werd schuldig verklaard aan: „I. Het gedurende den tijd van den huidige oorlog opzettelijk een ander blootstellen aan opsporing, vervolging, vrijheidsberoving of -bepierking door of vanwege den vijand, diens helpers of een persoon, als bedoeld in art. 21 B.B.S.”; II. „Het gedurende den tijd van den huidige oorlog opzettelijk een ander blootstellen aan opsporing, vervolging, vrijheidsberoving of -bepierking door of vanwege den vijand, diens helpers of een persoon, als bedoeld in art. 21 B.B.S., hebbende het feit vrijheids-

beroving van langer dan een maand ten gevolge gehad” en met toepassing van de artt. 28, 31 en 57 Sr., 1, 2, 8, 9, 26 en 28 B.B.S., werd veroordeeld tot gevangenisstraf voor den tijd van dertien jaren en vier maanden met ontzetting van het recht tot het kiezen en de verkiesbaarheid bij krachtens wettelijk voorschrift uitgeschreven verkiezingen voor het leven.

De Bijzondere Raad van Cassatie, enz.; Gehoord het verslag van den Raadsheer van Berckel; enz.

Gelet op de middelen van cassatie, voorgesteld bij schriftuur, luidende:

I. S. althans v. t. van de artt. 1 B.B. Rechtspl., 352 Sv., 26 en 28 B.B.S. door het primair bewezenverklaarde te qualificeeren als voormeld en requirante deswege strafbaar te achten, ten onrechte, daar dit bewezenverklaarde niet oplevert enig strafbaar feit en requirante te dier zake van rechtsvervolging had behooren te worden ontslagen.

II. S., althans v. t. van de artt. 1, 2, 8, 9, 11, 26 en 27 B.B.S., daar het Hof een straf heeft opgelegd, welke niet geacht kan worden te beantwoorden aan den ernst van het misdrijf, de omstandigheden waaronder het is begaan en den persoon en de persoonlijke omstandigheden van de veroordeelde;

Gehoord den Advocaat-Fiscaal namens den Procureur-Fiscaal in zijn nadere conclusie dat de Raad, requirante zal ontslaan van rechtsvervolging;

O. dat bij de sententie, waarvan beroep, ten laste van requirante is bewezen verklaard: I. „dat zij in de maand Juni 1944 in de gemeente Odoorn, nadat zij het persoonsbewijs en de „Ausweis” (vrijstelling van tewerkstelling ten behoeve van Duitschland) van Jacobus Naayer had gevonden, deze bescheiden opzettelijk ter hand heeft gesteld aan een lid van de Landwacht, tengevolge waarvan Naayer vernoemd door een commando van de Landwacht werd gearresteerd terzake van het niet in het bezit zijn van die bescheiden, werd overgebracht naar de Marechausseekazerne te Valthermond en daar werd ingesloten”; II. „vervolgens opzettelijk in de maand Juli 1944 zich heeft begeven naar het Bureau van den Sicherheitsdienst te Assen en aldaar heeft medegedeeld, dat Jan Naayer Sr., landbouwer te Valthermond, een onderduiker aan het werk had, waardoor deze personen — naar zij, verdachte, wist — werden blootgesteld aan opsporing, vrijheidsberoving of -bepierking en straf of maatregel door of vanwege den vijand of diens helpers, en waardoor deze onderduiker, genaamd Hendrik van der Laan, door de arbeids-Kontroll-Dienst van Emmen werd gearresteerd, en voor langer dan een maand van zijn vrijheid werd beroofd”;

O. ten aanzien van het eerste middel, dat de Raad dit gegrond acht;

dat toch in de hierboven vermelde bewezenverklaring sub I slechts, voor zoover

hier van belang, is bewezen verklaard, dat requirante, nadat zij het persoonsbewijs en de „Ausweis" van Jacobus Naayer had gevonden, deze opzettelijk ter hand stelde aan een lid van de Landwacht;

dat niet is in te zien hoe deze gedraging vermag op te leveren het misdrijf van art. 26 B.B.S., of eenig ander misdrijf;

dat mogelijkerwijs, indien nadere omstandigheden of bedoelingen van requirante in de telastelegging waren omschreven en bewezen verklaard, dit het misdrijf van genoemd art. 26 zou opleveren, doch, nu zulks niet is geschied, requirante ter zake van het onder I bewezen verklaarde van alle rechtsvervolging behoort te worden ontslagen;

O. ten aanzien van het tweede middel en voorzoo veel noodig ambtshalve:

dat Dr. J. L. van Laar, zenuwarts te 's-Gravenhage als adviseerend psychiater van het Nederlandsch Genootschap tot reclassering een psychiatrisch rapport betreffende requirante heeft uitgebracht en ter terechtzitting onder eede heeft bevestigd;

dat de slotconclusie van dit rapport inhoudt: dat requirante lijdende is aan lues cerebri en debilitas mentis en daaraan reeds lijdende was op het tijdstip van het in de bestreden sententie sub II bewezen verklaarde misdrijf;

dat dit misdrijf haar op dezen grond niet kan worden toegerekend;

O. dat requirante misdien behoort te worden ontslagen van alle rechtsvervolging en de Raad van oordeel is, dat het belang van de openbare orde vordert, dat requirante ter beschikking van de Regeering worde gesteld ten einde van harentwege te worden verpleegd;

Gezien art. 37 Sr.;

Vernietigt de bestreden sententie behalve voor wat betreft de bewezenverklaring en de grond, waarop deze berust, de beslissing dat het hiervoren vermelde bewezen verklaarde sub II strafbaar is, de daaraan gegeven qualificatie en de aanhaling van art. 26 en 28 B.B.S.;

Rechtdoende krachtens art. 105 R. O.:

Verklaart het hiervoren vermelde sub I bewezen verklaarde feit niet strafbaar en requirante niet strafbaar ter zake van het hiervoren vermelde sub II bewezen verklaarde;

Ontslaat requirante van alle rechtsvervolging;

Beveelt dat requirante ter beschikking der Regeering worde gesteld ten einde van harentwege te worden verpleegd.

No. 768.

BIJZONDERE RAAD VAN CASSATIE (Eerste Kamer), 15 Jan. 1947. (Mrs. Haga, Prof. van Brakel, Prof. Pompe, van Berckel, Luit.-Kol. Mr. van Driest).

Opzettelijke hulpverlening aan den vijand door als lid van den Nederlandschen

Landwacht met anderen razzia's en huiszoekingen te houden, patrouillediensten te verrichten, persoonsbewijzen en Ausweisen te controleren en een groot aantal personen aan te houden, te bewaken, te vervoeren en over te leveren aan de Deutsche autoriteiten.

Wijziging van de door het Hof opgelegde doodstraf in levenslange gevangenisstraf.

(Sr. art. 102.)

Op het beroep van Cornelis Hellema, winkelbediende, wonende te Montfoort, thans in bewaring gesteld in de Strafgevangenis te Scheveningen, requirant van cassatie tegen een sententie van het Bijzondere Gerechtshof te Amsterdam, 1e Kamer, 11 Oct. 1946, waarbij hij werd schuldig verklaard aan: „Opzettelijk in tijd van oorlog den vijand hulp verleen" en met toepassing van de artt. 28 en 102 Sr., 3, 9 en 11 B.B.S., werd veroordeeld tot de doodstraf, ontzet den schuldige voor den tijd van het leven van de rechten tot,

I. het bekleeden van ambten,

II. het dienen bij de gewapende macht,

III. het kiezen en de verkiesbaarheid bij krachtens wettelijk voorschrift uitgeschreven verkiezingen.

De Bijzondere Raad van Cassatie, enz.;

Gehoord het verslag van den Raadsheer van Berckel; enz.

Gelet op het middel van cassatie, voorgesteld bij schriftuur, luidende:

Met verkeerde toepassing der Wet krachtens art. 16 van het Besluit op de Bijzondere Gerechtshoven, D 62, gelijkgestelde oplegging van een straf of maatregel, welke niet geacht kan worden te beantwoorden aan den ernst van het misdrijf, de omstandigheden waaronder het is begaan, den persoon en de persoonlijke omstandigheden van den veroordeelde;

Gehoord den Advocaat-Fiscaal namens den Procureur-Fiscaal in zijn conclusie dat de Raad, de hoofdstraf verandere in een gevangenisstraf voor den tijd van 20 jaren;

O. dat bij de bestreden sententie ten laste van requirant is bewezen verklaard: „dat hij te Alkmaar en omgeving en te Hoorn en omgeving als Nederlander in den zin van art. 83 Sr. op verschillende tijdstippen in het tijdvak September 1944 tot Mei 1945 opzettelijk gedurende den tijd van den op 10 Mei 1940 aangevangen oorlog van Duitschland tegen Nederland ten voordeele van den vijand als lid van de Nederlandsche Landwacht tezamen en in vereniging met een of meer anderen, razzia's en huiszoekingen heeft gehouden en patrouillediensten heeft verricht ter aanhouding van personen op wier aanhouding door de bezettende macht prijs werd gesteld (onder meer onderduikers en illegale werkers) hun persoonsbewijzen en Ausweisen heeft gecontroleerd en in verband daarmee een groot aantal personen t. b. v. de Arbeidsinzet of anderszins heeft aangehouden, bevaakt, vervoerd en aan de Deutsche auto-

riteiten heeft overgeleverd en aldus opzettelijk gedurende den tijd van voormelden oorlog den vijand hulp heeft verleend;

O. ten aanzien van het middel, dat requirant zijne krachten volledig heeft ter beschikking gesteld van het verfoeilijke corps der Nederlandsche Landwacht, eene organisatie, welke in de bitterste oorlogsjaren er naar heeft gestreefd, ten dienste van den vijand het verzet van het Nederlandsche volk te breken en de bevolking te terroriseeren en daarbij zelfs niet voor moord en brandstichting terugschrok;

dat voor dergelijke lieden dan ook geen plaats is in het midden van een volk, welks bestaan zij zoozeer hebben bedreigd;

O. dat de Raad meent, in dit geval genoemd doel niet te moeten bereiken door het opleggen van de doodstraf, doch van oordeel is, dat met eene levenslange verwijdering uit de maatschappij kan worden volstaan;

O. ambtshalve dat het Hof heeft verzuimd, bij de als toegepast vermelde wettelijke bepalingen op te nemen art. 56 Sr., doch de Raad termen aanwezig acht, te diër opzichte art. 442 Sv. toe te passen;

Vernietigt de sententie, waarvan beroep, doch alleen ten aanzien van de opgelegde hoofdstraf en voorzover art. 56 Sr. niet in de sententie is vermeld;

Rechtdoende krachtens art. 105 R. O.:

Gezien art. 56 Sr.;

Veroordeelt den requirant tot levenslange gevangenisstraf.

No. 769.

BIJZONDERE RAAD VAN CASSATIE
(Tweede Kamer), 13 Januari 1947. (Mrs. Prof. Verzijl, Veegens, Scholten, Vice-Adm. Vos, Kol. Mr. Tollenaar).

Indiensttreding bij de „Landwacht Nederland“.

Verhooging van de straf van acht tot tien jaren.

(Sr. art. 101.)

Op het beroep van Peter Meeus, grondwerker, wonende te Ossendrecht, thans in bewaring gesteld in de Strafgedangenis te Scheveningen, requirant van cassatie tegen een sententie van het Bijzondere Gerechtshof te 's-Hertogenbosch, 2e Kamer, van den 24sten Sept. 1946, waarbij hij werd schuldig verklaard aan: „Als Nederlander vrijwillig in krijgsdienst treden bij eene buitenlandsche mogendheid, wetende dat deze met Nederland in oorlog is” en met toepassing van de artt. 27 en 101 Sr., 1 en 11 B.B.S. werd veroordeeld tot gevangenisstraf van acht jaren, met bepaling, dat de tijd, door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging dezer sententie sedert 29 October 1945 in bewaring doorgebracht, bij de uitvoering der hem opgelegde straf geheel in mindering zal worden gebracht.

De Bijzondere Raad van Cassatie, enz.;

Gehoord het verslag van den Raadsheer Veegens; enz.

Gelet op het middel van cassatie, voorgesteld bij schriftuur, luidende:

S., althans v. t. van de artt. 1, 2, 7, 8, 9, 11, 26, 27 en 28 B.B.S. en de artt. 101 en 102 Sr., doordien het Bijzondere Gerechtshof den verdachte heeft veroordeeld tot een gevangenisstraf voor de tijd van 8 jaren, welke straf niet geacht kan worden in overeenstemming te zijn met de ernst van het misdrijf, de omstandigheden, waaronder het is begaan en den persoon en de persoonlijke omstandigheden van den veroordeelde;

Gehoord den Advocaat-Fiscaal namens den Procureur-Fiscaal in zijn conclusie dat de Raad de sententie zal vernietigen voor wat de hoofdstraf betreft en deze zal bepalen op drie jaren met de toegepaste aftrek;

O. dat bij de bestreden sententie, ten laste van requirant is bewezen verklaard: „dat hij omstreeks de maand April 1943 te 's-Gravenhage als Nederlander opzettelijk vrijwillig in Duitschen krijgsdienst is getreden, immers is toegetreden tot de „Landwacht Nederland” zulks terwijl, naar hij wist, Nederland toen met Duitschland in oorlog was”;

O. ten aanzien van het eenige cassatiemiddel door requirant voorgesteld, zich richtende tegen de hem opgelegde straf:

dat de Raad met eenparigheid van stemmen van meening is, dat de aan requirant opgelegde straf te laag is;

dat requirant in April 1943, op den leeftijd van dertig jaar, is toegetreden tot de Landwacht Nederland (later Landstorm Nederland geheeten);

dat van den beginne af was bekend gemaakt, dat deze Landwacht zou gebruikt worden tegen den (door de Duitschers aldus genoemden) binnen- en buitenlandischen vijand en dat daarbij trouw tot in den dood gezworen moest worden aan het vijandelijke Staatshoofd;

dat requirant voor zijn indiensttreden bij den vijand reeds als grondwerker op het vliegveld Woensdrecht voor de Duitse Weermacht heeft gewerkt, in 1941 zich bij de N.S.B. heeft aangesloten en W.A.-man is geworden;

dat requirant als eenige in aanmerking te nemen verontschuldiging voor het zeer ernstige door hem gepleegde feit opgeeft, dat hij, geboren en opgevoed in Duitschland, sterk pro-Duitsch georiënteerd was;

dat de Raad daarmede dan ook rekening wil houden, doch niettemin de aan requirant op te leggen gevangenisstraf meent te moeten stellen op tien jaren, waartegenover echter de aftrek van de bewaring zal gelden, niet van den door het Hof aangenomen datum van 29 October 1945 doch vanaf den 26sten Mei 1945, den datum waarop requirant in den Harskamp werd geïnterneerd;

Vernietigt de bestreden sententie, doch alleen voor wat betreft de daarbij opgelegde hoofdstraf;

Rechtdoende krachtens art. 105 R. O.:

Veroordeelt requirant tot eene gevangenisstraf voor den tijd van tien jaren, met bepaling, dat de tijd, door requirant vóór de tenuitvoerlegging van dit arrest in bewaring doorgebracht, bij de uitvoering van de hem opgelegde straf vanaf den 26sten Mei 1945 geheel zal worden in mindering gebracht.

No. 770.

BIJZONDERE RAAD VAN CASSATIE
(Tweede Kamer), 13 Jan. 1947. (Mrs. Prof. Verzijl, Veegens, Scholten, Vice-Adm. Vos, Kol. Mr. Tollenaar).

Als soldaat in de Waffen S.S. in een executiepeloton deelnemen aan een executie van twaalf gevangen Nederlanders te Vught. Verhooging van de gevangenisstraf van vijftien tot twintig jaren.

(Sr. art. 101.)

Op het beroep van Hendrikus van de Ven, beeldenmaker, wonende te Ginneken, thans in bewaring gesteld in de Strafgewangenis te Scheveningen, requirant van cassatie tegen een sententie van het Bijzondere Gerechtshof te 's-Hertogenbosch, 2e Kamer, van den 17den September 1946, waarbij hij werd schuldig verklaard aan: „Als Nederlander vrijwillig in krijgsdienst treden bij eene buitenlandsche mogendheid, wetende dat deze met Nederland in oorlog is” en met toepassing van de artt. 10, 27 en 101 Sr., 1 en 11 B.B.S., werd veroordeeld tot een gevangenisstraf van vijftien jaren, met bepaling, dat de tijd, door den veroordeelde voor de tenuitvoerlegging dezer sententie sedert 25 Juli 1945 in bewaring doorgebracht, bij de uitvoering der hem opgelegde straf geheel in mindering zal worden gebracht.

De Bijzondere Raad van Cassatie, enz.;

Gehoord het verslag van den Raadsheer Veegens; enz.

Gelet op het middel van cassatie, voorgesteld bij schriftuur, luidende:

Met verkeerde toepassing van het gelijkgestelde oplegging van een straf welke niet geacht kan worden te beantwoorden aan de ernst van het misdrijf, de omstandigheden waaronder het is begaan of de persoon of de persoonlijke omstandigheden van den veroordeelde;

Gehoord den Advocaat-Fiscaal namens den Procureur-Fiscaal in zijn conclusie, strekkende tot verwerping van het beroep;

O. dat bij de bestreden sententie ten laste van requirant is bewezen verklaard: „dat hij in het jaar 1943 in Nederland, terwijl hij Nederlander was en terwijl zooals hij wist, Nederland met Duitschland in oorlog was, opzettelijk vrijwillig in dienst is getreden bij de Waffen S.S.;

O. ten aanzien van het eenige middel van

cassatie door requirant ingediend, zich richtende tegen de hem opgelegde straf:

dat de Raad met eenparigheid van stemmen van meening is, dat de aan requirant opgelegde straf te laag is;

dat requirant immers in krijgsdienst bij den vijand is getreden, uitsluitend omdat hij liever niet wilde terugkeeren naar Duitschland waar hij werkzaam geweest was;

dat hij op het tijdstip van indiensttreden 26 jaar oud was, dus geacht moet worden ten volle de gevolgen van zijn daad overzien te hebben;

dat tot die gevolgen ook heeft behoord het dienen als soldaat bij het detachement bewakingstroepen van het concentratiekamp te Vught, dat aldaar in dien tijd verschillende executies van weerlooze gevangenen hebben plaats gevonden, en hij niet de minste moeite heeft gedaan zich op eenigerlei wijze aan dien dienst bij den vijand te onttrekken, dat hij, toen hij als deelnemer aan zulk een executie werd aangewezen, geen protest tegen die aanwijzing heeft doen hooren en zich zoodoende mede schuldig heeft gemaakt aan dien moord op een 12-tal gevangen Nederlanders;

dat echter, toen hij tegen de gewapende geallieerde troepen bij Arnhem moest vechten hem de moed ontzonk en hij is gevlucht en ondergedoken, waaraan hij voordien niet had gedacht;

dat de Raad dit vergrijp tegen het Vaderland zoo ernstig acht dat hij slechts met toepassing van de uiterste clementie in dit geval wil afzien van oplegging van de allerzwaarste straffen, en zich zal beperken tot oplegging van een gevangenisstraf voor den tijd van twintig jaren;

Vernietigt de bestreden sententie doch alleen voor wat betreft de daarbij opgelegde hoofdstraf met den daarbij toegepaste afrek der bewaring;

Rechtdoende krachtens art. 105 R. O.:

Veroordeelt requirant tot eene gevangenisstraf voor den tijd van twintig jaren.

No. 771.

BIJZONDERE RAAD VAN CASSATIE
(Tweede Kamer), 13 Jan. 1947. (Mrs. Prof. Verzijl, Veegens, Scholten, Vice-Adm. Vos, Kol. Mr. Tollenaar).

Als landwachter assisteerende bij huizoe-kingen en vervolging van ondergedokenen. Wegens gebrekkige ontwikkeling der geestvermogens toepassing van art. 37a Sr.

Veroordeeling tot één jaar gevangenisstraf met afrek van een gelijk gedeelte in bewaring doorgebracht en voorwaardelijke ter beschikkingstelling.

(Sr. artt. 37a, 102.)

Op het beroep van Aalie Hendrikus Aarents, landbouwer, wonende te Bellingwolde, thans in bewaring gesteld in de Strafgewangenis te Scheveningen, requi-

rant van cassatie tegen een sententie van het Bijzondere Gerechtshof te Leeuwarden, 2e Kamer, te Groningen, van den 20sten Mei 1945, waarbij hij werd schuldig verklaard aan: „Gedurende den tijd van den huidige oorlog opzettelijk in tijd van oorlog den vijand hulp verleenen, meermalen gepleegd”, en met toepassing van de artt. 28, 57 en 102 Sr., en 1, 3, 5, 9, 11, 14 en 22 B.B.S., werd veroordeeld tot gevangenisstraf voor den tijd van tien jaren, met bepaling dat veroordeelde deze straf zal ondergaan in een rijkswerkinrichting, en met ontzetting van het recht van het kiezen en de verkiesbaarheid bij krachtens wettelijk voorschrift uitgeschreven verkiezingen voor het leven.

De Bijzondere Raad van Cassatie, enz.

Geheard het verslag van den Raadsheer Veegens; enz.

Gelet op het tweede middel van cassatie, voorgesteld bij schriftuur, luidende:

S. en/of v. t. van de artt. 1 B.B.S. en 359 Sv., doordat het Hof een straf heeft opgelegd, zonder te overwegen, dat de opgelegde straf in overeenstemming is met den ernst van de bewezen verklaarde feiten, en omdat de opgelegde straf, bij in aanmerking neming van de omstandigheden, waaronder deze zijn begaan, en in het bijzonder van den persoon en de persoonlijke omstandigheden van requirant, niet kan geacht worden te beantwoorden aan het vereischte van eene aan de mate van schuld evenredige strafbepaling.

Geheard den Advocaat-Fiscaal namens den Procureur-Fiscaal in zijn nadere conclusie, dat de Raad, met vernietiging der sententie voor wat betreft de strafbaarverklaring van requirant en de straf, den requirant zal ontslaan van rechtsvervolging en hem voorwaardelijk ter beschikking van de Regering zal stellen ten einde van harentwege te worden verpleegd;

Gezien het arrest van dezen Raad van 26 Aug. 1946, alsmede het ter uitvoering van de daarbij gegeven opdracht door den zenuwarts Dr. J. J. Wuite te 's-Gravenhage namens de Centrale Vereeniging ter behartiging van de maatschappelijke belangen van geestes- en zielszieken uitgebrachte voorlichtingsrapport;

O. dat de Raad overneemt, hetgeen in bovengemeld arrest is beslist ten aanzien van het eerste cassatiemiddel;

O. dat bij de bestreden sententie ten laste van requirant is bewezen verklaard: „dat hij in den loop van het jaar 1944 in de provincie Groningen meermalen op verschillende tijdstippen opzettelijk terwijl alstoen de op 10 Mei 1940 aangevangen oorlog met Duitsland nog niet was beëindigd in dienst bij de Nederlandsche Landwacht zulks ten voordeele van Duitsland waarbij hij gewapend was met een jachtgeweer, de navolgende handelingen heeft verricht tesamen met andere leden van de Nederlandsche Landwacht: 1e. in Juni 1944 als landwachter heeft geassisteerd bij een huiszoeking ten huize van Hendrik Kuiper

te Vriescheloo gem. Bellingwolde in voege als in de telastelegging omschreven;

2e. in Mei 1944 als landwachter heeft geassisteerd bij een huiszoeking ten huize van Daniel Gruis te Veelerveen, gem. Bellingwolde, in voege als in de telastelegging omschreven, waarbij een verborgen radio werd gevonden en twee onderduikers werden gearresteerd alles zoóals in de telastelegging omschreven;

3e. in April 1944 als landwachter heeft geassisteerd bij het achtervolgen met andere landwachters van Harm Smit, welke was ondergedoken voor de arbeidsinzet naar Duitsland, alsmede het achtervolgen van Hendrik Staats, welke eveneens was ondergedoken voor de arbeidsinzet naar Duitsland”;

O. ten aanzien van het tweede middel:

dat de Raad de conclusie van het aangehaalde rapport in zoover overneemt en tot de zijne maakt, dat hij aanneemt, dat bij requirant tijdens het begaan van de te zijnen laste bewezen verklaarde feiten gebrekkige ontwikkeling der geestvermogens bestond;

dat art. 37 Sr. eerste lid, niet kan worden toegepast, omdat de Raad de — voor de verantwoordelijkheid van het Hof blijvende — feitelijke beslissing, dat requirant te dier zake strafbaar is, heeft te eerbiedigen;

dat een gevangenisstraf voor den tijd van een jaar in overeenstemming is met den persoon van requirant, in voornoemd rapport gequalificeerd als een zwakzinnig persoon, lijdende aan debilitas mentis, met den aard van de gepleegde feiten en de ter terechtzitting gebleken omstandigheden, waaronder zij zijn begaan;

dat de Raad termen aanwezig acht een gelijk gedeelte van den tijd, door requirant in bewaring doorgebracht, op den duur van deze gevangenisstraf in mindering te brengen;

dat requirant voorts, blijkens hetgeen te zijnen laste bewezen is verklaard, niet in staat is weerstand te bieden aan slechte invloeden en een willoos werktuig in handen van anderen kan zijn, zoodat het belang van de openbare orde bepaaldelijk vordert, dat hij ter beschikking van de Regering worde gesteld, ten einde van harentwege te worden verpleegd, met dien verstande echter dat deze maatregel thans nog voorwaardelijk kan worden opgelegd onder na te noemen bijzondere voorwaarden:

Vernietigt de bestreden sententie, doch alleen voor wat betreft de opgelegde hoofdstraf;

Rechtdoende krachtens art. 105 van de Wet R. O.:

Mede gezien de artt. 14b, 14c, 27, 37, 37a en 37d Sr.;

Veroordeelt requirant tot gevangenisstraf voor den tijd van één jaar, met bepaling, dat een gelijk gedeelte van den tijd, door hem sinds 18 October 1945 in bewaring doorgebracht, bij de tenuitvoerlegging van dit arrest in mindering zal worden gebracht;

Stelt requirant ter beschikking van de Regeering, ten einde van harentwege te worden verpleegd;

Beveelt dat deze ter beschikking-stelling niet zal worden ten uitvoer gelegd, tenzij de Raad later anders mocht gelasten op grond, dat requirant zich voor het einde van een proeftijd van drie jaren aan een strafbaar feit heeft schuldig gemaakt of gedurende dien tijd hetzij na te noemen bijzondere voorwaarden niet heeft nageleefd, hetzij onvoorwaardelijk verpleging vanwege de Regeering is gebleken te behoeven;

Stelt als bijzondere voorwaarden, dat requirant zich gedurende den proeftijd zal gedragen als een goed Nederlander en overeenkomstig de aanwijzingen van Dr. A. L. C. Palies, hoofd van den Provinciaalen Groningschen Voor- en Nazorgdienst voor Geesteszieken, te Groningen, wien bij deze wordt opgedragen aan requirant ter zake van de naleving der bijzondere voorwaarden hulp en steun te verleen;

Verstaat dat requirant terstond in vrijheid behoort te worden gesteld;

Verwerpt het beroep voor het overige.

No. 772.

BIJZONDERE RAAD VAN CASSATIE
(Eerste Kamer), 8 Jan. 1947. (Mrs. Haga, Prof. v. Brakel, Prof. Pompe, van Berckel, Luit.-Kol. Mr. van Driest).

Doodslag op en mishandeling van illegale werkers onder invloed van chef, den toenmaals gewestelijken commandeur van politie J. E. Feenstra. Verhoging van de gevangenisstraf van twintig jaren tot levenslang.

(Sr. art. 102.)

Op het beroep van:

I. Den Procureur-Fiscaal bij het Bijzondere Gerechtshof te Arnhem;

II. Wijnand Huisinga, wonende te Arnhem, thans in bewaring gesteld in de Strafgewangenis te Scheveningen;

requiranten van cassatie tegen een sententie van het Bijzondere Gerechtshof te Arnhem van den 27sten Sept. 1946, waarbij den tweeden requirant werd schuldig verklaard aan: „Opzettelijk in tijd van oorlog den vijand hulp verleen en begaan gedurende den tijd van den huidige oorlog, meermalen gepleegd” en met toepassing van de artt. 28, 57 en 102 Sr., 1, 2, 3, 8, 9, 11, 22 en 23 B.B.S. werd veroordeeld tot gevangenisstraf voor den tijd van twintig jaren met ontzetting van het recht tot kiezen en de verkiesbaarheid bij krachtens wettelijk voorschrift uitgeschreven verkiesingen voor het leven.

De Bijzondere Raad van Cassatie, enz.;

Gehoord het verslag van den Raadsheer van Driest; enz.

Gelet op het middel van cassatie, door den eersten requirant voorgesteld bij schriftuur, luidende:

S. of v. t. van art. 350/351 Sv. en van art. 11 van D 61, zijnde naar zijn meening de opgelegde straf te licht;

Gehoord den Advocaat-Fiscaal namens den Procureur-Fiscaal in zijn conclusie strekkende tot verwerping van beide beroepen;

O. dat bij de bestreden sententie, ten laste van den tweeden requirant is bewezen verklaard:

1°. „dat hij op 13 Jan. 1944 opzettelijk terwijl Nederland met Duitschland sedert Mei 1940 in oorlog was te Ede, Egbert Lutten G. Veen van het leven heeft beroofd door toen aldaar opzettelijk op zeer korten afstand uit een met scherp geladen vuurwapen dezen Veen door het hart te schieten met het gevolg dat E. L. G. Veen dadelijk is overleden, zulks terwijl hij wist dat Veen een illegaal werker was en terwijl hij wist dat de Duitschers er belang bij hadden dat illegale werkers uit den weg werden geruimd; hebbende hij aldus opzettelijk den Duitschen vijand in oorlogstijd hulp verleend”;

2°. „dat hij in den nacht van 3 op 4 September 1944, opzettelijk, terwijl Nederland met Duitschland in oorlog was, te Arnhem Jacob Hemelrijk mishandeld heeft door dezen, die op zijn buik op twee stoelen lag, opzettelijk met een gummistok op de achterzijde van zijn lichaam te slaan, zoodat hij pijnlijk en bloedend verwond werd; dit alles met het oogmerk Hemelrijk, die een arrestant van den gewestelijken commandeur van politie J. E. Feenstra, zijnde een handlanger van de Duitschers, was, tot het afleggen van een door genoemden Feenstra begeerde verklaring te brengen, hebbende hij, verdachte, daarmede opzettelijk den Duitschen vijand hulp verleend”.

O. dat door requirant Huisinga geen middelen van cassatie zijn ingediend en den Raad ambtshalve geen gronden zijn gebleken op welke de bestreden sententie ten zijnen gunste zou behooren te worden vernietigd;

O. omtrent het door den Procureur-Fiscaal bij het Bijzondere Gerechtshof te Arnhem ingediende middel:

dat de Raad van oordeel is, dat requirant Huisinga, na de zijde van den vijand te hebben gekozen, op een dusdanig laaghartige wijze heeft deelgenomen aan den strijd jegens hen, die de hoogste belangen van den Nederlandschen staat en het Nederlandsche volk tegen den vijand met inzet van eigen leven en vrijheid verdedigden, of als slachtoffers van diens barbaarsche maatregelen in diens handen vielen, dat hem een zoodanige straf behoort te worden opgelegd, dat hem voor goed te terugkeer wordt ontzegd tot de Nederlandsche samenleving, waartegen hij zoo zwaar misdeed;

dat de Raad echter aanneemt, dat requirant Huisinga tot zijn landsverraderlijk en menschonwaardig gedrag slechts is geko-

men onder den invloed van zijn chef, den Luitenant-Kolonel der Marechaussee Feenstra, met wien hij, doordat hij huisvesting en verzorging bij hem genoot, in eng contact leefde;

dat de Raad daarin redenen vindt de doodstraf niet op te leggen en van oordeel is dat met een levenslange gevangenisstraf kan worden volstaan;

Vernietigt de bestreden sententie, doch alleen wat betreft de opgelegde hoofdstraf;

Rechtdoende krachtens art. 105 R. O.:

Veroordeelt requirant Huisinga tot levenslange gevangenisstraf.

No. 773.

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK 'S-GRAVENHAGE, 14 Januari 1947. (Mr. Mijs).

Koopovereenkomst van een auto nietig verklaard en verzoeker (partij Gosschalk) hersteld in zijn eigendomsrechten. In reconventie partij Gosschalk veroordeeld tot betaling van de reparatie-kosten voor het herstel van de auto door eischer in reconventie betaald.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100) art. 23 en vlg.).

E. J. Gosschalk, requestant, gem. Mr. I. E. Hes Bzn.,

tegen:

G. v. d. Eijk, gem. Mr. G. J. Scholten en Th. C. Vriesendorp, gerequesteerden.

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;

Gelezen het request van E. J. Gosschalk, de daarop ingekomen antwoorden van G. v. d. Eijk, en van het Nederlandsche Beheersinstituut voor Th. C. Vriesendorp, alsmede de verdere stukken;

Gehoord Gosschalk en v. d. Eijk, hunne gemachtigden alsmede de door hen voorgebraachte getuigen ter zitting van 20 Dec. 1946;

Ten aanzien van de feiten:

O. dat ten deze vaststaat:

dat v. d. Eijk in 1941 Gosschalk's auto van diens Verwalter Vriesendorp voor de somma van f 300, welke door hem bij Lippmann Rosenthal & Co. werden gestort, heeft gekocht, zulks met de bedoeling de auto uit de handen van de Duitschers te houden en deze na den oorlog weer aan Gosschalk terug te geven;

dat v. d. Eijk gedurende de bezetting de auto heeft opgeborgen, eerst bij hem zelf en later, van October 1943 tot Mei 1945, bij getuige van Leeuwen, met gevolg, dat de auto niet door de Duitschers is ontdekt;

dat v. d. Eijk, dadelijk na de bevrijding, begin Mei 1945, de auto heeft te voorschijn gehaald en heeft laten repareren, zoodat zij weer konden rijden;

dat ongeveer dienzelfden tijd Gosschalk,

die als jood was ondergedoken geweest, weer is verschenen en partijen toen over de auto hebben gesproken, doch toen geen teruggave van de auto aan Gosschalk heeft plaats gehad, vermoedelijk omdat Gosschalk reeds toen weigerde de door van der Eijk voor de auto gemaakte kosten terug te betalen;

dat v. d. Eijk de auto tot October 1945 heeft gebruikt, zoowel voor de zaak van Gosschalk (die hij eveneens had overgenomen, om die gedurende de bezetting voor Gosschalk in stand te houden en die hij inmiddels weer aan Gosschalk heeft teruggegeven) als voor zijn eigen zaken;

dat in October 1945 de politie op verzoek van Gosschalk de auto bij v. d. Eijk heeft weggehaald en aan Gosschalk heeft teruggegeven, die de auto sedert dien weer in zijn bezit heeft en voor zijn zaken gebruikt;

dat Gosschalk na terugontvangst der auto daaraan nog voor pl.m. f 250 heeft laten repareren;

O. dat Gosschalk in zijn bovenaangehaald request verzoekt dat de Raad alsnog zal nietig verklaren de koopovereenkomst Vriesendorp/v. d. Eijk en zal verklaren voor recht dat hij, Gosschalk eigenaar der auto is;

dat v. d. Eijk hier op heeft geantwoord altijd tot teruggaaf van de auto bereid geweest te zijn en derhalve geen enkel bezwaar tegen toewijzing van Gosschalk's verzoek te hebben, doch zijnerzijds reconventioneel van Gosschalk heeft gevorderd de door hem voor de auto uitgegeven kosten, zijnde:

a. koopsom auto	f 300.—
b. garagehuur van Leeuwen	„ 230.—
c. reparaties auto	„ 467.80
d. nieuwe oliepomp	„ 75.—
	<hr/>
	f 1072.80

dat het Beheersinstituut zich aan het oordeel van den Raad heeft gerefereerd, terwijl Gosschalk de vordering op verschillende gronden heeft bestreden;

dat Gosschalk ter zitting nogmaals uitdrukkelijk heeft verklaard, niet bereid te zijn de door v. d. Eijk gevorderde bedragen geheel of gedeeltelijk te vergoeden en er slechts mede accoord is gegaan, dat de bedragen die eventueel door Lippmann en Rosenthal (terzake van de bij haar gestorte koopsom) mochten worden uitgekeerd aan v.d. Eijk ten goede zullen komen;

Ten aanzien van het recht:

O. dat Gosschalk's niet bestreden verzoek tot nietigverklaring der koopovereenkomst Vriesendorp/v. d. Eijk en tot verklaring voor recht dat hij, Gosschalk, weer eigenaar der auto is, kan worden toegewezen en het derhalve alleen nog gaat om v. d. Eijk's reconventionele vordering;

O. te dien aanzien dat het aan v. d. Eijk's bemoeiingen is te danken, dat Gosschalk zijn auto — na de bevrijding en ook thans nog een voor een zakenman kostbaar bezit — weer terug heeft en het dan ook niet meer dan billijk is, dat Gosschalk voor zijn

rekening neemt en derhalve aan v. d. Eijk vergoedt de kosten, die deze heeft gemaakt, om de auto uit handen van den vijand te houden (koopsom en bewaarloon) als ook de kosten die v. d. Eijk heeft besteed om de auto weer in rijdbaren toestand te brengen, nu niet is gebleken, dat die kosten onnoodig zijn gemaakt of exorbitant hoog zijn;

dat er derhalve alle aanleiding is om aan de nietigverklaring der koopovereenkomst en aan Gosschalk's herstel in den eigendom der auto als gevolg te verbinden de verplichting voor Gosschalk om bovenvermelde door v. d. Eijk voor de auto bestede kosten voor zijn rekening te nemen en aan v. d. Eijk te betalen;

O. ten aanzien van de door Gosschalk opgeworpen verweermiddelen:

dat art. 26 van het Besluit Herstel Rechtsverkeer, hetwelk algemeen luidt en ten deze geenerlei beperking inhoudt, zich er niet tegen verzet, dat ook de na het einde der bezetting door v. d. Eijk gemaakte kosten ten laste van Gosschalk worden gebracht;

dat Gosschalk's beroep op de door v. d. Eijk verleende finale kwijting terzake van de afrekening van het weer door v. d. Eijk aan Gosschalk overgedragen rentmeestersbedrijf niet opgaat, nu is gebleken, dat de auto niet werd gerekend tot dat bedrijf te behooren, niet in de boeken van dat bedrijf voorkwam en deze dan ook door v. d. Eijk afzonderlijk werd gekocht en betaald;

dat er geen reden is om in casu, waar v. d. Eijk in het belang van Gosschalk optrad, de vergoeding der door hem voor de auto betaalden koopprijs afhankelijk te stellen van de eventueel door Lippmann en Rosenthal te doene uitkeeringen, gelijk dat wel pleegt te geschieden in gevallen, waarin iemand uitsluitend tot eigen voordeel goederen van een Verwalter heeft gekocht;

dat het na de bevrijding niet bekend was of en zoo ja wanneer Gosschalk zou terugkeeren en groote schaarste aan auto's bestond en niemand was gebaat bij het ongebruikt laten staan der auto, die bovendien goede diensten kon bewijzen ten behoeve van het bedrijf van Gosschalk en er onder deze omstandigheden v. d. Eijk geen verwijt van kon worden gemaakt dat hij, zonder Gosschalk's onzekere terugkomst af te wachten, onmiddellijk de reparaties liet verrichten die noodig waren om de auto weer in rijdbaren toestand te brengen;

dat weinig waarschijnlijk is, dat v. d. Eijk aan de auto meer heeft laten repareren dan noodig of nuttig was (daar hij de reparaties uit eigen zak moest betalen) en de Raad zulks dan ook niet aanneemt, nu Gosschalk dat niet in het minst aannemelijk heeft gemaakt;

dat Gosschalk wel heeft beweerd, dat v. d. Eijk voor de reparaties „zwarte prijzen" heeft betaald, doch zulks niet ter zake doet, nu Gosschalk niet heeft beweerd, laat staan bewezen, dat v. d. Eijk toentertijd — het was onmiddellijk na de bevrijding — de reparaties voor belangrijk lagere prijzen

had gedaan kunnen krijgen;

dat omtrent de waarde der auto voor en na de bezetting niets is komen vast te staan en derhalve inderdaad niet is gebleken, dat de waarde der auto met de daaraan voor reparaties bestede kosten is vermeerderd, doch ook dit niet terzake doet, aangezien de Raad Gosschalk naar redelijkheid en billijkheid tot vergoeding van de kosten gehouden acht, niet, omdat de waarde der auto met het bedrag dier kosten is vermeerderd, doch omdat v. d. Eijk die kosten te goeder trouw in het belang van de auto van Gosschalk heeft besteed en omdat de kosten tenslotte ten profijte van Gosschalk hebben gestrekt;

dat uit de omstandigheid dat Gosschalk na de auto te hebben teruggekregen, daaraan nog plm. f 250 heeft moeten laten repareren, hoogstens is af te leiden, dat v. d. Eijk niet alle reparaties heeft laten doen die noodig waren, doch Gosschalk hem bezwaarlijk daarvan een verwijt kan maken, nu hij zich op het standpunt heeft gesteld dat v. d. Eijk geen reparaties aan de auto had mogen doen verrichten;

dat inderdaad v. d. Eijk niet dadelijk de auto heeft teruggegeven en wellicht Gosschalk daardoor schade heeft geleden, doch aan v. d. Eijk die niet-afgifte niet kan worden verweten en hij voor die schade niet aansprakelijk kan worden gesteld, nu door Gosschalk niet is beweerd en in elk geval niet is gebleken dat hij, Gosschalk, bij het terugvragen der auto, heeft aangeboden de door v. d. Eijk gemaakte kosten geheel of gedeeltelijk te vergoeden;

dat inderdaad is komen vast te staan, dat v. d. Eijk na het einde der bezetting de auto weer voor zijn zaken heeft gebruikt, doch de Raad hierin geen aanleiding vindt om een deel der kosten ten laste van v. d. Eijk te laten, gezien de moeite, die hij zich in verband met de auto heeft getroost, waartegenover een gratis gebruik dier auto gedurende enkele maanden mede voor eigen zaken geenszins een onredelijke compensatie is te achten;

O. dat op alle punten, waaromtrent tusschen Gosschalk en v. d. Eijk verschil van meening bestond, eerstgenoemde in het ongelijk is gesteld, zoodat hij de gedingkosten zal hebben te dragen;

Rechtdoende:

Verklaart nietig de tusschen Vriesendorp en v. d. Eijk tot stand gekomen koopovereenkomst betreffende de bovenbedoelde in het request van Gosschalk breeder omschreven auto. Verklaart voor recht, dat Gosschalk is eigenaar dier auto. Veroordeelt Gosschalk om tegen behoorlijk bewijs van kwijting aan v. d. Eijk te betalen de somma van f 1072.80 met de rente ad 5% 's jaars van dat bedrag vanaf 27 Juni 1946 tot aan den dag der voldoening. Wijst af het meer of anders gevorderde. Veroordeelt Gosschalk in de gedingkosten tot op heden begroot op f 50.

No. 774.

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK 'S-GRAVENHAGE, 20 Januari 1947. (Prof. Mr. Duyfjes).

Verzoekster in kort geding gemachtigd om tot op de uitspraak ten principale een winkelhuis onder beperkende voorwaarden wederom als huurster in gebruik te nemen. Het belang van requesetrante bij toewijzing van deze voorloopige maatregel overtreft verre dat van gerequesteerde bij een afwijzing.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100) art. 150 a.)

N. V. Kleedingmagazijn „The House of Quality Den Haag, requesetrante, gem. Mr. D. Simons,

tegen:

N. V. Nederlandsche Spoorwegen, gerequesteerde, gem. Mr. P. R. Leopold.

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;

Gelezen het request van 31 December 1946 van de N. V. Kleedingmagazijn The House of Quality;

Gehoord partijen;

O. dat tusschen partijen voldoende vaststaat, dat requesetrante bij schriftelijk huurcontract van 14 Januari 1938 heeft gehuurd het perceel Groenmarkt 24 te 's-Gravenhage van Mevrouw B. M. Zwaantjes; dat zij gedurende de bezetting op 3 Maart 1942 onder Deutsche Verwaltung (eerst van den Duitscher Walter Brack en vervolgens van den Duitscher Hermann, Metzler) is gesteld, waarna in Mei 1943 dit beheer met beschikkingsbevoegdheid gekomen is aan de Omnia Treuhand Gesellschaft, die requesetrante op 24 Mei 1943 in liquidatie deed gaan en omstrecks dien datum tevens de bedoelde huur deed afloopen;

dat gerequesteerde vervolgens op 31 Mei 1943 het pand van Mevrouw Zwaantjes heeft gekocht;

dat het gerequesteerde bij dien verkoop wel bekend was, dat het perceel verhuurd was aan requesetrante, doch niet dat deze een joodsche onderneming was, en ook niet dat zij onder Verwaltung was gesteld, waarvan haar eerst gebleken is bij de oplevering van het perceel; dat volgens het contract (waarvan gerequesteerde het in haar bezit zijnde exemplaar heeft overgelegd, zijnde requesetrante daartoe niet in staat, aangezien tijdens de Verwaltung haar geheele archief is verdwenen) de huur afliep op 31 Juli 1943, terwijl een optierecht was bedongen tot inhuur voor den tijd van vijf jaren, alzoo tot 31 Juli 1948, waarvan gebruik moest zijn gemaakt vóór of op 1 Februari 1943, hetwelk echter niet was geschied;

dat gerequesteerde het perceel vervolgens per 1 Augustus 1943 heeft verhuurd aan het Voorlichtingsbureau van den Voedingsraad, welke huur tot heden in stand is gebleven;

O. dat uit deze feiten blijkt, dat de rechtsbetrekking van huur en verhuur in casu is te niet gegaan als een gevolg van het niet tijdig gebruik maken van het verleende optierecht;

dat gerequesteerde in twijfel heeft getrokken, of requesetrante — zoo zij dit vrijelijk had kunnen doen — van dat optierecht gebruik zou hebben gemaakt, waartegenover requesetrante het tegendeel heeft trachten aannemelijk te maken, terwijl partijen voorts over en weer hun belangen tegen elkander hebben afgewogen, waarbij ieder de eigene als de zwaarste meent te kunnen doen gelden;

O. dat wij in kort geding niet op deze het bodemgeschil beheerschende punten kunnen ingaan, nu de wederzijdsche argumenten naar ons oordeel niet in die mate sterker of zwakker zijn, dat wij een te verwachten beslissing in dat geschil aan de onze ter grondslag kunnen leggen;

O. echter, dat een beslissing bij voorraad ten deze, hoe die in het bodemgeschil ook moge uitvallen, gegeven kan worden zonder een der betrokken partijen in hare belangen te kort te doen;

dat immers de tegenwoordige huurder het pand per 1 April a.s. wil ontruimen en zich bereid heeft verklaard inmiddels met requesetrante, indien deze dat pand weder als huurder mocht betrekken, bij het gezamenlijk gebruik, door een onderhuur, tot een minnelijke oplossing mede te werken;

dat gerequesteerde nu wel aangevoerd, dat requesetrante inmiddels zou kunnen overgaan tot verbouwingen in en om aan het perceel, waardoor haar belangen blijvend zouden kunnen worden geschaad maar dat requesetrante volgens het contract dit alleen kan doen in overleg met de verhuurster;

dat dit bezwaar overigens geheel kan worden ondervangen door bij onze voorloopige beslissing dit recht tot op de beslissing op de hoofdzaak uit te sluiten;

O. dat, evenzeer ter zijde moet worden gesteld het beroep van gerequesteerde op de niet-ontvankelijkheid der vordering op grond dat de termijn bij art. 21 van het Besluit Herstel Rechtsverkeer zoowel bij de indiening van dit verzoek op 31 December 1946 als bij de gelijktijdige indiening van het verzoek in het bodemgeschil was verstreken;

O. toch, dat de toelichting, welke de gemachtigde van requesetrante ten aanzien van dit punt heeft gegeven, in het bijzonder het feit dat het opheffen en in liquidatie treden van verzoekster eerst bij beschikking van 10 September 1946 door het Beheersinstituut is ongedaan gemaakt, naar Ons oordeel voldoende aanleiding geven om het na afloop van den gestelden termijn ingediende verzoek niettemin ambtshalve in behandeling te nemen;

O. dat requesetrante blijkens mededeeling ter zitting het van groot belang acht om na de heropening van hare zaken in Amsterdam en Rotterdam in Februari 1946 thans ook hier in den Haag, met zij over

eenige textielvoorraad daartoe beschikt, haar bedrijf te hervatten;

dat zij daarbij uiteraard het risico op zich neemt, dat bij een afwijzende beslissing in het bodemgeskil de kosten van de door haar voorloopig te nemen maatregelen zonder baat zullen blijken, terwijl de gerequesteerde die beslissing zonder bezwaar en zonder nadeel kan afwachten;

dat het Ons onder deze omstandigheden, waar de stellingen van requestrante, toegelicht door hare feitelijke uiteenzetting, naar Ons inzien toereikend zijn om een eventueel rechtsherstel op die gronden mogelijk te achten, gewenscht voorkomt de gevraagde voorziening bij voorraad, gewijzigd als hieronder aangegeven toe te staan; waarbij Wij in het bijzonder in aanmerking hebben genomen dat het belang van requestrante bij een toewijzing van dezen voorloopigen maatregel dat van gerequesteerde bij een afwijzing verre overtreft;

Rechtdoende:

Machtigen verzoekster om totdat op het in het bodemgeskil ingediende request een beslissing van andere strekking mocht worden genomen, wederom als huurster in gebruik te nemen het perceel Groenmarkt No. 24 te 's-Gravenhage overeenkomstig de bepalingen van de in dit vonnis vermelde huurovereenkomst van 14 Januari 1938 onder het voorbehoud dat niet gelden de aan het slot daarvan opgenomen bijzondere bepalingen, zoodat verzoekster niet gerechtigd is om eenigerlei verbouwing in het perceel aan te brengen, en met dien verstande, dat requestrante een huurprijs betaalt, tot het bedrag als thans door den Voedingsraad wordt voldaan en dat zij voor den tijd, gedurende welken de Voedingsraad zijn voorlichtingsbureau daarin wil handhaven, een gedeelte van het perceel aan den Voedingsraad onder verhuurt;

Veroordeelen gerequesteerde een en ander te gehengen en te gedoogen op verbeurte van een dwangsom van f 250 voor elke handeling in strijd hiermede;

Verklaren deze beschikking tot zoover uitvoerbaar bij voorraad desnoods met behulp van den sterken arm en op de minuut;

Veroordeelen gerequesteerde in de hierop gevallen kosten tot heden aan de zijde van requestrante begroot op f 75.

No. 775.

RAAD RECHTHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK 'S-GRAVENHAGE, 10 Januari 1947. (Mr. van Vrijberghe de Coningh).

Afkoop van levensverzekering door Lippmann Rosenthal nietig verklaard.

Herleving van de oorspronkelijke verzekering, met veroordeeling van gerequesteerde tot afgifte van een duplicaat-polis onder gehoudenheid van eischer tot betaling van vervallen en onbetaalde premies.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100) art. 23 en vlg.).

Mr. I. L. Hamburg, requestrant,
tegen:

Alg. Friesche Levensverz. Mij. Lippmann Rosenthal & Co, gerequesteerden.

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;

O. dat verzoeker als eischer stellende, in het kort samengevat dat hij op 7 Sept. 1945 van de Maatschappij heeft vernomen, dat Lippmann einde 1943 had afgekocht voor een bedrag van f 2052.60 een bij de Maatschappij door eischer op polis d.d. 1 April 1935 No. 14176 F 1 voor een totaal verzekerd bedrag van f 11,000 gesloten verzekering tegen een jaarlijksche premie van f 362.50, waarop op laatste premiebetaling door eischer geschiedde over de periode van 1 Oct. 1941 tot 30 Sept. 1942 en nadat hem, eischer, voor de voldoening der premie voor de periode van 1 Oct. 1942 tot 30 Sept. 1943 een half jaar uitstel was verleend tegen betaling van een bedrag van f 10.80 wegens rente en administratiekosten en stellende voorts, dat gezegde afkoop door Lippmann was gedaan zonder medeweten van hem, eischer, heeft gevorderd;

1. nietigverklaring van de rechtsbetrekking tijdens de vijandelijke bezetting van het Rijk in Europa tot stand gekomen tusschen de Maatschappij en Lippmann ten aanzien van de aangeduide afgesloten levensverzekering;

2. nietigverklaring van de rechtshandeling, waarbij die verzekering door Lippmann was afgekocht;

3. het doen herleven van de tijdens de vijandelijke bezetting van het Rijk in Europa te niet gegane rechtsbetrekking tusschen hem, eischer, en de Maatschappij;

4. veroordeeling van laatstgenoemde om aan verzoeker uit te leveren voormelde polis No. 14176 F 1 zoo noodig met aantekening daarop te stellen, dat die polis ongewijzigd tusschen de Maatschappij en hem, eischer, in stand gebleven is, althans uit te leveren een nieuwe polis gelijk aan polis No. 14176 F 1;

subsidiair de Maatschappij en Lippmann te veroordeelen hoofdelijk en ieder voor het geheel, des dat de een betalende de ander zal zijn bevrijd om aan eischer te betalen een bedrag van f 2052.80 met de rente daarvan sedert den datum van het ingediend request alles met veroordeeling van gerequesteerden in de kosten;

O. dat de Maatschappij, de feitelijke stellingen van den eischer als juist erkennen de bij haar antidotaal request op de daarin aangevoerde gronden, waarop voorzoo veel noodig zal worden terug gekomen, heeft verklaard geen bezwaar te hebben tegen het verlenen van rechtsherstel aan den eischer, doch slechts in dier voege, dat bedoelde verzekering en polis kunnen worden hersteld tegen betaling door eischer van een bedrag van f 3784.64, berekend als in het antidotaal request uiteengezet, waarna met ingang van 1 October 1946 wederom de normale premie ad f 362.80 per jaar verschuldigd zal zijn en de Maatschappij derhalve heeft verzocht te beslissen als aan-

gegeven;

O. dat Lippmann heeft geconcludeerd, dat de Raad voor het Rechtsherstel zich ten aanzien van de tegen haar, Lippmann ingestelde vordering onbevoegd verklaren zal, althans eischer in zijn vordering zal worden verklaard niet-ontvankelijk — een en ander op de door Lippmann in haar verveerschrift bijgebrachte gronden — althans aan eischer zijne vordering zal ontzeggen en subsidiair, voorzoverre de sub 5 door eischer ingestelde vordering, voor wat Lippmann betreft, mocht worden toegewezen, haar te veroordeelen eischer als concurrent crediteur te erkennen voor een bedrag van f 2052.60, te verhoogen met rente die aan haar andere concurrente crediteuren wordt goedgeSchreven, met dien verstande, dat eischers erkende vordering zal worden verminderd met hetgeen de Maatschappij als gevolg van de door eischer onder 5 ingestelde vordering aan hem zal betalen, alles met veroordeeling van eischer in de kosten aan de zijde van de Bank gevallen;

O. dat vervolgens de eischer bij door hem genomen akte heeft verzocht aanvulling en verbetering van zijn request in dier voege dat hij als nog stelt toestemming van het Nederlandsche Beheersinstituut te hebben verkregen tot het voeren van het onderhavige geding, voorzoverre Lippmann betreft;

dat hij zich bereid verklaart de niet-voldane premies in geval van te verlenen rechtsherstel te betalen;

dat hij intrekt zijn in zijn request subsidiair gedane vordering sub 5;

O. dat daarop Lippmann heeft verklaard zich te refereeren, waar zij geenerlei belang bij de ingestelde vordering heeft;

O. dat, gelijk boven werd aangegeven, ten aanzien der feiten tusschen eischer en de Maatschappij geen geschil bestaat en derhalve uitsluitend te beoordeelen en te beslissen valt, of en in hoeverre eischers vordering als op het Besluit Rechtsherstel gegrond voor toewijzing vatbaar is;

O. te dien aanzien, dat, naar uit het gestelde volgt, ten deze is voldaan aan de vereischten in art. 23 aanhef en sub a van het Besluit Herstel Rechtsverkeer en in zooverre aan toewijzing der vordering niets in den weg staat;

O. dat ook overigens de vordering voor toewijzing vatbaar is, vermits naar het oordeel van den Raad het achterwege laten van het gevorderde ingrijpen in verband met de bijzondere omstandigheden onredelijk zou zijn;

O. dat daaraan niet afdoet al hetgeen de Maatschappij in haar antidotaal request onder verwijzing naar de daaraan toegevoegde bijlage heeft aangevoerd ten aanzien van den bijzonderen aard en het specifiek technische van het levensverzekeringsbedrijf;

O. dat het een en ander ter zake betoogde immers hierop neerkomen zou, dat meer in het bijzonder de Joodsche polishouders het nadeel en de schade zouden hebben te

lijden en te dragen van de Duitsche (Joden)verordeningen en de redelijkheid en billijkheid van een oplossing, welke daartoe leiden zou, stellig niet vallen in te zien;

O. dat voorzoverre de Maatschappij ter ondersteuning van hare bezwaren tegen een z.g. individueele behandeling van afzonderlijke eischen zich heeft beroepen op een na Mei 1940 te constateeren vlucht van de Joden in de verzekering, de Raad ook daarin geen termen vindt op de vanwege de Maatschappij gedane suggesties met betrekking tot de beslissing op vorderingen als de onderwerpelijke in te gaan, wijl niet valt te ontkennen, dat die vlucht toen in meer of mindere mate destijds vanwege de verzekeringsmaatschappijen zelf is gepropageerd geworden en in ieder geval haar toch vrij had gestaan de aangevraagde verzekeringen door Joden te weigeren;

O. dat het vorenstaande tot geen andere beslissing leiden kan dan dat de ingestelde vordering voor toewijzing vatbaar is in voege, als mede uit het oogpunt van billijkheid en redelijkheid, zulks hierna geschieden zal;

O. ten aanzien van de kosten, dat nu de eischer zijn bepaaldelijk tegen Lippmann ingestelde vordering later heeft teruggenomen en Lippmann geen verweer ten gronde heeft gevoerd, de eischer ten haren opzichte behoort te worden veroordeeld in de kosten, mede in voege, als hierna die veroordeeling zal worden uitgesproken;

Rechtdoende:

Verklaart nietig de rechtsbetrekking tijdens de vijandelijke bezetting van het Rijk in Europa tot stand gekomen tusschen de Algemeene Friesche Levensverzekering Maatschappij te Leeuwarden en Lippmann Rosenthal & Co te Amsterdam met betrekking tot de door eischer blijkens polis No. 14176 F 1 d.d. 1 April 1935 gesloten als door eischer verder in zijn request omschreven;

Verklaart nietig de rechtshandeling, waarbij de op genoemde polis tusschen den eischer en de Algemeene Friesche Levensverzekering Maatschappij gesloten verzekering werd afgekocht door Lippmann Rosenthal & Co;

Doet herleven de tijdens de vijandelijke bezetting van het Rijk in Europa te niet gegane rechtsbetrekking tusschen den eischer en de Algemeene Friesche Levensverzekering Maatschappij bestaande ingevolge de tusschen partijen destijds gesloten verzekering;

Veroordeelt de Algemeene Friesche Verzekering Maatschappij voorzoveel noodig om aan den eischer uit te leveren de vorennoemde polis No. 14176 F 1 zoo noodig met aanteekening daarop te stellen, dat die polis ongewijzigd tusschen haar en verzoeker is in stand gebleven ofwel, indien zoodanige uitlevering niet kan plaats vinden tot uitlevering van eischer van een nieuwe polis gelijk aan polis No. 14176 F 1, in beide gevallen onder verplichting van den eischer tot betaling van alle sedert de laatste premie-betaling vervallen en onvoldane premies en in het laatste geval onder ge-

houdenheid van den eischer aan de Algemeene Friesche Levensverzekering Maatschappij te voldoen de gebruikelijke kosten vallende op uitreiking van een duplicaat-polis;

Veroordeelt de Algemeene Friesche Levensverzekering Maatschappij in de kosten van dit geding aan de zijde van den eischer gevallen en nog te vallen en tot op deze uitspraak begroot op f 50.

Veroordeelt den eischer in de kosten van het geding aan de zijde van Lippmann Rosenthal tot op deze uitspraak gevallen en begroot op f 30.

No. 776.

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK AMSTERDAM, 13 Jan. 1947.
(Mrs. Verdam, Sluis, Tabingh Suermond, de Flines, Scholtens).

Het hooger beroep van een beschikking van den gedelegeerde van de afd. onroerende goederen te Amsterdam moet binnen een week worden ingesteld ter griffie van de afd. Rechtspraak te 's-Gravenhage. Tijdsige indiening ter griffie te Amsterdam, maar overschrijding van dien termijn bij de indiening te 's-Gravenhage. Revisieverzoek niet-ontvankelijk.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100) artt. 4, 113 d, 143, 150 e.)

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;

O. dat uit de gewisselde stukken volgt als door requestrant gesteld en niet door gerequestreerden bestreden dat requestrant op Dinsdag 21 Mei 1946 in hooger beroep is gekomen van eene beschikking dd. 14 Mei 1946 van den Gedelegeerde voor Amsterdam van de Afdeeling Onroerende Goederen van den Raad voor het Rechtsherstel, optredende als Voorzitter dier Afdeeling en wel door indiening van een appèlschrift ter Griffie van de Amsterdamsche Kamer van de Afdeeling Rechtspraak van den Raad voor het Rechtsherstel te Amsterdam, doch dit appèlschrift denzelfden dag werd teruggezonden onder mededeeling dat dergelijke requesten slechts konden worden ingediend bij de Centrale Griffie van de Afdeeling Rechtspraak te 's-Gravenhage, waarna requestrant gemachtigde het request den volgenden dag, derhalve op 22 Mei 1946, heeft doen indienen bij de Centrale Griffie van den Raad te 's-Gravenhage, terwijl de Amsterdamsche Kamer van den Raad, naar welke deze zaak was verwezen, bij uitspraak van 1 Juli 1946 appellant, thans verzoeker, in zijn hooger beroep niet-ontvankelijk heeft verklaard op grond dat bij de indiening ter Centrale Griffie te 's-Gravenhage op 22 Mei 1946 de in art. 113 d van het Besluit Herstel Rechtsverkeer E 100 opgenomen termijn was verstreken;

O. dat requestrant als grond voor her-

ziening van voormelde beschikking heeft aangevoerd, dat de Raad buiten aanmerking heeft gelaten, dat op 21 Mei 1946 reeds eene indiening van het betrokken request had plaats gevonden ter Griffie der Amsterdamsche Kamer van de Afdeeling Rechtspraak welke indiening zijns inziens als geldig moet worden aangemerkt nu uit geene enkele bepaling valt af te leiden, dat indiening van elk tot de Afdeeling Rechtspraak gericht request slechts te 's-Gravenhage zou kunnen geschieden;

O. dat het verweer van gerequestreerden zakelijk hierop neerkomt dat art. 4 van het K. B. E 100 requestrant verplichtte bedoeld request bij den Raad te 's-Gravenhage in te dienen;

O. dat de Raad dit verweer van gerequestreerden juist acht;

O. toch, dat blijkens art. 4 van het K. B. E 100 de Raad voor het Rechtsherstel is gevestigd te 's-Gravenhage en deze Raad, verdeeld in afdeelingen, ook de Afdeeling Rechtspraak omvat, terwijl blijkens art. 121 van hetzelfde Besluit handelende over de procedure van de Afdeeling Rechtspraak de zaak wordt aangebracht bij de Afdeeling Rechtspraak, die haar onverwijld verwijst naar de Kamer, welke met de behandeling wordt belast;

O. dat hieruit volgt dat de Raad voor het Rechtsherstel te 's-Gravenhage moet worden aangemerkt als het Centraal College, aan welke Griffie de requesten op de rechtspraak betrekking hebbende, moeten worden gericht, ook al zouden, hetgeen requestrant ter adstructie van zijn stelling aanvoert, bij de afzonderlijke Kamers Griffiers zelfstandig werkzaam zijn, die zelfstandig naar buiten optreden;

O. dat requestrant nog heeft betoogd, dat requesten gericht tot den Voorzitter der Afdeeling Rechtspraak, rechtdoende in kort geding, wel worden geaccepteerd, doch de bevoegdheid deze requesten aan te nemen, uitdrukkelijk bij art. 150a van voormeld Besluit aan dien Voorzitter is gegeven en het bovendien in de rede ligt waar het hier betreft zaken, waarin uit hoofde van onverwijlden spoed eene onmiddellijke voorziening wordt vereischt, dat deze requesten zoo spoedig mogelijk door den Voorzitter in behandeling worden genomen;

O. dat requestrant derhalve door zijn request na een week bij den Raad te 's-Gravenhage in te dienen, dit te laat heeft ingediend en het door hem aangevoerde feit niet tot herziening kan leiden;

Rechtdoende:

Verklaart requestrant niet-ontvankelijk in zijn verzoek,

Veroordeelt hem in de kosten van dit geding aan zijde van gerequestreerden begroot op f 50.

No. 777.

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK AMSTERDAM, 20 Jan. 1947.
(Mrs. Jhr. van der Does de Willebois, Dijksterhuis, Craandijk).

Verzoeker hersteld in zijne huurrechten ten aanzien van een perceel, hetgeen tijdens den oorlog is verkocht door de Grundstück Verwaltung aan gerequesteerde, die dit perceel zelf in gebruik heeft voor bewoning en bedrijfsuitoefening. Het belang van verzoeker praeveleert boven dat van gerequesteerde.

Gerequesteerde veroordeeld tot ontruiming.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100) art. 23 en vlg.).

Muys tegen Wins en de Erven van Dam.

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;

O. dat verzoeker zijn vordering baseert op de volgende feiten, welke tevens ten processe vaststaan t.w.: dat hij sedert 1937 van de Erven van Dam in huur had het perceel Oosteinde 11 te Amsterdam, alwaar hij woonde en zijn bedrijf uitoefende; dat deze huur in October 1942 tengevolge van de door den bezetter genomen maatregelen tegen Joden geëindigd is en hij toen het perceel heeft moeten ontruimen, welk perceel op 24 Sept. 1942 door de Niederländische Grundstück Verwaltung is verkocht aan K. J. Scholten, echtgenoot van J. van den Graaf, die het bij akte van 4 Febr. 1943 verkocht aan gerequesteerde Wins, op wien het is getransporteerd en die het ook thans nog in gebruik heeft;

O. dat de ingestelde vordering, voorzover strekkende tot herleving van verzoeker's huurrechten voor toewijzing vatbaar is, nu de hier bedoelde rechtsbetrekking te niet is gegaan tengevolge van een der in art. 25 E 100 genoemde omstandigheden, tenzij zou blijken, dat het verzochte ingrijpen onredelijk ware;

dat hiervan echter niet gebleken is, daar gerequesteerde Wins weliswaar een beroep doet op zijn goede trouw, daar hij niet zou hebben geweten, dat hij een voormalig Joodsch eigendom kocht, doch dit beroep niet opgaat, omdat hij, als zakenman in 1943 een pand koopende voor bewoning en bedrijfsuitoefening, zich eerst door een onderzoek in de registers had behooren te vergewissen of hij wellicht voormalig Joodsch eigendom kocht, en nu hij dit heeft nagelaten, de gevolgen van deze lichtvaardige wijze van koopen moet dragen;

dat dan ook, naar 's Raads oordeel, aannemelijk is, dat de Erven van Dam in den eigendom van het perceel zullen worden hersteld;

dat gerequesteerde Wins voorts een beroep doet op zijn belang in het perceel gevestigd te blijven, doch ten deze het belang van verzoeker, wiens bedrijf tengevolge van de maatregelen des bezetters is te

gronde gericht en die het thans geheel opnieuw moet opbouwen, praeveleert boven dat van Wins, die tijdens den oorlog zijn zaken heeft kunnen voortzetten en uitbreiden en nog over een ander perceel te Amsterdam beschikt, waar hij zijn bedrijf uitoefent, terwijl verzoeker er niet in geslaagd is een ander perceel dan het onderhavige te vinden;

dat Wins zich er ten slotte op beroept, dat hij f 15,000 aan de herbouwing van het litigieuse pand heeft ten koste gelegd, doch — daargelaten, dat hij, naar zijn gemachtigde ter zitting heeft medegedeeld, tijdens den oorlog wel zooveel heeft verdiend, dat deze kosten zijn goed gemaakt — dit een aangelegenheid is, die verzoeker, als huurder, niet raakt;

O. dat verzoeker nog vordert vernietiging van de rechtsbetrekking van gerequesteerde Wins tot het perceel, doch de afdeeling Rechtspraak niet van deze, den eigendom van het onroerend goed betreffende vordering kan kennis nemen;

O. dat derhalve moet worden beslist als volgt, waarbij de kosten-veroordeeling tot gerequesteerde Wins beperkt blijft, nu gerequesteerden de Erven van Dam zich gerefereerd hebben;

Rechtdoende:

Doet herleven de, ook partij Wins bindende huurovereenkomst ten aanzien van het perceel Oosteinde 11 te Amsterdam, bestaan hebbende tusschen de Erven van Dam als verhuurders en verzoeker als huurder, zulks met ingang van 1 Maart 1947. Beveelt gerequesteerde Wins uiterlijk op dien datum genoemd perceel met al de zijnen en het zijne te verlaten en met afgifte der sleutels ter beschikking van verzoeker te stellen, op verbeurte van een dwangsom van f 50 per dag voor iederen dag, dat hij mocht nalaten aan de veroordeeling te voldoen.

Veroordeelt gerequesteerde Wins in de kosten van dit geding, tot aan deze uitspraak aan zijde van verzoeker begroot op f 75.

No. 778.

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK AMSTERDAM, 13 Jan. 1947.
(Mrs. Jhr. van der Does de Willebois, Dijksterhuis, Craandijk).

Gerequesteerde heeft over een door hem van een Duitscher gehuurd perceel, in April 1945 voor een jaar huur vooruit betaald. Ten verzoeke van de Joodsche eigenaar is deze betaling nietig verklaard, voorzover deze een huurtermijn van een maand te boven gaat en gerequesteerde veroordeeld tot betaling van de overige huurtermijnen aan verzoekster.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100) art. 23 en vlg.).

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;

O. dat als deels niet weersproken, deels

erkend tusschen partijen vaststaat:

dat het perceel Sarphatistraat 151 te Amsterdam op 10 Mei 1940 aan Eitje, die Jood was, toebehoorde en dat dit perceel tijdens de bezetting door de Nederlândische Grundstücksverwaltung is verkocht aan den Duitscher F. A. Zloch, te wiens name het thans nog staat, terwijl verzoekers het beheer daarover hebben verkregen in afwachting van het te verlenen rechtsherstel;

voorts, dat gerequestreerde met ingang van 1 Mei 1945 het benedenhuis van dat perceel voor f 67 per maand heeft gehuurd door tusschenkomst van het voor Zloch voornoemd optredend makelaarskantoor Petrus N. van Bruggen te Amsterdam en in April 1945 onverplicht aan genoemd makelaarskantoor een jaar huur ad f 804 heeft vooruitbetaald;

O. dat verzoekers thans, stellende, dat bedoelde vooruitbetaling te kwader trouw is geschied, dat deze betaling niet aan Eitje is ten goede gekomen en dat zij hun vordering niet op de onder beheer zijnde boedels van Van Bruggen of Zloch kunnen verhalen, nietigverklaring van genoemde betaling van f 804 vragen met eenige nevenvorderingen;

O. dat gerequestreerde het verweer voert, dat hij, toen hij in 1945 bedoeld benedenhuis huurde, niet wist, dat het aan een Jood had toebehoord en als verklaring van de vooruitbetaling der huur opgeeft, dat zijn zuster, die met hem het huis betrok, gaarne op die manier haar spaargeld wilde besteden, daar zij er dan geen zorgen meer over had;

O. dat dit verweer gerequestreerde niet kan baten; dat immers gerequestreerde als Amsterdammer moet hebben geweten, dat in de Sarphatistraat vele Joden plachten te wonen, zoodat hij wel had kunnen vermoeden, dat hij wellicht een z.g. Jodenhuis huurde en de normale voorzichtigheid in dien tijd medebracht, dat hij daarnaar informeerde, hetgeen te meer klemt nu hij het huis huurde van het makelaarskantoor P. N. van Bruggen, zijnde een notoire N.S.B.-zaak, terwijl in het huurcontract de Deutsche naam Zloch voorkwam;

dat gerequestreerde, door in April 1945, derhalve op een tijdstip, dat ieder de bevrijding spoedig verwachtte, een jaar huur aan genoemd makelaarskantoor vooruit te betalen, het risico op zich nam, dat deze onverplicht betaalde huurpenningen niet ten goede zouden komen aan den rechtmatigen eigenaar, die, naar te verwachten was, na de bevrijding zijn rechten geldend zou maken;

dat gerequestreerde in gebreke is gebleven steekhoudende redenen voor de betaling van deze niet opeisbare schuld aan te voeren, kunnende de verklaring, dat zijn zuster anders zorgen over haar spaargeld zou hebben, niet als reden gelden;

dat gerequestreerde voor de door hem in April gedane betaling slechts deugdelijk is gekwetven voorzover deze betaling betrekking had op de per 1 Mei 1945 vervallende maandelijksche huurtermijn ad f 67, doch

deze betaling, voorzover zij f 67 te boven ging, geacht moet worden te kwader trouw tegenover Eitje te zijn geschied, zoodat deze betaling in zoverre moet worden nietig verklaard;

Rechtdoende:

Verklaart nietig de betaling in April 1945 aan het makelaarskantoor P. N. van Bruggen & Zoon te Amsterdam gedaan voor een jaar huur bij vooruitbetaling van het benedenhuis Sarphatistraat 151 te Amsterdam ad f 804 voorzover deze betaling f 67 te boven gaat, dus voor f 737.

Doet herleven de verplichting tot huurbetaling aan verzoekers q.q. van de huur van genoemd benedenhuis van 1 Juni 1945 tot 30 April 1946, ten bedrage van f 737.

Veroordeelt gerequestreerde tot betaling aan verzoeker q.q. van een bedrag groot f 737, mits tegen kwijting en cessie door verzoekers q.q. aan gerequestreerde van de vorderingen, die zij ter zake van meergenoemde vooruitbetaling hebben op de boedels van P. N. van Bruggen en Zoon en F. A. Zloch.

Veroordeelt gerequestreerde in de kosten van dit geding, tot aan deze uitspraak aan zijde van verzoekers begroot op f 30.

No. 779.

RAAD RECHTHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK AMSTERDAM, 20 Jan. 1947.
(Mrs. Verdam, Tabingh Suermond, de Plines).

Aan verzoekster, Nederlandsche, door haar huwelijk met een Duitscher, van Duitse nationaliteit, in hooger beroep de z.g. non-enemy verklaring verleend, hoewel aan haar echtgenoot bovenbedoelde verklaring is geweigerd.

(Besluit Vijandelijk Vermogen (E 133) artt. 34 sub f en 43.)

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;

Gezien het verzoekschrift van Alida Peeters, echtgenoot van F. W. Engelhardt, wonend te Amsterdam, waarbij verzoekster in hooger beroep komt van een beslissing van het Nederlandsche Beheersinstituut van 16 Mei 1946, voorzover deze beslissing haar betreft, bij welke beslissing is afgewezen het verzoek van F. W. Engelhardt en echtgenoot tot afgifte van een verklaring als bedoeld in art. 34 lid 1 sub f van het Besluit Vijandelijk Vermogen (E 133); enz.

O. dat verzoekster vóór 10 Mei 1940 als Nederlandsche gehuwd is met een Duitscher en op die wijze de Deutsche nationaliteit heeft verkregen;

O. dat verzoekster aannemelijk heeft gemaakt, dat zij zich gedurende de bezettingstijd, behoorlijk heeft gedragen tegenover Nederland en de Nederlanders; dat de Raad daarbij in aanmerking neemt de moeilijke positie, waarin zij verkeerde als echtge-

noote van een Duitscher; dat de Raad weliswaar ten aanzien van haar echtgenoot van oordeel is, dat deze niet in aanmerking komt voor een verklaring als bovenbedoeld; dat echter den Raad wel is gebleken, dat de houding van den echtgenoot van verzoekster gedurende de bezettingstijd niet zoodanig is geweest, dat deze een beletsel zou vormen om thans aan verzoekster de gewenschte verklaring af te geven; enz.

N.V. UITG.-MAATSCHAPPIJ W. E. J. TJEENK WILLINK te ZWOLLE

Zoojuist verscheen:

HET SUPPLEMENT 1946 VAN DE KLAPPER OP DE WETGEVING,

te vinden in het Staatsblad van het Koninkrijk der Nederlanden, het Verordeningenblad in het Bezette Nederlandsche gebied, de Nederlandsche Staatscourant en het Publicatieblad van het Militair Gezag van 15 Mei 1940—31 December 1945, voorzoover op laatstgenoemden dag in werking.

Deze klapper werd samengesteld omdat het bijna onmogelijk is de thans geldende rechtsregelingen volledig te vinden. De bestaande wetgeving werd naar slagwoorden ingedeeld en in alphabetische volgorde gebracht.

Prijs van de Klapper met Supplement 1946 f 3.45*

Verkrijgbaar bij de N.V. Uitgevers-Mij. W. E. J. TJEENK WILLINK
te Zwolle en in den boekhandel

2 April 1947 (afn. 9)

No. 486—495

TRIBUNALEN IN NEDERLAND

EN ANDERE NA-OORLOGSCHE RECHTSPRAAK

No. 780—789

Redactie Tribunalen in Nederland:

Mr. G. C. M. VAN NIJNATTEN en Mr. J. J. H. VAN DER BRUG

Hoofd van het Centraal Tribunaal Kantoor

Secretaris v. h. Tribunaal te 's-Hertogenbosch

**Redactie van de na-oorlogsche Rechtspraak (Bijz. Raad
van Cassatie, Bijz. Gerechtshoven, Rechtsherstel e.a.):**

Mr. J. MILDERS

Rechter Arr.-Rechtbank te Zwolle

(VERSCHIJNT WOENSDAG)

3^e JAARGANG

**N.V. UITGEVERS-MAATSCHAPPIJ
W. E. J. TJEENK WILLINK, ZWOLLE**

noote van een Duitscher; dat de Raad weliswaar ten aanzien van haar echtgenoot van oordeel is, dat deze niet in aanmerking komt voor een verklaring als bovenbedoeld; dat echter den Raad wel is gebleken, dat de houding van den echtgenoot van verzoekster gedurende de bezettingstijd niet zoodanig is geweest, dat deze een beletsel zou vormen om thans aan verzoekster de gewenschte verklaring af te geven; enz.

No. 780.

BIJZONDERE RAAD VAN CASSATIE
(Tweede Kamer), 27 Januari 1947. (Mrs. Prof. Verzijl, Halbertsma, Veegens, Scholten, Vice-Adm. Vos).

Blootstellen aan vervolging door den vijand door als districtsofficier van de Rijksveldwacht aan ondergeschikten opdracht te geven op het Tjeukemeer aangehouden Engelandvaarders over te brengen naar het Gemeentehuis te Joure, in plaats van last te geven hen in vrijheid te stellen, hetgeen den dood van een dezer personen en vrijheidsberoving van twee anderen van meer dan een maand tengevolge heeft gehad.

Requirant heeft moeten begrijpen dat de overbrenging van de wederrechtelijk gearresteerden naar een plaats van nader onderzoek ernstig gevaar voor hen in het leven riep, zoodat opzet bij hem aanwezig was.

Een Nederlandsch politieambtenaar kan zich niet beroepen op een verandering van den bezetter, die uitsluitend in diens militaire belang is uitgevaardigd en door zijn militaire organen behoorde te worden toegepast.

Verhooging van de straf van zes tot tien jaren.

(B.B.S. art. 26; Sr. art. 42.)

Op het beroep van I. Den Procureur-Fiscaal bij het Bijzondere Gerechtshof te Leeuwarden en II. Pieter Cornelis Schmidt Crans, zonder beroep, wonende te Raalte, thans in bewaring gesteld in de Strafgevangenis te Scheveningen, requiranten van cassatie tegen een sententie van het Bijzondere Gerechtshof te Leeuwarden, 1e Kamer 8 Oct. 1946, waarbij req. sub II werd schuldig verklaard aan:

A. „gedurende den tijd van den huidige oorlog opzettelijk een ander blootstellen aan vrijheidsberoving door of vanwege den vijand terwijl het feit den dood ten gevolge heeft gehad”;

B. „gedurende den tijd van den huidige oorlog opzettelijk een ander blootstellen aan vrijheidsberoving door of vanwege den vijand, terwijl het feit vrijheidsberoving van langer dan een maand ten gevolge heeft gehad, tweemaal gepleegd” en met toepassing van de artt. 9, 10, 27, 28, 31, 57, 60 en

91 Sr., 1, 2, 7, 8, 9, 23, 26 en 28 B.B.S., werd veroordeeld tot een gevangenisstraf voor den tijd van zes jaren, geheel in een Rijks-werkinrichting te ondergaan, met bepaling, dat de tijd door den veroordeelde van 22 Mei 1945 tot op den dag dezer uitspraak in detentie doorgebracht, bij de uitvoering der hem opgelegde gevangenisstraf in mindering zal worden gebracht, tevens met ontzetting van het recht van het kiezen en de verkiesbaarheid bij krachtens wettelijk voorschrift uitgeschreven verkiezingen, voor het leven.

De Bijzondere Raad van Cassatie, enz.;

Gehoord het verslag van den Raadsheer Scholten, enz.;

Gelet op het middel van cassatie door den req. sub I bij schriftuur voorgesteld, luidende:

S. of v. t. van art. 26 B.B.S., juncto art. 16, lid 1 Besluit Bijz. Gerechtshoven;

Gelet op de middelen van cassatie namens req. sub II voorgedragen, luidende:

I. S., althans v. t. der artt. 350, 351 en 352 Sv., 1 B.B.R., 26 B.B.S., door het be-wezenverklaarde strafbaar te achten en requirant deswege te veroordeelen ten on-rechte daar het bezeugdeverklaarde niet oplevert eenig strafbaar feit, omdat het op-zettelijk opdracht geven aan de Rijksveld-wachters Hoekstra en Vollema om eenige (buiten requirant om) reeds aangehouden Engelandvaarders — in plaats van hen in vrijheid te stellen aangezien geen vermoeden bestond, dat zij zich aan eenig bij de Nederlandsche Wet strafbaar gesteld feit hadden schuldig gemaakt — te doen over-brengen naar het Gemeentehuis te Joure, zonder meer niet impliceert de opzet van requirant om die Engelandvaarders bloot te stellen aan vrijheidsberoving door of vanwege den vijand waaraan niet afdoet het slechts als qualificatief op te vatten slot der bezeugdeverklaring;

II. S., althans v. t. der artt. 359 Sv., 1 B.B.R., 26 B.B.S., door ten aanzien van de opgelegde hoofd- en bijkomende straf slechts te overwegen „dat na te melden straffen in overeenstemming zijn met den aard van het gepleegde en de ter terechtzitting ge-bleken omstandigheden waaronder het is begaan”, ten onrechte, omdat aldus de op-legging der straffen niet naar den eisch der wet met redenen is omkleed;

III. S., althans v. t. van artt. 1, 2, 8, 9, 11, 26 en 27 B.B.S. daar het Hof een straf heeft opgelegd, welke niet geacht kan worden te beantwoorden aan den ernst van het misdrijf, de omstandigheden, waaron-der het is begaan en den persoon en de persoonlijke omstandigheden van den ver-oordeelde;

Gehoord den Advocaat-Fiscaal namens den Procureur-Fiscaal in zijn conclusie dat de Raad, de sententie vernietige en de zaak verwijzen naar het Bijzondere Gerechtshof te Arnhem teneinde haar op de bestaande telastelegging opnieuw te berechten;

O. dat bij de sententie, waarvan beroep, ten laste van requirant sub II is bezeugd

verklaard: „dat hij het hem in de eerste plaats te laste gelegde heeft begaan, met dien verstande, dat hij in de maand October 1940 te Leeuwarden gedurende den tijd van den huidige oorlog, als bedoeld in art. 26 B.B.S., welke onder meer tusschen het Koninkrijk der Nederlanden en Duitschland werd gevoerd, in zijn hoedanigheid van Districtscommandant der Rijksveldwacht opzettelijk, nadat hem door de Rijksveldwachters Trijnus Hoekstra en Gerlof Vollema was medegedeeld, dat door hen een aantal personen waren aangehouden, die met een vliegtuig dat op het Tjeukemeer had trachten te landen, bezet Nederland hadden willen verlaten en zich naar Engeland begeven, aan die Rijksveldwachters opdracht heeft gegeven bedoelde personen, waaronder zich later bleken te bevinden Lodewijk Anne Rinse Jetze van Hamel, Johannes Floris Philippus Hers en Marion Geertruida Smit — inplaats van hen in vrijheid te stellen aangezien geen vermoeden bestond, dat zij zich aan eenig bij de Nederlandsche Wet strafbaar gesteld feit hadden schuldig gemaakt — te doen overbrengen naar het gemeentehuis te Joure, hebbende hij zoodoende opzettelijk blootgesteld van Hamel, Hers en Smit voornoemd aan vrijheidsberoving door of vanwege den vijand, welk feit den dood door executie van Lodewijk Anne Rinse Jetze van Hamel en vrijheidsberoving van langer dan één maand van Johannes Floris Philippus Hers en Marion Geertruida Smit ten gevolge heeft gehad, zuiks terwijl verdachte het feit niet heeft gepieegd met het oogmerk om aan door Hare Majesteit de Koningin gegeven wettelijke voorschriften te beantwoorden of om het algemeen belang te dienen;

O. ten aanzien van het eerste middel van req. Schmidt Crans:

dat dit hierop neerkomt, dat het voor het misdrijf van art. 26 B.B.S. vereischte opzet om anderen aan vrijheidsberoving door of vanwege den vijand bloot te stellen uit de gebezigde bewijsmiddelen niet kon worden afgeleid;

dat den requirant kan worden toegegeven, dat als gevolg van het feit, dat dat gedeelte der telastelegging, hetwelk betrekking had op de kennisgeving van de arrestatie aan een aantal Deutsche politie-officiëren van den Sicherheitsdienst te Leeuwarden en de persoonlijke uitlevering van de gearresteerden aan die lieden, niet is bewezen verklaard, de inhoud van requirant's opzet aanmerkelijk beperkt is;

dat niettemin datgene, wat het Hof ten slotte op den grondslag der telastelegging bewezen heeft verklaard, nog zooveel inhoudt, dat op grond daarvan de aanwezigheid van opzet, zij het ook niet in den zin van een bepaald oogmerk, bij requirant aangenomen mocht worden;

dat immers requirant, als de op het beslissende tijdstip verantwoordelijke chef, wist, dat de betrokken gearresteerden werden vastgehouden op een grond, die geenerlei verband hield met eenig Nederlandsch

wettelijk voorschrift, dus wederrechtelijk en het bevel door hem dus niet had mogen worden gegeven te minder omdat elke verlenging van deze vasthouding het gevaar deed toenemen, dat het met de gearresteerden verkeer zou aflopen;

dat hij, bij het onder dergelijke omstandigheden niettemin gelasten van de overbrenging van de wederrechtelijke gearresteerden naar een bepaalde plaats, tot nader onderzoek, heeft moeten begrijpen voor de aangehouden en een zeer ernstig gevaar in het leven te roepen en het Hof requirant's opzet daarom als bewezen heeft mogen aannemen;

dat het eerste middel dus faalt;

dat namens requirant bij pleidooi in ditzelfde verband nog is betoogd, dat hij bepaalde wettelijke voorschriften ter rechtvaardiging kon inroepen, maar dat hiervan uitdrukkelijk géén middel is gemaakt en de Raad ook geen aanleiding vindt in deze zaak ambtshalve op dit betoog in te gaan, anders dan om te verklaren, dat de bij pleidooi ter sprake gebrachte verordening van den Rijkscommissaris voor het bezette Nederlandsche gebied van 6 Juni 1940 betreffende het in- en uitreizen (Verordeningenblad no. 6/1940) — den requirant als grond van strafuitsluiting niet kan baten, omdat een Nederlandsche politieambtenaar zich niet, als op een hem disculpeerd wettelijk voorschrift, kan beroepen op een verordening van den bezetter, die uitsluitend in diens militaire belang is uitgevaardigd en door zijn eigen militaire organen behoorde te worden toegepast, te minder, daar de geheele verordening aan Nederlandsche politieorganen geen enkele taak opdroeg;

O. ten aanzien van het tweede middel van req. Schmidt Crans;

dat inderdaad een goede rechtsbedeeling, speciaal voor de Bijzondere Rechtspleging, een zoo uitvoerig mogelijke motiveering van de opgelegde straf vordert;

dat de Raad in een ontoereikende motiveering echter gewoonlijk geen aanleiding behoeft te vinden om een aan dat gebrek lijdende sententie te vernietigen en de zaak naar een ander Hof te verwijzen, omdat hij zelf bevoegd is de strafmaat te bepalen en hij in den regel ook in staat is die strafmaat zelfstandig vast te stellen op grond van de gegevens van het dossier en van wat tijdens de behandeling ter terechtzitting in cassatie, of eventueel uit nadere voorlichtingsrapporten is komen vast te staan;

dat voor vernietiging en verwijzing dus alleen dan grond zou bestaan, wanneer een nieuw feitelijk onderzoek door den lagere rechter daartoe onmisbaar is;

dat dit echter in dezen niet het geval is en de Raad op dien grond dus aan dit middel voorbijgaat;

O. nu ten aanzien van het laatste middel van requirant Schmidt Crans en het eenige middel van den Procureur-Fiscaal bij het Bijzondere Hof, beide gericht tegen de opgelegde straf;

dat de Raad het bezwaar van den Pro-

cureur-Fiscaal tegen de bestreden sententie op dit punt gegrond acht;

dat toch requirant reeds vóór den oorlog pro-Duitsch-gezind was en zijn optreden in de zaak der Engelandvaarders op het Tjeukemeer geenszins alleen staat;

dat hij integendeel, blijkens tal van gegevens, in zijn strafdossier aanwezig en gedeeltelijk uitdrukkelijk door hem ter terechtzitting van den Raad toegegeven — waarbij de Raad de door requirant mede toegegeven actie in een andere verraadzaak (van Mevrouw Immink) bepaaldelijk ter zijde laat, omdat die alleen uit een ander strafdossier blijkt —, zich ook na het Friesche drama op allerlei wijzen met den vijand en zijne methoden heeft vereenzelvigd;

dat de Raad met het oog daarop en op het ernstige gevolg van zijn optreden een gevangenisstraf van tien jaren, met handhaving van de daaraan door het Hof toegevoegde bepalingen betreffende aftrek en Rijkswerkinrichting, een juiste vergelding voor het gepleegde feit acht;

dat op vorenstaande gronden ook het laatste middel van requirant Schmidt Crans faalt;

Vernietigt de bestreden sententie, doch alleen voor wat de hoofdstraf betreft;

Opnieuw rechtdoende krachtens art. 105 van de Wet R. O.:

Veroordeelt requirant Schmidt Crans tot eene gevangenisstraf voor den duur van tien jaren waarop de tijd, door hem sinds 22 Mei 1945 tot de tenuitvoerlegging van dit arrest in bewaring doorgebracht in mindering zal worden gebracht, het overige door te brengen in een Rijkswerkinrichting; Verwerpt het beroep van requirant Schmidt Crans.

No. 781.

BIJZONDER GERECHTSHOF 'S-HERTOGENBOSCH, 26 Februari 1947. (Mrs. Wijers, Eras, Vos de Wael, Kol. Dalinghaus, Lt.-Kol. Jansen).

Treden in vijandelijken krijgsveld dienst en hulpverlening aan den vijand door tezamen een vuurpeleton te vormen om o. a. den burgemeester van Waalwijk zonder vorm van proces dood te schieten.

Ontkentenis van de wetenschap, dat Nederland in 1943 en in 1944 met Duitschland in oorlog was, verworpen op grond dat niet is gebleken van bijzondere omstandigheden, waardoor dit algemeen bekende feit aan verdachte onbekend is gebleven.

Verweping der beroepen op overmacht en ambtelijk bevel.

Twintig jaar gev. straf voor verd. v. M. op grond van verzachtende omstandigheden; doodstraf voor verd. D.

(Sr. artt. 40, 43, 101, 102.)

Procureur-Fiscaal Bijzonder Gerechtshof 's-Hertogenbosch tegen 1. Matthias van

Meegen, in voorloopige hechtenis in het Kamp te Vught; 2. Johannes Wilhelmus Derksen, in voorloopige hechtenis in het Kamp te Vught.

Het Bijzonder Gerechtshof, enz.;

O. dat de verdachten zijn gedagvaard ten einde terecht te staan ter zake: (enz. zie bewezenverklaring, Red.);

Post alia:

O. dat van algemeene bekendheid is, dat in 1943 en 1944 elkeen hier te lande wist, dat Nederland in oorlog was met Duitschland;

O. dat de in voorschreven bewijsmiddelen vermelde en hierboven als algemeen bekend aangenomen feiten en omstandigheden, die als hier herhaald moeten worden beschouwd, en waarbij de verklaring van elk der verdachten slechts is gebruikt ten opzichte van hem, die haar aflegde, opleveren evenzoo vele redengevende feiten en omstandigheden, waarop steunt de beslissing van het Hof, dat wettig en overtuigend bewezen is,

1. dat de verdachte sub 1, van name M. van Meegen, in het jaar 1941 in Duitschland, terwijl hij Nederlander was en terwijl, zooals hij wist, Nederland in oorlog was met Duitschland, vrijwillig in dienst is getreden bij het Vrijwilligers Legioen Nederland, en dat verdachte sub 2, van name J. W. Derksen, in het jaar 1943 in Nederland, terwijl hij Nederlander was en terwijl, zooals hij wist, Nederland in oorlog was met Duitschland, vrijwillig in dienst is getreden bij de Landwacht Nederland, later genaamd Landstorm Nederland;

2. dat zij op 6 September 1944 te Waalwijk opzettelijk, toen Nederland in oorlog was met Duitschland, ten voordeele van den vijand tesamen en in vereeniging, tesamen een vuurpeleton vormende, Eduardus Moonen, burgemeester van Waalwijk, en Joachim Hoffmans hebben doodgeschoten en Vincent Hoffmans zwaar lichamelijk letsel hebben toegebracht;

O. dat weliswaar de verdachte Derksen heeft ontkend, dat hij in 1943 en 1944 wist, dat Nederland in oorlog was met Duitschland, doch het Hof niettemin bewezen acht, dat de verdachte dit toen geweten heeft, nu niet is gebleken van bijzondere omstandigheden, waardoor dit toen aan elkeen hier te lande bekende feit hem onbekend zou kunnen zijn gebleven;

O. dat het bewezen verklaarde ten aanzien van elk der verdachten oplevert:

1. „Als Nederlander vrijwillig in krijgsveld dienst treden bij eene buitenlandse mogendheid, wetende dat deze met Nederland in oorlog is”;

2. „Opzettelijk, in tijd van oorlog, den vijand hulp verleen”, strafbaar krachtens de artt. 101, 102 Sr., 11 B.B.S.;

O. dat de verdachten deswege strafbaar zijn nu niet is gebleken van enige omstandigheid, die de strafbaarheid van de feiten of van de verdachten zou opheffen;

O. dat de raadsman van de verdachten

heeft aangevoerd, dat de verdachten ter zake van het hun onder 2 te laste gelegde niet strafbaar zijn omdat

a. voor hen het bevel van hun commandant Maasz was ambtelijk bevel en hun niet bekend kon zijn, dat dit bevel onbevoegd was gegeven, en

b. in ieder geval voor hen overmacht aanwezig was, daar het niet opvolgen van het bevel tot het deelnemen aan de executie voor hen ernstige gevaren medebracht en in de bestaande omstandigheden niet van hen kon worden geëischt, dat zij door te weigeren die gevaren zouden trotseeren;

O. dat van een ambtelijk bevel als bedoeld in art. 43 Sr. hier geen sprake kon zijn, nu de gezagsverhouding tusschen de verdachten en hun Duitschen commandant, die het bevel gaf, bestond in een verhouding van mindere tot meerdere in een vijandelijke krijgsmacht en ontstaan was door vrijwillige onrechtmatige indiensttreding van de verdachten bij die krijgsmacht;

O. omtrent het beroep op overmacht, dat de verdachte van Meegen ter terechtzitting heeft verklaard, dat hij bezwaar heeft gemaakt tegen de hem gegeven opdracht, doch, toen daarop niet werd ingegaan, zonder meer aan die opdracht heeft voldaan;

dat de verdachte Derksen heeft beweerd, dat hij geweigerd heeft aan de opdracht te voldoen en slechts gewicht is toen de commandant ter plaatse waar de executie moest geschieden hem met een revolver bedreigde;

O. dat moet worden aangenomen, dat deze voorstelling onjuist is, zulks op grond van de verklaring van den voor en bij de executie aanwezigen getuige Heezemans, dat hij van protest van de zijde van de executanten of van dreigementen door den commandant niets heeft bemerkt en op grond van latere uitlatingen van dezen verdachte, blijkens welke hij groot ging op zijn daad en daarin voldoening vond wegens den dood van vrouw en kind bij het bombardement door de geallieerden van Nijmegen;

dat nu juist van den verdachte Derksen, die het voorspel der executie had meege maakt, die te voren wist, dat de slachtoffers zouden worden doodgeschoten omdat de ondergrondse eenige landwachters hadden weggevoerd en wien nog kort vóór de executie door een agent van politie was medegedeeld, dat de jongens Hoffmans aan die zaak geheel onschuldig waren, mocht worden geëischt, dat hij zich, kostte wat het kostte, aan dezen moord op onschuldigen zou onttrekken;

O. dat mitsdien reeds daarom het beroep op overmacht niet kan opgaan, omdat bevozen moet worden geacht, dat de verdachten niet werkelijk ernstige pogingen hebben gedaan om zich aan de uitvoering der opdracht te onttrekken, terwijl zonderdien niet voldoende aannemelijk is, dat dergelijke pogingen zonder resultaat zouden zijn gebleven of dat weigering een aan de wandaad evenredig groot gevaar voor de verdachten zou hebben in het leven geroepen;

O. voor wat de straf betreft,

dat de verdachte van Meegen, na bij den vijand in krijgsmacht te zijn getreden, heeft gestreden aan het Oostfront, hier te lande is werkzaam geweest bij de opleiding van den Landstorm Nederland en ook nog heeft deelgenomen aan den strijd tegen de geallieerde legers toen deze ter bevrijding van ons land de grenzen daarvan naderden;

dat de verdachte Derksen, na in 1941 lid te zijn geworden van de N.S.B., in 1943 in dienst is getreden bij de Landwacht Nederland, is werkzaam geweest als oppasser van den Duitschen commandant van het onderdeel, waartoe hij behoorde, en ook hij in September 1944 naar België is getrokken, om deel te nemen aan den strijd tegen de naderende geallieerde legers;

O. dat daarbij dan nog komt hunne medewerking aan het afschuwelijk bedrijf, waarbij drie onschuldige burgers zonder vorm van proces werden neergeschoten;

O. dat naar 's Hofs oordeel den verdachte Derksen voor een en ander de zwaarste straf moet worden opgelegd, die onze wet kent;

dat hij immers, gelijk hierboven reeds is overwogen, wist, dat hier onschuldigen werden geëxecuteerd en, wel verre van met afschuw te zijn vervuld over het wanbedrijf, waarbij hij betrokken werd, zich op wat hij gedaan had beroemd heeft en zijn voldoening daarover heeft uitgesproken;

O. dat het Hof voor wat den verdachte van Meegen betreft in aanmerking wil nemen, dat hij, in Duitschland geboren, zijn geheele jeugd in dat land heeft doorgebracht, een Duitse moeder en een Duitse vrouw had en vóór en in het begin van den oorlog in Duitschland woonachtig was, terwijl niet is gebleken dat hij anders dan met tegenzin aan de onderhavige executie deelnam;

dat het Hof daarom meent, dat voor dezen verdachte met na te noemen straf kan worden volstaan; enz. (volgt veroordeeling tot de straffen aan hoofde dezes vermeld, met verlof tot cassatie, *Red.*).

No. 782.

BIJZONDERE RAAD VAN CASSATIE
(Tweede Kamer), 13 Jan. 1947. (Mrs. Prof. Verzijl, Veegens, Scholten, Vice-Adm. Vos, Kol. Mr. Tollenaar).

Hulpverlening van den vijand door een helper van Engelsche vliegers te verraden.

Wegens gebrekkige ontwikkeling der geestvermogens toepassing van art. 37a Sr.

Een jaar gevangenisstraf met aftrek van een gelijk gedeelte in bewaring doorgebracht en onvoorwaardelijke terbeschikkingstelling.

(Sr. artt. 37a, 102.)

Op het beroep van Hermanus van Rossum, glasblazer, wonende te Haarlem, thans in bewaring gesteld in de Strafgevangenis

te Scheveningen, requirant van cassatie tegen een sententie van het Bijzondere Gerechtshof, 3e Kamer, te Amsterdam van den 29sten Jan. 1946, waarbij hij werd schuldig verklaard aan:

1. „Gedurende den tijd van den huidigen oorlog opzettelijk een ander blootstellen aan opsporing, vervolging, vrijheidsberoving of beperking, eenige straf of eenigen maatregel door of vanwege den vijand, diens helpers, of een persoon als bedoeld in art. 21 B.B.S., welk feit gevangenisstraf van langer dan een maand tengevolge heeft gehad”;

2. „Opzettelijk gedurende den tijd van den huidigen oorlog den vijand hulp verlenen of den Staat tegenover den vijand benadeelen”;

en met toepassing van de artt. 28, 57, 63, 102 Sr., en de artt. 1, 2, 8, 9, 11, 26 en 28 B.B.S., werd veroordeeld tot gevangenisstraf voor den tijd van twintig jaar, met ontzetting van het recht tot het kiezen en de verkiesbaarheid bij krachtens wettelijk voorschrift uitgeschreven verkiezingen voor den duur van het leven.

De Bijzondere Raad van Cassatie, enz.;

Gehoord het verslag van den Raadsheer Veegens, enz.

Gelet op het middel van cassatie, voorgesteld bij schriftuur, luidende:

V. t. der Wet in den zin van art. 16 Besluit op de Bijzondere Gerechtshoven, doordat het Hof in de bestreden sententie bij de oplegging der straf ten onrechte geen rekening heeft gehouden met de groote psychische defecten van requirant;

dat immers requirant meerdere straffen heeft ondergaan in de Bijzondere Strafgevangenis te Scheveningen, alwaar hij werd behandeld door Dr. D. B. R. H. Portheine, die hem zeer goed kent;

dat ook Dr. M. Westenterp requirant heeft onderzocht en hem kent;

dat in deze zaak noodzakelijk een nauwkeurig psychiatrisch onderzoek behoort te worden ingesteld, teneinde vast te stellen op welke wijze requirant tot zijn misstap is gekomen;

dat het Hof slechts acht heeft geslagen op eenige getuigenverklaringen, doch een onderzoek naar de persoon en persoonlijke omstandigheden van requirant ten onrechte geheel achterwege gelaten;

dat na een nauwkeurig onderzoek, als voormeld, zal blijken dat requirant slechts een lichte straf verdient, en bovendien ongeschikt is om gewone gevangenisstraf te ondergaan;

Redenen waarom requirant den Raad verzoekt een psychiatrisch onderzoek, als voormeld, te willen gelasten, en na ontvangst van het desbetreffende rapport, de bestreden sententie te willen vernietigen, en opnieuw rechtdoende, aan requirant een lichte gevangenisstraf te willen opleggen, met bepaling dat die gevangenisstraf zal worden ondergaan in een Rijkswerkinrichting;

Gehoord den Advocaat-Fiscaal namens

den Procureur-Fiscaal in zijn nadere conclusie dat de Raad de sententie vernietige, requirant ontsla van rechtsvervolging en hem stelle ter beschikking van de regering ten einde van harentwege te worden verpleegd;

Gezien het arrest van dezen Raad van 8 April 1946, alsmede de ter uitvoering van de daarbij gegeven opdracht uitgebrachte voorlichtingsrapporten van de Stichting Toezicht Politieke Delinquenten en van Dr. J. L. van Laer, zenuwarts te 's-Gravenhage;

O. dat bij de sententie, waarvan beroep, ten laste van requirant is bewezen verklaard: „dat hij en P. Weij, tezamen en in overleg en vereeniging met elkander gedurende den tijd, dat, naar zij wisten, Duitschland den op 10 Mei 1940 aangevangen oorlog tegen het Koninkrijk der Nederlanden voerde, te Haarlem op 11 Oct. 1944 opzettelijk aan den hoofdwachmeester der Haarlemsche politie, Krist, die toen leider was van den politieken inlichtingendienst dier politie, hebben medegeleed, dat een schilder, die in de maand October 1944 met zijn vader werkzaam was in de perceelen Minahassastraat 55 en 57 te Haarlem (in welke laatste woning de verdachte van Rossum toen woonde) in den zomer van 1943 eenige Engelsche leden van een vliegtuigbemanning had voortgeholpen en als beloning daarvoor van een humer een overall had gekregen, die hij thans op zijn werk droeg, zoals terwijl zij, verdachten wisten, dat zij dusdoende dien schilder Th. J. Duwel blootstelden aan opsporing, vervolging en vrijheidsberoving of -beperking, althans aan eenige straf of eenigen maatregel, door of vanwege den vijand, diens helpers of een persoon als bedoeld in art. 21 B.B.S., welk feit tengevolge heeft gehad, dat zoowel Th. J. Duwel als J. Duwel door voormelden Krist werden gearresteerd, vervolgens naar de Feldgendarmerie te Haarlem werden overgebracht en gedurende zes weken, althans langer dan een maand van hun vrijheid werden beroofd en door welk feit zij, verdachten, tevens opzettelijk in tijd van oorlog den vijand hulp hebben verleend”;

O. ten aanzien van het middel van cassatie:

dat de Raad de conclusie van het tweede aangehaalde rapport in zoover overneemt en tot de zijne maakt, dat hij aanneemt, dat bij requirant tijdens het begaan van de te zijnen laste bewezen verklaarde feiten gebrekkige ontwikkeling der geestvermogens bestond;

dat art. 37 Sr., eerste lid, niet kan worden toegepast, omdat de Raad de — voor de verantwoordelijkheid van het Hof blijvende — feitelijke beslissing, dat requirant te dier zake strafbaar is, heeft te eerbiedigen;

dat een gevangenisstraf voor den tijd van een jaar in overeenstemming is met den persoon van requirant, in het rapport van Dr. van Laer voornoemd gequalificeerd als een imbecil, met den aard van de gepleeg-

de feiten en de ter terechtzitting gebleken omstandigheden, waaronder zij zijn begaan; dat de Raad termen aanwezig acht een gelijk gedeelte van den tijd, door requirant in bewaring doorgebracht, op den duur van deze gevangenisstraf in mindering te brengen;

dat requirant voorts, blijkens het rapport en het uittreksel uit zijn strafregister, reeds dertien maal is veroordeeld en zich in de maatschappij niet kan handhaven zonder tot misdrijf te vervallen, zoodat het belang der openbare orde bepaaldelijk vordert, dat hij ter beschikking van de Regeering worde gesteld, ten einde van harentwege te worden verpleegd;

O. ambtshalve:

dat de qualificatie, in de bestreden sententie aan het bewezen verklaarde onder 1 gegeven, behoort te worden verbeterd, gelijk hieronder zal worden aangegeven;

Vernietigt de bestreden sententie, doch alleen voor wat betreft de aan het bewezen verklaarde onder 1 gegeven qualificatie en de opgelegde hoofdstraf;

Rechtdoende krachtens art. 105 R. O.:

Mede gezien de artt. 27, 37 en 37a Sr.:

Qualificeert het bewezen verklaarde onder 1 als:

Gedurende den tijd van den huidige oorlog opzettelijk een ander blootstellen aan opsporing, vervolging, vrijheidsberoving of -beperking, eenige straf of eenigen maatregel door of vanwege den vijand, diens helpers, of een persoon als bedoeld in art. 21 B.B.S., welk feit vrijheidsberoving van langer dan een maand tengevolge heeft gehad;

Veroordeelt requirant tot gevangenisstraf voor den tijd van één jaar, met bepaling, dat een gelijk gedeelte van den tijd, door hem sinds 10 Mei 1945 in bewaring doorgebracht, bij de tenuitvoerlegging van dit arrest in mindering zal worden gebracht;

Stelt requirant ter beschikking van de Regeering, ten einde van harentwege te worden verpleegd.

No. 788.

BIJZONDERE RAAD VAN CASSATIE
(Tweede Kamer), 10 Februari 1947. (Mrs. Prof. Verzijl, Halbertsma, Veegens, Scholten, Vice-Adm. Vos).

Karakter van den Nederlandschen Arbeidsdienst.

De Nederlandsche Arbeidsdienst heeft zich gedurende de bezetting geleidelijk ontwikkeld tot een instrument door middel waarvan de bezetter trachtte de Nationaal-Socialistische beginselen bij het Nederlandsche volk ingang te doen vinden.

Gerequireerde, die dienst deed als lid van het beroepskader, verriichte hierdoor het objectieve feit van hulpverlening aan den vijand, terwijl eveneens het vereischte opzet aanwezig moet worden geacht, daar gerequireerde wist dat de vijand den N.A.D.

trachtte te gebruiken ter bereiking van het Nationaal-Socialistische doel.

(Sr. art. 102.)

Op het beroep van den Procureur-Fiscaal bij het Bijzonder Gerechtshof te Leeuwarden, requirant van cassatie tegen een sententie van het Bijzonder Gerechtshof te Leeuwarden, 3e Kamer, van 27 Juni 1946, waarbij Wijbe Tjepkema, geb. 19 Maart 1892, wonende te Assen, terzake van het ten laste gelegde en bewezen verklaarde doch niet strafbaar verklaarde feit, werd ontslagen van alle rechtsvervolging.

De Bijzondere Raad van Cassatie, enz.;

Gehoord het verslag van den Raadsheer Vos, enz.;

Gelet op het middel van cassatie, namens den requirant voorgedragen, luidende:

S., althans v. t. van de artt. 102 Sr. en 350, 351 en 352 Sv. door het te laste gelegde en bewezen verklaarde feit niet strafbaar te verklaren en den verdachte te ontslaan van alle rechtsvervolging; behalve dat verdachte wist, dat het doel der Duitse bezettingsautoriteiten was om Nederland en het Nederlandsche volk te nazificeeren en dat een van de middelen daartoe was de Nederlandsche Arbeidsdienst, waarin de Nederlandsche mannelijke jeugd in Nationaal-Socialistische geest meest worden gevormd, was en is het immers van algemeene bekendheid, dat in feite de Nederlandsche Arbeidsdienst een propagandainstituut was voor Duitschland en het Nationaal-Socialisme en ten deele zelfs gericht op directe hulpverlening door de uitzending van zogenaamde „Oostcorpsen”, die werden „ingezet” bij de ontginning en exploitatie van in het Oosten van Europa door Duitschland bezette gebieden.

Gehoord den Advocaat-Fiscaal namens den Procureur-Fiscaal in zijn conclusie strekkende tot verwerping van het beroep.

O. dat bij de bestreden sententie ten laste van gerequireerde is bewezen verklaard: „dat hij in de jaren 1943 en 1944 in Nederland, wetende dat het het doel der Duitse bezettingsautoriteiten was om Nederland en het Nederlandsche volk te nazificeeren en dat één van de middelen daartoe was de Nederlandsche Arbeidsdienst waarin de Nederlandsche mannelijke jeugd in Nationaal-Socialistische geest moest worden gevormd, bij de Nederlandsche Arbeidsdienst een functie als kaderlid heeft vervuld”;

O. ten aanzien van het middel:

dat bij de bepaling van het karakter van den Nederlandschen Arbeidsdienst moet worden vooropgesteld, dat deze dienst niet van Nederlandschen oorsprong was, maar door den vijand hier te lande is ingesteld in navolging van den Reichsarbeidsdienst;

dat het doel van den Nederlandschen Arbeidsdienst in Verordening no. 97/1941 van den Rijkscmissaris voor het bezette Nederlandsche gebied, par. 1 lid 2, aldus wordt omschreven: „Der Niederländische Arbeitsdienst ist Ehrendienst am Niederländischen

Volk; seine Aufgabe ist es, die niederländische Jugend im Geiste wahrer Volksgemeinschaft zu einer sittlichen Arbeitsaufassung und insbesondere zur gehörenden Achtung der Handarbeit zu erziehen";

dat voorts in paragraaf 6 lid 1 van die Verordening wordt bepaald: „Juden werden nicht zum Niederländischen Arbeitsdienst zugelassen“, en in den eersten zin van paragraaf 12 lid 2: „Zum Stammpersonal des Niederländischen Arbeitsdienstes kann nicht gehören, wer entweder selbst von mindestens einem volljüdischen Grosselternteil abstammt oder wer mit einer Person verheiratet ist, die von mindestens einem volljüdischen Grosselternteil abstammt“, met andere woorden aan het beroepspersoneel en zijn echtgenooten strengere afstammings-eischen worden gesteld dan den vijand — in strijd met Nederlandsche begrippen — voor de in functie blijvende anbetenaren had voorgeschreven;

dat de Rijkscommissaris de strekking van zijn verordening nader heeft toegelicht in een op 13 Juli 1941 gehouden rede, waarin hij onder meer heeft gezegd: „Een arbeidsdienst kan slechts nationaal-socialistisch zijn. Hij kan alleen volgens deze grondslagen opgebouwd zijn en zijn taak vervullen, gegrond op de bloedgemeenschap en de eer van den arbeid“;

dat de eerste Commandant van den Nederlandschen Arbeidsdienst, de majoor J. N. Breunese, in Augustus 1941 door den Rijkscommissaris is ontslagen, omdat hij — gelijk iedere Nederlander van normale ontwikkeling heeft begrepen — zijn functie niet overeenkomstig de wenschen van den bezetter uitoefende;

dat de Rijkscommissaris in October 1941 tot waarnemend Commandant heeft benoemd den luitenant-kolonel L. A. C. de Bock, die bij zijn optreden door de pers als zijn opvatting heeft doen bekendmaken: „dat deze Dienst nationaal en socialistisch is en er op gericht blijft het geheele volk in practischen, nationaal-socialistischen zin te dienen“;

dat de Afdelingen van den Nederlandschen Arbeidsdienst van de Stafafdeeling Vorming een groot aantal zoogenaamde Onderwijsbrieven hebben ontvangen, waarin onder meer de wettige Regeering werd aangevallen, haar bondgenooten in den oorlog werden zwartgemaakt en anti-semitisme werd gepredikt, terwijl daarentegen het nationaal-socialisme en zijn leiders, zoo binnen als buiten onze grenzen, werden verheerlijkt;

dat een aantal vrijwilligers uit den Nederlandschen Arbeidsdienst in den zomer van 1942 tijdelijk zijn toegetreden tot den Reichsarbeitsdienst en, na den eed van trouw aan het vijandelijke Staatshoofd te hebben afgelegd, werkzaamheden achter het Oostfront hebben verricht;

dat een dergelijke tewerkstelling van vrijwilligers, thans in een zoogenaamd Oostcorps van den Nederlandschen Arbeidsdienst en voor landontginning in Polen, in 1943 heeft plaatsgevonden en in 1944

slechts door het verloop van de krijgsverrichtingen is verhindert;

dat een aantal van deze vrijwilligers zijn overgegaan naar het beroepspersoneel van den Nederlandschen Arbeidsdienst;

dat in Mei 1943 het personeel van den Nederlandschen Arbeidsdienst is vrijgesteld van terugvoering in krijgsgevangenschap en het kader bovendien van inlevering van radio-ontvangtoestellen;

dat ten slotte in October 1943 de zoogenaamde „Germaansche groet“ — toenmaals een gebaar van niet te miskennen politieke beteekenis — onder bepaalde omstandigheden voor het kader van den Nederlandschen Arbeidsdienst verplicht is gesteld;

dat uit deze feiten en omstandigheden — die zijn geput uit voor een ieder toegankelijke bronnen en derhalve van algemeene bekendheid zijn — volgt, dat de Nederlandsche Arbeidsdienst zich gedurende de bezetting geleidelijk heeft ontwikkeld tot een instrument door middel waarvan de bezetter trachtte de nationaal-socialistische beginselen bij het Nederlandsche volk ingang te doen vinden;

dat het als lid van het beroepskader dienst doen in en derhalve blijvend versterken van deze organisatie als zoodanig reeds het objectieve feit van hulpverleening aan den vijand inhoudt;

dat hieruit volgt, dat de omschrijving van de feitelijke gedraging van gerequireerde in de telastelegging voldoende is;

dat ook het voor de toepasselijkheid van artikel 102 Sr. voorgeschreven subjectieve vereischte, het opzet, in het onderhavige geval, blijkens de bewezenverklaring bij gerequireerde in 1943 en 1944 aanwezig is geweest en het Hof te dien aanzien een te enge opvatting heeft gehuldigd;

dat toch in het door het Hof als mogelijk veronderstelde geval, dat iemand in zijn functie van kaderlid bij den Nederlandschen Arbeidsdienst het bereiken van het nationaal-socialistische doel heeft teggengewerkt, al wist hij dat de vijand den Nederlandschen Arbeidsdienst trachtte te gebruiken als middel om dat doel te bereiken, het verlenen van hulp aan den vijand bij den dader niet als oogmerk heeft voorgezet, maar door hem in zijn opzet is opgenomen;

dat ook in zoodanig geval de handeling „opzettelijk“ in den zin van de strafwetgeving is verricht, doch de rechter met de motieven van den dader bij de straffoetelling rekening behoort te houden en het openbaar ministerie daarin zelfs aanleiding kan vinden van vervolging af te zien;

dat het middel derhalve gegrond is;

Vernietigt de bestreden sententie, doch alleen voor zoover het bewezen verklaarde feit daarbij niet strafbaar is verklaard en gerequireerde te dier zake van alle rechtsvervolging is ontslagen;

Rechtdoende krachtens art. 105 van de Wet R. O.:

Qualificeert het bewezene als „opzettelijk gedurende den tijd van den huidige oorlog den vijand hulp verlenen“, strafbaar

krachtens de artt. 102 Sr., 1, 11 en 22 B.B.S.;

O. dat gerequireerde deswege strafbaar is, nu niet is gebleken van eenige omstandigheid, die de strafbaarheid van het feit of van gerequireerde zou uitsluiten of opheffen;

O. dat de Raad met het oog op den ernst van het feit, de omstandigheden, waaronder het werd begaan, en den persoon van gerequireerde, die, hoewel beroepsonderofficier, van Mei 1942 tot Mei 1944 niet actief sympathiseerend lid van de N.S.B. is geweest en zich gedurende den oorlog in geen enkel opzicht door een positieve daad voor de vaderlandsche zaak verdienstelijk heeft gemaakt termen heeft gevonden tot oplegging van na te melden gevangenisstraf, onder aftrek van een gelijk gedeelte van de ondergane bewaring, en ontzetting van rechten;

Mede gezien de artt. 27 en 28 Sr., 8 en 9 B.B.S.;

Veroordeelt gerequireerde ter zake van voorschreven misdrijf tot gevangenisstraf voor den tijd van zes maanden, met bepaling dat een gelijk gedeelte van den tijd, door hem sinds 13 April 1945 in bewaring doorgebracht, bij de tenuitvoerlegging van dit arrest in mindering zal worden gebracht;

Ontzet hem van het recht tot het kiezen en de verkiesbaarheid bij krachtens wettelijk voorschrijf uitgeschreven verkiezingen voor den tijd van tien jaren.

No. 784.

BIJZONDERE RAAD VAN CASSATIE
(Tweede Kamer), 27 Jan. 1947. (Mrs. Prof. Verzijl, Halbertsma, Veegens, Scholten, Vice-Adm. Vos).

Als lid van N.S.B. en W.A. in dienst treden bij S.S. „Wachtbataljon”. Daarna kok bij de S.S. bewakingstroepen te Amersfoort en Michiels Gestel, kok bij de Wasserschutzpolizei te Amsterdam en ten slotte wederom als kok met zijn compagnie ingezet tegen de geallieerden bij Arnhem.

Verhooging van de door het Hof opgelegde straf van vijf jaren tot zeven jaren te ondergaan in een Rijkswerkinrichting.

(Sr. art. 101.)

Op het beroep van Martinus Eijkemans, betonarbeider, wonende te Mierlo-Hout, thans in bewaring gesteld in de Strafgewangenis te Scheveningen, requirant van cassatie tegen een sententie van het Bijzondere Gerechtshof te 's-Hertogenbosch, 1e Kamer, van den negenden October 1946 waarbij hij werd schuldig verklaard aan: „Als Nederlander vrijwillig in krijgsdienst treden bij eene buitenlandse mogendheid, wetende, dat deze met Nederland in oorlog is” en met toepassing van de artt. 27 en 101 Sr., 1 en 11 B.B.S. werd veroordeeld tot gevangenisstraf van vijf jaren, met bepa-

ling, dat de tijd, door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging dezer sententie sedert 15 April 1945 in bewaring doorgebracht, bij de uitvoering der hem opgelegde straf geheel in mindering zal worden gebracht.

De Bijzondere Raad van Cassatie, enz.;

Gehoord het verslag van den Raadsheer Scholten; enz.

Gelet op het middel van cassatie, namens den requirant voorgedragen, luidende:

S., althans v. t. van de artt. 1, 2, 8, 9, 11, 22, 26 en 27 B.B.S., daar het Hof een straf heeft opgelegd, welke niet geacht kan worden te beantwoorden aan den ernst van het misdrijf, de omstandigheden, waaronder het is begaan en den persoon en de persoonlijke omstandigheden van den veroordeelde;

Gehoord den Advocaat-Fiscaal namens den Procureur-Fiscaal in zijn conclusie strekkende tot verwerping van het beroep;

O. dat bij de bestreden sententie, ten laste van requirant is bewezen verklaard: „dat hij in de maand Januari 1942 te Amersfoort, terwijl hij Nederlander was en terwijl, zoals hij wist, Nederland in oorlog was met Duitschland, vrijwillig in dienst is getreden bij het „S.S. Wachtbataljon”;

O. ten aanzien van het eenige, door requirant voorgestelde cassatiemiddel, hetwelk gericht is tegen de hem opgelegde straf;

dat de Raad met eenparigheid van stemmen van meening is, dat de, aan requirant opgelegde straf te laag is;

dat toch het, door requirant gepleegde feit van ernstigen aard is, immers requirant, die in Maart 1941 lid van de N.S.B. is geworden en ook lid van de W.A. is geweest in Januari 1942 in dienst is getreden bij het „S.S. Wachtbataljon” en, na als kok dienst te hebben gedaan bij de S.S. bewakingstroepen in de kampen te Amersfoort en te Michiels Gestel, van Maart 1943 tot Februari 1945 kok is geweest bij de Wasserschutzpolizei te Amsterdam, waarna hij in April 1945, wederom als kok, met zijn compagnie is ingezet in den strijd van de Duitschers tegen de Geallieerden bij Arnhem;

dat, met inachtneming van requirant's beperkte geestvermogens en de financieele moeilijkheden, waarin hij tijdens het plegen van het misdrijf verkeerde, na te noemen straf in overeenstemming is met den aard van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het is begaan, met dien verstande, dat de tijd, welken requirant vanaf 5 Nov. 1945 in Nederlandsche bewaring heeft doorgebracht, op de straf in mindering moet worden gebracht, en dat de straf geheel zal worden ondergaan in een Rijkswerkinrichting, zijnde ter terechtzitting gebleken dat requirant tot werken in staat is;

Gelet op art. 7 B.B.S.;

Vernietigt de sententie waarvan beroep, doch alle ten aanzien van den duur van de opgelegde hoofdstraf en van den tijd welke op deze straf in mindering is gebracht;

En te dien aanzien opnieuw rechtdoende krachtens art. 105 R. O.:

Veroordeelt requirant tot gevangenisstraf voor den tijd van zeven jaren, met bepaling, dat deze straf geheel in een Rijks-werkinrichting zal worden doorgebracht, en dat de tijd door requirant sedert 5 Nov. 1945 in bewaring doorgebracht op de straf geheel zal worden geminderd.

No. 785.

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK GRONINGEN, 31 Jan. 1947.
(Mrs. Prof. van der Pot, Prof. Beekhuis, Dorhout).

Vordering tot nietigverklaring van een overmaking door een bank (gerequesteerde) verriicht in opdracht van de Omnia Treuhand ontzegt. Gerequesteerde kan zich beroepen op het bepaalde in art. 33 van het K. B. E 100 en blijft door deze betaling bevrijd.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100) artt. 23, 33.)

Simon de Beer, wonende te Hoogezand, tegen:

Rotterdamsche Bankvereniging N.V., gevestigd te Rotterdam.

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;

O. dat op grond van § 7 van de Verordening no. 48/1941 van den Rijkscommissaris voor het bezette Nederlandsche gebied van 12 Maart 1941, de Omnia Treuhandgeselschaft m.b.H. te Arnhem door den Commissaris-Generaal voor Financiën en Economische Zaken bij beschikking van 20 Juli 1943 is benoemd tot liquidatrice van de onderneming M. S. de Beer en Zn. te Hoogezand;

dat deze liquidatrice omstreeks October 1943 bij gerequesteerde navraag heeft gedaan of de firma M. S. de Beer & Zn. een tegoed bij haar had, waarop bij schrijven van 19 October 1943 door gerequesteerde een ontkennend antwoord is gegeven;

dat gerequesteerde echter, toen zij van de liquidatrice de mededeeling ontving dat de balans van de te liquideeren onderneming een tegoed bij haar vermeldde, bij schrijven 14 Jan. 1944 heeft toegegeven dat requirant een rekening bij haar onderhield, welke een tegoed van f 2800.84 aanwees, en vervolgens in opdracht van de liquidatrice dat bedrag heeft overgemaakt naar de Bank voor Nederlandschen Arbeid N.V. te Amsterdam, ter crediteering van de firma M. S. de Beer & Zn. te Hoogezand;

O. dat thans moet worden nagegaan of gerequesteerde door deze betaling is bevrijd, niettegenstaande het feit, dat de beschikking van den Commissaris-Generaal voor Financiën en Economische Zaken, waarbij de Omnia Treuhandgeselschaft

m.b.H. tot liquidatrice van de onderneming M. S. de Beer & Zn. werd benoemd, werd genomen op grond van de bepalingen van een verordening van den Rijkscommissaris voor het bezette Nederlandsche gebied, die ingevolge het K. B. van 17 Sept. 1944 (S. E 93) geacht moet worden nimmer van kracht te zijn geweest, en mitsdien ingevolge art. 22 en volgende juncto art. 30 van dit Besluit als krachteloos moet worden beschouwd;

O. dat de laatste omstandigheid niet meebrengt dat de betaling in opdracht van genoemde liquidatrice zonder meer van alle rechtsgevolgen is verstoken, nu immers ingevolge het laatst genoemd artikel de gevolgen van de krachteloosverklaring nader moeten worden geregeld en art. 33 van het Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100), dat geacht kan worden deze nadere regeling te bevatten, een speciale bepaling inhoudt over betalingen, die tijdens de vijandelijke bezetting van het Rijk in Europa, ingevolge een toen bestaande verplichting door den schuldenaar aan een ander dan den schuldeischer zijn gedaan, hierin bestaande, dat de debiteur in dat geval bevrijd blijft, behoudens de bevoegdheid van den Raad om van deze bepaling af te wijken, als hij bijzondere redenen aanwezig acht, op grond waarvan de schuldenaar betaling had moeten weigeren;

O. dat naar het oordeel van den Raad, gelet op de machtsmiddelen waarover de bezetter beschikte en die hij ook, gelijk algemeen bekend is, in verschillende gevallen heeft toegepast, een redelijke en met de redactie overeenstemmende interpretatie van deze bepaling meebrengt, dat daarbij ook wordt geduid op betalingen gedaan aan beheerders en liquidateurs, benoemd krachtens een verordening, waarvan achteraf is bepaald, dat zij geacht wordt nimmer van kracht te zijn geweest;

dat deze gedachtengang tevens steun vindt in het slot van art. 33 lid 1, ter verduidelijking voorschrijvende dat de debiteur ook bevrijd blijft, indien achteraf de rechtshandeling door of tengevolge waarvan het bezit der inschuld voor den schuldeischer verloren ging, door den Raad wordt nietig verklaard, welke nietigverklaring immers veelal eveneens gegrond zal zijn op de omstandigheid, dat de rechtshandeling was verricht op grond van een maatregel van den bezetter, ten aanzien waarvan is bepaald, dat hij geacht wordt nimmer van kracht te zijn geweest, en door welke nietigverklaring evenzeer aan de vroegere kwijting de rechtsgrond wordt ontnomen;

O. dat bijzondere redenen, als bedoeld in het derde lid van art. 33 voornoemd, in verband met de hierboven aangeduide feitelijke toedracht, niet aanwezig worden geacht;

O. dat de Raad mitsdien van oordeel is dat gerequesteerde, nu zij de betaling aan de Bank voor Nederlandschen Arbeid N.V. heeft verricht in opdracht van een liquidatrice, benoemd, en tevens tot het innen van vorderingen bevoegd, krachtens een

verordening van den Rijkscmissaris voor het bezette Nederlandsche gebied, zich van hare verplichtingen tegenover requestrant heelst bevrijd en ingevolge art. 33 van het Besluit E 100 ook thans bevrijd is gebleven;

O. dat door requestrant nog naar voren is gebracht dat gerequesteerde de betaling van voren genoemd bedrag had kunnen en moeten weigeren, omdat de rekening stond ten name van S. de Beer en niet ten name van M. S. de Beer & Zn., welke nog steeds als een vennootschap onder firma in het Handelsregister stond en nog staat ingeschreven, maar de Raad dit argument niet kan aanvaarden, nu, gelijk ter zitting is gebleken, sinds 1936 S. de Beer in feite voor eigen rekening handel dreef onder genoemde firmanaam en de benoeming van de Omnia Treuhand als liquidatrice betrekking had op de onderneming M. S. de Beer & Zn., zonder dat de rechtsvorm, waaronder deze onderneming gedreven wordt, hierbij van invloed was;

O. dat mitsdien aan requestrant zijn vordering moet worden ontzegd;

Rechtdoende:

Ontzegt requestrant zijn vordering. Veroordeelt requestrant in de kosten van het geding tot aan deze uitspraak begroot op f 75.

No. 786.

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK 'S-GRAVENHAGE, 23 Januari 1947. (Prof. Mr. Duyfjes).

Overeenkomst van levensverzekering hersteld. Bepaald, dat de Maatschappij tegenover Lippmann de aanspraken zal kunnen doen gelden, welke voortvloeien uit de gedane onverschuldigde betaling ter zake van de afkoop der verzekering. Beroep op art. 33 van het K. B. E 100 verworpen.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100) art. 23 en vlg.).

Aan den Raad van Rechtsherstel te Amsterdam.

De ondergeteekende Gisy Perle Polkes, wettig echtgenote van Coos Abraham Gomperts, geboren te Paramaribo op 13 October 1890, van nationaliteit Nederlandsche, wonende te Amsterdam,

geeft hierbij te kennen:

dat de Heer Gomperts, voornoemd, op 1 October 1944 werd weggevoerd uit Theresienstadt en volgens mondelinge mededeeling van de Joodsche Coördinatie Commissie te Amsterdam, Joh. Vermeerstraat 18, is overleden in 1944, vermoedelijk te Birkenau;

dat door den Heer Gomperts, voornoemd, op 15 Augustus 1929 is aangegaan met de Amsterdamsche Maatschappij van Levensverzekering N.V. (Amstleven), gevestigd en

kantoor houdende te Amsterdam, aan de Nieuwe Spiegelstraat no. 17, een overeenkomst voor verzekering op zijn leven voor een bedrag groot f 5000 (zegge Vijf Duizend Gulden) betaalbaar op 15 Augustus 1954 aan hemzelf of indien hij op dat tijdstip niet meer in leven mocht zijn aan zijn weduwe, terwijl ingeval vóór laatstgenoemden datum mocht komen te overlijden bovendien door de Maatschappij verschuldigd zou zijn een uitkeering groot f 500 (zegge Vijf Honderd Gulden) per jaar, betaalbaar met f 125 per drie maanden, tot het tijdstip waarop het kapitaal groot f 5000 opvorderbaar zou zijn, waarvoor verschuldigd een maandelijksche premie groot f 15.40 het laatst op 15 Juli 1954 of tot zijn eerder overlijden; een en ander als meer volledig omschreven in een door Amstleven afgegeven polis onder nummer 71437;

dat de premie regelmatig werd voldaan tot het tijdstip waarop de Deutsche verordeningen zulks bezwaarlijk maakten, doch dat staking van premiebetaling plaats vond met de wetenschap dat de reservewaarde der polis voldoende was om de verzekering gedurende tal van jaren zonder premiebetaling in stand te houden;

dat voornoemde polis of althans de wetenschap omtrent het bestaan der verzekering in het bezit kwam van de Firma Lippmann, Rosenthal & Co., Sarphatistraat, welke instelling door een Deutsche instantie belast zijnde met het beheer van Joodsche vermogens, Amstleven wist te bewegen de verzekering te annuleeren en de verschuldigde afkoopsom aan haar af te dragen;

dat voor afkoop der verzekering, volgens de polisvoorwaarden noodig was de medewerking van den Heer Gomperts, voornoemd, welke medewerking nimmer werd verleend;

verzoekt den Raad van Rechtsherstel:

aan Amstleven opdracht te geven de hierboven omschreven polis weder in kracht te herstellen.

w.g. G. P. Gomperts-Polkes.

Amsterdam, 15 October 1945.

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;

Gelezen het request van Gisy Perle Polkes, zoodaals bij aanvulling van dit request ter terechtzitting is gebleken, handelend als bewindvoester over haren afwezigen man Coos (Cös) Abraham Gomperts, als zoodanig sedert aangesteld bij beschikking van het Nederlandsche Beheersinstituut Bureau Amsterdam; zoodaorts het daarop ingekomen verweerschrift van de N.V. Amsterdamsche Maatschappij voor Levensverzekering, en het antwoord van Lippmann, Rosenthal & Co., mede-gerequesteerde;

O. dat tusschen partijen vaststaat, dat Gomperts op 15 Augustus 1929 de overeenkomst van verzekering ten requeste nader omschreven met eerste gerequesteerde heeft gesloten, dat Gomperts was jood, die tengevolge der anti-joodsche bezettingsmaatregelen sinds 15 Juni 1942 niet meer in staat is geweest de verschuldigde maandelijksche premie te voldoen; dat de polis

dezer verzekering in handen van Lippmann, Rosenthal & Co is geraakt zonder dat is uit te maken op welke wijze dit geschied is (volgens requestrante is het stuk waarschijnlijk in handen van den Sicherheitsdienst gevallen bij door deze gedane huiszoeking, maar het blijft mogelijk dat Gomperts zelf tot inlevering is overgegaan uit vrees voor de gevolgen, bij mogelijke ontdekking van het achterhouden van dit stuk); dat Lippman Rosenthal & Co krachtens de verordening 54 van 11 Juni 1943 jto de verordening 58 van 11 Mei 1942 de voldoening der afkoopwaarde van de beëindigde verzekering heeft geëischt, waaraan eerste gerequestreerde op 30 Juli 1943 door betaling van f 1751.74 heeft voldaan;

O. dat eerste gerequestreerde in de eerste plaats tegen de vordering heeft aangevoerd, dat de Raad onbevoegd is daarvan kennis te nemen, omdat zij is van publiekrechtelijken aard, en wel op grond hiervan, dat de overeenkomst, welke herleving gevorderd wordt, is te niet gegaan krachtens een publiekrechtelijk voorschrift van den bezetter in diens hooger aangehaalde verordening van 1943;

O. hieromtrent, dat de rechtsbetrekking, welke tusschen partijen krachtens de overeenkomst van levensverzekering bestond ongetwijfeld was van vermogensrechtelijken, tevens van privaatrechtelijken aard, zoodat zij blijkens art. 1, 2 van het Besluit Herstel Rechtsverkeer viel onder de voorschriften van art. 23 e.v. van dat Besluit, terwijl de wijze, waarop zij later is te niet gegaan, haar dit karakter niet kan ontlenen;

dat dit bezwaar derhalve niet opgaat;

O. dat eerste gerequestreerde verder een uitvoerig betoog heeft gewijd aan art. 33 van het Besluit Herstel Rechtsverkeer, in het kort hierop neerkomende, dat dit artikel krachtens art. 30 van het Besluit E 93 ten deze irrelevant is, zoolang geen bijzondere voorziening als daarbij bedoeld is getroffen, hetgeen niet kan geschied zijn in het Besluit E 100, omdat dit laatste op denzelfden dag is uitgegeven, en E 93 klaarblijkelijk doelt op een later te geven voorziening; dat wanneer in art. 33 sprake is van een schuldenaar, die al of niet onder voorwaarden tot betaling gehouden is, hier aan het begrip voorwaarde een ruimere beteekenis is gegeven dan de technische van art. 1289 e.v. B. W. zoodat zoolang de verbintenis onder voorwaarde als die onder tijdsbepaling door dat ruimere begrip niet worden uitgesloten, maar integendeel mede daaronder vallen; waaraan hij dan nog eenige beschouwingen over het derde lid van art. 33 heeft toegevoegd, ten betooge dat er — aangenomen de toepasselijkheid van het eerste lid — in casu geen aanleiding zou bestaan om daarvan ten ongunste van den debiteur af te wijken;

O. ten aanzien van deze weren, dat uit art. 30 van E 93 niets anders te lezen is, dan dat een bepaald gevolg aan zekere bepalingen van dat Besluit wordt ontzegd „zoolang geen bijzondere voorziening is ge-

troffen omtrent de regeling of opheffing van de gevolgen daarvan”; dat deze omschrijving niet uitsluit, integendeel insluit, de mogelijkheid, dat zoodanige voorziening getroffen is tegelijk met de tot standkoming van het bewuste besluit, hetgeen uiteraard niet uitsluit, dat andere soortgelijke regelingen voor andere gevallen nog zullen volgen;

O. dat deze weer derhalve niet opgaat en hetzelfde geldt voor de uitlegging aan art. 33 lid 1 gegeven;

dat immers dat voorschrift blijkens de duidelijke bewoordingen het oog heeft op een schuldenaar, die tot betaling gehouden was;

dat de bijvoeging „al of niet onder zekere voorwaarden” die gehoudenheid ongerept laat; dat toch de strekking van het voorschrift klaarblijkelijk geweest is een uitzonderingspositie te scheppen voor hem, die uitsluitend volgens het gemeene recht tot betaling aan zijn schuldeischer volgens dat recht had moeten overgaan; dat dit laatste zich niet voordoet voor wie slechts voorwaardelijk of onder tijdsbepaling gebonden is, zooals duidelijk belicht wordt door het onderwerpelijke geval, waar den verzekeringnemer bij art. 9 der polisvoorwaarden het recht wordt toegekend de verzekering te beëindigen tegen ontvangst van een afkoopwaarde, waaruit alleen dan een gehoudenheid van den schuldenaar voortvloeit indien de schuldeischer (verzekeringnemer) hem (verzekeraar) te kennen geeft van dat recht te willen gebruik maken, daar de verzekeraar anders niet alleen niet verplicht, maar zelfs niet bevoegd is zich door betaling van de afkoopwaarde van zijn verplichtingen te bevrijden;

dat voor de door eerste gerequestreerde gestelde vraag, wat dan wel onder voorwaarden in art. 33 is te verstaan als voorbeeld verwezen kan worden naar de laatste paragraaf van art. 9 der polisvoorwaarden, waar sprake is van het aanbrengen van wijzigingen in de verzekering, „op nader overeen te komen voorwaarden” en in het algemeen naar „de algemeene voorwaarden van verzekering”, onder welke de verzekeringsovereenkomst gesloten is;

O. dat eerste gerequestreerde nog heeft opgemerkt, dat bij elke opeisbare verbintenis een wilsuïting van den schuldeischer noodig is om betaling te verkrijgen, doch daarbij uit het oog wordt verloren, dat in dat geval de schuldenaar ook zonder zulk een wilsuïting gehouden en bevoegd is de verbintenis door voldoening te beëindigen, terwijl in casu zonder zoodanige wilsuïting noch het een, noch het ander het geval is;

O. dat in verband met deze bespreking van het eerste lid van art. 33 niet meer behoeft te worden ingegaan op het ten aanzien van het derde lid aangevoerde;

O. dat de gerequestreerde Maatschappij blijkens het voorgaande niet was een tot betaling van de afkoopwaarde gehouden schuldenaar als bedoeld in art. 33 van het Besluit Herstel Rechtsverkeer, zoodat het

op dit artikel gedaan beroep niet opgaat;

O. dat thans nog moet worden nagegaan, in hoeverre de bij art. 23 e.v. van dat Besluit gestelde voorwaarden tot rechtsherstel in deze zaak zijn vervuld;

O. dat de ten rechte bedoelde overeenkomst is te niet gegaan krachtens de verordening van den bezetter van 11 Juni 1943 No. 54, welke verordening blijkens art. 30 E 93 geacht wordt nimmer van kracht te zijn geweest, terwijl de gevolgen daarvan bij het Besluit Herstel Rechtsverkeer in dien zin geregeld zijn, dat krachtens art. 23 van dat Besluit de Raad bevoegd is een tijdens de vijandelijke bezetting te niet gegane rechtsbetrekking te doen herleven, mits voldaan zij aan de daar onder 2 a en b gestelde voorwaarden;

O. dat aan de voorwaarde sub a is voldaan, zoodat het uitsluitend de vraag is, of het achterwege laten der herleving naar 's Raads oordeel in verband met de bijzondere omstandigheden onredelijk ware;

dat de Raad die vraag bevestigend meent te moeten beantwoorden;

dat het hem immers redelijk voorkomt de schade, die de Verzekeringsmaatschappijen als verzekeraars van Joodsche verzekeringnemers geleden hebben door afkoopsummen dier verzekeringen aan Lippmann Rosenthal & Co. te voldoen niet a. te wettelen van hen, die die onverschuldigde betalingen hebben gedaan op de Joodsche verzekeringnemers, die daarin op geenerlei wijze gekend zijn, en zeker niet voor oorlogsschade aansprakelijk behooren te worden gesteld, die door anderen geleden is, nog daargelaten dat zij, dooreen genomen, door die schade veel zwaarder zouden worden getroffen dan de rechtstreeks benadeelde Maatschappijen;

dat hierbij de houding van partijen, die beiden onder druk hebben gehandeld en wien daarvan in casu geen bijzonder verwijt kan worden gemaakt, niet van belang is;

dat bij het regelen van de gevolgen der herleving in aanmerking moet worden genomen, dat eerste gerequesteerde de afkoopwaarde van f 1751.74, naar thans vaststaat, onverschuldigd heeft betaald aan Lippmann Rosenthal & Co., zoogenaamd in het credit van den verzekeringnemer, maar in feite ten gunste van den Duitschen bezetter; zoodat de verzekeraar voor dit bedrag in plaats van den verzekeringnemer verhaal zal moeten zoeken op Lippmann Rosenthal & Co.;

dat overigens niet vaststaat of en zoo ja op welken datum de verzekeringnemer is overleden, zoodat de Raad zich zal moeten bepalen tot de algemeene beslissing dat de vervallen nog verschuldigde premies met de gebruikelijke rente van 3½ % 's jaars zullen moeten worden voldaan;

Rechtdoende:

Doet herleven de overeenkomst van levensverzekering op 15 Aug. 1929 tusschen de N.V. Amsterdamsche Maatschappij voor Levensverzekering, gevestigd te Amsterdam en Cös Abraham Gomperts bij polis

No. 71437 gesloten. Verstaat dat requestrante als bewindvoester voor Gomperts voornoemd de ter zake van deze verzekering vervallen nog verschuldigde premies met rente à 3½ % 's jaars zal hebben te voldoen. Verstaat voorts dat genoemde Maatschappij tegen Lippmann Rosenthal & Co, Sarphatistraat te Amsterdam de aanspraken zal kunnen doen gelden, welke voortvloeien uit de door haar aan Lippmann Rosenthal & Co op 30 Juli 1943 als afkoopwaarde van die verzekering gedane onverschuldigde betaling van een bedrag van f 1751.74. Verwijst eerste gerequesteerde in de kosten van dit geding aan de zijde van requestrante begroot op f 75 en aan de zijde van tweede gerequesteerde op nihil.

No. 787.

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK 'S-GRAVENHAGE, 21 Febr. 1947. (Mrs. Scholten, Wery, Marinus).

Bij de liquidatie van het Hijmans Rantfonds zijn de activa (hypothecaire Vorderingen) verkocht aan de „Centrale”.

Tegenover de kwade trouw van de bestuurders van de „Centrale” tijdens de bezetting kan niet een afzonderlijke eigen goede trouw van de „Centrale” worden staande gehouden.

De ten rechte omschreven overdrachten vernietigd met veroordeeling van de „Centrale” tot het doen van rekening en verantwoording aan het Fonds.

Aan de „Centrale” uit billijkheidsoverweging een schadevergoeding van een vierde gedeelte van de door haar betaalde koopsommen en genoten renten toegekend.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100) art. 23 en vlg.)

Het Hijmans/Rantfonds, requestrante, tegen:
N. V. De Centrale Arbeiders Verzekering- en Deposito-Bank, gerequesteerde.

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;

O. dat ten deze feitelijk vaststaat:

dat het Fonds als een vrijmetselaarsstichting door de bezettende macht bij Verfügung van 3 September 1940 is opgeheven en in liquidatie gebracht;

dat Mr. Joan Muller, als door den bezetter benoemd generaal-liquidateur van de vermogens der ontbonden vrijmetselaarsloges en onder- en nevenorganisaties, waaronder ook het Fonds, bij in afschrift overgelegde notariële akte, verleden te 's-Gravenhage d.d. 15 Augustus 1941, aan de Bank, ten deze vertegenwoordigd door Jhr. J. A. H. van der Does en Jhr. J. ten Bosch, als onderscheidenlijk hoofddirecteur en directeur der Bank, heeft verkocht en geleverd de navolgende aan het Fonds in eigendom toebehoorende hypothecaire vorderingen:

1. een leening van f 8000 ten laste van Mevrouw A. Reinders-Folmar-Hanedoes, rentende 4½ %, voor den koopprijs van f 8000;

2. een leening van f 10,000 ten laste van den heer H. H. Tap, rentende 5 %, voor den koopprijs van f 9500;

3. een leening van f 6000 ten laste van den heer J. W. Put, rentende 5 % voor den koopprijs van f 6000;

4. een leening van (blijkens na het verlijden van de akte aangebrachte correctie) pro resto f 14,250, rentende 3½ %, voor den koopprijs van f 8700;

een en ander met verrekening tusschen partijen van de loopende interessen, als nader in het request omschreven;

dat de Bank de koopprijzen heeft betaald, de na den koop verschenen renten heeft geïnd en volledige aflossing van de onder 4 genoemde leening heeft ontvangen;

O. dat het Fonds op deze gronden heeft gevorderd: dat de boven omschreven transactie, geconstateerd bij notariële akte van 15 Augustus 1941 met de correcties daarop, worde verklaard nietig, met verklaring dat de daarin omschreven vorderingen worden geacht steeds tot het vermogen van het Fonds te zijn blijven behoeven, met veroordeeling van de Centrale tot afgifte der daartoe behorende grossen en borderellen, en om van de door haar ontvangen interessen en aflossingen aan het Fonds rekening en verantwoording te doen en die aan haar af te dragen, met rente en kosten als volgens de wet, zonder tegenpraestatie;

O. dat bovengenoemde vervreemdingen vallen onder de artt. 23 en 25 van het Besluit herstel rechtsverkeer, immers hebben plaats gehad zonder geoorloofde oorzaak en op grond van een maatregel van den bezetter, te weten de Verordening 33/1940 betreffende het verbeurdverklaren van vermogens, die ingevolge art. 16 van het Besluit bezettingsmaatregelen (E 93) geacht wordt nimmer van kracht te zijn geweest, zoodat, behoudens blijk van het tegendeel, aangenomen moet worden, dat het achterwege blijven van ingrijpen door den Raad onredelijk ware;

O. dat de Bank te dien aanzien heeft aangevoerd, dat niet slechts het Fonds, maar ook de Bank slachtoffer van den bezetter is geweest en in een dwangpositie heeft verkeerd, daar de aankoop van de hypothecaire vorderingen is geschied buiten het van zijn plaats gedrongen wettige Bestuur der Bank om en stellig tegen den wil van dat bestuur, zulks door de door den N.S.B.-er Rost van Tonningen aan de Bank als directeuren opgedrongen N.S.B.-ers van der Does en ten Bosch en het niet redelijk is wegens hun kwade trouw ook het ontbreken van goede trouw bij de Bank aan te nemen;

O. dat, voorzoover dit betoog mocht strekken tot toepasselijkheid in deze van de gunstige bepaling van art. 27 eerste lid, van het Besluit E 100 voor wie een zaak of recht te goeder trouw en onder bezwaren-

den titel van een derde heeft verkregen, het verweer faalt;

O. toch, dat de vervreemder niet was een derde, immers handelde als liquidateur van het Fonds en bij de Bank ook geen goede trouw in wettelijken zin bestaat, nu de Bank den aankoop en de verwerving van de schuldvorderingen door de gewraakte directeuren als eigen aankoop en verwerving wil beschouwd zien en zij ook overigens de beheersdaden van bedoelde directeuren in het algemeen als eigen daden aanmerkt, in welken gedachtengang het niet aangaat, in tegenstelling tot de kwade trouw der bestuurders een eigen goede trouw van de Bank staande te houden;

O. dat buiten geschil is, dat het Fonds van de opbrengst der liquidatie niets heeft ontvangen, zoodat de vorderingen aan het Fonds moeten teruggaan in principe zonder toekenning van eenige schadevergoeding;

O. dat de Bank daartegen nog heeft aangevoerd, dat de aankoop der vorderingen ook in het belang van het Fonds is geweest, omdat de vorderingen daardoor behouden zijn gebleven, terwijl bij gebreke van koopers de liquidateur vermoedelijk, met gebruikmaking van den in de akte opgenomen opzeggingstermijn, de aflossing van de leningen zou hebben bewerkt, in welk geval voor het Fonds alle verhaal zou hebben ontbroken, doch deze beschouwingen den Raad te speculatief voorkomen om daarop eenig vergoedingsrecht voor de Bank te gronden, terwijl zij ook geen steun vinden in de bedoeling, waarmede de vorderingen zijn aangekocht;

O. dat de Raad echter-wel in de bovengeschetste abnormale omstandigheden, waaronder de vorderingen door de Bank zijn verkregen — door toedoen van een haar vanwege den bezetter opgedrongen bestuur, dat dan ook slechts tijdelijk heeft gefundeerd en na de bevrijding weder is verwijderd — „bijzondere redenen” in den zin van art. 27, lid 3 van het Besluit E 100 gelegen acht, die grond opleveren tot het aan de Bank toekennen van eenige schadevergoeding;

O. dat de Raad, wat de hoegrootheid der vergoeding betreft, in het bijzonder in aanmerking neemt, dat de liquidatie van het Fonds heeft beoogd en ook geleid tot een volledige berooving van het Fonds van zijn bezit, terwijl daarentegen het beheer der Bank door meergenoemd bestuur, afgezien van zijn onrechtmatigen oorsprong was een normaal beheer, waarbij tegenover onvoordeelige handelingen ook geacht kunnen worden voordeelige te staan en dan ook geen sprake is van verlies door de Bank van haar geheel bezit;

O. dat, naar het oordeel van den Raad, aan de Bank in redelijkheid en billijkheid een schadevergoeding is toe te kennen, gelijk aan één vierde gedeelte van het totaalbedrag der door haar voor de vorderingen bestede koopprijzen en over de hoofdsommen genoten renten;

O. dat bij deze beslissing geen aanleiding bestaat tot het afstaan door eene partij aan

de wederpartij van haar regresvordering tegen den gewezen liquidateur, respectievelijk de gewezen bestuurders ter zake van hun gedragingen, doch dat te zijner tijd iedere partij de bate, uit deze regresvordering verkregen, met de andere partij zal dienen te verrekenen naar evenredigheid van de schade, door partijen ingevolge deze beslissing gedragen;

O. dat het Fonds, behalve de nietigverklaring van de bestreden transacties, vordert de verklaring, dat de vorderingen geacht worden steeds tot het vermogen van het Fonds te zijn blijven behooren, hetgeen neerkomt op de nietigverklaring van de door deze transacties ontstane rechtsbetrekkingen en toewijsbaar is;

O. dat, voor de leening sub 4, welke aan de Bank is afgelost, de aflossing in de plaats treedt en de Bank voorts de over alle leeningen genoten interessen zal moeten restitueeren, welk een en ander op eenvoudige wijze zal zijn vast te stellen, zoodat er naar het oordeel van den Raad geen plaats zal zijn voor een nadere rekening-procedure;

O. dat het billijk voorkomt, dat de wettelijke interessen over het door de Bank af te dragen saldo eerst verschuldigd zullen zijn van den dag dezer uitspraak af;

Rechtdoende:

Verklaart nietig de ten requête omschreven overdrachten, geconstateerd bij notarieele akte van 15 Augustus 1941, met de daarop aangebrachte correcties. Verstaat, dat de in die overdrachten omschreven vorderingen geacht worden steeds tot het vermogen van het Fonds te zijn blijven behooren. Veroordeelt de Bank tot afgifte van de haar ter zake van gemelde overdrachten uitgerekte grossen en borderellen en tot het doen van rekening en verantwoording aan het Fonds van de door haar ontvangen interessen en aflossingen en tot afgifte van het saldo van rekening, met de rente daarover naar 5% 's jaars van den dag dezer uitspraak af. Verstaat, dat de Bank op het uit te keeren saldo in mindering mag doen strekken een bedrag, gelijk aan één vierde gedeelte van de door haar bestede koopprijzen en over de hoofdsommen genoten renten. Wijst af het meer of anders gevorderde. Compenseert de kosten van het geding in diër voege, dat iedere partij de hare drage.

No. 788.

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK 'S-GRAVENHAGE, 21 Febr. 1947. (Prof. Mr. Kolléwijn).

Het beroep van de levensverzekering maatschappij op de bepaling, dat de verzekering vervalt bij niet tijdige betaling van de premie verworpen.

De levensverzekeringsovereenkomst moet te goeder trouw worden ten uitvoer gelegd en zulks brengt mede, dat rekening wordt

gehouden met de destijds bestaande onmogelijkheid voor de Joden om vervallen premies te betalen.

De oorspronkelijke overeenkomst van levensverzekering hersteld onder verplichting tot betaling van achterstallige premies.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100) art. 23 en vlg.)

Elias Swelheim, (bew. Ph. Mok te Amsterdam), requestrant,

tegen:

Lippmann, Rosenthal & Co. te Amsterdam en N. V. Rotterdamsche Verzekerings-Societeiten (R.V.S.) te Rotterdam, gerequestreerden.

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;

O. dat uit de opgaven van partijen en uit de door gerequestreerde ter terechtzitting overgelegden, aan haar gericht, brief van 2 November 1942 van Lippmann, Rosenthal & Co. ten duidelijkste blijkt, en toentertijd ook aan de gerequestreerde duidelijk moet zijn geweest, dat het bericht van Swelheim over het verloren gaan van polis No. 97502 en zijn ondertekening van een voorstel-formulier voor een nieuw af te sluiten verzekering onder pressie van Lippmann, Rosenthal & Co. hebben plaats gehad, zoodat er in zooverre reden voor den Raad bestaat om ten deze in te grijpen door de oude verzekeringsovereenkomst polis No. 97502 te doen herleven en de nieuwe onder polisnummer 315874 nietig te verklaren;

dat hiertegen des te minder bezwaar bestaat nu gerequestreerde heeft verklaard, dat alleen om verzekerings-technische redenen indertijd geen duplicaat-polis van de verzekering No. 97502 was uitgerekte, doch in wezen de nieuwgesloten verzekering No. 315874 dezelfde als de oude is;

O. dat in dezen gedachtengang moet worden aangenomen — hetgeen door partijen dan ook is gedaan — dat de afkoop op verzoek van en aan Lippmann, Rosenthal & Co. gedaan de oorspronkelijke verzekering No. 97502 betrof;

O. dat deze afkoop tijdens de vijandelijke bezetting, op grond van een bezettingsmaatregel als bedoeld bij art. 25 onder C van Besluit E 100 is geschied, zoodat, behoudens blijk van het tegendeel, hetgeen hier niet is gebleken, moet worden aangenomen, dat het achterwege laten van het verlangde ingrijpen van den Raad onredelijk zou zijn;

O. dat gerequestreerde echter tegen het verzoek van requestrant een dubbel verweer heeft gevoerd, hetwelk de Raad, ofschoon het in zichzelf tegenstrijdig is, in zijn beide onderdeelen in beschouwing wil nemen;

O. dat gerequestreerde tegen het verzoek om de rechten van Elias Swelheim uit de verzekeringsovereenkomst No. 97502 te doen herleven in de eerste plaats heeft aangevoerd, dat de firma Lippmann, Rosenthal & Co. ingevolge art. 7 lid 2 der verordening

van den Rijkscmissaris van 21 Mei 1942 No. 58/1942 gerechtigd was om over de uit deze overeenkomst voortvloeiende rechten te beschikken, gedaagde derhalve verplicht was aan het verzoek ter afkoop en uitbetaling van de afkoopwaarde gevolg te geven en gedaagde dus ingevolge art. 33 van het Besluit E 100 door deze uitbetaling tegenover verzoeker volkomen is gekweten, ook al mocht de afkoop door den Raad nietig worden verklaard;

dat dit beroep op art. 33 echter faalt, daar, gelijk reeds meermalen door dezen Raad werd overwogen, voor de toepassing van dit voorschrift in elk geval vereischt is, dat er een schuldenaar zij, die jegens een schuldeischer, al of niet onder voorwaarden, tot betaling gehouden was, klaarblijkelijk volgens de voorschriften van het, afgezien van onrechtmatige bezettingsmaatregelen, hier te lande geldende recht, terwijl dan verder rekening wordt gehouden met een tijdens de bezetting onder oorlogsomstandigheden ontstane en toen bestaande verplichting, ingevolge welke deze schuldenaar aan een ander dan zijn rechtmatigen schuldeischer heeft betaald;

dat nu de R.V.S. in casu — afgezien en van de voorschriften van den bezetter, en afgezien van het hieronder te bespreken geval waarop het tweede deel van het verweer van gerequesteerde is opgebouwd —, alleen dan gebonden zou zijn geweest tot betaling van de afkoopwaarde, indien de verzekeringsnemer daartoe het verzoek had gedaan, waarvan ten deze geen sprake is geweest;

dat de gebondenheid tot deze betaling immers eerst naar Duitsch bezettingsrecht ontstaan is, toen de firma Lippmann, krachtens het haar bij de verordening 58/1942 toegekende recht, zich in de plaats van den verzekeringsnemer kon stellen en — gelijk gerequesteerde in dit deel van zijn verweer betoogt — het verzoek tot afkoop en uitbetaling van de afkoopwaarde tot de R.V.S. richtte;

dat deze laatste alzoo niet was een tot betaling gehouden schuldenaar als bedoeld in art. 33 van het Besluit E 100, zoodat het in deze vorm op dit artikel gedane beroep niet opgaat;

O. dat gerequesteerde echter anderzijds heeft betoogd, dat haar verplichting tot betaling van de afkoopsom aan den verzekerde niet zou zijn geboren uit een door Lippmann op verordening 58/1942 gegrond verzoek, maar krachtens art. 11 van de verzekeringsvoorwaarden, omdat door niet-tijdige betaling van de premie de verzekering zou zijn vervallen en daardoor krachtens het derde lid van dit artikel automatisch een recht van den verzekerde op de afkoopwaarde zou zijn ontstaan;

O. echter dat overeenkomsten, ook verzekeringsovereenkomsten te goeder trouw moeten worden ten uitvoer gelegd en hieronder niet kan worden verstaan een beroep op het vervallen van een verzekering op grond van niet-tijdige betaling der premie door den verzekerde, wanneer aan de we-

derpartij, zooals in casu, bekend is, dat maatregelen en vervolgingen als door de Deutsche overheid tijdens de bezetting jegens de Joden in werking gesteld, aan die betaling in den weg stonden;

dat de gerequesteerde zich in feite dan ook niet op dit standpunt heeft gesteld, daar zij, hoewel, naar zij thans aanvoert, de verzekering dertig dagen na 15 November, dus op 15 December 1942, automatisch door wanbetaling der premie zou zijn vervallen, op grond van deze verzekering toch nog op 28 Januari 1943 een nieuwe polis, voor, naar zij zelf erkent, in wezen dezelfde verzekering, heeft geteekend;

O. dat gerequesteerde tenslotte nog heeft aangevoerd, dat voor de juiste behandeling van deze zaak noodig zou zijn te weten of de verzekerde nog in leven is, doch de Raad deze meening niet deelt, nu de verzekerde door een door het Nederlandsche Beheersinstituut benoemden bewindvoerder behoorlijk vertegenwoordigd is;

Rechtdoende:

Wijst de primaire vordering toe; Vernietigt de royeering van polis 97502 en doet de daarbij vastgestelde overeenkomst van verzekering herleven onder verplichting van Elias Swelheim tot betaling van de achterstallige premies; Verklaart nietig de onder polis No. 315874 gesloten verzekeringsovereenkomst en de afkoop daarvan in Januari 1943 tusschen gerequesteerde en Lippmann, Rosenthal & Co. tot stand gekomen; Verstaat, dat gerequesteerde recht heeft op de aan Lippmann, Rosenthal & Co. als afkoopsom onverschuldigd betaalde penningen. Veroordeelt gerequesteerde in de kosten van het geding tot heden begroot op f 50.

No. 789.

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK ARNHEM, 11 Febr. 1947. (Mrs. Suringar, Maassen, Rink).

Vordering tot terugbetaling van het salaris door gerequesteerde genoten, die door den commissaris voor niet commercieele vereenigingen als gemachtigde voor verzoekster was aangesteld, afgewezen. Het salaris was niet overdreven en verzoekster is door het optreden van gerequesteerde zeer gebaat.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100) art. 23 en vlg.).

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;

Gezien een verzoekschrift van 1. A. W. C. H. Baron van Ittersum, wonende te Heino, c.s., tezamen vormende het Bestuur van de Stichting „Baron van Ittersumfonds” gevestigd te Heino, waarbij wordt gesteld:

dat J. B. van der Sluis, wonende te Olst, thans gedetineerd, voor wien als beheerder van diens vermogen optreedt J. L. Nuissel te Olst, op 13 Nov. 1941, door den Commissaris voor niet-commercieele Vereenigingen

en Stichtingen is benoemd tot gemachtigde voor het Baron van Ittersumfonds, zulks op grond van de verordening van 28 Febr. 1941 no. 41, welke krachtens het Besluit E 93 geacht wordt nimmer van kracht te zijn geweest;

dat Van der Sluis gedurende de jaren 1941—1945 een door dien Commissaris op grond van diezelfde verordening op f 100 per maand vastgesteld salaris heeft genoten tot een totaal bedrag van f 3950, welk bedrag ten laste van de Stichting, en alzoo zonder geoorloofde oorzaak, is betaald;

en wordt gevorderd: 1. nietigverklaring van voornoemde benoeming, salarisbepaling en salarisuitkeering; 2. veroordeeling van Van der Sluis, althans van den beheerder Nuisssel, tot terugbetaling van f 3950 plus de rente daarvan ad 5% 's jaars berekend over de dat bedrag samenstellende sommen van telkens f 100, vanaf den dag dat elk dier sommen werd uitgekeerd tot aan den dag der terugbetaling, althans van zoodanige rente als de Raad zal bepalen; 3. veroordeeling van Van der Sluis, althans van den beheerder Nuisssel, in de kosten van het geding;

Gelet op het schriftelijk antwoord van J. L. Nuisssel, wonende te Olst, optredende als beheerder over het vermogen van Van der Sluis, waarin met erkenning der gestelde feiten, wordt aangevoerd: enz.;

O. in rechte:

dat tusschen partijen vaststaat dat Van der Sluis in November 1941 is benoemd tot gemachtigde van den Commissaris voor niet-commercieele vereenigingen en stichtingen bij de Stichting, waarvan de drie verzoekers thans het Bestuur vormen en dat Van der Sluis tot aan de bevrijding als zoodanig het beheer over die Stichting heeft gevoerd en daarvoor in totaal een belooning heeft genoten van f 3950, berekend naar een door gezegden Commissaris vastgesteld salaris van f 100 per maand;

dat eveneens vaststaat dat zoowel deze benoeming als de salarisvaststelling zijn geschied op grond van een maatregel van den bezetter, ten aanzien waarvan is bepaald dat hij geacht wordt nimmer van kracht te zijn geweest;

dat hieruit volgt, waar overigens aan de voorwaarden van art. 23 1e lid sub a E 100 is voldaan, dat aangenomen zou moeten worden dat het achterwege laten van ingrijpen in verband met de bijzondere omstandigheden onredelijk ware, tenzij het tegendeel van die onredelijkheid zou zijn gebleken;

dat de Raad van oordeel is dat dit laatste het geval is;

dat immers, al moge het waar zijn dat Van der Sluis aan de Stichting is opgedrongen door of namens den bezetter en hij, als hij een goed Nederlander ware geweest, zijn benoeming had moeten weigeren en in elk geval voor zijn diensten aan den vijand geen belooning had mogen aanvaarden, de Raad het hoogst aannemelijk acht dat de Stichting dan een anderen gemachtigde zou hebben gekregen, nu immers het

N.S.B.sche bestuurslid W. H. A. G. Baron van Ittersum te De Bilt de bijzondere aandacht van meergenoemden Commissaris had gevraagd voor beweerd wanbeleid bij die Stichting;

dat derhalve de vraag of niet-ingrijpen onredelijk zou zijn, moet worden beoordeeld naar deze andere vraag of de gemachtigde Van der Sluis, die volgens regelen van billijkheid recht op belooning heeft indien de Stichting door zijn bemoeiingen is gebaat, al dan niet in het belang van de Stichting is werkzaam geweest;

dat het antwoord op deze laatste vraag wordt gegeven door de overgelegde verklaring van den Voorzitter van het Bestuur der Stichting verzoeker sub 1, uit welke verklaring blijkt dat Van der Sluis, hoewel zelf N.S.B.er, met succes alles gedaan heeft om de Stichting haar eigen karakter en werkwijze te doen behouden, elken N.S.B.schen invloed, inmenging of maatregel heeft weten te weren en in geen enkel opzicht de belangen van den bezetter heeft gediend, culmineerende de beoordeeling van Van der Sluis door den Voorzitter van het Stichtingsbestuur in deze woorden:

„Ondergeteekende is dan ook de meening toegedaan, dat alleen door de krachtdadige en eerlijke hulp van Van der Sluis de Stichting voor vele moeilijkheden is gespaard gebleven en het kapitaal der Stichting is behouden”;

dat de volledige bewijskracht, welke de Raad aan deze verklaring toekent, niet kan worden verzwakt door de bewering dat zij een persoonlijke uiting van den Voorzitter zou zijn, waaraan het volledige Bestuur niet zou zijn gebonden, noch door de bewering dat zij is opgesteld om Van der Sluis eventueel bij een Tribunal te verlichten, immers die bewijskracht berust op de waarheid van het verklaarde en het Stichtingsbestuur die waarheid niet aantast, noch beweert dat zijn Voorzitter, toen hij de verklaring teekende, niet *compos mentis* was;

dat de Raad dan ook van oordeel is dat de werkzaamheden van Van der Sluis, daargelaten de vraag of daartoe ook behoorden werkzaamheden, welke hij beter aan het Bestuur of aan diens door zijn toedoen gehandhaafde rentmeester Ozinga had kunnen overlaten, volledig ten voordeele van de Stichting hebben gestrekt en die Stichting door de houding van Van der Sluis, die zelf N.S.B.er was en alle onheilen, welke de bezetter in petto had, bij machte was te verwekken, in hooge mate is gebaat en de door Van der Sluis genoten belooning, welke aan den Raad niet overdreden is voorgelaten, een zeer wel bestede uitgave is geweest;

Rechtdoende:

Ontzegt het gevorderde. Veroordeelt verzoekers in hun kwaliteit in de kosten van het geding aan de zijde van gerequesteerde Van der Sluis begroot op f 60.

zelfde bedrag aan voornoemde getuige zou hebben verkocht;

dat door den Commissaris van het Tribunaal is vastgesteld dat voormeld perceel en inventaris zich in goeden staat van onderhoud bevinden, en aannemelijk is, dat aan de verfraaiing en verbetering van dit perceel en de inventaris aanzienlijke bedragen ten koste zijn gelegd;

dat alleen al de voormelde inventaris, blijkens ingewonnen bericht thans circa f 18,000 waarde bezit en zeker kan worden aangenomen dat deze waarde in April 1945 omstreeks 4 tot 5 maal zooveel bedroeg;

dat bovendien destijds de genoemde inventaris is verzekerd voor een bedrag van f 50,000;

dat de getuige den Otter heeft verklaard den beschuldigde in 1943 te hebben leeren kennen, in dien tijd werkzaam te zijn geweest in een pension haar zuster toebehoorende tegen een salaris van f 100 per maand, en in dat pension deeligerechtigd te zijn geweest tot een bedrag van f 7000 hetwelk haar bij de echtscheiding van haar eersten echtgenoot was uitgekeerd, alsmede tot een aandeel in de winst, hetwelk enkele duizenden guldens per jaar zou hebben bedragen; hebbende zij geen verder vermogen bezeten;

dat zij voormelde inventaris zou hebben gekocht voor haar voormeld kapitaal van f 7000 en wat spaargeld, hetwelk onaannemelijk is, nu zij tevens verklaart nog steeds tot de winst deeligerechtigd te zijn in het bedrijf van haar zuster;

dat de getuige niet aannemelijk heeft gemaakt, dat zij in April 1945 inderdaad in staat was voormelden inventaris te kopen, gezien de waarde welke deze toen moet hebben gehad;

dat hierbij voorts is overwogen, dat niet is gebleken dat er eenig bedrag aan „goodwill” is betaald, voor het toendertijd bestaande appartementenhuis, noch door wie de gelden zijn gefourneerd tot herstel en verbetering van huis en meubilair, zoo dat

het voor een loonende exploitatie geschikt werd;

dat het volstrekt onaannemelijk is, dat deze gelden uit de bedrijfsinkomsten zijn gekomen;

dat bovendien vaststaat dat zich in voornoemd Apartementenhuis, ter verhuur aan derden, ook meubilair bevindt, hetwelk volgens de verklaring van beschuldigde aan hem toebehoort;

O. dat het Nederlandsche Beheersinstituut de voormelde koopovereenkomst van het genoemde meubilair heeft nietig verklaard;

O. dat op grond van het hierboven overwogene, het „Apartementenhuis”, geëxploiteerd door Josina Maria den Otter voornoemd, overeenkomstig art. 7, lid 1, sub b van het Tribunaalbesluit geacht moet worden te behooren tot het vermogen van den beschuldigde;

O. dat is gebleken dat over voormeld vermogensdeel van beschuldigde geen beheer wordt gevoerd overeenkomstig het Besluit Vijandelijk Vermogen;

O. dat er gegronde vrees bestaat voor verduistering en verwaarloozing van dit vermogensdeel, en waarschijnlijk reeds kostbare objecten zijn verdwenen ten gunste van den beschuldigde;

O. dat het wenschelijk is dat de administratie van het „Apartementenhuis” niet vermengd wordt met des beschuldigdes overige vermogen;

Gelet op art. 39, lid 1 en art. 7, lid 1, sub b, van het Tribunaalbesluit;

Stelt onder bewind het „Apartementenhuis”, gelegen aan de Paulus Potterstraat 26 te Amsterdam, zooals dit wordt geëxploiteerd door Josina Maria den Otter, wonende aldaar, met opdracht aan het Nederlandsche Beheersinstituut, bureau Amsterdam, om dit bewind te voeren, en om de administratie van dit vermogensdeel afzonderlijk te houden.

VERBETERING.

Het vonnis opgenomen onder no. 761 is niet mede gewezen door Mr. Baron van der Feltz maar door Mr. Baron van Haersolte.

9 April 1947 (afl. 10)

TRIBUNALEN IN NEDERLAND

EN ANDERE NA-OORLOGSCHE RECHTSPRAAK

No. 790—796

Redactie Tribunalen in Nederland:

Mr. G. C. M. VAN NIJNATTEN en **Mr. J. J. H. VAN DER BRUG**

Hoofd van het Centraal Tribunaal Kantoor

Secretaris v. h. Tribunaal te 's-Hertogenbosch

Redactie van de na-oorlogsche Rechtspraak (Bijz. Raad
van Cassatie, Bijz. Gerechtshoven, Rechtsherstel e.a.):

Mr. J. MILDERS

Rechter Arr.-Rechtbank te Zwolle

(VERSCHIJNT WOENSDAG)

3^e JAARGANG

**N.V. UITGEVERS-MAATSCHAPPIJ
W. E. J. TJEENK WILLINK, ZWOLLE**

No. 790.

BIJZONDER GERECHTSHOF 'S-GRAVENHAGE, 18 Februari 1947. (Mrs. Jhr. van Meeuwen, Burgersdijk, Heskes, Kol Wilmar, Kapt. t. Zee Hoog).

ZAAK PIEK.

Opzettelijke hulpverlening aan den vijand door aanvaarding van de benoeming door den Rijkscommissaris tot „Landesleiter der Stichting Winterhulp Nederland” en bekleeding van deze functie en door het als lid van de Germaansche S.S. houden van voordrachten op bijeenkomsten van deze S.S.

Karakter van de Stichting Winterhulp in verband met het door den vijand met deze instelling beoogde doel.

Gedeeltelijke vrijspraak.

(Sr. art. 102.)

Procureur-Fiscaal Bijzonder Gerechtshof 's-Gravenhage tegen Carel Piek, hoofdambtenaar, wonende te Apeldoorn, gedetineerd.

Het Bijzonder Gerechtshof, enz.;

O. dat aan verdachte is ten laste gelegd:

I. dat hij opzettelijk tijdens den in Mei 1940 aangevangen oorlog tusschen Nederland en Duitschland in bezet Nederland, terwijl gelijkenschakeling en samengaan van Nederland met het nationaal-socialistische Duitschland door de vijandelijke bezettings-overheid werd gewenscht en voor Duitschland nuttig was, en terwijl in het kader van de daartoe gevoerde politiek door de bezettingsoverheid een Winterhulp Nederland, overeenkomstig de in het nationaal-socialistische Duitschland bestaande Winterhulp, werd gesticht en in zijn ontwikkeling begunstigd, waarbij het voor den vijand ter verwezenlijking van zijn oogmerken van belang was dat de leiding in handen kon worden gelegd van een Nederlander, van wien uit hoofde van zijn algemeene oriëntering moest worden verwacht, dat hij de ontwikkeling van deze Winterhulp in groote lijnen overeenkomstig de Deutsche oogmerken zou leiden, in October 1940 zijn benoeming door den Duitschen Rijkscommissaris tot „Landesleiter der Stiftung „Winterhulp Nederland” heeft aanvaard en deze functie heeft bekleed tot hij daaruit door genoemden Rijkscommissaris op 1 Juni 1942 werd ontslagen, zulks terwijl hij nationaal-socialistisch- en Duitschgezind was, en als zoodanig bekend stond;

II. dat hij in 1943 in bezet Nederland opzettelijk, terwijl Nederland in oorlog was met Duitschland, lid is geweest van de Germaansche SS en door het houden van voordrachten tot het welslagen van bijeenkomsten van deze SS heeft bijgedragen, terwijl het bestaan en de bloei van de Germaansche SS een Duitsch belang was, bepaaldelijk met het oog op de beheersching van het bezette Nederland;

III. enz.

T. 3

Ten aanzien van het ten laste gelegde sub 1:

O. dat bij decreet van den Rijkscommissaris voor het bezette Nederlandsche gebied van 22 October 1940 (No. 186), opgenomen in het verordeningsblad van 26 Oct. 1940, is opgericht de stichting Winterhulp, welke blijkens dat stuk tot taak had de in het bezette Nederlandsche gebied levende behoeftige Nederlandsche staatsburgers zonder aanzien des persoons hulp en ondersteuning te verschaffen, terwijl het bestuur dezer Stichting onder meer berustte bij den Directeur-Generaal (Landesleiter) die benoemd werd door den Rijkscommissaris;

O. dat verdachte ter terechtzitting heeft opgegeven:

dat de Rijkscommissaris hem bij brief van 26 October 1940 heeft medegedeeld dat hij hem had benoemd tot „Landesleiter der Stiftung Winterhilfe Nederland” welke benoeming hij, verdachte, heeft aanvaard;

dat de Rijkscommissaris hem omstreeks dien tijd heeft gezegd dat hij gaarne bereid was, zoo dit gewenscht mocht zijn, vakkundige raad ter beschikking te stellen om zooals hij het uitdrukte, vele fouten die in een jong werk ontstaan te voorkomen;

dat hij, verdachte, toen eenige Deutsche vaklieden, die reeds voor zijn benoeming met dit werk waren verbonden, zoodoende voorbereidende werkzaamheden, die reeds waren geschied heeft aanvaard, hoewel deze vaklieden in overleg met den Rijkscommissaris slechts werden benoemd tot adviseurs tot wien men zich naar behoefte kon wenden;

dat hij de functie van Landesleiter heeft vervuld, totdat hij op 1 Juni 1942 door den Rijkscommissaris werd ontslagen;

dat hij deze taak heeft verricht gedreven door liefde tot de misdeelde menschheid, doch tevens om aldus te demonstreeren de in Nederland bestaande onkunde op liefdadig gebied;

dat hij zichzelf voor deze functie aan de bezettende macht heeft aangeboden; dat hij in een sociale werkgroep waarvan hij deel uitmaakte met den later tot Hoofdcommissaris van Politie benoemden Hamer, Eekhof en anderen, had vernomen over plannen en voorbereidingen voor Winterhulp; dat hij toen op eigen initiatief daarover is gaan praten met Dr. Kroiss, persoonlijk referent van den Rijkscommissaris; dat er aanvankelijk sprake van was dat Rost van Tonningen met de leiding van dit werk zou worden belast, hetgeen hij, verdachte, zeer verkeerd vond; dat toen het plan is ontstaan om Ir. Westhof naar voren te schuiven, maar dat deze zich terugtrok; dat hij, verdachte, zich daarop voor deze taak beschikbaar heeft gesteld;

dat hij terzake onkundig was en zich vroeger slechts enkele malen met liefdadig werk had bemoeid en wel te Hoogezand ten behoeve van de vereniging Kinder-Vacantiekolonie aldaar, en te Rotterdam door het organiseren van een Sint Nicolaasuitdeeling voor misdeelde kinderen in 1924 en

1925;

dat hij in 1940 geen ambtelijke of andere functie had die hem in contact bracht met charitatief werk of hem verplichtte daaraan aandacht te geven;

dat hij in 1933 lid was geworden van de N.S.B., doch in 1939 had bedankt; dat hij niettemin, hoewel een vijand van Mussert, in meerdere opzichten nationaal-socialistisch bleef; dat hij Duitsch- doch tegelijkertijd Nederlandsch gezind was;

dat hij in 1940 Nederlander was;

O. dat als getuigen ter terechtzitting hebben verklaard:

Mr. H. M. L. H. Sark, tevens als deskundige;

dat er in Nederland een Nationaal Fonds voor Bijzondere Nooden bestond, dat met een 350-tal commissies van samenwerking, waarin verschillende vereenigingen waren vertegenwoordigd, het grootste gedeelte van de bevolking kon bereiken om door giften van eenigen omvang bijzondere nooden te lenigen; dat dit fonds aanvankelijk alleen giften in geld, doch in 1940 ook giften in natura verstrekke;

dat dit fonds kort na de bezetting van Nederland plannen heeft beraamd om een beroep te doen op het Nederlandsche volk bij het begin van den winter 1940/41, ten einde een extra wintergift speciaal voor kleeding en dekking te kunnen verstrekken;

dat voorts in Juli 1940 door de Nederlandsche Vereeniging voor Armenzorg en weldadigheid een Commissie voor Algemeene Zaken is ingesteld, in welke commissie zitting hadden de voorzitters van alle groote lichamen op liefdadig gebied, waardoor werd bereikt dat niet alleen plaatselijk in de Armenraden, maar ook landelijk een nauwe samenwerking ontstond tusschen de verschillende instellingen van weldadigheid en de noodige eenheid in de groote verscheidenheid van particuliere lichamen werd geschapen;

dat toen tengevolge van een en ander in Nederland geen behoefte meer bestond aan een nieuwe instelling als Winterhulp; dat trouwens in Nederland alles op liefdadig terrein goed was georganiseerd en uitstekend werkte;

dat dan ook het eenige nieuwe wat Winterhulp en Volksdienst later hebben kunnen brengen, zij het dan ook op zeer beperkte schaal, was Schooltandverzorging en Uitzending van Rustbehoevende Huismoeders, welke beide acties reeds vóór den oorlog waren bestudeerd en ook zonder deze organisaties wel zouden zijn verwezenlijkt;

dat hij in of omstreeks September 1940 is gegaan naar een bijeenkomst te 's-Gravenhage, waar hij verschillende personen, waaronder den verdachte, aantrof; dat hij sommigen hunner kende en wist dat zij Nationaal-Socialistische, althans fascistische sympathieën hadden; dat in deze vergadering werd beraadslaagd over de oprichting van een Nederlandsche Winterhulp; dat verdachte daar toen een lange

rede, vol Nationaal-socialistische gedachten, heeft gehouden, waarin hij aanvallen deed op het beleid van de overheid ten aanzien van de armenzorg, alles wat op dit gebied in Nederland bestond, critiqueerde en mededeelde dat hij zich aan de Deutsche autoriteiten had aangeboden om iets tot stand te brengen als een Winterhulp; dat verdachte toen of bij een andere gelegenheid ook heeft gezegd dat hij in Duitschland was geweest om daar het Winterhulpwerk te bestudeeren en voorbereidingen te treffen voor een soortgelijk werk hier te lande; dat hij, getuige, toen heeft mededeeld, — waartoe hij tevoren was gemachtigd door den getuige Frederiks — dat aan de oprichting van een winterhulporganisatie geen behoefte bestond, omdat er reeds voorbereidingen waren getroffen voor een winterwerk op liefdadig gebied en de heer Frederiks daarover besprekingen voerde met de Duitschers, welke mededeelingen evenwel bij de vergadering niet in goede aarde vielen; dat hij toen staande de vergadering is weggegaan; dat hij vroeger nooit van Piek had gehoord en dezen dan ook op charitatief gebied niet deskundig achtte;

dat hij korten tijd later een ambtelijk onderhoud heeft gehad met den Duitser Eftger, die hem mededeelde dat de Gauleiter Möller in Nederland was aangekomen en dat deze de opdracht had om binnen 14 dagen een Nederlandsche Winterhulp in het leven te roepen; dat hij aartegen verschillende bezwaren opperde, waarop hem werd geantwoord, dat de Nederlandsche Secretaris-Generaal van het Departement van Binnenlandsche Zaken al veel te lang getalmd had met het vormen van een Nederlandsche organisatie of het aanwijzen van een Nederlandsch leider voor dit werk;

dat Eftger daaraan toevoegde: „Allenfalls soll die Gruppe Eekhof-Piek-Hamer auch mitmachen“;

dat kort daarop Winterhulp Nederland werd opgericht terwijl verdachte tot Directeur-generaal werd benoemd;

dat hem al spoedig bleek, dat Winterhulp Nederland in doelstelling, organisatie, werkwijze enz. een getrouwe nabootsing was van de Deutsche Winterhilfe, met dit verschil dat de Winterhilfe zich alleen of hoofdzakelijk bezighield met het innen van gelden, terwijl de N.S.V. (National-socialistische Volkswohlfahrt) de uitdeelingen verzorgde, daarbij aanvankelijk alleen aan Nationaal Socialisten e.d. gevende, doch later aan vrijwel iederen behoeftige omdat deze in Duitschland allen Nationaal Socialist waren geworden of zich althans als zoodanig voordeden; dat in Duitschland alle particuliere vereenigingen zijn opgeheven of gelijkgeschakeld doordat Nationaal Socialisten in de besturen werden opgenomen, in welk proces de Winterhilfe en de N.S.V. een belangrijke rol hebben gespeeld;

dat hij van oordeel is, dat de Winterhulp Nederland tot eigenlijke doelstelling had de sympathie der misdeelden te winnen voor de nieuwe orde en tegelijkertijd critiek te

leveren op de bestaande armenzorg en aan te toonen dat de mannen van de nieuwe orde het beter konden; dat hij verder van oordeel is dat de Winterhulp niet is los te maken van de Nationaal Socialistische ideologie, dat men Winterhulp moet zien in onderling verband met den later opgerichten, doch reeds direct te verwachten Volksdienst, en dat als uiteindelijk resultaat van Winterhulp reeds vanaf den aanvang moest worden verwacht dat op den duur alle particuliere vereenigingen, voorzover niet gelijkgeschakeld (hetgeen in Nederland door het groote verzet niet of vrijwel niet is voorgekomen) zouden verdwijnen;

dat in de Richtlijnen van Winterhulp de bepaling voorkwam dat alle andere organisaties op het terrein der Sociale zorg in werkgemeenschappen konden worden aaneengesloten, doch dat de Commissie voor Algemeene Zaken voornoemd aan de particuliere vereenigingen en instellingen heeft aangeraden daaraan geen deel te nemen omdat dit werd beschouwd als het begin van een gedwongen coördinatie die op den duur zou leiden tot gelijkenschakeling of opheffing; dat dit advies veelal is opgevolgd;

dat uit deze Richtlijnen, naar zijn oordeel, verder blijkt, dat Winterhulp de nationaal-socialistische ideologie tot de hare maakte; dat verder het eerste jaarverslag van Winterhulp blijkt gaf van een geest van verweer tegen het oude regiem en van verzet tegen de latente en openlijke tegenwerking, welke van alle zijden werd onderzonden;

dat reeds in Augustus 1940 door den Rijkscommissaris een verordening (No. 109) was uitgevaardigd, betreffende het houden van openbare geld- en goedereninzamelingen, waarbij de bevoegdheid om vergunning te verleen tot het houden van collecten, welke vroeger volgens de Armenwet werd verleend door het Gemeentebestuur op advies van den Armenraad, werd gegeven aan de Procureurs-Generaal bij de Gerechtshoven en voor wat betreft landelijke inzamelingen aan den Secretaris-Generaal van het Departement van Justitie; dat op 31 October 1940, enkele dagen na de oprichting van Winterhulp, door Rauter werd bepaald dat vergunningen voor het houden van collecten niet meer mochten worden verleend; dat Winterhulp daardoor niet getroffen werd, omdat op deze Stichting volgens art. 3 van het Oprichtingsdecreet, het bepaalde in verordening no. 109 niet van toepassing was; dat echter de bestaande particuliere kerkelijke vereenigingen daardoor wel zeer ernstig werden getroffen; dat bovendien al spoedig bleek, dat de Duitschers zeer strenge opvattingen huldigden en een vergunning eischten voor allerlei soorten van inzamelingen die vroeger geheel vrij waren;

dat vooral een storm van verontwaardiging werd verwekt door het feit dat ook de inzamelingen in de kerken werden gerekend onder de openbare inzamelingen; dat in de practijk aan de kerken het houden van inzamelingen wel niet verboden werd,

maar dat van haar werd geëischt dat zij een collecteplan zouden indienen, waartegen zij groote bezwaren hadden, en dat zij dan ook geweigerd hebben in te dienen; dat verdachte later heeft bepaald dat particuliere vereenigingen inzamelingskonden houden in het kader van Winterhulp, hetgeen echter, afgezien van enkele uitzonderingen, door de particuliere vereenigingen niet is aanvaard, omdat zij dit beschouwden als een begin van gelijkenschakeling;

dat op 28 Febr. 1941 de verordening no. 41 op de niet-politieke vereenigingen tot stand kwam welke — nadat een andere verordening te voren reeds een registratie dezer vereenigingen had ingevoerd — een commissaris (Müller Lehning) instelde, die onder meer de bevoegdheid had een vereeniging op te heffen;

dat aanvankelijk van deze bevoegdheid geen gebruik is gemaakt, maar dat later veel belangrijke vereenigingen aldus zijn verdwenen, waardoor een groote, vrijwel onherstelbare schade is toegebracht, ook op liefdadig gebied;

dat op 28 Juli 1941 de Nederlandsche Volksdienst werd opgericht, die, blijkens hare statuten ten doel had, de verzorging van alle Nederlanders uit een oogpunt van de zorg voor het volk en de welvaart, zoodat overeenkomstige opgaven, en aan het hoofd waarvan stond als landelijk leider de Directeur-Generaal van Winterhulp, terwijl de werkzaamheden van deze organisatie zouden worden verricht door de bureaux van Winterhulp;

Getuige Mr. Dr. K. J. Frederiks:

dat in den nazomer of in het najaar van 1940 — terwijl hij Secretaris-Generaal van het Departement van Binnenlandsche Zaken was, de gedachte van een Winterhulp in Nederland van Deutsche zijde werd gepousseerd, waartegen hij heeft getracht zich te verzetten; dat hij aanvankelijk heeft gepoogd het daarheen te leiden dat het Nationaal Fonds voor Bijzondere Nooden een winteractie zou organiseren; dat hij vervolgens, toen de Duitschers daartegen bezwaar hadden, heeft getracht een goed Nederlander te vinden, die de leiding van Winterhulp op zich zou kunnen nemen en dezen ook had gevonden in de persoon van den Heer Menten, maar dat ook daarop van Deutsche zijde niet werd ingegaan;

dat hem op een gegeven oogenblik door den Duitscher Schmidt werd medegedeeld, dat er een Winterhulp Nederland zou opgericht worden, waartegen hij heeft geprotesteerd, onder meer omdat een dergelijk werk inging tegen het beginsel van de Nederlandsche wetgeving dat Armenzorg slechts subsidiair een taak der Overheid is;

dat hem toen ook de naam Piek werd genoemd, waartegen hij eveneens protesteerde, omdat voor de leiding van een dergelijk werk iemand noodig was wiens naam in Nederland bekend was en die ervaring bezat op liefdadig gebied, hetgeen van verdachte niet kon worden gezegd; dat Schmidt hem toen mededeelde, dat verdachte in Duitschland een studie had ge-

maakt van het Winterhulpwerk;

dat oprichting van Winterhulp is besproken in het college van Secretarissen-Generaal en met de Commissarissen der Koningin; dat toen op aandrang van Nederlandsche zijde de bepaling is opgenomen dat gegeven zou worden zonder aanzien des persoons; dat tevens aan Jhr. Mr. Snouck Hurgronje, Secretaris-Generaal van het Departement van Buitenlandsche Zaken destijds tevens wvd. Secretaris-Generaal van het Departement van Algemeene Zaken, van Deutsche zijde de verzekering is gegeven dat Winterhulp niet de bedoeling had tot dusver bestaande instellingen op het gebied van het arnwezen afbreuk te doen, doch integendeel zou noodig deze instellingen hulp te verleenen;

dat hem later is gebleken, dat verdachte uitgesproken Duitschgezind was, overtuigd van de definitieve Deutsche overwinning en deze overwinning ook van harte wenschend en tenslotte ook overtuigd dat het welzijn van Nederland onverbrekelijk samenhang met een Deutsche overwinning; dat verdachte verder Nationaal Socialist was, doch tegen Mussert en een vijand van de N.S.B. was;

O. dat de Voorzitter ter terechtzitting uit het ambtseedig proces-verbaal van Atse Nicolai, Opsporingsambtenaar van den Politieken Opsporingsdienst te 's-Gravenhage, tevens onbezoldigd Rijksveldwachter, heeft voorgelezen de verklaring van Paula Roza Kestler, gescheiden echtgenoot van L. Huizinga, luidende:

Naar ik meen eind 1940 of begin 1941 ben ik aanwezig geweest bij een diner gegeven door den perschef Wissmann in een perceel gelegen aan de Laan Copes van Cattenburgh alhier. Aldaar waren verschillende journalisten aanwezig, en ook de heer C. Piek, toentertijd Directeur-Generaal van Winterhulp; ik zat naast den heer Piek als tafeldame. In den loop van het gesprek dat hij met een aantal mij onbekende personen hield, hoorde ik hem zeggen, dat, indien het Nederlandsche volk bij zijn houding zou volharden hij naar Hitler zou gaan en hem zou vragen om Nederland bij het Deutsche Rijk in te lijven;

O. dat het tijdens de bezetting van algemeene bekendheid was:

dat de bezettende macht tijdens den in Mei 1940 aangevangen oorlog tusschen Nederland en Duitschland, Nederland wilde gelijkshakelen met het Nationaal Socialistische Duitschland, welk streven in de eerste maanden van de bezetting niet goed waarneembaar was, maar duidelijk werd nadat de invasie van Engeland was mislukt (Augustus 1940) en Duitschland dus rekening moest houden met een oorlog van langeren duur;

dat de bezettende macht in verband hiermede trachtte op allerlei wijze in Nederland het Nationaal Socialisme te propageeren en tot gelding te brengen met het doel uiteindelijk te komen tot een toestand waarin dit Nationaal Socialisme in Nederland een alles overheerschende positie zou

innemen, zooals reeds in Duitschland het geval was;

dat daarvoor verschillende voornamelijk ideologische redenen bestonden maar dat dit ook nuttig was voor Duitschland en wel speciaal voor de Deutsche oorlogvoering, daar toch een Nationaal Socialistisch Nederland gemakkelijk te beheerschen zou zijn;

dat bovendien een samengaan van Nederland met Duitschland, dat eveneens door de Duitschers werd gewenscht en nagestreefd, daardoor werd bevorderd;

O. dat het in het kader van deze politiek past en een onderdeel daarvan vormde om ook in Nederland een Winterhulp in te voeren, gelijkend op de in Duitschland bestaande Winterhulpe;

dat toch een dergelijke winterhulp, zoo zij succes had, de sympathie zou winnen van allen ,maar voornamelijk van de armen, voor de Duitschers die zich aandien den als de mannen van den nieuwen tijd en tegelijkertijd het bewijs zou leveren dat deze tot iets grootsch in staat waren en de tekorten van het bestaande maatschappelijk stelsel, speciaal op het gebied van armenzorg, zou aantoonen; dat daardoor tevens den weg werd geëffend voor een latere opheffing van de particuliere en kerkelijke vereenigingen die werkzaam waren op liefdadig gebied en voor een latere inperking van de taak der kerkgenootschappen tot binnen de muren van de kerk, welke beide maatregelen niet alleen pasten in de Nationaal Socialistische ideologie maar tevens de overwinning van het Nationaal Socialisme zouden bevorderen, omdat dit ermede gediend was wanneer alles wat de aandacht en de genegenheid van de menschen bond, werd vernietigd en aldus de baan werd vrijgemaakt voor een alles overheerschende Nationaal Socialistische propaganda en activiteit;

dat een en ander niet alleen volgt uit het wezen en de manier van optreden van het Nationaal Socialisme zooals dit zich had doen kennen, uit de gebeurtenissen in Duitschland voor den oorlog die van algemeene bekendheid zijn maar ook geheel bevestigd wordt door het latere verloop van zaken in Nederland zooals dit door den getuige-deskundige Sark is beschreven;

dat bovendien Winterhulp Nederland in de bovenvermelde Deutsche politieke paste omdat het een Nationaal Socialistische gedachte inhield, deze gedachte propageerde en aldus de geesten ontvankelijk maakte voor het nationaal socialisme; dat deze gedachte blijkt uit een door den Voorzitter ter terechtzitting wat betreft den inhoud medegedeeld boekje, getiteld „Richtlijnen voor de uitvoering van het Winterhulpwerk Nederland van den Directeur-Generaal voor den Winterhulp Nederland" vermeldend:

„Grondslagen

Het Karakter der werkzaamheden van de Winterhulp Nederland wordt bepaald door den slagzin:

„Voor het volk, door het volk".

De vreugde om te offeren en de inzet van alle krachten van de gevers en medewerkers dienen te worden vereenigd tot een groot werk, waarin de gedachte der Volksgemeenschap haar zuiversten uitdrukkingsvorm zal vinden. De behoefte wordt in de zorg der W.H.N. opgenomen, omdat hij een medelid is van de volksgemeenschap, waaruit de verplichting tot een gemeenschappelijk offer en tot een gemeenschappelijke daad ontstaat”;

dat verdachte ter terechtzitting, erkennend dat dit boekje door Winterhulp is uitgegeven, de verantwoordelijkheid daarvan van zich afschoof, omdat het zou zijn samengesteld door Rost van Tonningen vóórdat hij in functie trad, doch dat het Hof den verdachte voor den inhoud verantwoordelijk acht en aanneemt dat dit boekje is uitgegeven tijdens het bewind van den verdachte, omdat het zijn naam als Directeur-Generaal vermeldt en de statuten van Winterhulp inhoudt die zijn tot stand gekomen na de benoeming van verdachte en wel blijkt den tekst op 1 November 1940;

dat de raadsman van verdachte heeft aangevoerd dat de geestesgesteldheid die uit deze grondslagen blijkt, socialistisch is te noemen, maar dat wat hiervan thans zij, deze in 1940 niet anders dan nationaal socialistisch was;

O. dat het uiteraard voor den vijand ter verwezenlijking van zijn voorschreven doeleinden van belang was eenerzijds dat de leiding van Winterhulp in handen kwam van een Nederlander omdat anders moest worden verwacht dat het Nederlandsche volk zich aanstonds van dit werk zou afkeeren, anderzijds dat van dezen Nederlander uit hoofde van zijn algemeene oriëntering moest worden aangenomen en verwacht dat hij de ontwikkeling van Winterhulp in groote lijnen zou leiden overeenkomstig de Deutsche oogmerken;

dat verdachte aan beide eischen voldeed daar hij, zooals uit de bewijsmiddelen blijkt was Nederlander, Duitschgezind en nationaal-socialist;

O. dat het Hof van oordeel is dat verdachte, die, naar uit bovenstaande bewijsmiddelen blijkt, zichzelf voor deze functie aan de bezettende macht heeft aangeboden, hoewel hij ter zake ondeskundig was en niet beschikte over eenige ervaring van beteekenis op liefdadig gebied in Nederland, terwijl hij voorts geen ambtelijke functie had, die hem verplichtte zich met dit werk bezig te houden, daartoe niet, zooals hij beweert, louter door liefde voor de misdeelde menschheid is bewogen;

dat toch ieder normaal en fatsoenlijk mensch die zich om die reden tijdens een vijandelijke bezetting geroepen zou gevoelen iets belangrijks te verrichten, zich daarvan zou laten weerhouden wanneer hem zou blijken dat zijn streven inging tegen de beginselen der bestaande wetgeving zooals het geval was met het Winterhulpwerk dat inbreuk maakte op het beginsel van de subsidiairiteit van de Armenzorg der Overheid;

dat bovendien onaannemelijk is dat dit de drijfveer van verdachte was, omdat hem uit de voormelde rede van den getuigedeskundige Sark duidelijk was geworden, dat er geen behoefte bestond aan een organisatie als Winterhulp; dat het Hof dan ook veeleer aanneemt, dat verdachte door zijn Nationaal Socialistische en Duitschgezinde gevoelens, al dan niet verbonden met de zucht een rol te spelen, ertoe is gekomen de betrekking van Directeur-Generaal van Winterhulp te ambiëren en te aanvaarden;

dat deze geestesgesteldheid van verdachte met betrekking tot winterhulp al aanstonds duidelijk is geworden, doordat hij ook bij de uitvoering de Deutsche Winterhulp getrouwelijk copieerde en tenslotte doordat hij dit werk deed steunen op de hierboven omschreven Nationaal Socialistische „Grondslagen”;

O. dat het Hof verder van oordeel is, dat een Duitsch-gezind Nationaal Socialist van eenige beteekenis als verdachte de hierboven vermelde bedoelingen van den vijand ten aanzien van Nederland en ook ten aanzien van de Stichting Winterhulp Nederland reeds van den aanvang af heeft gekend althans begrepen;

dat verdachte wel heeft aangevoerd dat hij een voortdurende strijd heeft gevoerd tegen Mussert en de N.S.B. zoomede tegen verschillende Duitschers en Deutsche instanties, maar dit niets bijzonders, doch veeleer iets normaals is in een Nationaal Socialistisch regiem en bovendien van geen belang omdat deze strijd die volgens verdachte tot inzet had het Nederlandsche karakter van Winterhulp te handhaven, naar het oordeel van het Hof enkel en alleen ging over de vraag of de ware doeleinden meer of minder gecamoufleerd behoorden te worden;

dat het bovendien niet aannemelijk is, dat de Duitschers voor een zoo belangrijk werk iemand zouden hebben genomen van wien zij niet overtuigd waren dat hij het overeenkomstig hun bedoelingen zou leiden;

dat tenslotte 's Hof's oordeel dat verdachte de bedoelingen van den vijand met de Stichting Winterhulp Nederland van den aanvang af heeft gekend of begrepen, wordt bevestigd en versterkt door de houding welke de verdachte later heeft aangenomen, waarbij het de aandacht verdient dat uit niets is gebleken dat verdachte veranderd is in dien zin dat hij geleidelijk onder Duitschen of anderen invloed tijdens de bezetting meer nationaal socialistisch of meer Duitsch-gezind zou zijn geworden;

dat voor deze houding kenschetsend zijn de volgende feiten:

a. Verdachte heeft blijkens zijn verklaring ter terechtzitting niet openlijk geprotesteerd en geen termen gevonden om af te treden toen op 31 October 1940 het zoogenaamde Collecteverbod werd uitgevaardigd en evenmin toen later werd bepaald, dat onder beheer staande joodsche ondernemingen minstens 5% van hun netto-winst aan Winterhulp moesten geven;

b. uit een door den Voorzitter ter te-

rechtzitting voorgelezen brief van 9-2-42 van de Nationalsozialistische Deutsche Arbeiterpartei Arbeitsbereich in den Niederlanden Amt für Volkswohlfahrt met bijlage blijkt: Op een bijeenkomst van Hoogere Beambten en Directeuren van Gemeentediensten en bedrijven en van Staatsinstellingen te Amsterdam zou verdachte hebben gezegd:

„Herr Piek bedauerte, dasz die kirchlichen Autoritäten immer noch eine Zusammenarbeit mit der WHN verweigerten“ er hoffe jedoch, dasz sich eine bessere Einsicht bahnbrechen möge. Gegen die staatlichen und groszen privaten Einrichtungen, die der WHN gegenüber eine ablehnende Haltung einnähmen, würden seinerzeit Masznahmen ergriffen werden“.

Hierover wordt hij door den reeds vroeger genoemden Möller als volgt op de vingers getikt:

„Zu Ihrer Unterrichtung erhalten Sie anliegend Auszug aus dem holländischen Pressebericht vom 4. d.M. morgens. Nach dieser Pressedarstellung sind Sie wieder auf den versuchten Ausgleich mit den konfessionellen Stellen eingegangen. Da dieses Thema nun schon sehr lange abgewandelt ist und auch durch öffentliche Anklagen nicht zu einer Klärung gebracht werden kann, lässt Sie Möller bitten, diese ganze Frage in der Öffentlichkeit jetzt nicht mehr anzuschlagen.

Die Drohungen über Masznahmen gegen staatliche und private Einrichtungen erscheinen in Hinsicht auf Ihre Stellung ebenfalls nicht angebracht. Wie abgesprochen übernehmen wir Deutschen die Durchführung und Verantwortung. Es ist weder klug noch gerechtfertigt, die niederländischen Organisationen WHN und NVD damit zu belasten.“

Daaruit blijkt, dat afgesproken was dat de Duitschers de taak op zich zouden nemen om tegen de particuliere vereenigingen op te treden waaruit kan worden afgeleid dat verdachte daarmede instemde; voorts blijkt daaruit dat verdachte in overmaat van Nationaal Socialistischen ijver, te ver was gegaan en zich had schuldig gemaakt aan bedreigingen tegen die lichamen, welke niet verstandig werden geoordeeld.

c. blijkens zijn opgave ter terechtzitting heeft verdachte in verband met besprekingen die hij met Duitschers had gevoerd, op 5 Mei 1941 een memorandum opgesteld bestemd voor eigen gebruik, waarvan de korte inhoud door den Voorzitter ter terechtzitting is medegedeeld; voor zoover van belang houdt het stuk het volgende in:

„Voorstel tot oprichting van een Nederlandsche Volksdienst.

1. Op grond van de ervaringen, opgedaan bij den opbouw van het Winterhulpwerk, en met het oog op de te verwachten sociale ontwikkeling in Nederland ben ik in overeenstemming met de opvattingen van de Chefs van de Hoofdafdeelingen van de W.H.N. tot de overtuiging gekomen, dat een leiding gevende en gecentraliseerde or-

ganisatie op sociaal gebied dient te worden gesticht.

2. Ik sluit mij aan bij het voorstel van den Amtsleiter im Arbeitsbereich der N.S. D.A.P., Möller, om deze organisatie den naam „Nederlandsche Volksdienst“ te geven.

Deze naam draagt de gedachte in zich, waarop een dergelijke organisatie dient te berusten, te weten: Dienst aan het Volk.

3. De opbouw dezer organisatie zal slechts mogelijk zijn in nauwste samenwerking met de in Nederland aanwezige vertegenwoordigers der N.S.V., aangezien hunne veeljarige ervaring bij denzelfden arbeid in Duitschland voor ons onontbeerlijk is.

5a. De taak van deze vereeniging dient zich in de eerste plaats te richten op het geven van leiding in nationaal-socialistische geest op het terrein van de sociale zorg in den ruimsten zin.

5b. In de tweede plaats zal deze vereeniging, gezien de versplintering welke op het hierboven omschreven gebied heerscht, centraliseerend hebben op te treden, daar waar zulks in het belang der volksgemeenschap is.

6. Het bestaande apparaat der Stichting „Winterhulp Nederland“ zal als basis kunnen dienen voor den opbouw der nieuwe organisatie.

Hierdoor wil ik tevens tot uitdrukking brengen, dat ik het met het oog op de bestaande verhoudingen in Nederland voor dezen arbeid noodzakelijk acht, dat ook deze vereeniging „geneutraliseerd“ blijft.

Naar 's Hofs oordeel blijkt hieruit duidelijk en overtuigend, dat al moge verdachte dan ook strijd hebben gevoerd tegen de N.S.B. die een snellere nazificering voorstond dan hij en al moge er verschil van meening hebben bestaan tusschen hem en verschillende Duitschers over de vraag of meer of minder openlijk moest worden opgetreden, verdachte instemde met, en bereid was om in zijn hoedanigheid van Directeur-Generaal van Winterhulp mede te werken aan het uiteindelijke doel: de gelijk-schakeling van het particuliere vereenigingswezen, waarbij is te bedenken dat toen reeds bestond de organisatie van Müller-Lehning die vereenigingen kon liquideeren en ook inderdaad heeft geliquideerd;

d. blijkens het ter terechtzitting voorzoover van belang door den Voorzitter voorgelezen proces-verbaal van Atse Nicolai opsporingsambtenaar van den Politieken Opsporingsdienst tevens onbezoldigd rijksambtenaar heeft Mr. Emil Ernst Menten als getuige gehoord als volgt verklaard:

Op 7 November 1941 heb ik een onderhoud met den heer Piek gehad waarin ik hem er nogmaals op wees dat de bestaande Nederlandsche organisaties terstond zoo veel geld kunnen krijgen als zij willen mits zij weten dat zij in stand gehouden zullen worden. Ik vraag hem mij duidelijk te zeggen of de bestaande instantie's ten doode gedoemd waren. Zijn antwoord was bevestigend. Piek griezeld bij de gedachte wat er

zal gebeuren wanneer Winterhulp niet zou slagen. Christiaanse zegt nu nog „Ruhe Ruhe”, maar wanneer de troepen uit Rusland terugkeeren, heeft men minder elementie te verwachten.

Ten aanzien van het ten laste gelegde sub 2:

O. dat door den Voorzitter ter terechtzitting mededeeling is gedaan van den korten inhoud van de navolgende brieven en afschriften van brieven welke de verdachte ter terechtzitting erkende te hebben ontvangen respectievelijk te hebben verzonden: enz.

O. dat verdachte ter terechtzitting heeft opgegeven:

dat hij in 1943 in bezet Nederland opzettelijk, terwijl Nederland met Duitschland in oorlog was, voordrachten heeft gehouden op bijeenkomsten van de Germaansche SS in Nederland;

O. dat voorts door den Voorzitter ter terechtzitting is medegedeeld de korte inhoud van een stuk, voerende aan het hoofd „Germaansche SS in Nedrl. Afdeling VIIA (Vorming)”, waarvan verdachte ter terechtzitting heeft erkend dat het zich bevond in zijn archief, inhoudende omtrent vormingsschema's onder meer „Zij moeten de Germaansche SS in Nederland ook in deze dingen tot eenheid brengen, opdat de SS werkelijk stoottroep der wereldbeschouwing van het Nationaal Socialisme in Nederland wordt.” terwijl dit stuk verder nog inhield: „Wij zijn politieke soldaten. Onze kracht zit in onze wereldbeschouwing.”

O. dat het Hof van oordeel is, dat uit den inhoud van dit stuk blijkt, dat de Germaansche SS in Nederland een lichaam was dat de Nationaal-Socialistische wereldbeschouwing voorstond, propageerde en trachtte te verwezenlijken en dat dan ook in 1944 het bestaan en de bloei van deze Germaansche SS in Duitsch belang was, bepaaldelijk met het oog op het beheerschen van het Nederlandsche gebied; dat voorts tot het welslagen van de bijeenkomsten van een dergelijk lichaam wordt bijgedragen door het houden van voordrachten;

O. dat verdachte te zijner verdediging heeft aangevoerd dat hij connecties met de SS heeft aangeknoopt om zich te beschermen tegen de vele vijanden die hij speciaal bij de N.S.B. had, doch dat toen voor verdachte geen bijzondere noodzaak bestond om bescherming te zoeken daar hij toen geen voraanstaande positie bekleedde en uit niets is gebleken dat er gevaar bestond voor zijn leven of vrijheid en het Hof dit, gezien de beteekenis van verdachte, niet aannemelijk acht; dat bovendien al had verdachte wel gevaar geloopen, het doel om zich daartegen te beschermen nog niet heiligt het door hem verkozen middel om zich bij de SS aan te sluiten;

O. dat het Bijzonder Gerechtshof op grond van den inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen in verband met bovenstaande overwegingen en de daarin vermelde feiten van algemeene bekendheid bewezen

acht en de overtuiging heeft verkregen, dat verdachte heeft begaan:

a. het hem sub I telastegelegde, met uitzondering van de vijf laatste woorden;

b. het hem sub II telastegelegde;

O. dat tot deze beslissing reden geven de in vorenstaande bewijsmiddelen voorkomende feiten en omstandigheden;

O. dat het Hof niet bewezen acht hetgeen verdachte meer of anders is telastegelegd dan hierboven is bewezen verklaard;

O. dat het aldus bewezene oplevert het misdrijf van:

Opzettelijk in tijd van oorlog den vijand hulp verleen en, meermalen gepleegd, strafbaar gesteld bij art. 102 Sr.;

O. dat verdachte deswege strafbaar is, zijnde niet gebleken van eenige omstandigheid die de strafbaarheid van verdachte zou opheffen of uitsluiten;

O. ten aanzien van de op te leggen straf: dat verdachte uit handen van den vijand de belangrijke functie van Directeur-Generaal van Winterhulp heeft aangenomen en deze functie gedurende 2 jaren heeft bekleed, daarbij den vijand helpend bij zijn pogingen om Nederland te nazificeeren, vervolgens werkzaam is geweest voor de Nederlandsche Oost-Compagnie en ten slotte lid is geworden van de Germaansche SS, voordrachten heeft gehouden voor deze organisatie en nieuwe leden heeft aangevoren;

dat ten voordeele van verdachte kan wegen dat hij zich gedurende de bezetting niet heeft verrijkt en over het algemeen gematigd is opgetreden, terwijl voorts mede dank zij zijn werk aan vele Nederlanders zonder aanzien des persoons in moeilijke omstandigheden hulp en steun is verleend; enz. (volgt veroordeeling tot acht jaar gev. straf met aftrek en ontzetting uit de rechten voor het leven, met verlot tot cassatie, Red.).

No. 791.

BIJZONDERE RAAD VAN CASSATIE

(Tweede Kamer), 13 Jan. 1947. (Mrs. Prof. Verzijl, Veegens, Scholten, Vice-Adm. Vos, Kol. Mr. Tollenaar).

Indiensttreding bij de Waffen S.S. op 16-jarigen leeftijd.

Verrichten van bewakingsdiensten bij het concentratiekamp te Vught en op bevel deelneming aan een executie van twaalf weerlooze Nederlanders. Verhooving van de straf van acht jaren gevangenisstraf tot twaalf jaren te ondergaan in een Rijks-werkinrichting.

Ontzetting uit het kiesrecht voor den duur van het leven.

(Sr. art. 101.)

Op het beroep van Johannes Gerardus Martens, mijnwerker, wonende te Schimmert, thans in bewaring gesteld in de

Strafgevangenis te Scheveningen, requirant van cassatie tegen een sententie van het Bijzondere Gerechtshof te 's-Hertogenbosch, 2e Kamer, van den 17den Sept. 1946, waarbij hij werd schuldig verklaard aan: „Als Nederlander vrijwillig in krijgsdienst treden bij eene buitenlandsche mogendheid, wetende dat deze met Nederland in oorlog is” en met toepassing van de artt. 10, 27, 28 en 101 Sr., 1, 8, 9, 11 B.B.S., werd veroordeeld tot een gevangenisstraf voor den tijd van acht jaren, met bepaling, dat de tijd, door den veroordeelde voor de tenuitvoerlegging dezer sententie sedert 10 Mei 1945 in bewaring doorgebracht, bij de uitvoering der hem opgelegde straf geheel in mindering zal worden gebracht, met ontzetting van het recht tot het kiezen en de verkiesbaarheid bij krachtens wettelijk voorschrift uitgeschreven verkiezingen voor den tijd van vijftien jaren.

De Bijzondere Raad van Cassatie, enz.;
Gehoord het verslag van den Raadsheer Veegens; enz.

Gelet op de middelen van cassatie, voorgesteld bij schriftuur, luidende:

I. Met v. t. der wet gelijkgestelde op-
legging van een straf welke niet geacht
kan worden te beantwoorden aan de ernst
van het misdrijf, de omstandigheden waar-
onder het is begaan of de persoon of de
persoonlijke omstandigheden van den ver-
oordeelde;

II. S. of v. t. van de artt. 3, 4 en 7
van de wet op het Nederlandschap en
van art. 106 Sr. door den verdachte voor
15 jaren te ontzetten uit het actief en pas-
sief kiesrecht, hoewel deze door zijn dienst-
neming in het Duitsche leger zijn Neder-
landerschap had verloren en de rechter niet
bij voorbaat de gevolgen mag beperken van
een eventueele herkrijging van het Neder-
landerschap als de overheid hem daartoe te
zijner tijd waardig zou oordeelen.

Gehoord den Advocaat-Fiscaal namens
den Procureur-Fiscaal in zijn conclusie
strekkende tot verwerping van het beroep;

O. dat bij de bestreden sententie ten laste
van requirant is bewezen verklaard: „dat
hij omstreeks het jaar 1943 in Nederland
terwijl hij Nederlander was en terwijl —
zooals hij wist — Nederland met Duitschland
in oorlog was, opzettelijk vrijwillig in
dienst is getreden bij de Waffen S.S.;

O. ten aanzien van het tweede middel
door requirant ingediend, waarin wordt ge-
klaagd over de hem opgelegde bijkomende
straf van ontzetting van het kiesrecht;

dat requirant op 16-jarigen leeftijd in
Duitschen Krijgsdienst is getreden en op
den datum van de capitulatie van Duitschland
in Mei 1945 juist 18 jaar was gewor-
den;

dat volgens de vaste rechtspraak van den
Raad, degene, die als minderjarige in
vreemden krijgsdienst treedt en dezen
dienst voor het bereiken van zijn meer-
derjarigheid weder verlaat, zijn Nederlan-
derschap niet verloren heeft;

dat het Bijzondere Gerechtshof de bij-

komende straf van ontzetting van de beide
kiesrechten van requirant, derhalve kon
uitspreken en dit ook terecht heeft gedaan;
dat het tweede middel derhalve onge-
grond is;

O. wat het eerste cassatiemiddel betreft;
dat de Raad met eenparigheid van stem-
men van meening is dat de duur van de
aan requirant opgelegde straffen, zoowel
wat de hoofdstraf als wat de bijkomende
straf betreft, te kort zijn;

dat requirant weliswaar uit een N.S.B.
milieu stamt en het feit van de indienst-
treding bij den vijand op zeer jeugdigen
leeftijd heeft gepleegd, maar dat hij, voor
dien reeds een ijverig Jeugdstormer, tot
zijn daad is gekomen na rustig overleg en
om de materieele voordeelen te verkrijgen,
aan de indiensttreding van den vijand ver-
bonden;

dat hij na volledige opleiding als soldaat
is ingedeeld bij de buitenbewaking van het
concentratiekamp te Vught, in een tijd toen
executie's van weerlooze gevangenen daar
verschillende malen plaatsvonden;

dat hij toenmaals niet de minste moeite
heeft gedaan zich aan den dienst te ont-
trekken en het klaarblijkelijk geheel eens
was met de hem door den bezetter van zijn
Vaderland gegeven opdrachten;

dat hij als uitvloeiisel van dezen verach-
telijken bewakingsdienst bij een concentra-
tiekamp in Augustus 1944, deel heeft uit-
gemaakt (zij het dan op bevel) van een
executie-peloton, door welk peloton een
12-tal weerlooze Nederlanders zijn neerge-
schoten;

dat hij nu wel zegt bij en onmiddellijk
na dien moord eenigszins ontdaan te zijn
geweest, maar dat dit blijkbaar een zeer
voorbijgaande gemoedsbeweging is ge-
weest, daar hij den vijand is blijven dienen,
ook verder nimmer eenige poging heeft ge-
daan zich aan dien dienst te onttrekken en
nog in April 1945, met verlof thuis zijnde,
vol ijver en gewapend met zijn geweer,
heeft deelgenomen aan de jacht op een
onderduiker;

dat de Raad alleen in requirants jeugdigen
leeftijd aanleiding vindt hem niet een
der zwaarste straffen op te leggen en een
gevangenisstraf voor den tijd van twaalf
jaren hier op haar plaats te achten, door
te brengen in een Rijkswerkinrichting, daar
requirant den Raad is gebleken tot werken
in staat te zijn;

dat de Raad verder van oordeel is dat de
bijkomende straf van ontzetting van het
kiesrecht voor den duur van het leven
dient te worden opgelegd;

Vernietigt de bestreden sententie, doch
alleen voor wat betreft den duur van de
hem opgelegde hoofd- en bijkomende straf-
fen;

Rechtdoende krachtens art. 105 R. O.:

Gezien art. 7 B.B.S.;

Veroordeelt requirant tot eene gevangenis-
straf voor den tijd van twaalf jaren, ge-
heel te ondergaan in een Rijkswerkinrich-
ting;

Ontzet hem van het recht van het kiezen

en de verkiesbaarheid bij krachtens wettelijk voorschrift uitgeschreven verkiezingen voor het leven.

No. 792.

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK 'S-GRAVENHAGE, 23 October 1946. (Prof. Mr. Cleveringa).

Gerequestreerden hebben in April 1940 „Joodsche” panden gekocht, welke, vóór het transport, in Mei 1940 zijn verwoest bij het bombardement van Rotterdam. Betaling van de restant-koopsof was uitgesteld en is in 1942 door gerequestreerden gedaan aan Lippmann-Rosenthal, tegenover de inschrijving in het Grootboek der Wederopbouw te hunnen name. Op grond van art. 33 lid 3 van K. B. E 100 is deze betaling nietig verklaard en worden gerequestreerden veroordeeld tot betaling aan verzoekers van de restant koopsof onder aftrek van de hypothecaire schuld.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100) artt. 23 en vlg. 33.)

H. F. van den Bergh c.s., requestranten, tegen:

J. Muetgeert, W. van Veen, Mevr. F. W. A. Koch, P. Oosthoek, Lippmann, Rosenthal & Co, gerequestreerden.

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;

O. dat de verzoekers, hierna te noemen „partijen van den Bergh”, zakelijk in het kort weergegeven, hebben gesteld, dat hun rechtsvoorganger, Simon van den Bergh, wiens eenige erfenamen, elk voor $\frac{1}{4}$, zij zijn, op 6 Maart 1945 is overleden;

dat deze op 16 April 1940 heeft verkocht aan partijen Muetgeert en van Veen, ieder hoofdelijk voor het geheel, vijf panden met erven te Rotterdam, plaatselijk bekend als Touwslagerstraat nos. 19, 21, 23 en 25 en Oostzeedijk no. 95, voor f32,000, waarvan dien dag f 3200 is betaald en het overblijvende betaald moest worden ten dage van het notarieel transport, op 1 Augustus 1940, terwijl verder nog eenige bijzondere bedingen waren gemaakt, waarop, voor zooveel noodig, hieronder terug zal worden gekomen;

dat de verkochte panden tijdens de oorgshandelingen in Mei 1940 alle zijn verwoest en dientengevolge de koopers, na eenig respijt te hebben genoten en vervolgens vergeefs te zijn aangemaand, in gebreke zijn gebleven te betalen;

dat geruimen tijd later onder hierna verder te bespreken omstandigheden de koopers f28,800 hebben betaald aan „Lippmann, Rosenthal & Co, Sarphatistraat”, hierna te noemen Liro, en de grootboekinschrijvingen ter zake van bovenomschreven oorlogsschade ten name van Simon van den Bergh vervolgens zonder zijn medeweten of toestemming zijn overgeschreven op Muetgeert en van Veen;

Weshalve zij hebben gevraagd nietig te verklaren de overeenkomst tusschen Muetgeert en van Veen enerzijds en Liro anderzijds met haar gevolgen, waaronder de genoemde betaling van f28,800 voorts nietig te verklaren de voornoemde grootboekinschrijvingen te hunnen name en de rentebetalingen als gevolg daarvan; met veroordeeling van Muetgeert en van Veen tot betaling aan hen van f28,800 met 5% rente van 22 April 1940 af tot de betaling en restitutie van ontvangen grootboekrenten, en in de kosten van het geding;

O. dat Muetgeert en van Veen den gestelden verkoop hebben erkend, doch zich ter verontschuldiging van hun wanbetaling hebben beroepen op overmacht, hierin staande, dat het hun na de verwoesting der panden niet mogelijk was het benodigde geld onder hypothecair verband op te nemen, en verder eenige bijzonderheden over den gang van zaken hunnerzijds hebben vermeld;

dat zij voorts hebben aangevoerd, dat zij in 1942 een regelingspoging hebben ondernomen, die er toe heeft geleid, dat Simon van den Bergh's toenmalige raadsman, Mr. M. L. van den Berg, hun raadsman Mr. J. Anema heeft gevraagd het reeds betaalde bedrag van f3200 van Liro, die het onder zich had gekregen, terug te vorderen, waaraan Mr. Anema heeft voldaan, hetgeen tengevolge heeft gehad, dat Liro harerzijds hen tot betaling van f28,800 heeft genoodzaakt tegen overschrijving op hen van de inschrijving in het grootboek van den Wederopbouw onder letter B no. 1359, die hun als zekerheid heeft gediend voor de opnemng van een deel van het benodigde geld bij Mevrouw Koch, terwijl zij een ander deel hebben geleend van Pieter Gosthoek en beide geldschietters van hun verhouding tot Simon van den Bergh en hetgeen hiermee verband hield volledig op de hoogte waren;

Redenen waarom zij hebben geconcludeerd tot afwijzing van de gedane verzoeken met veroordeeling van partijen van den Bergh in de kosten van het geding, subsidiair, voor het geval deze mochten worden ingewilligd, tot nietigverklaring der door hen gesloten geldleeningen;

O. dat Liro de onbevoegdheid van den Raad heeft ingeroepen en althans de nietcontvankelijkheid van de gedane verzoeken heeft betoogd jegens haarzelve en vervolgens een feitelijke uiteenzetting heeft gegeven voor zoover haar boeken haar hiertoe in staat stelden, terwijl zij tegen een schuldpllichtigheidserkenning harerzijds eenig nader omschreven voorbehoud heeft gemaakt en verzocht heeft haar gedingkosten te brengen ten laste van partijen van den Bergh;

O. dat partijen Koch en Oosthoek enerzijds de afwijzing van de verzoeken van partijen van den Bergh hebben verdedigd, doch anderzijds hebben betoogd, dat inwilgiging ervan geenszins ten gevolge behoort te hebben, dat de door hen gesloten geldleeningen nietig worden verklaard;

O. allereerst omtrent de door Liro opgeworpen exceptie van onbevoegdheid, dat deze behoort te worden verworpen;

dat Liro haar doet steunen op de stelling, dat de onderhavige zaak onroerend goed betreft, en daarop, dat verzoekers bij gelijke van de door hen krachtens art. 18 van het „Besluit Vijandelijk Vermogen" benodigde toestemming van het Beheersinstituut tegenover haar den weg uit art. 25 van dat besluit hadden moeten volgen;

dat echter de in deze gerezen geschillen, schoon hun oorsprong vindend in een verkoop van onroerende goederen, blijkens hetgeen verzocht en betwist is tot voorwerp hebben een grootboekinschrijving en verbintenissen, die een opeisbare koopsom en leenschulden tot onderwerp hebben, zoodat zij niet bestaan ten aanzien van onroerende zaken;

dat voorts een in art. 18 van „Besluit Vijandelijk Vermogen" verboden rauwelijksche uitoefening van rechten jegens Liro niet leidt tot onbevoegdheid en in het door partijen van den Bergh gedane verzoek zij geen recht of aanspraak op Liro's vermogen doen gelden;

O. thans allereerst omtrent de verhouding tusschen partijen van den Bergh enerzijds en Muetgeert en van Veen anderzijds door hetgeen enerzijds is gesteld en anderzijds erkend en door hetgeen verder is gebleken bij de mondelinge toelichtingen op 20 September 1946 en uit overgelegde bescheiden en den bovenvermelde brief van 15 October 1946 en de bijlage daarbij, is komen vast te staan, dat Simon van den Bergh, wiens erfgenamen de partijen van den Bergh zijn, elk voor $\frac{1}{4}$, aanvankelijk tien huizen met erven heeft bezeten, die hypothecair verbonden waren voor een door hem aangegane leenschuld; en wel de panden Oostzeedijk 95, Touwslagerstraat 19, 21, 23 en 25 en Oostmaasstraat 12, 14, 16, 18 en 20. Het pand Oostmaasstraat 12 is in Februari 1943 verkocht en uit het hypothecaire verband ontslagen; de hypothecaire schuld bedroeg daarna in hoofdsom f 32,000; de panden Oostzeedijk 95 en Touwslagerstraat 19, 21, 23 en 25 zijn den 16en April 1940 verkocht aan Muetgeert en van Veen. De door de hypothecaire schuldeischeres getaxeerde waarde hiervan was 36/60 van het totaal der 9 perceelen (het pand Oostmaasstraat 12 dus niet meegerekend). Diensvolgens moet voor hetgeen volgt, naar luid van een tusschen partijen gemaakte afspraak, beschreven in bovenvermelden brief van 15 October 1946, worden aangenomen, dat de na den verkoop van het pand Oostmaasstraat 12 resteerende hypothecaire schuld voor 36/60 drukte op de den 16en April 1940 verkochte panden, behoudens een straks nog te noemen voorbehoud van partijen van den Bergh.

Deze panden zijn verkocht vrij van hypotheek voor den prijs van f 32,000, waarvan f 300 dadelijk is betaald, zoodat er nog f 28,800 viel te voldoen. Dit bedrag moest worden voldaan op 1 Augustus 1940, op welken dag het verkochte bij notarieele

akte zou worden overgedragen. Alle lusten en lasten ervan waren van 22 April 1940 af voor rekening van Muetgeert en van Veen, die van dien dag af tot de overdracht (waarop betaald moest worden en dus kennelijk werd ondersteld, dat betaald zou worden, zoodat deze woorden behooren te worden gelezen als: tot de betaling) 5% 's jaars rente zouden betalen over de restant koopsom. De koopers verbonden zich tot betaling van het door hen verschuldigde hoofdelijk voor het geheel. Alle risico van het verkochte werd nadrukkelijk ten laste gebracht van Muetgeert en van Veen van 16 April 1940 af.

De verkochte panden zijn in Mei 1940 volkomen verwoest. De erven zijn vervolgens ten behoeve der gemeente Rotterdam onteigend; er is een inschrijving in het Grootboek van den Wederopbouw voor in de plaats getreden onder letter B, nummer 1359, die tot zekerheid voor de hypothecaire schuld, welke onder meer op de onteigende goederen drukte, verbonden bleef. Op 9 October 1943 is deze schuld geheel afgelost door betaling van het toen nog verschuldigde gedeelte ervan, groot in hoofdsom f 32,000 en aan renten f 1464.89, samen f 33,464.89. Naar luid van de bovenvermelde afspraak moet het er voor de verhouding tusschen partijen van den Bergh en Muetgeert en van Veen voor worden gehouden, dat 36/60 hiervan drukte op de op 16 April 1940 verkochte perceelen, dus f 20078.40.

Op 1 Augustus 1940 is de restant-koopsom niet betaald en heeft geen overdracht plaats gevonden; dit was het gevolg van moeilijkheden, die Muetgeert en van Veen ondervonden bij de opneming der benodigde gelden, nu de gekochte panden verwoest waren. Zij hebben daarom Simon van den Bergh om eenig uitstel verzocht, hetwelk deze hun heeft toegestaan onder eenige voorwaarden, waaraan zij niet hebben voldaan. Bij deurwaardersexploijt van 2 November 1940 heeft Simon van den Bergh hen vervolgens gesommeerd om op 1. November 1940 te verschijnen ten kantore der notarissen Wijsenbeek en Hioolen te Rotterdam voor de aanneming der levering der verkochte zaken en de betaling van het verschuldigde, met ingebrekestelling bij niet voldoening. Muetgeert en van Veen zijn daarop niet verschenen en zijn ook overigens met de betaling in gebreke gebleven. Zij zeggen te hebben gemeend, dat „de zaak geregeld was", omdat hun toenmalige raadsman hun had meegedeeld, dat hij „voor hen de zaak zou regelen"; doch deze lichtvaardige en onjuiste onderstelling kan hen niet verontschuldigen en heeft het hen kennelijk in hun eigen oogen ook destijds niet gedaan, daar zij in 1942 zelf zeggen weer pogingen te hebben gedaan om de aangelegenheid „definitief" te regelen.

Ten betooge daarvan, dat zij geen wanpraestatie hebben gepleegd, beroepen Muetgeert en van Veen zich op overmacht, die zou hebben bestaan in de verwoesting der panden, welke hun belette het benodigde

geld op te nemen. Dit beroep faalt, daar èn volgens art. 1496 B. W. èn volgens de bepalingen der koopvereenkomst zij het risico van de verkochte goederen droegen van 16 April 1940 af, hetgeen beteekent, dat zij Simon van den Bergh ook na de verwoesting ervan op den afgesproken dag het restant van den hem toekomenden koop-prijs met bijkomende renten en kosten hadden moeten betalen zonder zich deswege te kunnen verontschuldigen, en dat Simon van den Bergh hen op 2 November 1940 tegen 11 November 1940 deugdelijk in gebreke kon stellen.

In 1942 dan zeggen Muetgeert en van Veen pogingen te hebben gedaan in verbinding te komen met Simon van den Bergh om de zaak definitief te regelen en wel in diër voege, dat zij hem met een verwijzing naar de beweerde overmacht wilden bewegen het bedrag van f 3200 dat op 16 April 1940 was betaald, terug te geven. Hun raadsman, Mr. J. Anema, heeft zich toen gewend tot Mr. N. L. van den Berg, Simon van den Bergh's raadsman. Volgens de bewering van Mr. Anema heeft toen Mr. van den Berg geraden de f 3200 terug te vragen van Liro, die inmiddels het beheer van het vermogen van Simon van den Bergh krachtens de daartoe strekkende maatregelen van den bezetter tegen Joodsche burgers aan zich had getrokken, ingevolge waarvan hij op 28 October 1942 de bemiddeling van de „Nederlandsche Administratie van Onroerende Goederen" heeft ingeroepen ter restitutie van de bedoelde f 3200 en nog f 350 voor, voor de panden door Muetgeert en van Veen, gemaakte kosten. Zoals in de toenmalige omstandigheden te verwachten viel, heeft daarop Liro, door dit initiatief opmerkelijk geworden op de nog steeds niet afgewikkelde transactie, zich op het standpunt gesteld, dat zij, als getreden in de rechten van Simon van den Bergh, harerzijds recht had op betaling van f 28,800, waartegenover zij dan bereid was er toe reede te werken de op naam van Simon van den Bergh gestelde grootboekinschrijving B 1359 onbezwaard overgeschreven te doen krijgen op Muetgeert en van Veen. Muetgeert en van Veen hebben hier, zegen zij, hetgeen aannemelijk is, weinig voor gevoeld, doch zijn „ten slotte genoopt" hiermee accoord te gaan. Na niet zonder moeite geldschietters te hebben gevonden en nadat Liro de toestemming had verkregen van den fungeerenden algemeenen gemachtigde voor de wederopbouw, is de getroffen overeenkomst tusschen Liro en Muetgeert en van Veen in het eind van 1943 en de eerste dagen van Januari 1944 dienovereenkomstig uitgevoerd.

Dat Mr. van den Berg den bovenvermelde raad zou hebben gegeven, is door partijen van den Bergh met stelligheid ontkend. Notaris Wijsenbeek, als getuige ter zitting van 20 September 1946 onder eede gehoord, heeft verklaard, dat Mr. van den Berg, die in dezen niets placht te doen zonder zijn voorkennis, er hem nooit iets van heeft gezegd en dat hij daarom aanneemt, dat Mr. van den Berg zich niet aldus heeft

uitgelaten. Mr. van den Berg zelf is overleden. Het is ook weinig waarschijnlijk, dat Mr. van den Berg, sprekende namens Simon van den Bergh, die zich, en met reden, steeds op het standpunt had gesteld van Muetgeert en van Veen f 28,800 te moeten hebben, hun zou hebben geraden, tot een verzoek om terugbetaling van de f 3200, waarop zij volgens zijn eigen opvatting geen recht hadden, en dan nog om hiertoe een zoo gevaarlijken stap te doen, die zoo licht slapende honden wakker kon maken en dan ook inderdaad wakker gemaakt heeft. Mr. Anema nochtans blijft volhouden, dat Mr. van den Berg het advies telefonisch heeft gegeven. Op diens enkele bewering kan zulks evenwel niet worden aangenomen. Ook al behoeft Mr. Anema's goede trouw niet te worden betwijfeld, er zijn hier allerlei mogelijkheden aanwezig voor kleine onjuistheden in de herinnering en voor een misverstand, dat niet meer opgehelderd kan worden en het bewijsrisico moet hier ten laste komen van Muetgeert en van Veen.

Er kan dus enkel worden aangenomen, dat in dezen een initiatief is uitgegaan van Muetgeert en van Veen, dat met een tegenactie van Liro is beantwoord, die tengevolge heeft gehad, dat zij de restant koop-som van f 28,800, die zij schuldig waren aan Simon van den Bergh, hebben uitgekeerd aan Liro tegen overschrijving op hun naam van de Grootboekinschrijving B 1359, welke in de plaats was gekomen van de verkochte goederen.

De vraag is nu, of zij door deze uitkeering deugdelijk gekweten werden tegenover Simon van den Bergh. Zij moet in de gegeven omstandigheden ontkennend worden beantwoord. Ook al wil men aannemen, dat het zich hier voordoende geval kan worden gebracht onder art. 33 lid 1 van het „Besluit Herstel Rechtsverkeer" (hetgeen met een beroep op de letter ervan wel verdedigd kan worden, doch minder goed met een op de strekking ervan, wanneer men bedenkt, dat Muetgeert en van Veen bij tijdige betaling Liro niet op hun weg hadden aange-troffen), dan nog bestaat hier alle aanleiding om, krachtens art. 33 lid 3 van dat besluit, van het eerste lid af te wijken, nu Muetgeert en van Veen in wanpraestatie waren, zij zelf het optreden van Liro hebben uitgelokt en Liro's aandrang niet van dien aard is geweest, dat het zwichten ervoor gebillijkt kan worden. Navraag ter zitting van 20 September 1946 heeft niet van meer doen blijken dan van een dreigen met inning langs den gewonen burgerrechtelijken weg; een dreigement, waartegenover Muetgeert en van Veen zeker eerst nog wel eens een betalingsweigering hadden kunnen plaatsnemen, nu zij zelf zich de niet onschuldige bewerkers moesten weten van de onaangename verhouding tegenover Liro, waarin zij waren geraakt.

Dit beteekent, dat de overeenkomst, tusschen Muetgeert en van Veen en Liro, namens Simon van den Bergh gesloten, nietig moet worden verklaard, voor zoover zij strekte tot tenietdoening door betaling aan

Liro van Simon van den Bergh's inschuld. Het gevolg hiervan is echter niet, gelijk verzoekers hebben gevraagd, dat Muetgeert en van Veen veroordeeld moeten worden hun te betalen een som van f 28,800 met renten, daar dit, nu Simon van den Bergh vrij van hypotheek moest leveren en Liro is overgegaan tot vrijmaking, neer zou komen op een ongerechtvaardigde verrijking van partijen van den Bergh. Redelijk is een korting toe te passen op den grondslag van de tusschen partijen van den Bergh en Muetgeert en van Veen gemaakte, bovenvermelde afspraak.

Dit komt hierop neer, dat Muetgeert en van Veen moeten worden veroordeeld tot betaling aan partijen van den Bergh van f 28,800, vermeerderd met 5 % rente 's jaars van 22 April 1940 af tot 9 October 1943, een en ander verminderd met het bovengenoemde bedrag van f 20078.40, en dit verschil vermeerderd met 5 % rente 's jaars van dien 9en October 1943 tot den dag der betaling.

Bij de bovenvermelde afspraak van 15 October 1946 is namens partijen van den Bergh het voorbehoud gemaakt, dat de overeengekomen lastenverdeling ook zal worden toegepast ten aanzien van de huizen in de Oostmaasstraat, welke tijdens de bezetting door het A.N.B.O. zijn verkocht en waaromtrent eveneens rechtsherstel is gevraagd. Uit het antwoord van Liro is namelijk gebleken, dat uit haar kas ter ontlasting der verbonden perceelen f 10,331.88 is betaald, een bedrag welke hoogte niet nader verklaard is kunnen worden, doch dat ver onder f 20078.40 ligt. Dit heeft partijen van den Bergh kennelijk de mogelijkheid doen voorzien, dat bij de afwikkeling der rechtsherstellwestie betreffende de panden aan de Oostmaasstraat hierop des te meer zal worden toegerekend en dat dit tot een voor hen ongunstige uitkomst zal leiden. Mocht dit inderdaad later het geval zijn, dan is het redelijk, dat het af te trekken bedrag van f 20078.40 dienovereenkomstig wordt verlaagd.

Partijen van den Bergh hebben in hun verzoekschrift mede gevraagd nietigverklaring der grootboekinschrijving ten name van Muetgeert en van Veen, doch hebben bij hun mondelinge toelichting verklaard, dat zij niet de inschrijving wilden verkrijgen benevens de restant-koopsom met renten, doch alleen het laatste; hiernaast komt hun inderdaad die inschrijving niet meer toe. Dit onderdeel van hun verzoek is dus niet voor inwilliging vatbaar.

Partijen van den Bergh hebben ook gevraagd restitutie van alle uitbetaling van rente aan Muetgeert en van Veen, reeds ontvangen en nog te ontvangen terzake van de grootboekinschrijvingen. Hiervoor bestaat geen aanleiding. Krachtens de door hen overgelegde koopovereenkomst waren niet slechts alle lasten, maar ook alle lusten voor rekening van Muetgeert en van Veen van 22 April 1940 af; deze renten komen dus tegenover den koopprijs met interesssen hun toe.

Partijen van den Bergh hebben onweersproken gesteld en door overlegging der koopakte aangetoond, dat Muetgeert en van Veen zich hoofdelijk hebben verbonden. In hun petitum hebben zij gevraagd „veroordeeling van Muetgeert en van Veen” zonder het woord „hoofdelijk” te herhalen, hetgeen nochtans blijkens het voorafgaande kennelijk hun bedoeling is geweest. Het is daarom redelijk dit petitum aldus te verstaan en in te willigen;

O. wat Liro aangaat, dat partijen van den Bergh van haar niets verlangen dan alleen de nietigverklaring harer voor Simon van den Bergh met Muetgeert en van Veen gesloten overeenkomst, voor zoover zij strekte tot tenietdoening door betaling aan Liro van Simon van den Bergh's inschuld en hiertegen door Liro geen bezwaar is gemaakt;

O. wat de verhouding betreft tusschen Muetgeert en van Veen enerzijds en de partijen Koch en Oosthoek anderzijds, dat deze laatsten aan de eersten gelden hebben geleend op voorwaarden, waarvan de onbehoorlijkheid niet is gebleken;

dat Muetgeert en van Veen wel hebben gesteld, dat partijen Koch en Oosthoek volledig op de hoogte waren van wat zij met de geleende gelden beoogden, doch, wat hiervan ook zij, de verstrekte geldleeningen daardoor alleen niet ongeoorloofd werden;

Rechtdoende:

Verklaart zich bevoegd tot kennisneming van de ingediende verzoeken;

Verklaart nietig de overeenkomst, tusschen Muetgeert en van Veen en Lippmann, Rosenthal & Co., Sarphatistraat, Amsterdam namens Simon van den Bergh gesloten, voor zoover zij strekte tot tenietdoening door betaling aan Lippmann, Rosenthal & Co. van Simon van den Bergh's vordering op Muetgeert en van Veen;

Veroordeelt Muetgeert en van Veen hoofdelijk, des dat de een betalende de ander zal zijn bevrijd, tot betaling aan verzoekers Henrietta Frederika van den Bergh, Josef Frederik van den Bergh, Herman Abraham van den Bergh en de voogdes van Eliza van den Bergh, elk voor een vierde, van een bedrag van f 28,800, met de renten hiervan naar 5 % 's jaars van 22 April 1940 af tot 9 October 1943, een en ander verminderd met f 20078.40 of zooveel minder als naar hierboven is aangegeven zal blijken, en voorts tot betaling van renten over het aldus gevonden verschil naar vijf ten honderd 's jaars van 9 October 1943 tot den dag der betaling;

Wijst het ingediende verzoek voor het overige af;

Wijst mede af de verzoeken, gedaan door Muetgeert en van Veen jegens Mevrouw Koch en Pieter Oosthoek;

Veroordeelt Muetgeert en van Veen in de kosten van dit geding, tot op deze uitspraak begroot aan de zijde van verzoekers op f 150, van Lippmann, Rosenthal & Co. op f 75, van Mevrouw Koch en Pieter Oosthoek elk eveneens f 75.

No. 793.

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK AMSTERDAM, 14 Jan. 1947.
(Mrs. de Gaay Fortman, G. A. Schreuder, Hoog).

Rechtsbetrekking ontstaan door de aanstelling van gerequesteerde tot technisch leider van verzoekster nietig verklaard. (Gerequesteerde veroordeeld tot terugbetaling van genoten salaris, opnamen en verduisterde gelden.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100) artt. 23 en vlg.)

Mr. P. W. v. d. Ploeg als beheerder van de firma Broches tegen Weber.

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;

O. dat het verzoekschrift strekt tot nietigverklaring van de rechtsbetrekking, ontstaan door de aanstelling van gerequesteerde door den Liquidationstreuhander Karl Engelhardt en de aanvaarding dier aanstelling door gerequesteerde, tusschen requestrante en gerequesteerde en mitsdien tot veroordeeling van gerequesteerde om aan requestrant te betalen een bedrag van f 12,075.39 met rente daarover ad 5 % 's jaars van zoodanige datum af, als de Raad billijk zal achten, tot de voldoening met veroordeeling van gerequesteerde in de kosten van het geding;

O. dat gerequesteerde heeft betoogd, dat hij de nietigverklaring der rechtsbetrekking onredelijk en onrechtvaardig acht, daar zijn aanstelling door Engelhardt vernoemd tot technisch leider voor de vernoemde Vennootschap voordeelig is geweest;

O. hieromtrent, dat, zooals uit de getuigenverklaringen blijkt, gerequesteerde op 7 September 1942 als technisch leider bij de vennootschap in dienst is getreden, na zich daartoe eigener beweging bij de Treuhänder te hebben aangemeld;

O. dat deze Treuhänder op 8 en 9 September 1942 aan verschillende Deutsche instanties meldde, dat de firma Broches & Co geliquideerd zou worden, zoodat de Raad aanneemt, dat gerequesteerde bij zijn indiensttreding bekend was met het plan van den Treuhänder om de vennootschap te liquideeren;

O. dat dit ook de meening is van verschillende der gehoorde getuigen;

O. dat ook de verdere handelingen van gerequesteerde, o. a. het omzetten van maand- in weekcontracten en het ontslaan van personeel, tot de beslissing moeten leiden, dat de rechtsbetrekking tusschen gerequesteerde en de requestrante nietig moet worden verklaard;

O. dat requestrante voorts vordert betaling van een bedrag van f 12,075.39 en wel

A. ten onrechte genoten salaris f 5350;

B. opnamen ten laste der kas der Vennootschap f 4500;

C. verduisterde gelden f 2225.39;

O. ten aanzien van het sub A gevorderde

bedrag, dat nu, zooals hierboven is vastgesteld, de rechtsbetrekking, die tusschen partijen heeft bestaan tijdens de vijandelijke bezetting, dient te worden nietig verklaard, daar gerequesteerde zich in dienst van den vijand heeft gesteld en zijn medewerking heeft verleend aan het liquideeren van een Nederlandsch bedrijf, aanleiding bestaat het door gerequesteerde genoten salaris door hem te doen terugbetalen aan requestrante, daar niet gebleken is, dat die medewerking voor verzoeker voordeelig is geweest;

O. ten aanzien van het sub B gevorderde bedrag, dat gerequesteerde heeft toegegeven dit bedrag te hebben opgenomen, doch stelt, dat aan den Treuhänder te hebben afgedragen;

O. dat gerequesteerde, hoewel daartoe in de gelegenheid gesteld, in gebreke is gebleven deze stelling te bewijzen, zoodat de Raad aanneemt, dat gerequesteerde deze gelden ten eigen bate heeft aangewend;

O. dat hiertoe te meer aanleiding bestaat, nu bij een onderzoek door den getuige ten Kroode van de eindafrekening van 24 Juni 1945, opgemaakt door of op advies van het accountantskantoor Köhrstein, gebleken is, dat van de uitgave posten op deze afrekening juist een bedrag van f 4500 niet door bewijsstukken gedekt wordt;

O. dat derhalve ook de vordering sub B dient te worden toegevoegd;

O. dat requestrant sub C van gerequesteerde vordert een bedrag van f 2225.39, door gerequesteerde ten eigen bate teruggehouden van bedragen, door hem van klanten van de Vennootschap ontvangen;

O. dat gerequesteerde heeft erkend een bedrag van f 4450.79 te hebben ontvangen en niet kan verklaren, dat de helft van dit bedrag slechts in de boeken van de Vennootschap is verantwoord;

O. dat derhalve ook de vordering sub C voor toewijzing vatbaar is;

Rechtdoende:

Verklaart nietig de rechtsbetrekking ontstaan door de aanstelling van gerequesteerde door de Liquidationstreuhander Karl Engelhardt en de aanvaarding dier aanstelling door gerequesteerde, tusschen partijen.

Veroordeelt gerequesteerde om aan requestrante te betalen een bedrag van f 12,075.39 met rente daarover ad 5 % 's jaars vanaf den dag van indiening van het inleidend verzoekschrift tot den dag der voldoening;

Veroordeelt gerequesteerde in de kosten van dit geding aan zijde van requestrante gevallen en tot op deze uitspraak begroot op f 100.

No. 794.

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK AMSTERDAM, 20 Jan. 1947.
(Mrs. Jhr. van der Does de Willebois, Dijksterhuis, Craandijk).

Huurovereenkomst aangegaan door gerequesteerde met de Grundstück Verwaltung

nietig verklaard. Vordering tot ontruiming tegen gerequesteerde ontzegd, omdat gerequesteerde het perceelsgedeelte niet bewoont.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100) artt. 23 en vlg.)

Wed. Vigeveno tegen Nuss.

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;

O. dat requestrante de nietigverklaring verzoekt van het huurcontract op 2 Maart 1945 aangegaan tusschen gerequesteerde als huurder en den makelaar P. Everout te Amsterdam, in zijn qualiteit van gemachtigde van de Nederl. Administratie van onroerende goederen — Niederländische Grundstück Verwaltung te 's-Gravenhage —, als verhuurder betreffende het eerste bovenhuis van perceel Pieter de Hoochstraat 72 te Amsterdam;

O. dat uit de overgelegde stukken en voor het overige als zijnde onweersproken ten processe is komen vast te staan: dat tot de nalatenschap van Gabriel Vigeveno voornoemd een aantal onroerende goederen behooren, waaronder het hiervoren genoemde perceel; dat deze onroerende goederen, daar Gabriel Vigeveno evenals zijn vrouw en kinderen Jood was, op grond van de desbetreffende bezettingsregeling zijn gesteld onder het beheer van de voornoemde Nederlandsche Administratie van onroerende goederen; dat bedoelde tot de nalatenschap van Gabriel Vigeveno behorende perceelen alle nog bewoond worden, behalve het litigieus perceel, door de huurders, die op regelmatige wijze hun rechten ontleenen aan de eigenaren van die perceelen, te weten de gezamenlijke erfgenamen van Gabriel Vigeveno;

O. dat de verhuur door makelaar Everout van het litigieus bovenhuis steunt op een maatregel van den bezetter, welke ingevolge het bepaalde bij art. 16 E 93 geacht wordt nimmer van kracht te zijn geweest en mitsdien van toepassing is het bepaalde in art. 25 E 100, dat behoudens blijk van het tegendeel het achterwege laten van ingrijpen onredelijk zoude zijn;

O. dat gerequesteerde beroep doet op zijn goede trouw, doch — daargelaten dat in zaken als de onderhavige goede trouw niet van beslissende betekenis is — gerequesteerde deze ook niet aannemelijk heeft kunnen maken;

dat de Raad wel wil aannemen, dat gerequesteerde zich niet bewust is geweest wat en van wien hij huurde, doch hij, gedurende den oorlog wonend in Amsterdam en in Maart 1945 hurend van den makelaar Everout als gemachtigde van de Nederlandsche Administratie van onroerende goederen, door het in acht nemen van een redelijkerwijze te eischen mate van voorzichtigheid had kunnen begrijpen en te weten komen, wat voor soort perceel hij huurde;

dat bij de mondelinge behandeling gere-

questeerde's echtgenoot wel heeft aangevoerd, dat gerequesteerde min of meer kindsch en, periodiek althans, geestelijk niet normaal is, zoodat zij vaak zijn zaken moet behartigen en aldus zij ook eigenlijk degeen is geweest, die het perceel huurde, doch het bovenoverwogene dan te haren aanzien geldt;

dat de Raad ook wil aannemen, dat de vernietiging van het huurcontract, gegeven de droevige gezinsomstandigheden van gerequesteerde, een zware slag voor dat gezin zal zijn, maar niettemin op grond van het vorenoverwogene de belangen van requestrante en haar familie moeten praevaleeren; te meer, nu eenmaal de situatie zoodanig is, dat gerequesteerde en zijn vrouw om hen moveerende redenen de litigieuse woning hebben onderverhuurd aan een derde — die daar tot 1 November 1946 gewoond heeft — terwijl zij zelf tijdelijk elders zijn gaan wonen en vóór hun terugkeer in het onderhavige perceel de omstandigheden zich geheel gewijzigd hebben door den terugkeer van eenige erfgenamen van Gabriel Vigeveno hier te lande en hun verlangen het meergeenemde perceelsgedeelte als woning te betrekken;

dat de omstandigheid, dat deze erfgenamen vroeger dat perceel niet bewoond hebben, niet ter zake doet, omdat niet gevraagd wordt herleving van een oude huurovereenkomst, doch vernietiging van de door gerequesteerde aangegane huur, omdat de betrokken woning ter vrije beschikking van de eigenaren komen ter verhuuring aan een hunner;

O. dat requestrante ook vraagt ontruiming van het litigieus perceelsgedeelte, doch dit deel der vordering niet voor toewijzing in aanmerking komt, omdat gerequesteerde en zijn gezin nog niet in het perceel zijn teruggekeerd;

Rechtdoende:

Verklaart nietig de op 2 Maart 1945 tusschen gerequesteerde als huurder en den makelaar P. Everout in zijn qualiteit van gemachtigde van de Nederlandsche Administratie van onroerende goederen als verhuurder gesloten huurovereenkomst betreffende het eerste bovenhuis van perceel Pieter de Hoochstraat 72 te Amsterdam.

Ontzegt het meer of anders gevorderde.

Veroordeelt gerequesteerde in de kosten dezer procedure, tot aan deze uitspraak aan de zijde van requestrante begroot op f 30.

No. 795.

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK 'S-GRAVENHAGE, 10 Januari 1947. (Mr. van Vrijberghe de Coningh).

Vordering tot nietig verklaring van door de Levensverzekeringsmaatschappij gedane uitbetalingen ter zake van vervallen lijfrentetermijnen afgewezen.

Beroep op art. 33 E 100 is gegrond en de omstandigheid dat geen attestatie de vita

is geproduceerd, is geen reden om dit beroep te doen falen.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100) artt. 23, 33.)

Dr. A. Verwey, requesrant, gem. Mr. W. Francken,

tegen:

Algemeene Friesche Levensverzekering Mij., gerequesteerde, gem. Mr. R. Römer.

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;

O. dat verzoeker, stellende — in het kort samengevat — dat tot zijn vermogen behoren vier lijfrente-verzekeringen op zijn leven polissen H 4175-5456-4801-7a/6772) ten laste van de Algemeene Friesche Levensverzekering Maatschappij, de gerequesteerde in deze — hierna aan te duiden als de Maatschappij — waarvan de termijnen volgens die polissen niet uitbetaald behoeften te worden dan tegen een attestatio de vita of ander bewijs van in leven zijn; voorts dat de Maatschappij op grond van een verordening van den Rijkscommissaris voor het bezette Nederlandsche gebied betreffende vijandelijk vermogen aan de Deutsche Revisions- und Treuhand zonder ontvangst van een attestatio de vita of eenig ander bewijs van bestaan heeft overgemaakt 64 termijnen ad f 100 per data als in het request aangegeven, welke betalingen onverplicht zijn geschied;

heeft gevorderd de gedane betalingen nietig te verklaren en te verstaan, dat de Maatschappij hierdoor niet van hare verplichtingen jegens den eischer is ontslagen;

O. dat de Maatschappij in haar antidotaal request de feitelijke stellingen van den eischer als juist erkennende, heeft weersproken, dat de door haar gedane betalingen aan genoemde Deutsche instanties onverplicht zouden zijn geschied, wijl zij daartoe was gehouden op grond van de toen geldende voorschriften van den bezetter en heeft betoogd, dat de vordering niet voor toewijzing vatbaar is, zulks met een beroep op art. 33 van het Besluit Herstel Rechtsverkeer en op het ontbreken van bijzondere redenen op grond waarvan zij, de Maatschappij, als schuldenaresse de betaling had moeten weigeren, een en ander als toegelicht in het antidotaal request, of hetwelk hierna, voor zooveel nodig, zal worden terug gekomen, met conclusie afwijzend te beschikken op het verzoek, althans den eischer daarin te verklaren niet-ontvankelijk kosten rechtens;

O. dat, gelijk boven werd vermeld, ten aanzien van de feiten tusschen eischer en de Maatschappij geen geschil bestaat en derhalve uitsluitend te beoordeelen en te beslissen valt, of en in hoeverre eischers vordering als op meergenoemd Besluit gegrond voor toewijzing vatbaar is;

O. te dien aanzien, dat, naar uit het gestelde volgt, ten deze is voldaan aan de vereischten van art. 23 aanhef en sub a van het Besluit Herstel Rechtsverkeer en in zoverre aan de toewijzing der vordering niets in den weg staat;

O. dat evenwel ten deze nog in aanmerking komt het bepaalde in art. 33 van het Eesluit, waarop de Maatschappij zich beroept;

O. dat, naar het oordeel van den Raad, dat beroep is gegrond;

O. dat immers de Maatschappij als schuldenaresse tot de gedane betalingen was gehouden — zij het dan ook onder conditie van overlegging van eenig deugdelijk bewijs van bestaan — en tijdens de vijandelijke bezetting van het Rijk in Europa in gevolge een toen bestaande verplichting aan een ander dan haren schuldeischer heeft betaald, met als gevolg, dat zij bevrijd blijft, ook al wordt de rechtshandeling tengevolge waarvan de inschuld voor den schuldeischer verloren ging, nietig verklaard, tenzij bijzondere redenen bestaan op grond waarvan de schuldenaar betaling had moeten weigeren;

O. dat zoodanige bijzondere reden niet is gesteld noch is gebleken;

O. dat als zoodanig slechts in aanmerking zoude kunnen komen de omstandigheid, dat de betaling is geschied zonder ontvangst van een attestatio de vita of eenig ander bewijs van bestaan;

O. dat die omstandigheid evenwel niet als bijzondere reden ten deze gelden kan, nu de Maatschappij heeft gesteld en door het door haar geproduceerde document heeft bewezen, dat de Deutsche bezettende macht, immers de Rijkscommissaris, de betaling vorderde ook zonder ontvangst of overlegging van een bewijs als meerbedoeld;

O. dat het vorenstaande tot geen andere slotsom vermag te voeren, dan dat de ingestelde vordering niet is toewijsbaar;

Rechtdoende:

Wijst de vordering af. Veroordeelt den eischer in de kosten van het geding, tot op deze uitspraak aan de zijde van de Algemeene Friesche Levensverzekering Maatschappij begroot op f 50.

No. 796.

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK 'S-GRAVENHAGE, 15 Febr. 1947. (Prof. Mr. Houwing).

Beschikking van het Beheersinstituut, waarbij de aanwijzing van appellanten als begunstigten in een lijfrente overeenkomst was vernietigd, op grond van art. 15 van het K. B. E 133, vernietigd.

Het toekennen van een pensioen aan appellanten is in geen enkel opzicht als abnormaal te beschouwen en van het oogmerk bedoeld in art. 15 E 133 is niet gebleken.

(Besluit Vijandelijk Vermogen (E 133) artt. 15, 43.)

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;

O. dat ten deze vaststaat, dat de Standaard Transport Mij. N. V. te Rotterdam,

eene vennootschap, waarvan alle aandeelen in vijandelijke handen zijn, op 3 October 1944 met de Nationale Levensverzekering Bank te Rotterdam en de N. V. Levensverzekering Maatschappij van „De Nederlanden” van 1845 te 's-Gravenhage eene verzekering van oudendagsrente heeft gesloten, groot f 5000 te betalen in 3-maandelijksche termijnen van f 1250, op het leven van den appellant Schmetz en zijne echtgenoot, voor welke verzekering de verschuldigde premie ad f 45,875 is betaald, terwijl Schmetz voornoemd mede namens zijne echtgenootte blijkens op de polis voorkomende aantekening voormelde begunstiging heeft aanvaard;

O. dat het Nederlandsche Beheersinstituut bij beschikking van 17 Januari 1946 nietig heeft verklaard de aanwijzing van de begunstigten in bovenvermelde polis alsmede de aanvaarding van die begunstiging door Schmetz en zijne echtgenootte;

O. dat het Beheersinstituut die nietigverklaring heeft doen steunen op de navolgende gronden:

dat zoowel de aanwijzing van Schmetz en zijne echtgenootte als begunstigten, als de aanvaarding daarvan door betrokkenen, daden zijn, waardoor schade aan het vermogen van een vijandelijken onderdaan wordt berokkend;

dat ten deze summier is gebleken, dat zoowel de Standaard Transport Mij. N. V. als Schmetz en zijne echtgenootte het oogmerk hadden om maatregelen in den geest van het Besluit Vijandelijk Vermogen te verijdelen of te bemoeilijken;

dat immers deze overeenkomst kennelijk ten doel heeft een deel van het vermogen van de Standaard Transport Mij. ten behoeve van Schmetz en zijn vrouw veilig te stellen, zulks op een tijdstip, dat te voorzien was, dat Duitschland spoedig den oorlog zou verliezen en dat de Nederlandsche Staat de Deutsche eigendommen tot zich zou nemen;

dat het hier geen normale beoordeeling van een ouden werknemer betreft, daar het voorheen bij de Standaard Transport Mij. geen gebruik was pensioenregelingen te treffen, terwijl daarenboven een zoodanige regeling niet is getroffen ten aanzien van andere werknemers bij die Maatschappij van den leeftijd en met het aantal dienstjaren als Schmetz;

O. dat Schmetz en zijne echtgenootte tijdig van die beschikking in hooger beroep zijn gekomen en hun raadsman heeft betoogd, dat voormelde beschikking als onjuist moet worden vernietigd, terwijl het Beheersinstituut bij zijn standpunt is blijven volhouden;

In rechte:

O. dat het Beheersinstituut de bestreden beschikking grondt op art. 15 van het Besluit Vijandelijk Vermogen (No. E 133) in welk artikel sprake is van rechtshandelingen, als bedoeld in art. 13 van hetzelfde Besluit;

O. dat voor zoover ten deze van belang, de bedoeling van de in genoemde artikelen

voorkomende bepalingen is om alsnog die rechtshandelingen en daden te achterhalen en te treffen, verricht vóór het in werking treden van genoemd Besluit met het oogmerk om maatregelen in den geest, als bedoeld bij dat Besluit te verijdelen of te bemoeilijken, waardoor schade zou zijn of kunnen worden berokkend aan vijandelijk vermogen, dat aan den Staat in eigendom is overgegaan;

O. dat het Beheersinstituut wel heeft nietigverklaard de aanwijzing van appellanten als begunstigten en de aanvaarding van de begunstiging door appellanten, doch niet de overeenkomst, waarbij de Standaard Transport Mij. aan appellanten pensioen verleende;

dat echter door de aanwijzing van appellanten als begunstigten eenmaal gegeven het feit, dat hun recht op pensioen was verleend tot het bedrag der begunstiging, geen nadeel aan het vermogen van de Standaard Transport Mij. is toegebracht, zijnde immers dit vermogen vóór de begunstiging reeds belast met de verplichting tot uitkeering van pensioen;

dat reeds daarom de aangevallen beschikking niet kan worden gehandhaafd;

dat echter bovendien de Raad ook in de pensioenverleening zelve niet kan zien een handeling als bedoeld in art. 15 van het Besluit E 133;

dat, daargelaten of er voor de Standaard Transport Maatschappij niet reeds een natuurlijke verbintenis tot toekenning van pensioen bestond, in ieder geval het toegekende pensioen, gezien den tijd, gedurende welken appellant bij de Maatschappij werkzaam was geweest en de positie, die hij daar bekleed had en die van de door het Beheersinstituut ter vergelijking aangewezen wezenlijk verschilt, in geen enkel opzicht als abnormaal is te beschouwen en voorts niet gebleken is, dat althans aan degene, die het pensioen verleenden bekend was of redelijkerwijs bekend had behooren te zijn, dat appellanten het in art. 15 E 133 genoemde oogmerk hadden;

dat, mocht het Beheersinstituut meenen, dat appellant ter verkrijging van pensioen op ongeoorloofde wijze van zijn goede betrekkingen met de Deutsche belanghebbenden heeft gebruik gemaakt, of dat dit pensioen hem gezien zijn volgens het Beheersinstituut onjuiste houding gedurende de bezetting niet had behooren te worden toegekend, het langs anderen weg, b.v. langs dien van art. 23 van het Besluit E 100, dit pensioen zoude kunnen aantasten, doch de in art. 15 van het Besluit E 133 verleende bevoegdheid niet daartoe gegeven is;

Rechtdoende:

Vernietigt de beschikking waarvan appell. veroordeelt geïntimeerde in de kosten van dit geding tot heden begroot op f 50.

23 April 1947 (afl. 12)

TRIBUNALEN IN NEDERLAND

EN ANDERE NA-OORLOGSCHE RECHTSPRAAK

No. 797—805

Redactie Tribunalen in Nederland:

Mr. G. C. M. VAN NIJNATTEN en **Mr. J. J. H. VAN DER BRUG**

Hoofd van het Centraal Tribunaal Kantoor

Secretaris v. h. Tribunaal te 's-Hertogenbosch

Redactie van de na-oorlogsche Rechtspraak (Bijz. Raad
van Cassatie, Bijz. Gerechtshoven, Rechtsherstel e.a.):

Mr. J. MILDERS

Rechter Arr.-Rechtbank te Zwolle

(VERSCHIJNT WOENSDAG)

3^e JAARGANG

**N.V. UITGEVERS-MAATSCHAPPIJ
W. E. J. TJEENK WILLINK, ZWOLLE**

No. 797.

BIJZONDERE RAAD VAN CASSATIE

(Eerste Kamer), 26 Februari 1947. (Mrs. Haga, Prof. van Brakel, Prof. Pompe, Vice-Adm. Heeris, Prof. Feber plv.).

Doodslag op drie Nederlanders als soldaat in de Duitse Weermacht op bevel van een onderofficier.**Beroep op ambtelijk bevel verworpen.****Op requirant, die als Nederlander in Duitschen krijgsmacht trad, blijven de Nederlandsche strafrechtelijke bepalingen toepasselijk.****Handhaving van de door het Hof opgelegde doodstraf.**

(Sr. artt. 287, 43.)

Op het beroep van Cornelis Adrianus Kooijmans, betonarbeider, wonende te Rotterdam, thans in bewaring gesteld in de Strafgevangenis te Scheveningen, requirant van cassatie tegen een sententie van het Bijzonder Gerechtshof te Arnhem van den 3den Juli 1946, waarbij hij werd schuldig verklaard aan: „Doodslag, waarbij de schuldige gebruik heeft gemaakt van gelegenheid en middel, hem door den vijand geboden, meermalen gepleegd”, en met toepassing van de artt. 57 en 287 Sr. en 1 en 11 B.B.S., werd veroordeeld tot de doodstraf.

De Bijzondere Raad van Cassatie, enz.;

Gehoord het verslag van den Raadsheer van Brakel; enz.

Gelet op de middelen van cassatie, voorgesteld bij schriftuur, luidende:

1. S., althans v. t. van art. 287 Sr. jo. art. 1 en 11 B.B.S., en s., althans n.-t., althans v. t. van art. 101 Sr. jo. artt. 1 en 11 B.B.S., alles jo. art. 350 Sv.;

doordien het Bijzonder Gerechtshof het bewezen verklaarde heeft gequalificeerd als opleverend het strafbaar feit — gelijk door den Procureur-Fiscaal tenlaste gelegd — van het opzettelijk een ander van het leven beroven, daarbij gebruik makende van macht, gelegenheid of middel, hem door den vijand of door het feit der vijandelijke bezetting geboden — meermalen gepleegd — zijnde toch requirant destijds soldaat bij de Duitse Weermacht en hebbende hij de hem telastgelegde en als zoodanig door het Hof bewezen verklaarde doodslagen begaan met wapens, hem door de Duitse Weermacht verstrekt.

Terwijl het Bijzonder Gerechtshof de bewezen verklaarde feiten niet had mogen qualificeeren als opleverend het strafbaar feit in den zin van art. 287 Sr. en niet als zoodanig bewezen had mogen verklaren.

Doordien requirant de burgers W. S. Aalberse, J. Auperle en B. Looys van het leven heeft beroofd in zijn qualiteit van soldaat der Duitse Weermacht op daartoe strekkende vanwege een superieur gegeven bevel, binnen den kring van zijn dienstverband, n.l. in en tijdens den dienst van requirant bij de Duitse Weermacht, zijnde

derhalve de handeling van het neerleggen van genoemde burgers niet te zien als een op zich zelf staande van zijn dienstverband los te denken omstandigheid, doch als een juist uit dat dienstverband voortvloeiende feitelijkheid, hebbende requirant in primo ook zijn oogmerk niet gericht gehad op doodslag doch — blijkende zulks ook uit de verklaring van J. C. v. d. Gaag als in het p.-v. der zitting opgenomen — uitsluitend en voornamelijk op het uitvoeren van een hem gegeven dienstbevel der executie.

Dat weliswaar de vraag zich voordoet of het hem gegeven dienstbevel bevoegd werd gegeven, doch dit niet afdoet aan de omstandigheid, dat de handelingen door requirant gepleegd hem ter uitvoering van een dienstbevel — al dan niet bevoegd gegeven — werden bevolen en requirant dit slechts als uitvoering van een dienstbevel heeft beschouwd en ook bij de uitvoering zijn oogmerk daarop heeft gericht gehad, al bracht deze uitvoering het neerleggen van burgers op dienstbevel met zich.

Zoodat het Bijzonder Gerechtshof het bewezen verklaarde slechts had kunnen qualificeeren als opleverend het strafbaar feit van opzettelijke, vrijwillige indiensttreding bij den vijand in oorlogstijd met de gevolgen als boven omschreven en bij gebreke van zoodanige telastlegging, requirant van het andere telastgelegde had dienen vrij te spreken.

2. Het krachtens art. 16 van het Besluit D 62 met verkeerde toepassing der wet gelijkgestelde middel dat de aan requirant opgelegde zwaarste straf van de doodstraf niet beantwoordt aan de omstandigheid waaronder het werd begaan, meer speciaal niet aan de omstandigheid dat requirant slechts oogmerk had te voldoen aan een dienstbevel en hij daarbij door zijn superieur Kassberg zelve met den dood werd bedreigd en requirant bij uitvoering van het gegeven bevel voortdurend door Duitschers werd gadegeslagen en zich daarom niet aan het bevel heeft willen onttrekken uit angst voor eigen leven terwijl ook de straf niet beantwoordt aan den persoon en de persoonlijke omstandigheden van requirant.

Gehoord den Advocaat-Fiscaal namens den Procureur-Fiscaal in zijn conclusie, strekkende tot verwerping van het beroep.

O. dat bij de bestreden sententie ten laste van requirant is bewezen verklaard: „dat hij in of omstreeks Maart 1945 te Wageningen opzettelijk 1e. Willem Stoffel Aalbers, wonende te Bennekom, 2e. Johannes Auperle, wonende te Veenendaal en 3e. Bart Looijs, wonende te Wageningen, van het leven heeft beroofd, daarbij gebruik makende van gelegenheid en middel hem door den vijand gegeven, zijnde hij destijds soldaat bij de Duitse Weermacht en hebbende hij de genoemde doodslagen begaan met wapens hem door de Duitse Weermacht verstrekt”;

O. ten aanzien van het eerste middel: dat op het bewezen verklaarde geheel

past de qualificatie, door het Hof daaraan gegeven, daar toch hij die een ander opzettelijk van het leven berooft zich schuldig maakt aan doodslag, behoudens het geval dat zich daarbij een rechtvaardigingsgrond voordoet;

dat het middel als eenigen zoodanigen rechtvaardigingsgrond aanvoert, dat requirant zijn handelingen verrichtte in zijn qualiteit van soldaat der Deutsche Weermacht op daartoe strekkend vanwege een superieur gegeven bevel, binnen den kring van zijn dienstverband;

dat dit verweer echter moet worden verworpen, daar op een ambtelijk bevel slechts beroep kan worden gedaan in gevallen waarin de ambtelijke verhouding vertelt in het Nederlandsch recht of in een voor Nederland verbindende internationalen rechtsregel, welk geval zich hier niet voordoet;

dat op grond hiervan de in het middel aangevoerde vraag of het bevel bevoegd werd gegeven of, zoo niet, door requirant te goeder trouw als bevoegd gegeven werd beschouwd en de nakoming ervan lag binnen den kring van zijn ondergeschiktheid, niet verder onderzocht behoeft te worden;

dat voorts ten aanzien van requirant, die als Nederlander in Duitschen krijgsveld trad, de toepasselijkheid van de Nederlandse strafrechtelijke bepalingen niet wordt beperkt door uitzonderingen in het volkenrecht erkend, daar het toch uit een oogpunt van strafrechtelijke bescherming en repressie onjuist zou zijn om lieden, omdat zij het misdrijf van indiensttreding bij den vijand aan latere misdrijven deden voorafgaan, voor deze latere misdrijven volgens Nederlandsch recht niet strafbaar te achten, daar zij deze zouden plegen in het dienstverband bij dien vijand; dat zij toch aldus aan een misdaad, aanvankelijk door hen als Nederlander begaan, nadien een bevoorrechte positie zouden ontleenen;

dat overigens bovendien de daden van requirant, het alleen op het bevel van een Duitschen onderofficier zonder eenigen vorm van proces en nadat nauwelijks eenig onderzoek had plaatsgehad, neerschieten van een aantal Nederlanders, van wie niets anders was gebleken dan dat zij in een Duitsch „Sperrgebiet” waren aangetroffen, door geen enkelen regel van oorlogsrecht worden gerechtvaardigd;

O. ten aanzien van het tweede middel, dat de Raad ook dit ongegrond acht;

dat toch het, als voormeld, op achtereenvolgende dagen neerschieten van drie Nederlanders, van wie requirant zelf ter terechtzitting van het Hof verklaarde dat hij wist dat zij onschuldig waren, zonder dat uit iets is gebleken, of zelfs is aangevoerd, dat requirant ernstig heeft gepoogd door voorafgaande maatregelen het leven van de betrokken slachtoffers te sparen, zich aan de hem gegeven misdadige opdracht te onttrekken of, door beklag bij een hoogere instantie dan een Duitsche onderofficier, zoo mogelijk dergelijke excessen verder te voorkomen, wijst op een zoodanige minderwaardigheid van karakter en moreele on-

gevoeligheid — op welke eigenschappen ook de verklaringen van een drietal getuigen, door de Politie gehoord, wijzen — dat de zwaarste straf gerechtvaardigd is.

Verwerpt het beroep.

Conclusie van den A.-F. Prof. Mr. G. E. Langemeyer:

Post alia:

Het eerste middel behoeft nauwelijks weerlegging. De stelling dat art. 287 een spontaan opzet eischt, wordt reeds door de mogelijkheid van uitlokking weerlegd. Naar mijn meening kan evenmin worden betwist dat art. 43 Sr. met „ambtelijk bevel” alleen bedoeld een ambtelijk bevel dat steun vindt in het in Nederland geldende recht evenzoo als met wettelijk voorschrift in art. 42, waar hetzelfde vereischte evenmin is uitgedrukt niet anders kan zijn bedoeld dan een in Nederland geldend wettelijk voorschrift. Het is ondenkbaar dat ons strafrecht uit den weg zou gaan voor alles wat ambtelijk of wetgevend gezag heeft of pretendeert in elk willekeurig land. Uw Raad besliste reeds in gelijken zin in zijn arresten i/z Kromhout en Besteman van 24 Juni 1946.

Ambtshalve moet ik echter andere vragen aan de orde stellen.

Vooreerst: valt requirant als behoorende tot het leger van den bezetter wellicht onder art. 8 Sr.? M.i. niet. Onder de volkenrechtelijke schrijvers van erkend gezag bestaat de grootste verdeeldheid over de vraag, of militairen op vijandelijk gebied aan het strafrecht dat daar geldt zijn onderworpen. Ik noem, met verwaarloozing van bijkomstige schakeering, voor een omtrentend antwoord: Kohler Grundlagen des Völkerrechts, blz. 199 (1918); v. Liszt-Fleischmann, Völkerrecht 12e dr. blz. 135 (1925); v. Barbij Schücking, Das Werk vom Haag I 2, blz. 24 (1917); Gareis, Völkerrecht, blz. 105 (1901); Fiore, Diritto Internazionale Codificato, No. 389 (1915); Donnedieu de Vabres, Les principes modernes du Droit pénal international, blz. 412 e.v. (1928),

voor een bevestigend: Zorn, bij Hatschek-Strupp, Handwörterbuch des Völkerrechts I, blz. 297, Verdross, ibidem, blz. 775, uitvoeriger dezelfde in Die Völkerrechtswidrige Kriegshandlung und der Strafanspruch der Staaten, 1920; R. Frank, in evengenoemd woordenboek III blz. 1087; v. Praag, Jurisdiction et Droit international public, no. 245 (1915, zie ook supplement 1935; hij maakt sterk voorbehoud); Kunz, Kriegsrecht und Neutralitätsrecht, blz. 36 e.v. (1935), die deze mening zelfs „nahezu allgemein” noemt; Oppenheim-Lauterpacht, International Law, Vol. II, 6. ed. blz. 450 e.v. (1940); het, zeer sobere arrest van het Belgische Hof van Verbreking van 19 Oct. 1920, Pasirisie belge 1921/100 en tenslotte het vonnis van het Internationale Militaire Tribunaal te Neurenberg in zoover als het de uitsluitende toepasselijkheid van het Deutsche recht verwerpt.

Tenslotte verwijs ik nog naar het overzicht zonder partijkeuze van v. Kirchenheim bij Hatschek-Strupp, Handwörterbuch des Völkerrechts I blz. 747.

Bij deze verdeeldheid mag naar het mij voorkomt van een regel van positief volkenrecht niet worden gesproken. Dit beteekent dat art. 8 niet toepasselijk is. Het is rationeel dat ons strafrecht uit den weg gaat voor „uitzonderingen in het volkenrecht erkend” maar niet dat het dit ook zou doen voor uitzonderingen, in het volkenrecht bepleit maar ook betwist. Te minder is daartoe reden nu, indien men een bepaalde tendentie van ontwikkeling in de opvattingen der schrijvers wil aannemen, deze stellig eerder gaat in de richting van wél toepassen van het strafrecht van het bezette gebied.

De volgende vraag die onder het oog gezien moet worden is: rechtvaardigde wellicht het oorlogsrecht de bewezen verklaarde levensberoovingen? Wij staan hier onmiddellijk voor zeker niet geringer onzekerheid als bij de vorige vraag. Omtrent het punt: door welke sancties een vijandelijke bezettende macht zijn militaire belangen mag beschermen tegen de bewoners van het bezette gebied heb ik, behalve dan het verbod van collectieve straffen in het Landoorlogreglement slechts vage beginselen gevonden. Ik verwijs naar: Kunz, O. C. blz. 75 e.v., 93 en 96; Oppenheim-Lauterpacht O. C. blz. 341 e.v., i.h.b. 346; Fauchille, *Traité de Droit international public*, 1ste druk, no. 1173; François, *Volkenrecht II*, blz. 445; Garner, *International Law and the world war*, blz. 92 e.v. en Wheaton-Keith, *International Law*, 7th. ed. (1944), blz. 235 e. v. 261 e. v. Slechts zou men nog kunnen wijzen op art. 30 van het L.O.R. dat ervan uit gaat, dat zelfs een in oorlogstijd gevangen spion aanspraak heeft op eenigen vorm van proces.

Intusschen, hoe vaag ook, komen de in deze werken uiteengezette beginselen mij voldoende voor ter beoordeeling van het thans aan de orde zijnde geval. Immers, daar vindt men telkens de overeenstemming met het volkenrecht in twijfel getrokken van methoden, die vergeleken met wat hier gebeurd is formeel en humanaan zouden kunnen heeten, gevallen als dat van Miss Cavell en dergelijke. In casu daarentegen heeft klaarblijkelijk een onderofficier, de onmiddellijke chef van requirant zich gerechtigd geacht om last te geven tot het doodschieten van personen, die in het Sperrgebied waren gevangen genomen en van wie dus geen gevaar te duchten was dat enkel door hun dood kon worden bezworen, terwijl van eenig onderzoek naar de ernst van het vergrijp dier lieden geen sprake is geweest. Dat het oorlogsrecht dit zou toelaten is nooit beweerd.

Er waren hier dus levensberoovingen in strijd met het oorlogsrecht. Terstond rijst dan echter een nieuwe vraag: vallen zulke levensberoovingen, hoezeer alle elementen van art. 287 Sr. aanwezig zijn wel binnen het totale beeld van wat als doodslag straf-

baar is? Een vraag verwant aan maar niet identiek met die behandeld in middel I. Ik weet dat velen geneigd zijn het te betwisten, al ontbreken publicaties. Ik voor mij echter houd het bevestigende antwoord voor juist. Wel kan ik de motieven van de tegengestelde opvatting navoelen: Voor de ontwikkeling van het internationale recht is het zeker wenschelijk, dat tot uitdrukking komt, dat inbreuk op hoofdbeginselen van dat recht, reeds om der wille van de groote waarde dier beginselen, hoogst strafwaardig is. Gesteld echter dat delicten van die soort eenmaal zouden zijn omschreven — wat naar ons recht nog niet het geval is — of dat men ze als ongeschreven delicten zou willen erkennen — gelijk het Neurenbergsche vonnis doet — dan zou dat delict in een geval als het onderhavige toch m. i. samenloopen met doodslag. Niet alleen toch staat vast, dat hier de elementen van doodslag stuk voor stuk aanwezig zijn maar ook wat het strafrechtelijk karakteristieke, het strafwaardige aan doodslag uitmaakt is hier onveranderd gegeven. Het gekrenkte rechtsgoed is ook hier het leven, het opzet is gericht op levensberooving, de dader was óf zich bewust tot die levensberooving niet gerechtigd te zijn óf, zoo hij zich het tegendeel had in het hoofd gehaald, dan was hem dat alleen mogelijk geweest door het in vergaande mate tekortschieten van het gevoel van eerbied voor het leven van den medemensch; juist dat wat den gewonen doodslager onderscheidt. Ik geef dan ook volkomen toe, gelijk ik reeds zeide, dat het in een geval als dit uit internationaalrechtelijk oogpunt van waarde zou zijn dat uitkwam, dat reeds de schending van de internationale norm zeer strafwaardig is, maar evenzeer acht ik het uit strafrechtelijk oogpunt van belang dat in een geval als dit worde in het licht gesteld, dat die schending tevens niets anders en niet beter is dan een gewone doodslag.

Staan wij eenmaal op dit standpunt dan keert de vraag naar de beteekenis van het bevel terug. Zij wordt niet beheerscht door art. 43, maar wel kan men internationaalrechtelijk den eisch van gerechtigheid stellen, dat een lid van de vreemde krijgsmacht straffeloos blijft, indien een lid van de Nederlandsche krijgsmacht eenzelfde gedrag in vijandelijk land plegende straffeloos blijven zou. Zie Verdross, O. C. blz. 48 e. v. Dit geval doet zich hier echter niet voor. Een bevel om te doen wat deze requirant gedaan heeft zou in een gelijksortig geval nimmer naar Nederlandsch recht bevoegdelyk gegeven kunnen worden. Evenmin naar Duitsch militair recht, zie § 47 van het Duitsche Militair Strafwetboek. Zelfs zou men hem geen geloof schenken, die beweerde het te goeder trouw voor bevoegdelyk gegeven te hebben gehouden. De volkomen blindheid voor de eischen van recht en menschelijkheid die zulk een meening zou veronderstellen is geen goede trouw.

Mijn slotsom is dus dat het Arnhemsche Hof volkomen terecht requirant schuldig

en strafbaar heeft verklaard ter zake van doodslag.

Dat ik ook het tegen de strafmaat gericht middel II verwerp volgt uit wat ik reeds heb opgemerkt.

Ik concludeer dus tot verwerping van het beroep.

No. 798.

BIJZONDERE RAAD VAN CASSATIE
(Eerste Kamer), 26 Februari 1947. (Mrs. Haga, Prof. van Brakel, Prof. Pompe, Vice-Adm. Heeris, Prof. Feber plv.).

Als opperwachtmeester van de Ordnings-polizei deel uitmaken van een vuurpeleton en neerschieten van Nederlanders.

Art. 287 Sr. is geen *lex specialis* van art. 102 Sr.

Veroordeeling voor art. 101 sluit bestraf-fing wegens art. 102 Sr. niet uit.

Uitzonderingen in het volkenrecht en oorlogsrecht zijn hier niet toepasselijk.

Beroep op overmacht verworpen, evenals dat op ambtelijk bevel.

Handhaving van de door het Hof opge-legde doodstraf.

(Sr. artt. 101, 102, 287, 40, 43).

Op het beroep van Hendrikus Wilhelmus Verwajen, wonende te 's-Heerenberg, thans in bewaring gesteld in de Strafgevangenis te Scheveningen, requirant van cassatie tegen een sententie van het Bijzonder Ge-rechtshof te 's-Gravenhage, van den 19den Juli 1946, waarbij werd schuldig verklaard aan:

1. „Als Nederlander vrijwillig in staats-dienst treden bij eene buitenlandsche mog-endheid, wetende dat deze met Nederland in oorlog is”;

2. „Opzettelijk in tijd van oorlog den vij-and hulp verlenen, meermalen gepleegd” ; en met toepassing van de artt. 57, 101 en 102 Sr. en 1, 2, 11, 22 en 24 B.B.S., werd veroor-deeld tot de doodstraf.

De Bijzondere Raad van Cassatie, enz.

Gehoord het verslag van den Raadsheer van Brakel, enz.;

Gelet op de middelen van cassatie, voor-gesteld bij schriftuur, luidende:

1. S. althans v. t. der artt. 348 t/m 352, 358 en 359 Sv. j°. 1 Besluit D 63, art. 12 D 52, artt. 1, 2, 11, 21, 22, 23, 24 Besluit D 61, artt. 8, 37, 40 t/m 43, 47, 55, 57, 58, 101, 102, 287 Sr., art. 38 Mil. Str., de artt. van het Land-oorlogsgeregulement (o.m. 30, 43), doordien het Bijz. Hof ten onrechte heeft nagelaten re-quirant t.a.v. het sub 2) telastgelegde feit van alle rechtsvervolgning te ontslaan (c.q. zich onbevoegd ondersch. het O.M. niet-ont-vankelijk te verklaren);

zulkus ten onrechte:

a. omdat voor het onderhavige feit al-leen in aanmerking zou komen (vanwege

art. 55 lid 2 Sr.) art. 287 Sr., doch men heeft nagelaten telaste te leggen de omstandig-heid bedoeld in art. 1 sub 2c Besluit D 61; art. 102 Sr. treedt m.a.w. terug.

b. omdat het bewezenverklaarde om de twee volgende redenen evenmin onder 102 Sr. kan vallen:

1e. vanwege de tegenstelling tussen 102 en 101 Sr. j°. 11 D 61; de wetgever heeft de rechter voldoende armslag gegeven om de dienstneming in al zijn consequenties, mits telastgelegd, te straffen en de lieden van 101 uit het de omschrijving van 102 gelicht.

2e. omdat hulpverlening aan de vijand veronderstelt het negatieve bestanddeel dat de dader zelf uiteraard niet tot de vijand be-hoort, niet een integrerend deel daarvan uit-maakt;

c. omdat het bewezenverklaarde voorts daarom niet onder 102 Sr. valt nu het Hof uitdrukkelijk niet bewezen heeft verklaard dat het doodschieten „zonder vorm van proces” zou zijn geschied, waardoor het be-wezene in de leer der materiele wederrech-telijkheid het (bij ieder strafbaar feit, dus ook bij 102 Sr., aanwezig veronderstelde) be-standdeel der materiele wederrechtelijkheid ontbeert, althans omtrent de aanwezigheid van de wederrechtelijkheid twijfel bij het Hof is te lezen; in dit verband is onvoldoen-de 's Hofs weerlegging op het betreffende verweer met 's Hofs overweging: „dat even-wel het op 's vijands last neerschieten van wël veroordeelde personen een strafbare hulpverlening aan den vijand kan opleve-ren”; het kan het dus ook niet zijn volgens het Hof en het laat ongemotiveerd waarom het hier nu wel hulpverlening opleverde.

d. omdat, al aangenomen dat het bewe-zenverklaarde is wel strafbaar, dan toch de verdachte niet strafbaar was:

hetzij wegens het ontbreken der sub c ver-melde materiele wederrechtelijkheid (alsdan opgevat als strafuitsluitingsgrond)

hetzij wegens art. 38 Mil. Str.

hetzij wegens overmacht.

2. S. althans v. t. van de sub I vermelde artikelen, alsmede van de artt. 43 en 91 Sr., door requirant ten aanzien van het sub 2 te laste gelegde feit strafbaar te verklaren en op de in de sententie vermelde gronden, in het bijzonder dat requirant, door in dienst te treden bij den vijand zelve zich plaatste in een positie, waarin hij bevelen, strijdig met het Nederlandsche belang kon verwachten, het beroep op ambtelijk bevel te verwerpen, zulkus ten onrechte,

door requirant bij de nakoming der be-velen tot executie handelde binnen den kring zijner ongeschiktheid, en hij die be-velen, zelfs al mochten die onbevoegdlijk zijn gegeven, te goeder trouw als bevoegd gegeven mocht beschouwen, te meer daar bedoelde executies betroffen personen, door de bezettende macht ter dood veroordeeld en de Duitsche Politie bevoegd was op te treden ter handhaving van de openbare orde, en dienaangaande bevelen te geven.

3. S. althans v. t. van de artt. 1, 2, 8, 9, 11, 22, 26 en 27 B.B.S., door een straf op te leg-

gen, niet beantwoordende aan den ernst der misdrijven, de omstandigheden, waaronder deze zijn begaan en de persoonlijke omstandigheden van den veroordeelde; zijnde het eerste middel in dezen vorm ter zitting van den Raad voorgedragen.

Gehoord den Advocaat-Fiscaal namens den Procureur-Fiscaal in zijn conclusie, dat de Raad de sententie in zoover zal vernietigen, dat hij requirant zal ontslaan van rechtsvervolging ten aanzien van het tweede bewezen verklaarde en de hoofdstraf zal bepalen op een gevangenisstraf voor den tijd van 15 jaren;

O. dat bij de bestreden sententie ten laste van requirant is bewezen verklaard:

1. „dat hij te Rotterdam, althans in Nederland, in of omstreeks de maand September 1944, Nederlander zijnde, vrijwillig in Duitschen Staatsdienst is getreden, immers is toegetreden tot de Ordnungspolizei, wetende dat Duitschland toen met Nederland in oorlog was”;

2. „dat hij in of omstreeks het tijdvak tusschen October 1944 en Mei 1945 te Rotterdam, opzettelijk, terwijl Nederland met Duitschland in oorlog was, ten voordeele van den vijand, als opperwachmeester bij de Ordnungspolizei deel uitmakend van een vuurpeleton, tezamen en in vereeniging met eenige collega's op de Hoflaan, den schietbaan in Kralingen en bij het stadhuis, Nederlanders, die door of vanwege het vijandig burgerlijk of militair Gezag waren gearresteerd, zonder vorm van proces, heeft doodgeschoten, althans heeft neergelegd”; hebbende het Hof blijkens zijn overwegingen, kennelijk bedoeld alleen het treden in Duitse Staatsdienst bewezen te verklaren.

O. ten aanzien van het eerste middel:

dat voor het bewezenverklaarde onder 2 geenszins alleen de strafbepaling van het misdrijf van doodslag, in verband met het bepaalde in artikel 1 sub 2 B.B.S., in aanmerking zou behooren te komen en niet het misdrijf van art. 102 Sr., op grond dat het eerste misdrijf zich als een bijzondere strafbepaling zou verhouden tegenover laatstgenoemd misdrijf;

dat toch het misdrijf van doodslag, gepleegd onder een omstandigheid als genoemd in art. 1 sub 2 B.B.S., niet alle kenmerken van de strafbepaling van artikel 102 Sr. bevat, met name in het geheel geen hulpverlening aan den vijand behoeft in te houden;

dat evenmin de bewezenverklaring van het misdrijf van art. 101 Sr. bestraffing volgens art. 102 Sr. uitsluit, bepaaldelijk niet indien de bewezenverklaarde feiten, waaraan de qualificatie van hulpverlening aan den vijand is gegeven, gepleegd zijn nadat de in art. 101 voornoemd vermelde indiensttreding is geschied, zoodat de feiten naar volgorde van tijd en naar hun inhoud geheel verschillende handelingen betreffen;

dat daarbij de omstandigheid dat requirant, die bij den vijand in ambtelijken dienst is getreden, aldus in zekeren zin zelf tot den vijand is gaan behooren, met betrekking tot art. 102 Sr. geen straffeloosheid medebrengt;

dat het ook uit een oogpunt van strafrechtelijke bescherming en repressie onaanvaard zou zijn om lieden, omdat zij het misdrijf van indiensttreding bij den vijand aan latere misdrijven deden voorafgaan, voor deze latere misdrijven volgens Nederlandsch recht niet strafbaar te achten op grond van de omstandigheid dat zij zelf tot den vijand zouden zijn komen te behooren, zoodat zij aan een misdaad, aanvankelijk door hen als Nederlander begaan, nadien een bevoorrechte positie zouden ontleenen;

dat dan ook voor deze personen een beroep op uitzonderingen, in het volkenrecht erkend of op hetgeen volgens oorlogsrecht geoorloofd zou zijn, niet aanvaardbaar is;

dat, waar het onder 2 bewezenverklaarde objectief hulpverlening aan den vijand oplevert en als zoodanig wederrechtelijk is — ongeacht of het doodschieten al of niet zonder vorm van proces is geschied — slechts een persoonlijke rechtvaardighedsgrond den dader straffeloos kan maken, welke rechtvaardighedsgrond alleen uit de omstandigheid dat requirant ambtelijk in dienst trad bij den vijand, niet voortvloeit, zooals in het voorgaande werd overwogen;

dat daarbij ook een beroep op overmacht den requirant niet kan baten, daar hij, door in September 1944 in dienst te treden bij de Duitse Ordnungspolizei, zich stelde onder een gezag waarvan hij in het algemeen bevelen, strijdig met het Nederlandsche belang, kon verwachten, en zich aldus niet kan beroepen op den drang, uitgaande van de positie waarin hij zich zelf plaatste, daar hij toenmaals heeft kunnen en moeten inzien, dat hij of een willoos werktuig zou worden in de handen van den vijand, of eventueel de consequentie van dienstweigering of het zich onttrekken aan den dienst zou moeten aanvaarden;

O. ten aanzien van het tweede middel:

dat een beroep op het bepaalde in art. 43 Sr. moet worden verworpen, daar op een ambtelijk bevel slechts beroep kan worden gedaan in gevallen waarin de ambtelijke verhouding wortelt in het Nederlandsche recht of in een voor Nederland verbindenden internationalen rechtsregel, en het hier betrof een bevel van een meerdere in een Duitse politie-organisatie;

dat op grond hiervan de vraag, of het bevel bevoegd werd gegeven of, zoo niet, door requirant te goeder trouw als bevoegd gegeven werd beschouwd en de nakoming ervan lag binnen den kring van zijn ondergeschiktheid, niet verder onderzocht behoeft te worden;

O. ten aanzien van het derde middel, betreffende de opgelegde straf:

dat requirant, die in 1940 toetrad tot de N.S.B. en vervolgens tot de W.A. in 1942 werd geplaatst bij de gemeente-politie te Delft en aldaar, toen tegen het einde van den oorlog de toestand spannender werd, aan den raad, hem gegeven door zijn Major-corpcommandant die van dezelfde politieke gezindheid was als hij, om onder te duiken, geen gevolg wilde geven, verkla-

rende dat hij als nationaal-socialist de consequenties van zijn politieke opvatting wilde dragen;

dat requirant te Delft bij de politieke Politie, samenwerkend met den S.D., een groote reeks landverraderlijke daden heeft verricht, tengevolge waarvan uiteindelijk verschillende door hem gearresteerde personen den dood hebben gevonden, en dat hij dan ook, op grond van zijn politiek optreden, als een der meest gehate personen toenmaals in Delft bekend stond;

dat requirant tot slot, sinds September 1944 in dienst bij de Deutsche Ordnungspolizei te Rotterdam, daarbij negen maal heeft deelgenomen aan executiepeletons voor het fusilleeren van Nederlanders;

dat dit alles den requirant, die door zijn voortgezet onderwijs een behoorlijke ontwikkeling had en zijn daden niet in jeugdige onnadenkendheid heeft begaan, daar hij in het laatst van 1943, toen de bovengenoemde ernstige feiten een aanvang namen, reeds ruim 25 jaar oud was, stempelt tot een man die zich volledig heeft gegeven aan een landverraderlijk werk, tot het meest afschuwwekkende toe, en daarbij heeft volhard tot het laatst;

dat requirant dan ook naar 's Raads oordeel, het recht op zijn leven heeft verbeurd, en het Hof hem terecht de doodstraf heeft opgelegd;

Verwerpt het beroep.

Conclusie van den Adv.-Fiscaal Prof. Mr. Langemeijer:

Post alia:

Middel I komt mij gegrond voor op dezelfde gronden, maar ook met hetzelfde beperkte gevolg als middel I in de zaak Abel de Vries.

Middel II komt mij ongegrond voor. De beperking van het eerste lid van art. 43 Sr. tot bevelen steunend op in Nederland geldend recht ligt m.i. zoozeer in de strekking van dit voorschrift opgesloten, dat ook het tweede lid niet gelden kan voor bevelen waarvan hij tot wien zij zich richtten in ieder geval niet te goeder trouw kan meenen, dat zij onder die rubriek vallen.

Ook hier komen dus de vragen aan de orde die ik in de zaken Kooymans en Abel de Vries opwierp.

Anders dan in de zaak Kooymans, anders ook dan bleek in tot dusver berechte gevallen van executies, had deze requirant het bewustzijn dat een zekere procedure aan het doodvonnis was voorafgegaan. Over die procedure laat zich in het licht van de uiterst vage normen van oorlogsrecht op dit stuk, waarvoor ik verwijs naar mijn conclusie in zake Kooymans niet meer zeggen dan dat zij vermoedelijk beneden de eischen bleef, die het volkenrecht zou stellen. Dit is echter onvoldoende om van een weinig ontwikkeld man als requirant te eischen dat hij een bevel van zijn meederen zal weerstaan. Dat beteekent dus in ieder geval dat hij zich op overmacht beroepen kan. De vraag, of

het feit objectief door het oorlogsrecht gedekt werd, of m.a.w. op het feit nu wel de qualificatie past van „doodslag met gebruikmaking van gelegenheid door den vijand of het feit der vijandelijke bezetting geboden” kan daarnaast naar ik meen in het midden blijven. Die qualificatie is niet toegepast of zij toepasselijk is, zou gedeeltelijk nog van een feitenonderzoek afhangen. De toegepaste qualificatie past, gelijk ik betoogde zeker niet. In ieder geval zou er overmacht aanwezig zijn. Onder deze omstandigheden komt verwijzing mij zonder doel voor. Requirant behoort dus ter zake van het tweede feit van rechtsvervolgning te worden ontslagen (bewezen is het feit, in de betekenis waarin de steller van de telastelegging het bedoeld heeft m.i. wel).

De vraag is nu, welke invloed dit op de strafmaat hebben moet. M.i. geen groote. De zware schuld van requirant blijft dat hij in dienst is getreden bij een organisatie, waar hij destijds September 1944 bevelen verwachten kon die voor ieder goed Nederlander een gruweldaad moesten beteekenen.

Ik concludeer dat Uw Raad de sententie in zoover vernietige dat hij requirant ontsla van rechtsvervolgning ten aanzien van het tweede bewezen verklaarde en de hoofdstraf bepale op een gevangenisstraf voor den tijd van 15 jaren.

No. 799.

BIJZONDERE RAAD VAN CASSATIE
(Eerste Kamer), 26 Februari 1947. (Mrs. Haga, Prof. van Brakel, Prof. Pompe, Vice-Adm. Heeris, Prof. Feber, plv.).

Als wachmeester bij de Ordnungspolizei deel uitmaken van een vuurpeloton te Rotterdam en fusilleeren van Nederlanders.

Wegens verzachtende omstandigheden wijziging van de door het Hof opgelegde levenslange gevangenisstraf in vijftien jaren.

(Sr. art. 102.)

Op het beroep van: I. Den Procureur-Fiscaal bij het Bijzondere Gerechtshof te 's-Gravenhage; II. Hermanus Gerhardus Mous, wonende te Dokkum, thans in bewaring gesteld in de Strafgevangenis te Scheveningen; requiranten van cassatie tegen een sententie van het Bijzondere Gerechtshof te 's-Gravenhage, van den 19den Juli 1946, waarbij de tweede requirant werd schuldig verklaard aan: 1. „Als Nederlander vrijwillig in staatsdienst treden bij eene buitenlandsche mogendheid, wetende dat deze met Nederland in oorlog is”; 2. „Opzettelijk in tijd van oorlog den vijand hulp verlenen, meermalen gepleegd”; en met toepassing enz. werd veroordeeld tot levenslange gevangenisstraf met ontzetting van het recht tot het kiezen en de verkiesbaarheid bij krachtens wettelijk voorschrift uitgeschreven verkiezingen voor den duur van het leven.

De Bijzondere Raad van Cassatie, enz.;
Gehoord het verslag van den Raadsheer
van Brakel, enz.;

(De middelen van beide requiranten be-
treffen alleen de strafmaat, *Red.*.)

Gehoord den Advocaat-Fiscaal namens
den Procureur-Fiscaal in zijn conclusie
streckende tot vernietiging der sententie
ten aanzien van de opgelegde straf en ver-
oordeeling van den tweeden requirant tot
een gevangenisstraf voor den tijd van tien
jaren;

O. dat hij de bestreden sententie ten laste
van den tweeden requirant is bewezen ver-
klaard:

„1. dat hij te Rotterdam, althans in Neder-
land, in of omstreeks de maand Sep-
tember 1944, Nederlander zijnde, vrijwillig
in Duitschen Staatsdienst is getreden, im-
mers is toegetroten tot de Ordnungspolizei,
wetende dat Duitschland toen met Neder-
land in oorlog was”;

2. „in of omstreeks het tijdvak tusschen
October 1944 en Mei 1945 te Rotterdam,
opzettelijk, terwijl Nederland met Duitsch-
land in oorlog was, ten voordeele van den
vijand, als wachtmeester bij de Ordnungspolizei
deel uitmakend van een vuurpeloton,
tezamen en in vereeniging met eenige
collega's op het Hofplein, den Pleinweg, de
Hoflaan en op de schietbaan aan den Kra-
lingscheweg, Nederlanders, die door of van-
wege het vijandig burgerlijk of militair
Gezag waren gearresteerd heeft doodge-
schoten, althans neergelegd”;

O. ten aanzien van beide middelen, dat
aannemelijk is gemaakt, dat de tweede re-
quirant den verkeerden weg is opgegaan
onder invloed van zijn vader, tegen wien
hij hoog opzag en die getoond heeft, een
fanatiek N.S.B.-politieaan te zijn;

dat hij onder dien invloed zich heeft aan-
gemeld voor de politieopleidingschool te
Schalkhaar, eene instelling, tegen welke
bedenklijke beginselen slechts karakter-
vaste jongelieden weerstand konden bie-
den; dat hij mede onder dien invloed en op
rechtstreekschen raad van zijn vader in
1944, toen hij nog slechts 19 jaren oud was,
zich heeft verbonden bij de Ordnungspolizei,
in welken dienst hij zijne afschuwe-
lijke misdrijven heeft begaan;

O. dat genoemde wandaden op zich zelve
zeker de zwaarste straf zouden rechtvaar-
digen, doch de Raad niet alleen in meer-
dere mate, dan het Hof, rekening wil hou-
den met bovenvermelde, vanaf jeugdigen
leeftijd op hem werkende invloeden, doch
ook met het groote leed, den tweeden re-
quirant reeds aangedaan doordat zijn va-
der bij de bevrijding door de Binnenland-
sche strijdkrachten is gefusilleerd;

O. dat op deze gronden na te noemen
straf juist voorkomt;

Vernietigt de bestreden sententie op het
beroep van den tweeden requirant, doch
alleen ten aanzien van de opgelegde hoofd-
straf;

Rechtdoende krachtens art. 105 R. O.:

Veroordeelt den tweeden requirant tot

een gevangenisstraf voor den tijd van vijf-
tien jaren;

Verwerpt het beroep van den Procureur-
Fiscaal.

No. 800.

BIJZONDERE RAAD VAN CASSATIE

(Eerste Kamer), 26 Februari 1947. (Mrs.
Haga, Prof. van Brakel, Prof. Pompe,
Prof. Feber plv., Lt. Kol. van Driest).

Als wachtmeester van de Ordnungspol-
izei te Rotterdam deel uitmaken van een
vuurpeloton en fusilleeren van Nederlan-
ders.

Beroep op overmacht verworpen.

Wijziging wegens verzachtende omstan-
digheden van de door het Hof opgelegde
doodstraf in twintig jaren gevangenisstraf.

(Sr. artt. 40, 102.)

Op het beroep van Willem Komdeur,
wonende te Maarn, thans in bewaring ge-
steld in de Strafgevangenis te Schevenin-
gen, requirant van cassatie tegen een sen-
tentie van het Bijzondere Gerechtshof te
's-Gravenhage, 5e Kamer, zitting houdende
te Rotterdam van den 28sten Juni 1946
waarbij hij werd schuldig verklaard aan:

1. „Als Nederlander vrijwillig in staats-
dienst treden bij eene buitenlandsche mo-
gendheid, wetende dat deze met Nederland
in oorlog is”;

2. „Opzettelijk in tijd van oorlog den
vijand hulp verleen”;

en met toepassing van enz. werd veroor-
deeld tot de doodstraf.

De Bijzondere Raad van Cassatie, enz.;

Gehoord het verslag van den Raadsheer
van Brakel; enz.

Gelet op de middelen van cassatie, voor-
gesteld bij schriftuur, luidende:

I. S., althans v. t. van de artt. 40, 41 en
91 Sr., 1 en 2 B.B.S., 348, 350, 351, 352, 358
en 359 Sv. door den requirant strafbaar te
oordeelen en op de in de sententie vermelde
overwegingen te verwerpen het beroep op
overmacht;

II. S., althans v. t. van de artt. 1, 2, 8,
9, 11, 22, 26 en 27 B.B.S. door een straf op
te leggen, welke niet geacht kan worden te
beantwoorden aan den ernst van de mis-
drijven, de omstandigheden, waaronder deze
zijn begaan en de persoonlijke omstandig-
heden van den veroordeelde;

Gehoord den Advocaat-Fiscaal namens
den Procureur-Fiscaal in zijn conclusie, dat
de qualificatie van het sub 2 bewezen ver-
klaarde feit zal komen te luiden: doodslag,
gedurende den tijd van den huidige oor-
log gepleegd, waarbij de schuldige heeft
gebruik gemaakt van gelegenheid hem door
den vijand geboden: met verwerping van
het beroep voor het overige;

O. dat hij de bestreden sententie, ten
laste van requirant is bewezen verklaard:

„1. dat hij te Rotterdam, althans in Neder-

land, in of omstreeks de maand September 1944, Nederlander zijnde, vrijwillig in Duitschen Staatsdienst is getreden, immers is toegetreden tot de Ordnungspolizei, wetende dat Duitschland toen met Nederland in oorlog was"; „2. dat hij in of omstreeks het tijdvak tusschen October 1944 en Mei 1945 te Rotterdam, opzettelijk, terwijl Nederland met Duitschland in oorlog was, ten voordeele van den vijand, als wachtmeester bij de Ordnungspolizei deel uitmakend van een vuurpeloton, tezamen en in vereeniging met eenige collega's, op het Hofplein en den Pleinweg, Nederlanders, die door of vanwege het vijandig burgerlijk of militair Gezag waren gearresteerd, zonder vorm van proces heeft doodgeschoten, althans neergelegd";

O. ten aanzien van het eerste middel, dat het Hof het beroep op overmacht heeft verworpen met de navolgende overweging:

O. dat de raadsman heeft aangevoerd, dat verdachte nog niet op een leeftijd was, om zich tegen de bevelen van zijn superieuren teweer te stellen, doch dit naar 's Hof's oordeel den verdachte niet kan baten;

dat verdachte zich immers zelf vrijwillig heeft gesteld in zoodanige positie waar hij bevelen, strijdig met het Nederlandsch belang, moest verwachten;

dat bovendien door verdachte niet is beweerd en ook overigens niets blijkt van een poging, zich aan zulke bevelen te onttrekken, zulks hoewel hij, in het bijzonder na de Scheveningsche executie en toen hij dus wist, dat ook dergelijk werk van hem verlangd werd, regelmatig na zijn dienst bewegingsvrijheid genoot;

dat de Raad deze verwerping van het beroep op overmacht juist acht en met het Hof van oordeel is dat requirant, die zich door zijn eigen partijkieuzen en daarop volgende handelingen meer en meer plaatste in een positie en onder een gezag waaraan hij in het algemeen bevelen, strijdig met het Nederlandsche belang, kon verwachten, zich niet vermag te beroepen op den drang, van de positie uitgaande, daar hij toenmaals heeft kunnen en moeten inzien, dat hij onder omstandigheden of een willoos werktuig zou worden in de handen van den vijand, of eventueel de consequentie van dienstweigering of het zich onttrekken aan den dienst zou moeten aanvaarden;

O. ten aanzien van het tweede middel, betreffende de opgelegde straf:

dat de door requirant gepleegde misdrijven, in het bijzonder het bij herhaling in vuurpelotons executeeren van onschuldige Nederlanders, objectief van een zoodanige zwaarte zijn, dat zij de doodstraf geheel zouden rechtvaardigen;

dat daarnaast er in aanmerking moet worden genomen dat requirant, op een leeftijd waarop hij nog niet rijp was de consequenties van zijn handelingen volledig te overzien, geplaatst is voor beslissingen, welke hij nam zonder dat in zijn omgeving tegenmotieven behoorlijk tot hun recht kwamen, en aldus door een opeenvolging van omstandigheden is geraakt in een si-

tuatie, welke weliswaar geen rechtvaardigingsgrond vermag op te leveren voor zijn daden, doch wel deze daden, door hem gepleegd in zijn twintigste jaar, moreel doen zien in een ander licht;

dat de Raad hierin aanleiding vindt niet de zwaarste, doch na te noemen straf op te leggen;

O. ambtshalve dat requirant, die nog minderjarig was toen hij in dienst trad en dienst deed bij de Ordnungspolizei, daardoor niet zijn Nederlandschap verloor, en derhalve de bijkomende straf van ontzetting uit het actieve en passieve kiesrecht hem nog behoort te worden opgelegd;

Vernietigt de bestreden sententie, doch alleen voor wat betreft de daarbij aan requirant opgelegde straf;

Gezien de artt. 28 Sr. en 8 en 9 B.B.S.;

Rechtdoende krachtens art. 105 R. O.;

Veroordeelt requirant tot een gevangenisstraf voor den tijd van twintig jaren;

Ontzet hem van het recht van het kiezen en de verkiesbaarheid bij krachtens wettelijk voorschrift uitgeschreven verkiezingen voor het leven;

Verwerpt het beroep voor het overige.

No. 801.

BIJZONDERE RAAD VAN CASSATIE

(Eerste Kamer), 26 Februari 1947. (Mrs. Haga, Prof. van Brakel, Pompe, Feber, Luit. Kol. Mr. van Driest).

Als wachtmeester van de Ordnungspolizei te Rotterdam deel uitmaken van een vuurpeloton en aldus fusilleeren van Nederlanders.

Het feit dat requirant voordien in vreemden krijgsmacht is getreden en dus tot den vijand is gaan behooren, brengt geen strafeloosheid met zich mede.

Beroep op ambtelijk bevel verworpen.

Wegens verzachtende omstandigheden wijziging van de door het Hof opgelegde doodstraf in levenslange gevangenisstraf.

(Sr. artt. 101, 102, 43).

Op het beroep van Dirk Willem Jan Lensink, wonende te Aalten, thans in bewaring gesteld in de Strafgevangenis te Scheveningen, requirant van cassatie tegen een sententie van het Bijzonder Gerechtshof te 's-Gravenhage, 5e Kamer, zittinghoudende te Rotterdam van den 31sten Mei 1946, waarbij hij werd schuldig verklaard aan:

1. „Als Nederlander vrijwillig in staatsdienst treden bij eene Buitenlandsche mogendheid, wetende dat deze met Nederland in oorlog is”;

2. „opzettelijk, in tijd van oorlog den vijand hulp verleenen” en met toepassing van de artt. 57, 101 en 102 Sr., en 1, 2, 5, 11, 22 en 24 B.B.S., werd veroordeeld tot de doodstraf.

De Bijzondere Raad van Cassatie, enz.;

Gehoord het verslag van den Raadsheer van Brakel, enz.;

Gelet op de middelen van cassatie, voorgesteld bij schriftuur, luidende:

I. S. althans v. t. van de artt. 102 Sr., 1, 2 en 24 B.B.S.

doordat het Hof na bewezen verklaard te hebben, dat requirant tot cassatie als Nederlander vrijwillig in vreemden staatsdienst is getreden bij een Buitenlandsche mogendheid, wetende, dat deze met Nederland in oorlog is,

desniettemin den requirant terzake van de hem sub 2 te laste gelegde, nadien in de uitoefening van den dienst bij die Buitenlandsche mogendheid gepleegde feiten heeft schuldig verklaard aan het opzettelijk in tijd van oorlog aan den vijand hulp verleenen,

hoewel de requirant tot cassatie bij de uitoefening van zijn dienst als exponent van den vijand moet worden beschouwd en zijn handelingen, als handelingen van den vijand zelf, niet tevens als hulpverleening aan den vijand in den zin van bovengenoemd artikel kunnen worden beschouwd.

II. Subsidiar, voor het geval het middel onder I niet tot cassatie zou kunnen leiden:

S. althans v. t. van de artt. 43 en 102 Sr. en 1, 2 en 24 B.B.S.

doordat het Hof na bewezen verklaard te hebben, dat requirant tot cassatie als Nederlander vrijwillig in vreemden staatsdienst is getreden bij een Buitenlandsche mogendheid, wetende, dat deze met Nederland in oorlog is, heeft verworpen zijn verweer, dat de hem sub 2 te laste gelegde in de uitoefening van den dienst bij die Buitenlandsche mogendheid gepleegde feiten zijn gepleegd ter uitvoering van een ambtelijk bevel, gegeven door het daartoe bevoegde gezag.

III. S. althans v. t. van art. 11 B.B.S.,

doordien de opgelegde doodstraf niet geacht kan worden te beantwoorden aan de omstandigheden, waaronder het misdrijf is begaan en aan den persoon van requirant tot cassatie.

Gehoord den Adv.-Fiscaal namens den Proc.--Fiscaal in zijn conclusie, dat de qualificatie van het sub 2° bewezen verklaarde feit zal komen te luiden: „doodslag gedurende den tijd van den huidige oorlog gepleegd, waarbij de schuldige heeft gebruik gemaakt van gelegenheid hem door den vijand geboden”, en met verwerping van het beroep voor het overige.

O. dat bij de bestreden sententie ten laste van requirant is bewezen verklaard: „dat hij te Rotterdam, althans in Nederland, in of omstreeks de maand September 1944, Nederlander zijnde, vrijwillig in Duitschen Staatsdienst is getreden, immers is toegetreden tot de Ordnungspolizei, wetende, dat Duitschland met Nederland toen in oorlog was”;

2°. „dat hij in of omstreeks het tijdvak tusschen October 1944 en Mei 1945 te Rot-

terdam, opzettelijk terwijl Nederland met Duitschland in oorlog was, ten voordeele van den vijand, als wachtmeester bij de Ordnungspolizei deel uitmakend van een vuurpeleton, tezamen en in vereeniging met eenige collega's op het Hofplein, de Hoflaan, den Pleinweg Nederlanders, die door of vanwege het vijandelijk burgerlijk of militair Gezag waren gearresteerd, zonder vorm van proces heeft doodgeschoten, althans heeft neergeschoten”;

O. ten aanzien van het eerste middel, dat de omstandigheid, dat requirant, die bij den vijand in ambtelijken dienst is getreden, aldus in zekere zin zelf tot den vijand is gaan behooren, met betrekking tot art. 102 Sr. geen straffeloosheid medebrengt;

dat het ook uit een oogpunt van strafrechtelijke bescherming en repressie onaanvaardbaar zou zijn om lieden omdat zij het misdrijf van indiensttreding bij den vijand aan latere misdrijven deden voorafgaan, voor deze latere misdrijven volgens Nederlandsch recht niet strafbaar te achten op grond van de omstandigheid dat zij zelf tot den vijand zouden zijn komen te behooren, zoodat zij aan een misdaad, aanvankelijk door hen als Nederlander gepleegd, nadien een bevoorrechte positie zouden ontleenen; dat derhalve dit middel niet tot cassatie kan leiden;

O. ten aanzien van het tweede middel, dat een beroep op ambtelijk bevel, daargelaten de overweging waarop het Hof dit heeft verworpen, reeds hierom niet opgaat, daar op zoodanig bevel slechts beroep kan worden gedaan in gevallen waarin de ambtelijke verhouding wortelt in het Nederlandsch recht of in een voor Nederland verbindenden internationalen rechtsregel, en het hier betrof het bevel van een meerdere in een Duitse politie-organisatie;

O. ten aanzien van het derde middel, betreffende de opgelegde straf:

dat de door requirant gepleegde misdrijven, in het bijzonder het bij verschillende herhalingen in vuurpeltons executeeren van onschuldige Nederlanders, objectief van een zoodanige zwaarte zijn, dat zij de doodstraf geheel zouden rechtvaardigen;

dat daarnaast echter in aanmerking moet worden genomen dat requirant, van jongs af in een N.S.B. omgeving opgegroeid, door een opeenvolging van omstandigheden is geraakt in een situatie, waarvan hij mogelijk vooraf de ernstige consequenties niet ten volle heeft beseft, en slechts 22 jaar oud was toen hij de onderhavige feiten pleegde;

dat dit alles den requirant geenszins verontschuldigt, doch hem oock niet stempelt tot een persoon van zoodanige minderwaardigheid, dat zijn daden alleen en niet anders dan met de doodstraf zouden moeten worden gestraft;

dat de Raad dan ook met na te noemen straf zal volstaan;

Vernietigt de bestreden sententie, doch al-

leen voor wat betreft de daarbij opgelegde straf;

Rechtdoende krachtens artikel 105 R. O.;

Veroordeelt requirant tot levenslange gevangenisstraf;

Verwerpt het beroep voor het overige.

No. 802.

BIJZONDERE RAAD VAN CASSATIE

(Eerste Kamer), 26 Februari 1947. (Mrs. Haga, Prof. van Brakel, Prof. Pompe, Vice-Adm. Heeris, Prof. Feber plv.).

Als wachtmeester bij de Ordnungspolizei te Rotterdam deel uitmaken van een vuurpeloton en aldus fusilleeren van Nederlanders.

Een bewezenverklaring van het misdrijf van art. 101 Sr. sluit een bestraffing volgens art. 102 Sr. niet uit.

Beroep op het volkenrecht en het oorlogsrecht kan niet worden gedaan. Beroep op ambtelijk bevel verworpen.

Wijziging van de door het Hof opgelegde doodstraf wegens verzachtende omstandigheden in levenslange gevangenisstraf.

(Sr. artt. 43, 101, 102.)

Op het beroep van Abel de Vries, wonende te Oostwold, thans in bewaring gesteld in de Strafgevangenis te Scheveningen, requirant van cassatie tegen een sententie van het Bijzondere Gerechtshof te 's-Gravenhage, 5e Kamer van den 19den Juli 1946, waarbij hij werd schuldig verklaard aan:

1. „Als Nederlander vrijwillig in staatsdienst treden bij eene buitenlandsche mogendheid, wetende dat deze met Nederland in oorlog is”;

2. „Opzettelijk in tijd van oorlog den vijand hulp verleen, meermalen gepleegd”;

en met toepassing van de artt. 57, 101, 102 Sr., 1, 2, 11, 22, 24 B.B.S. werd veroordeeld tot de doodstraf.

De Bijzondere Raad van Cassatie, enz.;

Gehoord het verslag van den Raadsheer van Brakel; enz.

Gelet op de middelen van cassatie, namens den requirant voorgedragen, luidende:

I. S., althans v. t. van de artt. 102 Sr., 1, 2 en 24 B.B.S., doordat het Hof na bewezen verklaard te hebben, dat requirant tot cassatie als Nederlander vrijwillig in vreemden staatsdienst is getreden bij een buitenlandsche mogendheid, wetende, dat deze met Nederland in oorlog is, desniettemin den requirant ter zake van de hem sub 2 te laste gelegde, nadien in de uitoefening van den dienst bij die buitenlandsche mogendheid gepleegde feiten heeft schuldig verklaard aan het opzettelijk in tijd van oorlog aan den vijand hulp verleen, hoewel de requirant tot cassatie bij de uitoefening van zijn dienst als exponent van den

vijand moet worden beschouwd en zijn handelingen, als handelingen van den vijand zelf, niet tevens als hulpverlening aan den vijand in den zin van bovengenoemd artikel kunnen worden beschouwd;

II. S., althans v. t. van de artt. 43 en 102 Sr. en 1, 2 en 24 B.B.S., doordat het Hof na bewezen verklaard te hebben, dat requirant tot cassatie als Nederlander vrijwillig in vreemden staatsdienst is getreden bij een buitenlandsche mogendheid, wetende, dat deze met Nederland in oorlog is, heeft verworpen zijn verweer, dat de hem sub 2 te laste gelegde in de uitoefening van den dienst bij die buitenlandsche mogendheid gepleegde feiten zijn gepleegd ter uitvoering van ambtelijke bevelen, gegeven door het daartoe bevoegde gezag, daarbij in het midden latende of hier van bevoegd gegeven bevelen of van bevelen die verdachte als zodanig mocht beschouwen, sprake is, en enkel op grond, dat verdachte zelve zich door zijn dienstnemen plaatste in een positie, waarin hij bevelen strijdig met het Nederlandsch belang, in het bijzonder bevelen welke uitvoering hem thans te laste is gelegd, kon verwachten, welke laatste omstandigheid aan het beroep op de strafuitsluitingsgrond van art. 43 Sr. evenwel geenszins in den weg staat;

III. S., althans v. t. van de artt. 1, 2, 8, 9, 11, 22, 26 en 27 B.B.S., daar het Hof een straf heeft opgelegd, welke niet geacht kan worden te beantwoorden aan den ernst van de den veroordeelde ten laste gelegde misdrijven, de omstandigheden, waaronder de veroordeelde heeft gehandeld en den persoon en de persoonlijke omstandigheden van den veroordeelde;

Gehoord den Advocaat-Fiscaal namens den Procureur-Fiscaal in zijn conclusie dat de Raad de sententie in zoover vernietige dat hij requirant ontsla van rechtsvervolging ten aanzien van het tweede bewezen verklaarde en de hoofdstraf bepale op een gevangenisstraf voor den tijd van vijftien jaren;

O. dat bij de bestreden sententie, ten laste van requirant is bewezen verklaard:

I. „dat hij te Rotterdam, althans in Nederland, in of omstreeks de maand September 1944, Nederlander zijnde, vrijwillig in Duitschen krijgs-, Staats- of publieken dienst is getreden, immers is toegetreden tot de Ordnungspolizei, wetende, dat Duitschland toen met Nederland in oorlog was”;

II. „dat hij in of omstreeks het tijdvak tusschen October 1944 en Mei 1945 te Rotterdam, opzettelijk, terwijl Nederland met Duitschland in oorlog was, ten voordeele van den vijand, als wachtmeester bij de Ordnungspolizei, deel uitmakend van een vuurpeloton, tezamen en in vereeniging met eenige collega's op het Hofplein, den Pleinweg en op de schietbaan aan den Kralingscheweg, Nederlanders, die door of vanwege het vijandig burgerlijk of militair Gezag waren gearresteerd, zonder vorm van proces heeft doodgeschoten, althans heeft neergelegd”; met dien verstande dat

niet bewezen is, dat de executies op de schietbaan aan den Kralingscheweg zonder vorm van proces plaats vonden;

O. ten aanzien van het eerste middel:

dat de bewezenverklaring van het misdrijf van art. 101 Sr. bestraffing volgens art. 102 Sr. niet uitsluit, bepaaldelijk niet indien de bewezenverklaarde feiten, waaraan de qualificatie van hulpverlening aan den vijand is gegeven, gepleegd zijn nadat de in art. 101 voornoemd vermelde indienst-treding is geschied, zoodat de feiten naar volgorde van tijd en naar hun inhoud geheel verschillende handelingen betreffen;

dat daarbij de omstandigheid dat requirant, die bij den vijand in ambtelijken dienst is getreden, aldus in zekeren zin zelf tot den vijand is gaan behooren, met betrekking tot art. 102 Sr. geen straffeloosheid medebrengt;

dat het ook uit een oogpunt van strafrechtelijke bescherming en repressie onaanvaardbaar zou zijn om lieden, omdat zij het misdrijf van indiensttreding bij den vijand aan latere misdrijven deden voorafgaan, voor deze latere misdrijven volgens Nederlandsch recht niet strafbaar te achten op grond van de omstandigheid dat zij zelf tot den vijand zouden zijn komen te behooren, zoodat zij aan een misdaad, aanvaankelijk door hem als Nederlander begaan, nadien een bevoorrechte positie zouden ontleenen;

dat dan ook voor deze personen een beroep op uitzonderingen, in het volkenrecht erkend, of op hetgeen volgens oorlogsrecht geoorloofd zou zijn, niet aanvaardbaar is;

O. ten aanzien van het tweede middel:

dat, daargelaten de overweging van het Hof, waarmede dit het onderhavige verweer heeft weerlegd, een beroep op het bepaalde in art. 43 Sr. moet worden verworpen, daar op een ambtelijk bevel slechts beroep kan worden gedaan in gevallen waarin de ambtelijke verhouding wortelt in het Nederlandsche recht of in een voor Nederland verbindenden internationalen rechtsregel, en het hier betrof een bevel van een meerdere in een Deutsche politie-organisatie;

dat op grond hiervan de vraag, of het bevel bevoegd werd gegeven of, zoo niet, door requirant te goeder trouw als bevoegd gegeven werd beschouwd en de nakoming ervan lag binnen den kring van zijn ondergeschiktheid, niet verder onderzocht behoeft te worden;

O. ten aanzien van het derde middel:

dat de ernst van de gepleegde feiten, in het bijzonder die genoemd in de bewezenverklaring onder 2, op zich zelve de zwaarste straf zou rechtvaardigen;

dat echter de Raad, in aanmerking nemend de jeugd van requirant, die nog niet of nauwelijks twee en twintig jaar was toen hij de bewezenverklaarde feiten pleegde, en de omstandigheid dat hij, vertoovend ver vanaf het milieu waarin hij thuishoorde, in een voor hem vreemde stad, temidden van een politiek geheel verkeerde naaste omgeving, zich niet gemakkelijk aan de

hem verstrekte bevelen kon onttrekken, gronden aanwezig acht om in plaats van de doodstraf levenslange gevangenisstraf op te leggen;

Vernietigt de bestreden sententie, doch alleen voor wat betreft de daarbij opgelegde straf;

Rechtdoende krachtens art. 105 R. O.;

Veroordeelt requirant tot levenslange gevangenisstraf;

Verwerpt het beroep voor het overige.

No. 803.

BIJZONDERE RAAD VAN CASSATIE (Eerste Kamer), 26 Februari 1947. (Mrs. Haga, Prof. v. Brakel, Pompe, van Berckel, Lt. Kol. Mr. van Driest).

Doodslag op Nederlander met een door het felt der vijandelijke bezetting den dader in handen gekomen geweer.

Als tijdstip waarop een doodslag wordt gepleegd, geldt in de eerste plaats het oogenblik, waarop de dader handelde, ook al sterft het slachtoffer een dag later.

Verhouding van art. 287 tot art. 302, 2de lid, Sr. Voorwaardelijk opzet.

Handhaving van de opgelegde straf van twintig jaren gevangenisstraf.

(Sr. artt. 287 j°. 302, 2de lid).

Op het beroep van Marinus Franciscus van der Valk, zanger, wonende te Nijmegen, thans in bewaring gesteld in de Strafgevangenis te Scheveningen, requirant van cassatie tegen een sententie van het Bijzonder Gerechtshof te Arnhem van den 6den November 1946, waarbij hij werd schuldig verklaard aan:

1. „Als Nederlander vrijwillig in krijgsdienst treden bij een buitenlandsche mogendheid, wetende dat deze met Nederland in oorlog is”.

2. „Doodslag, waarbij de schuldige gebruik heeft gemaakt van middel, hem door het feit der vijandelijke bezetting geboden”, en met toepassing van de artikelen 27, 57, 101 en 287 Sr. en 1 en 11 B.B.S., werd veroordeeld tot een gevangenisstraf voor den tijd van twintig jaren, met bepaling, dat de tijd door veroordeelde vanaf 1 Juni 1945 in voorloopige bewaring doorgebracht, bij de uitvoering der hem opgelegde evangenisstraf in mindering zal worden gebracht.

De Bijzondere Raad van Cassatie, enz.;

Gehoord het verslag van den Raadsheer van Berckel, enz.;

Gelet op de middelen van cassatie, voorgesteld bij schriftuur, luidende:

I. S. althans v. t. der artt. 350, 351 en 352 Sv., art. 1 Besluit Buitengew. Rechtspl., 287 en 302 Sr., art. 1 B.B.S., daar het bewezenverklaarde uit de gebezigde bewijsmiddelen niet kan worden afgeleid, kunnende daaruit immers niet worden afgeleid, dat requirant

op 5 September 1944 Ir. Adama van het leven heeft beroofd;

II. S. althans v. t. der artt. 162 grondwet 359 Sv., 1 B.B.S., 287 Sr., 1 B.B.S. doordat het Hof de bestreden sententie niet naar den eisch der wet met rede heeft omkleed, daar bewezen is verklaard, dat requirant op 5 September 1944 Ir. Adama van het leven heeft beroofd, waartoe nimmer kunnen reden geven de als bewijsmiddel gebezigde verklaring van Carel Hendrik ten Horn, dat Ir. Adama den dag na 5 September 1944 is overleden en de eveneens als bewijsmiddel gebezigde verklaring van overlijden, waaruit blijkt, dat Ir. Adama op 7 September 1944 is overleden.

III. S. althans v. t. van de artt. 1, 2, 8, 9, 11, 26 en 27 B.B.S., daar het Hof een straf heeft opgelegd, welke niet geacht kan worden te beantwoorden aan den ernst van het misdrijf de omstandigheden, waaronder het is begaan en den persoon en de persoonlijke omstandigheden van den veroordeelde.

Gehoord den Adv.-Fiscaal namens den Proc.-Fiscaal in zijn conclusie strekkende tot verwerping van het beroep.

O. dat bij de bestreden sententie ten laste van requirant is bewezen verklaard: „dat hij op 5 September 1944 opzettelijk te Nijmegen, gedurende den in Mei 1940 aangevangen oorlog tusschen Duitschland en Nederland, met een hem door het feit der vijandelijke bezetting in handen gekomen geweer met munitie, Ir. Adama van het leven heeft beroofd door opzettelijk op een afstand van ongeveer vijf en zeventig à honderd meter op hem uit een met scherp geladen geweer te schieten en hem doodelijk te raken, tengevolge waarvan hij is overleden”;

O. ten aanzien van de eerste twee middelen, welke door requirants raadsman te samen zijn toegelicht en welke ook hier te samen zullen worden behandeld:

dat deze middelen hun basis vinden in de omstandigheid, dat het Hof bewezen verklaard heeft, dat requirant Ir. Adama op 5 September 1944 van het leven heeft beroofd, terwijl uit de gebezigde bewijsmiddelen volgt, dat het slachtoffer op 6 of 7 September is overleden;

dat requirants raadsman naar aanleiding daarvan betoogd heeft, dat Ir. Adama eerst op 6 of 7 September het leven verloor, niet aangenomen kan worden, dat hij op 5 September „van het leven werd beroofd”;

O. dienaangaande, dat bij een in het W. v. S. materieel omschreven delict als tijdstip waarop dit werd gepleegd in de eerste plaats geldt het oogenblik, waarop de dader handelde, en het misdrijf van doodslag mitsdien door requirant is gepleegd op het oogenblik, dat zijn handeling het slachtoffer in een toestand bracht, welke diens dood zonder inwerking van andere oorzaken later ten gevolge had, zooals ten deze moet worden aangenomen;

dat requirants raadsman ter adstructie van zijn stelling, dat het misdrijf niet op 5 September kan zijn gepleegd, omdat Ir. Adama eerst op 6 of 7 September het leven ver-

loor, een beroep doet op de woordkeus van art. 287 Sr., waarbij dit delict omschreven wordt met de woorden „een ander opzettelijk van het leven berooven” en niet als „opzettelijk den dood van een ander veroorzaken”;

dat evenwel de vraag of het tempus delicti bepaald moet worden naar het oogenblik van de handeling, dan wel naar dat van het ingetreden gevolg, bij materieel omschreven delicten in het algemeen niet anders dan in eerstgenoemden zin kan worden beantwoord, en de woordkeus van art. 287 Sr. daarin geen verandering brengt;

dat toch deze vraag van algemeen strafrechtelijken aard in de taalkundige betekenis van de woorden „van het leven berooven” voor het misdrijf van doodslag volstrekt geen beantwoording kan vinden;

dat het immers taalkundig even, of wellicht nog meer, onbevredigend is aan te nemen, dat requirant zijn slachtoffer op den dag van het ingetreden gevolg, 6 of 7 September „van het leven heeft beroofd”, op welken dag requirant volstrekt niet handelend optrad, dan te aanvaarden, dat de doodslag op den dag der handeling, 5 September, werd gepleegd;

O. dat requirants raadsman bij de toelichting der eerste twee middelen nog aangevoerd heeft, dat uit de gebezigde bewijsmiddelen niet is af te leiden, dat door requirant doodslag is gepleegd en niet het misdrijf van zware mishandeling den dood ten gevolge hebben omschreven bij art. 302 2e lid Sr.;

O. dat uit de gebezigde bewijsmiddelen blijkt, dat requirant, na Ir. Adama herhaaldelijk „halt, Landwacht” te hebben toegevoerd, zijn geweer schietvaardig heeft gemaakt en, na een houding te hebben aangenomen als iemand, die bepaaldelijk op een doel mikt, uit een legergeweer op een afstand van 75 à 100 M. een schot op Ir. Adama heeft gelost waardoor deze doodelijk is gewond;

dat het Hof uit deze bewijsmiddelen gerechtelijk kon afleiden, dat requirant de mogelijkheid van Ir. Adama doodelijk te treffen bij het lossen van het schot heeft voorzien, gelijk ieder normaal mensch onder deze omstandigheden zou hebben gedaan;

dat requirants raadsman zulks in feite dan ook niet betwist, doch van meening is, dat deze vorm van opzet voor de strafbaarheid krachtens art. 287 Sr. niet voldoende is, omdat de wet naast het delict van doodslag het misdrijf van art. 302 2e lid onderscheidt; en bij het plegen van laatstgenoemd misdrijf, steeds voorwaardelijk opzet in dezen vorm aanwezig zoude kunnen geacht worden, zoodat indien voorwaardelijk opzet voor het plegen van doodslag voldoende ware, er geen plaats zoude zijn voor een zelfstandig misdrijf van zware mishandeling den dood ten gevolge hebbend;

O. dat dit betoog evenwel reeds daarom moet worden verworpen, omdat zeer goed omstandigheden denkbaar zijn, waaronder hij, die opzettelijk zwaar lichamelijk letsel toebrengt, zich de mogelijkheid niet heeft

gerealiseerd, dat dit letsel den dood ten gevolge kon hebben;

O. dat beide eerste middelen mitsdien moeten worden verworpen;

O. dat ook het derde middel ongegrond is, daar requirant, na zich in dienst van den vijand te hebben gesteld, zich aan een zóó ernstigen daad van terreur heeft schuldig gemaakt, dat met oplegging van een lichtere straf niet kan worden volstaan;

Verwerpt het beroep.

No. 804.

BIJZONDERE RAAD VAN CASSATIE
(Eerste Kamer), 26 Februari 1947. (Mrs. Haga, Prof. van Brakel, Pompe, Feber, Vice-Adm. Heeris).

Als wachtmeester bij de Ordnungspolizei te Rotterdam deel uitmaken van een vuurpeleton en aldus neerschieten van Nederlanders.

Beroep op overmacht verworpen, evenals beroep op ambtelijk bevel.

In verband met verzachtende omstandigheden wijziging van de door het Hof opgelegde doodstraf in twintig jaren gevangenisstraf.

(Sr. artt. 40, 43, 102.)

Op het beroep van Eppe Oosting, zonder beroep, wonende te Uithuizermeeden, thans in bewaring gesteld in de Strafgevangenissen te Scheveningen, requirant van cassatie tegen een sententie van het Bijzondere Gerechtshof te 's-Gravenhage, 5e Kamer, zittinghoudende te Rotterdam, van den 3den Juni 1946, waarbij hij werd schuldig verklaard aan:

1. „Als Nederlander vrijwillig in staatsdienst treden bij eene buitenlandsche mogendheid, wetende dat deze met Nederland in oorlog is”.

2. „Opzettelijk in tijd van oorlog den vijand hulp verleen”

en met toepassing van de artt. 57, 101 en 102 Sr., 1, 2, 11, 22 en 24 B.B.S., werd veroordeeld tot de doodstraf.

De Bijzondere Raad van Cassatie, enz.;

Gehoord het verslag van den Raadsheer Pompe; enz.

Gelet op de middelen van cassatie, voorgesteld bij schriftuur, luidende:

I. S., althans v. t. van de artt. 40, 41 en 91 Sr., 1 en 2 B.B.S., 348, 350, 351, 352, 358 en 359 Sv. door den requirant strafbaar te oordeelen en op de in de sententie vermelde overwegingen te verwerpen het beroep op overmacht,

1. ten aanzien van het eerste te laste gelegde feit, ofschoon juist uit die overwegingen en in het bijzonder uit de overweging: „ook uit verdachte's eigen verklaring blijkt intendeend dat hij welbewust zijn plicht als Nederlander zich te onthouden van vijan-

delijken dienst, achter heeft gesteld bij zijn persoonlijke belang zich als N.S.B.-er onder Deutsche bescherming te stellen”, alsmede uit en in verband met hetgeen door den jeugdigen requirant en diens raadsman overigens is verklaard respectievelijk is aangevoerd, niet anders kan worden afgeleid, dan dat de requirant ten tijde van zijn dienstneming, wel degelijk zoozeer door angst is overheerscht, dat van vrije wilsvorming niet kon worden gesproken;

2. ten aanzien van het tweede te laste gelegde feit, ofschoon

a. de requirant zich in de feitelijke macht van de Duitschers bevond en uit hetgeen, zooals hierboven sub 1 is weergegeven in verband met het eerste feit werd overwogen, geenszins kan worden afgeleid, dat hij zich uit vrijen wil in die positie heeft geplaatst en dit bovendien irrelevant is;

b. uit de enkele vaststelling dat de requirant, nadat hij voor de eerste maal voor het feit van een executie was gesteld, geweten heeft dat ook dergelijk werk van hem werd verlangd, niet volgt, dat hij daarom zich verder aan het dienstverband had behooren te onttrekken en dit dan ook had kunnen doen, nu de requirant, hoewel sedertdien vurig hopende, dat het bij deze eene executie zou blijven, overheerscht door angst, van de bescherming van de Duitschers geen afstand heeft kunnen doen en zulks redelijkerwijs van hem, ook in verband met zijn jeugdigen leeftijd, niet kon worden gevergd;

c. de requirant zich in de feitelijke macht van de Duitschers bevond en de overweging, dat niet wordt voorbijgezien, dat een zich onttrekken aan en/of een weigeren van den dienst door den requirant ernstige gevolgen voor hem hadden kunnen hebben, in verband met hetgeen overigens door den requirant en diens raadsman is verklaard respectievelijk is aangevoerd, niet rechtvaardigt het oordeel, dat de requirant de onzekere kans op eisen, wellicht hoogst ernstige moeilijkheden had behooren te verkiezen boven het deelnemen aan de executie van onschuldige Nederlanders, zijn eigen landgenooten, doch slechts dat de requirant in een noodtoestand verkeerde, althans al dan niet terecht overheerscht door angst voor gemelde gevolgen, zich redelijkerwijs en gelet op zijn jeugdigen leeftijd, niet heeft kunnen onttrekken en dienst weigeren;

II. S., althans v. t. van de sub I aangehaalde artt., benevens van de artt. 43 Sr., 43 Reglement betreffende de wetten en gebruiken van den oorlog te land en 38 Wetboek Militair Strafrecht door ten aanzien van het tweede te laste gelegde feit den requirant strafbaar te oordeelen en op de in de sententie vermelde overwegingen het beroep op ambtelijk bevel te verwerpen, ofschoon

a. dit beroep niet kan worden terzijde gesteld uit overweging, dat de requirant zich zelve vrijwillig heeft geplaatst in een zoodanige positie, waar hij opdrachten,

strijdig met het Nederlandsche belang, kon verwachten;

b. bovendien uit de overweging: „ook uit verdachte's eigen verklaring blijkt in tegen-deel dat hij welbewust zijn plicht als Nederlander zich te onthouden van vijandelijk dienst, achter heeft gesteld bij zijn persoonlijke belang zich als N.S.B.-er onder Deutsche bescherming te stellen”, alsmede uit en in verband met hetgeen door den jeugdigen requirant en diens raadsmans overigens is verklaard, respectievelijk is aangevoerd, geenszins kan worden afgeleid, dat de requirant zich vrijwillig, — voorzoo-ver daarmede is bedoeld dat van vrije wils-vorming kon worden gesproken, in een zoodanige positie heeft geplaatst, waar hij opdrachten, strijdig met het Nederlandsche belang kon verwachten;

c. de requirant als ondergeschikte en binnen den kring van zijn ondergeschiktheid heeft gehandeld, terwijl hij, ook in verband met zijn jeugdigen leeftijd de bevelen tot executie wegens plundering en als represaille voor het neerschieten van een zekeren Tetenburg, ook indien zij onbevoegd gegeven zouden zijn, te goeder trouw als bevoegd gegeven mocht beschouwen, nu de Deutsche politie gerechtigd was bevelen te geven tot handhaving van de openbare orde;

III. S., althans v. t. van de artt. 1, 2, 8, 9, 11, 22, 26 en 27 B.B.S. door een straf op te leggen, welke niet geacht kan worden te beantwoorden aan den ernst van de misdrijven, de omstandigheden, waaronder deze zijn begaan en de persoonlijke omstandigheden van den veroordeelde;

Gehoord den Advocaat-Fiscaal namens den Procureur-Fiscaal in zijn conclusie dat de Raad de sententie zal vernietigen ten aanzien van de hoofdstraf en deze zal bepalen op een gevangenisstraf voor den duur van vijftien jaren;

O. dat bij de bestreden sententie ten laste van requirant is bewezen verklaard: „dat hij

I. te Rotterdam, althans in Nederland in of omstreeks de maand September 1944, Nederlander zijnde, vrijwillig in Duitschen Staatsdienst is getreden, immers is toegetreden tot de Ordnungspolizei, wetende dat Duitschland toen met Nederland in oorlog was;

II. in of omstreeks het tijdvak tusschen October 1944 en Mei 1945 te Rotterdam, opzettelijk, terwijl Nederland met Duitschland in oorlog was, ten voordeele van den vijand, als wachmeester bij de Ordnungspolizei, deel uitmakend van een vuurpeloton, op het Hofplein, den Pleinweg, de Hoflaan en op de schietbaan aan den Kralingscheweg, tezamen en in vereeniging met een aantal collega's, Nederlanders, die door of vanwege het vijandig burgerlijk of militair Gezag waren gearresteerd, zonder vorm van proces —, heeft doodgeschoten, althans heeft neergeschoten;

O. ten aanzien van het eerste middel, betreffende de verwerping van het beroep op overmacht door het Hof:

dat het Hof deze verwerping ten aanzien

van het eerste bewezenverklaarde feit heeft gegrond op de navolgende overwegingen:

„dat de raadsmans heeft aangevoerd, dat verdachte tot zijn daad is gekomen uit angst voor de gevaren die hem als NSBer van de zijde van de Nederlandsche bevolking bedreigden; dat verdachte derhalve gehandeld heeft door overmacht gedrongen, omdat hij geen weerstand kon bieden aan de uit die angst resulterende drang, die de vrije wilsvorming, het rustig en redelijk overleg heeft verstoord of belemmerd;

dat verdachte ter terechtzitting in den breede heeft uiteengezet, hoe hij ertoe is gekomen de Ordnungspolizei te verkiezen boven de Rotterdamsche Politie, en het Hof, mede op grond van de verklaringen, wi aannemen dat angst één der motieven was, die hem tot zijn daad gebracht hebben;

dat het Hof echter niet des raadsmans inzicht deelt, dat verdachte zoozeer door die angst overheerscht is geweest, dat van vrije wilsvorming niet kon worden gesproken; ook uit verdachte's eigen verklaring blijkt intengedeel, dat hij welbewust zijn plicht als Nederlander, zich te onthouden van vijandelijk dienst, achtergesteld heeft bij zijn persoonlijk belang, zich als NSBer onder Deutsche bescherming te stellen”;

O. dat daargelaten de door het Hof aangevoerde redenen, dit college in elk geval terecht het beroep op overmacht heeft verworpen, daar toch requirant die, volgens zijn verklaring, bij de ontbinding in September 1944 van de Politie compagnie te Rotterdam waarbij hij was geplaatst, gesteld voor de keus óf in dienst te gaan bij de Rotterdamsche plaatselijke politie óf bij de Deutsche Ordnungspolizei, het laatste koos, daar de Deutsche commandant van de compagnie hem toen geraden heeft de Ordnungspolizei te kiezen, omdat hij dan van de Duitschers de bescherming zou kunnen krijgen welke hij als N.S.B.-er noodig had, terwijl er voor hem als N.S.B.-er bij de Rotterdamsche politie toch geen plaats was — zich niet op overmacht vermag te beroepen, daar de dwang waaronder hij stond, in verhouding tot de zwaarte van het gepleegde feit, daartoe te gering was, en voorts de geheele moeilijkheid voor requirant in het leven werd geroepen door het, zelfs op dat tijdstip toen de geallieerde troepen ter bevrijding naderden, volharden bij zijn Duitschgezind politieke standpunt;

O. dat het Hof deze verwerping ten aanzien van het tweede bewezen verklaarde feit heeft doen steunen op de navolgende overwegingen:

„dat de raadsmans voorts heeft aangevoerd, dat verdachte aan de executies deelnam door overmacht gedrongen ook in dier voege, dat hij nog verkeerde onder de nawerking van de angst, die hem tot dienstnemen dreef;

dat echter vooreerst verdachte niet met vrucht een beroep kan doen op overmacht daaruit voortspuitend, dat hij zich bevond in de feitelijke macht van de Duitschers, nu hij zich zelf uit vrijen wil in die positie heeft

geplaatst;

dat voorts het Hof, zelfs indien het Hof zou willen aannemen, dat verdachte toen hij de eerste maal voor het feit van een executie werd gesteld, niet geweten heeft, hoe zich daaraan te onttrekken, vaststelt, dat verdachte dan toch nadien geweten heeft dat ook dergelijk werk van hem verlangd werd, en verdachte zich toen daarom aan het dienstverband had behooren te onttrekken, en dit ook had kunnen doen;

dat verdachte, toen hij dit niet deed, in ieder geval toen hij opnieuw bij het aantreden vernam, wat van hem verlangd zou worden, dienst had behooren te weigeren;

dat het Hof niet voorbij ziet, dat een en ander voor verdachte ernstige gevolgen had kunnen hebben, doch oordeelt, dat hij de onzekere kans op eigen, wellicht hoogst ernstige moeilijkheden, had behooren te verkiezen boven het deelnemen aan de executie van onschuldige Nederlanders, zijn eigen landgenooten;”

O, dat de Raad ook deze verwerping van het verweer van requirant juist acht, daar toch requirant die zich op niet-verontschuldigbare wijze in deze positie onder de Duitschers begaf, bij daaruit ontstane moeilijkheden zelf de gevolgen heeft te dragen, terwijl hetgeen van requirant werd gevorderd onder alle omstandigheden zoo afschuwelijk was, dat hij zich hieraan had „behooren” te onttrekken, hetgeen tevens inhoudt dat hier geen sprake was van een drang waaraan requirant niet „behoefde” weerstand te bieden;

O, ten aanzien van het tweede middel, dat opkomt tegen de verwerping van het beroep op ambtelijk bevel door het Hof;

dat, daargelaten de overwegingen waarmede het Hof dit verweer heeft weerlegd, een beroep op het bepaalde in artikel 43 Sr. moet worden verworpen, daar op een ambtelijk bevel slechts beroep kan worden gedaan in gevallen waarin de ambtelijke verhouding wortelt in het Nederlandsch recht of in een voor Nederland verbindenden internationalen rechtsregel, en het hier betrof een bevel van een meerdere in een Duitse politie-organisatie;

dat op grond hiervan de vraag, of het bevel bevoegd werd gegeven of, zoo niet, door requirant te goeder trouw als bevoegd gegeven werd beschouwd en de nakoming ervan lag binnen den kring van zijn ondergeschiktheid, niet verder onderzocht behoeft te worden;

O, ten aanzien van het derde middel, betreffende de opgelegde straf, dat de door requirant gepleegde misdrijven, in het bijzonder het bij verschillende herhalingen in vuurpeletons executeren van onschuldige Nederlanders, objectief van een zoodanige zwaarte zijn, dat zij de doodstraf geheel zouden rechtvaardigen;

dat er echter in de wijze waarop hij, tengevolge van het milieu, waarin hij opgroeide, toe de N.S.B. kwam, en door een opeenvolging van omstandigheden geraakte in de voor hem inderdaad moeilijke situatie waar-

in hij, niet of nauwelijks 19 jaar oud, de feiten pleegde, al hetgeen, zooal allerminst een verontschuldiging, dan toch een verklaring vermag te geven voor de feiten waaraan requirant zich schuldig maakte, voor den Raad aanleiding bestaat hier niet de zwaarste straf op te leggen, doch met na te noemen straf te volstaan;

O, ambtshalve dat requirant, die nog minderjarig was toen hij in dienst trad en dienst deed bij de Ordnungspolizei, daardoor niet zijn Nederlandschap verloor, en derhalve de bijkomende straf van ontzetting uit het actieve en passieve kiesrecht hem nog behoort te worden opgelegd;

Vernietigt de bestreden sententie, doch alleen voor wat betreft de daarbij aan requirant opgelegde straf;

Gezien de artt. 28 Sr. en 8 en 9 B.B.S.;

Rechtdoende krachtens art. 105 R.O.;

Veroordeelt requirant tot een gevangenisstraf voor den tijd van twintig jaren;

Ontzet hem van het recht van kiezen en de verkiesbaarheid bij krachtens wettelijk voorschrift uitgeschreven verkiezingen voor het leven;

Verwerpt het beroep.

No. 805.

BIJZONDERE RAAD VAN CASSATIE
(Eerste Kamer), 26 Februari 1947. (Mrs. Haga, Prof. van Brakel, Prof. Pompe, Prof. Feber, Vice-Adm. Heeris).

Als onderwachtmeester van de Ordnungspolizei deel uitmaken van een vuurpeleton en fusilleeren van Nederlanders.

Geen beroep op ambtelijk bevel.

Op grond van verzachtende omstandigheden wijziging van de opgelegde doodstraf in twintig jaren gevangenisstraf.

(Sr. artt. 102, 43.)

Op het beroep van Petrus Adrianus van Schaik, thans in bewaring gesteld in de Strafgedangenis te Scheveningen, requirant van cassatie tegen een sententie van het Bijzondere Gerechtshof te 's-Gravenhage, 5e Kamer, zittinghoudende te Rotterdam van den 14den Juni 1946, waarbij hij werd schuldig verklaard aan: „Opzettelijk in tijd van oorlog den vijand hulp verlenen”; en met toepassing van de artt. 102 Sr., 1, 2, 5, 11, 22 B.B.S. werd veroordeeld tot de doodstraf.

De Bijzondere Raad van Cassatie, enz.;

Gehoord het verslag van den Raadsheer Pompe; enz.

Gelet op de middelen van cassatie, voorgesteld bij schriftuur, luidende:

I. S., althans v. t., althans n. t. van de artt. 45, 47, sub 1°, 102 Sr. in verband met art. 22 B.B.S. (D 61), doordien het Bijzondere Gerechtshof te 's-Gravenhage, 5e Kamer, bij zijn sententie van 14 Juni 1946 bevestigd heeft verklaard, dat van Schaik het

aan hem vanwege het O. M. sub 2° ten lastegelegde als nader in de telastelegging omschreven en door het Bijzonder Gerechtshof als hulpverleening aan den vijand in den zin van art. 102 Sr. in zijn voormelde sententie gequalificeerde, heeft voltooid en hij als dader van de voorschreven ten laste gelegde feiten dient te worden aangemerkt, en het de bewezenverklaring als voren bedoeld heeft gegrond op de getuigenverklaringen van W. Komdeur en D. W. J. Lensink en de verklaring van den verdachte zelve, terwijl het Bijzonder Gerechtshof voormeld uit de verklaringen der getuigen en van den verdachte slechts heeft kunnen en mogen afleiden en bewezen heeft kunnen en mogen verklaren, dat de verdachte tezamen en tegelijkertijd met één zijner collega's bij de executies op het Hofplein, den Pleinweg en de Hoflaan elk eenmaal op één der slachtoffers heeft geschoten en na het vallen van twee gelijktijdige, immers op één commando, afgevuurde schoten, te weten één schot vanwege den verdachte en én schot vanwege den op hetzelfde slachtoffer vurende collega, deze persoon is neergevallen en het Hof mitsdien niet bewezen heeft mogen verklaren, dat juist het door den verdachte afgevuurde schot het slachtoffer zou hebben neergelegd en niet het schot van zijn tegelijkvurende collega, althans niet bewezen heeft mogen verklaren, dat tengevolge van verdachte's schot het bewuste slachtoffer is neergeschoten, althans neergeveld en het Bijzonder Gerechtshof derhalve onder de genoemde omstandigheden het door den verdachte telkenmale bij die executies afgevuurde schot als ondeugdelijk middel (hebbende verdachte door opzettelijk telkenmale iets boven het hoogste punt van de te executeren persoon te richten desbewust het schot, hetwelk hij afvuurde, tot ondeugdelijk middel ter fine van executie gemaakt) voor de bewezenverklaring van de voltooiing van het terzake telastegelegde had moeten beschouwen en onder de aan het Hof bekende omstandigheden slechts poging tot het plegen van het genoemde bewezen had kunnen verklaren en bij gebreke van de telastelegging van zoodanige poging, de verdachte terzake had moeten vrijspreken, temeer waar het Hof bij nader onderzoek had kunnen blijken, dat bij gemelde executies voorkwam, dat slachtoffers heelemaal niet werden getroffen en dan, nadat het vuren was geëindigd door den commandeerenden Luitenant Rest met een borstschot uit diens pistool om het leven werden gebracht;

II. S., althans v. t., althans n. t. van de artt. 101 en 102 Sr. resp. in verband met artt. 24 en 22 B.B.S. (D 61), in verband met art. 350 Sv. j°. art. 1 B.B.R. (D 63), doordien het Bijzonder Gerechtshof de sub 2°, door het Gerechtshof bewezen verklaarde, in de dagvaarding opgesomde telastegelegde feiten heeft gequalificeerd als opleverend het strafbaar feit van hulpverleening aan den vijand in oorlogstijd, terwijl het Bijzonder Gerechtshof uit zijn onderzoek

heeft kunnen vaststellen en dit ook naar aanleiding van het betoog van den toenmaligen raadsman van verdachte heeft vastgesteld blijkens de overweging in zijne sententie, dat verdachtes sub 2° der dagvaarding gewraakte handelingen het gevolg waren van zijn dienstneming bij de Ordnungspolizei, waar het hier toch betrof de uitvoering door verdachte als mindere binnen het kader van zijn dienstneming bij de Ordnungspolizei van een door zijn meerderen gegeven dienstbevel, zoodat mitsdien de door verdachte gepleegde handelingen als vorenbedoeld niet los gedacht kunnen worden van die dienstneming bij de Ordnungspolizei, doch kennelijk betroffen het geven van uitvoering aan deze dienstneming, redenen waarom het Bijzonder Gerechtshof in verband met de afzonderlijke strafbaarstelling van dienstneming bij den vijand in oorlogstijd bij art. 101 Sr. j°. art. 24 B.B.S. naast die van hulpverleening aan den vijand in oorlogstijd bij art. 102 Sr. j°. art. 22 B.B.S., slechts tot de kwalificatie van dienstneming bij den vijand in oorlogstijd met de gevolgen als in de dagvaarding bedoeld en nimmer tot die van hulpverleening aan den vijand in oorlogstijd had kunnen geraken, ware het overigens, dat de in de dagvaarding sub 2° opgesomde feiten de elementen van de opzettelijk vrijwillige dienstneming van verdachte bij de Ordnungspolizei zouden hebben bevat, hetgeen niet het geval is, zoodat het Bijzonder Gerechtshof tot ontslag van rechtsvervolgving van den verdachte op dit punt had moeten komen, temeer waar de sub 1°. in de dagvaarding telastegelegde vrijwillige in krijgsveldtreding door verdachte, ook blijkens de scheiding met het sub 2°. genoemde, zich uitdrukkelijk beperkt tot zijn dienstneming bij de Landstorm Nederland, waarvan het Hof hem vrijsprak;

III. S. althans v. t., althans niet-toepassing van art. 43 lid 1 en lid 2 Sr. in verband met het door het Bijzonder Gerechtshof bewezen verklaarde, doordien het Bijzonder Gerechtshof ten onrechte in zijn sententie overwoog, dat verdachte zich niet mocht be-roepen terzake van het sub 2°. ten laste gelegde te hebben gehandeld krachtens ambtelijk bevel, hetwelk hij althans te goeder trouw als bevoegd gegeven beschouwde, waar toch weliswaar verdachte zich door zijn dienstneming bij de Ordnungspolizei plaatste in een positie, waarvan hij kon verwachten, dat hem bevelen strijdig met de Nederlandsche belangen zouden worden gegeven, doch dat het niet aannemelijk is, dat verdachte bij zijn dienstneming heeft kunnen voorzien eventueel te worden geplaatst in een executie-peleton en de voormelde wetenschap nog niet met zich medebracht, dat een persoon van de leeftijd en ontwikkeling als de verdachte inzag, dat deze met de Nederlandsche belangen eventueel strijdig te geven bevelen ook onbevoegd zouden worden uitgevaardigd, terwijl op de voorgrond sta, dat in militaribus de volstreckte gehoorzaamheid aan het gegeven bevel zoodanig

inhaerent is aan de militaire gezagsverhouding qua talis dat den ondergeschikte het oordeel over de vraag van al of niet-bevoegdheid van zoodanig gegeven bevel niet toekomt, voorzoo veel althans het gegeven bevel zich uiterlijk manifesteert als bevoegdelyk gegeven;

IV. S. althans v. t., althans niet-toepassing van artt. 1 en 11 B.B.S., de artt. 9 en 10 Sr., in verband met het door het Bijzonder Gerechtshof bewezen verklaarde strafbaar feit als omschreven in art. 102 Sr. en art. 22 B.B.S., doordien het Hof den verdachte terzake tot den doodstraf veroordeelde, welke straf niet geacht kan worden te beantwoorden aan den jeugdigen leeftijd en de ontwikkeling van den verdachte tijdens het plegen van zijn handelingen, de omstandigheden, welke den jeugdigen verdachte leidden tot zijn dienstneming bij de Ordnungspolizei, waaruit het door hem verrichte voortvloeide, en meer speciaal niet beantwoorden aan de omstandigheid, dat een jeugdig persoon als de verdachte, eenmaal in dienst bij den vijand getreden, gemeend kan hebben zich niet aan een gegeven dienstbevel volledig te kunnen onttrekken, temeer daar zijn religieuse opvattingen — hoe onjuist deze ook mogen zijn geweest — nu eenmaal zijn gebondenheid aan de door hem afgelegde eed hem oplegden en hij bij zijn dienstneming niet kan hebben voorzien in een executie-peleton te zullen worden opgenomen;

Gehoord den Adv.-Fiscaal namens den Proc.-Fiscaal in zijn conclusie dat de Raad de sententie zal vernietigen voor wat de qualificatie en de hoofdstraf betreft, de eerste zal wijzigen in: „doodslag waarbij de schuldige gebruik heeft gemaakt van gelegenheid hem door den vijand geboden” en de laatste zal bepalen op gevangenisstraf voor den tijd van vijftien jaren;

O. dat bij de bestreden sententie, ten laste van requirant is bewezen verklaard: „dat hij in of omstreeks het tijdvak tusschen Januari 1945 en Mei 1945 te Rotterdam, opzettelijk, terwijl Nederland met Duitschland in oorlog was, ten voordeele van den vijand, als onderwachtmeester bij de Ordnungspolizei, deel uitmakend van een vuurpeleton, tezamen en in vereeniging met eenige collega's, op het Hofplein, de Pleinweg en de Hoflaan, Nederlanders, die door of vanwege het vijandig burgerlijk of militair Gezag waren gearresteerd, zonder vorm van proces heeft doodgeschoten, althans heeft neergelegd”;

O. ten aanzien van het eerste middel, dat in de bestreden sententie, met betrekking tot het schieten in het vuurpeleton door requirant, tot het bewijs zijn gebezigd:

de verklaring van requirant, dat hij, gehoorzamed aan de daartoe strekkende bevelen, tezamen met zijn collega's telkenmale mikkend op de hartstreek van het hem aangeduide slachtoffer heeft geschoten, en hij heeft gezien, dat ook de door hem beschoten slachtoffers dadelijk na het salvo neervielen;

een ambtseedig proces-verbaal d.d. 11 Februari 1946, opgemaakt door den onbezoldigden Rijksveldwachter J. Sondermeyer, inhoudend als verklaring van Willem Komdeur dat hij zelf heeft gezien dat de menschen, waar requirant op schoot, onmiddellijk na het salvovuur zijn neergevallen, en als verklaring van Derk Jan Lensink, dat

hij heeft gezien dat de slachtoffers waarop requirant schoot onmiddellijk na het vuren zijn neergevallen;

O. dat het Hof op grond van deze bewijsmiddelen bewezen kon achten dat requirant tezamen en in vereeniging met eenige collega's de betreffende Nederlanders heeft doodgeschoten, althans heeft neergelegd;

O. ten aanzien van het tweede middel, dat dit faalt, daar de bewezen verklaarde feiten zonder twijfel opleveren de hulpverlening aan den vijand zooals omschreven in art. 102 Sr. en het daarbij niet ter zake is of deze hulpverlening samenhangt met of voortvloeit uit eenige dienstneming bij den vijand zooals omschreven in art. 101 Sr., welke beide strafbare feiten dan ook, wanneer zij op verschillende tijdstippen zijn gepleegd, meer-daadsche samenloop kunnen opleveren;

O. ten aanzien van het derde middel: dat, daargelaten de overwegingen waarmede het Hof dit verweer heeft weerlegd, een beroep op het bepaalde in art. 43 Sr. moet worden verworpen, daar op een ambtelijk bevel slechts beroep kan worden gedaan in gevallen waarin de ambtelijke verhouding wortelt in het Nederlandsche recht of in een voor Nederland verbindenden internationalen rechtsregel, en het hier betrof een bevel van een meerdere in een Duitsche politieorganisatie;

dat op grond hiervan de vraag, of het bevel bevoegd werd gegeven of, zoo niet, door requirant te goeder trouw als bevoegd gegeven werd beschouwd en de nakoming ervan lag binnen den kring van zijn ondergeschiktheid, niet verder onderzocht behoeft te worden;

O. ten aanzien van het vierde middel, betreffende de opgelegde straf, dat de door requirant gepleegde misdrijven, in het bijzonder het bij herhaling in vuurpeletons executeeren van onschuldige Nederlanders, objectief van een zoodanige zwaarte zijn, dat zij de doodstraf geheel zouden rechtvaardigen;

dat er echter in de wijze waarop hij, door een opeenvolging van omstandigheden, geraakt in de voor hem inderdaad moeilijke situatie waarin hij, slechts negentien jaar oud, de feiten pleegde, hetgeen, zoodaerminst een verontschuldiging, dan toch een verklaring vermag te geven voor de feiten waaraan requirant zich schuldig maakte, voor den Raad aanleiding bestaat hier niet de zwaarste straf op te leggen, doch met na te noemen straf te volstaan;

O. ambtshalve dat requirant, die nog minderjarig was toen hij in dienst trad en dienst deed bij de Landstorm Nederland, daardoor niet zijn Nederlanderschap verloor, en derhalve de bijkomende straf van ontzetting uit het actieve en passieve kiesrecht hem nog behoort te worden opgelegd;

Vernietigt de bestreden sententie, doch alleen voor wat betreft de daarbij aan requirant opgelegde straf;

Gezien de artt. 23 Sr. en 8 en 9 B.B.S.;
Rechtdoende krachtens art. 105 R.O.;

Veroordeelt requirant tot een gevangenisstraf voor den tijd van twintig jaren;

Ontzet hem van het recht van het kiezen en de verkiesbaarheid bij krachtens wettelijk voorschrift uitgeschreven verkiezingen voor het leven;

Verwerpt het beroep het overige.

30 April 1947 (n° 13)

TRIBUNALEN IN NEDERLAND

EN ANDERE NA-OORLOGSCHE RECHTSPRAAK

No. 806—814

Redactie Tribunalet in Nederland:

Mr. G.C.M. VAN NIJNATTEN en **Mr. J. J. H. VAN DER BRUG**

Hoofd van het Centraal Tribunalet Raoster

Secretaris v. h. Tribunalet te 's-Hertogenbosch

Redactie van de na-oorlogscbe Rechtspraak (Dijz. Raad
van Cassatie, Dijz. Gerechtsheven, Rechtsherstel e.a.):

Mr. J. MILDERS

Rechter Am. Rechtsbank te Zwolle

(VERSCHIJNT WOENSDAG)

3^e JAARGANG

N.V. UITGEVERS-MAATSCHAPPIJ
W. E. J. TJEENK WILLINK, ZWOLLE

inhaerent is aan de militaire gezagsverhouding qua talis dat den ondergeschikte het oordeel over de vraag van al of niet-bevoegdheid van zoodanig gegeven bevel niet toekomt, voorzoo veel althans het gegeven bevel zich uiterlijk manifesteert als bevoegdlijk gegeven;

IV. S. althans v. t., althans niet-toepassing van artt. 1 en 11 B.B.S., de artt. 9 en 10 Sr., in verband met het door het Bijzonder Gerechtshof bewezen verklaarde strafbaar feit als omschreven in art. 102 Sr. en art. 22 B.B.S., doordien het Hof den verdachte terzake tot den doodstraf veroordeelde, welke straf niet geacht kan worden te beantwoorden aan den jeugdigen leeftijd en de ontwikkeling van den verdachte tijdens het plegen van zijn handelingen, de omstandigheden, welke den jeugdigen verdachte leidden tot zijn dienstneming bij de Ordnungspolizei, waaruit het door hem verrichte voortvloeide, en meer speciaal niet beantwoorden aan de omstandigheid, dat een jeugdig persoon als de verdachte, eenmaal in dienst bij den vijand getreden, gemeend kan hebben zich niet aan een gegeven dienstbevel volledig te kunnen onttrekken, temeer daar zijn religieuze opvattingen — hoe onjuist deze ook mogen zijn geweest — nu eenmaal zijn gebondenheid aan de door hem afgelegde eed hem oplegden en hij bij zijn dienstneming niet kan hebben voorzien in een executie-peleton te zullen worden opgenomen;

Gehoord den Adv.-Fiscaal namens den Proc.-Fiscaal in zijn conclusie dat de Raad de sententie zal vernietigen voor wat de qualificatie en de hoofdstraf betreft, de eerste zal wijzigen in: „doodslag waarbij de schuldige gebruik heeft gemaakt van gelegenheid hem door den vijand geboden” en de laatste zal bepalen op gevangenisstraf voor den tijd van vijftien jaren;

O. dat bij de bestreden sententie, ten laste van requirant is bewezen verklaard: „dat hij in of omstreeks het tijdvak tusschen Januari 1945 en Mei 1945 te Rotterdam, opzettelijk, terwijl Nederland met Duitschland in oorlog was, ten voordeele van den vijand, als onderwachmeester bij de Ordnungspolizei, deel uitmakend van een vuurpeleton, tezamen en in vereniging met eenige collega's, op het Hofplein, de Pleinweg en de Hoflaan, Nederlanders, die door of vanwege het vijandig burgerlijk of militair Gezag waren gearresteerd, zonder vorm van proces heeft doodgeschoten, althans heeft neergelegd”;

O. ten aanzien van het eerste middel, dat in de bestreden sententie, met betrekking tot het schieten in het vuurpeleton door requirant, tot het bewijs zijn gebezigd:

de verklaring van requirant, dat hij, gehoorzamen aan de daartoe strekkende bevelen, tezamen met zijn collega's telkenmale mikkend op de hartstreek van het hem aangeduide slachtoffer heeft geschoten, en hij heeft gezien, dat ook de door hem beschoten slachtoffers dadelijk na het salvo neervielen;

een ambtseedig proces-verbaal d.d. 11 Februari 1946, opgemaakt door den onbezoldigden Rijksveldwachter J. Sondermeyer, inhoudend als verklaring van Willem Komdeur dat hij zelf heeft gezien dat de menschen, waar requirant op schoot, onmiddellijk na het salvovuur zijn neergevallen, en als verklaring van Derk Jan Lensink, dat hij heeft gezien dat de slachtoffers waarop requirant schoot onmiddellijk na het vuren zijn neergevallen;

O. dat het Hof op grond van deze bewijsmiddelen bewezen kon achten dat requirant tezamen en in vereniging met eenige collega's de betreffende Nederlanders heeft doodgeschoten, althans heeft neergelegd;

O. ten aanzien van het tweede middel, dat dit faalt, daar de bewezen verklaarde feiten zonder twijfel opleveren de hulpverlening aan den vijand zooals omschreven in art. 102 Sr. en het daarbij niet ter zake is of deze hulpverlening samenhangt met of voortvloeit uit eenige dienstneming bij den vijand zooals omschreven in art. 101 Sr., welke beide strafbare feiten dan ook, wanneer zij op verschillende tijdstippen zijn gepleegd, meer-daadsche samenloop kunnen opleveren;

O. ten aanzien van het derde middel:

dat, daargelaten de overwegingen waarmede het Hof dit verweer heeft weerlegd, een beroep op het bepaalde in art. 43 Sr. moet worden verworpen, daar op een ambtelijk bevel slechts beroep kan worden gedaan in gevallen waarin de ambtelijke verhouding wortelt in het Nederlandsche recht of in een voor Nederland verbindenden internationalen rechtsregel, en het hier betref een bevel van een meerdere in een Duitsche politieorganisatie;

dat op grond hiervan de vraag, of het bevel bevoegd werd gegeven of, zoo niet, door requirant te goeder trouw als bevoegd gegeven werd beschouwd en de nakoming ervan lag binnen den kring van zijn ondergeschiktheid, niet verder onderzocht behoeft te worden;

O. ten aanzien van het vierde middel, betreffende de opgelegde straf, dat de door requirant gepleegde misdrijven, in het bijzonder het bij herhaling in vuurpeletons executeeren van onschuldige Nederlanders, objectief van een zoodanige zwaarte zijn, dat zij de doodstraf geheel zouden rechtvaardigen;

dat er echter in de wijze waarop hij, door een opeenvolging van omstandigheden, geraakt in de voor hem inderdaad moeilijke situatie waarin hij, slechts negentien jaar oud, de feiten pleegde, hetgeen, zoal allermint een verontschuldiging, dan toch een verklaring vermag te geven voor de feiten waaraan requirant zich schuldig maakte, voor den Raad aanleiding bestaat hier niet de zwaarste straf op te leggen, doch met na te noemen straf te volstaan;

O. ambtshalve dat requirant, die nog minderjarig was toen hij in dienst trad en dienst deed bij de Landstorm Nederland, daardoor niet zijn Nederlandschap verloor, en der-

halve de bijkomende straf van ontzetting uit het actieve en passieve kiesrecht hem nog behoort te worden opgelegd;

Vernietigt de bestreden sententie, doch alleen voor wat betreft de daarbij aan requirant opgelegde straf;

Gezien de artt. 28 Sr. en 8 en 9 B.B.S.;

Rechtdoende krachtens art. 105 R.O.;

Veroordeelt requirant tot een gevangenisstraf voor den tijd van twintig jaren;

Ontzet hem van het recht van het kiezen en de verkiesbaarheid bij krachtens wettelijk voorschrift uitgeschreven verkiezingen voor het leven;

Verwerpt het beroep voor het overige.

No. 806.

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK AMSTERDAM, 17 Maart 1947.
(Mrs. Verdam, Tabingh Suermondt en de Flines).

De „Centrale” kan zich bij de vestiging van het hypotheekrecht niet beroepen op haar goede trouw.

De gevestigde hypotheek behoort derhalve te worden vernietigd. Verzoekster krijgt het perceel terug zonder betaling en vrij van hypotheek en heeft daarnaast geen vordering tot schadevergoeding op Mr. Joan Muller of de „Centrale”. Door het ongedaan maken van de koopovereenkomst heeft de koper (Spee) een vordering tot teruggave van den koopprijs tegen Muller, die hij het wegkamen van de opbrengst de leiding heeft gehad.

De Raad acht geen termen aanwezig om in de rechtsverhouding van de „Centrale” tot Spee wijziging te brengen.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100) artt. 23 en vlg. en 113c.)

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;

Gezien een authentiek afschrift van een akte van rechtsherstel, tevens proces-verbaal van zwaarigheden van 28 Augustus 1946, opgemaakt overeenkomstig de bepalingen van de artt. 113a, 113b en 113c van het Besluit E 100 betreffende het gebouw met erf aan de Ripperdastraat 13 te Haarlem door Marie Willem Treurniet, notaris te Haarlem, in tegenwoordigheid en ten verzoeken van:

1. Mr. J. A. P. C. ten Bokkel, handelende als lasthebber van de Haarlemsche Vrijmetselaarsstichting,

2. Mr. Dr. A. F. H. Schreurs, handelende als lasthebber van Franciscus Johannes Spee, wonend te Haarlem;

3. J. G. Veenebos, handelend als onzijdig persoon ter vertegenwoordiging van Mr. P. A. J. Jas wonend te 's-Gravenhage, handelend als beheerder over het vermogen van Mr. Joan Muller, tijdens de bezetting liquidateur van de voormelde „Haarlemsche Vrijmetselaarsstichting”;

4. Mr. S. van Oven, handelend als last-

hebber van de N. V. de „Centrale Arbeidersverzekerings- en Depositobank”, tijdens de bezetting geheeten „N. V. Centrale Arbeiderslevensverzekering Maatschappij”;

Gezien het overeenkomstig art. 113c E 100 opgemaakte voorstel (advies) van den Gedelegeerde van de Afdeling Onroerende Goederen van den Raad, gedateerd 2 September 1946;

Gezien het verzoekschrift van de Haarlemsche Vrijmetselaarsstichting, waarin zij den Raad verzoekt:

1. nietig te verklaren, althans te vernietigen het hypotheekrecht van de N. V. „De Centrale Arbeidersverzekering en Depositobank”, tijdens de bezetting geheeten N. V. Centrale Arbeiders Levensverzekering Mij. en den hypotheekbewaarder te Haarlem te bevelen door te halen de te zijnen kantore genomen hypothecaire inschrijving van 31 Juli 1942 in deel 1061, nummer 141;

2. Te bepalen, dat de hoofdsom van de vordering van de Naamlooze Vennootschap „De Centrale Arbeidersverzekering en Depositobank” op Franciscus Johannes Spee te Haarlem eerst opeischbaar zal worden na integrale voldoening van hetgeen de stichting „Haarlemsche Vrijmetselaarsstichting” uiteindelijk zal blijken te competereen hoofdelijk van Spee de Centrale en Mr. Jas qq., subsidiair van Spee en Mr. Jas hoofdelijk, subsidiair van Spee;

3. primair Mr. P. A. J. Jas te 's-Gravenhage als beheerder over Mr. Joan Muller te veroordeelen hoofdelijk met de Centrale en Spee, subsidiair alleen met Spee om te vergoeden aan de Haarlemsche Vrijmetselaarsstichting een bedrag gelijk aan de schade, gelijk deze uiteindelijk, mede in verband met de tusschen de Stichting en Spee gesloten arbitrage-overeenkomst, zal worden vastgesteld;

subsidiair Mr. Jas te veroordeelen om te vergoeden aan de Stichting en aan genoemden Spee de schade, welke zij uiteindelijk, mede in verband met de tusschen de Stichting en Spee gesloten arbitrage-overeenkomst zullen hebben geleden en zoo noodig aan de ingestelde arbitragecommissie op te dragen deze schade vast te stellen, alles met veroordeeling van Mr. Jas deze schade in te dienen bij de bevoegde instanties ter opname onder de oorlogsschaden, die Nederland op Duitschland uiteindelijk zal claimen;

met bepaling, dat voor zoover Spee vorderingen krijgt of heeft op genoemden Mr. Joan Muller, deze vorderingen allereerst zullen worden aangewend tot delging van de schuld van Spee aan de Stichting en aan deze Stichting gecedeerd zullen worden geacht te zijn;

4. Spee, de Centrale en Mr. Jas qq. hoofdelijk te willen veroordeelen in de kosten, waaronder begrepen f 124.04 als door de Stichting reeds voldaan, de kosten van arbitrage en de kosten en het honorarium van den gemachtigde;

Gezien het verzoekschrift van Mr. Dr. Schreurs voornoemd, waarin hij namens F. J. Spee den Raad verzoekt niet te wil-

len bepalen, dat de hoofdsom c.s. der geldleening van de hypotheekhoudster thans ineens opeischbaar zouden zijn;

Gezien het verzoekschrift van Mr. P. A. J. Jas voornoemd in zijn voormelde hoedanigheid, daartoe strekkende, dat de Raad: 1. iedere vordering op het vermogen van Mr. Muller terzake van de verbeurdverklaring en de koopovereenkomst van het onroerend goed zal afwijzen;

2. hem, in zijn gemelde hoedanigheid zal veroordeelen om de schade welke de Stichting te dezer zake uiteindelijk mocht hebben geleden in te dienen bij de bevoegde instanties ter opname onder de oorlogsschaden, welke Nederland van Duitschland zal eischen;

Gezien het verzoekschrift van de N. V. Centrale Arbeidersverzekering- en Deposito-bank te 's-Gravenhage, waarin zij zoekt, dat de Raad:

1. de bezwaren van de Centrale, opgenomen in het procesverbaal van zwarigheden gegrondd verklare en haar vroegere en daarin opgenomen eischen toewijze;

(De eischen van de Centrale, opgenomen in het procesverbaal van zwarigheden luiden:

primair: dat haar hypotheekrecht niet mag worden nietig verklaard, daar onder de bovenomschreven bijzondere omstandigheden behoort te worden aangenomen, dat zij het hypotheekrecht niet alleen onder bezwarenden titel — daarover kan geen meeningsverschil bestaan — doch ook te goeder trouw heeft verkregen.

subsidiar: dat indien haar hypotheekrecht op grond van art. 28 E 100 mocht worden nietig verklaard, daaraan de voorwaarde behoort te worden verbonden, dat de Stichting aan de Centrale vergoede het bedrag van zes duizend zevenhonderd vijf en zeventig gulden, waarmede de waarde van het perceel is gestegen doordat het door Spee met het van de Centrale ontvangen geld is hersteld, terwijl de vordering der Centrale op Spee met hetzelfde bedrag, dus met zes duizend zevenhonderd vijf en zeventig gulden wordt verminderd en de restantvordering der Centrale op Spee terstond opeischbaar wordt, voorts dat Mr. P. A. J. Jas qualitate qua zich behoort te verbinden om aan de Centrale te vergoeden de schade, die zij uiteindelijk mocht lijden doordat Spee de verminderde hoofdsom met renten en kosten van zijn schuld aan de Centrale niet of niet geheel zal voldoen).

2. de eischen van de Vrijmetselaarsstichting voorzoover voor het eerst nu aangevoerd, afwijze, althans ongegrond verklare;

3. de wederpartijen hoofdelijk veroordeele in de kosten;

Gezien de overige overgelegde stukken; Gehoord partijen ter zitting van den Raad van 20 Januari 1947;

O. dat bij voormelde akte van 28 Aug. 1946 het navolgende door de comparanten is vastgesteld en overeengekomen:

Voormelde Vrijmetselaarsstichting was eigenares van het logegebouw met erf aan

de Ripperdastraat 13 te Haarlem, kadastraal bekend als gemeente Haarlem Sectie B nummer 1812 groot drie aren en dertig centiaren, welk perceel bij haar in gebruik was als logegebouw en voor bewoning van een huisbewaarder, terwijl het perceel niet belast was met hypotheeken of beslagen;

Tijdens de bezetting is bedoeld perceel door genoemden Mr. Joan Muller als liquidateur van bedoelde stichting in het openbaar geveild ten overstaan van den notaris G. F. M. Roozen te Haarlem op 29 Januari 1942 en in die veiling aangekocht door den genoemden Franciscus Johannes Spee voor f 6225, terwijl de veilingssakte werd overgeschreven ten hypotheekkantore te Haarlem op 12 Maart 1942 in deel 1776 nummer 102.

De voormelde koopprijs van f 6225 werd betaald aan genoemden Mr. Joan Muller.

In een intusschen weer afgeloste leening werd bedoeld perceel op 31 Juli 1942 bij akte verleden voor den notaris G. F. M. Roozen te Haarlem belast met een thans nog daarop rustende hypotheecaire inschrijving tot meerdere zekerheid ener schuld, groot oorspronkelijk f 9000, pro resto f 8640, rentende 4% per jaar ten laste van genoemden Franciscus Johannes Spee en ten behoeve van de genoemde „N. V. Centrale Arbeiders Levensverzekering Maatschappij” thans genaamd „De Centrale Arbeidersverzekerings- en Deposito-bank”, ingeschreven ten hypotheekkantore te Haarlem op 31 Juli 1942 in deel 1061 nummer 141, welke hypotheecaire schuld en inschrijving thans nog bestaan. De comparanten, ieder voor zooveel het hem of haar aangaat, verklaren het navolgende:

De genoemde Franciscus Johannes Spee en de genoemde Haarlemsche Vrijmetselaarsstichting zijn overeengekomen nietig te verklaren althans te vernietigen de koopovereenkomst van voormeld vast goed, zooals is ontstaan door voorschreven veiling, benevens de eigendomsovergang van bedoeld vast goed, zijnde het logegebouw met erf aan de Ripperdastraat 13 te Haarlem, kadastraal bekend als gemeente Haarlem Sectie B nummer 1812 groot drie aren dertig centiaren, zoodat bedoeld onroerend goed thans weer eigendom is van genoemde Haarlemsche Vrijmetselaarsstichting en door overschrijving van een afschrift of uittreksel dezer akte op het kadaster weder ten name van gemelde Haarlemsche Vrijmetselaarsstichting zal en kan worden gesteld, terwijl verder de genoemde Haarlemsche Vrijmetselaarsstichting en Franciscus Johannes Spee overeen zijn gekomen om geschillen, welke zij over en weer naast de regeling om het hiervoor omschrevene nog meenen te hebben naar aanleiding van en in verband met het rechtsherstel met voorbijgaan van elke andere instantie te doen beslechten door de heeren Mr. J. Deenik, advocaat, wonende te Haarlem, N. J. Hoeflake, notaris, wonende te Aerdenhout en Ingenieur R. G. Veenenbos, wonende te Haarlem, als arbiters, die recht zullen spreken als goede mannen naar billijkheid in hoogste ressort.

Het verzoek om arbitrage zal op straffe van verval van recht terzake van zulke geschillen door de partijen of de meest gereede partij binnen een maand na het passeeren van deze akte moeten worden aangevraagd bij voornoemde arbiters te Haarlem, Parklaan 14a.

Arbiters zullen bij de uitspraak bepalen, wie der partijen de kosten der arbitrage zal betalen, hetzij geheel, hetzij gedeeltelijk. Arbiters regelen de proces-orde. Voor zooveel partij Spee door voorschreven regeling een vordering verkrijgt op gemelde Haarlemsche Vrijmetselaarsstichting, wordt deze vordering bij deze overgedragen aan gezegde naamlooze vennootschap De Centrale Arbeidersverzekerings- en Depositobank, zulks tot meerdere zekerheid voor gemelde hypothecaire schuldvordering.

O. dat de eerste zwaarigheid betreft de hypotheek, waarvan de Vrijmetselaarsstichting de vernietiging vordert;

O. dat de hypotheek is gevestigd tot zekerheid van een vordering, die de Centrale op Spee heeft; dat de Centrale te dier zake geen vordering heeft op de Vrijmetselaarsstichting; dat deze stichting zooveel mogelijk in haar rechten hersteld moet worden en derhalve het hypotheekrecht niet op het perceel gevestigd behoort te blijven, indien er geen omstandigheden zijn, die ertoe nopen dat recht te handhaven; dat de Centrale als zoodanige omstandigheid aanvoert haar goede trouw; dat de Centrale zich daarop echter niet beroepen kan, omdat de Raad beslissend acht de wetenschap van dengene, die ten behoeve van de Centrale het recht verkreeg; dat daaromtrent vaststaat, dat deze persoon (van der Does) bij het vestigen van de hypotheek op de hoogte was van het feit, dat het perceel aan de Vrijmetselaarsstichting had toebehoord en van de wijze waarop het in het bezit van Spee was gekomen;

O. dat de Centrale zich ter ondersteuning van haar standpunt er niet op beroepen kan, dat van der Does haar opgedrongen was en haar niet rechtsgeldig vertegenwoordigde, omdat dit tengevolge zou hebben dat de Centrale geen hypotheekrecht verkregen zou hebben;

O. dat de gevestigde hypotheek derhalve behoort te worden vernietigd;

O. dat de geschillen, die de Vrijmetselaarsstichting en Spee nog te dezer zake met elkaar hebben ingeolge den inhoud der akte van 26 Augustus 1946 door arbiters zullen moeten worden beslist;

O. dat de Raad geen termen aanwezig acht om aan de Vrijmetselaarsstichting voor hare eventuele vordering op Spee eenige preferentie toe te kennen boven de andere schuldeischers van Spee;

O. dat de Vrijmetselaarsstichting terzake van den verkoop van het perceel aan Spee geen vordering tot schadevergoeding op Mr. Joan Muller voornoemd heeft, nu zij het perceel zonder betaling en vrij van hypotheek terugontvangt;

dat schade door Spee aan het perceel door verbouwing veroorzaakt niet be-

schouwd kan worden als te zijn een gevolg van den verkoop van het perceel aan Spee; dat deze schade evenmin beschouwd kan worden als gevolg van de creditverleening door de Centrale aan Spee; dat de Raad in ieder geval geen termen vindt om aan de Vrijmetselaarsstichting te dezer zake een vordering op Mr. Muller en op de Centrale te geven;

O. dat Spee wenscht erkend te worden als schuldeischer van Mr. Joan Muller voornoemd voor het door hem aan Mr. Muller betaalde bedrag van f 6616.70 terzake van den koop van het perceel;

O. daaromtrent, dat deze koop door teruggave van het perceel aan de Stichting ongedaan is gemaakt;

dat derhalve datgene wat voor het perceel betaald is teruggegeven behoort te worden door dengene die het bedrag ontvangen heeft of dengene aan wien het ten goede is gekomen;

dat aan den Raad niet bekend is aan wien het ten goede is gekomen; dat als vaststaande moet worden genomen dat dit niet de Stichting is;

dat Mr. Muller mitsdien voor de teruggave verantwoordelijk moet worden gesteld en wel in privé, daar hij als liquidateur van de Stichting geacht moet worden bij den verkoop van het perceel en de wegmaking van de opbrengst de leiding te hebben gehad;

O. dat Mr. Jas wel aanvoert dat Spee met de herkomst van het perceel bekend was, doch dat dit niet ter zake dienende is, daar zoodanige bekendheid bij Mr. Muller eveneens bestond en de Raad zijn verplichting niet grondt op een onrechtmatige daad van Muller tegenover Spee, doch op het ongedaan maken van een koopovereenkomst medebrennende de teruggave van den koopprijs;

O. dat de Raad echter geen termen aanwezig acht tot toekening van rente over het verschuldigde bedrag;

O. dat Spee zijn vordering op Muller ingeolge het bepaalde bij art. 25 E 133 zal moeten indienen bij het Nederlandsche Beheersinstituut, zoodat de Raad thans slechts deze vordering kan vaststellen zonder een veroordeeling tot betaling tegen Muller te kunnen uitspreken;

O. dat de Centrale tegenover de Stichting aanspraak maakt op de waardevermeerdering, die het perceel heeft ondergaan als gevolg van de daaraan door Spee met van de Centrale geleend geld aangebrachte verbeteringen;

O. dat de vraag of het perceel voor de Stichting in waarde is gestegen en of de Stichting uit dien hoofde aan Spee iets zal hebben te vergoeden ingeolge de in de akte van 28 Augustus 1946 neergelegde overeenkomst door arbiters moet worden uitgemaakt;

dat ingeolge diezelfde overeenkomst de vordering, die Spee zal verkrijgen op de Stichting reeds aan de Centrale is overgedragen; dat de Centrale haar aanspraken ontleent aan wat Spee aan het huis ver-

richt heeft en dus nooit een grootere vordering op de Stichting zal kunnen verkrijgen dan Spee;

dat er daarom geen termen zijn om aan de Centrale naast gemelde cessie een zelfstandig vorderingsrecht op de Stichting toe te kennen;

O. dat de Raad voorts geen termen vindt eenige verandering te brengen in de rechtsverhouding tusschen de Centrale en Spee en te verklaren, dat de restantvordering terstond opeischbaar zal worden en wel op grond van de wetenschap van van der Does bij het verstrekken van de geldleening, gelijk hierboven reeds overwogen;

O. dat op denzelfden grond aan de Centrale geen vordering behoort te worden toegedend op Mr. Jas qq.;

Rechtdoende:

Verklaart nietig het recht van hypotheek verleend door F. J. Spee aan de N. V. de Centrale Arbeiders Levensverzekering-Maatschappij op perceel Ripperdastraat 13 te Haarlem, ingeschreven ten hypotheek-kantore te Haarlem op 31 Juli 1942 in deel 1061, no. 141;

Beveelt de doorhaling van die inschrijving;

Stelt vast, dat F. J. Spee te vorderen heeft van Mr. Joan Muller in privé een bedrag van f 6616.70 terzake van het ongedaan maken van de overeenkomst van koop en verkoop van 29 Januari 1942, waarbij perceel Ripperdastraat 13 te Haarlem door Spee werd gekocht;

Wijst af het meer gevorderde;

Veroordeelt de partijen Spee, Mr. Jas qq. en de Centrale Arbeiders Verzekering- en Depositobank in de kosten van het geding, aan de zijde van de Vrijmetselaarsstichting begroot op f 300, daaronder begrepen de door haar betaalde kosten aan de Afdeling Onroerende Goederen ad f 124.04.

No. 807.

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK 'S-GRAVENHAGE, 27 Maart 1947. (Mrs. Prof. Kolléwijn, Prof. Duyfjes en Vrijberghe de Coningh).

Beroep op art. 33 E 100 moet falen, nu gerequesteerde een betaling deed, waartoe hij, afgezien van bezettingsrecht niet gehouden was en welker gehoudenheid door het bezettingsrecht is geëreërd.

Gerequesteerde blijft op grond van art. 33 E 100 bevrijd ten aanzien van de rentetermijnen, vervallen van 1 Juni 1942 tot 30 Juni 1943, welke aan Lippmann zijn betaald.

Dat de Deutsche roover aan gerequesteerde toestond, op grond van de betaling aan Lippmann, zleh tegenover requestrant gekweten te beschouwen, is geen reden om deze schade op requestrant over te brengen.

Het ligt niet op de weg van den Nederlandschen rechter om aan de onrechtmatige bedoeling van de Deutsche bezetter alsnog gevolg te geven.

Vordering tot herleving der polis toegevozen tot betaling van de rentetermijnen vervallen vóór 30 Juni 1943 ontzegd.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100) artt. 23 e. v. 33.)

Mr. J. H. Andries, requestrant, gem. Notaris Mr. B. Grootenboer,

tegen:

N.V. Levensverzekering Maatschappij van „De Nederlanden” van 1845, gem. Mr. R. V. Bakker, N.V. Nationale Levensverzekeringbank, gem. Mr. G. J. Lycklama à Nijeholt, gerequesteerden.

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;

O. dat requestrant in zijn verzoekschrift, amptiatie en bijvoeging in hoofdzaak heeft gesteld:

I. dat hij bij Polis No. 135694 met de N.V. Levensverzekering Maatschappij van „De Nederlanden” van 1845 heeft afgesloten een lijfrente ten behoeve van hemzelf en van zijne Echtgenoot, Mevr. Antoinette Kretia Elisabeth Pieron, en van de langstlevende alleen bij opvolging, groot f 1600 in het jaar, kwartaalsgewijs betaalbaar;

dat hij de verschuldigde lijfrentetermijnen heeft ontvangen tot 30 Juni 1943, en daarna niet meer;

dat de niet verdere betaling — zooals hij van „De Nederlanden” van 1845 vernam — gevolg was van de omstandigheid, dat krachtens Deutsche voorschriften, welke rechtsgeldigheid hij niet kan erkennen de afkoopwaarde dezer lijfrente per 24 Mei 1944 door „de Nederlanden” is gestort op de rekening van hem, verzoeker, bij de firma Lippmann Rosenthal & Co te Amsterdam, van welke storting hij evenwel nimmer een bewijs van ontvangst heeft ontvangen;

weshalve hij den Raad verzoekt:

a. de rechtsbetrekking tusschen hem en „de Nederlanden” van 1845 te doen herleven of opnieuw vast te stellen, hetzij hem een naar billijkheid te bepalen schadevergoeding toe te wijzen, en daarbij

b. te bepalen, dat de per 1 Juni 1942 tot 30 Juni (of Augustus) 1943 bij Lippmann, Rosenthal & Co. gestorte driemaandelijksche termijnen van f 400 alsnog aan hem zullen worden uitbetaald;

II. dat hij ook eene lijfrente verzekering had loopen bij de „Nationale Levensverzekering Maatschappij” te Rotterdam ten bedrage van maandelijks f 525.45 en een tweede Verzekering ten bedrage van driemaandelijks f 28.33;

dat de Nationale Levensverzekering Bank vanaf 1 Juli 1942 tot Juli 1943 de maandelijksche termijnen niet heeft uitbetaald aan ondergeteekende, doch gestort heeft bij Lippmann Rosenthal & Co., dat zij drie driemaandelijksche termijnen van f 28.33 heeft gestort bij Lippmann, Rosenthal & Co., in plaats van aan ondergeteekende;

weshalve hij den Raad verzoekt de Nationale Levensverzekering Bank te veroordeelen de vanaf 1 Juli 1942 tot 1 Juli 1943 aan hem verschuldigde termijnen van beide

lijfrente-overeenkomsten alsnog aan hem uit te betalen;

O. ten aanzien van het gevorderde zooals dit hierboven sub a is omschreven, dat de ten requeste gestelde overeenkomst zooals tusschen partijen in confesso is en tevens vaststaat, dat bij verordening 54/1943 is bepaald, dat deze verzekeringsovereenkomst op 30 Juni 1943 zou eindigen en daarop door „De Nederlanden” van 1845 als „afkoopwaarde” van deze lijfrente drie vierdedeelen van de per 30 Juni 1943 vastgestelde premiereserve voor deze overeenkomst op 22 Mei 1944 bij Lippmann, Rosenthal & Co. is gestort;

O. dat waar dus vaststaat, dat meergenoemde overeenkomst en de daaruit tusschen partijen voortgesproten rechtsbetrekkingen naar bezettings „recht” zijn tenietgegaan ingevolge art. 1 der Verordening 54/1943, die volgens het Besluit Bezettingsmaatregelen (E 93) geacht wordt nimmer van kracht te zijn geweest, en ingevolge de krachtens art. 2 dier Verordening aan Lippmann gedane betaling van de z.g. „afkoopwaarde” behoudens blijk van het tegendeel, op grond van art. 23 j°. 25 van het Besluit Herstel Rechtsverkeer, door den Raad moet worden aangenomen, dat het achterwege laten van zijn ingrijpen onredelijk zou zijn;

O. dat namens de Nederlanden tegen een volledig herleven der overeenkomst en van de voor haar daaraan verbonden verplichtingen nu wel een beroep is gedaan op art. 33, lid 1 van E 100, doch dit verweer, waar door den schuldenaar een beroep wordt gedaan op een betaling (t.w. van de „afkopsom”) waartoe hij, afgezien van het bezettingsrecht werd gecreëerd moet falen;

O. dat, waar het de Nederlanden is geweest, die, toen zij door de Duitse maatregelen zich genoopt voelde de afkopsom bij Lippmann te storten, door de Duitschers werd beroofd, daar het uit haar vermogen was, dat onverschuldigd aan de Duitse handlanger werd betaald, het ook niet redelijk of billijk zou zijn om deze oorlogschade geheel of gedeeltelijk van gerequesteerde op requestrant over te brengen;

dat hieraan niet afdoet, dat de Duitse roover aan de Nederlanden toestond om op grond hiervan zich tegenover requestrant als gekwetten te beschouwen, hetgeen, naar de Nederlanden zelf toentertijd ook wist, onrecht was;

O. dat het hierbij ook van geen belang is, dat de Duitschers met de Verordening 54/1943 hebben bedoeld de Joodsche verzekeren te treffen, daar het niet op den weg van den Nederlandschen rechter ligt, en ook niet billijk zou zijn, om aan deze Duitse bedoeling alsnog gevolg te geven door het nadeel, dat de verzekeringsmaatschappijen getroffen heeft, naar de Joodsche verzekeren over te hevelen;

O. dat op grond van het bovenstaande dit deel van zijn vordering aan requestrant kan worden toegewezen;

O. ten aanzien van het boven sub I b omschreven doel van de vordering van re-

questrant tegen „De Nederlanden” dat hier eveneens door de laatste een beroep op genoemd art. 33 wordt gedaan, en, naar den Raad voorkomt, terecht;

dat „de Nederlanden” krachtens Nederlandsch recht immers gehouden was de lijfrentetermijnen aan requestrant te voldoen, gelijk zij deze tot 1 Juni 1942 ook aan requestrant heeft voldaan, doch door Verordening 58/1942, in werking getreden 23 Mei 1942, aan haar werd voorgeschreven deze termijnen aan Lippmann te betalen;

dat deze verordening op grond van strijd met het Volkenrecht, en speciaal met het landoorlogreglement, weliswaar nietig was, en ook door den wetgever in besluit E 93 is geplaatst op de lijst der verordeningen, die geacht worden nimmer van kracht te zijn geweest, weshalve zou kunnen worden betoogd, dat ook door haar omschreven verplichtingen in den bezettingstijd geen bestaan hebben gehad, doch uit art. 33 de bedoeling van den Nederlandschen wetgever spreekt, om, klaarblijkelijk ter wille van de rechtszekerheid, een uit deze nietige verordening voortgesproten „verplichting” tot betaling aan een ander dan den werkelijken schuldeischer, met terugwerkende kracht als een tijdens de bezetting bestaan hebbende wezenlijke verplichting te beschouwen, indien daaraan tijdens de bezetting werd voldaan;

dat mitsdien „De Nederlanden” door op grond van de bezettingsverordening 58/1942 aan Lippmann de aan requestrant verschuldigde rentetermijnen te betalen, bevrijd blijft, ofschoon de rechtsbetrekking tusschen requestrant en „De Nederlanden” wordt hersteld;

dat namens requestrant nog wel is opgeworpen dat de lijfrenteovereenkomst mede ten behoeve van diens echtgenoot was afgesloten en dat deze geen „jodin” was in den zin van de Duitse verordeningen, zoodat op haar de meergenoemde verordening 58/1942 niet toepasselijk zou zijn geweest, doch deze redeneering grondslag mist, daar „De Nederlanden” zich blijkens de desbetreffende polis verbond om de rentetermijnen aan den requestrant uit te betalen, indien deze op de rentevervaldagen in leven was;

O. dat namens requestrant geen bijzondere redenen in den zin van het laatste lid van art. 33 E 100 zijn aangevoerd, waarom „De Nederlanden” de betaling had moeten weigeren en ook de Raad in de hem door partijen voorgestelde feiten deze bijzondere redenen niet heeft kunnen putten;

O. dat mitsdien dit deel van zijn vordering tegen „De Nederlanden” aan requestrant behoort te worden ontzegd;

O. wat betreft de boven sub II omschreven door requestrant tegen de Nationale Levensverzekering Bank ingestelde vordering, dat deze op dezelfde gronden als in de voorafgaande overwegingen ten aanzien van de sub I b ingestelde vordering uiteenzet, behoort te worden ontzegd;

Rechtdoende:

Wijst de vordering tegen de N.V. Levens-

verzekering Maatschappij „De Nederlanden” van 1845 gedeeltelijk toe;

Doet herleven de bij Polis no. 135694 geconstateerde verzekeringsovereenkomst met dien verstande dat „De Nederlanden” vanaf 1 Juli 1943 de daarbij verzekerde rentetermijnen verschuldigd zal zijn;

Verstaat, dat „De Nederlanden” recht heeft op de door haar ter zake van deze overeenkomst op 24 Mei 1944 aan de firma Lippmann Rosenthal & Co. uitbetaalde premiereserve;

Ontzegt den eisch tegen „De Nederlanden” voor het overige;

Veroordeelt „De Nederlanden” in de kosten van het geding tot op heden aan de zijde van requestrant gevallen, met aftrek van de onnoodig door hem gemaakte kosten, begroot op f 50;

Ontzegt aan requestrant den door hem tegen de Nationale Levensverzekering Bank ingestelden eisch;

Veroordeelt requestrant in de kosten van het geding tot op heden aan de zijde van de Nationale gevallen, begroot op f 50.

No. 808.

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK 'S-GRAVENHAGE, 27 Maart 1947. (Prof. Mr. Kollewijn).

Gerequesteerde betalende de zgn. „afkoopwaarde” voldeed daarmede niet een naar Nederlandsch recht, bestaande schuld, zoodat een beroep op art. 33 E 100 faalt.

Gerequesteerde, aan Lippmann betalende betaalde niet een schuld van haar aan requestrant, doch een door het bezettingsrecht opnieuw geëerde schuld.

Niet requestrant doch gerequesteerde is de door de Duitschers beroofde en het zoude niet redelijk of billijk zijn deze oorlogschade op requestrant over te brengen.

Vordering tot herleving van de polis toegevoegd.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100) artt. 23, 33) .

J. Sanders, requestrant, gem. Mr. H. Sanders,

tegen:

Eerste Nederlandsche Verzekeringmaatschappij op het Leven en tegen Invaliditeit N.V., gerequesteerde, gem. Mr. L. Salomonson.

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;

O. dat requestrant in zijn verzoekschrift heeft gesteld, dat hij met de Eerste Nederlandsche twee overeenkomsten van levensverzekering heeft aangegaan en wel:

1e. op 2 Augustus 1934 een overeenkomst, waarbij tegen betaling van een premie ineens groot f 19,275 gerequesteerde zich verbond tot betaling van f 25,000 na het overlijden van requestrant aan diens echtgenoot, of indien deze overleden zou zijn, aan zijne erfgenamen, of zoo hij op 1

Augustus 1944 nog in leven zoude zijn, aan hem zelf, zulks bij polis nummer 541629;

dat op 31 Maart 1942 tusschen partijen nader is overeengekomen dat indien het verzekerde kapitaal zou zijn verschuldigd geworden, de uitbetaling daarvan niet zoude plaats vinden, doch zoude worden vervangen door een lijfrente op het leven van den begunstigde en/of op het leven van één of meerdere door den begunstigde aan te wijzen derden, het bedrag van welke lijfrente zou worden berekend volgens het dan bij gerequesteerde voor lijfrente geldende tarief;

2e. op 7 Maart 1912 een overeenkomst, waarbij gerequesteerde zich verbond na den dood van requestrant aan diens echtgenoot Mevrouw Esthella Sanders geboren van der Wijk te betalen een som van f 1200, tegen betaling van eene jaarpremie van f 59,16, welke premie-betaling zoude eindigen met den dood van requestrant, of met de laatste betaling op 15 Maart 1921; een en ander volgens polis nummer 73619;

dat bij Verordening Nummer 54/1943 van den toenmaligen Rijkscommissaris voor het bezette Nederlandsch gebied is bepaald, dat levensverzekeringsovereenkomsten van Joden (waaronder requestrant) zouden eindigen per 30 Juni 1943;

dat deze verordening krachtens het Koninklijk Besluit E 93 wordt geacht nimmer van kracht te zijn geweest;

Redenen waarom requestrant zich wendt, tot den Raad met het eerbiedig verzoek te doen herleven de beide bovenomschreven overeenkomsten en uit krachten van eerstgenoemde overeenkomst gerequesteerde te veroordeelen tot betaling aan requestrant, geboren 21 Augustus 1873, en na zijn overlijden aan zijne echtgenoot Mevrouw Esthella Sanders-van der Wijk, geboren 6 Maart 1880, van een lijfrente, welke wordt geacht te zijn ingegaan op 1 Augustus 1944 en waarvan het bedrag is berekend naar de tarieven welke bij gerequesteerde golden op dezen datum, met veroordeeling van gerequesteerde in de kosten.

O. dat gerequesteerde bij haar antwoord onder meer heeft medegedeeld, dat zij in de laatste dagen in Maart 1944 de afkoopwaarde der beide polissen aan Lippmann, Rosenthal & Co heeft overgemaakt tegen afgifte van deze polissen, weshalve zij meent, volgens art. 2 lid 4 der Verordening 64/1943 ook tegenover den verzekerde bevrijd te zijn;

O. dat waar dus vaststaat, dat meergenoemde overeenkomsten en de daaruit tusschen partijen voortgesproten rechtsbetrekkingen naar bezettings„recht” zijn tenietgegaan ingevolge art. 1 der Verordening 54/1943, die volgens het Besluit Bezettingsmaatregelen (E93) geacht wordt nimmer van kracht te zijn geweest, en de ingevolge art. 2 dier verordening aan Lippmann gedane betaling van de zoogenaamde afkoopwaarde, op grond van art. 23 j°. 25 van het Besluit Herstel Rechtsverkeer, behoudens blijk van het tegendeel, door den Raad moet worden aangenomen, dat het

achterwege laten van zijn ingrijpen onredelijk zou zijn;

O. dat namens de Eerste Nederlandsche tegen een volledig herleven der overeenkomst en van de voor haar daaraan verbonden verplichtingen in de eerste plaats een beroep is gedaan op art. 33, lid 1 van E 100, waarbij ook de gerequesteerde ervan uitgaat, dat, zal een beroep op deze bepaling kunnen slagen, er een schuldenaar moet zijn geweest, die volgens de voorschriften van het hier te lande geldende recht, afgezien van onrechtmatige bezettingsmaatregelen, tot betaling jegens een schuldeischer gehouden was;

dat gerequesteerde nu echter ten onrechte meent, dat zij de zoogenaamde „afkoopwaarde” aan Lippmann betalende, een naar Nederlandsch recht bestaande schuld voldeed, aangezien de Eerste Nederlandsche naar dat recht en krachtens de gesloten overeenkomst niet tot betaling der afkoopwaarde, doch tot betaling van de verzekerde lijfrente of van het verzekerd kapitaal, gehouden was;

dat naar dit Nederlandsche recht, de Eerste Nederlandsche aan requestrant de afkopsom betalende, zonder dat de laatste gebruik had gemaakt van zijn uit deze overeenkomst voortvloeiende bevoegdheid om voor de verplichting van de Eerste Nederlandsche tot betaling der verzekerde bedragen, die tot betaling van de afkopsom in de plaats te stellen, dan ook niet zou zijn bevrijd, daar zij iets, dat niet verschuldigd was, zou hebben betaald;

dat gerequesteerde nu wel betoogt, dat de bevoegdheid om deze „conversie ten aanzien van den inhoud” te bewerkstelligen, door Duitsch bezettingsrecht aan Lippmann zou zijn verleend, dan wel door dit bezettingsrecht zou zijn tot stand gebracht, doch hieruit dan ook wel ten duidelijkste volgt, dat, zonder dit bezettingsrecht, krachtens Nederlandsch recht, een gehoudenheid van de Eerste Nederlandsche tot betaling van de afkopsom niet bestond, zoodat art. 33, lid 1 E 100 dat voor de bevrijding van den schuldenaar een betaling eischt, ingevolge een gehoudenheid, die zonder het bezettingsrecht aanwezig was, en niet de substitutie van deze gehoudenheid door een van anderen inhoud dekt, hier toepassing mist;

O. dat de raadsman van gerequesteerde vervolgens een beroep heeft gedaan op het tweede lid van art. 33 E 100, door te betoogen, dat krachtens Verordening 58/1942 de Eerste Nederlandsche „het recht op de prestatie, dat contractueel toekwam aan de Verzekeringnemer” heeft afgegeven aan Lippmann, die vervolgens van het aan haar overgegangene recht op „afkoop” zou hebben gebruik gemaakt;

O. dat het den Raad echter niet duidelijk is, hoe het „recht op afkoop” kon worden geconstrueerd als een recht, tot afgifte waarvan de gerequesteerde jegens requestrant gehouden zou zijn geweest, hetgeen door het tweede lid van art. 33, wil een beroep op dit artikel slagen, toch wordt ge-

eischt, zoodat de Raad ook dit verweer terecht moet stellen;

O. dat gerequesteerde dan stelt, dat zij naar gemeen Nederlandsch recht zou zijn bevrijd, daarbij een beroep doende op art. 1422 B. W. en betoogende, dat de Eerste Nederlandsche te goeder trouw immers oprecht meenende, dat Lippmann volgens het in bezettingstijd geldende recht haar crediteur was, aan dezen Duitschen handlanger zou hebben betaald;

O. dat deze weer echter reeds hierom niet opgaat, omdat zoodals boven overwogen, gerequesteerde aan Lippmann betalende, niet een schuld van haar aan requestrant betaalde, doch een door het bezettingsrecht nieuw gecreëerde schuld;

O. dat dan ook ten onrechte door gerequesteerde de voorstelling wordt gewekt, alsof de betaling der afkopsommen ter schade van requestrant zou zijn geschied, aangezien het de Eerste Nederlandsche is geweest, die, toen zij door de Deutsche maatregelen zich genoopt voelde, de afkopsommen bij Lippmann te storten, door de Duitschers is beroofd, daar het uit hun vermogen was, dat onverschuldigd aan dezen Duitschen trawant werd betaald;

O. dat het naar het oordeel van den Raad ook niet redelijk of billijk zou zijn om deze oorlogsschade, die gerequesteerde getroffen heeft, geheel of gedeeltelijk op requestrant over te brengen, waarin het feit, dat, trouwens vóór de publicatie van V. 54/1943 één polis door requestrant zelf onder den druk der omstandigheden bij Lippmann werd ingeleverd en de andere, naar de Raad aanneemt, tegen requestrant's wil uit diens safe bij de Amsterdamsche Bank door Deutsche autoriteiten werd geroofd, evenmin verandering vermag te brengen als de hoogte van het percentage van de verzekerde som dat bij Lippmann als „afkopsom” werd gestort;

O. dat waar gerequesteerde de afkopsom onverschuldigd bij Lippmann heeft gestort, de Raad uitdrukkelijk wil vaststellen, dat zij op terugvordering van deze gelden recht heeft, doch zich van verdere beslissingen hieromtrent meent te moeten onthouden;

Rechtdoende:

Wijst de vordering toe;

Verklaart nietig de in Maart 1944 plaats gehad hebbende afkoop van bovengenoemde overeenkomsten;

Verstaat dat gerequesteerde recht heeft op terugvordering van de terzake van dezen afkopsom onverschuldigd aan Lippmann Rosenthal & Co. betaalde bedragen;

Doet herleven de bovenomschreven bij polissen Nos. 541629 en 73610 geconstateerde overeenkomsten van levensverzekering;

Veroordeelt gerequesteerde om uit kracht van eerstgenoemde overeenkomst aan requestrant, en na zijn overlijden aan zijn echtgenoot Mevrouw Esthella Sanders-van der Wijk te betalen een lijfrente, welke wordt geacht te zijn ingegaan op 1 Augustus 1944 en waarvan het bedrag is

berekend naar de tarieven welke bij gerequesteerde golden op dezen datum;

Veroordeelt gerequesteerde in de kosten van het geding tot op heden aan de zijde van requestrant gevallen, begroot op f 100.

No. 809.

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK 'S-GRAVENHAGE, 19 Febr. 1947. (Mr. van Vrijberghe de Coningh).

Volgens de verzekeringsovereenkomst zou het verzekerde kapitaal op 1 April 1944 moeten worden uitbetaald.

De bank heeft op 6 Juni 1944 aan Lippmann Rosenthal en Co betaald, hetgeen zij aan verzoeker verschuldigd was.

In casu gaat het beroep op art. 33 van het K. B. E 100 op, daar de Bank na 1 April 1944 was een schuldenaar jegens verzoeker tot betaling gehouden.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100) artt. 23, 33.)

Rudolf Leon Catz te 's-Gravenhage, requestrant,

tegen:

Nationale Levensverzekeringbank N. V. te Rotterdam, gerequesteerde.

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;

O. dat verzoeker — hierna aan te duiden als Catz — stellende, in het kort samengevat, dat hij bij de gerequesteerde, hierna aan te duiden als de Bank, op 23 April 1923 heeft gesloten een levensverzekering op polis no. 245715, volgens welke hem op 1 April 1944 zou worden uitbetaald een bedrag van f 5000;

dat hij geregeld de premie heeft voldaan met uitzondering van de laatste van 1 April 1943;

dat hem na de bevrijding in Mei 1945 door de Bank is medegedeeld, dat de firma Lippmann, Rosenthal & Co. de polis had afgekocht, kennelijk op grond der Verordening 54/1943, heeft gevorderd de verklaring van den Raad, dat voormelde afkoop is nietig en dat de Bank alsnog gehouden is hare verplichtingen uit voormelde polis tegenover eischer na te komen onder bereidverklaring van de zijde van den eischer tot betaling, onderscheidenlijk verrekening van de op 1 April 1943 verschenen premie;

O. dat de Bank bij haar anti-dotaal request de gestelde overeenkomst van levensverzekering heeft erkend — onder toevoeging, door eischer op zijn beurt als juist erkend, dat de premie bedroeg f 179.50 per jaar en ook overigens de stellingen van den eischer niet weersprekende, zich tegen toewijzing der ingestelde vordering heeft verzet op de gronden vervat in haar bij het anti-dotaal request gevoegde bijlage en bij pleidooi nader toegelicht, met conclusie tot afwijzing van het verzoek, voorzoverre

strekken tot veroordeeling van haar — de Bank — tot betaling van een bedrag boven de som van f 389.85 zijnde dit de som waarmede de aan den eischer toekomende f 5000 overtreft het aan de firma Lippmann, Rosenthal & Co. betaalde bedrag van f 4610.15, immers de afkoopwaarde ad f 5000 verminderd met de achterstallige premie en daarop verschuldigde rente, in totaal f 181.85, alles met veroordeeling van den eischer in de kosten;

O. dat de eischer ter zitting heeft erkend hetgeen de Bank heeft gesteld met betrekking tot het bedrag der niet-betaalde premie met de daarop verschuldigde rente, alsmede ten aanzien van de aan de firma Lippmann, Rosenthal & Co. betaalde afkoopsom van f 4610.15 voorts aanvulling heeft verzocht van zijn oorspronkelijken eisch te weten met de veroordeeling van de Bank in de kosten en overigens heeft volhard bij zijn vordering;

O. dat op hetgeen partijen nog verder hebben betoogd hierna, voor zooveel noodig, zal worden teruggekomen;

O. dat blijkens het vorenstaande ten aanzien van de feiten tusschen partijen geen geschil bestaat en mitsdien uitsluitend valt te berechten en te beslissen op de vraag, of eischers vordering al dan niet voor toewijzing vatbaar is;

O. te dier zake, dat blijkens de vaststaande feiten ten deze is voldaan aan de in art. 23 Besluit Herstel Rechtsverkeer gestelde eischen;

O. dat naar den inhoud der polis het verzekerde bedrag ad f 5000 bij een normaal verloop der feiten aan den eischer had moeten worden uitbetaald op 1 April 1944 en bedoeld bedrag door de Bank naar haar door den eischer onweersproken stellingen aan de firma Lippmann, Rosenthal & Co. is uitbetaald per 6 Juni 1944 na aftrek van f 181.85 voor achterstallige premie met rente;

O. dat eischers verzekering van rechtswege is vervallen — gelijk tusschen partijen in confesso is — per 30 Juni 1940 ingevolge de Verordening 54/1943, welke Verordening ingevolge Besluit Bezettingsmaatregelen E 93 geacht moet worden nimmer van kracht te zijn geweest;

O. dat mitsdien ten deze sprake is van een tijdens de bezetting van het Rijk in Europa teniet gegane rechtsbetrekking tengevolge van een handeling tijdens diezelfde bezetting in vijandelijk gebied verricht onder onbehoorlijken invloed van den vijand, althans zonder geoorloofde oorzaak of op grond van den maatregel van den bezetter, waarvan is bepaald, dat deze geacht wordt nimmer van kracht te zijn geweest (art. 23 en 25 Besluit Herstel Rechtsverkeer);

O. dat derhalve naar de bepalingen van art. 25 Besluit Herstel Rechtsverkeer aangenomen moet worden — behoudens blijk van het tegendeel — hoedanig blijk hier niet is aanwezig — dat het ingrijpen, bedoeld in art. 23, in verband met de bijzondere omstandigheden, onredelijk ware;

O. dat mitsdien de ingestelde vordering voor toewijzing vatbaar is, voorzoooverre strekkende tot herstel van de te niet gegane rechtsbetrekking;

O. dat daaruit evenwel niet volgt, dat mede de tegen de Bank gevorderde veroordeeling tot betaling den eischer volgen kan;

O. dat immers vanwege de Bank een beroep is gedaan op het bepaalde in art. 33 Besluit Herstel Rechtsverkeer, ingevolge welk voorschrift een schuldenaar, die jegens den schuldeischer al of niet onder voorwaarde tot betaling gehouden was en tijdens de vijandelijke bezetting van het Rijk in Europa ingevolge een toen bestaande verplichting aan een ander dan dien schuldeischer heeft betaald, bevrijd blijft, ook indien de rechtshandeling door of tengevolge waarvan het bezit der inschuld voor den schuldeischer verloren ging, door den Raad wordt nietig verklaard, tenzij er bijzondere redenen zijn op grond waarvan de schuldenaar betaling had moeten weigeren;

O. dat dit beroep den Raad gegrond voorkomt;

O. dat immers — gelijk boven overwogen — het verzekerde bedrag van f 5000 bij een normaal verloop der feiten op 1 April 1944 aan den eischer had moeten worden uitbetaald;

O. dat die uitbetaling — met imputatie als vaker vermeld — heeft plaats gevonden aan de firma Lippmann, Rosenthal & Co. per 6 Juni 1944 en mitsdien de Bank is te beschouwen als een schuldenaar, die jegens een schuldeischer tot betaling was gehouden en tijdens de vijandelijke bezetting van het Rijk in Europa ingevolge een toen bestaande verplichting aan een ander dan dien schuldeischer heeft betaald;

O. dat dit niet anders worden kan door de omstandigheid, dat krachtens de meer aangehaalde Verordening 54/1943 de verzekering verviel per 30 Juni 1943, immers die omstandigheid niet wegnemen kan, dat — ook al zoude bedoelde Verordening niet zijn uitgevaardigd — de Bank per 1 April 1944 tot betaling was gehouden geweest en derhalve het beroep op art. 33 Besluit Rechtsherstel slechts dan falen zou, bijaldien de betaling van de afkoopsoam aan de firma Lippmann, Rosenthal & Co. zoude zijn gedaan vóór het tijdstip van 1 April 1944, immers alsdan die betaling niet zoude zijn geschied door de Bank als een schuldenaar, die jegens zijn schuldeischer tot betaling gehouden was;

O. dat geen bijzondere redenen zijn gesteld noch gebleken, op grond waarvan de schuldenaar de betaling had moeten weigeren;

O. dat vorenstaande slotsom van den Raad ook daarom niet voert tot onredelijkheid, vermits aan de Bank te danken is, dat het voldoen aan de eischen van den bezetter met betrekking tot deze Joodsche verzekering is uitgesteld geworden tot begin Juni 1944 en hierbij te bedenken valt, dat het ophouden van die betaling door de Bank is gedaan in het belang zeker niet in

de laatste plaats van den eischer, die — ware de Bank erin geslaagd het voortduren uitstellen dier betaling nog langer te doen voortduren, daardoor uitermate had kunnen zijn gebaat geworden, alzoo, waar hij de kans geloopt heeft van bevoorrechtiging door het spelletje van traineeren door de Bank, het redelijk is hem thans ook te belasten met het nadeel van dat uitstel nu de Bank er niet in geslaagd is haar tactiek ten einde toe te voeren;

O. dat het vorenstaande den Raad tot geen andere slotsom vermag te voeren, dan dat des eischers vordering voor toewijzing vatbaar is, voorzoooverre strekkende tot nietigverklaring van de vervallen-verklaring der verzekering, doch moet worden afgewezen ten aanzien van de gevorderde veroordeeling van de Bank tot uitbetaling der som van f 5000;

O. dat laatstbedoelde vordering niet verder zal kunnen worden toegewezen dan voor het door de Bank vermelde bedrag van f 389.85;

Rechtdoende:

Wijst eischers vordering als volgt toe:

Verklaart nietig de vervallen-verklaring van eischers met de Bank gesloten verzekeringsovereenkomst ingevolge de Verordening 54/1943. Veroordeelt de Bank om aan eischer te betalen de som van f 389.85 met de wettelijke rechte daarvan sedert 6 Juni 1944 tot den dag der betaling. Ontzegt het meer gevorderde.

Veroordeelt den eischer in de kosten tot op deze uitspraak aan de zijde van de Bank als gedaagde begroot op f 100.

No. 810.

RAAD RECHTHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK 'S-GRAVENHAGE, 5 Februari 1947. (Mrs. Lunsingh Tonckens, van Haeften, Mijs).

Onder het vijandelijk vermogen bedoeld in art. 3 E 133 dient te worden verstaan het verschil tusschen de beide saldi, zooals deze op 9 Mei 1940 tusschen partijen bestonden, zoodat appellante slechts dit verschil behoefde aan te geven volgens art. 5 E 133.

Beslissing door het Beheersinstituut, waarbij was bepaald, dat appellante het haar competeerende marken-saldo niet in mindering mocht brengen op het verschuldigde gulden-saldo, vernietigd.

(Besluit Vijandelijk Vermogen (E 133)
artt. 3, 5 23.)

Nederlandsch-Indische Handelsbank N.V.,
requestrante, gem. Mr. J. W. Tabingh
Suermond,

tegen:

Nederlandsche Beheersinstituut, gereques-
treerde, gem. Prof. Mr. J. Jurgens.

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;
Gelezen het verzoekschrift van de Ne-

derlandsche Indische Handelsbank N.V. te Amsterdam dd. 25 April 1946 en het daarop ingekomen antwoord van het Nederlandse Beheersinstituut van 25 Juli 1946 alsmede de overgelegde stukken;

Gehoord de mondelinge toelichtingen van Mr. J. W. Tabingh Suermondt namens de Handelsbank en Prof. Mr. J. Jurgens namens het Beheersinstituut ter zitting van 6 Januari 1947;

Ten aanzien van de feiten:

O. dat tusschen parujen vaststaat, dat de Handelsbank en de Deutsche Bank te Berlijn in rekening-courant verhouding hebben gestaan en twee rekeningen hebben gevoerd, namelijk een rekening in gulden en een rekening in Reichsmarken alsmede dat op 9 Mei 1945 — op welken datum het Besluit Vijandelijk Vermogen (E 133) ten deze toepasselijk werd — de gulden rekening aanwees een saldo van f 17,673.97 ten bate van de Deutsche Bank en de Marktenrekening een saldo van RM 2156.37 ten bate van de Handelsbank;

O. dat de Handelsbank van oordeel is, dat het vermogen, dat zij van de Deutsche Bank onder zich heeft en dat zij ingevolge art. 5 van het Besluit Vijandelijk Vermogen (E 133), hierna aangeduid als E 133, moet aangeven, dient te worden gesteld op het door haar verschuldigde gulden-saldo van f 17,673.97 verminderd met de tegenwaarde ad f 1625 van het haar competeereend Markensaldo van RM 2136.37 is f 16,040.97 zulks omdat van rechtswege compensatie tusschen de beide vorderingen heeft plaats gehad zoodat slechts een bedrag van f 16,048.97 op den Staat is overgegaan en, zoodat niet het geval mocht zijn, zij dan in elk geval, alsnog haar Markenvordering in compensatie mag brengen;

dat hiertegenover het Beheersinstituut van meening is, dat geen compensatie van rechtswege heeft plaats gevonden en dat de Handelsbank in verband met het bepaalde in de artt. 11 onder b en c en 23 van E 133 thans geen recht meer heeft zich op compensatie te beroepen, zoodat zij het volle bedrag van f 17,673.97 heeft aan te geven;

O. dat de Handelsbank aan het Beheersinstituut een schriftelijke beslissing heeft verzocht, dat het Beheersinstituut daar op bij aan den Raad overgelegd schrijven van 9 April 1946 een beslissing heeft gegeven, van welke beslissing de Handelsbank krachtens art. 43 E 133 in beroep is gekomen;

Ten aanzien van het recht:

O. dat het beroep tijdig is ingesteld en ook overigens ontvankelijk is;

O. dat naar het oordeel van den Raad compensatie van geldschulden niet van rechtswege, dit is zonder eenig handelen van partijen, plaats heeft, doch dat voor vernietiging van een geldschuld een beroep op schuldvergelijking, in den zin van een constateeren van zoodanig aan de rechtsverhouding van partijen verbonden rechtsgevolg, behoort te worden gedaan;

dat niet gebleken is, dat de Handelsbank

op 9 Mei 1945 zich op compensatie had beroepen en derhalve moet worden aangenomen, dat er op 9 Mei 1945 twee vorderingen bestonden, een van de Deutsche Bank op de Handelsbank van f 17,693.97 en een van de Handelsbank op de Deutsche Bank van RM 2156.37;

O. dat de Handelsbank ingevolge art. 5 E 133 moet aangeven het vijandelijk vermogen, dat zij onder zich heeft;

O. dat het er dus om gaat, wat ten deze als vijandelijk vermogen in den zin van E 133 moet worden beschouwd;

dat noch uit art. 1 van E 133, dat de omschrijving van het begrip „vermogen” geeft, noch uit de door het Beheersinstituut aangehaalde artikelen, noch uit eenig ander artikel van E 133 met stelligheid is af te leiden, wat in een geval als het onderhavige als vijandelijk vermogen moet worden aangemerkt, de geheele vordering in geld van den vijandelijken crediteur, dan wel die vordering, verminderd met de tegenvordering in geld van zijn debiteur;

dat met name uit art. 1 niet blijkt, of met „vermogen” is bedoeld hetgeen een crediteur bruto dan wel netto (dat is verminderd met tegenvordering) te vorderen heeft, terwijl ook uit art. 23 niet kan worden afgeleid, dat in gevallen als het onderhavige met een tegenvordering geen rekening zou worden gehouden, aangezien dat artikel geen betrekking heeft op gevallen, waarin — gelijk in casu — de tegenvordering door het Beheersinstituut wordt erkend;

dat toch art. 23 vertraging in de afgifte van vijandelijk vermogen door het scheppen van complicaties wil voorkomen en beteekeent, dat met de afgifte van wat het Beheersinstituut als vijandelijk vermogen beschouwt, niet mag worden gewacht, totdat over de juistheid van beweerde, doch door het Beheersinstituut niet erkende tegenvorderingen is beslist;

dat derhalve doel en strekking van E 133 en c.q. de redelijkheid en billijkheid zullen moeten beslissen;

O. dat E 133 onder meer ten doel heeft aan vijandelijke onderdanen te ontnemen hun recht om over de hun toekomende saldi te beschikken en E 133 te dien einde de saldi op den Staat doet overgaan (art. 3 E 133);

dat, wat het onderhavige geval betreft, de Deutsche Bank in feite slechts recht had op en slechts kon beschikken over het haar competeereende gulden-saldo ad f 17,673.97 verminderd met het aan de Handelsbank toekomende Markensaldo ad RM 2156.37 ter waarde van f 1625 is f 16,048.97;

dat toch de Handelsbank het haar toekomende — opeisbare en liquide — Markensaldo te allen tijde in compensatie kon brengen en dit uiteraard zou hebben gedaan, zoodra de Deutsche Bank over meer dan het verschil tusschen beide saldi ad f 16,048.97 had willen beschikken;

dat in verband hiermede het vijandelijk vermogen op het verschil tusschen beide saldi ad f 16,048.97 is te stellen en laatst-

bedoeld bedrag geacht moet worden op den Staat te zijn overgegaan;

O. dat zulks in de eerste plaats tot het — redelijke en billijke — gevolg leidt dat de Handelsbank aan den Staat niet meer zal behoeven af te geven, dan zij verplicht was aan de Deutsche Bank te betalen, terwijl daarvoor in de tweede plaats het hiervoren omschreven doel van E 133 ten volle wordt bereikt;

dat toch, wanneer in casu het vijandelijk vermogen op het verschil tusschen beide saldi ad f 16,697.97 wordt gesteld, de Deutsche Bank haar beschikkingsrecht over het geheele haar competeerende gulden-saldo van f 17,673.97 kwijt is, voor wat betreft het bedrag van f 16,673.97 daarvan, omdat dit op den Staat is overgegaan en voor wat betreft het resteerende deel daarvan, omdat de Handelsbank daartegenover een gelijke compensabele tegenvordering heeft;

O. dat daarentegen de door het Beheersinstituut voorgestane opvatting er toe leidt, dat zonder redelijk motief — immers zonder dat het door E 133 beoogde doel dit noodig doet zijn — de Staat meer rechten jegens de Handelsbank zou krijgen, dan de Deutsche Bank jegens haar had en de Handelsbank verplicht zou worden een grooter bedrag aan den Staat af te geven, dan zij toch verplicht kon worden aan de Deutsche Bank af te dragen;

dat dit onbillijk en onredelijk zou zijn en daardoor het door E 133 beoogde doel zou worden voorbij gestreefd;

dat hieraan niet afdoet de omstandigheid, dat de Handelsbank het recht zal hebben haar tegenvordering bij het Beheersinstituut in te dienen (art. 25 E 133), aangezien niet de minste zekerheid bestaat, dat die instelling die vordering integraal zal voldoen, laat staan deze binnen redelijken termijn zal betalen;

O. dat het Beheersinstituut zich nog heeft beroepen op de artt. 11 b en c en art. 23 tot staving van hare stelling; dat de Handelsbank haar tegenvordering niet in compensatie mag brengen met hetgeen zij ten behoeve van den Staat moet afgeven, doch dit beroep niet ter zake dienende is, daar — gelijk uit het voorgaande blijkt — van compensatie met hetgeen ten behoeve van den Staat moet worden afgedragen geen sprake is;

dat toch de Handelsbank met afgifte van f 16,048.97 ten behoeve van den Staat zal kunnen volstaan, niet omdat de Staat op het volle gulden-saldo van f 17,673.97 recht heeft, doch zij daarop het haar competeerende Markensaldo ad f 1625 in mindering mag brengen, doch omdat op den Staat geen grooter bedrag dan het verschil tusschen de saldi ad f 16,048 is overgegaan;

O. dat de Handelsbank geen kostenveroordeeling heeft verzocht;

O. dat het voorgaande leidt tot de navolgende beslissing;

Rechtdoende:

Vernietigt de beslissing van het Beheersinstituut, neergelegd in het door het Beheersinstituut aan de Handelsbank gericht

schrijven van 9 April 1946;

Bepaalt, dat de Handelsbank als vijandelijk vermogen, dat zij van de Deutsche Bank onder zich heeft, behoort aan te geven, het aan de Deutsche Bank toekomende gulden-saldo ad f 17,673.97, verminderd met de tegenwaarde van het haar competeerende Markensaldo ad f 1625 is f 16,048.97.

No. 811.

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK AMSTERDAM, 13 Jan. 1947.
(Mrs. Boll, Romein, van der Loos).

Gerequestreerde, koper van een kostbare bibliotheek uit handen van den Duitser Mumm, is niet te goeder trouw in den zin van het K. B. E 100. Gerequestreerde veroordeeld, op verbeurte eener dwangsom, tot teruggave van de door hem gekochte boekwerken.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100)
art. 23 en vlg.).

Mevr. Friedländer tegen Théonville.

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;
Post alia:

O. dat tusschen partijen vaststaat, dat de boekwerken eigendom zijn van verzoekster; dat echter gerequestreerde heeft ontkend, dat Mumm, beheerder was en de boeken zijn in beslag genomen, maar de Raad deze ontkenning aldus beschouwt, dat hij daarmee bedoelt te stellen, dat hij niet de wetenschap van deze feiten heeft, en niet, dat hij de juistheid van deze feiten weerspreekt;

dat evenwel de Raad op grond van het door verzoekster overgelegde schrijven, dat door R. A. Mumm dd. 23 December 1940 aan Mr. Giltay Veth te zijn gericht en waarin Mumm mededeelt tot Sammelverwalter werd benoemd en de brief van 1 November 1946 van Mr. Roest Crollius, die thans als beheerder over de Sammelverwalting Feindlicher Hausgeräte (Heim in Holland) optreedt, en van de wetenschap, welke de Raad uit de behandeling van bij hem behandelde zaken, heeft gekregen, aanneemt, dat de door verzoekster gegeven lezing juist is en dat deze boekwerken, welke bij de Gruyter waren opgeslagen, op last van Mumm zijn in beslag genomen en naar den Haag vervoerd;

O. dat uit de door gerequestreerde gegeven lezing van zaken blijkt, dat hij door introductie van Mr. Fransen met Mumm in aanraking is gekomen en hij in de zaak van Perez te Den Haag hem heeft ontmoet, bij welke gelegenheid Mumm met hem is overeengekomen de hem getoonde boekwerken, die in de zaak van Perez opgeslagen waren, in veiling te brengen; dat nadat deze boeken naar Utrecht waren getransporteerd, de voorbereidende maatregelen om tot veiling te komen zijn getroffen en onder meer een catalogus daartoe is

samengesteld, maar dat, voor dat een veiling plaats greep, welke werd vertraagd doordat de toestemming van de Deutsche autoriteiten uitbleef, Mumm hem eerst een voorschot op de veilingopbrengst heeft gevraagd, waarin gerequesteerde bewilligd heeft en ten slotte aan gerequesteerde heeft voorgesteld de boeken zelf in te koop, waarop gerequesteerde eveneens is ingegaan en voor f 25,700 in Augustus 1944 de boeken heeft gekocht en betaald;

O. dat de Raad met verzoekster van oordeel is, dat gerequesteerde door deze handeling te kort is geschoten in zijn plicht al die voorzorgsmaatregelen te nemen, welke in dien tijd en onder de toen heerschende omstandigheden in acht genomen moesten worden;

dat gerequesteerde van een hem volkomen onbekende vreemdeling een kostbare bibliotheek kocht, waarvan hij op dat oogenblik noch de herkomst kende noch uit het in die boeken aanwezige ex libris kon afleiden wie eigenaar was;

O. dat gerequesteerde zich nu wel op zijn goede trouw beroept, maar de Raad hem daarin niet kan volgen en evenmin de juistheid van zijn overige weren deelt;

dat het feit, dat de Verordening 26/1940 in het K. B. E 93 op de lijst B der daargenoemde verordeningen is geplaatst, niet medebrengt, gelijk gerequesteerde meent, dat art. 23 van het K. B. E 100 geen toepassing kan vinden;

dat al moge het Landoorlogreglement een instellen van een beheerder toelaten, dit nog niet medebrengt, dat een beheerder tot verkoop van de door hem beheerde goederen overgaat, maar veeleer als gevolg moet hebben, dat de beheerder datgene wat hij beheeren moet, bijeen houdt en voor den beheerder bewaart;

dat het op den weg van gerequesteerde had gelegen zich nader omtrent de persoon van Mumm te vergewissen, toen deze met hem tot verkoop overging, hetgeen hij door informatie bij Mr. Franssen of het Handelsregister had kunnen doen en een beroep op het ongebruikelijke daarvan bij de soort van zaken, als gerequesteerde dreef, hier vruchteloos is, gezien de tijdsomstandigheden, die medebrachten, dat men zich terdege rekenschap gaf wat en van wie men kocht, hetgeen te meer klemt, nu hier een onbekende buitenlander een kostbare bibliotheek van onbekende herkomst eerst ter veiling en daarna ter inkoop aanbood;

O. dat derhalve gerequesteerde al moge hij zelf meenen gedaan te hebben, wat van hem mocht worden verlangd, niet te goeder trouw was in den zin die het K. B. E 100 aan die woorden hecht, nu hij had moeten en kunnen weten, dat hier een Deutsche Verwalter optrad;

O. dat de Raad de koopovereenkomst zal vernietigen en gerequesteerde geen schadevergoeding toeleggen, daar het niet redelijk is verzoekster door gerequesteerdes tekortschieten schade te doen lijden;

Rechtdoende:

Vernietigt de koopovereenkomst tusschen

gerequesteerde en H. A. Mumm gesloten ten aanzien van de boekwerken vermeld in de catalogus van de op 22—30 Augustus 1945 door gerequesteerde te houden veiling en wel van de Nos. enz.

Herstelt requestrante in den eigendom over deze boekwerken.

Bepaalt, dat gerequesteerde voor elken dag, dat hij in gebreke zal zijn deze boeken aan requestrante terug te geven binnen 1 maand na betekening van deze beschikking een dwangsom van f 100 zal verbeuren ten gunste van requestrante.

Wijst het meer of anders gevorderde af.

Veroordeelt gerequesteerde in de kosten op de behandeling dezer zaak gevallen aan de zijde van requestrante tot heden begroot op f 150.

No. 812.

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK 'S-GRAVENHAGE, 19 Febr. 1947. (Prof. Mr. Duyfjes).

Requestrant heeft in 1944, nadat de door hem gesloten polissen waren vervallen door de vordering 54/43, ter vervanging daarvan nieuwe overeenkomsten aangegaan. Vordering tot herstel van de oude overeenkomsten en vernietiging van de in 1944 gesloten overeenkomsten afgewezen. Requestrant heeft vrijwillig na afwijzing van zijne belangen deze transactie aangegaan en daardoor de houding der maatschappij bekrachtigd.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100) art. 23.)

Mr. A. D. Hamburger, requestrant, tegen:

N.V. Levensverzekering Mij van „De Nederlanden” van 1845, 1e gerequesteerde, N.V. Levensverzekering Mij „Amsteven”, 2e gerequesteerde.

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;

O. dat requestrant, in het kort, verzoekt de herlevering van een tweetal verzekeringen, welke door de maatregelen van den bezetter te niet zijn gegaan, in den toestand vóór de beëindiging en vóór de storting van een bedrag bij Lippmann Rosenthal & Co., vermeerderd met de renten en verdere aanspraken op Lippmann Rosenthal & Co., ter zake van de door elk harer aldaar gestorte som; zoomede — dit mede namens zijn genoemde echtgenoot — nietigverklaring van twee nieuw gesloten in de plaats daarvan getreden verzekeringen met bevel aan gerequesteerden tot restitutie van de hierop betaalde koopsommen, en met toerekening van de op de nieuwe verzekeringen betaalde premien aan de oude herstelde verzekeringen;

O. dat de gemachtigde van requestrant, ter zitting het gewijzigde verzoek nader toelichtende heeft medegedeeld dat requestrant, na zijn bevrijding uit Westerbork in 1944, financieel zeer achteruitgegaan door het ingrijpen van den bezetter, zijn echtgenoot, voor het geval van zijn overlijden, ten minste de vroeger verzekerde sommen wilde bezorgen, nu de oude verzekeringen krachtens de verordening van den bezetter 1943 No. 54 geacht werden te zijn geëindigd, waarna overeenkomstig die verordening de storting van de z.g. afkoopsummen door de gerequestreerden bij Lippmann Rosenthal & Co. was geschied;

dat hieromtrent blijkens de overgelegde stukken tusschen partijen vaststaat, dat Mevrouw Hamburger-van der Perk, zelve niet Joodsche in den zin der bezettingsverordeningen, op 7 Aug. 1944 een verzekering heeft afgesloten met de 1e gerequestreerde op het leven van haar echtgenoot tot een bedrag van f 25,000 ten behoeve van haar zelve (of hare erfgenamen) als bevoordeelde tegen betaling van een som van f 4725 als premie tot 4 Dec. 1944 en verder f 332.78 op 4 Juni en 4 December van elk jaar, in welk eerste bedrag was begrepen een extra risico wegens leeftijdsverhoging ad f 825, hetwelk echter op 13 Aug. 1945 aan de verzekerde is gerestitueerd, en bovendien de in November 1943 aan Lippmann Rosenthal & Co. betaalde afkoopwaarde der oorspronkelijke verzekering ad f 2044.28, benevens achterstallige en verschuldigde premie met renten en kosten;

dat een soortgelijke transactie op 1 Juli 1944 is tot stand gebracht tusschen Mevrouw Hamburger voornoemd en 2e gerequestreerde, waarbij op overeenkomstige wijze in feite de oorspronkelijke verzekering in nieuwen vorm, maar op de oude voorwaarden is hersteld tegen voldoening van de aan Lippmann Rosenthal & Co. betaalde afkoopwaarde;

O. dat derhalve thans moet worden nagegaan, of deze tijdens de bezetting tot stand gekomen rechtsbetrekkingen, overeenkomstig het gewijzigde verzoek in aanmerking komen om te worden nietig verklaard krachtens de voorschriften van het Besluit Herstel Rechtsverkeer;

O. dat het hier geldt vrijwillig tot stand gebrachte overeenkomsten van verzekering, welke de partij Hamburger gesloten heeft, omdat zij oordeelde, dat haar belang dit medebracht;

dat zij daarbij de schade, die als gevolg van het optreden van den bezetter bij herstel der oude verzekeringen gedragen moest worden blijkbaar heeft afgewogen tegen het belang dat zij bij het herstel had en omdat dit belang haar zwaarder woog, die schade voor haar rekening heeft genomen;

dat zij daarmede de dubieuze vordering op Lippmann Rosenthal & Co. wegens de z.g. ten haren behoeve geboekte afkoopwaarde aanvaardde tegenover het voordeel, dat zij, afgezien van een mogelijk later en — in ieder geval destijds — onzeker rechtsherstel, onmiddellijk verkreef door het her-

stel van haar vroegere positie als verzekeringnemer en verzekerde;

dat een aldus tot stand gekomen rechtsbetrekking niet getroffen wordt door art. 25 van het aangehaalde Besluit, daar zij niet is tot stand gekomen door of tengevolge van een handeling als daarbij bedoeld, zoodat de beslissing overeenkomstig art. 23 hiervan moet afhangen, of het onredelijk zou zijn in deze niet in te grijpen;

dat die vraag naar 's Raads oordeel ontkennend moet worden beantwoord;

dat immers de betrokken maatschappijen — afgezien van het door de 1e gerequestreerde weder gerestitueerde bedrag van f 825 geen bezwarende voorwaarden hebben verbonden aan herstel van de vroegere situatie, waardoor de partij Hamburger op de oude voorwaarden wederom aanstonds gedekt werd tegen het ook vroeger verzekerde risico;

O. dat hierbij ook in aanmerking moet worden genomen, dat uit het feit der transactie zelve blijkt, dat de partij Hamburger ondanks de bijzondere oorlogsomstandigheden nog in staat was zich door een dergelijken voorzorgsmaatregel voor toekomstige schade te dekken, en dat zij dit doende en daarmede vooruitlopende op eventueel ter zake te verwachten wettelijke maatregelen — zulks op een oogenblik, toen, na de invasie in het Westen, de afloop van den oorlog weinig twijfel meer liet — de gestie der maatschappijen voor zoover haar betreft, gelijk door de gemachtigden der tegenpartij is staande gehouden, in feite heeft bekrachtigd;

O. dat in deze beslissing tevens ligt opgesloten, dat de ingestelde vordering, voor zoover strekkende tot herleving der oude verzekeringen niet kan worden toegewezen; dat immers — daargelaten de overige middelen, die de tegenpartij daartegen heeft opgeworpen — de instandhouding van de in 1944 tot stand gekomen verzekeringen in redelijkheid niet kan gepaard gaan met de herleving der tijdens de bezetting te niet gegane, waarom dan ook bij den gewijzigden eisch uitdrukkelijk verzocht is met die eventueele herleving een vernietiging der later gesloten verzekeringen te verbinden;

Rechtdoende:

Wijst de gewijzigde vordering af; Veroordeelt requestrant in de hierop gevallen kosten aan de zijde van gerequestreerden tot heden voor elk harer begroot op f 100.

No. 813.

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK GRONINGEN, 23 Febr. 1947.
(Mrs. Prof. van der Pot, Prof. Beekhuis, Dorhout).

Verzoek tot herstel in de eigendomsrechten van een schip, door verzoeker in 1942 verkocht aan de Staat, afgewezen.

Verzoeker heeft het aanbod tot verkoop geaccepteerd zonder dat er sprake was van

eenigen dwang of bedreiging of onbehoorlijken invloed van den vijand, zoals bedoeld in art. 25 van E 100. Ook bestaat er geen aanleiding om met toepassing van art. 23 E 100 in te grijpen. De Raad zou het, juist in verband met de bijzondere omstandigheden, onredelijk achten indien de koopvereenkomst zou worden vernietigd. Anderzijds zou het onredelijk zijn, indien de Staat profiteerde van een door de Duitschers in 1941 te laag vastgestelde koopsom.

De waarde van het schip per 1 September 1941 zal zoo noodig na verhoor van deskundigen nader worden bepaald en de eventueele meerwaarde zal aan verzoeker worden uitbetaald.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100)
art. 23 en vlg.)

T. W. Pomp, wonende te Gasselternijveen, requestrant,

tegen:

1. Staat der Nederlanden, vertegenwoordigd door den Minister van Scheepvaart te 's-Gravenhage, 2. Het Nederlandsche Beheersinstituut te 's-Gravenhage, gerequestreerden bij voormeld verzoekschrift.

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;

O. dat door het schriftelijk en mondeling namens partijen aangevoerde voldoende is komen vast te staan, dat verzoeker een brief ontving, gedateerd 2 December 1941, van het Rijksbureau Zeescheepvaart, waarin hem namens het Commissariat für See- und Binnenschiffahrt te 's-Gravenhage werd medegedeeld, dat de Deutsche autoriteiten bereid waren zijn reeds tevoren door de Kriegsmarine Dienststelle Rotterdam gevorderd ms. „Henk” te koopen voor f 110.916, met verzoek om omgaand bindend te berichten, of hij met deze transactie accoord ging, zullende wanneer zijn antwoord niet op 5 December te 4 uur n.m. was ontvangen, aangenomen worden dat hij er niet mee instemde; dat daaraan werd toegevoegd, dat bij niet accoordverklaring de geldende huurvergoedingsregeling zou worden gecontinueerd en dat bij een eventueel molest-ongeval vergoed zou worden de z.g. Zeitwert 1939, waarvan het bedrag aanmerkelijk beneden de genoemde koopsom lag; dat verzoeker daarop bij schrijven van 5 December 1941 het voorstel heeft aangenomen, waarop hij een brief d.d. 13 December 1941 van het Rijksbureau Zeescheepvaart ontving, houdende mededeeling dat de Deutsche autoriteiten om bijzondere redenen wenschten dat de Staat der Nederlanden in het koopcontract als koper van het schip zou optreden en dat men erin geslaagd was de koopsom nog te verhoogen tot f 114.624; dat de koopvereenkomst vervolgens op deze wijze en onder de genoemde voorwaarde op 23 Januari 1942 is gesloten;

O. dat namens verzoeker de vordering tot rechtsherstel, nu het schip is teruggevonden en naar Nederland is teruggekeerd, hierop is gebaseerd, dat bedoelde koopver-

eenkomst tijdens de vijandelijke bezetting van het rijk in Europa een rechtsbetreking heeft geschapen tusschen personen, waarvan tenminste één ingezetene van het Koninkrijk was en die tot voorwerp had een zich binnen het Koninkrijk bevindende zaak, terwijl het achterwege laten van ingrijpen onredelijk zou zijn, aangezien de genoemde rechtshandeling heeft plaats gehad onder dwang, bedreiging, of onbehoorlijken invloed van of vanwege den vijand, althans vanwege instanties door of vanwege den vijand met macht bekleed;

O. wat dit laatste betreft, dat de Raad verzoeker in zijn conclusie niet kan volgen;

dat toch, toen verzoeker het hem door het Rijksbureau Zeescheepvaart gedane aanbod tot verkoop vrijwel onmiddellijk accepteerde, er geen sprake was van eenigen op hem geoefenden dwang of eenige tegen hem geuite bedreiging of van eenigen onbehoorlijken invloed van of vanwege den vijand of vanwege instanties, voor of vanwege den vijand met macht bekleed;

dat in het midden kan worden gelaten, of, zooals namens gerequesteerde betoogd is, verzoeker tusschen de regels van de brief van 2 December 1941 heeft kunnen lezen, dat tot den verkoop geenszins werd aangespoord maar waartegen veeleer werd gewaarschuwd, alsook of juist is, hetgeen voorkomt in een door gerequesteerde overgelegde schriftelijke verklaring van T. L. Mellema, voorzitter van de afdeling Groningen van de Vakgroep Kustvaart en destijds voorz. van de Centr. Vakgroep Kustvaart Organisatie dat het van — algemeene — bekendheid was, dat het Rijksbureau Zeescheepvaart in dit opzicht geen enkelen dwang of pressie uitoefende, doch de eigenaren volkomen vrijliet in hun beslissing om al dan niet hun schip te verkoopen, aangezien ook al zou verzoeker in den genoemden brief een advies om het aanbod in zijn eigen belang te accepteren hebben gelezen, dan nog niet van onbehoorlijken invloed de rede zou zijn geweest;

dat onder de aan den Raad overgelegde stukken zich bevinden brieven van het Rijksbureau Zeescheepvaart aan de zich in dezelfde omstandigheden bevindende getuigen A. Boerema te Groningen en H. Damhof te Delfzijl van denzelfden datum en van volkomen gelijken inhoud als de aan verzoeker gerichte brief van 2 December 1941, waarop deze getuigen, zooals uit de verdere correspondentie blijkt, een weigerend antwoord te hebben gegeven; dat uit verdere stukken blijkt, dat dezen daarop een nieuw schrijven van het Rijksbureau Zeescheepvaart ontvingen, onder dagteekening van 10 December 1941, waarin, in opdracht van de Kriegsmarine Dienststelle te Rotterdam, werd medegedeeld — zulks in strijd met den voorafgaanden brief — dat de geldende huurvergoedingsregeling, als dragende een éénzijdig karakter, op elk tijdstip kon worden ingetrokken, zoodat het niet vaststond, dat zij zou worden gecontinueerd, en dat door een afwijzende houding ten opzichte van een vrijwilligen ver-

koop de eigenaar zich blootstelde aan het ernstige gevaar, dat zijn schip door het Prisengericht te Hamburg zou worden prijs verklaard, waarna, toen de betrokkenen in hun houding hadden volhard, bij schrijven van 4 Mei 1942 de mededeeling volgde, dat de huurvergoedingsregeling tot na den oorlog werd uitgesteld;

dat, daargelaten dat ook deze nadere brieven in de houding van de genoemde getuigen — die volgens verklaring van geresquesteerde, bovendien door tal van andere scheepseigenaren is aangenomen — geen wijziging hebben gebracht, de inhoud dier brieven voor verzoeker geen rol kan hebben gespeeld, daar hij reeds op 5 December 1941 zijn beslissing nam en ze dus niet ontving;

dat het duidelijk is, dat deze beslissing het gevolg was van financiële overwegingen, waarbij verzoeker het ontvangen van de genoemde koopsom met het verlies van den eigendom van het later wellicht in waarde gestegen schip verkoos boven het behoud van dien eigendom, met het daaraan verbonden risico, dat door het gebruik hetwelk de Duitschers er ook dan van zouden blijven maken — reeds was het schip, evenals dat van getuige Boerema, met bestemming naar Spanje vertrokken — het schip toch voor hem verloren zou gaan;

dat partijen uitvoerig hebben gestreden over de vraag, of verzoeker zich ten tijde van den verkoop tegen dit risico had kunnen verzekeren, subsidiair had kunnen weten, dat een bevredigende regeling dezer verzekering in aantocht was, doch ook dit punt in het midden kan worden gelaten, aangezien, zoo verzoeker de mogelijkheid van een afdoende verzekering niet heeft gekend, zulks slechts een element in de bedoelde financiële overwegingen heeft gevormd en wel in dien zin, dat zulks hem eerder geneigd tot den verkoop zal hebben gemaakt;

dat steeds, wanneer een financieel belang tegen een ander financieel belang wordt afgewogen en bij de beslissing op grond van bepaalde omstandigheden de schaal doorslaat naar de zijde van het eerste belang, kan worden gezegd, dat die omstandigheden tot de beslissing dwongen, althans daarop invloed hadden, doch dit niet de dwang is van art. 25 van het K. B. E 100 en deze invloed evenmin is een onbehoorlijke invloed, als in dat artikel bedoeld;

O. dat derhalve art. 25 van het K. B. E 100 in casu niet van toepassing kan worden geacht;

O. dat thans nog moet beoordeeld, of het achterwege laten van het in art. 23 van het K. B. E 100 bedoelde ingrijpen in verband met de bijzondere omstandigheden van het geval onredelijk ware;

O. dat de Raad het, juist in verband met die bijzondere omstandigheden, onredelijk zou achten, wanneer de door de meergenoemde koopovereenkomst tot stand gekomen rechtsbetrekking werd nietig verklaard, met het gevolg dat verzoeker den eigendom van zijn aan den Staat verkocht

schip zou herkrijgen, omdat hij dan het risico van het verloren gaan van het schip op den Staat zou hebben afgewenteld en niettemin thans zou profiteeren van de waardevermindering van het schip, die mede en voornamelijk is ontstaan door het verloren gaan van vele andere schepen, maar dat het anderzijds evenmin redelijk zou zijn, als de Staat profiteerde van een eventueel in December 1941 door de Deutsche autoriteiten te laag vastgestelde koopsom voor het schip, zoodat er aanleiding is de toen tot stand gekomen rechtsbetrekking gewijzigd vast te stellen in dien zin, dat de Staat alsnog aan verzoeker heeft te vergoeden hetgeen hij destijds te weinig voor zijn schip mocht hebben ontvangen met de rente van dat bedrag ad 4 % tot den dag van uitbetaling;

Rechtdoende in naam der Koningin!

Bepalen, dat, bij gebreke van minnelijke overeenstemming tusschen partijen voor 1 April 1947, de waarde, die het ms. „Henk” in December 1941 naar redelijkheid geacht moet worden te hebben bezeten, nader door den Raad zal worden vastgesteld, na daarover te hebben gehoord drie onpartijdige deskundigen, zulks met de bedoeling om den Staat te veroordeelen, zoo dit bedrag hooger is dan f 114,624, het verschil uit te betalen aan verzoeker met de rente ad 4 % over dat verschil van 23 Januari 1942 tot den dag der uitbetaling;

Wijzen, hetgeen anders of meer gevorderd is, af;

Verklaren, voor zooveel noodig, dat het motorschip „Henk” in eigendom behoort aan den Staat der Nederlanden;

Bepalen dat, zoo partijen tot overeenstemming zijn gekomen, elke partij haar eigen kosten zal dragen.

No. 814.

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK AMSTERDAM, 13 Jan. 1947.

(Mrs. Jhr. van der Does de Willebois, Dijksterhuis, Craandijk).

Verzoekster heeft onder dwang hare relatie als assurantiebezorgster overgedragen aan een Deutsche firma en vordert van deze (geresquesteerde) de gederfde provisie.

Verzoekster had geen rechten, doch alleen een rechtmatige verwachting ten aanzien van de voortzetting der relatie en heeft door het aangaan van een compromis getracht de profijten der relatie te behouden.

Ingrijpen onredelijk geacht en vordering ontzegd.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100) artt. 23 en vlg.)

No. 815.

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK AMSTERDAM, 4 Febr. 1947.
(Mrs. de Gaay Fortman, Schreuder en Hoog).

De maatregel van art. 3 van het besluit vijandelijk vermogen (E 133) heeft in wezen niets te maken met het persoonlijk optreden van den vijandelijken onderdaan. De bevoegdheid om een non-enemy verklaring af te geven is slechts geschreven voor die gevallen, waarin een vijandelijk onderdaan zich bij uitstek Nederlandsch heeft gedragen.

(Besluit Vijandelijk Vermogen (E 133)
artt. 34—43.)

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;

Gezien het verzoekschrift van Herbert Wieth, kunsthandelaar, wonende te Amsterdam, (gemachtigde Mr. S. Gerbrandy, adv. en proc. te Amsterdam), waarbij hij in hooger beroep komt van een beschikking van het Nederlandsche Beheersinstituut, bedoeld in E 133, dd. 8 Dec. 1945, gegeven op requestrant's oorspronkelijk verzoekschrift aan dit Beheersinstituut van Juli 1945;

Mede gezien dit oorspronkelijk verzoekschrift en de beschikking daarop gegeven door het Beheersinstituut;

Gezien het verweerschrift van het Nederlandsche Beheersinstituut;

Gehoord partijen in hun mondelinge toelichtingen;

O. dat requestrant bij zijn oorspronkelijk verzoekschrift aan gerequesteerde afgifte vroeg van een verklaring, als bedoeld in art. 34 lid 1 sub F van E 133, op welk verzoek door gerequesteerde op 8 December afwijzend is beschikt;

O. dat requestrant bij zijn verzoekschrift in hooger beroep stelt, dat hij, daar de aangevallen beslissing geen feitelijke motiveering bevat, niet in staat is de gronden, waarop zij berust te bestrijden en daarom slechts een aantal bescheiden overlegt, waaruit zijn pro-Nederlandsche gezindheid moet blijken;

O. dat door gerequesteerde bij zijn verweerschrift is aangevoerd, dat requestrant zich in 1942 heeft belast met het beheer en de liquidatie van Joodsche Kunstzaken, welk feit door requestrant wordt erkend onder toevoeging, dat hem van Nederlandsche zijde zou zijn verzocht deze functie te aanvaarden;

O. dat gerequesteerde voorts heeft gesteld, dat requestrant de Duitsche belangen heeft gediend door op te treden als expert van het Rohstoffenamt der S.S., in welke functie hij uit goederen, bijeengebracht uit kleinere joodsche kunstzaken, datgene moest zoeken, wat antiek was of kunstwaarde had;

O. dat requestrant ook dit heeft erkend onder toevoeging, dat meer kunsthandelaars zich hiertoe geleend hebben en onder

de bijeengebrachte goederen zich geen voorwerpen van kunstwaarden bevonden;

O. ten aanzien van het door beide partijen aangevoerde, dat, daar het in eigendom overgaan krachtens art. 3 van het Besluit E 133 van het vermogen, toebehoorende aan een vijandelijken onderdaan op den Staat slechts een conservatoire maatregel is, totdat bij een komend vredesverdrag andere beslissingen over dit vermogen zullen worden getroffen, elk karakter van persoonlijke bestraffing van een vijandelijken onderdaan daar ontbreekt;

O. dat derhalve deze maatregel in wezen niets te maken heeft met het persoonlijke optreden van den vijandelijken onderdaan;

O. dat dit medebrengt, dat de bevoegdheid in art. 34 lid 1 sub f van E 133 aan gerequesteerde gegeven slechts geschreven kan zijn voor die gevallen, waarin een vijandelijk onderdaan zich zoo bij uitstek Nederlandsch heeft gedragen, dat de maatregel van art. 3 van genoemd Besluit als onbillijk en in strijd met het rechtsherstel zou moeten worden gequalificeerd, hetgeen bijvoorbeeld het geval is bij die vijandelijke onderdanen, die een belangrijke rol in het Nederlandsche Verzet hebben gespeeld;

O. dat kan worden toegegeven aan den requestrant, dat hij zijn positie niet heeft misbruikt om schade aan de Nederlandsche zaak te doen, en zelf individueel verschillende personen diensten heeft bewezen;

O. dat de Raad wil aannemen, dat requestrant geen, althans geen belangrijk, financieel voordeel uit zijn aanstellingen heeft getrokken;

O. dat de door requestrant te zijnen gunste aangevoerde daden en gedragingen echter niet zoodanig gewichtige omstandigheden kunnen worden genoemd, dat op grond daarvan toepassing van art. 34 lid 1 sub f gewettigd is;

O. dat de Raad mitsdien de beslissing van het Beheersinstituut d.d. 8 Dec. 1945 als juist gewezen bekrachtigt;

Rechtdoende:

Bekrachtigt de beschikking, waarvan beroep.

No. 816.

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK 'S-GRAVENHAGE, 11 Maart 1947. (Mrs. Prof. Houwing, Dr. Zijlstra en Haga).

De grondgedachte van art. 3 van het K. B. E 133 brengt mede, dat een Duitscher slechts dan voor eenige vrijstelling, zooals bedoeld in art. 34 E 133, in aanmerking komt, indien zijn gedrag dusdanig is geweest, dat het volkomen onaannemelijk is hem als vijand aan te merken.

(Besluit Vijandelijk Vermogen (E 133)
artt. 34 en 43.)

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;

Gezien de requesten met bijlagen d.d. 19

Juli 1946 en 26 April 1946, van Fritz Janzen, wonende te Valkenburg, gemachtigde Mr. W. Francken, adv. en proc. te 's-Gravenhage;

Gezien de hierop ingekomen antwoorden van gerequesteerde, het Nederlandsche Beheersinstituut, d.d. 13 Nov. en 26 Juni 1946;

Gehoord den requestrant, zoomede diens raadsman Mr. Francken voornoemd, alsmede den vertegenwoordiger van het Nederlandsche Beheersinstituut;

O. dat requestrant in hooger beroep is gekomen van eene beschikking van het Nederlandsche Beheersinstituut, d.d. 15 Juni 1946, waarbij werd afgewezen zijn verzoek om op hem toe te passen het voorschrift van art. 34 onder c en d, E 133, alsmede van eene beschikking van het Beheersinstituut d.d. 1 April 1946, waarbij werd afgewezen zijn verzoek om op hem toe te passen het voorschrift van art. 34 onder f van E 133;

O. dat de Raad ingevolge art. 134 E 100 de gezamenlijke behandeling van beide verzoeken heeft gelast;

O. dat requestrant zijn beroep van de afwijzing, wat betreft het bepaalde in art. 34, onder c, niet heeft gehandhaafd;

O. dat het Beheersinstituut meent, dat het eerste verzoek als door appelland gedaan, niet-ontvankelijk moet worden verklaard, omdat deze in zijn verzoekschriften niet bepaalde bepalingen noemt, waarvan hij wenschte te worden vrijgesteld, maar deze meening reeds feitelijk onjuist is, daar appelland vrijstelling verzoekt van alle bepalingen, gesteld krachtens E 133;

O. dat de Raad, alvorens op de stellingen van appelland in te gaan, zijn oordeel wil geven over den omvang en de bedoeling der bepalingen van E 133;

O. dat art. 3 bepaalt, dat vermogen, toebehoorend aan een vijandelijk onderdaan van rechtswege in eigendom overgaat op den Staat;

dat dit voorschrift geheel algemeen luidt en verder strekt dan eene toevallige verrijking van den Staat ten laste van een bepaalden vijandelijk onderdaan, immers hetzelfde artikel bepaalt, dat de bestemming van het aldus aan den Staat opgekomen vermogen later nader zal worden geregeld met inachtneming van de te dien aanzien in de wapenstilstandsvoorwaarden of vredesverdragen op te nemen bepalingen;

dat de grondgedachte van meergenoemd artikel dan ook is, dat elk vijandelijk onderdaan met zijn gansche vermogen aansprakelijk is te stellen voor de onnoemelijke schade, die zijn landgenooten door den oorlog aan ons land hebben toegebracht;

O. dat dit tot de conclusie leidt, dat een Duitscher als appelland slechts dan voor eenige vrijstelling van meerbedoelde bepaling zal kunnen in aanmerking komen, indien zijn gedrag wat betreft de Nederlandsche belangen dusdanig is geweest, dat het volkomen onaannemelijk is hem als vijand aan te merken;

O. dat de Raad niet voorbij ziet, dat het voor appelland als Duitscher wel bijzonder moeilijk was zich afkeerig te toonen ten aanzien van den bezetter en de door dezen getroffen maatregelen, maar dan toch nog datgene, wat omtrent de gedragingen van appelland is gebleken, niet voldoende is om hem in voormelde uitzonderingspositie te brengen;

dat kan worden aangenomen, dat appelland, die reeds eenige jaren in Nederland woonde en alleen daar zijn belangen had, gekant was tegen de opvattingen van het nationaal-socialisme en in verband daarmee zich zooveel mogelijk heeft weten te onttrekken aan de door den bezetter gegeven voorschriften, zoomede, dat hij wel eens Joodsche onderduikers heeft geholpen, tegen de N.S.B. was en in het algemeen betrouwbaar werd geacht ten opzichte van de verzetsbeweging, maar dit alles ten deze niet voldoende is om aan te nemen, dat hij zich op bijzondere wijze voor Nederlandsche belangen verdienstelijk heeft gemaakt;

dat de toelichting op zijn verzoekschriften dan ook meer neerkomt op eene weerlegging van wat tegen hem is te berde gebracht, dan op het verschaffen van gegevens omtrent een krachtig handelen ten behoeve van de Nederlandsche zaak, terwijl hij alleen door zoodanig handelen de omstandigheid, dat hij nu eenmaal Duitscher is, had kunnen doen ter zijde stellen;

O. dat de beide beslissingen, waarvan beroep, dan ook behooren te worden bevestigd;

Rechtdoende in hooger beroep:

Bevestigt de beslissingen, waarvan appell.

No. 817.

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK AMSTERDAM, 4 Febr. 1947.
(Mrs. de Gaay Fortman, Schreuder en Baron van der Feltz).

Zelfs al zouden verweerders stellingen omtrent de door haar bewezen diensten en de deswege gedane voorwaardelijke schenking juist zijn, dan kan zoo'n overeenkomst niet geacht worden in volle vrijheid te zijn gesloten, zoodat achterwege laten van ingrijpen onredelijk ware.

Verweerder veroordeeld tot afgifte van een tapijt met van waarde verklaring van het gelegde beslag.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100) art. 23 en vlg.).

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;
Gezien een verzoekschrift van A. A. van Gelder te 's-Gravenhage als bewindvoerder over het vermogen van Jacques de Brave, gewoonde hebbende te Amsterdam, gemachtigde Mr. R. Sanders, en het verweerschrift van C. W. M. van Nieburg, gemachtigde Mr. J. Wijngaarden;

Gelet op de mondelinge behandeling dezer zaak op 24 December 1946;

O. dat verzoeker stelt: dat J. de Brave, Jood, destijds wonende te Amsterdam, Linnaeusstraat 4, kort voor zijn wegvoering in Januari 1943 een hem toebehoorend groot Perzisch tapijt over het achterbalkon van zijn woning en dat van het daaraan grenzend pand Linnaeusstraat no. 6 te Amsterdam heeft gebracht in het bezit van van Nieburg; dat verweerder beweert, dat hier sprake is van een voorwaardelijke schenking, aldus, dat hij, verweerder, het tapijt zou mogen behouden, indien De Brave en diens vrouw zouden worden gevoerd en niet terugkomen, en dat deze voorwaarde is vervuld;

O. dat verzoeker, voor het oogenblik aannemende, dat De Brave de genoemde of soortgelijke woorden, waaruit verweerder een eigendomsrecht zou kunnen afleiden, heeft gebezigd, vraagt nietigverklaring van wat hij noemt „de gepretendeerde schenking” en van alle rechtshandelingen, die ten aanzien van het genoemde tapijt mochten zijn geschied en tengevolge zouden hebben gehad, dat de tusschen de Brave en het tapijt bestaande rechtsbetrekking van eigendom zou zijn tenietgegaan of gewijzigd met vanwaardeverklaring van een gelegd beslag en veroordeeling van verweerder tot afgifte van het tapijt aan verzoeker, bepaling van en dwangsom daartoe van f 200 per dag, en veroordeeling van verweerder tot betaling van f 10,000 in geval deze zich in de onmogelijkheid zou hebben gesteld het tapijt terug te geven;

O. dat verweerder daartegenover heeft gesteld, dat De Brave hem het tapijt voorwaardelijk heeft geschonken, nl. in geval hij, De Brave, en zijn echtgenooten zouden worden weggevoerd en niet terugkomen, zulks als belooning voor verschillende belangrijke diensten, door verweerder hem bewezen;

O. dat de tusschen De Brave en gerequesteerde gesloten overeenkomst, tengevolge waarvan dat onderhavige tapijt in het bezit van verweerder is gekomen, onder onbehoorlijken invloed vanwege den vijand is tot stand gekomen, en derhalve dient te worden nietig verklaard, daar achterwege laten van dit ingrijpen in verband met de bijzondere omstandigheden onredelijk zou zijn;

O. dat in het midden kan blijven wat de inhoud van die overeenkomst is geweest, vermits de Raad, zelfs indien verweerders stellingen omtrent de door hem aan de Brave en zijn gezin bewezen diensten en de ter belooning daarvan al dan niet voorwaardelijke gedane schenking, juist zijn, van oordeel is, dat De Brave, rekening houdend met de door den bezetter tegen Joden genomen maatregelen, niet geacht kan worden in vollen vrijheid deze overeenkomst te hebben gesloten, zoodat ook in dat geval het achterwege laten van het vorenbedoelde ingrijpen onredelijk ware;

O. dat het gelegd beslag moet worden van waarde verklaard;

Rechtdoende:

Verklaart nietig de tusschen de Brave en

verweerder in Januari 1943 betreffende het ten requeste bedoelde tapijt gesloten overeenkomst;

Veroordeelt verweerder om dit tapijt binnen twee dagen na betekening dezer uitspraak aan verzoeker in zijn voornoemde hoedanigheid af te geven op verbeurte van een dwangsom van f 200 voor elke dag, dien verweerder daarmee in gebreke blijft;

Veroordeelt verweerder in geval hij zich in de onmogelijkheid heeft gesteld het tapijt terug te geven, om aan verzoeker in zijn voormelde hoedanigheid te betalen f 10,000;

Verklaart van waarde het gelegde beslag;

Veroordeelt verweerder in de kosten van het geding tot en met deze uitspraak begroot op f 100, die van het beslag daaronder begrepen.

No. 818.

**RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTS-
SPRAAK AMSTERDAM, 13 Jan. 1947.**
(Mrs. Jhr. van der Does de Willebois,
Dijksterhuis en Craandijk).

Ieder die in de bezettingsjaren een leegstaand winkelhuis huurde zonder naar den vroegeren huurder te informeeren, nam het risico op zich, dat na den oorlog de Joodsche rechthebbenden voor zijn recht zou opkomen.

Huurovereenkomst van gerequesteerde nietig verklaard en de oorspronkelijke huurovereenkomst hersteld, met veroordeeling van gerequesteerde tot ontruiming.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100)
art. 23 en vlg.).

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;

Gezien een verzoekschrift van Israël de Groot, koopman, wonende te Hilversum, ten deze handelend als bestuurder met de bevoegdheid van beheerder van de N.V. Maatschappij tot Exploitatie van Winkelzaken en Electro Technisch Bureau „Ideco”, gevestigd te Amsterdam, hierna te noemen „Ideco”, strekkende tot het herstel van Ideco in de huurrechten op het perceel Kerkstraat 56 te Hilversum, met veroordeeling van den tegenwoordige huurder Matto dit perceel te ontruimen en van de verhuurster Mevrouw Didier, geb. Uding, een en ander te gehengen en te gedoogen;

Gezien de schriftelijke antwoorden van gerequesteerden Matto en Didier-Uding;

Gelet op de mondelinge behandeling ter zitting van den Raad van 16 December 1946, alwaar partijen in persoon zijn verschenen met hare gemachtigden Mr. W. B. Jacobs voor requestrant, Mr. H. Boekel voor gerequesteerde Matto en Mr. J. I. C. van den Hemel voor gerequesteerde Didier-Uding;

O. dat het petitum van het verzoekschrift kennelijk aldus moet worden gedaan, dat mede wordt gevorderd nietigverklaring der

thans bestaande huur van het perceel Kerkstraat 56 te Hilversum tusschen gerequesteerde Didier-Uding als verhuurster en gerequesteerde Matto als huurder;

O. dat, als niet weersproken vaststaat, dat Ideco het perceel Kerkstraat 56 te Hilversum reeds lange jaren voor 1940 in huur had en dat deze huur is beëindigd in Juli 1942 door den „Verwalter” van Ideco, die de N.V. heeft geliquideerd en het in dat perceel gevestigd filiaal heeft opgeheven;

dat voorts vast staat, dat het perceel, na eerst aan een ander te zijn verhuurd en daarna vanaf October 1942 te hebben leeggestaan, in Maart 1943 verhuurd is aan gerequesteerde Matto;

O. dat nu de huur van Ideco in 1942 is te niet gegaan tengevolge van de maatregelen door den bezetter tegen Joden genomen, welke maatregelen geacht worden nimmer van kracht te zijn geweest, het achterwege laten van het verzochte ingrijpen onredelijk zijn zou, tenzij het tegendeel ware gebleken;

O. dat dit laatste niet het geval is;

dat gerequesteerde Matto wel beweert niet geweten te hebben, dat in het door hem gehuurde perceel een joodsche zaak was gevestigd geweest, doch dit beroep op zijn goede trouw niet opgaat, vermits ieder, die in de bezettingsjaren, toen, naar algemeene bekendheid was, vele joodsche zaken werden geliquideerd, een leegstaand winkelhuishuurde zonder nader naar den vroegeren huurder te informeerden, rekening moest houden met de mogelijkheid, dat in dat winkelhuus een joodsche zaak was gevestigd geweest en het risico op zich nam, dat na den oorlog de joodsche rechthebbende voor zijn recht zou opkomen;

dat gerequesteerde Matto voorts wijst op zijn belang in het perceel gevestigd te blijven, waarin hij een winstgevend bedrijf uitoefent, doch naar 's Raads oordeel het belang van verzoeker hier praevaleert, daar immers verzoeker, wiens bedrijf door den bezetter is te gronde gericht, dit opnieuw wil opbouwen en daarvoor de beschikking over het litigieuse pand behoeft, terwijl gerequesteerde Matto, die tijdens de bezettingsjaren ongestoord zaken heeft kunnen doen en zelfs zijn bedrijf heeft kunnen uitbreiden door in het litigieuse perceel een filiaal te vestigen, nog beschikt over een zaak te Amsterdam;

O. dat nu de onredelijkheid van het verzochte ingrijpen niet is gebleken, de vordering in voege als hieronder te vermelden, voor toewijzing vatbaar is;

O. dat — al moge gerequesteerde Didier-Uding zich niet aan 's Raads oordeel hebben gerefereerd — en zich in haar schriftelijk antwoord zelfs aan de zijde van gerequesteerde Matto hebben gesteld — nochtans aanleiding bestaat haar buiten kosten te laten, nu haar ontkenenis het pand voor tien jaren aan Ideco te hebben verhuurd niet ter zake dienende is, vermits zij overigens de huur erkent, terwijl haar verweer verder neerkomt op een beroep op haar goede trouw en de onmogelijkheid —

gezien haar finantieelen toestand — het perceel onverhuurd te laten, welk een en ander den Raad aannemelijk voorkomt;

Rechtdoende:

Verklaart nietig de huurovereenkomst met ingang van Maart 1943 ten aanzien van het perceel Kerkstraat 56 te Hilversum aangegaan tusschen Maria Uding, weduwe van Francois Louis Didier als verhuurster en Louis Matto als huurder;

Doet herleven de huur ten aanzien van voornoemd perceel bestaan hebbende tusschen verhuurster voornoemd en de N.V. „Ideco” als huurster;

Veroordeelt gerequesteerde Matto uiterlijk op 28 Febr. 1947 het voornoemd perceel te ontruimen met al de zijnen en het zijne en het ter beschikking van verzoeker q.q. te stellen; enz.

No. 819.

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK 'S-GRAVENHAGE, 26 Febr. 1947. (Mrs. van Walsem, Wery en Marinus).

Een verzoek om in afwachting van een uitspraak van de Afdeling Effecten Registratie bij voorraad gemachtigd te worden, om zich als eigenaar van aandelen te mogen gedragen is ontvankelijk en niet aan te merken als een beslissing van de hoofdzaak.

Vonnis in kort geding gewezen vernietigd en verzoek toegewezen.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100) art. 150 a en vlg.).

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;

Gelezen een beroepschrift van Gustav van Vollenhoven, gemachtigde Mr. Aug. de Lauwere, adv. en proc. te 's-Gravenhage, die voor appelland dit request heeft ingediend, inhoudende een verzoek tot vernietiging van eene beslissing, gewezen door den waarnemend Voorzitter van de Afdeling Rechtspraak op 16 Sept. 1946, tusschen appelland als verzoeker en het Nederlandsche Beheersinstituut als gerequesteerde;

Gelezen een verweerschrift van het Nederlandsche Beheersinstituut, inhoudende een referte aan het oordeel van den Raad;

Gelezen het vonnis waarvan beroep;

Gehoord partijen, appelland zoo in persoon als bij monde van zijn voornoemden gemachtigde, en het Nederlandsche Beheersinstituut bij monde van Mr. J. van den Berg, chef der Afdeling Procedures;

O. dat de waarnemend Voorzitter van de Afdeling Rechtspraak zich onbevoegd heeft verklaard kennis te nemen van het inleidend verzoek, strekkende tot machtiging van verzoeker om zich, in afwachting van een uitspraak van de Afdeling Effectenregistratie, als eigenaar van een zevental aandelen van de N.V. Van Vollenhoven's fabriek van comestibles N.V., geves-

tigd te 's-Gravenhage, nos. 6, 10, 11, 12, 13, 14 en 15 te mogen gedragen;

O. dat deze onbevoegd-verklaring was gegrond op de overweging, dat een toewijzing van dit verzoek als een beslissing van de hoofdzaak zou zijn aan te merken, waartoe de Voorzitter van de Afdeling Rechtspraak, rechtdoende in kort geding, niet bevoegd is;

O. dat naar 's Raads oordeel toewijzing van een verzoek als bovenomschreven, niet is aan te merken als een beslissing over de hoofdzaak;

O. dat ook overigens den Raad geen bezwaren zijn gebleken het gedane verzoek in te willigen;

O. dat eischer bereids een verzoek tot rechtsherstel met betrekking tot de onderhavige effecten bij de Afdeling Effectenregistratie heeft ingediend, en dit verzoek naar 's Raads oordeel zal worden toegewezen;

Rechtdoende:

Vernietigt de beslissing van den waarnemend Voorzitter d.d. 16 Sept. 1946, waaraan beroep;

Machtigt eischer zich als eigenaar te gedragen van de aandelen nos. 6, 10, 11, 12, 13, 14 en 15 van de N.V. van Vollenhoven's fabriek van comestibles N.V., gevestigd te 's-Gravenhage, totdat de te geven beslissing op het verzoek tot rechtsherstel door eischer bij de afdeling Effectenregistratie ingediend, kracht van gewijsde zal hebben verkregen;

Compenseert de kosten, zoo in eersten aanleg, als in beroep, des dat iedere partij haar eigen kosten drage.

No. 820.

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK AMSTERDAM, 14 Jan. 1947.
(Mrs. Wiarda, Schreuder en van Zeggelen).

Onder „belanghebbenden” genoemd in art. 43 lid 1 van het K. B. E 133 moeten worden verstaan belanghebbenden bij het onder bewind gestelde vermogen.

Daaronder kunnen niet worden gerekend bewindvoerders, die overigens in geen ander opzicht in betrekking staan tot zulk een vermogen.

Verzoeker niet-ontvankelijk verklaard in zijn hooger beroep van de beschikking waarbij hij van zijne benoeming tot bewindvoerder is ontheven.

(Besluit Vijandelijk Vermogen (E 133) art. 43.)

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;
Gezien:

a. een verzoekschrift van Gerard Steen, wonende te Amsterdam,
b. een verweerschrift van het Nederlandsche Beheersinstituut Afd. Amsterdam;
Gehoord partijen en de op verzoek van partijen gehoorde getuigen;

O. dat verzoeker in beroep is gekomen bij de Afdeling Rechtspraak van den Raad voor het Rechtsherstel van de beschikking van het Nederlandsche Beheersinstituut Bureau Amsterdam, waarbij hij is ontheven van zijn benoeming als bewindvoerder over Jacob van Kleef en diens echtgenoot A. van Kleef-Roodveldt;

O. dat evenwel naar het oordeel van den Raad onder „belanghebbenden” genoemd in het eerste lid van art. 43 E 133 aan wie hooger beroep van beschikkingen van het Beheersinstituut openstaat, moeten worden verstaan belanghebbenden bij het onder bewind gestelde vermogen;

O. dat daartoe niet kunnen worden gerekend zij die zonder in ander opzicht in betrekking te staan tot het onder beheer gestelde vermogen door het Beheersinstituut worden aangewezen om dit in de uitoefening van zijn taak bij te staan, resp. van zulk een aanwijzing worden ontheven;

O. dat verzoeker alzo niet-ontvankelijk in zijn beroep moet worden verklaard en de al dan niet gegrondheid der redenen van de ontheffing niet ter beoordeeling van den Raad staat;

Rechtdoende:

Verklaart verzoeker niet-ontvankelijk in zijn vordering, en veroordeelt verzoeker in de kosten aan de zijde der wederpartij tot dusver begroot op f 30.

No. 821.

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK AMSTERDAM, 3 Febr. 1947.
(Mrs. Jhr. v. d. Does de Willebois, Dijksterhuis en Romein).

Door Lippmann Rosenthal en Co was zonder de medewerking van partijen de rekening van verzoeker gecrediteerd en die van gerequesteerde gedebiteerd voor het door laatstgenoemde verschuldigde bedrag. Gerequesteerde beroept zich terecht op art. 33 1e lid van E 100, daar hij zich tegen deze overboeking niet heeft kunnen verzetten.

Vordering in hoofdzaak ontzegt; rentebedrag toegewezen.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100) artt. 23 en 33.)

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;

O. dat bij het onderzoek is komen vast te staan: dat gerequesteerde Veerman zich tegenover requestant Keizer garant heeft gesteld voor de terugbetaling door zijn schoonvader Ph. Schaap van een bedrag groot f 5000, door deze van requestant geleend blijkens akte van schuldbekentenis van 15 November 1929 en terug te betalen 6 maanden na opzegging; dat gerequesteerde voor 1942 f 3500 in jaarlijksche termijnen van f 500 heeft voldaan, terwijl ook de rente ad 6 % 's jaars in halfjaarlijksche termijnen tot de op 15 November 1942 vervallende

rentetermijn (over het tijdvak 15/5—15/11 1942) is voldaan; dat zoowel requestrant als gerequesteerde van joodschen bloede zijn; dat requestrant zijn vordering bij de firma Lippman Rosenthal & Co heeft aangegeven en de schuldbekentenis daar heeft ingeleverd; dat gerequesteerde op 16 November 1942 een kennisgeving heeft ontvangen van Lippmann Rosenthal, o.m. inhoudend „Blijkens aangifte zijn Uw verplichtingen tegenover ons in hoofdsom f 1500, terug te betalen direct”; dat voorts op 25 April 1944 gerequesteerde mededeeling ontving van Lippmann Rosenthal, dat op 6 Maart 1944 zijn rekening bij deze instelling was belast met f 1500 in verband met de vordering Keizer, en hij bij die gelegenheid de origineele, door hem als borg medeonderteekende schuldbekentenis van 15 November 1929 terug ontving; dat de rekening van requestrant bij Lippmann Rosenthal met voormeld bedrag van f 1500 is gecrediteerd;

O. dat requestrant den Raad heeft verzocht de voorzegde schuldbekentenis te doen herleven en gerequesteerde te veroordelen tot betaling van de reeds vervallen rente, door requestrant becijferd op f 405, en de nog te vervallen rente;

O. dat de vordering tot het doen herleven van een schuldbekentenis, een bewijsstuk, op zichzelf niet ontvankelijk is, doch gerequesteerde geen bezwaar heeft gemaakt tegen interpretatie dezer vordering in dier voege, dat requestrant vordert de nietigverklaring der betaling, bij Lippmann Rosenthal op 6 Maart 1944 geschied door de crediteering zijner rekening met het bedrag van f 1500, waarmede de rekening van gerequesteerde werd belast, en herstel der voordien tusschen hem, requestrant, eenzijdig en gerequesteerde en zijn schoonvader Schaap anderzijds bestaan hebbende rechtsverhouding;

O. echter, dat gerequesteerde zich terecht beroept op het bepaalde in het eerste lid van art. 33 E 100, zijnde het duidelijk dat gerequesteerde zich tegen de overboeking bij Lippman Rosenthal van het bedrag van f 1500 niet heeft kunnen verzetten;

dat requestrant wel zich erop beroept, dat de vordering eerst opeischbaar was zes maanden na opzegging, doch gerequesteerde terecht opmerkt, dat hij reeds gedurende jaren aan het afbetalen was en bovendien tusschen de kennisgeving van 16 November 1942 en de overboeking op 6 Maart 1944, welke trouwens geheel buiten hem om heeft plaats gehad, meer dan 6 maanden verlopen zijn;

O. dat derhalve de vordering van requestrant moet worden afgewezen, behalve voorzover betreft de van 15/11 1942 tot 6/3 1944 vervallen rente, bedragende f 161.75, tot betaling waarvan gerequesteerde zich bereid heeft verklaard;

Rechtdoende:

Veroordeelt gerequesteerde Veerman om tegen bewijs van kwijting aan requestrant Keizer te betalen f 161.75 ter zake voor-

schreven.

Ontzegt de vordering voor het overige.

Veroordeelt requestrant Keizer in de kosten van het geding, tot aan deze uitspraak aan de zijde van gerequesteerde Veerman begroot op f 50 en aan de zijde van Ph. Schaap op nihil.

No. 822.

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK AMSTERDAM, 2 Jan. 1947.
(Mrs. Boll, v. d. Loos en Lubbers).

Tijdens de bezetting is door de verwalters van partijen, beiden Joodsche N.V.'s, een dading getroffen.

Partijen verzoeken in conventie en in conventie nietigverklaring dezer dading en toewijzing van eenige nevenvorderingen. Dading nietig verklaard met veroordeeling van requestrante tot terugbetaling van het bij de dading ontvangen bedrag.

Onbevoegd verklaard ten aanzien van de nevenvorderingen en partijen verwezen naar den gewonnen rechter.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100)
art. 23 en vlg.).

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;

O. dat de eerste vordering van requestrante strekt tot nietigverklaring van eene overeenkomst, welke op 31 Maart 1943 blijkens een daarvan te Arnhem door de Wirtschafsprüfstelle (Liquidationsreferat) opgemaakt protocol is afgesloten tusschen den door de Deutsche instanties over requestrante aangestelden beheerder en den door dezelfde instanties over gerequesteerde aangestelden beheerder;

O. dat requestrante aan die vordering heeft verbonden een aantal nevenvorderingen, in het petitum omschreven onder de Nos. 2 t/m 10;

O. dat gerequesteerde onder bestrijding van de vorderingen van requestrante Nos. 2/10 toewijzing van de vordering sub I heeft verzoekt, maar bovendien op haar beurt in reconventie de nietigverklaring van dezelfde overeenkomst heeft gevorderd en daaraan drie nevenvorderingen heeft verbonden;

O. dat de overeenkomst dd. 31 Maart 1943, waarvan aldus beide partijen de nietigverklaring vorderen, blijkens de tusschen partijen niet betwiste tekst neerkomt op een „dading” waarbij gerequesteerde in staat werd gesteld tegen betaling van f 5500 zich te kwijten van door requestrante tot aanzienlijk hoogere bedragen staande gehouden verplichtingen van gerequesteerde, voortvloeiende uit verschillende, tusschen partijen deels vóór deels ná hare onderbeheerstelling afgesloten leveringscontracten;

O. dat deze overeenkomst inderdaad voor nietigverklaring in aanmerking komt, omdat achterwege laten van het hier verlang-

de ingrijpen onredelijk zou zijn, waar alleen reeds de motiveering in bedoelde overeenkomst, waarom gerequesteerde kon volstaan met f 5500 te betalen, op ernstige wijze indruischt tegen hetgeen naar Nederlandsche opvattingen als redelijk en billijk te gelden heeft;

O. dat immers de bepaling van het door gerequesteerde te betalen bedrag op (slechts) f 5500 mede is aanvaard op grond van de overwegingen, dat „die verbleibende Hasse reicht zur Befriedigung der Gläubiger (van requestrante) aus“,

waarmede derhalve de belangen van de (Joodsche) aandeelhouders van requestrante zonder meer als te verwaarloozen werden gekenschetst, alsmede op grond van de overweging dat:

„die Firma de Vries van Buuren & Co., die begünstigt erscheint, ist gleichfalls ein jüdisches Unternehmen, des zwar nicht liquidiert wird, aber als Frontkämpferbetrieb unter treuhändischer Verwaltung steht“

waarmede derhalve de aangenomen bevoordeeling van gerequesteerde hoewel ook „Joodsch“ bedrijf, werd gedekt door de overweging, dat dit was ingeschakeld voor de belangen der Duitsche oorlogsvoering en dus kon worden voorgetrokken bij requestrante;

O. dat de vordering tot nietig-verklaring van de overeenkomst dd. 31 Maart 1943, ingesteld door requestrante in conventie daarom behoort te worden toegewezen;

O. dat deze toewijzing medebrengt, dat partijen behooren te worden hersteld in de positie, waarin zij over en weer vóór het teekenen dier overeenkomst zich bevonden, hetgeen medebrengt, dat requestrante gehouden is aan gerequesteerde te restitueeren het door haar ingevolge de voor vernietiging vatbaar gebleken overeenkomst ontvangen bedrag van f 5500, zoodat de vordering in reconventie, voorzoover daartoe strekkende, eveneens voor toewijzing vatbaar is;

O. dat evenwel (met uitzondering van de gevorderde kosten-veroordeelingen) de verdere door partijen over en weder ingestelde vorderingen niet door de Kamer onderzocht kunnen worden, omdat de Kamer zich onbevoegd zal moeten verklaren daarvan kennis te nemen;

O. dat immers na vorenstaande beslissingen, waarbij de Kamer tevens de gevolgen der geëischte nietigverklaring heeft geregeld, partijen over en weder volledig zijn teruggebracht in de positie, waarin zij zich vóór het tot stand komen der vernietigde overeenkomst hebben bevonden en partijen hetgeen zij over en weder van elkander meenen te vorderen te hebben uit hoofde van de tusschen hen gelooopen hebbende leveringscontracten en waaromtrent tusschen hen diepgaand verschil van meening bestaat, slechts hebben te baseren en kunnen baseren op het gewone recht;

O. dat hierbij verder van „rechtsherstel“ in den zin van het Besluit E 100 geen sprake

meer is, maar partijen voor de tusschen hen terzake bestaande geschilpunten behooren te worden verwezen naar den gewonnen rechter;

O. dat het vorenstaande leidt tot navolgende beslissing;

Rechtdoende:

In conventie:

Wijst toe de vordering sub 1 en verklaart mitsdien de daarin bedoelde overeenkomst dd. 31 Maart 1943 nietig;

Verklaart zich onbevoegd tot toewijzing van de vorderingen sub 2 t/m 9;

Veroordeelt de N. V. de Vries van Buuren & Co in de kosten, in conventie gevallen, tot deze uitspraak begroot op f 50;

In reconventie:

Wijst (met passeering van het sub 1 gevorderde als reeds in conventie geschied) toe de vordering sub 2 en veroordeelt de N. V. Stork's Confectie-Industrie aan de N. V. de Vries van Buuren & Co terug te betalen het destijds door deze betaalde bedrag van f 5500, vermeerderd met rente ad 5 % 's jaars vanaf 31 October 1946 tot den datum der algeheele voldoening van dit bedrag;

Verklaart zich onbevoegd tot toewijzing van het gevorderde sub 3 en de daaraan gekoppelde vordering tot rente-vergoeding;

Veroordeelt de N. V. Stork's Confectie-industrie in de kosten, in reconventie gevallen, tot deze uitspraak begroot op f 50.

No. 823.

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK 'S-GRAVENHAGE, 27 Febr. 1947. (Mrs. van Hinloopen Labberton, Karni en Buddingh de Voogt).

Beschikking van de plaatsvervangenden voorzitter van de afdeling Onroerende Goederen in kort geding gewezen, in hooger beroep vernietigd.

Ten onrechte was aangenomen, dat een koper van onroerend goed zijn goede trouw heeft aannemelijk gemaakt, indien hij zich heeft neergelegd bij de mededeeling van den instrumenteerenden notaris, dat de panden geen Joodsch bezit zouden zijn.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100) artt. 113 d en 150 c.)

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;

Gelezen het verzoekschrift d.d. 30 Juli 1946 van Abraham Fuld, wonende te 's-Gravenhage aan de van Bylandtstraat 178 II, gem. Mrs. J. J. Koeleman en M. Lodder, waarbij appelland in beroep komt van de op 24 Juli 1946 bij voorraad gewezen beschikking van den plaatsvervangenden Voorzitter der Afdeling Onroerende Goederen te 's-Gravenhage;

Gelezen de beschikking waarvan beroep;

Gelezen het antwoord namens geïntimeerde Egbertus Korving, wonende te 's-Gravenhage, ingediend door Mr. H. F.

J. P. Kunkeler, adv. en proc. te 's-Gravenhage, gedagteekend 17 Augustus en de door hem overgelegde verklaring van Notaris Mr. P. L. H. Peutz;

Ten aanzien van de feiten, voorzover in dit hooger beroep van belang;

O. dat appellant eigenaar was van de perceelen gelegen aan de van Slingelandtstraat nos. 26, 28, 30 en 32 te 's-Gravenhage, welke panden door de Niederländische Grundstücksverwaltung ingevolge de Verordening 154/1941 zijn verkocht en vervolgens eenige malen doorverkocht, waarna tenslotte geïntimeerde Korving ze heeft gekocht;

O. dat de plaatsvervangende Voorzitter der Afdeling Onroerende Goederen bij de beschikking waarvan beroep, als zijn voorloopig oordeel heeft uitgesproken, dat het zeer waarschijnlijk is, dat bij de behandeling der hoofdzaak in de rechtsherstelprocedure, hangende tusschen partijen, zal worden geoordeeld, dat geïntimeerde er in geslaagd is zijn goede trouw bij den koop van de ten requeste vermelde perceelen aannemelijk te maken;

dat dit oordeel berust op de overweging, dat „indien door of vanwege den instrumenteerenden en te goeder naam en faam bekend staanden notaris een onderzoek naar de herkomst van het pand is ingesteld en — zij het, zooals sedert is gebleken, ten onrechte — geen bedenking is gezezen, Wij het alleszins aanvaardbaar achten, dat de niet deskundige koper zich daarbij neerlegt en redelijkerwijze niet kan worden verlangd, dat hij de conclusie van den notaris nader toetst.”

O. dat appelland te gronde van deze overweging betwist op grond, dat de notaris nagelaten heeft een onderzoek ten hypotheekkantore in te stellen en de aan geïntimeerde gegeven verklaring, dat de panden geen Joodsch bezit zouden zijn, gegrond was op een later onjuist gebleken mededeeling van den door den notaris met de verzorging van de overdracht belaste kandidaat-notaris en den verkooper;

Ten aanzien van het recht:

O. dat in de gegeven buitengewone omstandigheden van verkrijgers van goederen, in het bijzonder van onroerende goederen een grootere dan normale zorgvuldigheid mocht worden verlangd;

dat een gegadigde naar een perceel tijdens de bezetting ten hypotheekkantore had kunnen en behooren te onderzoeken of doen onderzoeken, wie in Mei 1940 eigenaar van dit perceel was, en welke transacties er sindsdien mede hadden plaats gevonden, hoedanig onderzoek met geringe moeite kon worden ingesteld;

dat, naar is komen vast te staan, in het onderhavige geval zoodanig onderzoek, waarbij aan geïntimeerde de verkoop van requestant's perceelen door de Grundstücks Verwaltung in 1942 had moeten zijn gebleken, niet is ingesteld;

dat geïntimeerde zich vrijwillig tot den instrumenteerenden notaris heeft gewend, aan wien hij volgens zijn stelling opdracht

heeft gegeven allereerst na te gaan of de genoemde perceelen soms Joodsch bezit waren;

dat indien ten aanzien van het onderzoek naar de herkomst van de perceelen door den notaris of zijn personeel een nalatigheid is begaan, gelijk het geval schijnt te zijn geweest blijkens het schrijven van dien notaris d.d. 19 Juli 1946, geïntimeerde daarvoor de aansprakelijkheid draagt;

O. dat de waarnemend Voorzitter voornoemd in zijn beschikking waarvan beroep, terecht heeft overwogen, dat ten tijde van den aankoop door geïntimeerde een aspirant-koper zich ervan moest vergewissen, of het door hem begeerde perceel al dan niet Joodsch bezit was;

dat de Raad zich echter niet kan vereenigen met de overweging van den Waarnemend Voorzitter, dat in casu een voldoende onderzoek zou zijn ingesteld, en dat de goede trouw van den verkrijger aanwezig geacht zou moeten worden, indien hij gedekt wordt door het advies van den instrumenteerenden, te goeder naam en faam bekendstaanden notaris;

O. dat de Raad derhalve van aanvaankelijk oordeel is, dat ten principale waarschijnlijk zal worden geoordeeld, dat het nalaten van ingrijpen in de onder de in de artt. 23 en 25 van Besluit E 100 genoemde omstandigheden tusschen partijen tot stand gekomen rechtsbetrekking, onredelijk is en appelland derhalve in zijn rechten ten aanzien van de litigieuse perceelen zal worden hersteld;

O. dat de beschikking waarvan beroep mitsdien moet worden vernietigd;

Rechtdoende in hooger beroep:

Vernietigt de beschikking waarvan beroep;

Verleent appelland toestemming in afwachting van algeheel rechtsherstel zelf de huren van de perceelen van Slingelandtstraat Nos. 26, 28, 30 en 32 te 's-Gravenhage te innen en deze perceelen als zijn eigene te administreeren onder gehoudenheid de lasten met ingang van den datum van deze beslissing voor zijn eigen rekening te nemen;

Veroordeelt geïntimeerde in de kosten van beide instanties, aan zijde van appelland tot op heden begroot op f 30 en f 50.

No. 824.

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK AMSTERDAM, 4 Febr. 1947.
(Mrs. de Gaay Fortman, Schreuder en Hoog).

Vordering tot nietigverklaring van verstrekte opdrachten tot overboekingen door Treuhänder van September tot December 1944 gedaan, toegewezen.

Vordering tot terugbetaling ingesteld tegen de Incassobank ontzegd op grond van art. 33 E 100.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100) artt. 23 en 33.)

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;

Gezien een verzoekschrift van Heinrich Rollmann te Amsterdam als directeur van de N.V. Anker Emaille fabrieken te Soest, gemachtigde Mr. H. C. Dietz, strekkende onder meer tot nietigverklaring van de op 1 September, 4 September 4 October en December 1944 door de „Treuhandler" der genoemde naamlooze vennootschap aan de N.V. Incassobank te Amsterdam verstrekte opdrachten tot overboeking naar Stanzund Emaillierwerke Tovar A.G. te Ahlen van 60.000 gulden en 16.879 gulden 19 cent, alsmede de opnamen door den „Treuhandler" van 750 en 1200 gulden, en tot terugbetaling dezer bedragen door de Incassobank aan verzoeker;

Gezien het verzoekschrift van de N.V. Incassobank, gemachtigde Mr. B. Korthals Altes, strekkende tot afwijzing van de vordering;

Gelet op de mondelinge behandeling der zaak en de getuigenverhooren;

O. dat verzoeker zijn vordering hierop laat steunen, dat de Wirtschafprüfstelle 30 April 1941 op grond van de verordening 1941/48 tot „Treuhandler" over de N.V. Anker Emaillefabrieken heeft benoemd zekeren Dr. P. Arnst, die 9 September 1941 is vervangen door Dr. M. Claeszen, dat deze laatste de directeuren dezer naamlooze vennootschap, verzoeker en zekeren Worum, heeft ontslagen, en de bovengenoemde opdrachten heeft verstrekt en opnamen gedaan;

O. dat het Beheersinstituut als beheerder van het vermogen van Dr. Claeszen heeft verklaard zich te gedragen naar het oordeel van den Raad, terwijl de Incassobank zich heeft beroepen op art. 33 van E 100;

O. dat verzoeker ter terechtzitting zijn vordering, aanvankelijk ruimer gesteld en zich ook uitstrekkende tot teruggave van door de Incassobank verkochte effecten, tot het bovenstaande heeft bepaald;

O. dat de door verzoeker gestelde feiten, hierboven vermeld, tusschen partijen vaststaan, alsook, dat de N.V. Anker Emaillefabrieken reeds vóór den oorlog in rekening-courantverhouding stond tot de Incassobank, en dat het saldo dezer rekening op 1 September 1944 f 70,772.92 ten gunste van de Anker Emaillefabrieken was;

O. dat aan de nietigverklaring van de gevraakte opdrachten en de uitvoering daarvan niets in den weg staat, en alleen de vraag overblijft, of de Incassobank op grond van art. 33 van E 100 door haar betalingen is bevrijd;

O. dat de Raad met de Incassobank van oordeel is, dat zij gehouden was aan de opdrachten van den Treuhandler van de Anker Emaillefabrieken te voldoen, en geen bijzondere redenen aanwezig acht op grond waarvan zij betaling had moeten weigeren;

O. toch dat verzoeker zulke redenen wel niet in de verwachting van een spoedige bevrijding, doch, daargelaten, dat deze alleen zouden gelden voor de in het begin van September 1944 gedane betalingen, kan de Raad niet verder gaan dan daarin ten

hoogste zien een reden tot opschorting van betaling, die bij het verloop der gebeurtenissen niet langer dan eenige dagen zou hebben kunnen gelden;

O. dat verzoeker in dit verband ook waarde heeft gehecht aan het bezoek van den accountant Van Emmerik aan de Incassobank, maar mede door de zeer onzekere verklaringen van den getuige Van Emmerik heeft de Raad omtrent doel en strekking en inhoud van dat bezoek geen duidelijken indruk gekregen, zoodat daaraan geen beteekenis voor de beslissing der gestelde vraag gehecht kan worden, terwijl de Raad zich met de Incassobank afvraagt, waarom de door verzoeker gewenschte flinkheid nu juist van deze moest gevraagd worden en niet in de eerste plaats van het personeel van de Anker Emaillefabrieken, dat er dan voor zou hebben kunnen zorgen, dat de opdrachten de Incassobank niet of met de door verzoeker gewenschte vertraging bereikten;

Rechtdoende:

Verklaart nietig de door den Treuhandler van de N.V. Anker Emaillefabrieken te Soest aan de N.V. Incassobank te Amsterdam verstrekte opdrachten t. w. die tot overboeking naar enz.;

Ontzegt de vordering voor het overige;

Veroordeelt verzoeker in de kosten van dit geding, tot deze uitspraak aan zijde van de N.V. Incassobank op 100 gulden en aan zijde van het Beheersinstituut op nihil.

No. 825.

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK 'S-GRAVENHAGE, 30 Januari 1947. (Mr. Wery).

Een op 16 Mei 1945 ondertekende schuldbekentenis krachteloos verklaard. Weliswaar dateert de schuldbekentenis van na de bevrijding, maar de onderliggende rechtsverhouding is een voor de bevrijding gedane belofte, welke onverbindendverklaring de nietigverklaring van de schuldbekentenis medebrengt.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100) art. 23 en vlg.).

Alexander de Wind, requesrant, gem. Mr. I. E. Hes Bzn.,

contra:

J. C. Korendijk, gerequesteerde, gem. Mr. G. de Bakker.

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;

O. dat ten deze als vaststaande kan worden aangenomen:

dat verzoeker, jood zijnde, in Augustus 1942 op grond van de tijdens de bezetting door den vijand getroffen maatregelen tegen de joden met zijn gezin, bestaande uit hem zelf, zijn echtgenoot en drie kinderen, een onderduik-adres heeft gevonden ten huize van verweerder aan de Stamkartstraat 6 te

's-Gravenhage en aldaar met zijn gezin heeft vertoefd tot 10 Mei 1945;

dat partijen bij het intrek-nemen waren overeengekomen, dat verzoeker als vergoeding voor het te verlenen onderdak behalve het levensonderhoud van het eigen gezin ook het levensonderhoud, in het bijzonder de voedingskosten, van het gezin Korendijk, bestaande uit man, vrouw en twee kinderen, zou bekostigen;

dat verzoeker bij aankomst in de woning ongeveer f 6000 bij zich had en hem daarna geregeld door den getuige Th. M. Dresmé uit geldswaarden, die deze van verzoeker onder zich had gekregen, gelden en goederen zijn ter hand gesteld, welke laatste evenals een aantal goederen, die verzoeker zelf in zijn bezit had, hij door Korendijk of derden ter verkrijging van onderhoudsgeld heeft laten te gelde maken, welk een en ander, mede blijkens een door verzoeker overgelegd zakboekje, houdende aantekening van de dagelijkse uitgaven, een aanzienlijk bedrag en volgens een door den getuige Dresmé overgelegde gespecificeerde opgave een bedrag van f 28,345 uitmaakte, van welk bedrag verzoeker bij zijn vertrek uit de woning van Korendijk nog eenige honderden guldens overhad;

dat verzoeker gedurende zijn verblijf bij Korendijk voorts achtereenvolgens gelden tot een totaal bedrag van f 3000 van Korendijk heeft geleend mede ter voorziening in het levensonderhoud;

dat verzoeker op 10 Mei 1945 met zijn gezin de woning van Korendijk heeft verlaten en op 16 Mei 1945 te 's-Gravenhage een hem door Korendijk voorgelegde onderhandsche schuldbekentenis ten bedrage van f 13.000 heeft geteekend en afgegeven mede ter zake van verstrekte kost en inwoning;

O. dat verzoeker heeft gevorderd:

1. dat de Raad de tusschen verzoeker en Korendijk door bovengenoemde feiten ontstane rechtsbetrekkingen in diër voege gewijzigd zal vaststellen, dat Korendijk ter zake van verzoekers verblijf ten huize van Korendijk niet meer te vorderen heeft dan een bedrag van f 16,500, althans een zoodanig bedrag als de Raad in goede justitie zal vermeenen te behooren, met veroordeeling van Korendijk om aan verzoeker het meerbetaalde terug te betalen;

2. dat de Raad zal verklaren, dat verzoeker ter zake niets meer verschuldigd is en nietig, althans krachteloos zal verklaren de voormelde op 16 Mei 1945 onderteekende schuldbekentenis;

In rechte:

O. dat eerstgenoemde vordering niet toewijsbaar is, daar uit de vaststaande feiten genoegzaam blijkt, dat de door verzoeker bestede gelden niet, althans niet volledig, aan Korendijk zijn betaald voor hetgeen hem door dezen werd verstrekt, maar dat deze gelden voor een belangrijk deel door verzoeker, die na December 1942 niet meer geregeld over eigen distributiebescheiden beschikte, besteed zijn op eigen initiatief en

voor eigen rekening voor aankopen voor levensonderhoud, die vooral in het laatste deel van den bezettingstijd tegen zwarte prijzen geschieden en tot aanzienlijke bedragen; dat het vaststellen van een bepaald bedrag van het door verzoeker aan Korendijk verschuldigde derhalve niet past op de feiten, zooals deze zich hebben ontwikkeld en nu het door verzoeker bestede geld niet gezegd kan worden aan Korendijk te zijn betaald, er ook geen plaats is voor een terugvordering van teveel betaalde gelden;

O. wat de sub 2 genoemde vordering betreft, dat verweerder den Raad te dien aanzien niet bevoegd acht, omdat de onderhavige schuldbekentenis is opgemaakt op 16 Mei 1945, derhalve na afloop van het tijdvak, waartoe art. 23 Besluit E 100 de bevoegdheid tot ingrijpen door den Raad beperkt;

O. dat dit verweer niet onvoorwaardelijk juist is, daar het hier betreft een burgerrechtelijke schuldbekentenis en deze niet is een zelfstandige, verbintenis-scheppende rechtshandeling, maar een onzelfstandige handeling, die een verbintenis constateert, zoodat de kracht der schuldbekentenis staat en valt met het al of niet van kracht zijn der onderliggende rechtsverhouding en een besissing omtrent deze laatste ook op de schuldbekentenis doorwerkt;

O. nu, dat als vaststaande kan worden aangenomen, dat de schuldbekentenis grond was 1. op door verzoeker tijdens de bezetting successievelijk van Korendijk geleende gelden tot een totaalbedrag van f 3000; 2. op een — gelijk Korendijk ter terechtzitting onweersproken heeft gesteld — door verzoeker hem daags vóór de bevrijding gedane belofte om hem f 10,000 als belooning te geven uit gelden, die hij uit Amerika hoopte vrij te krijgen;

O. dat voor deze laatste belofte geen dringende rechtsgrond bestond, daar aangenomen kan worden, dat verzoeker aan zijn verplichting om de voedingskosten van Korendijk gedurende de onderduikingsperiode te bekostigen ten volle had voldaan; dat Korendijk wel stelt, dat verzoeker voor hem slechts heeft betaald, hetgeen Korendijk voor „bonnen” kon krijgen, onder toevoeging, dat dit „na Januari 1943 nu niet bepaald ontzettend veel is geweest”, maar de Raad onaannemelijk acht, dat Korendijk en zijn gezin in een tijd, waarin hetgeen op bonnen werd verkregen allengs te eenenmale onvoldoende werd voor levensonderhoud niet ook ten volle mede zouden hebben geprofiteerd van de aanzienlijke zwarte aankopen (b.v. aanschaffingen van 1 of 1½ mud aardappelen, 100 K.G. uien, bieten, erwten e.d.), die voor rekening van verzoeker plaats vonden; dat dit bevestiging vindt in de verklaring van den getuige Dresmé, die geregeld contact met verzoeker had en den stelligen indruk verklaarde te hebben gekregen, dat verzoeker de uitgaven voor hem zelf en het gezin Korendijk geheel bekostigde;

dat het daarenboven beloven van f 10,000

een spontane uiting van dankbaarheid zou kunnen zijn, maar de feiten daarop niet wijzen, daar volgens den getuige Dresmé verzoeker zich gedurende de onderduikingsperiode zeer angstig en nerveus toonde en ook wel klaagde over de verhouding met de familie Korendijk en voorts verklaarde de schuldbekentenis te hebben geteekend, omdat de familie Korendijk hem beduidde, dat dit voor het helpen van joden een bescheiden bedrag was en hij anders voor het gerecht zou gehaald worden, welk een en ander ook in het verzoekschrift zakelijk is gesteld;

dat de vraag, of verzoeker tot het aangaan der schuldverbintenis door bedreiging of pressie van den kant van Korendijk is bewogen, buiten beschouwing kan blijven, omdat reeds de dagelijksche vrees voor arrestatie en de spanning door het verblijf in een onderduikadres veroorzaakt een voldoende verklaring opleveren van de bij verzoeker waargenomen angst en nervositeit en men onder die omstandigheden licht komt tot het doen van beloften voor het geval men met zijn gezin behouden blijft;

dat echter Korendijk naar het oordeel van den Raad zoodanige beloften niet als rechtens verbindend had behooren te aanvaarden, nu hij met zijn gezin reeds zeer was gebaat door hetgeen verzoeker had gepresteerd en het niet juist is om, indien men uit liefde een in nood verkeerenden medemensch met zijn gezin opneemt en bescherming verleent, daarvoor een bovenmatige winst te verlangen;

dat de Raad op grond van de abnormale omstandigheden, waaronder bedoelde belofte tot betaling van f 10,000 is gedaan en aanvaard, het achterwege laten van ingrijpen onredelijk acht en aan deze belofte verbindende kracht ontzegt;

O, dat in verband hiermede ingevolge art. 26 E 100 ook de door verzoeker afgegeven schuldbekentenis krachteloos moet worden verklaard, zoodat de weer van onbevoegdheid van den Raad faalt;

O, dat de geldleeningen tot een totaalbedrag van f 3000 niet worden betwist en de verrekening daarvan niet voldoende is gebleken, zoodat de tusschen verzoeker en Korendijk ontstane rechtsbetrekkingen in dier voege gewijzigd zijn vast te stellen, dat verzoeker alsnog f 3000 aan Korendijk zal hebben te betalen;

O, dat uit het voorafgaande volgt, dat de reconventioneele vordering tot veroordeeling van verzoeker om aan Korendijk f 13,000 te betalen, niet toewijsbaar is, maar deze vordering reeds niet ontvankelijk is, omdat zij niet strekt tot rechtsherstel, maar uitsluitend tot nakoming van een beweerdelijk aangegane verbintenis;

Rechtdoende:

Stelt de tusschen verzoeker en verweerder ter zake voormeld ontstane rechtsbetrekkingen in dier voege gewijzigd vast, dat verzoeker veroordeeld wordt aan verweerder alsnog te betalen een bedrag van f 3000 met de rente daarover naar 5 % 's jaars van

den dag van indiening van het verzoekschrift af;

Verklaart krachteloos de door verzoeker op 16 Mei 1945 onderteekeende schuldbekentenis ten bedrage van f 13,000;

Ontzegt aan verzoeker het meer of anders gevorderde;

Verklaart de reconventioneele vordering niet-ontvankelijk;

Compenseert de kosten tusschen partijen des, dat iedere partij de hare drage.

No. 826.

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK AMSTERDAM, 9 Dec. 1946.
(Mrs. Jhr. v. d. Does de Willebois, Dijksterhuis en Baron van Haersolte).

Aan verzoekster (coöperatieve inkoopvereniging) was tijdens de bezetting door interventie van den vijand gerequesteerde als lid opgedrongen.

Lidmaatschap nietig verklaard, alsmede de overeenkomst uit dit lidmaatschap voortvloeiende, betreffende gerequesteerdes aandeel in den import van verzoekster.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100) art. 23 en vlg.).

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;

Gezien de stukken, waaronder een verzoekschrift van de Coöperatieve Inkoopvereniging van Nederlandsche Importeurs van Heipalen „Heipaci” C.A., gevestigd te Amsterdam, gemachtigde Mr. N. C. Dietz, dd. 5 Aug. 1946, waarbij deze requestrante verzoekt de nietigverklaring van het lidmaatschap van (het filiaal van) de firma Mayer Laiblin & Co te Wiesbaden, alsmede van de met deze vennootschap gesloten overeenkomst, betreffende haar aandeel in die import, met bepaling, dat de winstaandeelen, waarvoor deze vennootschap is gecrediteerd, aan requestrante in eigendom zullen verblijven, en waaronder voorts een verweerschrift van het Nederlandsche Beheersinstituut, als verteenwoordigende meergemelde vennootschap dd. 30 Oct. 1946, houdende referentie aan het oordeel van den Raad;

O, dat uit de producties bij voormeld verzoekschrift blijkt, dat Duitsche instanties bemoeienis hebben gehad met de toetreding van meergemelde vennootschap tot de requestreernde coöperatieve vereniging;

O, dat, mede gelet op het niet-betwist zijnder bij het request gestelde feiten, de Raad, op grond van de tijdens de vijandelijke bezetting algemeen opgedane ervaringen, het alleszins aannemelijk acht, dat voormelde Duitsche instanties hun bemoeienis kracht hebben bijgezet door ernstige dreigementen en dat het Bestuur van requestrante, zonder deze krachtdadige interventie van den vijand, meergemelde vennootschap niet voetstoots tot het lidmaatschap zou hebben toegelaten en de voormelde overeenkomst niet zou hebben aangegaan;

O. dat de Raad derhalve als bewezen aanneemt, dat toetreding en overeenkomst onder dwang of onbehoorlijken invloed van den vijand tot stand gekomen en dus niet-ingrijpen in de daaruit ontstane rechtsbetrekkingen onredelijk zoude zijn;

O. dat, nu door het Beheersinstituut verweer niet is gevoerd, compensatie van kosten dient plaats te vinden;

Rechtdoende:

Verklaart nietig het lidmaatschap van (het filiaal van) de firma Mayer Laiblin & Co in de requestreerende coöperatieve vereeniging, alsmede de overeenkomst tusschen requestrante en evengemelde vennootschap t. a. v. het aandeel in den import van requestrante, met bepaling, dat de winstaandeelen, waarvoor op grond van genoemde rechtsbetrekkingen (het filiaal van) de firma Mayer Laiblin & Co, in de boeken van requestrante is gecrediteerd, aan requestrante in eigendom zullen verblijven.

No. 827.

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK 'S-GRAVENHAGE, 25 Febr. 1947. (Mrs. Scholten, van Walsem en Marinus).

Wetenschap van den vertegenwoordiger is rechtens de wetenschap van het door hem vertegenwoordigde Beheersinstituut. Vernietiging op grond van art. 15 E 133 is derhalve niet binnen drie maanden geschied nadat het Beheersinstituut heeft kennis gekregen van bedoelde rechtshandeling. Beschikking van het Beheersinstituut vernietigd.

(Besluit Vijandelijk Vermogen (E 133)
artt. 15, 43.)

Willem Egidius Josephus Rikmans, requestrant, gem. Mr. A. M. Lubbers,
tegen:
het Nederlandsche Beheersinstituut, gerequestreerde.

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;

O. dat appellant in beroep is gekomen van een beschikking van 27 April 1946, gegeven door het Nederlandsche Beheersinstituut, waarbij het Beheersinstituut den verkoop door Mej. A. M. B. J. E. Seebaas, Duitsche van nationaliteit, van het perceel Bosboom Toussaintlaan 8 te Bussum aan appellant, heeft vernietigd;

O. dat appellant onder meer als grief tegen deze beschikking heeft aangevoerd, dat het Nederlandsche Beheersinstituut langer dan drie maanden voor de aangevallen beschikking de wetenschap had, althans geacht moet worden te hebben gehad, van de vernietigde rechtshandeling, zoodat de beschikking, waarvan appèl niet in stand kan blijven, krachtens lid 2 van artikel 15, Besluit Vijandelijk Vermogen E 133;

O. dat geïntimeerde hiertegen heeft doen

aanvoeren, dat haar Bureau te 's-Gravenhage deze wetenschap niet langer dan drie maanden voor de aangevallen beschikking heeft gehad en dat de wetenschap van haar vertegenwoordiger niet kan worden geacht haar wetenschap te zijn;

O. dat de Raad gerequestreerde niet kan volgen in deze stelling, intengedeel aanneemt dat de wetenschap van den vertegenwoordiger rechtens in de wetenschap van het door hem vertegenwoordigde Beheersinstituut;

O. dat is bewezen door de getuigenverklaringen, in verband met de hierboven genoemde brieven van 23 Nov. en 22 Dec. 1945, dat de vertegenwoordiger van het Nederlandsche Beheersinstituut te Hilversum langer dan drie maanden voor 27 April 1946 de wetenschap van de rechtshandeling, bij de aangevallen beslissing vernietigd, heeft gehad;

O. dat derhalve de aangevallen beschikking niet in stand kan blijven;

O. dat waar deze grief van appellant tot vernietiging van de beschikking moet leiden, eene bespreking van de overige grieven achterwege kan blijven;

Rechtdoende:

Vernietigt de beschikking van het Nederlandsche Beheersinstituut d.d. 27 April 1946, inhoudende een nietigverklaring van den koop en verkoop van het perceel gelegen in de gemeente Bussum, Sectie B. No. 3444, aan de Bosboom Toussaintlaan no. 8, aldaar, benevens de nietigverklaring van de op dit perceel betrekking hebbende eigendomsoverdracht, op genoemde koopovereenkomst gevolgd;

Veroordeelt geïntimeerde in de kosten tot deze uitspraak aan de zijde van appellant begroot op f 150.

No. 828.

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK AMSTERDAM, 5 Nov. 1946. (Mrs. de Gaay Fortman, Schreuder en Baron van der Feltz).

Verzoek tot rechtsherstel in de huurovereenkomst van een bakkerij afgewezen, omdat het onredelijk zoude zijn gerequestreerde het perceel te doen ontruimen, omdat niet de oorspronkelijke huurder doch diens broer daarin een nieuwe bakkerij wil gaan exploiteeren.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100)
art. 23 en vlg.)

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;

Gezien een verzoekschrift van David Pront, wonende te Amsterdam, in zijne hoedanigheid van bewindvoerder over den afwezige Wolf Pront, gemachtigde Mr. J. W. Veen, dd. 31 Juli 1946;

alsmede verweerschriften van H. v. Saane, wonende te Amsterdam, d.d. 19 Aug. 1946, en van D. Verreydt, wonende te Amsterdam, d.d. 24 Aug. 1946;

Gelet op de behandeling der zaak ter zitting van 15 Oct. 1946 en het daarvan opge-
maakte proces-verbaal;

O. dat bij die behandeling feitelijk is komen vast te staan:

dat de afwezige Wolf Pront, broeder van verzoeker, sinds 5 Aug. 1935 huurder was van het benedenhuis en de eerste verdieping van het perceel Tugelaweg 70 te Amsterdam, in welk perceelsgedeelte door hem een brood- en banketbakkerij werd gedreven in dezen vorm, dat de bakkerij feitelijk werd gedreven door een zetbaas, die ook de woning boven de bakkerij bewoonde;

dat Wolf Pront omstreeks 26 Mei 1943 door de Duitschers is weggevoerd en naar Duitschland is gezonden en van daar niet weer is teruggekeerd;

dat Wolf Pront bij zijn wegvoering gemelde bakkerij heeft moeten achterlaten, terwijl ook de zetbaas de bakkerij en woning heeft moeten verlaten;

dat verweerder Verreydt, wiens bakkerij te Diemen door de Duitschers was afgebroken, vervolgens in November 1943 op aanwijzing van het Centraal Bureau voor Huisvesting te Amsterdam en in overleg met de Kamer van Koophandel aldaar gemeld perceelsgedeelte van den eigenaar, verweerder van Saane, heeft gehuurd en daarin sedert dien zijn banketbakkerij, die hij tevoren in Diemen dreef, heeft gedreven en thans nog drijft;

O. dat op grond van het vorenstaande vast staat, dat de rechtsbetrekking tusschen verzoekers broeder als huurder en verweerder Saane als verhuurder is verbroken door dwang van wege den vijand, zoodat volgens de bepaling van art. 25 sub a K. B. E 100 moet worden aangenomen, dat het achterwege laten van een ingrijpen, als door requestrant verzocht, onredelijk zou zijn behoudens blijk van het tegendeel;

O. dat echter naar het oordeel van den Raad in dit geval het tegendeel is gebleken, immers, nu vaststaat, dat verweerder Verreydt, die zelf als gevolg van een maatregel van den vijand zijn bakkerij te Diemen was kwijtgeraakt en daardoor op straat was komen te staan, in overleg met het Bureau Huisvesting en de Kamer van Koophandel bedoeld perceelsgedeelte heeft gehuurd en daarin zijn banketbakkerij heeft gevestigd en sedert dien daarin zijn broodwinning heeft gevonden en een vaste clandestie heeft verkregen, de belangen van verweerder Verreydt bij een handhaving van zijn huurovereenkomst die van verzoeker q.q. bij een verbrekking daarvan zoozeer overtreffen, dat meer bedoeld ingrijpen in dit geval onredelijk zoude zijn, hetgeen temeer klemt, nu niet de oorspronkelijke huurder, doch diens broer in het onderhavige perceelsgedeelte een nieuwe banketbakkerij zou gaan exploiteeren;

O. dat in dit oordeel van den Raad geen wijziging komt door het feit, dat Wolf Pront in 1935, toen hij het perceel betrof, daarin een oven heeft laten bouwen en dat het per-

ceel, wat den winkel betreft, toen gedeeltelijk op zijn kosten is verfraaid, nu verweerder van Saane bij de behandeling heeft verklaard, dat van waardevermeerdering door die verfraaiing niet kan worden gesproken, terwijl verweerder Verreydt zich bereid heeft verklaard om toe te staan, dat de oven door verzoeker op diens kosten uit de bakkerij wordt geamoveerd;

O. dat mitsdien het verzoek moet worden afgewezen;

Rechtdoende:

Wijst het verzoek af.

Compenseert de kosten in diervoege, dat iedere partij hare eigen kosten drage.

No. 829.

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK 'S-GRAVENHAGE, 26 Febr. 1947. (Msr. van Walsem, Wery en Marinus).

Een verzoek in kort geding, strekkende tot machtiging om, in afwachting van de uitspraak van de Afdeling Effecten Registratie, zich te mogen gedragen als eigenaar van aandelen, is geen beslissing ten principale.

Vonnis in kort geding waarbij de voorzitter zich onbevoegd had verklaard, vernietigd.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100) art. 150a en vlg.)

Ernst Bohm, requestrant, gem. Mr. Aug. de Lauwere,

tegen:

het Nederlandsche Beheersinstituut, gerequestreerde.

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.; Gelezen een beroepschrift van Ernst Bohm, inhoudende een verzoek tot vernietiging van eene beslissing, gewezen door den waarnemend Voorzitter van de Afdeling Rechtspraak op 16 Sept. 1946, tusschen appellans als verzoeker en het Nederlandsche Beheersinstituut als gerequestreerde;

Gelezen een verweerschrift van het Nederlandsche Beheersinstituut, inhoudende een referte aan het oordeel van den Raad;

Gelezen het vonnis waarvan beroep;

Gehoord partijen, enz.;

O. dat de waarnemend Voorzitter van de Afdeling Rechtspraak zich onbevoegd heeft verklaard kennis te nemen van het inleidend verzoek, strekkende tot machtiging van verzoeker om zich, in afwachting van een uitspraak van de Afdeling Effectenregistratie, als eigenaar van een zevental aandelen van de Naamlooze Venootschap Van Vollenhoven's fabriek van comestibles N.V., gevestigd te 's-Gravenhage, resp. Nos. 1, 2, 3, 4, 5, 7, 8 en 9 te mogen gedragen;

O. dat deze onbevoegd-verklaring was gegrond op de overweging, dat een toewijzing van dit verzoek als een beslissing van de

hoofdzak zou zijn aan te merken, waartoe de Voorzitter van de Afdeling Rechtspraak, rechtdoende in kort geding, niet bevoegd is;

O. dat naar 's Raads oordeel toewijzing van een verzoek als bovenomschreven, niet is aan te merken als een beslissing over de hoofdzak;

O. dat ook overigens den Raad geen bezwaren zijn gebleken het gedane verzoek in te willigen;

O. dat eischer bereids een verzoek tot rechtsherstel met betrekking tot de onderhavige effecten bij de Afdeling Effectenregistratie heeft ingediend, en dit verzoek naar 's Raads oordeel zal worden toegewezen;

Rechtdoende:

Vernietigt de beslissing van den waarnemend Voorzitter d.d. 16 September 1946, waarvan beroep;

Machtigt eischer zich als eigenaar te gedragen van de aandelen nos. 1, 2, 3, 4, 5, 7, 8 en 9 van de Naamlooze Vennootschap Van Vollenhoven's fabriek van comestibles N.V., gevestigd te 's-Gravenhage, totdat de te geven beslissing op het verzoek tot rechtsherstel door eischer bij de afdeling Effectenregistratie ingediend, kracht van gewijsde zal hebben verkregen;

Compenseert de kosten, zoo in eersten aanleg, als in beroep, des dat iedere partij haar eigen kosten drage.

No. 830.

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK 'S-GRAVENHAGE, 15 Januari 1947. (Mrs. Dr. Zijlstra, Haga en Jhr. van Meeuwen).

Volgens het systeem van het K. B. E 100 is het ontoelaatbaar, dat een proces-partij bij een verzoek tot herziening een beroep doet op feiten, die haar bij de eerste behandeling bekend waren en die zij toen niet heeft vermeld.

Anders zoude op deze wijze langs een omweg de herziening neerkomen op een behandeling in hooger beroep.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100)
art. 143.)

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;

Gezien een request met bijlagen, zoomede eene uitspraak van de Enkelvoudige Kamer van genoemde Afdeling te 's-Gravenhage d.d. 7 Febr. 1946, waarvan de inhoud hier wordt overgenomen;

O. dat bij het request op de daarin vermelde gronden herziening wordt gevraagd van gemelde beslissing van 7 Febr. 1946;

O. dat bij het oorspronkelijk request op de daarin opgenoemde gronden werd gevorderd;

a. de ten requeste genoemde handelingen van de gerequesteerden Smits en Mr. Zegers onrechtmatig en nietig te verklaren, zoomede van onwaarde te verklaren, de ten

requeste genoemde overeenkomsten en dading;

b. de gerequesteerden hoofdelijk, des dat de een betalende, de ander zal zijn bevrijd, te veroordeelen tot betaling van eene schadevergoeding ad f 10,246.55, of zooveel minder als de Raad zal vermeenen te behooien, met eene rente ad 5 % van 30 Juli 1940 af tot den dag der voldoening;

c. van waarde te verklaren de beslagen ten laste van de gerequesteerden gelegd;

d. gerequesteerden te veroordeelen in de kosten van het geding, daaronder de kosten der beslagen begrepen;

O. dat bij voormelde beslissing de beide overeenkomsten van 30 Juli 1940 nietig werden verklaard, terwijl de overige vorderingen werden afgewezen met algeheele compensatie van kosten;

In rechte:

O. dat in art. 143 E 100 het systeem is aanvaard, dat tegen beslissingen eener Kamer der Afdeling Rechtspraak geen hooger beroep openstaat;

dat eene procespartij dus slechts éénmaal de gelegenheid heeft den rechter in te lichten omtrent de feiten, die tot steun van haar verzoek moeten strekken, welke inlichtingen zij volledig kan geven of in zooverre kan beperken als zij zelf raadzaam acht;

O. dat in hetzelfde artikel, dus in directe aansluiting op voornoemd systeem, het vragen van herziening wordt toegelaten op grond van door de Kamer bij hare beslissing niet in aanmerking genomen feiten of omstandigheden, aan welke bepaling volgens de Memorie van Toelichting ten grondslag ligt de bedoeling om het mogelijk te maken kennelijke misslagen alsnog te herstellen;

O. nu, dat ten processe vaststaat, dat de in het request tot herziening aangevoerde feiten of omstandigheden of ter zitting van de Enkelvoudige Kamer zijn ter sprake gebracht of aldaar door requestant niet zijn vermeld, hoewel zij hem toen reeds bekend waren, zonder dat requestant gemotiveerd vermeldt, dat er ten deze van een, mogelijk te vergeven en te begrijpen misslag sprake is;

O. dat het in het Besluit aanvaarde systeem ontoelaatbaar is, dat eene procespartij bij de behandeling van het verzoek tot herziening een beroep doet op feiten, die haar bij de eerste behandeling bekend waren en die zij toen niet heeft vermeld, zonder dat van eene vergissing blijkt, omdat aldus langs een omweg de herziening zoude neerkomen op eene behandeling in hooger beroep;

O. dat requestant dus niet-ontvankelijk moet worden verklaard in zijn verzoek tot herziening;

Rechtdoende:

Verklaart requestant niet-ontvankelijk in zijn verzoek;

Veroordeelt hem in de proceskosten, welke tot aan deze uitspraak aan zijde van elk der gerequesteerden worden gegroot op f 50.

No. 831.

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK UTRECHT, 17 Januari 1947.
(Mr. M. H. de Boer).

Een hypothecaire debiteur heeft bij de verkoop van zijn pand de hypotheek afgelost, welk bedrag in handen van Woudenberg is gekomen.

Gerequesteerde kan zich niet beroepen op art. 33 E 100, omdat dit artikel is gegeven in het belang van den debiteur, die tot betaling is gehouden, maar niet ten behoeve van den debiteur, die zich zelf vrijwillig in den toestand van gebondenheid heeft gebracht.

Gerequesteerde toegelaten tot het bewijs dat hij de aflossing op dezelfde wijze heeft geëffectueerd als waarop vroegere betalingen aan verzoekster werden gedaan.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100)
art. 23 en vlg.)

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;

Gezien een verzoekschrift dd. 3 September 1946 van de Vereniging Nederlandsche Centrale Bond Christelijke arbeider(sters) in de Bedrijven van Voedings- en Genotmiddelen te Rotterdam, waarbij zij verzoekt de aflossing van de hoofdsom eener schuld nader in het verzoekschrift omschreven ad f 5000 door gerequesteerde en de hem daarvoor verleende kwijting ingevolge en inzake voormeld nietig te verklaren althans te vernietigen en de geldleening tusschen requestrante en gerequesteerde P. Siccema te Driebergen te herstellen en vast te stellen in dier voege, dat gerequesteerde aan requestrante zal schuldig zijn een bedrag van f 5000 rentende 4½ % 's jaars en daarbij te verklaren, dat dit bedrag onmiddellijk opeischbaar zal zijn, subs. gerequesteerde te veroordeelen tot het stellen van een voldoende zekerheid ter betaling van dit bedrag ter beoordeeling van Uw Raad; kosten rechtens.

O. dat verzoekster dit verzoek doet steunen op de navolgende feiten:

dat requestrante op 11 Mei 1936 heeft geleend aan P. Siccema, wonende te Driebergen aan de Rosariumlaan 15 — gerequesteerde — een som gelds, groot f 5000 rentende 4½ % 's jaars, welke hoofdsom gerequesteerde verplicht was aan requestrante terug te betalen in een termijn, mits steeds van een van beide zijden drie maanden van tevoren opzegging of opeisching; had plaats gehad, onverminderd de bevoegdheid van den schuldenaar om de schuld in haar geheel te allen tijde af te lossen, mits boven en behalve de op den dag der aflossing verschuldigde interessen, drie maanden extra rente was bijbetaald, welke extra rente eveneens verschuldigd zou zijn in alle gevallen van tusschentijdscie aflossingen;

dat gerequesteerde tot zekerheid der betaling van gemelde hoofdsom met rente en kosten aan requestrante recht van eerste hypotheek verleende op het pand Mathe-

nesserlaan 308 te Rotterdam, kadastraal bekend gemeente Delfshaven, Sectie C nummer 2674;

dat de Rijkscommissaris voor het bezette Nederlandsche gebied op 25 Juli 1941 tot commissaris van requestrante heeft benoemd, onder verkrachting van requestrante's rechten H. J. Woudenberg;

dat gerequesteerde op of omstreeks 24 Maart 1943 het opgemelde hypothecaire pand heeft verkocht, daarbij de verplichting op zich nemende het pand vrij van hypotheek op te leveren, en daarbij de opgemelde hoofdsom ad f 5000 heeft afgelost aan Woudenberg voornoemd, althans aan iemand van zijnentwege, daarvoor algehele kwijting ontvangend en machtiging tot doorhaling van evengemelde hypothecaire inschrijving, welke doorhaling inmiddels is geschied;

dat gerequesteerde tot deze verkoop van het hypothecaire pand geheel vrijwillig en onverplicht is overgegaan en derhalve de verplichting tot aflossing der hoofdsom ad f 5000 geheel vrijwillig en onverplicht op zich heeft genomen, terwijl hij wist, althans moest weten, dat dit bedrag niet aan requestrante zou ten goede komen;

dat deze aflossing der schuld aan Woudenberg voornoemd, de daarvoor verleende kwijting en de daarmee gepaard gaande doorhaling der hypothecaire inschrijving, zoozeoveel requestrante betreft, zijn geschied onder dwang vanwege den vijand en of zonder geoorloofde oorzaak of op grond van een maatregel van den bezetter ten aanzien waarvan is bepaald, dat hij geacht wordt nimmer van kracht te zijn geweest, en derhalve als nietig, althans vernietigbaar zijn aan te merken;

dat requestrante recht en belang heeft te vorderen, dat voormelde aflossing ad f 5000 door gerequesteerde en de hem daarvoor verleende kwijting worden nietig verklaard, althans worden vernietigd en de leening tusschen requestrante en gerequesteerde worde hersteld;

dat requestrante tevens recht en belang heeft te vorderen, dat het bedrag dezer leening zal worden verklaard onmiddellijk opeischbaar te zijn, subs. dat gerequesteerde worde veroordeeld tot het stellen van voldoende zekerheid ter betaling van de hoofdsom met renten;

O. dat verweerder tijdig schriftelijk heeft geantwoord naar welk antwoord hierna voor zooveel nodig zal worden verwezen;

O. dat dit verzoekschrift blijkens datering na het verstrijken van de bij de wet voor het indienen van verzoekschriften tot rechtsherstel gestelden termijn is ingediend, maar de Raad dit ambtshalve in behandeling neemt, gezien den nauwen samenhang, die bestaat tusschen dit en andere bij den Raad door verzoekster ingediende verzoeken;

O. dat tusschen partijen vaststaat: verzoekster heeft blijkens acte dd. 11 Mei 1936, verleden ten overstaan van notaris

A. Reyers te Rotterdam aan verweerder geleend een som geld groot f 5000 rentende 4½ % 's jaars, en zulks onder hypotheecair verband op het pand Matthennesserlaan 36 te Rotterdam, kadastraal bekend, gemeente Delfshaven Sectie C nummer 2674. Verweerder heeft deze leening afgelost op of omstreeks 24 Maart 1943;

O. dat verzoekster heeft gesteld, dat de Rijkscommissaris voor het bezette Nederlandsche gebied op 25 Juli 1941 tot commissaris van verzoekster heeft benoemd H. J. Woudenberg en zulks onder verkrachting van verzoeksters rechten;

dat laatstgenoemde aflossing aan vernoemden Woudenberg is geschied, althans aan iemand van zijnentwege, en dat daarvoor kwijting en machtiging tot doorhaling van gemelde hypotheek is verkregen, welke doorhaling inmiddels is geschied;

dat verweerder tot deze aflossing geheel vrijwillig en onverplicht is overgegaan, terwijl hij wist, althans moest weten, dat zij niet aan verzoekster ten goede zou komen;

dat een en ander is geschied onder dwang vanwege den vijand en of zonder geoorloofde oorzaak of op grond van een maatregel van den bezetter, ten aanzien waarvan is bepaald, dat hij geacht wordt nimmer van kracht te zijn geweest;

dat verzoekster op dezen grond vordert dat voormelde aflossing ad f 5000 door gerequesteerde en de hem daarvoor verleende kwijting worden nietig verklaard, althans vernietigd en de leening tusschen requestrante en gerequesteerde worde hersteld en tevens, dat het bedrag dezer leening zal worden verklaard onmiddellijk opeischbaar te zijn, subs. dat gerequesteerde worde veroordeeld tot het stellen van voldoende zekerheid der betaling van de hoofdsom met renten;

O. dat verweerder hiertegenover heeft aangevoerd dat hij de hypotheekrente steeds heeft overgemaakt aan Notaris Reyers te Rotterdam, die door verzoekster was aangewezen om de betalingen in ontvangst te nemen;

dat hij, vernemende van wijzigingen in de organisatie der vakbonden, aan dezen notaris meer dan eens heeft gevraagd of het door hem verschuldigde in handen van den rechthebbende bleef komen en hij daarop steeds een bevestigend antwoord ontving;

dat, indien de juistheid van deze bewering wordt aangetoond aan de stellingen van verzoekster de grondslag komt te ontvallen, omdat verweerder in dat geval, op de gebruikelijke wijze aan verzoeksters lasthebber betalende en daarbij niet te kennen gevende de betaling te willen doen ten behoeve van een ander dan verzoekster krachtens art. 1421 B. W., door de betaling is bevrijd en verzoekster, indien de aflossing niet in zijn handen is gekomen, dit een zaak is tusschen hem en zijn lasthebber;

dat verzoekster wel meent, dat door de overgelegde stukken is bewezen, dat de

betaling aan vernoemden Woudenberg als leider van het N.A.F. heeft plaats gehad, maar ten onrechte;

dat immers de op de grosse der hypotheekacte namens het N.A.F. gestelde verklaring wel vermeldt, dat aan den inhoud dier acte voor hoofdsom en rente is voldaan, maar een dergelijke, niet van den schuldeischer afkomstige verklaring niet beslissend is en zulks te minder, nu zij niet vermeldt op welke wijze de voldoening heeft plaats gehad;

dat hetzelfde geldt voor de volmacht tot doorhaling der hypotheecaire inschrijving namens vornoemden Woudenberg, in diens hoedanigheid van leider van het N.A.F. afgegeven van welke volmacht niet is gebleken, dat verweerder daarvan kennis droeg;

dat uit deze stukken wel de aflossing van het N.A.F. zou mogen worden afgeleid, maar de daaruit voortvloeiende aanwijzing voor tegenbewijs zal moeten wijken;

O. dat verzoeksters stellingen nog ruimte laten voor het betoog, dat betaling aan Woudenberg in hoedanigheid van commissaris van verzoekster of aan iemand van zijnentwege in elk geval niet bevreemdend is, omdat Woudenberg „onder verkrachting van verzoeksters rechten” zou zijn benoemd, maar de Raad dit betoog niet volgt;

dat immers de benoeming van Woudenberg tot genoemde hoedanigheid geschiedde tot uitvoering van paragraaf 12 van de verordening 3/1940 en dus was een bezettingsbeslissing in den zin van het Besluit bezettingsmaatregelen, welke ingevolge art. 22 van dit besluit voorloopig in stand is gebleven, en de in die hoedanigheid verrichte handelingen daarom alleen op grond van de onregelmatigheid zijner benoeming niet behooren te worden nietig-verklaard;

dat dit wel behoort te geschieden, indien Woudenberg als commissaris heeft gehandeld in strijd met de zorg, welke hij als commissaris voor de belangen van verzoekster had aan te wenden;

dat hij echter toen hij van verzoekster betaling aannam, daarmede niets onredelijks of onbillijks deed;

O. dat verweerder verder een beroep heeft gedaan op art. 33 E 100, stellende, dat hij tot aflossing verplicht was, omdat zijn financiële toestand tengevolge bij het bombardement van Rotterdam geleden schade in verband met de noodzaak voor de studie van zijn dochter hem noodzaakte het verbonden pand te verkoopen en hij tegenover zijn wederpartij in dit geval verplicht was zijn schuld af te lossen;

dat verweerder hierbij uit het oog verliest, dat genoemd artikel gegeven is in het belang van den debiteur, die door de vijandelijke bezetting tot betaling van zijn schuld aan een ander dan zijn crediteur werd genoopt, en het daarom niet billijk zou zijn de bepaling ook toe te passen op zijn debiteur, die zich zelf vrijwillig in den toestand van

gebondenheid tot betaling heeft gebracht; dat het hiervoor onverschillig is of de persoonlijke omstandigheden van den debiteur hem er toe brachten zich in dien toestand te brengen en hij niet ten detrimente van een ander zijn eigen persoonlijke behoeften dient te bevredigen;

dat bovendien, van een gebondenheid tot betaling aan het N.A.F. van aan verzoekster toekomende vorderingen niets is gebleken en zulks derhalve toepassing van genoemd artikel mede in de weg staat;

O. dat verweerder zich nog heeft beroepen op art. 4 A. B. en daaruit heeft afgeleid, dat voor in 1943 verrichte handelingen alleen de toen geldende wettelijke bepalingen van belang zijn;

dat ook ten dezen aanzien moet worden in acht genomen, dat in 1943 geen wettelijke verplichting tot betaling aan het N.A.F. bestond, en dat het bovendien niet duidelijk is op welke wettelijke bepaling, die terugwerkende kracht zou hebben, verweerder doelt en dat, indien er wel zulk een bepaling zou bestaan, de wet A. B. geen boven andere wetten uitgaande gelding heeft;

O. dat verzoekster in gebreke is gebleven aan te geven, welke dwang op haar zou zijn uitgeoefend, waarom de aanvaarding der aflossing, de verleende kwijting en de doorhaling der hypothecaire inschrijving, zonder geoorloofde oorzaak zouden zijn of op welken maatregel van den bezetter zij zouden berusten die geacht wordt nimmer van kracht te zijn geweest;

O. dat verweerder zich na de mondelinge behandeling nog per brief tot den Raad heeft gewend ten betooge, dat het N.A.F. ten tijde der onderhavige betaling rechthebbende zou zijn op de bezittingen der vakbonden en daarbij een beroep heeft gedaan op een beschikking van den Rijkscommissaris voor het bezette Nederlandsche gebied dd. 12 Juli 1941 en twee beschikkingen van denzelfden bezettingsautoriteit van 25 Juli 1941;

dat geen dezer beschikkingen iets terzake bevatten en dit ook niet konden bevatten, daar het N.A.F. eerst in 1942 is opgericht;

dat verweerder in denzelfden brief mededeelt, dat art. 3 van het Decreet 1942/1947 zou inhouden, dat de leden der verbonden en vakbonden en andere rechtspersonen in het N.A.F. zullen worden opgenomen en dat uit art. 9 van dit Decreet zou volgen, dat alle bezittingen van deze organisaties aan het N.A.F. zullen worden overgedragen;

dat echter — daargelaten dat de beweerde inhoud van genoemd art. 3 hier irrelevant zou zijn — de nadere lezing van genoemde artikelen verweerder zal doen zien, dat hetgeen hij stelt daar niet te lezen is;

Rechtdoende:

Draagt verweerder op te bewijzen, dat hij de aflossing op de ten processe bedoelde hypothecaire schuld deed op dezelfde wijze, waarop de krachtens de overeenkomst verschuldigde vroegere betalingen aan verzoekster werden gedaan; enz.

Houdt alle verdere uitspraak aan.

---

14 Mei 1947 (af. 15)

No. 507—516

no. 832-978
no. 138-979

TRIBUNALEN IN NEDERLAND

EN ANDERE NA-OORLOGSCHE RECHTSPRAAK

No. 832—835

Redactie Tribunalen in Nederland:

Mr. G. C. M. VAN NIJNATTEN en **Mr. J. J. H. VAN DER BRUG**

Hoofd van het Centraal Tribunaal Kantoor

Secretaris v. h. Tribunaal te 's-Hertogenbosch

Redactie van de na-oorlogsche Rechtspraak (Bijz. Raad
van Cassatie, Bijz. Gerechtshoven, Rechtsherstel e.a.):

Mr. J. MILDERS

Rechter Arr.-Rechtbank te Zwolle

(VERSCHIJNT WOENSDAG)

3^e JAARGANG

N.V. UITGEVERS-MAATSCHAPPIJ
W. E. J. TJEENK WILLINK, ZWOLLE

digheid, dat verschillenden van die collega's, vrij rond loopen, ja soms zelfs bevorderd zijn, bij het bepalen van de strafmaat ten gunste van beschuldigde rekening houden.

Echter kan het omgekeerd niet uit het oog verliezen, dat beschuldigde in niet minder dan negen gevallen aan deze jacht heeft deelgenomen.

Reeds wat de frequentie betreft, heeft hij 't dus veel en veel erger dan die collega's gemaakt.

Voorts is beschuldigde bij al deze gevallen ingebreke gebleven te doen, en zelfs te streven naar, wat zijn eerste en voornaamste plicht was geweest: de betrokkenen op eenigerlei wijze een seintje te geven of doen geven. Hij had daarbij wellicht risico geloopt, maar veel Nederlanders, die evenmin N.S.B.er als beschuldigde waren, hebben veel meer op 't spel gezet.

Het Tribunaal zal nu de gevallen bespreken, waarin beschuldigde zeker veel te ver is gegaan en die de strafmaat niet te zijnen favoure, maar sterk ten detrimente beïnvloeden:

De arrestatie van Stokreef: Beschuldigde heeft tweemaal de gelegenheid gehad Mevrouw Stokreef te waarschuwen voor het gevaar, dat haar man dreigde. Zeker de eerste maal en wel, toen hij aanbelde en Mevrouw Stokreef hem bij de deur ontving, zoodat hij haar met een enkel gefluisterd woord had kunnen inlichten. Daarna is hij een paar uren met haar in de kamer alleen geweest. Al moge juist zijn, dat de telefoon „geblokkeerd" was, zooals beschuldigde beweert, het was toen toch zeker voor hem mogelijk geweest eenigerlei waarschuwing te doen geven. Aldus is hij er mede schuldig aan, dat Stokreef nauwelijks aan den dood ontsnapt is en ruim twee jaar in gevangenis en kampen heeft moeten doorbrengen.

De huiszoeking bij Van Ham: Ook in dit geval heeft beschuldigde ernstig gefaald. Hij heeft dit ter zitting erkend en het blijkt bovendien uit de verklaring van den getuige Bleyendaal, opgenomen onder de bewijsmiddelen onder 2 sub c. Beschuldigde is alleen op het politiebureau te Heerhugowaard gekomen. Na de mededeeling van Bleyendaal: „Dat is geen Jodin", had hij de vrouw ongemoeid kunnen laten en terug kunnen keeren. Ook een tweede gelegenheid heeft hij onbenut gelaten: Het persoonsbewijs van de vrouw leek bij niet-nauwkeurige bezichtiging in orde. Beschuldigde had het bij die controle kunnen laten. Het is in hooge mate waarschijnlijk, dat zijn overijver — het Tribunaal neemt aan, dat er geen ander, minderwaardiger motief in het spel is geweest, — twee menschen het leven heeft gekost.

De arrestatie van Bakker: Ook bij deze arrestatie heeft beschuldigde zijn volle medewerking verleend. Dit op zich zelf verdient, na hetgeen hierboven opgemerkt is, geen bijzondere vermelding. Het Tribunaal neemt hem ernstig kwalijk, dat zijn optreden blijkens de verklaring ter zitting van de getuige Geesie Jantiëna Roede, opgenomen onder de bewijsmiddelen onder 2 sub e de perken ver te buiten ging.

Het verhoor van Oostrum en van Daveelaar: Beschuldigde heeft bij deze verhooren gedreigd met den terecht zoo verafschuwden en gevreesden Sicherheitsdienst.

Het Tribunaal duidt hem dit zeer euvel, al houdt er eenigszins rekening mede, dat het hem voornamelijk er om te doen is geweest, niet om bekend te worden met de verspreiding van illegale bladen, maar om te vernemen, wie omtrent hem een beledigend pamflet gepubliceerd had.

De opsporing van Van Dijk: Na wat reeds omtrent dit geval gezegd is, wil het Tribunaal volstaan met den opsporingsijver, die beschuldigde in dezen ook aan den dag heeft gelegd, af te keuren.

Thans komende tot bepalen van de straf merkt het Tribunaal op, dat het ten aanzien van dezen beschuldigde, indien het uitsluitend had moeten rechtspreken op de stukken, tot een zeer veel zwaarder maatregel van interneering geadviseerd zou hebben.

De behandeling ter zitting heeft echter veelszins verhelderend gewerkt en beschuldigdes gedragingen, al zijn ze zeer afkeurenswaardig, toch dikwijls — in het licht van zijn persoonlijkheid gezien — meer verklaarbaar gemaakt.

Beschuldigde is in zijn overijver als politiemann dikwijls veel te ver gegaan en dit heeft naar alle waarschijnlijkheid twee menschenlevens gekost, heeft velen onnodig leed berokkend, ergernis gegeven en het verzet tegen den vijand bemoeilijkt.

Daartegenover houdt het Tribunaal behalve met het reeds genoemde rekening met de navolgende omstandigheden:

a. De toeleiding op het politiebureau te Alkmaar was gedurende de geheele bezetting in politiek opzicht totaal verkeerd. En beschuldigde was om hier niet ter zake doende redenen van vóór de bezetting bij zijn collega's niet gezien. Hij was daardoor aangewezen op omgang met zijn chef, den N.S.B.er Maarleveld, evenals hij oudleerling van de politievakschool te Hilversum.

b. Hij heeft reeds een jaar celstraf ondergaan.

c. Hij heeft ook goed vaderlandsch werk gedaan, zij het dat niet is gebleken, dat hij daarbij risico van betekenissen heeft geloopt.

d. Beschuldigde heeft zich nimmer aangesloten bij de N.S.B. Het Tribunaal waardeert het, dat hij in dezen weerstand heeft geboden aan den andrang, die door verschillende invloedrijke personen op hem werd uitgeoefend.

4. Legt aan beschuldigde de volgende maatregelen op:

a. Interneering, waarbij het Tribunaal in overweging geeft, den tijdsduur ervan te bepalen op vier jaren, den in detentie doorgebrachten tijd van 9 Mei 1945 af daaronder begrepen, zoodat zij zal eindigen op 8 Mei 1949.

b. Ontzetting van het recht — voorzover hij dit nog heeft — tot het kiezen en de kiesbaarheid bij krachtens wettelijk voorschrift uitgeschreven verkiezingen.

c. Ontzetting van het recht om eenig ambt te bekleeden.

5. Bepaalt, dat het beheer over het vermogen van beschuldigde een einde zal nemen op 1 Juli 1947 of zooveel eerder als door of namens het Nederlandsche Beheersinstituut bepaald zal worden en in ieder geval eerst, nadat het fiat-executie is verleend, resp. bij herhaling geweigerd.

gebondenheid tot betaling heeft gebracht;

dat het hiervoor onverschillig is of de persoonlijke omstandigheden van den debiteur hem er toe brachten zich in dien toestand te brengen en hij niet ten detrimente van een ander zijn eigen persoonlijke behoeften dient te bevredigen;

dat bovendien, van een gebondenheid tot betaling aan het N.A.F. van aan verzoekster toekomende vorderingen niets is gebleken en zulks derhalve toepassing van genoemd artikel mede in de weg staat;

O. dat verweerder zich nog heeft beroepen op art. 4 A. B. en daaruit heeft afgeleid, dat voor in 1943 verrichte handelingen alleen de toen geldende wettelijke bepalingen van belang zijn;

dat ook ten dezen aanzien moet worden in acht genomen, dat in 1943 geen wettelijke verplichting tot betaling aan het N.A.F. bestond, en dat het bovendien niet duidelijk is op welke wettelijke bepaling, die terugwerkende kracht zou hebben, verweerder doelt en dat, indien er wel zulk een bepaling zou bestaan, de wet A. B. geen boven andere wetten uitgaande gelding heeft;

O. dat verzoekster in gebreke is gebleven aan te geven, welke dwang op haar zou zijn uitgeoefend, waarom de aanvaarding der aflossing, de verleende kwijting en de doorhaling der hypothecaire inschrijving zonder geoorloofde oorzaak zouden zijn of op welke maatregel van den bezetter zij zouden berusten die geacht wordt nimmer van kracht te zijn geweest;

O. dat verweerder zich na de mondelinge behandeling nog per brief tot den Raad heeft gewend ten betooge, dat het N.A.F. ten tijde der onderhavige betaling rechtthebbende zou zijn op de bezittingen der vakbonden en daarbij een beroep heeft gedaan op een beschikking van den Rijkscommissaris voor het bezette Nederlandsche gebied dd. 12 Juli 1941 en twee beschikkingen van denzelfden bezettingsautoriteit van 25 Juli 1941;

dat geen dezer beschikkingen iets terzake bevatten en dit ook niet konden bevatten, daar het N.A.F. eerst in 1942 is opgericht;

dat verweerder in denzelfden brief mededeelt, dat art. 3 van het Decreet 1942/1947 zou inhouden, dat de leden der verbonden en vakbonden en andere rechtspersonen in het N.A.F. zullen worden opgenomen en dat uit art. 9 van dit Decreet zou volgen, dat alle bezittingen van deze organisaties aan het N.A.F. zullen worden overgedragen;

dat echter — daargelaten dat de beweerde inhoud van genoemd art. 3 hier irrelevant zou zijn — de nadere lezing van genoemde artikelen verweerder zal doen zien, dat hetgeen hij stelt daar niet te lezen is;

Rechtdoende:

Draagt verweerder op te bewijzen, dat hij de aflossing op de ten processe bedoelde hypothecaire schuld deed op dezelfde wijze, waarop de krachtens de overeenkomst verschuldigde vroegere betalingen aan verzoekster werden gedaan; enz.

Houdt alle verdere uitspraak aan.

No. 832.

BIJZONDERE RAAD VAN CASSATIE
(Eerste Kamer), 12 Maart 1947. (Mrs. Prof. van Brakel, Prof. Pompe, van Berckel, Lt.-Gen. Best, Prof. Jonkers, plv.).

Hulpverlening aan den vijand door als lid van Groep 10 (later Fahndungskommando) te Rotterdam arresteren van illegale werkers.

Beteekenis van lijst B, bedoeld bij art. 17 van het Besluit Bezettingsmaatregelen E 93.

De bezetter had niet de bevoegdheid aan de Nederlandsche politie op te dragen de uitvoering van zijn Verordeningen 1-1943, 138-1941 en 48-1943 door middel van opsporing, arrestatie en inbeslagneming af te dwingen.

Beroep op de artt. 42 en 43 Sr. verworpen.

(Sr. artt. 42, 43, 102.)

Sententie a quo Jaarg. III no. 648.

Op het beroep van Jan Hendrik van Kampen, hoofdresearcher, wonende te Poortugaal-Rotterdam, thans in bewaring gesteld in de „Centrale Bewaarplaats Scheveningen” te 's-Gravenhage, requirant van cassatie tegen een sententie van het Bijzondere Gerechtshof te 's-Gravenhage, vijfde Kamer, zitting houdende te Rotterdam van den vierden November 1946 waarbij hij werd schuldig verklaard aan: „Opzettelijk in tijd van oorlog den vijand hulp verleen, meermalen gepleegd” en met toepassing van de artt. 10, 28, 57, 102 Sr., 1, 8, 9, 11, 22 B. B. S. werd veroordeeld tot gevangenisstraf voor den tijd van tien jaren, met bepaling, dat de tijd door veroordeelde tot op den dag dezer uitspraak in bewaring doorgebracht, bij de uitvoering der hem opgelegde gevangenisstraf in mindering zal worden gebracht, tevens met ontzetting van het recht van het kiezen en de verkiesbaarheid bij krachtens wettelijk voorschrift uitgeschreven verkiezingen en van het bekleeden van ambten, beiden voor den duur van het leven.

De Bijzondere Raad van Cassatie, enz.;

Gehoord het verslag van den Raadsheer van Brakel;

Gelet op de middelen van cassatie, voorgesteld bij schriftuur, luidende:

I. S., althans v. t. van de artt. 42, 43 en 91 Sr., 348, 350, 352, 358 en 359 Sr., art. 43 Landoorlogreglement, art. 38 Mil Sr., art. 17 Besluit Bezettingsmaatregelen en art. 2 Besluit E 96, door te verwerpen requirant's verweer, dat hij handelde ter uitvoering van een wettelijk voorschrift, althans ter uitvoering van een ambtelijk bevel, gegeven door het daartoe bevoegde gezag, althans ter uitvoering van een ambtelijk bevel, dat requirant te goeder trouw als bevoegd gegeven mocht beschouwen en waarvan de nakoming binnen den kring zijner

ondergeschiktheid was gelegen en wel:

a. op grond, dat een beroep op de artt. 42 en 43 Sr. niet openstaat aan dengeen, die, wetende dat van hem, hetzij door wettelijk voorschrift, hetzij door ambtelijk bevel, gevraagd zal worden, misdrijven te plegen, desondanks vrijwillig dienst neemt en in dienst blijft bij een afdeling van de politie, welke uitsluitend of vrijwel uitsluitend voor en met den S.D. werkt en aldus hulp aan den vijand verleent, zulks ten onrechte, omdat de artt. 42 en 43 Sr. in dezen niet onderscheiden of degeen, die in de positie verkeert, waarin hij feiten begeeft ter uitvoering van een wettelijk voorschrift of een ambtelijk bevel al dan niet vrijwillig zich in een zoodanige positie heeft gebracht;

c. op grond, dat een beroep op art. 42 Sr. niet openstaat aan hem, die handelt krachtens een wettelijke bevoegdheid, doch alleen aan hem, die handelt krachtens een wettelijke verplichting, ten onrechte, omdat art. 42 Sr. een zoodanige beperking niet maakt;

c. op grond, dat een beroep op art. 42 niet openstaat, omdat Besluit E 93 geen legalisatie, doch slechts een de facto erkenning zou inhouden van de in art. 17 van dit besluit genoemde door of vanwege den bezetter uitgevaardigde maatregelen,

zulks ten onrechte, omdat de in de in art. 17 genoemde lijst B, vervatte maatregelen bij dit besluit zonder eenig voorbehoud a posteriori werden gelegaliseerd;

d. op grond, dat een beroep op art. 43 lid 2 Sr. niet opgaat, omdat requirant de litigieuse ambtelijke bevelen niet te goeder trouw als bevoegd gegeven mocht beschouwen op grond van de omstandigheden vermeld in de hierboven sub a, b en c weergegeven overwegingen, zulks ten onrechte, omdat het Hof voorbijziet, dat, nu er zoo'n geringe discrepantie bestaat tusschen de ten tijde van requirant's handelen geldende wettelijke bepalingen waarop de aan requirant verstrekte ambtelijke bevelen waren gebaseerd en die, welke de Nederlandsche wetgever bij Besluit E 93 achteraf heeft gelegaliseerd, bij iemand van verdachte's kennis en ontwikkeling zeer zeker zoodanige goede trouw mocht worden aangenomen.

II. S., althans v. t. van de onder middel I genoemde artikelen, alsmede van art. 102 Sr. i.v.m. de artt. 1, 8, 9, 11 en 22 B.B.S., omdat het Hof ten onrechte het feit bewezen heeft geacht en strafbaar, nu requirant heeft gehandeld krachtens hem bij achteraf bekrachtigde wettelijke voorschriften gegeven bevoegdheden en zoodoende in elk geval de onrechtmatigheid van de handeling is weggevallen.

III. S., althans v. t. van de artt. 1, 2, 8, 9, 11, 26 en 27 B.B.S., daar het Hof een straf heeft opgelegd, welke niet geacht kan worden te beantwoorden aan den ernst van het misdrijf, de omstandigheden, waaronder het is begaan en de persoon en de persoonlijke omstandigheden van den veroordeelde; hebbende requirant's raadsman bij plei-

dooi de als geschonden aangehaalde artikelen nog aangevuld met: de bij art. 17 Besluit Bezettingsmaatregelen behorende lijst B., par. 3, 4 en 5 Decreet 1/1940; par. 1 en 5 verordening 3/1940; par. 5 verordening 4/1940; artt. 1, 2, 5, 7, 9 en 10 der bij Decreet 48/1943 behorende beschikking, art. 1 en 11 verordening 147/1942, artt. 9 tot en met 14, 15, 16 t/m 25, 27 t/m 31, 32 t/m 39, 40, 41, 42, 43, 44, 47, 51, 52 t/m 58 verordening 1/1943 (artt. 7 t/m 13 verordening 138/1941) en art. 1 Besluit 123/1942;

Gehoord den Advocaat-Fiscaal namens den Procureur-Fiscaal in zijn conclusie strekkende tot verwerping van het beroep;

O. dat bij de bestreden sententie, ten laste van requirant is bewezen verklaard: [zie Sententie a quo, *Red.*];

O. dat requirant zich in het eerste middel erover beklagt, dat zijn ter terechtzitting van het Hof gedaan beroep op de artt. 42 en 43 Sr. is verworpen op gronden welke deze beslissing niet kunnen dragen;

O. dat blijkens de bestreden sententie requirant ter terechtzitting van het Hof heeft aangevoerd: „dat hij als politiemann zijn handelingen heeft verricht in verband met de opsporing van feiten, die strafbaar waren gesteld bij verordeningen tijdens de bezetting van Nederland door of vanwege den vijand uitgevaardigd, en, behalve voor wat betreft de verordeningen op Joden betrekking hebbende, achteraf door het Besluit van 17 Sept. 1944, Stbl. no. E 93, blijkens de daarbij gevoegde lijst B, tijdens de bezetting van kracht verklaard door den Nederlandschen wetgever”;

„dat overigens zijne tegen Joden ondernomen handelingen op bevel van zijn superieuren zijn verricht en hij onder de toen bestaande omstandigheden deze bevelen als bevoegd gegeven mocht beschouwen”;

O. dat dit verweer tweeledig was namelijk: een beroep op wettelijk voorschrift en een beroep op een ambtelijk bevel, dat door requirant te goeder trouw als bevoegd gegeven werd beschouwd;

O. ten aanzien van het gedaan beroep op wettelijk voorschrift:

dat de Raad aanneemt, dat requirant — hoewel zijn bedoeling niet geheel duidelijk is — zijn beroep op wettelijk voorschrift mede heeft gedaan ten aanzien van het bewezen verklaarde: behulpzaam zijn bij het houden van Jodenrazzia's;

dat dit beroep evenwel moet falen, omdat — zooals requirant zelf toegeeft — alle op de Jodenvervolgving betrekking hebbende voorschriften van den bezetter krachtens het bepaalde bij art. 16 Besluit Bezettingsmaatregelen worden geacht nimmer van kracht te zijn geweest, als zijnde geplaatst op de aan dit besluit toegevoegde lijst A;

dat requirant zich overigens beroept op decreten en verordeningen, en een bij één dier decreten behorende beschikking, door den bezetter tijdens den oorlog hier te lande uitgevaardigd, en door den Nederlandschen nood-wetgever geplaatst op lijst B, bedoeld in art. 17 van het Besluit Bezet-

tingsmaatregelen;

dat requirant aan art. 17 van dit Besluit evenwel een verder strekkende beteekenis heeft toegekend, dan het bezit, en ten onrechte van meening is, dat alle in dit artikel bedoelde voorschriften a posteriori door den Nederlandschen noodwetgever met het gezag van rechtsregelen zijn bekleed;

dat dit artikel geen verdere strekking heeft, dan te bepalen, dat de op lijst B. geplaatste voorschriften vanaf het tijdstip van de bevrijding geen feitelijke werking meer zouden uitoefenen;

dat de rechtswaarde van elk der op lijst B. geplaatste voorschriften Mitsdien door den rechter moet worden onderzocht;

dat uit den inhoud van het bewezen-verklaarde volgt, dat dus ten deze behoort te worden nagegaan in hoeverre de voorschriften van den bezetter het gedaan beroep op wettelijk voorschrift kunnen dragen ten opzichte van de medewerking aan: het arresteren van illegale werkers, het zoeken, ter inbeslagneming, van wapenen en radiotoestellen, en het arresteren van zekeren de Haan wegens het bij zich dragen van communistische, althans anti-Duitsche, pamfletten en het aanplakken daarvan aan den openbaren weg;

dat requirant zich ten deze beroept op zijn bevoegdheid en plicht als politie-beambte tot het opsporen van strafbare feiten, welke bevoegdheid en verplichting verankerd zouden liggen in de bij het middel aangehaalde artikelen van decreten en verordeningen van den bezetter betreffende de taak van de Nederlandsche politie in algemeenen zin, terwijl het strafbare der handelingen, te wien opsporing hij zegt gehandeld te hebben, zoude volgen uit de aangehaalde artikelen van de Verordening Openbare Orde 1943 (1/1943), van de Verordening betreffende de handhaving van de Openbare Orde (138/1941) en van de beschikking van den Hoogeren S.S. en Politieleider Rauter, gegeven op grond van art. 64 der Verordening Openbare Orde 1943 en als bijlage gevoegd bij het Decreet van den Rijkscommissaris d.d. 14 Mei 1943 (48/1943);

O. thans in de eerste plaats omtrent de vraag of deze voorschriften requirant's medewerking bij het arresteren van illegale werkers en het opsporen van wapenen ter inbeslagneming als wettelijk voorschrift kunnen dekken:

dat daarbij voorloopig in het midden gelaten kan worden, of de bezetter bevoegd was de verordeningen betreffende de Openbare Orde (1/1943 en 138/1941), waarop hier een beroep wordt gedaan, uit te vaardigen;

dat toch hier in de eerste plaats geldt de vraag, of de bezetter, aangenomen al de rechtsgeldigheid van deze twee verordeningen, de bevoegdheid had, de Nederlandsche politie de taak op te leggen de nakoeming dier verordeningen, voorzoover daardoor uitsluitend een Duitsch belang werd gediend, gelijk ten deze het geval was, door opsporing arrestatie en inbeslagneming af te dwingen;

dat deze vraag ontkennend moet worden

beantwoord;

dat toch art. 43 Landoorlogreglement den bezetter verplichtte, behoudens volstrekte verhindering, welke hier niet aanwezig geacht kan worden, de in het bezette gebied geldende wetten te eerbiedigen en met dezen regel stelling in strijd is Nederlandsche politie-organen de taak op te leggen de naleving dezer voorschriften, uitsluitend ten gerieve van den bezetter, door opsporing, arrestatie en inbeslagneming te bevorderen, waardoor deze politieambtenaren zich zouden schuldig maken aan het misdrijf omschreven in art. 102 Sr.;

dat het geheel der voorschriften van den bezetter, waarop requirant een beroep doet, ten zijnen opzichte ten aanzien van het hier behandelde onderdeel van het bewezen-verklaarde dus geen rechtskracht bezat en buiten beschouwing kan blijven welke de rechtswaarde dier voorschriften overigens was;

dat hetzelfde geldt voor het arresteren van de Haan wegens het bij zich dragen van communistische, althans anti-Duitsche, pamfletten en het aanplakken daarvan aan den openbaren weg, daar de voorschriften van den bezetter (1/1943, 138/1941), voorzoover zij de strekking hadden het ter lezing verspreiden of aanplakken van dergelijke pamfletten te voorkomen, ook uitsluitend het Duitsche belang dienden;

O. dat hier de vraag rijst of, waar het aanplakken van pamfletten aan den openbaren weg in vele gemeenten bij politie-verordening als zoodanig is verboden, de handeling van requirant door een dergelijk-Nederlandsch voorschrift zoude kunnen worden gedekt, doch requirant op zulk een verordening geen beroep kon doen, omdat hij als politie-beambte bij de zoogenaamde Groep 10, welke voor de Deutsche Sicherheitsdienst werkzaam was, niet het recht had de Haan ter zake van overtreding van zulk een politieverordening te arresteren en aan zijn chef over te leveren, daar hij aldus onder de gegeven omstandigheden handelde in strijd met het in art. 102 Sr. besloten verbod, een voorschrift van hooger orde;

O. dat voor wat betreft het opsporen ter inbeslagneming van radiotoestellen door requirant een beroep gedaan is op de aangehaalde artikelen van de beschikking van den Hoogeren S.S. en Politieleider Rauter gegeven op grond van art. 64 der Verordening Openbare Orde 1943 en als bijlage gevoegd bij het Decreet van den Rijkscommissaris d.d. 14 Mei 1943 (48/1943);

dat de Raad van oordeel is, dat deze beschikking als zijnde in strijd met de strekking der artt. 43 en 46 van het Landoorlogreglement nimmer rechtskracht heeft bezeten, doch, al had zij rechtskracht gehad, de bezettende macht, op gronden als hierboven overwogen, niet de bevoegdheid zoude gehad hebben Nederlandsche politie-organen met de uitvoering en het toezicht op de naleving daarvan te belasten;

O. dat Mitsdien alle vermelde, bij het middel aangehaalde voorschriften van den

bezetter, te wier uitvoering requirant zoude gehandeld hebben, zijn beroep op wettelijk voorschrift niet kunnen dragen en den Raad geen andere voorschriften bekend zijn, welke zijn handelingen als wettelijk voorschrift zouden kunnen dekken;

O. voorts ten aanzien van het door requirant gedaan beroep op ambtelijk bevel: dat in het middel weliswaar mede gesproken wordt over een ambtelijk bevel, dat bevoegdlijk gegeven was, doch noch uit de bestreden sententie, noch uit het proces-verbaal der terechtzitting blijkt, dat requirant zich voor den Hove op zulk een bevel heeft beroepen, en ook requirant's raadsman bij de mondelinge toelichting in cassatie uitsluitend gesproken heeft over een bevel, dat door requirant te goeder trouw als bevoegd gegeven werd beschouwd

dat de Raad daarom aanneemt, dat de woorden „althans ter uitvoering van een ambtelijk bevel, gegeven door het daartoe bevoegd gezag” in het middel onnadenkend en zonder bedoeling zijn neergeschreven, en des te gereeder voorbijgegaan kunnen worden, omdat uit het voorgaande volgt, dat de superieuren van requirant bij groep 10 niet de bevoegdheid hadden bevel te geven tot de bewezen verklaarde handelingen, nog daargelaten de vraag of requirant zich in cassatie op een voor het Hof niet aangevoerde strafuitsluitingsgrond zou kunnen beroepen;

O. voorts ten aanzien van het middel voorzoover het de strekking heeft erover te klagen, dat het Hof ten onrechte voorbijging aan requirant's beroep op bevelen, welke hij te goeder trouw als bevoegdlijk gegeven beschouwde;

dat het Hof requirant's goede trouw ten deze onaannemelijk heeft geacht en de Raad aan deze feitelijke beslissing is gehouden, doch ook al ware zulks niet het geval, de Raad tot geen ander oordeel zoude zijn geraakt;

dat het toch onaannemelijk is, dat requirant zoude gemeend hebben, dat bevelen tot het plegen van handelingen als te zijnen opzichte bewezen zijn verklaard, en welke zoozeer strijdend waren met het Nederlandsche belang, hem door een Nederlandsch politiechef bevoegdlijk zouden kunnen worden gegeven;

dat hier niet aan afdoet, gelijk requirant's raadsman betoogd heeft, dat na den oorlog twijfel gerezen is omtrent de vraag of aan sommige der voorschriften van den bezetter, ter uitvoering waarvan die bevelen zouden zijn gegeven, rechtskracht zouden moeten worden toegekend;

dat toch deze twijfel ontstaan is op grond van het bepaalde in art. 17 van het Besluit Bezettingsmaatregelen, dat op het tijdstip van de gepleegde strafbare handelingen nog niet bestond;

O. dat uit het vorenoverwogene volgt, dat — wat ook zij van de gronden, waarop het Hof requirant's beroep op wettelijk voorschrift en ambtelijk bevel heeft gepasseerd — het aangevoerde eerste middel niet tot

cassatie kan leiden, en ook het tweede middel, moet worden verworpen;

O. dat ook het derde middel den Raad ongegrond voorkomt;

dat toch requirant zich niet ontzien heeft gedurende een lange tijdsperiode te handelen tegen de meest essentiële belangen van den Staat en de Nederlandsche bevolking, en de gepleegde misdrijven zóó ernstig zijn, dat het Hof door requirant een gevangenisstraf van tien jaren op te leggen, reeds kennelijk en in voldoende mate rekening gehouden heeft met de verzachtende omstandigheden, welke voor requirant kunnen worden aangevoerd;

Verwerpt het beroep, evenwel met dien verstande, dat de tijd door den veroordeelde in bewaring doorgebracht, bij de uitvoering der hem opgelegde straf geheel in mindering zal worden gebracht.

Conclusie van den Advocaat-Fiscaal Prof. Mr. G. E. Langemeyer:

Post alia:

Middel I komt mij ongegrond voor. Voorop kan staan, dat door het arrest van Uw Raad in zake Balster van 20 Januari 11. de omstandigheid dat het meerendeel der voorschriften waarop requirant zich beroept voorkomt op lijst B behoorende bij het Besluit Bezettingsmaatregelen, betekenis mist. Deze besluiten zullen volgens genoemd arrest moeten worden getoetst op hun eigen rechtswaarde. Deze nu kan men bij al de door requirant toegepaste voorschriften van materieel recht zonder aarzelen negatief noemen. Dit geldt zonder twijfel voor de voorschriften betreffende de Joden, maar het geldt ook voor al de andere voorschriften, die strekten ter handhaving van het gezag der bezettende macht, voorschriften die wellicht rechtswaarde hadden kunnen hebben indien de bezetting het gevolg was geweest van een oorlog die eenige rechtvaardiging had en indien die bezetting binnen de regels van het volkenrecht was uitgeoefend, maar die zulke waarde te eenen male misten nu het een zoo min het geval was als het andere. Het bezettingsregime toch moet men zien als één geheel. Geraakt het op belangrijke punten met het volkenrecht in strijd, dan worden daardoor ook regelingen onverbindend, die ter handhaving van een ander regime verbindend zouden zijn. Bovendien, ook afgezien hiervan, wanneer een bezettende macht voorschriften geeft, niet ter afbakening van de belangen van de bewoners van het bezette gebied, maar enkel en alleen ter beveiliging van eigen belangen, dan kunnen die voorschriften wél of niet een rechtsplicht meebrengen om ze na te leven, maar in ieder geval is de handhaving van die voorschriften een taak van den bezetter zelf en wie den bezetter die taak vrijwillig uit handen neemt, pleegt het misdrijf van hulp aan den vijand.

Met de rechtswaarde van de voorschriften valt tevens de bevoegdheid tot het geven van bevelen te harer uitvoering. Im-

mers de voorschriften betreffende de bevoegdheid van de politie, waarop de geachte raadsman zich beroept, vinden of hun grens in art. 102 Sr. of zijn, voorzover ze dien grens te buiten gaan onverbindend.

Deze motiveering wijkt dus af van die van het Hof, maar leidt tot dezelfde slotsom.

Natuurlijk is meer twijfel mogelijk over de vraag of requirant die bevelen te goeder trouw mocht houden voor bevoegdelijk gegeven. Ook haar echter beantwoord ik ontkennend. Zooals ik hiervoor de onverbindendheid der toegepaste regelingen en de onbevoegdheid tot het geven van bevelen te harer uitvoering heb gemotiveerd, berustte die onbevoegdheid niet op juridische subtiliteiten maar op dat wat ieder goed Nederlander, ja ieder fatsoenlijk mensch gevoelde.

Ik verlies hier niet uit het oog, dat de positie van de politie in dit verband uitzonderlijk moeilijk was en dat de tot haar behorende ambtenaren zich zeer vaak op noodtoestand kunnen beroepen. Van requirant echter staat vast, dat hij ook optrad, waar niets hem dwong.

Om deze laatste reden acht ik ook het derde middel ongegrond en concludeer ik tot verwerping van het beroep.

No. 833.

BIJZONDER GERECHTSHOF AMSTERDAM (Eerste Kamer), 21 Februari 1947. (Prof. Dr. Van Hamel, Mrs. Mijnlief en Rohling, Gen.-Maj. Van der Bent, Sch. b. N. Jolles).

Gedurende den bezettingstijd een benoeming aanvaarden en zitting nemen als bestuursraad voor de Provincie Noord-Holland.

Funeste gevolgen van die hulpverlening in vijf punten opgesomd.

(Sr. art. 102.)

Procureur-Fiscaal Bijzonder Gerechtshof Amsterdam tegen W. N. Felhoen Kraal, advocaat, wonende te Wormerveer, thans verblijf houdende in het Huis van Bewaring II te Amsterdam.

Het Bijzondere Gerechtshof, enz.;

Gezien de stukken, enz.;

Gelet op enz.;

O. dat verdachte is gedagvaard ter zake; (zie bewezenverklaring, Red.);

O. dat ter terechtzitting — zakelijk gerelateerd — hebben opgegeven en verklaard als volgt:

De getuige Mr. A. J. Backer:

dat hij van 5 Februari 1941 tot de capitulatie, commissaris van de provincie Noord-Holland is geweest;

dat hij als zoodanig in September 1941 verdachte heeft benoemd tot bestuursraad, nadat verdachte vóór dit tijdstip hem, ge-

tuige, zijn diensten had aangeboden, daarbij te kennen gevend de beginselen van de zoogenaamde nieuwe orde te zijn toegegaan;

dat de functie van bestuursraad werd ingesteld door de verordening van den Rijkscommissaris voor het bezette Nederlandsche gebied No. 152, waarbij de taak en bevoegdheden van het door de Nederlandsche Provinciale Wet ingestelde college van Gedeputeerde Staten werden overgedragen aan een Provinciaal bestuur, dat in nat.-soc. geest was opgebouwd;

dat het hem bekend is, dat verdachte de benoeming tot bestuursraad heeft aanvaard en als zoodanig heeft zitting genomen in een deel uitgemaakt van het Provinciaal Bestuur van de Provincie Noord-Holland tot Mei 1945;

dat bovenbedoeld Provinciaal Bestuur in genoemde periode uitsluitend bestond uit nat.-soc. gezinde en pro-Duitsche bestuursraden;

dat hij ook zelf deze overtuiging was toegegaan in genoemde periode;

Getuige Mr. M. A. Stufkens;

dat hij van voor de Duitische bezetting van Nederland tot November 1942 griffier van de Provinciale Staten van Noord-Holland was;

dat het hem bekend is dat in Augustus 1941 door de verordening van de Rijkscommissaris van het bezette Nederlandsche gebied No. 152 de taak en bevoegdheden van het door de Nederlandsche Provinciale Wet ingestelde College van Gedeputeerde Staten werden overgedragen aan een in nat.-soc. geest opgebouwd provinciaal bestuur;

dat het hem uit hoofde van zijn functie bekend is, dat verdachte door den pro-Duitschen Commissaris der Provincie Noord-Holland, Backer, benoemd is tot bestuursraad in September 1941 en dat verdachte deze functie heeft aanvaard; dat hij als griffier aanwezig is geweest bij de vergaderingen van den Commissaris der Provincie met de bestuursraden der provincie Noord-Holland van September 1941 tot November 1942; dat verdachte als bestuursraad heeft zitting genomen en heeft deel genomen aan de werkzaamheden, van dit Provinciale Bestuur;

dat voornoemd bestuur alstoen bestond uit den pro-Duitschen Commissaris Backer en in hoofdzaak nat.-soc. gezinde pro-Duitsche bestuursraden;

dat verdachte als bestuursraad steeds volkomen in pro-Duitschen geest heeft gesproken en gehandeld;

dat verdachte een fel voorstander was van het houden van appels waarbij nat.-soc. of pro-Duitsche figuren trachten het personeel van de Provinciale griffie in pro-Duitsche richting te beïnvloeden;

Verdachte:

dat hij in Nederland uit Nederlandsche ouders is geboren en nimmer een andere dan de Nederlandsche nationaliteit heeft bezeten;

dat hij in de jaren 1941 tot 1945 wist dat Duitschland met Nederland in oorlog was;

dat hij 27 September 1941 door den Commissaris der provincie Noord-Holland, Backer, benoemd is tot bestuursraad der Provincie Noord-Holland, welke benoeming hij heeft aanvaard;

dat de functie van bestuursraad werd ingesteld door de verordening van den Rijkscommissaris voor het Bezette Nederlandsche gebied No. 152, waarbij de taak en bevoegdheden van het College van Gedeputeerde Staten aan een provinciaal bestuur, dat een eenhoofdig en autoritair systeem huldigde werden overgedragen; dat dit Provinciaal bestuur in de Provincie Noord-Holland werd uitgeoefend door een commissaris der Provincie, bijgestaan door vijf door dien commissaris der provincie benoemde bestuursraden; dat de taak van de bestuursraden was het vertegenwoordigen van dien commissaris der provincie en het verrichten van de in art. 17 der verordening van de Rijkscommissaris voor het bezette Nederlandsche gebied van 11 Aug. 1941, No. 152 vermelde werkzaamheden; dat hij zitting heeft genomen in het college van bestuursraden en ook overigens heeft deel uitgemaakt van het provinciaal bestuur van voornoemde provincie van September 1941 tot Mei 1945; dat het bovenbedoelde bestuur bestond uit den pro-Duitschen commissaris der Provincie Backer en uit in hoofdzaak nat.-soc. gezinde en pro-Duitsche bestuursraden, zooals Zaal, Groeneveldt en Schönhardt; dat hij, verdachte, in bovengenoemd tijdvak een aanhanger was van een onder Duitse leiding staande Groot-Europeesche gemeenschap;

O. dat door voormelden inhoud van voorenstaande bewijsmiddelen daarin vermelde feiten en omstandigheden vaststaan en het Hof op grond daarvan tot de overtuiging is gekomen en wettig bewezen acht dat verdachte in de Provincie Noord-Holland, als Nederlander in den zin van art. 83 Sr. in het tijdvak gelegen tusschen 1 Augustus 1941 en 5 Mei 1945 opzettelijk gedurende den tijd van den op 10 Mei 1940 aangevangen oorlog van Duitschland tegen Nederland — nadat door den vijand ter uitvoering van diens plan om het Openbaar Bestuur in Nederland te nazificeeren en meer in overeenstemming te brengen met het Openbaar Bestuur in Duitschland het door de Nederlandsche Provinciale Wet ingestelde College van Gedeputeerde Staten der Provincie Noord-Holland buiten werking was gesteld en de taak en de bevoegdheden van dit College waren opgedragen aan een in nat.-soc. en Duitschen geest opgebouwd Provinciaal Bestuur, dat werd uitgeoefend door een commissaris der provincie, bijgestaan door een aantal door dien commissaris der Provincie benoemde bestuursraden, welke dien commissaris bij het besturen der Provincie vertegenwoordigden en gemeenschappelijk met dien commissaris waarnamen de werkzaamheden vermeld in art. 17 der verordening van den Rijkscommissaris voor het bezette Nederlandsche gebied van 11 Augustus 1941 no. 152 — ten voordeele van den vijand als aanhanger van

een onder Duitse leiding staande Groot Europeesche Gemeenschap een benoeming aanvaardende als bestuursraad voor de Provincie Noord-Holland en als zoodanig zitting nemende in en deel uitmakende van een provinciaal bestuur, hetwelk behalve door hem mede werd uitgeoefend door een nat.-soc. gezinden en pro-Duitschen Commissaris der provincie en door in hoofdzaak nat.-soc. gezinde en pro-Duitsche bestuursraden, den vijand hulp heeft verleend in diens streven om het Openbaar Bestuur in Nederland te nazificeeren en meer in overeenstemming te brengen met het Openbaar Bestuur in Duitschland, en om zoodoende zijn positie in Europa en meer in het bijzonder in Nederland te verstevigen;

O. dat het van algemeene bekendheid is, en door het Hof als feitelijk vaststaand wordt aangenomen, dat de vijand gedurende den bezettingstijd het openbaar bestuur in Nederland trachtte te nazificeeren, dat wil zeggen zooveel mogelijk in overeenstemming te brengen met de nat.-soc. opvattingen van totalitair en autoritair bestuurswezen en daarmede tevens het openbaar bestuur in Nederland trachtte in overeenstemming te brengen met het openbaar bestuur in Duitschland, welke voornemens den Hove ten overvloede zijn gebleken uit de ter terechtzitting voorgelezen verordening van den Rijkscommissaris voor het Bezette Nederlandsche gebied no. 152, waarin de Provinciale staten en gemeenteraden als vertegenwoordigende lichamen terzijde werden gesteld en een eenhoofdig vrijwel dictatoriaal ambtenarenbewind werd ingevoerd;

dat evenzoo van algemeene bekendheid is dat deze bestuursorganisatie dan ook door geen goed Nederlander werd beschouwd als zijnde uitsluitend te zijn gericht op de uitvoering van de verplichting van de bezettende macht om met behoud van de bestaande wetgeving de openbare orde in het bezette gebied te handhaven — waarbij het Hof aanneemt dat ook verdachte heeft ingezien dat de strekking van de genoemde verordening was het aanpassen van het openbaar bestuur in Nederland aan het openbaar bestuur in Duitschland, ter voorbereiding van een onder Duitse leiding staande groot-Europeesche gemeenschap;

O. dat het Hof derhalve vaststelt, dat verdachte den vijand hulp heeft verleend in diens streven om het openbaar bestuur in Nederland te nazificeeren en meer in overeenstemming te brengen met het openbaar bestuur in Duitschland en om zoodoende zijn positie in Europa en meer in het bijzonder in Nederland te verstevigen, terwijl het Hof op grond van de genoemde bewijsmiddelen, waaronder de ter terechtzitting voorgelezen brief van verdachte aan Oberbereichsleiter Walter Unger van 12 November 1942 waarin gezegd wordt:

der zweck unserer Zusammenarbeit ist in die Widmung des Buches (Mein Kampf) richtig ausgedrückt; das germanische Reich: en hetgeen hierboven is verklaard

van algemeene bekendheid te zijn tevens als bewezen aanneemt; dat verdachte's opzet op de bovenomschreven hulpverleening is gericht geweest;

wordende te allen overvloed vastgesteld dat het Hof als funeste gevolgen van hulpverleening als door verdachte gepleegd, als zijnde van algemeene bekendheid aanmerkt:

1. dat gediend werd het streven van den vijand om voor een blijvende toekomst het Nederlandsche Staatswezen aan het Duitseche Staatswezen te verankeren;

2. dat de vijand werd gesteund in zijn pogingen het bestuur in Nederland gedurende den bezettingstijd te doen uitoefenen door Nederlanders, die door hun pro-Duitseche gezindheid meegaandheid betrachtten jegens de Duitseche overheersching;

3. dat het verzet tegen of misleiding van den vijand werd verzwakt, respectievelijk onmogelijk gemaakt door de enkele aanwezigheid van pro-Duitseche Nederlanders als verdachte in openbare bestuurslichamen;

4. dat tegenover de publieke opinie in Nederland in het buitenland de schijn werd gevestigd alsof het Duitseche bezettingsregime door een achtbaar element der natie met welwillendheid werd aanvaard;

5. dat het den vijand mogelijk en gemakkelijk werd gemaakt het bezette gebied in zijn geest te besturen, waartoe hij nimmer in staat zou zijn geweest indien hij voor het bestuur van het ontzaglijke gebied, dat hij met zijn legers had overstroombd uitsluitend Duitseche, althans ook niet-Nederlandsche functionarissen had moeten aanstellen;

O. dat deze door het Hof als bewezen aangenomen feiten en omstandigheden, alsmede verdachte's schuld aan het door hem gepleegde strafbare feit van hulpverleening aan den vijand niet worden ontzenuwd door de door en namens verdachte aangevoerde omstandigheid, dat hij tijdens zijn bestuurswerkzaamheid er ook naar gestreefd heeft, voor de Nederlandsche bevolking nuttige en gunstige maatregelen te bevorderen, daar deze omstandigheid slechts van invloed vermag te zijn op de zwaarte van de aan verdachte hierna op te leggen straf en niet op de strafbaarheid en de strafwaardigheid van het door verdachte gepleegde misdrijf;

O. ten aanzien van de op te leggen straf dat het Hof verdachte eenerzijds zwaar aanrekent dat hij er zich toe heeft geleend om het verafschuwde vijandelijke regime met zijn goedgekend staande naam en gunstige reputatie te dekken en zodoende de schijn te wekken alsof Nederlanders in het belang van het vaderland loyaal konden en moesten samenwerken met den vijand, doch anderzijds in aanmerking neemt dat verdachte tijdens zijn bestuurswerkzaamheid het Nederlandsche belang niet geheel uit het oog heeft verloren, zooals onder meer blijkt uit zijn bemoeiingen om de door den vijand voorgenomen inundaties zooveel mogelijk te beperken; (volgt veroordeeling tot

een gevangenisstraf voor den tijd van vier jaren, geheel te ondergaan in een rijks-werkinrichting, met aanbeveling, dat bij de aan den schuldige op te dragen werkzaamheden rekening zal worden gehouden met diens speciale kundigheden en geschiktheid; voorts met aftrek der bewaring en ontzetting der rechten, bedoeld in art. 28 sub 1°, 2° en 3° Sr., Red.).

No. 834.

BIJZONDERE RAAD VAN CASSATIE
(Eerste Kamer), 19 Juni 1946. (Mrs. Haga, Prof. van Brakel, Prof. Kranenburg, Feber, Gen. Winkelman).

De vormen vermeld in de artt. 260 en 280 Sv. brengen slechts het gevolg mede genoemd in art. 282 van dat Wetboek, maar zijn niet op straffe van nietigheid voorgescreven in zooverre, dat slechts getuige in den zin der wet zoude zijn hij, te wiens opzichte die vormen zijn in acht genomen.

In het onderhavige geval voldoet de strafmotivering niet aan het voorschrift van art. 359 Sr.

(Sv. artt. 260, 280, 359.)

Op het beroep van Bernard Gerrit ter Horst, wonende te Bergentheim, thans in bewaring gesteld in de Strafgevangenis te Scheveningen, requirant van cassatie tegen een sententie van het Bijzondere Gerechtshof te Leeuwarden, tweede Kamer te Groningen van 4 Maart 1946, waarbij hij werd schuldig verklaard aan: „Gedurende den tijd van den huidige oorlog opzettelijk een ander blootstellen aan opsporing door den vijand welk feit den dood tengevolge heeft gehad” en met toepassing van de artt. 9 en 26 B.B.S. werd veroordeeld tot gevangenisstraf voor den tijd van twintig jaren, met ontzetting van het recht van het kiezen en de verkiesbaarheid bij krachtens wettelijk voorschrift uitgeschreven verkiezingen voor het leven.

De Bijzondere Raad van Cassatie, enz.;

Gehoord het verslag van den Raadsheer van Brakel;

Gelet op de middelen van cassatie, namens den requirant voorgedragen, luidende:

I. S., immers v. t. van de art. 280 Sv., 1°, 284 Sv., daar op de getuigenlijst zijn vermeld de getuigen R. W. Lehmhoff en E. C. Drost als schriftelijk opgeroepen, doch niet S. Hiemstra, terwijl niet blijkt uit het proces-vervaal ter terechtzitting dat Hiemstra op deze lijst is geplaatst, waaruit volgt dat evenmin blijkt van zijn beëdiging als getuige;

II. S., immers v. t. van art. 26 B.B.S., daar niet blijkt van den opzet, welke verdachte zou moeten hebben gehad;

III. S., althans v. t. van art. 359 Sv., daar de door het Hof gehezigde formule niets vermeldt omtrent de redenen, welke

in deze zaak tot de opgelegde straf hebben geleid;

IV. S., althans v. t. van art. 315 Sv., daar op de zitting de noodzakelijkheid is gebleken om alsnog getuigen te hooren;

V. S., althans v. t. van art. 1, 2, 3, 9, 11, 22 en 26 B.E.S., daar het Hof een straf heeft opgelegd, welke niet geacht kan worden te beantwoorden aan den ernst van het misdrijf, de omstandigheden, waaronder het is begaan en den persoon en de persoonlijke omstandigheden van den veroordeelde;

Gehoord den Advocaat-Fiscaal namens den Procureur-Fiscaal in zijn conclusie strekkende tot vernietiging der sententie en verwijzing der zaak naar het Bijzondere Gerechtshof te Arnhem;

O. dat bij de bestreden sententie ten laste van requirant is bewezen verklaard: „dat hij te Groningen omstreeks Juli 1943 opzettelijk Pieter Elibert Hut, geboren 14 September 1921 heeft blootgesteld aan opsporing door den Duitschen Sicherheitsdienst, welk feit den dood van gemelden Hut tengevolge heeft gehad, hierin bestaande, dat hij, verdachte, aldaar en alstoen opzettelijk met een hem verdachte als zoodanig bekende helper van gemelden Sicherheitsdienst, nadat hij verdachte tevoren den naam van Hut voormeld, dien hij kende onder de naam Piet van den Heuvel, als illegaal werker aan gemelde Sicherheitsdienst had genoemd naar de woning aan de Fruitstraat te Groningen is gegaan, alwaar gemelde Hut, gelijk hem verdachte bekend was, zich alstoen bevond, waarna en tengevolge waarvan genoemde Hut toen deze door leden zou worden gearresteerd in genoemde woning is doodgeschoten door een helper van gemelden S.D.”;

O. ten aanzien van het eerste middel, dat dit, mede blijkens de mondelinge toelichting, wil betoogen, dat slechts hij als getuige kan worden beëdigd, wiens naam op de getuigenlijst staat vermeld, òf omdat hij volgens art. 260 Sv. aan den verdachte is aangezegd, òf omdat hij nader volgens art. 280 van dat Wetboek daarop is gebracht, waarvan dan uit het proces-verbaal der terechtzitting zoude moeten blijken;

O. dat dit betoog faalt, daar genoemde voorschriften slechts het gevolg medebrengegen, genoemd in art. 282 Sv., in zooverre slechts ten aanzien van getuigen, welke op de lijst voorkomen, bij niet-verschijning een hernieuwde oproeping is voorgeschreven, doch dat overigens de nakoming dier bepalingen noch krachtens de wet, noch krachtens hun aard op straffe van nietigheid is voorgeschreven in zooverre, dat slechts getuige in den zin der wet zoude zijn, hij, te wiens opzichte die vormen zijn in acht genomen;

O. dat dit ook blijkt uit art. 315 van hetzelfde Wetboek, hetwelk de mogelijkheid opent van het hooren van nieuwe getuigen, zonder dat daarbij is voorgeschreven hunne plaatsing op de getuigenlijst;

O. nu, dat blijkens de stukken de getuige Hiemstra als zoodanig in eersten aanleg door den Procureur-Fiscaal is gedagvaard

en ter terechtzitting van het Hof als getuige is gehoord, terwijl blijkens het proces-verbaal dier zitting „iedere getuige” en dus ook Hiemstra, de eed heeft afgelegd;

O. ten aanzien van het derde middel, dat het Hof den requirant heeft veroordeeld tot een gevangenisstraf voor den tijd van 20 jaren op grond, dat deze straf „is in overeenstemming met den aard van het gepleegde feit en de ter terechtzitting gebleken omstandigheden, waaronder het is begaan”, doch dat een dergelijke algemeen gestelde formule in een geval als het onderhavige niet voldoet aan het voorschrift van art. 339 Sv., daar immers daaruit in het geheel niet blijkt, of en, zoo ja, in hoeverre het Hof onder de omstandigheden, waaronder het feit is begaan, mede heeft begrepen het feit, dat op requirant volgens zijne bewering bij zijn arrestatie door den S.D. een notitieboekje is aangetroffen, noch met de uitkomsten van het verhoor, hetwelk hem naar aanleiding daarvan door den S.D.-man Kindl of Kindel zoude zijn afgenomen;

Vernietigt de sententie, waarvan beroep; Rechtdoende krachtens art. 106 R. O.:

Verwijst de zaak naar het Bijzondere Gerechtshof te Arnhem, ten einde haar op de bestaande telastelegging af te doen.

No. 835.

BIJZONDER GERECHTSHOF 'S-GRAVENHAGE, 1 April 1947. (Mrs. Jhr. van Meeuwen, Burgersdijk, Heskes, Kol. Wilmar, Kap. t. Zee Hoog).

ZAAK LENTZ.

Opzettelijke hulpverlening aan den vijand door als Hoofd van de Rijksinspectie van de bevolkingsregisters medewerking te verlenen aan het voorbereiden, ontwerpen, tot stand brengen en uitvoeren van door de Deutsche bezettingsautoriteiten gewenschte maatregelen met betrekking tot de arbeidsinzet en werkzaamheden verrichten en adviezen geven, welke voor de arbeidsinzet dienstig waren.

(Sr. art. 102.)

Procureur-Fiscaal Bijzonder Gerechtshof te 's-Gravenhage tegen Jacobus Lambertus Lentz, Hoofd van de Rijksinspectie van de Bevolkingsregisters, wonende te 's-Gravenhage, thans in bewaring in het Bewaringskamp „Duindorp” te Scheveningen.

Het Bijzonder Gerechtshof, enz.;

O. dat aan verdachte is ten laste gelegd:

A. dat hij in het tijdvak van December 1942 tot Juni 1944 te 's-Gravenhage en Amsterdam, althans in bezet Nederland, opzettelijk, terwijl Nederland in oorlog was met Duitschland, in zijn functie van Hoofd van de Rijksinspectie van de bevolkingsregisters, ten voordeele en ten behoeve van den

vijand zijn medewerking heeft verleend aan het voorbereiden, ontwerpen, tot stand brengen en uitvoeren van verschillende door de Duitse bezettingsautoriteiten gewenschte maatregelen met betrekking tot den arbeidsinzet en de zoo volledig mogelijke verwezenlijking daarvan en voorts werkzaamheden heeft verricht, adviezen heeft gegeven en uitlatingen heeft gedaan, welke voor den arbeidsinzet dienstig waren, onder meer tot uiting komende in zijn navolgende opzettelijke gedragingen in voormelde hoedanigheid:

I. a. het ter voldoening aan een van Duitse zijde verstrekte opdracht opstellen en aan alle burgemeesters verzenden van een circulaire, gedateerd 23 December 1942, houdende opdracht tot het doen van opgaven van de mannelijke inwoners der jaarklassen 1918—1922 aan de gewestelijke arbeidsbureaux, terwijl hij wist, dat die opgaven moesten dienen voor tewerkstelling in Duitschland;

b. het ontwerpen en verzenden van een tweede (vervolg)circulaire, gedateerd 31 December 1942, waarin aan de burgemeesters werd medegedeeld, dat de verzameling van bedoelde gegevens zou kunnen of dienen te geschieden door vanwege het gewestelijk arbeidsbureau aan te wijzen ambtenaren van dat bureau;

c. het tegen de door den Secretaris-Generaal van het Departement van Binnenlandsche Zaken naar aanleiding van de door een groot aantal burgemeesters ingebrachte bezwaren voorgestelde oplossing, dat de gewenschte opgaven zouden worden verstrekt uit het bij de Rijksinspectie berustende persoonsbewijzenregister, aanvoeren, zulks tegenover de Duitse autoriteiten, althans tegenover Dr. Stüler, dat de gewenschte (voor het Nederlandsche belang schadelijke) maatregel niet het beoogde resultaat zou kunnen opleveren, doordat de gegevens der betreffende kartotheek 1 à 2 jaren oud en niet bijgehouden waren;

d. het aanvaarden van den op suggestie van Dr. Stüler gevonden vorm, dat de opdracht tot verstrekking der gewenschte gegevens aan de Rijksinspectie zou uitgaan van den wnd. Secretaris-Generaal van het Departement van Sociale Zaken en het daaraan gevolg geven nadat het betreffende besluit van 11 Januari 1943 (Ned. Stet. 1943 No. 8) was afgekondigd.

II. a. het in of omstreeks Maart 1943 ter voldoening aan den wensch van Dr. Calmeijer, Duitsch referent Binnenlandsche Zaken, maken van twee ontwerpen tot instelling van een Rijksinspectie voor Persoonlijken Staat onder een Directeur-Generaal en tot uitbreiding van de bevoegdheden van het Hoofd der Rijksinspectie van de bevolkingsregisters;

b. het ter voldoening aan een wensch van Duitse zijde maken van een op laatstbedoeld ontwerp steunende verordening betreffende maatregelen nopens de bevolkingsregisters, althans het in Nederlandsche vertaling naar een Duitsch ont-

werp, met aanbrenging van wijzigingen, gereed maken van een dergelijke verordening, onder nr. 53 (1943) in het Verordeningblad opgenomen, bij welke verordening aan het Hoofd der Rijksinspectie van de bevolkingsregisters zeer vergaande bevoegdheden werden toegekend, onder meer tot het geven van (ook voor de burgemeesters) bindende aanwijzingen nopens het verstrekken van inlichtingen uit de bevolkingsregisters;

c. het in verband met de weigerachtigheid van den Secretaris-Generaal van het Departement van Binnenlandsche Zaken om den burgemeesters opdracht te geven, alsmede van de burgemeesters, om Duitschers en ambtenaren van de gewestelijke arbeidsbureaux (daarbij werkzame hulppolitie) toegang tot de bevolkingsregisters te geven, ingevolge Duitse opdracht, nemen, althans ontwerpen van een besluit (beschikking), gedateerd 25 Juni 1943 ter uitvoering van evengenoemde verordening, waarbij door hem werden aangewezen als instanties en personen, aan welke inlichtingen uit de bevolkingsregisters terstond en bij voorrang moesten worden verstrekt:

1. de „Beauftragten“ van den Rijkscommissaris in de provincies en in de steden Amsterdam en Rotterdam;

2. de medewerkers van de „Beauftragten“, de „Fachberater“ bij de gewestelijke arbeidsbureaux;

3. de ambtenaren of beambten van de hulppolitie bij de gewestelijke arbeidsbureaux.

III. het aanvaarden en uitvoeren, althans onder zijn toezicht doen uitvoeren van de reconstructie van het door de illegaliteit in Maart 1943 ter sabotage van den arbeidsinzet door brand vernietigde bevolkingsregister te Amsterdam en het zich belasten met de reconstructie van de door de ondergrondse acties vernietigde kartotheek van het gewestelijk arbeidsbureau te Hengelo en daartoe ambtenaren van de Rijksinspectie aanwijzen of doen aanwijzen, onder bedreiging met de Sicherheitspolizei indien aan zijn wensch geen gevolg zou worden gegeven, althans met bestraffing bij weigerachtigheid of protest.

IV. a. het op of een of omstreeks 24 Februari 1943 door de Duitschers van den Wense, Schönbeck, Grünewald en Dr. Calmeijer gehouden vergadering, waar plannen werden besproken om personen, die hun arbeidsplicht niet nakwamen hun distributiestamkaarten te onthouden en de Duitse verlangens in dat verband tot uitreiking van nieuwe distributiestamkaarten, althans tot uitgifte van speciale inlegvellen tot uiting werden gebracht, in tegenstelling met het door Ir. Louwes op die vergadering van Nederlandsche zijde uitgesproken oordeel, dat het onmogelijk was om aan de Duitse verlangens te moeten te komen, verklaren, dat de uitvoering daarvan zeer gemakkelijk zou zijn en dat hij kans zag de zaak in drie maanden voor elkaar te krijgen, althans het uiten

van woorden van dergelijke strekking.

b. het in September en October 1943 ter voldoening aan een opdracht van Rauter maken van ontwerpen van de administratieve voorschriften voor de invulling en uitreiking van nieuwe stamkaarten (Tweede Distributiestamkaartenbeschikking 1943), terwijl hem bekend was, dat de uitgifte van nieuwe stamkaarten voorname-lijk, althans tevens ten doel had om door middel van distributiemaatregelen personen, die zich aan den arbeidsinzet onttrokken en illegalen in handen te krij-gen;

c. het ontwerpen van een bij de Tweede Distributiestamkaartenbeschikking 1943 behorende werkstaat ter verificatie van het aantal verstrekte nieuwe stamkaarten, welke inrichting erop berekend was om knoeierij (ten behoeve van onderduikers) met de verstrekte aantallen tot een minimum te beperken;

en aldus opzettelijk gedurende den tijd van voormelden oorlog den vijand hulp heeft verleend in diens streven om zoo-veel mogelijk Nederlandsche arbeidskrach-ten ten behoeve van de „totale oorlogvoe-ring” in Duitschland werkzaam te doen zijn, de onderduikers en illegalen te tref-fen en liquideeren en het effect van ille-gale acties ongedaan te maken;

B. enz.

O. dat het Hof niet wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen den verdachte is ten laste gelegd:

Sub A Ic, omdat het Hof niet de over-tuiging heeft dat hij dit feit heeft begaan opzettelijk ten voordeele en ten behoeve van den vijand;

Sub A II b, omdat aannemelijk is ge-worden dat niet verdachte, doch een Duit-scher de verordening heeft gemaakt of ge-reed gemaakt;

Sub A III, volgende op het woord „Am-sterdam”;

Sub B, dat verdachte mitsdien daarvan moet worden vrijgesproken;

En ten aanzien van het overige tenlaste-gelegde:

O. dat ter terechtzitting hebben ver-klaard:

Verdachte: dat hij tijdens het in de dag-vaarding genoemde tijdvak was Hoofd van de Rijks Inspectie van de Bevolkingsre-gisters, welke dienst ressorteerende onder het Departement van Binnenlandsche Za-ken; dat hij toen wist dat Nederland met Duitschland in oorlog was en dat Neder-land door Duitschland was bezet;

dat hem in de maand December 1942 door den ambtenaar Wolters, die onder hem werkzaam was, werd medegedeeld, dat hij een opdracht van Deutsche zijde kon verwachten, om aan de Gemeentebe-sturen opgave te vragen van de personen tusschen 20 en 25 jaar, welke opgaven moesten dienen voor tewerkstelling in Duitschland; dat hij den volgende dag deze opdracht schriftelijk ontving van den General Kommissar für Verwaltung und Justiz; dat hem daarbij werd verzocht het

te verzenden stuk te redigeeren in overleg met den heer Knetsch van het Departement van Sociale Zaken; dat hij toen een circulaire aan de burgemeesters heeft ont-worpen, waarvan de minuut werd goedge-keurd en geparafeerd door de heeren Knetsch en van Hoeve, terwijl een afschrift daarvan werd toegezonden aan de heeren Wilkeshuis en Kan van het Departement van Binnenlandsche Zaken, die dit af-schrift hebben geparafeerd, terwijl de heer Kan nog een wijziging aanbracht in den aanhef; dat hij vervolgens deze circulaire, die werd gedateerd 23 December 1942, aan de burgemeesters heeft doen verzenden; dat het begin van deze circulaire luidde:

„Ter voldoening aan de mij, door tus-schenkomst van den wnd. Secretaris-Ge-neraal van het Departement van Sociale Zaken, door den Commissaris-Generaal voor Bestuur en Justitie, verstrekte op-dracht, heb ik de eer U te verzoeken zoo spoedig mogelijk, doch in elk geval voor 14 Januari 1943, aan het plaatselijk be-voegde Gewestelijk Arbeidsbureau een no-minatieve opgave te verstrekken van alle mannelijke inwoners Uwer gemeente ge-boren tusschen 1 Januari 1918 en 1 Jan. 1922, met uitzondering van personen, die vol-jood zijn in den zin der verordening 189/1940.”

dat hij tot een en ander is bewogen om-dat hij meende, op grond van een uitlating van den heer Knetsch, dat de circulaire niet veel zou opleveren, daar de bedrijven al waren afgeroomd;

dat hem kort daarop in verband met bezwaren die door verschillende burge-meesters waren gemaakt, door den getuige Frederiks, Secretaris-Generaal van het Departement van Binnenlandsche Zaken, werd opgedragen, een tweede circulaire te ontwerpen en te verzenden; dat hij aan die opdracht heeft voldaan, een circulaire heeft ontworpen, het concept door getuige Frederiks heeft laten parafeeren, en ver-volgens deze circulaire, gedateerd 31 Dec. 1942, heeft doen verzenden aan de burge-meesters; dat deze circulaire onder meer inhield: „Ten vervolge op mijn circulaire d.d. 23 Dec. j.l. onder nummer dezer, be-treffende nevenvermeld onderwerp, heb ik de eer U mede te deelen, dat, met het oog op de bovenmatige belasting der afdeling bevolking met werkzaamheden van veler-lei aard, het dezerzijds geen bezwaar ont-moet indien U de verlangde opgaven doet verzamelen door vanwege het Gewestelijk Arbeidsbureau daartoe aan te wijzen amb-tenaren van dat bureau.”;

dat getuige Frederiks enkele dagen later aan de burgemeesters een telegram heeft verzonden, waarin hun werd medegedeeld, dat aan deze circulaire geen gevolg was te geven; dat hij daarop van getuige Kan vernam dat de Duitschers zeer boos waren over dit telegram en voorts dat de bezwa-ren van de burgemeesters onder meer wa-ren ingegeven door de veronderstelling dat de gevraagde opgaven moesten dienen voor een militaire conscriptie; dat er toen

verschillende besprekingen hebben plaats gevonden, waarbij het denkbeeld is geopperd, dat de gegevens zouden worden verstrekt uit het bij de Rijks Inspectie berustende persoonsbewijzenregister; dat hem van Duitsche zijde werd voorgehouden, dat in de hem te verstrekken opdracht nadrukkelijk zou worden vermeld dat de opgaven niet zouden dienen voor militaire doeleinden; dat hij tegenover den Duitscher Dr. Stüler die voormeld denkbeeld aan hem voorlegde, heeft gezegd dat daaraan technische bezwaren waren verbonden onder meer omdat de onder zijn dienst berustende gegevens 1 à 2 jaar verouderd waren; dat dit noodig was om later een mogelijk verwijt van sabotage te vermijden; dat hij niettemin een schriftelijke opdracht d.d. 7 Januari 1943 van Duitsche zijde ontving; dat hij een onderhoud heeft gehad met getuige Frederiks, waarin hij dezen mededeelde de opdracht alleen te willen aanvaarden als deze hem dat werk opdroeg; dat Mr. Frederiks te kennen gaf dit niet te willen doen; dat hij hem toen zeide dat hij dan zou weigeren dit werk te verrichten, waarop Mr. Frederiks antwoordde, dat zijn weigering hem een opdracht te geven niet inhield een verbod om dat werk te verrichten; dat hij dienzelfden avond aan Mr. Frederiks een brief heeft geschreven inhoudende onder meer:

„Op grond van een en ander moge het mij vergund zijn het mijns inziens ten onrechte tot mij gerichte schrijven van 7 Januari 1943 voornoemd van den General-kommissar für Verwaltung und Justiz aan U voor te leggen, met verzoek het te willen beschouwen als aan U, als Hoofd van het Departement waaronder mijn Dienst ressorteert, gericht en mij te willen berichten of de daarin vervatte opdracht aan mij, Uw volledige instemming heeft en door U wordt onderschreven. Daarbij zal ik tevens gaarne vernemen tot welke maatregelen, ter overneming van de risico's door den Staat, U hebt besloten.

Indien U, onverhoopt, de opdracht niet met Uw verantwoordelijkheid wenschte te dekken, verzoek ik U door dezen, mij, met oogenblikkelijken ingang, te ontheffen van de functie van Hoofd der Rijksinspectie van de Bevolkingsregisters en mij, zoo mogelijk, pensioen te willen verleenen.”;

dat hij korten tijd later een onderhoud heeft gehad met Dr. Stüler waarin deze hem mededeelde dat Mr. Frederiks als noodoplossing had voorgesteld dat inplaats van de Duitsche opdracht aan hem, verdachte zou komen een opdracht van den wnd. Secretaris-Generaal van het Departement van Sociale Zaken op grond van verordening no. 42/1941; dat hij toen heeft geantwoord, dat hij een op de wet steunende opdracht als goed ambtenaar zou aanvaarden; dat vervolgens in de Nederlandsche Staatscourant no. 8 van 11 Jan. 1943 een Besluit van de Secretaris-Generaal van het Departement van Sociale Zaken verscheen waarbij werd bepaald, dat de Rijksinspectie alle gewenschte opgaven

moest verstrekken aan het Departement van Sociale Zaken; dat hij toen aan Mr. Frederiks schriftelijk heeft medegedeeld, dat hij het werk dat van hem werd verlangd zou verrichten en dit ook inderdaad heeft verricht; dat hij tot deze houding is bewogen op grond van de overweging dat hij daarmede de moeilijkheden voor Mr. Frederiks wegnam en dat de te verstrekken gegevens verouderd waren;

getuige Mr. J. M. Kan:

dat hem indertijd door den Duitschen referent bij Binnenlandse Zaken Calmeyer mededeeling is gedaan van de opdracht die door de Duitschers aan den verdachte was verstrekt en die later heeft geleid tot de circulaire van 23 December 1942; dat hij deze zaak heeft besproken met Mr. Frederiks en dat toen is besloten een afwachtende houding aan te nemen omdat de Duitschers er op stonden dat deze circulaire werd verzonden; dat hij het ontwerp van verdachte voor gezien heeft gearafaerd, hetgeen beteekent dat hij van den inhoud had kennis genomen, doch dat hij zich daarmede niet vereenigde;

dat het later geopperde denkbeeld om de opdracht aan verdachte tot het verstrekken van de benooidigde gegevens uit het onder de Rijksinspectie berustende persoonsbewijzenregister te doen uitgaan van den Secretaris-Generaal van Sociale Zaken, een idee was van den Duitscher Dr. Stüler; dat dit echter niet aan den verdachte is medegedeeld, omdat men het beter vond, dat hij daarvan onkundig bleef;

getuige Mr. Dr. K. J. Frederiks:

dat getuige Kan de zaak, die geleid heeft tot de circulaire van 23 December 1942, met hem heeft besproken; dat hij daartegen geen praktische bezwaren had, omdat hij voorzag dat de burgemeesters toch moeilijkheden zouden maken;

dat hij niet wil betwisten de tweede circulaire van 31 December 1942 te hebben gearafaerd, hoewel hij zich dat niet meer herinnert, maar dat hij nog wel weet, dat hij vóór het verschijnen van de circulaire van de zaak op de hoogte was gesteld; dat hij tegen deze circulaire evenmin praktische bezwaren had, omdat hij begreep hoe de houding der Burgemeesters zou zijn;

dat na het door hem verzonden telegram van Duitsche zijde de gedachte is geopperd om aan verdachte opdracht te geven de gegevens te verstrekken uit de registers die hij onder zich had;

dat Schmidt daarmede accoord ging, maar dat hij, getuige, weigerde een daartoe strekkende opdracht aan verdachte te geven; dat hij zich ook heeft verzet tegen de gedachte dat de opdracht aan verdachte buiten hem door de Duitschers zou worden gegeven; dat toen Dr. Stüler het idee naar voren heeft gebracht om de opdracht aan verdachte te doen geven door den wnd. Secretaris-Generaal van Sociale Zaken; dat verdachte niet is medegedeeld van wien dit denkbeeld afkomstig was;

dat hij met den verdachte het onderhoud

heeft gehad waarvan deze gewag maakt; dat hij zich niet meer herinnert den volgende dag een brief van verdachte te hebben ontvangen, maar aanneemt dat dit inderdaad het geval is geweest; dat hij bij het onderhoud met verdachte de gedachte koesterde dat het hem aangenaam zou zijn indien verdachte de opdracht van de Duitschers aanvaardde; dat het voornaamste doel van hem, getuige, bij deze aangelegenheid was, het bestuursapparaat te redden; dat hij verder voorzag dat de Duitschers op een dood spoor zouden geraken, omdat de onder verdachte berustende gegevens verouderd waren; dat hij echter weigerde zelf een opdracht aan verdachte te geven, omdat daarvan voor verdachte gevaar was te duchten, zoowel van de zijde der Duitschers, die verdachte allicht zouden beschuldigen van sabotage wanneer de gegevens niet juist bleken, als van de zijde der goede Nederlanders die verdachte als een collaborateur zouden beschouwen;

dat hij in dien tijd meermalen tegenover de Duitschers heeft beoogd, dat de uitzending van Nederlandsche arbeiders naar Duitschland in strijd was met het volkenrecht, maar dat hij zich niet herinnert den verdachte ooit daarover te hebben gesproken; dat verdachte echter wel vóór den oorlog de Aanwijzingen van de Regeering had ontvangen; dat in het begin van de bezetting het ambtenarencorps over het algemeen getracht heeft een loyale houding tegenover den bezetter aan te nemen, hetgeen in overeenstemming was met de Aanwijzingen der Regeering; dat later, toen men inszag dat de Duitschers zich misdroegen, als algemeene gedragsregel door de meeste ambtenaren werd aanvaard zich te onthouden van verkeerde zaken, althans deze zooveel mogelijk te saboteeren; dat verdachte, een zeer bekwaam, doch zeer eenzijdig georiënteerd man, die als het ware verliefd was op zijn bevolkingsboekhouding, deze verandering, die tot stand kwam in den loop van 1941, zoowel wat betreft zijn gedachtengang als zijn daden niet heeft gevolgd; dat hij, getuige, de verdachte nooit heeft ingelicht hoe in het algemeen de houding van een ambtenaar onder een vijandelijke bezetting behoorde te zijn;

Verdachte:

dat hij omstreeks Maart 1943 ter voldoening aan den wensch van Dr. Calmeyer, Duitsch referent bij Binnenlandsche Zaken, twee ontwerpen heeft gemaakt en wel een tot instelling van een Rijksinspectie voor persoonlijken Staat onder een Directeur-Generaal en een minder ver gaand tot uitbreiding van de bevoegdheden van het Hoofd der Rijksinspectie van de bevolkingsregisters, welke ontwerpen hij per brief van 14 April 1943 aan Calmeyer heeft toegezonden; dat hij een afschrift van dien brief en van de beide ontwerpen ter terechtzitting aanwezig ziet;

dat hij eenigen tijd later van getuige Kan vernam dat er groote moeilijkheden

waren ontstaan tusschen Mr. Frederiks en de Duitschers, omdat zoowel Mr. Frederiks als de burgemeesters weigerden om Duitschers en ambtenaren en hulppolitie van de Gewestelijke Arbeidsbureaux toegang te geven tot de Bevolkingsregisters; dat Calmeyer hem toen mededeelde dat Wimmer had besloten de geheele bevolkingsboekhouding over te brengen naar het Departement van Justitie; dat hij, verdachte, daartegen groote bezwaren had en daarvan rampzalige gevolgen dachtte, omdat dit Departement stond onder de leiding van een N.S.B.-er; dat hij heeft getracht Calmeyer tot andere gedachten te brengen en onder meer heeft gezegd dat hij zijn ontslag zou indienen als dat plan doorging;

dat Calmeyer hem later heeft laten weten dat men van het plan zou afzien, indien voortaan de opdrachten tot het verstrekken van inlichtingen uit de Bevolkingsregisters rechtstreeks door het Hoofd der Inspectie aan de ambtenaren zouden worden gegeven met uitschakeling van den Secretaris-Generaal van Binnenl. Zaken en de burgemeesters; dat Calmeyer die reeds een ontwerp voor een Verordening — de latere Verordening No. 53/1943 — had gemaakt aan de hand van een der beide voornoemde ontwerpen van hem, verdachte, hem voorts mededeelde, dat hij van hem een ontwerp uitvoeringsbeschikking verwachtte; dat hij toen het ontwerp, hetwelk hij ter terechtzitting aanwezig ziet heeft gemaakt, doch dat dit stuk later niet door hem, omdat hij toen niet meer geregeld op de Rijksinspectie kwam, doch door zijn plaatsvervanger van Oost is geteekend; dat van Oost aanvankelijk daartoe niet was te vinden, maar gezwich is voor aandringen van hem, verdachte;

dat hij getuige Kan geregeld van alles op de hoogte heeft gehouden;

getuige Kan:

dat de opgaven van verdachte omtrent de voorgeschiedenis van de Verordening no. 53/1943 geheel in overeenstemming zijn met hetgeen hem daaromtrent bekend is;

dat hij er geen overwegende bezwaren tegen had dat verdachte voor Calmeyer twee ontwerpen maakte;

dat de Verordening no. 53/1943 ongetwijfeld schadelijk was voor het Nederlandsche belang, maar dat overgang van de bevolkingsboekhouding naar het Departement van Justitie een veel grooter nadeel zou hebben opgeleverd;

O. dat door den Voorzitter ter terechtzitting mededeeling is gedaan van den korten inhoud van voormelde uitvoeringsbeschikking en van twee concepten welke de verdachte erkende te hebben geschreven en ontworpen, waaruit blijkt:

dat bij die beschikking door het Hoofd der Rijksinspectie van de Bevolkingsregisters werden aangewezen als instanties en personen aan welke terstond en bij voorrang inlichtingen uit de Bevolkingsregisters moesten worden verstrekt:

1. De Beaufragten van den Rijkscommissaris in de Provincies en in de steden Amsterdam en Rotterdam;

2. de medewerkers van de Beaufragten, de Fachberater bij de gewestelijke Arbeidsbureaux;

3. de als hulpagenten van politie aan de gewestelijke Arbeidsbureaux verbonden personen;

dat de concepten betrekking hadden op gemelde beschikking;

O. dat ter terechtzitting hebben verklaard:

verdachte:

dat in Maart 1943 het bevolkingsregister te Amsterdam door de illegaliteit door brand is vernietigd, zulks naar hij, verdachte, begreep, ter sabotage van den arbeidsinzet;

dat de burgemeester van Amsterdam hem toen heeft gevraagd, of hij een benoeming tot chef van het Bevolkingsregister dier gemeente wilde aanvaarden en zich wilde belasten met de reconstructie van dit register; dat hij antwoordde die taak op zich te nemen, indien Mr. Frederiks hem ontslag zou willen verlenen uit zijn Rijksbetrekking; dat hij zich daarop wendde tot Mr. Frederiks, die geen bezwaar maakte tegen de aanvaarding van deze nieuwe taak, maar wel tegen zijn ontslag als Hoofd van de Rijksinspectie;

dat hij daarop het aanbod van den burgemeester van Amsterdam heeft aangenomen en dit werk ook heeft uitgevoerd; dat hij daartoe is bewogen doordat zijn werk bij de Rijksinspectie hem geen bevreemding meer schonk, omdat de interne verhouding minder aangenaam was geworden en terwijl verder ook een rol speelde dat het hem aangeboden salaris van f 9000 per jaar hooger was dan het salaris van ongeveer f 5000 dat hij voordien genoot;

dat hij het vernielen van bevolkingsregisters door de illegaliteit verkeerd vond en meende dat de Duitschers, wanneer deze registers er niet meer waren, tot veel ernstiger maatregelen zouden overgaan;

getuige Frederiks:

dat hij heeft goedgevonden dat verdachte het hem in Amsterdam aangeboden werk combineerde met zijn werkzaamheden bij de Rijksinspectie en heeft geweigerd den verdachte uit laatstbedoelde functie ontslag te verlenen;

dat het voordeel dezer combinatie was dat verdachte de beide taken tezamen niet zoo goed zou kunnen vervullen als een dezer taken alleen dat bovendien aldus sabotage gemakkelijker werd gemaakt; dat hij zich bij deze beslissingen heeft laten leiden door de overweging dat een goed bevolkingsregister in dien tijd niet in het Nederlandsche belang was;

getuige E. Ch. van Noordwijk:

dat bij de bezettende macht eind 1942 of begin 1943 het plan bestond om de uitgifte van nieuwe inlegvellen voor de distributiestamkaarten, welke uitgifte noodzakelijk was omdat op de bestaande kaart geen vakjes meer beschikbaar waren, zoodanig

te regelen, dat speciale exemplaren zouden worden uitgereikt aan Joden en aan mannen van 18—44 jaar; dat dan voorts voor deze laatste categorie een controle-kaart zou worden vervaardigd en neergelegd op de Gewestelijke Arbeidsbureaux, terwijl het voornemen bestond deze bureaux op te dragen telkens een bon te plakken op de inlegvellen van die mannen, die zich niet hadden onttrokken aan uitzending naar Duitschland en dergelijke verplichtingen; dat deze groep alleen dan bonkaarten zou ontvangen, wanneer zij een inlegvel voorzien van een dergelijk zegel zou kunnen overleggen; dat hij en de heer Louwes getracht hebben deze uiterst gevaarlijke plannen zooveel mogelijk te dwarsboomen; dat hij meende dat dit zou gelukken; dat men hoopte de Duitschers definitief van deze plannen te doen afzien op een vergadering die werd gehouden op 24 Febr. 1943, waar aanwezig waren de Duitschers van den Wense, Schönbeck, Grünwald en de heer Louwes en hij, getuige, terwijl later ter vergadering kwamen Dr. Calmeyer en verdachte;

dat hij den indruk kreeg dat het gelukt was de Duitschers te overtuigen dat hun plannen onuitvoerbaar waren;

dat toen echter op een gegeven oogenblik aan den verdachte werd gevraagd wat hij er van dacht, waarop deze tot schrik van de andere Nederlanders antwoordde dat de uitvoering zeer gemakkelijk was en dat hij kans zag de heele zaak in drie maanden voor elkaar te krijgen;

dat hij toen den indruk had dat verdachte begreep waar het om ging; dat daarop door de Duitschers werd besloten dat een aanvang zou worden gemaakt met de voorbereiding van de uitvoering van hun denkbeeld; dat deze voorbereiding aan verdachte werd opgedragen; dat deze geheele zaak later zoo werd opgezet, dat zij onuitvoerbaar was, ook al omdat tijdens de voorbereiding het bevolkingsregister van Amsterdam werd vernield; dat zelfs de reeds vervaardigde distributiebescheiden met goedvinden van de Duitschers werden vernietigd; dat toen echter Rauter zelve de zaak ter hand heeft genomen;

O. dat een proces-verbaal van A. J. de Wever rechercheur der Staatsrecherche te 's-Gravenhage, waarvan de korte inhoud door den Voorzitter ter terechtzitting is medegedeeld, inhoudt:

dat zakelijk heeft verklaard:

Ir. S. L. Louwes, Directeur-Generaal van de Voedselvoorziening te Wassenaar:

dat hij in het voorjaar van 1943 aanwezig is geweest op een vergadering waar verder tegenwoordig waren verschillende Duitschers, de heer van Noordwijk en later de verdachte; dat daar besproken werd een Duitsch plan om een speciaal inlegvel te maken voor mannen van 18—44 jaar, teneinde op die wijze een volledige controle te verkrijgen over deze personen; dat hij dit plan zeer gevaarlijk achtte en trachtte het te torpedeeren door te bevoegen dat het technisch onuitvoerbaar

was; dat verdachte, nadat hij ruimschoots de gelegenheid had gehad kennis te nemen van dit standpunt, tot getuige groote ontsteltenis verklaarde, toen men zich tot hem wendde om zijn meening te vernemen, dat de uitvoering van de gewenschte maatregelen zeer wel mogelijk was en dat hij de bewerking van een en ander in enkele maanden gereed zou kunnen hebben;

O. dat ter terechtzitting hebben verklaard:

verdachte:

dat hij erkent aanwezig te zijn geweest op de vergadering van 24 Februari 1943 bedoeld door den getuige van Noordwijk en daar het door dezen vermelde antwoord te hebben gegeven; dat hij dit antwoord gaf, omdat hij meende als deskundige op dit speciale terrein naar waarheid te moeten antwoorden; dat hij wist dat het ging om Deutsche plannen, die zeer gevaarlijk waren; dat hij later bij brief van 10 Maart 1943 van deze plannen mededeeling heeft gedaan aan den getuige Frederiks; dat hem bij de verschillende besprekingen, die daarop volgden, door Calmeyer een „Vermerk” is getoond, inhoudende onder meer:

Betrifft: Erfassung der Illegalen.

... Sämtliche Personalausweise müssen beim zuständigen Bevölkerungsregister zur erneuten Abstempelung vorgelegt werden. ...

Wer also seinem Personalausweis nicht hat abstempeln lassen, erhält keine Lebensmittellkarten, darüber hinaus sind auch bei polizeilichen Kontrollen alle Personen anzuhalten, deren Personalausweis nicht den neuen gültigen Stempel trägt und damit ungültig ist. Durch diese Massnahme würde m. E. bestimmt ein grösserer Kreis der Illegalen erfasst.”;

dat hij de vergelijking met de Bevolkingsregisters een gevaar achtte en met succes heeft getracht deze te voorkomen;

dat Rauter later deze aangelegenheid ter hand heeft genomen; dat Calmeyer hera toen een verslag van een vergadering van verschillende Deutsche autoriteiten onder leiding van Rauter van 23 Augustus 1943 om critiek en opmerkingen heeft doen toekomen, waarop een plan omtrent de uitgifte van nieuwe stamkaarten was besproken en uitgewerkt; dat hij dit verslag ter terechtzitting aanwezig ziet; dat hij aan het verzoek van Calmeyer gevolg heeft gegeven, hetgeen leidde tot een nieuwe vergadering van 30 Augustus 1943, waarvan hij eveneens een verslag ter terechtzitting aanwezig ziet;

dat op deze vergadering onder meer het oorspronkelijke plan in zooverre werd gewijzigd dat werd afgezien van het zijns inziens gevaarlijke idee om een doorslag te maken van de uit te reiken stamkaart, terwijl het aantal aan te brengen controlezegels van vier op twee werd teruggebracht; dat hij er geen bezwaar tegen had om aldus in zekeren zin op te treden als adviseur van Deutsche instanties omdat hij op die wijze een vinger in de brei hield; dat hij korten tijd later een missive van

7 September 1943 ontving, ondertekend door Rauter en gericht aan Dr. Frederiks. Dr. Hirschfeld, den heer de Hoo, Leider van het Centraal Distributiekantoor en hem, verdachte, inhoudende de regeling van de uitgifte van nieuwe stamkaarten met inlegvellen;

dat Rauter aan hem, verdachte, heeft opgedragen de uitvoeringsbeschikking te maken;

dat hij naar aanleiding van een en ander zich in verbinding heeft gesteld met het Departement van Binnenlandsche Zaken en wel met den getuige Wilkeshuis, die hem vroeg waarom hij toestemming verzocht om voorschriften te ontwerpen en die verder zei dat er geen bezwaar bestond tegen het maken van een ontwerp, doch dat hij het niet noodig vond dat hiervoor een officieele toestemming werd verleend en dat hij, verdachte, maar gewoon zijn gang moest gaan;

getuige Mr. A. L. Wilkeshuis:

dat hij zich van het door verdachte vermelde gesprek niets herinnert, maar dat hij aanneemt dat hij gezegd heeft dat verdachte maar voor zijn eigen verantwoordelijkheid moest nagaan of hij een uitvoeringsbeschikking wilde maken;

O. dat de Voorzitter ter terechtzitting mededeeling heeft gedaan van den korten inhoud van voormelde missive van 7 September 1943, waaruit het volgende blijkt:

Op de uit te reiken stamkaarten moest voorkomen het nummer van de distributiekering. Zij zouden met de inlegbladen voorbereidend worden ingevuld door den dienst van het Bevolkingsregister. Het publiek moest na door middel van een oproepingsformulier opgeroepen te zijn met zijn oude stamkaart en persoonsbewijs verschijnen. Op de oproepingskaart moesten verschillende gegevens betreffende den betrokkene worden ingevuld en deze moest dit stuk teekenen in tegenwoordigheid van den ambtenaar van het Bevolkingsregister, die de identiteit van den betrokkene moest onderzoeken. Op persoonsbewijs en stamkaart werden controlezegels geplakt. De oproepingskaarten moesten worden afgegeven aan het Bevolkingsregister. Indien er moeilijkheden ontstonden mochten geen nieuwe stamkaarten uitgereikt worden, zolang niet de afdeling Innere Verwaltung daarmede accoord ging. Indien er valsche legitimatiebewijzen werden overgelegd, moest de betrokkene worden gearresteerd; voor politietoezicht zou worden zorggedragen;

O. dat hebben verklaard:

verdachte:

dat hij in overleg met getuige van Noordwijk heeft ontworpen de 2e distributiestamkaartbeschikking 1943, waarin het plan van Rauter vermeld in diens missive van 7 September 1943 was verwerkt, met deze uitzondering dat het politietoezicht was komen te vervallen;

dat hij een door hem eigenhandig geschreven voorloopig ontwerp ter terechtzitting aanwezig ziet; dat hij daartoe is

overgegaan, omdat een soortgelijke beschikking in 1939 ook door hem was ontworpen, omdat getuige van Noordwijk er vroeger herhaaldelijk bij hem had op aangedrongen dat hij een dergelijke beschikking, wanneer die noodig zou blijken, zou maken en omdat hij in de veronderstelling verkeerde dat getuige Frederiks die de missive van Rauter ook had ontvangen. de beschikking zou teekenen en derhalve de verantwoordelijkheid daarvoor zou aanvaarden;

dat hij echter toegeeft, dat hij de opdracht van Rauter niet had moeten aanvaarden doch de beslissing aan getuige Frederiks had moeten laten;

dat getuige Frederiks later, toen het ontwerp klaar was, weigerde het te teekenen, waarna Dr. Hirschfeld de beschikking alleen heeft geteekend; dat hij tegelijk met de beschikking een daarbij behorende werkstaat ter verificatie van het aantal verstrekte nieuwe stamkaarten heeft ontworpen, welks inrichting knoeierij met de verstrekte aantallen tot een minimum beperkte;

getuige Frederiks:

dat hij heeft geweigerd de door verdachte ontworpen 2e distributiestamkaartbeschikking te teekenen; dat het hem tevoren bekend was dat verdachte bezig was deze te ontwerpen; dat hij de missive van Rauter van 6 September 1943 had ontvangen; dat hij trouwens al vanaf het begin van dat jaar op de hoogte was van de plannen die de Duitschers koesterden; dat hij tevens wist, dat dit een zeer gevaarlijke aangelegenheid was, maar dat hij eerst toen hij de beschikking voorgelegd kreeg, zich bewust is geworden van de grootte van dit gevaar en weigerde haar te teekenen;

dat hij voordien nimmer had ingegrepen om te trachten het dreigende gevaar af te wenden; dat Dr. Hirschfeld bereid was de beschikking te teekenen omdat deze van oordeel was, daarmede alleen de verantwoordelijkheid voor de technische zijde van deze zaak op zich te nemen, terwijl hij, getuige, indien hij teekende, de politieke verantwoordelijkheid op zich zou hebben genomen, hetgeen hij niet wilde;

verdachte:

dat hij, toen getuige Frederiks weigerde de beschikking te teekenen, heeft geweigerd bij de verdere uitvoering van deze aangelegenheid behulpzaam te zijn, hoewel zowel de heer Prinsen als de getuige Frederiks hem dit verzochten;

dat hij korten tijd later zijn ontslag heeft ingediend hetwelk niet is verleend; dat hij daarop ziekteverlof heeft gevraagd en gekregen;

dat al de hierboven door hem gemelde feiten plaats vonden te 's-Gravenhage, behalve, het uitvoeren van de reconstructie van het Amsterdamsche bevolkingsregister, welk werk te Amsterdam geschiedde;

O., dat door den Voorzitter ter terechtzitting mededeeling is gedaan van den korten inhoud van de navolgende stukken:

a. een aanteekening, welke verdachte erkende te hebben gemaakt naar aanleiding van eenige telefoongesprekken, luidende als volgt:

„Dr. Prinsen, opbellen 13-12-43-

S.G. dekt T.D. niet met verantwoordelijkheid.

Van Inspectie mag en moet dus zelfde houding worden verwacht. Ook burgemeesters missen steun S.G., zoodat vele bezwaren en moeilijkheden zijn te vreezen. Idem B.B.ambtenaren. Geen informatie- of leidinggevende instantie is nu aanwezig om moeilijkheden in goede banen te leiden.

Inspectie bereidde T.D.besch. voor S.G. voor; zij kan thans evenmin verantwoordelijkheid ervoor dragen.

Waarom heeft S.G. niet terstond zijn houding bepaald toen Anordning verscheen? Dan zou Inspectie zich daaraan hebben kunnen refereeren. Het geven van tech.-voorsch. door S.G. v. Handel, N. en S. betreffende EB is onaanvaardbaar, omdat ze niet door des-kundig bureau worden gedekt; Inspectie kan als zoodanig geen leiding geven. Reeds eenmaal is door mij in samenwerking met Dr. Calmeyer gevaar overgang BB naar Justitie afgewend; thans ontstaat nieuw gevaar, dat event. niet meer te keeren zal zijn.

De figuur, dat Insp. en burgemeesters cq. A.A. voorsch. i.z. werkheden BB moeten aanvaarden van ander Dept. is afschuwelijk.

Hr. v. Noordwijk opbellen 13/12-43

Inspectie kan nu aan TD besch. niets meer doen door opvatting S.G. Bi. Za. Wijziging termijnen voor te stellen door Dr. Hirschfeld."

b. de doorslag van een brief van Rauter aan de Generalkommissar für Verwaltung und Justiz, welk stuk is gearafeerd R. en waarin Rauter schrijft dat hij van oordeel is dat ontslagaanvraag van verdachte onder geen beding mag worden ingewilligd, maar dat verdachte financieel moet worden geholpen in verband met de moeilijkheden ontstaan door zijn echtscheiding, welke moeilijkheden door hem waren aangevoerd als het motief tot zijn verzoek om ontslag; dat deze financiële hulp van Nederlandsche zijde moest worden verleend, en verder: Ich Möchte vermeiden, dass Herr Lentz merkt, dass auf seine Arbeitskraft von deutscher Seite besonders Wert gelegt wird, sondern ich halte es für zweckmässig, ihn nachdrücklich darauf hinzuweisen, dass er im Interesse der Niederlande seine Arbeit und seine Dienststellung selbst unter schwierigen Verhältnissen beibehalten muss."

O., dat als getuigen ter terechtzitting hebben verklaard:

C. J. Graafland, tevens als deskundige:

dat hij de 2e distributieuitvoeringsbeschikking beschouwt als een stuk dat gevaarlijk was voor illegalen en onderduikers vooral door de daarin voorgeschreven werkstaten en controle-zegels, die fraude moeilijk maakten en ook omdat was voorgeschreven dat wanneer de overgelegde

bescheiden niet in orde waren, deze in beslag moesten worden genomen en de aanwezigheid moest worden gerapporteerd aan een Duitsche instantie;

S. de Hoo, tevens als deskundige:

dat hij destijds directeur was van het Centrale Distributiekantoor, maar geen bemoeienis heeft gehad met het ontwerpen van de 2e distributieuitvoeringsbeschikking, omdat hij toen in Zwolle zat, terwijl de getuige van Noordwijk zijn plaatsvervanger in den Haag was;

dat hij de regeling vervat in deze beschikking beschouwde als gevaarlijk voor onderduikers en illegalen en wel voornamelijk wegens de navolgende door Rauter voorgeschreven bepalingen;

1. inlegvellen en stamkaarten werden voorzien van speciale nummers, waardoor het niet meer mogelijk was de distributiebescheiden af te halen in een andere distributiekring.

2. door middel van controlezegels werd de 2e distributiestamkaart gekoppeld aan het persoonsbewijs;

3. oproepkaarten waren voorgeschreven die na invulling en inlevering bewaard zouden worden op de distributiekantoren en daar zouden worden geordend tot een kartotheek, waardoor de controle veel scherper zou worden;

dat echter deze laatste maatregel door sabotage onmogelijk is geworden;

O., dat het Hof van oordeel is dat de aan verdachte telastegelegde feiten — voor zoover thans nog aan de orde — hebben gestrekt ten voordeele en ten behoeve van den vijand;

O. toch, wat betreft het sub I ten laste gelegde:

dat de tewerkstelling van Nederlandsche arbeiders in Duitschland niet alleen in strijd was met het Volkenrecht, maar ook dit land in staat stelde den oorlog met grooter kans op succes te voeren, dan wanneer dit land niet over die arbeidskrachten had kunnen beschikken, omdat in een moderneren oorlog van langeren duur de uitslag voor een groot deel wordt beslist door de productiekraft van ieder der partijen;

dat de sub a en b bedoelde maatregelen die strekking hadden de tewerkstelling in Duitschland te bevorderen en dus hulpverlening aan den vijand betekenden;

dat daaraan niet afdoet, dat anderen dan verdachte, met name de burgemeesters hebben geweigerd deze maatregelen uit te voeren, omdat daardoor het karakter van hulp aan den vijand aan deze maatregelen niet wordt ontnomen;

dat verdachte ten aanzien van het sub d ten lastegelegde heeft aangevoerd:

dat de gewenschte gegevens, dat wil zeggen de opgaven van de mannelijke inwoners der jaarklassen 1918—1922 uit het bij de Rijksinspectie berustende persoonsbewijsregister, verouderd waren, maar dat dit niet wegneemt dat de vijand door het verstrekken van deze gegevens werd geholpen, omdat een groot gedeelte dier

gegevens, die slechts 1 à 2 jaar oud waren, in ieder geval met den werkelijken toestand overeenstemde;

O. wat betreft het sub II telastegelegde: dat het maken van de twee sub a vermelde ontwerpen den vijand heeft gebaat, blijkt reeds hieruit dat later een dier ontwerpen tot grondslag heeft gediend voor de Verordening no. 53/1943, door welke verordening aan het verzet der burgemeesters afbreuk werd gedaan;

dat ditzelfde geldt voor het sub c vermelde omdat deze beschikking onder meer aan de ambtenaren en beambten van de hulppolitie der Gewestelijke Arbeidsbureaux toegang gaf tot de bevolkingsregisters, welke toegang vele burgemeesters hun plachten te weigeren;

O. dat het sub III ten laste gelegde ook strekte ten voordeele van den vijand, omdat in verband met het Duitsche streven een groot gedeelte van de Nederlandsche bevolking te dwingen in Duitschland te werken, het bestaan en dus ook de reconstructie van een Bevolkingsregister niet in het Nederlandsche belang was;

O. ten aanzien van het sub IV ten lastegelegde:

dat uit de bewijsmiddelen zoo duidelijk blijkt, dat het de bedoeling van de Duitschers was door deze maatregelen de illegaliteit en de onderduikers te treffen en dat er geponde verwachting bestond, dat dit oogmerk zou worden verwezenlijkt, dat het Hof het niet noodig acht hierop nog verder in te gaan;

O. dat het Hof voorts van oordeel is, dat de verdachte die, naar ter terechtzitting is gebleken, een scherpzinnig man is, de betekenis van zijn handelingen heeft begrepen, en dan ook het vereischte opzet bij den verdachte aanwezig acht;

O. dat verdachtes verantwoordelijkheid voor al deze handelingen niet wordt weggenomen doordat anderen deze somtijds hebben geparafeerd, niet hebben belet of zelfs hebben goedgevonden, omdat iedereen en zeker iedere ambtenaar de verantwoordelijkheid heeft te dragen voor hetgeen hij zelf doet, zoolang deze verantwoordelijkheid niet door een bevoegd gegeven ambtelijk bevel of wettelijk voorschrift van hem wordt afgewenteld, waartrent niets is gebleken, terwijl voorts een beroep op overmacht niet is gedaan;

O. dat het Bijzonder Gerechtshof op grond van den inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen bewezen acht en de overtuiging heeft verkregen, dat verdachte het hem tenlaste gelegde, voor zoover dit thans nog aan de orde is, heeft begaan, met dien verstande, dat niet bewezen is „o. m.” in de elfde regel;

O. dat tot deze beslissing reden geven de in vorenstaande bewijsmiddelen voorkomende feiten en omstandigheden;

O. dat niet bewezen is hetgeen verdachte meer of anders is ten laste gelegd;

O. dat het aldus bewezene oplevert het misdrijf van: opzettelijk in tijd van oorlog den vijand hulp verleen, meermalen ge-

Vervolg Na-Oorlogsche Rechtspraak.

pleegd, strafbaar gesteld bij art. 102 Sr.;

O. dat verdachte deswege strafbaar is, zijnde toch niet gebleken van eenige omstandigheid die de strafbaarheid van verdachte zoude opheffen of uitsluiten;

O. ten aanzien van de strafmaat:

dat het Hof in den verdachte ziet een man van eenvoudige afkomst, die na de 3-jarige H.B.S. te hebben afgevoerd, werkzaam is geweest op verschillende bureaux van de Gemeentelijke- en Rijksadministratie en geleidelijk door zijn ongewone scherpzinnigheid en werkkraft is opgeklimmen tot de betrekking van Hoofd van de Rijksinspectie van de bevolkingsregisters welke functie in den bezettingstijd een bijzondere betekenis kreeg, doordat de Duitschers deze registers gebruikten voor hun schandelijk optreden tegen de Nederlandsche bevolking;

dat het Hof het den verdachte ernstig aanreken, dat hij niet heeft ingezien, dat het ook op zijn weg lag, om zich te verzetten tegen de snoode plannen en maatregelen van de Duitschers, zulks temeer, waar het hier ging om plannen en maatregelen, die voor het verzet en de Nederlandsche bevolking in het algemeen van de grootste betekenis waren; dat verdachte integendeel door zijn houding een gewillig en hulpvaardig werktuig in de handen van de Duitschers is geworden en daardoor de Nationale belangen in hooge mate heeft geschaad, hoewel het aandeel van den verdachte in dit alles minder groot is geble-

ken dan velen tijdens de bezetting hebben gedacht en zijn rol veeleer is beperkt gebleven tot het uitvoeren van datgene, wat hem door anderen werd opgedragen;

dat het Hof anderzijds in aanmerking wil nemen:

dat verdachte tot zijn daden is gekomen niet door een pro-Duitsche of nationaal-socialistische overtuiging, en evenmin door den hoop zichzelven daardoor voordeelen te verschaffen, maar alleen door een te groote en verkeerde liefde voor de bevolkingsboekhouding en door een verkeerd inzicht in zijn plicht als ambtenaar en als Nederlander;

dat het Hof er verder rekening mee wil houden, dat verdachte van hoogerhand geen behoorlijke leiding heeft ontvangen, dat hij somtijds in zekeren zin de speelbal is geworden van anderen wier houding hij niet heeft doorzien en dat voor een ander optreden wellicht een moed en een beginselvastheid noodig zouden zijn geweest die aan velen in de bezettingstijd hebben ontbroken;

dat het Hof daarom na te melden straf in overeenstemming acht met den ernst van de gepleegde misdrijven, de ter terechtzitting gebleken omstandigheden waaronder deze zijn begaan en den persoon van verdachte; enz. (volgt veroordeeling tot drie jaar gev. straf met aftrek, met verlof tot cassatie, Red.).

Vervolg Tribunalen in Nederland.

althans vrijwel alle punten moet worden vervallen verklaard.

Het Tribunaal verwerpt dit verweer, hetwelk niet alleen in strijd met het gezonde verstand en met den plicht van elken ambtenaar tijdens de bezetting is, maar ook met de gevestigde jurisprudentie.

Van de rechtspraak volstaat het Tribunaal met het noemen van de sententie van het Bijzonder Gerechtshof te Amsterdam d.d. 12 April 1946, gepubliceerd in „Tribunalen in Nederland“ no. 328, waarin wordt gezegd, dat een ambtelijk bevel tot arrestatie slechts dan disculpeert, indien deze arrestatie zou leiden tot ter beschikking stelling aan een Nederlandsche instantie, terwijl beschuldigde hier wist, dat de arrestanten aan den vijand zouden uitgeleverd worden. En in overeenstemming met zijn vroegere uitspraken heeft de Bijzondere Raad van Cassatie op 27 Januari 1947, a.w. no. 736, geoordeeld, dat een beroep op art. 43 W. v. S. eerst dan met vrucht kan worden gedaan, indien het ambtelijk bevel niet slechts in formeelen, maar ook in materieelen zin, dus wat zijn inhoud betreft, bevoegdelyk is gegeven. Dat zulks in casu niet het geval was, behoeft wel geen betoog.

Ook indien deze jurisprudentie er niet was, zou het Tribunaal dit beroep verwerpen. Het gezonde verstand zegt toch reeds, dat een mindere een bevel van zijn superieur tot het plegen van een misdrijf niet behoort op te volgen (in overeenstemming waarmee lid 2 van art. 43 W. v. S. zoo'n bevel een „onbevoegd gegeven“ noemt), hetgeen ook in normale tijden geldt. En tijdens de bezetting was niet een of andere meerdere degene, die allereerst gehoorzaam

moest worden, maar in de eerste en voornaamste plaats onze Regeering. Dat deze geen arrestaties van illegale werkers, Joden en andere onderduikers wilde, heeft zelfs beschuldigde geweten, althans moeten weten.

Wat tenslotte betreft het eveneens gedane beroep op het feit, dat zooveel politiemannen, die bij arrestaties op last van den vijand geassisteerd hebben, zoo niet erger, niet vervolgd worden, het Tribunaal is niet verantwoordelyk voor de slappe wijze, waarop m.n. de Politie gezuiverd is. Overigens heft de omstandigheid, dat anders misdadigers niet gestraft worden, de strafbaarheid niet op van hem, die wel ter verantwoording wordt geroepen. Hoogstens zou dat de strafmaat te zijnen gunste kunnen beïnvloeden. In hoeverre daar in casu aanleiding voor is, zal bij het bepalen van die maat overwogen worden.

3. Beslist, dat het bewezen verklaarde de oplegging van de te noemen bijzondere maatregelen wettig en spreekt uit, dat de redenen, die hiertoe hebben geleid, zijn gelegen in- en verband houden met: den ernst der gedragingen, den persoon van beschuldigde en zijn persoonlijke omstandigheden.

Betreffende het beroep op de zoo juist bedoelde politiemannen overweegt het Tribunaal het volgende: Evenals helaas zooveel van zijn collega's heeft beschuldigde het niet beneden zijn waardigheid geacht aan de jacht op allerlei den vijand onwettigevallige personen deel te nemen. Voorzover beschuldigde daarbij geen overdedren dienstijver of erger aan den dag heeft gelegd, wil het Tribunaal, met de omstan-

Zie vervolg pag. 2 omslag.

21 Mei 1947 (af. 16)

TRIBUNALEN IN NEDERLAND

EN ANDERE NA-OORLOGSCHE RECHTSPRAAK

No. 836—845

Redactie Tribunalen in Nederland:

Mr. G. C. M. VAN NIJNATTEN en **Mr. J. J. H. VAN DER BRUG**

Hoofd van het Centraal Tribunaal Kantoor

Secretaris v. h. Tribunaal te 's-Hertogenbosch

Redactie van de na-oorlogsche Rechtspraak (Bijz. Raad
van Cassatie, Bijz. Gerechtshoven, Rechtsherstel e.a.):

Mr. J. MILDERS

Rechter Arr.-Rechtbank te Zwolle

(VERSCHIJNT WOENSDAG)

3^e JAARGANG

**N.V. UITGEVERS-MAATSCHAPPIJ
W. E. J. TJEENK WILLINK, ZWOLLE**

pleegd, strafbaar gesteld bij art. 102 Sr.;

O. dat verdachte deswege strafbaar is, zijnde toch niet gebleken van eenige omstandigheid die de strafbaarheid van verdachte zoude opheffen of uitsluiten;

O. ten aanzien van de strafmaat:

dat het Hof in den verdachte ziet een man van eenvoudige afkomst, die na de 3-jarige H.B.S. te hebben afgeloopen, werkzaam is geweest op verschillende bureaux van de Gemeentelijke- en Rijksadministratie en geleidelijk door zijn ongewone scherpzinnigheid en werkracht is opgeklimmen tot de betrekking van Hoofd van de Rijksinspectie van de bevolkingsregisters welke functie in den bezettingstijd een bijzondere betekenis kreeg, doordat de Duitschers deze registers gebruikten voor hun schandelijk optreden tegen de Nederlandsche bevolking;

dat het Hof het den verdachte ernstig aanrekent, dat hij niet heeft ingezien, dat het ook op zijn weg lag, om zich te verzetten tegen de snoode plannen en maatregelen van de Duitschers, zulks temeer, waar het hier ging om plannen en maatregelen, die voor het verzet en de Nederlandsche bevolking in het algemeen van de grootste betekenis waren; dat verdachte integendeel door zijn houding een gewillig en hulpvaardig werktuig in de handen van de Duitschers is geworden en daardoor de Nationale belangen in hooge mate heeft geschaad, hoewel het aandeel van den verdachte in dit alles minder groot is gebleken dan velen tijdens de bezetting hebben gedacht en zijn rol veel meer is beperkt gebleven tot het uitvoeren van datgene, wat hem door anderen werd opgedragen;

dat het Hof anderzijds in aanmerking wil nemen:

dat verdachte tot zijn daden is gekomen niet door een pro-Duitsche of nationaal-socialistische overtuiging, en evenmin door den hoop zichzelf daardoor voordeelen te verschaffen, maar alleen door een te groote en verkeerde liefde voor de bevolkingsboekhouding en door een verkeerd inzicht in zijn plicht als ambtenaar en als Nederlander;

dat het Hof er verder rekening mee wil houden, dat verdachte van hoogerhand geen behoorlijke leiding heeft ontvangen, dat hij somtijds in zekeren zin de speelbal is geworden van anderen wier houding hij niet heeft doorzien en dat voor een ander optreden wellicht een moed en een beginselvastheid noodig zouden zijn geweest die aan velen in de bezettingstijd hebben ontbroken;

dat het Hof daarom na te melden straf in overeenstemming acht met den ernst van de gepleegde misdrijven, de ter rechtzitting gebleken omstandigheden waaronder deze zijn begaan en den persoon van verdachte; enz. (volgt veroordeeling tot drie jaar gev. straf met aftrek, met verlof tot cassatie, Red.).

No. 836.

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK 'S-GRAVENHAGE, 9 Juli 1946. (Prof. Mr. Houwing).

Gerequesteerde veroordeeld tot teruggave van het door hem gekochte miniatuur, tegen betaling van f 3400 door requestant; gerequesteerde was bij den aankoop te goeder trouw. Requestant veroordeeld in de kosten van het geding.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100) artt. 23, 27.)

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;
Post alia:

O. dat gerequesteerde Dr. Vitale Bloch heeft geantwoord, dat gerequesteerde bedoelde miniatuur in zilveren lijstje tijdens den oorlog heeft gekocht in den kunsthandel van W. Paech, te Amsterdam, voor een bedrag van f 3400;

dat al hetgeen requestant verder omtrent bedoeld miniatuur stelt hem onbekend is en hij deze stellingen derhalve, bij gebreke van wetenschap, niet kan erkennen;

dat gerequesteerde volkomen onbekend was met het feit, dat het miniatuur aan requestant toebehoorde en door diens secretaris uit diens verzameling ontvreemd is;

dat gerequesteerde het miniatuur derhalve te goeder trouw en onder bezwaren den titel heeft verkregen, zoodat art. 27 lid 4 van K. B. E 100 toepasselijk is;

dat toen requestant de gerequesteerde de toedracht mededeelde hij zich terstond bereid verklaard heeft het miniatuur aan requestant terug te geven tegen ontvangst van den door hem betaalden koopprijs van f 3400 en het voorloopig bij den directeur van het Mauritshuis, waar het tentoongesteld was, te laten;

dat als antwoord daarop, requestant deze zaak bij Uwen Raad aanhangig heeft gemaakt, hetgeen, voor wat gerequesteerde betreft, onnoodig was;

dat niet is in te zien en requestant zulks ook niet motiveert, waarom het miniatuur voor requestant een grootere waarde dan voor gerequesteerde heeft en gerequesteerde ontkent, dat hij het miniatuur ver beneden deszelfs werkelijke waarde heeft gekocht;

dat, indien het laatste juist ware, requestant den gerequesteerde deze, volgens requestant veel hogere waarde, zou moeten vergoeden;

dat gerequesteerde zijn aanbod van teruggave van het miniatuur tegen dadelijke betaling door den requestant van den door gerequesteerde betaalden koopprijs ad f 3400 niettemin handhaaft, waarna requestant zijn verhaal kan zoeken op het vermogen van Walter Paech en van diens gewezen secretaris Domis, doch zulks niet op den weg van gerequesteerde ligt en hij volgens voornoemd artikel gerechtigd is

voormeld bedrag van requestrant te eischen en te ontvangen;

en op grond daarvan heeft verzocht:

1. hem akte te verleenen van zijne bereidverklaring bedoeld miniatuur in zilveren lijstje terug te geven aan requestrant tegen gelijktijdige ontvangst van den door den gerequesteerde daarvoor betaalden koopprijs van f 3400;

2. voor zooveel noodig den Directeur van het Mauritshuis te gelasten voormeld miniatuur aan requestrant af te geven tegen gelijktijdige ontvangst voor gerequesteerde van vorenbedoeld bedrag van f 3400;

3. den requestrant, in al hetgeen hij meer of anders vordert, voor zooveel dit gerequesteerde betreft, niet-ontvankelijk te verklaren, althans hem zulks te ontzeggen;

4. den requestrant te veroordeelen in de kosten van het geding;

dat het Nederlandsche Beheersinstituut, gezien vorenstaand request, zooals dat in afschrift werd toegezonden aan W. Paech, per adres het Beheersinstituut, daarop heeft geantwoord:

dat het Beheersinstituut, bij gebrek aan wetenschap, moet ontkennen, hetgeen het niet uitdrukkelijk erkent;

dat de verkregen inlichtingen het waarschijnlijk maken, dat de gerequesteerde Paech in 1939 naturalisatie verkreeg en derhalve geen Duitscher is;

dat aan het Beheersinstituut niet bekend is of, en zoo ja, waar hier te lande zich vermogensbestanddeelen van gerequesteerde bevinden;

dat het Beheersinstituut ten deze niet tot daden van beheer is overgegaan;

dat requestrant stelt, dat het gemelde miniatuur uit diens kunstverzameling is ontvreemd;

dat naar veler meening het Besluit E 100 slechts toepasselijk is, wanneer de eigenaar de hem toebehoorende zaken verloren heeft door of tengevolge van een rechtshandeling welke ingevolge dat Besluit kan worden nietig verklaard of gewijzigd;

dat hier van een dergelijke rechtshandeling geen sprake is;

dat dan ook in dit geval geen rechtsherstel ingevolge art. 23 van E 100 kan worden gevraagd;

met conclusie van referte, des dat het Beheersinstituut buiten kosten blijven.

En in rechte:

O. dat het Nederlandsche Beheersinstituut, hoewel zich refereerend, nochtans aanvoert, dat requestrant stelt, dat het ten processe bedoelde miniatuur uit zijn kunstverzameling is ontvreemd, en hij het dus niet verloren zou hebben door of tengevolge van een rechtshandeling, welke ingevolge het Besluit E 100 kan worden nietig verklaard of gewijzigd en dat daarom dit Besluit in casu niet toepasselijk zou zijn;

dat evenwel — wat er zij van de vraag, of het Besluit E 100 inderdaad niet toepasselijk zou zijn, indien requestrant het

miniatuur niet door een rechtshandeling als door dezen gerequesteerde gesteld, verloren zou hebben — requestrant wel degelijk volgens zijn stellingen de zaak door zulk een rechtshandeling heeft verloren;

dat immers requestrant heeft gesteld, dat de zaak door dengeen, onder wiens beheer zij gesteld was, is ontvreemd en verkocht aan Paech;

dat requestrant het bezit der zaak ingevolge art. 592 B. W. pas verloor door de levering van de zaak door den beheerder aan Paech;

dat deze levering is een rechtshandeling, die voor nietigverklaring ingevolge art. 24 van het Besluit E 100 vatbaar is;

O. dat de verkoop en de levering van het miniatuur door den beheerder aan Paech zijn mogelijk geworden doordat het als vijandelijk vermogen door den bezetter onder beheer is gesteld en op dien grond, mede in verband met het feit, dat het miniatuur tot requestrants kunstverzameling behoorde, het naar het oordeel van den Raad onredelijk ware, deze rechtshandelingen te laten voortbestaan;

O. dat enerzijds requestrant niets stelt waaruit zou zijn af te leiden, dat gerequesteerde Bloch, toen hij het miniatuur van Paech kocht, zou hebben geweten of moeten weten op welke wijze dit in het bezit van zijn verkoper was gekomen en dat anderzijds hetgeen gerequesteerde Bloch onweersproken en zelfs voor het grootste deel in overeenstemming met de posita van requestrants verzoekschrift ontrent dien aankoop en zijn andere gedragingen met betrekking tot het miniatuur heeft gesteld, den Raad alleszins aannemelijk is voorgekomen;

dat de Raad op deze gronden aannemelijk gemaakt acht, dat gerequesteerde Bloch de zaak te goeder trouw en onder bezwarenden titel van Paech, zijnde een derde in den zin van art. 27 1ste lid van het Besluit E 100 verkregen heeft;

dat mitsdien de teruggave slechts kan worden bevolen indien de zaak voor requestrant een aanmerkelijk grootere waarde heeft dan voor gerequesteerde Bloch,

dat de Raad meent, niet te behoeven te onderzoeken, of dit geval zich hier voordoet, nu gerequesteerde Bloch zich tot teruggave heeft bereid verklaard;

dat echter deze teruggave slechts behoort te geschieden tegen betaling van de waarde der zaak voor gerequesteerde Bloch;

dat deze gerequesteerde zich bereid heeft verklaard tot teruggave tegen betaling van den door hem besteden koopprijs ad f 3400 en de Raad, waar requestrant stelt, dat deze prijs ver beneden de werkelijke waarde van het miniatuur ligt, requestrant derhalve niet tekort doet, door aan te nemen, dat dit bedrag de waarde is, die de zaak voor gerequesteerde Bloch heeft;

O. dat alzoo requestrant het miniatuur slechts tegen betaling van f 3400 van ge-

requesteerde Bloch kan terugontvangen;
dat requestrant mogelijk recht heeft op schadevergoeding tot dat bedrag jegens Paech, doch hij een vordering van deze strekking niet heeft ingesteld;

O. omtrent de kosten:

dat het Nederlandsche Beheersinstituut hoewel formeel zich refereerend, materieel de vordering van requestrant heeft bewist, doch desondanks verzoeker ook in de aan zijde van het Beheersinstituut gevallen kosten moet worden veroordeeld, aangezien aan requestrant de tegen het Beheersinstituut gerichte vordering — tot betaling van f 3400 — uit het vermogen van Paech aan gerequesteerde moet worden ontzegd;

Rechtdoende:

Verklaart nietig de verkoop en de levering van het litigieuse miniatuur door A. L. Domis aan Walter Paech en door dezen aan gerequesteerde Bloch;

Veroordeelt gerequesteerde Bloch tot teruglevering van het miniatuur aan requestrant tegen betaling van f 3400 en beveelt Mr. J. G. van Gelder in zijn hoedanigheid van directeur van het Mauritshuis te 's-Gravenhage, tot afgifte van het miniatuur aan requestrant tegen gelijktijdige betaling van genoemd bedrag door requestrant aan gerequesteerde Bloch;

Veroordeelt requestrant in de kosten van het geding, tot op de uitspraak begroot op f 50 aan zijde van gerequesteerde Bloch en op f 50 aan zijde van het Nederlandsche Beheersinstituut;

Ontzegt het meer of anders gevorderde.

No. 837.

BIJZONDERE RAAD VAN CASSATIE
(Tweede Kamer), 21 April 1947. (Mrs. Haga, Halbertsma, Veegens, Scholten, Kol. Tollenaar).

„Silbertanne-moord”.

Deel uitmaken van en deelnemen aan acties, uitgaande van het zgn. commando Silbertanne.

Oplegging van de doodstraf.

(Sr. artt. 102, 289.)

Op het beroep van Cornelis Johannes Minck, wonende te Groningen, thans in bewaring, requirant van cassatie tegen een sententie van het Bijzondere Gerechtshof te Leeuwarden, 2e Kamer te Groningen van den 14den October 1946 waarbij hij werd schuldig verklaard aan:

1. „Moord begaan gedurende den tijd van den huidige oorlog, waarbij de schuldige gebruik heeft gemaakt van macht, gelegenheid en middel hem door den vijand geboden”;

2. „Het voortgezet misdrijf van opzettelijk in tijd van oorlog den vijand hulp verleen”;

en met toepassing van de artt. 56, 102,

289 Sr., 1, 3, 5, 8, 9, 11 B.B.S. werd veroordeeld tot de doodstraf met ontzetting van het recht van het kiezen en de verkiesbaarheid bij krachtens wettelijk voorschrift uitgeschreven verkiezingen voor het leven.

De Bijzondere Raad van Cassatie, enz.;

Gehoord het verslag van den Raadsheer Scholten;

Gelet op het middel van cassatie, voorgesteld bij schriftuur, luidende:

S. en/of v. t. van de artt. 1, 2, 8, 9, 22 en 26 B.B.S., door een hoofdstraf en bijkomende straffen op te leggen, welke niet geacht kunnen worden te beantwoorden aan den ernst van het aan den veroordeelde ten laste gelegde misdrijf, de omstandigheden, waaronder de veroordeelde heeft gehandeld, de persoon en de persoonlijke omstandigheid van den veroordeelde;

Gehoord den Advocaat-Fiscaal namens den Procureur-Fiscaal in zijn conclusie dat de Raad een voorlichtingsrapport omtrent requirant zal inwinnen;

O. dat bij de bestreden sententie, ten laste van requirant is bewezen verklaard: I. „dat hij in Nederland in het najaar van 1943 tezamen en in vereniging met een ander ter uitvoering van hun te voren na kalm beraad en rustig overleg beraamd en opgevat plan en voornemen om Arend Boldewijn, wonende te Staphorst van het leven te berooven, opzettelijk uit een met scherp geladen pistool meermalen op Boldewijn voornoemd heeft geschoten, tengevolge waarvan Boldewijn voormeld zoodanig is getroffen en verwond en zoodanig zwaar lichamelijke letsel heeft bekomen, dat hij aan de gevolgen daarvan terstond is overleden, hebbende hij, verdachte, bij het bovenstaande gebruik gemaakt van macht, gelegenheid en middel, hem door den Duitschen vijand geboden door

1. bij het bovenstaande gebruik te maken van een pistool, terwijl het alstoen voor nagenoeg iedere goede Nederlander verboden was een vuurwapen voorhanden te hebben.

2. bij het bovenstaande misdrijf gedekt te zijn door den Duitschen Sicherheitsdienst te Groningen, in opdracht waarvan hij alstoen handelde”;

II. „dat hij in Nederland in de jaren 1943 en 1944 op meerdere tijdstippen telkens opzettelijk, terwijl Nederland alstoen met Duitschland in oorlog was, den Duitschen vijand hulp heeft verleend, hierin bestaande, dat hij aldaar en alstoen opzettelijk heeft deel uitgemaakt van en heeft deelgenomen aan acties, uitgaande van het zoogenaamde commando Silbertanne, welk commando een vanwege de Deutsche bezettende macht opgerichte groep van personen bevatte, welke opdracht had van Deutsche zijde om contra maatregelen te nemen tegen de zoogenaamde politieke terreuracties der Nederlandsche illegale beweging, bestaande deze contra maatregelen in moord en doodslag, welke werden gepleegd op diverse Nederlanders”;

O. ten aanzien van het eenige door requirant aangevoerde middel, hetwelk tegen de strafmaat is gericht:

dat dit middel faalt, immers de Raad de door het Bijzonder Hof opgelegde doodstraf in juiste evenredigheid acht met alle voor de beoordeeling van de door requirant gepleegde misdrijven in aanmerking komende feiten en omstandigheden en mitsdien geen termen aanwezig acht die straf te wijzigen;

Verwerpt het beroep.

No. 838.

BIJZONDERE RAAD VAN CASSATIE (Eerste Kamer), 19 Maart 1947. (Mrs. Haga, Prof. van Brakel, Prof. Pompe, van Berckel, Lt.-Gen. Best).

Opzettelijke hulpverlening aan den vijand door als tusschenpersoon tussehen de Kriegsmarine en de werkgevers in het isolatie- en pakkingsbedrijf in Nederland ten behoeve van de Duitse Kriegsmarine op oorlogsschepen en Hansaschepen isolatiewerkzaamheden laten verrichten en het met een Duitse firma afsluiten van een contract betreffende de uitvoering van werken, waarvoor 250 arbeiders, afkomstig uit Nederlandse isolatiebedrijven, voor arbeid naar Duitschland zouden worden uitgezonden.

Verhooging van den door het Hof opgelegde gevangenisstraf van twee jaren tot vier jaren.

(Sr. art. 102.)

Op het beroep van: I. Den Procureur-Fiscaal bij het Bijzonder Gerechtshof te 's-Gravenhage; II. Johannes Christiaan Weber, directeur N.V., wonende te Amsterdam, thans in bewaring gesteld; requiranten van cassatie tegen een sententie van het Bijzonder Gerechtshof te 's-Gravenhage, Kamer van vacantie, zittinghoudende te Rotterdam van den 9en September 1946, waarbij de tweede requirant werd schuldig verklaard aan: „Opzettelijk in tijd van oorlog den vijand hulp verleen, meermalen gepleegd” en met toepassing van de artt. 5, 10, 27, 28, 57, en 102 Sr. en 1, 2, 9, 11 en 22 B.B.S. werd veroordeeld tot een gevangenisstraf voor den tijd van twee jaren, met bepaling dat de tijd door veroordeelde tot op den dag dezer uitspraak in bewaring doorgebracht, bij de uitvoering der hem opgelegde gevangenisstraf in mindering zal worden gebracht, en met ontzetting van het recht tot het kiezen en de verkiesbaarheid bij krachtens wettelijk voorschrift uitgeschreven verkiezingen voor den duur van het leven.

De Bijzondere Raad van Cassatie, enz.;
Gehoord het verslag van den Raadsheer van Brakel, enz.;

Gelet op het middel van cassatie, namens

den eersten requirant voorgesteld bij schriftuur, luidende:

niet toepassing van artikel 82 B.B.S. door den schuldige niet te ontzetten van het recht, om als werkgever een functie te bekleeden in het isolatie- en pakkingsbedrijf, zulks in verband met het feit, dat hij gedurende de bezettingstijd in die branche op eergerijlike wijze heeft gecollaboreerd.

Gelet op de middelen van cassatie, namens den tweeden requirant voorgedragen, luidende:

I. S. althans v. t. van de artt. 350, 351, 358 en 359 Sv. j°. 1 B.B.R., de artt. 1, 2, 3, 8, 9, 11 en 22 B.B.S., 5, 9, 10, 27, 28, 31, 57 en 102 Sr. doordien het Hof een straf en bijkomende straf heeft opgelegd die niet geacht kunnen worden te beantwoorden aan de ernst van de misdrijven, de omstandigheden waaronder ze zijn begaan of de persoon of de persoonlijke omstandigheden van den veroordeelde;

II. S. althans v. t. van de artt. 338 t/m 344, 350, 351, 352, 358 en 359 Sv. j°. 1 B.B.R., 5, 102 Sr., 10 en 22 B.B.S., 37, 40 t/m 43 Sr. doordien:

a. uit de bewijsmiddelen niet is af te leiden, dat requirant de sub 1 telastegelegde medewerking bij het vorderen heeft verleend;

b. — al mocht het sub a betoogde niet kunnen worden aanvaard — requirant duidelijk een beroep heeft gedaan op een strafuitsluitingsgrond bestaande in ontbreken van de wederrechtelijkheid en het Hof op dat verweer geen uitspraak heeft gedaan;

III. S. althans v. t. van de in sub II vermelde artikelen, alsmede 261, 348 en 349 Sr., doordien:

a. uit de bewijsmiddelen niet is af te leiden, dat er een contract is gesloten als in de telastelegging sub 2 is gesteld, nu een „Rahmenvertrag” wezenlijk verschillend is van een „contract” als telastegelegd; dit Rahmenvertrag verplichtte practisch tot niets, daar voor elk werk een afzonderlijk contract is geteekend zou moeten worden en er is geen enkele arbeider op grond daarvan gevorderd, terwijl de „Arge” toentertijd nog niet bestond; de brief van 23 Juni 1944 is geschreven door Kooy en niet, gelijk het vonnis en het proces-verbaal zegt, door requirant; tenslotte steunt het geheele bewijs van het tenlastegelegde sub 2 op opgaven van den verdachte (341 1.1.) terwijl ook 344 sub 5e is geschonden.

b. — al ware het sub a gestelde niet te aanvaarden — in ieder geval het sub 2 be-
wezenverklarde geen hulpverlening aan den vijand in de zin van 102 Sr. en 22 B.B.S. oplevert, terwijl bovendien nagelaten is dergelijke bijzondere omstandigheden tenlaste te leggen, dat men van hulpverlening zou kunnen spreken;

IV. S. althans v. t. van 350, 351, 358 en 359 Sv. j°. 1 B.B.R., doordat het Hof bij de bepaling van de strafmaat als bijzondere reden heeft opgegeven „dat, gezien de installaties der moderne oorlogsschepen, het aan-

leggen van isolaties, naar den Hove uit eigen wetenschap bekend is, tot een van de belangrijkste werkzaamheden ten behoeve der actieve oorlogsvoering ter zee gerekend moet worden", terwijl hiervan niets ter zitting is gebleken, het Hof daarvan geen eigen wetenschap kan hebben en bovendien zulks nimmer van algemeene bekendheid kan zijn, nog daargelaten dat in feite iedere werkzaamheid aan of ieder onderdeel voor een oorlogsschip essentieel is voor de oorlogsvoering, en men het aanleggen van isolaties, die eerst aan de beurt komen als het schip grootendeels is afgebouwd, daarom niet zwaarder als de andere werkzaamheden aan een verdachte kan aanrekenen.

Gehoord den Advocaat-Fiscaal namens Proc.-Fiscaal in zijn conclusie, dat de Raad voor wat de straf betreft en deze zal bepalen op gevangenisstraf voor den duur van zes jaar, met aftrek van den tijd in voorloopige bewaring doorgebracht, met ontzetting van den veroordeelde van het recht tot het kiezen en de verkiesbaarheid bij krachten wettelijk voorschrijf uitgeschreven verkiezingen voor den duur van het leven en van het recht om als werkgever een functie te bekleeden in het isolatie- en pakkingbedrijf voor den tijd van tien jaren;

O. dat bij de bestreden sententie ten laste van den tweeden requirant is bewezen verklaard: „dat hij in Nederland, België en Duitsland, als Nederlander in den zin van artikel 83 Sr., in het tijdvak tusschen 15 Mei 1940 en 5 Mei 1945, opzettelijk, terwijl Nederland met Duitsland in oorlog was, ten voordeele van den vijand:

1. tusschenpersoon tusschen de Kriegsmarine en de werkgevers in het isolatie- en pakkingbedrijf in Nederland, ten behoeve van de Deutsche Kriegsmarine op oorlogsschepen en Hansaschepen, isolatiewerkzaamheden heeft laten verrichten en zijn medewerking heeft verleend bij het vorderen van de daarvoor benodigde materialen bij zijn concurrenten;

2. op 6 Juli '43 te Berlijn als vertegenwoordiger voor de Arge (Arbeits-Gemeinschaft) „Holländischer Isoliergruppe Johann Christiaan Weber", met de Deutsche Auftragebergemeinschaft „chemie-Isolationen", vertegenwoordigd door de I. G. Farbenindustrie A.G. te Frankfurt am Main, een contract betreffende de uitvoering van 7 werken, waarvoor 250 arbeiders, afkomstig uit Nederlandsche isolatiebedrijven, die, mede door zijn toedoen gesloten waren, althans zouden worden, voor arbeid naar Duitsland zouden worden uitgezonden, heeft afgesloten";

O. dat de Raad het tweede, derde en vierde middel van requirant Weber, waarin over vormgebreken wordt geklaagd, het eerst zal behandelen;

O. ten aanzien van het onderdeel a van het tweede middel:

dat dit onderdeel zooals dit door requirant's raadsman is toegelicht, feitelijken grondslag mist, voorzover daarin aange-

voerd wordt, dat de ten opzichte van requirant bewezenverklarde medewerking bij het vorderen van materiaal niet uit de gebezigde bewijsmiddelen zou zijn af te leiden;

dat toch requirant over het hoofd ziet, dat deze bewezenverklaring, behalve op de door hem in de toelichting van het onderdeel aangeduide bewijsmiddelen, welke volgens hem de bewezenverklaring alleen zouden dragen mede steunt op een aantal in de sententie opgenomen schriftelijke bescheiden, uit welke een gezindheid van requirant spreekt, welke het Hof reden kan geven uit requirant's aanwezigheid bij de bewezenverklarde vordering diens medewerking daaraan af te leiden;

O. dat het onderdeel, voor zoover daarbij wordt aangevoerd, dat getuige Gresel's verklaring betreffende requirant's medewerking niet steunt op eigen waarneming of ondervinding, eveneens geen feitelijken grondslag heeft, omdat dit gebrek noch uit de bestreden sententie, noch uit het procesverbaal der terechtzitting is af te leiden, terwijl hetzelfde verwijt gericht tegen de verklaring van getuige van der Linden is ongegrond, omdat het ontvangen van een indruk en voor eigen waarneming vatbare sensatie is;

O. tenslotte, dat requirant's klacht, dat een deel van de verklaring van van der Linden een waardelooze verklaring van hooren zeggen zoude zijn, is ongegrond, omdat van der Linden in dit deel zijner verklaring weergeeft den inhoud van een hem door zijn magazijnmeester gedane mededeeling, welke magazijnmeester bij het gebeuren waarover hij sprak, kennelijk aanwezig was;

O. dat onderdeel a mitsdien moet worden verworpen en hetzelfde geldt betreffende het in het tweede middel sub b subsidiair aangevoerde;

dat toch de verklaringen van requirant, waarop hij zich hier, blijkens de door zijn raadsman gegeven toelichting, beroept, geen rechtvaardigingsgrond inhouden, daar niet is in te zien, dat requirant's pretentie bedoeling, om de door den vijand gevorderde goederen in het land te houden, en het feit, dat deze goederen inderdaad binnenslands zijn gebleven, zijn handeling zouden kunnen rechtvaardigen in strafrechtelijken zin;

dat toch de op zich zelf geoorloofde of zelfs loffelijke bedoeling, waarmede een strafbare handeling wordt gepleegd, die handeling in strafrechtelijken zin zonder meer niet kan rechtvaardigen, en de strafbaarheid daarvan niet kan opheffen, en uit het door requirant in dit verband genoemde artikel 10 B.B.S. veeleer het tegendeel blijkt;

dat immers deze, overigens hier uit anderen hoofde niet toepasselijke, bepaling geen rechtvaardigingsgrond inhoudt, doch den rechter enkel de bevoegdheid geeft geen straf op te leggen, ondanks dat hem van een strafbare handeling gebleken is, en de daer deswege strafbaar is;

O. ten aanzien van onderdeel a van het derde middel:

dat de Raad niet vermag in te zien, dat het in de bewezenverklaring bedoelde zoogenaamde „Rahmenvertrag”, waarbij immers algemeene richtlijnen tusschen partijen werden vastgesteld, welke zij bij de uitvoering van nader af te sluiten „Leistungsverträge” in acht zouden nemen, geen contract zoude zijn, waarbij partijen verplichtingen op zich namen, zij het dan ook dat deze verplichtingen onder opschortende voorwaarde werden aangegaan;

dat requirant's betoog, dat de „Arge” bij het aangaan van deze overeenkomst nog niet bestond als zijnde van feitelijken aard niet tot cassatie kan leiden, omdat het Hof uit de in de bestreden sententie opgenomen verklaring van requirant, dat hij bij het sluiten dezer overeenkomst als vertegenwoordiger der „Arge” optrad, kon afleiden, dat deze combinatie toen wel bestond, en dit kennelijk bewezen geacht heeft;

dat requirant's grief, dat de bestreden sententie en het proces-verbaal der terechtzitting ten onrechte vermelden, dat de brief d.d. 23 Juni 1944 door requirant is geschreven, feitelijken grondslag mist, omdat deze stukken requirant niet als den schrijver van dezen brief vermelden;

dat tenslotte onjuist is requirant's beweren, dat het bewijs van het sub 2 te laste gelegde feit geheel steunt op de verklaringen van requirant en bovendien art. 344 sub 5 zou zijn geschonden, daar bedoeld bewijs mede steunt op de in de sententie opgenomen schriftelijke bescheiden, welke in verband met de verklaring van requirant als bewijsmiddel zijn gebezigd;

O. dat onderdeel a van het derde middel dus moet worden verworpen;

O. ten aanzien van onderdeel b:

dat dit onderdeel van het middel moet worden verworpen, omdat het sub 2 bewezen verklaarde feit strafbaar was op grond van artikel 102 Sr., daar het een handeling was, welke de strekking had voor den vijand te verrichten arbeid contractueel door het treffen van preliminaire regelingen voor te bereiden;

O. ten aanzien van het vierde middel:

dat ook dit middel faalt, omdat het Hof in de motiveering van de op te leggen straf kennelijk niet anders heeft willen zeggen, dan dat isolatiewerkzaamheden zeer belangrijke werkzaamheden zijn voor de oorlogsvoering ter zee;

dat deze omstandigheid aan een ieder uit algemeene toegankelijke geschriften bekend kan zijn, en het Hof dus gebruik kan maken van deze zijn wetenschap als betreffende een feit van algemeene bekendheid;

O. ten slotte ten aanzien van de middelen van beide requiranten, welke de strafmaat betreffen;

dat de raadsman van requirant Weber ten onrechte betoogd heeft, dat de schriftuur houdende de middelen van Cassatie van den heer Proc.-Fiscaal bij het Bijzonder Gerechtshof te 's-Gravenhage geen voldoende gronden inhoudt, zoodat hij niet-ontvanke-

lijk zoude zijn in zijn beroep;

O. toch, dat in dit middel alleen erover geklaagd wordt, dat requirant Weber niet ontzet is van het recht om als werkgever een functie te bekleeden in het isolatie- en pakkingbedrijf, en zoodanig middel voldoende motiveering vindt in de omstandigheid dat Weber „gedurende de bezettingstijd in die branche op ergerlijke wijze heeft gecollaboreerd;”

O. voorts, betreffende de aan requirant Weber op te leggen straf:

dat de Raad de overtuiging bekomen heeft, dat Weber gedurende een reeks van jaren tijdens de bezetting zich met ijver en ambitie heeft ingespannen bij het doen uitvoeren van isolatiewerkzaamheden voor den bezetter en daarbij niet geschroomd heeft te bevorderen dat Nederlandsche isolatiebedrijven zich ten bate van de Duitsche oorlogsvoering vrijwillig lieten inschakelen;

dat de Raad daarbij in aanmerking wil nemen, dat de druk, welken de bezetter op de Nederlandsche bedrijven uitoefende door deportatie en andere maatregelen, medebracht;

dat de ondernemers en arbeiders in het isolatiebedrijf er in zekeren zin belang bij hadden hier te lande en niet elders voor den bezetter te werk gesteld te worden en door Weber voornamelijk hun te werkstelling hier te lande bevorderd is;

dat deze eenigszins verzachtende omstandigheid evenwel niet geldt voor Webers medewerking aan de plannen, waarbij Nederlandsche ondernemers en arbeiders in Duitschland ten bate van de Duitsche oorlogsvoering zouden worden te werk gesteld, en de Raad het geheel van requirant Webers gedragingen hoogst misdadig acht;

dat de Raad echter ten voordeele van Weber in aanmerking wil nemen dat hij meermaals materialen bestemd voor werkzaamheden voor de Duitsche Kriegsmarine, ter beschikking gesteld heeft voor andere werken van uitsluitend Nederlandsch belang; dat de Raad op al deze gronden met eenparigheid van stemmen van oordeel is, dat een gevangenisstraf van vier jaren met ontzetting van het actief en passief kiesrecht voor den tijd van tien jaren behoort te worden opgelegd, doch geen termen aanwezig acht requirant Weber na beëindiging van de opgelegde gevangenisstraf het recht te ontzetting in het isolatiebedrijf als werkgever op te treden;

Verwerpt beide beroepen;

Vernietigt de bestreden sententie ambtshalve, doch alleen wat betreft de opgelegde straf;

Rechtdoende krachtens art. 105 R.O.; Veroordeelt requirant Weber tot een gevangenisstraf voor den tijd van vier jaren met aftrek;

Ontzet hem van het recht tot het kiezen en de verkiesbaarheid bij krachtens wettelijk voorschrijf uitgeschreven verkiezingen voor den duur van tien jaren.

No. 839.

BIJZONDERE RAAD VAN CASSATIE
(Eerste Kamer), 19 Maart 1947. (Mrs. Haga, Prof. van Brakel, Prof. Pompe, van Berckel, Luit.-Gen. Best).

Onvoldoende bewijsmiddelen.

Als bewijsmiddel is slechts gebruikt de bekentenis van den requirant en de verklaring van een getuige dat requirant aan hem heeft meegedeeld dat hij tot het N.S.K.K. is toegetreden.

Strijd met artikel 341, laatste lid, Sv.

(Sv. art. 341, 1. l.).

Op het beroep van Adrianus Krikke, chauffeur, wonende te Leeuwarden, requirant van cassatie tegen een sententie van het Bijzondere Gerechtshof te Leeuwarden, 1e Kamer te Leeuwarden van den 12den Nov. 1946, waarbij hij werd schuldig verklaard aan: „Als Nederlander vrijwillig bij een buitenlandsche mogendheid in krijgsdienst treden, wetende dat deze met Nederland in oorlog is”, en met toepassing van de artt. 101 Sr. en 1, 2, 7 en 11 B.B.S., werd veroordeeld tot een gevangenisstraf voor den tijd van twee jaren met bepaling, dat de veroordeelde deze straf geheel in een Rijkswerk-inrichting zal ondergaan.

De Bijzondere Raad van Cassatie, enz.;

Gehoord het verslag van den Raadsheer Pompe, enz.;

Gelet op de middelen van cassatie, voorgesteld bij schriftuur, luidende:

I. S. althans v. t. van de artt. 338, 339, 341, 350, 351, 358, 359, 415 Sv., 1 B.B.R., 45 en 101 S., doordat het Bijzondere Gerechtshof het in de dagvaarding ten laste geleide bewezen heeft verklaard uitsluitend op de opgaven van den verdachte;

II. S. althans v. t. der artt. 1, 2, 8, 9, 11, 26 en 27 B.B.S. daar het Hof een straf heeft opgelegd, welke niet geacht kan worden te beantwoorden aan de ernst van het misdrijf, de omstandigheden, waaronder het is gepleegd, en de persoonlijke omstandigheden van den veroordeelde.

Gehoord den Adv.-Fiscaal namens den Proc.-Fiscaal in zijn conclusie, dat de Raad de sententie zal vernietigen en de zaak zal verwijzen naar het Bijzonder Gerechtshof te Arnhem teneinde haar op de bestaande telastelegging opnieuw te berechten;

O. dat bij de bestreden sententie ten laste van requirant is bewezen verklaard: „dat hij op een tijdstip in het eerste halfjaar van 1944 te Nijmegen, als Nederlander in den zin van artikel 83 Sr., wetende dat Duitschland alstoen met Nederland in oorlog was, vrijwillig bij de buitenlandsche mogendheid Duitschland is getreden in krijgsdienst en wel bij het Nationaalsocialistische Krafftah-rerkorps”;

O. dat het eerste middel den Raad gegrond voorkomt;

O. toch dat in de bestreden sententie al-

leen als bewijsmiddel gebezigd wordt de bekentenis van requirant ter terechtzitting afgelegd en de verklaring van een getuige, welke niet anders inhoudt, dan dat requirant haar heeft medegedeeld, dat hij in het eerste halfjaar van 1944 te Nijmegen vrijwillig tot het N.S.K.K. is toegetreden;

dat deze bewijsconstructie in strijd is met het bepaalde in art. 341 laatste lid Sv. en de bestreden sententie mitsdien niet in stand kan blijven;

Vernietigt de bestreden sententie;

Rechtdoende krachtens art. 106 R.O.;

Verwijst de zaak naar het Bijzonder Gerechtshof te Arnhem teneinde haar op den grondslag van het telastegelegde opnieuw te berechten en af te doen.

No. 840.

BIJZONDERE RAAD VAN CASSATIE,
16 September 1946. (Mrs. Haga, Halbertsma, Vice-Adm. Vos, Vice-Adm. Heeris, Prof. Fischer, plv.).

Het Hof heeft den requirant „voor zooveel noodig” uit het actief en passief kiesrecht ontzet.

De rechter zelf heeft in ondubbelzinnige woorden de straf vast te stellen, waaraan een ontzetting als bovengenoemd niet voldoet.

Geen verwijzing, daar de Raad zelf in staat is op dit punt recht te doen.

(Sr. art. 28.)

Op het beroep van Geert Drenth, reiziger, wonende te Winschoten, thans in bewaring gesteld in de Strafgevangenis te Scheveningen, requirant van cassatie tegen een sententie van het Bijzondere Gerechtshof te Leeuwarden, 2e Kamer te Groningen, van den 13den Mei 1946, waarbij hij werd schuldig verklaard aan: „Als Nederlander vrijwillig in krijgsdienst treden bij eene buitenlandsche mogendheid, wetende dat deze met Nederland in oorlog is”, en met toepassing van de artt. 101 Sr. en 1, 7, 9 en 24 B.B.S., werd veroordeeld tot een gevangenisstraf voor den tijd van achttien jaren, met bepaling dat deze geheel in een Rijkswerk-inrichting zal worden ondergaan, en met ontzetting voor zooveel noodig, van het recht tot het kiezen en de verkiesbaarheid bij krachtens wettelijk voorschrift uitgeschreven verkiezingen voor het leven;

De Bijzondere Raad van Cassatie, enz.;

Gehoord het verslag van den Raadsheer Heeris;

Gelet op het middel van cassatie, namens den requirant voorgedragen, luidende enz.;

Post alia:

O. ambtshalve, dat het Hof den requirant tevens „voor zooveel noodig” uit het actief en passief kiesrecht heeft ontzet;

O. echter, dat de Rechter zelf in ondub-

belzinnige bewoordingen de straf heeft vast te stellen en een ontzetting „voor zooveel noodig”, waarmede het Hof waarschijnlijk bedoelt, voor het geval de requirant niet reeds van rechtswege het kiesrecht heeft verloren, aan dit vereischte niet voldoet;

dat het immers juist de taak van het Hof is te onderzoeken, of requirant van rechtswege het kiesrecht verloren heeft en, al naar gelang van den uitslag van dat onderzoek, hem alsnog, indien dit gewenscht voorkomt, daaruit te ontzetten of zich van het uitspreken eene overbodige ontzetting te onthouden.

O. echter, dat de omstandigheden, dat het Hof dit onderzoek blijkbaar naliet, in dit geval niet tot verwijzing behoeft te leiden, daar de Raad zelf in staat is, op dit punt recht te doen;

dat toch, nu blijkens de sententie requirant in vreemden krijgsveld is getreden en dit uiteraard is geschied zonder Koninklijk verlof hij zijn Nederlandschap en daarmede in het algemeen zijn kiesrecht heeft verloren, zoodat voor ontzetting daaruit geen plaats meer is;

Vernietigt de sententie, waarvan beroep, doch alleen ten aanzien van de aan requirant opgelegde hoofd- en bijkomende straf;

Rechtdoende krachtens art. 105 R.O.;

Veroordeelt requirant tot een gevangenisstraf voor den tijd van vijftien jaren, waarvan de laatste veertien te ondergaan in een Rijkswerkinrichting.

No. 841.

BIJZONDERE RAAD VAN CASSATIE,
29 Juli 1946. (Mrs. Prof. Verzijl, Prof. Kranenburg, Prof. Pompe, Feber, Maj. van Driest).

Aanhouding van de zaak i. v. m. een aanhangig gemaakte strafvervolgung tegen iemand, die in de onderhavige zaak een rol gespeeld heeft.

De Raad vraagt aan het Hof nadere berichten en informatiën.

(R. O. art. 107.)

Op het beroep van Tjeerd de Vreeze, brandstoffenhandelaar, wonende te Joure, thans in bewaring gesteld in de Strafgewangenis te Scheveningen, requirant van cassatie tegen een sententie van het Bijzondere Gerechtshof te Leeuwarden, 1e Kamer te Leeuwarden, van den 7den Mei 1946, waarbij hij werd schuldig verklaard aan: „Gedurende den tijd van den huidige oorlog opzettelijk een ander blootstellen aan opsporing of vervolging door of vanwege den vijand meermalen gepleegd”, en met toepassing van de artt. 9, 10, 28, 31, 57 en 91 Sr. en 1, 2, 7, 8, 9, 11, 26 en 28 B.B.S., werd veroordeeld tot een gevangenisstraf voor den tijd van vier jaren, met bepaling dat die straf geheel in een rijkswerkinrichting zal worden on-

dergaan, en met ontzetting van het recht tot het kiezen en de verkiesbaarheid bij krachtens wettelijk voorschrift uitgeschreven verkiezingen, voor het leven.

De Bijzondere Raad van Cassatie, enz.;

Gehoord het verslag van den Raadsheer Pompe;

Gelet op de middelen van cassatie voorgesteld bij schriftuur, luidende:

I. S. althans v. t. der artt. 126 en 284 Sr., 1, 2 en 3 Wet van 17 Juli 1911 (Stb. no. 215), houdende voorziening in de bestaande onzekerheid ten aanzien van den vorm, waarin eeden, beloften en bevestigingen moeten worden afgelegd, 1, 2, 3, 4 en 5 Wet van 28 April 1916 (Stb. no. 174), tot nadere voorziening betreffende het eedsvraagstuk, doordat:

a. uit het proces-verbaal ter terechtzitting in prima blijkt, dat de voorschriften der Wet van 28 April 1916 (Stb. no. 174) niet zijn in acht genomen, blijkende daaruit immers, dat slechts de voorschriften der Wet van 17 Juli (Stb. 215) in acht zijn genomen;

b. in het proces-verbaal ter terechtzitting in prima in het midden wordt gelaten, of de getuigen den eed dan wel de belofte afgelegd, ten onrechte, omdat, zoo een getuige de belofte aflegt, uit het proces-verbaal moet blijken, waarom de getuige in plaats van den eed de belofte heeft afgelegd;

II. S. althans v. t. der artt. 350, 351 en 352 Sv., 1 B.B.Sv., 25 B.B.Sr., door het bezeugenverklaarde strafbaar te achten en requirant deswege te veroordeelen, ten onrechte, daar:

a. het doen van de bezeugenverklaarde mededeeling en het bezeugenverklaarde verzoek aan Watte Haring Zijlstra, zijnde een willekeurige Nederlander, zonder meer niet medebrengt het blootstellen der in de bezeugenverklaring genoemde personen aan door of vanwege den vijand te verrichten opsporing en vervolging, immers niet een ernstig, naar algemeen menschelijke ervaring voorzienbaar gevaar daartoe in het leven roept, zijnde het toch een feit van algemeene bekendheid, dat gedurende de Duitse bezetting slechts een zeer gering percentage der Nederlandsche burgers „politiek onbetrouwbaar” waren, terwijl niets in de bezeugenverklaring er op wijst, dat Watte Haring Zijlstra tot dit geringe percentage behoort;

b. Uit de bezeugenverklaring niet noodzakelijkerwijze volgt en derhalve niet geconcludeerd mag worden, dat het de bedoeling was van requirant, dat zijn mededeeling zou worden doorgegeven aan een Duitse, landverraderlijke of politieele instantie, kunnende immers uit de bezeugenverklaring evenzeer de gevolgtrekking worden gemaakt, dat het requirants bedoeling was, dat zijn mededeeling zou worden doorgegeven aan een illegale instantie;

III. S. althans v. t. van de artt. 1, 2, 8, 9, 11, 26 en 27 B.B.S., daar het Hof een straf

heeft opgelegd welke niet geacht kan worden te beantwoorden aan den ernst van het misdrijf, de omstandigheden, waaronder het is begaan en den persoon en de persoonlijke omstandigheden van den veroordeelde.

Gehoord den Adv.-Fiscaal namens den Proc.-Fiscaal in zijn conclusie, strekkende tot verwerping van het beroep;

O. dat, naar den Raad is medegedeeld, eene strafvervolgung ook aanhangig is gemaakt tegen Watte Haring Zijlstra, die in de strafzaak van den requirant eene rol heeft gespeeld en dat het den Raad gewenscht voorkomt, het onderhavige beroep in cassatie niet af te doen zonder nadere gegevens, aan de andere strafzaak en het verhoor van Zijlstra te hebben ontleend;

Gelet op art. 107 R. O. en art. 16, 2e lid, van het Besluit op de Bijzondere Gerechts-hoven;

Vraagt aan het Bijzondere Gerechtshof te Leeuwarden nadere berichten en informaties omtrent de verhouding tusschen requirant de Vreeze en W. H. Zijlstra, en omtrent de betrouwbaarheid van Zijlstra;

Houdt alle verdere uitspraak aan.

No. 842.

BIJZONDER GERECHTSHOF ARNHEM,
21 Februari 1947. (Mrs. Dr. Baron de Vos van Steenwijk, Vos, van Eck, Lt.-Kol. van Beek, Maj. Strootman).

Al is voor de deugdelijkheid eener poging alleen een objectief redelijk oordeel beslissend, dit oordeel omtrent de objectieve kans op het gevolg moet worden gevormd op grond van gegevens, kenbaar op het moment der gepleegde handelingen en niet op grond van gegevens, die later na afloop der gebeurtenissen ter kennis komen.

(Sr. art. 45.)

No. 843.

BIJZONDERE RAAD VAN CASSATIE
(Eerste Kamer), 23 April 1947. (Mrs. Halbertsma, van Berckel, Lt.-Kol. van Driest, Vliegenthart, Prof. Feber plv.).

**Treden in Duitschen krijgsmilitaire dienst.
Overleveren van landgenooten aan den vijand, mishandelen van landgenooten en als lid van een executiepeloton en ook zelfstandig doodschieten van die landgenooten.
Oplegging van de doodstraf.**

(Sr. artt. 101, 102.)

Op het beroep van Jan Meekhof, wonende te Leeuwarden, thans in bewaring, requirant van cassatie tegen een sententie van het Bijzondere Gerechtshof te Leeuwarden, 1e Kamer van den 19den November 1946,

waarbij hij werd schuldig verklaard aan: t. a. v. het sub I te laste gelegde en bewezen verklaarde: „Het als Nederlander vrijwillig in krijgsmilitaire dienst treden bij een buitenlandsche mogendheid, wetende dat deze met Nederland in oorlog is”;

t. a. v. het sub II, III, IV, V en VII te laste gelegde en bewezen verklaarde: „Het opzettelijk in tijd van oorlog den vijand hulp verlenen, meermalen gepleegd”;

t. a. v. het sub VI te laste gelegde en bewezen verklaarde: „Mishandeling, terwijl de schuldige gebruik heeft gemaakt van macht en gelegenheid, hem door het feit der vijandelijke bezetting geboden”; en met toepassing van de artt. 28, 31, 55, 57, 101, 102 en 300 Sr., 1, 2, 8, 9, 11 B.B.S., 37 van het Besluit Buitengewone Rechtspleging werd veroordeeld tot de doodstraf, met ontzetting van het recht om te kiezen en gekozen te worden bij krachtens wettelijk voorschrift uitgeschreven verkiezingen en het bekleeden van ambten voor den tijd van het leven.

De Bijzondere Raad van Cassatie, enz.;

Gehoord het verslag van den Raadsheer Vliegenthart;

Gelet op de middelen van cassatie, voorgesteld bij schriftuur, luidende:

I. S. of v. t. van art. 5 sub 2 B.B.S., juncto art. 1 Besluit Buitengewone Rechtspleging en artt. 1, 350, 351, 358 Sv. en art. 99 W.R.O., aangezien de sententie van het Bijzondere Gerechtshof te Leeuwarden voornoemd niet vermeldt en dus niet blijkt, dat met de vereischte eenparigheid van stemmen is besloten, dat het bewijs van het te laste gelegde is geleverd en het opleggen van den doodstraf gerechtvaardigd is.

II. S. of v. t. van de artt. 101, 102 en 300 Sr., en artt. 1, 2, 5, 8, 9 en 11 B.B.S. en van de artt. 28, 31, 57 en 55 Sr. en van art. 37 van het Besluit Buitengewone Rechtspleging, juncto art. 43 eerste lid subsidiair tweede lid, Sr., doordat het Hof bij voornoemde sententie het verweer van requirant heeft verworpen, dat hij ter uitvoering van een ambtelijk bevel, gegeven door het daarbij bevoegd gezag, zou hebben gehandeld, subsidiair op grond, dat, indien dit bevel onbevoegd gegeven werd, hij die feiten beging, omdat hij het bevel als ter goede trouw gegeven zou hebben beschouwd, immers van requirant als niet onderlegd in het Volkenrecht niet mag en kan worden vergegd, dat hij bekend is met de al of niet volkenrechtelijk geoorloofde instelling van de S.D. door de Duitse bezettende macht in Nederland en welker instelling hij, requirant, derhalve als voldongen feit heeft aanvaard; mitsdien requirant gevolg heeft gegeven aan de hem door zijne superieuren gegeven opdrachten, waartoe de sub II tot VII genoemde tenlasteleggingen behooren;

III. S. of v. t. van artt. 101, 102 en 300 Sr. en de artt. 1, 2, 5, 8, 9 en 11 B.B.S. en van de artt. 28, 31, 57 en 55 Sr. en van art. 37 van het Besluit Buitengewone Rechtspleging, artt. 350, 358, 359 Sv., doordat de door

het Bijzondere Gerechtshof bij voornoemde sententie opgelegde doodstraf niet beantwoordt aan (den ernst van de feiten), de omstandigheden waaronder zij zijn begaan en de persoonlijke omstandigheden van de veroordeelde in aanmerking genomen;

Gehoord den Advocaat-Fiscaal namens den Procureur-Fiscaal in zijn conclusie strekkende tot verwerping van het beroep;

O. dat bij de bestreden sententie ten laste van requirant is bewezen verklaard: dat hij:

I. „in Juli 1940, in ieder geval gedurende den tijd van den op 10 Mei 1940 aangevangen oorlog van Duitschland tegen Nederland, te Zwolle, als Nederlander in den zin van art. 83 Sr., wetende dat Duitschland alstoen met Nederland in oorlog was, vrijwillig bij de buitenlandsche mogendheid Duitschland is getreden in krijgsdienst, en wel bij de Waffen S.S.”;

II. „in November 1944 en in Januari 1945, in ieder geval gedurende den tijd van den op 10 Mei 1940 aangevangen oorlog van Duitschland tegen Nederland, in Nederland n.l. resp. te Herbaaijum en onder Dokkum, telkens opzettelijk gedurende den tijd van den voormelden oorlog ten voordeele van den vijand als lid van een vijandelijk executiepeleton, hetwelk tot opdracht had ten aanzien van den vijand onwelvevallige personen, te executeeren, van een met scherp geladen geweer uit door meer dan een schot te lossen in de richting van de borst van verschillende personen, als boven omschreven, die op zeer korten afstand van hem, verdachte, waren opgesteld, tengevolge waarvan dezen in de borst werden getroffen, waardoor zij mede aan de daardoor veroorzaakte verwondingen zijn bezweken, en aldus den vijand opzettelijk hulp heeft verleend bij het uit den weg ruimen van door dezen voor de Deutsche oorlogsvoering schadelijk geachte Nederlandsche burgers”;

III. „op 29 Januari 1945, in ieder geval gedurende den tijd van den op 10 Mei 1940 aangevangen oorlog van Duitschland tegen Nederland, te Leeuwarden, opzettelijk gedurende den tijd van voormelden oorlog ten voordeele van den vijand, handelende in dienst van den Deutschen Sicherheitsdienst aldaar, ten aanzien van Johannes Kolf, die door hem was gearresteerd, in verband met een bij verdachte tegen dezen Kolf gerezen verdenking zich te hebben schuldig gemaakt aan een vergrijp jegens de bezettede vijandelijke macht, een poging tot ontvluchting had ondernomen, op betrekkelijk korten afstand van een met scherp geladen vuurwapen uit, een aantal schoten heeft gelost in de richting van genoemden Kolf, waardoor deze werd getroffen in de linkerlong, en aldus den vijand opzettelijk hulp heeft verleend bij het opsporen en onschadelijk maken van door dezen voor de Deutsche oorlogsvoering schadelijk geachte Nederlandsche burgers”;

IV. „in November 1944, in ieder geval gedurende den tijd van den op 10 Mei 1940 aangevangen oorlog van Duitschland tegen

Nederland, te Wolwega, opzettelijk gedurende den tijd van voormelden oorlog ten voordeele van den vijand deelgenomen heeft aan de bewaking van een aantal gevangenen van de Deutsche politie, ten aanzien van welke bewaking verdachte wist, dat zij er op gericht was dezen gevangenen, die aldaar ter plaatse in opdracht van den vijand moesten worden doodgeschoten, te verhinderen zich door een vlucht aan de executie te onttrekken, en aldus den vijand opzettelijk hulp heeft verleend”;

V. „op 7 April 1945, in ieder geval gedurende den tijd van den op 10 Mei 1940 aangevangen oorlog van Duitschland tegen Nederland, te Leeuwarden, opzettelijk gedurende den tijd van den voormelden oorlog ten voordeele van den vijand tezamen met meer anderen Gerard de Jong die, naar verdachte wist, werd verdacht van illegale werkzaamheden, althans van vergrijpen tegen de vijandelijke bezettende macht, heeft gearresteerd en vervolgens naar het dienstgebouw van den Deutschen Sicherheitsdienst, aldaar overgebracht, waarna hij, verdachte, genoemde de Jong opzettelijk gewelddadig heeft geslagen en geschopt, ten einde dezen de Jong te dwingen voor de Deutsche politie van belang zijnde verklaringen af te leggen, en aldus door een en ander den vijand opzettelijk hulp heeft verleend en daarbij gebruik heeft gemaakt van macht en gelegenheid hem door het feit der vijandelijke bezetting geboden en gedekt was door den Deutschen Sicherheitsdienst”;

VI. „op 7 April 1945, in ieder geval gedurende den tijd van den op 10 Mei 1940 aangevangen oorlog van Duitschland tegen Nederland, te Leeuwarden, in het dienstgebouw van den Deutschen Sicherheitsdienst aldaar Petrus Dolstra opzettelijk gewelddadig heeft geslagen en op andere wijze heeft mishandeld, waarbij hij van macht en gelegenheid hem door het feit der vijandelijke bezetting geboden heeft gebruik gemaakt en gedekt was door de Deutsche Sicherheitsdienst”;

VII. „op verschillende tijdstippen in of omstreeks het jaar 1944 en het eerste halfjaar van 1945, in ieder geval gedurende den tijd van den op 10 Mei 1940 aangevangen oorlog van Duitschland tegen Nederland te Leeuwarden en te Huizum, telkens opzettelijk gedurende den tijd van voormelden oorlog met een of meer anderen, ten voordeele van den vijand, handelende in dienst van den Deutschen Sicherheitsdienst te Leeuwarden ten aanzien van personen die naar hij wist door de Deutsche politie van illegale werkzaamheden of van andere vergrijpen tegen de vijandelijke bezettende macht werden verdacht, heeft gearresteerd en overgeleverd in handen van de Deutsche politie, en aldus den vijand opzettelijk hulp heeft verleend”;

O. ten aanzien van het eerste middel: dat noch een der daarin als geschonden aangehaalde artikelen, noch eenige andere wetsbepaling voorschrijft, dat uit de sen-

tentie van een Bijzonder Gerechtshof, waarbij een doodstraf is opgelegd, uitdrukkelijk moet blijken, dat aan de bepaling van art. 5 lid 2 B.B.S. is voldaan, doch deze slechts een bij de beraadslaging in raadkamer in acht te nemen voorschrift voor den rechter inhoudt;

dat dus dit middel is ongegrond;

O. ten aanzien van het tweede middel:

dat onder ambtelijk bevel in art. 43 Sr. slechts is te verstaan een bevel, dat wortelt in het Nederlandsche recht of in een voor Nederland verbindenden internationalen rechtsregel;

dat nu noch eenige bepalingen van eerstgenoemd recht, noch eenige rechtsregel als verder genoemd den meerderen van requirant bij de Sicherheitsdienst, de bevoegdheid gaf de executie te gelasten van een aantal Nederlanders, enkel op grond dat zij den vijand onwelgevallig waren, terwijl evenmin op eenige wijze is gebleken, dat de personen verder in de sententie genoemd, aan wier leven of persoon requirant zich op de ruwste wijze heeft vergrepen, zich aan een overtreding van het Nederlandsche recht zouden hebben schuldig gemaakt, dan wel dat de Sicherheitsdienst krachtens internationale bepalingen, de bevoegdheid zou bezitten aan requirant handelingen op te dragen, als waaraan hij zich heeft schuldig gemaakt;

dat requirant ook niet te goeder trouw de gegeven bevelen als bevoegd gegeven kon beschouwen waar deze strekten, gelijk het Bijzonder Gerechtshof terecht heeft overwogen tot het verrichten van onmenselijke en tegen ieder begrip van recht indruisende handelingen;

dat dus ook het tweede middel is ongegrond;

O. ten slotte ten aanzien van het derde middel, zich richtende tegen de aan requirant opgelegde doodstraf;

dat de Raad ook dit middel ongegrond acht;

dat toch requirant zich niet alleen kort na de bezetting geheel aan de zijde van den vijand heeft geschaard en bij dezen in krijgsdienst is getreden, doch zich voorts ondanks zijn jeugdigen leeftijd meedoogenloos en zonder het toonen van enig menselijk gevoel, heeft schuldig gemaakt aan een reeks van ernstige misdrijven tegen zijn landgenooten, waaronder het ernstige mishandelen, het aan den vijand overleveren en het als lid van een executiepeleton en ook zelfstandig doodschietsen van die landgenooten;

Verwerpt het beroep.

No. 844.

Een belangrijk en veelomvattend onderdeel der na-oorlogse rechtspraak, namelijk de zuivering van het bedrijfsleven, is tot dusverre in deze kolommen niet ter sprake gekomen. Gaarne voldoen wij derhalve aan het verzoek van Mr. J. B. U. P. Kickert, Secretaris van de Centrale Zuiveringsraad van het Bedrijfsleven, om onderstaand overzicht op te nemen. Red.

Uit kringen van belanghebbenden, speciaal uit de advocatuur, is reeds meermalen de wensch uitgesproken, dat bekendheid zou worden gegeven aan de jurisprudentie van de Centrale Zuiveringsraad voor het Bedrijfsleven. Nu is publicatie van de uitspraken in de gebruikelijke vorm, op grond van de wettelijke bepalingen niet geheel zonder bedenking. Men heeft mij echter verzekerd, dat reeds in belangrijke mate aan de wenschen zou worden tegemoet gekomen, indien kon worden overgegaan tot publicatie van een aanvankelijk voornamelijk voor de functionarissen van de onderscheidene zuiveringsraden voor het bedrijfsleven door mij samengestelde compilatie betreffende „Principeële Uitspraken en Beslissingen van den Centralen Zuiveringsraad”. Ten einde aan de aldus uitgesproken wenschen tegemoet te komen, laat ik bedoelde compilatie, met weglating slechts van de aanhef, hieronder in haar geheel volgen.

Principeële Uitspraken en Beslissingen van den Centralen Zuiveringsraad voor het Bedrijfsleven.

1. Zeer dikwijls voert de beschuldigde te zijner verdediging aan, dat hij het werk opzettelijk in een zeer langzaam tempo heeft uitgevoerd, welk traineeren hij dan gaarne als sabotage ziet aangemerkt. Hierbij dient wel te worden bedacht, dat dit traineeren ook in het welbegrepen eigenbelang van den beschuldigde kan zijn geschied. Dit geldt speciaal bij werken in regie. De Duitschers gaven dan wel als verdienste voor de aannemers een zeker percentage op de loonen van den arbeider. Hoe langer het werk duurde, hoe hooger de verdienste voor den aannemer.

Dit punt is vnl. van belang voor den Zuiveringsraad voor de Bouwindustrie.

2. Regelmatig wordt ook als verontschuldiging aangevoerd, dat men door te blijven werken, menschen uit Duitschland kon houden, die dan door een tewerkstelling in het bedrijf van beschuldigde onderdoken. Hierbij dient wel in het oog te worden gehouden, resp. onderscheid te worden gemaakt of het van een algemeen Nederlandsch standpunt gezien wel een belangrijk, ja zelfs eenig verschil maakt, of die menschen nu in Duitschland of hier in Holland voor den vijand werkten. Als het b.v. arbeiders betreft, die naar mag worden aangenomen, in Duitschland bij den particulieren woningbouw terecht zouden

zijn gekomen, en die hier aan het vervaardigen van oorlogstuig, gevechtsbunkers e.d. gezet worden, dan dient deze vraag al aanstands ontkennend te worden beantwoord. Zoo dient hier elk geval op zichzelf te worden gezien, tewerkstelling van onderduikers vormt dus niet eo ipso van een belangrijke creditpost.

3. Volgens het 2e lid van art. 28 van F 160 moet de oproeping van beschuldigde voor de openbare zitting onder meer inhouden „een aanduiding van de gedraging of de gedragingen, terzake waarvan een verantwoording dient te geschieden”. Voor het meerendeel geven de oproepingen inderdaad een min of meer gedetailleerde omschrijving. In enkele gevallen daarentegen wordt een zeer algemeene omschrijving gegeven, waarbij als regel de bewoordingen van het 1e lid van art. 2 van F 160 worden overgenomen, zonder dat dan nader wordt uitgewerkt, waarin dan wel die hulpverlening, benadeeling enz. heeft bestaan. Dit laatste is onbevredigend. De rechten van de verdediging behooren onverkort te worden gehandhaafd en deze verzetten zich tegen een zoodanige algemeene omschrijving, waarbij den beschuldigde de gelegenheid wordt ontnomen, zijne verdediging in te stellen op datgene, wat hem ter zitting zal worden voorgehouden.

Als algemeene regel dient de behandeling ter zitting ook niet te gaan buiten den grondslag der delastelegging, al is het anderszids ook niet altijd noodig, hiermede zóó streng te zijn als bij de hanteering van Strafvordering, speciaal niet wanneer het niet gaat om gedragingen, als bedoeld in art. 2, doch om bijkomende omstandigheden. Ik kom hieronder hierop terug.

Ook de uitspraken der Zuiveringsraden behooren eene nauwkeurige omschrijving van de gedragingen, waarover wordt geoordeeld, te bevatten.

4. Met het voorgaande houdt verband, dat de Centrale Zuiveringsraad in het algemeen, althans bij de behandeling in openbare zitting, gaarne een contradictoire behandeling ziet: hieraan ontbreekt nog wel eens het een en ander. Het is in het algemeen aan te bevelen, dat getuigen niet gehoord worden buiten tegenwoordigheid van den beschuldigde. Het is den Centralen Zuiveringsraad trouwens opgevallen, dat er Zuiveringsraden zijn, die met het hooren van getuigen wel zeer spaarzaam zijn. Natuurlijk kunnen hier algemeene regels niet worden gegeven: ook hier dient elk geval op zichzelf te worden gezien, doch de Centrale Zuiveringsraad heeft wel meermalen het onbevredigende gevoel, dat de zaak onvoldoende is onderzocht en dat o. m. met een wat uitgebreider getuigenverhoor méér klaarheid zou zijn verkregen. In dit verband wil ik er nog op wijzen, dat het bepaald gewenscht is, dat de oproepingstermijnen ruim zijn en dat de stukken geruimen tijd voor de verdediging ter inzage liggen. Ook hier wordt, naar de bij den Centralen Zuiveringsraad ingediende

bezwaarschriften leeren, nogal eens tegen gezondigd.

5. Reeds meermalen kwam, ook op door mij belegde vergaderingen naar voren, dat het van groot belang is, in welken tijd gecollaboreerd is. In het algemeen zal hierover minder ernstig dienen te worden geoordeeld, indien de collaboratie geheel of in hoofdzaak in het begin, althans in de eerste jaren van den bezettingstijd, is gevallen. Aldus mag echter ook weer niet in alle gevallen worden geoordeeld: zoo kan de situatie aldus liggen, dat de beschuldigde juist in het begin van den bezettingstijd zeer wel gemakkelijk, resp. zonder daarvan eenig ernstig gevaar te duchten te hebben, zich aan het werken voor de Duitschers had kunnen onttrekken, terwijl hij juist in latere jaren als gevolg van bepaalde omstandigheden onder een uiterst zware pressie is komen te staan.

Van veel belang is ook of beschuldigde op een gegeven oogenblik met de hulpverlening gestopt is. Dit laatste kan een disculpeerende factor zijn, indien hij dit opzettelijk en bewust heeft gedaan, omdat hij het verkeerde van zijn handelwijze inzag en doelbewust op de dwalingen zijns weegs is teruggekomen. Niet dus mag een zoodanig verzetten van de bakens in het credit van beschuldigde worden geschreven, wanneer hij door zijn winsten in den eersten bezettingstijd „binnen” was en evengoed op zijn lauweren kan gaan rusten of zich verder aan zijn binnenlandsche afnemers kom wijden.

In dit verband nog het volgende: Dikwijls wordt het geluid vernomen: Ik moest er mee doorgaan, doch heb mij zoodra de gelegenheid eindelijk daar was, aan verder werken voor de Duitschers onttrokken. De vraag rijst dan — en dient zoo eenigszins mogelijk te worden beantwoord —: behoorde een eerdere beëindiging inderdaad tot de onmogelijkheden.

6. In talloze gevallen wordt een beroep gedaan op art. 52 van het Landoorlogreglement en op uitspraken van hooge Nederlandsche autoriteiten in verband met dit artikel. De Centrale Zuiveringsraad is voor dit beroep in het algemeen genomen niet ongevoelig. Een gedeelte uit een uitspraak van den Centralen Zuiveringsraad, waaruit dit duidelijk blijkt, laat ik hieronder volgen.

„.....
„dat de Centrale Zuiveringsraad dit gebeurde zeker niet zal goedkeuren, doch bij de beoordeeling van deze in het begin der bezetting voorgevallen gedraging niet mag worden voorbijgezien, dat toenmaals van de zijde van de Nederlandsche autoriteiten is te kennen gegeven, dat volkenrechtelijk het in gereedheid brengen van vliegvelden — mits zich niet uitstrekkend tot het maken van bunkers en kazematten — kan worden gezien als voorziening in de behoeften van het bezettingsleger en een vordering deswege dus binnen de grenzen van het Landoorlogreglement kan worden geacht te vallen;

dat in dit licht beschouwd de gedragin-

gen van beschuldigde in het begin van de bezetting hem minder zwaar mogen worden aangerekend dan de Zuiveringsraad kennelijk heeft gedaan;”

Na de bevrijding heeft men wel aan het Landoorlogreglement, speciaal in het verband van art. 52, dezen uitleg gegeven, dat dit aan den bezetter geen rechten, doch alleen plichten zoude geven. Dit standpunt, dat ook niet in overeenstemming is met de bekende „Aanwijzingen” van de Regeering wordt in zijn algemeenheid door den Centralen Zuiveringsraad niet aanvaard. De Centrale Zuiveringsraad wil voor de beoordeeling van de collaboratie aan genoemde „Aanwijzingen” zeker niet alle waarde ontzeggen, evenmin als aan het Landoorlogreglement zelf. Intusschen gaven natuurlijk nòch de „Aanwijzingen”, nòch het Landoorlogreglement een vrijbrief voor alle medewerking.

Zij kunnen — in het algemeen gesproken — slechts van invloed zijn op de beoordeeling en de beslissing, als de werkzaamheden strekten tot voorziening in de behoefte van het bezettingsleger en die werkzaamheden door de Duitschers gevorderd werden; ook al was er dan niet een zoodanige dwang, dat gesproken kan worden van noodzaak in den zin van art. 2 van F° 100.

7. Met het bovenstaande houdt verband de invloed van de gedragslijn, welke overheidsinstanties met name de Genie, de Rijksgebouwendienst en gemeentebesturen hebben gevolgd. Ook op de houding van deze overheidsinstanties wordt meermalen een beroep gedaan. Zij zaten als het ware tusschen de Duitschers en de collaborerende ondernemers in. Werkzaamheden, die aan Duitschers ten goede kwamen, althans mede ten goede kwamen, werden veelal opgedragen door ambtenaren, waarmede deze ondernemers van oudsher te maken hadden. Het is te begrijpen, dat vooral als het kleinere ondernemers betreft, zij geacht kunnen worden het laakbare van hun handelwijze niet of althans in mindere mate te hebben ingezien, indien de opdracht b.v. afkomstig was van een hun al vele jaren bekende en bij hen als goed Nederlander bekend staande hoofdopzichter van de Genie. Natuurlijk moeten ook hier niet alle gevallen over één kam geschoren worden. Als in de latere jaren van den bezettingstijd, toen de verhoudingen zich hoe langer hoe meer gingen toespitsen, opdrachten werden verstrekt, die, naar zelfs een eenvoudige ondernemer moest aanvoelen, verder gingen dan voorzieningen in de behoefte van het bezettingsleger, en die opdracht toch werd aanvaard, dan disculpeert het den beschuldigde niet; hij blijft zijn eigen verantwoordelijkheid dragen en had moeten begrijpen, dat het hem opgedragene buiten de schreef ging, resp. dat de opdrachtgever zijn boekje te buiten ging.

Speciaal over de Genie moge nog het navolgende worden opgemerkt. Per 1 Juli 1941 is de Genie als zoodanig van het ta-

pijt verdwenen. Het burgerpersoneel van de Genie is toen de gelegenheid gegeven om per dien datum een soort burgerrechtelijke arbeidsovereenkomst aan te gaan met de Wehrmachtsbezirksverwaltung. Dit geschiedde met de goedkeuring van het Departement van Oorlog, dat er belang bij had, dat de Nederlandsche militaire gebouwen na beëindiging van den oorlog in goeden staat zouden verkeerden.

Een en ander werd in dezen vorm genomen, dat op grond van art. 52 van het Landoorlogreglement door de Duitschers de diensten van dit burgerpersoneel zouden worden gevorderd, t.b.v. het beheer en het onderhoud van aan den Nederlandschen Staat toebehoorende onroerende goederen, die door de Deutsche weermacht op grond van art. 55 van het Landoorlogreglement als vruchtgebruiker waren opgeëischt.

Men heeft bij de ambtenarenzuivering den betrokken ambtenaren der Genie hun overgang in Duitschen dienst dus niet aangerekend en heeft voorts bij de beoordeeling van hetgeen door die ambtenaren na dien overgang verricht werd, een ruim standpunt ingenomen, voor zoover althans de betrokken ambtenaren geacht konden worden te goeder trouw te zijn geweest. Het is dan steeds de vraag geweest, — zie art. 52 Landoorlogreglement — of het werk te brengen was onder onderhoudswerkzaamheden aan militaire gebouwen. Zooals opgemerkt heeft men dit begrip achteraf bij de ambtenarenzuivering wel ruim opgevat. Al te ver buiten de grenzen van art. 52 van het Landoorlogreglement mogen die voormalige Genieambtenaren zich echter niet hebben begeven.

Naar het gevoelen van den Centralen Zuiveringsraad dienen nu maatregelen te nemen tegen aannemers, timmerlui, ververs e.d., die opdrachten van voormalige Genie-opzichters e.d. hebben aanvaard, wel op het bovenstaande te zijn ingesteld. In het algemeen gesproken kan beschuldigen niet worden verweten, dat zij in opvolging van dergelijke opdrachten geen bezwaar hebben gezien en komt het onbillijk voor om den uitvoerders een maatregel op te leggen, terwijl de opdrachtgevers vrij uit gaan.

8. Naar het oordeel van den Centralen Zuiveringsraad dient regel te zijn, dat leveranties van niet-oorlogsmateriaal aan het bezettingsleger, wil men de zuivering niet al te ver uitstrekken, slechts dan tot het opleggen van een maatregel moeten leiden, indien den betrokkene in de omstandigheden van het geval daarvan een bijzondere grief kan worden gemaakt. Er moet naar het gevoelen van den Centralen Zuiveringsraad wel iets bijzonders bijkomen. Dit is b.v. het geval, indien zij door die leveranties, b.v. in verband met grondstoffen-manipulaties, een Nederlandsch belang hebben geschaad. Ook wanneer die leveranties buitensporig hoog zijn geweest, dit laatste ook in verhouding tot de leveranties aan particulieren of Nederlandsche instanties.

Het belang van dezen stelregel van den Centralen Zuiveringsraad komt vooral naar voren met betrekking tot de zaken, die door de Zuiveringsraden voor Detailhandel en Ambacht worden behandeld. In het algemeen zal dus de zaak vrij ernstig moeten zijn, wil de Centrale Zuiveringsraad hier een maatregel van ontzetting op zijn plaats achten. Deze Zuiveringsraden mogen hierin een aanwijzing zien, dat zij hun aandacht in hoofdzaak op de belangrijke, ernstige zaken dienen te concentreren. De minder belangrijke zaken, die bij hen, omdat daar een klacht is ingediend, die nu eenmaal moet worden behandeld, op afdoening wachten, zullen veelal wel na een min of meer summier voorbehandeling, met een sepeneering, dus zonder openbare zitting, kunnen worden afgedaan.

9. Reeds verscheidene malen werd de Centrale Zuiveringsraad voor de vraag gesteld, in hoeverre bepaalde grieven tegen beschuldigde, die niet onder gedragingen (als bedoeld in art. 2) zijn te brengen, van invloed op de te nemen beslissing moeten zijn. Ik denk hierbij aan lidmaatschap van de N.S.B., N.A.F., bedrijfsappellen e.d. Het oordeel van den Centralen Zuiveringsraad is, dat hiermede wel degelijk rekening kan worden gehouden. In de eerste plaats past dit in zoverre in de sfeer van het Zuiveringsbesluit, dat ook hier, en wel in de considerans, gesproken wordt van onvaderlandsche elementen.

In de tweede plaats geldt hierbij ook een doelmatigheidsoverweging. Het zou n.l. te gecompliceerd worden, indien wij bedoelde andere grieven en omstandigheden ter beoordeeling zouden moeten overlaten aan de Tribunalen voor eene op de zuivering volgende nieuwe behandeling. Dan kan beter de Zuiveringsraad alles tegelijk en in één geheel bezien.

Anders wordt e.e.a., indien het zwaartepunt op de andere grieven valt en de collaboratie in verhouding daartoe slechts een ondergeschikt punt uitmaakt. Dan zal het veelal de voorkeur verdienen dat het Tribunaal de zaak dan maar in zijn geheel behandelt.

Ik merkte bij punt 3 op dat het speciaal dan niet volstrekt noodig is om streng vast te houden aan den (in het algemeen wel te stellen) eisch, dat de Zuiveringsraden zich niet begeven buiten den grondslag van de telastelegging, indien het niet gaat om gedragingen als bedoeld in art. 2 van F 160. Ik had daarbij juist factoren en grieven als in dit punt behandeld, op het oog. Indien b.v. bij de behandeling blijkt, dat beschuldigde ook nog een propaganda speech voor het N.A.F. heeft gehouden, dan mag dit wel mede in de overwegingen worden betrokken, al is dit niet uitdrukkelijk ten laste gelegd.

Tegenover het geval, dat tegen den beschuldigde behalve collaboratie ook nog andere grieven bestaan (die strikt op zichzelf beschouwd meer in de tribunaalsfeer passen), staat het geval, dat een beschuldigde op een overigens — d.w.z. afgezien van de

economische collaboratie — goede Nederlandsche houding kan bogen. Er is wel eens door een Zuiveringsraad overwogen, dat een dergelijke goede en flinke vaderlandsche houding wellicht bij een Bijzonder Hof of bij een Tribunaal van invloed zoude kunnen zijn op de straftoemeting, doch dat deze factor voor de Zuiveringsraden niet mag gelden. De Centrale Zuiveringsraad heeft deze overweging niet onderschreven, en heeft beslist, dat bij de bedrijfszuivering rekening gehouden kan worden dat de beschuldigde — in andere opzichten den economische collaboratie — een goede vaderlandsche houding heeft aangenomen.

10. De Centrale Zuiveringsraad acht het van belang of een collaborateur reeds bij den aanvang van den bezettingstijd een leidende functie had of dat dit niet het geval was. Gevallen behorende tot de tweede categorie acht de Centrale Zuiveringsraad in het algemeen gesproken ernstiger: voor dit College ligt hierin een aanwijzing dat beschuldigde opzettelijk van de Deutsche bezetting heeft gebruik gemaakt om naar boven te komen; in het algemeen zal tegen ontzetting bij den Centralen Zuiveringsraad in dergelijke gevallen minder bedenkingen bestaan, de beschuldigde zal daardoor veelal terugvallen tot den staat, waarin hij vóór de bezetting verkeerde.

11. De Centrale Zuiveringsraad wil in het algemeen in de uitspraak gaarne rekening gehouden zien zoowel met de persoonlijke omstandigheden van den beschuldigde, als met de economische gevolgen van de ontzetting, resp. met het economisch belang, dat aan voortzetting van het bedrijf verbonden is. Als persoonlijke omstandigheden noem ik het reeds veroordeeld zijn tot een hooge boete, vooral wanneer deze uitgaat boven hetgeen beschuldigde in zijn persoonlijk vermogen uit de werkzaamheden van zijn bedrijf voor den vijand, heeft genoten. Voorts het langen tijd gedetineerd zijn geweest.

Nu de tijd voortschrijdt en wij bijna twee jaren na de bevrijding leven, zal het geleidelijk ook meer voorkomen, dat iemand, waarvan de ontzetting wordt overwogen ook al heeft hij allerlei, als detentie en onderbeheerstelling, achter de rug, al lang weer de leiding in zijn bedrijf heeft hernomen.

De Centrale Zuiveringsraad acht ook dit van belang en heeft al eens overwogen, dat een ontzetting zóólang achteraan komende na alles wat beschuldigde reeds achter den rug heeft, hem extra zwaar moet treffen, weshalve een ontzetting achterwege ware te laten.

12. Zooals gezegd is de Centrale Zuiveringsraad van oordeel — en dit College grondt zulks ook op het facultatieve karakter van art. 2 van F 160 — dat ook economische factoren een rol kunnen spelen: er zijn bedrijven die min of meer staan of vallen met den betrokkene en het kan voor den wederopbouw of voor onze deviezenpositie van groot belang zijn, dat beschuldigde niet

wederom voor langen tijd aan zijn bedrijf wordt onttrokken.

Betreft het een parketzaak en is beschuldigde nog niet voorwaardelijk buiten vervolging gesteld, dan zal de Centrale Zuiveringsraad onder zoodanige omstandigheden als regel de voorkeur geven aan de oplegging van een zóó hooge boete door den Proc.-Fiscaal (bij voorwaardelijke buitenvervolginstelling), dat daarin eene aan eene ontzetting (waarvoor wellicht op zichzelf wel eenige aanleiding zou zijn) min of meer adequate maatregel kan worden gezien.

No. 845.

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK 'S-GRAVENHAGE, 7 Mei 1947.
(Mrs. van Walsem, Wery, Marinus).

Hooger beroep tegen een beslissing der afd. Effectenregistratie.

De Joodsche aandeelhouders in geïnt. hebben recht op teruggave hunner aandelen, die door Lippmann Rosenthal aan app. zijn verkocht en geleverd. Kort daarop zijn deze aandelen geruïld tegen aandelen van arische commissarissen. Koop en ruiling vormen één transactie, mede leidende tot de „Selbstarisierung" der N.V., welke handeling valt onder art. 25 E 100.

App., die recht heeft op teruggave van den koopprijs der aandelen, kan niet bovendien aanspraak maken op schadevergoeding wegens prolongatie ter verkrijging van gelden om den koopprijs te kunnen voldoen of wegens verlies door gedwongen verkoop van het onderpand.

Beslissing bekrachtigd.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100)
artt. 23, 25, 68.)

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;
Gelezen het beroepschrift van Mr. Dr. E. H. Th. Kwast, advocaat, wonende te 's-Gravenhage, appellant;

Gelezen het verweerschrift van I. de N. V. Stoomolieslagerij van J. van Vollenhoven, gevestigd en kantoorhoudende te Amersfoort en 7 anderen.

Ten aanzien van de feiten:

O. dat het geschil betreft een aantal aandelen aan toonder in de naamlooze vennootschap N.V. Stoomolieslagerij van J. van Vollenhoven te Amersfoort, de geapp. sub 1;

O. dat voormelde beslissing van de Afdeeling Effectenregistratie te dien aanzien het volgende inhoudt:

„Uit de stukken en de mondelinge inlichtingen, gegeven door de advocaten van partijen Mr. J. Hollander en Mr. Dr. J. C. Coebergh blijkt, dat de meergenoemde n. v. in het begin van den oorlog onder beheer is gesteld als gevolg van het feit, dat eenige harer aandeelhouders en haar directeur van Joodsche afkomst waren.

Commissarissen der N.V. hebben zich toen tot Mr. Kwast gewend en in samen-

werking met deze weten te bereiken, dat het beheer werd opgeheven. Mr. Kwast heeft de onderhandelingen gevoerd met de Duitse instanties. Deze instanties hebben klaarblijkelijk gevorderd, dat de aandelen, welke vroeger bezit waren van de Joodsche aandeelhouders en welke bij Lippmann, Rosenthal & Co. waren ingeleverd door Mr. Kwast tegen betaling van f 16,000 zouden worden overgenomen. Mr. Kwast voelde niet voor Joodsch bezit en trof met commissarissen der N.V. een regeling, krachtens welke deze de Joodsche aandelen weer van Mr. Kwast zouden overnemen tegen afgifte van in het bezit van die commissarissen zijnde aandelen. De Duitse instanties stelden verder nog eenige eischen ten aanzien van het beheer der vennootschap.

Nadat aan de eischen van de bezettende macht was voldaan, de Joodsche aandelen door Mr. Kwast waren overgenomen tegen storting van f 16,000 en door hem waren geruïld tegen evenzoveel andere aandelen van de commissarissen, is de n. v. als geariseerd beschouwd, zoodat het gestelde doel was bereikt.

Thans vragen, met een beroep op het Beroep Herstel Rechtsverkeer, de Joodsche aandeelhouders hunne aandelen terug van de commissarissen, terwijl de commissarissen hunne aandelen van Mr. Kwast terugvorderen; de N.V. verklaarde zich bereid Mr. Kwast het door hem gestorte bedrag van f 16,000 te vergoeden.

De Afdeeling Effectenregistratie is van oordeel, dat aan de vorderingen van de Joodsche aandeelhouders en van commissarissen moet worden voldaan. Zij beschouwt de verwerving van de Joodsche aandelen door Mr. Kwast en de ruiling met commissarissen als een samenhangende transactie. Al zou het juist zijn, dat commissarissen indertijd aan Mr. Kwast hebben toegezegd, dat zij het risico van de transactie op zich nemen, dan zou toch ook deze toezegging beschouwd moeten worden als te zijn gedaan onder den invloed van de toen bestaande bijzondere omstandigheden.

De betrokkenen moeten zich toen bewust zijn geweest, dat na de bevrijding de redelijkheid zou kunnen eischen, dat zij, aan wie de aandelen waren ontnomen, deze moesten terugontvangen en dat handelingen, zooals ruiling der aandelen, welke het gevolg waren van de maatregelen van de bezettende macht met betrekking tot het beheer der vennootschap, zooveel mogelijk wederom ongedaan zouden moeten worden gemaakt".

O. dat de Afdeeling Effectenregistratie op deze gronden heeft beslist, dat:

„1. Mr. Kwast de aandelen 38 tot en met 52 moet teruggeven aan enz.

2. De N.V. Stoomolie Slagerij van J. van Vollenhoven aan Mr. Kwast een bedrag van f 16,000 moet betalen tegen vorenbedoelde teruggave der aandelen".

O. dat app. van deze beslissing is gekomen in beroep bij de Afdeeling Recht-

spraak en verzoekt die beslissing te vernietigen, aangezien:

1. de beslissing is tot stand gekomen zonder het in aanmerking nemen van Je in het beroepschrift vermelde feiten en omstandigheden, die, waren zij in aanmerking genomen, tot een andere beslissing zouden hebben geleid, t.w. afwijzing der door geappelleerden als verzoekers in eerste aanleg ingestelde vordering, althans toekenning aan appellant, behalve van het bedrag van f 16,000, ook van volledige vergoeding van zijn in het beroepschrift vermelde verlies, en

2. de Afdeling Effectenregistratie naar appellants oordeel haar bevoegdheid op een onredelijke, althans onbillijke, althans willekeurige wijze heeft uitgeoefend,

en, opnieuw rechtdoende, de door geapp. ingestelde vordering alsnog af te wijzen, subsidiair aan app., behalve het bedrag van f 16,000, volledig herstel van het bovenomschreven verlies toe te kennen, zulks ten laste van alle geapp. gezamenlijk, althans van de geapp. sub 1 en/of de geapp. sub 3, kosten rechtens;

O. dat de geapp. dit verzoek hebben bestreden en hunnerzijds hebben verzocht: dat de Raad, recht doende in hooger beroep, de beschikking van de Afdeling Effectenregistratie zal bekrachtigen, met veroordeeling van den app. in de kosten van beide instanties;

Ten aanzien van het recht:

O. dat appellants eerste grief, ter toelichting van zijn appèlgronden aangevoerd, neerkomt hierop: dat onjuist zoude zijn, dat de Deutsche instanties gevorderd hebben, dat de betrokken aandelen door app. tegen betaling van f 16,000 zouden worden overgenomen; dat app. geen Joodsch bezit wenschte te verwerven en niets anders heeft gedaan dan op verzoek van geapp. sub 3a en 3b, commissarissen der vennootschap, voor het verwerven der aandelen door deze commissarissen de vereischte middelen ter beschikking te stellen; dat daartegenover deze commissarissen hera (app.) voor f 16,000 aandelen nominaal in de vennootschap hebben verkocht, met toezegging, het geheele risico van deze transactie op zich te nemen; dat het verwerven van de aandelen door commissarissen en/of app. nooit als voorwaarde is gesteld voor de goedkeuring van de „Selbstarisierung“; en dat niet kan gezegd worden, dat het voorgaande is geschied „onder den invloed van de toen bestaande bijzondere omstandigheden“;

O. met betrekking tot deze grief: dat door de processtukken en de mondelinge toelichting is bewezen, dat de toedracht der feiten, zooals de Afdeling Effectenregistratie die in haar beslissing heeft vastgesteld, en die de Raad als de hare overneemt, juist is, de voorstelling van app. onjuist;

dat dit met name blijkt uit de volgende ten processe overgelegde brieven:

ten eerste uit den brief d.d. 23 Juni 1943 van de Wirtschaftsprüfstelle te Arnhem

aan de vennootschap, waarvan de aanvang luidt als volgt:

„Auf Grund von § 2 Abs. I Ziffer 1 u. 3 und § 3 in Verbindung mit § 5 der Verordnung Nr. 48/1941 des Reichskommissars für die besetzten niederländischen Gebiete genehmige ich das Ausschneiden der jüdischen Verwaltungsmitglieder Mr. L. Hollander, Den Haag, und Jan Josef van Vollenhoven, Amersfoort, per 27. November 1940 aus der N.V. Stoomolieslagerij van J. van Vollenhoven Amersfoort, Groote Koppel 14 b, und die im Zusammenhang damit erfolgte Uebertragung von bisher in jüdischem Besitz befindlich gewesenen nominell f 16,000 Aktien der N.V. Stoomolieslagerij van J. van Vollenhoven, Amersfoort, Groote Koppel 14 b auf Herrn Mr. Dr. E. H. Th. Kwast in Den Haag, Plein 22 zum Kaufpreise von f 16,000“;

en ten tweede uit den brief d.d. 25 Juni 1943 van app. aan den heer J. A. Lange-laan, commissaris der vennootschap, waarvan den aanvang luidt:

„Het is voor de toekomst wel goed, dat Gij mij voor de goede orde nog even bevestigt, dat indertijd tusschen mij en de commissarissen der N.V. Stoomolieslagerij van J. van Vollenhoven te Amersfoort overeengekomen werd, dat, indien ik de bij Lippmann, Rosenthal & Co. aangemelde en ingeleverde aandelen in deze N.V., afkomstig uit joodsch eigendom, in eigendom verworven had, deze aandelen zouden worden omgewisseld tegen aandelen van „arische“ commissarissen, zoodat de overneming geheel voor rekening en risico van de commissarissen zou geschieden. Nu het totaal aan onder Lippmann, Rosenthal en Co te Amsterdam berustende „joodsche“ aandelen ten bedrage van nominaal f 16,000 in mijn eigendom is overgegaan en de zaak thans bij protocol van den rijkscommissaris d.d. 23 Juni 1943 definitief is geariseerd“ enz.;

O. dat uit deze brieven i.v.m. de overige processtukken blijkt, dat de „Joodsche“ aandelen door Lippmann, Rosenthal & Co. aan app. zijn verkocht en geleverd voor den koopprijs van f 16,000, dat kort daarop deze aandelen zijn geruild tegen aandelen van „arische“ commissarissen, en dat deze koop en ruiling onbrekkelijk samenhangen en één transactie vormden, welke transactie een onmisbaar onderdeel was van het samenstel van maatregelen tot zoogenaamde „Selbst-arisierung“ der vennootschap;

dat deze „Selbst-arisierung“ is een kenmerkend voorbeeld van een handeling, tijdens de vijandelijke bezetting verricht onder dwang en onbehoorlijken invloed van of vanwege den vijand en op grond van een maatregel van den bezetter — de Verordening Nr. 48/1941, — ten aanzien waarvan in het Besluit Bezettingsmaatregelen E 93 in verband met de daaraan toegevoegde lijst „A“ is bepaald, dat hij geacht wordt nimmer van kracht te zijn geweest;

datmitsdien appellants eerste grief ongegrond is;

O. dat de tweede grief van app. deze is: dat hij met het door de vennootschap aan hem te betalen bedrag van f 16,000 bij lange na niet hersteld wordt in den toestand, die zonder de onderhavige transactie voor hem zou hebben bestaan:

1. omdat hij — gelijk aan de geapp. sub 3 bekend was — het voor den aankoop der aandelen benodigde bedrag van f 16,000 op onderpand van effecten heeft moeten opnemen en voor deze opname zijn rekening bij zijn Bank sedert 26 Mei 1943 tot den datum, waarop hem dit bedrag zal worden gerestitueerd, belast is geweest, resp. belast zal worden, met rente van het meergenoemde bedrag van 4½ % 's jaars;

2. dat hij als direct gevolg van genoemde opname van f 16,000 bij de ingetreden daling van de koersen der door hem als onderpand gedeponeerde effecten door de Bank tot gedeeltelijken verkoop daarvan is gedwongen, en hij dientengevolge een verlies heeft geleden van f 2210, zijnde het bruto-verschil op verkochte f 10,000 nominaal aandelen Holland-Amerika Lijn met een opbrengst van f 13,252.50, welke aandelen bij aankoop op 22 September 1941 f 15,462.50 hadden gekost;

O. dat de Afdeeling Effectenregistratie, kennelijk krachtens art. 57 lid 1 E 100 heeft beslist, dat de N. V., de geapp. sub 1, aan app. tegen vorenbedoelde teruggave der aandelen een bedrag van f 16,000 moet betalen;

dat dit bedrag blijkbaar is de door app. indertijd betaalde koopprijs voor de aan-

deelen, tot vergoeding waarvan de geapp. sub 1 zich in eersten aanleg aanleg had bereid verklaard;

O. dat app. blijkens de onderhavige grief bovendien aanspraak maakt op vergoeding van schade, welke hij stelt te hebben geleden door het sluiten van een prolongatie bij zijn Bank ter verkrijging van de noodige gelden voor de betaling van den koopprijs der aandelen en het dientengevolge verschuldigd worden van prolongatierente en lijden van verlies door gedwongen verkoop van het onderpand;

dat evenwel de wijze, waarop app. de noodige gelden ter betaling van den koopprijs der aandelen heeft verkregen, geapp. niet aangaat, nu niet blijkt dat daaromtrent tusschen partijen iets is overeengekomen, en de beweerde te dier zake door app. geleden schade niet is een zoodanig gevolg van de plaats gehad hebbende transactie en het rechtsherstel, dat die schade naar redelijkheid en billijkheid door geapp. zou moeten worden vergoed;

dat derhalve ook de tweede grief van app. is ongegrond;

Rechtdoende in hooger beroep:

Bekrachtigt de beslissing van den Raad voor het Rechtsherstel, Afdeeling Effectenregistratie, d.d. 1 November 1946, waarvan beroep;

Veroordeelt den app. in de kosten, tot deze uitspraak aan de zijde der geapp. begroot op f 150.

VERBETERING.

In de kop van uitspraak no. 820 staat de naam „Schreuder”, lees: Mr. O. Schreuder.

4 Juni 1947 (af. 18)

TRIBUNALEN IN NEDERLAND

EN ANDERE NA-OORLOGSCHE RECHTSPRAAK

No. 846—852

Redactie Tribunalen in Nederland:

Mr. G. C. M. VAN NIJNATTEN en **Mr. J. J. H. VAN DER BRUG**

Hoofd van het Centraal Tribunaal Kantoor

Secretaris v. h. Tribunaal te 's-Hertogenbosch

Redactie van de na-oorlogsche Rechtspraak (Bijz. Raad
van Cassatie, Bijz. Gerechtshoven, Rechtsherstel e.a.):

Mr. J. MILDERS

Rechter Arr.-Rechtbank te Zwolle

(VERSCHIJNT WOENSDAG)

3^e JAARGANG

N.V. UITGEVERS-MAATSCHAPPIJ
W. E. J. TJEENK WILLINK, ZWOLLE

O. dat de tweede grief van app. deze is: dat hij met het door de vennootschap aan hem te betalen bedrag van f 16,000 bij lange na niet hersteld wordt in den toestand, die zonder de onderhavige transactie voor hem zou hebben bestaan:

1. omdat hij — gelijk aan de geapp. sub 3 bekend was — het voor den aankoop der aandeelen benoodigde bedrag van f 16,000 op onderpand van effecten heeft moeten opnemen en voor deze opname zijn rekening bij zijn Bank sedert 26 Mei 1943 tot den datum, waarop hem dit bedrag zal worden gerestitueerd, belast is geweest, resp. belast zal worden, met rente van het meergeoemde bedrag van $4\frac{1}{2}\%$'s jaars;

2. dat hij als direct gevolg van genoemde opname van f 16,000 bij de ingetreden daling van de koersen der door hem als onderpand gedeponeerde effecten door de Bank tot gedeeltelijken verkoop daarvan is gedwongen, en hij dientengevolge een verlies heeft geleden van f 2210, zijnde het bruto-verschil op verkochte f 10,000 nominaal aandeelen Holland-Amerika Lijn met een opbrengst van f 13,252.50, welke aandeelen bij aankoop op 22 September 1941 f 15,462.50 hadden gekost;

O. dat de Afdeeling Effectenregistratie, kennelijk krachtens art. 57 lid 1 E 100 heeft beslist, dat de N. V., de geapp. sub 1, aan app. tegen vorenbedoelde teruggave der aandeelen een bedrag van f 16,000 moet betalen;

dat dit bedrag blijkbaar is de door app. indertijd betaalde koopprijs voor de aandeelen, tot vergoeding waarvan de geapp. sub 1 zich in eersten aanleg aanleg had bereid verklaard;

O. dat app. blijkens de onderhavige grief bovendien aanspraak maakt op vergoeding van schade, welke hij stelt te hebben geleden door het sluiten van een prolongatie bij zijn Bank ter verkrijging van de noodige gelden voor de betaling van den koopprijs der aandeelen en het dientengevolge verschuldigd worden van prolongatierente en lijden van verlies door gedwongen verkoop van het onderpand;

dat evenwel de wijze, waarop app. de noodige gelden ter betaling van den koopprijs der aandeelen heeft verkregen, geapp. niet aangaat, nu niet blijkt dat daaromtrent tusschen partijen iets is overeengekomen, en de beweerde te dier zake door app. geleden schade niet is een zoodanig gevolg van de plaats gehad hebbende transactie en het rechtsherstel, dat die schade naar redelijkheid en billijkheid door geapp. zou moeten worden vergoed;

dat derhalve ook de tweede grief van app. is ongegrond;

Rechtdoende in hooger beroep:

Bekrachtigt de beslissing van den Raad voor het Rechtsherstel, Afdeeling Effectenregistratie, d.d. 1 November 1946, waarvan beroep;

Veroordeelt den app. in de kosten, tot deze uitspraak aan de zijde der geapp. begroot op f 150.

No. 816.

BIJZONDERE RAAD VAN CASSATIE

(Tweede Kamer), 21 April 1947. (Mrs. Haga, Halbertsma, Veegens, Scholten, Kol. Tollenaar).

Actie „Silbertanne“.

Het Hof had nader moeten motiveeren, waarom het verweer van requirant dat zijn schieten op de slachtoffers een reflex-beweging was, geen geloof verdiende.

Vernietiging van de sententie in haar geheel en verwijzing.

(Sr. artt. 102, 289.)

Op het beroep van M. K. H. Larsen, thans in bewaring, requirant van cassatie tegen een sententie van het Bijzondere Gerechtshof te Leeuwarden, 2e Kamer te Groningen van den 16den September 1946, waarbij hij werd schuldig verklaard aan: I. „Opzettelijk in tijd van oorlog den vijand hulp verleenen“; II. „Poging tot doodslag begaan gedurende den tijd van den huidige oorlog, waarbij de schuldige gebruik heeft gemaakt van macht, gelegenheid en middel hem door den vijand geboden“; III. „Poging tot moord begaan gedurende den tijd van den huidige oorlog, waarbij de schuldige gebruik heeft gemaakt van macht, gelegenheid en middel hem door den vijand geboden“; en met toepassing van de artt. 45, 57, 102, 287 en 289 Sr., 1, 3, 5, 8, 9, 11 en 12 B.B.S. werd veroordeeld tot de doodstraf, met ontzetting van het recht van het kiezen en de verkiesbaarheid bij krachtens wettelijk voorschrift uitgeschreven verkiezingen voor het leven;

Gehoord het verslag van den Raadsheer Scholten;

Gelet op de middelen van cassatie, voorgesteld bij schriftuur, luidende:

I. S., althans v. t. van de artt. 45, 57, 102, 287 en 289 Sr., 350, 358, 359 Sv., 1, 2, 3, 5, 8, 9, 11, 13, 22, 26 en 27 B.B.S., omdat uit de gebezigde bewijsmiddelen ad II niet kan worden afgeleid, dat verdachte heeft gepoogd Pot Sr. te dooden, en dit niet kan volgen uit het feit, dat verdachte op dezen opzettelijk heeft geschoten.

II. S., althans v. t. van de genoemde artt., omdat uit de gebezigde bewijsmiddelen ad III niet kan worden afgeleid,

a. dat verdachte ter uitvoering van het bewezen verklaarde voornemen heeft geschoten, nu alleen vaststaat, dat er zeker schoten gelost zijn en verdachte toen zelf ook opzettelijk met zijn met scherp geladen pistool in de richting van getuige Amerika heeft geschoten,

b. dat er niet een verhinderende omstandigheid heeft bestaan, die wel in de macht van verdachte was.

III. S., althans v. t. van de genoemde artt., omdat de bestreden sententie niet geeft de bijzondere redenen, die de straf hebben bepaald, immers de door het Bijzonder Hof gegeven redengeving daarvan slechts betrekking kan hebben op het onder I bewezen verklaarde feit en niet op

die onder II en III, terwijl bovendien niet hadden mogen gelden omstandigheden, die niet verdachte, maar anderen kunnen worden toegerekend.

IV. S., althans v. t. van de genoemde artt., daar het Hof een straf heeft opgelegd, welke niet geacht kan worden te beantwoorden aan den ernst van het misdrijf, de omstandigheden, waaronder het is begaan en den persoon en de persoonlijke omstandigheden van den veroordeelde;

Gehoord den Advocaat-Fiscaal namens den Procureur-Fiscaal in zijn conclusie strekkende tot verwerping van het beroep;

O. dat bij de bestreden sententie, ten laste van requirant is bewezen verklaard: I. „dat hij te Groningen in de jaren 1943 en 1944 op meerdere tijdstippen opzettelijk, terwijl Nederland alstoen met Duitschland in oorlog was, den Duitschen vijand hulp heeft verleend, hierin bestaande dat hij aldaar en alstoen opzettelijk heeft deel uitgemaakt van en heeft deelgenomen aan acties uitgaande van het zoogenaamde commando „Silbertanne”, welk commando een door de Deutsche bezettende macht opgerichte groep van personen bevatte, welke opdracht had van Deutsche zijde om contra maatregelen te nemen tegen de zoogenaamde politieke terreuracties der Nederlandsche illegale beweging, bestaande deze contra maatregelen in moord, doodslag, zware mishandeling en dergelijke misdrijven, welke werden gepleegd op diverse Nederlanders”;

II. „dat hij in de gemeente Stedum in April 1944 ter uitvoering van zijn voornemen om Cornelis Pot van het leven te berooven, opzettelijk uit een met scherp geladen pistool op betrekkelijk korten afstand meermaals heeft geschoten op Cornelis Pot, zijnde de uitvoering van verdachtes voorgenomen misdrijf niet voltooid, alleen door de van verdachtes wil onafhankelijke omstandigheid, dat Cornelis Pot voormeld, door de op hem afgevuurde schoten niet doodelijk werd getroffen en hij, verdachte, Cornelis Pot niet zoodanig heeft getroffen, als hij, verdachte bedoeld had, hebbende hij, verdachte, bij het bovenstaande gebruik gemaakt van macht gelegenheid en middel, hem door het feit der Deutsche vijandelijke bezetting geboden, doordien hij aldaar en alstoen

1. gebruik heeft gemaakt van een automobiël om van Groningen naar Stedum te rijden, welke automobiël door den Duitschen Sicherheitsdienst te Groningen hiervoor ter beschikking was — abusievelijk „heeft” gesteld;

2. bij het bovenstaande was gedekt door en handelde in opdracht van een helper der Deutsche Sicherheitsdienst te Groningen;

3. bij het bovenstaande als lid der Germaansche S.S. de beschikking had over en gebruik gemaakt heeft van een pistool terwijl alstoen het voorhanden hebben van vuurwapens aan goede Nederlanders door de Deutsche bezettende macht was verboden”;

III. „dat hij in de gemeente Groningen

in Januari 1944 tesamen en in vereeniging met anderen, ter uitvoering van hun tevoren beraamd plan om Johannes Leonardus Amerika opzettelijk van het leven te berooven, na kalm beraad en rustig overleg, opzettelijk uit een met scherp geladen pistool op korten afstand geschoten heeft in de richting van Amerika voornoemd, zijnde de uitvoering van hun voorgenomen misdrijf niet voltooid, alleen door de van hun wil onafhankelijke omstandigheid, dat Amerika voornoemd, onder meer door het feit, dat hij Amerika, de tusschen hem en zijn aanvallers gelegen deur aanvankelijk gedeeltelijk had weten te sluiten, niet werd getroffen en vervolgens zich op den grond had laten vallen en zich hield alsof hij dood was, hebbende hij, verdachte, bij het bovenstaande gebruik gemaakt van macht, gelegenheid en middel hem door het feit der Deutsche vijandelijke bezetting geboden, doordien hij aldaar en alstoen:

1. bij het bovenstaande was gedekt door en handelde in opdracht van leden der Deutsche Sicherheitsdienst te Groningen;

2. bij het bovenstaande als lid der Germaansche S.S. gebruik heeft gemaakt van een pistool, terwijl alstoen het voorhanden hebben van vuurwapens aan goede Nederlanders door de Deutsche bezettende macht was verboden”;

O. t. a. v. het eerste middel:

dat de bewezenverklaring van het onder II telastgelegde in de bestreden sententie, voor zoover thans van belang, berust op:

de verklaring van den getuige Cornelis Pot: „dat hij in den nacht van 23 op 24 April 1944, toen er op het raam geklopt en gebeld was, de voordeur van zijn woning te Stedum heeft geopend; dat hij twee personen zag staan, die vroegen naar zijn zoon Rikus; dat hij dezen geroepen heeft; dat zoodra deze kwam, op dezen geschoten is en Rikus is neergevallen; dat ook op hem getuige is geschoten en hij eveneens is neergevallen; dat hij vier maal getroffen is, een wond in de linkerschouder, twee wonden in de linkerarm en een in de heup heeft gekregen; dat hij vijf weken in het Academisch Ziekenhuis te Groningen is verpleegd; dat hij zijn linkerarm nog niet normaal kan gebruiken”;

en de opgave van requirant als verdachte *Post alia*:

„dat hij, verdachte, vervolgens met zijn met scherp geladen pistool opzettelijk eenige schoten op Pot Sr. heeft gelost, toen deze zich naar hem omwondde, en deze eveneens is neergevallen”;

dat evenwel bij de motiveering van de op te leggen straf in de bestreden sententie onder meer wordt overwogen: „dat het Bijzonder Gerechtshof vooropstelt, dat het thans na zooveel jaren onmogelijk is, het aandeel dat elk lid van de Silbertanne in de verschillende acties heeft gehad, nauwkeurig vast te stellen, eenerzijds omdat niet alle acties nog bekend zijn of tot klaarheid zijn gebracht, anderzijds omdat de leden trachten hun aandeel te verkleinen en te verzwijgen en min of meer pro-

beeren hun straatje schoon te vegen, met de bewering dat zij opzettelijk hebben misgeschoten, of hun schieten alleen maar een reflexbeweging is geweest, gelijk verdachte heeft verklaard, beweringen, welke door iemand met een gezond verstand wel niet voetstoots aanvaard zullen worden;"

dat tusschen deze overweging en de aangehaalde opgave van requirant een onoplosbare tegenstrijdigheid bestaat, immers hij, indien zijn schieten op getuige Cornelis Pot een reflexbeweging zou zijn geweest, niet opzettelijk zou hebben gehandeld;

dat het Hof blijkbaar op feitelijke gronden, die in cassatie zouden moeten worden geëerbiedigd, van oordeel is geweest, dat het beroep van requirant op een reflexbeweging geen geloof verdiende, maar dat het Hof dan de gronden, waarop die overtuiging rustte, in zijn sententie had moeten opnemen;

dat dit middel derhalve gegrond is;

O. dat het den Raad wenschelijk is voorgekomen ook het tweede middel te behandelen;

O. te dien aanzien:

dat de bewezenverklaring van het onder III telastegelegde in de bestreden sententie berust op:

de verklaring van den getuige Johannes Leonardus Amerika: „dat 24 Januari 1944 een aanslag gepleegd is op den Duitsch gezinden onderwijzer Prenger; dat op 23 Januari 1944 des avonds tegen 8 uur er gebeld is aan zijn woning aan het Nassauplein te Groningen; dat hij de voordeur opende en drie personen zag staan; dat hij de vraag: „Bent U de heer Amerika” bevestigend beantwoordde; dat hij toen zag, dat er onmiddellijk een pistool op zijn borst gericht werd en hieruit een vuurstraal kwam; dat hij op hetzelfde oogenblik de voordeur trachtte dicht te doen; dat er eenigen naar voren sprongen en er weer een pistool op hem gericht werd;

dat hij de pols van die persoon heeft gegrepen en er een worsteling ontstond; dat daarbij vijf schoten zijn gelost; dat een kogel rakelings langs zijn hoofd is gegaan; dat hij zich pardoes heeft laten vallen en zich dood heeft gehouden; dat er nog een kogel over hem heen geschoten is; dat zijn vrouw huilend er bij kwam en gilde: ze hebben mijn man vermoord; dat de daders daarop vertrokken zijn en hij weer opgestaan is; dat hij zoo spoedig mogelijk zijn woning heeft verlaten en ondergedoken is;"

en de opgave van requirant als verdachte: „dat hij eind Januari 1944 op het Scholtenshuis te Groningen is geroepen, waar de Duitsche Sicherheitsdienst zetelde: dat hij daar een briefje kreeg met vijf namen, betrokken bij het onderwijs, die gearresteerd moesten worden en dat een of twee hiervan doodgeschoten moesten worden als représaille voor den enkele dagen tevoren gepleegden aanslag op den onderwijzer Prenger; dat er toen gezegd is, dat Jebbink eveneens lid van de Ger-

maansche S.S., en hij aan de beurt waren om zulks te doen; dat hij daarop met Jebbink en den S.D.-man Schäper naar de woning van getuige Amerika is gegaan, dat Jebbink aanbelde en aan den, de deur opendoende getuige Amerika vroeg, of hij mijnheer Amerika was, waarop deze bevestigend antwoordde; dat Jebbink toen op getuige Amerika heeft geschoten, dat er een worsteling ontstond; dat hij zelf toen ook opzettelijk met zijn met scherp geladen pistool heeft geschoten in de richting van getuige Amerika, dat getuige Amerika neergevallen is en hij aannam, dat deze dood was;"

dat het Hof uit deze bewijsmiddelen heeft kunnen afleiden zoowel dat requirant op getuige Amerika heeft geschoten ter uitvoering van een tevoren beraamd plan om dien getuige opzettelijk van het leven te berooven als dat de uitvoering van dat misdrijf niet is voltooid alleen door de van den wil van requirant onafhankelijke omstandigheid als in de bewezenverklaring omschreven;

dat de vraag, of het Hof op grond van een en ander terecht een bewezenverklaring heeft uitgesproken, in cassatie niet kan worden onderzocht;

dat dit middel derhalve ongegrond is;

O. dat de bestreden sententie evenwel op grond van het eerste middel in haar geheel behoort te worden vernietigd, omdat in deze zaak over de op te leggen straf eerst kan worden beslist, nadat over alle gevoegde feiten de in de artt. 348 en 350 Sv. voorgeschreven beslissingen op wettige wijze zijn genomen;

Vernietigt de bestreden sententie;

Rechtdoende krachtens art. 106 R. O.:

Verwijst de zaak naar het Bijzondere Gerechtshof te Arnhem, ten einde op de bestaande telastelegging opnieuw te worden berecht en afgedaan, met inachtneming van de gegeven vrijspraak.

No. 847.

BIJZONDERE RAAD VAN CASSATIE

(Tweede Kamer), 21 April 1947. (Mrs. Haga, Halbertsma, Veegens, Scholten, Kol. Tollenaar).

„Silbertanne-moord”.

Deel uitmaken van en deelnemen aan acties, uitgaande van het zgn. commando Silbertanne.

Oplegging van de doodstraf.

(Sr. artt. 102, 289.)

Op het beroep van A. Smit, wonende te Leeuwarden, thans in bewaring, requirant van cassatie tegen een sententie van het Bijzondere Gerechtshof te Leeuwarden 2e Kamer, zitting houdende te Groningen, van den 16den September 1946, waarbij hij werd schuldig verklaard aan:

I. „opzettelijk in tijd van oorlog den vijand hulp verlenen”;

II. „poging tot moord begaan gedurende den tijd van den huidige oorlog, waarbij de schuldige gebruik heeft gemaakt van macht, gelegenheid en middel hem door den vijand geboden”;

III. „doodslag begaan gedurende den tijd van den huidige oorlog, waarbij de schuldige gebruik heeft gemaakt van macht, gelegenheid en middel hem door den vijand geboden”;

IV. „moord begaan gedurende den tijd van den huidige oorlog, waarbij de schuldige gebruik heeft gemaakt van macht, gelegenheid en middel hem door den vijand geboden” en met toepassing van de artt. 45, 57, 102, 287 en 289 Sr., 1, 3, 5, 8, 9, 11 en 12 B.B.S., werd veroordeeld tot de doodstraf, met ontzetting van het recht van het kiezen en de verkiesbaarheid bij krachten wettelijk voorschrift uitgeschreven verkiezingen voor het leven.

De Bijzondere Raad van Cassatie, enz.; Gehoord het verslag van den Raadsheer Scholten;

Gelet op het middel van cassatie, namens den requirant voorgedragen, luidende:

S., althans v. t. van de artt. 1, 2, 8, 9, 11, 12 B.B.S., artt. 47, 48 en 101 Sr., doordat het Hof — na overweging, dat na zooveel jaren niet meer precies is vast te stellen welk aandeel de veroordeelde in de gepleegde feiten heeft gehad —, heeft geoordeeld, dat het verlenen van assistentie bij handelingen in groepsverband reeds de aansprakelijkheid voor de gevolgen dier handelingen medebrengt, zonder te hebben vastgesteld dat die verleende assistentie zoover gegaan is dat er van minimaal vereischte medeplichtigheid sprake was, en derhalve eene straf heeft opgelegd, welke niet geacht kan worden te beantwoorden aan de omstandigheden, waaronder de misdrijven zijn begaan;

Gehoord den Advocaat-Fiscaal namens den Procureur-Fiscaal in zijn conclusie strekkende tot verwerping van het beroep;

O. dat bij de bestreden sententie ten laste van requirant is bewezen verklaard:

I. „dat hij te Groningen in de jaren 1943 en 1944, op meerdere tijdstippen opzettelijk, terwijl Nederland alstoen met Duitsland in oorlog was, den Duitschen vijand hulp heeft verleend, hierin bestaande dat hij aldaar en alstoen opzettelijk heeft deel uitgemaakt van en heeft deelgenomen aan acties uitgaande van het zoogenaamde commando „Silbertanne”, welk commando een door de Deutsche bezettende macht opgerichte groep van personen bevatte, welke opdracht had van Deutsche zijde om contra maatregelen te nemen tegen de zoogenaamde politieke terreuracties der Nederlandsche illegale beweging, bestaande deze contra-maatregelen in moord, doodslag, zware mishandeling en dergelijke misdrijven, welke werden gepleegd op diverse Nederlanders”;

II. „dat hij in de gemeente Stedum in

April 1944 ter uitvoering van zijn tevoren beraamd plan om Hinderikus Pot opzettelijk van het leven te berooven, na kalm beraad en rustig overleg, opzettelijk uit een met scherp geladen pistool op betrekkelijk korten afstand, een of meermalen heeft geschoten op Hinderikus Pot, zijnde de uitvoering van verdachtes voorgenomen misdrijf niet voltooid, alleen door de van verdachtes wil onafhankelijke omstandigheid dat Hinderikus Pot voornoemd door het op hem afgevuurde schot niet doodelijk werd getroffen en hij, verdachte, Hinderikus Pot niet zoodanig heeft getroffen, als hij, verdachte, bedoeld had, hebbende hij, verdachte, bij het bovenstaande gebruik gemaakt van macht, gelegenheid en middel hem door het feit der Deutsche vijandelijke bezetting geboden doordien hij aldaar en alstoen:

1. gebruik heeft gemaakt van een automobiel om van Groningen naar Stedum te rijden, welke automobiel door den Duitschen Sicherheitsdienst hiervoor ter beschikking was gesteld;

2. bij het bovenstaande was gedekt door en handelde in opdracht van helpers der Deutsche Sicherheitsdienst te Groningen;

3. bij het bovenstaande als lid der Germaansche SS de beschikking had over en gebruik heeft gemaakt van een pistool, terwijl alstoen het voorhanden hebben van een vuurwapen aan goede Nederlanders door de Deutsche bezettende macht was verboden”;

III. „dat hij in de gemeente Haren in Januari 1944 ter uitvoering van zijn voornemen om Dirk Bos opzettelijk van het leven te berooven, opzettelijk uit een met scherp geladen pistool meermalen in de richting van Bos voornoemd heeft geschoten, tengevolge waarvan Bos voormeld zoodanig is getroffen en verwond en zoodanig zwaar lichamelijk letsel heeft bekomen, dat hij aan de gevolgen daarvan terstond is overleden, hebbende hij, verdachte, bij het bovenstaande gebruik gemaakt van macht, gelegenheid en middel hem door het feit der Deutsche bezetting geboden door:

1. bij het bovenstaande gebruik te maken van een pistool terwijl het alstoen voor nagenoeg ieder goede Nederlander verboden was een vuurwapen voorhanden te hebben;

2. bij het bovenstaande misdrijf gedekt te zijn door de Deutsche Sicherheitsdienst te Groningen”;

IV. „dat hij in Nederland in het najaar 1943 tesamen en in vereeniging met een ander, ter uitvoering van hun tevoren na kalm beraad en rustig overleg beraamd en opgevat plan en voornemen om Arend Boldewijn, wonende te Staphorst, opzettelijk en met voorbedachten rade van het leven te berooven opzettelijk uit een met scherp geladen pistool op Boldewijn voornoemd heeft geschoten, tengevolge waarvan Boldewijn voormeld zoodanig is getroffen en verwond en zoodanig zwaar lichamelijk letsel heeft bekomen, dat hij aan de gevol-

gen daarvan terstond is overleden, hebbende hij, verdachte, bij het bovenstaande gebruik gemaakt van macht, gelegenheid en middel hem door het feit der Deutsche bezetting geboden door:

1. bij het bovenstaande gebruik te maken van een pistool terwijl het alstoen voor nagenoeg ieder goede Nederlander verboden was een vuurwapen voorhanden te hebben,

2. bij het bovenstaande misdrijf gedekt te zijn door de Deutsche Sicherheitsdienst te Groningen, in opdracht waarvan hij alstoen handelde";

O. t.a.v. het middel, hetwelk blijkens verklaring van requirant's raadsman ter terechtzitting van den Raad uitsluitend is bedoeld als middel tegen de toegepaste strafmaat:

dat het Hof bewezen heeft verklaard, dat requirant zich heeft schuldig gemaakt aan: 1. hulpverlening aan den vijand, 2. poging tot moord, 3. doodslag, 4. moord;

O. dat laatstgenoemde drie misdrijven alleen al de zwaarste straf zouden rechtvaardigen, doch dit temeer klemt, waar ook zij werden gepleegd bij zoogenaamde „Silbertanne-acties", welker doel was het bij wijze van représaille vermoorden van onschuldige landgenooten en welke zoo afschuwwekkend en in hare gevolgen zoo rampzalig zijn geweest, dat naar 's Raads oordeel het Hof terecht de doodstraf heeft opgelegd.

Verwerpt het beroep.

No. 848.

BIJZONDERE RAAD VAN CASSATIE
(Tweede Kamer), 21 April 1947. (Mrs. Haga, Halbertsma, Veegens, Scholten, Kol. Tollenaar).

**Moord op Dr. Roelfsema te Meppel, uitgaande van het Silbertanne-commando.
Geen beroep op ambtelijk bevel.
Oplegging van de doodstraf.**

(Sr. artt. 102, 289.)

Op het beroep van J. T. S. van Efferen, geboren te Winschoten, thans in bewaring, requirant van cassatie tegen een sententie van het Bijzondere Gerechtshof te Leeuwarden, 2e Kamer te Groningen van den 14den October 1946 waarbij hij werd schuldig verklaard aan: 1. „Het voortgezet misdrijf van opzettelijk in tijd van oorlog den vijand hulp verleen"; 2. „Moord begaan gedurende den tijd van den huidige oorlog, waarbij de schuldige gebruik heeft gemaakt van macht, gelegenheid en middel hem door den vijand geboden"; en met toepassing van de artt. 56, 102, 289 Sr., 1, 3, 5, 8, 9, 11 B.B.S. werd veroordeeld tot de doodstraf, met ontzetting van het recht van het kiezen en de verkiesbaarheid bij krachtens wettelijk voorschrijf uitgeschreven verkiezingen voor het leven.

De Bijzondere Raad van Cassatie, enz.;
Gehoord het verslag van den Raadsheer Scholten:

Gelet op de middelen van cassatie, namens den requirant voorgedragen, luidende:

I. S. en/of v. t. van de artt. 358, 359 Sv., 43 Sr.

Verdachte heeft ter terechtzitting aangevoerd, dat hij militaire rang bekleedde in de S.S. en dat hij Feldmeyer als zijn hoogste chef beschouwde, wiens bevelen hij had op te volgen. Hierin is niets anders te zien, dan een beroep op den strafuitsluitingsgrond van art. 43 Sr. Daargelaten of dit beroep gegrond is, had het Hof in elk geval niet mogen verzuimen daaromtrent bepaaldelijk een beslissing te geven, en deze met redenen te omkleeden;

II. S. en/of v. t. van de artt. 1, 2, 8, 9, 22 en 26 B.B.S., door een hoofdstraf en bijkomende straffen op te leggen welke niet geacht kunnen worden te beantwoorden aan den ernst van het aan den veroordeelde ten laste gelegde misdrijf, de omstandigheden, waaronder de veroordeelde heeft gehandeld, de persoon en de persoonlijke omstandigheden van den veroordeelde;

Gehoord den Advocaat-Fiscaal namens den Procureur-Fiscaal in zijn conclusie strekkende tot verwerping van het beroep;

O. dat bij de bestreden sententie ten laste van requirant bewezen is verklaard: I. „dat hij in Nederland in de jaren 1943 en 1944 op meerdere tijdstippen telkens opzettelijk, terwijl Nederland alstoen met Duitschland in oorlog was, den Duitschen vijand hulp heeft verleend, hierin bestaande, dat hij aldaar en alstoen opzettelijk heeft deel uitgemaakt van en heeft deelgenomen aan acties, uitgaande van het zoogenaamde commando Silbertanne, welk commando een vanwege de Deutsche bezettende macht opgerichte groep van personen bevatte welke opdracht had van Duitse zijde om contramaatregelen te nemen tegen de zoogenaamde politieke terreuracties der Nederlandsche illegale beweging, bestaande deze contra-maatregelen in moord en doodslag, welke werden gepleegd op diverse Nederlanders;

II. dat hij in Nederland in September 1943 ter uitvoering van zijn tevoren na kalm beraad en rustig overleg beraamd en opgevat plan en voornemen om Engbertus Johannes Roelfsema, chirurg te Meppel opzettelijk van het leven te beroven, opzettelijk uit een met scherp geladen pistool meermalen heeft geschoten op Roelfsema voornoemd, tengevolge van welk schieten genoemde Roelfsema zoodanig is getroffen en verwond en zoodanig zwaar lichamelijk letsel heeft bekomen, dat hij aan de gevolgen daarvan terstond is overleden, hebbende hij, verdachte, bij het bovenstaande gebruik gemaakt van macht, gelegenheid en middel hem door den Duitschen vijand geboden door 1. bij het bovenstaande gebruik te maken van een pistool, terwijl het alstoen voor nagenoeg iedere goede Neder-

lander verboden was, een vuurwapen voorhanden te hebben; 2. bij het bovenstaand misdrijf gedekt te zijn door den Deutschen Sicherheitsdienst, in opdracht waarvan hij alstoen handelde”;

O. t. a. v. het eerste middel, dat verdachte blijkens de sententie van het Hof ter terechtzitting heeft verklaard dat hij eind September 1943 op het Scholtenshuis te Groningen, het bureau van den Sicherheitsdienst, geroepen is en daar gesproken heeft met getuige Bellmer over het nemen van représaillemaatregelen naar aanleiding van den dood van een N.S.B. boer in de Wijk; dat toen bepaald is dat er drie personen doodgeschoten moesten worden, te weten dr. Roelfsema te Meppel, de garagehouder Dijkstra te Meppel en de hoofdonderwijzer Boldewijn te Staphorst, welke namen door de Sicherheitsdienst te Assen opgegeven waren; dat hij, verdachte, dr. Roelfsema zou dooden, dat hij daarop naar Meppel gegaan is om zich plaatselijk te oriënteren, dat hij een dag later 's avonds met getuige Bellmer en getuige Jebbink, per auto bestuurd door Mowinski, met het doel genoemden dokter te dooden naar Meppel is gereden; dat hij die dokter uit huis heeft opgehaald en zij terug gereden zijn in de richting van Beilen; dat zij een eindje buiten Ruinen gestopt hebben, omdat de auto zoogenaamd defect zou zijn; dat zij allen uitgestapt zijn; dat hij daarop ter uitvoering van zijn voornemen om dokter Roelfsema van het leven te berooven, achter de auto opzettelijk met een scherp geladen pistool kaliber 7.65 mm. eenige schoten heeft gelost op den dokter en deze dood is neergevallen; dat het toen ten tijde aan Nederlanders verboden was een vuurwapen te hebben;

O. dat requirant blijkens het proces-verbaal der terechtzitting van het Hof daar tevens heeft opgegeven:

„In 1940 ben ik lid geworden der N.S.B. en heb mij in 1941, wetend dat Nederland in oorlog was met Deutschland, vrijwillig aangesloten bij de Germaansche S.S. In de jaren 1943 en 1944 was ik Hauptsturmführer bij dit wapen en had de leiding der Germaansche S.S. in de drie Noordelijke provinciën. Omstreeks September 1943 heb ik met de andere leden van de Germaansche S.S. Smit, Larsen, Jebbink en Minck een bijeenkomst op het Standaardkwartier der Germaansche S.S. te Groningen gehad, waarbij de leider Feldmeijer ons mededeelde, dat de illegale beweging reeds anderhalf jaar bezig was te slaan en dat het tijd werd om terug te slaan. Hij wees ons vijven aan om die tegenacties in het Noorden uit te voeren, bestaande uit het doodschieten van de ons bij name genoemde personen uit fel anti-nationaal-socialistische of anti-Duitsche kringen. Later is mij bekend geworden, dat dit commando de naam droeg „Silbertanne”. De verdere uitvoering der acties werd besproken op het bureau van den Sicherheitsdienst, het Scholtenshuis te Groningen, gewoonlijk met getuige Friedrich Bellmer en de namen der te

dooden personen werden daar opgegeven. Ik heb verschillende keeren deelgenomen aan een actie van de Silbertanne. In September 1943 heb ik in de omgeving van Meppel Dr. Roelfsema als représaillemaatregel voor den dood van een N.S.B. boer in De Wijk doodgeschoten. Ik bescheuwde Feldmeijer als mijn hoogste chef en voelde mij verplicht diens bevelen op te volgen.”

O. dat het middel blijkbaar berust op de stelling dat requirant's verklaring, en meer in het bijzonder het hierboven laatst aangehaalde gedeelte daarvan, inhoudt een beroep op ambtelijk bevel, afkomstig van genoemden Feldmeijer, als bedoeld in art. 43 Sr., omtrent welk beroep het Hof, in strijd met art. 358 Sv., zoude hebben verzuimd te beslissen;

O. dat echter een dergelijk beroep in requirant's opgaven ter terechtzitting niet kan worden gelezen, aangezien daaruit slechts blijkt, dat Feldmeijer, dien hij als zijn hoogste chef beschouwde, hem en eenige anderen in het algemeen had aangewezen, om moorden te plegen op nader aan te wijzen personen, doch de concrete bevelen daartoe niet werden gegeven door dien Feldmeijer, doch door den Sicherheitsdienst;

O. dat het middel dus feitelijken grondslag mist;

O. dat ook het tweede middel ondeugdelijk is;

O. immers, dat het bedrijf van dezen requirant, die volgens zijne eigen opgaven tusschen September 1943 en April 1944 heeft deelgenomen aan verscheidene zoogenaamde „Silbertanne-acties”, welker doel was het bij wijze van représaille vermoorden van onschuldige landgenooten, zoo afschuwwekkend en in zijne gevolgen zoo rampzalig is geweest, dat slechts de hoogste straf kan worden opgelegd;

Verwerpt het beroep.

No. 849.

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK 'S-GRAVENHAGE, 11 Maart 1947. (Mrs. Prof. Houwing, Dr. Zijlstra en Jhr. van Meeuwen).

Het M.S. „Brillant” in opdracht van verzoekster gebouwd bij de „Biesbosch N.V.” en voor 9 Mei 1940 geleverd is na den Duitschen inval op weg naar Frankrijk door de Duitschers in beslag genomen, en vervolgens op 23 September 1940, door den verwalter van de „Biesbosch” verkocht aan de „Standaard N.V.”, gerequesteerde.

Koopovereenkomst en levering van de „Brillant” door de „Biesbosch” aan de „Standaard” nietig verklaard en verzoekster hersteld in den eigendom van het schip.

Gevolgen geregeld, zoodat verzoekster de kosten van ingebouwde motor en verbeteringen zal dragen en daartegenover zal

ontvangen de winst door de „Standaard” met de exploitatie van het schip gemaakt.

De „Standaard” wordt niet geacht te goeder trouw te zijn geweest bij deze transactie en kan slechts aanspraak maken op schadevergoeding, voorzover de overige partijen door de regeling der gevolgen zouden worden bevoordeeld.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100)
art. 23 e.v.).

Société Centrale de Transports Fluviaux gevestigd te Parijs, requestrante, gem. Mr. L. J. Hijmans van den Bergh,

contra:

N.V. Scheepswerf en Machinefabriek „De Biesbosch”, gevestigd te Dordrecht, gerequestreerde, gem. Mr. L. Salomonson, en Nederlandsche Standaard Transport Maatschappij N.V. te Rotterdam, gerequestreerde, gem. Mr. C. A. van Renterghem.

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;

O. dat de Société Centrale de Transport Fluviaux S.A., gevestigd te Parijs, hierna te noemen Socentra, bij inleidend request op de gronden vermeld in dat request, hetwelk als hier ingevoegd wordt beschouwd, heeft geconcludeerd, dat het den Raad behage:

I. nietig te verklaren de voormelde overeenkomst, op 16 Augustus 1940 aangegaan tusschen Gerlach voormeld als „Verwalter” van De Biesbosch en de Standaard Transport Maatschappij tot verkoop van het schip Brillant;

II. nietig te verklaren de daarop gevolgde levering van de Brillant aan de Standaard Transport Maatschappij;

III. alles echter onder handhaving van den verkoop en levering door de Biesbosch aan de Standaard Transport Maatschappij van den in de Brillant geplaatsten motor en met bepaling, dat Socentra den prijs van den motor, vermeerderd met de kosten van plaatsing tot een door Uwen Raad vast te stellen bedrag aan de Standaard Transport Maatschappij zal hebben te betalen;

IV. te verstaan, althans vast te stellen, dat Socentra eigenares is gebleven, althans weder is geworden van de Brillant;

V. de doorhaling te bevelen van de inschrijving in de Nederlandsche scheepsregisters van de Brillant als Rheintank 6, ten name van de Standaard Transport Maatschappij;

VI. te bevelen, dat de Brillant, voorzoveel noodig, aan Socentra zal worden teruggegeven;

VII. te bepalen dat de Standaard Transport Maatschappij aan Socentra zal teruggeven de vruchten van de Brillant, door haar van Aug. 1940 tot Aug. 1945 genoten, zulks tot een bedrag van f 196.60 per dag, derhalve tot een bedrag van in totaal f 358.795, of zooveel meer of minder, als de vruchten voormeld zullen blijken te bedragen;

VIII. althans de Standaard Transport

Maatschappij te veroordeelen aan Socentra tegen behoorlijk bewijs van kwijting terzake van gemis van beschikking over de Brillant van Aug. 1940 tot Aug. 1945 te betalen een schadevergoeding tot de onder VII vermelde bedragen;

IX. te verstaan, dat Socentra het door haar als onder III bedoeld verschuldigde zal mogen compenseeren met het door de Standaard Transport Maatschappij aan haar verschuldigde als onder VII en VIII bedoeld;

X. alles en in ieder geval met veroordeeling tevens van de gerequestreerden, althans van de Standaard Transport Maatschappij, althans van derzelve bestuurder in zijn hoedanigheid, in de kosten van het geding;

dat de N.V. Scheepswerf en Machinefabriek De Biesbosch, op de gronden vermeld in haar antwoord, hetwelk als hier ingevoegd wordt beschouwd, heeft geconcludeerd tot referte, met dien verstande, dat bij nietigverklaring, als door Socentra sub I. gevorderd, indien en voorzover daaruit restitutie van de door de Biesbosch van Standaard ontvangen bedragen zou voortvloeien, de redelijkheid en billijkheid eischen, dat de prijs van den motor door Socentra aan de Biesbosch en niet aan de Standaard wordt betaald, dat Socentra aan de Biesbosch betaalt de prijs voor het plaatsen van den motor en voor eenige veranderingen en verbeteringen van het schip, waaronder het construeeren van een dekkeuken, een en ander tot de in het inleidend verzoekschrift genoemde bedragen van f 29,865.92 en f 17,841.40, of oodanige andere bedragen als door den Raad mochten worden vastgesteld, en tenslotte dat Socentra aan de Biesbosch overdraagt de vordering of vorderingen, welke zij mocht blijken te hebben op de Deutsche Revisions- und Treuhand AG. of op derzelve bestuurders in hun hoedanigheid, terzake van het bedrag van f 79.200;

dat Mr. C. A. van Renterghem, advocaat te Rotterdam, stellende daarbij te handelen als gemachtigde van de N. V. Standaard Transport Maatschappij, ten deze vertegenwoordigd door Jacobus Wilhelmus Marie Hoppen, in zijn qualiteit van bestuurder der N.V., ten deze handelende krachtens speciale volmacht van de Afdeeling Rotterdam van het Nederlandsche Beheersinstituut, heeft ingediend een conclusie van antwoord, waarin op de gronden daarin vermeld en welke als hier ingevoegd worden beschouwd, wordt geconcludeerd, dat het den Raad behage:

1°. dat het m.s. Brillant behoort te worden afgegeven aan Socentra, onder de voorwaarde evenwel, dat laatstgenoemde aan Standaard Transport Maatschappij betale tegen afgifte van het schip:

a. f 29,865,992 voor den motor en de plaatsing daarvan in het schip met rente ad 5 % 's jaars vanaf den datum van deze schriftuur tot aan de voldoening;

b. f 17,481.40 voor aangebrachte veranderingen en verbeteringen en de plaatsing van een dekkeuken, met rente ad 5 % 's jaars vanaf den datum van deze schriftuur tot aan de voldoening;

2°. dat de Deutsche bezettende macht volkomen bevoegd en gerechtigd was de exploitatie van het schip gedurende den bezettingstijd toe te vertrouwen aan Standaard Transport Maatschappij en dat mitsdien die exploitatie door laatstgenoemde op rechts-geldige wijze heeft plaatsgevonden;

3°. dat de Biesbosch aan Standaard Transport Maatschappij zal hebben terug te betalen:

a. de door haar van Standaard Transport Maatschappij ontvangen koopprijs ad f 111,010,73 met rente ad 5 % 's jaars vanaf den datum dezer schriftuur tot aan de voldoening;

b. subsidiair en wel slechts voor het geval beslist mocht worden dat Socentra de na te noemen bedragen niet zal moeten betalen aan Standaard Transport Maatschappij:

1°. het bedrag groot f 29,865,92 met 5 % rente 's jaars vanaf den datum dezer schriftuur tot aan de voldoening;

2°. het bedrag groot f 17,481,40 met 5 % rente 's jaars vanaf den datum dezer schriftuur tot aan de voldoening;

4°. dat wordt afgewezen, althans ontzegd, de door Socentra ingestelde vordering behoudens voorzoover daarin door Standaard Transport Maatschappij blijkens het hierboven staande wordt toegestemd;

alles met veroordeeling van Socentra in de kosten;

dat Mr. van Renterghem tevens, handelend als hiervoren omschreven, heeft ingediend een verzoekschrift, waarin hij op de gronden, daarin vermeld en welke als hier ingevoegd worden beschouwd, heeft verzocht voeging van de bij dit verzoekschrift aanhangig gemaakte zaak met die welke bij bovenvermeld request van de Socentra is aanhangig gemaakt en voorts, dat de Raad zal beslissen:

1°. dat bij nietigverklaring door Uwen Raad van de overeenkomst tot verkoop en levering van het schip Brillant door de N.V. Scheepswerf en Machinefabriek De Biesbosch aan de N.V. Standaard Transport Maatschappij d.d. 16 Aug. 1940 de Biesbosch aan Standaard Transport Maatschappij zal hebben terug te betalen:

a. de door haar van Standaard Transport Maatschappij ontvangen koopprijs ad f 111,010,73 met rente ad 5 % 's jaars vanaf den datum dezer schriftuur tot aan de voldoening;

b. subsidiair en wel slechts voor het geval beslist mocht worden dat Socentra de na te noemen bedragen niet zal moeten betalen aan Standaard Transport Maatschappij:

1. het bedrag groot f 29,865,92 met 5 % rente 's jaars vanaf den datum dezer schriftuur tot aan de voldoening;

2. het bedrag groot f 17,481,40 met 5 % rente 's jaars vanaf den datum dezer schriftuur tot aan de voldoening;

tuur tot aan de voldoening;

2°. De N.V. Scheepswerf en Machinefabriek De Biesbosch te veroordeelen in alle kosten der onderhavige procedure;

dat de Biesbosch op de gronden, in haar antwoord hierop vermeld en welke als hier ingevoegd worden beschouwd, heeft geconcludeerd tot referre ten aanzien van het verzoek om voeging en overigens tot niet-ontvankelijk verklaring, althans ontzegging van het verzoek van de Standaard, kosten rechtens;

dat vervolgens het Nederlandsche Beheersinstituut heeft verzocht als partij in het geding te worden toegelaten op grond, dat ten tijde van het indienen van zijne conclusie door Mr. van Renterghem, J. W. M. Hoppen, door wien hij stelde, daartoe te zijn gemachtigd, geen bestuurder van de Standaard was en geen speciale volmacht als door Mr. van Renterghem gesteld, van het Nederlandsche Beheersinstituut had ontvangen, en voorts op grond dat het Nederlandsche Beheersinstituut ten deze belanghebbende is, daar de aandeelen van de Standaard in handen zijn van vijandelijke onderdanen en mitsdien vallen onder het beheer van het Nederlandsche Beheersinstituut, terwijl het Beheersinstituut zich niet kan vereenigen met het door Mr. van Renterghem gevoerde verweer;

dat het Beheersinstituut, na door den Raad als partij in het geding te zijn toegelaten, op de gronden, in zijne conclusie van antwoord, welke als hier ingevoegd worden beschouwd, vermeld heeft geconcludeerd, dat het den Raad behage:

Primair: De ingestelde vordering niet-ontvankelijk te verklaren, althans deze te ontzeggen;

Subsidiair: ingeval van nietigverklaring van de koopovereenkomst tusschen Biesbosch en Standaard te verstaan, dat Biesbosch of Socentra eigenaar is van het schip onder voorwaarde, dat Biesbosch of Socentra aan de Standaard betaalt f 158,358,05 vermeerderd met het verschil tusschen de huidige waarde van den motor en den koopprijs van den motor, met vergoeding van rente als in de conclusie van de Standaard gevorderd, en met ontzegging van het meer gevorderde, alles met veroordeeling van Socentra in de kosten;

dat daarna de zaken zijn bepleit, namens de Socentra door Mr. L. J. Hijmans van den Bergh, namens de Biesbosch door Mr. L. Salomonson, namens de Standaard door Mr. C. A. van Renterghem en namens het Beheersinstituut door Mr. W. C. L. van der Grinten;

dat daarbij Mr. van Renterghem alsnog heeft overgelegd eene verklaring van Cornelis van Geel, waarbij deze in zijn qualiteit van bestuurder van de Standaard verklaart accoord te gaan met de door Mr. van Renterghem ingediende conclusiën, voor zoover deze niet in strijd met het door het Nederlandsche Beheersinstituut bij zijn conclusie ingenomen standpunt en Mr. van Renter-

ghem te machtigen, de zaak namens hem mondeling toe te lichten;

En in rechte:

O. allereerst ten aanzien van de door Mr. van Renterghem ingediende conclusies:

dat de Raad de overlegging door Mr. van Renterghem van de verklaring van C. van Geel, waarvan de inhoud onder de feiten is weergegeven, opvat als een wijziging van de door hem ingediende conclusies in dien zin, dat zij zijn genomen met machtiging van den bestuurder C. van Geel voornoemd, en dat daaruit vervallen de stellingen en conclusies, die in strijd zijn met den inhoud van de door het Beheersinstituut ingediende conclusies;

dat de Raad deze wijziging, krachtens en naar analogie van art. 127 E 100 meent te moeten toelaten nu de andere partijen daarvoor in geen enkel opzicht worden benadeeld;

dat de Raad voorts termen aanwezig acht de gezamenlijke behandeling van beide zaken te gelasten;

O. dat Socentra aan hare vorderingen mede ten grondslag heeft gelegd een op 30 Aug. 1945 tusschen pp. getroffen regeling, doch uit hare eigen stellingen ten dezen volgt, dat hij de op dien datum gehouden besprekingen nog niet op alle assentieele punten overeenstemming werd bereikt, en er dus van een partijen bindende regeling nog geen sprake was, zoodat de Raad het daaromtrent door partijen gestelde buiten beschouwing kan laten;

O. dat de vorderingen van Socentra vooreerst hierop steunen, dat de Biesbosch in opdracht van Socentra heeft gebouwd het litigieuse tankschip Brillant, dat aanvankelijk levering van het schip met motor, doch nader levering zonder motor was overeengekomen, dat levering vóór 9 Mei 1940 plaats gevonden had, dat het schip na den Duitschen inval, toen het op weg was van de werf van de Biesbosch naar Frankrijk, in Nederland door de Duitschers is in beslag genomen en dat het vervolgens door den inmiddels tot Verwalter over de als vijand beschouwde Biesbosch benoemden Duitscher Gerlach, namens de Biesbosch als verkooptster is verkocht en geleverd aan de Standaard;

dat Socentra op grond van een en ander in de eerste plaats vordert nietigverklaring van laatstgenoemden verkoop;

dat de Biesbosch heeft erkend, doch de Standaard en het Beheersinstituut hebben ontkend, dat levering van de Brillant door de Biesbosch aan Socentra reeds had plaats gevonden, toen het schip door de Duitschers werd in beslag genomen;

dat blijkens het bouwcontract levering had te geschieden aan de werf van de Biesbosch;

dat Socentra omtrent de levering heeft gesteld, dat geen proefvaart heeft plaatsgevonden, aangezien volgens de nadere overeenkomst het schip zonder motor geleverd zou worden en dat de levering op de werf

in April 1940 heeft plaats gevonden aan den daarvoor persoonlijk overgekomen directeur Danon van Socentra, terwijl ten bewijze van de levering wordt aangevoerd:

1°. dat het schip op 9 Mei 1940 ten name van de Socentra is ingeschreven in het Fransche scheepsregister;

2°. dat zij de daartoe noodige stukken, bijbrief, bewijs van te waterlating en bewijs van vrijdom van hypotheek van de Biesbosch heeft ontvangen;

3°. dat van 10 April 1940 af de Brillant op instructie, ten name en voor rekening van Socentra is verzekerd;

4°. dat de Brillant in opdracht van Socentra en voor hare rekening en risico naar Vlissingen is gedirigeerd;

dat het sub 1 tot 4 gestelde niet wordt ontkend en te allen overvloede door de overgelegde stukken wordt bewezen;

dat de Raad op grond daarvan de levering voldoende bewezen acht;

dat de Raad niet vermag in te zien, waarom het, gelijk het Beheersinstituut meent, niet wel mogelijk zou zijn, dat het schip, na aan de Socentra geleverd te zijn, nog aan de werf van de Biesbosch onder beheer van deze als houdster zou kunnen zijn gebleven;

dat voorts vaststaat, als gesteld en niet voldoende betwist en als ten overvloede uit de door Socentra overgelegde wissels blijkend dat de koopprijs door Socentra volledig is betaald;

O. dat de Raad voorts door het door de Biesbosch overgelegde schriftelijke contract d.d. 23 Sept. 1940 bewezen acht, dat de Biesbosch, daarbij vertegenwoordigd door haren beheerder Gerlach op dien dag de Brillant heeft verkocht aan de Standaard;

dat tevens voor den Raad vaststaat, dat Gerlach wist, dat vóór 10 Mei 1940 de eigendom van de Brillant reeds op de Socentra was overgegaan;

dat het immers onaannemelijk is, dat hij naar de rechtspositie van het schip, hetwelk zich, toen het door de Duitschers werd in beslag genomen, niet meer op de werf van Biesbosch bevond, geen onderzoek zou hebben ingesteld en alsdan niet ook van de boven sub 1—4 vermelde feiten zou hebben kennis gekregen;

dat hij voorts in zijn door de Biesbosch overgelegden brief aan Socentra van 3 Dec. 1940 schrijft, dat de Brillant hem als beheerder van de Biesbosch is toegewezen „in Rahmen der Erfassung der Vermögen aller französischen Rheinreedereien” waaruit volgt, dat hij aannam, dat de Brillant reeds in het vermogen van de Socentra, een Fransche Rijnreederij, was overgegaan;

dat partijen er over twisten, op welken grond Gerlach de Biesbosch bevoegd achtte, en haar bij den aanvang der bezetting niet meer toekomende schip te verkoopen en in verband daarmede, of op den verkoop art. 25 E 100 toepasselijk is;

dat de Raad noch het een, noch het ander van belang acht, daar hij in ieder geval een

achterwege laten van de nietigverklaring onredelijk acht en mitsdien van oordeel is, dat de nietigverklaring op grond van art. 23 E 100 moet worden uitgesproken;

dat immers het schip, gelijk overwogen, vóór de bezetting eigendom was geworden van Socentra en door haar volledig was betaald, terwijl vaststaat, dat, indien als de Biesbosch krachtens eenigerlei bezettingsmaatregel tot verkoop aan de Standaard gerechtigd was, zij in ieder geval, ware de bezetting achterwege gebleven, de bevoegdheid daartoe niet zou hebben gehad, hetgeen gelijk overwogen, aan Gerlach bekend was;

dat mitsdien de Raad de overeenkomst van 25 Sept. 1940 zal nietig verklaren;

O. dat de Standaard en het Beheersinstituut zich tegen de vordering tot het teruggeven van de Brillant verweren met de bewering, dat de Standaard het schip te goeder trouw in den zin van art. 27, eerste lid, E 100 heeft verkregen;

dat de Standaard ingevolge art. 32, 2e lid, E 100 haar goede trouw aannemelijk moet maken;

dat de Raad van oordeel is dat zij dit niet heeft gedaan, immers niet heeft aannemelijk gemaakt, dat zij op 23 Sept. 1940, niet wist en ook niet behoorde te weten, dat het schip op 9 Mei 1940 toebehoorde aan en betaald was door Socentra en dat de Biesbosch slechts op grond van door de Duitschers uitgevaardigde bepalingen tot den verkoop aan de Standaard bevoegd zoude kunnen zijn;

dat reeds is vastgesteld, dat Gerlach het vorenstaande wel wist;

dat voorts vaststaat, dat Gerlach voor en op 23 Sept. 1940 als procuratiehouder in dienst was van de Standaard;

dat de Standaard en het Beheersinstituut stellen, dat Gerlach bij den verkoop uitsluitend als beheerder van de Biesbosch is opgetreden en ontkennen, dat de directeuren der Standaard, die namens haar dien koop sloten, met Gerlach omtrent de voorgeschiedenis overleg zouden hebben gepleegd;

dat echter een dergelijk overleg zoo voor de hand ligt, dat met een enkele ontkenning, dat overleg gepleegd is, het achterwege gebleven zijn van overleg allerminst aannemelijk is gemaakt;

dat de ontkenning bovendien in strijd is met de door de Biesbosch overgelegde brieven van de Standaard aan de Biesbosch van 21 Sept. 1940 en 10 Oct. 1940, welke brieven namens de Standaard door Gerlach geteekend zijn en handelen over den verkoop van de Brillant door de Biesbosch aan de Standaard en welke alzoo aantoonen, dat bij den verkoop Gerlach geenszins uitsluitend namens de Biesbosch doch wel degelijk ook namens de Standaard is opgetreden;

dat bovendien, zelfs al hadden de directeuren de geschiedenis van de Brillant niet volledig gekend, zij toch, naar ook de Standaard niet betwist, wisten, dat het schip in opdracht en voor rekening van de Socentra was gebouwd en zij in ieder geval daarin aanleiding hadden behooren te vinden om

een nader onderzoek in te stellen, hetgeen zij, aangezien het beste adres voor inlichtingen — te weten de beheerder Gerlach, op hun eigen kantoor werkzaam was, zeer gemakkelijk hadden kunnen doen;

dat de Standaard en het Beheersinstituut omtrent een dergelijk onderzoek zelfs niets gesteld hebben en de directeuren, waar zij zulk een onderzoek achterwege lieten niet gezegd kunnen worden te goeder trouw te zijn geweest;

dat de Raad mitsdien het beroep van de Standaard op hare goede trouw moet verwerpen en mitsdien de Socentra in den eigendom van het schip zal herstellen;

O. alnu omtrent de regeling van de gevolgen van een en ander:

dat tusschen pp. vaststaat, dat de Standaard na den verkoop aan haar in de Brillant een motor heeft doen bouwen en daarvoor aan de Biesbosch f 29,865.92 heeft betaald, en dat, als het schip moet worden teruggegeven, dit heeft te geschieden met motor, terwijl Socentra zich bij pleidooi bereid heeft verklaard, daarvoor genoemd bedrag te betalen;

dat de Raad het geenszins redelijk acht, dat Socentra de meerdere waarde, die de motor inmiddels zou hebben gekregen, vergoedt vermits deze vermeerdering, die Socentra ook zou hebben genoten, indien de eigendom van het schip bij haar ware verbleven, in welk geval ook zij een motor in het schip zou hebben doen plaatsen, aan Socentra ten goede behoort te komen;

dat de betaling door Socentra zal hebben te geschieden aan de Standaard;

dat hetzelfde geldt voor de verdere kosten, door de Standaard voor veranderingen en verbeteringen betaald, echter alleen voor zoover het schip daardoor voor Socentra in waarde vermeerderd is;

dat de Raad zich, indien partijen hieromtrent niet alsnog tot overeenstemming zullen komen, op dit punt door deskundigen zal laten voorlichten;

dat Socentra voorts van de Standaard vordert goedkeuring ter zake van gemis over de beschikking sedert den datum van de in beslag neming door de Duitschers tot de wederoplevering aan Socentra, welke blijkt, inmiddels reeds krachtens een regeling tusschen partijen, in Aug. 1945 te hebben plaats gevonden;

dat Socentra deze vordering baseert op art. 30 E 100, hetwelk den Raad bevoegd verklaart, te bepalen of en in hoeverre teruggave zal plaatsvinden van de vruchten der terug te geven zaak;

dat de Standaard en het Beheersinstituut de vordering hebben bestreden met de stelling, dat de Socentra, ware de Brillant niet verkocht, toch niet de mogelijkheid zou hebben gehad, het schip zelf te exploiteeren en dus geen schade heeft geleden van de exploitatie door de Standaard;

dat echter art. 30 E 100 niet ziet op het middel, dat degeen dien de zaak tijdelijk ontgenomen is, geleden heeft, doch op de vrucht-

ten, dat is het voordeel, dat degene, die de zaak terug moet geven, van haar genoten heeft;

dat dit verweer dus faalt;

dat anderzijds de Raad het wel in overeenstemming met de redelijkheid en billijkheid oordeelt, dat de vruchten worden „terug” gegeven, doch als maatstaf voor het bedrag daarvan niet, gelijk Socentra geleden schade neemt, doch de door de Standaard met het schip werkelijk gemaakte winst;

dat vergoed zullen moeten worden de vruchten van de exploitatie van het schip als motortankschip, omdat de Standaard door den verkoop aan haar in staat gesteld is geworden, het schip als zoodanig te exploiteeren, terwijl Socentra, hadde zij het schip geëxploiteerd, dit ook van een motor zou hebben voorzien;

dat door partijen omtrent de exploitatie geenerlei gegevens zijn verstrekt en de Raad, indien partijen hieromtrent na deze uitspraak niet onderling tot overeenstemming mochten komen, ook op dit punt zich door deskundigen zal laten voorlichten, aan de hand van de boeken van de Standaard;

dat de Raad het redelijk acht, dat Socentra, gelijk zij gevraagd heeft, het door haar voor motor en veranderingen en verbeteringen te betalen bedrag zal kunnen compenseren met het haar ter zake der vruchten verschuldigde;

dat de Raad geen termen aanwezig acht, de teruggave van het schip van de betaling van eerstgenoemd bedrag afhankelijk te stellen, aangezien hij het waarschijnlijk acht, dat terzake van de vruchten een hooger bedrag verschuldigd zal zijn dan terzake van den motor enz.;

O. tenslotte omtrent de gevolgen in de verhouding van de Biesbosch en de Standaard;

dat ingevolge art. 27, 3e lid E 100 de teruggave van de Brillant door de Standaard aan Socentra heeft te geschieden, zonder dat aan de Standaard eenige schadevergoeding wordt toegekend, tenzij de Raad meent, dat er bijzondere redenen zijn voor een andere beslissing;

dat nu de Raad van oordeel is, dat er onder de gegeven omstandigheden slechts dan reden is, aan de Standaard eenige schadevergoeding toe te kennen, indien bij het achterwege laten daarvan aan een der andere partijen als resultaat van de afwikkeling van de regilieuze transacties uiteindelijk eenige vermogensvermeerdering zou toekomen;

dat vaststaat, dat de Biesbosch den van de Socentra bedongen koopprijs zoowel als de vervolgens aan de Standaard bedongen koopprijs heeft ontvangen;

dat zij echter heeft gesteld — aldus meent immers de Raad hare op dit punt niet zeer duidelijke stellingen te moeten verstaan — dat haar beheerder Gerlach als consequentie van het door hem ingenomen standpunt, dat de Biesbosch wederom eigenares van de

Brillant was geworden, een op dat oogenblik te zijner beschikking staand gedeelte van den van Socentra ontvangen koopprijs, en wel een bedrag van f 79,200 heeft gedeponeerd bij de Deutsche Revisions- und Treuhand AG. te 's-Gravenhage ten behoeve van Socentra zulks ter terugbetaling van dien koopprijs, welk bedrag echter door Socentra niet is aanvaard, en dat zij, Biesbosch, dit bedrag zeker niet ten volle terug zal ontvangen;

dat de andere partijen deze stellingen, die bevestiging vinden in den door de Biesbosch overgelegden brief van Gerlach aan de Biesbosch van 14 Juli 1941, niet, althans niet behoorlijk gemotiveerd hebben betwist en dus deze ten processe als juist zijn aan te merken;

dat dit zoo zijnde, de Raad slechts in zoverre bijzondere redenen aanwezig acht, om aan de Standaard schadevergoeding toe te kennen, dat de Biesbosch aan haar terugbetaalde den van haar ontvangen koopprijs, verminderd met het door de Biesbosch terzake van de vordering van de Biesbosch op de Deutsche Revisions- und Treuhand AG. te lijden verlies;

dat voorts slechts terugbetaald moet worden de koopprijs voor het schip ad f 111,010.73, en niet ook dien van den motor en niet ook in de kosten van in opdracht van de Standaard aangebrachte veranderingen en verbeteringen, aangezien de Biesbosch die kosten niet, gelijk den koopprijs, reeds van Socentra ontvangen heeft;

dat dit aldus kan geschieden, dat de Biesbosch aan de Standaard betaalt den koopprijs ad f 111,010.73, verminderd met het bij de Deutsche Revisions- und Treuhand AG. gedeponeerde bedrag ad f 79,200 alzoo f 31,810.73 en dat de Biesbosch en voorzoo veel noodig ook Socentra daartegenover aan de Standaard overdragen, alle hare uit de deponering voornoemd voortvloeiende rechten;

dat intusschen naar het oordeel van den Raad een redelijke en billijke regeling van de gevolgen der nietigverklaring medebrengt, dat dit bedrag door de Biesbosch aan Socentra wordt betaald in mindering op het door de Standaard aan Socentra ter zake der vruchten verschuldigde bedrag en slechts voorzover het dit laatste bedrag overtreft, aan de Standaard;

dat het anders of meer gevorderde zal moeten worden ontzegd;

dat de Raad vertrouwend, dat partijen aan de hand van vorenstaande overwegingen tot overeenstemming zullen kunnen komen, thans zal volstaan met de nietigverklaring der aangevallen overeenkomst en het herstel in den eigendom van het schip;

Rechtdoende:

Verklaart nietig de bij akte d.d. 23 September 1940 tusschen de Biesbosch en de Standaard aangegane koopovereenkomst betreffende het tankschip Brillant;

Verklaart nietig de daarop gevolgde levering en beveelt de doorhaling van de in-

schrijving in de Nederlandsche Scheepsregisters van de Brillant als Rheintank 6 ten name van de Standaard;

Verstaat, dat Socentra eigenaris is van de Brillant en beveelt voor zooveel noodig de teruggave van de Brillant aan Socentra;

Veroordeelt de Standaard en het Nederlandsche Beheersinstituut in de tot nu toe aan de zijde van Socentra en van de Biesbosch gevallen proceskosten, tot op heden voor elk van hen bedragende f 150;

Bepaalt, dat elk der partijen de zaak wederom bij verzoekschrift aanhangig zal kunnen maken ter verdere beslissing;

No. 850.

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK GRONINGEN, 28 Febr. 1947.
(Mrs. Prof. v. d. Pot, Prof. Beekhuis en Dorhout).

De schuldvordering van de Rijsche Handelsbank ten laste van verzoekster ter zake van de overmaking van f 195,930.75 ten gunste van de Deutsche Kleiderwerken A.G. nietig verklaard.

Gerequesteerde veroordeeld tot betaling aan verzoekster van de berekende rente en crediet provisie.

Bestuurders van de Rijsche Handelsbank moeten hebben geweten, dat zij met Deutsche aandeelhouders te maken hadden en dat het geen normale transactie betrof, zoodat zij zich van medewerking hadden behooren te onthouden.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100)
art. 23 e.v.).

De N.V. Heerenkleedingfabriek, voorheen Gebr. Levie, tijdelijk den naam gevoerd hebbende Heerenkleedingfabrieken Santega N.V., gevestigd te Groningen, requestrante, gemachtigde Mr. D. Simons, wonende te 's-Gravenhage,

contra:

1. De N.V. Rijsche Handelsbank N.V., gevestigd te Amsterdam, gemachtigde Mr. H. B. Wieringa te Amsterdam; 2. Het Nederlandsche Beheersinstituut, gevestigd te 's-Gravenhage, gerequesteerden.

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;

Gezien het verzoekschrift, waarmede Gerit Burrie, wonende te Groningen, in zijn hoedanigheid van bestuurder en Mr. Maurits Levie en Mr. Adriaan Johannes Sauer, beide wonende te Groningen, in hun hoedanigheid van commissarissen der Heerenkleedingfabrieken Santega N.V., gevestigd te Groningen, zich d.d. 10 Juli 1945 hebben gewend tot het Militaire Commissariaat voor het Rechtsherstel te 's-Gravenhage, destijds uitoefenende de taak van den Raad voor het Rechtsherstel, en waarbij zij hebben gevorderd dat het den Raad moge behagen:

1. geheel nietig te verklaren de in het request omschreven overname der 441 gewone en 10 preferente aandelen in de N.V. Heerenkleedingfabriek v.h. Gebr. Levie, gevestigd te Groningen, d.d. 31 Januari 1942;

2. geheel nietig te verklaren de wijziging van de statuten van deze N.V. d.d. 25 Nov. 1942;

3. geheel nietig te verklaren de bij notariële acte van 21 Aug. 1943 verleende hypotheekstelling ten gunste der Rijsche Handelsbank en gevestigd op de onroerende goederen te Groningen, kadastraal bekend enz.;

en wel op de navolgende gronden:

dat, nadat de betreffende bezettingsmaatregelen waren uitgevaardigd door en vanwege den vijand de aandelen van de N.V. Heerenkleedingfabriek, voorheen Gebr. Levie, gevestigd en kantoorhoudende te Groningen, door bemiddeling van de N.A.G.U. op 31 Januari 1942 zijn overgegaan in Deutsche handen, te weten 431 gewone en 10 preferente aandelen naar de Deutsche Kleider Werke A.G., gevestigd te Frankfurt a. Main en de resterende 10 gewone aandelen naar Dr. A. Prassel, directeur van genoemde A.G. wonende te Frankfurt a. Main;

dat de vergadering van Deutsche aandeelhouders op 19 Mei 1942 besloot tot statutenwijziging, waarbij o.m. de naam der N.V. werd veranderd in Heerenkleedingfabrieken Santega N.V., waarvan acte is verleden voor notaris Mr. G. Ritzema te Groningen d.d. 25 November 1942;

dat in 1944 de aandeelhoudersvergadering besloot tot uitkeering van een bedrag van f 900,000 aan de aandeelhouders — zonder dat een dividend werd bepaald of een dividend-coupon werd aangewezen — in welk bedrag niet alleen de werkelijke gemaakte winsten over de jaren 1941, 1942 en 1943 waren opgenomen, maar waarmee tevens de zich in de N.V. bevindende stille en open reserves werden getrokken uit het tot dien dag kerngezonde lichaam der N.V.;

dat inmiddels de resterende liquide middelen waren overgeboekt bij de Deutsche Bank te Frankfurt a. Main, terwijl de aanslag op de N.V. werd voltooid, door op de fabrieksgebouwen op den 21sten Aug. 1943 een crediet hypotheek ten name van de Rijsche Handelsbank N.V., een Deutsche bankinstelling te Amsterdam, te vestigen, ingeschreven in de openbare registers ten hypotheekkantore te Groningen, deel 548, nr. 12, groot f 200,000, ten laste waarvan op 13 September 1943 werd overgeboekt van de Rijsche Handelsbank naar de Deutsche Kleiderwerke A.G. te Frankfurt a. Main een bedrag van f 195,930.75, terwijl na de afsluiting van de rekening-courant het saldo ten laste van de crediet hypotheek blijkt te bedragen per ultimo December 1944, en ook thans (vermeerderd met rente) f 195.078;

dat bij de bevrijding de N.V. voormeld dientengevolge financieel volkomen leeggepompt was;

Gezien het aanvullend verzoekschrift,

waarmede dezelfde requestanten, tezamen met den teruggekeerden en tot medebestuurder benoemden Theodoor Levie, wonende te Groningen, zich dd. 14 Februari 1946 hebben gewend tot den Raad met het verzoek toe te laten een wijziging van het eerste request, hierop neerkomende, dat tevens wordt gevorderd de nietig-verklaring van de vordering der Rijnsche Handelsbank N.V. op de N.V. Santega ad f 195,078 vermeerderd met rente;

Gezien het antwoord, d.d. 24 Juni 1946 van de Rijnsche Handelsbank N.V., gevestigd te Amsterdam, vertegenwoordigd door haar bestuurder A. E. Meckman, waarbij hij zich refereert aan het oordeel van den Raad, maar onder meer het navolgende aanvoert:

dat de gang van zaken bij de N.V. Heerenkleidingfabriek voorheen Gebrs. Levie niet aan een derde, gelijk de Rijnsche Handelsbank, kan worden tegengeworpen, indien niet tevens feiten gesteld worden, waaruit afgeleid kan worden, dat zij wist, althans had kunnen weten, dat door haar handelwijze de belangen der vroegere aandeelhouders geschaad werden;

dat inderdaad in September 1943 een bedrag van ruim f 195,000 aan de Deutsche Kleiderwerke A.G. te Frankfurt a. Main is overgeboekt en op 4 Mei 1944 een tweede bedrag van f 3813;

dat daartegenover echter in de periode van October 1943 tot 5 Mei 1944 voor een bedrag van ongeveer f 440,000 aan boekingen van de Deutsche Kleiderwerke A.G. uit Duitschland is ontvangen;

Gezien het verweerschrift d.d. 20 November 1946 van het Nederlandsche Beheersinstituut te 's-Gravenhage waarbij dit, stellende dat de afdeeling Rechtspraak van den Raad voor het Rechtsherstel niet bevoegd is om kennis te nemen,

van de vordering tot nietigverklaring van de overdracht der aandelen, vermits een dusdanige vordering behoort tot de uitsluitende competentie van de afdeeling Effectenregistratie.

van de vordering tot nietigverklaring der Statutenwijziging, vermits hier bij uitsluiting bevoegd is de afdeeling Voorzieningen voor Rechtspersonen, en van de vordering tot nietigverklaring der hypotheekstelling, vermits immers krachtens art. 113a E 100 geschillen ten aanzien van Onroerende Zaken, worden ter kennis gebracht van de afdeeling Onroerende Goederen van den Raad, concludeert dat het den Raad moge behagen zich onbevoegd te verklaren van de door verzoekers ingestelde vorderingen kennis te nemen, dan wel verzoekers niet-ontvankelijk te verklaren, met veroordeeling van verzoekers in de kosten van het geding, stellende deze gerequest. tevens dat het noch t.a.v. de Deutsche Kleiderwerke A.G. te Frankfurt a. Main, noch ten aanzien van Dr. A. Prassel tot eenige daad van beheer is overgegaan en dat het hem ook niet bekend is of vermoegensbestanddeelen van genoemden zich binnen het Koninkrijk bevinden;

Gehoord partijen:

Gelet op de ter terechtzitting door den raadsman van requestrante overgelegde nota, waarbij requestrante intrekt, haar verzoek, voor zoover daarbij werd gevorderd nietig-verklaring van de overdracht der aandelen en van de statutenwijziging, zulks onder mededeeling dat de afdeeling beheer, voorzieningen voor afwezigen en voorzieningen voor rechtspersonen, reeds op een afzonderlijk daartoe strekkend request bij beschikking van 28 Maart 1946 de statutenwijziging d.d. 25 November 1942 en dus ook de naamsverandering van requestrante ongedaan heeft gemaakt, en waarbij tevens aan den Raad verlof wordt gevraagd om aan het petitum nog te mogen toevoegen, dat de Rijnsche Handelsbank zal worden veroordeeld tot betaling aan requestrante van een bedrag van f 17,669.88, terzake van door haar aan requestrante in rekening gebrachte rente en credietprovisie over de vordering van f 195,930.75, waarvan de nietigverklaring is gevorderd, zulks onder afstand aan de Rijnsche Handelsbank van de aanspraak van requestrante op de Deutsche Kleiderwerke terzake van de overboeking van f 195,930.75, verzoekende requestrante tevens dat de Rijnsche Handelsbank worde veroordeeld in de kosten van het geding;

In rechte:

O. dat de door requestrante gevraagde wijzigingen van de ingestelde vordering, nu gerequestreerden zich daartegen niet hebben verzet, en daardoor in hun verweer niet zijn benadeeld, kunnen worden toegestaan;

O. dat thans in de eerste plaats moet worden nagegaan of de Afdeeling Rechtspraak van den Raad bevoegd is kennis te nemen van requestrantes eisch tot nietigverklaring van de vordering van gerequestreerde sub 1 op requestrante ten bedrage van f 193,078 met rente en van de tot zekerstelling van deze vordering ten gunste van deze gerequestreerde verleende crediethypothek op de ten processe omschreven aan requestrante toebehoorende onroerende goederen;

O. dienaangaande dat deze vordering van requestrante, ook al heeft zij aanvankelijk voornamelijk het oog gehad op de verleende crediethypothek, toch kennelijk in de eerste plaats is gericht op de nietigverklaring van de schuldvordering, die te haren laste is ontstaan, toen gerequestreerde sub 1 in opdracht van de onder de macht van den bezetter staande requestrante, een bedrag van f 195,930.75, heeft overgemaakt naar de Deutsche Kleiderwerke A.G. te Frankfurt a. Main, en de vordering tot nietigverklaring van de crediethypothek in het onderhavige geval, waar het resterende debetsaldo, dat door de crediethypothek is gedekt, lager is dan vorenbedoelde schuldvordering, waarvan de nietigverklaring wordt gevraagd, door requestrante uitsluitend bedoeld is als een sequeel van deze laatste nietigverklaring;

O. dat in deze omstandigheden het geschil geen betrekking heeft op onroerende zaken

en de Afdeling Rechtspraak van den Raad bevoegd is reeds thans van deze vordering van requestrante kennis te nemen;

O. ten aanzien van de hoofdzak, dat in de eerste plaats moet worden nagegaan, of de litigieuse rechtsbetrekking van schuld door geldleening, tijdens de vijandelijke bezetting van het Rijk in Europa tot stand gekomen, valt onder het bepaalde van art. 25 E 100;

O. dienaangaande dat, gelijk door requestrante uitvoerig is uiteengezet en door gerequestreerden niet is weersproken, de Duitse aandeelhouders van requestrante, die in de bezettingstijd op onrechtmatige wijze het bezit van haar geheele aandelenkapitaal hadden verkregen, zich door velerlei manipulaties ten koste van requestrante hebben verrijkt en één dezer manipulaties hierin heeft bestaan, dat deze aandeelhouders er zelfs toe zijn overgegaan om ten gunste van gerequestreerde sub 1 een crediethypotheek van f 200,000 op de ten processe omschreven onroerende goederen van requestrante te verleen en vervolgens aan gerequestreerde sub 1 opdracht te geven om een bedrag van f 195,930.75 over te maken naar de Deutsche Kleiderwerke A.G. te Frankfurt a. Main, die het leeuwenaandeel van requestrantes aandelen in haar bezit had;

O. dat de aldus geschapen rechtsbetrekking kennelijk is ontstaan onder onbehoorlijken invloed van personen, door of vanwege den vijand met macht gekleed en tevens op grond van maatregelen als bedoeld onder C van dit artikel, zoodat, behoudens blijk van het tegendeel, moet worden aangenomen, dat het achterwege laten van het ingrijpen, bedoeld in art. 23, in verband met de bijzondere omstandigheden onredelijk zou zijn;

O. daaromtrent dat ten betooge van dit tegendeel gerequestreerde sub 1 heeft aangevoerd dat de gang van zaken bij requestrante aan haar als zijnde een derde, niet kan worden tegengeworpen, indien niet feiten kunnen worden gesteld, waaruit afgeleid kan worden, dat zij wist, althans had kunnen weten, dat door haar handelwijze de belangen der vroegere aandeelhouders geschaad werden;

O. dat het hier volgens het betoog van gerequestreerde sub 1 betroffen heeft de overmaking van gelden tot zekerheid voor uit Duitschland te leveren grondstoffen, noodzakelijk voor de voortzetting van het bedrijf, maar de Raad gezien de andere gedragingen van de Duitse aandeelhouders van de juistheid van dit argument niet overtuigd is geworden;

O. dat, waar de toenmalige bestuurders van de Rijnsche Handelsbank N. V. moeten hebben geweten dat zij met Duitse aandeelhouders te maken hadden, dat het provenu van de geldleening naar Duitschland werd overgemaakt op rekening van den grootsten aandeelhouder, terwijl requestrante voordien nimmer relaties met deze Bank had onderhouden, de Raad, in afwij-

king van de meening van gerequestreerde sub 1, van oordeel is, dat genoemde bestuurders ten volle hebben begrepen, dat het hier geen normale transactie betrof zoodat zij zich van medewerking daaraan hadden behooren te onthouden;

dat bij de beoordeeling hiervan geen rol kan spelen de door gerequestreerde sub 1 naar voren gebrachte omstandigheid, dat nadien zich meer normale bankzaken tusschen requestrante en gerequestreerde sub 1 hebben ontwikkeld, waarbij van de zijde van de Deutsche Kleiderwerke A.G. ook wel groote bedragen op de rekening van requestrante zijn overgemaakt;

O. dat hieruit volgt dat de aangevallen rechtsbetrekking van geldleening en de hypotheekstelling moeten worden nietig verklaard en dat als gevolg daarvan gerequestreerde sub 1 dient te worden veroordeeld tot restitutie van de door haar terzake van deze geldleening ten laste van requestrante gebrachte renten en credietprovisie, berekend op f 17,669.80 met dien verstande echter dat requestrante, zoodals zij heeft aangeboden, aan gerequestreerde sub 1 dient af te staan de aanspraken, die zij terzake van de overmaking van het bedrag van f 195,930.75 op de Deutsche Kleiderwerke A.G. heeft;

Rechtdoende:

Verklaart zich bevoegd om kennis te nemen van requestrantes vorderingen, voorzover deze door haar zijn gehandhaafd;

Verklaart nietig de tusschen requestrante en de gerequestreerde sub 1 bestaande rechtsbetrekking van schuld door geldleening ontstaan door de overmaking van het bedrag van f 195,930.75 ten gunste van de Deutsche Kleiderwerke A.G. te Frankfurt a. Main;

Verklaart tevens nietig de bij acte, verleeden op 25 Augustus 1943 ten overstaan van Notaris Leendert Johannes van Roosendaal te Amsterdam, verleende hypotheekstelling ten gunste van gerequestreerde sub 1 en gevestigd op de aan requestrante in eigendom toebehoorende onroerende goederen te Groningen, beveelt de doorhaling van de inschrijving daarvan in de openbare registers ten hypotheekkantore te Groningen d.d. 27 Augustus 1943;

Veroordeelt gerequestreerde sub 1 om tegen behoorlijk bewijs van kwijting aan requestrante te betalen een bedrag van f 17,669.80;

Bepaalt dat op gerequestreerde sub 1 overgaan de rechten, welke requestrante terzake van de overmaking van meergenoemd bedrag van f 195,930.75 kan doen gelden op de Deutsche Kleiderwerke A.G. te Frankfurt a. Main;

Veroordeelt gerequestreerde sub 1 in de kosten van het geding aan de zijde van requestrante begroot op f 125;

Bepaalt dat overigens iedere partij zijn eigen kosten draagt.

No. 851.

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK UTRECHT, 14 Febr. 1947.
(Mrs. de Boer, Prof. Dorhout Mees en van Regteren Altena).

Vordering tot herleving der rechtsbetrekking ontstaan door de storting van f 2000 op rekening van gerequesteerde, hersteld, met nietigverklaring van de betaling van gerequesteerde aan Liro.

Gerequesteerde had moeten begrijpen, dat hij eenig risico op zich nam toen hij het bedrag in bewaring nam en had het bedrag kunnen terug zenden aan verzoeker, indien hij dit risico niet had willen dragen.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100)
art. 23 e.v.).

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;

Gezien een verzoekschrift van Isidor Kan, optredende voor zijn minderjarigen zoon Salomon Kan, wonende te Heemstede, proc. Mr. J. Roggeveen aldaar;

dat verzoeker in Maart 1941 een bedrag van f 2000 heeft gestort op de rekening van notaris B. J. Teylinck te Schoonhoven bij de N.V. Rotterdamsche Bankvereeniging, welke gelden notaris Teylinck onder zijn besturing heeft genomen;

dat verzoeker op 2 October 1941 bericht van Lippmann Rosenthal en Co. te Amsterdam ontving, dat notaris Teylinck opgemelde geldsbedrag bij hem had opgegeven;

dat verzoeker op 7 Nov. 1941 vernam, dat meergemeld geldsbedrag door notaris Teylinck was overgeschreven naar Lippmann Rosenthal en Co. voornoemd;

dat deze overdracht van gelden buiten goedvinden van verzoeker is geschied en dat hem de beschikking over deze gelden verder is ontkomen;

dat deze rechtshandeling is tot stand gekomen en de rechten en rechtsbetrekkingen van verzoeker ten aanzien van dit geldsbedrag zijn teniet gegaan op grond van een maatregel van de bezettende macht, waarvan thans is bepaald, dat hij geacht moet worden nimmer van kracht te zijn geweest;

dat verzoeker derhalve recht en belang heeft te vorderen, dat bovengenoemde rechtshandeling geheel nietig wordt verklaard, alsmede de door genoemde rechtshandeling ontstane rechtsbetrekkingen, opdat zijn vorderingsrecht tegenover notaris Teylinck voornoemd weer zal herleven als voor de te vernietigen overdracht;

Mitsdien het den Raad behage de boven nader omschreven en genoemde rechtshandeling geheel nietig te verklaren, alsmede de daardoor ontstane rechtsbetrekkingen van verzoeker ten aanzien van meergemeld geldsbedrag, in voege als deze bestonden voor de te vernietigen overdracht.

Kosten rechtens.

O. dat verweerder tijdig schriftelijk heeft geantwoord, naar welk antwoord hierna

voor zooveel nodig zal worden verwezen;

Gelet op het behandelde ter terechtzitting van 17 Januari 1947;

O. dat tusschen partijen de volgende feiten vaststaan:

In Maart wendde verzoeker zich tot verweerder met het verzoek een bedrag van f 2000 in bewaring te nemen, ten einde daaruit de pensiekosten van zijn zoon Salomon Kan, die de Rijksvakschool te Schoonhoven bezocht, te betalen, indien het remitteren daarvan te moeilijk zou worden. Verweerder stemde in dit verzoek in. Verzoeker heeft toen dit bedrag via de Rotterdamsche Bankvereeniging aan verweerder, ten name van Salomon Kan, overgemaakt. Na het inwerking treden van de verordening 1941/148 heeft verweerder aan verzoeker gevraagd, hem op te geven of Salomon Kan, buiten het bij hem gestorte bedrag nog ander vermogen en/of inkomen had, waarop verzoeker heeft geantwoord, dat de financiële positie van zijn zoon hem binnen de z.g. „Freigrenze" deed vallen. Desondanks heeft verweerder aan de firma Lippmann, Rosenthal en Co. opgave gedaan van het bedrag, dat hij voor Salomon Kan onder zich had. De firma Lippmann Rosenthal en Co. deelde daarop aan verweerder mede, dat hij dat bedrag onverwijld aan haar diende over te maken. Verweerder heeft hieraan voldaan.

O. dat verzoeker op grond van deze feiten heeft gevorderd, dat de in het verzoekschrift nader omschreven en genoemde rechtshandeling, waarmede blijkbaar wordt bedoeld de storting van f 2000 door verweerder bij de firma Lippmann Rosenthal en Co., geheel nietig te verklaren, alsmede de daardoor ontstane rechtsbetrekkingen van verzoeker ten aanzien van meer gemeld geldsbedrag te herstellen, welke laatste twee woorden de Raad begrijpt uit het verzoekschrift te zijn weggevallen;

O. dat de inwilliging van het verzoek den Raad redelijk en billijk voorkomt;

dat immers verweerder, toen hij het onderhavige bedrag in bewaring nam, wist, althans had kunnen begrijpen uit de uit Duitschland bekend geworden maatregelen tegen de Joden, en uit de maatregelen, die hier te lande toen reeds tegen de Joden genomen waren, dat hij daardoor eenig risico op zich nam;

dat verweerder zich nu wel beroept op de onvoorzichtige wijze van remitteren, t.w. door middel van een bankinstelling, waardoor de remise gemakkelijk te achterhalen was, maar blijkens zijn eigen stellingen verzoeker reeds bij zijn eerste bezoek mededeelde per bank te zullen storten en hij verweerder niet heeft gesteld daartegen bezwaar te hebben gemaakt, zoodat mag worden aangenomen, dat hij zich met deze wijze van storting heeft vereenigd;

dat zelfs, indien eerst later het onvoorzichtige van de handelwijze van verzoeker tot hem mocht zijn doorgedrongen, niets hem zou hebben belet, toen alsnog de storting aan verzoeker terug te zenden;

dat verweerder door zonder protest het onderhavige bedrag onder zich te houden, het bovenbedoelde risico op zich heeft genomen;

dat verweerder in die omstandigheden in geen geval tot opgave van het in bewaring zijnde bedrag, van welke opgave de strekking niet twijfelachtig was, had behooren over te gaan, zoolang niet onomstootelijk vaststaat, dat deze opgave van hem werd verlangd;

dat zulks geenszins het geval was, integendeel door verzoeker is gesteld en door verweerder niet is weersproken, dat het vermogen van Salomon Kan volgens de verordening 1941/148 niet behoefde te worden aangegeven;

dat verweerder wel heeft te kennen gegeven, dat hij het bij hem gestorte bedrag tenslotte beschouwde als deel uit te maken van het vermogen van Isidor Kan, maar — daar gelaten dat niet is gebleken van een daarnaar door verweerder ingesteld onderzoek — verweerder tegenover den bezetter zich had kunnen houden aan de hem gedane opgave, dat de storting was gedaan van Salomon Kan, zoodaals blijkens de door hem gedane navraag naar diens overig vermogen en/of inkomsten ook zijn aanvankelijk voornemen was;

dat van geen omstandigheden of feiten is gebleken, die afwijking van dit voornemen zouden kunnen rechtvaardigen;

dat verweerder zich tenslotte beroept op de belangen van derden, die hij te behartigen had en die hij niet in de waagschaal mocht stellen;

dat hij die belangen echter had moeten wegen bij zijn beslissing om het geld al dan niet in bewaring te nemen, en deze belangen geen verontschuldiging konden opleveren om, voordat het risico in sterkere mate was toegenomen dan reeds van den aanvang was te voorzien, de belangen van verzoeker prijs te geven waarvan hij de behartiging op zich had genomen;

dat het uitsluitend aan verweerders opgave is te wijten, dat hij genoopt is, dit bedrag bij de firma Lippmann Rosenthal en Co. te storten;

Rechtdoende:

Doet herleven de rechtsbetrekking, welke tusschen verzoeker en het in Maart 1941 door hem bij verweerder gestort bedrag van f 2000 tusschen 17 en 31 October 1941 bestond;

Verklaart nietig de storting van dit bedrag op 21 October 1941 door verweerder bij de firma Lippmann Rosenthal en Co.;

Bepaalt dat de rechten welke verzoeker uit hoofde van deze storting op genoemde Bankinstelling zou kunnen doen gelden, zijn overgegaan op verweerder.

Veroordeelt verweerder in de kosten van dit geding aan de zijde van verzoeker tot op heden begroot op f 120.

No. 852.

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK 'S-GRAVENHAGE, 5 Maart 1947. (Mrs. Prof. Kollewijn, Prof. Duyfjes en van Vrijberghe de Coningh).

Een tijdens de inlevering van een effect nog niet vervallen dividendbewijs, dat verloren is gegaan, behoort tot de ontbrekende in te leveren deelen zooals bedoeld in art. 49 lid 3 van E 100.

Dit dividendbewijs, ook al was dit feitelijk van het effect afgescheiden maakt een ontegreerend deel uit van het effect en heeft als toonderpapier geen eigen bestaan. De Raad verklaart zich onbevoegd van de vordering kennis te nemen.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100) artt. 36, 49).

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;

Gelezen een verzoekschrift van 11 Juni 1946 van Cornelia Louise Anna Wilhelmina Musquetier;

Nog gelezen het daarop ingekomen antwoord van gerequesteerde de N.V. Broekman's Administratie Kantoor, van 24 Juli 1946, daartoe strekkende, dat de Raad zich ter zake onbevoegd zal verklaren, althans de vordering niet-ontvankelijk zal verklaren, althans haar zal ontzeggen;

Gehoord partijen bij monde van hun gemachtigden, Mr. J. ter Horst voor eischeresse, Mr. Y. Scholten voor Broekman's Administratiekantoor;

Gezien de stukken;

O. dat overeenkomstig het gestelde requestrante voor de evacuatie van Arnhem in September 1944 eigenares en bezitster was en thans nog is van een door de N.V. Broekman's Administratiekantoor uitgegeven certificaat aan toonder van tien aandelen Proctor & Gamble Corporation, genummerd 2462, bestaande uit mantel en dividendblad;

dat de mantel van dit stuk door requestrante in open bewaring was gegeven bij van Ranzow's Bank N.V. te Arnhem en thans nog aldaar berust;

dat het dividendblad, door verzoekster in een op haar naam staand safe-loket bij de bank bewaard, thans eveneens aan die Bank in open bewaring is gegeven ingevolge de bepalingen betreffende de effectenregistratie;

dat een der dividend-bewijzen te weten no. 43, gesteld aan toonder, vóór de evacuatie van Arnhem door verzoekster van het dividendblad was geknipt en aan de Bank afzonderlijk in bewaring gegeven;

dat dit bewijs, hetwelk op 3 April 1946 is betaalbaar gesteld met een bedrag van f 171.33, in de kluisinrichting onder het Bankgebouw was geborgen en daar na de evacuatie van Arnhem, doch vóór de bevrijding, met een groot aantal andere waardepapieren ten gevolge van plundering door Duitsche militairen of andere plunderaars is te niet gegaan;

dat de gerequesteerde, Broekman's Administratiekantoor voornoemd, zonder daarmede de juistheid van het gestelde betreffende dit aldus te niet gaan te willen hebben erkend, in ieder geval de bevoegdheid van deze Afdeling om een zaak als deze tot zich te trekken heeft betwist;

O. dat de Raad ten aanzien van dit verweer in de eerste plaats een beslissing heeft te nemen;

O. hieromtrent:

dat de bevoegdheid der Afdeling Rechtspraak in casu allereerst afhangt van de vraag, of het hier geldt een effect, dat ingevolge Hoofdstuk IV van E 100 moet worden geregistreerd, en in verband daarmee, of dat Hoofdstuk ter zake afwijkende voorschriften geeft van Hoofdstuk III;

dat het hier luidens het gestelde betreft een afzonderlijk verloren gegaan ten tijde van de inlevering nog niet vervallen dividendbewijs van een effect, waarvan het couponblad (waaronder in art. 43 het dividendblad) overeenkomstig het eerst aangehaalde artikel is ingeleverd;

dat dit effect derhalve volgens de posita van eischeresse valt onder de overeenkomstig het voorschrift van art. 49, lid 3 „als aangemelde doch niet ingeleverde effecten” te registreren effecten, behoudens de bevoegdheid van de Afdeling Effectenregistratie aan het slot van dat voorschrift bedoeld;

dat immers een tijdens de inlevering nog niet vervallen dividendbewijs ongetwijfeld behoort tot de ontbrekende in te leveren deelen, waarvan in dat voorschrift sprake is;

dat eischeres als rechthebbende op het effect stelt, dat zij daarop recht heeft met inbegrip van het verloren gegane dividendbewijs, dat op het tijdstip waarop aan de inleveringsplicht ten aanzien van dat effect werd voldaan, nog niet betaalbaar was gesteld, en dus ook al was het feitelijk daar-

van afgescheiden nog integreerend deel uitmaakte van het stuk en als toonderpapier geen eigen bestaan leidde;

dat zij op grond van deze positie als vroegere bezitster van dat effect in den ongeschonden staat waarin het verkeerde vóór het te niet gaan van het bewuste dividendbewijs met toepassing van art. 45 E 100, een aanvraag tot herstel van dit haar geschonden recht zal kunnen indienen bij de Afdeling Effectenregistratie, die hierop overeenkomstig art. 54 heeft te beslissen;

dat immers onder vroegeren bezitter van een effect volgens art. 39 onder 7 is te verstaan hij, die te eeniger tijd al of niet met zijn wil het bezit van een effect heeft verloren;

dat er geen aanleiding is dit verlies te beperken tot het geheele verlies van het effect, maar ook een gedeeltelijk verlies (zooals in casu heeft plaats gehad) daarbij in aanmerking moet worden genomen;

dat bij een andere opvatting in het geval van art. 49 onder 3 wel een registratie van het effect zou moeten plaats hebben, doch de beslissing over een eventueel rechtsherstel buiten de Afdeling Effectenregistratie om zou moeten tot stand komen, hetgeen met de algemeene strekking van Hoofdstuk IV onmiskenbaar in strijd zou zijn;

dat hieruit volgt, dat laatstbedoeld Hoofdstuk in dit geval met een eigen van Hoofdstuk III afwijkende regeling voorziet, zoodat deze Afd. in gevolge art. 36 lid 1, onbevoegd is daarvan kennis te nemen;
Rechtdoende:

Verklaart zich onbevoegd van de ingestelde vordering kennis te nemen;

Verwijst requestrante in de hierop gevallen kosten, tot heden aan de zijde van gerequesteerde op f 75.

11 Juni 1947 (afl. 19)

No. 529—541

TRIBUNALEN IN NEDERLAND

EN ANDERE NA-OORLOGSCHE RECHTSPRAAK

No. 853—860

Redactie Tribunalen in Nederland:

Mr. G. C. M. VAN NIJNATTEN en **Mr. J. J. H. VAN DER BRUG**

Hoofd van het Centraal Tribunaal Kantoor

Secretaris v. h. Tribunaal te 's-Hertogenbosch

Redactie van de na-oorlogsche Rechtspraak (Bijz. Raad
van Cassatie, Bijz. Gerechtshoven, Rechtsherstel e.a.):

Mr. J. MILDEERS

Rechter Arr.-Rechtbank te Zwolle

(VERSCHIJNT WOENSDAG)

3^e JAARGANG

N.V. UITGEVERS-MAATSCHAPPIJ
W. E. J. TJEENK WILLINK, ZWOLLE

dat de gerequesteerde, Broekman's Administratiekantoor voornoemd, zonder daarmede de juistheid van het gestelde betreffende dit aldus te niet gaan te willen hebben erkend, in ieder geval de bevoegdheid van deze Afdeling om een zaak als deze tot zich te trekken heeft betwist;

O. dat de Raad ten aanzien van dit verweer in de eerste plaats een beslissing heeft te nemen;

O. hieromtrent:

dat de bevoegdheid der Afdeling Rechtspraak in casu allereerst afhangt van de vraag, of het hier geldt een effect, dat ingevolge Hoofdstuk IV van E 100 moet worden geregistreerd, en in verband daarmede, of dat Hoofdstuk ter zake afwijkende voorschriften geeft van Hoofdstuk III;

dat het hier luidens het gestelde betreft een afzonderlijk verloren gegaan ten tijde van de inlevering nog niet vervallen dividendbewijs van een effect, waarvan het couponblad (waaronder in art. 43 het dividendblad) overeenkomstig het eerst aangehaalde artikel is ingeleverd;

dat dit effect derhalve volgens de posita van eischeresse valt onder de overeenkomstig het voorschrift van art. 49, lid 3 „als aangemelde doch niet ingeleverde effecten” te registreren effecten, behoudens de bevoegdheid van de Afdeling Effectenregistratie aan het slot van dat voorschrift bedoeld;

dat immers een tijdens de inlevering nog niet vervallen dividendbewijs ongetwijfeld behoort tot de ontbrekende in te leveren deelen, waarvan in dat voorschrift sprake is;

dat eischeres als rechthebbende op het effect stelt, dat zij daarop recht heeft met inbegrip van het verloren gegane dividendbewijs, dat op het tijdstip waarop aan de inleveringsplicht ten aanzien van dat effect werd voldaan, nog niet betaalbaar was gesteld, en dus ook al was het feitelijk daarvan afgescheiden nog integreerend deel uitmaakte van het stuk en als toonderpapier geen eigen bestaan leidde;

dat zij op grond van deze positie als vroegere bezitster van dat effect in den ongeschonden staat waarin het verkeerde vóór het te niet gaan van het bewuste dividendbewijs met toepassing van art. 45 E 100, een aanvraag tot herstel van dit haar geschonden recht zal kunnen indienen bij de Afdeling Effectenregistratie, die hierop overeenkomstig art. 54 heeft te beslissen;

dat immers onder vroegeren bezitter van een effect volgens art. 39 onder 7 is te verstaan hij, die te eeniger tijd al of niet met zijn wil het bezit van een effect heeft verloren;

dat er geen aanleiding is dit verlies te beperken tot het geheele verlies van het effect, maar ook een gedeeltelijk verlies (zooals in casu heeft plaats gehad) daarbij in aanmerking moet worden genomen;

dat bij een andere opvatting in het geval van art. 49 onder 3 wel een registratie van het effect zou moeten plaats hebben, doch de

beslissing over een eventueel rechtsherstel buiten de Afdeling Effectenregistratie om zou moeten tot stand komen, hetgeen met de algemeene strekking van Hoofdstuk IV onmiskenbaar in strijd zou zijn;

dat hieruit volgt, dat laatstbedoeld Hoofdstuk in dit geval met een eigen van Hoofdstuk III afwijkende regeling voorziet, zoodat deze Afd. in gevolge art. 36 lid 1, onbevoegd is daarvan kennis te nemen;

Rechtdoende:

Verklaart zich onbevoegd van de ingestelde vordering kennis te nemen;

Verwijst requestrante in de hierop gevallen kosten, tot heden aan de zijde van gerequesteerde op f 75.

No. 853.

RAAD RECHTHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK AMSTERDAM, 1 April 1947.
(Mrs. de Gaay Fortman, G. A. Schreuder en Worst).

Ingevolge art. 12 van de verordening 26/1940 is bij arrest van het gerechtshof te Amsterdam een vonnis van de Rechtbank te Amsterdam vernietigd, waarbij de Deutsche Bank was veroordeeld om aan „Trustrokin” te betalen een bedrag van £ 36.590/9/2.

De door de Handel-Maatschappij te dezer zake gegeven borgtocht was als verdere consequentie hierdoor vervallen. Op verzoek van Trustrokin is hersteld de rechtsbetrekking tusschen haar en de Deutsche Bank zooals deze bestond voordat door de Deutsche Bank is geconcludeerd voor elsch in hooger beroep, met nietigverklaring van de in hooger beroep gewisselde conclusies. De Raad verstaat, dat het geding in hooger beroep binnen 2 maanden na het geven der beschikking bij het gerechtshof te Amsterdam opnieuw kan worden aangebracht door ieder der partijen, bij gebreke waarvan het vonnis a quo kracht van gewijsde zal verkrijgen.

De door de Handel Mij gegeven bankgarantie blijft vervallen, daar herstel hiervan in verband met de gewijzigde omstandigheden onredelijk zoude zijn.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100)
artt. 23 e.v. en 368).

De Raad voor het Rechtsherstel, enz. ;
Gezien het verzoekschrift met bijlagen van:

de N.V. Trust Maatschappij Rokin, te Amsterdam, hierna te noemen „Trustrokin”,
alsmede de verweerschriften van:

1. het Nederlandsche Beheersinstituut, als beheerder over het zich hier te lande bevindende, aan den Staat vervallen, vermogen van de oorspronkelijke Deutsche wederpartij(en), als zodanig in rechte mede vertegenwoordigend de Deutsche handelsvennootschap Deutsche Bank, te Berlijn, en

2. de N.V. Nederlandsche Handel-Maatschappij, te Amsterdam;

Gelet op de behandeling van de zaak ter zitting van 4 Maart 1947 en de verdere stukken van het geding;

O. dat bij de behandeling is komen vast te staan, dat de feiten zich hebben toegedragen, zooals door Trustrokin in haar verzoekschrift is vermeld, te weten: Bij acte van cessie dd. 5 September 1929 droeg de Engelsche vennootschap onder de firma Kleinwort, Sons en Co te Londen een vordering op de Deutsche Bank ten bedrage van £ 14.174/9/2, wegens door Kleinwort, Sons & Co aan de Deutsche Bank verstrekte acceptcredieten, over aan „Trustrokin”. Bij exploit van den deurwaarder W. Dirkse te Amsterdam dd. 5 September 1939 werd deze cessie aan de Deutsche Bank beteekend.

Bij acte van cessie dd. 9 September 1939 cedeerde vervolgens Kleinwort, Sons & Co voornoemd een verdere vordering op de Deutsche Bank, groot £ 22. 416/—/—, eveneens ter zake van acceptcredieten, aan Trustrokin. Deze cessie werd bij exploit van den deurwaarder W. Dirkse dd. 9 September 1939 aan de Deutsche Bank beteekend.

Krachtens verlot van den President van de Arr.-Rechtbank te Amsterdam dd. 5 en 9 September 1939 deed Trustrokin ten laste van de Deutsche Bank conservatoir derden-arrest leggen onder de Amsterdamsche Bank N.V. en de Handelmaatschappij H. Albert de Bary en Co N.V., allen te Amsterdam. Vervolgens dagvaardde Trustrokin bij exploit van den deurwaarder W. Dirkse te Amsterdam dd. 20 September 1939 de Deutsche Bank voor de Arr.-Rechtbank te Amsterdam, Derde Enkelvoudige Kamer, tot betaling van £ 86.590/9/2 of een overeenkomstig bedrag in Nederlandsche gulden naar den koers ter beurze van Amsterdam van het pond sterling ten dage der betaling, vermeerderd met de wettelijke interesten, en tot van waarde verklaring der gelegde beslagen, alsmede tot betaling der proceskosten.

Op deze dagvaarding is de Deutsche Bank verschenen bij den procureur Mr. F. Jansma te Amsterdam, die voor de Deutsche Bank verweer gevoerd heeft en een eisch in reconventie voor haar heeft ingesteld tot vergoeding van schade wegens ten onrechte gelegde beslagen.

Reeds op 11 September 1939 zijn de voornoemde conservatoire beslagen op verzoek van de Deutsche Bank door Trustrokin opgeheven tegen een borgtocht van gelijken datum van de Nederlandsche Handelmaatschappij N.V. te Amsterdam ten bedoele van f 200,000 waarbij laatstgenoemde zich ten behoeve van de Deutsche Bank jegens Trustrokin te dezer zake borg stelde voorde voldoening van al datgene, tot betaling waarvan de Deutsche Bank bij gewijsde of bij zonder zekerheidsstelling bij voorraad uitvoerbaar rechterlijke uitspraak mocht worden veroordeeld, tot een maximum van f 200,000;

Bij vonnis van de Arr.-Rechtbank te Amsterdam, Derde Kamer, dd. 2 April 1940 werden in conventie de vorderingen van Trustrokin toegewezen en in reconventie die der Deutsche Bank ontzegd;

Van dit vonnis kwam de Deutsche Bank bij exploit dd. 5 Juni 1940 in appèl bij het Gerechtshof te Amsterdam, op 12 Juli 1940 verscheen de verordening dd. 24 Juni 1940 van den toenmaligen Rijkscommissaris betreffende de behandeling van vijandelijk vermogen (no. 26/1940) welke in haar artikel 12 de volgende bepaling bevatte:

1.) In het bezette Nederlandsche gebied kunnen vijanden, die buiten het bezette Nederlandsche gebied hun domicilie of woonplaats hebben, geen vorderingen geldend maken tegen

1. Duitsche onderdanen, die hun woonplaats of gewone verblijfplaats in het gebied van het Grootduitsche Rijk hebben;

2. rechtspersonen, evenals vereenigingen van personen, stichtingen en overige deelvermogens, die hun zetel of hun hoofdkantoor in het gebied van het Grootduitsche Rijk hebben;

2.) Het voorschrift van lid I geldt overeenkomstig voor vorderingen, die aan een in het bezette gebied zetelende natuurlijke of rechtspersoon overgedragen zijn om het geldend maken der vorderingen mogelijk te maken. Vermoed wordt, dat de overdrachten, voorzoover deze na 2 September 1939 hebben plaats gevonden, met dit doel zijn geschied.

3.) Is over een van de in lid 1 of 2 genoemde verordeningen een in kracht van gewijsde gegaan vonnis of gerechterlijke schikking uitgesproken of getroffen, dan kan uit kracht van het vonnis of de schikking geen executie tegen den schuldenaar plaats vinden.

4.) De ter verzekering der in lid 1 en 2 bedoelde vorderingen bevolen gerechterlijke maatregelen (beschikking enz) moeten op verzoek van den schuldenaar worden opgeheven. De waarborgen, die door den schuldenaar of ten behoeve van dezen zijn ingesteld voor de opheffing van de in het eerste lid genoemde gerechterlijke maatregelen, kunnen worden teruggevorderd; borgstellingen zijn vervallen.

5.) Is een proces bij het inwerkingtreden van deze verordening nog niet door een in kracht van gewijsde gegaan vonnis beëindigd, dan komen de kosten van het proces ten laste van den eischer.

De Deutsche Bank beriep zich in appèl verder uitsluitend op die vordering en Trustrokin moest zich als geïntimeerde daarbij neerleggen.

Het Hof wees dienovereenkomstig op 20 Februari 1941 arrest, vernietigde het vonnis a quo en verklaarde Trustrokin alsnog in haar oorspronkelijke vordering niet onvatkelijk met haar veroordeeling in de proceskosten.

Een verdere consequentie van de Verordening no. 25/1940, was, dat op grond van

het slot van alinea (4) de door Nederlandse Handel-Maatschappij N.V. gegeven borgtocht was vervallen, zoodat laatstgenoemde uit hoofde van die bepaling ontslag uit de borgtocht heeft verlangd en op 2 Juli 1940 verkregen.

Tenslotte moest Trustrokin krachtens alinea (5) de proceskosten ten bedrage van f 1241.20 betalen, hetgeen zij heeft gedaan.

O. dat Trustrokin op de gronden, in haar verzoekschrift vervat — waarvoor de Raad verwijst naar dat verzoekschrift — herstel vordert van de hierboven omschreven te niet gegane rechtsbetrekkingen en nietigverklaring der reeds plaats gehad hebbende processuele handelingen alsmede van voormeld arrest, en aan den Raad heeft verzocht:

A. Te doen herleven de rechtsbetrekking tusschen verzoekster (Trustrokin) en gerequesteerde sub 1 (Deutsche Bank) als in hooger beroep voor het Gerechtshof te Amsterdam procederende partijen, zooals deze bestond, vóórdat door de Deutsche Bank werd gediend van conclusie van eisch in hooger beroep.

B. De gevolgen daarvan te regelen en nietig te verklaren de door de Deutsche Bank op 5 December 1940 genomen conclusie van eisch in hooger beroep, de op 9 Januari 1941 door Trustrokin genomen conclusie van antwoord in hooger beroep en het op 20 Februari 1941 door het Gerechtshof te Amsterdam, Eerste Kamer, in deze zaak gewezen arrest.

C. Te verstaan, dat bedoeld geding binnen een door den Raad te bepalen termijn door gerequesteerde sub 2 (het Nederlandse Beheersinstituut) en/of de Deutsche Bank opnieuw bij genoemd Gerechtshof en Kamer op de bestaande appèl-dagvaarding onder rolnummer 153/40 zal kunnen worden gebracht.

D. Te verstaan, dat bij gebreke daarvan het vonnis der Arr.-Rechtbank te Amsterdam, Derde Kamer, dd. 24 April 1940, geacht zal worden kracht van gewijsde te hebben gekregen.

E. Nietig te verklaren de vorenomschreven rechtsbetrekking tusschen verzoekster en gerequesteerde sub 1 (Deutsche Bank) krachtens welke verzoekster r 2141.20 voor proceskosten ten behoeve van de Deutsche Bank heeft betaald en mitsdien de Deutsche Bank te veroordeelen om genoemd bedrag aan verzoekster terug te betalen.

F. Te doen herleven de te niet gegane rechtsbetrekking tusschen verzoekster (Trustrokin) en gerequesteerde sub 3 (Nederlandse Handelmaatschappij N.V.) belichaamd in de voornoemde acte van borgtocht van laatstgenoemde dd. 11 Sept. 1939.

G. Gerequesteerden, voor zoover zij de vordering tegenspreken, te veroordeelen in de kosten van dit geding.

O. dat het beroep van het Nederlandsche Beheersinstituut op de onbevoegdheid van den Raad moet worden verworpen, daar het verzoekschrift van Trustrokin, voor zoover

dit het Beheersinstituut aangaat, strekt tot het op grond van de bepalingen van E 100 nietig verklaren van ontstane rechtsbetrekkingen en het doen herleven van te niet gegane rechtsbetrekkingen tusschen Trustrokin enerzijds en de Deutsche Bank anderzijds, van welke in ieder geval Trustrokin ingezetene van het Koninkrijk is, terwijl de door het Beheersinstituut opgeworpen vraag over den eigendom der gecedeerde vorderingen, nl. of Trustrokin dan wel Kliwort feitelijk eigenares van die vorderingen is, daarbij onbesproken kan blijven, doch een strijdvraag vormt in het ten rechte bedoelde proces;

O. wat het verzoek zelf betreft, dat uit de hierboven weergegeven feiten blijkt, dat het arrest van het Gerechtshof te Amsterdam en de conclusiën, waarnaar dit verwijst, zijn gegrond op de ten rechte vermelde verordening van den vijand no. 26 van 1940, opgenomen in lijst 2 van het K. B. E 93, en dat tengevolge van deze uitspraak tijdens de vijandelijke bezetting van het Rijk in Europa de ten rechte vermelde rechtsbetrekkingen tusschen Trustrokin en de Deutsche Bank zijn te niet gegaan, c.q. ontstaan;

O. dat art. 25 E 100 ten deze niet van toepassing is, daar zich hier geen der gevallen, vermeld in dat artikel sub a, b, f, e voor doet;

dat de Raad derhalve naar het voorschrift van art. 23 van dat K. B. de vraag heeft te beantwoorden, of het achterwege laten van ingrijpen in verband met de bijzondere omstandigheden onredelijk zou zijn;

O. dat de Raad deze vraag bevestigend beantwoordt, omdat, blijkens de bewoordingen van het arrest, de aanspraken van Trustrokin in de procedure uitsluitend zijn afgewezen op grond van de voorschriften van voormelde verordening;

O. dat de Raad het dan ook redelijk acht aldus in te grijpen, dat het arrest en de conclusiën, waarnaar dit verwijst, worden nietig verklaard, en dat bevolen wordt, dat partijen het geding in hooger beroep zullen hervatten in den stand, waarin het zich na de dagvaarding in hooger beroep bevond, waarna partijen met inachtneming van art. 17 E 133 hun strijd over de geldigheid en de werking van de omstreden cessies zullen kunnen voortzetten, welke strijd, gelijk gezegd, niet onder de competentie van den Raad valt;

O. dat mitsdien aan Trustrokin hare vorderingen, in het petitum vermeld sub A tot en met E behooren te worden toegewezen;

O. wat hare vordering ten aanzien van de N.V. Nederlandsche Handel-Maatschappij betreft, dat de Raad een ingrijpen als verzocht ten aanzien van deze verweerster onredelijk acht;

dat immers, na het wijzen van het arrest, Trustrokin en de Deutsche Bank samen aan deze verweerster hebben te kennen gegeven, dat de bankgarantie als vervallen kon worden beschouwd, en aan haar hebben verzocht de contra-garantie aan de Berg

en Co. terug te geven, hetgeen de Ned. Handel-Mij. daarop heeft gedaan, en het onredelijk zoude zijn, mede gelet op de veranderde omstandigheden, waarin de Deutsche Bank door en na den oorlog is komen te verkeeren, de borgtochtverplichting van de Ned. Handel-Mij. te doen herleven, als gevolg waarvan deze verweerster in een veel ongunstiger positie zoude geraken;

O, dat derhalve moet worden beslist als volgt:

Rechtdoende:

A. Doet herleven de rechtsbetrekking tusschen Trustrokin en de Deutsche Bank als in hooger beroep voor het Gerechtshof te Amsterdam procedeerende partijen, zooals deze bestond, vóórdat door de Deutsche Bank werd gediend van conclusie van eisch in hooger beroep;

B. Verklaart nietig de door de Deutsche Bank op 5 December 1941 genomen conclusie van eisch in hooger beroep, de op 9 Januari 1941 door Trustrokin genomen conclusie van antwoord in hooger beroep en het op 20 Februari 1941 door het Gerechtshof te Amsterdam, Eerste Kamer, tusschen gemelde partijen gewezen arrest;

C. Verstaat, dat bedoeld geding binnen 3 maanden na heden door het Nederlandsche Beheersinstituut en/of de Deutsche Bank opnieuw bij genoemd Gerechtshof en Kamer op de bestaande appèl-dagvaarding onder rolnummer 163/40 zal kunnen worden aangebracht;

D. Verstaat verder, dat bij gebreke daarvan het vonnis der Arr.-Rechtbank te Amsterdam, Derde Kamer, dd. 24 April 1940, geacht zal worden kracht van gewijsde te hebben verkregen;

E. Verklaart nietig de rechtsbetrekking tusschen Trustrokin en de Deutsche Bank, krachtens welke Trustrokin f 2141.20 voor proceskosten ten behoeve van de Deutsche Bank heeft betaald en veroordeelt de Deutsche Bank om genoemd bedrag aan Trustrokin terug te betalen;

Ontzegt het meer gevorderde;

Veroordeelt het Nederlandsche Beheersinstituut om behalve zijn eigen kosten een bedrag van f 100 te betalen in de kosten van Trustrokin, en veroordeelt Trustrokin in de kosten van de zijde van de Ned. Handel-Mij. gevallen, begroot op f 50.

No. 854.

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK 'S-GRAVENHAGE, 5 Maart 1947. (Mrs. Prof. Kolléwijn, Prof. Duyfjes Vrijberghe de Coningh).

Een coupon vervallen voor de inleveringstermijn van het effect, waarbij de coupon behoort, en daarvan afgescheiden is geen effect of deel van een effect, zooals bedoeld in art. 39 E 100.

De Afdeling Rechtspraak is derhalve

bevoegd een beslissing te nemen ten aanzien van het gevraagde rechtsherstel ten opzichte van zoo'n coupon.

Vordering toegevoezen en de Gemeente Groningen veroordeeld tot betaling van de vervallen coupon onder de voorwaarde in het vonnis omschreven.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100) artt. 23, 25, 36, 39).

Geeft eerbiedig te kennen:

Van Ranzow's Bank N.V., gevestigd te Arnhem, advocaten Mrs. K. Th Koch en J. ter Horst, ten deze elk afzonderlijk door haar gemachtigd;

dat zij ten tijde van de evacuatie van Arnhem, in September 1944, eigenares en houdster was van een coupon aan toonder, met den verschijndatum 1 September 1944, eener obligatie aan toonder, groot in hoofdsom f 1000, rentende 3 % 's jaars, genummerd 1552, ten laste van de gemeente Groningen, haar zetel hebbende te Groningen, welke obligatie deel uitmaakt van de door die Gemeente uitgegeven leening 1938 II;

dat zij derhalve recht had op betaling door de Gemeente Groningen, tegen overgifte van deze coupon, van een rentebedrag groot f 15;

dat deze coupon, met andere, door verzoeker vóór de evacuatie was geborgen in een afgesloten ijzeren kast, zich bevindende in de kluisinrichting onder haar bankgebouw aan de Koningstraat no. 40 te Arnhem, en in die kast is geborgen gebleven;

dat bij het evacueeren van Arnhem in September 1944, de inhoud van de kluisinrichting is moeten worden achtergelaten;

dat tijdens de evacuatieperiode, in Maart 1945, Duitsche militairen of andere plundersaars met behulp van ontplofbare stoffen de kluisdeur hebben geforceerd, in de kluis zijn binnengedrongen, loketten alsmede de bovengemelde ijzeren kast hebben geforceerd; zich in de loketten bevindende edelgesteenten en goud hebben gestolen, al zoekende naar kostbaarheden, de zich in de loketten en in de kast bevindende trommels en papieren over de vloer van de kluis hebben verspreid, daarbij deze papieren gedeeltelijk als toortsen gebruikende;

dat dientengevolge, of door andere onvoorzichtigheid van gemelde militairen of plundersaars met vuur, in de kluis brand is ontstaan, die rijkelijk voedsel vond in de aanwezige papieren alsmede in een aantal zich in de kluis bevindende koffers en kisten, gevuld met in brandbare emballage verpakte goederen als porcelein en zilver, waarvan ook reeds een gedeelte over de vloer van de kluis verspreid was;

dat deze brand eenige dagen heeft geduurd en ten slotte door de brandweer met behulp van veel water is gebluscht;

dat tengevolge van dit alles ten slotte op de bodem van de kluis werd aangetroffen een ongeveer één meter hooge met water doordrenkte massa van geheel en half verbrand papier, resten van andere goederen

als boven omschreven en ledige lokettrommels;

dat deze massa met de meeste zorgvuldigheid is uitgezocht, doch de bovengemelde coupon niet is terug gevonden, zoodat met zekerheid moet worden aangenomen, dat zij tengevolge van deze handelingen der Duitse militairen of andere plundersaars is teniet gegaan;

dat verzoekster dientengevolge buiten machte is, zich door overlegging van de coupon te legitimeeren als rechthebbende op voormelde vordering groot f 15 en de Gemeente Groningen tot betaling daarvan te dwingen;

dat verzoekster zich bij brief van 10 Oct. 1945 heeft gewend tot den Ontvanger der Gemeente Groningen, waarin zij mededeeling deed van het teniet gaan van de coupon en het verzoek deed om uitbetaling van voormeld bedrag, zoonodig tegen afgifte harerzijds van een garantie van nader vast te stellen inhoud, zulks ten einde de Gemeente te vrijwaren voor schade, in het onwaarschijnlijke geval, dat de eeniger tijd de coupon alsnog door een derde bij de Gemeente ter verzilvering zou worden aangeboden;

dat Burgemeester en Wethouders van Groningen bij brief van 20 Oct. 1945 aan verzoekster hebben geantwoord, dat tegen betaling van bedoeld bedrag vooralsnog bezwaar ontstaat, doch dat het College echter bereid is, tegen het tijdstip dat de coupon zal zijn verjaard, d. i. 5 jaren na den verschijndatum, op een alsdan in te dienen nader verzoek, de betaling in overweging te nemen;

dat verzoekster hiermede geen genoegen genomen heeft en zich, ter zake van het feit dat talrijke, aan haarzelf of aan hare cliënten toebehoorende coupons op de bovengeschreven wijze te niet waren gegaan, bij brief van 11 Maart 1946, heeft gewend tot de afdeeling Effectenregistratie van Uwen Raad;

dat deze Afdeeling bij brief van 20 Maart 1946 aan verzoekster heeft gemeld, dat het onder vigueur van de bepalingen van E 100, niet mogelijk is in het kader der effectenregistratie een bevredigende regeling voor het door verzoekster omschreven vraagstuk te treffen, daaraan toevoegende, dat de Afdeeling ertoe overgegaan is den inhoud van verzoeksters schrijven onder de aandacht te brengen van het Ministerie van Justitie;

dat verzoekster van meening is, dat zij te dezer zake aanspraak mag maken op toepassing van hoofdstuk III van E 100;

dat immers de tusschen verzoekster en de Gemeente Groningen bestaande rechtsbetrekking van schuldvordering en schuldplichtigheid tijdens de vijandelijke bezetting van het Rijk in Europa in dier voege gewijzigd is, dat verzoekster, door het teniet gaan van de coupon, niet meer in staat is, zich tegenover de Gemeente als schuldeischeres te legitimeeren en de Gemeente tot betaling te dwingen;

dat verzoekster derhalve Uwen Raad wil verzoeken, deze rechtsbetrekking aldus gewijzigd vast te stellen, dat de Gemeente Groningen verplicht zal zijn, aan verzoekster het gemelde rentebedrag uit te betalen tegen bewijs van kwijting alsmede na afgifte van een verklaring, dat aan verzoekster niet is gebleken van bezwaren tegen de uitbetaling op grond van art. 32 j°. art. 25 van E 100 en evenmin op grond der bepalingen van E 133, zulks overeenkomstig de regeling, welke is neergelegd in de mededeeling van de Hoofdgroep Banken van 4 Juni 1945, doch zonder afgifte van de coupon, en desgewenscht mede na afgifte van een door verzoekster te geven verklaring van vrijwaring als hieronder nader te omschrijven;

dat het achterwege laten van zoodanig ingrijpen in verband met de bijzondere omstandigheden onredelijk zou zijn;

Met verzoek, dat het Uwen Raad moge behagen:

1. de in dit verzoekschrift omschreven rechtsbetrekking tusschen verzoekster en de Gemeente Groningen aldus gewijzigd vast te stellen, dat de Gemeente Groningen verplicht zal zijn, voormeld bedrag van f 15 zijnde het op 1 September 1944 verschenen rentebedrag op de ten laste van de Gemeente Groningen uitgegeven voornoemde obligatie aan verzoekster te betalen tegen bewijs van kwijting alsmede tegen afgifte van een verklaring, dat aan verzoekster niet is gebleken van bezwaren tegen de uitbetaling op grond van art. 32 j°. art. 25 van K. B. E 100 en evenmin op grond der bepalingen van K. B. E 133, zulks overeenkomstig de regeling, welke is neergelegd in de mededeeling van de Hoofdgroep Banken van 4 Juni 1945, doch zonder afgifte van de desbetreffende coupon en desgewenscht mede tegen afgifte van een door verzoekster geteekende verklaring, waarbij verzoekster de Gemeente Groningen vrijwaart tegen alle schade, welke zij mocht lijden, doordat zij te eengertijd verplicht mocht zijn, het bedoelde rentebedrag aan een houder van de coupon te betalen;

2. De Gemeente Groningen te veroordeelen om aan verzoekster terzake voormeld te betalen de som van f 15, tegen bewijs van kwijting, en na afgifte van een verklaring van niet gebleken bezwaren, zonder afgifte van de onder 1 genoemde coupon, en desgewenscht mede na afgifte van een verklaring van vrijwaring, een en ander als onder 1 omschreven;

3. De Gemeente Groningen te veroordeelen in de kosten van deze procedue enz.

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;

Gelezen vorenstaand request van 11 Juni 1946 van de N.V. Van Ranzow's Bank;

Nog gelezen het daarop ingediende antwoord van 17 Juli 1946 van den Burgemeester van Groningen voor de Gemeente Groningen, strekkende tot afwijzing van de ingediende vordering;

Gehoord requestante bij monde van Mr.

J. R. ter Horst;

Gezien de stukken;

O. dat overeenkomstig het gestelde requestrante vóór de evacuatie van Arnhem in September 1944 eigenares en houdster was van een coupon aan toonder, met den verschijndatum 1 September 1944, eener obligatie aan toonder, groot in hoofdsom f 1000 rentende 3% 's jaars, genummerd 1552, ten laste van de Gemeente Groningen;

dat deze coupon, met andere, door verzoekster vóór de evacuatie was geborgen in een afgesloten ijzeren kast, zich bevindende in haar kluisinrichting onder haar bankgebouw te Arnhem en in die kast is geborgen gebleven;

dat deze coupon na de evacuatie, doch voor de bevrijding, met een groot aantal andere in die kast geborgen waardepapieren ten gevolge van plundering door Duitsche militairen of andere plundersaars is te niet gegaan;

O. dat requestrante thans uitbetaling van deze coupon verlangt en op de weigering van de Gemeente Groningen om hieraan te voldoen zich met een verzoek om rechtsherstel heeft gewend tot de Afdeling Rechtspraak van den Raad voor het Rechtsherstel;

O. dat het gemeentebestuur van Groningen blijkens het schriftelijk ingediende antwoord betwist, dat hier sprake zou kunnen zijn van rechtsherstel op grond dat niet is gebleken van eenige wijziging in de bestaande rechtsbetrekking;

O. dat de Raad vóór alles heeft te onderzoeken in hoeverre hij bevoegd is van dit geschil kennis te nemen;

O. hieromtrent:

dat blijkens art. 36, lid 1 van E 100 de bevoegdheid der Afdeling Rechtspraak in casu in de eerste plaats afhangt van de vraag, of het hier geldt een effect, dat ingevolge Hoofdstuk IV van dat Besluit moet worden geregistreerd en in verband daarmee of dat Hoofdstuk ter zake afwijkende voorschriften geeft van Hoofdstuk III;

dat eerstgemeld Hoofdstuk, handelende over effecten, in art. 42 den bezitter van een effect verplicht hetzelve in de macht van de Afdeling Effectenregistratie te brengen, aan welke verplichting volgens art. 43 moet worden voldaan door het couponblad van het effect in te leveren bij een inleveringskantoor;

dat art. 39 onder 1 aangeeft, wat voor de toepassing van dat Hoofdstuk onder effecten, en onder 4, wat onder couponblad wordt verstaan;

dat volgens die aanwijzingen een enkele coupon zonder meer niet kan worden beschouwd als effect;

dat weliswaar een coupon deel van een in te leveren effect kan uitmaken doch dit zeker niet het geval is met een, zoals in casu, reeds vóór den inleveringstermijn vervallen en van de obligatie waartoe zij behoorde afgescheiden coupon;

dat hieruit volgt, dat art. 36 van E 100

de bevoegdheid van deze Afdeling in dit geval onverlet laat;

O. ten aanzien van het verzoek om rechtsherstel zelf, dat volgens het gestelde de tusschen verzoekster en de gemeente Groningen bestaande rechtsbetrekking van schuldvordering en schuldplichtigheid tijdens de vijandelijke bezetting van het Rijk in Europa in dier voege is gewijzigd, dat verzoekster door het teniet gaan van de reeds tevoren, immers op 1 September 1944 op eischbare coupon niet meer in staat is zich tegenover de gemeente als schuldeischers te legitimeeren en de gemeente tot betaling te dwingen;

O. dat naar 's Raads oordeel ten deze voldoende vaststaat, dat de coupon in kwestie tijdens de vijandelijke bezetting van het Rijk in Europa ten gevolge van de hooger bedoelde plundering uit het bezit van requestrante is geraakt en zeer waarschijnlijk vernietigd is, als gevolg waarvan inderdaad een gewijzigde rechtsbetrekking tusschen partijen is ontstaan, in zoverre dat requestrante daargelaten of men de coupon wil beschouwen als toonderpapier of enkel als onmisbaar legitimatiebewijs — niet meer in staat is haar recht als rechthebbende op de coupon tegen haar schuldenaar geldig te maken;

dat het in verband met de bijzondere omstandigheden, waardoor requestrante de beschikking over de coupon heeft verloren onredelijk voorkomt een ingrijpen als bedoeld bij art. 23 van E 100 achterwege te laten, te meer waar zij zich bereid heeft verklaard de gerequesteerde te vrijwaren tegen alle schade, welke zij mocht lijden, doordat zij te eeniger tijd verplicht mocht zijn het bedoelde rentebedrag aan een houder van de coupon te betalen;

O. dat de vordering mitsdien behoort te worden toegewezen;

Rechtdoende:

Stelt de in het verzoekschrift omschreven rechtsbetrekking tusschen verzoekster en de Gemeente Groningen aldus gewijzigd vast, dat de Gemeente Groningen verplicht zal zijn, voormeld bedrag van f 15 zijnde het op 1 September 1944 verschenen rentebedrag op de ten laste van de Gemeente Groningen uitgegeven voornoemde obligatie aan verzoekster te betalen tegen bewijs van kwijting alsmede tegen afgifte van een verklaring, dat aan verzoekster niet is gebleken van bezwaren tegen de uitbetaling op grond van art. 32 juncto art. 25 E 100 en evenmin op grond der bepalingen van E 133, zulks overeenkomstig de regeling, welke is neergelegd in de mededeeling van de Hoofdgroep Banken van 4 Juni 1945, doch zonder afgifte van de desbetreffende coupon en mede tegen afgifte van een door verzoekster geteekende verklaring, waarbij verzoekster de gemeente Groningen vrijwaart tegen alle schade welke zij mocht lijden, doordat zij te eeniger tijd verplicht mocht zijn, het bedoelde rentebedrag aan een houder van de coupon te betalen;

Veroordeelt de Gemeente Groningen om aan verzoekster terzake voormeld te betalen de som van f 15, tegen bewijs van kwijting na afgifte van een verklaring van niet gebleken bezwaren, zonder afgifte van de hierboven genoemde coupon, en mede een verklaring van vrijwaring, een en ander als hierboven omschreven;

Veroordeelt de Gemeente Groningen in de kosten van deze procedure tot heden aan de zijde van eischeresse begroot op f 50.

No. 855.

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK 'S-GRAVENHAGE, 28 Febr. 1947. (Mrs. Lunsingh Tonckens, van Haeften en Mijs).

Verzoek tot herleving van een hypotheecaire vordering tijdens de oorlog afgelost en betaald aan de Deutsche Revisions und Treuhand A.G. afgewezen. Onredelijk geacht de schade af te wentelen op gerequestreerden nu verzoekers in gebreke zijn gebleven bij hun vertrek naar het buitenland een met voldoende bevoegdheden bekleede gemachtigde achter te laten, met wien een voor hen gunstiger regeling ware te treffen geweest.

Verzoekers niet-ontvankelijk verklaard in hun subsidiair gedaan verzoek, gegrond op art. 23 lid 3 E 100.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100) art. 23 e.v.).

1. Mevr. de Wed. van Houten—ten Bruggen Cate, 2. Dr. H. R. van Houten, requestanten, gem. Mr. D. J. Veegens,

contra:

1. H. van der Helm, gem. Mr. F. J. J. Trapman; 2. Mevr. M. A. van Breemen—Vreugdenhil, gem. H. R. Houkes; 3. N.V. L. P. Duyvestein's Zaadhandel, gem. Mr. R. de Bruyn; 4. J. J. M. Steijnen, gem. Mr. R. de Bruyn, gerequestreerden.

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;

Gelezen het verzoekschrift van requestanten en de daarop ingekomen antwoorden van gerequestreerden.

Gehoord de gemachtigden van voormelde partijen en van de in den loop van het geding als partij toegelaten J. J. M. Steijnen, alsmede de verklaringen der getuigen ter zitting van 3 December 1946;

Ten aanzien van de feiten:

O. dat ten processe is komen vast te staan: dat wijlen Mr. D. van Houten in 1928 aan van der Helm heeft ter leen verstrekt een bedrag van f 40,000 tot zekerheid voor de terugbetaling waarvan van der Helm aan Mr. van Houten hypotheek verleende op een aantal hem toebehoorende perceelen te Wasenaar;

dat bij het begin van den oorlog de erfge-

namen van den inmiddels overleden Mr. van Houten zich in Amerika bevonden en als hun vertegenwoordiger in Nederland voor wat bedoelde hypotheek betreft hadden aangesteld getuige A. Dirks, aan wien zij echter geen beschikkingsbevoegdheid hadden gegeven;

dat in 1941 van der Helm enkele der verbonden perceelen vrij van hypotheek heeft verkocht en wel:

1e. bij voorloopig koopcontract d.d. 25 Augustus 1941 een perceel aan Mevr. van Breemen—Vreugdenhil, te transporteeren vóór of op 1 October 1941 en

2e. bij voorloopig koopcontract d.d. 20 December 1941 twee perceelen aan de N.V. „L. P. Duyvestein's Zaadhandel”, te transporteeren „zoodra gemeld onroerend goed vrij van hypotheek kan worden geleverd”;

dat de N.V. Duyvestein's Zaadhandel op 18 April 1941 de haar verkochte perceelen heeft doorverkocht aan J. J. M. Steijnen, oud-directeur dier vennootschap;

dat van der Helm, teneinde de perceelen vrij van hypotheek te kunnen leveren, aan Dirks heeft verzocht de hypotheek op de verkochte perceelen te willen doen royeeren tegen aflossing van f 6000 per perceel waarop Dirks, die niet bevoegd was zelfstandig een beslissing te nemen, getracht heeft contact te krijgen met de in Amerika verblijvende erfgenamen van Mr. van Houten, hetgeen hem niet is gelukt, met als gevolg dat het toen niet tot transport der perceelen is gekomen;

dat in 1942 ingevolge de bepalingen van de verordening van den Rijkscommissaris voor het bezette Nederlandsche gebied no. 26/40, zooals gewijzigd bij verordening no. 44/42 het beheer der hypotheek als zijnde vijandelijk vermogen op de Deutsche Revisions- und Treuhand A.G. is overgegaan aan welke instantie van der Helm de hypotheekrente is gaan betalen;

dat in 1944 de perceelen zijn getransporteerd — de aan de N.V. Duyvestein's Zaadhandel verkochte perceelen aan J. J. M. Steijnen — en uit de kopsom toen f 6000 per perceel dus in totaal f 18000 met rente en kosten aan de Deutsche Revisions- und Treuhand A.G. is afgelost, die daar tegenover de hypotheek op de verkochte perceelen heeft doen royeeren;

O. dat verzoekers op grond van voormelde feiten den Raad hebben verzocht:

primair, te doen herleven de hypotheecaire vordering van verzoekers, voor zoover door de aflossing aan de Deutsche Revisions- und Treuhand A.G. te niet gegaan, alsmede de geroeyeerde hypotheek op de verkochte perceelen ad f 6000 per perceel;

subsidiair: te bepalen, dat van der Helm door de aan de Deutsche Revisions- und Treuhand A.G. gedane aflossing van f 18000 met rente en kosten niet is bevrijd en de hypotheek op de verkochte perceelen is blijven bestaan;

in beide gevallen met veroordeeling van van der Helm tot betaling van f 18000 met

rente en kosten, een en ander als in het verzoekschrift breeder omschreven;

O. dat van der Helm heeft betwist, dat hij voor de door verzoekers geleden schade aansprakelijk zou kunnen worden gesteld, daar hij ten tijde der voorloopige koopcontracten niet kon voorzien de gevolgen waartoe Amerika's deelneming aan den oorlog (11 December 1941) ten deze heeft geleid, en daar hij alles heeft gedaan om het transport op de lange baan te schuiven, zijnde hij ten slotte voor den aandrang, dien de koopers op hem uitoefenden gewicht, als ook omdat hij dringend geld noodig had, daar hij door een grooten crediteur werd aangesproken;

dat Mevr. van Breemen—Vreugdenhil heeft ontkend, dat zij op het transport heeft aangedrongen en voorts heeft betoogd, dat zij te goeder trouw is geweest, immers niet heeft geweten, dat de aflossing der hypotheek aan de bezettende macht zou geschieden, alsmede dat het gebeurde is te wijten aan verzoekers, die nalieten een gemachtigde achter te laten, die de bevoegdheden had, welke noodig waren om hunne belangen te beschermen;

dat de N.V. „L. F. Duyvestein's Zaadhandel" heeft geconcludeerd tot niet-ontvanke-lijkheid van het gedane verzoek, voor zoover tegen haar gericht, daar ze geen eigenares van de door haar aan Steijnen doorverkochte perceelen is en eveneens heeft ontkend, dat zij op het transport heeft aangedrongen en dat zij zou hebben geweten, dat de aflossing aan de Deutsche Revisions- und Treuhand A.G. zou geschieden;

O. dat J. J. M. Steijnen op zijn verzoek door den Raad als partij is toegelaten en zich heeft aangesloten bij het door de N.V. Duyvestein's Zaadhandel gevoerde verweer;

O. dat tijdens de procedure eerste verzoekster Mevr. de Wed. van Houten—Ten Bruggen Cate, is overleden en al hare rechten zijn overgegaan op tweeden verzoeker Dr. van Houten;

Ten aanzien van het recht:

O. dat door het overlijden van eerste verzoekster Dr. v. Houten alleen in alle rechten van wijlen Mr. D. van Houten is getreden en het inleidend verzoekschrift als door hem alleen ingediend moet worden beschouwd;

O. dat waar de Deutsche Revisions- und Treuhand A.G. ingevolge de destijds van kracht zijnde hierboven aangehaalde verordeningen bevoegd was de aflossing te ontvangen en toestemming tot royement der hypotheek te geven, die aflossing en dat royement der hypotheek te geven, die aflossing en dat royement destijds rechtsgeldig zijn geschied en, waar die verordeningen op de bij het besluit E 93 behorende „Lijst B" zijn geplaatst, die aflossing en dat royement ook thans nog als destijds rechtsgeldig geschied moet worden beschouwd;

dat derhalve de vordering van Dr. van Houten tot het bedrag der plaats gehad hebbende aflossing is te niet gegaan, als ook de hypotheek, voorzover rustende op de perceelen;

O. dat Dr. van Houten den Raad verzoekt de vordering en de hypotheek, voorzover deze zijn te niet gegaan, te doen herleven;

O. dat toewijzing van dit verzoek zou beteekenen, dat de nadeelen van het tijdens de bezetting voorgevallene, zooals dat hierboven is weergegeven, zouden worden afgewenteld op van der Helm, die de aan de Deutsche Revisions- und Treuhand A.G. betaalde aflossing nogmaals aan Dr. van Houten zou moeten betalen en op de eigenaren der verkochte perceelen, die hun vrij van hypotheek gekochte perceelen weer met een hypotheek belast zouden zien;

dat zulks niet redelijk zou zijn;

O. wat betreft de in 1941 plaats gehad hebbende verkoopen, dat men er van der Helm geen verwijt van kan maken, dat hij in 1941 de perceelen vrij van hypotheek verkocht, omdat in 1941 nog niet kon worden gezegd, dat de ter verkrijging van royement noodige aflossingen zeker of waarschijnlijk in handen van den bezetter zouden vallen;

dat toch te dien tijde geenszins uitgesloten was, dat door Dirks contact met de in Amerika verblijvende erfgenamen van Mr. van Houten zou worden verkregen en aflossing en royement regelmatig zouden kunnen verlopen, terwijl indien zich moeilijkheden zouden voordoen, er verschillende wegen open stonden om deze te ontgaan, b.v. door een regeling waarbij de koopers (tijdelijk) de hypotheek zouden overnemen, of door uitstel van transport, zijnde met het oog op dit laatste in het contract van 20 December 1941 geen termijn voor transport bepaald;

dat bovendien de hypotheekhouders er aan van der Helm moeilijk een verwijt van kunnen maken, dat deze de perceelen vrij van hypotheek verkocht, nu de verkoop vrij van hypotheek een op zichzelf normale en reële transactie was en de omstandigheid dat deze tot nadeel van den hypotheekhouder zou kunnen leiden, niet gevolg was van den aard der transactie doch van het feit, dat de hypotheekhouders hadden verzuimd er voor te zorgen, dat tijdig, toen dit nog mogelijk was, royement kon worden verleend;

O. wat betreft het transport, de aflossing en het royement, dat het hier in de eerste plaats ging om de belangen van de hypotheekhouders en het dus in de eerste plaats op hun weg lag om de noodige maatregelen te nemen hun rechten en belangen te bevestigen;

dat zij dit niet hebben gedaan;

dat zij in de eerste plaats hebben verzuimd een met voldoende bevoegdheden bekleeden gemachtigde achter te laten met gevolg, dat in 1941, toen zulks nog zonder bezwaar mogelijk was, het transport, het royement en de aflossing niet konden plaats hebben;

dat in de tweede plaats, zijdens de hypotheekhouders, immers door hun vertegenwoordiger Dirks niets is gedaan om partijen te bewegen een regeling te treffen, krach-

tens welke de koopers voorloopig de hypotheek zouden overnemen, in welk geval het transport tijdig had kunnen plaatsvinden zonder gevaar dat de hypotheekhouders zouden worden benadeeld;

dat in de derde plaats zijdens de hypotheekhouders, immers door hun gemachtigde Dirks niets is gedaan om in 1944 het transport tegen te houden, in welk geval de belangen van de hypotheekhouders eveneens zouden zijn gered;

dat onder deze omstandigheden aan van der Helm — die dringend geld noodig had — moeilijk kon worden verweten, dat hij tenslotte, na ruim twee jaar, tot transport overging, te meer waar het gevaar bestond, dat bij zijn eventueel faillissement de Deutsche Revisions- und Treuhand A.G. de geheele vordering zou opeischen;

dat onder voormelde omstandigheden evenmin aan de koopers kwalijk kan worden genomen, dat zij tenslotte met het transport, waarop zij recht hadden, instemden;

dat bovendien de kwestie der aflossing een zaak was tusschen van der Helm en zijn hypotheekhouders, die de koopers niet regardeerde;

dat derhalve, waar de hypotheekhouders en hun vertegenwoordiger zoo slecht hunne belangen behartigden, van der Helm en de koopers er geen verwijt van kan worden gemaakt dat zij, na geheel onverplicht twee jaar met het transport te hebben gewacht, daartoe uiteindelijk zijn overgegaan;

O. dat uit het voorgaande tevens blijkt, dat de voor hypotheekhouders weinig bevredigenden gang van zaken in de eerste plaats aan hun eigen schuld te wijten is geweest;

O. dat op deze gronden het primaire verzoek niet voor toewijzing in aanmerking kan komen;

O. wat betreft het subsidiaire verzoek, dat Dr. van Houten daarin niet-ontvankelijk is, vermits art. 33 E 100 slechts betrekking heeft op gevallen waarin is betaald aan iemand die ten tijde der betaling rechtens crediteur was, doch die achteraf wordt geacht geen crediteur te zijn geweest, welk geval, gelijk uit de tweede rechtsoverweging blijkt, zich hier niet voordoet;

dat indien dit anders ware, het subsidiaire verzoek toch om dezelfde redenen als het primaire had moeten worden afgewezen;

O. dat het voorgaande tot de navolgende beslissing leidt;

Rechtdoende:

Wijst af het primaire verzoek;

Verklaart verzoeker niet-ontvankelijk in zijn subsidiair gedaan verzoek;

Veroordeelt verzoeker in de gedingkosten tot op heden begroot aan de zijde van ieder der gerequesteerden, alsmede van de toegelaten partij J. J. M. Steijnen, op f 75.

No. 856.

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK AMSTERDAM, 3 Febr. 1947.
(Mrs. Tabingh Suermond, de Flines en Scholten.)

Zelfs indien huurder vóór zijn onderduiking had te kennen gegeven de huur te willen beëindigen, zoude achterwege laten van ingrijpen onredelijk zijn, omdat dit ook geacht moet worden een gevolg te zijn van de anti-Joodsche maatregelen van den bezetter.

Gerequesteerden kunnen zich tegenover verzoeker niet beroepen op extra gemaakte onkosten daar dit alleen gerequesteerden onderling regardeert.

Huurovereenkomst nietig verklaard en herleving van de vorige huurovereenkomst gelast met bevel tot ontruiming.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100)
art. 23 en vlg.)

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;
Gelezen het verzoekschrift van Abraham Ketellapper,

Gezien de verweerschriften van M. F. Leipoldt,

O. dat tusschen pp. vaststaat:

dat Ketellapper bij huurcontract van 31 December 1931 van de dames Mol heeft gehuurd het winkelhuis en het eerste bovenhuis van het perceel Ferdinand Bolstraat 126 te Amsterdam;

dat Ketellapper in genoemd winkelhuis met ingang van 1 Mei 1932 heeft gevestigd een drogisterij en zaak in verplegingsartikelen;

dat Ketellapper sindsdien woonde op het eerste bovenhuis van genoemd perceel, dat door middel van een binnentrap met het winkelhuis is verbonden;

dat de huurovereenkomst telkenmale is verleend, laatstelijk tot en met 31 December 1942;

dat het huurcontract een bijzondere clause bevatte, behelzende dat de eigenaressen bij voorgenomen verkoop het pand eerst aan Ketellapper te koop moesten aanbieden;

dat Ketellapper, die Jood is, in September 1942 het perceel heeft verlaten;

dat over zijn zaak door den bezetter een Verwalter is aangesteld, die de zaak heeft geliquideerd;

dat in genoemd perceel gedurende den bezettingstijd is gevestigd de postzegelhandel van gerequesteerde Leipoldt, die het perceel van de dames Mol gehuurd heeft;

dat toen Leipoldt het perceel huurde de naam van Ketellapper nog op het winkelruit stond geschilderd, terwijl Leipoldt voorts familieportretten, die hij in het huis heeft aangetroffen, na de bevrijding aan verzoeker ter hand heeft gesteld;

O. dat verzoeker heeft aangevoerd:

dat Leipoldt, toen hij huurde, niet te goedertrouw was, daar hij wist, althans redelijkerwijze had behooren te vermoeden, dat het bezit van de genoemde perceelsgedeelten

voor verzoeker verloren was gegaan, ten gevolge van een rechtshandeling, als bedoeld in art. 25 K. B. E 100;

dat verzoeker zijn bedrijf niet kan uitoefenen, daar hij niet over een pand beschikt en op ondersteuning is aangewezen;

dat verzoeker derhalve van meening is, dat het achterwege laten van ingrijpen in verband met de bijzondere omstandigheden onredelijk ware en heeft gevorderd:

1. nietigverklaring van het huurcontract tusschen de dames Mol en Leipoldt gesloten;

2. te gelasten de herleving van het huurcontract tusschen de dames Mol en verzoeker bestaan hebbende;

3. de ontruiming van het perceel door Leipoldt en

4. de ter beschikking stelling van het perceel aan verzoeker;

O. dat Leipoldt heeft gesteld het winkelhuis en eerste bovenhuis in April 1943 te hebben gehuurd van de dames Mol;

dat Ketellapper reeds in Juli 1942 aan de dames Mol zijn wensch zou hebben te kennen gegeven om de huur te beëindigen, dat de huur — volgens de eigen stellingen van verzoeker — op 31 December 1942 geëindigd is en hij het perceel vóórdien heeft verlaten, zoodat hij geen rechten meer kan doen gelden;

dat hij te goeder trouw is geweest, toen hij huurde;

dat de winkel toen reeds vele maanden leeg had gestaan;

dat de verhuursters hem hebben medege-deeld, dat de bestaande huurovereenkomst normaal was geëindigd en Ketellapper haar reeds in Juli 1942 had verteld van de huur af te willen;

dat hij aanzienlijke kosten heeft moeten maken om het perceel in bewoon- en bruikbare toestand te brengen, een en ander in overleg met de verhuursters;

dat hij door de Duitse maatregelen tot sluiting van detailzaken eerst op 1 November 1945 zijn bedrijf heeft kunnen hervatten;

O. dat de dames Mol hebben aangevoerd: dat Ketellapper in Juli 1942 heeft te kennen gegeven dat hij geen huur meer kon of wilde betalen en dat zij toen met hem zijn overeengekomen dat de huur op 1 Januari 1943 verbroken zou worden;

dat zij groote kosten hebben gemaakt om het perceel weer te herstellen, nadat door de bezettende macht allerlei vernield en geroofd was, welke kosten zij tezamen met Leipoldt hebben gedragen;

O. dat Ketellapper nog heeft ontkend, dat hij de huur vrijwillig beëindigd heeft; en heeft aangevoerd, dat hij op 12 September 1942 hals over kop heeft moeten onderduiken zonder orde op zijn zaken te hebben gesteld;

dat hij zijn verzoek eerst thans heeft ingediend, daar hij eerst langs den weg van het Reëvacuatiebesluit herstel heeft trachten te verkrijgen en eerst in Juni 1946 van

de Kamer van Koophandel vernomen heeft, dat het op die wijze niet mogelijk was;

O. dat, nu als onbestreden vaststaat, dat verzoeker ten gevolge van de door den bezetter tegen de Joden genomen maatregelen tot behoud van lijf en veiligheid in September 1942 heeft moeten onderduiken en daarom zijn huis en winkel heeft verlaten, art. 25 van K. B. E 100 ten deze toepassing moet vinden en dus het achterwege laten van ingrijpen in verband met de bijzondere omstandigheden onredelijk zou zijn;

dat deze zelfde overweging ook zou gelden, indien — hetgeen niet bewezen is — verzoeker reeds vóór zijn onderduiking te kennen had gegeven de huur te willen beëindigen, immers dit ook geacht zou moeten worden een gevolg te zijn van bedoelde maatregelen;

O. dat Leipoldt zijn goede trouw bij het aangaan van de huur niet aannemelijk heeft gemaakt, integendeel aangenomen moet worden, dat hij wist, althans had behooren te weten of vermoeden, dat verzoeker het perceel had moeten verlaten tengevolge van de door den bezetter tegen de Joden genomen maatregelen;

O. dat Leipoldt dus, met die wetenschap hurende, het risico op zich nam, dat verzoeker later in zijn rechten hersteld zou worden en hij zelf het perceel weer zou moeten ontruimen;

O. dat gerequestreerden Leipoldt en de dames Mol zich tegenover verzoeker niet kunnen beroepen op extra door hen gemaakte onkosten en dit mogelijk een aangelegenheid is tusschen hen onderling, doch verzoeker daar buiten staat;

O. dat ook de billijkheid niet zou eischen, dat Leipoldts belangen gesteld worden boven dit van verzoeker, nu Leipoldt slechts betrekkelijk kort geleden zijn postzegelhandel in het perceel gevestigd heeft, terwijl verzoeker van 1 Mei 1932 tot midden 1942, dus gedurende ruim 10 jaar, zijn drogisterij in het perceel heeft gedreven en recht heeft om zijn bedrijf op denzelfden stand weer als van ouds voort te zetten, terwijl, wat den voor beide partijen gelijken huizennoed betreft, verzoeker in elk geval als Joodsch oorlogsslachtoffer niet behoort te worden achtergesteld bij Leipoldt;

O. dat de vorderingen van verzoeker dus voor toewijzing vatbaar zijn, waarbij de Raad nota neemt van verzoekers bereidsverklaring om dezelfde huur te betalen als Leipoldt, terwijl aan deze een behoorlijke termijn gelaten zal moeten worden om het perceel te ontruimen;

Rechtdoende:

1. Verklaart nietig het huurcontract betreffende het winkelhuis en het eerste bovenhuis van het perceel Ferdinand Bolstraat 126 te Amsterdam, tusschen de dames L. M. en M. J. J. Mol en M. F. Leipoldt gesloten;

2. Gelast de herleving van het huurcontract met betrekking tot genoemde perceelsgedeelten, gesloten tusschen de dames Mol en verzoeker, met ingang van den dag dat

M. F. Leipoldt deze gedeelten zal hebben verlaten, met bepaling dat de huur zal bedragen f 178 per maand of zooveel meer als de door Leipoldt betaalde huur zal blijken te bedragen, en met bepaling dat het contract wordt geacht te zijn aangegaan voor den tijd van één jaar;

3. Beveelt, dat Leipoldt de genoemde perceelsgedeelten zal ontruimen uiterlijk op 1 April 1947, met bepaling, dat de ontruiming, zoo noodig, zal kunnen worden ten uitvoer gelegd met behulp van den sterken arm en ook M. F. Leipoldt een dwangsom zal verbeuren van f 50 per dag voor iederen dag, dat hij in gebreke mocht blijven aan de veroordeeling te voldoen.

4. Beveelt de dames L. M. en M. J. J. Mol de genoemde perceelsgedeelten onmiddellijk na de ontruiming daarvan door M. F. Leipoldt, ter beschikking te stellen van verzoeker; enz.

No. 857.

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK AMSTERDAM, 21 April 1947.

(Mrs. Sluis, v. d. Does de Willebois, Craandijk, Dijksterhuis en G. A. Schreuder).

Verzoek tot herziening van een beslissing niet ontvankelijk verklaard, daar dit verzoek in wezen is een hoger beroep van een gegeven beslissing, welk hooger beroep in art. 143 E 100 is uitgesloten.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100) art. 143.)

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.:

Gezien het verzoekschrift van 15 Maart 1947 van Melchior Frederik Leipoldt, te Amsterdam, gemachtigde Mr. J. H. de Pont, waarbij requestrant herziening vraagt van de op 3 Februari 1947 door een andere Kamer van dezen Raad gewezen uitspraak — bij de stukken overgelegd — waarbij is nietig verklaard de huur van het winkelhuis en eerste bovenhuis van het perceel Ferdinand Bolstraat 126 te Amsterdam, in April 1943 tusschen de eigenaressen van dat perceel, de dames L. M. en M. J. J. Mol, als verhuursters en verzoeker als huurder aangegaan; voorts de herleving is bevolen van het huurcontract sedert 31 December 1931 betreffende genoemde perceelsgedeelten bestaan hebbend tusschen genoemde dames Mol en Abraham Ketellapper als huurder, met bevel aan requestrant het gehuurde uiterlijk op 1 April 1947 te ontruimen, alles zooals in het vonnis meer uitvoerbaar is bepaald;

Gezien een tweede verzoekschrift van requestrant Leipoldt van 17 Maart 1947, waarbij hij den Raad verzoekt de ten uitvoerlegging van voormelde uitspraak op te schorten tot op de herzieningsaanvraag zal zijn beslist;

Gezien het verweerschrift van 24 Maart 1947 van den gerequesteerde Ketellapper,

gemachtigde Mr. W. L. Spijjer;

Gelet op het behandelde ter terechtzitting van deze Kamer van 31 Maart 1947;

O. dat requestrant als gronden voor zijn verzoek tot revisie aanvoert:

dat de Raad geen rekening heeft gehouden met het vaststaande feit, dat de dames Mol vóór het aangaan der huurovereenkomst met verzoeker hem hebben medegedeeld, dat de betrokken perceelsgedeelten vrij waren van huur en de vorige bewoner daarop geen enkel recht hoegenaamd kon doen gelden, daar deze de huur vrijwillig had beëindigd;

dat de Raad geen rekening heeft gehouden met het feit, dat ook volgens de eigen stellingen van Ketellapper deze ná 31 December 1942 geen enkel recht meer op het gehuurde kon doen gelden, vermits op dien datum, ook afgezien van de volgende stelling van de dames Mol in Juli 1942 gemaakte afspraak, de huurovereenkomst was geëindigd wegens het verstrijken van den tijd, waarvoor zij was aangegaan;

dat de Raad geen rekening heeft gehouden met een reeks van omstandigheden, met name dat van een huiseigenaar niet verwacht kan worden, dat hij een huis na het verlaten daarvan door den bewoner den verderen duur van de bezetting liet leegstaan, dat Ketellapper het huis in treurigen toestand heeft achtergelaten en dat hij, requestrant, aanzienlijke kosten heeft moeten maken om het perceel in bewoonbaren toestand te brengen, al welke omstandigheden even zoovele billijkheidsargumenten inhouden om hem, requestrant, in het gehuurde te laten;

O. dat de door requestrant voor revisie aangevoerde gronden niet anders zijn dan een herhaling van de in eersten aanleg voor hem gevoerde verweren en in wezen niet anders zijn dan grieven tegen de verwerping door den Raad in de aangevallen uitspraak van die verweren;

dat het requestrant niet baat, dat hij bij de formuleering zijner grieven deze inkleedt in de bewoordingen van art. 143 derde lid E 100;

dat — mede blijkens de vanwege de Regeering aan den Raad verstrekte toelichting op de artt. 143 en 144 E 100 — herziening of revisie is een buitengewoon rechtsmiddel, waarvan de strekking is de gelegenheid open te stellen kennelijke misslagen omtrent feiten hersteld te zien, en deze strekking in de bewoordingen van het derde lid van art. 143, — gelezen in nauw verband met en tegenstelling tot het onmiddellijk voorafgaande tweede lid, waar hooger beroep uitdrukkelijk wordt uitgesloten — voldoende duidelijk tot uitdrukking is gekomen;

O. dat, nu blijkens de overtuigingen in de aangevallen uitspraak, waarbij requestrant's verweren verworpen zijn, er geen sprake is van eenig misverstand omtrent den feitelijken inhoud van die verweren en requestrant's verzoek om revisie niet anders is dan hooger beroep van beslissingen, waarmede hij zich niet kan vereenigen, requestrant in zijn verzoek tot vernietiging der uitspraak,

van 3 Februari 1947 niet ontvankelijk moet worden verklaard;

O. dat op het verzoek tot opschorting der tenuitvoerlegging van de aangevallen uitspraak de Raad reeds ter zitting van 31 Maart 1947 heeft beslist, dat voor de gevraagde opschorting geen termen aanwezig zijn;

O. dat het zoogenaamde verzoek om herziening zoo kennelijk een hooger beroep is, waardoor requestrant volkomen noodeloos zijn tegenpartij op kosten heeft gejaagd, dat de Raad geenerlei reden ziet voor de gebruikelijke zeer matige kostenveroordeeling in rechtsherstelzaken;

Rechtdoende:

Verklaart requestrant Leipoldt niet ontvankelijk in zijn verzoek tot vernietiging der beslissing van den Raad voor het Rechtsherstel van 3 Februari 1947;

Veroordeelt hem in de kosten van het geding tot op deze uitspraak aan de zijde van gerequesteerde Ketellapper begroot op f 125 en aan de zijde van de dames Mol op nihil.

No. 858.

**RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTS-
SPRAAK ARNHEM, 4 Maart 1947.** (Mrs. van der Grinten, Maarsen en Rink).

Verzoeker in 1941 door een Duitsche Treuhänder ontslagen als directeur eener N. V. hersteld in zijn functie van directeur met vernietiging van het gegeven ontslag.

Het Besluit F 214 (B.B.A.) staat toepassing van art. 23 en vlg. E 100 niet in den weg.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100)
art. 23 en vlg.)

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;

Gezien een verzoekschrift van Paulus Nassette, accountant, wonende te Bussum;

Gelet op de mondelinge behandeling der zaak ter zittingen dezer Kamer;

O. dat verzoeker heeft gesteld, dat hij in September 1942 werd ontslagen uit zijn toenmalige functie van directeur van de Naamlooze Vennootschap Rembrandt Theater N.V., gevestigd te Arnhem, welk ontslag verleend werd door zekeren Dr. P. Zimmer, een Duitscher, die krachtens verordening no. 48/1941 door den Rijkscommissaris voor het bezette Nederlandsche Gebied tot bewindvoerder over gemelde vennootschap was benoemd; dat bedoelde verordening ingevolge art. 16 K. B. E 93 geacht moet worden nimmer van kracht te zijn geweest, zoodat Zimmer geacht moet worden nimmer tot het ontslaan van verzoeker bevoegd geweest te zijn;

verzoekende requestrant, voormeld ontslag te verklaren nietig en van onwaarde en derhalve de vóór dien bestaan hebbende rechtsverhouding tusschen voornoemde N. V. en requestrant te doen herleven, met regeling van de gevolgen daarvan in dier

voege, dat requestrant geacht zal worden, nimmer als directeur van voornoemde N.V. te zijn ontslagen, kosten rechtens;

O. dat het Nederlandsche Beheersinstituut tegen deze vordering als verweer heeft aangevoerd:

1. Nassette werd niet ontslagen, doch heeft vrijwillig ontslag genomen, tegen ontvangst van f 15,000;

2. De ingestelde vordering is niet-ontvankelijk, als zijnde in strijd met K. B. F 214;

3. De N. V. Rembrandt Theater verkeert in liquidatie. Een vereffenaar werd benoemd. Voor benoeming van een directeur is dus geen plaats;

Wat het recht betreft:

Ten aanzien van het verweer sub 1:

O. dat een vrijwillig ontslag nemen van Nassette als directeur niet volgt uit de vermelding in het Handelsregister op 11 December 1941, dat Peter Zimmer, Verwalter der N. V. Rembrandt Theater heeft medegedeeld het uitreden van Nassette als directeur der N. V. tegen een Abfindungssumme van f 15,000, aangezien deze eenzijdige mededeeling van dien Verwalter dit vrijwillig ontslagnemen niet bewijst;

O. dat Nassette ten betooge, dat hij werd ontslagen, heeft overgelegd een schrijven van genoemden Zimmer van 15 Augustus 1941, stellende hij voorts dat hij niet bewilligd heeft in zijn ontslag, doch hij terzake van dit ontslag een schadeloosstelling van f 48.000 heeft gepretendeerd, waarop hem f 15,000 is uitgekeerd; dat nu genoemde brief weliswaar niet met zoovele woorden een ontslag inhoudt, doch daarin toch wordt vermeld, dat Nassette's verzoek om goedkeuring van zijn koopovereenkomst met van Biene en Löwenstein betreffende de N. V. Rembrandt en andere bioscooptheaters in Arnhem geweigerd wordt, terwijl hem bevolen wordt de bedrijfsleiding aan B. Cronen over te dragen en zich daarna van elke bemoeienis met het bedrijf te onthouden;

O. dat de Raad door dezen brief bewezen acht dat Nassette onvrijwillig de leiding van het bedrijf heeft moeten neerleggen en als directeur ontslagen is, waaraan het door hem aannemen van een schadeloosstelling van f 15,000 niet in den weg staat;

O. toeh, dat een ontslag niet het karakter van een minnelijke beëindiging der dienstbetrekking verkrijgt, indien de ontslagene een schadeloosstelling reclameert en verkrijgt, te minder indien slechts een deel van de gevorderde schadeloosstelling wordt uitgekeerd;

Ten aanzien van het verweer sub 2:

O. dat K. B. F 214 den werkgever verplichtende, een vroegeren werknemer op diens verzoek onder bepaalde omstandigheden in zijn vroegere arbeidsverhouding te herplaatsen, niet een verzoek om rechtsherstel op grond van de artt. 23 e. v. K. B. E 100 uitsluit, bevattende het K. B. F 214 niet een uitputtende regeling omtrent de

herleving van een tijdens de bezetting te niet gegane arbeidsverhouding en bepalende art. 4 lid 9 van laatstgemeld Besluit slechts dat „ten aanzien van de herplaatsing bedoeld in dit artikel” het K. B. E 100 niet van toepassing is;

Ten aanzien van het verweer sub 3:

O. dat het feit, dat de N. V. Rembrandt Theater in liquidatie verkeert, niet aan het herstel van Nassette als directeur in den weg staat, aangezien ook een N. V. in liquidatie een directie heeft, zelfs in geval anderen als vereffenaars optreden;

O. dat de verweermiddelen van het Beheersinstituut den Raad mitsdien niet gegrond voorkomen;

O. alnu verder ten aanzien van de ingestelde vordering, dat de rechtsbetrekking, waarvan de herleving wordt gevraagd, is te niet gegaan tijdens de vijandelijke bezetting van Nederland en heeft bestaan tusschen een hier te lande gevestigde N. V. en een ingezetene van het Koninkrijk, zoodat het gedaan verzoek voor inwilliging vatbaar is, indien het achterwege laten van ingrijpen in verband met de bijzondere omstandigheden onredelijk zou zijn;

O. dat dit laatste het geval is, nu het ontslag verleend werd door een Duitscher, Treuhänder over de N. V., daartoe benoemd krachtens een maatregel van den bezetter ten aanzien waarvan bij Koninklijk Besluit is bepaald, dat hij geacht wordt nimmer van kracht te zijn geweest, terwijl niet gebleken is, dat niettemin het achterwege laten van ingrijpen redelijk zou zijn;

O. dat met name aan de ingestelde vordering niet in den weg staat het feit dat Nassette, na het ontslag, waarin hij destijds moest berusten, een schadeloosstelling heeft verlangd en gedeeltelijk ontvangen, daar hij daardoor niet zijn recht heeft prijsgegeven of verwerkt, later het ontslag ongedaan te doen maken, zij het dat hij na te niet doening van het ontslag, de hem in verband met het ontslag toegekende f 15,000 zal moeten restitueeren;

O. dat evenmin een bezwaar tegen de ingestelde vordering oplevert de omstandigheid, dat bij besluit van het Nederlandsche Beheersinstituut van 25 April 1946, later vervangen door het besluit van het Beheersinstituut van 4 Juni 1946, P. Nassette en G. Andries benoemd zijn tot bestuurders der N. V. Rembrandt Theater, aangezien Nassette aan het Beheersinstituut en eventueel in hooger beroep aan den Raad voor het Rechtsherstel, Afdeling Rechtspraak, de intrekking van deze besluiten zal kunnen vragen;

O. wat den omvang van het herstel betreft, dat als vaststaande kan worden aangenomen dat Nassette in 1940 tot directeur van de N. V. Rembrandt Theater werd aangesteld zonder dat daarbij een termijn werd bepaald, zijnde zulks door Nassette gesteld en gezien den dreigenden onzekeren tijd, waarin de aanstelling plaats had, alleszins aannemelijk; dat weliswaar door het Be-

heersinstituut beroep gedaan is op een schrijven van de N. V. Rembrandt Theater aan Nassette dd. 20 Juli 1940, waarbij over diens salaris als directeur tot 31 December 1945 wordt gehandeld, doch dit schrijven blijkt den aanhef niet handelt over den duur van het directeurschap — als gezegd was, naar aangenomen moet worden, die duur onbepaald — maar slechts over het door Nassette als directeur te toucheeren salaris tot 31 December 1945, zijnde zoodanige arbeidsovereenkomst van onbepaalden duur, waarbij slechts over zekeren tijd het loon bepaald wordt, blijkt art. 1637 q B. W. bestaanbaar, terwijl het in casu bij de wisselende conjunctuur in een bedrijf, als het bioscoopbedrijf, voor de hand lag slechts voor een niet te groot aantal jaren het salaris vast te leggen;

dat naar het oordeel van den Raad Nassette met nietigverklaring van het aan hem gegeven ontslag, zonder bepaling van een termijn als directeur behoort te worden hersteld, in welke hoedanigheid hij op grond van art. 55 d lid 1 K. als vereffenaar zal kunnen optreden, nu een aangewezen of benoemde vereffenaar ontbreekt, zijnde daartoe in den bezettingstijd een vijandelijk onderdaan benoemd;

Rechtdoende;

Verklaart nietig het aan verzoeker, P. Nassette, gegeven ontslag;

Doet herleven de rechtsbetrekking van P. Nassette als directeur van de N. V. Rembrandt Theater, in dier voege dat hij geacht moet worden nimmer als directeur der N. V. te zijn ontslagen, met alle gevolgen van dien;

Veroordeelt verweerder, het Nederlandsche Beheersinstituut, in de proceskosten tot deze uitspraak aan de zijde van verzoeker Nassette begroot op f 100.

No. 859.

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK UTRECHT, 14 Februari 1947.
(Mrs. de Boer, Prof. Dorhout Mees en van Regteren Altena.)

Aangenomen moet worden, dat alle feiten en omstandigheden in de schrifturen gesteld bij een beslissing in aanmerking zijn genomen, ook al worden zij niet uitdrukkelijk besproken.

Het tegendeel is slechts aan te nemen, wanneer blijkt uit de beslissing dat een feit of omstandigheid daarbij niet in aanmerking is genomen.

In casu moet worden aangenomen, dat het kooprecht van verzoeker niet in aanmerking is genomen bij de beslissing, zoodat op dien grond de gevraagde revisie is toegestaan.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100) art. 143.)

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;
Gezien een verzoekschrift van Adolf Da-

vidson, wonende te Zwolle d.d. 24 September 1946 en de overige gedingstukken;

Gehoord partijen;

Ten aanzien van de feiten:

O. dat verzoeker bij zijn aanvankelijk verzoekschrift in hoofdzaak heeft gesteld:

dat D. Jacobs, over wien hij, Davidson, bewindvoerder is, in huur had van gerequestreerde Peeters een winkelhuis met pakhuis en toebehooren, Groote Markt 8 te Zwolle, kadastraal bekend, Sectie F no. 5803 groot 1.54 are, welke huur was aangegaan in 1932 voor 15 jaren en voor Jacobs het recht meebracht, het gehuurde tijdens den duur dier overeenkomst te koopen voor f 40,000;

dat de zaak van Jacobs in 1943 vanwege den bezetter is geliquideerd, hetgeen valt onder de omschrijving van art. 25 K.B. E 100;

dat daarna bovenbedoeld pand door den eigenaar is verhuurd aan gerequestreerden Tolboom en Draper;

dat verzoeker de zaak van Jacobs wil voortzetten in voormeld pand, hetwelk voor hem van grootere waarde is dan voor de tegenwoordige gebruikers;

weshalve verzoeker heeft gevorderd;

1. de veroordeeling van Draper en Tolboom tot ontruiming en ter beschikking stelling aan verzoeker van voormeld pand, met dwangsom en machtiging van verzoeker op de politie;

2. de veroordeeling van Peeters om dit te gehengen en te gedoogen;

3. nietigverklaring van de rechtsbetrekkingen tusschen gerequestreerden;

4. het doen herleven van de bovenomschreven huurovereenkomst tusschen verzoeker q.q. en Peeters;

5. veroordeeling van gerequestreerde in de kosten;

O. dat, nadat gerequestreerden dit verzoek hadden bestreden, de Raad voor het Rechtsherstel de Afdeling Rechtspraak der Arnhemse Kamer, in hoofdzaak heeft overwogen, dat ingevolge art. 25 K.B. E 100 moet worden aangenomen dat het achterwege laten van ingrijpen als bedoeld bij art. 23 in verband met de bijzondere omstandigheden onredelijk zou zijn behoudens blijk van het tegendeel;

dat, wat dit laatste betreft, de Raad als vaststaande aanneemt, dat Draper—Tolboom volkomen te goeder trouw waren, daar Peeters hun heeft medegedeeld — daargelaten in hoeverre die mededeeling juist was — dat Jacobs van de verdere huur van het pand had afgezien en dit geheel vrij was;

dat dit echtpaar in verband met zijn groot gezin in een impasse zou geraken indien het het bewuste perceel zou moeten missen, terwijl de zaak van Jacobs weder in een ander pand op gelijken stand gevestigd is, zoodat het nietigverklaren der nieuwe huurovereenkomst tegenover deze huurders onbillijk zou zijn en het achterwege laten van zoodanig ingrijpen met het daaraan verbonden herstel der oude huurovereenkomst niet onredelijk is te achten; op welke gronden de voormelde Kamer op 25 Juni 1946 — na

niet ontvankelijkverklaring van verzoeker in een hier niet ter zake doend deel zijner vordering — het gevraagde heeft geweigerd, met veroordeeling van verzoeker in de proceskosten;

O. dat verzoeker van deze uitspraak revisie heeft gevraagd op grond van een aantal feiten en omstandigheden die door de Arnhemse Kamer niet in aanmerking zouden zijn genomen, en heeft verzocht, dat de Raad tot herziening der aangevallen beslissing zoude willen overgaan met alle gevolgen van dien;

O. dat verweerders hebben aangevoerd, dat verzoeker geen feiten en omstandigheden heeft genoemd, die bij de aangevallen beslissing niet in aanmerking zouden zijn genomen, daar alle als zoodanig door verzoeker genoemde punten reeds voorkwamen in het verzoekschrift of het verweerschrift in eersten aanleg, welke schrifturen zijn opgenomen in de feitelijke overwegingen van de beslissingen;

dat verweerders voorts het betoog van verzoeker hebben bestreden en den Raad hebben verzocht verzoeker niet-ontvankelijk te verklaren in zijn verzoek, althans dat af te wijzen, voor zoveel noodig met bekrachtiging van de beschikking waarvan revisie wordt gevraagd, met veroordeeling van Davidson in de kosten dezer procedure;

O. dat de zaak daarna mondeling is behandeld op 17 Januari 1947, waarbij de raadsman van Davidson nog heeft overgelegd een verklaring van zekeren Mr. Brouwer betreffende een mededeeling van Jacobs, dat hij geen afstand wilde doen van zijn rechten op het pand Groot Markt 8, waartegen de raadsman van verweerders heeft aangevoerd dat dit niet is een nieuw feit, doch een bewijsmiddel omtrent een reeds bij de eerste behandeling gesteld feit;

O. dat de verdere inhoud der verzoekschriften en verder in het geding gebrachte stukken, in het bijzonder van een afschrift der aangevallen beslissing, als hier herhaald wordt beschouwd en dat op hetgeen bij de mondelinge behandeling is gezegd hieronder voor zoveel noodig zal worden teruggekomen;

En in rechte:

O. dat verzoeker slechts een feit heeft aangevoerd, dat niet ook reeds in de eerste instantie was gesteld, namelijk het feit van het afgeven van voormelde verklaring door Mr. Brouwer;

O. dat deze verklaring betreft de vraag, of Jacobs al dan niet van zijn rechten op het omstreden pand zou hebben afgezien;

O. dat, wanneer bij de aangevallen beschikking was beslist, dat Jacobs van die rechten had afgezien, het feit van het afgeven van die verklaring reden tot herziening van de beslissing zou kunnen opleveren, omdat de Raad dan bij de bewezen verklaring van dit door verweerders gestelde en door verzoeker betwiste feit geen rekening zou hebben gehouden met de verklaring van Mr. Brouwer, die daarvoor van belang zou kunnen zijn;

dat echter in casu bij de aangevallen beslissing het feit van afstand van recht door Jacobs uitdrukkelijk in het midden wordt gelaten, zoodat voor de beslissing, zooals zij gemotiveerd is, een bewijsmiddel voor of tegen dien afstand van recht van geenerlei gewicht was en dus niet in aanmerking behoefde te worden genomen, zoodat zulk een bewijsmiddel ook geen grond tot revisie vormt;

O, dat in het algemeen moet worden aangenomen, dat alle feiten en omstandigheden die gesteld zijn in verzoek- of verweerschrift of in eenig ander in het geding gebracht stuk, waarnaar in een beslissing van den Raad verwezen wordt bij die beslissing in aanmerking zijn genomen ook al worden zij niet uitdrukkelijk besproken, en het tegendeel slechts is aan te nemen wanneer de beslissing zoo luidt of zoo is gemotiveerd, dat daaruit blijkt dat een feit of omstandigheid, zelfs al zou het in feitelijke overwegingen zijn genoemd, in werkelijkheid bij de beslissing niet in aanmerking is genomen;

O, dat zich in casu inderdaad voordoet:

dat immers het tusschen partijen vaststaande kooprecht van Jacobs een omstandigheid vormde van zeer groot belang, gezien ook de algemeene bekende waardestijging van gebouwen, die dan ook bij de beantwoording van de vraag, of ingrijpen door den Raad redelijk ware, in aanmerking moest worden genomen, hetgeen te meer klemt, daar het zeer wel mogelijk ware om dit kooprecht te herstellen tegelijk met handhaving van de rechten der nieuwe huurders;

dat dan ook uit het feit, dat in de rechts-overwegingen van de aangevallen beslissing het kooprecht niet wordt genoemd, moet worden afgeleid dat het bij de beslissing niet in aanmerking is genomen;

dat het verzoek tot revisie mitsdien moet worden toegestaan;

O, dat K.B. E 100 niet voorschrijft, op welke wijze dan verder moet worden geprocedeerd;

dat in casu beide partijen in verzoek- en verweerschrift grondig op alle punten van geschil zijn ingegaan, zoodat op die schriften de zaak zelfs thans kan worden beslist;

O, dat van belang is, of Jacobs van zijn rechter betreffende voormeld pand heeft afgezien;

dat de Raad het onwaarschijnlijk acht, dat hij zulks zou hebben gedaan, vooral nu in het geheel niet blijkt welke aanleiding hij daartoe zou hebben gehad, dat van de twee getuigen, die blijkens bij de stukken aanwezig afschrift van proces-verbaal door den Voorzitter der Arnhemse Kamer hieromtrent zijn gehoord, de eerste heeft verklaard dat Jacobs hem nooit zou hebben gezegd dat hij weer in de zaak terug hoopte te komen — welke verklaring dus slechts negatieve waarde heeft — en de tweede, dat Jacobs tegen hem zou hebben gezegd, het pand te willen koopen;

dat de stelling, dat Jacobs wel afstand van zijn rechten op het huis zou hebben gedaan, voorshands dan ook niet in het minst aannemelijk is gemaakt, doch gerequestreerden overeenkomstig hun aanbod tot bewijs door getuigen van deze stelling behooren te worden toegelaten;

O, dat de Raad tevens vonnis wenscht te nemen van het tusschen Peeters en het echtpaar Draper—Tolboom gesloten huurcontract, zoodat verweerders dit hebben over te leggen;

Rechtdoende:

Staat de gevraagde revisie toe en, alvorens verder te beslissen: Laat verweerders toe, door getuigen te bewijzen, dat Daniël Jacobs afstand heeft gedaan van zijn rechten krachtens het door hem met Peeters in 1932 gesloten huurcontract betreffende het perceel Groote Markt 8 te Zwolle bovenbedoeld enz.

No. 860.

RAAD RECHTSHEHSTEL AFD. RECHTSPRAAK AMSTERDAM, 31 Maart 1947.
(Mrs. Verdam, Tabingh Suermond en Scholtens).

Besluit van de Afdeling Onroerende Goederen waarbij zij zich onbevoegd heeft verklaard van het inleidend verzoekschrift kennis te nemen, in hoger beroep vernietigd en de zaak verwezen naar die afdeling ter behandeling en afdoening.

Het feit, dat verzoeker de zaak ook bij de gewone rechter had kunnen aanhangig maken, staat een behandeling bij den Raad voor het Rechtsherstel niet in de weg.

Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100)
art. 113a; 18 lid 5.)

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;

Gezien het bij den Raad ingediend verzoekschrift no. 17/47 van Julius Marcus, wonende te Amsterdam, gemachtigde Mr. J. J. van der Velde, luidende dat verzoeker zich bij request van 23 Mei 1946 heeft gewend tot de Raad voor het Rechtsherstel, afdeling Onroerende Goederen, welk request, dat voorlopig werd geregistreerd onder no. R. 814, hierbij wordt geprocedeerd en overgelegd (productie 1);

dat in genoemd request werd verzocht overeenkomstig het bepaalde in art. 113b van het Koninklijk Besluit F 272 van 16 November 1945 een minnelijke regeling te beproeven terzake van het onroerend goed, gelegen te Amsterdam aan de Marco Polostraat No. 75, kadastraal bekend Gemeente Sloten, Sectie C. Nr. 6871;

dat de Gedelegeerde voor Amsterdam van de Afdeling Onroerende Goederen van den Raad voor het Rechtsherstel bij schrijven van 20 November 1946 heeft medegedeeld, dat het naar het oordeel van den Gedelegeerde hier geen zaak voor de Afdeling On-

roerende Goederen betreft, doch dat het gaat om de nakoming van een tijdens de bezetting vrijwillig tot stand gekomen overeenkomst, weshalve voornoemd request werd geretourneerd, welk schrijven hierbij wordt overgelegd (productie 2);

dat te dezer zake bovendien een schrijven d.d. 28 November 1946 werd ontvangen van de Raad voor het Rechtsherstel, Afdeling Onroerende Goederen te 's-Gravenhage, hetwelk hierbij eveneens wordt geproduceerd en overgelegd (productie 3);

dat het hier derhalve betreft een beslissing van de Afdeling Onroerende Goederen van de Raad voor het Rechtsherstel, waarbij medewerking wordt geweigerd om een minnelijke regeling tussen requestrant en gerequesteerde te beproeven;

dat requestrant zich door deze beslissing bezwaard gevoelt en mitsdien van deze beslissing ingevolge het bepaalde in art. 18, lid 5, van het Koninklijk Besluit E 100, in hoger beroep wenst te komen bij de Afdeling Rechtspraak van de Raad voor het Rechtsherstel;

dat dit hoger beroep tijdig is geschied;

dat immers requestrant van oordeel is, zulks op de gronden, vermeld in bovenbedoeld request van 23 Mei 1946, welke als hier geïnsereerd dienen te worden beschouwd, dat het hier wel degelijk betreft een zaak van rechtsherstel;

dat het toch hier betreft rechtsbetrekkingen als bedoeld in art. 23 E 100;

Redenen waarom requestrant de eer heeft Uw Raad te verzoeken de voormelde beschikking van de Raad voor het Rechtsherstel, Afdeling Onroerende Goederen te vernietigen en te verklaren voor recht, dat de Raad voor het Rechtsherstel, Afdeling Onroerende Goederen verplicht is een minnelijke regeling, gelijk verzocht, tussen requestrant en gerequesteerde te beproeven, met verwijzing daartoe naar de Gedelegeerden voor Amsterdam van de Afdeling Onroerende Goederen van de Raad voor het Rechtsherstel om deze zaak verder te behandelen, rekening houdende met het door Uw College te dezer zake te wijzen vonnis in hoger beroep;

Kosten rechtens;

Gezien het daarna bij deze Afdeling ingekomen schrijven van de Afdeling Onroerende Goederen van de Raad dd. 10 Maart 1947; Gezien de overige overgelegde stukken;

Gehoord partijen Marcus en Timmerman ter zitting van 17 Maart 1947;

O. dat appelllant in het inleidend verzoekschrift, gericht aan de Afdeling Onroerende Goederen van deze Raad zakelijk heeft gesteld, dat Timmerman na overleg met hem (appelllant) in 1942 te Amsterdam gelegen onroerend goed gekocht heeft in verband waarmede hij aan Timmerman f 2000 heeft ter hand gesteld en dat Timmerman zich toen onder meer verbonden heeft te zullen medewerken aan het overdragen op naam van appelllant van voormeld onroerend goed tegen een bepaalden prijs;

O. dat appelllant op grond daarvan in het inleidend verzoekschrift heeft gevraagd, dat de Raad deze rechtsbetrekking gewijzigd zal vaststellen, in dien zin, dat verstaan wordt, dat verzoeker eigenaar is van het voormelde onroerend goed, althans Timmerman zal veroordelen dat onroerend goed aan verzoeker te leveren en in eigendom over te dragen, daar het achterwege laten van zoodanig ingrijpen in verband met de bijzondere omstandigheden onredelijk zou zijn;

O. dat het voormelde verzoek tot wijziging van rechtsbetrekking betreft een rechtsbetrekking, die tijdens de vijandelijke bezetting van het Rijk in Europa is tot stand gekomen en bestaat tussen personen, die beiden ingezetenen van het Koninkrijk zijn en tot voorwerp heeft een onroerende zaak, die zich binnen het Koninkrijk bevindt;

dat het daarover aanhangig gemaakte geschil derhalve ingevolge het bepaalde van art. 113a van het Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100) behoort tot de bevoegdheid van de Afdeling Onroerende Goederen van de Raad; dat hieraan niet afdoet, dat appelllant te dezer zake ook een rechtsvordering tegen Timmerman zou kunnen instellen voor den gewonen rechter op grond van de tussen partijen als voormeld gesloten overeenkomst; dat toch door een zodanige rechtsvordering niet dezelfde rechtsgevolgen kunnen worden verkregen als door een verzoek aan de Raad, daar deze laatste bij zijn beslissing slechts rekening heeft te houden met redelijkheid en billijkheid en bovendien de gevolgen van zijn beslissing kan regelen, zodat hij een ruimere gelegenheid heeft tot ingrijpen en tevens in hetzelfde geschil een beslissing kan geven van verdere strekking dan de gewone rechter, die recht moet spreken volgens het gemene recht;

O. dat de Afdeling Onroerende Goederen derhalve bevoegd is kennis te nemen van het verzoek van appelllant tot wijziging van rechtsbetrekking als hierboven omschreven en dat dit verzoek door die Afdeling behoort te worden behandeld;

Rechtdoende:

Verklaart de Afdeling Onroerende Goederen van deze Raad bevoegd om kennis te nemen van het vorenomschreven inleidend verzoek tot wijziging van rechtsbetrekking aan die Afdeling van partij Julius Marcus d.d. 23 Mei 1946;

Vernietigt het besluit van de Afdeling Onroerende Goederen van deze Raad blijkend uit den brief van 20 November 1946 van den Gedelegeerde voor Amsterdam van die Afdeling aan Mr. J. J. van der Velde;

Verwijst de zaak naar die Afdeling, opdat zij met inachtning van deze uitspraak in behandeling worde genomen en afgedaan.

Maandag den 17den Februari 1947 is verschenen, bijgestaan door zijn raadsman, Mr. Tj. de Vrieze, adv. te Amsterdam; -

Gelet op de verdediging door en namens beschuldigde in het midden gebracht;

O. dat de beschuldigde ter zitting zakelijk o. m. heeft verklaard:

„Ik erken hetgeen mij in de dagvaarding is tenlastegelegd. Ik herken mijn handteekening op het leden-registratie-formulier van de N.S.B. en op de legitimatiekaart van de W.A., die mij worden getoond. Ik heb van mijn 10den tot mijn 24sten jaar veel in het buitenland rondgereisd bij een variété-geselschap.

„Ik heb daar een ellendigen tijd doorgemaakt. Ik voelde mij in het buitenland altijd zéér verbonden aan mijn vaderland. Toen ik in Nederland kwam, ben ik bekoord door de sterk vaderlandsche propaganda van de N.S.B. en door de stelligheid, waarmede die beweging beweerde een oplossing te kunnen brengen van de sociale nooden. Ik ben toen direct lid geworden van die beweging. Ik heb sindsdien alle gebeurtenissen door een N.S.B.-bril gezien. Ik was wel zeer geschokt door den inval van de Duitschers in Nederland maar toen zeide men van N.S.B.-zijde, dat Duitschland zeker den oorlog zou winnen en dat de N.S.B. dan de eenige kans zou bieden om Nederland een vrije natie in het Europa van Duitschland te doen zijn. Ik zie nu wel in, dat een beweging als de N.S.B. zeker niet tot voorbeeld van goed Nederlandsch gedrag kon worden gesteld. Ik was al zeer langen tijd bij de Harmonie van de N.S.B. In 1941 ongeveer is die Harmonie bij de W.A. ingedeeld, zoo ben ik automatisch bij de W.A. gekomen. Ik ben bij den Wachtdienst van Kötter gegaan, omdat ik geen ander werk kon krijgen en ik voor mijn gezin het brood moest verdienen. Toen ik het bericht kreeg, dat de Wachtdienst naar de „Wehrmacht” zou overgaan, was ik toevallig ziek. Ik had er alles op tegen om bij de „Wehrmacht” te gaan en ik heb het er dus óp aangelegd om afgekeurd te worden.

„Eerst heb ik mijn ziekte wat gerekt. Toen kreeg ik een dringende oproep, dat ik mij moest melden, ik heb daar geen gehoor aan gegeven. Toen kreeg ik nog een oproep met het dreigement, dat ik door de „Feldgendarmerie” zou woren gehaald, toen durfde ik niet meer weg te blijven. Ik ben, na mijn opkomst, tegen mijn verwachting in, weer niet afgekeurd, maar in het kleeding-magazijn te werk gesteld.

Post alia:

O. dat beschuldigde, door te handelen als is bewezen verklaard, geacht moet worden zich desbewust te hebben gedragen in strijd met de belangen van het Nederlandsche volk;

O. dat de raadsman van beschuldigde heeft betoegd, dat beschuldigde, door dienst te doen bij de „Wachabteilung des Chefintendanten beim Wehrmachtsbefehlshabers in den Niederlanden” niet geacht kan worden hulp te hebben verleend aan den vijand, al-

thans desbewust te hebben gehandeld in strijd met de belangen van het Nederlandsche volk, hebbende immers bij beschuldigde de vrijwilligheid tot zoodanigen dienst ontbroken en deze raadsman daarbij heeft verwezen naar het arrest, in een soortgelijke zaak als die tegen beschuldigde gewezen door het Bijzondere Gerechtshof te 's-Gravenhage, d.d. 3 December 1945. (Na-oorlogsche rechtspraak no. 263) bij welk arrest de verdachte werd vrijgesproken, omdat hij, zijnde automatisch overgegaan van een particulieren wachtdienst in dienst van de „Deutsche Wehrmacht”, niet opzettelijk vrijwillig in vijandelijke krijgsdienst zou zijn getreden;

O. daaromtrent, dat het Tribunaal van oordeel is, dat een soortgelijke beslissing door dit Tribunaal in de onderhavige zaak niet kan worden gegeven, omdat ten deze niet is tenlastegelegd overtreding van art. 101 Sr., doch overtreding van art. 1 alinea 2 van het Tribunaalbesluit, welke bepaling meer overeen komt met art. 102 van genoemd Wetboek;

O. dat beschuldigde vrijwillig heeft dienst genomen bij den Wache- und Schutzdienst, vrijwillig daarbij is gebleven, ook toen al duidelijker werd, dat deze dienst slechts een voorlooper en hulpdienst van de Deutsche Weermacht was en ten slotte met dien dienst mede overgegaan is naar de „Wachabteilung des Chefintendanten beim Wehrmachtsbefehlshabers in den Niederlanden”, alwaar hij dienst heeft gedaan als „Wachrottenführer”;

O. dat beschuldigde ook door dat geheele complex van handelingen geacht moet worden zich desbewust te hebben gedragen in strijd met de belangen van het Nederlandsche volk, waaraan niet kan afdoen de mogelijkheid, dat bepaalde handelingen binnen dit complex niet meer geacht kunnen worden in volledige vrijheid te zijn verricht, bijvoorbeeld door dien beschuldigde bij den gevoorbeeld doordien beschuldigde bij den genoemden overgang niet meer vrij was om

O. dat het derhalve niet op den weg van het Tribunaal ligt, deze laatste mogelijkheid te onderzoeken, ook al is wellicht van die mogelijkheid afhankelijk de beantwoording der door den verdediger gestelde vraag of beschuldigde zijn Nederlandschap heeft verloren, zijnde immers niet aan de Tribunaal opgedragen om vast te stellen in hoeverre eenige door hen geconstateerde handeling gevolgen kan hebben ten aanzien van de nationaliteit van een door hen berechten beschuldigde;

O. dat voormeld bewezen verklaarde, op grond van het hiervooren overwogene, de oplegging van bijzondere maatregelen wettigt en het Tribunaal, gelet op den ernst der gedragingen van beschuldigde, diens persoon en diens persoonlijke omstandigheden, het in het algemeen belang geraden acht hem de hieronder te vermelden maatregelen op te leggen;

O. immers, dat het Tribunaal, bij de be-

oordeeling van de zwaarte van den maatregel van interneering, die aan den beschuldigde zal moeten worden opgelegd, rekening houdt, zoowel met de omstandigheid, dat is gebleken, dat beschuldigde door broodnood is gedreven tot het dienst nemen bij de „Wache- und Schutzdienst“ en zeer veel moeite heeft gedaan om niet in „Wehrmachtsdienst“ over te gaan als met de klaarblijkelijk slechte lichamelijke conditie van beschuldigde, die hem niet geschikt doet zijn voor verblijf, althans niet voor zwaar werk in een interneeringskamp;

Gezien de betreffende wetsartikelen:

Uitspraak doende:

Verklaart den beschuldigde schuldig aan hetgeen hiervoren is bewezen verklaard en dit bewezen verklaarde te vallen onder artikel 1, van het Tribunaalbesluit;

Legt de navolgende maatregelen aan den beschuldigde op:

1. Interneering, waarbij in overweging gegeven wordt den tijdsduur daarvan te beperken tot het door beschuldigde vanaf 15 Mei 1945 in voor-interneering doorgebrachten tijd, zoodat de interneering behoort te eindigen op heden;

2. Ontzetting van het recht van kiezen en verkiesbaarheid bij krachtens wettelijk voorschrift, uitgeschreven verkiezingen, zoo beschuldigde geacht moet worden nog in het bezit van deze rechten te zijn;

Bepaalt, voorzooveel noodig, dat het beheer over het vermogen van beschuldigde een einde zal nemen binnen drie maanden, nadat op deze uitspraak het „fiat-executie“ is verleend..

---

18 Juni 1947 (afl. 20)

TRIBUNALEN IN NEDERLAND

EN ANDERE NA-OORLOGSCHE RECHTSPRAAK

No. 861—870

Redactie Tribunalen in Nederland:

Mr. G. C. M. VAN NIJNATTEN en **Mr. J. J. H. VAN DER BRUG**

Hoofd van het Centraal Tribunaal Kantoor

Secretaris v. h. Tribunaal te 's-Hertogenbosch

Redactie van de na-oorlogsche Rechtspraak (Bijz. Raad
van Cassatie, Bijz. Gerechtshoven, Rechtsherstel e.a.):

Mr. J. MILDERS

Rechter Arr.-Rechtbank te Zwolle

(VERSCHIJNT WOENSDAG)

3^e JAARGANG

N.V. UITGEVERS-MAATSCHAPPIJ
W. E. J. TJEENK WILLINK, ZWOLLE

No. 861.

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK AMSTERDAM, 25 Maart 1947.
(Mrs. Wiarda, van Zeggelen en O. Schreuder).

De Gemeente Purmerend heeft in 1944 het saldo der geldleening van verzoekster geheel onverplicht en zonder rekening te houden met het belang van verzoekster afgelost aan het N.A.F.

Beroep op art. 33 E 100 verworpen.

Rechtsbetrekking tusschen partijen hersteld en gerequesteerde veroordeeld om het saldo der leening nogmaals te betalen aan verzoekster.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100) artt. 23 e.v. en 33).

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;

Gezien een verzoekschrift van de Nederlandsche Bond van Arbeiders in het Landbouw-Tuinbouw- en Zuivelbedrijf te Utrecht alsmede een verweerschrift der Gemeente Purmerend;

Gehoord partijen:

O. dat verzoekster heeft gesteld, dat zij op of omstreeks 30 November 1938 bij onderhandsche akte van geldleening aan de Gemeente Purmerend, vertegenwoordigd door haar Burgemeester, een bedrag, groot f 38.023.62 ter leen heeft gegeven zooals genoemde gemeente dat bedrag dat in bedoelde onderhandsche acte o.m. de navolgende bepalingen waren opgenomen, enz.;

dat verzoeker op of omstreeks 1 Mei 1942 is opgenomen in het Nederlandsch Arbeidsfront (N.A.F.), een feit, dat reeds aanstonds van algemeene bekendheid is geworden;

dat de gerequesteerde alstoen nog van restant in hoofdsom verschuldigd was f 25.173;

dat wanneer gerequesteerde vanaf 1 Mei 1942 tot 5 Mei 1945 niet méér aan requestrant zou hebben afgelost dan waartoe zij krachtens overeenkomst gehouden was, zij op 5 Mei 1945 nog aan requestrant verschuldigd zou zijn geweest f 25.173, verminderd met $2 \times f 4239$ en $1 \times f 3339$, dus pro resto f 13356;

dat gerequesteerde echter, op 29 Juni 1944 nog f 10695 schuldig zijnde, dit bedrag op of omstreeks die datum geheel heeft afgelost, zulks zonder daartoe krachtens overeenkomst gehouden te zijn, door middel van een conversie der oorspronkelijke leening met medewerking van de N.V. Nederlandsche Lloyd, gevestigd en kantoorhoudende te Amsterdam aan de Heerengracht no. 258—266, die de gerequesteerde alstoen een nieuwe leening verschafte;

O. dat requestrante, meenende, dat een gemeentebestuur tijdens de bezetting er voor had te waken, dat een lichaam, als het N.A.F. niet onnoodig en onverplicht gelden in handen worden gespeeld, van oordeel is, dat het onredelijk zou zijn, wanneer een ingrijpen van de zijde van den Raad achter-

wege zou blijven en op grond daarvan heeft verzocht de rechtshandelingen als tusschen gerequesteerde en het N.A.F. zijn tot stand gekomen nietig te verklaren, de tusschen requestrante en gerequesteerde bestaan hebbende rechtsbetrekking te doen herleven, te verstaan dat gerequesteerde aan requestrante alsnog verschuldigd is f 13356 benevens een rente van twee en zeven achtste procent over dit bedrag vanaf 1 Januari 1945 tot den dag der voldoening en dienovereenkomstig gerequesteerde tot betaling te veroordeelen;

O. dat gerequesteerde op het bovenstaande heeft geantwoord dat gedaagde kan erkennen de feiten zooals die gesteld zijn in het inleidend verzoekschrift;

dat gedaagde van meening is, dat het door verzoeker ingediend verzoek niet voor toewijzing vatbaar is;

dat immers art. 33 E 100 bepaalt, dat een schuldeischer die, al of niet tot betaling gehouden was en tijdens de vijandelijke bezetting van het Rijk ingevolge een toen bestaande verplichting aan een ander dan dien schuldeischer heeft betaald, bevrijd blijft, ook indien de rechtshandeling door of tengevolge waarvan het bezit van de inschuld van den schuldeischer verloren ging, door den Raad wordt nietigverklaard;

dat gerequesteerde gehouden was de aflossingen te doen, daar de rentestandaard inmiddels lager was geworden, en gerequesteerde derhalve de gelegenheid had om het reesteerende bedrag elders op te nemen tegen een lagere rente dan de in casu bedongene;

dat gerequesteerde toen nog heeft voorgesteld om deze rente vrijwillig te verlagen en, toen dit aanbod werd geweigerd, derhalve verplicht was om met het oog op het door haar gevoerde beheer van de financiën van de Gemeente, het restant af te lossen, ten einde dit elders tegen een lagere rentevergoeding op te nemen;

dat derhalve gerequesteerde van meening is, dat hier art. 33 E 100 van toepassing is en gerequesteerde bevrijd is door de aflossing in Juni 1944 gedaan;

O. dat gerequesteerde op deze gronden heeft geconcludeerd tot afwijzing van verzoeksters vordering; kosten rechtens;

O. dat de raadsman van gerequesteerde bij de mondelinge behandeling van de zaak het verweerschrift heeft gerectificeerd door mede te deelen, dat de aflossing niet heeft plaats gevonden, omdat het onderhavige bedrag tegen een lagere rente kon worden opgenomen, doch omdat gerequesteerde in de gelegenheid was een aantal leeningen, waaronder met een hogere rente, over te sluiten door het opnemen van één leening tegen een rente gelijk aan die over de onderhavige leening was verschuldigd en om praktische redenen in die leening toen ook de onderhavige leening is begrepen;

O. hieromtrent dat op grond van hetgeen tusschen partijen vaststaat, moet worden aangenomen, dat, toen gerequesteerde op 29 Juni 1944 het restant van haar schuld

aan gerequesteerde aan het N.A.F. voldeed, die schuld niet, althans niet voor het geheele restant daarvan opeischbaar was en voor gerequesteerde ook geen redenen bestonden om tot die aflossing over te gaan van zoodanig belang, dat deze ook meer in eenig opzicht opwogen tegen het belang van gerequesteerde, dat tijdens de bezetting van hetgeen haar toekwam zoo weinig mogelijk in de handen zou vallen van het N.A.F., met welk laatstbedoelde belang ook gerequesteerde had moeten rekening houden;

O. dat de Raad op grond daarvan van oordeel is, dat het achterwege laten van een ingrijpen, waardoor de als gevolg van die aflossing te nietgegane rechtsbetrekking tusschen partijen weer herleeft, in zoverre deze op het tijdstip van de bevrijding zou hebben bestaan, indien gerequesteerde haar aflossingen zou hebben beperkt tot hetgeen zij volgens de voorwaarden der geldleening verschuldigd was, onredelijk zou zijn;

O. dat het beroep, dat van de zijde van gerequesteerde hiertegenover wordt gedaan op het bepaalde bij art. 33 E 100 moet worden verworpen, daar, gelijk volgt uit de ratio van deze bepaling en het verband tusschen het eerste en het derde lid, hierop alleen een beroep kan worden gedaan door den schuldenaar, die tot de betaling op het tijdstip, waarop hij deze deed, gehouden was en redelijkerwijze geacht moet worden niet in de gelegenheid te zijn geweest deze te weigeren hetgeen t.a.v. gerequesteerde niet kan worden gezegd;

O. dat het verzoek ten aanzien van de gevraagde herleving der rechtsbetrekking tusschen verzoekster en gerequesteerde mitsdien moet worden toegewezen;

O. dat verzoekster naar het oordeel van den Raad geen belang heeft bij een vernietiging der tusschen gerequesteerde en het N.A.F. tot stand gekomen betrekkingen;

Rechtdoende:

Verstaat, dat de rechtsbetrekking tusschen partijen volgens voormelde akte van geldleening dd. 30 November 1938 herleeft, met dien verstande dat gerequesteerde verschuldigd is aan requestrante te betalen een bedrag van f 13356;

Veroordeelt gerequesteerde tot betaling van bovenstaand bedrag aan requestrante tegen een behoorlijk bewijs van kwijting met een rente van $2\frac{7}{8}$ % van 5 Mei 1945 tot den dag der voldoening;

Veroordeelt gerequesteerde in de kosten van dit geding aan de zijde van requestrante tot dusver begroot op f 35.

No. 862.

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK AMSTERDAM, 17 Febr. 1947.
(Mr.s. Tabingh Suermond, de Flines en Scholtens).

In Maart 1941 heeft de Duitsche Kriegsmarine het schip „Phoenix” in aanbouw overgenomen voor den bouwprijs ad

f 160,000, welk schip na de bevrijding door bemiddeling van het Ministerie van Scheepvaart in Nederland is teruggekeerd.

Eigendom van de „Phoenix” toegewezen aan verzoekster — zijnde deze in de plaats getreden van de aanbesteedster van het schip — tegen betaling van de koopsom ad f 160,000 aan de Staat der Nederlanden, zonder verrekening van door verzoekster gederfde bedrijfswinsten en afschrijvingen.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100)
art. 23 en vlg.)

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;

Gezien het verzoekschrift van: 1. Willem Frederik Kampman, wonend te Amsterdam, 2. de N. V. Zeevaart Mij. „Navigare”, gevestigd en kantoorhoudende te Amsterdam, gemachtigde Mr. W. de Gaverre, waarin wordt gesteld:

dat de N. V. W. F. Kampman's Bevrachtings- en Controlebedrijf, destijds gevestigd te Amsterdam, als gevolmachtigde eener nog nader op te geven op te richten N. V., bij bouwcontract dd. 9 Mei 1940 aan de C. V. G. J. v. d. Werff's Scheepbouw te Westerbroek (gemeente Hoogezand) heeft aanbesteed de bouw van een motorkustboot van het Quarterdecktype met een netto nuttig laadvermogen van 500 Engelsche tonnen op haar wintermerk, plm. 560 ton D.W., voor een prijs van f 160,000;

dat, toen de voormelde motorkustboot bijna voltooid was voor oplevering, de Duitsche Kriegsmarinedienststelle te Rotterdam zich op den 19den Februari 1941 tot de N. V. W. F. Kampman's Bevrachtings- en Controlebedrijf te Amsterdam heeft gewend met de mededeeling, dat zij het schip wenschte over te nemen;

dat het schip den 15den Maart 1941 voltooid was en op 5 Mei d.a.v. te Delfzijl een bijeenkomst met de Duitsche Kriegsmarinedienststelle heeft plaatsgevonden, waarbij ook de werf vertegenwoordigd was en bij welke gelegenheid de Duitsche Kriegsmarine heeft verklaard het schip te willen overnemen voor den aanbestedingsprijs van f 160,000;

dat verzoeker sub 1 als directeur van de N. V. W. F. Kampman's Bevrachtings- en Controlebedrijf tegen dezen koop heeft geprotesteerd en aanvankelijk heeft geweigerd daaraan mede te werken, waarop de vertegenwoordiger der Duitsche Kriegsmarine hem met „Verhaftung” heeft gedreigd, wanneer hij het „Uebernahmeprotokol” niet teekende;

dat verzoeker sub 1 daarna heeft gezocht onder protest te mogen teekenen, hetgeen geweigerd werd onder mededeeling, dat hij eerst moest teekenen en daarna kon protesteeren, hetgeen hij heeft gedaan bij aangeteekend schrijven dd. 20 Mei 1941 aan de Rustungsinspektion Niederlande, Abt. Marine, 's-Gravenhage, waarvan afschrift is gezonden aan de Rijksdienst Zeescheepvaart en aan den Secretaris-Generaal Departement van Handel en Scheepvaart;

dat ten tijde van voormelden gedwongen verkoop door de N. V. W. F. Kampman's Bevrachtings- en Controlebedrijf reeds f 60,000 op de aanbestedingssom was betaald en de f 100,000, welke nog te betalen waren door hypotheekverleening zouden worden gefourneerd, waarvoor reeds toezegging was verkregen;

dat de Duitschers daarna den koopprijs hebben betaald door overmaking van f 100,000 op rekening van de werf en f 60,000 op rekening van de N. V. W. F. Kampman's Bevrachtings- en Controlebedrijf als aanbesteedster;

dat na de bevrijding vorenbedoelde motorkustboot bleek zich in Kopenhagen te bevinden en aldaar in beslag is genomen door den vertegenwoordiger van het Ministerie van Scheepvaart, hetwelk er een Hollandsche bemanning op heeft aange-steld, waarna het schip met een lading graszaad naar Nederland is gekomen en thans hier te lande wordt geëxploiteerd onder beheer van verzoeker sub 1, als zoodanig daartoe door de regeering aange-steld;

dat inmiddels de N. V., waarin de N. V. W. F. Kampman's Bevrachtings- en Controlebedrijf bedoelde het te bouwen schip in te brengen, is opgericht onder den naam N. V. Zeevaart Maatschappij „Navigare” te Amsterdam, op welker statuten de verklaring van geen bezwaar is verleend bij ministerieel besluit dd. 14 Mei 1941, Ned. Staatscourant 10 Juli 1941 no. 132;

dat in de bedoeling had gelegen de exploitatie van het motorkustschip in deze Maatschappij als single shipcompany uit te oefenen;

dat de scheepswerf normaliter, indien de gedwongen verkoop niet had plaats gevonden, verplicht en bereid was het schip aan deze N. V. Zeevaart Maatschappij „Navigare” resp. aan de N. V. W. F. Kampman's Bevrachtings- en Controlebedrijf op te leveren en zooda's uit de hierbij overgelegde verklaring moge blijken de scheepswerf geen enkel recht meer op het schip pretendeert en mag lijden dat dit in eigendom wordt teruggegeven aan degene, die daartoe blijkens bouwcontract gerechtigd was;

dat, gebruikmakende van het liquidatiebesluit, de N. V. W. F. Kampman's Bevrachtings- en Controlebedrijf met ingang van 1 Januari 1941 in liquidatie is gegaan, met dien verstande, dat al hare rechten en verplichtingen zijn overgenomen door verzoeker sub 1;

dat op grond van het vorenstaande mitsdien de N. V. Zeevaart Maatschappij „Navigare”, van welke verzoeker sub 1 directeur is, subs. verzoeker sub 1 zelf, recht heeft om door middel van rechtsherstel den eigendom van voormelde motorkustboot terug te verkrijgen;

dat vorenbedoelde motorboot nog niet in de scheepsregisters is ingeschreven en evenmin een zeebrief heeft gehad, zoodat verzoekers van voormelde motorkustboot geen andere omschrijving vermogen te geven dan dat het schip in 1941 is gebouwd

op de werf van de C. V. G. J. v. d. Werff's Scheepsbouw te Westerbroek en dat zij thans onder beheer van verzoeker sub 1 varende is in de wilde vaart onder den naam „Phoenix”;

Weshalve verzoekers Uwen Raad verzoeken bovenvermelde koopovereenkomst met en levering der voormelde motorkustboot aan de Deutsche Kriegsmarine dd. 5 Mei 1941 nietig te verklaren en te bepalen dat deze motorkustboot het eigendom is van de N. V. Zeevaart Maatschappij „Navigare” subs. van verzoeker W. F. Kampman, als zijnde getreden in de rechten van de geliquideerde N. V. W. F. Kampman's Bevrachtings- en Controlebedrijf en voorts de gevolgen der nietigverklaring aldus vast te stellen;

Verzoekster sub 2, subs. verzoeker sub 1 betaalt aan den Staat der Nederlanden f 160,000.— verminderd met de door haar/hem sedert 15 Maart 1941 tot 15 Juni 1946 (zijnde den datum waarop wordt aangenomen, dat het schip weer in verzoekers bezit zal zijn), gederfde bedrijfswinsten, welke zij/hij zoude hebben genoten uit de exploitatie van de motorkustboot op grondslag van de „Regeling” inzake vergoeding voor het gebruik van de Nederlandsche kustvaartschepen vanaf 1 Januari 1945”, berekend als volgt:

Afschrijving 4 jaar à 5½ % is 22½ en 1¼ jaar à 4.75 % is 5.9375, alzoo tezamen 27.9375 % over f 160,000 f 44,700.—

Extra afschrijving voor gebruik onder oorlogsomstandigheden gedurende 5¼ jaar à 2½ % is 13.125% over f 160,000 f 21,000.—

10 % winstderving over geïnvesteerd kapitaal over 5¼ jaar, is 52½ % over f 60,000 f 31,500.—

f 97,200.—

af: de over voornoemde f 60,000 gedurende 5¼ jaar gemaakte rente f 2,012.73

f 95,187.27

Per saldo aan den Staat der Nederlanden te betalen: f 64,812.73

met veroordeeling van de wederpartij in de kosten van het geding.

Gezien het verweerschrift van den Minister van Scheepvaart, in deze vertegenwoordigende den Staat der Nederlanden, waarin verweerster concludeert, dat hij den Raad verzoekt, voor het geval de overeenkomst van koop en verkoop nietig wordt verklaard en een der verzoekers als eige-

naar van het m.s. „Phoenix” wordt aange-
wezen, te bepalen:

I. dat de eigenaar aan den Staat een
bedrag van f 160,000 betaalt, zijnde de te-
genpraestatie, ontvangen uit hoofde van de
nietig verklaarde overeenkomst;

II. dat de Staat niet gehouden is tot
eenige met de nietigverklaring verband
houdende betaling aan den eigenaar, an-
ders dan vergoeding wegens de vordering
in bezit van het m.s. „Phoenix” ingevolge
het Zeeschepenbesluit 1942 over de periode
van 19 Juli 1945 tot het tijdstip, waarop het
bezit door den Staat een einde zal hebben
genomen overeenkomstig de bepalingen
van of op grond van dat Besluit;

Gezien een schrijven dd. 30 April 1946
van de Commanditaire Vennootschap G. J.
v. d. Werff's Scheepbouw te Westerbroek,
waarin zij verklaart geen recht meer op
het motorschip „Phoenix” te pretendeeren
en te mogen lijden, dat het schip in eigen-
dom wordt teruggegeven aan diegene die
daartoe volgens bouwcontract gerechtigd
is;

Gehoord partijen;

O. dat de Raad de gevraagde nietigver-
klaring van de gestelde koopovereenkomst
van 5 Mei 1941 en de overgang van het
eigendomsrecht op voormeld schip op de
N. V. „Navigare” tegen vergoeding van een
bepaald bedrag hetwelk een en ander niet
is bestreden, redelijk acht;

O. dat beide partijen op het standpunt
staan in dit geding, dat het schip tenge-
volge van het gebruik door de Duitschers
niet meer in waarde is achteruitgegaan
dan wanneer een particuliere eigenaar in
de gelegenheid geweest ware het schip ge-
durende de betrokken periode zelf te ex-
ploiteeren;

O. dat tevens tusschen partijen vaststaat,
dat de Staat van het schip geen vruchten
heeft genoten gedurende den tijd, dat het
zich bevond in de macht van den vijand;

O. dat voorts als onbetwist vaststaat, dat
de waarde van het schip de „Phoenix”
thans grooter is dan f 160,000;

O. dat op grond van het bovenstaande
de Raad termen aanwezig acht het te ver-
goeden bedrag, te bepalen op de bij voor-
melde overeenkomst van 5 Mei 1941 be-
taalde som van f 160,000, zonder eenige af-
trek voor waardevermindering of genoten
vruchten;

Rechtdoende:

Vernietigt bovenvermelde koopovereen-
komst met en levering der voormelde mo-
torkustboot „Phoenix” aan de Deutsche
Kriegsmarine (Rüstungs-Inspektion Nie-
derlande, Abt. Marine);

Bepaalt dat gemelde motorkustboot
„Phoenix” eigendom is van de N. V. Zee-
vaart Maatschappij „Navigare”, gevestigd
te Amsterdam;

Veroordeelt de N. V. Zeevaart Maat-
schappij „Navigare” terzake van voormel-
de eigendomsverkrijging aan den Staat der
Nederlanden te betalen een bedrag van
f 160,000;

Bepaalt, dat de Staat der Nederlanden

niet gehouden is tot eenige met de nietig-
verklaring verband houdende betaling aan
de eigenaren anders dan vergoeding we-
gens de vordering in bezit van gemeld
schip ingevolge het Zeeschepenbesluit 1942,
over de periode van 19 Juli 1945 tot het
tijdstip waarop het bezit door den Staat
een einde zal hebben genomen overeen-
komstig de bepalingen van of op grond
van dat Besluit;

Wijst de vordering voor het overige af;
Compenseert de proceskosten in dier
voege dat iedere partij de hare zal dragen.

No. 863.

**RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHT-
SPRAAK 'S-GRAVENHAGE, 20 Febr.
1947. (Mr. van Vrijberghe de Coningh).**

**Vordering tot rechtsherstel ten aanzien
van een vervallen levensverzekeringsover-
eenkomst toegewezen.**

Het herstel van het K. B. E 100 brengt
mede, dat de Bank het vermoeden in haar
nadeel heeft, dat achterwege blijven van
het gevraagde herstel onredelijk is, nu van
het tegendeel niet is gebleken.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100)
art. 23 vlg.).

I. Abas, requestrant, gem. Mr. G. C. J. D.
Kropman,

tegen:

Nationale Levensverzekering Bank N.V.,
gem. Mr. G. J. Lycklama à Nijeholt, Lipp-
mann Rosenthal & Co, gerequestreerden.

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;

Gezien de stukken;

Gehoord partijen;

O. dat verzoeker, stellende — in het kort
samengevat — dat hij met de Nationale
Levensverzekering Bank N.V. te Rotter-
dam, hierna aan te duiden als de Bank,
heeft gesloten vier overeenkomsten te we-
ten:

1. volgens polis no. 446469 d.d. 15 Juni
1941 recht gevende op een dadelijk ingaan-
de lijfrente, ten hoogste groot f 1000 per
jaar, op het leven van verzoeker, van zijn
echtgenoot en van zijn zoon C. A. Abas
tegen een premie van f 16,485.63 welke op
15 Juni 1941 werd voldaan;

2. volgens polis no. 446853 d.d. 6 Au-
gustus 1941 recht gevende op een op 7
Augustus 1941 ingaande lijfrente zonder
aandeel in de winst ten hoogste groot
f 2000 per jaar op het leven van verzoeker,
van zijne echtgenoot en van zijn zoon
C. A. Abas tegen een premie van f 27,450
welke op 7 Augustus 1941 is voldaan;

3. volgens polis no. 446920 d.d. 6 Augus-
tus 1941 een verzekering op het leven van
verzoeker en zijn zoon C. A. Abas zonde-
r aandeel in de winst tot een bedrag van
f 30,000 tegen een premie van f 26,340
welke op 7 Augustus 1941 is voldaan;

4. volgens polis no. 443488 d.d. 18 Ja-

nuari 1941 met aanhangsel d.d. 18 Maart 1942 recht gevende op een dadelijk ingaande lijfrente zonder aandeel in de winst ten hoogste groot f 1000 per jaar op het leven van verzoeker, van zijne echtgenooten en van zijn zoon C. A. Abas tegen een premie van f 16,583.15 welke door verzoeker is voldaan.

voorts dat de Bank genoemde polissen heeft laten afkopen door de firma Lippmann Rosenthal & Co te Amsterdam voor onderscheidenlijk de bedragen van f 11,148, f 21,785, f 19,970, f 10,865, heeft gevorderd:

dat de rechtshandelingen bestaande in het afkopen dier polissen nietig zullen worden verklaard;

dat de rechten, welke eischer ter zake van die polis had tegenover de Bank herleefd zullen worden verklaard met ingang van den dag van genoemde afkopen, met bereidverklaring zijnerzijds om bij toewijzing van zijn vordering de rechten, welke hij ter zake van de door de firma Lippmann Rosenthal & Co ontvangen afkoopsummen mocht kunnen doen gelden aan de Bank over te dragen;

alles kosten rechtens;

O. dat de firma Lippmann Rosenthal de ten haren opzichte gestelde feiten als juist erkennende heeft verklaard zich te refereren aan het oordeel van den Raad;

O. dat de Bank bij anti-dotaal request de door den eischer gestelde feiten in het algemeen als juist erkennende, immers slechts met enkele ten deze niet van belang zijnde rectificaties verband houdende met wijziging in de tijden van uitbetaling van de bedragen op de polissen boven onder 1 en 4 vermeld — onder verwijzing naar de bij haar anti-dotaal request gevoegde bijlage — op de in dat request aangevoerde gronden — nader mondeling toegelicht — op al het welk een ander, voorzooveel noodig zal worden teruggekomen heeft geconcludeerd, dat de verzekeringen voor 1/4 van de daarbij overeengekomen door de Bank te betalen bedragen zullen worden hersteld, doch overigens de vordering zal worden afgewezen, kosten rechtens;

O. dat blijkens het vorenstaande geen geschil tusschen partijen bestaat met betrekking tot de feiten en derhalve uitsluitend te berechten en te beslissen valt de vraag, of en in hoeverre de vordering van eischer voor toewijzing vatbaar is;

O. dat mede blijkens de vaststaande feiten ten aanzien der vermelde polissen is voldaan aan de vereischten gesteld in art. 23 E 100;

O. daaromtrent, dat de door de Bank gedane betalingen aan de firma Lippmann Rosenthal & Co zijn geschied op vordering van den bezetter na vervallen-verklaring der verzekeringen ingevolge de Verordening 54/1943;

dat mitsdien de verzekeringsovereenkomsten zijn teniet gegaan volgens destijds geldende bezettingsrecht ingevolge een maatregel van den bezetter, waarvan bepaald is, dat deze geacht wordt nimmer

van kracht te zijn geweest (art. 23 en 25 E 100);

dat derhalve naar de bepaling van art. 25 van dat Besluit aangenomen moet worden — behoudens blijk van het tegendeel — dat het achterwege laten van het ingrijpen bedoeld in art. 23 E 100 in verband met de bijzondere omstandigheden onredelijk ware;

dat het tegendeel in deze niet is gebleken en de omstandigheid, dat wellicht de eischer zelf de polissen bij Lippmann Rosenthal & Co heeft ingeleverd, niet als zoodanig blijk van het tegendeel gelden kan, vermits die inlevering dan is geschied onder dwang en bedreiging van den bezetter;

dat nu weliswaar vanwege de Bank bij pleidooi uitvoerig is betoogd, dat ingrijpen, als verzocht door den eischer, onredelijk zoude zijn tegenover haar, de Bank, tenzij zij door betaling van de afkoopsum aan Lippmann Rosenthal & Co geacht worden zou geldig te zijn gekwetten tegenover den eischer, doch de Raad haar in dat betoog niet volgt;

O. dat toch dit betoog steunt op de stelling, dat de betreffende bovenbedoelde Verordening zich richtte tegen Joodsche, vermogensbestanddeelen en de aan de Verzekerings Maatschappijen opgelegde uit die verordening voortvloeiende verplichtingen mede geen andere strekking hadden dan het vermogensrechtelijk treffen van de Joden, waarbij de Verzekerings-Maatschappijen slechts werden ingeschakeld teneinde haar te doen afgeven datgene, waarop zij, na annuleering der loopende verzekeringen, economisch geen aanspraak konden maken, al hetwelk leiden moet tot de slotsom, dat geen gronden van billijkheid minder nog van redelijkheid bestaan, langs den weg van het rechtsherstel de nadeelige gevolgen op de verzekeringsmaatschappijen af te wentelen;

O. dat dit betoog — daargelaten de juistheid daarvan overigens — kennelijk indruischt tegen het stelsel van E 100, van welks voorschriften de innerlijke waarde niet staat ter beoordeeling van den Raad;

O. dat immers dit stelsel hierop neerkomt: ingevolge art. 23 van gemeld Besluit is de Raad bevoegd een tijdens de vijandelijke bezetting van het Rijk in Europa teniet gegane rechtsbetrekking geheel of gedeeltelijk, al of niet in gewijzigden vorm te doen herleven, indien die rechtsbetrekking is van den aard als in lid 2 sub a van dat art. aangegeven en voorts naar het oordeel van den Raad het achterwege laten van zoodanig ingrijpen in verband met de bijzondere omstandigheden onredelijk ware;

dat voorts naar art. 25 van het Besluit, indien naar het oordeel van den Raad de in art. 23 bedoelde rechtsbetrekkingen zijn teniet gegaan door of tengevolge van handelingen tijdens de vijandelijke bezetting van het Rijk in Europa in vijandelijke gebied verricht onder een der onder litt. a, b of c genoemde omstandigheden — welke hier zijn aanwezig — aangenomen wordt,

dat het achterwege laten van het ingrijpen in verband met de bijzondere omstandigheden onredelijk ware, behoudens blijk van het tegendeel;

dat derhalve het stelsel der wet medebrengt, dat de Bank in haar nadeel heeft het vermoeden, dat uitblijven van het gevorderde herstel onredelijk is, tenzij het tegendeel blijkt;

dat bedoeld blijk van het tegendeel ten deze niet is aanwezig;

O. dat het herstel der teniet gegane rechtsbetrekking medebrengt nietigheid van de door de Bank aan Lippmann Rosenthal & Co gedane betalingen der afkoopsommen met als gevolg ongeldigheid tegenover den eischer van de door de Bank aan de firma Lippmann Rosenthal & Co gedane betalingen;

O. dat de Bank met een beroep op art. 33 E 100, zich door die betalingen bevrijd acht, echter ten onrechte;

O. dat toch voor de toepassing van dat voorschrift is vereischt dat er een schuldenaar zij, die jegens een schuldeischer, al dan niet onder voorwaarde, tot betaling gehouden was, klaarblijkelijk volgens de voorschriften van het, afgezien van onrechtmatige bezettingsmaatregelen, hier te lande geldende recht, terwijl dan verder rekening wordt gehouden met een tijdens de bezetting onder oorlogsomstandigheden ontstane en toen bestaande verplichting, ingevolge welke deze schuldenaar aan een ander dan zijnen rechtmatigen schuldeischer betaald heeft;

dat derhalve ten deze beslissend is de vraag, of de Bank krachtens de overeenkomst van verzekering gehouden was tot betaling van de afkoopsom;

dat de bijvoeging „al dan niet onder voorwaarden” niet op een voorwaardelijke verplichting wijzen kan, in welk geval ook de verbintenis onder tijdsbepaling zeker zoude zijn genoemd, doch de beteekenis moet hebben van bepaalde condities waar aan voldaan moet zijn, teneinde een eisch tot betaling te wettigen;

dat een zoodanige schuldenaar dan volgens het artikel ook door betaling aan een ander dan zijnen schuldeischer tegen den regel van het gemeene recht bevrijd kan blijven, ook indien de rechtshandeling waardoor het bezit der inschuld voor den oorspronkelijken schuldeischer verloren ging, door dezen Raad wordt nietig verklaard;

dat nu de Bank in casu — afgezien van de voorschriften van den bezetter — alleen dan gehouden was tot betaling van de afkoopwaarde, indien de eischer daartoe het verzoek deed, waarvan ten deze geen sprake was, terwijl zelfs in polis no. 446920 uitdrukkelijk was gestipuleerd, dat de verzekering niet zou kunnen worden afgekocht;

dat de verplichting tot betaling van de afkoopsommen derhalve eerst ontstaan is door meergemelde verordening van den bezetter;

dat de Bank mitsdien niet was een tot betaling gehouden schuldenaar, als bedoeld

in art. 33 van het Besluit, zoodat het op dat artikel gedaan beroep niet opgaat;

O. dat al het vorenstaande tot geen andere slotsom vermag te leiden, dan dat de ingestelde vordering tegenover de Bank voor toewijzing vatbaar is;

O. dat nog slechts behoort te worden beslist op het verweer van de Bank, dat ingeval van toewijzing der vordering en daaruit voortvloeiende herleefde verplichting aan hare zijde in ieder geval zullen moeten en mogen worden geïmputeerd de sommen, welke gezegd de firma voor en ten behoeve van den eischer uit de ontvangen afkoopsom heeft betaald aan door den eischer destijds nog verschuldigde belastingen, zulks in verband met het door Lippmann Rosenthal & Co ingenomen standpunt, dat zij slechts kan voldoen het saldo der rekening, alzoo rekening houdende met die bedoelde betalingen voor en ten behoeve van den verzekerde;

O. dat het den Raad ondoelmatig en mitsdien onwenschelijk voorkomt langs den door de Bank aangegeven weg reeds thans incidenteel te beslissen op de vraag, of terecht dan wel ten onrechte de firma Lippmann Rosenthal het standpunt inneemt, dat zij op een straks tegen haar in te stellen vordering door de Bank tot terugbetaling aan haar van de door haar als onverschuldigd gedane betalingen der afkoopsommen in mindering kan doen strekken meerbedoelde uit die afkoopsommen door de firma Lippmann Rosenthal & Co ten bate van den verzekerde aan de schatkist voldane belastingen;

O. dat het redelijk voorkomt bij toewijzing van eischers vordering hem te verplichten zijn vordering op de firma Lippmann Rosenthal & Co aan de Bank over te dragen;

O. dat op alle vorenstaande gronden uitspraak behoort te worden gedaan als hier-na zal geschieden;

Rechtdoende:

Verklaart nietig de rechtshandelingen bestaande in het afkopen door de firma Lippmann Rosenthal & Co van de ten processe bedoelde polissen;

Verklaart herleefd de rechten, welke de eischer ter zake van deze polissen tegenover de Nationale Levenverzekering Bank N.V. te Rotterdam als gedaagde in deze had, zulks met ingang van de dagen, waarop die afkopen plaats hadden, waartegen eischer aan de gedaagde zal hebben af te staan de rechten, of aanspraken, welke hij ter zake van die afkopen tegen de firma Lippmann Rosenthal & Co zal kunnen doen gelden;

Veroordeelt de gedaagde in de kosten dezer procedure aan de zijden van eischer tot op deze uitspraak begroot op f 100;

Veroordeelt den eischer in de kosten dezer procedure aan de zijde van de firma Lippmann Rosenthal & Co gevallen tot op deze uitspraak begroot op nihil.

No. 864.

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK AMSTERDAM, 27 Febr. 1947.
(Mrs. Sluis, Raedt en Köster).

Het is onaannemelijk dat verweerder gevestigd niet ver van het opgeëischte perceel niet heeft geweten, dat elschers' N. V. dit pand in gebruik had, terwijl uit het feit, dat er na vertrek van verzoekers een Wehrmachtscfé in is gevestigd verweerder moet hebben begrepen, dat het pand gedwongen is ontruimd. Verweerder was derhalve niet te goeder trouw in den zin van E 100.

Huurovereenkomst ten behoeve van verzoekers hersteld en verweerder veroordeeld tot ontruiming van het pand.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100)
art. 23 en vlg.)

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;

Gezien het door Nicolaas Willem van Nifterick en Cornelis van Nifterick beiden wonende te Velsen ingediende verzoekschrift, (gemachtigde Mr. A. W. Hellema); Gezien het door Jan Pieter Loendersloot wonende Driehuizerkerkweg 23 te Velsen ingediende verweerschrift (gemachtigde Mr. T. A. M. A. van Löben Sels);

Gelet op hetgeen ter terechtzitting door partijen en/of hunne gemachtigde is bevestigd;

O. dat verzoekers zakelijk hebben gesteld:

dat zij bij huurcontract van 7 December 1939 van de N. V. Exploitatie Maatschappij van Onroerende Goederen v/h Gebr. v. J. Pol te Heemstede hebben gehuurd een winkelhuis, gelegen aan de Meeuwenlaan No. 2 te IJmuiden-Oost, gemeente Velsen, ingaande 1 Februari 1940 en eindigende 31 Januari 1941 voor de som van f 1000 per jaar, welke huur na het einde van voormelden termijn voor onbepaalde tijd op dezelfde voorwaarden is voortgezet;

dat zij in voormeld winkelpand onder den naam N. V. Handelonderneming „Unic", van welke N. V. verzoeker N. W. Nifterick eenig aandeelhouder is, verkochten: rijwielen, radiotoestellen, stofzuigers, kindervagens, meubelen enz.;

dat verzoekers in Juni 1943 op last van de Deutsche autoriteiten deze winkelzaak hebben moeten sluiten en de woning ontruimen, waarop in October 1943 op gelijken aandrang en bevel der Deutsche autoriteiten het winkelpand is moeten worden ontruimd;

dat na de ontruiming in bovengemeld pand een Weermachtscfé is gevestigd en vervolgens eind December 1944, alzoo tijdens de vijandelijke bezetting van ons land, gerequesteerde Loendersloot gebruiker en huurder van het pand is geworden en dit voor warenhuis gebruikt;

dat in den loop van dezen tijd voormelde eigenaresse het pand heeft verkocht aan H. Sminia, thans gedetineerd als collabora-

teur en onder beheer gesteld van het Nederlandsche Beheersinstituut;

dat verzoekers hun bedrijf in de gemeente Velsen tot op heden niet hebben kunnen hervatten en alzoo een dringend belang hebben dat worde hersteld de vroegere rechtsbetrekking tusschen verzoekers als huurders van voormeld winkelpand met woning en den eigenaar daarvan;

dat voormelde Loendersloot, thans huurder van dit winkelpand weigert dit te ontruimen;

dat Loendersloot vorenbedoeld winkelpand met toestemming van de gemeentelijke autoriteiten heeft gehuurd omdat zijn eigen winkelpanden aan den Zeeweg te IJmuiden op last der Deutsche bezetters waren afgebroken;

dat door bovenomschreven omstandigheden echter niet gerequesteerde Loendersloot, doch verzoekers de gevolgen dragen, hetgeen onredelijk is; dat immers verzoekers in IJmuiden twee winkelpanden in gebruik hebben gehad, waarvan het eene ook op last van de Deutsche bezetters is afgebroken en het andere en belangrijkste pand door gerequesteerde Loendersloot in gebruik is genomen;

O. dat verzoekers op deze gronden hebben gevorderd herleving van de oorspronkelijke huurovereenkomst van het perceel Meeuwenlaan 2 te IJmuiden-Oost tusschen verzoekers en het Beheersinstituut als beheerder over H. Sminia voornoemd met nevensvorderingen;

O. dat Loendersloot in de eerste plaats tot verweer heeft betoogd, dat de termijn, waar binnen het hierboven omschreven verzoekschrift kon ingediend worden, ten tijde van de indiening reeds lang was verstreken, met gevolg, dat verzoekers niet-ontvankelijk zouden zijn in hun verzoek, althans en in ieder geval de Raad thans niet meer bevoegd is om van de zaak kennis te nemen;

O. dat dit geheele verweer faalt, wijl de Raad overeenkomstig de hem in art. 21 E 100 gegeven bevoegdheid bij deze amts-halve bepaalt, dat het verzoekschrift nog kon worden ingediend toen verzoekers dit deden;

O. dat Loendersloot voorts heeft betoogd, dat het rechtens onbestaanbaar zou zijn, gelijk verzoekers stellen, dat zij in het ten requeste vermelde perceel, onder de naam van N. V. Handelonderneming Unic, waarvan verzoeker N. V. Nifterick thans beweert eenig directeur en eenig aandeelhouder te zijn, terwijl hij in een vroegere procedure in référé gevoerd door genoemde N. V. bij den gedelegeerde van den Voorzitter der Afdeling Onroerende Goederen van den Raad voor het Rechtsherstel had gesteld, dat het allergrootste deel van de aandelen in die N. V. aan hem toebehoorde, de artikelen als ten requeste gesteld in het genoemde pand verkochten; dat toch integendeel die N. V., die in deze eigenlijk de belanghebbende is, de zaken in dat pand dreef, hoewel geen huurster van dit pand zijnde, terwijl zij ook geen

huurster van dat pand kon worden, gelijk uit het overgelegde huurcontract blijkt, zonder schriftelijke vergunning van den eigenaar van dat pand, zijnde thans Sminia; dat derhalve niet verzoekers, noch genoemde N. V. het bedrijf in het ten rechte genoemde pand kunnen uitoefenen, zoodat verzoekers geen belang kunnen hebben bij hunne actie tegen Loendersloot ingesteld;

O. dat uit het ten processe overgelegde huurcontract blijkt, dat op 7 Dec. 1939 de N. V. Expl. Mij. van Onr. Goederen voorheen Gebr. J. & H. v. d. Pol (de rechtsvoorgangster van gerequesteerde Sminia in den eigendom van na te noemen perceel) aan verzoekers hebben verhuurd een winkelhuis, staande en gelegen aan de Meeuwenlaan 2 te IJmuiden, voor den tijd van één jaar, ingaande 1 Februari 1940 en alzoo eindigende den 31sten Januari 1941;

O. dat voorts vaststaat, dat daarna in het pand de N. V. Handelsonderneming Unic haar bedrijf heeft uitgeoefend, van welke N. V. verzoeker N. W. Nifferick directeur was en houder van zoo niet alle, dan toch een groot aantal aandeelen, terwijl Loendersloot niet heeft gesteld, noch ten processe is gebleken, dat de verhuurster daartegen ooit eenig bezwaar te berde heeft gebracht;

O. dat hieruit volgt, dat 1° de huurovereenkomst tot stand is gekomen tusschen verzoekers en de N. V. v/h J. & H. v. d. Pol en 2° dat verzoekers bij deze huurovereenkomst steeds belang hebben behouden, daar zij daarin de N. V. Handelsonderneming Unic haar bedrijf in hebben laten uitoefenen, in welke uitoefening zij, gelijk hierboven is overwogen, in belangrijke mate geïnteresseerd waren;

O. dat voorts vaststaat, dat het huurgenoet van verzoekers tijdens de bezetting een einde heeft genomen en dat uit het schrijven d.d. 2 November 1943 van de Ortscommandant aan de N. V. Gebr. J. & H. v. d. Pol blijkt dat dit was tegen den wil van verzoekers door ingrijpen van den bezetter terwijl ten slotte vaststaat dat daarna Loendersloot uiteindelijk het huurgenoet van het perceel heeft verworven, ook nog tijdens de bezetting;

O. dat Loendersloot geenszins aannemelijk heeft gemaakt, dat hij toen hij het perceel betrok, niet wist of had kunnen weten, dat dit tevoren bij verzoekers in gebruik was geweest;

O. dat het integendeel onaannemelijk is, dat Loendersloot, die niet ver van het onderhavige perceel zijn zaak had gevestigd, niet heeft geweten, dat nog tijdens de bezetting en wel tot October 1943 de N. V. Handelsonderneming Unic het pand in gebruik had, terwijl uit het feit, dat in het perceel na het vertrek van verzoekers, naar eveneens ten processe vaststaat een Wehrmachtcafé is gevestigd, kan worden afgeleid, dat hij moet hebben begrepen, dat verzoekers tegen hun wil het perceel hadden moeten ontruimen, omdat dit door de Wehrmacht werd gevorderd;

O. dat derhalve Loendersloot niet is te goeder trouw in den zin van het Besluit E 100;

O. dat het onder deze omstandigheden Loendersloot niet kan baten, dat ook hij in een noodtoestand verkeerde, toen hij het pand huurde, terwijl ook niet ter zake doet, dat hij het pand heeft betrokken met toestemming van verschillende Nederlandsche instanties als de Gemeentelijke Evacuatiendienst te Velsen;

O. dat de Raad het niet waarschijnlijk acht, dat indien thans bij vonnis verzoekers worden hersteld in hun rechten als huurder van het pand, de Kamer van Koophandel hun een vestigingsvergunning zal weigeren;

O. dat de Raad echter, ook de belangen van Loendersloot in aanmerking nemende, welke echter naar zijn oordeel moeten wijken voor die van verzoekers, aan Loendersloot een termijn zal gunnen waarbinnen hij het pand moet hebben ontruimd;

O. dat mogelijk Loendersloot niet heeft geweten, dat verzoekers belang hadden bij de N. V. Unic, doch dat deze omstandigheid de toewijzing der vordering niet in den weg kan staan, daar het voldoende is, dat Loendersloot moet hebben begrepen, dat de N. V. Unic door het gemis van het pand werd benadeeld en daarbij niet ter zake doet of hij tevens heeft geweten, wie de aandeelhouders van deze N. V. waren noch of hij heeft geweten welk groot belang verzoekers in deze N. V. hadden;

O. dat de omstandigheid, dat degene die verzoekers in het pand opvolgde eenige goederen van verzoekers heeft overgenomen, geenszins er op duidt, dat verzoekers het pand vrijwillig hebben verlaten;

O. dat waar in casu geen sprake is van goede trouw aan de zijde van Loendersloot en waar tevens geenszins is komen vast te staan noch zelfs aannemelijk is geworden, dat verzoekers gebaat zijn door de kosten door Loendersloot besteed aan de inrichting van het pand, toen hij het betrok, er geen termen zijn verzoekers te veroordelen tot betaling aan Loendersloot van f 4800 of eenig ander bedrag te meer niet nu deze geruimen tijd het genot van het pand heeft gehad, waardoor hij zeer gebaat is geworden;

O. dat er geen termen zijn om aan te nemen dat verzoekers te laat hun wenschen hebben geuit om weer de beschikking over het perceel te krijgen;

Rechtdoende in naam der Koningin:

Doet herleven de oorspronkelijke huurovereenkomst van het perceel Meeuwenlaan No. 2 te IJmuiden-Oost, gemeente Velsen tusschen verzoekers en het Ned. Beheersinstituut in zijn hoedanigheid van beheerder over H. Sminia voornoemd, als opvolger in rechten van de oorspronkelijke verhuurster en wel op de oude voorwaarden, doch eerst ingaande 1 Mei 1947;

Verklaart nietig, doch eveneens eerst met ingang van genoemden datum de huurovereenkomst tusschen den gerequesteerde en den toenmaligen eigenaar van het

perceel in den loop van 1944 tot stand gekomen;

Veroordeelt gerequesteerde Loendersloot om uiterlijk 1 Mei 1947 het perceel Meeuwenlaan No. 2 te IJmuiden-Oost, gemeente Velsen te ontruimen met al de zijnen en het zijne en met afgifte van de sleutels ter beschikking van verzoekers te stellen, onder verbeurte eener dwangsom van f 50 per dag voor elke dag vertraging ten behoeve van verzoekers;

Machtigt verzoekers om de ontruiming zoo noodig zelf te doen geschieden, desnoods met behulp van den sterken arm;

Veroordeelt den tegenwoordigen eigenaar van het perceel om een en ander te gehengen en te gedoogen en verzoekers als huurders te aanvaarden;

Veroordeelt gerequesteerde Loendersloot in de proceskosten aan zijde van verzoekers tot heden begroot op f 100.

No. 865.

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK 'S-GRAVENHAGE, 10 April 1947. (Prof. Mr. Kolléwijn).

Overeenkomst van lijfrenteverzekering hersteld; gerequesteerde heeft recht op terugvordering van de ter zake van den afloop onverschuldigd gedane betaling aan Lippmann.

Het feit, dat verzoekster de pols zelf bij Lippmann heeft ingeleverd kan in billijkheid geen reden zijn de schade, welke de Mij. getroffen heeft, op verzoekster over te hevelen.

Verzoek tot schorsing van het geding, totdat de administratie van Lippmann is vastgesteld, afgewezen.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100) art. 23 en vlg.)

Sara Glaser-Philips, requestrante, gem. Mr. H. Sanders,

tegen:

Het Onderling Levensverzekerings-Genootschap „De Olveh van 1879”, gerequesteerde, gem. Mrs. de Brauw en Wijckerheld Bisdorn.

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;

Gelezen het request van Sara Philips, weduwe van Louis Abraham Glaser, wonende te Haerden, domicilie kiezende te 's-Gravenhage ten kantore van Mr. H. Sanders;

Gelezen het antidotaal request van het Onderling Levensverzekeringsgenootschap „de Olveh van 1879” hierna te noemen „de Olveh” of gerequesteerde, domicilie kiezende ten kantore van Mr. de Brauw te 's-Gravenhage en daartoe strekkende dat de Raad de vordering, althans de vordering tot veroordeeling tot betaling, af zal wijzen;

Gehoord partijen;

O. dat verzoekster bij haar bovengenoemd request heeft gesteld:

dat requestrante op 2 Augustus 1941 bij contract I 3634 met „De Olveh van 1879”, gevestigd te 's-Gravenhage aan de Kortenaerkade No. 1, is overeengekomen, dat zij aan requestrante tegen betaling van een premie ineens van f 87,999 zoude uitbetalen een jaarlijksche rente van f 6934.80, gedurende haar leven in driemaandelijksche termijnen bij nabetaling op 1 Januari, 1 April, 1 Juli en 1 October van ieder jaar; dat requestrante geen uitkeering meer heeft ontvangen na 1 Januari 1943;

dat bij Verordening 54/43 van den toenmaligen rijkscommissaris is bepaald, dat levensverzekeringen van Joden, waaronder ook requestrante, zouden eindigen op 30 Juni 1943;

dat deze verordening ingevolge het Besluit Bezettingsmaatregelen wordt geacht nimmer van kracht te zijn geweest en het dus in verband met de bijzondere omstandigheden onredelijk ware de rechtsbetrekking tusschen partijen niet te doen herleven;

dat partijen zijn overeengekomen, de lijfrente te herstellen voor $\frac{1}{2}$ gedeelte, en dat bij de bepaling van het bedrag daarvan zoude worden rekening gehouden met den achterstand in de uitkeering over de periode liggende vóór 30 Juni 1943, zulks echter onder voorbehoud van requestrante's aanspraken voor wat betreft het niet bij minnelijke regeling herstelde $\frac{1}{4}$ gedeelte van de oorspronkelijke lijfrente;

Redenen, waarom requestrante zich wendt tot dezen Raad met het eerbiedig verzoek de oorspronkelijke overeenkomst van partijen, ook wat betreft dat $\frac{3}{4}$ gedeelte, wel te willen doen herleven en ten profijte van dien gerequesteerde te veroordeelen aan requestrante te betalen eene som van f 5201.10 's jaars gedurende haar leven in kwartaalstermijnen van f 1300.28 bij nabetaling van 1 Juli 1943 af, met veroordeeling van gerequesteerde in de kosten;

O. dat gerequesteerde de toedracht der zaak zooals deze feitelijk in requestrante's verzoekschrift is gesteld erkennende, de toewijzing van de vordering heeft bestreden op de gronden in het antidotaal request uiteengezet, waarvan de Raad heeft kennis genomen, en die voor zoover noodig hieronder zullen worden herhaald;

O. dat door de feiten welke tusschen partijen in confesso zijn, dus vaststaat dat aan de door art. 23 (2) sub a van het Besluit E 100 gestelde voorwaarden tot ingrijpen van den Raad is voldaan, en tevens dat de bovengemelde tusschen hen gesloten overeenkomst van lijfrente en de daaruit tusschen partijen voortgesproten rechtsbetrekkingen naar bezettings„recht” zijn teniet gegaan ingevolge art. 1 der Verordening 54/1943, die volgens E 93 geacht wordt nimmer van kracht te zijn geweest, en de ingevolge art. 2 dier Verordening aan Lippmann gedane betalingen van de z.g. „afkoopwaarde”, zoodat op grond van art.

23 j°. 25 E 100 behoudens blijk van het tegendeel, door den Raad moet worden aangenomen, dat het achterwege laten van zijn ingrijpen onredelijk zou zijn;

O. dat de Olveh, blijkbaar met een beroep op art. 33 van E 100, nu wel betoogt, dat zij door de betaling van de afkoopsom aan Lippmann tegenover requestrante bevrijd zou zijn, doch dit verweer, gelijk reeds vele malen door dezen Raad werd overwogen, waar door een schuldenaar een beroep wordt gedaan op een betaling (te weten van de „afkoopsom”) waartoe hij, afgezien van het bezettingsrecht niet was gehouden, daar deze gehoudenheid immers eerst door dat bezettingsrecht werd gecreëerd, moet falen;

O. dat voorts door gerequesteerde is uiteengezet dat deze overeenkomst is gesloten met de bedoeling om langs dezen weg een gedeelte van requestrante's vermogen aan de klauwen der roofzuchtige bezetters te onttrekken, doch niet duidelijk door gerequesteerde is gesteld, welke rechtsgevolgen zij aan dit motief, dat zooals zij zelf zegt, aan beide partijen bekend was, zou willen zien gehecht, zoodat de Raad dit verweer moet passeeren;

O. dat gerequesteerde dan aanvoert, dat requestrante zelf haar polis bij Lippmann heeft ingeleverd, doch de Raad niet kan inzien, hoe deze door de Duitsche maatregelen van requestrante afgedwongen handeling in billijkheid een reden zou kunnen zijn om de schade, die de verzekeringsmaatschappij heeft getroffen, door dat zij zich door de Duitsche maatregelen op haar beurt gedrongen gevoelde uit haar vermogen de „afkoopsom” bij den Duitschen handlager Lippmann te storten, naar haar wederpartij over te hevelen, en dit te minder nu de berooving van gerequesteerde onder het mom van Verordening 54/1943, blijkens art. 2 (3) van die Verordening, onafhankelijk van het al of niet inleveren van de polis door de Joodsche verzekerde plaats vond, terwijl, indien gerequesteerde met haar betoog bedoeld te zeggen, dat requestrante haar, door het inleveren van de polis in een minder gunstige positie tegenover Lippmann heeft geplaatst, aan requestrante, die dit onder dwang deed, daarvan ook hierom geen verwijt kan worden gemaakt, omdat de inlevering vóór de afkondiging van de Verordening 54/1943 geschiedde;

O. dat, ook als de Raad aanneemt, dat gerequesteerde ten aanzien van de betaling van de „afkoopsom” in een „dwangpositie” verkeerde, hij daarin toch geen reden kan zien om de oorlogsschade, die gerequesteerde door de Duitsche dwangmaatregelen getroffen heeft, op requestrante over te brengen;

O. dat door den raadsman van gerequesteerde vervolgens te berde is gebracht, dat zij, voor zoover betreft de van 30 Juni tot 3 December 1943 (de datum van de storting van de „afkoopsom”) aan requestrante verschuldigde lijfrentetermijnen, volgens art. 33 E 100 zou zijn gekwetend,

daar deze in de „afkoopsom” aan Lippmann zouden zijn betaald, doch deze rede-neering niet opgaat, daar in de eerste plaats gerequesteerde in deze periode geen lijfrentetermijnen aan Lippmann heeft betaald, doch alleen de door het bezettingsrecht nieuw gecreëerde schuld van de „afkoopsom”, en in de tweede plaats gerequesteerde na 30 Juni 1943 door het bezettingsrecht niet verplicht werd de aan requestrante verschuldigde lijfrentetermijnen aan Lippmann te betalen;

O. dat gerequesteerde heeft opgemerkt, dat indien de Raad de vordering mocht willen toewijzen, de rechter er rekening mede zou moeten houden, dat de betaling van de afkoopsom aan Lippmann tenslotte aan requestrante ten goede kan zijn gekomen doordat uit dit op naam van requestrante's gestorte bedrag door Lippmann betalingen (o. a. voor levensonderhoud of aan de fiscus) ten bate van requestrante zijn gedaan, zoodat gerequesteerde in zooverre, op grond van art. 1421, 2 B. W. naar zij meent, door haar betaling aan Lippmann, toch tegenover requestrante zou zijn bevrijd; dat op dit punt feitelijk nog niets vaststaat en, zoolang de ontwikkeling van Lippmann's administratie nog niet verder is gevorderd ook niets kan worden vastgesteld, weshalve gerequesteerde meent de voorloopige schorsing van het geding te moeten verzoeken;

O. dat art. 1421 B. W. hetwelk het bestaan veronderstelt van een schuld die door den debiteur aan een ander dan den crediteur of diens gemachtigde of vertegenwoordiger wordt voldaan, hier echter toepassing mist, daar de betaling van de „afkoopsom” niet de betaling van een schuld van gerequesteerde aan requestrante was;

dat bovendien gerequesteerde niet aannemelijk heeft weten te maken, dat uit de door gerequesteerde bij Lippmann gestorte afkoopsom inderdaad eenige betalingen ten behoeve van requestrante zou zijn gedaan, doch integendeel op grond van de door den raadsman van requestrante ter terechtzitting hieromtrent afgelegde verklaring en den door hem overgelegden tot hem gericht brieven van requestrante van 30 Januari 1947 moet worden aanvaard, dat dit niet is geschied, aangezien Lippmann, volgens de niet door gerequesteerde weersproken, zij het ook niet erkende, opgave van requestrante een aanzienlijk vermogen van requestrante zelf in beheer heeft genomen;

O. dat de Raad mitsdien geen termen aanwezig acht om het verzoek van gerequesteerde tot schorsing van het geding in te willigen;

O. dat op grond van het bovenstaande, de vordering van requestrante behoort te worden toegewezen;

Rechtdoende:

Wijst de vordering toe;

Verklaart nietig den op 3 December 1943 plaats gehad hebbenden „afkoop” van de bovenomschreven overeenkomst van verzekering;

Verstaat, dat gerequesteerde recht heeft op terugvordering van de terzake van dezen afkoop onverschuldigd aan Lippmann gedane betaling;

Doet herleven de tusschen partijen op 2 Augustus 1941 bij polis No. I 3634 geconstateerde overeenkomst van lijfrénte-verzekering;

Veroordeelt mitsdien gerequesteerde om aan requesrante te betalen een lijfrénte van f 5201.10 's jaars gedurende haar leven in kwartaalstermijnen van f 1300.28 bij nabetaling van 1 Juli 1943 af met verrekening van hetgeen requesrante terzake van gerequesteerde na de bezetting heeft ontvangen;

Veroordeelt gerequesteerde in de kosten van het geding tot op heden aan de zijde van requesrante gevallen begroot op f 100.

No. 866.

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK AMSTERDAM, 28 Febr. 1947.
(Mrs. Jolles, Wiarda en van Zeggelen).

Verweerder heeft te goeder trouw de hoofdsom van een hypothecaire leening na afloop van den termijn aan het N.A.F. betaald, zonder een opzegging of opvordering af te wachten.

Verweerder kan zich niet beroepen op art. 33 E 100, doch desalniettemin is de vordering tot rechtsherstel afgewezen, omdat het onredelijk zoude zijn, verweerder nogmaals te doen betalen, daar voor een eenvoudig man als verweerder, de bewoordingen der acte niet duidelijk zijn geweest.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100)
art. 23 en vlg.)

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;
Gezien:

a. een verzoekschrift van de Vereeniging Ned. Christelijke Bouwarbeidersbond, gevestigd te Utrecht, hierna te noemen „de Bond”, gemachtigde Mr. M. van Vugt,

b. een verweerschrift van Wieger Steenbeek, wonende te Utrecht, gemachtigde Mr. T. M. Feikema,

c. de door beide partijen overgelegde stukken;

Gehoord partijen, de vertegenwoordigers van het Nederlandsche Arbeidsfront en Notaris Brouwer;

O. dat tusschen partijen is komen vast te staan:

dat de Bond bij acte, op 30 Januari 1941 voor notaris A. M. Brouwer te Utrecht verleden, aan gerequesteerde Steenbeek onder hypothecair verband te leen heeft verstrekt een som van f 7000 tegen een rente van 4½ % per jaar, vervallende telkens op 1 Februari en 1 Augustus, onder verplichting van den schuldenaar „om gemelde hoofdsom aan de schuldeischeres terug te betalen in een termijn op 1 Febr.

1944 of daarna te allen tijde, mits steeds van een van beide zijden drie maanden tevoren opzegging of opeisching heeft plaats gehad, onverminderd de bevoegdheid van den schuldenaar om op de rente-verschijndagen een bedrag van f 700 op gemelde hoofdsom in mindering af te lossen, zullende bij tusschentijdsche gedwongen aflossing drie maanden extra rente verschuldigd zijn”;

dat de Rijkscommissaris voor het bezette Nederlandsche gebied in Juli 1941 tot Commissaris van den Bond heeft benoemd H. J. Woudenberg, waarna Steenbeek bericht heeft ontvangen, dat alle schuldvorderingen van den Bond aan het Nederlandsche Verbond van Vakvereeningen waren overgedragen, met verzoek de verschuldigde rente en aflossing in het vervolg aan dat N.V.V. te betalen;

dat Steenbeek ter afdoening van zijn schuld eind Juli 1941 aan den Bond heeft betaald f 700 met rente en daarna aan het N.V.V. eind Januari en Juli 1942 telkens f 700 met rente en aan het Nederlandsche Arbeidsfront, dat toen in de plaats van het N.V.V. was getreden, eind Januari en Juli 1943 en eind Januari 1944 telkens f 700 met rente en eindelijk op 4 Maart 1944 tegen algeheele kwijting het restant ad f 2800 met rente tot 1 Juni 1944, zonder dat een opzegging of opeisching had plaats gehad;

O. dat de Bond op grond van deze feiten en de omstandigheid, dat Steenbeek de aan het N.V.V. en het N.A.F. verstrekte aflossingen geheel vrijwillig en onverplicht heeft gedaan, wetende althans moettende weten, dat ze niet aan den Bond ten goede zouden komen, heeft verzocht de bovenvermelde aflossingen tot een bedrag van f 6300 (ter zitting verminderd tot laatstgemelde aflossing van f 2800) en de daarvoor verleende kwijting te vernietigen en de rechtsbetrekking tusschen partijen te herstellen in dier voege, dat Steenbeek aan den Bond zal schuldig zijn een bedrag van f 2800, rentende 4½ % per jaar, kosten rechtens;

O. dat Steenbeek daartegen heeft aangevoerd, dat de leening volgens de acte moest worden afgelost op 1 Februari 1944, zoodat de door hem op 4 Maart 1944 gedane aflossing van het restant niet onverplicht was, voorts dat hij niet geweten heeft, dat in ieder geval een opzegging vereischt was en eindelijk, dat hij de betalingen te goeder trouw gedaan heeft om te voorkomen, dat zijn onderpand zou worden geëxecuteerd;

O. hieromtrent, dat een nauwkeurige bestudeering der hierboven letterlijk aangehaalde aflossings-voorwaarden inderdaad tot de conclusie zou kunnen leiden, dat ook voor de aflossing van het restant een opzegging noodig was, en dat, nu deze niet heeft plaats gehad, de aflossing van het restant op 4 Maart 1944 niet verplicht was en dus voor Steenbeek ook niet bevrijdend in den zin van art. 33 van E 100;

O. evenwel dat naar 's Raads oordeel de desbetreffende bewoordingen in de acte voor een eenvoudig man als Steenbeek niet duidelijk zijn en hem in de begrippe-

lijke veronderstelling konden doen verkeeren, dat de leening in ieder geval, ook zonder opzegging, op 1 Februari 1944 moest aflopen, te meer, nu blijkt het door hem overgelegde schrijven van genoemden Notaris dd. 2 Maart 1944 deze opgeeft, dat ter zake aflossing van de bewuste schuld betaald moet worden f 2800 met rente, zonder van een al of niet noodige opzegging gewag te maken;

O. dat de Raad dan ook door het onderzoek de overtuiging heeft verkregen, dat Steenbeek de bewuste betaling te goeder trouw heeft gedaan, ook al was de betaling van het restant ad f 2800 op 4 Maart 1944 wellicht strikt genomen niet verplicht en dus voor Steenbeek niet bevrijdend in den zin van genoemd artikel, het onder voormelde omstandigheden onredelijk zou zijn hem dat bedrag nogmaals te doen betalen, weshalve geen termen tot ingrijpen aanwezig zijn bevonden;

Rechtdoende:

Wijst het verzoek af en veroordeelt den Bond in de kosten dezer procedure, tot heden aan de zijde van Steenbeek begroot op f 60.

No. 867.

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK AMSTERDAM, 24 Febr. 1947.
(Mrs. Jhr. van der Does de Willebois, Dijksterhuis en Craandijk).

Het felt dat een huurovereenkomst is ingegaan op 1 Mei 1945, doch het contract is geteekend op 18 Mei 1945, staat een vernietiging daarvan niet in de weg.

De herleving van het oude huurrecht brengt redelijkerwijze mede de vernietiging eener latere huur, onverschillig wanneer deze is aangegaan.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100) art. 23 en vlg.)

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;

Gezien een verzoekschrift van Walter Salomon, wonende te Amsterdam, voorzoo veel nodig vertegenwoordigd door zijn door het Nederlandsche Beheersinstituut benoemden beheerder Mr. A. G. Lubbers Jr., (gemachtigde Mr. H. B. F. J. A. Peters);

Gezien het verzoekschrift van gerequesteerde C. van Blankensteyn, wonende te Amsterdam (gemachtigde Mr. J. van Proosdy);

Gelet op de mondelinge behandeling ter zitting van 3 Februari 1947;

O. dat verzoeker in hoofdzaak stelt, dat hij in 1938 tezamen met zijn broeder Alfred van den eigenaar Ir. Bauduin heeft gehuurd het heerenhuis Raphaelplein 7 te Amsterdam, dat hij met zijn broeder heeft betrokken;

dat in 1941 Alfred Salomon door den be-

zetter is gearresteerd en verzoeker nadien het pand alleen bewoonde;

dat in 1942 het gerucht ging, dat de Joodsche inwoners van Amsterdam in de z.g. Rivierenbuurt moesten gaan wonen en verzoeker met het oog daarop met den destijds aan het adres Geulstraat 26 wonenden gerequesteerde is overeengekomen voor den duur der bezetting hunne woningen te ruilen, waarbij verzoeker het verschil in huurprijs en de verhuiskosten zou vergoeden;

dat partijen daarna hunne woningen hebben geruild, waarbij de woning Geulstraat 26 op gerequesteerde's naam bleef staan en verzoeker aan zijn betalingsplichten heeft voldaan;

dat een groot deel der aan verzoeker en Alfred Salomon toebehoorende meubels, alsmede de complete stoffeering in het huis Raphaelplein 7 zijn achtergelaten;

dat verzoeker in 1942 is ondergedoken en de eveneens naar de Geulstraat verhuisde echtgenoot en kinderen van Alfred Salomon zijn gedeporteerd, waarna het huis Geulstraat 26 door gerequesteerde aan derden is onderverhuurd;

dat gerequesteerde, die kort voor de bevrijding aan verzoeker had toegezegd spoedig te zullen verhuizen, later uitstel vroeg en tenslotte weigerde te vertrekken, zich beroepende op het feit, dat hij de woning van den eigenaar in huur had tot 1 Mei 1946, na welken datum hij echter evenmin vertrok;

dat de eigenaar Ir. Bauduin bereid is het perceel weder aan verzoeker te verhuren;

dat verzoeker thans in zijn huurrechten hersteld wensch te worden en de vernietiging vraagt van de huurovereenkomst tusschen gerequesteerde en den verhuurder t.a.v. het huis Raphaelplein 7 aangegaan met nevenvorderingen;

O. dat gerequesteerde, erkennende zijn woning Geulstraat 26 tegen de woning Raphaelplein 7 te hebben geruild, aanvoert, dat niet verzoeker, doch zijn broeder Alfred huurder was van laatstgenoemd perceel, dat de woningruil niet met verzoeker, doch met de echtgenoot van Alfred Salomon is aangegaan en dat de ruil niet is aangegaan voor den duur der bezetting;

O. hieromtrent, dat verzoeker door overlegging van een door den verhuurder Ir. Bauduin aan den Voorzitter van den Raad voor het Rechtsherstel gericht schrijven van 12 November 1946, inhoudende dat het huis Raphaelplein 7 in 1938 verhuurd is aan de gebroeders Alfred en Walter Salomon gezamenlijk en dat de huur betaald werd door de parapliefabriek „Limburg” waarvan de gebroeders Salomon eigenaars waren, verzoeker's medehuurderschap heeft aangetoond;

dat, nu in het request wordt gesteld dat Mr. A. G. Lubbers Jr. eveneens beheerder is van den afwezigen Alfred Salomon, het verzoekschrift mede als namens dezen afwezige ingediend beschouwd kan worden, vermits genoemde beheerder het request mede heeft ondertekend;

O. aangaande het overige verweer, dat, nu vaststaat, dat ook verzoeker huurder van het perceel Raphaelplein 7 was, niet ter zake doet, dat gerequesteerde de ruilovereenkomst met de echtgenoot van Alfred Salomon heeft aangegaan (van welke bewering gerequesteerde trouwens geen bewijs heeft bijgebracht), vermits verzoeker door zijnerzijds de ruilovereenkomst uit te voeren te kennen heeft gegeven, dat deze ook namens hem werd aangegaan en derhalve de rechtsgevolgen daarvan te aanvaarden;

dat, wat de duur der ruilovereenkomst aangaat, voor de hand ligt, dat deze tot den bezettingstijd beperkt was, nu voor verzoeker noch voor zijn broeder aanleiding bestond in normale tijden een dergelijke ruil aan te gaan, gezien het verschil in grootte der ruilobjecten en den stand, waar zij gelegen zijn;

dat bovendien het erkende feit, dat verzoeker het huurverschil heeft bijgepast en dat de stoffeering en een groot deel der meubels werd achtergelaten, wijst op verzoekers's bedoeling het huis Raphaelplein 7 t.z.t. weder te betrekken;

dat slotte verzoeker's posita op dit punt bevestigd worden door de verklaringen der in 's Raads zitting gehoorde getuigen Mendels-van der Knaap en Gravelijn-van het Slot;

dat dus gerequesteerde's verweer faalt;

O. dat, nu de tusschen Ir. Bauduin en de Gebroeders Salomon t.a.v. het huis Raphaelplein 7 bestaan hebbende huurovereenkomst kennelijk geëindigd is doordat verzoeker en zijn familie zich tengevolge van door den bezetter tegen Joden genomen maatregelen genoopt zagen zich tijdelijk in een meer bescheiden buurt terug te trekken, het onredelijk zou zijn de bovengenoemde rechtsbetrekking niet te doen herleven, nu gerequesteerde het tegendeel niet heeft aangetoond;

dat het gevolg van deze herleving zal zijn, dat de op 1 Mei 1945 tusschen gerequesteerde en Ir. Bauduin aangegane huurovereenkomst wordt vernietigd, moettende het tegen dit onderdeel der ingestelde vordering gericht verweer, dat gebaseerd is op het feit, dat de betreffende huurovereenkomst op 18 Mei 1945 dus na de bevrijding geteekend is, worden verworpen, alleen reeds om deze reden dat blijkens het door gerequesteerde overgelegd huurcontract de huur met ingang van 1 Mei 1945 is ingegaan; terwijl bovendien de herleving van het oude huurrecht redelijkerwijze medebrengt de vernietiging eener latere huur, onverschillig wanneer deze is aangegaan;

O. dat derhalve moet worden beslist als volgt:

Rechtdoende:

Doet herleven de rechtsbetrekking t.a.v. de huur van het huis Raphaelplein 7 te Amsterdam bestaan hebbende tusschen Ir. J. Bauduin als verhuurder en de Gebroeders Alfred en Walter Salomon als huurders;

Verklaart nietig de rechtsbetrekking t.a.v. de huur van genoemd perceel sedert 1 Mei 1945 bestaan hebbende tusschen vorennoemden verhuurder en gerequesteerde;

Veroordeelt gerequesteerde uiterlijk op 30 April 1947 het perceel Raphaelplein 7 te verlaten en te ontruimen met alle daarin wonende personen en aanwezige goederen, voorzoover deze niet het eigendom zijn van Alfred en/of Walter Salomon, en met afgifte der sleutels ter vrije beschikking van verzoeker te stellen met machtiging op dezen de ontruiming zoo noodig zelf te doen uitvoeren met behulp van de sterke macht;

Veroordeelt gerequesteerde tot betaling van een dwangsom van f 25 voor elken dag, dat hij in gebreke mocht blijven aan de veroordeeling tot ontruiming te voldoen;

Veroordeelt gerequesteerde in de kosten van dit geding, tot aan deze uitspraak aan zijde van verzoeker begroot op f 75.

No. 868.

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK AMSTERDAM, 4 Maart 1947.
(Mrs. Jolles, Wiarda en O. Schreuder).

Schenking van geld en schrijfmachine om deze aan de macht der Duitschers te onttrekken nietig verklaard en gerequesteerde veroordeeld deze aan verzoekers af te geven.

Gelijk verzoek ten aanzien van radio-toestel en meubelen ontzegt, omdat niet is komen vast te staan, dat deze in bewaring of ten geschenke zijn gegeven.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100) art. 23 en vlg.)

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;

Gezien:

a. een verzoekschrift van 1. Debora Rood, wonende te Middelharnis, 2. Mr. Jan Matthys Hempenius, notaris te Middelharnis, als bewindvoerder over de afwezige Mina Rood en haar echtgenoot Bernard Haagens, beiden gewoonde hebbende te Dirksland, 3. Mr. Laurens Johannes den Hollander, advocaat te Middelharnis, als bewindvoerder over de afwezige Betje Rood, gewoonde hebbende te Middelharnis, gemachtigde Mr. M. J. Broekhuizen Jr., advocaat en procureur te 's-Gravenhage;

b. een verweerschrift van Jan Theunis Vos, adjunct-commies der Directe Belastingen, wonende te Hilversum, gemachtigde Mr. J. Roelse, advocaat en procureur te Amsterdam;

Gehoord partijen en getuigen;

O. dat verzoekers zakelijk hebben gesteld:

dat op 2 Nov. 1942 te Hilversum is overleden Jozef Rood als erfenamen achter-

latende zijne drie genoemde zusters Debora, Betje en Mina Rood;

dat deze Jozef Rood in den loop van het jaar 1942 aan verweerder Vos had terhandgesteld of doen terhandstellen een bedrag van f 15,000, alsmede een compleet salonameublement, een nieuw gasfornuis, een nieuwe Waldorp radio en een nieuwe schrijfmachine;

dat zulks uitsluitend is geschied, omdat genoemde Jozef Rood, die als Jood bloot stond aan achtervolging door de Duitschers en in 1942 in een ziekenhuis is opgenomen, voormelde gelden en goederen voor den vijand veilig wilde stellen;

dat zijn erfgenamen thans recht hebben op rechtsherstel, doch Vos desgevraagd weigert de gelden en goederen terug te geven;

Redenen waarom zij den Raad hebben verzocht:

1. te willen vaststellen, dat door wijlen J. Rood aan J. T. Vos omstreeks October 1942 in bewaring zijn gegeven voormelde gelden en goederen;

2. Vos te veroordeelen tot betaling van f 15,000 aan verzoekers met de rente hiervan ad 5% 's jaars tot aan den dag der algeheele voldoening, benevens tot teruggave der genoemde goederen;

subsidiair, voor het geval de Raad zou bepalen, dat de gelden en goederen door Rood aan Vos zijn geschonken, deze schenking nietig te verklaren met veroordeeling van Vos tot terugbetaling aan verzoekers van een bedrag van f 15000 en tot afgifte aan hen van voormelde goederen,

alles met veroordeeling van Vos in de kosten van het geding;

O. dat verweerder Vos hiertegen heeft aangevoerd:

dat de voormelde gelden en goederen van Jozef Rood gedurende de Deutsche bezetting wel in zijn bezit zijn gekomen, doch op volkomen regelmatige wijze;

dat de gelden en schrijfmachine hem zijn geschonken uit dankbaarheid voor de materiele en moreele hulp en bijstand, welke Jozef Rood gedurende het laatste en zeer waarschijnlijk moeilijkste jaar van zijn leven van hem had ondervonden;

dat hij het radio-toestel van Rood heeft gekregen in ruil voor een ander minderwaardig toestel, opdat Rood dit laatste in plaats van zijn eigen toestel zou kunnen inleveren, dat een dergelijke ruiling heeft plaats gevonden ten aanzien van het ameublement, hetwelk slechts bestond uit 2 clubs, een salontafeltje, een kastje en een gaskachel, geen gasfornuis;

O. dat verweerder Vos bij het onderzoek heeft erkend, geweten te hebben, dat Rood als Jood bevreesd was voor Deutsche maatregelen tegen zijn persoon en zijn vermogen, en niet aannemelijk heeft gemaakt, dat Rood hem de bewuste schenking van een groot deel van zijn vermogen louter uit dankbaarheid of liberaliteit zou hebben gedaan;

O. dat verzoekers zich op het standpunt hebben gesteld, dat de bewuste terhand-

stelling van gelden en goederen haar oorzaak heeft gevonden in een overeenkomst van bewaargeving, subsidiair van schenking, met verzoek den inhoud van die overeenkomst vast te stellen;

O. dat de Raad door het gehouden onderzoek aannemelijk acht, dat hier ten aanzien van de gelden en schrijfmachine inderdaad gedacht moet worden aan een schenking, doch uitsluitend met de bedoeling om het geschonkene aan den vijand te onttrekken;

O. dat deze schenking nietig verklaard kan worden omdat zij tijdens de vijandelijke bezetting tusschen Nederlandsche ingezetenen tot stand is gekomen, terwijl de Raad termen aanwezig acht tot ingrijpen, omdat de desbetreffende rechtsbetrekkingen zijn ontstaan onder onbehoorlijken invloed van den vijand;

O. dat niet is komen vast te staan, dat ook het radio-toestel, de meubelen en het gasfornuis in bewaring of ten geschenke zijn gegeven, zoodat het desbetreffende verzoek moet worden afgewezen;

Rechtdoende:

Wijst het primair verzoek af en, wat het subsidiair verzoek betreft:

Bepaalt dat het bedrag van f 15,000 en de schrijfmachine door J. Rood aan J. T. Vos zijn geschonken;

Verklaart deze schenkingen nietig en veroordeelt Vos tot terugbetaling van de f 15,000 en tot afgifte van de schrijfmachine aan verzoekers;

Ontzegt het meer gevorderde;

Veroordeelt verweerder Vos in de kosten van dit geding, tot heden aan de zijde van verzoekers begroot op f 60.

No. 869.

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK AMSTERDAM, 28 Febr. 1947,
(Mrs. Wiarda, O. Schreuder en Van Zegelen).

Verzoek tot het doen herleven van de vennootschap, waarvan één der leden met een aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid, is overleden, afgewezen. Een voortzetting der vennootschap met verzoekster als bewindvoester, is in strijd met de bedoeling der vennootschap en zou onredelijk zijn.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100)
art. 23 en vlg.)

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.

Gezien:

a. een verzoekschrift van Dora van Leeuwen, meerderjarig en ongehuwd, wonende te 's-Gravenhage, in haar hoedanigheid van op 6 October 1945 door het Nederlandsche Beheersinstituut benoemd bewindvoester over den afwezigen Juda.

David Milhado, gemachtigde Mr. F. C. R. Drossaart Bentfort te 's-Gravenhage;

b. een op 22 October 1946 ingekomen verweerschrift van Mr. Willy Leopold Spijker, wonende te Amsterdam, in zijn hoedanigheid van op 5 Juli 1945 door den Militairen Commissaris in het District Amsterdam benoemd beheerder over het vermogen van Willem Gerrit Bosch, handel-drijvende onder den naam Hout- en Metaal-warenhandel, gevestigd te Amsterdam;

Gehoord partijen enz.;

O., dat verzoekster zakelijk heeft gesteld, dat voornoemde J. D. Milhado, die jood was en van Nederlandsche nationaliteit, op 9 Juli 1938 met W. G. Bosch voornoemd een vennootschapsacte heeft aangegaan tot exploitatie van de door hen gedreven zaak in houten- en metalen verlichtings-artikelen onder den naam Hout- en Metaalwarenfabriek „Nometa”, gevestigd te Amsterdam, zulks voor onbepaalden tijd met bepaling van een opzegtermijn van zes maanden; dat Milhado tengevolge van de Deutsche Jodenmaatregelen gedwongen is geworden om per 1 Februari 1942 uit voormelde firma te treden, waarna genoemde Bosch als enig eigenaar de firma onder den naam „Hometa” heeft voortgezet;

dat verzoekster de noodige vergunning voor de indiening van het onderhavige request van het Nederlandsche Beheersinstituut heeft aangevraagd;

op welke gronden verzoekster den Raad verzocht om met terugwerkende kracht tot 1 Februari 1942 de voormelde uittreding ongedaan te maken, door dezelve nietig te verklaren en voormelde vennootschap weer in haar geheel te doen herleven, met verordeeling van gerequesteerde W. G. Bosch in de proceskosten;

O., dat verweerder met een beroep op de bepalingen der vennootschapsacte in verband met de afwezigheid, resp. het vermoedelijk overlijden van voornoemden J. D. Milhado concludeerde tot niet-ontvankelijkverklaring van verzoekster in hare vordering, voorts betoogde, dat er ook voor gedeeltelijk rechtsherstel geen gronden aanwezig waren, vermits bij voormelde uittreding het aan Milhado toegekende kapitaal en winstaandeel, benevens een provisie van f 1000 waren uitgekeerd, doch zich ten dezen aanzien refereerde aan het oordeel van den Raad, kosten rechtens;

O., dat moet worden rekening gehouden met een aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid, dat voornoemde J. D. Milhado in of kort na Maart 1943 is overleden;

O., dat voormelde vennootschap tusschen W. G. Bosch en J. D. Milhado krachtens art. 1683 sub 4 B.W. en art. 11 sub 3 der onderhavige vennootschapsovereenkomst eindigde door het overlijden van een der vennoten, welk geval zich blijkens voorgaande overwegingen in casu naar alle waarschijnlijkheid voordoet;

O., dat onder deze omstandigheden een doen herleven van voormelde vennootschap in dien zin, dat deze zou moeten

worden voortgezet met verzoekster, naar het oordeel van den Raad in strijd met de bedoeling der vennootschapsacte en onredelijk zou zijn;

O., dat dus hoogstens zou kunnen worden gedacht aan een vernietiging der voormelde uittreding en rechtsherstel wanneer en voorzoverre J. D. Milhado daardoor zou blijken benadeeld te zijn;

O. dat zulks echter niet is gebleken, vermits op grond van het overgelegd rapport van het accountantskantoor van Koetsveld te Rotterdam dd. 7 December 1946 kan worden aangenomen, dat aan Milhado niet alleen zijn aandeel in de winsten en provisiën volledig is uitgekeerd, doch daarin bovendien nog was gesproken van een verdere uitkeering van circa f 3000, welke laatste werd bevestigd door de verklaring van de getuige Wilhelmina Hendrika van Veen;

O. dat de Raad op voormelde gronden in billijkheid en redelijkheid geen grond voor ingrijpen aanwezig acht;

Rechtdoende:

Wijst het verzoek af;

Veroordeelt verzoekster in haar voormelde hoedanigheid in de kosten van dit geding, tot heden aan de zijde van verweerder begroot op f 30.

No. 870.

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK AMSTERDAM, 25 Maart 1947.
(Mrs. Jolles, van Zeggelen en Wiarda).

Het verzoek van requestraant bestaat in een feltelijke herplaatsing in een vroegere dienstbetrekking.

De Raad is onbevoegd i.v.m. art. 4 lid 9 van het B.B.A. (F 214) juncto art. 23 lid 3 van het Besluit E 100.

(Vaststelling Besluit Arbeidsverhoudingen 1945 (F 214) art. 4 lid 9; Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100) art. 23 lid 3.)

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;

Gezien een verzoekschrift van Erich August Wilhelm Emmer, wonende te Amsterdam d.d. 6 Augustus 1946, gemachtigde Mr. E. J. Korthals Altes, een verweerschrift van de N. V. Magazijn de Bijenkorf, gevestigd te Amsterdam, alsmede de bij deze schrifturen en bij de mondelinge behandeling van de zaak overgelegde stukken;

Gehoord partijen;

O. dat verzoeker, stellende, dat hij sinds 12 Februari 1940 lid was van den Raad van Beheer van de N. V. Magazijn de Bijenkorf, nader te noemen de Bijenkorf, — dat hij op 28 November 1940 heeft deelgenomen in de oprichting van de vennootschap onder de firma „Bijko-Prior”, welke daarop heeft verkregen alle geplaatste pri-

oriteitsaandeelen van de Bijenkorf, — dat, aangezien de Bijenkorf een onderneming was, waarop tijdens de vijandelijke bezetting van toepassing waren de verordeningen betreffende de verwijdering van de joden uit het bedrijfsleven, in 1940 en 1941 door den Raad van Beheer en de Directie maatregelen zijn beraamd om deze te „ariseeren”, welke maatregelen moesten worden onderworpen aan de goedkeuring van den Rijkscommissaris, vertegenwoordigd door de Wirtschaftsprüfstelle; — dat verzoeker vanwege de Directie van de Bijenkorf in April 1940 heeft vernomen, dat zijn aanblijven als lid van den Raad van Beheer voor de Wirtschaftsprüfstelle een bezwaar zou opleveren haar goedkeuring te hechten aan de „ariseering” van de Bijenkorf, omdat verzoeker gehuwd was met een joodsche vrouw, en in verband daarmee op hem aandrang is uitgeoefend om als zoodanig zijn ontslag te nemen; — dat verzoeker aanvankelijk heeft geweigerd aan deze aandrang gevolg te geven, doch tenslotte met het oog op de belangen, welke voor het bedrijf van de Bijenkorf aan de goedkeuring van de „ariseering” waren verbonden, heeft toegegeven en op 21 April 1941 zijn ontslag als lid van den Raad van Beheer heeft genomen en daarmee gelijktijdig is uitgetreden als lid van de vennootschap onder de firma Bijko-Prior, waarvan immers lidmaatschap onverbreekelijk met dat van den Raad van Beheer of van de Directie van de Bijenkorf verbonden is; — dat als dus de rechtsbetrekkingen van verzoeker tot de Bijenkorf en tot de „Bijko-Prior” zijn te niet gegaan op grond, van, althans in onmiddellijk verband en samenhang met de verordeningen 189/40 en 48/41, ten aanzien waarvan bij K. B. E 93 is bepaald, dat zij geacht worden nimmer van kracht te zijn geweest, — op bovenstaande gronden heeft verzoekt de rechtsbetrekkingen van verzoeker tot de Bijenkorf als lid van haar Raad van Beheer en tot de vennootschap onder de firma Bijko-Prior als een harer vennoten, althans de eerstgenoemde, te doen herleven, des, dat zij geacht worden nimmer te zijn te niet gegaan, voorzover noodig met nietigverklaring van het aan verzoeker verleende ontslag, door welke rechtshandeling de genoemde rechtsbetrekkingen, althans die van lid van den Raad van Beheer te niet zijn gegaan; kosten rechtens;

O. dat de Bijenkorf zich met betrekking tot bovenstaand verzoek heeft gerefereerd aan het oordeel van den Raad;

O. dat, zooals tusschen partijen buiten geschil is, de functie van lid van den Raad van Beheer van de Bijenkorf berust op een arbeidsovereenkomst en verzoeker bij de mondelinge behandeling van de zaak zelf de vraag heeft opgeworpen, of te dien aanzien niet het B.B.A. (F 214) van toepassing is, waardoor op grond van art. 23 (3) van E 100 de bepalingen van laatstgenoemd besluit buiten toepassing zouden moeten blijven;

O. dat verzoeker, ofschoon hij zich in

zijn brief aan de Bijenkorf dd. 13 Nov. 1945 ter verkrijging van zijn herplaatsing bij genoemde vennootschap juist op het B.B.A. heeft beroepen, thans in dit geding deze vraag ontkenend beantwoordt, omdat volgens hem het B.B.A. alleen voor herplaatsing ex nunc zou gelden en niet voor rechtsherstel ex tunc, gelijk door nietigverklaring van het in April 1941 verleende ontslag in het onderhavige geval gevraagd wordt;

O. hieromtrent, dat, daargelaten, of het B.B.A. een uitputtende regeling bevat t.a.v. de herleving van de rechtsbetrekkingen uit arbeidsovereenkomsten, welke tijdens de bezetting zijn tenietgegaan, volgens lid 9 van art. 4 van dat Besluit, het Besluit E 100 in ieder geval buiten toepassing blijft t.a.v. herplaatsing in een vroegere arbeidsverhouding;

O. dat hieruit volgt, dat, ook al zou naast de in het B.B.A. genoemde instantie t.a.v. de herleving van rechtsbetrekkingen uit arbeidsovereenkomsten ook voor den Raad voor het Rechtsherstel nog een taak bestaan, tot deze taak niet kan behooren het nemen van beslissingen, welke uitsluitend zouden bestaan in een feitelijke herplaatsing in een vroegere dienstbetrekking;

O. dat, verzoeker nu wel spreekt van vernietiging van het ontslag ex tunc, doch hij op gederfde of te derven inkomsten geen aanspraak maakt, en de strekking van het verzoekschrift dan ook in wezen uitsluitend is, als gevolg van de vernietiging van het ontslag en de herleving van de daardoor verbroken rechtsbetrekking, te verkrijgen de feitelijke herplaatsing ex nunc in de tijdens de bezetting beëindigde functie van lid van den Raad van Beheer van de Bijenkorf, zoodat de Raad zich tot de gevraagde voorziening onbevoegd zal moeten verklaren;

O. dat deze onbevoegdheid in beginsel niet geldt t.a.v. het gevraagde rechtsherstel met betrekking tot de vennootschap onder de firma Bijko-Prior, doch dat, aangezien ook volgens verzoeker zelf het lidmaatschap van deze vennootschap onverbreekelijk is verbonden met het lidmaatschap van den Raad van Beheer of van de directie van de Bijenkorf, het verzoek in dit opzicht moet worden afgewezen;

Rechtdoende:

Verklaart zich onbevoegd, voorzover het verzoekschrift betrekking heeft op de rechtsbetrekking van verzoeker tot de N. V. Magazijn „de Bijenkorf” als lid van den Raad van Beheer;

Wijst dit verzoek voor het overige af;

Veroordeelt verzoeker in de kosten van het geding, aan de zijde van gerequesteerde gevallen, tot heden begroot op nihil.

25 Juni 1947 (af. 21)

No. 542—548

TRIBUNALEN IN NEDERLAND

EN ANDERE NA-OORLOGSCHE RECHTSPRAAK

No. 871—880

Redactie Tribunalen in Nederland:

Mr. G. C. M. VAN NIJNATTEN en **Mr. J. J. H. VAN DER BRUG**

Hoofd van het Centraal Tribunaal Kantoor

Secretaris v. h. Tribunaal te 's-Hertogenbosch

Redactie van de na-oorlogsche Rechtspraak (Bijz. Raad
van Cassatie, Bijz. Gerechtshoven, Rechtsherstel e.a.):

Mr. J. MILDERS

Rechter Arr.-Rechtbank te Zwolle

(VERSCHIJNT WOENSDAG)

3^e JAARGANG

N.V. UITGEVERS-MAATSCHAPPIJ
W. E. J. TJEENK WILLINK, ZWOLLE

No. 871.

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK AMSTERDAM, 18 Febr. 1947.
(Mrs. G. A. Schreuder, Hoog en Worst).

Verweerder heeft in 1942 gebruik gemaakt van zijn recht van koop, niettegenstaande verzoekers hadden verzocht zulks niet te doen, daar de koopsom hen, als Joodsche eigenaren, zoude ontgaan.

De rechtsbetrekking tusschen partijen hersteld met veroordeeling van verweerder tot betaling van de koopsom aan verzoekers.

Verweerder had moeten bedenken, dat door het niet gebruik maken van zijn kooprecht hem in het ergste geval een voordeel kon ontgaan, waartegenover de zekerheid bestond, dat verzoekers door de uitoefening van het recht van koop, een groot verlies zouden lijden.

Beroep op art. 33 faalt, daar verweerder zelf de verplichting tot betaling heeft geschapen.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100)
art. 23 en vlg.)

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;
Gezien het verzoekschrift met bijlagen van:

1. Mina van Dijk, weduwe van Isaac Simons, wonende te Nijmegen,
2. Anna Simons, weduwe van Abraham de Swarte, wonende te Schaerbeek-Brusel,
3. Bernard van Engel, wonende te Eindhoven, handelende in zijn hoedanigheid van voogd over zijn minderjarige kinderen Max van Engel en Miep Sophie van Engel, beiden wonende te Eindhoven, gemachtigde Mr. W. L. Spijer, alsmede het verweerschrift van:

Louis van Vliet, wonende te Hilversum, gemachtigde Mr. Th. Folkers;

Gelet op de behandeling van de zaak ter zitting van 4 Februari 1947;

O. dat verzoekers, (hierna te noemen de erven Simons) vorderen, dat de tijdens de vijandelijke bezetting van het Rijk in Europa tusschen de erven Simons en verweerder (hierna te noemen van Vliet) te niet gegane rechtsbetrekking, bestaande in de verplichting van laatstgenoemde tot het betalen van de ten reukste bedoelde koopsom en het recht van de erven Simons om deze koopsom te ontvangen, zal herleven in dien zin, dat van Vliet zal worden veroordeeld om aan de erven Simons tegen kwijting te betalen de somma van f 14,965.31, met de rente over dat bedrag ad 5 % per jaar van af den dag der indiening van het verzoekschrift tot dien der voldoening, met veroordeeling van van Vliet in de kosten van het geding;

O. dat op grond van de overgelegde stukken en van de behandeling ter zitting feitelijk is komen vast te staan:

dat wijlen Isaac Simons bij huurcontract dd. 6 Mei 1939 aan van Vliet heeft verhuurd het in het verzoekschrift nader om-

schreven onroerend goed voor den tijd van 5 jaren, ingaande 1 Juni 1939 en alzoo eindigende 31 Mei 1944, tegen den aldaar vermelde huurprijs van f 1050 per jaar, terwijl in het huurcontract aan van Vliet gedurende den huurtijd een recht van koop is verleend, volgens de aldaar eveneens nader omschreven bijzondere bepalingen;

dat Isaac Simons op 1 September 1941 te Amsterdam is overleden en dat verzoekers sub 1 en 2 en de door verzoeker sub 3 vertegenwoordigde minderjarigen gezamenlijk de eenige gerechtigden zijn tot den gemeenschappelijken boedel van wijlen Isaac Simons en zijn echtgenoot Mina van Dijk en tot de daarin begrepen nalatenschap van eerstgenoemde, hebbende de overige erfgenamen de nalatenschap verworpen, blijkens verklaring, afgelegd ter Griffie der Arr.-Rechtbank te Amsterdam op 22 September 1941, welke verwerping nog geldig is, zijnde op het verzoek van die erfgenamen aan den Raad van het Rechtsherstel tot vernietiging van die verwerping nog niet beschikt;

dat na het overlijden van Isaac Simons, van Vliet heeft verklaard gebruik te willen maken van het hem bij de huurovereenkomst verleende recht van koop en bij exploit van 11 April 1942 aan de gezamenlijke erfgenamen dit heeft doen aanzeggen met sommatie om op Woensdag 13 Mei 1942 des v.m. te 11 uur te verschijnen ten kantore van notaris Oosterink te Hilversum om tot het transport mede te werken; dat vervolgens op 2 October 1942 ten overstaan van genoemden notaris het transport heeft plaats gevonden, waarbij door van Vliet de koopsom is voldaan;

dat die koopsom door genoemden notaris (blijkens de zich onder die stukken bevindende afrekening van dien notaris aan de Vermogensverwaltung- en Rentenanstalt), daarbij handelende volgens de door den vijand ten aanzien van Joden gegeven verordeningen, is gestort op de Bank van de Nederlandsche Arbeid, en dat aan de erven Simons daarvan geen cent ten goede is gekomen, behoudens dat zij voor het gestorte bedrag een vordering op genoemde Deutsche instelling of genoemde Bank hebben verkregen;

O. dat hieruit volgt, dat voormelde overdracht aan en betaling door van Vliet (door welke laatste rechtshandeling de ten reukste bedoelde rechtsbetrekking tusschen de erven Simons, als verkoopers van het onroerend goed rechthebbenden op de koopprijs, en van Vliet te niet ging) zijn tot stand gekomen tijdens de vijandelijke bezetting van het Rijk in Europa, zoodat daarop art. 23 van E 100 kan worden toegepast, en de erven Simons dan ook toepassing van dat art. vorderen in den zin als hierboven is aangegeven;

O. dat mitsdien moet worden onderzocht of het achterwege laten van zoodanig ingrijpen onredelijk ware;

O. dienaangaande, dat uit de overgelegde brieven duidelijk blijkt, dat de erven Simons aan van Vliet, toen deze zijn wensch

om van het hem verleende recht van koop gebruik te willen maken had medegeedeeld, zoowel zelf als door bemiddeling van den notaris duidelijk hebben te kennen gegeven, dat het gebruik maken door van Vliet van gemeld recht op dat tijdstip voor de erven Simons zeer ongelegen kwam en in hooge mate ongewenscht was, daar zij als Joden, tengevolge van de door den vijand tegen de Joden genomen maatregelen, geen profijt van den verkoop zouden kunnen hebben, omdat op grond van die maatregelen de koopsom zoude moeten worden gestort bij een door den vijand aangewezen Bankinstelling, terwijl de erven daarover niet de vrije beschikking kregen;

O. dat van Vliet wel ontkent een en ander te hebben geweten, doch dit verweer op grond van de overgelegde geschriften als onwaar moet worden ter zijde gesteld, nog daargelaten dat gemelde voorschriften van algemeene bekendheid waren;

O. verder, dat van Vliet den Raad niet heeft duidelijk gemaakt, wat hij bedoelt met de door hem als reden voor het gebruik maken van zijn recht van koop opgegeven „te vreezen complicaties; dat, indien hiermede bedoeld is de mogelijkheid, dat het recht van koop voor hem verloren zou gaan door het verstrijken van den termijn, waarvoor het verleend was, of zijn waarde zou verliezen door ingrijpen van den vijand, de Raad opmerkt, dat de brief van den notaris van de erven aan notaris Oosterink van 8 Mei 1942 voldoende aanleiding gaf om te veronderstellen, dat de erven bereid zouden zijn bedoeld recht ook na 31 Mei 1944 aan van Vliet te blijven verlenen terwijl deze wellicht reeds rekening kon houden met de mogelijkheid, dat het recht, als het verloren zou gaan, na het einde van den oorlog zou kunnen herleven, maar, wat hiervan ook zij, van Vliet in 1942 in elk geval had kunnen en moeten bedenken, dat, als hij van zijn recht van koop geen gebruik maakte in het ergste geval hem een voordeel kon ontgaan, n.l. de mogelijkheid om het huis te koopen, terwijl, als hij van het recht wel gebruik maakte, de erven Simons met zekerheid een groot verlies zouden lijden, n.l. doordat voor hen de koopsom verloren zou gaan;

O., dat op grond van het vorenstaande de Raad van oordeel is, dat het gebruik maken door van Vliet van zijn recht van koop onder gemelde bijzondere omstandigheden afkeuring verdient en dat het achterwege laten van een ingrijpen als verzoekt onredelijk zoude zijn, zoodat het verzoek, nu het door de erven Simons gevorderde bedrag door van Vliet niet wordt betwist en dit aan den Raad juist voorkomt, behoort te worden ingewilligd;

O., dat het beroep van van Vliet op de verbeteringen, die hij als huurder op eigen kosten aan het goed zoude hebben laten aanbrengen, hierin geen verandering brengt, nu deze verbeteringen, blijkens zijn eigen opgave van dien aard zijn geweest, dat zij op de waarde van het goed van geen invloed zijn;

O. dat evenmin een bezwaar is, dat de erven Simons hunne vordering hebben beperkt tot de herleving van de hierboven genoemde te niet gegane verplichting met in stand houding van de overdracht van het goed aan van Vliet;

O. dat ten slotte het beroep van van Vliet op art. 33 van E 100 moet worden verworpen, daar hij zijn verplichting tot betaling zelf heeft geschapen door zijn hierboven afgekeurd gebruik maken van het recht van koop;

Rechtdoende:

Doet herleven tusschen de erven Simons en verweerder van Vliet de ten requeste nader aangegeven te niet gegane rechtsbetrekking;

Veroordeelt van Vliet om aan die erven tegen kwijting te betalen de somma van f 14.965.31, met de rente over dat bedrag ad 5% per jaar sedert den dag der indiening van het verzoekschrift tot dien der voldoening;

Verplicht de erven Simons om hunnerzijds de vordering welke zij ter zake van meergemelde overdracht op de Bank van de Nederlandsche Arbeid, dan wel de Vermögensverwaltung- und Rentenanstalt, dan wel eenige andere onder Duitsch bestuur of Deutsche controle staande bank hebben of mochten krijgen, aan van Vliet te cedeeren;

Veroordeelt van Vliet in de kosten van het geding aan de zijde van de erven Simons tot op deze uitspraak begroot op f 75;

No. 872.

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK AMSTERDAM, 10 Maart 1947.
(Mrs. Boll, v. d. Loos en Worst).

Verzoekster heeft een leveringscontract van elektrische apparaten met gerequesteerde, welk contract is tot stand gekomen onder invloed van den bezetter en ten behoeve van de Deutsche oorlogsindustrie, gedeeltelijk uitgevoerd.

Verzoek tot vernietiging van deze overeenkomst voor zoover nog niet uitgevoerd toegewezen met regeling der gevolgen in dien zin, dat verzoekster niet verplicht is het saldo van het ontvangen voorschot aan verweerder te betalen.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100)
art. 23 en vlg.)

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;

Gezien een verzoekschrift van de N. V. Gloeilampenfabriek „Radium”, gevestigd te Tilburg, en het verweerschrift daartegen van de vennootschap onder de firma Lehner Technisch en Industriële Onderneming, gevestigd te Amsterdam;

Gehoord partijen;

O. dat hetgeen verzoekster in haar request stelt, samengevat hierop neerkomt:

Verzoekster heeft in 1941 een order geaccepteerd van de firma Lehner, waarbij

zij zich verbond aan de firma te leveren 1700 gelijkrichters, 150 gelijkrichters, 850 schakelaars, 1850 sets (elk van 5 stuks) reservebuizen en diverse zekeringen.

Deze order kwam tot stand na een bezoek van Deutsche officieren en ambtenaren aan de fabriek van verzoekster, waarbij deze te kennen gaven, dat de fabriek moest worden ingeschakeld in de Deutsche oorlogsindustrie.

De prijzen werden bepaald op f 125 per stuk voor de 1700 kleine gelijkrichters, f 225 per stuk voor de groote gelijkrichters, f 6.35 per stuk voor de schakelaars en f 12.85 voor de stes reservebuizen.

Naar de directeur van verzoekster, Mr. Z. J. Singer, ter zitting verklaarde, was de prijs van de gelijkrichters, die tevoren door de N. V. Radium nimmer gefabriceerd waren, door hem gebaseerd op de catalogus-prijzen van Philips. Met de aflevering van genoemde goederen werd eerst in 1943 een aanvang gemaakt en de order is slechts gedeeltelijk uitgevoerd.

Ingevolge de overeenkomst betaalde Lehner den koopprijs bij wijze van voorschot gedeeltelijk vooruit. De N. V. Radium ontving van haar op die wijze een voorschot van f 80,000. Hieruit werden de facturen voor de geleverde goederen gedeeltelijk voldaan. De rest werd in contanten bijbetaald. Bij het einde van den oorlog was, nadat alle verrekeningen hadden plaats gehad, van het voorschot nog over f 22,978.39.

Uit een rapport opgemaakt door het Adviesbureau voor Administratie en Bedrijfsorganisatie Sluiter op 28 Augustus 1944, welk rapport door verzoekster is overgelegd, bleek, dat de overeengekomen prijzen niet slechts lager waren dan volgens de voorschriften van de „Wehrmacht" geoorloofd was, doch ook, dat zij beneden den kostprijs van verzoekster lagen.

Verzoekster berekent, dat zij dientengevolge op de door haar aan Lehner geleverde goederen een verlies van f 57,002.40 heeft geleden of van f 53,478.36 als men een winstopslag van 2% buiten beschouwing laat.

Verzoekster concludeert uit het bovenstaande, dat de overeenkomst tusschen haar en Lehner tot stand is gekomen onder omstandigheden als bedoeld in art. 25 E 100 in verband met het bepaalde in art. 23 van dat Besluit en zij vordert op dien grond, dat deze overeenkomst zal worden vernietigd voorzover zij niet is uitgevoerd en dat Lehner zal worden veroordeeld tot vergoeding van de schade, welke de N. V. Radium heeft geleden door de uitvoering van het contract ten bedrage van f 57,002.40 subsidiair f 53,478.36, meer subsidiair f 22,978.39, een en ander met veroordeeling van Lehner in de kosten;

O. dat de verweerster, vertegenwoordigd door haar bestuurders met bevoegdheid van beheerders, Mr. F. H. Gerritzen en J. W. Davids, in haar verweerschrift zakelijk het volgende heeft gesteld:

Als eenig firmant van verweerster trad

tijdens de oorlogsjaren op M. H. Lambertz, die de Deutsche nationaliteit bezat. Hij fungeerde als inkoopster voor Deutsche instanties.

De administratie van verweerster is tusschen September 1944 en Mei 1945 vernietigd. Lambertz is naar Duitschland gevlucht. Uit accountantsrapporten hebben beheerders een balans kunnen opstellen per 31 December 1945. Daarop garisseert „Radium" als debiteur voor f 23,475.69 en als crediteur voor f 497.30. Omtrent het ontstaan van deze posten is aan beheerders niets bekend. De financieele positie van Lehner is ongunstig, aan kas en debiteuren komt op de balans een bedrag voor van f 43,830.45, aan crediteuren een bedrag van f 177,279.09.

Beheerders merken vervolgens op, dat een fabriek als „Radium" toch zelf wel een juiste prijscalculatie kan maken en dat het in ieder geval onbegrijpelijk is, dat „Radium" niet onmiddellijk ontdekt heeft, dat de vastgestelde prijs te laag was.

Beheerders brengen tenslotte eenige bezwaren te berde tegen de berekeningen van het rapport-Sluiteur, in het bijzonder betreffende het uitvalpercentage, in het rapport gesteld op 10%, de indirecte kosten, gesteld op 430% voor de betaalde loonen, de post „licentiekosten" ad f 13.82 per gelijkrichter en de percentages voor verkoopkosten en voor rente en winstopslag van ieder 8%.

Beheerders refereeren zich wat betreft de gevorderde vernietiging van de tusschen „Radium" en de „Rüstungsinspektion" gesloten overeenkomst voor zover deze niet is uitgevoerd onder mededeeling, dat zij door het ontbreken van gegevens van de zijde van verweerster niet weten, wie partijen waren bij de voormelde overeenkomst. Zij concludeeren voorts tot afwijzing van de door „Radium" ingestelde schadevorderingen.

O. dat na de mondelinge toelichting door den directeur van „Radium" de beheerder Mr. Gerritzen heeft verklaard, dat hij accepteerde, dat „Radium" onder de gegeven omstandigheden geen calculatie van de kostprijzen heeft kunnen maken en dat hij zijn bezwaar tegen de in het rapport aangenomen 10% als uitvalpercentage liet vallen;

O. naar aanleiding van het hierboven vermelde, dat naar de meening van den Raad is komen vast te staan, dat de door verzoekster gestelde overeenkomst is gesloten tusschen verzoekster enerzijds en verweerster anderzijds; dat deze overeenkomst is tot stand gekomen onder dwang en onbehoorlijken invloed vanwege den vijand; dat immers uit de stellingen van het verzoekschrift, die bevestigd worden door de daarbij overgelegde verklaringen, blijkt, dat in 1941 een commissie, bestaande uit drie Deutsche officieren, een Duitschen ambtenaar en een vertegenwoordiger van de firma Lehner, de fabriek van „Radium" hebben bezocht en geëischt hebben, dat „Radium" radiozenders en gelijkricht-

ters zou leveren; dat „Radium” tegenover de commissie heeft betoogd, dat zij geen zenders kon leveren, maar is moeten zwichten voor den eisch om gelijkrichters te produceren en aan Lehner te leveren;

O. dat er derhalve aanleiding bestaat de voormelde koopovereenkomst te vernietigen voorzover zij nog niet is uitgevoerd, waartegen door verweerster overigens geen bezwaar wordt gemaakt;

O. dat de Raad ingevolge art. 26 E 100 vervolgens de gevolgen van deze gedeeltelijke nietigverklaring heeft te regelen;

O. dat de Raad hierbij op grond van het rapport-Sluiters als vaststaande aanneemt, dat de door „Radium” opgegeven prijzen te laag berekend waren — hetgeen niet verwonderlijk is, indien men de omstandigheden, waaronder de overeenkomst tot stand is gekomen, in aanmerking neemt, — zoodat „Radium” door de gedane leveranties, berekend tegen de overeengekomen prijzen, schade heeft geleden, zij het dat de omvang van deze schade niet geheel is komen vast te staan daar de juistheid van de in genoemd rapport vermelde cijfers niet in alle opzichten vaststaat;

O. dat naar het oordeel van den Raad de schade van „Radium” in ieder geval wel het bedrag belooft, dat „Radium” aan de verweerster schuldig is en dat anderzijds, indien de schade grooter mocht zijn, de boedel van verweerster voor het meerdere geen verhaal biedt;

O. dat het den Raad onder deze omstandigheden redelijk en billijk voorkomt, dat de gevolgen van de gedeeltelijke nietigverklaring der meergemelde overeenkomst aldus geregeld worden, dat „Radium” het door haar aan Lehner verschuldigde bedrag van f 22,978.39 behoudt, zoodat partijen te dezer zake met gesloten beurzen afrekenen;

Rechtdoende:

Verklaart nietig de op 18 November 1941 tusschen verzoekster en verweerster tot stand gekomen koopovereenkomst, voorzover deze door verzoekster niet is uitgevoerd;

Bepaalt, dat verzoekster het door haar aan verweerster verschuldigde bedrag van f 22,278.39 niet aan verweerster behoeft te betalen, maar dit bedrag behoudt als vergoeding van de door haar tengevolge van de uitvoering der overeenkomst geleden schade;

Veroordeelt verweerster in de kosten van deze procedure tot de uitspraak begroot op f 100.

No. 873.

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK AMSTERDAM, 10 Maart 1947.

(Mrs. Jhr. van der Does de Willebois, Dijksterhuis en Craandijk).

Verzoeker wiens voorraad textielgoederen op instigatie van de Distex is verkocht aan gerequesteerde vraagt als aanvulling

op zijn verzoekschrift tot betaling van schadevergoeding ter waarde der goederen, verhoogd met de daarna gemaakte winst, een veroordeeling tot betaling, ter zake van door gerequesteerde verkregen voordeelen door de overname van de, van verzoeker afkomstige toewijzingen.

Het aanvullings-verzoek afgewezen, omdat bij de overname der toewijzingen geen rechtsbetrekking is ontstaan, tusschen partijen, welke met de vijandelijke bezetting rechtstreeks verband houdt, daar de herverdeling van de toewijzingen is geschied door de Distex.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100) art. 23 en vlg.)

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.:

Gezien een verzoekschrift van Samuel Koperberg te Amsterdam in zijn hoedanigheid van bewindvoerder voor den afwezige Hartog Koperberg, gehandeld hebbende onder de firma L. S. Koperberg te Amsterdam (gemachtigde Mr. A. S. de Vries);

Gezien een verweerschrift van de N. V. E. ter Haar en Zn. gevestigd te Amsterdam, (gemachtigde Mr. E. de Nies);

Gelet op de behandeling der zaak ter zitting van den Raad op 3 en op 24 Febr. 1947 en de door partijen overgelegde bescheiden;

O. dat verzoeker stelt, dat Hartog Koperberg in 1942 zijn textielzaak ingevolge maatregelen van den bezetter heeft moeten liquideeren, zijn vergunning tot het handelen in textielgoederen werd ingetrokken en een voorraad goederen op aanwijzing van het Rijksbureau voor textiel, is verkocht en overgenomen door gerequesteerde voor een prijs van f 23,714.60, welk bedrag zij heeft afgedragen aan de Bank voor Ned. Arbeid te Amsterdam of wel in het bezit is gekomen van Lippmann, Rosenthal & Co., Sarphatistraat Amsterdam, althans niet in het bezit van Koperberg voornoemd;

dat, nu de goederen zelf niet meer te achterhalen zijn, verzoeker van gerequesteerde een vergoeding vordert ter waarde van den bovenvermelden koopprijs, vermeerderd met 15% wegens winstderving, in totaal f 27,271.79 met rente ad 5% 's jaars sedert de dagtekening van het inleidend verzoekschrift tot de voldoening;

dat gerequesteerde onder meer tegen deze vordering heeft aangevoerd, tot den aankoop der goederen niet te zijn overgegaan dan na overleg met en op aandrang van het Rijksbureau „Distex” en dat deze transactie moet worden beoordeeld in het verband van de door de bevoegde Nederlandsche overheid gewenschte herdistributie van textielgoederen, zoodat er geen gronden aanwezig zijn haar bij wege van rechtsherstel te vernietigen;

dat gerequesteerde in beginsel van oordeel is, dat haar uit den aankoop van Joodsche goederen geen voordeel dient te beurt te vallen, doch een door haar opge-

stelde becijfering zou aantoonen, dat deze aankoop haar niet alleen geen netto-winst, doch zelfs verlies zou hebben opgeleverd;

dat verzoeker voorts op 22 Februari 1947 ter griffie van den Raad een aanvullend verzoek heeft ingediend — op den inhoud waarvan, voorzoover daarin op het verweer van gerequesteerde wordt gerepliceerd, de Raad geen acht kan slaan welk verzoek strekt tot wijziging zijner vordering in dien zin, dat hem bovendien een bedrag van f 75,000 met rente door gerequesteerde wordt toegekend ter zake van de voordeelen, door gerequesteerde genoten uit de transacties op basis der van verzoeker afkomstige quoteeringen;

dat verzoeker deze vordering grondt op de omstandigheid, dat gerequesteerde tegelijk met den meergenoemden aankoop der textielgoederen ook de quoteeringen bij de verschillende leveranciers en het geheele debiet der fa. Koperberg heeft overgenomen, en berekent dat deze voordeelen gerequesteerde gedurende de bezettingsjaren een provenu van f 75,000 moeten hebben opgeleverd;

O. dat de Raad op grond van een uitvoerig onderzoek, gehouden in andere geheel gelijke zaken, uit eigen wetenschap bekend is met de situatie, waarin en de verhoudingen waaronder in 1942 de herdistributie van de voorraden der geliquideerd wordende Joodsche textielzaken plaats vond en deswege ook in deze zaak aanneemt, dat het vernietigen der rechtsbetrekkingen, ontstaan doordat gerequesteerde de van de firma Koperberg afkomstige goederen heeft aangekocht, onredelijk ware;

dat het met name niet juist zou zijn de schade, door de Joodsche eigenaren tengevolge van de liquidatie hunner bedrijven geleden, te brengen ten laste van de kopers dier goederen, die op grond van aanwijzingen, door bevoegde Nederlandsche autoriteiten gegeven in het belang van het geheele Nederlandsche volk, hebben gehandeld;

dat de Raad wel termen ziet tot ingrijpen in dier voege, dat gerequesteerde aan verzoeker de winst behoort af te staan, door haar op de van verzoeker gekochte goederen gemaakt en tot het nader vast stellen van de rechtsbetrekking, welke tusschen partijen is ontstaan, doordat gerequesteerde winst heeft gemaakt met goederen, welke tegen verzoekers wil tengevolge van maatregelen van den bezetter zijn verkocht;

dat gerequesteerde, hoewel zelf van de redelijkheid eener winstvergoeding overtuigd, heeft aangevoerd, dat de verkoop dezer goederen haar geen winst heeft opgeleverd, omdat het percentage algemeene onkosten in haar bedrijf hooger lag dan het op deze goederen toegelaten winstpercentage van 20 %;

dat, ook indien de juistheid dezer mededeeling vast staat, de Raad niettemin in aanmerking neemt, dat de op de gemelde goederen gemaakte winst in ieder geval een bijdrage heeft geleverd, waarvan ge-

requesteerde's bedrijf voordeel heeft gehad;

dat de Raad het door gerequesteerde genoten voordeel ex aequo et bono vaststelt op 10 % over het factuurbedrag van f 19.762.25 zijnde f 1976.22, welk bedrag gerequesteerde aan verzoeker dient af te dragen;

O. ten aanzien van requestrant's aanvullend verzoek:

dat de Raad, hoewel deze als „aanvulling” aangediende vordering in werkelijkheid een geheel nieuwe is en op nieuwe gronden berust, terwijl zij bovendien op een te korten termijn vóór 's Raads zitting ter kennis van gerequesteerde is gebracht, verzoeker niettemin de mogelijkheid tot wijziging van haar eisch niet wil onthouden, nu ook ter zitting uit gerequesteerde's verweer tegen deze aanvulling is gebleken, dat zij in haar verdediging niet is benadeeld;

dat tusschen partijen vaststaat, dat gerequesteerde de quoteeringen zoowel als de verkooprelaties van de firma Koperberg heeft verkregen tegelijk met de overname der van haar afkomstige textielgoederen en tevens, dat gerequesteerde terstond na de bevrijding verzoeker behulpzaam is geweest met het herkrijgen der oude relaties van de firma L. S. Koperberg met leveranciers en afnemers;

dat, gelijk bovenoverwogen, de toewijzing der van de firma Koperberg afkomstige quoteeringen aan gerequesteerde gezien moet worden in verband met een herziening van de distributiesysteem, noodzakelijk geworden door het uitvallen van Joodsche zaken;

dat deze herziening is geschied op initiatief en op last van het Rijksbureau Distex, zijnde de daartoe bevoegde Nederlandsche autoriteit;

dat, anders dan ten aanzien der verkochte goederen, met betrekking tot de door gerequesteerde verkregen quoteeringen geen rechtsbetrekking is ontstaan, welke met de vijandelijke bezetting rechtstreeks verband houdt, daar gerequesteerde deze quoteeringen deelachtig is geworden wegens de aan het Rijksbureau Distex gebleken noodzakelijkheid de bevoorrading te waarborgen van de vroegere afnemers van Joodsche bedrijven;

dat Distex wel tot deze herzieningen is overgegaan nadat door maatregelen van den bezetter de Joodsche bedrijven waren uitgeschakeld, doch dit verband van niet genoegzaam rechtstreekschen aard is om een rechtsbetrekking als bedoeld in art. 23 E 100 aanwezig te achten;

dat de Raad in ieder geval hier ingrijpen als door verzoeker gevraagd onredelijk oordeelt; en dus ook achterwege blijft een onderzoek naar de vraag of gerequesteerde tengevolge der quoteeringen eenig voordeel heeft genoten, waarbij tegenover verzoekers bewering, dat dit voordeel f 75,000 zou hebben bedragen staat gerequesteerde's stellige mededeeling, dat zij op deze zaken in het geheel geen winst heeft ge-

maakt;

dat de Raad termen aanwezig moet achten gerequesteerde toe te staan het bedrag van f 500, door haar aan L. S. Koperberg op 18 Juli 1942 verstrekt, in mindering te brengen op de door haar te betalen geldsom, doch, nu verzoeker heeft ontkend, dat zijn vader dit bedrag aan gerequesteerde schuldig zou zijn, gerequesteerdes vordering te dier zake niet vaststaat en dus niet kan worden gecompenseerd;

dat, waar beide partijen voor een deel in het ongelijk zijn gesteld, termen aanwezig zijn om de proceskosten te compenseren, in voege als hieronder vermeld;

Rechtdoende:

Stelt de rechtsbetrekking, in 1942 ontstaan tengevolge van den koop door gerequesteerde van de bovenvermelde textielgoederen gewijzigd vast in dier voege, dat gerequesteerde aan verzoeker zal vergoeden een som van f 1976.22 en veroordeelt haar tot betaling dezer geldsom;

Ontzegt het meer of anders gevorderde.

Compenseert de kosten in dier voege, dat elke partij haar eigen kosten drage.

No. 874.

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK AMSTERDAM, 24 Febr. 1947.
(Mr. Jhr. van der Does de Willebois, Dijksterhuis en Craandijk).

Verzoek tot nietigverklaring van de verkoop van een bedrijf in November 1940 tot stand gekomen, afgewezen.

Het felt, dat verzoeker-verkoper Jood was moge hij de verkoop een rol hebben gespeeld, zulks was niet van doorslag gevende beteekenis en verweerder is, op verzoeker's aandrang, tot aankoop op zuiver zakelijke basis overgegaan.

Ingrijpen onredelijk geacht.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100) art. 23 en vlg.)

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;

Gezien het verzoekschrift van Salomon Schwarz, fabrikant en koopman, wonende te 's-Gravenhage, gemachtigden Mr. J. R. G. van Bommel Muyck en Mr. Y. M. M. Nijgh te 's-Gravenhage;

Gezien het verweerschrift van de gerequesteerde, de N. V. Import- en Export-Maatschappij voorheen L. Wüst en Zn. te Amsterdam, gemachtigde Mr. A. G. O. v. Proosdij te Amsterdam;

O. dat requestrant in zijn verzoekschrift zakelijk stelt: dat hij op 27 November 1940, op de voorwaarden en bedingen vervat in de overgelegde koopacte, heeft verkocht aan gerequesteerde zijn in die koopacte omschreven bedrijf voor den prijs van f 16500; dat requestrant Jood is en deze verkoop is tot stand gekomen onder dwang, bedreiging of onbehoorlijken invloed van den vijand, immers requestrant toentertijd terecht reeds voorzag, dat de Joden uit het

economisch leven zouden worden uitgedreven; dat hij zonder deze, in het verzoekschrift nader aangegeven omstandigheden zijn bedrijf zeer zeker niet zou hebben verkocht en zeker niet voor dezen koopprijs, terwijl een expertiserapport van het jaar 1936 komt tot een waarde van de enkele inventaris van ruim f 46,000 en appellant in 1939 nog een inkomen van ruim f 15,000 uit dit bedrijf had gehad;

Op welke gronden requestrant zakelijk vordert de nietigverklaring van voorschreven koopovereenkomst en de daaruit ontstane rechtsbetrekkingen, onder aanbod van terugbetaling van de door hem ontvangen koopprijs; voorts veroordeeling van gerequesteerde tot teruggave van de haar ingevolge den koop en verkoop in eigendom overgedragen zaken, subsidiair tot betaling van schadevergoeding, alsmede veroordeeling van gerequesteerde om, voorzoover zij gedurende den bezettingstijd vruchten uit het bedrijf heeft genoten deze, onder aftrek van een redelijk bedrag als belooning voor hare werkzaamheden, aan requestrant af te geven;

O. dat de Raad wil voorop stellen, dat naar zijn oordeel art. 25 E 100 op de onderwerpelijke koopovereenkomst niet van toepassing is;

dat requestrant kennelijk beroep doet op het bepaalde in voormelde wetsbepaling sub a, doch hij dwang inhoudende feiten in het geheel niet heeft gesteld en hij zijn bewering, dat zijn Duitsche bedrijfsleider hem meerdere malen had gedreigd hem zonder meer zijn bedrijf te willen afnemen, niet nader heeft geadstrueerd — met name niet nader aangegeven, of deze Duitscher zich met concrete voorstellen en op gezag van eenige Duitsche instantie in die eerste maanden van de bezetting tot hem had gewend — noch die bewering nader heeft gestaafd tegenover de uiteenzetting van partij Wüst, dat requestrant van gezegden bedrijfsleider niets te duchten heeft gehad;

dat evenmin onbehoorlijke invloed van of vanwege den vijand in den zin van art. 25 E 100 gelegen is in de omstandigheid, dat Joodsche bedrijven als gevolg van de Duitsche bezetting kwader kansen liepen dan andere bedrijven, noch in de omstandigheid, dat requestrant met reden kon verwachten — zij het dat die verwachting in den zomer en het najaar van 1940 nog lang niet algemeen was —, dat de Joden uit handel en bedrijf zouden worden uitgedreven;

dat de Raad derhalve in deze zaak de vraag heeft te beantwoorden, of het achterwege laten van het gevraagde ingrijpen in verband met de bijzondere omstandigheden onredelijk zoude zijn;

O. dat uit de overgelegde stukken en bij het onderzoek het navolgende is komen vast te staan:

Het bedrijf van partij Schwarz was driedig: de fabricatie van messen en schepwerk of tafelgerei (Alpaca-waren); de fabricatie van celluloid haarspelden en haarkrullers; een importbedrijf van haarnet-

ten, toiletartikelen en galanterieën. Deze laatste afdeling van het bedrijf is in den verkoop niet begrepen geweest, m.a.w. partij Wüst heeft slechts een deel van het bedrijf van Schwarz overgenomen. De overeenkomst is tot stand gekomen op basis van de vraagprijs van partij Schwarz, welke aanvankelijk f17500 bedroeg. Deze vraagprijs was gebaseerd op een ten verzoeken van partij Schwarz door den makelaar en expert N. van Essen te Amsterdam opgesteld taxatierapport van 16 September 1940, waarbij de waarde van de machine-riën en verdere inventaris der beide fabricage-afdeelingen is getaxeerd op f14944. De koopprijs van f16500 betrof alleen de bedrijfsmiddelen, niet de in het bedrijf aanwezige grondstoffen, half-fabrikaten en gereede producten, die afzonderlijk tegen koopprijs werden betaald.

Reeds jaren voor den oorlog was partij Wüst de eenige afnemer van requestrant's fabriek van messen en schepwerk en geleidelijk aan in zoo sterke mate bij de financiering van dat bedrijf betrokken, dat requestrant op 10 Juli 1940 aan partij Wüst schreef: „Ik verzoek U beleefd ermede rekening te houden, dat de messen-fabriek door U geëxploiteerd wordt”. Goodwill was aan dit bedrijf dus praktisch niet meer toe te kennen.

Het door Wüst in November 1940 van Schwarz overgenomen bedrijf is als een zelfstandige afdeling van het overige bedrijf van Wüst voortgezet, met eigen administratie en boekhouding, en dit bedrijf heeft tot eind 1945 een exploitatie-verlies geleden van rond f64,000;

Geen Duitscher of Duitse instantie heeft zich direct noch indirect met den verkoop bemoeid en de koopprijs is aan Schwarz zelf uitbetaald;

O. dat requestrant beroep heeft gedaan op een taxatierapport van de machine-riën, werktuigen en gereedschappen van zijn bedrijf door het Expertise- en Ingenieursbureau van Helden, Schippers en Nobel te Rotterdam van 26 Juni 1935 (overgelegd), een 1e supplement-taxatierapport van 22 Juni 1936 (niet overgelegd) en een 2e supplement van 3 Februari 1938 (overgelegd), sluitende met het eindbedrag van f46,175, doch — daargelaten, dat requestrant niet-teenstaande drie mondelinge behandelingen dezer zaak in gebreke is gebleven het 1e supplement rapport aan den Raad over te leggen — de Raad om verschillende redenen aan de cijfers van die rapporten voor de beslissing van deze zaak geen waarde toekent.

Het betreft hier taxaties uit de jaren 1935 en 1936 en bij vergelijking is gebleken, dat er aanmerkelijke verschillen zijn tusschen de inventaris van toen en die getaxeerd in September 1940. Voorts hadden bedoelde taxaties plaats met het oog op verzekering van het bedrijf en het is van voldoende bekendheid, dat dergelijke taxaties in het algemeen zeer hoog zijn en niet als maatstaf kunnen dienen voor de bedrijfswaarde der betrokken goederen. In

dit verband heeft partij Wüst erop gewezen, dat het 2e supplement-taxatierapport van 3 Februari 1938 betrekking heeft op een partij bedrijfsbestanddelen, die kort te voren door requestrant op aanwijzing van Wüst was overgenomen voor f5000 en in de assurantie taxatie van 5 Februari 1938 is opgenomen voor f13,861, een verschil, dat niet verklaard wordt door reparaties, en verbeteringen, welke inmiddels volgens partij Schwarz daaraan waren aangebracht;

O. dat requestrant onder overlegging van het betrokken aanslagbiljet, bij zijn request nog beroep heeft gedaan op zijn aanslag in de inkomstenbelasting voor het belastingjaar 1 Mei 1940/30 April 1941, waarbij zijn inkomen werd vastgesteld op f15,641, terwijl zijn vermogen per 1 Jan. 1940 werd vastgesteld op f35,000, doch — daargelaten dat requestrant in gebreke is gebleven te antwoorden op de uitdrukkelijke vraag van partij Wüst, of hij de aanslag als juist heeft aanvaard en deze cijfers dus definitief zijn — deze cijfers niets zeggen, nu requestrant niet ook maar eenigszins afdoende heeft toegelicht op welke gegevens deze cijfers zijn opgebouwd en er bijv. rekening mede gehouden moet worden, dat requestrant naast het aan Wüst verkocht bedrijf ook een importzaak dreef;

O. dat, wat van dit alles nu precies zij, de Raad in voormelde taxatierapporten en aanslagbiljet geen redenen ziet om de juistheid in twijfel te trekken van het op 15 September 1940, in opdracht van requestrant zelf door den makelaar in machine-riën H. van Essen voornoemd uitgebracht taxatie-rapport, waaruit valt af te leiden dat de in November 1940 tusschen partijen aangegane transactie op zakelijke basis is aangegaan;

dat gezegde taxateur, door den Raad als getuige gehoord, nog uitdrukkelijk heeft verklaard, dat dit rapport zonder eenig bij-oogmerk, zuiver zakelijk en naar beste weten is opgesteld, hij de waarde-in-bedrijf heeft getaxeerd, geen liquidatiewaarde, en dat hij geenerlei opdracht of wenk zijdens zijn opdrachtgever Schwarz voor een lage taxatie ontvangen had;

dat weliswaar bij den verkoop geen bedrag voor goodwill genoemd is en in den koopprijs van f16500, gezien het eindcijfer van f14944, van het rapport van Essen als waarde der bedrijfsmiddelen, ook geen, althans geen noemenswaard bedrag voor goodwill kan zijn begrepen, doch zooals hierboven reeds opgemerkt het bedrijf praktisch dan ook geen goodwill had;

O. trouwens dat, behalve hetgeen hierboven reeds is opgemerkt, ook overigens het onderzoek bij den Raad de overtuiging heeft gevestigd, dat reeds vóór den oorlog het bedrijf van requestrant was een kwij-nend, althans zeer zeker geen blakend bedrijf en de Raad alleszins aannemelijk acht, dat requestrant, die reeds vóór den oorlog niet in staat was dit bedrijf te financieren en die een man op leeftijd was

— hij is nu bijna 70 jaar — en met zijn zoon in onmin leefde, na het uitbreken van den oorlog het niet meer aankon en niet meer aandurfde dit bedrijf met alle te verwachten moeilijkheden aan te houden en er van af wilde;

dat de getuigen W. C. J. van Koetsveld en J. van Essen, reeds vele jaren voor den oorlog bij Schwarz als metaalbewerkers in dienst, verklaarden dat zij de laatste jaren vóór den oorlog steeds door requestrant en zijn bedrijfsleider hebben hooren zeggen, dat er geen bate meer in het bedrijf zat en Schwarz er daarentegen geld bij moest leggen en hij de zaak wilde sluiten of zoo mogelijk verkoopen; en dat de arbeiders dan ook slechts bij den dag in dienst waren en zij bij herhaling in die jaren wegens gebrek aan werk of materiaal naar huis werden gezonden, werkeloos en zonder eenige betaling vanwege hun werkgever;

dat moge dus aan de zijde van Schwarz de omstandigheid, dat hij Jood was, wellicht mede een rol hebben gespeeld bij de definitieve beslissing tot verkoop der zaak en deze bespoedigd hebben, de Raad deze factor toch geenszins van doorslag gevende of zelfs belangrijke betekenis acht;

dat anderzijds het onderzoek aannemelijk heeft gemaakt de bewering van partij Wüst, dat hij met tegenzin tot den koop is overgegaan en in geen enkel opzicht heeft willen profiteeren noch heeft geprofiteerd van de omstandigheid, dat requestrant's bedrijf was een joodsch bedrijf en hij enkel op requestrant's aandringen, om hem te helpen en op zuiver zakelijke basis, tot den aankoop is overgegaan;

O. dat onder deze omstandigheden niet het achterwege laten van ingrijpen, doch het gevraagde ingrijpen onredelijk zou zijn; te meer nu Wüst het in 1940 overgenomen bedrijf reeds gedurende zes jaren heeft gevoerd en in dien tijd zeer aanmerkelijke verliezen daarmede geleden heeft, terwijl eerst nu de tijd van winst maken wellicht is angebroken;

dat weliswaar aannemelijk is, dat gelijk zijdens requestrant is betoogd tegenover de directe verliezen van f 64000 indirecte voordeelen voor het geheele bedrijf van Wüst hebben bestaan, doch requestrant in genen deele erin is geslaagd aan te toonen, dat deze indirecte voordeelen tegen genoemd verlies zouden opwegen;

dat in dit verband nog vermelding verdient, dat geheel onjuist is gebleken requestrant's positum, dat hem na den verkoop nog winstuitkeeringen zijn gedaan tot een bedrag van f 6000 en daarentegen gebleken is, dat dit bedrag — hetwelk moet zijn f 8000 — hem is uitgekeerd als provisie wegens door zijn bemiddeling aan Wüst gedane grondstoffenleveranties, zulks in gevolge een nadere overeenkomst van 13 Februari 1941; in zekeren zin een bate dus, waarmede de koopprijs van f 16500 is verhoogd;

O. tenslotte, dat het alle schijn ervan heeft dat na de bevrijding zelfs requestrant den gang van zaken eerst nog eens heeft

willen aanzien, immers hij, die in Juni 1945 uit het buitenland was teruggekeerd, eerst in Mei 1946 te kennen gaf den verkoop te willen ongedaan maken en in Augustus 1946 zijn vordering indiende;

O. op grond van al het vorenoverwogene, dat de Raad ook geen termen ziet voor een minder ver gaand ingrijpen als gevraagd, namelijk om wijziging te brengen in dier voege in der partijen overeenkomst en de daaruit voortgevloeide rechtsbetrekking, dat de koopprijs wordt verhoogd, zoodat het door requestrant gedaan verzoek geheel moet worden afgewezen;

Rechtdoende:

Wijst het gedaan verzoek van de hand; Veroordeelt requestrant in de proceskosten, tot op deze uitspraak aan de zijde van gerequesteerde begroot op f 125.

No. 875.

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK 'S-GRAVENHAGE, 16 April 1947. (Prof Mr. Duyfjes).

Overeenkomst van levensverzekering tusschen partijen hersteld.

Voor de bevrijdende kracht van de betaling aan Lippmann kan geen beroep worden gedaan op art. 33 E 100, daar de maatschappij tegenover verzoeker tot die betaling niet gehouden was.

De betaling der afkoop-waarde leverde op een rechtstreeks nadeel voor de maatschappij en zij kan dit nadeel niet afweten op den Joodschen crediteur.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100) art. 23 en vlg.)

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;

Gelezen het request van Abraham Katz, wonende te Arnhem, geteekend door zijn gemachtigde den advocaat en procureur Mr. G. A. de Cocq;

Nog gelezen het daarop ontvangen antwoord van de gerequesteerde de Algemeene Friesche Levensverzekering Mij, geteekend door haar gemachtigde den advocaat en procureur Mr. R. Römer, met bijlage;

O. dat requestrant stelt, dat hij op 17 November 1930 een overeenkomst van levensverzekering heeft gesloten met gerequesteerde, ten gunste van hemzelf of bij eerder overlijden ten gunste van zijn echtgenoot of zijn erven, verzekerd bedrag f 6000, vervallende 17 November 1946, later premievrij gemaakt op de ten requeste aangegeven voorwaarde; dat blijkens mededeeling van gerequesteerde deze polis door de firma Lippmann Rosenthal & Co te Amsterdam per 30 Juni 1943 is afgekocht met f 3867.60, overeenkomstig de toenmaals geldende ook hem als jood in den zin daarvan, trefende anti-joodsche verordeningen van den Duitschen bezetter, op grond van welke feiten hij verzoekt dien afkoop nietig te verklaren en de over-

eenkomst ongewijzigd te doen herleven;

O. dat gerequesteerde deze gestelde feiten erkend heeft, daaraan toevoegende dat zij bij den afkoop de betreffelijke polis van Lippmann Rosenthal & Co heeft ontvangen, welke polis requestrant blijkbaar aan die firma had ingeleverd, waarna zij tot haar verweer heeft aangevoerd, dat zij tegen het verlenen van rechtsherstel aan requestrant geen bezwaar heeft, doch vanzelfsprekend dat herstel niet eenzijdig zal mogen plaats hebben uitsluitend in het belang van requestrant, doch daarbij ook om onbillijkheden ten opzichte van gerequesteerde te voorkomen, met de groote belangen van gerequesteerde, bij het herstel van Joodsche verzekeringen rekening zal moeten worden gehouden;

dat zij voorts in het geding heeft gebracht een afschrift van een memorie van 5 April 1946 door het Bestuur van de Bedrijfsgroep Levensverzekering gericht tot dezen Raad, Afdeling Rechtspraak, aan de hand waarvan zij becijfert hoe naar haar inzicht in billijkheid de aanhangige zaak tusschen haar en requestrant zou moeten worden geregeld;

O. dat in de eerste plaats moet worden nagegaan, of gerequesteerde door op 30 Juni 1943 de afkoopwaarde der polis aan Lippmann Rosenthal & Co te voldoen, tegenover requestrant is gekweten;

O. dat voor de bevrijdende kracht van die betaling aan een ander dan den schuldeischer geen beroep kan worden gedaan, en door gerequesteerde ook geen beroep gedaan is, op de uitzonderingsbepaling van art. 33, 1 van E 100, welk art. in casu niet toepasselijk is, omdat de Levensverzekeringmaatschappij volgens de voorschriften van het, afgezien van onrechtmatige bezettingsmaatregelen, hier te lande geldende recht niet gehouden was tot die betaling;

O. voorts dat de verzekeringsovereenkomst op 30 Juni 1943 is geëindigd krachtens art. 1 der bezettingsverordening 54/1943, terwijl ingevolge art. 2, (4) de uit die overeenkomst voortvloeiende rechtsbetrekkingen tusschen partijen door de betaling van de afkoopwaarde zijn te niet gegaan;

dat derhalve ten deze toepasselijk is het voorschrift van art. 25 E 100, aangezien de rechtsbetrekking welke herleving gevorderd wordt is te niet gegaan tengevolge van een handeling als omschreven in het eerste lid van dat art. verricht op grond van een bezettingsmaatregel als bedoeld onder C;

O. dat mitsdien waar de rechtsbetrekking voldoet aan de in art. 23 E 100 gestelde voorwaarden, volgens het aangehaalde art. 25 behoudens blijk van het tegendeel moet worden aangenomen, dat het achterwege laten van het ingrijpen bedoeld in art. 23 in verband met de bijzondere omstandigheden onredelijk zou zijn;

dat van dit tegendeel niet is gebleken; dat immers de herstelwetgeving ten gevolge heeft, dat de destijds door de verzekering maatschappij gedane betaling der afkoopwaarde is gedaan aan een niet-

schuldeischer en derhalve een rechtstreeksch nadeel voor die maatschappij opleverde; dat de maatschappij dit gevolg van de herstelwetgeving niet kan afweten op den joodschen crediteur, waarvoor zij zelve ook geen enkel argument heeft aangevoerd;

O. dat de beschouwingen van de Bedrijfsgroep Levensverzekering dit hoofdpunt niet raken, daargelaten dat een dergelijk stuk niet als processtuk kan worden aanvaard;

O. ten aanzien van de vraag, welke bij toewijzing der vordering de rechten zijn, die de gerequesteerde maatschappij tegen Lippman Rosenthal & Co. kan doen gelden, dat requestrant ten verzoeken van gerequesteerde in elk geval verplicht is zijn rechten op hetgeen bij die firma ter zake van den gedanen afkoop in zijn credit mocht blijven aanwezig te zijn over te dragen aan gerequesteerde, tenzij deze mocht verkiezen het naar thans vaststaat onverschuldigd betaalde rechtstreeks van Lippman Rosenthal & Co. in te vorderen; O., dat de vordering op vorenstaande gronden voor toewijzing vatbaar is;

Doet ongewijzigd herleven de ten requête bedoelde levensverzekering, zooals die op 30 Juni 1943 tusschen partijen bestond;

Verstaat, dat requestrant gehouden is om op verzoek van de gerequesteerde maatschappij zijn rechten op hetgeen bij de irma Lippmann Rosenthal & Co. te Amsterdam ter zake van den hooger bedoelden afkoop in zijn credit mocht blijken aanwezig te zijn over te dragen aan gerequesteerde;

Verwijst gerequesteerde in de kosten van het geding tot heden aan de zijde van requestrant begroot op f 50.

No. 876.

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK AMSTERDAM, 3 Maart 1947, (Mrs. Jhr. van der Does, de Willebois, Dijksterhuis en Craandijk).

Verzoek om alsnog in de gelegenheid te worden gesteld om toe te treden tot een regeling in 1942 door verweerster (verzeke- raar) aangeboden aan hare leden, afge- wezen.

Verzoekster had, niettegenstaande hare bijzondere positie als Joodsche onderne- ming, zich in 1942 met verweerster in ver- binding kunnen stellen.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100) art. 23 en vlg.)

De Raad voor het Rechtsherstel enz. Gezien een verzoekschrift van de N.V. Handel in Fijne Vleeschwaren v/h. A. Hek- kert, te Rotterdam, gemachtigde Mr. J. Slijper, advocaat te Rotterdam; dat verzoekster stelt voor een bedrag

van f 25.000 verzekerd te zijn geweest bij de Vereeniging Molest Risico te Amsterdam, gerequesteerde, voor wat betreft den inventaris en verdere goederen in de bij haar in gebruik geweest zijnde perceelen aan de Eerste Wagenstraat te Rotterdam;

dat genoemde verzekeraar in Mei 1942 voor haar leden — voor zoover zij een totaalschade hadden geleden, hetgeen ook met verzoekster het geval was — de gelegenheid heeft opengesteld een aanvullende regeling te treffen, waardoor hun de mogelijkheid op een gunstiger schaderegeling werd geboden;

dat verzoekster stelt tengevolge van door den bezetter tegen Joden genomen maatregelen en meer in het bijzonder, omdat de belangstelling van den Sicherheitsdienst in den tijd, waarin gemelde aanvulling bekend werd, op verzoeksters directeur was gericht, niet in staat was op het aanbod van gerequesteerde te reageeren;

dat verzoekster daarom de rechtsbetrekkingen, welke tusschen haar en gerequesteerde hebben bestaan, door het in de circulaire, waarin de aanvullende regeling werd bekend gemaakt, gelegen aanbod, wil zien herleven en vraagt haar recht vast te stellen op al datgene, waartoe zij gerechtigd geweest zou zijn, indien zij tijdig van gemeld aanbod had gebruik gemaakt;

dat namens gerequesteerde Mr. G. J. Roelofs, haar gemachtigde, zich ter zitting van den Raad tegen bovenvermeld verzoek heeft verzet, door onder meer aan te voeren, dat het bestaan hebben eener rechtsbetrekking tusschen verzoekster en gerequesteerde aan twijfel onderhevig is en voorts, dat verzoekster ten onrechte aanvoert van de aangeboden regeling door de omstandigheden als gesteld vóór 1 Juni 1942 geen gebruik te hebben kunnen maken;

dat wel door een aan een bepaalde categorie van personen gedaan aanbod een eenzijdige gebondenheid van dengeen, die dit aanbod doet, kan ontstaan voor dezelfde geldigheidsduur;

dat echter uit deze gebondenheid eerst een rechtsbetrekking in den zin van verbintenis ontstaat, wanneer een bepaald persoon binnen den tijd, waarvoor het geldt, op het aanbod reflecteert, hetgeen, naar vast staat, ten deze door verzoekster niet is geschied;

dat voor zoover men rechtsbetrekking mag noemen de potentiële bevoegdheid van een bepaald persoon, om door aanneming van het aanbod zekere rechten deelachtig te worden, daarvan toch alleen sprake kan zijn, wanneer blijkt dat de wil van den betrokkene, om van die bevoegdheid gebruik te maken, aanwezig is geweest, doch de aanneming van het aanbod niettemin door eenigerlei omstandigheid is verbindend;

dat niet mag worden aangenomen, dat bij verzoekster de wil om van het aanbod gebruik te maken aanwezig is geweest en de Raad met gerequesteerde aanneemt, dat het verzoekster, indien zij den wil had

gehad van meergemeld aanbod gebruik te maken, mogelijk moet zijn geweest om te dier zake binnen den geldigheidsduur van dit aanbod met gerequesteerde in contact te treden;

dat de Raad de voor de beweerde onmogelijkheid aangevoerde motieven, n.l. dat gebruik maken van het aanbod zou zijn geweest een door den bezetter verboden „bedrijfshandeling” en niet een liquidatiehandeling, niet kan aanvaarden, daar ook een liquidateur gerechtigd en verplicht zou zijn geweest een zoo gunstig mogelijke molestverzekering te verkrijgen en daardoor de vermogenswaarde der eventuele schadeuitkeering te versterken;

O. dat, nu naar 's Raads oordeel eenige rechtsbetrekking terzake voormeld in bezettingstijd niet heeft bestaan, het ingediend verzoek moet worden afgewezen;

Rechtdoende:

Wijst het verzoek af;

Veroordeelt verzoekster in de kosten dezer procedure, aan de zijde van gerequesteerde tot op deze uitspraak begroot op f 25.

No. 877.

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK 'S-GRAVENHAGE, 16 April 1947. (Mrs. Prof. Houwing, Dr. Zijlstra en Jhr. van Meeuwen).

Overeenkomst en vertegenwoordiging tusschen partijen op 13 Februari 1940 tot stand gekomen, is, onder pressie van den vijand, gewijzigd bij overeenkomst van 6 Februari 1941 waarbij verzoekster afstand heeft gedaan van haar recht op provisie en licentie-gelden.

Overeenkomst van Februari 1941 vernietigd en gerequesteerde veroordeeld tot betaling van de provisie enz. op basis van de oorspronkelijke overeenkomst.

Gerequesteerde bij dwangsom veroordeeld tot het toelaten van boeken-onderzoek ter bepaling van het aan verzoekster toekomende bedrag.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100) art. 23 en vlg.)

Handelmaatschappij voor Luchtvaart N. V., requestrante, gem. Mr. L. D. Pels Rijcken,

tegen:

Enkes N. V., gerequesteerde, gem. Mr. F. Bordewijk.

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;

Gezien een request met bijlagen, ingediend door de N. V. Handelmaatschappij voor Luchtvaart, te 's-Gravenhage, waarbij werd verzocht:

1°. dat, als zijnde tot stand gekomen onder dwang, bedreiging of althans onbehoorlijken invloed van of vanwege den vijand, nietig worde verklaard de nadere

overeenkomst, tusschen requestrante en de N. V. „Enkes” op 6 Februari 1941 gesloten;

2°. dat vastgesteld worde, dat de oorspronkelijke overeenkomst dd. 13 Februari 1940 ten aanzien van haar gevolgen tusschen partijen moet worden geacht van kracht te zijn gebleven;

3°. dat Enkes veroordeeld worde om aan requestrante te betalen de vergoeding, berekend op de basis, omschreven in art. 3 van de sub 2° genoemde overeenkomst over alle sedert 10 Mei 1940 door Enkes uitgevoerde leveringen van in die overeenkomst bedoelde producten, in mindering op welke vergoeding kan worden gebracht het door requestrante krachtens de sub 1° bedoelde overeenkomst ontvangen „Pauschalbetrag” ad f 2000;

4°. dat Enkes worde veroordeeld om, op straffe van een door den Raad te bepalen som, voor elken dag dat hij daarmede in gebreke blijft, toe te laten en mogelijk te maken dat door een door den Raad aan te wijzen accountant een onderzoek in haar boeken en andere bescheiden wordt ingesteld ter bepaling van de aan requestrante toekomende bedragen, uit hoofde van sub 3° omschreven;

Alles met een door den Raad vast te stellen rente vanaf de data, waarop Enkes haar leveranties betaald heeft gekregen, met veroordeeling van Enkes in de kosten van het geding.

Gezien het daarop binnengekomen verweerschrift van de gerequesteerde N. V. Enkes, gevestigd te Voorburg;

Gehoord partijen;

O. dat tusschen partijen vaststaat:

dat zij voor den oorlog op 13 Februari 1940 een overeenkomst hebben gesloten waarbij verzoekster zich verbond bepaalde artikelen zooals richtmiddelen en dergelijke door gerequesteerde te doen fabriceren en haar te dien einde de benodigde teekeningen en eventueel verdere vereischte gegevens te verstrekken, waartegenover gerequesteerde zich verbond tot fabricage daarvan en verzoekster aanstelde tot haar exclusieve vertegenwoordigster voor den verkoop van deze en soortgelijke artikelen onder toekenning van een zekere provisie en een remuneratie voor fabricagerechten die verzoekster aan buitenlandse fabrieken te dezer zake verschuldigd werd;

dat de Duitschers die tijdens de bezetting van Nederland aan gerequesteerde opdrachten tot het vervaardigen van genoemde artikelen wilden verstrekken, en later inderdaad hebben verstrekt, niet genegen waren gerequesteerde toe te staan de provisie van verzoekster en de remuneratie voor fabricagerechten in haar prijzen in te calculeeren, dat verzoekster daarop vrijwillig haar provisie heeft beperkt tot 6%, waarmede de Duitschers echter geen genoegen namen;

dat toen een bespreking heeft plaats gevonden op de Rüstungsinspektion tusschen een aantal Duitschers, waaronder gemachtigden van het Reichsluftfahrtministerium,

en de beide partijen waarvan het resultaat is geweest dat verzoekster op 6 Februari 1941 tegen betaling van een bedrag van f 2000 afstand heeft gedaan van haar aanspraken op provisie en licentiegeden;

O. dat verzoekster thans de nietigverklaring van den tusschen partijen op 6 Februari 1941 gesloten overeenkomst vraagt op grond dat deze zou zijn tot stand gekomen onder pressie van den vijand;

O. dat gerequesteerde deze vordering aanvankelijk heeft bestreden doch later bij pleidooi verklaarde, daarover niet te zullen spreken en zich neer te leggen bij de gevraagde nietigverklaring en de herleving van de overeenkomst van 13 Febr. 1940;

O. dat het den Raad niet wel aannemelijk voorkomt dat verzoekster onder de gegeven omstandigheden zonder dwang van den vijand zou hebben toegestemd in den afstand, zoodat, gelet ook op de processuele houding van de gerequesteerde, deze vordering behoort te worden toegewezen;

O. dat verzoekster verder heeft gevorderd dat gerequesteerde worde veroordeeld om haar uit te betalen de vergoedingen welke haar toekwamen volgens de oorspronkelijke overeenkomst van 13 Febr. 1940 onder aftrek van het reeds ontvangen bedrag van f 2000, welke vordering zij later ten aanzien van opdrachten na 6 Februari 1941 aldus heeft verminderd, dat daarvoor de vergoeding wordt teruggebracht tot 6%;

O. dat gerequesteerde daartegen heeft aangevoerd voor zoover bij pleidooi gehandhaafd:

1°. de vergoeding komt aan verzoekster niet toe daar zij niets heeft gedaan om deze opdrachten te verwerven;

2°. de vordering is in strijd met de goede zeden;

3°. de vordering is in strijd met de goede trouw;

O. ad primum:

dat, nu de verzoekster was de exclusieve vertegenwoordigster van de gerequesteerde voor de artikelen waarom het hier gaat, zij recht heeft op de overeengekomen vergoeding, ook al zouden de opdrachten zijn tot stand gekomen buiten haar om en zonder dat zij daarvoor iets heeft gedaan, zoodat dit verweer niet opgaat;

O. ad secundum:

dat gerequesteerde de vordering in strijd acht met de goede zeden omdat de leveranties strekten ten bate van de Deutsche wapenindustrie;

dat dit verweer niet juist is, daar de oorspronkelijke overeenkomst geenszins een strekking had die in strijd is met de goede zeden en de omstandigheid dat gerequesteerde — al dan niet onder dwang — van de mogelijkheden haar door die overeenkomst geboden — verstrekking van teekeningen en fabricagerechten — een gebruik heeft gemaakt dat in strijd is met de goede zeden, haar niet kon ontheffen van haar verplichting om aan haar wederpartij de overeengekomen vergoedingen te betalen;

dat gerequesteerde er wel op gewezen

heeft, dat zij deze vergoedingen niet heeft kunnen incalculeren in hare prijzen, doch dat dit haar niet ontheft van haar aansprakelijkheid jegens reques-trante en zulks te meer niet omdat zij er bij tegenwoordig was toen reques-trante tot den afstand werd gedwongen en dus van alle omstandigheden volkomen op de hoogte was, terwijl niet is gesteld of gebleken dat op gerequesteerde toen eenige dwang is uitgeoefend;

O. ad tertium:

dat gerequesteerde de vordering in strijd acht met de goede trouw omdat verzoekster niet voor haar eigen belangen zou hebben gezorgd en op verschillende wenen van gerequesteerde om mede naar Berlijn te gaan en daar haar eigen belangen te bepleiten, ten slotte antwoordde dat zij dat niet deed;

dat echter hetgeen hier aan de verzoekster wordt verweten geen gerechtvaardigd verwijt is en het in tegendeel niet meer dan correct is indien verzoekster geen moeite heeft gedaan om van de Duitschers voordeelen te verkrijgen;

dat dit dan ook geen reden mag zijn om haar vordering af te wijzen;

O. dat uit een en ander volgt, dat de vordering moet worden toegewezen;

O. daarbij ten aanzien van de gevorderde rente:

dat de Raad in de omstandigheid dat reques-trante gedurende den bezettingstijd hare vordering niet in rechte geldend heeft kunnen maken, aanleiding vindt, haar rente toe te kennen over de haar toekomende bedragen van den dag af waarop de leveranties aan gerequesteerde betaald zijn geworden;

Rechtdoende:

Verklaart nietig de overeenkomst op 6 Februari 1941 tusschen partijen gesloten;

Verstaat dat de oorspronkelijke overeenkomst van 13 Februari 1940 in al haar gevolgen tusschen partijen is van kracht gebleven;

Veroordeelt gerequesteerde om aan verzoekster te betalen de vergoeding berekend op de basis omschreven in art. 3 van de overeenkomst van 13 Febr. 1940 ten aanzien van de van 10 Mei 1940 tot 6 Febr. 1941 door Enkes verkregen opdrachten tot de in de overeenkomst bedoelde producten en berekend op een basis van 6 % ten aanzien van de nadien verkregen, uitgevoerde en betaalde opdrachten, een en ander verminderd met het reeds ontvangen bedrag van f 2000 en vermeerderd met de rente ad 4 % 's jaars vanaf de dagen waarop gerequesteerde betaling der leveranties heeft bekomen;

Veroordeelt gerequesteerde om — op verbeurte van een bedrag van f 100 voor iederen dag dat gerequesteerde hiermede na beteekening van deze uitspraak in gebreke zal blijven — toe te laten en mogelijk te maken dat een onderzoek in haar boeken en andere bescheiden wordt ingesteld ter bepaling van de hierboven vermelde aan verzoekster toekomende bedragen door het Accountantskantoor Wm. K. de Brey, Koninginnegracht 99 te 's-Graven-

hage, dat daartoe door den Raad wordt aangewezen onder bepaling dat zijn kosten zullen worden gedragen door partijen, elk voor de helft;

Verwijst gerequesteerde in de proceskosten tot op deze uitspraak aan de zijde van verzoekster begroot op f 175.

No. 878.

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK 'S-GRAVENHAGE, 15 April 1947. (Mr. Buddingh de Voogt).

Verzoekster niet-ontvankelijk verklaard in haar verzoek om de overeenkomst gesloten tusschen haar en gerequesteerde, den in 1940 afgetreden directeur, nietig te verklaren.

De bedoeling van verzoekster, zooals bij request uiteengezet, vindt in de overeenkomst niet haar neerslag en kan geen grond opleveren tot ingrijpen.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100) art. 23 en vlg.).

De N.V. Nederlandsche Verf- en Chemicaliënfabriek, reques-trante, gem. Mr. R. Heeg,

tegen:

het Nederlandsche Beheersinstituut, gerequesteerde.

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;

Gelezen het request van de te Delft gevestigde N.V. Nederlandsche Verf- en Chemicaliënfabriek, gemachtigde Mr. R. Heeg, waarin zij den Raad verzoekt nietig te verklaren de tusschen haar en B. Schott op 21 Nov. 1940 gesloten overeenkomst — voorzoover door haar nog niet nagekomen —, waarbij B. Schott zich heeft verbonden op 1 Jan. 1941 als directeur van reques-trante, verder Delft te noemen, af te treden en reques-trante zich heeft verbonden hem terstond f 15000 en op 31 Dec. 1941, 1942 en 1943 telkenmale f 7000 uit te keeren;

Gelezen het antwoord van het Nederlandsche Beheersinstituut, waarin dit den Raad verzoekt reques-trante niet-ontvankelijk te verklaren, althans haar haar vordering te ontzeggen;

Gehoord reques-trante bij monde van den procureur Mr. E. J. W. Top en het Nederlandsche Beheersinstituut bij monde van Mr. J. H. A. Dubois;

O. dat Delft in haar request zich op het standpunt stelt, dat zij uit hoofde van voornoemde beëindigingsovereenkomst per saldo f 11,682 aan Schott schuldig is, dat deze, een Jood (en volgens de niet-weersproken mededeeling van het Beheersinstituut een Duitse, niet Duitschvrijandig gezinde Jood, die later verbonden was aan een maatschappij, die hier te lande goederen voor Duitschland opkocht), in Duitse handen geraakt, gedeporteerd en niet teruggekeerd is, en dat het nimmer haar bedoeling is geweest verwijderde erfgenenamen van Schott van de hem toegekende uitkeering (gratificatie) te doen profiteren, daar deze een speciale en on-

verplichte belooning zou zijn voor den ijver en toewijding, waarmede Schott Delft gediend heeft;

dat echter deze bedoeling van requestrante, die in de overeenkomst d.d. 21 Nov. 1940 haar neerslag niet heeft gevonden, voor de Afdeling Rechtspraak van den Raad voor het Rechtsherstel geen grond kan zijn tot ingrijpen in de door deze overeenkomst tusschen Delft en Schott ontstane rechtsbetrekking;

dat requestrante zich ten requeste ook op haar huidige financieele positie heeft beroepen, die haar een uitkeering van f 11,682 bezwaarlijk zou maken, doch den Raad ook deze omstandigheid geen aanleiding kan geven tot ingrijpen in de tusschen partijen bestaande rechtsverhouding;

dat requestrante bij pleidooi zich primair op het standpunt heeft gesteld, dat de aan Schott toegezegde uitkeering ingeval van zijn overlijden voorzover nog niet uitbetaald, evenals arbeidsloon, niet meer verschuldigd zou zijn, en dat Schott als overleden moet worden beschouwd, in verband waarmede Delft den Raad verzoekt heeft het petitum van haar inleidend request aldus te mogen wijzigen, dat zij den Raad verzoekt vast te stellen, in hoeverre hier een betalingsverplichting van haar bestaat;

dat echter het aldus gewijzigde verzoek in strijd is met de reeds verworpen gronden van het verzoek tot nietigverklaring van de overeenkomst, waarin requestrante haar schuld ad f 11682 welk bedrag bijkens een productie van het Beheersinstituut (verklaring Mr. O. G. Veenstra) wellicht met een op 3 Sept. 1942 door Delft aan Lippmann, Rosenthal en Co. op verzoek van Schott betaald bedrag van f 1200 moet worden verminderd, onvoorwaardelijk erkent, en bovendien de Raad tot vaststelling van een tijdens de bezetting ontstane rechtsbetrekking slechts dan bevoegd is, wanneer zij onbepaald is, aan welken eisch de onderhavige tusschen Delft eenzijdig en den Staat der Nederlanden als getreden in de rechten van den vijandelijken onderdaan B. Schott anderzijds niet voldoet, zijnde er hoogstens verschil van meening tusschen partijen omtrent de vraag, of Delft aan Schott nog f 11682 schuldig is;

dat Delft bovendien slechts in zooverre uitsluitel heeft gegeven omtrent het eventuele overlijden van B. Schott, dat zij bij pleidooi heeft aangevoerd, dat sinds 5 Mei 1945 taal noch teken van Schott is vernomen, terwijl zijn overlijden volgens de stellingen van requestrante slechts van belang zou kunnen zijn, indien het voor 1 Januari 1944 mocht hebben plaats gevonden;

dat Delft op deze gronden niet-ontvankelijk moet worden verklaard in haar verzoek tot nietigverklaring en de Raad zich ten aanzien van dat tot vaststelling van een betalingsverplichting van haar tegenover Schott of diens rechtverkrijgenden onbevoegd zal moeten verklaren;

Rechtdoende:

Verklaart requestrante niet-ontvankelijk in haar oorspronkelijk verzoek;

Verklaart zich onbevoegd ten aanzien van het gewijzigd verzoek;

Veroordeelt haar tot betaling van de kosten van het geding aan de zijde van gerequestreerde, tot heden begroot op f 50.

No. 879.

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK 'S-GRAVENHAGE, 16 April 1947. (Prof. Mr. Duyfjes).

Nadat verzoekster zich aanvankelijk tot den gewonen rechter heeft gewend met een eisch tot ontruiming, kan zij daarop niet meer terugkomen en opnieuw de zaak ahangig maken bij den Raad voor het Rechtsherstel.

De voorzitter, rechtdoende in kort geding verklaart zich onbevoegd.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 010) artt. 19a, 150.)

Aan den Raad voor het Rechtsherstel, 's-Gravenhage.

Geeft eerbiedig te kennen:

De Vereeniging Liefdewerk Oud Papier, gevestigd te Amsterdam, gem. Mr. R. P. A. Dijker, adv. en proc.;

dat verzoekster is eigenaresse van het pand Ougaenstraat 32-36 te Rotterdam;

dat verzoekster dit pand gebruikte bij haar werkzaamheden welks bestaan in het inzamelen van oud papier bij diegenen, die te kleine quanda hebben om deze aan handelen in oud papier te verkoopen. Dit papier werd in bedoeld pakhuis tezamen gebracht en gesorteerd, en vandaar verzonden naar de verschillende papierfabrieken, teneinde tot nieuw papier te worden verwerkt;

dat in 1941 verzoekster door den Commissaris voor Niet-Commercieele Vereenigingen met ontheffing en confiscatie harer bezittingen werd bedreigd;

dat toen de voorzitter, J. J. van 't Hoff, is gemachtigd om alle maatregelen te nemen, welke dit ingrijpen zouden kunnen vrijdelen, althans buiten effect stellen;

dat in het kader van deze maatregelen J. J. van 't Hoff voornoemd het geheele bedrijf, inclusief het pand, heeft verhuurd aan J. de Pauw, wonende te Rotterdam aan de Moermansstraat 104b, die tevens het personeel overnam;

dat de Pauw, hierna te noemen gerequestreerde, voor dit alles een matige huur aan van 't Hoff betaalde, waarvan het totaalbedrag voor dezen na den oorlog in de kas van requestrante werd gestort;

dat mede door deze manoeuvre de Commissaris voor Niet-Commercieele Vereenigingen er ondanks aanmaningen en bedreigingen niet in geslaagd is de liquidatie van requestrante te effectueeren;

dat deze huurovereenkomst derhalve onder vijandelijke bedreiging tot stand is gekomen en derhalve nietig is;

dat tusschen requestrante en gerequesteerde dan ook is overeengekomen, dat gerequesteerde op 30 Juni 1946 het pand een annexis zou opleveren;

dat gerequesteerde dan ook een aanvang had gemaakt met het ontruimen van het pand;

dat requestrante diverse maatregelen heeft genomen, als het in dienst nemen van een pakhuis knecht ad f 25 per week, die gerequesteerde tevens bij de ontruiming zou assisteerden, waartegenover gerequesteerde had aangenomen een bedrag van f 10 per week in het loon van dien pakhuis knecht bij te dragen;

dat gerequesteerde daarop plotseling van houding is veranderd en weigert het pand cum annexis op te leveren;

dat requestrante onder het pand cum annexis verstaat het pakhuis met de zich van harentwege daarin bevindende persen, handwagens, bascule, etc.;

dat requestrante gezien de uiterst précaire papierpositie van ons land herhaalde malen door het Rijksbureau is aangezocht om hare werkzaamheden te hervatten, aangezien juist door den arbeid van requestrante groote hoeveelheden grondstoffen voor de papierindustrie worden verworven, welke anders verloren gaan;

dat requestrante echter door de onwillige houding van gerequesteerde niet in staat is hare werkzaamheden te hervatten;

dat gezien de werkzaamheden van requestrante voor de papierindustrie onmiddellijke spoed geboden is;

Weshalve requestrante zich wendt tot Uwen Raad met het eerbiedig verzoek in kort geding te beslissen, dat gerequesteerde worde veroordeeld om voormeld pakhuis met al degenen die en al hetgeen dat zich van zijnentwege daarin mocht bevinden, onmiddellijk te ontruimen en te verlaten en door overgave der sleutels ter vrije en algeheele beschikking van requestrante te stellen, met machtiging op requestrante om gerequesteerde, in geval van weigering of nalatigheid, tot die ontruiming met behulp van den sterken arm te noodzaken, op grond van het feit, dat de overeenkomst destijds tusschen partijen onder vijandelijken dwang tot stand is gekomen, alles met verwijzing van gerequesteerde in de kosten van het geding.

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.; Gelezen vorenstaand request van 18 Maart 1947, waarbij op de daarin aangegeven gronden wordt verzocht dat Wij in kort geding zullen beslissen, dat de gerequesteerde J. de Pauw worde veroordeeld tot ontruiming van het ten requeste bedoelde pakhuis;

Gehoord partijen, in persoon, zomeede bij monde van hun gemachtigden, voor requestrante Mr. R. P. A. Dijker voornoemd, voor gerequesteerde Mr. G. de Bakker, adv. en proc. te Rotterdam;

Gezien de stukken;

Ø. dat tusschen partijen vaststaat, dat requestrante, na op 16 Juli 1946 in dit ge-

schil een vordering tot ontruiming van dit zelfde pakhuis te hebben ingesteld bij den President van de Arr.-Rechtbank te Rotterdam, vervolgens, in dat kort geding in het ongelijk gesteld zijnde, zich op 3 Augustus 1946 met dezelfde actie tot ontruiming heeft gewend tot den Kantonrechter te Rotterdam, daarop zich die vordering heeft hooren ontzeggen, van welke uitspraak zij op 3 Febr. 1947 in hooger beroep is gegaan bij de Rechtbank te Rotterdam, welke procedure thans nog aanhangig is;

O. dat, aangenomen dat de onderwerpelijke zaak van dien aard is, dat aan requestrante de weg tot rechtsherstel krachtens E 100 openstond, zij zich dan zelve dien weg heeft afgesneden door zich tot den gewonen rechter te wenden;

dat immers blijkens art. 19 E 100 in dat geval de gewone rechter weliswaar onbevoegd is, doch die onbevoegdheid krachtens het derde lid slechts wordt uitgesproken, indien daarop door een partij beroep wordt gedaan en wel — indien die partij de gedaagde is — voor alle weren;

dat dit impliceert dat requestrante in het gestelde geval de keus had zich te wenden tot den Raad voor het Rechtsherstel of tot den gewonen rechter;

dat zij echter, na die keus in laatst bedoelden zin te hebben gedaan, daarop niet meer kan terugkomen, zoodat het onderhavige geschil thans in geen geval meer kan gelden als een zaak, welke de werkzaamheden van den Raad betreft;

Rechtdoende:

Verklaren Ons onbevoegd van de vordering kennis te nemen;

Verwijzen requestrante in de proceskosten aan de zijde van gerequesteerde tot heden begroot op f 60.

No. 880.

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK AMSTERDAM, 10 Maart 1947.
(Mrs. Verdam, de Flines, Scholtens Sluis en Tabingh Suermondt).

Art. 143 van het K. B. E 100, hooger beroep en cassatie uitsluitende en herziening toelatende, heeft de strekking om het geding zooveel mogelijk tot één instantie te beperken.

Herziening is mogelijk ten einde kenmerklijke misslagen omtrent de feiten te herstellen. De herzieningsprocedure komt slechts in aanmerking indien de gewone procesgang is afgesloten, hetgeen in casu, nu een interlocutoire beslissing is gewezen, niet het geval is.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100) art. 143.)

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;

Gezien een d.d. 2 Aug. 1946 bij dezen Raad ingekomen verzoekschrift van Fritz Loeb, eenig beheerend vennoot van de Commanditaire Vennootschap Utrechtsche Machinale Stoel- en Meubelfabriek U.M.S.,

wonende te Utrecht (gemachtigde Mr. Ed. Spanjaard te Utrecht) waarbij hij herziening vraagt van een door de Enkelvoudige Kamer te Utrecht van dezen Raad en deze Afdeling op 19 Juni 1946 gegeven beslissing tusschen hem enerzijds en J. P. Hörchner, H. Götzen en W. C. Posthumes Meyjes, allen wonende te Amsterdam als eenig beheerend vennooten der Commanditaire Vennootschap Hörchner en Götzen anderzijds, subsidiair tusschen hem en H. Götzen voormeld in privé;

Gezien voormelde beslissing alsmede een verweerschrift van J. P. Hörchner en H. Götzen (gemachtigde Mr. W. de Bruine Ploos van Amstel te Amsterdam) beiden in kwaliteit voormeld en subsidiair H. Götzen in privé;

O. dat verzoeker in eersten aanleg bij verzoekschrift had verzocht bij vonnis uitvoerbaar bij voorraad:

1. nietig te verklaren een tusschen hem en H. Götzen, in kwaliteit van beheerend vennoot van de Commanditaire vennootschap Hörchner en Götzen, althans in privé, in het jaar 1942 gesloten overeenkomst en een daaruit voortvloeiende betaling van een bedrag van f 7500;

2. J. P. Hörchner te Amsterdam, H. Götzen te Amsterdam en W. C. Posthumes Meyjes te Amsterdam in hun kwaliteit van eenige beheerende vennooten van de Commanditaire vennootschap Hörchner en Götzen, ieder hoofdelijk voor het geheel, des dat de één betalende, de ander zal zijn bevrijd, subsidiair, de gerequesteerde Götzen in privé te veroordeelen om aan verzoeker terzake voormeld een bedrag van f 7500 te betalen: rente en kosten rechtens;

O. dat hij daartoe had gesteld:

dat verzoeker op 10 Mei 1940 en daarna eenig beheerend vennoot van de Commanditaire vennootschap Utrechtsche Machine Stolen- en Meubelfabriek U.M.S. (verder te noemen UMS);

dat de UMS in verband met de Joodsche afstamming van verzoeker op 23 Maart 1942 op last van de Duitse autoriteiten onder „Verwaltung” werd gesteld;

dat verzoeker kort daarna in contact is gekomen met den gerequesteerde sub 2;

dat gerequesteerde sub 2 aan verzoeker mededeelde, mogelijkheden te weten om de „Ariseering” van bedrijven als de UMS te bevorderen, waardoor kon worden voorkomen, dat het bedrijf werd verkocht aan door de betreffende Duitse instantie aangewezen ongewenschte koopers, gewoonlijk Duitschers of N.S.B.ers;

dat gerequesteerde sub 2 daarbij zeide „er niet aan te beginnen, indien hij niet 99 % kans van welslagen zag”;

dat verzoeker den gerequesteerde sub 2 daarop verzocht, de kansen van een dergelijke transactie voor de UMS te onderzoeken;

dat gerequesteerde sub 2 vervolgens aan verzoeker meldde, dat hij 99 % kans aanwezig achtte;

dat gerequesteerde sub 2 voor het geval van welslagen der „Ariseering” een

beloening van vijf procent van de waarde bedong;

dat deze waarde daarop speciaal voor dit doel werd vastgesteld op f 300.000, zoodat de beloening f 15.000 zou bedragen;

dat gerequesteerde sub 2 conditioneerde, dat de helft van de eventueel te betalen beloening, derhalve een bedrag van f 7500, vooruit zou worden gestort, waarna verzoeker aan gerequesteerde sub 2 een bedrag ad f 7500 overhandigde;

dat bij dit alles gerequesteerde sub 2 optrad in zijn kwaliteit van beheerend vennoot van de Commanditaire vennootschap Hörchner en Götzen, althans in privé;

dat de voorgespiegelde „Ariseering” echter nimmer is gevolgd en de UMS op 23 Sept. 1942 door de betreffende Duitse instantie met terugwerkende kracht tot 1 Jan. 1942 aan een Rijksduitscher werd verkocht;

dat de door verzoeker met den gerequesteerde sub 2 aangegane overeenkomst is gesloten onder dwang, bedreiging of onbehoorlijken invloed van of vanwege den vijand, respectievelijk van instanties, door of vanwege den vijand met macht bekleed, althans zonder geoorloofde oorzaak is, althans krachtens de huidige wetgeving geacht wordt nimmer van kracht te zijn geweest, althans een onrechtmatige daad oplevert;

dat in ieder geval het achterwege laten van een vernietiging dezer overeenkomst cum annexis in verband met de bijzondere omstandigheden onredelijk ware;

dat verzoeker een beroep doet op het derde hoofdstuk van het K. B. E 100; in het bijzonder de bepalingen van art. 25 juncto 23, 24, 26 en 27;

O. dat na verweer van Hörchner en Götzen verzoeker bij voormelde beslissing toegelaten is te bewijzen dat partij Götzen vóór en bij het aangaan der overeenkomst met verzoeker tot „Ariseering” van diens onderneming dezen een zoo goed als zekere kans van welslagen heeft voorgespiegeld, welke kans in werkelijkheid niet in die mate aanwezig was;

O. dat voorzover hier van belang daartoe de Raad bij voormelde beslissing heeft overwogen:

dat verzoeker stelt, dat de onderhavige overeenkomst zou zijn gesloten onder dwang, bedreiging of onbehoorlijken invloed van of vanwege den vijand, respectievelijk van instanties, door of vanwege den vijand met macht bekleed, althans zonder geoorloofde oorzaak zou zijn, althans krachtens de huidige wetgeving geacht zou worden nimmer van kracht te zijn geweest, althans een onrechtmatige daad zou opleveren;

dat verzoeker echter heeft nagelaten feiten te stellen, waaruit van zoodanige dwang, bedreiging of onbehoorlijke invloed kan blijken en veeleer uit hetgeen verzoeker zelf stelt, moet worden afgeleid, dat de overeenkomst buiten weten en tegen de bedoeling van den vijand is tot stand gekomen, en evenmin feiten zijn gesteld, welke

een onrechtmatige daad opleveren;

dat verder de oorzaak van de gestelde overeenkomst de „Ariseering” en daarmee de aanvankelijke veiligstelling van verzoekers zaak tegen een der methoden van plundering door den vijand volkomen geoorloofd was;

dat tenslotte geen wetsbepaling de krachteloosheid van dergelijke overeenkomsten bepaalt;

dat verzoeker, indien de Raad de conclusie, waartoe verzoeker op grond van de door hem gestelde feiten kon, goed begrijpt, overigens de nietigverklaring der onderhavige overeenkomst vraagt op twee gronden:

1. Verweerder sub 2 zou verzoeker door valsche voorspiegelingen tot het aangaan van de onderhavige overeenkomst hebben gebracht;

2. de uit hoofde der overeenkomst gedane betaling zou onverschuldigd zijn geschied, aangezien de betaling alleen verschuldigd zou zijn geweest in geval van welslagen, dat niet is gevolgd;

dat de eerste grond, indien hij vast zou staan, inderdaad nietigverklaring tengevolge zou kunnen hebben;

dat de tweede aangevoerde grond niet tot toewijzing kan leiden;

dat immers, indien de overeenkomst inderdaad slechts een regeling inhield betreffende de betaling van een honorarium in geval van welslagen, zulks nadat welslagen niet is gevolgd, aanleiding zou kunnen zijn voor een actie tot geheele of gedeeltelijke terugbetaling bij den gewonen rechter, maar niet tot nietigverklaring van de uit de overeenkomst ontstane rechtsbetrekking;

O. dat verzoeker van deze beslissing herziening vraagt voorzoover deze inhoudt dat nietigverklaring van de gestelde overeenkomst niet kan worden uitgesproken omdat verzoeker nagelaten heeft feiten te stellen waaruit kan blijken dat de overeenkomst is gesloten onder dwang, bedreiging of onbehoorlijken invloed als door verzoeker beweert, althans zonder geoorloofde oorzaak is, althans krachtens de huidige wetgeving geacht wordt nimmer van kracht te zijn geweest, althans een onrechtmatige daad oplevert, in ieder geval het achterwege laten van vernietiging van die overeenkomst cum annexis in verband met de bijzondere omstandigheden onredelijk ware;

O. dat verzoeker als grond voor zijn aanvraag tot herziening aanvoert, dat bij voormelde beslissing niet in aanmerking is genomen een voor de positie van verzoeker beslissende omstandigheid, te weten:

dat gerequestreerden hebben grovelijk misbruik gemaakt van verzoekers dwangpositie, om een exorbitante belooening te bedingen, voor werkzaamheden, welke met enkele honderden guldens ruimschoots waren gehonoreerd geweest;

O. dat verzoeker ter toelichting hieraan toevoegt, dat de beslissing met deze schandelijke onevenredigheid tusschen waar en prijs volstrekt geen rekening heeft gehou-

den, terwijl deze toch juist het keerpunt vormt van verzoekers stelling, dat de overeenkomst vernietigd dient te worden op grond van het misbruik hetwelk gerequestreerden gemaakt hebben van de oorlogsomstandigheden;

O. dat aan verzoeker kan worden toegegeven dat de beslissing niet behandelt een eventuele onevenredigheid tusschen belooening en bedongen werkzaamheid, waaraan echter onmiddellijk moet worden toegevoegd dat verzoeker daaromtrent in eersten aanleg niets had gesteld, immers wel gesteld had dat de prijs 5 % van de waarde à f 300,000 en derhalve f 15,000 zou zijn doch met geen woord had gerept van de onevenredige hoogte van dat bedrag;

O. dat derhalve voor den Raad geen reden bestond hierop bij zijn beslissing te letten;

O. dat nu die beslissing niet een eindbeslissing doch een interlocutoire is, verzoeker nog de gelegenheid heeft om dit onder de aandacht van den Rechter in eersten aanleg te brengen, immers art. 127 van het K. B. E 100 de mogelijkheid tot wijziging van het verzoekschrift opent en verzoeker zich daartoe tot dien Rechter kan wenden;

O. dat zoolang die mogelijkheid niet is uitgesloten voor herziening geen reden bestaat;

O. immers, dat art. 143 van K. B. E 100 hooger beroep en cassatie uitsluitende, en „op grond van niet in aanmerking genomen feiten of omstandigheden” herziening toelatende de strekking heeft om het geding zoo veel mogelijk te beperken tot één instantie, doch tot herstel van kennelijke misslagen omtrent de feiten alsnog herziening toelaat;

O. dat zulk een herzieningsprocedure dus niet is een gewoon hooger beroep doch een procedure voor bijzondere gevallen welke voor toepassing slechts in aanmerking komt indien de gewone procesgang (althans ten aanzien van het betreffende punt) is afgesloten;

O. dat dan ook voor herziening geen reden bestaat, zoolang het doel hetwelk de aanvrager met de herziening wil bereiken, namelijk een beslissing te verkrijgen omtrent de door hem vermelde feiten of omstandigheden, door hem in eersten aanleg nog kan bereikt worden, althans zoolang niet vaststaat dat zulks niet mogelijk is;

O. nu dat in het onderhavige geval verzoeker gelegenheid heeft om door wijziging van zijn verzoekschrift de door hem vermelde omstandigheid onder de aandacht van den Rechter in eersten aanleg te brengen, en in elk geval niet vaststaat dat een poging daartoe zou falen;

zoodat hij in zijn verzoek tot herziening niet kan worden ontvangen;

Rechtdoende:

Verklaart verzoeker niet-ontvankelijk in zijn verzoek tot herziening;

Veroordeelt hem in de kosten van het geding tot herziening aan de zijde van gerequestreerden tot heden begroot op f 60.

schermingswet 1936 gaf aan de Inspectie alleen adviserende stem. De Duitsers vonden dit onjuist en dit zou veranderd worden. Zolang dit echter nog niet was geschied zou een en ander langs de „Befehlsweg” gaan. Van Duitse zijde zag men niet het Departement maar de Inspectie als toporgaan van de luchtbescherming. Mij ging de luchtbescherming door dik en dun ter harte. Ik heb nimmer over het hoofd van de S.G. gehandeld; immers heeft deze ervan af geweten. Het initiatief van de blokkaarten is niet van mij uitgegaan. Vele blokhoofden waren reeds hiermede bezig. Ik heb overleg gepleegd met Lentz. Deze wilde de registratie parallel doen lopen met de Bevolkingsregisters, waarmee ik niet accoord ging.

Wat de proef op de Rietlanden betreft: ik weet niet meer of ik hiervan op de hoogte was. Er was een lichtgrens van 500 m. Er was op dit punt een chaos, totdat de Befehlshaber der Ordnungspolizei een algemene regel heeft gegeven. Ik vond dat ik hierop toe moest zien. Ik kon niet toelaten dat andere organen zich hieraan niet hielden.

Het verslag van de bespreking met de chef de Boer was voor Schönlebe bestemd. De politie, die incompetent was wilde ingrijpen in mijn aangelegenheden, waartegen ik mij heb verzet. Er zijn wel tien van die verslagen voor Schönlebe. Als er moeilijkheden waren, besprak ik deze met hem; hij was een oud-luchtbeschermingsofficier uit Berlijn.

De circulaire betreffende het personeel bij de dienst, dat behoorde tot het leger, is bij mij bezorgd, hoewel aan de S.G. gericht.

De bedreiging van du Jardin en het ontslag der inspecteurs wordt erkend. Ik dreigde du Jardin met een speciale bedoeling, zoals ik in het vooronderzoek heb verklaard. Het sturen van de inspecteurs naar de P.O.S. is juist. Het was een Duitse order.

Betreffende de circulaire inzake de lossingswerkzaamheden te Amsterdam is door mij overleg gepleegd met het Rijksbureau voor Voedselvoorziening in Oorlogstijd, de Befehlshaber der Ordnungspolizei, de Spoorwegen en, ik meen, ook met enkele scheepvaartmaatschappijen. De bedoeling was de vaste kern, die in luchtaanvalvrije uren niets te doen had, te belasten met het verspreiden van op een punt samengebrachte levensmiddelen. Deze lagen op stations, havenemplacementen, waar de Duitsers de leiding hadden, zodat het bericht tot lossing ook door de Duitsers moest worden gegeven.

Het gepasseerde met de kas van de school te Groesbeek herinner ik mij niet. Ik ontken het sub 9 ten laste gelegde, evenals het sub C ten laste gelegde. De germaanse groet heb ik gebracht; de runen heb ik nooit gedragen. Ik kreeg tal van tijdschriften toegestuurd.

O. dat het Tribunaal niet bewezen acht hetgeen aan beschuldigde sub A 5e ten laste is gelegd, zodat de beschuldiging in

zoverre moet worden vervallen verklaard;

Post alla:

O. dat de in voormelde bewijsmiddelen vervatte feiten en omstandigheden opleveren even zovele reden gevende feiten en omstandigheden, waarop steunt de beslissing van het Tribunaal dat daardoor is bewezen dat beschuldigde zich op de wijze als omschreven in de telastelegging sub A 1 t/m 7, en 9 t/m 10, B en C omschreven, met dien verstande dat ten aanzien van A sub 1 bewezen is dat beschuldigde de aldaar omschreven handelingen heeft verricht als Hoofdinspecteur van de Rijksinspectie voor de bescherming van de bevolking tegen luchtaanvallen en als zodanig ondergeschikt aan de Secretaris-Generaal van het Departement van Binnenlandse Zaken; dat hij de hulp en tussenkomst van de vijand heeft ingeroepen bij meningsverschillen met de Secretaris-Generaal van het Departement van Binnenlandse Zaken en tussen twee Nederlandse organen, en dat ten aanzien van het A sub 9 ten laste gelegde bewezen is dat beschuldigde de daarin omschreven woorden heeft bezegd tegen enkele van zijn ondergeschikten; alsmede dat hij tegenover deze heeft voorgehouden dat de arbeidsinzet voor de luchtbescherming ging en dat alles moest worden gedaan om Duitsland te helpen de oorlog te winnen;

O. ten aanzien van de A 1 tot en met 3 te laste gelegde gedragingen:

dat de raadsman van beschuldigde, in twijfel trekkend of deze gedragingen vallen onder art. 1 van het Tribunaalbesluit, heeft betoogd dat beschuldigde niet geacht kan worden desbewust in strijd met de belangen van het Nederlandsche volk te hebben gehandeld;

dat het Tribunaal het aannemelijk acht dat aan beschuldigde als doel voor ogen stond het tot stand brengen van een goed georganiseerde en geleide luchtbescherming, en het Tribunaal de wrijving tussen het Departement van Binnenlandse Zaken en beschuldigde zeker niet uitsluitend aan beschuldigde wil wijten;

dat beschuldigde evenwel, indien hij somtijds terecht aan het Departement traagheid, misplaatste zuinigheid of gebrek aan behoorlijke medewerking verweet, nimmer zijn doel had mogen trachten te verwezenlijken door over het hoofd van zijn Nederlandse superieuren heen steun te zoeken bij de vijand;

dat beschuldigde zich hierdoor aan ernstige ambtelijke fouten heeft schuldig gemaakt, welke er terecht toe hebben geleid dat de Minister van Binnenlandse Zaken, op advies van de Commissie van Advies Zuiveringsbesluit 1945 beschuldigde ontslag uit zijn functie heeft verleend;

dat genoemde fouten echter niet vallen onder enige gedraging als bedoeld in art. 1 van het Tribunaalbesluit, zodat de beschuldiging in zoverre zal moeten worden vervallen verklaard;

O. ten aanzien van het aan beschuldigde sub A 4 tot en met 7, 9 en 10, B en C ten

2 Juli 1947 (afl. 22)

TRIBUNALEN IN NEDERLAND

EN ANDERE NA-OORLOGSCHE RECHTSPRAAK

No. 881—889

Redactie Tribunalen in Nederland:

Mr. G. C. M. VAN NIJNATTEN en **Mr. J. J. H. VANDER BRUG**

Hoofd van het Centraal Tribunaal Kantoor

Secretaris v. h. Tribunaal te 's-Hertogenbosch

Redactie van de na-oorlogsche Rechtspraak (Bijz. Raad
van Cassatie, Bijz. Gerechtshoven, Rechtsherstel e.a.):

Mr. J. MILDERS

Rechter Arr.-Rechtbank te Zwolle

(VERSCHIJNT WOENSDAG)

3^e JAARGANG

**N.V. UITGEVERS-MAATSCHAPPIJ
W. E. J. TJEENK WILLINK, ZWOLLE**

No. 881.

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK AMSTERDAM, 10 Maart 1947.

(Mrs. Verdam, Sluis, Tabingh Suermond, de Flines en Scholten).

Verzoek tot herziening van een beslissing van den Raad afgewezen.

De aangevoerde gronden zijn deels niet van voldoende gewicht, deels irrelevant geacht om een herziening te rechtvaardigen. Het feit, dat een bedongen koopprijs niet in handen van verkooper is gekomen kan geen aanleiding zijn tot vernietiging van de koopovereenkomst, doch geeft verzoeker eventueel het recht alsnog betaling bij den gewonnen rechter te vorderen.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100) art. 143.)

[Uitspraak a quo is gepubliceerd onder no. 454.]

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;

Gezien het verzoekschrift van de N.V. Metaalwarenfabriek Emba N.V., gevestigd te Amsterdam, gemachtigde Mr. R. M. G. Th. de Kort, strekkende tot herziening van de beslissing van den Raad voor het Rechtsherstel, Afdeling Rechtspraak Amsterdam van 7 Aug. 1946, gegeven tusschen de Metaalwarenfabriek Emba N.V. vernoemd als requestrante en de vennootschap onder de firma Metaalwarenfabriek Amstel, gevestigd te Amsterdam als gerequesteerde;

Gezien het verweerschrift van de vennootschap onder de firma Metaalwarenfabriek Amstel, gemachtigde Mr. D. Schut Jr.;

O. dat gerequesteerde in haar verweerschrift heeft betoogd, dat requestrante in haar verzoek niet zal kunnen worden ontvangen, omdat zij voor het voeren van deze procedure niet of althans niet rechtsgeldig de volgens art. 14 harer statuten vereischte machtiging van den Raad van Commissarissen heeft verkregen;

O. dat gerequesteerdes raadsman bij de mondelinge behandeling verklaard heeft dit verweer niet te willen handhaven, zoodat dit verweer kan worden voorbijgegaan;

O. dat requestrante in haar verzoekschrift ten aanzien van de feiten en omstandigheden, die herziening zouden rechtvaardigen, het navolgende stelt:

I. Bij zijn uitspraak heeft de Raad o.m. overwogen, dat de Amstel de gekochte machines en inventaris reeds langen tijd voordien in gebruik had. Deze overweging ziet over het hoofd, dat de Amstel nimmer de apparaten en machines van de Neonafdeling in gebruik (of huur) heeft gehad. Deze goederen zijn: enz.;

II. Niet voldoende is overwogen, dat het geld niet aan de N.V. is ten goede gekomen, doch door den Heer Vroom is behouden. Wegens het zoekraken van de boekhouding kan niet worden nagegaan of deze post geboekt is geworden. Het geld bevond

zich in ieder geval niet in de kas d'ér N.V.

Het instandhouden van de transactie beteekent derhalve dat de N.V. de goederen kwijt is en de tegenprestatie niet in haar bezit heeft gekregen.

III. Verder is geen rekening gehouden met het feit, dat de Amstel de kantoorinventaris van den vijand (De Omnia) heeft gekocht. Voorzoooverre bekend is een dergelijke overeenkomst nog nimmer voor den Raad voor het Rechtsherstel in stand gebleven, terecht, want waarvoor zou Besluit E 100 anders geschreven zijn als deze transacties zouden gehandhaafd blijven. Uit de rechtsoverwegingen blijkt niet, dat aan deze aparte transactie aandacht is geschonken naast de transactie van Vroom met de Amstel. Ook hier geldt, dat voor de verkoop „De Amstel” deze goederen niet in gebruik had, zoodat het door den Raad uit het gebruik der goederen ten gunste van „De Amstel” ontleende argument ook hier niet kan opgaan.

Van de Omnia kocht de Amstel de navolgende goederen: enz.;

O. dat de Raad van oordeel is, dat het gestelde feit, dat gerequesteerde de gekochte apparaten en machines van de Neonafdeling nimmer voor dien in gebruik of huur heeft gehad, niet van voldoende gewicht is, om een herziening te rechtvaardigen;

O. dat de tweede voor herziening aangevoerde grond, dat niet voldoende overwogen is dat het bedrag van den koopprijs niet aan requestrante is ten goede gekomen, doch door Vroom is behouden, evenmin tot herziening kan leiden;

O. dat Vroom den koopprijs in zijn hoedanigheid van directeur van requestrante heeft ontvangen;

O. dat de vraag, of de koopprijs al dan niet aan requestrante ten goede is gekomen op zich zelf ten deze irrelevant is;

O. dat het immers slechts de vraag is, of gerequesteerde tegenover requestrante door de betaling aan Vroom rechtsgeldig is gekweten;

O. dat de Raad in het midden wil laten, of gerequesteerde door haar betaling aan Vroom tegenover requestrante rechtsgeldig is gekweten voor het bedrag van den koopprijs;

O. dat — ook al ware gerequesteerde tegenover requestrante niet rechtsgeldig gekweten — dit feit naar het oordeel van den Raad geen aanleiding kan geven om de gesloten koopovereenkomst te vernietigen, doch dit feit slechts den grondslag zou kunnen vormen voor een vordering van requestrante tegen gerequesteerde tot betaling van den bedongen koopprijs, welke vordering behoort tot de competentie van de gewonnen Rechter;

O. dat partijen ter zitting van den Raad ten aanzien van den verkoop van den kantoorinventaris tot de schikking zijn gekomen, dat gerequesteerde den door haar gekochten inventaris zal behouden tegen betaling aan requestrante van een bedrag van f 1600 op welke som een bedrag van

f 280 voor door requestrante verschuldigde achterstallige huur in mindering komt;

O. dat requestrante hierna haar verdring tot herziening, voorzover steunende op de hierboven sub VII genoemde feiten, heeft ingetrokken;

O. dat het verzoek tot herziening overigens behoort te worden afgewezen;

Rechtdoende:

Wijst het verzoek af;

Veroordeelt verzoekster in de kosten van het geding aan de zijde van gerequestreerde begroot op f 60.

No. 882.

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK AMSTERDAM, 4 Maart 1947.
(Mrs. de Gaay Fortman, G. A. Schreuder en Baron v. d. Feltz).

De Raad acht het onredelijk de ten processe bedoelde overeenkomsten ongedaan te maken, nu verkoper zelf na deportatie niet is teruggekeerd, daar deze zijn gesloten na overleg met verkopers raadsman en het de bedoeling van partijen is geweest om na den oorlog de zaak gezamenlijk voort te zetten.

Wel termen aanwezig geacht om de bij de overdracht berekende goodwill gewijzigd vast te stellen en de koopprijs deswege met f 60,000 te verhoogen. Gerequestreerde veroordeeld bovengenoemd bedrag in 4 jaarlijksche termijnen aan verzoeker te betalen.

(Raad Herstel Rechtsverkeer (E 100) art. 23 en vlg.).

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;

Gezien een verzoekschrift van Leon van IJzer, wonende te Arnhem, in zijne hoedanigheid van bewindvoerder over den afwezigen Maurits Emanuel van IJzer, gemachtigde Mr. D. Barmes dd. 27 Februari 1946;

alsmede een verweerschrift van Cornelis de Rijke Jr., koopman, wonende te Amsterdam, gemachtigde Mr. J. R. Kerbosch;

O. dat bij de behandeling feitelijk is komen vast te staan:

dat Maurits Emanuel van IJzer (hierna te noemen van IJzer) vóór den oorlog en in de eerste jaren van de vijandelijke bezetting heeft gedreven een fabriek van en groothandel in horlogearmbanden aan de Stadhouderskade no. 154 te Amsterdam, in welke zaak verweerder (hierna te noemen de Rijke) toen als bedrijfsleider werkzaam was;

dat, blijkens de overgelegde acte, op 6 Dec. 1940 van IJzer en De Rijke een onderhandsche overeenkomst hebben gesloten, waarbij aan de Rijke een optie werd verleend op gemelde zaak;

dat blijkens eveneens overgelegde acte dd. 8 Oct. 1942 De Rijke van die optie gebruik heeft gemaakt en als gevolg daarvan de zaak heeft gekocht en overgenomen, waarbij als datum van overname werd aangenomen 1 Jan. 1943;

dat De Rijke als koopsom heeft betaald f 40,000, welke koopsom door hem en van IJzer onder goedkeuring van de Deutsche autoriteiten is vastgesteld en is berekend als volgt:

f 35,525.31, zijnde het kapitaalsaldo van Van IJzer blijkens de balans per 31 Dec. 1942, en f 4474.69 goodwill;

dat De Rijke gemelde koopsom heeft betaald in 4 payements elk van f 10,000, welke op last van gemelde autoriteit zijn gestort bij de Nagu;

dat De Rijke f 20,000 van den koopprijs heeft voldaan uit de bij de overname in de zaak aanwezige contanten, terwijl de resterende f 20,000 door hem zijn voldaan uit door hem na de overname in de zaak gemaakte winst;

O. dat voornelde overeenkomsten en de uitvoer daarvan mitsdien zijn tot stand gekomen tijdens de vijandelijke bezetting van het Rijk in Europa, zoodat daarop art. 23 van E 100 kan worden toegepast en verzoeker deze toepassing vordert in dien zin, dat bedoelde overeenkomsten en hare rechtsgevolgen zullen worden nietig verklaard;

O. dat moet worden onderzocht, of het achterwege laten van zoodanig ingrijpen onredelijk zou zijn;

O. dat verzoeker ter adstructie van zijn vordering heeft aangevoerd, dat bedoelde overeenkomsten door Van IJzer zijn aangegaan onder bedreiging en onbehoorlijken invloed van den vijand, zoodat de onredelijkheid van het achterwege laten van het door hun gevorderde ingrijpen, behoudens blijk van het tegendeel, zoude moeten worden aangenomen, doch de Raad dit onjuist acht;

O. dat immers uit de considerans van bedoelde overeenkomsten slechts is op te maken, dat deze mede haar grond vinden in de door den bezetter tegen Joden op het gebied van het bedrijfsleven genomen maatregelen, waardoor Van IJzer als Jood zich bedreigd zal hebben gevoeld, doch uit de verklaring van den getuige Mr. Trouw tevens blijkt, dat Van IJzer bedoelde overeenkomsten heeft gesloten in overleg met zijn rechtskundigen raadsman, waarbij hij onder meer heeft te kennen gegeven, dat het zijn bedoeling was om na den oorlog samen met De Rijke de zaak voort te zetten;

O. dat onder deze omstandigheden niet kan worden gezegd, dat de overeenkomsten zijn aangegaan onder bedreiging en onbehoorlijken invloed van den vijand, terwijl de Raad, nu Van IJzer van zijn deportatie niet is teruggekeerd en als overleden moet worden beschouwd, het onredelijk acht bedoelde overeenkomsten nietig te verklaren en gemelde overdracht ongedaan te maken;

O. dat de Raad echter wel termen aanwezig acht om de ter zake van die overdracht ontstane rechtsgevolgen gewijzigd vast te stellen voor wat betreft de door De Rijke betaalde koopsom, meer speciaal ten aanzien van de daarbij berekende goodwill;

dat de Raad, nu de overdracht in stand zal worden gelaten, de koopsom meent te moeten bepalen naar de waarde van de zaak per 1 Jan. 1943;

dat deze door partijen, gelijk hierboven is aangegeven, is vastgesteld op f 40,000, waarin voor goodwill is begrepen een bedrag van f 4474.69;

dat dit laatste bedrag aan den Raad veel te laag voorkomt;

dat immers uit de accountants-rapporten blijkt, dat de zaak in de jaren 1939, 1940 en 1941 een netto-winst heeft opgeleverd van in totaal f 80,000 of gemiddeld ruim f 25,000 per jaar;

dat, gezien deze gunstige resultaten, en in aanmerking nemende, dat sedert 1942 de afdeling handelsartikelen sterk is teruggelopen, en dat de afdeling van eigen gefabriceerde goederen moest worden uitgebreid om gelijke resultaten te kunnen bereiken, de Raad de waarde van de goodwill in billijkheid meent te moeten vaststellen op f 50,000 meer dan het tusschen Van IJzer en De Rijke overeengekomen bedrag van f 4474.69 en de geheele koopsom derhalve op f 100,000;

O. dat De Rijke de indertijd overeengekomen koopprijs van f 40,000 ten behoeve van Van IJzer aan de N.A.G.U. heeft moeten betalen en derhalve de vraag rijst, wie het risico voor deze betaling moet dragen;

O. dat de Raad rekening houdende met hetgeen bij de verschillende mondelinge behandelingen gebleken is, en in het bijzonder met het feit, dat op instigatie van Van IJzer de Wirtschaftsprüfstelle, waaraan Van IJzer goedkeuring voor de overdracht van de onderhavige zaak heeft gevraagd, in deze zaak is gemengd, het redelijk acht, dat het risico voor de betaling der koopprijs komt voor rekening van Van IJzer en dat dan de Rijke voor dit bedrag rechts-geldig is gekwet; en

O. dat De Rijke alnog een bedrag van f 50,000 verschuldigd is, hetwelk door hem zal kunnen worden voldaan in gedeelten gelijk hieronder zal worden aangegeven;

O. dat moet worden beslist als volgt:

Rechtdoende:

Wijst af de gevorderde nietigverklaring van de in het verzoekschrift vermelde overeenkomsten alsmede van de uitvoering daarvan;

Stelt de koopprijs van de ten requeste bedoelde zaak nader vast op f 100,000;

Verstaat, dat De Rijke van deze koopprijs reeds heeft gekwet een bedrag van f 40,000;

Veroordeelt hem om het restant van die koopprijs ad f 60,000 aan verzoeker q.q. te betalen en wel in 4 gelijke bedragen elk groot f 15,000, respectievelijk vóór of op 1 Mei 1947, 1 Mei 1948, 1 Mei 1949 en 1 Mei 1950;

Ontzegt het meer gevorderde;

Compenseert de kosten van het geding, in dier voege, dat iedere partij hare eigen kosten drage.

No. 883.

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK 'S-GRAVENHAGE, 26 Maart 1947. (Mrs. Scholten, van Walsem en Wery).

Art. 15 van het Besluit F 133 derogeert niet aan het Besluit A 6 zoodat alle ten processe bedoelde transacties van rechtswege nietig zijn en daarnaast voor een nietigverklaring op grond van art. 15 E 133 geen plaats is.

(Besluit rechtsverkeer in oorlogstijd (A 6) art. 10; Besluit Vijandelijk Vermogen (E 133) art. 15.)

Alex Martin Willem Beusker, appellant,
gem. Mr. A. C. W. Beerman,
tegen;
het Nederlandsche Beheersinstituut, ge-intimeerde.

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;
Gelezen een verzoekschrift van Alex Martin Willem Beusker, (gem. Mr. A. C. W. Beerman), op 12 Juli 1946 ter griffie ingediend, gericht tegen een beschikking van het Nederlandsche Beheersinstituut, Bureau Rotterdam, d.d. 11 Juni 1946;

Gelezen een verweerschrift van het Nederlandsche Beheersinstituut;

Gelezen de hierboven genoemde beschikking van het Nederlandsche Beheersinstituut, waarbij is besloten:

I. nietig te verklaren:

a. de koop en verkoop door Käthe Kogge-Beyer aan A. M. W. Beusker van de bedrijven Hocofa en D.K.C. zooals die blijken uit een acte, gedagteekend Gelsenkirchen, 20 Aug. 1944;

b. de uittreding van Käthe Kogge-Beyer uit de commanditaire vennootschap, waarin de bedrijven blijkens inschrijvingen in het Handelsregister te Rotterdam van 9 Nov. 1942 waren ingebracht, van welke uittreding blijkt uit inschrijvingen in het Handelsregister van 1 Sept. 1944;

c. de toetreding van A. M. W. Beusker tot de commanditaire vennootschap, zooals die blijkt uit inschrijvingen in het Handelsregister van 1 Sept. 1944 en 23 Oct. 1944;

d. de ontbinding der commanditaire vennootschap tusschen Beusker, Hubert Kogge en Beyer, zooals die blijkt uit inschrijvingen in het Handelsregister te Rotterdam d.d. 9 Febr. 1945;

e. de overdracht na de onder d. genoemde ontbinding van de zaken Hocofa en D.K.C. aan Beusker;

f. de verkoop en levering door Hubert Kogge aan Beusker van de in vorenstaande overwegingen aangeduide effecten;

met alle overeenkomsten op welke vorenbedoelde rechtshandelingen steunen, alle rechtsbetrokkingen tengevolge van die overeenkomsten ontstaan en alle rechtsgevolgen aan die rechtshandelingen verbonden;

II. te verstaan, dat van rechtswege nie-

tig zijn en voor zooveel noodig nietig te verklaren de navolgende rechtshandelingen:

a. de ontbinding van de commanditaire vennootschap tusschen Beusker, Kogge en Beyer, welke zou hebben plaats gevonden met ingang van 1 Nov. 1944 en waarvan blijkt uit inschrijving in het Handelsregister van 9 Febr. 1945;

b. de overdracht na de onder a. genoemde ontbinding van de zaken Hocofa en D.K.C. aan Beusker;

c. de overeenkomst tusschen Käthe Kogge-Beyer en A. M. W. Beusker van 13 Sept. 1945, waarvan de koopprijs van de bedrijven is vastgesteld;

d. de verkoop en levering door Hubert Kogge aan Beusker van de in vorenstaande overwegingen aangeduide effecten;

met alle overeenkomsten op welke vorenbedoelde rechtshandelingen steunen, alle rechtsbetrekkingen tengevolge van die overeenkomsten ontstaan en alle rechtsgevolgen aan die rechtshandelingen verbonden;

III. voor zooveel noodig te besluiten, dat geen rekening zal worden gehouden met de navolgende rechtshandelingen:

a. de overdracht na de ontbinding der commanditaire vennootschap bestaande tusschen A. M. W. Beusker, Hubert Kogge en George Beyer van de bedrijven Hocofa en D.K.C. aan A. M. W. Beusker;

b. de vaststelling van den koopprijs der bedrijven bij overeenkomst van 30 Sept. 1945;

c. de verkoop en levering door Hubert Kogge aan Beusker van de in vorenstaande overwegingen aangeduide effecten;

d. de betalingen, welke door Beusker na 25 Oct. 1944 ingevolge die overeenkomsten zijn gedaan;

mede met andere rechtshandelingen, welke in verband met de onder a, b, c en d genoemde rechtshandelingen na 25 Oct. 1944 zijn verricht;

Gehoord partijen, appellants zoo in persoon als bij monde van den directeur van Mr. J. P. van Rever, adv. en proc., geïntimeerde bij monde van den directeur van haar Bureau te Rotterdam Mr. W. C. L. van der Grinten;

O. dat tusschen partijen vaststaat, dat appellants, Nederlander zijnde, met een tweetal Rijksduitschers, Käthe Beyer en haar echtgenoot Hubert Kogge, wonende in Duitschland, gedurende den tijd, dat het Koninkrijk zich met een andere mogendheid in staat van oorlog bevindt, een aantal rechtshandelingen heeft verricht, eenerzijds met betrekking tot de bedrijven Hocofa en D.K.C. en anderzijds ten aanzien van een groot aantal effecten, welke bedrijven en effecten vóór deze handelingen eigendom waren van deze in Duitschland verblijvende vijandelijke onderdanen;

O. dat de bovenbedoelde rechtshandelingen, voor zoover uitdrukkelijk omschreven, vallen onder art. 6 in verband met art. 4 van het Besluit rechtsverkeer in oorlogstijd van 7 Juni 1940 (Stbl. No. A 6) en

ingevolge art. 6 in verband met art. 10 van genoemd Besluit van rechtswege nietig zijn, nu tusschen partijen vaststaat, dat de volgens art. 6, eerste lid vereischte toestemming niet is verleend;

O. dat weliswaar art. 10, eerste lid, van meergenoemd Besluit bepaalt, dat „van rechtswege nietig is elke overeenkomst of handeling als bedoeld in artt. 7—9, welke is aangegaan of verricht, zonder de vereischte voorafgaande toestemming,” doch het cijfer 7 hierin kennelijk bij vergissing in de plaats van 6 is gesteld, hetgeen niet alleen uit het verband der artikelen blijkt, maar ook in het oog springt bij vergelijking van art. 10 met de overeenkomstige artikelen in de Regelingen Rechtsverkeer in Oorlogstijd, afgekondigd in het Staatsblad van Nederlandsch-Indië 1940 no. 135, het Publicatieblad van Curaçao 1940 no. 67 en het Gouvernementsblad van Suriname 1940 no. 39, waarom moet worden aangenomen, dat alle in art. 6 opgesomde, zonder toestemming aangegane en verrichte overeenkomsten en handelingen van rechtswege nietig zijn;

O. dat ook een beroep op art. 6, tweede lid, van het Besluit hieraan niet in den weg kan staan, omdat bij de genoemde rechtshandelingen mede onmiddellijk belangen zijn betrokken van personen, die zich buiten het bezette gebied bevonden, te weten de rechten van de zich in Duitschland bevindende Rijksduitschers Käthe Beyer en Hubert Kogge;

O. dat niet ter zake doet, op welken datum de besproken rechtshandelingen zijn verricht, nu vaststaat, dat zij tijdens de werking van het Besluit A 6 hebben plaats gevonden, en evenmin welke de oogmerken van partijen bij genoemde rechtshandelingen zijn geweest, als bedoeld bij art. 15 van het Besluit E 133, hetwelk ten deze niet aan het Besluit A 6 derogert, zoodat het desbetreffende bewijsaanbod van appellants niet ter zake dienende kan worden voorbijgegaan, waarbij de Raad ten overvloede opmerkt, dat de in voornoemd art. 15 bedoelde inwerkingtreding van het Besluit E 133 moet worden opgevat als het „ter plaatse verbindend zijn” van dit Besluit in den zin van art. 21 van K. B. No. E 93 en derhalve moet worden gesteld op het tijdstip, waarop ter plaatse het bezette gebied van het Rijk in Europa door den vijand is ontruimd, welk tijdstip voor de gemeente Rotterdam op 5 Mei 1945 kan worden gesteld;

O. dat uit het vorenstaande volgt, dat de beschikking van het Nederlandsche Beheersinstituut, voor zoover daarbij is verstaan, dat de onder II sub a. tot en met d. genoemde rechtshandelingen van rechtswege nietig zijn, behoort te worden bekrachtigd, maar de bestreden beslissingen voor het overige niet in stand kunnen blijven, omdat ook de overige hieronder nader genoemde rechtshandelingen van rechtswege nietig zijn;

Rechtdoende:

Bekrachtigt de beslissingen van het Ne-

derlandsche Beheersinstituut, waarvan beroep, voor zoover daarbij is verstaan, dat de onder II sub a. tot en met d. genoemde rechtshandelingen van rechtswege nietig zijn;

Vernietigt de beslissingen, waarvan beroep, voor het overige;

Verstaat, dat ook de onder I sub a. tot en met f. en de onder III sub a. tot en met d. genoemde rechtshandelingen van rechtswege nietig zijn;

Veroordeelt appellant in de kosten van het geding in hooger beroep, tot op deze uitspraak aan zijde van het Nederlandsche Beheersinstituut begroot op f 100.

No. 884.

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK 'S-GRAVENHAGE, 3 April 1947. (Prof. Mr. Kolléwijn).

Het is den Raad niet gebleken, dat het aanbod van de R.E.T. (gerequesteerde) gedaan aan de E.V.A.G. (requestrante) door deze is aanvaard onder dwang van de C.V.P. of onder dwang der omstandigheden. Aan requestrante is een redelijken termijn gegeven om hare beslissing te nemen. Alleen dan ware er reden voor ingrijpen indien de gegeven tegemoetkoming ontwijfelbaar onredelijk of onbillijk is geweest, hetgeen in casu geenszins het geval was.

Verzoekster haar vordering ontzegt.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100) art. 23 en vlg.).

N.V. Eerste Vlaardingsche Auto-Garage E.V.A.G., requestrante, gem. Mrs. Nolst Trenité en Beerman,

tegen:

Rotterdamsche Electriche Tram R.E.T., gerequesteerde, gem. Mr. J. Coert Sr.

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;

Gelezen het verzoekschrift d.d. 26 Aug. 1946 van de N.V. Eerste Vlaardingsche Auto-Garage, gevestigd te Vlaardingen, hierna te noemen E.V.A.G.;

Gelezen het antwoord d.d. 4 Nov. 1946 van de Gemeente Rotterdam ten deze handelende voor haar bedrijf de Rotterdamsche Electriche Tram, hierna te noemen gerequesteerde of R.E.T., strekkende tot niet-ontvankelijkverklaring of afwijzing van het verzoek met veroordeeling van requestrante in de kosten van het geding;

Gehoord partijen bij monde van haar procureurs, respectievelijk Mr. W. Nolst Trenité en Mr. J. Coert Sr., ter terechtzitting van 20 Febr. 1947;

O. dat requestrante in hoofdzaak heeft gesteld, dat zij vanaf 1922 in den beginne zelfstandig, later in samenwerking met de N.V. Vlaardingsche Auto-omnibus Mij. V.A.O.M. en tenslotte wederom zelfstandig en als rechtsoptvolgster van laatstgenoemde N.V. geregelde autobusdiensten onder-

hield tusschen Rotterdam-Schiedam-Vlaardingen-Maassluis en Maasland, en tevens vanaf 1940 geregelde autobusdiensten bin nen de gemeente Vlaardingen;

dat voor het onderhouden van deze geregelde autobusdiensten door de bevoegde instanties de door de Wet Autovervoer Personen (W.A.P.) vereischte vergunningen waren verleend;

dat deze vergunningen op grond van het algemeene krachtens art. 14 dier Wet uitgevaardigde besluit van 23 Aug. 1939 eindigden op den 14en Mei 1942;

dat voormeld art. 14 steunt op de overweging dat het intercommunale personenvervoer periodiek in haar geheel aan een onderzoek diende te worden onderworpen;

dat verzoekster in de maand Juli 1942 met de R.E.T., een overeenkomst heeft gesloten, waarbij zij afstand deed van haar rechten op de uitoefening van bovengenoemde trajecten met ingang van 1 Jan. 1941, zulks tegen een prijs van f 201,106;

dat deze overeenkomst niet met de vrije wilsovereenstemming van verzoekster is tot stand gekomen, welke laatste stelling door requestrante in haar verzoekschrift door verschillende feiten wordt toegelicht; dat de Commissie Vergunningen Personenvervoer (C.V.P.) van de omstandigheid, dat op 14 Mei 1942 alle de ingevolge de wet W.A.P. verleende vergunningen afliepen en tengevolge van het tijdens de bezetting tot stand gekomen en gewijzigde Vierde Uitvoeringsbesluit aflopende vergunningen niet werden verlengd, heeft gebruik gemaakt om haar doel, een zoo groot mogelijke concentratie der vervoersbedrijven te bereiken; dat de Commissie zich aldus ook tegenover verzoekster heeft gedragen aan wie zij middels haar besluit van 13 April 1942 te kennen gaf dat, nu de vergunningen zouden afloopen, verzoekster rechtens geenerlei aanspraak had op eenige vergoeding op grond van het feit dat ten aanzien van de door verzoekster certijds bediende trajecten tijdelijke vergunningen waren en zouden worden verleend aan de R.E.T., doch dat het gewenscht was dat verzoekster haar medewerking verleende aan de overdracht van al hare rechten terzake van de exploitatie der hierboven genoemde autobusdiensten tegen een door de R.E.T. te betalen vergoeding, welke overdracht moest worden geacht te zijn geschied op den 1sten Jan. 1941, zijnde den datum dat de R.E.T. de exploitatie overnam;

Een maatstaf voor de vaststelling van de vergoeding werd niet gegeven;

Tegen dit besluit van 13 April 1942 kwam verzoekster wederom in beroep bij den Secretaris-Generaal van Waterstaat bij beroepschrift d.d. 25 April 1942;

Over de vergoeding is inmiddels lang onderhandeld. Bij deze onderhandelingen werd verzoekster voortdurend zoowel van de zijde der R.E.T. als van de zijde der C.V.P. voor oogen gehouden, dat zij nooit enig recht op schadevergoeding zou hebben, zoodat zij als zoodanig slechts had te aanvaarden hetgeen de R.E.T. aanbood;

Op 4 Juli 1942 deed tenslotte de R.E.T. een voorstel, waarbij zij aanbod met ingang van 1 Jan. 1941 over te nemen alle vergunningen van verzoekster tegen een prijs van f 201,106 zijnde 80 % van de gemiddelde jaaropbrengst over 1938 en 1939, zulks vermeerderd met 4½ % rente vanaf 1 Jan. 1941 en verminderd met een deel van de opbrengst der exploitatie gedurende dezelfde periode ten onrechte door de R.E.T. uitgevoerd;

De R.E.T. eischte het antwoord op dit haar voorstel vóór 21 Juli 1942. Als voorwaarde was nog gesteld dat verzoekster al haar beroepschriften tegen de beschikkingen van de Commissie Personen Vervoer zou intrekken.

Door alle hierboven genoemde omstandigheden, met name vooral door den dwang vanwege de Commissie Personen Vervoer, die zich immers voortdurend op het standpunt stelde dat verzoekster rechtens geen enkele aanspraak had, is tenslotte verzoekster bezweken en heeft zij besloten het aanbod van de R.E.T. te aanvaarden;

dat uit al het voorgaande blijkt dat de overeenkomst niet is tot stand gekomen met de vrijwillige toestemming van verzoekster, noch wat betreft de overdracht zelf als wat betreft den prijs;

dat zij immers nooit vrijwillig haar bedrijf zou hebben overgedragen en dat zij, indien zij eventueel toch hiertoe zou zijn overgegaan, een aanmerkelijk hooger prijs zou hebben bedongen en ook zou hebben kunnen bedingen, zooals zij voornemens is bij pleidooi nader uiteen te zetten;

dat meergenoemde Commissie vanwege den vijand bij het bovengenoemde Vierde Uitvoeringsbesluit met meer macht is bekleed dan haar vóór de vijandelijke bezetting van het Rijk in Europa toekwam;

dat de bedoelde overeenkomst derhalve is tot stand gekomen tengevolge van handelingen tijdens de vijandelijke bezetting verricht onder dwang, althans bedreiging of onbehoorlijken invloed van een instantie door of vanwege den vijand met meer macht bekleed dan haar voor de vijandelijke bezetting in het Rijk van Europa toekwam;

dat het mitsdien onredelijk zou zijn een ingrijpen in de aldus tot stand gekomen of teniet gegane rechtsbetrekkingen achterwege te laten;

dat Zijne Excellentie de Minister van Verkeer niet ongenegen is aan aldus gedupeerden wederom de noodige vergunningen te doen verstrekken, doch dat dit slechts effectief kan geschieden indien de overeenkomst nietig wordt verklaard;

Redenen waarom zij verzoekt dat het den Raad van Rechtsherstel moge behagen bovengenoemde overeenkomst nietig te verklaren, althans gewijzigd vast te stellen in dier voege dat de koopprijs wordt vastgesteld meer in overeenstemming met de werkelijke waarde van hetgeen aan gerequestreerde werd overgedragen en het concurrentiebeding wordt nietig verklaard, en tevens gerequestreerde te verplichten tot

vergoeding van alle schaden, nader te be grooten volgens het oordeel van den Raad, alles met veroordeeling van gerequestreerde in de kosten van dit geding;

O. dat tusschen partijen ten aanzien van de feiten vaststaat, dat op 13 April 1942 door de C.V.P. een besluit is geslagen, waarbij onder meer werd overwogen, dat aan de R.E.T. ter bereiking van de geboden uiterste beperking in het gebruik van materieel en bedrijfsstoffen, mede het vervoer over een traject moest worden toevertrouwd, waarvoor aflopende vergunningen nog in handen waren van de E.V. A.G. en de Vlaardingsche Autogarage en Omnibusmaatschappij, en voorts:

„dat de laatstgenoemde ondernemingen, welke terzake nog niet tot de vereischte medewerking genegen zijn bevonden, rechtens geen aanspraak kunnen doen gelden op eenigerlei vergoeding in verband met de omstandigheid, dat haar aflopende vergunningen thans niet voor verlenging in aanmerking komen; dat het echter billijk voorkomt de R.E.T. te verplichten tot tegemoetkoming van de N. V.'s E.V.A.G. en V.A.O.M. in de gevolgen van de niet-verleening aan haar van tijdelijke vergunningen voor de zelfstandige uitoefening van een deel der betrokken autobusdiensten met een door partijen onderling te bepalen vergoeding, welke, in geval geen overeenstemming terzake binnen redelijken termijn wordt bereikt, door de Commissie zal worden vastgesteld; dat de R.E.T. hiertoe instemt;”

O. dat op den grondslag van dit besluit door de R.E.T. bij schrijven van 4 Juli 1942 aan requestrante een bedrag is aangeboden van f 213,524,50 verminderd met een reeds over het tijdvak van 1 Jan. 1941 t/m 14 Mei 1942 toegekende vergoeding van f 35,794,98, welk voorstel door requestrante bij haar schrijven van 9 September 1942 werd aanvaard;

O. dat de in het introductief request bedoelde overeenkomst, waarvan, nadat requestrante ter terechtzitting haar verzoek tot nietigverklaring had ingetrokken, alleen nog de gewijzigde vaststelling aan den Raad wordt gevraagd, dus de op de basis van het genoemde besluit van de C.V.P. tot stand gekomen wilsovereenstemming van partijen is omtrent het bedrag der door de R.E.T. aan requestrante te verlenen tegemoetkoming;

O. dat voor een juiste waardeering van de onderhavige vordering dus in het oog moet worden gehouden, dat deze overeenkomst voortspoot uit een besluit van de C.V.P., waarbij deze de thans-gerequestreerde verplichtte aan requestrante een tegemoetkoming te betalen, dus dat hier geenszins sprake is van een koopovereenkomst, noch van een vergoeding door de R.E.T. te betalen voor iets, dat door requestrante aan haar werd afgestaan of overgedragen, welke voorstelling van zaken abusievelijk door requestrante in haar request en ook in een deel der door haar overgelegde correspondentie wordt gege-

ven;

dat requestrante dit erkennende dan ook ter terechtzitting het petitum van haar vordering in dezen zin heeft gewijzigd, dat voor „koopprijs” wordt gelezen „vergoeding” en voor de „werkelijke waarde van hetgeen aan gerequestreerde werd overgedragen”: „de werkelijke waarde van hetgeen aan requestrante was ontnomen”, terwijl zij het verzoek tot nietigverklaring van het concurrentiebeding heeft laten vervallen, omdat geen concurrentiebeding was gemaakt en tevens den esch heeft verminderd met de gevraagde schadevergoeding;

O. dat de Raad bij de beoordeeling van de vraag of het nalaten van een ingrijpen van den Raad ten aanzien van deze in Juli/Sept. 1942 tusschen partijen tot stand gekomen overeenkomst onredelijk zou zijn, zich dus ook op de basis van genoemd besluit van de C.V.P. heeft te stellen, daar een andere grondslag voor de tusschen partijen aangegane overeenkomst ontbreekt en requestrante, die niet de vernietiging dier overeenkomst maar een gewijzigd vaststelling van het overeengekomen bedrag verzoekt, ook hiervan uitgaat;

O. dat het feit, dat requestrante op deze basis in veel ongunstiger omstandigheden verkeerde om een voordeelige tegenprestatie te bedingen dan bijv. een partij, die iets te verkoopen heeft of af te staan, dan ook voor den Raad geen reden tot ingrijpen kan opleveren;

O. dat requestrante echter meent, dat deze reden aanwezig is omdat zij het aanbod van de R.E.T. slechts onder dwang van de C.V.P., althans onder den drang der tijdsomstandigheden, zou hebben aanvaard;

O. dat een en ander echter aan den Raad niet is gebleken;

dat wel uit de door requestrante overgelegde correspondentie en de daarbij ter terechtzitting gegeven toelichting blijkt, dat door de C.V.P. op een spoedige beslissing is aangedrongen, en requestrante er door deze Commissie met name op is gewezen dat de termijn, waarvoor de vergunningen aan requestrante waren verleend, (krachtens een vóóroorlogsch K. B. van 23 Aug. 1939) op 14 Mei 1942 kwam af te loopen en het daarom voor haar raadzaam was zich vóór dien dag met de R.E.T. te verstaan, en ook, dat requestrante geenerlei recht op een tegemoetkoming bezat, doch al deze feiten niets anders inhielden dan hetgeen in de gegeven grondslag waarop partijen tot wilsovereenstemming trachtten te komen, reeds was begrepen;

dat ook niet gezegd kan worden dat aan requestrante, die na twee maanden het aanbod van de R.E.T. accepteerde, niet een „redelijken termijn” om met de laatste tot overeenstemming te komen, zou zijn gelaten, zoodat bedreigingen van de zijde van de C.V.P. om snel te handelen, indien deze al zijn gedaan, toch blijkbaar niet tot een overhaaste beslissing hebben geleid;

O. dat ook in het schrijven van de C.V.P.

van 4 Mei 1942, waarin naar aanleiding van een brief van requestrante, waarbij een tegemoetkoming van f 300,000 werd gevraagd, door de Commissie geantwoord werd, dat het aanbod van de R.E.T. haar „redelijk en billijk” voorkwam, geenszins de uitoefening van een onbehoorlijken dwang op requestrante kan worden gezien;

dat hiervan alleen dan sprake zou kunnen zijn, indien het aanbod van de R.E.T. als apert onredelijk of onbillijk kan worden gekwalificeerd, hetgeen echter niet het geval is;

dat hierbij immers weer wel in het oog moet worden gehouden, dat de door partijen gezochte wilsovereenstemming niet de bepaling van den juisten koopprijs van de vergunningen, die aan requestrante kwamen te ontvallen, tot doel had, noch van de waarde van haar bedrijf of van de schade, die zij leed, doordat bedoelde vergunningen haar ontgingen en niet werden verlengd of door tijdelijke vergunningen vervangen, doch alleen het bedrag van een uit billijkheidsoverwegingen te verleenen tegemoetkoming;

dat deze „tegemeetkoming” ongetwijfeld in een redelijke verhouding behoorde te staan tot hetgeen aan requestrante kwam te ontvallen, doch de grens van hetgeen hierbij nog „redelijk en billijk” mag worden geacht zoo vaag is, dat de onredelijkheid en onbillijkheid van het overeengekomen bedrag wel onbetwifelbaar in het oog moet springen zal er voor den rechter grond zijn om ingrijping te overwegen, hetgeen hier, naar het oordeel van den Raad, ook afgaande op de uit de stukken blikkende omstandigheid, dat ook in andere gevallen 70 of 80 % van de gemiddelde jaaropbrengst als basis voor de te verleenen tegemoetkoming werd genomen, geenszins het geval is;

dat hierbij dan ook nog in aanmerking moet worden genomen, dat volgens hetzelfde Besluit, dat partijen de gelegenheid bood tot overeenstemming te komen, aan meergenoemde Commissie de bevoegdheid was voorbehouden om zelf het bedrag der tegemoetkoming vast te stellen indien binnen redelijken termijn geen overeenstemming mocht zijn bereikt, zoodat haar oordeel, mits niet te kwader trouw gegeven, waarvan hier niet blijkt, als in laatste instantie maatgevend voor partijen was gesteld;

O. dat tenslotte, afgezien van de boven reeds genoemde, voor requestrante ongunstige omstandigheden waaruit de grondslag van haar overeenkomst met de R.E.T. voortkwam, van geen bijzondere tijdsomstandigheden is gebleken, die requestrante zouden hebben verhinderd haar wil in deze vrij tot uiting te brengen;

O. dat op grond van het voorgaande het den Raad niet onredelijk voorkomt zich ten aanzien van de in Juli/September 1942 tusschen partijen gesloten overeenkomst van ingrijpen te onthouden, weshalve aan requestrante haar vordering behoort te worden ontzegd;

Rechtdoende:
Ontzegt aan requestrante haar vorde-
ring;

Veroordeelt haar in de kosten van het
geding tot op heden aan de zijde van ge-
requesteerde begroot op f100.

No. 885.

**RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHT-
SPRAAK ARNHEM, 8 April 1947.** (Mrs.
van der Grinten, Maassen en Rink).

Koopovereenkomst en overdracht van onroerend goed ten verzoeken van verzoekster nietig verklaard, alsmede de hypothecaire schuldvordering van verzoekster, tegelijk met den verkoop op het onroerend goed gevestigd.

De betalingen aan **Nederländsche Grund-
stückverwaltung** nietig verklaard.

Verzoekster hersteld in hare eigendoms-
rechten op het onroerend goed in dier voege
dat zij geacht wordt het nimmer te
hebben verloren en de oorspronkelijke
pachter moet geacht worden steeds pach-
ter te zijn gebleven.

Verrekening van pacht, zakelijke lasten
en hypotheekrente op bovenomschreven
basis.

Verzoekster moet de helft dragen van de
eventuele schade van gerequesteerde,
voorzoover diens vordering op de Grund-
stückverwaltung onverhaalbaar zal zijn.

Kosten van overdracht en registratie ter
zake van de verkoop en de kosten van het
minnelijk rechtsherstel worden door par-
tijnen ieder voor de helft gedragen.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100)
art. 113 c.)

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;

Gezien een authentiek afschrift van een
op 14 Nov. 1946 door den notaris A. ten
Hoever de Brauw te Wijk bij Duurstede
opgemaakt proces-verbaal van zwaarighe-
den, waaruit blijkt dat een door de Afdeeling
Onroerende Goederen van den Raad
voor het Rechtsherstel ingevolge hoofdstuk
VII A van het Besluit E 100 beproefde
minnelijke regeling tusschen enerzijds
M. H. H. Vorst, particuliere, wonende te
Arnhem, echtgenoot van — en ten deze
bijgestaan door Dr. Mr. J. S. Catella Jes-
surun, particulier, mede wonende aldaar,
hierna te noemen partij Catella of Catella,
anderzijds Th. J. Pouw, veehouder, wonende
te Wijk bij Duurstede, A. Pouw, zonder
beroep, C. J. Pouw en Th. W. Pouw, land-
bouwers, allen eveneens aldaar woonachtig,
hierna te noemen partij Pouw of Pouw,
betreffende na te melden onroerend goed
dat is tot stand gekomen.

Mede gezien een voorstel voor een beslis-
sing der zwaarigheden, d.d. 18 Dec. 1946 van
den gedelegeerde van de Afdeeling Onroer-
ende Goederen te Utrecht, het schrijven
van partij Catella d.d. 25 Nov. 1946 waarbij
de zaak bij de Afdeeling Rechtspraak wordt

aanhangig gemaakt, het vertoog van partij
Pouw d.d. 7 Febr. 1947 en de door partijen
overgelegde stukken;

Gelet op het op 20 Febr. 1947 te dezer
zake door de Arnhemse Kamer gehouden
verhoor, waarbij zijn verschenen Dr. Mr.
Catella voornoemd, bijgestaan door Mr. J.
S. de Vries Robbé, adv. te Arnhem en H.
A. Pouw te Wijk bij Duurstede, schriftelijk
gemachtigde van partij Pouw, bijgestaan
door Mr. J. A. Bremer, notaris en adv. te
Wijk bij Duurstede;

O. dat door partij Catella rechtsherstel
wordt verzocht ten aanzien van het onroer-
end goed: enz. (volgt omschrijving, *Red.*),
welk onroerend goed op 23 Juni 1942 bij
notarische akte, overgeschreven ten hypo-
theekantore te Amersfoort op 2 Juli 1942
door partij Catella werd verkocht en over-
gedragen aan Th. J. Pouw voornoemd, voor
f 8400, welke koopprijs niet werd betaald,
zijnde deze koopprijs door den koper ver-
schuldigd gebleven aan de verkoopende
partij tegen een rente van 3% 's jaars,
verschijnende jaarlijks op 23 Juni/Dec.,
onder eerste hypothecair verband van het
verkochte onroerend goed, welke hypo-
theek ten gemelden hypotheekantore op
2 Juli 1942 werd ingeschreven;

O. dat bij notarische akte van 9 Febr.
1943, overgeschreven ten gemelden hypo-
theekantore op 15 Febr. 1943 Th. J. Pouw
het onroerend goed heeft verkocht en over-
gedragen aan zijn kinderen A. Pouw, G. J.
Pouw en Th. W. Pouw, eveneens voor
f 8400, welke koopsom evenmin werd be-
taald, doch ter voldoening waarvan de koo-
pers voor hun rekening nemen de voldoe-
ning der hypothecaire schuld, onder ver-
plichting ook de rente dier schuld te be-
talen;

O. dat het alleszins aannemelijk is dat
partij Catella, zooals hij verklaart, tot over-
dracht van het onroerend goed aan den
pachter Th. J. Pouw destijds uitsluitend is
overgegaan om te voldoen aan de verorde-
ning tot verwijdering van Joden uit het
agrarische bedrijfsleven, dus op grond van
een maatregel van den bezetter, ten aan-
zien waarvan later bij K. B. is bepaald, dat
hij geacht wordt nimmer van kracht te
zijn geweest en Th. J. Pouw, hij moge wel-
licht niet precies met de tegen Joden ge-
nomen maatregelen bekend geweest zijn,
moet hebben begrepen, dat Catella noodge-
dwongen op grond van de door den be-
zetter tegenover de Joden aangenomen
houding van zijn bezit afstand deed, zoo-
dat het achterwege laten van het ingrijpen,
bedoeld in art. 23 van het Besluit E 100, de
door Catella gewenschte nietigverklaring
van den verkoop van het onroerend goed
aan Th. J. M. Pouw en van de overdracht
van het goed aan dezen, in verband met
de bijzondere omstandigheden onredelijk
zou zijn;

O. dat mitsdien die koopovereenkomsten
en overdracht van het onroerend goed be-
hoort te worden nietigverklard;

O. dat, al bevindt zich het onroerend goed
thans in het bezit van derden, de kinderen

Pouw, het goed niettemin aan Catella behoort terug te komen, nu die derden niet beschouwd kunnen worden als verkrijgers te goeder trouw, immers ook zij moeten begrepen hebben, dat Catella noodgedwongen op grond van het optreden van den bezetter tegenover de Joden zich van het goed heeft ontdaan; dat voor het toekennen van een schadevergoeding aan deze derden geen bijzondere redenen bestaan, welke schadevergoeding overigens ook niet is gereclameerd;

O. dat weliswaar namens Pouw is beweerd, dat geruimen tijd na den verkoop aan Th. J. Pouw, door den notaris zou zijn gezegd dat rechtsherstel ten aanzien van een stuk land als dit niet in de bedoeling lag, doch van die bewering geen bewijs is geleverd of aangeboden en door Catella ontkend is dat de notaris dat zou hebben gezegd en dat deze de bevoegdheid zou hebben gehad namens Catella zoodanige toezegging te doen;

O. dat in verband met de teruggave van het onroerend goed aan Catella de koopovereenkomst waarbij Th. J. Pouw het goed aan zijn kinderen verkocht en de overdracht van het goed aan die kinderen eveneens behooren te worden nietigverklaard;

O. dat op grond van het door Catella terugverkrijgen van het goed eveneens moet worden nietig verklaard de hypotheecaire inschrijving op het onroerend goed en de vordering van partij Catella groot f 8400 op Th. J. Pouw wegens de onbetaald gebleven kooppenningen;

O. dat als gevolg van de nietigverklaring der koopovereenkomsten en overdrachten, waardoor Catella geacht moet worden nimmer den eigendom van het onroerend goed verloren te hebben, de pachtrechten van Th. J. Pouw geacht moeten worden niet in 1942 door den, immers nietig te verklaren verkoop en overdracht van het onroerend goed, te zijn te niet gegaan, terwijl aangenomen moet worden dat de pachtverhouding tusschen partijen, ware Catella eigenaar gebleven, thans nog zou hebben voortgeduurd; dat naar gebleken is, de pacht begin 1940 werd aangegaan en het eerste pachtjaar eindigde 30 Nov. 1940, terwijl de pachtprijs bedroeg f 186 per jaar, op 1 Febr. van ieder pachtjaar over dat jaar verschuldigd; dat de pacht, naar, mede gelet op de pachtrechtelijke bepalingen, aan te nemen is, zou hebben bestaan eerst tot 30 Nov. 1945, waarna een nieuwe zesjarige termijn zou zijn ingegaan; dat de Raad, de gevolgen van de nietigverklaring der koopovereenkomsten en overdrachten tusschen partijen regelende, voor recht zal verklaren, dat tusschen partij Catella en Th. J. Pouw een pachtovereenkomst bestaat in voege als voormeld, eindigende 30 Nov. 1951;

O. dat weliswaar bij de mondelinge behandeling te berde is gebracht of niet een der zoons van Th. J. Pouw in plaats van dezen pachter zou kunnen zijn, doch, daar gelaten of het mogelijk is bij rechtsherstel

een overeenkomst tot stand te brengen tusschen partijen, die te voren niet contractueel aan elkaar gebonden waren, een concreet voorstel ten deze niet is gedaan en een pacht tot 30 Nov. 1951 met Pouw Sr., die zich zoo noodig door zoons kon laten bijstaan, in ieder geval geen bezwaar zal kunnen opleveren;

O. dat herstel van partijen in den toestand, zooals die zonder den koop zou geweest zijn, medebrengt verrekening van pacht en hypotheekrente en zakelijke lasten; dat Th. J. Pouw daarom aan pacht over 1942 (d.w.z. van 23 Juni—1 Dec.), 1943 tot en met 1947 zal moeten betalen f 81.12 plus 5 × f 186, tezamen f 1011.12; dat hij daarop de betaalde zakelijke lasten over de jaren 1943 tot en met 1946 ad f 63.32 per jaar, dus f 273.28, benevens over 1942 f 25.95 tezamen dus f 299.23 in mindering kan brengen; dat wat de hypotheekrente betreft de nietigverklaring van de hypotheecaire schuldvordering medebrengt dat door of ten behoeve van Pouw onverschuldigd in Dec. 1942 en in 1943 en 1944 aan de Niederländische Grundstückverwaltung tezamen aan rente betaald is f 630, zoodat hij (of zijn kinderen) te dezer zake een rechtsvordering tegen die instelling heeft; dat Catella de door of ten behoeve van Pouw in de jaren 1945 en 1946 hem betaalde hypotheekrente tezamen f 504 heeft te restitueeren; dat echter zoodoende geheel ten laste van Pouw zou komen het verlies dat, naar te verwachten is, op de vordering tegen de Grundstückverwaltung zal worden geladen, hetgeen de Raad niet billijk acht, aangezien, al kon Pouw verwachten, dat de verkoop na een voor Nederland gunstigen afloop van den oorlog ongedaan zou worden gemaakt, die verkoop toch in beider belang tot stand gebracht is, om welke reden het billijk is te bepalen, dat Pouw de helft van het bedrag, dat niet op de Grundstückverwaltung verhaald zal kunnen worden, later van Catella zal kunnen reclameeren;

O. dat het op grond van bovenstaande overweging billijk is, dat de kosten van de eerste akte van verkoop en overdracht door beide partijen gelijkelijk worden gedragen, ook wat betreft het registratierecht, voorzover daarvan geen restitutie kan verkregen worden;

O. wat betreft de kosten en het registratierecht van de tweede akte, dat partij Pouw meent, dat deze voor rekening van Catella moeten komen, omdat vóór het opmaken van de eerste akte uitdrukkelijk door haar de wensch zou zijn geuit, dat het onroerend goed ten name der kinderen zou worden gekocht; dat echter deze stelling moet worden gepasseerd, omdat Th. J. Pouw bij de eerste akte heeft medegewerkt aan verkoop van het goed aan hemzelf en Catella niet met de kosten van den tweeden verkoop of een deel daarvan kan worden belast, daar hij buiten dezen verkoop stond;

O. dat Catella nog ter sprake heeft gebracht het scheuren van 1 H.A. weiland door partij Pouw en het daarvoor door

deze ontvangen van f 500 scheurpremie en het inpoeten van vruchtboomen door partij Pouw, welk laatste punt ook door Pouw is gememoreerd, doch dit punten zijn die nu of te zijner tijd aan het oordeel van den pachtrechter kunnen worden onderworpen;

O. dat voor de wenschen van partij Pouw dat de pacht zal duren tot aan het overlijden van den langstlevende van het echtpaar Catella en dat na het overlijden van hen beiden de kinderen Pouw het onroerende goed mogen koopen, geen grondslag aanwezig is;

O. wat de kosten van het beproefde minnelijk rechtsherstel en van de behandeling voor de Afdeling Rechtspraak betreft, dat deze kosten door beide partijen gelijkelijk moeten worden gedragen, nu enerzijds partij Pouw bij het minnelijk overleg niet gerechtvaardigde voorwaarden omtrent den duur der pacht en een kooprecht betreffende het onroerend goed stelde, anderzijds Catella pacht, lasten en hypotheekrente niet van het oogenblik van den eersten koop af wenschte te herrekenen;

O. wat deze herrekening betreft, dat, als voorschreven, de tot en met 1947 verschuldigde pacht bedraagt f 1011.12, waarop in mindering komen de betaalde zakelijke lasten over 1942 tot en met 1946, tezamen f 299.23 en de aan Catella betaalde hypotheekrenten ad f 504 tezamen f 803.23, blijft f 207.89;

O. dat de kosten van het beproefde minnelijk rechtsherstel bedragen voor het proces-verbaal van zwaarigheden voor den notaris f 125 en aan kosten van den gelegeerde f 28.40;

Rechtdoende:

Verklaart nietig de koopovereenkomsten en overdrachten van voorschreven onroerend goed van 23 Juni 1942 en 9 Febr. 1943 en de overschrijving van deze akten ten hypotheekkantore te Amersfoort op 2 Juli 1942 en 15 Febr. 1943;

Verklaart mede nietig de hypothecaire schuldvordering van partij Catella jegens Th. J. Pouw, het te dier zake op het onroerend goed gevestigd hypothecair verband en de inschrijving daarvan ten gemelden hypotheekkantore op 2 Juli 1942;

Verklaart nietig de betalingen door Th. J. Pouw of zijne kinderen gedaan aan de Niederländische Grundstükverwaltung.

Herstelt partij Catella in haar recht van eigenares van voormeld onroerend goed, in dier voege, dat zij geacht wordt dit recht nimmer te hebben verloren.

Verstaat dat Th. J. Pouw geacht moet worden pachter van voormeld onroerend goed te zijn gebleven in voege als voormeld, welke pachtovereenkomst duurt tot 1 Dec. 1951.

Veroordeelt Th. J. Pouw aan partij Catella terzake van verrekening van pachten, zakelijke lasten en hypotheekrente te betalen een bedrag van f 207.89.

Verklaart dat Th. J. Pouw of zijne kinderen ter zake van betaalde hypotheekrenten tegen de Niederländische Grundstükverwaltung een vordering hebben van

f 630 en dat Th. J. Pouw het bedrag dat van deze vordering niet op de Grundstükverwaltung te verhalen is, voor de helft aan partij Catella in rekening kan brengen.

Verklaart dat de kosten van de akte van verkoop en overdracht van 23 Juni 1942 door partijen ieder voor de helft zullen worden gedragen, daaronder begrepen het registratierecht, voorzover daarvan geen restitutie kan verkregen worden.

Verstaat dat de kosten van het beproefde minnelijk rechtsherstel, tezamen f 153.40, door partijen ieder voor de helft zullen worden betaald.

Compenseert de kosten van de behandeling voor de Afdeling Rechtspraak, tot deze uitspraak gevallen, in dier voege, dat iedere partij haar eigen kosten draagt.

Wijst af hetgeen partijen over en weer meer gevorderd hebben.

No. 886.

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK AMSTERDAM, 17 Febr. 1947.
(Mrs. Verdam, Tabingh Suermondt en de Flines).

Vordering tegen de Incasso-Bank wegens het verlenen van credit faciliteiten aan een verwalter, waardoor deze in de gelegenheid was een bedrag van f 21,125 aan de vennootschap te onttrekken afgevoerd. Verzoekster heeft niet aannemelijk gemaakt, dat de onttrekking van bovengenoemd bedrag door het verleende credit is bevorderd.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100) art. 23 en vlg.).

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;

Gezien het verzoekschrift van de handelsvennootschap onder de firma I. Auerhaan en Zonen, gevestigd te Amsterdam, gemachtigde Mr. W. de Gavere, waarin requestrante stelt en verzoekt:

dat ten tijde van het uitbreken van den oorlog, begin Mei 1940, Lehman Auerhaan en Maurits Auerhaan, beiden van Joodsche afkomst, leden der firma I. Auerhaan & Zonen waren;

dat op 7 Sept. 1942 op grond van par. 7 van de Verordening van den Rijkscommissaris voor het bezette Nederlandsche Gebied van 12 Maart 1941 betr. de verwijdering van Joden uit het bedrijfsleven, de Duitscher Alfred Walter Hennig, toen wonende te Wuppertal-Barmen, door de bezettende macht tot bewindvoerder werd benoemd, gerechtigd tot alle handelingen welke uit het beheer voortvloeiden;

dat op 8 Juni 1944 op grond van par. 7 van voornoemde Verordening naast A. W. Hennig voornoemd de Niederländische Aktiengesellschaft für Abwicklung von Unternehmen werd aangesteld tot bewindvoerder gerechtigd tot het vervreemden der ondernemingen en op 7 Dec. 1944 voornoemde A. W. Hennig als bewindvoerder

werd ontslagen met gelijktijdige benoeming van den Nederlander Wietse Jager, wonende te Amsterdam, Minervalaan 38 tot bewindvoerder;

dat na de bevrijding deze bewindvoering een einde heeft genomen en het bestuur der vennootschap wederom in handen van de oorspronkelijke vennoten is gekomen; dat de Incassobank te Amsterdam bankier was van de firma I. Auerhaan & Zonen en als zoodanig is blijven functioneeren, ook gedurende het bewind van de door den Duitschen bezetter aangestelde bewindvoerders;

dat de Incassobank op 1 Maart 1943 zonder noodzaak, geheel vrijwillig aan den Verwalter Alfred Hennig in zijne voornoemde hoedanigheid een blanco crediet heeft gegeven van f 10,000;

dat dit crediet door de Incassobank werd verleend zonder eenige ruggespraak noch met den nog aanwezigen vennoot L. Auerhaan, noch met de nog aan de zaak verbonden vroegere procuratiehoudster Mej. J. E. de Roos;

dat de Incassobank op 8 Sept. 1943 het vorenbedoelde blanco crediet heeft verhoogd met f 5000 en nog een verder crediet van f 5000 heeft verleend tegen cessie van vorderingen op afnemers, voor zoover daarvoor wissels en/of kwitanties konden worden afgegeven;

dat de Incassobank daarenboven op 9 Nov. 1943 aan den Verwalter der firma I. Auerhaan & Zonen een goederencrediet heeft verstrekt van f 8000, t.w. tegen eigendomsoverdracht van partijen leder, liggende in het magazijn der firma, waarvoor een speciale rekening werd geopend, nader aangeduid als „Goederenrekening”;

dat de Incassobank daarna op 3 Maart 1944 aan den Verwalter bij hare mededeeling dat het crediet per 1 Maart 1944 conform de bij de verleening van het crediet gestipuleerden termijn, met f 5000 was verminderd, geheel ongevraagd als P.S. daaraan toevoegde:

„Mocht U voor dit vervallen credietge-deelte verlenging wenschen, dan zijn wij gaarne bereid een aanvraag daartoe in behandeling te nemen”;

dat de Verwalter op dit spontane aanbod van de Incassobank, zooals te verwachten viel, omgaand even spontaan berichtte gaarne van de aangeboden faciliteit te willen gebruik maken, waarna op 8 Maart 1944 door de Incassobank wederom een blanco crediet van f 5000 aan den Verwalter werd verleend tot 1 Juli d.a.v.;

dat daarna bij schrijven d.d. 21 Juli dit blanco crediet opnieuw op verzoek van den Verwalter is verleend tot 1 Januari 1945;

dat dit crediet op 1 Jan. 1945 is blijven doorloopen althans door de incassobank geen terugbetaling is gevraagd;

dat de voornoemde Verwalter Alfred Hennig in totaal aan salaris en kosten een bedrag van f 21,125 aan de zaak heeft onttrokken en daartoe in staat is geweest, althans hem dit gemakkelijk is gemaakt door de credietverleening en credietvoortzettin-

gen van de Incassobank;

dat op 7 Mei 1945 de Incassobank volgens haar rekening-courant opgave terzake der voren vermelde credieten (met uitzondering van de Goederenrekening) f 18,481.24 van de firma I. Auerhaan & Zonen te vorderen had, welke schuld naar verzoeksters oordeel niet te haren laste komt, resp. behoort te komen;

dat toch de Incassobank door den „Verwalter” der fa. I. Auerhaan & Zonen zoodanig ter wille te zijn met hare credietverleening, dezen heeft in staat gesteld tot de voormelde onttrekking van hunne salarissen en kosten ten bedrage van f 21,125 althans zulks heeft bevorderd, terwijl het haar plicht ware geweest alles te doen wat mogelijk was den Verwalter te beletten, althans het zoo moeilijk mogelijk te maken gelden aan de zaak te onttrekken;

dat dit in casu zonder de faciliteiten van de Incassobank den Verwalter niet gemakkelijk was geweest, aangezien de aanwezige goederen, t.w. metalen en leder niet verkocht mochten worden, dan met toestemming van de betreffende Rijksbureaux, welke juist door weigering van vergunningen tot verkoop, resp. het bemoeilijken van de verkrijging daarvan, al het mogelijke deden om te verhinderen dat de goederen resp. derzelver opbrengst in handen zouden vallen van de Duitschers of hunne Verwalters;

dat bij eenige samenwerking van de Incassobank met L. Auerhaan, zolang deze nog aanwezig was, alsook met de vroegere procuratiehoudster Mej. J. E. de Roos, die in de zaak werkzaam bleef, het ongetwijfeld gelukt zou zijn de voornoemde onttrekkingen te voorkomen, zooals het deze procuratiehoudster ook gelukt is de betaling van niet minder dan acht Deutsche crediteuren tot een bedrag van in totaal R.M. 13,407.25 steeds tegen te houden;

dat verzoekster hierbij nog overlegt een verklaring van voornoemde procuratiehoudster d.d. 28 Aug. 1946, waaruit blijkt, dat de Incassobank nimmer met haar eenige ruggespraak heeft gehouden;

alsmede een verklaring van het Rijksbureau voor Huiden en Leder en van het Rijksbureau voor Metalen;

dat verzoekster rechtens niet gebonden is aan de verbintenissen door de Deutsche Verwalters met de Incassobank aangegaan en hare firma blijkens het bovenstaande evenmin door de credieten der Incassobank is gebaat, zoodat het ook redelijk en billijk is, dat de vordering van de Incassobank op 7 Mei 1945 een saldo te haren gunste aanwijzende van f 18,481.24, (waartegenover slechts f 477.78 aan gecedeerde wissels) nietig wordt verklaard;

op welke gronden requestante heeft geconcludeerd dat het den Raad behage:

Nietig te verklaren de vordering uit rekening-courant van de Incassobank op verzoekster op 7 Mei 1945 bedragende volgens opgave van de Bank f 18,481.24, met veroordeeling van de Incassobank in de kosten ingeval van tegenspraak.

Gezien het verweerschrift ingediend door de N.V. Incasso Bank te Amsterdam, gemachtigde Mr. R. Korhals Altes;

Gezien de overige overgelegde stukken; Gehoord partijen en getuigen;

O. dat requestrante niet aannemelijk heeft gemaakt, dat de Incassobank door het verlenen en verlengen van het in het inleidend verzoekschrift vermelde crediet den Verwalter Hennig in staat heeft gesteld tot onttrekking aan de zaak van requestrante van een bedrag van f 21,125 aan salarissen en kosten, dan wel dat deze onttrekking door het verlenen en verlengen van het crediet is bevorderd, en dat het bedrijf van requestrante er op het oogenblik van de bevrijding van Nederland beter voorgedaan zou hebben, indien het crediet niet verleend ware;

O. dat de Raad dan ook geen termen aanwezig acht voor het gevraagde ingrijpen;

Rechtdoende:

Wijst het verzoek af.

Veroordeelt requestrante in de kosten van het geding aan de zijde van gerequesteerde begroot op f 100.

No. 887.

RAAD RECHT-SHERSTEL AFD. RECHT-SPRAAK GRONINGEN, 14 Maart 1947.
(Mrs. van der Pol, Beekhuis en Dorhout.)

Verzoeker vraagt herstel in den eigendom van het schip „Franka” hetwelk tijdens de bezetting was verkocht aan een Duitsche instantie en na de bevrijding in gezonken toestand voor de Fransche kust is aangetroffen.

Indien vaststaat, dat de verkoop is tot stand gekomen onder onredelijke invloed van den vijand mag de positie van andere scheepseigenaren op de beslissing in deze zaak geen invloed uitoefenen.

Verzoeker hersteld in zijn eigendomsrecht onder gehoudenheid de gemaakte reparatiekosten aan den Staat te vergoeden.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100) art. 23 en vlg.)

Leeuwe Stienstra, wonende te Groningen, requestrant bij verzoekschrift d.d. Maart 1946, gemachtigde Mr. R. A. Vos, advocaat en procureur te Groningen,

tegen:

1. Het Nederlandsche Beheersinstituut, gevestigd te 's-Gravenhage; 2. Den Staat der Nederlanden, ten deze vertegenwoordigd door den Minister van Scheepvaart te 's-Gravenhage, gerequesteerden bij voormeld verzoekschrift.

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.; Gezien het verzoekschrift van requestrant d.d. Maart 1946;

Gezien het verweerschrift van gerequesteerde sub 1 d.d. 17 Juli 1946 alsmede dat van gerequesteerde sub 2 d.d. 4 Juli 1946;

Gehoord partijen ter zitting van 4 Oct. 1946, en wel requestrant in persoon en bij monde van zijn gemachtigde Mr. R. A. Vos voornoemd, gerequesteerde sub 1 bij monde van zijn vertegenwoordiger Mr. van de Bergh, wonende te Rijswijk, en gerequesteerde sub 2 bij monde van Mr. H. Korteweg, die voor den Minister van Scheepvaart compareerde;

O. dat requestrant heeft verzocht nietig te verklaren de in Oct. 1940 gesloten overeenkomst van koop en verkoop met betrekking tot het bij de werf Pattje te Waterhuizen gebouwde schip „Franka”, bij welke koopovereenkomst als partijen optreden de echtgenoot van requestrant als diens gemachtigde eenerzijds en de „General Inspektion für das Deutsche Strassenwesen” anderzijds, en verder heeft gevraagd in zijn eigendomsrechten ten aanzien van voormeld schip te worden hersteld;

O. dat in deze zaak allereerst te onderzoeken valt, of voormeld schip, dat nadat de bouw voltooid was, naar Duitschland is gebracht, en na de terugtocht van de Duitschers uit Frankrijk in gezonken toestand voor de Fransche kust is aangetroffen, en vervolgens door den Staat is gerepareerd en in gebruik genomen, als vijandelijk vermogen is te beschouwen, dat krachtens art. 3 van het K. B. E 133 in eigendom is overgegaan aan den Staat;

O. hieromtrent, dat volgens art. 1 lid 8 als zoodanig vermogen o.a. wordt verstaan alle roerende en onroerende goederen van een vijandelijke onderdaan, die hetzij zich binnen het Koninkrijk bevinden, of tot de rechtssfeer van het Koninkrijk behooren;

O. dat dit laatste met het onderhavige schip zeer zeker het geval is, waar het schip zich bij het in werking treden van het K. B. E 133 in de feitelijke macht van den Staat bevond;

O. dat tegen deze opvatting geen beroep kan worden gedaan op het bepaalde in art. 10 van het K. B. A 6, volgens welk art. van rechtswege nietig is elke overeenkomst of handeling als bedoeld in de artt. 6—9 van voormeld K. B., aangegaan of verricht zonder de vereischte voorafgaande toestemming van de Commissie, bedoeld in art. 46 van dat K. B., nu immers — daar gelaten of een redelijke interpretatie van art. 6, tweede lid van het K. B. A 6 een zoo ruime uitlegging van het laatste gedeelte dier alinea gedoogde — bij besluit van den voorzitter en het lid-secretaris der voormelde commissie (daarbij gebruik makend van de hun bij art. 4, tweede lid, der Ministerieele Beschikking van 26 Juni 1940 No. 1 Ned. Stct. (Londen) W 155 verleende bevoegdheid) d.d. 5 Febr. 1947 bekrachtiging heeft plaats gehad van alle handelingen en overeenkomsten, verricht of aangegaan in strijd met het bepaalde in art. 6 voornoemd, voorzover zij betrekking hebben op zaken, welke in vijandelijk gebied, nadat dit door de geallieerden was bevrijd, resp. bezet, zijn aangetroffen, naar mate deze zaken sindsdien in Nederland zijn te-

ruggekeerd of zullen zijn teruggekeerd, hetgeen met het onderwerpelijke schip het geval is;

O. dat uit het voorgaande valt af te leiden dat het Nederlandsche Beheersinstituut ten onrechte in de onderhavige procedure het standpunt heeft ingenomen, dat het niet bevoegd is den Staat in deze procedure te vertegenwoordigen;

O. dat thans te onderzoeken valt, of het door requestrant gevraagde rechtsherstel dient te worden verleend;

O. hieromtrent, dat requestrant heeft aangevoerd, dat, nadat hij zelf op 16 Mei 1940 naar Engeland was oetkomen, zijn echtgenoot bij de Gestapo is geroepen om door deze op scherpe wijze te worden ondervraagd omtrent de wijze, waarop haar man was oetkomen;

dat eenige maanden later de Deutsche autoriteiten dreigden met inbeslagneming van het inmiddels afgebouwd schip, waarbij zij erop wezen, dat aan deze inbeslagneming slechts viel te ontkomen, wanneer requestrants echtgenoot het schip vrijwillig verkocht en overdroeg aan de „General Inspektion für das Deutsche Strassenwesen” te Wiesbaden, in welk geval een redelijke koopprijs van dit schip zou worden betaald, terwijl bij inbeslagneming slechts een geringe vergoeding zou worden vastgesteld;

O. dat deze feiten, die namens den Minister van Scheepvaart en het Nederlandsche Beheersinstituut onvoldoende zijn weersproken, naar het oordeel van den Raad meebrengen, dat de overeenkomst tot stand is gekomen onder onbehoorlijken invloed van den vijand, zoodat krachtens art. 25 van het K. B. E 100 behoudens blijk van het tegendeel, moet worden aangenomen dat het achterwege laten van het ingrijpen als bedoeld in art. 23 K. B. E 100 in verband met de bijzondere omstandigheden onredelijk zou zijn;

O. dat ten betooge van dit tegendeel door den Minister van Scheepvaart een beroep is gedaan op het feit, dat vele Nederlandsche reederijen en scheepseigenaren in soortgelijke gevallen wél in hun weigering hebben volhard en zich de nadeelen daarvan hebben getroost, en dat het tegenover deze eigenaren onredelijk zou zijn, wanneer requestrant in den eigendom van het schip „Franka” zou worden hersteld;

dat dan n.l. zij, wier afkeerigheid van verkoop steeds buiten twiifel is geweest, wanneer hun schip naderhand verloren is gegaan, thans zouden moeten wachten tot zij overeenkomstig het van overheidswege ingevoerd reconstructieplan een nieuw schip krijgen toegewezen, terwijl zij, die een minder principieele houding hebben aangenomen aanmerkelijk vroeger de beschikking over hun schip zouden her krijgen, indien het althans niet verloren is gegaan;

O. dat de Raad evenwel van oordeel is, dat wanneer eenmaal vaststaat, dat de onderhavige koopovereenkomst onder onredelijken invloed van den vijand tot stand

is gekomen, de positie van andere scheepseigenaren op de beslissing in deze zaak geen invloed mag uitoefenen, terwijl de Raad niet kan inzien, waarom het onbillijk zou zijn, dat deze requestrant, die na het uitbreken van den oorlog onmiddellijk naar Engeland is uitgeweken en die mede als gevolg daarvan uit hoofde van een op zijn echtgenoot, die zich in een bijzonder moeilijke positie bevond, uitgeoefende onredelijke pressie zijn eigendom heeft verloren, evenzeer zijn schip zou terugkrijgen;

O. dat de vorderingen van requestrant dus voor toewijzing vatbaar zijn;

O. dat thans nog valt te bezien, hoe de gevolgen van het rechtsherstel in dit geval geregeld moeten worden;

O. dat vaststaat, dat de Staat, na het schip van requestrant in gezonken toestand aan de Fransche kust te hebben aangetroffen, groote kosten heeft gemaakt, om het schip weer in de vaart te kunnen brengen, terwijl anderzijds vaststaat, dat het schip sinds den verkoop aanzienlijk in waarde is gestegen;

O. dat de Raad van meening is, dat onder deze omstandigheden door requestrant de reparatiekosten aan den Staat moeten worden vergoed tot ten hoogste het bedrag waarmee het schip sinds de verkoop in waarde is gestegen;

O. dat de Raad ter vaststelling van dit bedrag, zich zoonoodig zal moeten laten voorlichten door deskundigen, terwijl verder de Staat in de gelegenheid moet worden gesteld aan den Raad een opgave te verstrekken van de aan het schip besteede kosten.

Rechtdoende in naam der Koningin!

Verklaart nietig de met betrekking tot het schip „Franka” op 9 Oct. 1940 tot stand gekomen koopovereenkomst;

Herstelt requestrant in de eigendom van voormeld schip;

Stelt den Staat in de gelegenheid een opgave te verstrekken van de door hem aan het schip besteede kosten;

Bepaalt dat deze opgave bij de Griffie van den Raad zal moeten worden ingediend voor 1 Juni 1947;

Houdt zijn uitspraak voor het overige aan.

No. 888.

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK AMSTERDAM, 3 Maart 1947.
(Mrs. Tabingh Suermond, de Flines en Scholtens).

De vraag of de transacties tusschen partijen als schijnovereenkomst moeten worden beschouwd is onverschillig, daar zij in ieder geval zijn tot stand gekomen onder den invloed van de dringende Deutsche anti-Joodsche maatregelen.

Nalaten van ingrijpen onredelijk geacht tegenover den oorspronkelijke Joodsche eigenaar en aan dezen het eigendomsrecht van de zaak toegewezen.

De overige vorderingen zijn wegens gemis aan bepaaldheid niet voor toewijzing vatbaar.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100) art. 23 en vlg.)

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;

Gezien het verzoekschrift van Johannes Petrus Jacobus Braakman, wonende te Bussum, gemachtigde Mr. H. G. Th. Keune, het verweerschrift van de Bestuurders van de Niederländische Gesellschaft für Abwicklung von Unternehmungen (N.A.G.U.) en het verweerschrift van Mr. Wiert Thomas Doyer, in zijn hoedanigheid van beheerder over het vermogen van Walter Fehr;

Gezien het verzoekschrift van Robert Lesser, wonende te Tel-Aviv, waarbij verzoeker verzoekt te worden toegelaten in het geding tot rechtsherstel door Johannes Petrus Jacobus Braakman aanhangig gemaakt bij zijn hierboven genoemd verzoekschrift, gemachtigde Mr. J. Sprenger, en het verzoekschrift van Leon van Praag, wonende te Amsterdam, in zijn hoedanigheid van beheerder van Robert Lesser, waarbij deze het verzoek van Robert Lesser en het daarbij aanhangig gemaakte geding overneemt, gemachtigde Mr. J. Sprenger, en de verweerschriften van Johannes Petrus Jacobus Braakman, van Mr. Wiert Thomas Doyer in zijn hoedanigheid van beheerder over het vermogen van Walter Fehr en van de bestuurders van de Niederländische Gesellschaft für Abwicklung von Unternehmungen (N.A.G.U.);

Gelet op de mondelinge behandeling ter terechtzitting van 3 Februari 1947;

Post alia:

In rechte:

O. dat het geschil tusschen partijen Braakman en Lesser allereerst loopt over de vraag of de tusschen hen bij de beide voor den notaris H. C. A. van Dijk te Amsterdam dd. 2 Mei 1941 verleden acten gesloten overeenkomsten, waarbij Lesser zijn onderneming, de confectiefabriek „Modieux”, aan Braakman verkocht voor f 27,950.95 en Lesser vervolgens voor evengenoemd bedrag bij Braakman een lijfrente kocht ad f 2400 per jaar, als schijnovereenkomsten moeten worden aangemerkt;

O. dat de Raad omtrent dit geschilpunt geen beslissing behoeft te geven, daar onverschillig of ten deze al dan niet van een schijnovereenkomst moet worden gesproken, aannemelijk is, dat Lesser in ieder geval slechts tot het sluiten van deze overeenkomsten is bewogen door zijn, als Jood, gerechtvaardigde vrees, dat van Duitsche zijde maatregelen tegen zijn bedrijf zouden worden genomen;

O. dat Braakman ten onrechte heeft toegevoegd, dat Lesser reeds voor den oorlog het voornemen heeft gekoesterd zich in Palestina te vestigen, daar, wat hiervan ook waar moge zijn, de Raad bewezen acht, dat Lesser niettemin slechts is overgegaan tot het sluiten van de onderhavige overeen-

komsten met Braakman onder den invloed van de van Duitsche zijde dreigende maatregelen tegen Joodsche ondernemingen;

O. dat Braakman slechts van 1 Mei 1941 tot 1 Nov. 1941 als eigenaar van de confectiefabriek „Modieux” is opgetreden;

O. dat Braakman wel is waar ook na de bevrijding van Nederland in het bedrijf van de confectiefabriek „Modieux” werkzaam is geweest, doch hij dit van af 21 Dec. 1945 heeft gedaan althans heeft behoeven te doen als beheerder over Walther Fehr, waarbij zijn loon als beheerder de vergoeding vormt voor de door hem als beheerder bewezen diensten;

O. dat tengevolge van het feit, dat de Duitsche autoriteiten de overeenkomsten tusschen Lesser en Braakman niet hebben erkend, aan genoemde overeenkomsten tusschen Lesser en Braakman slechts een begin van uitvoering is gegeven;

O. dat het nalaten van ingrijpen in de rechtsbetrekkingen tusschen Braakman en Lesser dan ook tegenover Lesser in verband met de bijzondere omstandigheden onredelijk ware, terwijl zoodanig ingrijpen ten aanzien van Braakman niet onredelijk is, daar hierdoor gerechtvaardigde belangen van Braakman niet (of) althans niet onevenredig worden geschaad;

O. dat Braakman tegenover Lesser aanspraak heeft op een naar billijkheid vast te stellen belooning voor zijn werkzaamheden gedurende het tijdvak 1 Mei 1941 tot 1 November 1941 in het bedrijf van de confectiefabriek „Modieux”, terwijl Braakman zijnerzijds aan Lesser rekening en verantwoording zal moeten afleggen over het door hem in dat tijdvak gevoerde beheer en hij de door hem uit de zaak opgenomen bedragen, welke hijzelf bij zijn verhoor door den Raad heeft gesteld op ongeveer f 10,000, aan Lesser zal moeten vergoeden, een en ander onverminderd de rechten en verplichtingen van Braakman tegenover Lesser terzake van na Mei 1945 verrichte handelingen;

O. dat Braakman zijn vordering bij het Nederlandsche Beheersinstituut zal moeten indienen, zoolang het vermogen van Lesser als vijandelijk vermogen onder beheer staat;

O. dat de overeenkomsten, gesloten tusschen de NAGU en Walter Fehr met betrekking tot het bedrijf van de confectiefabriek „Modieux” op grond van het bepaalde in art. 25 van het K. B. E 100 voor zooveel noodig vernietigd moeten worden, zijnde geen feiten gebleken, waaruit zou volgen dat het achterwege laten van zoodanig ingrijpen in verband met de bijzondere omstandigheden niet onredelijk ware;

O. dat niet bewezen is, welke bedragen door Fehr aan de NAGU uit de kas van de zaak van Lesser zijn voldaan;

O. dat de vorderingen van Lesser, dat hij eigenaar is van alle thans in de handelsonderneming confectiefabriek „Modieux” aanwezige activa en dat hij niet aansprakelijk is voor de door Fehr ten laste van deze zaak aangegane verplichtingen

de noodige bepaaldheid missen en derhalve niet voor toewijzing vatbaar zijn;

O. dat waar zoowel het vermogen van Robert Lesser als het vermogen van Walther Fehr onder beheer staat van het Nederlandsche Beheersinstituut, de Raad geen gronden aanwezig acht om tegen het Nederlandsche Beheersinstituut of den beheerder van Walther Fehr een veroordeeling uit te spreken tot afgifte van de aanwezige activa en tot het afleggen van rekening en verantwoording aan den beheerder van Robert Lesser, zullende het Nederlandsche Beheersinstituut zelf krachtens het K. B. E 133 omtrent deze vorderingen in eerste instantie een beslissing moeten geven;

Rechtdoende:

Verklaart nietig de overeenkomsten, bij acten op 2 Mei 1941 voor notaris H. C. A. van Dijk verleden, gesloten tusschen Johannes Petrus Jacobus Braakman en Robert Lesser met betrekking tot de handelsonderneming Confectiefabriek „Modieux“;

Verklaart nietig de tusschen Walther Fehr en de NAGU ter zake van de handelsonderneming Confectiefabriek „Modieux“ gesloten overeenkomsten;

Verklaart voor recht, dat Robert Lesser eigenaar is van de handelsonderneming Confectiefabriek „Modieux“;

Wijst alle verdere vorderingen van Robert Lesser en diens beheerder Leon van Praag alsmede alle vorderingen van Johannes Petrus Jacobus Braakman af;

Veroordeelt Johannes Petrus Jacobus Braakman in de kosten van het geding, tot aan de uitspraak aan de zijde van den beheerder van Robert Lesser begroot op f100 en compenseert de kosten overigens tusschen alle procespartijen in dien zin, dat iedere partij haar eigen kosten drage; enz.

No. 889.

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK AMSTERDAM, 8 April 1947.

(Mrs. Wiarda, van Zeggelen en baron van Haersolte).

Beschikking van het Beheersinstituut waarbij de aan een Duitscher toegekende alimentatie uitkeering is ingetrokken in hooger beroep vernietigd.

Het enkel vermoeden, dat aan appellant geen non-enemy verklaring zal worden gegeven levert geen grond op de alimentatie uitkeering in te trekken.

(Besluit Vijandelijk Vermogen (E 133) art. 10 lid 6, art. 43.)

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;
Gezien een verzoekschrift van J. A. R. Eckhardt, te Amsterdam, gemachtigde Mr. J. Sprenger aldaar, waarbij verzoeker in beroep komt tegen een door hem op 19 Oct. 1946 ontvangen beschikking van het Nederlandsche Beheersinstituut, Bureau Amsterdam van 15 Oct. 1946, alsmede de

naar aanleiding daarvan door dat bureau verstrekte schriftelijke inlichtingen;

Gehoord verzoeker en diens gemachtigde, alsmede Mr. H. van Nierop namens het bureau Amsterdam van het Nederlandsche Beheersinstituut;

O. dat verzoeker heeft gesteld, dat op grond van de bepalingen van E 133, het vermogen van den requérant aan den Staat der Nederlanden is vervallen en van rechtswege onder beheer staat van het Nederlandsche Beheersinstituut, Bureau Amsterdam;

dat verzoeker en zijn echtgenoot bij request, op 10 Jan. 1946 door den adv. en proc. Mr. H. E. F. J. A. Peters te Amsterdam tot het Nederlandsche Beheersinstituut, Bureau Amsterdam, gericht, hebben verzocht aan hen een verklaring te willen afgeven, dat zij niet langer als vijandelijke onderdanen in den zin van voormeld Besluit moeten worden beschouwd;

dat requérant een afschrift van zijn desbetreffende verzoekschrift hierbij overlegt;

dat verzoeker tot dusverre nog steeds geen beschikking heeft ontvangen;

dat requérant, die geen beroep of bedrijf uitoefent, van het Nederlandsche Beheersinstituut, Bureau Amsterdam, maandelijks een bedrag voor levensonderhoud van hem en zijn echtgenoot heeft ontvangen, hetwelk laatstelijk f250 per maand bedroeg;

dat requérant op 19 Oct. 1946 echter een schrijven van voornoemd Beheersinstituut, gedateerd 15 Oct. 1946 ontving, waarbij hem werd medegedeeld, dat het dat Instituut niet meer toegestaan was uitkeeringen voor levensonderhoud aan verzoeker te doen alvorens het verzoek van requérant tot ontvijanding zou zijn ingewilligd;

dat requérant na de ontvangst van voorenbedoeld schrijven, waarvan afschrift hierbij wordt overgelegd, onmiddellijk heeft getracht het Beheersinstituut het onjuiste van haar standpunt te doen inzien, doch tevergeefs;

dat verzoeker zich dus gedwongen ziet bij Uw Raad in hooger beroep te komen van de beschikking van het Nederlandsch Beheersinstituut, Bureau Amsterdam, van 15 Oct. 1946, en wel op de navolgende gronden:

dat requérant in de eerste plaats opmerkt, dat het hem onjuist toelijkt, dat hij en zijn echtgenoot het slachtoffer moeten worden van de trage behandeling door het Nederlandsche Beheersinstituut van de verzoeken tot ontvijanding;

dat verzoeker te dien aanzien nog onder de aandacht van Uw Raad wenscht te brengen, dat zijn request tot bekoming van een non-enemy-verklaring van 10 Jan. 1946 wat hem betreft reeds was voorafgegaan door een verzoek van dezelfde strekking van 27 Aug. 1945, gericht tot de Adviescommissie Rechtsherstel en Beheer te Amsterdam, waarvan copie hierbij wordt overgelegd;

dat het kapitaal, hetwelk op dit oogenblik door het Nederlandsche Beheersinstituut, Bureau Amsterdam, wordt beheerd, van voldoende grootte is (plm. 100,000 gulden) om daarvan requestant en zijn echtgenoot voorloopig een uitkeering tot levensonderhoud te verstrekken, zonder dat er vrees bestaat dat de hoofdsom eventueel voor den Staat der Nederlanden te loor zal gaan;

dat verzoeker niet in staat is zelfstandig in zijn levensonderhoud te voorzien, terwijl hij als Duitscher moeilijk een werkkring zal vinden;

op welke gronden verzoeker heeft verzocht, te willen vernietigen, althans nietig te willen verklaren, de beschikking van het Nederlandsche Beheersinstituut, Bureau Amsterdam, van 15 Oct. 1946 en opnieuw rechtdoende, te bepalen, dat, zoolang door het Nederlandsche Beheersinstituut niet beslist is op de door requestant en zijn echtgenoot ingediende verzoeken tot ontvrijding, door voornoemd Instituut aan verzoeker tot levensonderhoud van hem en zijn echtgenoot maandelijks, te rekenen vanaf 1 Nov. 1946, zal moeten worden uitgekeerd, een bedrag van f 250 met veroordeeling van het Nederlandsche Beheersinstituut in de kosten van het geding;

O. dat het Nederlandsche Beheersinstituut, Bureau Amsterdam, hierop heeft geantwoord, dat het tot het intrekken der alimentatie ten behoeve van verzoeker volkomen bevoegd was, — dat immers nadere regelen als bedoeld bij art. 10 lid 6 van het besluit E 133 op dien datum door het Hoofdbestuur van het Beheersinstituut nog niet waren vastgesteld, zoodat het in deze materie de vrije hand had, — dat voor de ten aanzien van verzoeker gevolgden gedraglijken alle aanleiding bestond, vermits de ten dienste staande gegevens gegronde reden gaven te vermoeden, dat op zijn verzoek tot het verkrijgen van een verklaring, bedoeld bij art. 34 lid 1 sub f afwijzend zou worden beschikt, — dat daarom niet verantwoord werd geacht dat verzoekers vermogen, krachtens de bepalingen van E 133 aan den Staat vervallen, nog verder zou worden ingeteerd, — dat inmiddels bericht is ontvangen, dat het Hoofdbestuur nadere regelen als bedoeld bij art. 10 lid 6 voornoemd heeft vastgesteld welke binnenkort zullen worden gepubliceerd en geen bezwaar bestaat om aan verzoeker met ingang van de datum waarop de vorige alimentatie werd ingetrokken opnieuw een alimentatie toe te kennen, welke dan zal worden vastgesteld overeenkomstig de richtlijnen, die door het Hoofdkantoor zullen worden gepubliceerd;

O. hieromtrent dat het bureau Amsterdam van het Nederlandsche Beheersinstituut bij de aanvankelijke toekenning van een alimentatie-uitkeering aan verzoeker kennelijk is uitgegaan van de gedachte, dat, in afwachting van de vaststelling van een algemeene regeling van deze materie aan verzoeker de bevoegdheid moest worden verleend om uit de opbrengst van zijn

aan den Staat vervallen en onder beheer van het Nederlandsche Beheersinstituut staande vermogen te beschikken over middelen ter voorziening in het noodzakelijk levensonderhoud van hem en zijn gezin;

O. dat de Raad, zonder in een beoordeeling te treden, van de overwegingen, welke tot vaststelling van het aanvankelijk toegekende bedrag hebben geleid, voor de intrekking van de toegekende uitkeering geen redelijke gronden kan vinden, nu niet is gesteld noch gebleken, dat in de omstandigheden van verzoeker sindsdien wijziging is gekomen, of het vermogen, waaruit de alimentatie wordt verstrekt, bedragende, zooals onbetwist is, omstreeks f 100,000 een uitkeering van f 250 per maand niet meer toeliet, terwijl de regeling in afwachting waarvan die uitkeering werd verstrekt, nog steeds niet was vastgesteld, zooals zij ook thans nog niet is vastgesteld;

O. dat, daargelaten de vraag, welke invloed de beslissing op het verzoek van verzoeker tot de verkrijging van een verklaring als bedoeld in art. 34 lid 1 sub f op een uitkeering als de onderhavige moet hebben, het enkele vermoeden van het Amsterdamsche Bureau van het Nederlandsche Beheersinstituut, dat dit verzoek zou worden afgewezen een redelijken grond om tot intrekking der alimentatie-uitkeering over te gaan volgens het oordeel van den Raad in ieder geval niet oplevert;

O. dat de beschikking, waarvan beroep derhalve niet in stand kan blijven en dat, waar de regeling van het Hoofdbestuur van het Nederlandsche Beheersinstituut betreffende de onderhavige materie, zooals bij de mondelinge behandeling is medege-deeld, nog steeds niet definitief is, geen aanleiding bestaat de uitkeering op een ander bedrag te stellen, dan waarop deze aanvankelijk op gronden, waarvan de onjuistheid niet is gesteld, noch gebleken, werd vastgesteld;

O. dat geen aanleiding bestaat om, zooals verzoeker heeft gevraagd het opnieuw vaststellen van deze uitkeering te binden aan een bepaalden eindtermijn, daar het Beheersinstituut steeds de bevoegdheid moet hebben om deze, hetzij bij wijziging van de omstandigheden, hetzij bij de totstandkoming van een algemeene regeling van deze materie in te trekken of te wijzigen;

O. tenslotte, dat al wordt verzoeker in het gelijk gesteld voor een veroordeeling in de kosten van het Beheersinstituut geen aanleiding bestaat, daar dit niet als de wederpartij van verzoeker kan worden beschouwd;

Rechtdoende:

Vernietigt de beschikking, waarvan beroep; bepaalt, dat aan verzoeker van 1 Nov. 1946 af opnieuw een uitkeering ter voorziening in zijn levensonderhoud zal worden verstrekt van f 250 per maand.

16 Juli 1947 (af. 24)

TRIBUNALEN IN NEDERLAND

EN ANDERE NA-OORLOGSCHE RECHTSPRAAK

No. 890—892

Redactie Tribunalen in Nederland:

Mr. G. C. M. VAN NIJNATTEN en **Mr. J. J. H. VAN DER BRUG**

Hoofd van het Centraal Tribunaal Kantoor

Secretaris v. h. Tribunaal te 's-Hertogenbosch

Redactie van de na-oorlogsche Rechtspraak (Bijz. Raad
van Cassatie, Bijz. Gerechtshoven, Rechtsherstel e.a.):

Mr. J. MILDERS

Rechter Arr.-Rechtbank te Zwolle

(VERSCHIJNT WOENSDAG)

3^e JAARGANG

**N.V. UITGEVERS-MAATSCHAPPIJ
W. E. J. TJEENK WILLINK, ZWOLLE**

No. 890.

BIJZONDER GERECHTSHOF AMSTERDAM (Eerste Kamer), 23 Mei 1947. (Prof. Dr. van Hamel, Mrs. Mijlief en Rholing, Gen.-Maj. v. d. Bent en Sch. b. N. Jolles).

ZAAK Jhr. Mr. DE GEER.

Volledige uitspraak.

Hulpverlening aan den vijand.

Het verweer, dat bij verdachte niet het door de wet vereischte opzet tot het plegen der te laste gelegde handelingen aanwezig is geweest, verworpen.

Uitgebreide strafmotivering.

(Sr. art. 102.)

Procureur-Fiscaal Bijzonder Gerechtshof Amsterdam tegen Jhr. Dirk Jan de Geer, van beroep Minister van Staat, wonende te Soest.

Het Bijzonder Gerechtshof, enz.;

Gezien de stukken, onder welke de dagvaarding, namens de Procureur-Fiscaal, op de 10 April 1947 aan na te noemen verdachte in persoon uitgereikt;

Gelet op het onderzoek ter terechtzitting;

Gehoord de vordering van de Procureur-Fiscaal;

Gelet op de verdediging, door en namens verdachte in het midden gebracht;

O. dat verdachte is gedagvaard ter zake: (zie bewezenverklaring) enz.;

O. dat ter terechtzitting — zakelijk gerelateerd — hebben opgegeven en verklaard:

getuige P. S. Gerbrandy:

dat hij in Aug. 1939 minister van justitie is geworden in het in die maand gevormde kabinet de Geer; dat hij als zodanig in de Meidagen van 1940 met de gehele ministerraad naar Engeland is uitgeweken, om vanuit Engeland de oorlog tegen Duitsland voort te zetten; dat te Londen een Nederlands regeringscentrum is gevormd; dat het hem bekend is dat verdachte op 3 Sept. 1940 als minister is afgetreden; dat hij, getuige, toen in plaats van verdachte tot voorzitter van de ministerraad werd benoemd;

dat in de ministerraad vervolgens het plan is geopperd om verdachte een opdracht te verstrekken om hem zodoende uit Engeland te kunnen laten vertrekken; dat de minister van Koloniën, Welter, verdachte derhalve heeft verzocht een onderzoek te willen instellen naar en rapport te willen uitbrengen over de financiële verhouding tussen Nederlands-Indië en Nederland na de oorlog; dat deze opdracht aan verdachte werd verstrekt nadat een andere opdracht door den Gouverneur-Generaal van Nederlands-Indië als niet opportuun was afgeraden; dat de minister van Koloniën, Welter, hem, getuige, heeft gerapporteerd dat verdachte met bovengenoemde regeringsopdracht accoord ging;

dat de Nederlandse regering er aan heeft medegewerkt dat verdachte door de Engelse regering een uitreis-visum werd verschafte; dat de Nederlandse regering in geen geval gunstig zou hebben geadviseerd betreffende de verlening van een uitreis-visum aan verdachte, wanneer niet zou hebben vastgestaan dat verdachte naar Ned. Indië zou vertrekken om de bovengenoemde regeringsopdracht te vervullen; dat de Engelse regering alleen ter vervulling van de opdracht een visum verstrekke;

Getuige Welter:

dat hij in Mei 1940 minister in het kabinet de Geer was en als zodanig in de Meidagen van 1940 met het gehele ministerie naar Engeland is uitgeweken; dat hij te Londen, waar de uitgeweken Nederlandse regering zich vestigde, de functies van Minister van Koloniën en Minister van Financiën ad interim bekleedde;

dat het hem bekend is, dat verdachte in Sept. 1940 uit het ministerie is getreden; dat hij verdachte vervolgens in die maand heeft voorgesteld een regeringsopdracht in Ned. Indië te vervullen; dat verdachte voor het voorstel voelde en dit na bekrachtiging door de ministerraad en na koninklijke machtiging heeft aanvaard; dat de opdracht aan verdachte verleend onder meer inhield een onderzoek naar de vraagstukken welke bij herstel van de onafhankelijkheid van Nederland op het gebied van de overheidsfinanciën in beide delen van het Koninkrijk zouden rijzen; dat de Nederlandse regering, op basis van het door verdachte aangenomen voorstel, heeft bevorderd dat de Engelse regering verdachte een uitreis-visum verleende; dat dit uitsluitend geschiedde in verband met de aan verdachte opgegeven opdracht;

dat de kosten van de reis voor rekening van het Rijk zouden komen;

Verdachte:

dat hij van Mei 1940 tot Mei 1945 wist, dat Duitsland met Nederland alstoen in oorlog was; dat hij in Nederland uit Nederlandse ouders is geboren en nimmer een andere dan de Nederlandse nationaliteit heeft bezeten;

dat hij zich op 13 Mei 1940 als voorzitter van de raad van Ministers van het Koninkrijk der Nederlanden ter uitvoering van een besluit van die raad om de Nederlandse regering naar Engeland over te plaatsen en van daar uit de oorlog tegen Duitsland voort te zetten, met de nog niet naar Engeland vertrokken leden van die Raad naar Engeland heeft begeven; dat de ministers en hij zelf naar Londen zijn gereisd en aldaar een Nederlands regeringscentrum hebben gevormd; dat hij op 3 Sept. 1940 als minister en daardoor ook als voorzitter van de ministerraad is afgetreden;

dat hij zich in begin Nov. 1940 van uit Engeland naar Portugal heeft begeven; dat het doel van zijn reis was Nederlands-Indië, alwaar hij een regeringsopdracht had te vervullen, welke hij bij monde van de Nederlandse minister van Koloniën had

ontvangen; dat hij op 's Rijks kosten reisde en dat de Nederlandse regering hem de uitreis uit Engeland in verband met de aan hem verleende opdracht had mogelijk gemaakt;

dat hierboven genoemde opdracht inhield, dat hij zich op de hoogte moest stellen van de financiële toestand van Nederlands-Indië in samenhang met die van het rijk in Europa en hoe deze zich onder invloed der oorlogsomstandigheden ontwikkelde;

dat hij meer in het bijzonder die vraagstukken moest onderzoeken, welke zouden rijzen bij het herstel van de onafhankelijkheid van Nederland op het gebied van de overheidsfinanciën in beide delen van het Koninkrijk;

dat hij over zijn bevindingen rapport moest uitbrengen;

dat hij bovengenoemde opdracht in Londen heeft aanvaard;

O. ten aanzien van het verdachte sub 1 ten last gelegde dat ter terechtzitting, zakelijk gerelateerd, hebben opgegeven als volgt:

de getuige P. S. Gerbrandy:

dat het hem bekend is, dat verdachte begin Nov. 1940 van uit Londen naar Lissabon is vertrokken op weg naar Nederlands-Indië; dat de regering tijdens verdachte's verblijf aldaar de hem, getuige, door de voorzitter ter terechtzitting voorgelezen brieven en telegram heeft verzonden resp. ontvangen, zoals zulks op genoemde stukken staat vermeld;

dat het hem bekend is, dat verdachte begin Febr. 1941 van Lissabon naar Nederland is teruggereisd; dat dit voorval alom in Engelse politieke kringen een slechte indruk maakte en dat de regeringsvoorlichtingsdienst veel moeite heeft moeten doen om deze indruk weg te nemen; dat hij persoonlijk van Poolse en Noorse autoriteiten heeft gehoord, dat dezen verdachte's daad afkeurden;

De getuige Welter:

Dat verdachte hem eind Nov. 1940, toen hij, verdachte, op weg naar Nederlands-Indië, alwaar hij een regeringsopdracht had te vervullen, in Lissabon vertoefde een brief schreef, waarin hij, verdachte, hem, getuige, mededeelde, van gedachte te zijn veranderd en liever als ambtelos burger naar Nederland te willen terugkeren; dat hij, getuige, dit schrijven ter kennis van de Ministerraad heeft gebracht; dat de Ministerraad van oordeel was, dat de terugkeer van verdachte naar het bezette Nederlandse gebied ongeoorloofd en ongewenst was; dat deze mening van de ministerraad in de loop van de volgende maanden door een telegram en door brieven van de ministerraad aan verdachte is overgebracht;

dat hij verdachte tijdens verschillende discussies over de aan deze eventueel te verlenen Regeringsopdracht nimmer de vrijheid heeft gegeven naar Nederland terug te keren;

De getuige Dr. J. G. Sillem:

dat hij in de jaren 1940 en 1941 gezant van Hare Majesteit's regering te Lissabon en als zodanig de leiding van het aldaar gevestigde gezantschap had;

dat het hem bekend is, dat verdachte begin Nov. 1940 op weg naar Nederlands-Indië in Lissabon is aangekomen; dat er begin Dec. 1940 op het gezantschap te Lissabon een telegram van het Nederlandse Ministerie van Buitenlandse Zaken te Londen is binnengekomen, welk telegram inhield, dat verdachte naar Nederland wilde vertrekken en dat dit hem ten sterkste moest worden ontraden; dat hij op 3 Febr. 1941 met verdachte een onderhoud heeft gehad toen deze hem kwam vertellen, dat hij besloten had naar Nederland terug te keren; dat hij, getuige, hem, verdachte, er in de loop van dit onderhoud op wees, dat een eventuele terugkeer van verdachte naar Nederland in strijd was met de wensen van de Nederlandse regering te Londen en met de wensen van H. M. de Koningin; en dat zijn terugkeer het vertrouwen van het Nederlandse volk in de regering te Londen zou verminderen en dat zijn houding een zeer slechte indruk zou maken op de zeelieden, die met gevaar voor eigen leven de Nederlandse zaak dienden; dat hij er hem, verdachte, ook op wees, dat de naam de Geer synoniem zou worden met landverrader; dat hij op 4 Febr. 1941 van de Consul-Generaal te Lissabon, Zeegers, vernam, dat verdachte uit Lissabon was vertrokken;

de getuige Mr. B. P. van Harinxma thoe Slooten:

dat hij van Nov. 1940 tot Febr. 1941 te Lissabon als vertegenwoordiger van het Rode Kruis woonachtig was, alwaar hij tevens belast was met de zorg voor de Nederlandse vluchtelingen in Portugal;

dat hij in Nov. 1940 vernam, dat verdachte op doorreis naar Nederlands-Indië in Lissabon was aangekomen; dat hij enige tijd hierna van een ambtenaar van de legatie, genaamd Berkhof van Kockengen vernam, dat verdachte relaties met de Duitse gezant te Lissabon onderhield; dat kort hierna verdachte afscheid van hem, getuige, kwam nemen en mededeelde naar Nederland te zullen vertrekken; dat hij, getuige, verdachte toen heeft medegedeeld, dat dit een zeer slechte indruk in Nederland zou maken en dat zijn vertrek woordbreuk was tegenover die Londense autoriteiten aan wie verdachte beloofd had niet naar Nederland te zullen vertrekken; dat de Nederlandse kolonie in Portugal zeer verontwaardigd was over het vertrek van verdachte;

Verdachte:

dat hij zich in Nov. 1940 na het aanvaarden van een regeringsopdracht op weg naar Nederlands-Indië naar Lissabon heeft begeven; dat hij aldaar het plan opvatte om naar Nederland terug te keren en zich daartoe met de Duitse gezant te Lissabon in verbinding stelde; dat het geruime tijd duurde, voordat hij van deze gezant uitsluitend ontving over eventuele bezwaren,

welke van Duitse zijde tegen zijn terugkeer naar Nederland zouden kunnen bestaan; dat hij de gezant derhalve eind Dec. 1940 heeft geschreven spoedig antwoord te wensen te ontvangen, daar hij, verdachte, anders naar Nederlands-Indië zou vertrekken; dat het verlof om terug te komen toen vrij spoedig is afgekomen; dat hij de Duitse gezant te Lissabon heeft beloofd zich na zijn eventuele terugkeer naar Nederland niet met politiek te zullen bezig houden; dat hij eind Jan. 1941, nadat hij van het Duitse gezantschap had vernomen, dat er van Duitse zijde geen bezwaren tegen zijn terugkeer naar Nederland waren, persoonlijk zijn plaatsbewijs voor de terugreis op het Duitse gezantschap te Lissabon is gaan halen; dat hij op 4 Febr. 1941 via Berlijn naar Nederland is teruggereisd; dat hij te Berlijn aan een zekere Dr. Mohr heeft beloofd na zijn terugkeer in Nederland als particulier te zullen leven, en zich niet met politiek te zullen bezig houden; dat hij thans erkent, dat zijn terugkeer naar Nederland, in 1941 fout was;

dat hij van zijn voornemen om naar Nederland terug te keren heeft kennis gegeven aan de Ministerraad en van deze verschillende brieven en een telegram heeft ontvangen, waarin de Ministerraad zijn voornemen afkeurde;

dat hij ook in die tijd wist, dat hij in dienst was van de Nederlandse regering; dat hij met van Pallandt, Harinxma en Sillem over zijn voornemen naar Nederland terug te keren, heeft gesproken; dat deze hem poogden te weerhouden van dit voornemen; dat hij derhalve wist, dat zijn terugkeer naar Nederland in strijd was met de wensen van de Nederlandse regering in Londen;

de getuige O. Bene:

dat hij in de jaren 1940 en 1941 vertegenwoordiger van het Duitse Ministerie van Buitenlandse Zaken bij de Rijkscommissaris voor het bezette Nederlandse gebied was; dat hij begin Jan. 1941 van voornoemd Ministerie opdracht kreeg bij de Rijkscommissaris te informeren of deze bezwaar had tegen de eventuele terugkeer van verdachte naar Nederland; dat de Rijkscommissaris geen bezwaar had tegen deze terugkeer, op voorwaarde dat verdachte als particulier terugkeerde, zich niet met politiek bezig hield en niets ondernam, wat tegen de belangen van de bezettende macht was gericht; dat hij deze opvatting van de Rijkscommissaris aan het Ministerie van Buitenlandse Zaken te Berlijn heeft overgebracht; dat hij enige tijd later uit Berlijn opdracht kreeg om iemand naar Berlijn te sturen om verdachte op diens reis van Berlijn naar Nederland te begeleiden; dat hij een zekere Dr. Mohr, die aan zijn dienst van het protokoll was verbonden, naar Berlijn heeft gestuurd, die kort hierop samen met verdachte naar Nederland terugkeerde;

O. dat een ter terechtzitting voorgelezen ambtsedig proces-verbaal van 1 Febr. 1947, zakelijk o. m. inhoudt als opgave van:

Baron Hoyningen-Huene:

dat hij in 1940—1941 Duitse gezant in Portugal was; dat de voormalige Nederlandse Minister-president De Geer hem op een dag in het laatst van 1940 opbelde en verzocht hem te mogen bezoeken; dat De Geer daarop bij hem in het gezantschap kwam en hem mededeelde, dat hij, De Geer, op de gedachte was gekomen naar zijn zieke vrouw in Nederland terug te keren en dat hij de Duitse regering verzocht de hem hiervoor vereiste toestemming te geven; dat De Geer zich daarbij verplichtte zich in Nederland van elke politieke activiteit te onthouden; dat hij dit verzoek naar Berlijn heeft doorgegeven; dat het antwoord lang op zich liet wachten en dat De Geer hem verzocht deze aangelegenheid te bespoedigen, daar hij anders naar Nederlands-Indië zou vertrekken; dat het antwoord vervolgens spoedig binnenkwam, welk antwoord inhield, dat er in beginsel geen bezwaren tegen een terugkeer van De Geer naar Nederland bestonden; dat hij ongeveer eind Jan. 1941 De Geer het Duitse visum heeft verstrekt;

O. dat het Hof ter terechtzitting heeft kennis genomen van een concept van een telegram, ondertekend Gerbrandij, Voorzitter Ministerraad, gericht aan Jhr. D. J. de Geer te Estoril, Lissabon, waarvan de inhoud luidt als volgt: „Uw brief 26 Nov. aan Welter stop kan Uw opvatting en plan slechts betreuren aangezien gelijk met U gevoerde correspondentie heeft vastgelegd positieve medewerking Nederlandse regering aan Uw uitreis-visum uitsluitend verleend voor doorreis Nederlands-Indië en aangezien duidelijk is tegen Uw gaan naar door U genoemd land a fortiori dezelfde bezwaren doch in versterkte mate bestaan als destijds tegen Uw gaan naar Zwitserland”.

O. dat het Hof ter terechtzitting heeft kennis genomen van een schrijven van de Raad van Ministers aan de heer De Geer gericht, gedateerd 12 Dec. 1940, waarvan de zakelijk van belang zijnde passages luiden als volgt:

„Hooggeachte heer De Geer,

Ten gevolge op het telegram dat onze voorzitter U onder dagteekening van 30 Nov. jl. deed toekomen stelt de Raad van Ministers er prijs op nog met enkele woorden toe te lichten hoezeer hij bezorgd is over Uw voornemen om naar Nederland terug te keeren.

En toch moet hij een dringend beroep op U blijven doen niet naar Nederland terug te keeren. U kent de gronden waarop deze meening steunt.

Eenerzijds zou zonder eenigen twijfel Uw vrijwillige terugkeer onder gezag van den overweldiger in zeer breeden kring niet worden begrepen en stellig als ontrouw aan de zaak, waarvoor Nederland vecht, worden aangevoeld, waardoor het vertrouwen in Nederland en de zijnen wordt geschokt en wezenlijke landsbelangen worden geschaad, anderzijds dreigt, dat Uw terug-

keer door lieden, die nergens voor staan, zal worden uitgebuit en misbruikt. Daardoor kan allereerst ontstaan, dat Uw eerlijke motieven, die voor U de grond zijn voor de volvoering van Uw plan, tot een aanfluiting worden gemaakt, hetgeen U persoonlijk natuurlijk niet zal deren, doch anderen die U zoo liefhebben en eeren, wel degelijk onnoemlijk veel leed en hinder kan berokkenen. Doch bovendien valt te vreezen, hetzij dan dat U volstrekt zwijgt, hetzij dan dat U in een positie wordt gebracht, dat U ter wille van 's lands belang toch moet spreken, dat of Uw zwijgen, of Uw spreken ten slotte voor Nederland en zijn zaak onherstelbare gevolgen heeft.

De Ministerraad mag onder deze omstandigheden niet anders doen dan herhalen dat een teruggaan van U naar Nederland door de regeering diep betreurd zou worden en dat dit, zooals U bekend is, zou geschieden tegen den wensch der regeering".

O. dat het Hof ter terechtzitting heeft kennis genomen van blz. 26, bijlage 3a van de brochure „Eenige hoofdpunten van het regeeringsbeleid in Londen", houdende een rapport van de tijdelijk zaakgelastigde te Lissabon, van Pallandt, d.d. 10 Dec. 1940, nopens Jhr. De Geer, waarvan de zakelijk van belang zijnde passages luiden als volgt:

„Ik vond gelegenheid Jhr. De Geer gedurende dit gesprek er beleefd op te wijzen, dat zijne functie nu eenmaal niet dezelfde was als die van een kinderjuffrouw of zelfs van een kamerlid. Verder dat m.i. de Duitschers niet na zullen laten dezen terugkeer als een gang naar Canossa af te schilderen en ieder geval zullen gebruiken voor hun propaganda in Nederland. Dat zij ongetwijfeld een ontmoedigenden invloed zou hebben op onze landgenooten, die voor motieven van huiselijken aard weinig begrip zouden toonen. Ik wees hem er bovendien op, dat hij voor de terugreis Deutsche papieren noodig had, die hij op het Deutsche Gezantschap alhier moest aanvragen; een gang van een persoon als Jhr. De Geer naar de Deutsche legatie te Lissabon was toch wel een allerbedenklijkst figuur, om er maar het minste van te zeggen. Jhr. De Geer beloofde mij mijn argumenten zorgvuldig te overwegen. Op mijn laatste vraag: of, indien hij een schrijven ontving uit Londen, houdende, dat de Ministerraad zijn terugkeer naar Nederland afkeurde, hij in dat geval van zijn voornemen zou afzien, antwoordde hij, dat hij daar niet aan dacht, aangezien hij dezen Ministerraad niet het recht toekende zich te mengen in aangelegenheden, zijn persoonlijk plichtsgevoel (van een ambteloos burger) betreffende.

.....
Ik verkreeg van Jhr. De Geer de belofte, dat hij niets definitiefs zou doen zonder het gezantschap op de hoogte te houden".

O. dat het Hof ter terechtzitting heeft kennis genomen van een schrijven van de gezant der Nederlanden te Lissabon, gericht aan de Minister van Buitenlandse

Zaken te Londen, gedateerd Lissabon, 8 Febr. 1941, waarvan de zakelijk van belang zijnde passages luiden als volgt:

„Hedenochtend kwam mij de ex-Voorzitter van de Ministerraad Jhr. De Geer mededelen, dat Zijne Excellentie besloten had eerstdaags naar Nederland terug te keeren. Jhr. De Geer had het voor dien terugkeer benodigde visum van de Deutsche autoriteiten in zijn bezit.

Ik heb mij veroorloofd den ex-premier er op te wijzen, dat de Nederlandsche regeering zijn terugkeer naar Nederland afkeurde, dat de indruk die zijn stap zoude maken bij de Nederlanders, die ver van hun land voor onze vrijheid streden, deplorabel zouden zijn, om dat de kans, dat de terugkeer van hem, die als Voorzitter van den Ministerraad het land verlaten had bij den Duitschen inval, door de Duitschers propagandistisch uitgebuit zou worden, verre van denkbeeldig was.....".

O. dat het Hof ter terechtzitting heeft kennis genomen van blz. 31 en 32, bijlage 3 d van de brochure „Eenige hoofdpunten van het Regeeringsbeleid te Londen" houdende een schrijven van Van Pallandt, gericht aan den heer Gerbrandy, gedateerd 's-Gravenhage, 22 Nov. 1945 waarvan de zakelijk van belang zijnde passages luiden als volgt:

„Direct na het vertrek van Jhr. De Geer, dat ons in Lissabon toch nog verraste, niet het minst doordat hij mij persoonlijk beloofd had niet te zullen vertrekken alvorens mij te waarschuwen, onder mededeeling, dat hij nog wel een dag of drie, vier te Lissabon zou blijven (op het oogenblik, dat hij dit beloofde, had hij echter het plaatsbiljet van zijn vertrek op den volgenden ochtend reeds in zijn zak), seinden wij aan den Consul te Barcelona om hem zoo eenigszins mogelijk nog vast te houden...".

O. dat het Hof ter terechtzitting heeft kennis genomen van een afschrift van een rapport van A. Pelt, chef van de Regeeringsvoorlichtingsdienst, gericht aan P. S. Gerbrandy, gedateerd Londen 22 Dec. 1945, waarvan de zakelijk van belang zijnde passages luiden als volgt:

„.....in zijn (verdachte's) hotelkamer heb ik een gesprek van ongeveer een uur met hem gehad. (Dit onderhoud vond plaats eenige dagen voor Kerstmis 1940 te Lissabon).

.....Ik kreeg namelijk den indruk dat de heer De Geer naar uitvluchten zocht om niet naar Indië behoeven te gaan en met het plan rondliep om naar Nederland terug te keeren. Deze indruk werd tenslotte in den loop van het gesprek bij mij zoo sterk, dat ik na eenige overweging besloot hem ronduit de vraag te stellen: U denkt er toch niet over om naar Nederland te gaan? Hierop kwam een dubbelzinnig antwoord. De heer De Geer antwoordde namelijk: dat hij dat niet van plan was, ofschoon hij natuurlijk zeer wel naar Nederland zou kunnen gaan, en er wel goede redenen voor zou kunnen aanvoeren, aangezien zijn vrouw ongesteld was en hem

noodig had. Ik bezwoor den heer De Geer deze gedachte te laten varen, aangezien hij daardoor zijn land en zichzelf in een zeer delicate positie zou brengen. Met eenige heftigheid voerde hij hier tegen aan . . . . Mijnerzijds trachtte ik hem aan het verstand te brengen, maar blijkbaar zonder eenigen indruk te maken, dat hij ten eerste in de toen geldende omstandigheden zich niet los kon maken van een zoo recent politiek verleden als het zijne, aangezien dit onherroepelijk en op het Nederlandsche volk en op de Geallieerde openbare meening een indruk zou maken, alsof hij, nog maar kort geleden Minister-President, den strijd opgaf. Ten tweede dat de vijand na zijn terugkomst in Nederland zeer vermoedelijk zou trachten propaganda-munt uit zijn terugkomst te slaan en misschien zelfs zou probeeren hem voor den vijand-lijken wagen te spannen. Ten derde, dat hij zich alleen met toestemming en medewerking van den vijand naar Nederland zou kunnen begeven . . . .".

O. dat het Hof ter terechtzitting heeft kennis genomen van een schrijven van Mr. H. Ries, gericht aan Mr. E. van Kleffens, gedateerd Estoril, 5 Febr. 1941, waarvan de zakelijk van belang zijnde passages luiden als volgt:

„. . . . Vrijwel onmiddellijk nadat wij waren gearriveerd, zei hij (De Geer), dat hij een bijzondere mededeling had te doen: hij ging vertrekken. Waarheen, vroeg ik. Naar Holland. Wij zwegen ongesteld. Daarna ik: En wanneer zal de reis beginnen? Hij: Waarom wilt U dat weten? Ik: Deze vraag schijnt mij voor de hand te liggen, maar als U haar indiscreet vindt . . . . . Hij: Ik ga morgenochtend om acht uur met het vliegtuig naar Barcelona en overmorgen met een Lufthansa door naar Berlijn. Mijn moeder (die de laatste weken met hem op zeer goeden voet geraakt was, maar nooit over dit punt gesproken had): Ik begrijp niet dat het op Uw weg kan liggen dit propaganda materiaal aan den vijand te leveren. Wat zullen zij U dankbaar zijn voor dit voorbeeld. Zij zullen U vermoedelijk met gejuich inhalen. Hij: Ik ben niets beter door de Duitsers behandeld dan andere mannen die wilden terugkeren. Ook ik heb twee maanden op de toestemming moeten wachten . . . . .".

O. dat het Hof ter terechtzitting heeft kennis genomen van een afschrift van een bericht uit „Het Vaderland" van 21 Febr. 1941 inhoudende een brief van den gewezen Hollandsen Minister-President, de Heer De Geer, die om de gebeurtenissen in Mei van het vorige jaar naar Londen gevlucht was en onlangs in Nederland is teruggekeerd.

De Geer verklaart, dat men van verscheidene zijden naar de reden van zijn terugkeer gevraagd heeft. Zijn antwoord luidt, dat zijn plaats aan de zijde van zijn vrouw en bij zijn volk is. Hij heeft het plan van alle politiek onthouden en slechts als vergeten burger te leven."

O. dat een ambtsedig proces-verbaal, ter

terechtzingting voorgelezen, van de verbanlisanten Posthuma en Heying voornoemd, gesloten te Amsterdam op 1 Febr. 1947, zakelijk onder meer inhoudt als opgave van:

Dr. A. Seyss-Inquart, voormalig Rijkscommissaris voor het bezette Nederlandse gebied:

dat hij zich herinnert, dat in het laatst van 1940 of in het begin van 1941 de voormalige Nederlandse Minister-President Jhr. de Geer vergunning heeft gevraagd om naar Nederland terug te keren; dat hij dienaangaande van oordeel was, dat de zonder meer aan de Geer gegeven toestemming om naar Nederland terug te keren, een goede indruk op de Nederlanders zou maken;

en als opgave van:

J. von Ribbentrop, voormalig Minister van Buitenlandsche Zaken van Duitschland:

dat hij zich herinnert in 1940 of 1941 toestemming te hebben gegeven aan de voormalige Nederlandse Minister-President De Geer om naar Nederland terug te keren; dat hij daarbij heeft gedacht, dat het misschien in het belang van de Duitse politiek kon zijn, met zo iemand op een goede dag weer een Nederlandse regering te vormen.

O. dat een ter terechtzitting voorgelezen ambtsedig proces-verbaal van 1 Febr. 1947, zakelijk onder meer inhoudt als opgave van:

H. Rauter, voormalig General-Kommissar und Höherer SS. und Polizeiführer :

dat hij zich herinnert, dat de Nederlandse vroegere Minister-President in het begin van 1941 naar Nederland is teruggekeerd; dat tijdens een bespreking waar de Rijkscommissaris, de General-Kommissar en de gezant Bene tegenwoordig waren, de mening is naar voren gebracht, dat de terugkeer van een minister van de uitgeweken regering van buitengewoon politiek belang is omdat een dergelijke terugkeer deprimerend moet werken op de stemming van de bevolking;

O. dat een ter terechtzitting voorgelezen proces-verbaal van 1 Febr. 1947, zakelijk onder meer inhoudt als opgave van:

O. Bene, voormalig vertegenwoordiger van het Auswärtige Amt, bij de Rijkscommissaris:

dat het hem tamelijk zeker schijnt, dat de grond voor de toelating van De Geer in Nederland in het propagandistisch effect van zijn wederverschijning heeft gelegen, en dat zijn terugkeer voor Duitsland van propagandistische waarde was.

O. dat het Hof ter terechtzitting heeft kennis genomen van een afschrift van een schrijven van Hr. Ms. gezant te Ottawa, gericht aan de Voorzitter van de Ministeraad, gedateerd Ottawa, 8 Febr. 1941, waarvan de zakelijk van belang zijnde passages luiden als volgt:

„Het gedrag van Jhr. De Geer is voor onze internationale positie minder onverschillig dan hij misschien zelf heeft bevroed, want het publiek, dat slordig cou-

ranten leest haalt premier en ex-premier door elkaar. „So your premier had gone to Holland” is een gewone vraag in weerswil van de opheldering door Hr. Ms. regeering openbaar gemaakt”.

O. dat een ter terechtzitting voorgelezen ambtsedig proces-verbaal van 1 Febr. 1947, zakelijk onder meer inhoudt als opgave van:

Dr. A. Philips:

dat de terugkeer van Jhr. De Geer naar Nederland bij de Amerikanen een slechte indruk heeft gemaakt, naar hem bleek bij onderhandelingen die hij op financieel gebied met de Amerikanen voerde;

O. dat een ter terechtzitting voorgelezen ambtsedig proces-verbaal van 1 Febr. 1947 zakelijk onder meer inhoudt als opgave van:

Mr. M. P. L. Steenberghe:

dat hij van Aug. 1939 tot Nov. 1941 Minister van Economische Zaken is geweest, eerst in het kabinet De Geer en later in het kabinet Gerbrandy; dat hij zich herinnert, dat tijdens de beraadslagingen, welke in de Ministerraad werden gehouden over het eventuele uitwijken van de Nederlandse regering naar Engeland in de Meidagen van 1940, De Geer de mening uitte, dat de Duitsers een achterblijvend lid van de regering heel goed konden gebruiken daar ze dezen woorden in de mond konden leggen die niet waar waren en waartegen men niets zou kunnen doen;

dat het vertrek van De Geer naar Nederland het prestige der Nederlandse regering in Engeland nadeel heeft toegebracht en daar een beroerde indruk maakte;

O. dat een ter terechtzitting voorgelezen ambtsedig proces-verbaal van 1 Febr. 1947, zakelijk onder meer inhoudt als opgave van:

J. van Dorp:

dat hij van 1929 tot 1946 predikant der Nederduits Hervormde gemeente te Londen was; dat het hem bekend is, dat de Nederlandse kolonie te Londen diep verontwaardigd was over het gaan van De Geer naar Nederland.

O. dat een ambtsedig proces-verbaal van 1 Febr. 1947, zakelijk onder meer inhoudt als opgave van:

A. K. Straatsma:

dat hij, toen hij in Febr. 1941 vernam dat de oud-Minister-President De Geer in Nederland was teruggekeerd geweldig schrok; dat de indruk, die deze terugkeer maakte catastrofaal was en dat hij dacht, dat nu De Geer naar Nederland terug kwam de oorlog voor ons hopeloos verloren was; dat hij er niet van heeft kunnen slapen.

O. dat ter terechtzitting, zakelijk gerelateerd hebben opgegeven en verkaard:

de getuige H. M. van Randwijk:

dat hij in 1941 regelmatig in het illegale weekblad „Vrij Nederland” schreef en tevens illegaal werk op ander terrein verrichtte; dat de terugkeer van verdachte ontmoedigend voor de illegaliteit was, welke zich verraden gevoelde en dat in het al-

gemeen door verdachte's terugkeer de geest van verzet werd benadeeld;

de getuige J. H. Schepe:

dat hij in 1941 in de verzetsbeweging werkzaam was; dat verdachte door zijn terugkeer het vertrouwen in de Nederlandse regering te Londen ondermijnde en dat zijn terugkeer nadelig was voor de stemming van het Nederlandse volk;

O. dat een ter terechtzitting voorgelezen ambtsedig proces-verbaal van 1 Febr. 1947 zakelijk onder meer inhoudt als opgave van:

J. J. Vorrink, Voorzitter van de Partij van de Arbeid:

dat hij in 1941 werkzaam was in de verzetsbeweging; dat de terugkeer van De Geer een ontzaglijke slechte invloed had op diegenen, die een slappe houding tegen de Duitsers aannamen en de verzetsgeest veel schade toebrengt;

O. dat een ter terechtzitting voorgelezen ambtsedig proces-verbaal van 11 Maart 1947, zakelijk onder meer inhoudt, als opgave van:

C. Wagenaar, Voorzitter der communistische Partij Nederland:

dat hij in 1941 werkzaam was in de verzetsbeweging; dat hij en zijn partijgenoten de vlucht van De Geer naar Nederland beschouwden als een tegemoetkoming aan hetgeen de Duitsers van ons verlangden, een capitulatie, en dat door dit voorbeeld de geest tot verzet ernstig werd benadeeld en de capitulatie-stemming onder de bevolking, kon aanwakkeren;

O. dat een ter terechtzitting voorgelezen ambtsedig proces-verbaal van 1 Febr. 1947, zakelijk onder meer inhoudt als opgave van:

J. G. Stokman, Rooms-Katholiek Priester en lid der Tweede Kamer:

dat de terugkeer van de oud-Minister-President De Geer bij hem en zijn partijgenoten de grootste verbazing en afkeuring heeft verwekt; dat De Geer door voor zijn terugkeer de toestemming der Duitsers te vragen de positie der tegenstanders van Duitsland in Nederland verzwakte en deze een „klap in het gezicht” gaf;

O. dat een ter terechtzitting voorgelezen ambtsedig proces-verbaal van 1 Febr. 1947, zakelijk onder meer inhoudt als opgave van:

Mr. D. U. Stikker, Voorzitter van de Partij van de Vrijheid:

dat hij en zijn partijgenoten de terugkeer van De Geer als een zeer ernstig vergrijp beschouwden en beschouwen.

O. dat een ter terechtzitting voorgelezen ambtsedig proces-verbaal van 1 Febr. 1947, zakelijk onder meer inhoudt als opgave van:

Mr. G. E. van Walsum:

dat hij voor De Geer in Febr. 1941 naar Nederland terugkeerde reeds bij geruchte had vernomen, dat De Geer het plan koesterde zich in Nederland te vestigen; dat hij toen de zoon van De Geer heeft gewaarschuwd dat zijn vader niet naar Nederland moest terugkeren; dat hij de terug-

komst van De Geer in Nederland ten zeerste afkeurt;

O. ten aanzien van het sub 2 ten laste gelegde, dat het Hof ter terechtzitting heeft kennis genomen van een brochure, getiteld „De Synthese in den oorlog” met een voorwoord gedateerd Febr. 1945, ondertekend De Geer, waarvan enige van belang zijnde passages luiden als volgt:

Op blz. 4: „Iedere dag uitstel van een overleg, dat tenslotte toch zal moeten komen, verkleint de kans . . . .”.

Op blz. 5: „Na den huidige oorlog zullen de volken in groter verband leven dan tot dusverre . . . .”.

Op blz. 8: „Dat de beide elkaar thans bestrijdende grootmachten op een zeer voornaam punt in gelijke richting denken is een lichtpunt in dezen donkeren tijd. Het vormt de synthese tusschen de bestaande tegenstellingen. Te meer te betreuren is, dat zij op grond van deze gemeenschappelijke fusie niet reeds veel eerder tot samspreking gekomen zijn.

Er zijn momenten in deze oorlog geweest — met name ook na de rede van den Führer van het Duitse Rijk op 19 Juli 1940 — waarop daartoe alle aanleiding had bestaan”.

„Indien men het verleden het verleden gelaten had en over de door haat en wantrouwen geslagen kloven elkaar de hand had gereikt zou een aannemelijke vormgeving aan het beiderzijds gestelde desideratum waarschijnlijk te vinden geweest zijn”.

Op blz. 9: „Tenzij alsnog bezinning intreedt, d.w.z. tenzij in dit schrikkelijk uur de strijdende partijen de kracht vinden om, over afgronden van haat en vijandschap heen, elkaar de hand te reiken tot overleg op den grondslag van de eenheid van gedachte, die op een voornaam punt tusschen hen bestaat”.

O. dat ter terechtzitting, zakelijk gerelateerd, hebben opgegeven en verklaard:

de getuige E. Voorhoeve:

dat hij in 1941 en 1942 propaganda-leider van de N.S.B. was; dat hij enige weken na de terugkomst van verdachte van deze bericht ontving, waarin verdachte hem verzocht te zijner huize te komen om iets te bespreken; dat hij naar de woning van verdachte is gereisd en aldaar een onderhoud met verdachte heeft gehad; dat verdachte hem het handschrift van zijn brochure „De Synthese in den oorlog” voorlegde en hem om medewerking verzocht bij de uitgave van dit geschrift; dat hij het met de inhoud van het geschrift eens was, daar ook hij, getuige, een vergelijk tussen de oorlogvoerende partijen noodzakelijk en wenselijk achtte; dat hij zich met het Departement van Volksvoorlichting en Kunsten in verbinding heeft gesteld en met de Commissaris-Generaal Schmidt over de uitgave van de brochure heeft gesproken; dat het geschrift vervolgens naar Berlijn is gestuurd en enige tijd later voorzien van aantekening en voorstellen tot wijziging is teruggekomen;

dat de N.S.B.-Secretaris-Generaal van

het Departement van Volksvoorlichting en Kunsten het geschrift moest goedkeuren en papier moest toewijzen voor een eventuele uitgave;

de getuige T. Goedewaagen:

dat hij in 1941 en 1943 Secretaris-Generaal van het Departement van Volksvoorlichting en Kunsten was; dat hij nationaal-socialist was evenals de leidende figuren bij dit Departement; dat hij in de loop van 1941 het manuscript van de brochure „De Synthese in den oorlog” van de Duitse Perschef Janke heeft ontvangen; dat hij in deze brochure het feit waardeerde, dat verdachte boven de partijen trachtte te staan en een Europees standpunt van overbrugging tussen de oorlogvoerenden innam; dat hij geen bezwaren tegen publicatie van de brochure zag en er voor heeft zorg gedragen, dat verdachte een papiertoewijzing ontving;

de getuige O. Bene:

dat hij van Janke, de Presse-Referent vernam, dat verdachte van plan was een brochure te publiceren; dat hij geen bezwaren tegen publicatie zag, doch de voorwaarde stelde, dat de tekst aan het „Auswärtige Amt” te Berlijn moest worden voorgelegd; dat hij de tekst heeft ontvangen en naar Berlijn toegestuurd en na enige tijd wederom heeft terugontvangen; dat hij Janke voornoemd volmacht heeft gegeven de uitgave verder te regelen;

dat hij van mening was dat de uitgave van de brochure van een oud-Minister-President propagandistische werken ten gunste van de groot-Europese gedachte zou hebben en ook voordelig zou zijn voor het Duitse Rijk;

Verdachte:

dat hij in April 1942 met toestemming van de Duitse autoriteiten en met medewerking van het Departement van Volksvoorlichting de brochure „De Synthese in den oorlog” uit welke brochure hem door de Voorzitter ter terechtzitting enige passages zijn voorgelezen, heeft doen verschijnen en heeft doen verspreiden; dat hij om de brochure te kunnen publiceren contact heeft opgenomen met Voorhoeve, Goedewaagen en verschillende Duitse autoriteiten onder wie Janke; dat de tekst van voornoemde brochure tevoren door de Duitse autoriteiten was goedgekeurd; dat hij in deze brochure aandrang op samspreking en overleg ter beëindiging van de oorlog tussen de Geallieerde mogendheden en Duitsland; dat hij hierbij uitging van de synthese tussen de bij de beide oorlogvoerende partijen levende gedachte; dat een van deze gedachten was, dat na de oorlog de afzonderlijke staten zich in een groter verband zouden moeten groeperen en daarbij politiek en economisch in mindere mate zelfstandig zouden worden; dat hij in bovengenoemde brochure onder meer betoogde, dat de rede van de Führer van het Groot-Duitse Rijk van 19 Juli 1940 een van de gelegenheden was, waarbij er alle aanleiding was tot samspreking en overleg tussen de Geallieerde mogendheden ener-

zijds en Duitsland anderzijds; dat hij in 1942 regelmatig illegale nieuwsberichten ontving; dat hij thans erkent dat de publicatie van de brochure „De Synthese in den oorlog” in 1942 inopportuun was; dat hij de schrijver van de brochure „Verantwoording” is;

O. dat een ter terechtzitting voorgelezen ambtsedig proces-verbaal van 1 Febr. 1947, zakelijk onder meer inhoudt als opgave van:

W. P. W. Janke:

dat hij van 1939 tot 1942 te 's-Gravenhage werkzaam is geweest eerst als raadgever in persaaangelegenheden bij het Duitse gezantschap aldaar en later als persreferent van de Duitse gezant Bene; dat hij van de commissaris-generaal Schmidt vernam, dat Voorhoeve, een propagandist van de N.S.B., had voorgesteld dat De Geer een brochure zou schrijven met diens inzichten over de oorlog en het verloop daarvan, alsmede over de mogelijkheid om tot een spoedig einde van de oorlog te geraken; dat hij naar aanleiding hiervan een voorbereidende bespreking met De Geer in diens woning te 's-Gravenhage heeft gehad, waarbij De Geer hem schriftelijk de hoofdpunten van zijn te schrijven brochure heeft voorgelegd en deze punten mondeling heeft toegelicht; dat hij, Janke, De Geer mededeelde, dat tegen enkele formuleringen in Berlijn bezwaren zouden rijzen; dat De Geer op principiële punten zijn mening bleef handhaven, doch op enige andere minder belangrijke punten zijn, Janke's, inzichten volgde; dat enige tijd later De Geer hem heeft gewaarschuwd, dat hij de brochure nader had uitgewerkt en heeft gevraagd er nogmaals over te komen spreken; dat tijdens dit tweede onderhoud bleek, dat De Geer op sommige punten nog in twijfel verkeerde, dat zij vervolgens over deze punten hebben gesproken waarbij hij, Janke, voorstelde het ene wat sterker te zeggen en het andere wat af te zwakken en dat De Geer daarbij wat heeft toegegeven en hij, Janke, wat heeft toegegeven en dat zij zodoende tot een compromis kwamen;

dat hij vervolgens de tekst van de brochure ter kennis heeft gebracht van de gezant Bene; dat deze bezwaar had tegen enkele passages en dat tengevolge hiervan enkele formuleringen door De Geer zijn verzacht; dat het hem bekend is, dat de brochure hierna is uitgegeven met toestemming van de secretaris-generaal van het Nederlandse ministerie van Volksvoorlichting en Kunsten;

O. dat het Hof ter terechtzitting heeft kennis genomen van een schrijven ondertekend Bene, gericht aan de „Generalkommissar für Verwaltung und Justiz”, Dr. Wimmer, gedateerd Den Haag, 15 April 1942, waarvan de inhoud luidt als volgt:

„In der anlage überreiche ich ein Exemplar der soeben unter dem Titel „De Synthese in den Oorlog” (Die Synthese im Kriege”) herausgekommenen Broschüre des ehemaligen niederländischen Ministerpräsi-

denten Jhr. Mr. D. J. de Geer nebst einer deutschen Übersetzung.

Vertraulich wird hierbei mitgeteilt, dass der Inhalt dieser Broschüre, die ein Plädoyer für die Errichtung grösserer Staatenverbände nach dem jetzigen Kriege darstellt und die politische und wirtschaftliche Selbständigkeit der Einzelländer Europas im alten Sinne des Wortes als überlebt bezeichnet, vor der Drucklegung mit den Auswärtigen Amt und dem Generalkommissar z.b.V. abgestimmt wurde”.

O. dat ter terechtzitting, zakelijk gerelaateerd, hebben opgegeven en verklaard:

de tolk Dr. E. W. Catz:

dat het in de hierboven genoemde brief gebruikte Deutsche woord „abstimmen” in het Nederlands vertaald behoort te worden met „formuleren overeenkomstig de wensen”;

O. dat het Hof ter terechtzitting heeft kennis genomen van een schrijven, ondertekend de Geer, gericht aan Dr. T. Goedewaagen, gedateerd 14 Nov. 1942, waarvan de zakelijk van belang zijnde passages luiden als volgt:

„..... hebben mij er toegebracht opnieuw een kort geschrift samen te stellen. Alvorens dit aan een uitgever te zenden zou ik gaarne van de toelaatbaarheid van het geschrift voor de bezettingsoverheid verzekerd zijn. De vorige maal heb ik mij daartoe gewend tot den heer W. Janke”. „Ik hoop dat deze” (de bevoegde instantie) „hetzelfde breede standpunt zal willen innemen als destijds.....”. „Het is mij gebleken, dat deze breede opvatting van de bezettingsoverheid destijds waardeering heeft gevonden. Schade uit het oogpunt der bezettingsoverheid zou zulks alleen dan kunnen doen, indien het geschrevene werd opgevat als „geïnspireerd” en dus als een vredesopgave harerzijds”.

„Ten overvloed heb ik mij ook nu beijverd het geschrift aldus samen te stellen, dat iedere lezer het als een spontane uiting van den schrijver herkent. Om dit resultaat veilig te stellen — hetgeen feitelijk ook een belang van de bezettingsoverheid is — zou ik het geschrift dan ook alleen dan willen publiceren, indien zulks in ongewijzigden vorm mogelijk is”.

O. dat ter terechtzitting, zakelijk gerelaateerd, heeft opgegeven en verklaard:

de getuige P. S. J. Gerbrandy:

dat hij in 1942, toen hij Minister-President was van de uitgeweken Nederlandse regering te Londen, in Londen verdachte's brochure „De Synthese in den oorlog” in handen heeft gekregen; dat de inhoud en de gedachtingang van deze brochure volkomen in strijd was met de Nederlandse en bondgenootschappelijke gedachten inzake de oorlog en dat de Nederlandse en Geallieerde regeringen in 1942 zowel als voor die tijd, vastbesloten waren tot het einde en tot de totale nederlaag van Duitsland door te vechten; dat deze opvatting door regering, radio en pers was kenbaar gemaakt en reeds in 1940 in de Ministerraad aan verdachte was medegedeeld;

O. dat het Hof ter terechtzitting heeft kennis genomen van een afschrift van de tekst van een rede, uitgesproken door Lord Halifax, Engels Minister van Buitenlandse Zaken, door deze gehouden op 22 Juli 1940, zich in het dossier bevindend, waarvan zakelijk van belang zijnde passages luiden als volgt:

„Maar wij zullen door blijven vechten tot onafhankelijkheid voor onszelf, zowel als voor andere, verzekerd is”. „De volkeren van het Britse Rijk, tezamen met al degenen die de waarheid, gerechtigheid en vrijheid beminnen, zullen nooit Hitler's nieuwe wereldorde aanvaarden”;

O. dat het Hof ter terechtzitting heeft kennis genomen van blz. 22 van een brochure, genaamd „Verantwoording”, geschreven door Jhr. Mr. D. J. de Geer, op welke bladzijde onder meer de volgende passages voorkomen:

„Het gold dan ook in den zomer van 1940 nog volstrekt niet als een axioma, dat geen overleg duldbaar was en dus de strijd onder alle omstandigheden tot het bittere einde moest worden gevoerd. Dit werd eigenlijk pas een axioma, toen het ingrijpen van Rusland en Amerika het beeld van den oorlog beslissend gewijzigd had”, moede deze zinsnede volgens 's Hof's oordeel naar redelijk taalgebruik aldus worden verstaan, dat verdachte hiermede ook als zijn inzicht te kennen heeft gegeven, dat met het ingrijpen van Rusland en Amerika in de oorlog, genoemd axioma was komen vast te staan, terwijl van algemene bekendheid is, dat in April 1942 Rusland reeds sinds meer dan een half jaar en Amerika verscheidene maanden in de oorlog waren getreden;

O. dat ter terechtzitting, zakelijk gerelateerd, hebben opgegeven en verklaard:

de getuige H. M. van Randwijk:

dat de brochure van verdachte, welke in 1942 verscheen tot uitwerking had bij de verzetsbeweging, dat deze zich verraden gevoelde en ontmoedigd werd; dat de brochure in het algemeen de geest van verzet benadeelde;

de getuige J. H. Scheps:

dat verdachte door zijn brochure de gedachte verwekte, dat er met Hitler onderhandeld kon en moest worden, welke gedachte de verzetsbeweging juist bestreed;

de getuige J. Bakker:

dat verdachte hem in 1941 heeft gezocht een brochure te willen drukken en uitgeven; dat hij geweigerd heeft aan verdachte's verzoek te voldoen, daar hij van mening was dat iemand in de positie van verdachte zulks niet kon doen;

O. dat een ter terechtzitting voorgelezen ambtsedig proces-verbaal en van 1 Febr. 1947 zakelijk onder meer inhoudt als opgave van:

J. J. Vorrink:

dat de brochure van de Geer „De Synthese in den oorlog” een zeer noodlottige uitwerking op de „Lauwen” heeft gehad en schade heeft toegebracht aan de geest van verzet;

O. dat een ter terechtzitting voorgelezen ambtsedig proces-verbaal van 1 Febr 1947 zakelijk onder meer inhoudt als opgave van:

G. Wagenaar:

dat het feit dat de Geer in 1942 een brochure met toestemming van de Duitsers uitgaf, door hem en de om hem heen geschaarden zeer slecht werd beoordeeld; dat de Geer door de brochure de Duitsers een steun in de rug gaf;

O. dat een ter terechtzitting voorgelezen ambtsedig proces-verbaal van 1 Febr. 1947, zakelijk onder meer inhoudt als opgave van:

J. G. Stokman:

dat het feit dat de Geer de brochure „De Synthese in den oorlog” uitgaf in zijn kringen een zekere ergernis wekte;

O. dat van algemene bekendheid is, dat in de bezettingstijd de vrije meningsuiting door de Duitsers aan banden was gelegd en dat alleen datgene openlijk kon worden gepubliceerd, dat hun welgevallig was of door hen werd geduld;

O. dat van algemene bekendheid is dat Duitsland zich in de jaren 1940 tot 1945 beschouwde als exponent en promotor van de nationaal-socialistische revolutie en dat de ideologische grondslagen van deze revolutie in lijnrechte strijd waren met de ideologische grondslagen, waarop de Nederlandse staat berustte;

O. dat van algemene bekendheid is, dat Duitsland in de jaren 1940 tot 1945 de leiding over alle Germaanse volken voor zich op eiste;

O. dat van algemene bekendheid is, dat Duitsland zich in de eerste helft van 1942 op het toppunt van zijn macht bevond — daar in die tijd de Duitse legers praktisch geheel Europa beheersten en tot diep in Rusland waren doorgedrongen, terwijl ook de veroveringen van Duitslands bondgenoot Japan in die tijd hun grootste uitbreiding bereikten — zodat het in die tijd niet aannemelijk was, dat Duitsland bereid zou zijn de door dit land nagestreefde strategische, politieke en ideologische doelstellingen in ook maar enigszins belangrijke mate prijs te geven;

O. dat van algemene bekendheid is, dat Duitsland, zolang het op genoemd toppunt van zijn macht stond er groot belang bij had dat onder de Geallieerde naties oorlogsmoedigheid en vredesgeneigdheid bevorderd werd, ten einde zijn successen te bestendigen;

O. dat van algemene bekendheid is, dat de Führer van het groot-Duitse-Rijk A. Hitler zich niet gebonden achtte aan de internationale overeenkomsten, indien hij op een gegeven moment meende, dat het belang van Duitsland medebracht, dat deze overeenkomsten niet langer werden nagekomen;

O. dat door voormelde inhoud van voorenstaande bewijsmiddelen de daarin vermelde feiten en omstandigheden vaststaan en het Hof op grond daarvan tot de overtuiging is gekomen en wettig bewezen

acht, dat verdachte in Europa als Nederlander in de zin van art. 83 Sr., in het tijdvak, gelegen tussen 10 Mei 1940 en 1 Jan. 1943 opzettelijk gedurende de tijd van de op 10 Mei 1940 aangevangen oorlog van Duitsland tegen Nederland — nadat hij als voorzitter van de Raad van Ministers van het Koninkrijk der Nederlanden ter uitvoering van een besluit van die Raad om de Nederlandse regering naar Engeland over te plaatsen en vandaar uit de oorlog tegen Duitsland voort te zetten, op 13 Mei 1940 met de alstoen nog niet naar Engeland vertrokken leden van die Raad naar Engeland was gegaan en te Londen het Nederlandse Regeringscentrum had gevormd, en vervolgens op 3 Sept. 1940 als Minister en daardoor ook als voorzitter van de Ministerraad was afgetreden, en nadat hij zich omstreeks 5 Nov. 1940 van uit Engeland naar Portugal had begeven — voor welke reis de Nederlandse regering te Londen hem de nodige faciliteiten had verleend, omdat hij bij monde van de Nederlandse Minister van Koloniën een regeringsopdracht had ontvangen om zich op 's Rijks kosten naar Nederlands-Indië te begeven, ten einde aldaar zich, op de hoogte te stellen van de financiële toestand van het gebiedsdeel in samenhang met die van het Rijk in Europa, zoals deze toestand zich onder de invloed der oorlogsomstandigheden bezig was te ontwikkelen en om daarbij meer in het bijzonder vraagstukken te onderzoeken, welke bij herstel van de onafhankelijkheid van het moederland op het gebied van de overheidsfinanciën in beide delen van het Koninkrijk zouden rijzen, en ten einde van zijn bevindingen dienaangaande rapport uit te brengen — en omdat verdachte deze opdracht had aanvaard en te kennen had gegeven, dat hij zich via Portugal naar Nederlands-Indië zou begeven,

1. omstreeks Febr. 1941 in strijd met de hem uitdrukkelijk kenbaar gemaakte wil van de wettige regering in Londen, doch met toestemming van de regering van Duitsland — met welk land Nederland alstoen in oorlog was — zich via Berlijn heeft begeven naar het door Duitsland bezette Nederlandse gebied en zich aldus heeft begeven in de macht van de vijand, waardoor bij de bevolking van het bezette Nederlandse gebied wel de indruk moest worden gewekt, dat een zo gezaghebbend persoon als de gewezen Minister-President van het Koninkrijk der Nederlanden in een verdere voortzetting van de strijd geen heil meer zag en bij de bondgenoten van Nederland in de gemeenschappelijke oorlog tegen Duitsland wel twijfel moest worden gewekt aan de vastbeslotenheid van het Nederlandse volk om de oorlog tegen Duitsland voort te zetten en aan de betrouwbaarheid van Nederland als bondgenoot der Geallieerde Mogendheden, en vervolgens

2. in April 1942 — in de tijd, waarin in Nederland de vrije meningsuiting door de bezettende macht aan banden was gelegd, en alleen datgene openlijk kon worden ge-

publiceerd wat de vijand welgevallig was of door hem werd geduld — met toestemming van de Duitse autoriteiten en van het door Nederlandse nationaal-socialisten geleide Departement van Volksvoorlichting in Nederland heeft doen verschijnen en aldaar heeft doen verspreiden een door hem geschreven brochure, getiteld „De Synthese in den Oorlog”, van welke brochure de tekst tevoren door de Duitse autoriteiten was goedgekeurd, in welke brochure — op grond van een door de schrijver veronderstelde synthese tussen de bij de beide oorlogvoerende partijen levende gedachten, dat na de oorlog de afzonderlijke staten zich in een groter verband zouden moeten groeperen en daarbij politiek en economisch in mindere mate zelfstandig zouden worden — werd aangedrongen op samenspreking en overleg ter beëindiging van de oorlog tussen de Geallieerde mogendheden en Duitsland, welk laatste land zich beschouwde als exponent en promotor van de nationaal-socialistische revolutie, van welke revolutie de ideologische grondslagen in lijnrechte strijd waren met de ideologische grondslagen, waarop de Nederlandse staat berustte, en welk land bovendien de leiding over alle Germaanse volken voor zich opeiste en welk land zich alstoen nog in een strategisch gunstige positie bevond, waardoor het niet aanneemelijk was, dat dit land in werkelijkheid bereid zou zijn om de door Duitsland in gemelde oorlog nagestreefde strategische politieke en ideologische doelstellingen in ook maar enigszins belangrijke mate prijs te geven, en in welke brochure werd betoogd, dat de rede van de Führer van het Groot-Duitse-Rijk van 19 Juli 1940 alle aanleiding gaf tot zulk een samenspreking en overleg, zulks hoewel verdachte bekend was dat de wettige Nederlandse regering in Londen, alsmede de Engelse regering een overleg en samenspreking op grond van deze rede hadden afgewezen en bovendien gebleken was, dat de Führer van het Groot-Duitse-Rijk Adolf Hitler zich niet gebonden achtte aan internationale overeenkomsten, indien hij op een gegeven moment meende, dat het belang van Duitsland medebracht dat deze overeenkomst niet langer werd nagekomen,

door al welke handelingen zowel afzonderlijk als in onderling verband en samenhang beschouwd, de innerlijke weerstand van de bevolking van het door Duitsland bezette Nederlandse gebied tegen het nationaal-socialistische Duitsland — de vijand van Nederland — werd verzwakt en schade werd toegebracht aan de goede verstandhouding en aan de innige samenwerking tussen Nederland en diens bondgenoten in de gemeenschappelijke oorlog tegen Duitsland,

en aldus opzettelijk gedurende den tijd van voormelde oorlog de Staat tegenover de vijand heeft benadeeld en de vijand hulp heeft verleend.

O. dat niet wettig en overtuigend bewezen is hetgeen verdachte meer of anders

is ten laste gelegd dan hierboven als be-
wezen is aangenomen, zodat verdachte
daarvan behoort te worden vrijgesproken;

O. dat verdachte als verweer heeft aan-
gevoerd, dat bij hem niet het door de wet
vereiste opzet tot het plegen der te laste
gelegde handelingen aanwezig is geweest;

O. dat het Hof dit verweer evenwel als
onjuist verwerpt, stellende het Hof feite-
lijk op grond van de ter terechtzitting
voorgebrachte wettige bewijsmiddelen vast,
dat niet alleen verdachte's hem te laste
gelegde en te zijnen aanzien bewezen ver-
klaarde handelingen hebben opgeleverd
benadelingen van de Staat tegenover de
vijand en het door verdachte verlenen van
hulp aan deze, maar daarbij ook verdach-
te's opzet op dusdanige benadeling resp.
hulpverlening is gericht geweest; worden-
de ten allen overvloed hier verder over-
wogen, dat naar 's Hof's op grond van de
wettige bewijsmiddelen vaststaande over-
tuiging:

1. verdachte zich willens en wetens, op-
zettelijk, in strijd met de hem uitdrukke-
lijk kenbaar gemaakte wil van de Neder-
landse regering te Londen, waarbij hem
tevens was kenbaar gemaakt, dat hande-
lingen in strijd daarmede nadeel voor de
Staat tegenover de vijand opleverde, en on-
danks het feit, dat hem de onvermijdelijk-
heid van deze benadeling ook door een
aantal goede, tot oordelen bevoegde Neder-
landers was voor ogen gehouden, naar Ne-
derland heeft begeven;

2. verdachte willens en wetens, opzet-
telijk, daartoe de gunsten en medewerking
der Duitsers heeft gevraagd, uitgelokt, en
aangenomen, en de verplichting op zich
genomen, na zijn terugkeer in Nederland
zich van elke politieke handeling te ont-
houden en niets te ondernemen, dat tegen
de belangen van de bezettende Duitse
macht was gericht;

3. verdachte willens en wetens, opzet-
telijk, in Nederland heeft geschreven en
doen verschijnen en verspreiden de bro-
chure „De Synthese in den oorlog”, van
defaitistische inhoud, waarin werd aange-
drongen op onmiddellijke samenwerking en
overleg tussen de Geallieerden en de toen-
malige Duitse regering ter beëindiging van
de oorlog, hebbende hij zulks gedaan met
de wetenschap en in het bewustzijn, dat
zulk een overleg en samenspreking in strijd
was met het vaststaande beleid van de Ne-
derlandse regering en van derzelver bond-
genoten, welk beleid hierin bestond, dat in
het belang der betrokken landen, waaron-
der Nederland, van overleg met genoemde
tegenstander geen sprake zou zijn, voor-
aleer de overwinning op de vijand was be-
haald; tevens met de wetenschap en in het
bewustzijn, door genoemde brochure, waar-
mee hij, verdachte, wist elders dan in het
zich onder de Duitse macht bevindende ge-
bied, met name in Nederland, niet gehoord
te zullen worden, — in dit Nederlandse
gebied een gunstige stemming te wekken
voor bedoeld overleg, met verzwakking van
de onverzettelijke wil van het Nederlandse

volk om met alle middelen weerstand te
blijven bieden;

4. verdachte willens en wetens, opzette-
lijk voor het opstellen van de inhoud en
het uitgeven van gemelde brochure heeft
gehandeld onder toestemming van de Duit-
se autoriteiten, ja, zelfs in overleg en sa-
menwerking met vertegenwoordigers van
de Duitse propagandadienst en van die der
N.S.B.;

welke handelingen van verdachte over-
eenkomstig de te lastelegging en het op
grond daarvan krachtens wettige bewijs-
middelen bewezen verklaarde, vormen op-
zettelijke benadeling van de Staat tegen-
over de vijand en opzettelijke hulp, aan de
vijand verleend; hebbende verdachte alzo
door de ten laste gelegde en wettig bewe-
zen verklaarde handelingen willens en we-
tens, opzettelijk, terwijl hij de onvermijde-
lijke gevolgen inzag en aanvaardde, — de
weerstandskracht, de weerstandswil en het
zelfvertrouwen onder de Nederlanders, als-
mede het vertrouwen dat van hen naar
buiten uitging, aangetast en verminderd,
en de vijand middelen verschafft, waardoor
diens streven om het Nederlandse volk
klein te krijgen en te onderwerpen, verge-
makkelijkt werd; wordende in deze over-
wegingen generlei verandering gebracht
door het feit, eveneens als vaststaand aan
te merken, dat verdachte's handelingen tot
eigenlijk motief hebben gehad de begeerte
om particuliere neigingen en drijfveren te
bevredeggen, en dat hij derzelver voor de
Staat nadelige, voor de vijand voordelige,
onvermijdelijke gevolgen voor zichzelf
heeft trachten weg te redeneren en uit zijn
gezichtsveld te verbannen, omdat zij niet
in zijn kraam pasten; zijnde genoemde
handelingen daarom niet minder willens
en wetens, met volledig bewustzijn en op-
zet ook op de gevolgen gericht, gepleegd;
hebbende het niet aan verdachte gelegen,
dat uit zijn opzettelijk begane handelingen
ten nadele van de staat tegenover de vij-
and nog niet veel grotere nadelen voor de
staat en voordelen voor de vijand zijn
voortgevloeid, daar dit is toe te schrijven
— naar ook de vijand heeft kunnen erva-
ren — aan het feit, dat het Nederlandse
volk op de duur te zeer over de nodige
weerstandskracht beschikte, dan dat de
vijand met verdachte's houding, handelin-
gen en persoonlijkheid verdergaande voor-
delen bereiken kon.

O. dat het hierboven bewezen verklaarde
volgens de Wet strafbaar is, omdat het
oplevert na te melden misdrijf;

O. dat verdachte deswege strafbaar is,
omdat te zijnen aanzien geen strafuitslui-
tingsgronden zijn gebleken;

O. dat wat de bepaling van de straf betreft
de navolgende overwegingen betreffende de
ernst van het misdrijf, de omstandigheden
waaronder het is begaan en de persoon van
de verdachte, zoals een en ander ter terech-
tzing is gebleken, het Hof hebben geleid:

De verdachte heeft tegenover ons volk in
de verdrukking een ernstige strafbare schuld
op zich geladen, en hij verdient deswege een

uiterst gestreng en voelbare straf, hemzelve ter terechtwijzing, anderen tot exempel. Door een langdurige publieke loopbaan gestempeld tot een van de meest ervaren voormannen der natie, geroepen om haar in benarde omstandigheden steeds een gids te zijn, heeft hij tijdens de bittere strijd tegen de vijand partieuiliere verlangens botgevierd, en ook individuele defaïtistische inzichten uitgedragen, met terzijdestelling van wat in 's lands belang klaarblijkelijk geboden was. Hij heeft zich met vertegenwoordigers van de vijand in verbinding gesteld alsof het niets was; van hen gunsten en medewerking aanvaard en zich geleend tot 's vijands spel. Door zijn houding en door publicatie heeft hij stof geleverd voor de vijandelijke propaganda; in de gemoederen van Nederlanders verbijstering of mismoe-digheid gewekt; de sterken van de wijs gebracht; de zwakken in hun zwakheid versterkt. Door Hare waarschuwingen en het door Haar voor juist verklaarde beleid in de wind te slaan, heeft hij de zware taak der Regering in de oorlogvoering bemoelijkijkt; daarbij Haar gezag zowel tegenover het eigen volk als tegenover de bondgenoten en de buitenwereld gekleineerd en de goede naam van Nederland in opspraak gebracht.

Hij heeft zijn eigen haan willen doen koning kraaien en zichzelf nummer één gemaakt, in een tijd waarin het plicht was van iedere vaderlander, — en door hoevelen met vrucht volvoerd — juist de eigen persoon weg te cijferen en het voorbeeld te geven van slechts te denken aan de wedergeboorte van het vrije vaderland, aan zich zelve niet meer.

Wegens in al deze opzichten de Staat tegenover de vijand te hebben benadeeld en daardoor ook de vijand hulp te hebben verleend, zou het Hof ongetwijfeld de verdachte de verdiende zware vrijheidsstraf opleggen, indien hij niet reeds de vergevorderde leeftijd had bereikt van bijna 77 jaar.

Thans meent het Hof, het beste recht te doen en met het Nederlandse rechtsgevoel het beste rekening te houden, door hiertoe niet over te gaan, te minder, waar de veiligheid van de Staat zulks op dit ogenblik niet meer bepaaldelijk vordert.

In plaats daarvan zal aan de verdachte de zwaarste voorwaardelijke vrijheidsstraf worden opgelegd, die de wet toelaat, met de langste proeftijd. Daarnevens zal hij voor het leven worden ontzet uit het recht tot het bekleden van ambten, waaronder begrepen het erambt met de titel van Minister van Staat.

Het oordeel over het voeren van de de verdachte toegekende Nederlandse riddersorden ligt ten dezen buiten de kring van 's Hofs bevoegdheid.

Als bijzondere voorwaarde, overeenkomstig de wet het gedrag van de veroordeelde betreffende, behoren hem gedurende de proeftijd verplichtingen te worden opgelegd, die bij verdachte het ontzag kunnen bevorderen voor de bereidwilligheid om in

oorlogstijd individueel belang achter te stellen bij dat van het vaderland, in welke bereidwilligheid veroordeelde is gebleken te kort te schieten, terwijl zij onder grote groepen der bevolking een toonbeeld gevonden heeft: soldaten, marine, koopvaardij, ondergrondse strijders en ander verzet. Daarom zullen aan de desbetreffende organisaties door de veroordeelde offers worden gebracht, waartoe alleen de onderste grens door Hof wordt vastgesteld, blijvend het overigens hem overgelaten, bij zichzelf na te gaan wat daartoe zijnerzijds verder kan worden gedaan.

Teneinde zich met zo nauwgezet mogelijke bezinning op het betrachten van zijn verplichtingen toe te leggen, zal de veroordeelde zich als regel moeten ophouden binnen het gebied van de gemeente zijner inwoning, en zich niet daarbuiten begeven zonder voorkennis en goedvinden van de door de Procureur-Fiscaal aan te wijzen plaatselijke autoriteit.

Gezien de artt. 14a, 14b, 14c, 57, 102, 28 Sr. en de artt. 1, 8, 9, 11 B.B.S.;

Rechtdoende:

Verklaart in voege en met uitzondering als overwogen wettig en overtuigend bewezen dat verdachte de feiten bij dagvaarding ten laste gelegd heeft begaan, en dat het aldus bewezene uitmaakt:

„Gedurende den tijd van den huidige oorlog opzettelijk in tijd van oorlog den vijand hulp verleen”, meermalen gepleegd; en „den Staat tegenover den vijand benadeelen”.

Verklaart het bewezene en verdachte deswege strafbaar.

Veroordeelt voornoemde verdachte Jhr. Mr. Dirk Jan de Geer tot gevangenisstraf voor de tijd van één jaar.

Beveelt dat die straf niet zal worden tenuitvoergelegd, tenzij het Hof later anders mocht gelasten, op grond dat de veroordeelde zich voor het einde van een proeftijd van drie jaren aan een strafbaar feit heeft schuldig gemaakt, of na te noemen bijzondere voorwaarden niet heeft nageleefd.

Stelt als bijzondere voorwaarden:

1. dat de veroordeelde zich zal beijveren, duidelijker de betekenis te gevoelen, en tot uiting te brengen van nationaal plichtbesef boven overwegingen van particulier belang, in het bijzonder waar het betreft levensbelangen van de Staat, en daartoe in ieder geval vóór 1 Juli 1947 aan de navolgende instellingen, die de in oorlogstijd door groote groepen der bevolking getoonde toewijding in ere houden en gedenken, een bedrag aanbieden van Vier Duizend Gulden elk:

1. De Stichting 1940—1945, welke Stichting de belangen der nabestaanden en slachtoffers van het actief binnenlands verweer behartigt.

2. Het Prinses Margrietfonds, welk fonds de belangen van de oorlogslachtoffers der Nederlandse Handelsvloot en Koopvaardij en hun nagelaten betrekkingen behartigt.

3. Het Karel Doormanfonds, welk fonds de belangen van de oorlogslachtoffers van de Koninklijke Marine en hun nagelaten betrekkingen behartigt.

4. Het Comité Eereschuld en Dankbaarheid, welk Comité de belangen van de militaire oorlogslachtoffers van Landmacht, Vloot en Luchtmacht behartigt,

5. De Prins Bernhard Stichting, welke Stichting de belangen van de oorlogslachtoffers van Landmacht, Vloot en Luchtmacht en van de slachtoffers van het binnenlands verzet, behartigt.

Terwijl hem overigens overgelaten wordt na te gaan wat van zijnenwege nog verder voor de gewenste bedoeling kan worden gedaan.

De besturen der instellingen worden bij deze aangezocht, hun medewerking te verlenen, teneinde door de aanvaarding hunnerzijds de veroordeelde het vervullen dezer voorwaarden in de door het Hof voorgeschreven zin mogelijk te maken.

II. dat de veroordeelde zich geregeld zal moeten ophouden binnen het grondgebied der gemeente zijner inwoning, en zich niet daar buiten mogen begeven dan telkens met voorkennis en goedvinden van de door de Procureur-Fiscaal aan te wijzen plaatselijke autoriteit, waarbij met zijne persoonlijke belangen redelijkerwijze rekening gehouden worden zal.

Verklaart niet bewezen hetgeen meer of anders is te laste gelegd.

Spreekt verdachte daarvan vrij.

Ontzet de schuldige van het recht tot het bekleden van ambten, daaronder begrepen het ereambt met de titel van Minister van Staat voor de tijd van het leven.

No. 891.

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK AMSTERDAM, 14 April 1947.
(Mrs. Tabingh Suermondt, de Flines en Scholtens).

Door de Grondbriefbank N. V. is een oven, aanwezig in een van haar panden, gekocht van de „Omnia” en doorverkocht aan haar huurder v. d. Meer.

Op verzoek van eiseres, aan wier rechtsvoorganger de oven oorspronkelijk toebehoorde, zijn beide koopovereenkomsten nietig verklaard. Gerequesteerde v. d. Meer is in de gelegenheid gesteld de oven van verzoekster voor f 2636 te kopen.

De door de bank betaalde koopprijs wordt beschouwd als te zijn betaald voor het behoud van de oven in het perceel en is in mindering gebracht van het door v. d. Meer te betalen bedrag.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100) art. 23 en vlg.)

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;
Gezien het verzoekschrift van Catharina Margaretha Pieters, weduwe van Izak Trompetter, wonend te Amsterdam, gemachtigde Mr. W. S. da Costa, luidende: dat zij bij beschikking van het Nederland-

sche Beheersinstituut, Bureau Amsterdam, dd. 12 Maart 1945 o. m. benoemd werd krachtens het bepaalde in art. 85 van het Besluit E 100 tot bewindvoerster over haar schoonvader Gerrit Trompetter en diens echtgenoot Marianne Trompetter-Hillcsum, laatstelijk gewoonde hebbende Joubertstraat 17 te Amsterdam, doch beiden, na in 1943 aldaar als Joden door de Duitschers te zijn gearresteerd, sindsdien in een concentratiekamp te Duitschland gestorven;

dat zij ten overvloede wil opmerken, dat uit haar voormeld huwelijk is geboren één kind, genaamd Julia en wel op 20 April 1940 te Amsterdam, waarover haar schoonvader voornoemd tot toezienend voogd werd benoemd toen zij na het overlijden van haar man van rechtswege voogdes daarover werd, terwijl dit kind op het oogenblik nog steeds onder haar voogdij staat, zoodat wanneer straks officieel komt vast te staan dat haar schoonvader overleden is, dit kind diens eenige erfgename zal zijn;

dat haar schoonvader in den loop van het jaar 1937 een bakkerij heeft gevestigd in het door hem van de Nederlandsche Grondbriefbank N. V. thans gevestigd Heerengracht 402 te Amsterdam-C — ten deze 1e gerequesteerde, verder te noemen: de Bank — gehuurde perceel Schalkburgerstraat 5 te Amsterdam-O, en aldaar een nieuwe z.g. Accu-Heetwateroven liet plaatsen, door de fabriek Bakaanbouw v/h H. F. den Boer N. V. te Dordrecht voor den prijs van f 2200;

dat hij deze bakkerij aldaar heeft gedreven tot in het jaar 1942, toen het hem krachtens de van Duitsche zijde genomen maatregelen tenslotte verboden werd;

dat de bakkerij vervolgens op grond van de „Verordening tot verwijdering van Joden uit het Bedrijfsleven” geliquideerd werd en hij gedwongen was het perceel te ontruimen;

dat meergenoemd perceel daarna geruimen tijd heeft leeggestaan, waarna de Bank het op of omstreeks 8 Dec. 1943 bij schriftelijk huurcontract heeft verhuurd aan G. F. van der Meer van beroep bakker, die het betrokken perceel Schalkburgerstraat 5 is gaan bewonen en thans nog bewoont — ten deze 2e gerequesteerde, verder te noemen: van der Meer;

dat op of omstreeks 28 Oct. 1943 blijkens hierbij tevens overgelegd schrijven de Bank voormelde oven voor rond f 2200 had „gekocht” van de „Omnia Treuhand g.m.b.H.” via haar „Haupt-Sachbearbeiter” F. L. M. van Daelen, thans gedetineerd, zijnde deze naar algemeen bekend was en is een door den vijand gecreëerde instelling voor de liquidatie van Joodsche zaken en vermogens;

dat dit geschiedde ten tijde dat Gerrit Trompetter met zijn gezin door de Duitschers, zooals de Bank ook bekend was, reeds was gedeporteerd en tegen diens wil;

dat van der Meer vervolgens bij het sluiten van zijn voormeld huurcontract deze door de Bank „gekochte” oven, weer op zijn beurt van de Bank heeft „gekocht” en wel voor den prijs van f 2500, zijnde door

de Bank eenige onderhoud- en reparatiekosten aan den oven besteed;

dat hem vóór en tijdens de betaling uitdrukkelijk door de Bank te kennen is gegeven, dat het hier den verkoop van Joodsch eigendom betrof;

dat dit van der Meer bovendien reeds genoegzaam bekend was, hebbende hij reeds maanden tevoren zijn uiterste best gedaan deze bakkerij te verkrijgen, waartoe hij zowel in deze volksbuurt als bij officieele instanties naarstig heeft geïnformeerd naar de bekendheid en de naam der zaak, den vroegeren omzet, de perspectieven etc., bij welke informatie hij voortdurend gestuit moet zijn op den naam van den vroegeren eigenaar en de reden van diens vertrek, zijnde deze in de buurt sinds 5 à 6 jaar genoegzaam bekend;

dat bovendien reeds alleen het feit, dat een bakkerij zoomaar maanden achtereenvolgend leeg stond dicht bij het door de Duitschers ingerichte nieuwe „Jodenkwartier” voor hem al voldoende geweest moest zijn te beseffen, dat hij in een vroegere Joodsche zaak trok;

dat hij voorts heeft geweten, althans had moeten en zeer eenvoudig had kunnen begrijpen, dat meergenoemde oven aan den verdreven Joodschen huurder Trompeter toebehoorde, zijnde het immers ten eenenmale uitgesloten dat een lichaam als de Bank in door haar verhuurde woon- en winkelruimten min of meer vaste voorwerpen als bakkersovens zou bezitten;

dat voorts, zooals gezegd, de Bank de herkomst van den oven uitdrukkelijk aan van der Meer heeft meegedeeld, hebbende eerstgenoemde den oven tenslotte van de „Omnia” pas gekocht, toen van der Meer bereid was deze over te nemen en het perceel te huren;

dat ten bewijze daarvan de Bank in het huurcontract de bepalingen liet opnemen:

a. dat van der Meer den oven in het perceel zou laten, waartoe zij — de Bank — zich kort tevoren zelve tegenover de „Omnia” verbonden had, en

b. dat van der Meer geregeld den oven op zijn kosten zou onderhouden, hetgeen volkomen zinloos zou zijn indien het hier een normale en geoorloofde overeenkomst van koop en verkoop was geweest;

dat requestrante in haar voormelde hoedanigheid krachtens artt. 23 en 24 van het Besluit E 100 gerechtigd en door de weigering, hoofdzakelijk van gerequestreerde van der Meer, om aan eenige minnelijke regeling mede te werken wel genoodzaakt is, om van Uwen Raad de nietigverklaring te vorderen van deze tijdens de vijandelijke bezetting van het Rijk in Europa tot stand gekomen rechtsbetrekkingen alsmede van de rechtshandelingen welke deze hebben veroorzaakt terwijl — nu de Verordening 48/1941 geacht wordt nimmer van kracht te zijn geweest — volgens art. 25 van eerstgenoemd Besluit het achterwege laten van dit ingrijpen door Uwen Raad reeds aanstonds onredelijk zou zijn;

dat requestrante in de eerste plaats krachtens art. 27 lid 1 van het Besluit E

100 recht en belang heeft de oven zelve terug te vorderen, die zich nog steeds in voormeld perceel bevindt, waarbij het van geen belang mag zijn, indien van der Meer daaraan eenige kosten mocht hebben besteed, zijnde hij daartoe alleen reeds verplicht krachtens zijn huurcontract met de Bank;

dat requestrante voorts subsidiair krachtens art. 34 van voormeld Besluit een schadevergoeding eischt terzake van het haar in haar qualiteit onvrijwillig en onrechtmatig overkomen eigendomsverlies;

dat daarbij volgens reeds vaste en juiste jurisprudentie van Uwen Raad uitsluitend gelet moet worden op de waarde van den oven op dit oogenblik en niet op de aanschaffingswaarde van vóór den oorlog;

dat de waarde van den oven op het oogenblik o. m. blijkens schrijven van voormelde fabriek te Dordrecht dd. 1 Juli 1946, 75 % van de vervangingswaarde bedraagt, ofwel f 6000;

dat requestrante ten deze onderscheid wil maken tusschen de houding en de motieven van de beide gerequestreerden;

dat de Bank immers gezegd kan worden niet direct uit winstbejag te hebben gehandeld, hebbende zij slechts ongeveer de koopsom van de „Omnia” aan van der Meer in rekening gebracht, terwijl van der Meer daarentegen willens en wetens om zijn debiet te vergrooten den oven heeft „gekocht” en dat nog wel tegen een bespottelijke lagen prijs die practisch dezelfde was als de aanschaffing in 1937, zijnde de waarde van den oven in dien tijd nog aanzienlijk méér dan f 6000; terwijl hij bovendien zeer ruime winsten sindsdien heeft gemaakt;

Mitsdien requestrante in haar voormelde hoedanigheid zich wendt tot den Raad met eerbiedig verzoek:

a. nietig te verklaren voormelde verkooping van den bovenomschreven bakkersoven toebehoorende aan Gerrit Trompeter voornoemd aan achtereenvolgens de beide gerequestreerden, alsmede van hun daardoor ontstane rechtsbetrekkingen tot dien oven;

b. gerequestreerde G. F. van der Meer te veroordeelen dezen oven binnen een week na de in dezen door U te geven uitspraak, althans binnen een door den Raad te bepalen termijn, zonder kosten voor requestrante geheel te harer vrije beschikking te stellen en zoo hij niet hieraan voldoet; met veroordeeling van een dwangsom van f 100 voor iederen dag dat hij daarmede in gebreke mocht blijven en met machtiging op requestrante om zelve den oven op zijn kosten weg te halen, desnoods met behulp van den sterken arm;

subsidiair: a. gerequestreerde Nederlandsche Grondbriefbank N. V. te dier zake te veroordeelen om tegen behoorlijke kwijting aan requestrante te betalen een schadevergoeding van f 2500 en

b. gerequestreerde G. F. van der Meer te dier zake te veroordeelen om tegen behoorlijke kwijting aan requestrante te betalen een schadevergoeding van f 3500,

beide bedragen vermeerderd met de wettelijke rente ad 5% 's jaars sedert den dag van indiening van dit verzoekschrift tot dien der uiteindelijke voldoening, alles met veroordeeling van de beide gerequesteerden in de kosten dezer procedure;

Gezien het verweerschrift van gerequesteerde G. F. van der Meer, wonend te Amsterdam, gemachtigde Mr. W. J. Vroom, strekkende tot ontzegging van de vordering, voorzover gericht tegen gerequesteerde van der Meer, kosten rechtens;

Gelet op het verhoor van partijen en van de getuigen en deskundigen;

O. dat is komen vast te staan hetgeen in het inleidend verzoekschrift is gesteld omtrent de hoedanigheid van verzoekster, de geboorte van het kind, de vestiging van een bakkerij door Gerrit Trompetter in perceel Schalkburgerstraat 6 te Amsterdam, de gedwongen ontruiming van dat perceel, den verkoop van de litigieuse oven door de Omnia Treuhand m.b.H. aan de Nederlandsche Grondbriefbank N. V. te Amsterdam en van die Bank aan gerequesteerde van der Meer, benevens het vestigen door van der Meer van een bakkersbedrijf in voormeld perceel;

O. dat de Bank van de herkomst van de oven van de hoogte was en dat van der Meer niet aannemelijk heeft gemaakt, dat hij bij het koopen van de oven van die herkomst niet op de hoogte was; dat de gevraagde nietigverklaring der koopvereenkomsten derhalve behoort te worden uitgesproken;

O. dat verzoekster niet heeft beweerd zelf van den oven gebruik te willen maken, en dat vaststaat dat van der Meer er prijs op stelt den oven in zijn bedrijf te houden; dat de Raad de belangen van partijen afwegend in het voorgaande grond vindt van der Meer het recht toe te kennen den oven van verzoekster te koopen;

O. dat de Raad bewezen acht, dat de Bank door betaling van f 2200 aan de Omnia Treuhand heeft weten te bereiken dat de oven niet door de bezettende macht uit het perceel gehaald is en dat de Bank f 300 voor reparaties aan de oven heeft uitgegeven; dat vaststaat, dat de Bank daarna de oven voor f 2500 aan van der Meer heeft overgedaan;

O. dat gemeld bedrag van f 2200 derhalve beschouwd kan worden als te zijn betaald voor het behoud van de oven in het perceel, waardoor hij thans voor verzoekster nog te achterhalen is en de Raad op dien grond termen vindt dit bedrag in mindering te brengen op het door van der Meer te betalen bedrag;

O. dat uit de verhooren naar voren is gekomen, dat de oven in 1937 f 2200 heeft gekost en dat de prijs van een dergelijken oven thans omstreeks f 7800 bedraagt; dat omtrent de levensduur van zulk een oven de meeningen der gehoorde personen uiteenloopen, doch de Raad dien levensduur op grond van hetgeen verklaard is tenminste op 25 jaren meent te mogen stellen; dat in verband daarmee voor de berekening van zijn tegenwoordige waarde van den litigieusen oven een jaarlijksche af-

schrijving van 4% in aanmerking moet worden genomen en derhalve totaal een afschrijving over 9½ jaar of f 2064; dat de huidige waarde van den oven dus is f 4836;

O. dat de door van der Meer te betalen koopprijs moet worden gesteld op dit bedrag van f 4836 verminderd met het door hem reeds betaalde bedrag van f 2200 derhalve op f 2636;

Rechtdoende:

Verklaart nietig den voormelden verkoop van voorschreven oven van de Omnia Treuhand aan de Nederlandsche Grondbriefbank N. V. en van die Bank aan gerequesteerde van der Meer;

Verleent aan gerequesteerde van der Meer het recht dien oven van verzoekster te koopen voor een bedrag van f 2636 binnen twee maanden na de uitspraak van deze beslissing;

Verklaart, dat van der Meer op het oogenblik van de betaling van dat bedrag van f 2636 eigenaar wordt van dien oven;

Wijst het meer of anders gevorderde af;

Veroordeelt gerequesteerde van der Meer in de kosten van het geding aan de zijde van verzoekster gevallen, begroot op f 150.

No. 892.

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK 'S-GRAVENHAGE, 26 Juni 1947. (Mrs. Prof. Duyfjes, Prof. Kollewyn en van Vrijberghe de Coningh).

Wellswaar was het verzekerd kapitaal op 1 Juni 1944 opeisbaar geworden en is op 25 Juni 1944 de afkoopwaarde der verzekering aan Lippmann betaald, doch de betaling is niet geschied ingevolge een tijdens de bezetting bestaande verplichting, maar ingevolge artikel 2 van de verordening 54/1943. Op de verordening 58/1942 kan derhalve geen beroep worden gedaan, omdat deze, op het speciale gebied der levensverzekeringen, door de verordening 54/1943 buiten effect is gesteld.

Naast het opeisbaar worden van het verzekerd bedrag is — naar het gemene recht — een verplichting tot betaling van afkoopwaarde niet bestaanbaar.

Vordering tegen de verzekeringsmaatschappij toegevoezen.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100) art. 23 en vlg. en art. 33.)

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.; Gelezen vorenstaand request van 29 Juni 1946 van Meyer Cohen, wonende te Naarden, gemachtigde Mr. N. Mulderije te Amsterdam;

Nog gelezen het antwoord van 1 Augustus 1946 van de Nationale Levensverzekering Bank te Rotterdam, gemachtigde Mr. G. J. Lycklama a Nijeholt;

Gehoord partijen, bij monde van hare gemachtigden voornoemd, zomede requestant in persoon;

O. dat het wenselijk is voorgekomen deze zaak in handen te stellen van de Meer.

voudige Kamer, welke haar in de hieronder aan te geven samenstelling heeft afgedaan;

O. dat requestrant verzocht heeft:

a. de „overdracht” zijner rechten, als vorenbedoeld en de „afkoop” als vorenbedoeld nietig te verklaren; en de betaling niet bevrijdend te verklaren;

b. de bovenvermelde rechtsbetrekking tussen verzoeker en gerequestreerde te herstellen;

c. gerequestreerde te veroordelen aan verzoeker tegen behoorlijk bewijs van ontvangst, te betalen, de somma van f 5000 (vijfduizend gulden), met 5 % rente vanaf de dag van indiening van dit verzoekschrift, een en ander onder zodanige voorwaarden als de Raad zal beslissen;

O. dat gerequestreerde de gestelde feiten erkennende heeft verklaard, dat zij de afkoopwaarde der verzekering in kwestie ad f 4400.75 op 29 Juni 1944 aan Lippmann, Rosenthal & Co. te Amsterdam heeft afgedragen;

dat zij door die betaling tegenover requestrant bevrijd is, in verband met het feit dat het verzekerd kapitaal ad f 5000 op 1 Juni 1944 opeisbaar was geworden, zodat art. 33, eerste lid van het Besluit E 100 ten deze toepasselijk is;

O. daaromtrent, dat gerequestreerde inderdaad volgens het gemene recht, afgezien van Duitse bezettingsverordeningen, op 1 Juni 1944 als schuldenaar onder bepaalde voorwaarden gehouden was tot betaling van het verzekerde bedrag aan requestrant, doch voor een bevrijdende betaling aan een ander dan de schuldeiser volgens het aangehaalde artikel bovendien nog vereist is, dat die betaling geschied is ingevolge een tijdens de vijandelijke bezetting van het Rijk in Europa bestaande verplichting;

dat nu op het tijdstip der betaling gold de bezettingsverordening No. 54/1943, die bij art. 1 bepaalde, dat, indien een aanspraak tengevolge van een overeenkomst van levensverzekering overeenkomstig de artt. 1 of 5 der verordening No. 58/1942 betreffende de behandeling van Joodse vermogenswaarden bij Lippmann, Rosenthal & Co. moest worden aangemeld, de verzekeringsovereenkomst eindigde op 30 Juni 1943; terwijl bij art. 2 de gevolgen van die beëindiging werden geregeld in dien zin, dat de eventuele „wederinkoopwaarde”, lees: afkoopwaarde berekend per 30 Juni 1943, aan Lippmann moest worden betaald, zulks ook al kon de polis of het vereiste bewijs van leven niet geleverd worden, met bevrijdende werking ten opzichte van de verzekeringnemer en van de verzekerde:

O. dat deze bezettingsverordening No. 54/1943 niet voorziet in het geval, dat de verzekeringsovereenkomst na de inwerkingtreding daarvan vanzelf tot haar einde zou komen met opeisbaar worden van het verzekerde bedrag;

dat zij blijkens art. 3 wel de mogelijkheid van een eerder intreden van dit geval op het oog heeft gehad en daarbij de verscherpde voorschriften van de leden 3 en 4

van art. 2 van overeenkomstige toepassing heeft verklaard voor gevallen die tot dusver uitsluitend door de bepalingen van de verordening No. 58/1942 worden beheerst, waarin deze punten niet voorzien waren;

O. dat hieruit volgt, dat de verordening No. 54/1943 uitsluitend in het leven geroepen heeft een verplichting om de afkoopwaarde berekend per 30 Juni 1943 aan Lippmann te voldoen, zodat daaruit een verplichting om de verzekerde som te betalen niet kan worden afgeleid;

dat daartoe ook geen beroep kan worden gedaan op de verordening No. 58/1942, omdat deze voor het speciale gebied, dat bestreken wordt door de latere verordening No. 54/1943 buiten effect is gesteld;

O. dat alzo uit dezen hoofde art. 33 lid 1 van het Besluit E 100 niet kan worden toegepast, terwijl een verplichting tot voldoening van de afkoopwaarde berekend per 30 Juni 1943 in het gemene recht geen steun vindt, aangezien met het opeisbaar worden van het verzekerde bedrag zelfs geen voorwaardelijke verplichting tot het voldoen van afkoopwaarde is blijven bestaan;

O. ten aanzien van het gevraagde rechtsherstel, dat er alleszins termen zijn krachtens art. 25 van het Besluit E 100 de uit deze verzekeringsovereenkomst voortgevloede rechtsbetrekking tussen partijen te doen herleven en de afkoop nietig te verklaren, zijnde de daaraan bestede gelden onverschuldigd betaald;

O. dat het verzoek derhalve in hoofdzaak kan worden toegewezen, met dien verstande dat requestrant de achterstallige premies vermeerderd met een rente van 3½ % lopende vanaf de vervalddag dier premies tot op het opeisbaar worden van het verzekerd kapitaal op 1 Juni 1944 zal hebben te betalen, terwijl het billijk voorkomt aan requestrant een gelijke rente van 3½ % 's jaars sedert de indiening van het verzoekschrift toe te kennen;

Rechtdoende:

Wijst de vordering toe;

Doet herleven de ten requeste bedoelde rechtsbetrekking tussen partijen;

Verklaart nietig de afkoop als vorenbedoeld en verstaat dat gerequestreerde wegens het ter zake onverschuldigd betaalde een vordering heeft tegen Lippmann, Rosenthal & Co. te Amsterdam;

Veroordeelt gerequestreerde tegen behoorlijk bewijs van ontvangst aan verzoeker te betalen de som van f 5000, verminderd met de achterstallige premies van 1 Juni 1942 tot en met 1 December 1943 tot een gezamenlijk bedrag van f 412 met de rente voor te late betaling tot 1 Juni 1944 à 3½ % 's jaars ten bedrage van f 22.68;

Veroordeelt gerequestreerde tot betaling van een rente à 3½ % 's jaars over het te betalen restant ad f 4565.32 ingaande op 29 Juni 1946 zijnde de dag der indiening van het request;

Ontzegt het anders of meer geëiste;

Verwijst gerequestreerde in de hierop gevallen kosten tot heden aan de zijde van requestrant begroot op f 100.

23 Juli 1947 (af. 25)

no 824-910

TRIBUNALEN IN NEDERLAND

EN ANDERE NA-OORLOGSCHE RECHTSPRAAK

No. 893—900

Redactie Tribunalen in Nederland:

Mr. G. C. M. VAN NIJNATTEN en **Mr. J. J. H. VAN DER BRUG**

Hoofd van het Centraal Tribunaal Kantoor

Secretaris v. h. Tribunaal te 's-Hertogenbosch

Redactie van de na-oorlogse Rechtspraak (Bijz. Raad
van Cassatie, Bijz. Gerechtshoven, Rechtsherstel e.a.):

Mr. J. MILDERS

Rechter Arr.-Rechtbank te Zwolle

(VERSCHIJNT WOENSDAG)

3^e JAARGANG

N.V. UITGEVERS-MAATSCHAPPIJ
W. E. J. TJEENK WILLINK, ZWOLLE

Bezoekt de **HILTO**

de Nationale Tentoonstelling op het gebied van Handel,
Industrie en Landbouw van 11 t/m 16 Augustus te Zwolle.

No. 893.

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK AMSTERDAM, 28 April 1947.
(Mrs. Jhr. v. d. Does de Willebois, Dijksterhuis en Polderman).

Verzoeker qq. hersteld in den eigendom van een handelszaak, die in 1941 was ingebracht in een handelsvennootschap aangaan met gerequesteerde met het oog op de Duitse maatregelen en uit welke vennootschap de Joodsche vennoot, in verband met deze maatregelen, was uitgetreden, waarna de zaak door gerequesteerde als enig eigenaar is voortgezet.

Partijen in de gelegenheid gesteld omtrent de financiële afwikkeling tot overeenstemming te komen en de beslissing daaromtrent aangehouden.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100) art. 23 e.v.).

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;

Gezien het verzoekschrift d.d. 16 September 1946, gewijzigd bij brief van 5 Maart 1947, van Tjark Hinderikus Huismans, wonende te Haren, in zijn hoedanigheid van bewindvoerder van Louis Meijer, koopman, vroeger wonende te Groningen.

Gezien de verweerschriften, ter griffie ingekomen resp. 19 November 1946 en 12 Maart 1947 van de gerequesteerden: 1. W. van Spankeren, 2. Vennootschap onder de firma Aloma, 3. D. Hoefakker.

Gehoord partijen: verzoeker bij monde van zijn gemachtigde Mr. N. J. Polak te Groningen, en gerequesteerden W. van Spankeren en D. Hoefakker, bijgestaan door hun gemachtigde Mr. W. M. Pronk te Amsterdam;

Gelet op de mondelinge behandeling dezer zaak ter terechtzittingen van 12 Februari 1947 en 24 Maart 1947, alsmede op de overgelegde stukken;

O. dat requestrant in zijn verzoekschrift zakelijk het navolgende heeft gesteld:

De heer Louis Meijer (van wien aangenomen is, dat hij na zijn deportatie door de Duitsers in 1942 is overleden) dreef als enig eigenaar te Amsterdam de handelszaak „Aloma”, ten doel hebbende het in- en verkoopen van goederen (chocolade- en suikerwerken); genoemde persoon, Jood, heeft verontrust door de dreigende Duitse maatregelen, zijn zaak van 1 April 1941 af voortgezet in den vorm van een vennootschap onder firma, met als vennoten hijzelf en gerequesteerde Wilhelm van Spankeren; het doel van deze vennootschap was de inkoop en verkoop en verwerking van chocolade, suikerwerken en levensmiddelen in den ruimsten zin. Meijer is in verband met de Duitse maatregelen per 1 November 1941 als vennoot uit voormelde firma getreden, waardoor de vennootschap onder firma werd ontbonden, en waarna de zaak onder denzelfden naam Aloma werd voortgezet door Wilhelm van Spankeren als eenig eigenaar.

Op grond van par. 7 van de verordening

van den Rijkscommissaris van 12 Maart 1941 betreffende de verwijdering van Joden uit het bedrijfsleven werd met ingang van 24 September 1942 de Omnia Treuhand Gesellschaft tot bewindvoerder over de zaak Aloma benoemd, met de opdracht de onderneming te liquideeren, deze benoeming werd op 21 April 1943 ingetrokken. Van 23 April 1946 af is voormelde handelszaak gedreven door een vennootschap onder firma, genaamd firma „Aloma” (handelsnaam waaronder de zaak gedreven wordt: Aloma) met als vennoten gerequesteerde Wilhelm van Spankeren en gerequesteerde David Hoefakker.

Het bedrijf dezer firma omvat de groothandel en verwerking van chocolade, suikerwerken en levensmiddelen. Indien Meijer niet als Jood verontrust zou zijn geweest door de dreigende Duitse maatregelen tegen de Joden, zou hij bovenvermelde handelingen, door hem zelf gepleegd, hebben nagelaten. De verordening van 12 Maart 1941 betreffende de verwijdering van Joden uit het bedrijfsleven is vermeld op lijst A bedoeld in art. 16 van het Besluit Bezettingsmaatregelen E 93 en wordt mitsdien geacht nimmer van kracht te zijn geweest. Meijer is tot het aangaan van de vennootschap onder firma met van Spankeren als medevennoot en tot het uittreden uit deze firma overgegaan onder dwang, bedreiging of onbehoorlijken invloed van of vanwege den vijand, althans onder dwang, bedreiging of onbehoorlijken invloed van of vanwege personen of instanties door of vanwege den vijand met macht bekleed of met meer macht bekleed dan hun vóór de vijandelijke bezetting van het Rijk in Europa toekwam, althans zonder geoorloofde oorzaak.

Voormelde rechtshandelingen hebben het ontstaan, de wijziging of het te niet gaan van rechtsbetrekkingen veroorzaakt, welke rechtsbetrekkingen bestaan hebben tusschen personen, ingezetenen van het Koninkrijk zijnde of geweest zijnde, en tot voorwerp hebben zaken of rechten, zich binnen het Koninkrijk bevindende, terwijl bovendien de zaken ten tijde van het te niet gaan van de desbetreffende rechtsbetrekkingen zich binnen het Koninkrijk bevonden. Het achterwege laten van een ingrijpen, zooals hieronder door verzoeker verzocht, zou, in verband met de bijzondere omstandigheden als bedoeld in art. 1 No. 7 van E 100 onredelijk zijn.

Op deze gronden verzoekt requestrant den Raad:

1. Nietigverklaring van bovenvermelde overeenkomsten tot het aangaan van vennootschap onder firma, bovenvermelde uitreding, ontbinding en bovenvermelde aanstelling, intrekking en benoeming van bewindvoerders;

2. voor zooveel noodig te doen herleven voormelde handelszaak met als eigenaar de heer Meijer;

3. geheel te vernietigen alle rechtsbetrekkingen, ontstaan door de handelingen bedoeld in sub 1;

4. den Heer van Spankeren voornoemd te veroordeelen aan verzoeker q.q. tegen behoorlijk bewijs van kwijting te vergoeden alle kosten, schaden en interessen door den afwezigen Louis Meijer geleden en of nog te lijden, ten gevolge van de gedragingen van van Spankeren, zulks tot een bedrag als door den Raad naar redelijkheid en billijkheid te bepalen; wijders den heer van Spankeren te veroordeelen aan verzoeker q.q. terug te betalen een bedrag van f 10,000 door van Spankeren van Meijer ontvangen, een en ander vermeerderd met een rente als door den Raad naar billijkheid en redelijkheid te bepalen;

5. voor het geval, dat zich een der omstandigheden mocht voordoen als bedoeld in art. 34 E 100 aan verzoeker een schadevergoeding toe te wijzen, met aanwijzing van degenen die tot betaling van deze schadevergoeding hoofdelijk aansprakelijk zijn, met veroordeeling voor zooveel noodig van deze personen tot betaling daarvan aan verzoeker en met vaststelling van het bedrag dezer schadevergoeding;

6. te bepalen, dat een en ander zal worden ingeschreven in het betrokken Handelsregister en dat voor zooveel noodig de noodzakelijke inschrijvingen en doorhalingen in dat register zullen geschieden;

7. voór zooveel noodig de betrokken Kamer van Koophandel en Fabrieken dan wel den Heer Secretaris van die Kamer te gelasten de deswege noodzakelijke inschrijvingen en doorhalingen te verrichten;

8. het onderhavige besluit of de onderhavige uitspraak uitvoerbaar te verklaren bij voorraad;

9. gerequesteerde in de kosten te veroordeelen, met bepaling van die kosten voor zooveel die voor het besluit of de uitspraak en niet door gerequesteerden zijn gemaakt bij het besluit of de uitspraak en voor het overige te vereffenen met overeenkomstige toepassing van het bepaalde in artikel 615 Rv.;

Dit alles met zoodanige verdere beschikkingen als de Raad naar redelijkheid en billijkheid zal oordeelen;

Bij het verzoekschrift is door verzoeker overgelegd een uittreksel uit het Handelsregister te Amsterdam van de Kamer van Koophandel en Fabrieken voor Noord-Holland met betrekking tot de zaak Aloma.

O. dat in het verzoekschrift door den gerequesteerde W. van Spankeren betwist wordt dat Louis Meijer oorspronkelijk eenig eigenaar was van de handelszaak Aloma. Reeds jaren voor den oorlog waren Meijer en gerequesteerde samen eigenaar van Aloma; immers reeds in 1936 was tusschen hen overeengekomen, samen de zaak Aloma te stichten en te drijven; ter voorkoming van ongewenschte informaties door derden zou de zaak alleen worden ingeschreven in het Handelsregister op naam van Meijer; er was echter reeds in 1936 af een mondelinge overeenkomst van compagnonschap; ieder van hen zou 50 % van de winsten (en verliezen) voor zijn rekening krijgen. In Mei 1940 zou de firma worden

overgeplaatst naar Rotterdam, op grond waarvan partijen de bestaande mondelinge verhouding wilden vastleggen in een overeenkomst; door den inval der Duitschers ging noch de verhuizing naar Rotterdam noch de schriftelijke vastlegging van de overeenkomst door, doch tusschen partijen werd wel op 25 Maart 1941 deze onderlinge verhouding schriftelijk vastgelegd, in een schriftuur, dat door gerequesteerde in afschrift aan den Raad is overgelegd. Op aanraden van den raadsman van partijen, Mr. van der Hal, werd op 22 April 1941 de verhouding tusschen Meijer en gerequesteerde in een contract vastgelegd; een afschrift van deze overeenkomst is aan den Raad overgelegd. De overeenkomst van 1936 is tusschen partijen in geen enkel opzicht gesloten onder den druk van den bezetter, zoodat deze overeenkomst niet in aanmerking komt voor vernietiging krachtens het besluit E 100.

Aangezien Meijer nimmer alleen eigenaar van de zaak Aloma is geweest, is ook de overeenkomst van 22 April 1941 niet onder vijandelijken druk gesloten, daar deze overeenkomst een neerslag was van den bestaanden toestand. De eenige woorden of punten in deze overeenkomst, welke daarin met het oog op den bezettingstoestand voorkomen, zijn slechts de navolgende:

1. In de considerans staat, dat van Spankeren sdert 1936 als „Betriebsführer“ in Aloma werkzaam is, hetgeen in waarheid had moeten luiden „beheerende medevenoot“ en

2. In art. 3 derde alinea staat dat van Spankeren aan Meijer een bedrag van f 3500 vergoedt, hetwelk vreemd is in een vennootschapsovereenkomst, waarbij ingebracht moet worden, in plaats van uitbetaald.

In werkelijkheid heeft van Spankeren dit bedrag in de kas van de vennootschap gestort. De inventaris van de zaak, die partijen samen hebben opgebouwd, werd toen al op f 7000 geschat. De bedoeling was, dat Meijer zonder controle van den bezetter geld uit de zaak kon opnemen, wanneer hij daaraan behoefte kreeg. De uittreding van Meijer uit de firma per 1 November 1941 geschiedde inderdaad, omdat men maatregelen tegen zaken vreesde, die geheel of deels „joodsch“ waren; partijen bedoelden dat dit uittreden formeel zou zijn voor de buitenwereld, doch in werkelijkheid was het schijn om de firma te vrijwaren tegen de gevreesde maatregelen. Toen ondanks deze uittreding de bezetter de firma Aloma toch als joodsch of althans gedeeltelijk joodsch beoordeelde en in verband daarmee de Omnia Treuhand Gesellschaft tot bewindvoerder was benoemd met opdracht tot liquidatie, heeft gerequesteerde na zeer veel moeite bereikt, dat deze benoeming werd ingetrokken; hierdoor werd liquidatie der firma voorkomen. Gerequesteerde heeft dit echter slechts kunnen bereiken, wanneer hij het nog in de zaak zijnde z.s. joodsch deel daaruit verwijderde en dit aandeel volgens het contract van 22 April

1941 op dat oogenblik nog bedragende f 3600 ten gunste van Meijer stortte bij de firma Lippmann, Rosenthal & Co. Het bewijs van betaling van dit bedrag is bij het verweerschrift overgelegd. In 1946, toen van Spankeren de hoop had opgegeven op een terugkomst van Meijer, is de mede gerequestreerde D. Hoefakker als vennoot tot de firma Aloma toegetreden.

a. dat Meijer ooit eenig eigenaar van Aloma is geweest;

b. dat Meijer verontrust door de dreigende Deutsche maatregelen de zaak Aloma heeft voortgezet in den vorm van een vennootschap onder firma;

c. dat alle voormelde handelingen zouden zijn nagelaten, indien Meijer niet was verontrust, daar noch de mondelinge overeenkomst van 1936, noch de schriftelijke neerslag hiervan op 22 April 1941 voortvloeisels van de oorlogsomstandigheden waren en

d. dat het aangaan van voormelde vennootschap onder dwang van den vijand is geschied, daar reeds in 1936 een vennootschap tusschen partijen was tot stand gekomen.

Mitsdien verzet gerequestreerde zich tegen een nietigverklaring van het aangaan van de vennootschap; hij heeft geen bezwaar tegen herleving van de handelszaak met Meijer en hemzelf. Mocht Meijer of zijn rechtsverkrijgenden het uitsluitend eigendom van de firma Aloma wenschen, dan zullen de door gerequestreerde betaalde bedragen van f 3500 en f 3600 dus in totaal f 7100 met verrekening van de in de bezettingsjaren genoten winsten of geleden verliezen op basis van 5%, zooals tusschen partijen reeds sedert 1936 was overeengekomen, moeten worden gerestitueerd.

O. dat het verweer van tweede gerequestreerde, de firma Aloma, geheel gelijkloidend is aan hetgeen door gerequestreerde van Spankeren is betoogd;

O. dat de derde gerequestreerde hetzelfde verweer heeft gevoerd, met dien verstande, dat hij niets uitstaande heeft met gebeurtenissen van vóór 1946, het jaar van zijn toetreding tot de firma Aloma;

O. dat gerequestreerden, hoewel gaarne willende medewerken tot rechtsherstel, van meening zijn, dat de vordering, zooals zij door requestrant is ingesteld, door den Raad niet zal kunnen worden ontvangen, althans deze vordering aan dezen zal moeten worden ontzegd;

O. dat de beslissing van den Raad allereerst afhankelijk is van het antwoord op de vraag of Louis Meijer al dan niet voor den oorlog alleen eigenaar was van de handelszaak Aloma;

O. dat uit het overgelegde uittreksel uit het Handelsregister te Amsterdam, blijkt dat op 7 April 1936 in dat register werd ingeschreven de zaak „Aloma”, waarbij als eenig eigenaar werd opgegeven Louis Meijer, laatstelijk wonende te Groningen, dus requestrant;

O. dat voor 28 April 1941 een inschrijving van een vennootschap onder de firma

Aloma met gerequestreerde van Spankeren als vennoot in het Handelsregister niet is geschied;

O. dat de Raad dan ook moet aannemen, dat Meijer voor genoemden datum alleen eigenaar van de handelszaak Aloma was, tenzij gerequestreerde van Spankeren zou hebben bewezen, dat de inschrijving in het Handelsregister te Amsterdam, die daarvan melding maakt, in strijd met de waarheid is;

O. dat bij de mondelinge behandeling van de zaak gerequestreerde er niet in geslaagd is den Raad aannemelijk te maken, dat dit inderdaad het geval is en evenmin zulks door de gehoorde getuigen is bewezen;

O. dat de Raad mitsdien het verweer van gerequestreerde van Spankeren en van de vennootschap onder de firma Aloma, dat van Spankeren reeds voor den oorlog vennoot in de zaak Aloma was, niet aanvaardbaar acht, en naar 's Raads oordeel vast staat, dat tot 1 April 1941 Meijer alleen eigenaar van de handelszaak Aloma was;

O. dat, dit als vast staand aangenomen, de Raad door de omstandigheden, waaronder per 1 April 1941 de vennootschap onder de firma Aloma, met Meijer en van Spankeren als vennooten, is tot stand gekomen en de uittreding van Meijer per 1 November 1941 uit deze vennootschap heeft plaats gehad, termen aanwezig acht om art. 23 van het Besluit Herstel Rechtsverkeer toe te passen en deze rechtshandelingen, alsmede de daaruit voortvloeiende rechtsbetrekkingen, nietig te verklaren, immers zij van oordeel is, dat het achterwege laten van ingrijpen in verband met die omstandigheden onredelijk zou zijn;

O. dat immers requestrant geacht moet worden met van Spankeren in April 1941 de vennootschap onder firma te hebben aangegaan en later in November 1941 uit die vennootschap te zijn getreden in verband met de dreigende Deutsche maatregelen tegen Joden;

O. dat mitsdien het verzoek van requestrant, hierboven onder 1 genoemd, voor inwilliging vatbaar is, voorzover het betreft dat tot nietigverklaring van de overeenkomsten tot het aangaan van vennootschap onder firma, de uittreding van Meijer als firmant van Aloma en de ontbinding dier vennootschap; doch niet dat tot nietigverklaring van de aanstelling, intrekking en benoeming van bewindvoerders (bedoeld zal zijn de benoeming van de Omnia Treuhand Gesellschaft, zijnde van een andere bewindvoerdersbenoeming niet gebleken), omdat daarvoor geen enkele reden aanwezig is, en de benoeming van de Omnia reeds voor de Duitschers werd ingetrokken en deze intrekking in het Handelsregister werd ingeschreven;

O. dat ook het sub 2 en 6 gevorderde kan worden toegewezen, echter niet de vordering sub 7, welke naar 's Raads oordeel overbodig is;

O. dat de verzoeker, hierboven genoemd onder 3 en 5 in dermate vage bewoordingen zijn ingekleed, dat het den Raad niet

mogelijk is daarover een beslissing te geven en hij mitsdien dezelve niet voor toewijzing vatbaar acht;

O. dat op de vordering, genoemd onder 8, om de gevraagde beslissing van den Raad uitvoerbaar te verklaren bij voorraad, geen uitspraak behoeft te worden gedaan, omdat alle uitspraken van den Raad uitvoerbaar zijn bij voorraad, tenzij bij de beslissing anders zou worden bepaald;

O. tenslotte aangaande de vordering sub 4, strekkende:

a. tot veroordeeling van gerequesteerde van Spankeren tot schadevergoeding terzake van zijn gedragingen en

b. tot veroordeeling tot terugbetaling van een door hem van Meijer ontvangen bedrag van f 10,000;

dat het onderdeel a van deze vordering betrekking heeft op gerequesteerde's gestie als firmant van Aloma en een beslissing hierop eerst kan worden gegeven nadat van Spankeren rekening en verantwoording van zijn beheer zal hebben afgelegd, vermits eerst dan kan blijken of hij nog iets verschuldigd is;

dat, nu van Spankeren zich tot het afleggen van rekening en verantwoording bereid heeft verklaard, het, naar 's Raads oordeel, gewenscht is, dat partijen trachten in der minne de gevolgen van de thans uit te spreken nietigverklaring van de op 1 April 1941 aangegane overeenkomst te regelen, in welke regeling zij dan ook het onderdeel b der vordering sub 4 zouden kunnen betrekken, daar den Raad, ook na de mondelinge behandeling, niet voldoende gegevens ter beoordeling van dit onderdeel ten dienste staan;

dat de Raad derhalve te rade is geworden, alvorens verder te beslissen aan partijen op te dragen te trachten tot een minnelijke regeling van de hier bedoelde geschillen te komen, met dien verstande, dat een termijn zal worden gesteld, binnen welken de meest gereede partij zich tot den Raad zal kunnen wenden, indien zoodanige minnelijke regeling niet tot stand zou komen;

O. dat derhalve moet worden beslist als volgt:

Rechtdoende:

Verklaart nietig de op 1 April 1941 tusschen verzoeker en gerequesteerde van Spankeren gesloten overeenkomst tot het aangaan van de vennootschap onder de firma Aloma, alsmede de uittreding per 1 November 1941 van verzoeker uit deze firma alsmede de rechtsbetrekkingen, welke ter zake zijn ontstaan;

Herstelt de rechtsbetrekking tusschen de handelszaak Aloma en verzoeker als eenig eigenaar daarvan;

Gelast de op naam stelling van de zaak Aloma dienovereenkomstig in het Handelsregister in te schrijven;

Stelt partijen in de gelegenheid om ten aanzien van de vordering sub 4 tot een schikking te komen, met dien verstande dat het der meest gereede partij vrij zal staan, om bij gebleken onmogelijkheid van

een minnelijke regeling zich wederom tot deze Kamer te wenden, mits zulks geschiedt voor 1 Augustus 1947, bij gebreke waarvan zal worden aangenomen, dat de zaak verder geschikt en daarmee geheel is afgedaan.

Verklaart verzoeker omtrent het meer gevorderde niet-ontvankelijk.

Houdt de beslissing omtrent de kosten aan.

No. 894.

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK GRONINGEN, 30 Mei 1947.
(Mr. Beekhuis).

Verzoeker is niet ontvankelijk in zijn verzoek om de vestigingsvergunning te doen herleven, daar de rechtsbetrekking tusschen overheid en vergunninghouder is van publiekrechtelijke aard en art. 23 en 25 van het K. B. E 100 uitsluitend betrekking hebben op rechtsbetrekkingen van privaatsrechtelijke aard.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100) art. 23 e.v.).

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;

Johan Adriaan Tack, wonende te Winschoten, handelende in zijn hoedanigheid van bewindvoerder voor den afwezige Levie Mozes Cohen, laatstelijk wonende te Winschoten, requérant bij verzoekschrift d.d. 22 Januari 1947,

contra:

Bestuurders van de Omnia Treuhand G.m.b.H., wonende te 's-Gravenhage, gerequesteerden bij voormeld verzoekschrift.

Gezien het verzoekschrift van requérant, houdende onder meer:

dat Levie Mozes Cohen op het ogenblik van en gedurende de Duitse bezetting te Winschoten uitoefende een slagersbedrijf, welk bedrijf tijdens de vijandelijke bezetting zonder medewerking van den eigenaar door de Omnia Treuhand G.m.b.H met ingang van 24 Maart 1944 werd opgeheven;

dat van voormelde opheffing door den Sachbearbeiter der Omnia Treuhand G.m.b.H. inschrijving werd gedaan in het Handelsregister van de Kamer van Koophandel en Fabrieken voor Groningen, kantoor Veendam;

dat dientengevolge het slagersbedrijf van Levie Mozes Cohen gedurende een tijdvak langer dan één jaar niet is uitgeoefend en mitsdien de vestigingsvergunning is vervallen;

dat ingevolge het Besluit Algemeen Vestigingsverbod Kleinbedrijf opnieuw een vestigingsvergunning zou moeten worden verkregen om thans het bedoelde bedrijf weder te kunnen uitoefenen of te doen uitoefenen;

dat in verband met het vorenstaande het

bedrijf van voornoemden afwezige niet kan worden verkocht, tengevolge waarvan deze een aanmerkelijke schade lijdt;

dat de vestigingsvergunning en daarmee het bedrijf van voornoemden afwezige tijdens de vijandelijke bezetting zijn te niet gegaan en het in verband met de bijzondere omstandigheden onredelijk ware het hieronder verzochte ingrijpen achterwege te laten;

verzoekende requestrant mitsdien:

1. te doen herleven de vestigingsvergunning van Levie Mozes Cohen te Winschoten;

2. te bepalen dat de opheffing van het slagersbedrijf van Levie Mozes Cohen door de Omnia Treuhand G.m.b.H. nietig is;

3. te bevelen dat de inschrijving in het Handelsregister te Groningen, Kantoor Veendam, van de sub 2 vermelde opheffing moet worden doorgehaald, c.q. dat de nietig verklaring der opheffing in het Handelsregister voormeld moet worden aangekënd;

Gezien het verweerschrift van gerequestreerden, houdende onder meer dat zij, de door requestrant gestelde feiten ontkenkende, zich aan het oordeel van den Raad refereren zo voormelde feiten mochten komen vast te staan, kosten rechtens;

O. dat ter zitting van 23 Mei 1947 geen der partijen is verschenen en de Raad mitsdien op de stukken recht moet doen;

O. dat de Raad van oordeel is, dat de door requestrant gestelde feiten bewezen zijn door het overgelegde uittreksel uit het Handelsregister van de Kamer van Koophandel en Fabrieken voor Groningen, Kantoor Veendam, d.d. 24 Januari 1947;

O. ten aanzien van het sub 1 gevorderde dat de door het verlenen van een vestigingsvergunning geschapen rechtsbetrekking tussen Overheid en den Vergunninghouder is van publiekrechtelijken aard, en mitsdien het tenietgaan daarvan onder omstandigheden als bedoeld in art. 25 van het K. B. E 100 niet ter beoordeling staat van den Raad voor het Rechtsherstel, aangezien de artt. 23 en 25 van het K. B. E 100 uitsluitend betrekking hebben op rechtsbetrekkingen van privaatrechtelijken aard;

O. dat requestrant derhalve in het sub 1 gevorderde niet ontvankelijk moet worden verklaard;

O. t.a.v. het sub 2 gevorderde, dat het ingevolge art. 25 van het Besluit Herstel Rechtsverkeer (S. E 100) tot de taak van den Raad voor het Rechtsherstel behoort, na te gaan of het achterwege laten der gevraagde nietigverklaring van voormelde opheffing in verband met de bijzondere omstandigheden als onredelijk is te beschouwen;

O. dienaangaande dat, nu voormelde daad van opheffing is verricht op grond van de verordening van den Rijkscommissaris voor het bezette Nederlandse gebied no. 48/1941, ten aanzien waarvan in art. 16 van het Besluit Bezettingsmaatregelen is bepaald dat zij geacht wordt nimmer van kracht te zijn geweest, ingevolge art. 25 van het Be-

sluit Herstel Rechtsverkeer (S. E 100) aangenomen moet worden dat het achterwege laten van de verzochte nietigverklaring dezer opheffing onredelijk is, zijnde toch van het tegendeel den Raad niet gebleken;

O. mitsdien dat het verzoek tot nietigverklaring der opheffing voor toewijzing vatbaar is;

O. voorts dat voor toewijzing vatbaar is de vordering van requestrant tot doorhaling van de inschrijving van de opheffing alsmede die tot inschrijving van de nietigverklaring der opheffing;

Rechtdoende:

Verklaart requestrant in het sub 1 gevorderde niet ontvankelijk;

Verklaart nietig de opheffing van het door den afwezige Levie Mozes Cohen uitgeoefend slagersbedrijf;

Gelast den Algemeenen Secretaris van de Kamer van Koophandel en Fabrieken voor Groningen, Kantoor Veendam, de in verband met voormelde beslissingen noodzakelijke doorhalingen en inschrijvingen te verrichten.

No. 895.

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK 'S-GRAVENHAGE, 31 Mei 1947. (Prof. Mr. Ph. A. N. Houwing).

Gerequestreerden hadden niet behoren mede te werken tot de verkoop van goederen van de Staat, ook al ware de vijand tot deze verkoop krachtens het Landoorlogreglement bevoegd.

Gerequestreerden toegelaten tot getuigenbewijs dat de verkoop met instemming van de Staat is tot stand gekomen.

Bij niet slagen van gerequestreerden in het getuigenbewijs moet de Staat in zijn eigendomsrecht worden hersteld, zonder toekenning van enige schadevergoeding aan gerequestreerden, die niet geacht kunnen worden te goeder trouw te hebben gehandeld.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100) art. 23 e.v.).

Staat der Nederlanden, requestrant,
contra:

De Maatschappij voor Meel- en Broodfabrieken N.V., gem. Mr. W. M. J. Russell; de N.V. Machinefabriek Probat, gem. Mrs. K. Th. Koch en J. ter Horst, gerequestreerden.

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;

Gezien de stukken, welke als hier ingelast worden beschouwd, waaronder een proces-verbaal van een op 21 Maart 1947 gehouden getuigenverhoor;

Gehoord partijen, requestrant bij monde van Mr. Beglinger, de N.V. de Maatschappij voor Meel- en Broodfabrieken bij monde van Mr. W. M. J. Russell, adv. te Amsterdam en de N.V. Machinefabriek Probat bij

monde van Mr. J. ter Horst, adv. te Arnhem;

Wat de feiten betreft:

O. dat requestrant, in het kort samengevat ten processe heeft gesteld, dat enige tijd na de capitulatie van Nederland in Mei 1940 de Deutsche Wehrmacht in overeenstemming met art. 55 van het landoorlogreglement de Militaire Bakkerij te 's-Gravenhage met inventaris in gebruik heeft genomen;

dat in 1940 (aanvankelijk was abusievelijk gesteld 1942) van deze inventaris een verdeelmachine, een opbolmachine en een automatische rijkskast op last van de Chef-Intendant beim Wehrmachtsbefehlshaber zijn verkocht aan gerequesteerde, de N.V. de Maatschappij voor Meel- en Broodfabrieken;

dat de Duitse Weermacht tot deze verkoop niet krachtens het landoorlogreglement gerechtigd was, aangezien de machines onroerend goed waren door verbinding en door bestemming, terwijl de Wehrmacht als vruchtgebruiker de bestemming niet eenzijdig vermocht te wijzigen;

dat deze verkoop is geschied ondanks protest van de commissaris voor de belangen der Nederlandse Weermacht;

dat de kooprijks niet aan requestrante is ten goede gekomen;

dat de N.V. Meel- en Broodfabrieken van de herkomst der machines op de hoogte was;

dat requestrant op deze gronden heeft gevorderd vernietiging van voormelde koopovereenkomst en machtiging van requestrant tot het terugvoeren der machines;

O. dat gerequesteerde de N.V. de Maatschappij voor Meel- en Broodfabrieken daartegenover vooreerst heeft gesteld, dat niet zij de vorenbedoelde machines van de Chef-Intendant beim Wehrmachtsbefehlshaber heeft gekocht, doch dat is geschied door de N.V. Machinefabriek Probat, die vervolgens de machines aan haar heeft doorverkocht en op grond daarvan heeft verzocht, dat de N.V. Probat als partij in het geding zou worden opgeroepen, hetgeen bij vonnis van de Raad van 2 September 1946 is geschied;

dat requestrant daarna zijn vordering heeft gewijzigd in die zin, dat zij voorzoveel nodig ook werd ingesteld tegen de N.V. Probat;

dat de Raad dit verzoek aldus verstaat, dat wordt gevorderd vernietiging van de koopovereenkomst tussen de Chef-Intendant en de N.V. Probat en van de koopovereenkomst tussen de N.V. Probat en de N.V. Meel- en Broodfabrieken;

dat de N.V. Meel- en Broodfabrieken en de N.V. Probat verder, in het kort samengevat, hebben gesteld:

dat de drie meergenoemde machines noch onroerend door verbinding, noch onroerend door bestemming waren, zodat krachtens art. 53 van het Landoorlogreglement de Duitse Staat tot verkoop bevoegd was;

dat zij de herkomst der machines ken-

den, doch in ieder geval van oordeel zijn geweest, dat de Duitse Staat de bevoegdheid tot verkoop bezat en mitsdien te goeder trouw zijn geweest;

dat de N.V. Meel- en Broodfabrieken de machines dringend zelf behoeft;

dat het Landoorlogreglement praevaleert boven het Besluit E 100 in die zin, dat ten aanzien van een handeling, bevoegdelyk krachtens dat Reglement verricht vaststaat, dat een ingrijpen als omschreven in art. 23 E 100, onredelyk zou zijn;

dat de betrokken Nederlandse autoriteiten van de verkoop op de hoogte zijn geweest en daartegen geen bezwaar hadden;

dat de N.V. Probat de machines in Augustus 1940 voor f 3000 heeft gekocht en in September 1940 voor f 5000 heeft verkocht, in welke laatste prijs waren inbegrepen de kosten van plaatsing enz. en een matige winst;

dat, indien de vordering van de Staat mocht worden toegewezen, deze in ieder geval zal moeten worden veroordeeld tot betaling van de door de N.V. Probat, resp. door de N.V. Meel- en Broodfabrieken betaalde kooprijks;

O. dat voorts de N.V. Meel- en Broodfabrieken heeft gesteld, dat indien zij tot het afgeven van de machines zonder vergoeding van de daarvoor betaalde kooprijks mocht worden veroordeeld, de N.V. Probat aan haar die kooprijks ten volle zal hebben terug te betalen;

dat de N.V. Probat daartegenover heeft aangevoerd, dat indien de requestrant wordt veroordeeld, haar haar kooprijks ad f 3000 terug te betalen, zij bereid is, dit bedrag aan de N.V. Meel- en Broodfabrieken uit te keren, doch dat het door haar voor kosten en winst bedongen bedrag van f 2000 in ieder geval ten laste van requestrant, dan wel van de N.V. Meel- en Broodfabrieken behoort te komen;

O. dat op deze gronden hebben geconcludeerd de N.V. Meel- en Broodfabrieken, de ingestelde vordering niet ontvankelijk te verklaren, althans in ieder geval te onzeggen, subsidiair de koopovereenkomst tussen de N.V. Machinefabriek Probat en gerequesteerde te vernietigen, met veroordeling van de N.V. Machinefabriek Probat tot betaling aan gerequesteerde van een bedrag van f 5000, zijnde de kooprijks, met subsidiair de ingestelde vordering slechts toe te wijzen met veroordeling van de Staat der Nederlanden om aan gerequesteerde te voldoen een bedrag van f 5000; kosten rechtens;

de N.V. Probat, dat het de Raad behage de Staat der Nederlanden ter zake voormeld niet-ontvankelijk te verklaren, althans het gedaan verzoek tot rechtsherstel af te wijzen, subsidiair dit verzoek niet toe te wijzen, dat onder bepaling omtrent de bedragen van f 3000, resp. f 2000, als hierboven omschreven, kosten rechtens;

En in rechte:

O. dat door het door partijen wederzijds gestelde ten processe is komen vast te staan, dat de Chef-Intendant beim Wehr-

machtbefevelshaber in Augustus 1940 de drie ten processe bedoelde machines, deel uitmakende van de aan requestrant toebehorende inventaris van de door de Duitse Weermacht in gebruik genomen Militaire Bakkerij te 's-Gravenhage, voor f 3000 heeft verkocht aan de N.V. Probat en dat deze ze in September 1940 heeft verkocht voor f 5000 aan de N.V. Meel- en Broodfabrieken en dat beide kopers op de hoogte waren van de herkomst der machines;

dat requestrant stelt, dat de Chef-Intendant tot deze verkoop niet krachtens het Landoorlogreglement bevoegd was en beide gerequestreerden daartegenover zijne bevoegdheid daartoe krachtens genoemd Reglement staande houden;

dat de Raad van oordeel is, dit geschilpunt niet te behoeven te beslissen;

dat immers de Raad ingevolge art. 24 j^o. art. 23 E 100 bevoegd is, vorenomschreven koopovereenkomsten te vernietigen, indien het achterwege laten van de vernietiging naar het oordeel van den Raad onredelijk ware;

dat het Besluit E 100 in zijne waardering van de redelijkheid van enig ingrijpen door geen enkele nadere regel beperkt (behoudens door het in dit verband niet ter zake doende art. 25).

dat de omstandigheid, dat de vijand tot enige handeling krachtens het Landoorlogreglement bevoegd was die handeling geenszins aan de bevoegdheid van de Raad ingevolge de artt. 23 en 24 E 100 onttrekt, noch ook noodzakelijk met zich brengt, dat het redelijk zoude zijn, die handeling in stand te houden;

dat de Raad in het gegeven geval het achterwege laten van vernietiging van de verkoop door de Chef-Intendant onredelijk acht, zelfs al was de Chef-Intendant tot deze verkoop krachtens het Landoorlogreglement bevoegd;

dat door deze verkoop de requestrant tegen zijn zin en zonder vergoeding zijn eigendom door de vijand ontnomen werd en het alleszins redelijk is hem, zo mogelijk in de eigendom te herstellen ook al zoude het Landoorlogreglement er toe dwingen — wat hier in het midden gelaten kan worden — jegens de vijand in de ontneming te berusten;

dat gerequestreerden hebben geweten, dat de Chef-Intendant goederen van de Staat verkocht en er zich van hadden behoren te onthouden er aan mede te werken; dat de Staat zijn eigendom ontnomen werd door de vijand, ook al zoude de vijand tot de ontneming krachtens het Landoorlogreglement bevoegd zijn;

dat dit uit de aard der zaak anders zou zijn en vernietiging van de koopovereenkomst onredelijk zou zijn, indien requestrant met die verkoop zoude hebben ingestemd, hetzij jegens de vijand, hetzij jegens gerequestreerden;

dat de gerequestreerden dit laatste hebben gesteld, doch requestrant het heeft ontkend en zelfs heeft gesteld, dat de verkoop ondanks protest zijnerzijds is ge-

schied;

dat de stelling van gerequestreerden de Raad weinig aannemelijk voorkomt, daar immers requestrant bij de verkoop geen enkel belang had;

dat voorts gerequestreerden in gebreke zijn gebleven, tegenover de uitdrukkelijke ontkenning van requestrant enige bijzonderheid te stellen omtrent de wijze, waarop requestrant van zijn instemming zoude hebben doen blijken;

dat de Raad hierin aanleiding vindt, gerequestreerden met het bewijs te belasten; dat, indien gerequestreerden in dit bewijs niet slagen, de vordering van requestrant zal moeten worden toegewezen;

dat alsdan, met vernietiging ook van de tussen gerequestreerden gesloten koopovereenkomst, requestrant in de eigendom der verkochte machines zal moeten worden hersteld;

dat in dat geval de N.V. Meel- en Broodfabrieken, die wist, gelijk alsdan zal vaststaan, dat aan requestrant tegen zijn zin door de vijand de eigendom der verkochte machines werd ontnomen, niet geacht kan worden, de machines te goeder trouw te hebben verkregen;

dat de Raad ook geen bijzondere redenen aanwezig acht, gerequestreerden enige schadevergoeding ten laste van requestrant toe te kennen;

O. voorts, nu reeds omtrent de regeling van de gevolgen ener eventuele nietigverklaring der koopovereenkomst ten aanzien van de verhouding tussen beide gerequestreerden;

dat uit de positie van gerequestreerden blijkt, dat ook gerequestreerde de N.V. Meel- en Broodfabrieken, van de omstandigheden waaronder de verkoop aan de N.V. Probat was geschied, volkomen op de hoogte was;

dat voorts requestrant generlei vergoeding heeft gevorderd voor het gebruik, dat de N.V. Meel- en Broodfabrieken van 1940 af van de verkochte machines heeft gemaakt;

dat de Raad onder deze omstandigheden generlei aanleiding aanwezig acht, de N.V. Probat tot teruggave van de door de N.V. Meel- en Broodfabrieken aan haar betaalde koopprijs te veroordelen, behoudens echter dat het niet redelijk voorkomt, de N.V. Probat de door haar behaalde winst te doen behouden;

dat de N.V. Probat de machines heeft gekocht voor f 3000 en verkocht voor f 5000;

dat zij echter heeft gesteld, dat in het verschil ad f 2000 begrepen is geweest ene vergoeding voor door haar terzake der machines en van hare opstelling gemaakte onkosten;

dat de Raad reeds nu de N.V. Probat de gelegenheid zal geven, om voor het geval zij niet inmiddels daaromtrent met de Meel- en Broodfabrieken tot overeenstemming mocht zijn gekomen, te bewijzen, welk gedeelte van vorengenoemd bedrag een vergoeding van door haar zelve ge-

maakte kosten vormde;

Rechtdoende:

Draagt gerequesteerden op, door getuigen te bewijzen, dat de verkoop van de ten processe bedoelde machines aan de N.V. Probat is geschied met goedvinden van de ter zake bevoegde Nederlandse autoriteiten;

Draagt gerequesteerde N.V. Probat op door getuigen te bewijzen, welk gedeelte van de door haar van de N.V. Meel- en Broodfabrieken ontvangen kooprijns een vergoeding vormde, voor door haar ter zake der verkochte machines gemaakte onkosten;

Bepaalt, dat dit getuigenverhoor zal worden gehouden op 12 September 1947, des voormiddags te 10.00 uur in het gebouw van de Raad, Koninginnegracht No. 24 te 's-Gravenhage;

Houdt iedere verdere beslissing aan.

No. 896.

RAAD RECHTSHERSTEL AFD RECHTSPRAAK 'S-GRAVENHAGE, 2 Juli 1947. (Mrs. Prof. Houwing, Zijlstra en Buddingh de Voogt).

N.V. Organon heeft tijdens de bezetting een schuld aan N.V. Zwanenberg (door manipulaties der verwalters over deze N.V.'s) afgelost en is dat bedrag schuldig geworden aan Schering A.G. Het Beheersinstituut heeft deze schuld — Schering A.G. is vijand — opgeëist van Organon, waartegen Organon is gekomen in hoger beroep. Beroep verworpen. Organon en Zwanenberg zijn afzonderlijke rechtspersonen — de schuld van Organon aan Schering kan niet worden gecompenseerd met de vordering van Zwanenberg op Schering.

Overige tegenvorderingen komen niet voor compensatie in aanmerking, afgezien van het bepaalde in artikel 23 E 133.

(Besluit Vijandelijk Vermogen (E 133) artt. 20, 23, 43).

1. De Naamloze Vennootschap: N.V. Organon, en 2. de Naamloze Vennootschap, Zwanenberg's Fabrieken N.V., gem. Mr. L. Bouma, requestanten,

tegen:

Het Nederlandsche Beheersinstituut, gerequesteerde.

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;

Gezien het verzoekschrift met bijlagen, waarbij de Naamloze Vennootschap N.V. Organon in beroep komt tegen een beslissing van het Beheersinstituut van 5 Augustus 1946, het verzoekschrift, waarbij de Naamloze Vennootschap Zwanenberg's Fabrieken N.V. verzoekt de vordering van de N.V. Organon toe te wijzen, de verweerschriften van het Nederlandse Beheersinstituut en de verdere producties van partijen, al welke stukken als hier ingelast worden beschouwd;

Gehoord partijen, Organon en Zwanenberg bij monde van Mr. L. Bouma, het Beheersinstituut bij monde van Mr. J. van den Berg;

En in rechte:

O. dat de Raad het verzoekschrift van de N.V. Zwanenberg beschouwd als een verzoek, zich in de door Organon aanhangig gemaakte procedure te mogen voegen aan de zijde van Organon, tegen welk verzoek geen bezwaar bestaat;

O. dat Organon in beroep is gekomen tegen een beslissing van het Beheersinstituut; waarbij dit, na Organon te hebben gesommeerd tot betaling van een bedrag van f 2.165.298,89 door haar verschuldigd aan de onder beheer van het Beheersinstituut staande Schering A.G. te Berlijn, de bezwaren, van Organon tegen deze vordering tot een bedrag van f 318.136,08 heeft erkend, doch voor het overige heeft verworpen;

O. dat Organon de vordering op zich zelve van de Schering A.G. pro resto groot f 1.847.162,81, niet betwist, doch meent daartegen een 5-tal tegenvorderingen geldend te kunnen maken, waarvan de tweede door het Beheersinstituut in de bestreden beslissing reeds is erkend en de derde is teruggenomen;

dat de eerste tegenvordering groot f 1.500.000 berust op de volgende stellingen:

dat de vordering van de Schering A.G. tot een bedrag van f 1.650.000 is ontstaan uit een crediet, door Schering aan Organon verleend gedurende de tijd, dat Organon als Joodse onderneming beheerd werd door de Treuhänder Dr. Duden, zijnde een employé van Schering;

dat met het geleende bedrag is afgelost een crediet van Zwanenberg aan Organon, groot f 1.000.000 en een crediet van de Amsterdamsche Bank aan Organon groot f 500.000 voor welk crediet Zwanenberg zich had borg gesteld;

dat Zwanenberg, die voor het afgeloste bedrag geen emploi had, dit heeft gestort op haar rekening bij de Amsterdamsche Bank;

dat in November 1944 de Treuhänder van de als joodse onderneming aangemerkte N.V. Zwanenberg een bij de Amsterdamsche Bank aanwezig bedrag van Zwanenberg groot f 1.500.000 door die Bank heeft doen overmaken aan de Deutsche Revisions und Treuhänder A.G., waardoor dit bedrag, behoudens een vordering op laatstgenoemde A.G. van twijfelachtige waarde, voor Zwanenberg is verloren gegaan;

dat de Treuhänder over dit bedrag slechts heeft kunnen beschikken tengevolge van de credietverlening door Schering aan Organon, waardoor immers vooreerst het crediet van Zwanenberg, aan Organon groot f 1.000.000 werd afgelost en dit bedrag ter beschikking van de Treuhänder kwam en voorts het crediet van de Amsterdamsche Bank aan Organon, groot f 500.000, waardoor Zwanenberg borg was, werd afgelost, tengevolge waarvan het de Amsterdam-

sche Bank later, toen de Treuhänder overmaking eiste, onmogelijk werd, een bedrag van f 500,000 in te houden als zekerheid voor de verplichting van Zwanenberg jegens haar uit hoofde van de borgtocht;

dat Organon en Zwanenberg nauw verbonden waren, Zwanenberg 157 van de 200 aandelen van Organon bezat, overheersende invloed in het bestuur van Organon had en het bedrijf van Organon geheel als onderdeel van het bedrijf van Zwanenberg werd gevoerd;

dat Schering A.G. gedurende de bezettingstijd alle aandelen van Organon heeft weten te bemachtigen en haar employé Dr. Duden tot Treuhänder van Organon heeft weten te doen benoemen;

dat al de bovengeschetste handelingen moeten worden gezien als één samenhangend complex van manipulaties, onder meer ten doel hebbend, het mogelijk te maken Zwanenberg leeg te roven en de Schering A.G. daarbij ook door middel van haar employé Dr. Duden, voor wie zij verantwoordelijk is, een zodanige rol heeft gespeeld, dat zij voor het tengevolge vandie manipulaties door Zwanenberg geleden verlies van f 1,500,000 mede aansprakelijk is te stellen;

dat de vierde tegenvordering groot f 188,938.93 berust op de stelling, dat Organon tot dit bedrag schade heeft geleden door het beheer, waaronder zij gestaan heeft, en Schering voor de door de Verwalter-Treuhänder Duden veroorzaakte schade aansprakelijk zou zijn, omdat Duden haar employé was en het ganse beheer te haren behoefte strekte;

dat de vijfde tegenvordering groot f 86,530.43 berust op de stelling, dat Dr. Duden als Verwalter dit bedrag door Organon heeft doen betalen aan Schering op grond dat Organon aan Schering in Amerika goederen had geleverd en daarvoor in Amerika f 86,530.43 meer in rekening zou hebben gebracht, dan volgens een bestaand contract was toegelaten, zulks terwijl en ten tijde van de betaling en ook thans nog omtrent deze Amerikaanse transactie geen behoorlijke gegevens beschikbaar zijn;

O. alsnu omtrent de eerste tegenvordering, dat Organon met haar schuld aan Schering wil verrekenen een vordering terzake van door Zwanenberg geleden schade, welke mede door Schering zou zijn toegebracht, waarvoor althans Schering mede aansprakelijk zou zijn;

dat echter in juridische zin Organon en Zwanenberg verschillende personen zijn en het feit, dat zij in economische zin tot op zekere hoogte een eenheid vormen, hierin geen verandering vermag te brengen — nog daargelaten dat een niet onbelangrijk gedeelte van het aandelenkapitaal van Organon (43 van de 200 aandelen) niet aan Zwanenberg, doch aan derden toebehoort en dat dus ook in economische zin beide rechtspersonen geenszins te vereenzelvigen zijn;

dat mitsdien een vordering van Schering op Organon niet met een schuld van Sche-

ring aan Zwanenberg kan worden gecompenseerd;

dat al ware het anders, nog aan compensatie in de weg zou staan, dat de aansprakelijkheid van Schering voor de door Treuhänder van de N.V. Zwanenberg beweerdelijk aan deze N.V. toegebrachte schade een uiterst ingewikkeld complex van feiten en handelingen en oogmerken ten grondslag wordt gelegd, waarvan de juistheid allerminst op snelle en eenvoudige wijze ware vast te stellen, zodat de door het Beheersinstituut betwiste vordering tot schadevergoeding geenszins voor dadelijke vereffening vatbaar is te achten;

dat geheel hetzelfde moet gelden voor de vierde tegenvordering;

dat de schade, die onder dit hoofd gevorderd wordt, bestaat uit een groot aantal tijdens het beheer van Dr. Duden gedane uitgaven;

dat aangenomen al, dat zou komen vast te staan, dat al deze uitgaven inderdaad zijn gedaan, het aan Organon nog geenszins licht zoude vallen te bewijzen, dat Dr. Duden terzake van alle deze tot schadevergoeding gehouden is, terwijl zo zij hierin al zou slagen, zij nog haar op uiterst vage en nauwelijks toereikende grondslagen berustende stelling zou moeten bewijzen, dat Schering voor het beheer en voor al de daden van de beheerder mede aansprakelijk is;

dat ook de vijfde tegenvordering niet voor dadelijke vereffening vatbaar is en dus niet kan worden gecompenseerd;

dat Organon ten deze terugbetaling vordert van een door haar beheerder aan Schering ten onrechte gedane betaling, doch ten processe niet eens duidelijk is gesteld, terzake waarvan de beheerder Organon tot die betaling verplicht achtte en nog minder, waarom Organon ter zake daarvan niets verschuldigd zou zijn, terwijl uit het debat van partijen is gebleken, dat zij in ieder geval nog niet beschikken over de feitelijke gegevens, welke ter beoordeling van deze vordering van Organon onontbeerlijk zijn;

O. dat nu geen der gepretendeerde tegenvorderingen voor compensatie in aanmerking komt, buiten beschouwing kan blijven het door het Beheersinstituut opgeworpen verweer, dat art. 23 van het Besluit E 133 iedere compensatie verbiedt;

O. dat waar Organon de vordering van Schering op haar op zich zelve niet betwist, ook niet wat betreft de door Schering aan haar verstrekte geldlening, de Raad geen termen aanwezig acht om te onderzoeken, in hoeverre deze geldlening voor nietigverklaring in aanmerking komt en of wellicht een regeling van de gevolgen van zulk een nietigverklaring naar redelijkheid en billijkheid zou moeten inhouden, dat Organon het door haar krachtens de geldlening ontvangen bedrag slechts zou behoeven terug te betalen, voorzover zij en Zwanenberg daardoor werkelijk zijn gebaat en dus niet voorzoverre die geldlening het de Treuhänder van Zwanenberg mogelijk heeft ge-

maakt, Zwanenberg te beroven;

Rechtdoende:

Laat de Naamloze Vennootschap Zwanenberg's Fabrieken N.V. toe als gevoegde partij;

Verwerpt het beroep;

Veroordeelt de Naamloze Vennootschap N.V. Organon en de Naamloze Vennootschap Zwanenberg's Fabrieken N.V. in de proceskosten, tot op deze uitspraak aan de zijde van het Nederlandse Beheersinstituut begroot op f 280.

No. 897.

RAAD RECHTSHERSTEL AFD RECHTSPRAAK UTRECHT, 23 Mei 1947. (Mrs. de Boer, Prof. Dorhout Mees, v. Regteren Altena).

Verzoek tot herziening van een beslissing aangenomen, omdat in het vonnis a quo geen rekening is gehouden met omstandigheden, welke van invloed kunnen zijn op de beoordeeling van de vraag of achterwege laten van ingrijpen onredelijk ware.

Getuigen bewijs opgedragen aan requestant van de feiten door hem gesteld betreffende bovenbedoelde omstandigheden.

(Bsluit Herstel Rechtsverkeer (E 100) artt. 143, 140).

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;

Gezien het verzoekschrift dd. Februari 1947 van Adolf van der Giessen, wonende te De Bilt, te deze handelende in zijn hoedanigheid van beheerder over de Naamloze Vennootschap v/h L. E. Bosch en Zoon, gevestigd te Utrecht, adv.-gemachtigde Mr. J. A. Star Busmann, strekkende tot herziening van een beslissing dd. 20 December 1946 van de Enkelv. Kamer te Utrecht van de Afdeling Rechtspraak van de Raad voor het Rechtsherstel, in diër voege, dat de oorspronkelijke vordering van requestant, gelijk deze in het verzoekschrift is weergegeven, alsnog worde toegewezen, met veroordeling van gerequesteerde in de kosten zowel der eerste procedure, waaronder die der grosse ad f 25 als van deze herziening;

Gelet op het tijdig ingediende verzoekschrift d.d. 10 Maart 1947 van de naamloze vennootschap Ter Haar en Schuyt, gevestigd en kantoorhoudende te Leerdam, adv.-gemachtigde Mr. D. Huurman, waarbij verweerster de Raad, op gronden als nader in dit verzoekschrift omschreven, verzoekt requestant niet ontvankelijk te verklaren in zijn verzoek tot revisie der voornoemde beslissing dd. 20 December 1946, althans in elk geval diens verzoek van de hand te wijzen en voorzoveel nodig te bevestigen de uitspraak, waartegen het middel van revisie wordt aangewend, alles met veroordeling van requestant in de kosten van beide gedingen;

Gezien de beslissing van de Enkelvouw-

dige Kamer voornoemd dd. 20 December 1946;

Gelet op de behandeling ter zitting en de pleidooien voor verzoeker door Mr. J. A. Star Busmann, adv. te Utrecht, en voor verweerster door Mr. D. Huurman, adv. te Gorinchem;

O. dat het verzoek tot herziening is gebaseerd op de gronden, dat bij de uitspraak geen rekening is gehouden met de volgende feiten:

1. de aangevallen verkoop heeft plaats gehad omstreeks Februari 1943 (bij pleidooi gerectificeerd in 6 October 1942), derhalve na de aanstelling van Krediet tot gemachtigde met bevoegdheid van directeur op 27 Juli 1942;

Ten onrechte nam de Raad dus aan, dat de verkoop geschiedde door Karrl voordat de aandelen werden overgedragen;

2. De overgang der aandelen had plaats in Juni—Juli 1942 en daarna is — toen de N.V. Balo de grootste aandeelhoudster werd — Krediet genoemd;

Ten onrechte nam de Raad daarom aan, dat van deelneming van aandeelhouders aan de transactie niets is gebleken;

3. De arrestatie van de directie is geschied om de benoeming van Karrl mogelijk te maken en de gehele affaire in handen van de N.S.B. te spelen;

Ten onrechte nam de Raad derhalve aan, dat niet gebleken is, dat de benoeming een ander doel had dan om het openbaar leven te verzekeren en in het bijzonder niet voorzate de bedoeling om activa van de N.V. Drukkerij v/h L. E. Bosch en Zoon ten dele van deze vennootschap of ten voordele van den vijand of diens helpers te vreemden;

4. De aanstelling van Karrl, kan slechts gegrond zijn opde verordeningen 189/1940 en 48/1941 in verband met het feit, dat de heren Van Lier, beiden Jood in de zin van Duitse bepalingen, commissaris waren;

Ten onrechte besliste de Raad, dat het optreden van Karrl niet zou steunen op een maatregel van de vijand, die geacht wordt nimmer van kracht te zijn geweest;

5. De N.S.B.-directie verkocht machines wegens geldgebrek (ten gevolge van wanbeheer) en deze verkopen waren mogelijk, omdat een deel van het van de Maasbofe geroofde machinepark door de N.S.B.-directie bij de N.V. Drukkerij v/h L. E. Bosch en Zoon was ondergebracht. Hieruit volgt, dat de wettige directie niet tot verkoop zou zijn overgegaan, hetgeen de Raad ten onrechte heeft aangenomen;

6. Verweerster kan niet te goeder trouw zijn geweest, omdat in October 1942 geen enkele dergelijke machine te krijgen was tenzij afkomstig uit door de Duitsers gestolen en leeggeroofde bedrijven; de aanstelling van Karrl bleek bovendien uit het Handelsregister; aan ieder insider was bekend, dat er toen met de N.V. Drukkerij v/h L. E. Bosch en Zoon iets niet in orde was;

O. dat verweerster voormelde grieven stuk voor stuk heeft bestreden en hierop

hieronder voor zoveel nodig zal worden teruggekomen;

Ten aanzien van het recht:

O. dat requestrant bij pleidooi heeft aangevoerd, dat de aan verweerster verkochte machine is verkocht op 6 October 1942 en ten bewijze daarvan heeft overgelegd een brief van de N.V. Lettergieterij „Amsterdam” v/h N. Tetterode;

O. dat verweerster de juistheid van deze brief niet heeft ontkend, zodat de Raad als vaststaande aanneemt, dat inderdaad de koopovereenkomst toen tot stand is gekomen;

O. dat de hiervoren sub 1 tot en met 4 opgesomde grieven allen tot strekking hebben, dat de Raad op onjuiste gronden en niet rekening houdend met bepaalde feiten en omstandigheden is voorbijgegaan aan requestrants betoog;

dat de transactie het rechtstreeks gevolg is van het optreden der onwettige directie en derhalve is tot stand gekomen onder onbehoorlijke invloed van of vanwege de vijand of op grond van een maatregel van de vijand, die geacht wordt nimmer van kracht te zijn geweest;

O. dat evenwel, ook al zouden de feiten zich hebben toegedragen zoals requestrant stelt en dus zou moeten worden aangegomen, dat in de N.V. Drukkerij v/h L. E. Bosch en Zoon door de vijand op onwettige wijze in de directie zou zijn ingegrepen en door aandeelhouders tot verkoop der aandelen onder vijandelijke invloed zou zijn overgegaan, daaruit nog niet kan worden afgeleid zonder meer, dat ook de transactie ten aanzien van de machine moet worden beschouwd als gevolg hetzij van onbehoorlijke invloed van of vanwege de vijand, het zij als gevolg van een maatregel, die geacht wordt nimmer van kracht te zijn geweest;

O. dat immers zeer wel denkbaar is (en ook terecht in de aangevallen beslissing werd overwogen), dat ook de wettige directie tot verkoop der machine zou zijn overgegaan;

O. dat derhalve niet behoeft te worden getreden in een nader onderzoek omtrent de vraag, of de Raad al of niet ten onrechte besliste, dat de benoeming van Karri volkenrechtelijk verantwoord was en evenmin op andere gronden aantastbaar en de overdracht der aandelen geen rol speelde;

O. dat de 5e grief inhoudt, dat de N.S.B.-directie tot verkoop is overgegaan omdat zij door haar wanbeheer in geldgebrek verkeerde en zij deze machine kon verkopen, omdat zij toen de beschikking had over de geroofde machines van de Maasbode;

dat deze omstandigheid, — waarmede niet blijkt te zijn rekening gehouden in de aangevallen beslissing — terzake dienende is, aangezien zij van invloed kan zijn op de beoordeling van de vraag of het achterwege laten van ingrijpen, gelijk bedoeld in artikel 23 van het Besluit herstel rechtsverkeer, onredelijk ware;

O. dat hetzelfde geldt ten aanzien van de 6e grief voorzover daarin tot uiting komt.

dat in October 1942 geen enkele dergelijke machine te krijgen was tenzij afkomstig uit door de Duitsers gesloten en leeggeroofde bedrijven omdat, indien zulks althans toentertijd algemeen in vakkringen bekend was, verweerster voor zover geen billijkheidsgronden tot een andere beslissing dwingen, het risico van de door haar gesloten koopovereenkomst zal hebben te dragen;

dat venmin in de bestreden beslissing van de Raad aan deze omstandigheid aandacht is geschonken;

O. dat requestrant nog bovendien betoogt, dat uit het Handelsregister bleek, dat Karri als directeur was aangesteld, doch — afgezien van het feit dat blijktens requestrants eigen stellingen ten tijde van de verkoop niet Karri doch Krediet als gemachtigde de directie voerde — de Raad dit niet van beslissende betekenis oordeelt nu de transactie een machine betreft;

dat echter wel van belang kan zijn, dat zoals requestrant beweerde aan ieder insider toentertijd bekend was, dat er iets met de N.V. Drukkerij v/h L. E. Bosch en Zoon niet in orde was, n.l. in deze zin, dat een N.S.B.-directie bezig was op onverantwoordelijke wijze machines te verkopen;

O. dat verweerster de juistheid van al deze feiten heeft ontkend en de Raad, met voorbehoud van zijn oordeel omtrent de waarde welke tenslotte aan deze omstandigheden zal dienen te worden toegekend, termen vindt tot de navolgende bewijsopdracht;

Rechtdoende:

Alvorens te beslissen:

Beveelt requestrant om door getuigen te bewijzen:

1. dat de N.V. Drukkerij v/h L. E. Bosch en Zoon in October 1942 de beschikking had over machines geroofd van de Maasbode en het haar daardoor toen zij door wanbeheer gebrek aan kasgeld had mogelijk was de litigieuze machine aan verweerster te verkopen;

2. dat in October 1942 geen dergelijke machine te krijgen was tenzij afkomstig uit door de Duitsers gesloten bedrijven en zulks toentertijd in vakkringen van algemene bekendheid was;

3. dat in October 1942 in vakkringen van algemene bekendheid was, dat de N.S.B.-directie van de N.V. Drukkerij v/h L. E. Bosch en Zoon bezig was op onverantwoordelijke wijze machines te verkopen.

Bepaalt, dat de getuigen zullen worden gehoord ten overstaan van het lid van voormelde Kamer van de Afdeling Rechtspraak van de Raad voor het Rechtsherstel, Mr. A. D. v. Regteren Altena op ... 1947 om ... uur des namiddags in een der vertrekken van het Gemeentehuis te Utrecht, en dat de namen en woonplaatsen van de te horen getuigen uiterlijk op ..... 1947 schriftelijk moeten worden opgegeven aan de wederpartij en aan de Substituut-Griffier dezer Kamer, Oude Gracht 216 bis te Utrecht.

No. 898.

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK AMSTERDAM, 8 April 1947.
(Mrs. Jhr. v. d. Does de Willebois, Dijksterhuis en Croondijk).

De N. V. v/h J. de Jongh en Co (verzoekster) is tijdens de bezetting door de Nagu verkocht aan gerequesteerden Post en Michels, die de zaak hebben ingebracht in de C. V. Innoha, opgericht door gerequesteerde Schouten.

De koopovereenkomst van Post-Michels met de Nagu dient te worden vernietigd, hetgeen medebrengt, dat ook de overeenkomst waarbij de C. V. Innoha tussen gerequesteerden is opgericht voor vernietiging in aanmerking komt. De Raad stelt vast de richtlijnen die bij deze liquidatie en scheiding in acht dienen te worden genomen en draagt aan bestuurder der N. V. op deze liquidatie verder tot stand te brengen.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100)
art. 23 en vlg.)

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;

Gezien een verzoekschrift van 4 Oct. 1946 van Mr. M. J. Broekhuysen Jr., adv. te 's-Gravenhage in zijn hoedanigheid van bestuurder der N. V. voorheen I. de Jongh & Co., eertijds gevestigd te 's-Gravenhage;

Gezien een verweerschrift tevens houdende een eisch in reconventie, van 18 Nov. 1946, van G. Schouten en Johanna Bakker, gerequesteerden, beiden wonende te Haarlem, gemachtigde Mr. J. M. van Gilse, adv. te Amsterdam;

Gezien voorts een verweerschrift dd. 16 Nov. 1946 van Mr. J. Jolles, adv. te Amsterdam, in zijn hoedanigheid van bestuurder over de C. V. Internationale Nouveautéhandel „Innoha” v/h I. de Jongh & Co, gevestigd te Amsterdam en van beheerder over de in Nederland gelegen vermogensbestanddelen van Udo Post en Walter Michels;

O. dat verzoeker in hoofdzaak heeft gesteld:

dat de door hem vertegenwoordigde vennootschap op 1 Dec. 1941 door den bezetter onder beheer is gesteld, met benoeming van de Duitschers Udo Post en Walter Michels tot Verwalters, daarna tot Veräußerungstreuhänder;

dat nadien in de plaats van genoemde Duitschers de N.A.G.U. tot Veräußerungstreuhänder is benoemd en vervolgens op 5 Mei 1942 tusschen deze instelling en de bovengenoemde personen een overeenkomst is tot stand gekomen, waarbij deze laatste de zaak kochten;

dat daarna op 1 Juli 1942 door Post en Michels een overeenkomst is aangegaan met Gerrit Schouten, gerequesteerde, waarbij zij een Commanditaire Vennootschap hebben gesticht, genaamd C. V. Innoha, voorheen I. de Jongh & Co, waarin Post en Michels het geheele bedrijf der N. V. de Jongh inbrachten en waarin Schou-

ten inbracht de zaak der Internationale Nouveautéhandel Innoha, tot 29 Mei 1942 eigendom van gerequesteerde Bakker en sinds dien datum van hemzelf;

dat bij de stichting dezer commanditaire vennootschap per 1 Juli 1942 een balans is opgemaakt, waarbij het vermogen der C. V. werd vastgesteld op f 210,148.78, waarvan ingebracht en geleend door Post en Michels resp. f 80,000 en f 110,148.78 en ingebracht door Schouten f 20,000;

dat de zaken der N. V. voorheen I. de Jongh & Co door de commanditaire vennootschap Innoha zijn voortgezet, met name door Schouten als beheerder vennoot bijgestaan door zijn echtgenoot Bakker als algemeen procuratiehoudster, die elk een salaris van f 600 per maand genoten; dat van 1 Juli 1942 tot 1 Sept. 1945 belangrijke bedragen aan de vennoten zijn uitgekeerd en wel aan Post en Michels f 179,341.34 en aan Schouten f 15,557.34;

dat na de benoeming van verzoeker en Mr. Jolles tot bestuurders alle kantoorinventarisgoederen en administratiebescheiden in bruikleen zijn gegeven aan de N. V. v/h I. de Jongh & Co., die daardoor in staat is geweest het bedrijf opnieuw op te bouwen;

dat verzoeker thans rechtsherstel vordert in dien zin, dat worde vernietigd de koopovereenkomst tusschen Nagu, Post en Michels, zoomede de overeenkomst waarbij tusschen laatstgenoemden en Schouten de C. V. Innoha werd opgericht; voorts, dat alle thans nog aanwezige goederen der N. V. v/h I. de Jongh aan haar worden teruggegeven en de Raad zal bepalen, dat gemelde N. V. eigenaresse is van „de geheele affaire” goodwill inbegrepen; ten slotte, dat de hoofdelijke veroordeeling van elk der gerequesteerden worde uitgesproken om te vergoeden de schade, nader op te maken bij staat, welke de N. V. lijdt tengevolge van het feit, dat niet alle per 1 Dec. 1941 aan haar behorende activa ten volle kunnen worden teruggegeven zoomede hun hoofdelijke veroordeeling tot betaling eener som van f 236,698.64; alles met vanwaardeverklaring der gelegde beslagen, waarvan de bescheiden den Raad zijn overgelegd;

dat gerequesteerden Schouten en Bakker stellen van den aanvang af van meening te zijn geweest, dat Post en Michels de zaak der N. V. op normale wijze hadden verkregen en hun eigendom hadden verworven, niet door overname van de Nagu doch door een transactie met de aandeelhoudster Mevrouw Rubens-Citroen;

dat zoo al eenige onregelmatigheid of onrechtmatigheid in de verkrijging door Post en Michels heeft plaats gevonden, de gerequesteerden Schouten en Bakker daaraan geen deel hebben gehad, doch eerst in Juli 1942 zijn overgegaan tot een transactie met eerstgenoemden, leidende tot de oprichting der C.V., volgens een per 1 Juli 1942 opgemaakte balans;

dat de door hen genoten salarissen een redelijke beloning vormden voor hun

werkzaamheid en zij aldus niet meer uit de zaak trokken dan het gezamenlijk bedrag der inkomsten, die elk hunner voordien had;

dat deze gerequestreerden eveneens bewisten, dat zij aansprakelijk zouden zijn voor schulden van Post en Michels aan requestrant en zich tegen hoofdlijke veroordeeling verzetten, met name wat gerequestreerde Bakker betreft, omdat zij slechts procuratiehoudster in de C.V. Innoha was;

dat zij verzocht hebben de ingestelde vorderingen af te wijzen en reconventioneel een schadevordering hebben ingesteld, gegrond op in het verweerschrift niet nauwkeurig omschreven daden van requestrant, welke schade bij staat is op te maken;

dat Mr. Jolles, in zijn voormelde hoedanigheid, als mede-gerequestreerde een rapport van het accountantskantoor T. Keuzenkamp van 18 Febr. 1946 heeft overgelegd betreffende de C.V. Innoha, waaruit de positie dezer zaak in den aanvang per 1 Juli 1942 alsmede op 31 Aug. 1945 blijkt;

dat hij de door requestrant vermelde inbrengcijfers per 1 Juli 1942, de cijfers der door Post en Michels en door het echtpaar Schouten opgenomen bedragen, zoomede der genoten salarissen van laatstgenoemden, bevestigt;

dat hij, zich accoord verklarende met vernietiging der overeenkomst, waarbij de zaken der N.V. v/h I. de Jongh & Co en der Innoha werden samengevoegd, van oordeel is, dat een scheiding dezer zaken thans moet plaats hebben;

dat hij zich in het geschil tusschen verzoeker en de eerste gerequestreerden geen partij stelt, zijn verweerschrift in zoverre de strekking eener referete heeft, en hij verzoekt buiten kosten te blijven;

dat de Raad als vaststaand aanneemt — en door gerequestreerden ook niet afdoende is weerlegd — dat Post en Michels omstreeks 6 Mei 1942 de zaak der voormalige N.V. v/h I. de Jongh & Co van de Nagu hebben gekocht;

dat de Raad mitsdien voorop stelt, dat deze koopovereenkomst, tot stand gekomen in den bezettingstijd onder invloed van personen of instanties door of vanwege den vijand met macht bekleed, dient te worden vernietigd, zijnde niet gebleken van omstandigheden, welke het ingrijpen onredelijk zouden doen zijn;

dat de overeenkomst, welke omstreeks 1 Juli 1942 is aangegaan tusschen Post en Michels eenerzijds en Schouten anderzijds — waarbij werd overgegaan tot de oprichting der C.V. Innoha — eveneens voor vernietiging in aanmerking komt;

dat het achterwege laten van ingrijpen in deze rechtsbetrekking onredelijk ware, omdat de vernietiging dezer overeenkomst een noodzakelijke voorwaarde is voor het herstel der N.V. I. de Jongh & Co. in haar oorspronkelijken toestand en duidelijk is, dat Schouten bij het aangaan dezer overeenkomst geweten heeft, dat zij een voor-

malig Joodsch bedrijf tot voorwerp had, onverschillig of hij al dan niet geweten heeft, dat Post en Michels niet door aankoop van de Nagu hadden verkregen;

dat het gevolg der uit te spreken vernietigingen zal zijn, dat een scheiding moet tot stand komen tusschen de voormalige zaken der N.V. v/h I. de Jongh & Co, en die der oorspronkelijke Innoha, waarvan gerequestreerde Schouten eigenaar was;

dat de Raad thans niet over voldoende gegevens beschikt om deze scheiding tot in alle details vast te stellen en het deswege raadzaam acht de uitwerking aan partijen over te laten, met name aan den gerequestreerde Mr. Jolles, die in zijn hoedanigheid van beheerder belast is met de liquidatie der C.V. Innoha v/h I. de Jongh & Co.;

dat de Raad echter eenige richtlijnen zal vaststellen, welke bij deze liquidatie en scheiding in acht dienen te worden genomen;

dat daarbij als uitgangspunt is te nemen de balans per 1 Juli 1942, welke aan de oprichting der C.V. ten grondslag heeft gestrekt, en de Raad aanneemt — waar het tegendeel niet is gebleken —, dat het aan Mevrouw Rubens-Citroen betaalde bedrag van f 50,000 wegens overname van aandelen, door Post en Michels is betaald vóór de oprichting der C.V., zoodat deze betaling verder geheel buiten beschouwing kan blijven;

dat uit voormeld accountantsrapport blijkt, dat de inbrengsten van Post en Michels eenerzijds en van Schouten anderzijds zich hebben verhouden als 10 : 1;

dat deze verhouding derhalve moet worden aangenomen als grondslag voor de scheiding der beide zaken, in dien zin, dat van het liquidatie-saldo der C.V. 10/11 toekomen aan verzoeker en 1/11 aan gerequestreerde Schouten;

dat dus in zoverre niet kan worden toegewezen het door verzoeker sub 3 in zijn verzoekschrift gevorderde, aangezien de zaak der C.V. in de gemelde verhouding dient te worden gesplitst;

dat, gelijk partijen hebben verklaard, de oorspronkelijk aan de N.V. v/h I. de Jongh & Co. behoord hebbende lichamelijke zaken reeds aan verzoeker in bruikleen zijn afgestaan, zoodat deze feitelijke toestand kan worden bevestigd, met verrekening van de waarde dezer goederen in de eindafrekening der scheiding, terwijl de overige lichamelijke zaken naar redelijkheid en billijkheid door Mr. Jolles kunnen worden verdeeld onder gelijke verrekening der waarde;

O. wat de opname door Post en Michels en door Schouten betreft;

dat een gevolg van 's Raads ingrijpen is, dat de uit dien hoofde door gerequestreerden aan de zaak onttrokken gelden dienen te worden teruggestort;

dat dus Post en Michels deswege schuldig zijn f 179,341.34 tot de betaling waarvan zij hoofdelijk gehouden zijn, aangezien zij in onderlinge samenwerking als com-

manditaire vennoten deze gelden aan de C.V. Innoha hebben onttrokken;

dat de betaling dezer gelden heeft te geschieden aan den gerequesteerde Mr. Jolles als liquidateur der genoemde C.V. en dus zijn vordering op Post en Michels als deel van de activa der C.V. te zijner tijd in de scheiding zal moeten worden begrepen;

dat de Raad de gerequesteerden Schouten en Bakker niet voor de betaling van dit bedrag mede aansprakelijk acht;

dat de door Schouten opgenomen gelden ad f 13,557.30 eveneens aan Mr. Jolles moeten worden terugbetaald en voor deze betaling de gerequesteerden Schouten en Bakker hoofdelijk aansprakelijk moeten worden gesteld;

dat zij immers in werkelijkheid — ook al was Schouten formeel eigenaar en Bakker procuratiehoudster — alle handelingen ten opzichte van de C.V. en haar zaken samen hebben verricht, in gelijke mate wetenschap hebben gehad omtrent de situatie, waarin in bezettingstijd deze zaken zijn opgezet en uitgevoerd, en gelijkelijk voordeel uit deze zaken hebben genoten;

dat zij dan ook samen en gelijkelijk in de afrekening met de C.V. en de scheiding van de twee bedrijven dienen te worden betrokken;

dat gerequesteerde Bakker creditrice is voor een bedrag van f 20,000 wegens door haar onder verband van hypotheek opgenomen en aan de zaak verstrekte gelden en deze som in compensatie kan worden gebracht op de door Schouten en Bakker samen verschuldigde gelden;

dat, ten aanzien van de door Schouten en Bakker genoten salarissen, de Raad aanneemt, dat deze ten deele dienen te worden beschouwd als een rechtmatige vergoeding voor den door beiden gepraesenteerden arbeid ten behoeve der C.V., waarvan dit bedrijf de vruchten heeft genoten en waardoor mede is veroorzaakt, dat dit bedrijf is voortgezet en in stand gebleven, mede ten gunste van de rechthebbenden op de vroegere N.V. v/h I. de Jongh & Co.;

dat de Raad dit deel naar redelijkheid stelt op f 300 per maand voor elk, waaruit volgt, dat Schouten en Bakker, die resp. f 21,000 en f 21,800 berekend naar f 600 per maand voor elk hunner aan salaris hebben genoten, aan Mr. Jolles moeten terugbetalen f 21,900, waartoe zij eveneens hoofdelijk zijn gehouden en tot compensatie waarvan met hun vordering van f 20,000 als bovenvermeld zij eveneens bevoegd zijn;

dat de Raad door de in de voorafgaande overwegingen neergelegde principiële beslissingen aan partijen een voldoende leidraad heeft verschaft om in onderling overleg en onder leiding van Mr. Jolles tot een afwikkeling van zaken te geraken;

dat de behandeling dezer procedure kan worden voortgezet, wanneer het eindresultaat van dit overleg bekend zal zijn of wel partijen daarin niet tot overeenstemming zullen zijn gekomen;

O. ten aanzien van de gevraagde waardeverklaring der gelegde beslagen;

dat, nu te verwachten is, dat het door

Schouten en Bakker aan den boedel der C.V. te betalen bedrag niet grooter zal zijn dan f 16,000, er geen reden is de door verzoeker ondernomen conservatoire maatregelen te handhaven, nadat dit bedrag aan Mr. Jolles zal zijn betaald;

Rechtdoende:

Verklaart nietig de op 5 Mei 1942 tusschen de Nagu en Michels en Post gesloten koopovereenkomst betreffende het bedrijf der N.V. v/h I. de Jongh & Co.;

Verklaart nietig de tusschen Michels, Post en Schouten aangegane overeenkomst, waarbij op 1 Juli 1942 is opgericht de Commanditaire Vennootschap Innoha v/h I. de Jongh;

Gelast de opheffing der door verzoeker ten laste van de gerequesteerden Schouten en Bakker gelegde beslagen met ingang van den dag, waarop gerequesteerden Schouten en Bakker in handen van Mr. Jolles voornoemd een bedrag van f 16,000 zullen hebben betaald;

Bepaalt, dat een comparitie van partijen zal plaats vinden op een nader door den Raad te bepalen dag; nadat bij den Raad bericht vanwege Mr. Jolles zal zijn binnengekomen, dat de liquidatie der C.V. Innoha zoover gevorderd is, dat deze zaak vatbaar is voor einduitspraak dan wel om eenigerlei reden de tusschenkomst van den Raad noodzakelijk is;

Houdt alle verdere beslissingen aan.

No. 899.

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK AMSTERDAM, 28 April 1947.
(Mrs. Verdam, Tabingh Suermondt en Scholtens).

Verzoeker heeft als huurder een bioscoop geëxploiteerd, welke exploitatie verzoeker als Jood, tijdens de bezetting heeft moeten beëindigen.

Verweerder heeft deze exploitatie overgenomen en voortgezet en is daardoor, tengevolge van vijandelijke maatregelen jegens verzoeker verrijkt.

De Raad acht het redelijk dat verweerder deze verrijking, onder aftrek van een billijke vergoeding, aan verzoeker afstaat.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100)
art. 23 e.v.).

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;

Geeft eerbiedig te kennen:

Gezien het verzoekschrift no. 670/46 luidende:

Julius Eichwald, bioscoopexploitant, wonende Zeist, adv. Mr. W. Vos;

dat requirant bij akte van 17 October 1939, met toestemming der eigenaresse Heineken's Bierbrouwerij Maatschappij N.V. te Amsterdam, van de N.V. Tivoli Bioscoop te den Helder, gerequesteerde ten deze, die dit object van Heineken in huur bezat als onderhuurder heeft gehuurd het hotel-restaurant annex bioscoop „De Pont” te Velsen;

dat deze huur is ingegaan op 1 November 1939 en zou duren tot ultimo Juli 1946, terwijl een huur van f 80 per week was overeengekomen;

dat requirant het gehuurde in exploitatie heeft genomen;

dat requirant, die van Joodschen bloede is, op 10 Februari 1941 bericht ontving, dat hij zijn bedrijf onmiddellijk moest verlaten met achterlating van alle goederen, en een en ander moest overdragen aan den benoemden Verwalter, zekeren Opberghe;

dat requirant aan dit bevel heeft moeten voldoen;

dat op of omstreeks 1 Mei 1941 aan requirant werd medegedeeld dat Opberghe als verwalter was opgevolgd door F. van Twisk, wonende te den Helder, directeur der N.V. Tivoli voornoemd, die inderdaad het bewind heeft overgenomen;

dat de N.V. Tivoli Bioscoop N.V. daarop de exploitatie van het object ter hand heeft genomen en die exploitatie gedurende den geheelen oorlog heeft voortgezet en wel voor eigen rekening;

dat gerequireerde terstond na de bevrijding het geheele object heeft aangekocht van de Heineken's Bierbrouwerij Maatschappij N.V. en het weer heeft doorverkocht aan zekeren Hart;

dat requirant hierdoor de gelegenheid is ontnomen in hare rechten ten aanzien der exploitatie zelve hersteld te worden;

dat requirant in beginsel ook genoeggen heeft willen nemen met een vergoeding in geld tegen afstand van hare andere rechten;

dat gerequireerde zich ten detrimente van requirant de voordeelen uit de exploitatie van voormeld object heeft kunnen verwerven door, gebruik makend van requirants positie en de jegens hem door den bezetter genomen maatregelen haren Directeur een benoeming als Verwalter te doen aanvaarden en langs dien weg zichzelf de exploitatie te doen toewijzen;

dat gerequireerde aldus gedurende vijf jaren het object heeft kunnen exploiteeren ten eigen bate en daarvan alle profijt heeft kunnen trekken en getrokken;

dat de winsten aldus door gerequireerde genoten aan requirant zijn onthouden, een en ander een gevolg van het feit dat gerequireerde ten eigen voordeele heeft medegewerkt aan de door den bezetter jegens requirant genomen maatregelen;

dat gerequireerde uit dien hoofde verplicht is de onrechtmatige genoten inkomsten aan requirant te vergoeden;

dat requirant zijne vordering ten deze op f 25,000 meent te mogen stellen;

Weshalve requirant concludeert dat het Uwen Raad behage gerequireerde te veroordeelen aan requirant tegen kwijting te betalen voormeld bedrag van f 25,000 dalvo moderamine indicie; rente en kosten rechtens;

Gezien het verweerschrift ingediend door de N.V. Tivoli-Bioscoop, gevestigd te Den Helder gemachtigde Mr. C. P. Kalf, waarin verweerster concludeert, dat de Raad zich onbevoegd zal verklaren van de in-

gestelde vordering kennis te nemen, althans verzoeker niet-ontvankelijk te verklaren, althans hem zijn vordering zal ontzeggen, kosten rechtens;

Gezien de overige overgelegde stukken; Gehoord partijen ter zitting van 17 Februari 1947;

O. dat verweerster allereerst stelt, dat de Raad zich onbevoegd zal moeten verklaren van de vordering kennis te nemen, daar verzoeker niet vraagt toepassing van de artt. 23 e.v. van het Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100);

O. dat dit verweer moet worden verworpen, daar de stellingen van verzoeker kunnen worden opgevat als een verzoek om den inhoud te bepalen van tijdens de vijandelijke bezetting tot stand gekomen onbepaalde rechtsbetrekkingen;

O. dat de door verzoeker gestelde onderhuur is komen vast te staan; dat tevens vaststaat, dat verzoeker op 19 Februari 1941 zijn bedrijf heeft moeten verlaten, nadat een Verwalter daarover was benoemd, en dat verweerster, nadat de benoeming van den Verwalter was ingetrokken op 15 Maart 1942 zelf de exploitatie van het bedrijf heeft ter handgenomen, terwijl dit voor verzoeker als Jood niet mogelijk was, dat verweerster de exploitatie heeft voortgezet tot 6 Juli 1945 met een onderbreking van 15 Januari 1944 tot 26 October 1945;

O. dat is komen vast te staan, dat verweerster doordat zij het bedrijf zelf heeft kunnen exploiteeren grootere inkomsten genoten heeft dan zij genoten zou hebben in dien verzoeker de exploitatie had kunnen voortzetten als onderhuurder van verweerster; dat derhalve verweerster is vrijikt tengevolge van dezelfde vijandelijke maatregelen, die aan verzoeker nadeel hebben toegebracht;

dat hierdoor tusschen partijen is ontstaan een onbepaalde rechtsbetrekking, waarvan de Raad het redelijk acht, in dien voege den inhoud te bepalen dat verweerster deze verrijking afstaat aan verzoeker, met dien verstande, dat aan verweerster een billijke vergoeding moet blijven voor haar exploitatie;

O. dat de Raad het bedrag, dat verweerster behoort af te staan op grond van het bovenoverwogene bepaalt op 50 % van het bedrag, dat verweerster tengevolge van de vijandelijke maatregelen meer ontvangen heeft;

O. dat hierbij ook in aanmerking moet worden genomen de na 5 Mei 1945 behaalde netto-winst, nu uit de gedragingen van verzoeker niet blijkt, dat hij afstand van enig recht te dezer zake heeft willen doen;

O. dat volgens de door verweerster verstrekte, door verzoeker niet betwiste gegevens, verweerster over de periode van 15-3-42—15-1-44 heeft gemaakt een netto-winst van f 16,890.43 en over de periode 26-10-1945—6-7-1946 f 4230.95; dat in mindering hierop moet komen het bedrag van f 8000 door verweerster betaald als huur over de perioden, waarin zij het bedrijf niet heeft kunnen exploiteeren, zoodat de netto-winst van verweerster op f 13,121.38 moet

worden gesteld;

O. dat verzoeker van 19-2-1941—6-7-1946 aan onderhuur aan verweerster zou hebben moeten betalen 285 weken à f 80 is f 22400; dat verweerster in dien tijd aan huur is schuldig geworden 64½ maand à f 250 is f 16,125 en uit dien hoofde in normale omstandigheden derhalve een winst zou hebben behaald van f 6275;

O. dat verweerster thans derhalve f 6846,38 meer heeft ontvangen dan zij normaal ontvangen zou hebben; dat daarvan 50 % of f 3423,19 aan verzoeker ten goede behoort te komen;

O. dat er voor toewijzing van rente geen termen bestaan;

Rechtdoende:

Veroordeelt de N.V. Tivoli-Bioscoop voornemd om aan verzoeker Julius Eichwald tegen kwijting te betalen een bedrag van f 3423,19;

Veroordeelt verweerster in de kosten van het geding aan de zijde van verzoeker begroot op f 100.

No. 900.

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK AMSTERDAM, 31 Maart 1947.
(Mrs. Boll, v. d. Loos en Lubbers).

Advertentiecontract gesloten door een „Verwalter” met de Deutsche Zeitung nletig verklaard alsmede de rechtsbetrekking door dit contract ontstaan tusschen verzoeker en de Deutsche Zeitung.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100)
art. 23 en vlg.).

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;

Gezien het verzoekschrift van John William Cranfield Todd, koopman, handeldrijvende te Amsterdam onder de firma C. W. Todd, Bell's Asbestos en Engineering Limited, gemachtigde Mr. J. Martin Mullier;

Gezien het verweerschrift van Mr. G. Jonker, in zijne hoedanigheid van bestuurder met bevoegdheid van beheer van de N.V. Dagblad „Deutsche Zeitung in den Niederlanden”, wonende te Amsterdam;

O. dat het navolgende tusschen partijen is komen vast te staan:

dat requestrant is van Engelsche nationaliteit; dat zijn bedrijf sedert 1910 te Amsterdam is gevestigd; dat op 27 Jan. 1941 op grond van par. 15 lid 2 van de Verordening van den Rijkscommissaris voor het bezette Nederlandsche gebied no. 26/1940, betreffende de behandeling van vijandelijk vermogen, tot Verwalter over requestrant werd benoemd de rijksdutscher H. A. J. Bôddeker, destijds wonende te Apeldoorn, doch wiens woon- of verblijfplaats thans onbekend zijn; dat deze persoon in zijne genoemde hoedanigheid op 5 Juli 1944 een advertentiecontract heeft gesloten met de N. V. Dagblad „Deutsche Zeitung in den Niederlanden”, over welke vennootschap gerequesteerde is benoemd tot bestuurder met bevoegdheid van beheer; dat ter uitvoering van dat con-

tract laatstgenoemde vennootschap in voormeld dagblad tusschen 13 Sept. 1944 en 12 April 1945 diverse advertenties heeft geplaatst, waarvoor een bedrag van f 891 is verschuldigd geworden; van welk bedrag gerequesteerde van requestrant betaling vordert;

O. dat requestrant thans vordert nietigverklaring van voornoemd contract, alsmede van de daaruit ontstane rechtsbetrekking op grond, dat laatstgenoemde rechtsbetrekking is tot stand gekomen door of tengevolge van handelingen tijdens de vijandelijke bezetting van het Rijk in Europa verricht onder dwang, althans onbehoorlijken invloed van of vanwege een persoon, door of vanwege den vijand met macht bekleed;

O. daaromtrent:

dat requestrant ter zitting onweersproken heeft aangevoerd, dat hij slechts advertenties plaatste in vakbladen, welke met zijn bedrijf in verband stonden; dat hij nimmer advertenties plaatste in dagbladen, omdat de aard van het bedrijf zich daartoe niet eigende; dat er tot het aangaan van het onderhavige advertentiecontract in het genoemde dagblad te minder aanleiding bestond, wijl dit door geen behoorlijk zakenman werd gelezen en dit zeker niet in 1944, toen iedere vrije handel, voorzoover er toen nog van handel in den waren zin des woords kon worden gesproken, was uitgesloten; dat derhalve dit contract uit het oogpunt van bedrijfsvoering van requestrant's zaak economisch ten eene male niet verantwoord was en in het aangaan daarvan slechts is te zien een vriendendienst van den Verwalter tegenover genoemd dagblad; dat dit ook strookt met hetgeen gerequesteerde heeft aangevoerd, met name, dat hem als bestuurder gebleken is, dat herhaaldelijk advertenties in de Deutsche Zeitung zijn geplaatst met geen ander doel dan om de kolommen van dat blad te vullen, hetgeen voornamelijk geschiedde door N.S.B.ers, Verwalters en hen, die daartoe gedwongen werden; dat, gelet op deze feiten en omstandigheden, de Raad van oordeel is dat het niet aangaat requestrant aan het ten processe bedoelde advertentie-contract gebonden te houden en mitsdien het achterwege laten van ingrijpen in verband met de bijzondere omstandigheden onredelijk zou zijn; dat derhalve requestrant's vordering voor toewijzing vatbaar is;

Rechtdoende:

Verklaart nietig het door den Verwalter Bôddeker voornemd met het dagblad „Deutsche Zeitung” op 5 Juli 1944 gesloten contract tot het plaatsen van advertenties in het dagblad op 13 Sept. 1944, enz.;

Verklaart nietig de rechtsbetrekking, welke tusschen requestrant en genoemd dagblad tengevolge van het bovengenoemde contract is ontstaan;

Veroordeelt gerequesteerde in de kosten van het geding, tot aan deze uitspraak aan de zijde van requestrant begroot op f 75.

30 Juli 1947 (af. 26)

20903-912

TRIBUNALEN IN NEDERLAND

EN ANDERE NA-OORLOGSCHE RECHTSPRAAK

No. 901—910

Redactie Tribunalen in Nederland:

Mr. G.C.M. VAN NIJNATTEN en **Mr. J. J. H. VAN DER BRUG**

Hoofd van het Centraal Tribunaal Kantoor

Secretaris v. h. Tribunaal te 's-Hertogenbosch

Redactie van de na-oorlogsche Rechtspraak (Bijz. Raad
van Cassatie, Bijz. Gerechtshoven, Rechtsherstel e.a.):

Mr. J. MILDEERS

Rechter Arr.-Rechtbank te Zwolle

(VERSCHIJNT WOENSDAG)

3e JAARGANG

N.V. UITGEVERS-MAATSCHAPPIJ
W. E. J. TJEENK WILLINK, ZWOLLE

Bezoekt de **HILTO**

de Nationale Tentoonstelling op het gebied van Handel,
Industrie en Landbouw van 11 t/m 16 Augustus te Zwolle,

No. 901.

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK 'S-GRAVENHAGE, 14 Mei 1947, (Mrs. Prof. Kolléwijn, Vrijberghe de Coningh en Block).

De betaling aan een ander dan de schuldeiser wordt door art. 33 E 100 ook dan gesanctioneerd, indien de voorwaarde slechts bestaat in een aanzegging, die door de crediteur-naar-bezettingsrecht is vervuld en waardoor in de verschuldigde prestatie geen wijziging wordt gebracht.

Vergelijking met de jurisprudentie ten aanzien van de levensverzekeringsovereenkomst faalt.

Gerequesteerde blijft bevrijd ingevolge art. 33 lid 1, daar in casu geen gronden aanwezig zijn voor toepassing van art. 33 lid 3 E 100, nu gerequesteerde niet lichtvaardig, doch na herhaalde aanmaning heeft betaald.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100) artt. 23, 33).

Jacques Maarsen, q.q. requestant,
contra:

Christina Bouter, gerequesteerde.

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;

Gelezen het proces-verbaal van zwaarigheden d.d. 20 September 1946, opgemaakt door notaris J. Drapers te Capelle aan den IJssel en een advies aan de Afdeling Rechtspraak d.d. 9 November 1946 van den gedelegeerde te Ouderkerk aan den IJssel van de Afdeling Onroerende Goederen;

Gelezen het request d.d. 24 November 1946 van Jacques Maarsen, wonende te Rotterdam, ten deze optredende als bewindvoerder over de in gemeenschap van goederen gehuwde Mozes Maarsen en Clara van Cleef, laatstelijk gewoond hebbende te Rotterdam, daartoe benoemd door den militairen commissaris van Rotterdam op 17 Augustus 1945;

Gelezen het antwoord van Christina Bouter van 6 Januari 1947 daartoe strekkende dat de Raad requestant niet-ontvankelijk zal verklaren in zijn vordering, althans deze zal ontzeggen, met veroordeling van requestant in de kosten en last tot afgifte van de nog onder zijn berusting zijnde stukken op bedoelde geldleening betrekking hebbende, meer speciaal de polis van levensverzekering;

Gehoord partijen ter terechtzitting van 3 April 1947, requestant in persoon en gerequesteerde bij monde van haar gemachtigde J. C. Jus;

Gelet op de overgelegde stukken;

O. dat requestant bij zijn verzoekschrift in hoofdzaak heeft gesteld, dat blijkens acte, 27 Juli 1933 verleden voor den te Rotterdam resideerenden notaris Pieter Bos, Mejuffrouw Christina Bouter, particuliere, wonende te Ouderkerk aan den IJssel,

heeft verklaard op dien datum ter leen te hebben ontvangen van- en derhalve schuldig te zijn aan genoemden Mozes Maarsen, makelaar in onroerende goederen, wonende te Rotterdam, de som van duizend gulden, over welk bedrag de schuldenares zich verbond een rente te betalen van zes procent per jaar, ingaande 27 Juli 1933 en te voldoen halfjaarlijks op 27 Juli en 27 Januari, voor het eerst 27 Januari 1934, welke hoofdsom te allen tijde opeischbaar en aflosbaar was met een opzeggingstermijn van drie maanden, terwijl alle betalingen moeten geschieden ten huize en tegen kwitantie van den crediteur, zonder eenige korting of compensatie en met bijbetaling van de kosten, noodig om de voldoening te verkrijgen;

dat tot zekerheid voor de voldoening van voormelde hoofdsom met renten volgens de wet en kosten begroot honderd gulden, de schuldenares bij gemelde acte verklaarde ten behoeve van den schuldeischer hypotheek te verleen op:

„het pand in twee gedeelten bewoond, met erf, zeiling en grond, staande en gelegen onder Ouderkerk aan den IJssel, kadastraal bekend gemeente Ouderkerk aan den IJssel, sectie B., nummer 2948, groot negen aren, twintig cmentiaren, welk onroerend goed de schuldenares in vollen eigendom toebehoorde en door haar is verkregen bij acte van transport, op den 8sten October 1932 voor den notaris Jan Drapers te Capelle aan den IJssel verleden, tenzelfden dage overgeschreven ten hypotheekkantore te Rotterdam”

terwijl vervolgens de debitrice tot verdere zekerheid voor de nakoming van voormelde hoofdsom met renten en kosten ten behoeve van den schuldeischer in pand gaf;

„een polis, groot f 2000, no. 3250646, ten name van de schuldenares, bij de te Utrecht gevestigde N.V. Levensverzekering Maatschappij „Utrecht”;

dat tenslotte Cornelis Bouter, klompenmaker, wonende te Ouderkerk aan den IJssel, onder afstanddoening van alle voorrechten van uitwinning en schuldsplitsing en alle andere voorrechten, door de Wet aan borgen toegekend of later toe te kennen, zich tegelijkertijd stelde tot borg ten behoeve van den schuldeischer, voor de richtige nakoming door de schuldenares van alle door haar bij die acte op zich genomen verplichtingen;

dat genoemde Mozes Maarsen met vrouw en kinderen als Joden in April 1943 door de Duitsche bezetters zijn gedeporteerd;

dat inmiddels is gebleken, dat bij acte van den notaris K. Zeevat te Haastrecht d.d. 6 Juni 1944, ingeschreven ten hypotheekkantore te Rotterdam, gemelde hypotheek is doorgehaald;

dat gemelde doorhaling is geschied na opzegging der hypotheek door den makelaar P. Everout, Singel 450, Amsterdam, zonder medeweten, veel minder medewerking of goedkeuring van den schuldeischer, zonder dat hij ook maar eenige betaling van zijn vordering met rente heeft gekre-

gen, en requestrant q.q. van den schuldenares heeft te vorderen:

hoofdsom	f 1000
6 % rente per jaar vanaf 27 Januari 1942 tot heden	f 290
	<hr/>
	f 1290

vermeerderd met de rente ad zes procent per jaar vanaf heden tot de voldoening, op welk bedrag eventueel in mindering kan strekken hetgeen de schuldenares mocht aantoonen aan rente te hebben betaald aan den schuldeischer na 27 Januari 1942, waaromtrent requestrant geen gegevens heeft;

dat gemelde doorhaling van de hypotheek is geschied zonder geoorloofde oorzaak, evenals de „betaling”, en op grond van een maatregel van den bezetter, waaromtrent wettelijk is bepaald, dat deze geacht wordt nimmer van kracht te zijn geweest en requestrant wensch te vorderen de nietigverklaring van gemelde transacties en ook van de doorhaling der hypotheek en van de rechtsbetrekkingen, die tijdens de vijandelijke bezetting van het Rijk in Europa tusschen gerequestreerde en de Nederlândische Grundstückverwaltung zijn tot stand gekomen, evenals al hetgeen daaruit is voortgevloeid, alsmede, dat de hierboven omschreven doch tijdens gemelde vijandelijke bezetting teniet gegane rechtsbetrekkingen zullen herleven, nu deze hebben bestaan tusschen personen, waarvan tenminste één ingezetene van het Koninkrijk is en het achterwege laten van zoodanig ingrijpen in verband met de bijzondere omstandigheden onredelijk ware;

dat gemelde transacties en de doorhaling van de hypotheek de gerequestreerde niet jegens requestrant, resp. zijn curandus, kan bevrijden, immers, toen gerequestreerde die betaling deed, niet jegens den curandus daartoe was gehouden;

dat overeenkomstig art. 113a van het K. B. F 272 requestrant het geschil heeft ter kennis gebracht van de afdeeling Onroerende Goederen te Rotterdam van den Raad voor het Rechtsherstel en na de comparitie van partijen, welke ten overstaan van den notaris J. Drapers te Capelle aan den IJssel is gehouden, een proces-verbaal van zwarigheden is opgemaakt, hetwelk is gezonden naar de Centrale Griffie van de Afdeeling Rechtspraak van dezen Raad te 's-Gravenhage;

dat requestrant ten overvloede verwijst naar de toelichting door hem bij gemelde comparitie verstrekt, onder opmerking, dat gerequestreerde de daarbij door requestrant voorgestelde minnelijke regeling tot betaling door gerequestreerde van vijftig procent der hoofdsom en rente, heeft verworpen;

dat mitsdien requestrant de Raad eerbiedig verzoekt bij vonnis, uitvoerbaar bij voorraad, zonder borgtocht;

1. nietig te verklaren de tijdens de vijandelijke bezetting van het Rijk in Europa tusschen gerequestreerde en de Nederlândische Grundstückverwaltung ontstane,

hierboven nader aangeduide rechtsbetrekkingen en de voormelde door gerequestreerde voor rekening van den curandus gedane betaling ad f 962;.

2. te doen herleven de bovenomschreven rechtsbetrekkingen, die tusschen gerequestreerde en Mozes Maarssen voornoemd hebben bestaan, doch tijdens de evenbedoelde bezetting zijn te niet gegaan;

3. gerequestreerde te veroordeelen om tegen behoorlijke kwijting en, indien dit de Raad juist en redelijk en met het sub 1 gevorderde vereenigbaar mocht voorkomen, tegen cessie door requestrant op gerequestreerde van de vordering, die hij ter zake van de door gerequestreerde gedane, hierboven sub 1 bedoelde betaling op de Nederlândische Grundstückverwaltung, voornoemd, mocht bezitten, te betalen;

1. duizend gulden voor hoofdsom;

2. de achterstallige rente tot heden twee honderd negentig gulden; vermeerderd met de rente ad zes procent per jaar vanaf heden tot de voldoening, op welk bedrag, eventueel in mindering kan strekken hetgeen de gerequestreerde mocht aantoonen aan rente te hebben betaald aan den curandus na 27 Januari 1942;

3. gerequestreerde te veroordeelen in de kosten;

en verder ten aanzien van al het gevorderde met zoodanige verdere beschikking als de Raad naar redelijkheid en billijkheid zal geraden oordeelen;

O. dat feitelijk tusschen partijen vaststaat, dat de bovenomschreven hypothecaire vordering, na opzegging door het makelaarskantoor P. Everout door gerequestreerde in handen van dit kantoor, optredende als gevolmachtigde beheerders van de Nederlândische Grundstückverwaltung is voldaan, doch partijen verdeeld zijn over de vraag of gerequestreerde door deze betaling tegenover Mozes Maarssen, hierna requestrant te noemen, is gekweten;

O. dat de tusschen partijen, ingezetenen van het Koninkrijk, bestaande bovenomschreven rechtsbetrekkingen, tijdens de bezetting, door de betaling gedaan op grond van de Verordeningen 54/1941 en 37/1943, die blijkens het besluit E 93 worden geacht nimmer van kracht te zijn geweest, naar bezettingsrecht zijn teniet gegaan, zoodat krachtens art. 23 j°. 25 van het Besluit Herstel Rechtsverkeer het achterwege laten van ingrijpen van den Raad, behoudens blijk van het tegendeel, onredelijk moet worden geacht;

O. dat gerequestreerde nu echter ten deze stelt, dat zij, aan het makelaarskantoor P. Everout, in zijn kwaliteit van gevolmachtigd beheerder van de Nederlândische Grundstückverwaltung, betalende, in opvolging van een krachtens de genoemde verordeningen bestaande verplichting zou hebben gehandeld en daarom, op grond van het bepaalde in art. 33 van het Besluit E 100, tegenover requestrant zou zijn bevrijd;

O. hieromtrent, dat de duitsche verordeningen waarop gerequestreerde zich be-

roept, wegens strijd met het Volkenrecht, en speciaal met het landoorlogreglement nietig zijn en dan ook, zooals gezegd, in het Besluit E 93 zijn geplaatst op de lijst van de verordeningen, die worden geacht, nimmer van kracht te zijn geweest, weshalve betwijfeld zou kunnen worden, of door deze verordeningen omschreven „verplichtingen” in den bezettingstijd wel een bestaan hebben gehad, doch hoe dit ook moge zijn, uit genoemd artikel 33 de bedoeling van den Nederlandschen wetgever spreekt, om, misschien terwille van de rechtszekerheid, een uit deze nietige verordeningen voortgesproten „verplichting” tot betaling aan een ander dan den werkelijke schuldeischer, met terugwerkende kracht, als een tijdens de bezetting bestaan hebbende wezenlijke verplichting te beschouwen, indien daaraan tijdens de bezetting werd voldaan;

O. dat gerequesteerde, krachtens Nederlandsch recht, afgezien van het bezettingsrecht, tegenover requestrant gehouden tot de betaling, welke zij krachtens de genoemde verordeningen aan het makelaarskantoor Everout q.q. heeft gedaan, zich daarom terecht op art. 33 E 100 beroept; dat hieraan niet afdoet, dat krachtens de tusschen partijen gesloten overeenkomst, voor de opeischbaarheid van het verschuldigde een opzegging van de zijde van den crediteur, met een termijn van minstens drie maanden, in casu niet door den werkelijke crediteur, den requestrant, is gedaan, aangezien de Nederlandsche wetgever in art. 33 de betaling aan den door het Duitse bezettingsrecht voor den werkelijke crediteur in den plaats gestelden schuldeischer (i.c. de Nederländische Grundstückverwaltung) sanctionneerende ook indien de schuldenaar „onder voorwaarden” tot deze (bereids naar Nederlandsch recht verschuldigde) betaling gehouden was, daarmede klaarlijklijk ook als rechtsgeldig heeft aanvaard, dat deze voorwaarde, indien zij zooals in dit geval in niet meer dan een aanzegging bestond, die in de verschuldigde prestaties op zich zelf geen wijziging bracht, door den crediteur-naar-bezettingsrecht wordt vervuld;

dat namens den requestrant in dit verband ten onrechte een beroep is gedaan op de rechtspraak van dezen Raad inzake de levensverzekeringsovereenkomsten, aangezien in deze laatste gevallen door den debiteur iets (met name de betaling van den „afkoopsom”) werd gepresteerd, dat volgens de overeenkomst en het Nederlandsche recht niet het voorwerp der verbintenis uitmaakte, daar dit in de betaling van een lijfrente of van een kapitaal bestond, maar hoogstens (in de gevallen waarin de polis dit toestond) daarvoor in de plaats had kunnen zijn gesteld, indien en doordat de (werkelijke) crediteur de daartoe strekkende verklaring had afgelegd, hetgeen niet is voorgekomen;

O. dat, waar het beroep van gerequesteerde op art.33 lid 1 van het Besluit E 100 dus opgaat, de Raad overeenkomstig

het bepaalde bij het derde lid van dit artikel, dient te onderzoeken, of er bijzondere redenen aanwezig waren, op grond waarvan de gerequesteerde de betaling aan de Nederländische Grundstückverwaltung had moeten weigeren;

O. dat namens requestrant in dit verband is opgemerkt, dat gerequesteerde nadat zij op de eerste aanmaning d.d. 8 September 1943 van het kantoor Everout om te betalen niet had gereageerd, en daarna gedurende vijf maanden niets meer had gehoord, aan de tweede aanmaning van 14 Februari 1944 overhaast heeft voldaan in stede van de zaak met een beroep op haar financieele onmacht te traineeren en een begin van executie af te wachten;

O. dat de Raad in deze en soortgelijke namens requestrant aangevoerde feiten echter niet de overtuiging heeft kunnen putten, dat er bijzondere redenen aanwezig waren waarom gerequesteerde de betaling had moeten weigeren;

dat hierbij immers wel in aanmerking moet worden genomen, dat gerequesteerde, een ongehuwde vrouw van eenvoudige positie, alleen wonende met een hoog bejaarden vader, niet op de eerste aanmaning heeft betaald; dat zij toen een tweede aanmaning en thans binnen 10 dagen te betalen, in dreigender vorm gesteld, volgde, haar licht heeft opgestoken bij een notaris en een makelaar, die, nadat zij, zooals ter terechtzitting door den laatsten, gemachtigde van gerequesteerde, is medegedeeld, en namens requestrant niet is bestreden, tevergeefs het makelaarskantoor Everout tot uitstel hadden trachten te bewegen, gerequesteerde hebben geraten om, teneinde erger te voorkomen, maar te betalen, aan welk advies gerequesteerde, op wie natuurlijk de volle verantwoordelijkheid voor deze daad blijft rusten, toen heeft gevolg gegeven; dat hieruit moet worden afgeleid, dat gerequesteerde, de omstandigheden, waarin zij verkeerde, in aanmerking genomen, niet lichtvaardig heeft gehandeld, doch in verband met de herhaalde bedreigingen van de zijde van het kantoor Everout geacht moet worden aan de betaling redelijkerwijze niet te hebben kunnen ontkomen;

O. dat op grond van het bovenstaande de Raad van oordeel is, dat het achterwege laten van zijn ingrijpen niet onredelijk moet worden geacht, zoodat aan requestrant zijn vordering behoort te worden ontzegd, en hij in de kosten van de behandeling van deze zaak zoowel bij de Afdeeling Onroerende Goederen als bij deze Afdeeling gevallen behoort te worden veroordeeld;

O. dat gerequesteerde de teruggave door requestrant heeft verlangd van de nog onder zijn berusting zijnde stukken op de bovenomschreven geldleening betrekking hebbende en meer speciaal van de tot zekerheid aan requestrant afgegeven polis No. 3250646 ten laste van de N.V. Levensverzekeringmaatschappij „Utrecht” welk verzoek, nu de Raad beslist, dat gerequesteerde terzake van de genoemde vordering

deugdelijk tegenover requestrant is gekweten, behoort te worden toegestaan;

Rechtdoende:

Ontzegt den eisch;

Verstaat, dat gerequesteerde terzake van de bovenomschreven hypothecaire schuld aan Mozes Maarssen deugdelijk is gekweten;

Veroordeelt requestrant om binnen twee weken na heden aan gerequesteerde af te geven de haar toebehoorende op de bovenbedoelde geldleening betrekking hebbende, nog onder berusting van requestrant zich bevindende stukken, waaronder de polis No. 3250646 ten name van gerequesteerde als verzekeringneemster en ten laste van de N.V. Levensverzekering Maatschappij „Utrecht”;

Veroordeelt requestrant in de kosten van het geding, zoowel voor de Afdeling Onroerende Goederen als voor deze Afdeling gevallen, de eerste, voor zoover door de Afdeling gemaakt, begroot op f 77.50 (zijnde kosten van het geding f 25, kosten van den notaris-bemiddelaar f 32.50, en kosten van den gedelegeerde f 20), de laatste, tot heden aan de zijde van den gerequesteerde gevallen, begroot op f 50.

No. 902. *

RAAD RECHTSHERSTEL AFD RECHTSPRAAK 'S-GRAVENHAGE, 12 Mei 1947. (Prof. Mr. Kollewijn).

Overeenkomst van levensverzekering hersteld. Gerequesteerde veroordeeld de vervallen termijnen vanaf 1 December 1942 aan gerequesteerde uit te betalen.

Gerequesteerde heeft op eigen initiatief een onderzoek doen instellen naar het al of niet Jood zijn van een begunstigde en het resultaat doorgegeven aan Lippmann. Art. 33 lid 3 in het besluit E 100 is ten deze van toepassing.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100) art. 33 en art. 23 en vlg.).

Sibille Philips, weduwe van wijlen Mr. L. G. van Praag, requestrante, gem. Mr. H. A. Tels,

contra:

Nationale Levensverzekeringsbank N.V., gerequesteerde, gem. Mr. G. J. Lycklama à Nijeholt.

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;

Gelezen het tot de Raad gericht verzoekschrift dd. 25 Juli 1946 van Sibille Philips, luidende als volgt:

„Geeft eerbiedig te kennen:

Sibille Philips, weduwe van wijlen Mr. Louis Guillaume van Praag, wonende te 's-Gravenhage, adv. Mr. H. A. Tels.

dat de Nationale Levensverzekeringsbank N.V., gevestigd te Rotterdam (gerequesteerde), na op 1 December 1941, van de Heer L. J. A. M. Haring als verzekeringnemer, een koopsom van f 18,087.51 te

hebben ontvangen — zich bij polis no. 449923 dd. 3 December 1941 verbonden heeft tot uitbetaling aan:

Mr. L. G. van Praag voornoemd, of, deze op het tijdstip, waarop een uitkering moet geschieden, overleden zijnde, aan requestrante, of ook deze op zodanig tijdstip overleden zijnde, aan de erfgenamen van Mr. van Praag voornoemd.

van de navolgende bedragen:

op 1 December 1942	f 3000
op 1 December 1943	f 3000
op 1 December 1944	f 3000
op 1 December 1945	f 3000
op 1 December 1946	f 3000
op 1 December 1947	f 4555

dat Mr. L. G. van Praag, met toestemming van de verzekeringnemer, verklaard heeft deze begunstiging te aanvaarden, hetgeen op de polis is aangetekend;

dat Mr. van Praag op 8 April 1943 in een kamp is overleden en requestrante op voormelde uitkeringen gerechtigd is;

dat Mr. van Praag noch requestrante ooit enige uitkering krachtens voormelde polis heeft ontvangen;

dat bij Verordening No. 54/1943 van de toenmalige Rijkscommissaris voor het bezette Nederlandse Gebied is bepaald dat voornoemde overeenkomst eindigde op 30 Juni 1943;

dat deze Verordening is een maatregel van den bezetter, ten aanzien waarvan is bepaald, dat hij geacht wordt nimmer van kracht te zijn geweest;

dat requestrante, niettegenstaande schriftelijk verzoek, in der minne niet van gerequesteerde heeft kunnen verkrijgen, dat zij in haar rechten ten aanzien van voormelde overeenkomst volgens de polis wordt hersteld en de reeds vervallen termijnen aan haar worden uitgekeerd;

dat het achterwege laten van het ingrijpen, bedoeld in artikel 23 e.v. van het Besluit Herstel Rechtsverkeer (K. B. E 100) in verband met de bijzondere omstandigheden onredelijk ware;

Redenen waarom requestrante zich wendt tot Uwe Raad met eerbiedig verzoek:

1. nietig te verklaren de beëindiging van voornoemde overeenkomst op 30 Juni 1943 volgens Verordening 54/1943;

2. te doen herleven voornoemde overeenkomst, zomede de rechtsbetrekkingen, welke tussen requestrante en gerequesteerde bestonden krachtens genoemde polis No. 449923 dd. 3 December 1941;

3. gerequesteerde te veroordelen tot uitbetaling aan requestrante van de termijnen, vervallen op 1 December 1942 — 1943 — 1944 en 1945, elk groot f 3000, tezamen f 12,000 te vermeerderen met zodanige rente vanaf heden als Uw Raad in goede justitie moge bepalen;

4. gerequesteerde te veroordelen in de kosten van dit geding.”

Gelezen het antwoord dd. 2 September 1946 van de Nationale Levensverzekeringsbank N.V., hierna te noemen De Nationale, strekkende tot afwijzing van het verzoek, althans voor zover daarbij gevraagd wordt

herstel uitgaande boven hetgeen door de Nationale als billijk en redelijk herstel is aangegeven, met veroordeling van de verzoekster in de kosten;

Gehoord partijen ter terechtzitting van 25 April 1947, bij monde van haar procureurs resp. Mr. H. A. Tels en Mr. G. J. Lycklama à Nijeholt;

Gelet op de overgelegde stukken;

O. dat het aanvankelijk door gerequesteerde ontkende overlijden van de heer van Praag, echtgenoot van Sibille Philips is bewezen door het door verzoekster overgelegde uittreksel uit het register van de Burgerlijke Stand der gemeente Utrecht;

O. dat gerequesteerde erkent, dat de ten requeste gestelde overeenkomst tussen partijen is gesloten, dat zij de op 1 December 1942 vervallen rente van f 3000 aan Lippmann Rosenthal & Co heeft betaald en dat zij, in opvolging van de Verord. 54/1943, op 29 Juni 1944 $\frac{3}{4}$ van de reservewaarde der verzekering, zijnde f 10,761 bij Lippmann heeft gestort, waardoor naar zij meent, de verzekeringsovereenkomst is beëindigd en zij tegenover verzoekster is gekweten;

O. dat, waar dus vaststaat, dat meergenoemde overeenkomst en de daaruit tussen partijen voortgesproten rechtsbetrekkingen naar bezettings„recht” zijn teniet gegaan ingevolge artikel 1 der Verordening 54/1943, die volgens het Besluit Bezettingsmaatregelen (E 93) geacht wordt nimmer van kracht te zijn geweest, en de ingevolge artikel 2 dier Verordening aan Lippmann gedane betaling van de zogenaamde „afkoopwaarde”, op grond van art. 23 j°. 25 van het Besluit Herstel Rechtsverkeer, behoudens blijk van het tegendeel, door de Raad moet worden aangenomen, dat het achterwege laten van zijn ingrijpen onredelijk zou zijn;

O. dat namens De Nationale tegen een volledige herleving der overeenkomst en van de voor haar daaraan verbonden verplichtingen nu wel een beroep is gedaan op art. 35 lid 1 van E 100, doch dit verweer, behoudens voor zover het betreft de betaling van de eerste uitkering ad f 3000 aan Lippmann, waarover hieronder nader zal worden beslist, niet opgaat, daar, zoals reeds herhaaldelijk door deze Raad is overwogen, het hier een betaling betreft (te weten van de „afkoopsom”), waartoe de levensverzekeringmaatschappij, afgezien van het bezettingsrecht, niet gehouden was;

O. dat de Raad geen reden ziet om de schade, die ten deze de Nationale door betaling van de „afkoopsom” aan Lippmann heeft getroffen, geheel of ten dele op requestrante over te brengen;

O. dat waar ook aan de overige voorwaarden in art. 23, 2e lid gesteld is voldaan, het door requestrante sub 1 en 2 gevorderde en de sub 3 gevraagde, na 30 Juni 1943 vervallen termijnen, kunnen worden toegewezen;

O. wat betreft het beroep van gerequesteerde op art. 33 lid 1 in het Besluit E 100, voor zover aangaat de op 1 December 1942

vervallen termijn, welke door de Nationale in handen van Lippmann werd gestort, dat hier inderdaad door de Nationale aan een krachtens wezenlijk recht, Nederlands recht, reeds bestaande gehoudenheid tot betaling werd voldaan door, ingevolge een bezettings„recht” gecreeerde verplichting, aan een ander dan de wezenlijke crediteur te betalen;

O. dat echter ter terechtzitting door de verklaringen van partijen is komen vast te staan, dat wijlen Mr. van Praag nooit een zogenaamde Jodenverklaring heeft getekend; dat hij integendeel tegenover de Duitse autoriteiten steeds heeft volgehouden dat hij geen Jood was, dat hij zijn polis niet bij Lippmann heeft ingeleverd, terwijl de polis gesteld was op naam van een Ariër, de heer Haring, als verzekeringnemer;

dat daarentegen de Nationale, ofschoon zij wist of vermoedde, dat de heer v. Praag Jood was, op eigen initiatief bij de Burgerlijke Stand een onderzoek naar het al of niet Jood-zijn van deze heer doen instellen, en toen zij van de Burgerlijke Stand bericht had ontvangen, dat de heer van Praag Jood was, dit aan Lippmann heeft doorgegeven en de bedoelde termijn van 1 December 1942 bij Lippmann heeft gestort;

O. dat waar deze betaling dus geheel het gevolg is geweest van een door de Nationale zelf, ten detrimente van wijlen van Praag, genomen initiatief, er alle reden aanwezig is, om, met toepassing van het derde lid van artikel 33 van het Besluit E 100, gerequesteerde tot betaling van ook deze termijn aan requestrante te veroordelen;

dat hieraan niet afdoet, dat de Nationale ter verklaring van haar weinig principiële houding aanvoert, dat zij, uit vrees, dat anders al haar verzekeringnemers als Joden in de zin van de duitse verordeningen zouden worden aangemerkt, wel een schijn van goede wil tegenover de Duitse bezetter moest tonen door althans enige van haar werkelijk Joodse cliënten op te geven, daar geen rechtsgrond aanwezig is, weshalve deze laatsten enige schade van de terwille van de overige verzeckerden door de Nationale gepleegde onrechtmatige aangifte van hun Jood-zijn, zouden moeten dragen;

O. dat mitsdien de vordering van requestrante in haar geheel voor toewijzing vatbaar is, behoudens dat het de Raad billijk voorkomt, de gevorderde rente eerst op heden te doen ingaan;

Rechtdoende:

Wijst de vordering toe;

Verklaart nietig de terzake van bovenvermelde verzekering als verschuldigde termijn en als „afkoopsom” op 29 Juni 1944 door de Nationale aan Lippmann Rosenthal & Co gedane betaling van f 13,761;

Verstaat, dat de Nationale recht heeft op terugvordering van Lippmann Rosenthal & Co van dit onverschuldigd betaalde bedrag;

Doet herleven de door L. J. A. M. Haring,

ten gunste van Mr. L. W. van Praag of bij diens overlijden van Mevr. van Praag—geboren Philips en bij haar overlijden van zijn erfgenamen, op 3 December 1941 met de Nationale gesloten en bij polis No. 449923 geconstateerde overeenkomst;

Veroordeelt mitsdien de Nationale om de reeds vervallen rentetermijnen te beginnen met die van 1 December 1942 tot en met die van 1 December 1946, vermeerderd met een rente van 3½ % 's jaars vanaf heden tot aan de volle betaling toe, terstond aan requestrante uit te betalen;

Veroordeelt de Nationale in de kosten van het geding tot op heden aan de zijde van requestrante gevallen, begroot op f 100.

No. 903.

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK 'S-GRAVENHAGE, 25 Maart 1947. (Mrs. Scholten, van Walsem en Wery).

Het „Konsortiaalfonds” is geen zelfstandige Zwitsersche rechtspersoon met een eigen vermogen, maar een onderdeel van de Henkel en Cie A.G. welke vennootschap is opgenomen in de lijst van vijandelijke onderdanen (art. 2 lid 4 E 133).

Het accoord van 25 Mei 1946 te Washington gesloten, bepalande dat de „zwarte lijst” ten opzichte van Zwitserland zal vervallen is niet zonder meer verbindend voor Nederland.

Het accoord van Washington geldt uitsluitend ten opzichte van zich in Zwitserland bevindende activa. Het Landoorlogsreglement van 1907 heeft betrekking op de verplichtingen van de vreemde strijdkrachten en het militair gezag van oorlogvoerenden in bezet gebied en staat dus geheel naast het Besluit E 133.

Beschikking van het Beheersinstituut waarbij een beheerder is benoemd over het Konsortiaal fonds, in hooger beroep bekrachtigd.

(Besluit Vijandelijk Vermogen (E 133) artt. 2 lid 4, 35, 43.)

1. Het Konsortiaalfonds der Henkel & Cie A. G. te Bazel, 2. Henkel & Cie. A.G. te Bazel, appellanten, gem. Mrs. Hoogenbergh en Anema,

tegen:

het Nederlandsche Beheersinstituut, gearpelleerde.

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;

Gezien de stukken, waaronder een beroepschrift dd. 27 Maart 1946 van het Konsortiaalfonds der Henkel & Cie. A.G., te Bazel en Henkel & Cie. A.G., te Bazel, en een daarop ingediend schriftelijk antwoord dd. 5 Juni 1946 van het Nederlandsche Beheersinstituut — verder te noemen het beheersinstituut —, alsmede een beroepschrift van appellanten dd. 15 Aug. 1946 en een daarop ingediend schriftelijk ant-

woord van het Beheersinstituut dd. 15 Nov. 1946;

Gelet op de behandeling ter zitting van den Raad van 18 Dec. 1946, waarbij voor appellanten het woord is gevoerd door hun gemachtigde en voor het Beheersinstituut door Mrs. J. van den Berg en E. A. J. A. M. van Spaendonck;

O. dat appellanten bij eerstgenoemd beroepschrift in appèl zijn gekomen van een beschikking van het Beheersinstituut van 15 Dec. 1945, welke ter zitting gebleken is vervangen te zijn door een andere, in afschrift overgelegde beschikking van het Beheersinstituut van 11 Jan. 1946, waartegen het beroep geacht moet worden te zijn gericht, bij welke laatste beschikking L. W. E. Rauwenhoff, te Rotterdam, werd benoemd tot beheerder over de zich in Nederland bevindende vermogensbestanddelen van het Konsortiaalfonds behorende bij Henkel & Cie A.G., te Bazel;

dat, voordat dit beroep door den Raad in behandeling was genomen, de gemachtigde van appellanten zich bij schrijven van 4 Juli 1946 tot het Beheersinstituut heeft gewend met verzoek het beheer op nader aangevoerde gronden op te heffen, waarna het Beheersinstituut bij schrijven van 16 Juli 1946 verklaard heeft daartoe geen voldoende termen aanwezig te achten;

dat appellanten vervolgens ook van laatstgemelde beslissing van het Beheersinstituut in beroep zijn gekomen;

O. dat de tijdig ingestelde beroepen in wezen dezelfde strekking hebben en gezamenlijk kunnen worden behandeld;

In rechte:

O. dat blijkens de stukken en de mondelinge behandeling der zaak het bestreden beheer door het Beheersinstituut is ingesteld op grond van zijne opvatting, dat de hierbedoelde bezittingen van het Konsortiaalfonds het eigendom waren van Henkel & Cie. A.G., te Bazel, welke rechtspersoon opgenomen is in de lijst van vijandelijke onderdanen, bedoeld bij art. 2 lid 4 van E 133, zoodat deze bezittingen ingevolge art. 3 van genoemd Besluit in eigendom aan den Staat zijn vervallen en volgens art. 10 door het Beheersinstituut ten behoeve van den Staat moeten worden beheerd;

O. dat appellanten hiertegenover in de eerste plaats stellen, dat genoemd Konsortiaalfonds een zelfstandige Zwitsersche rechtspersoon is met eigen vermogen;

O. dat deze opvatting den Raad niet juist voorkomt, immers weersproken wordt door het door appellanten overgelegde Reglement betreffende dit fonds dd. 5 Dec. 1935;

dat de aanhef van dit reglement luidt: „Bei der Henkel & Cie. A.G., Bazel, als Rechtsrägerin, existiert seit längerer Zeit unter der Bezeichnung „Konsortial-Fonds” ein Entwicklungs- und Krisenfonds”, welke omschrijving van het rechtskarakter van het fonds, die in de doelstelling (art. 1) wordt herhaald, duidelijk doet uitkomen. dat Henkel & Cie. A.G. te Bazel eigenares

(„Rechtsträgerin”) van het fonds is, hetwelk dan ook niet bestaat naast, maar „bij” deze vennootschap, terwijl het reglement alleen betreft het afzonderlijk beheer en de besteding van het fonds door een curatorium, dat jaarlijks rekening en verantwoording heeft af te leggen aan de door Henkel & Cie. A.G. te Bazel aan te wijzen instantie;

dat weliswaar in het reglement ook eenige bepalingen voorkomen, die op een meer zelfstandige positie van het fonds zouden wijzen — zoo waar meermalen sprake is van het vermogen van het fonds en waar aan het curatorium het recht wordt gegeven leeningen en credieten aan Henkel-bedrijven te verstrekken en voor hun rekening tegenover derden garanties te verleen —, maar deze bepalingen tegenover de duidelijke omschrijving van het rechtskarakter van het fonds niet voldoende voorkomen om aan te nemen een zelfstandige rechtspersoon met eigen vermogen;

O. dat appellanten in de tweede plaats hebben aangevoerd, dat de door het Beheersinstituut bedoelde „zwarte lijst” niet meer kan dienen als grondslag voor de aanwijzing van de Zwitserse onderneming tot vijandelijk onderdaan, aangezien ingevolge het op 25 Mei 1946 te Washington door de Vereenigde Staten, Frankrijk en Engeland, mede namens Nederland met Zwitserland gesloten Akkoord, deze zwarte lijst niet meer van kracht is, nu art. IV, lid 2 van het Akkoord bepaalt: „Les Alliés supprimeront sans délai les „listes noires” pour autant qu’elles concernent la Suisse”;

O. dienaangaande, dat, daargelaten de vraag, of dit Akkoord eerst door Nederland zou moeten worden bekrachtigd alvorens voor Nederland verbindend te zijn, het blijkens het aangehaalde voorschrift niet uitgaat van een automatisch vervallen van de bedoelde zwarte lijsten, doch daartoe een daad van opheffing noodig acht;

dat derhalve, zoolang deze opheffing door Nederland, om welke reden dan ook, niet heeft plaats gehad, de bedoelde zwarte lijst, welke berust op de Koninklijke besluiten van 7 Juni 1940 (Stbl. no. A 6) en 22 October 1942 (Stbl. no. C 64), voor de Nederlandsche administratie en den Nederlandschen rechter verbindend blijven;

O. dat appellanten voorts hebben betoogd, dat het ingestelde beheer mede in strijd is met het Akkoord van Washington wegens de in het Akkoord voorziene liquidatie der vijandelijke goederen door Zwitserland, welke regeling maatregelen van verhaal van andere landen uitsluit;

O. dat ook deze grief faalt, wijl genoemde internationale overeenkomst wel in art. 1 voorziet in de liquidatie door de aangewezen Zwitserse instantie van de baten, toebehoorende aan Duitschers, die in Duitschland wonen of daarheen zullen worden gerepatriëerd, of van in Duitschland gevestigde rechtspersonen, maar het Akkoord deze liquidatie beperkt tot de ba-

ten in Zwitserland gelegen (art. I Akkoord: „les biens en Suisse”; art. I Annexe: „les biens situés en Suisse”) en reeds daarom de onderhavige onder-beheer-stelling, welke uitdrukkelijk beperkt is tot de in Nederland aanwezige vermogensbestanddeelen van het Konsortiaalfonds hiermede niet in strijd kan zijn;

O. dat appellanten in hun boven eerstgenoemd beroepschrift nog aanvoeren — meer bijzonderlijk voor het geval aangenomen moet worden, dat het in deze inderdaad betreft het onder beheer stellen van vijandelijk vermogen — dat het Besluit E 133 in zoover het voorschrijft de onder-beheer-stelling en het in eigendom aan den Staat vervallen van zoodanig vermogen, in strijd is met het Landoorlogreglement 1907, met name met de artt. 23 (klaarblijkelijk door appellanten bedoeld in plaats van het genoemde art. 33) en 46 van dat reglement, welke de eerbiediging van een privé-eigendom van vijandelijke onderdanen vorderen, zoodat het Besluit E 133 in zoover verbindende kracht mist;

O. dienaangaande, dat het op 18 October 1907 te 's-Gravenhage mede door Nederland ondertekende en bij de wet van 1 Juli 1909, Stbl. 231, goedgekeurde verdrag nopens de wetten en gebruiken van den oorlog te land in art. 1 bepaalt, dat de verdragsluitende Mogendheden aan hun krijgsmachten voorschriften zullen verstrekken, die overeenkomen met het bij het verdrag gevoegde reglement betreffende de wetten en gebruiken van den oorlog te land, terwijl, in overeenstemming hiermede, bedoeld reglement, het Landoorlogreglement 1907 — met dit verdrag bekend gemaakt in het Staatsblad 1910 no. 73 — uitsluitend bevat voorschriften, in acht te nemen door de strijdkrachten en het militair gezag van „oorlogvoerenden” tijdens de vijandelijkheden en tijdens de bezetting van vijandelijk grondgebied, met name ook in de door appellanten bedoelde artikelen;

dat dit reglement mitsdien geheel vreemd is aan de materie, vervat in het Nederlandsche wetsbesluit E 133, hetwelk door de burgerlijke autoriteiten toe te passen en te handhaven regelen stelt, geldende na de capitulatie van den vijand en na den afloop van de vijandelijkheden en van de vijandelijke bezetting, onder meer met betrekking tot eigendommen van onderdanen van dien vroegeren vijandelijken bezetter, zich bevindende op dat vroeger bezette gebied;

dat derhalve van strijd van het Besluit E 133 met het Landoorlogreglement 1907 geen sprake kan zijn;

O. dat, nu de aangevoerde grieven van appellanten niet juist worden bevonden, de bestreden beschikking en beslissing dienen te worden bekrachtigd;

Rechtdoende in hooger beroep:

Bekrachtigt de beschikking van het Nederlandsche Beheersinstituut van 11 Jan. 1946 en de beslissing van het Nederlandsche Beheersinstituut van 16 Juli 1946, waarvan beroep;

Veroordeelt appellanten in de kosten, tot hertoe aan zijde van het Beheersinstituut begroot op f 50.

No. 904.

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK 'S-GRAVENHAGE, 20 Mei 1947. (Jhr. Mr. Dr. Calkoen).

Verzoek van bewindvoerder tot rechtsherstel ten aanzien van een cafébedrijf afgewezen.

Het aanbrengeen door gerequesteerde van verbeteringen in het gehuurde zou een rechtsherstel niet in de weg staan.

Ingrijpen onredelijk geacht nu de bewindvoerder, die dit bedrijf niet zelf wil exploiteren, rechtsherstel vraagt.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100) art. 23 en vlg.).*

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.; Gezien vorenstaand request, zoals dit ter zitting van 24 April 1947 is gewijzigd, zomede het onder dagtekening van 27 Febr. 1947 ingekomen antwoord van gerequesteerde;

Gehoord de partijen, requestrant vertegenwoordigd door Mr. W. I. N. Spaargaren, adv. te 's-Gravenhage en door Mr. J. G. de Jong, advocaat te Leiden, alsmede gerequesteerde bij monde van Mr. D. J. I. van den Oever, advocaat te 's-Gravenhage;

O. dat tussen partijen vaststaat, dat Simon Prins van 1940 tot Augustus 1942 heeft geëxploiteerd een cafébedrijf gevestigd Bleijenburg 44 te 's-Gravenhage, welke exploitatie op laatstgenoemd tijdstip, toen genoemde Prins in verband met de door de bezetter ten aanzien van Joden getroffen maatregelen, niet in staat was het bedrijf voort te zetten, krachtens ene tussen hem en gerequesteerde tot stand gekomen overeenkomst is overgegaan op gerequesteerde;

O. dat partijen verschillen omtrent de inhoud dier overeenkomst, ten aanzien waarvan requestrant stelt, dat deze de strekking had, dat gerequesteerde gedurende het tijdvak, waarin Simon Prins het bedrijf niet zelf zou kunnen exploiteren, zulks voor Prins door gerequesteerde zou geschieden, waartegenover gerequesteerde volhoudt, dat Prins hem het bedrijf in eigendom heeft overgedragen;

O. dat op grond van de verklaringen van de getuigen Schouw en van Berkum, die, in tegenstelling met de overige gehoorde getuigen, bij de onderhandelingen tussen Prins en gerequesteerde zijn tegenwoordig geweest, moet worden aangenomen, dat de lezing van requestrant de juiste is;

O. dat het verzoek van requestrant thans strekt tot nietigverklaring van de ten rechte omschreven rechtshandelingen en de daaruit ontstane rechtsbetrekkingen ten aanzien van voormeld cafébedrijf, deszelfs inrichting en inventaris zomede woning-

ruimte, en voor recht te verklaren, dat genoemde Prins eigenaar, althans rechthebbende is, zulks met bevel aan gerequesteerde tot overdracht van dat bedrijf aan requestrant, en tot het doen van verrekeningen als ten rechte nader is omschreven;

O. dat blijkens het vorenverwogene de rechtsbetrekkingen tussen voornoemde Prins en gerequesteerde zijn ontstaan onder omstandigheden als bedoeld in art. 25 van het Besluit Herstel Rechtsverkeer en mitsdien moet worden aangenomen, dat het achterwege blijven van het ingrijpen van de Raad in verband met de bijzondere omstandigheden onredelijk zou zijn, behoudens blijk van het tegendeel;

O. dat dit tegendeel in het onderhavige geval geacht moet worden aanwezig te zijn;

O. dienaangaande, dat door requestrant niet is betwist, dat het bedoeld cafébedrijf sedert de exploitatie door gerequesteerde aanzienlijke uitbreiding heeft ondergaan en daarbij geheel van karakter is veranderd, waartoe gerequesteerde zich aanzienlijke financiële offers heeft getroost;

O. dat deze door gerequesteerde op eigen risico aangebrachte verbeteringen niettemin aan een ingrijpen van de Raad, als door requestrant verzocht, niet in de weg zouden behoeven te staan, indien Simon Prins zelf ware teruggekeerd en in staat ware geweest zelf de exploitatie van het bedrijf weder ter hand te nemen, doch nu zulks voorshands niet het geval is en voorts noch is gesteld noch is gebleken, dat requestrant in zijne hoedanigheid van bewindvoerder zelf dit bedrijf wil en kan exploiteren, het voorsnog onredelijk zou zijn en bovendien strijdig met de inhoud van vorenbedoelde overeenkomst, indien de Raad thans in de bestaande rechtsverhoudingen zou ingrijpen;

O. dat mitsdien het gedaan verzoek in zijn geheel moet worden afgewezen;

Beschikkende:

Wijst het door requestrant gedaan verzoek, zoals dit is gewijzigd, af;

Veroordeelt requestrant in de kosten van dit geding, aan zijde van gerequesteerde tot heden begroot op f 100.

No. 905.

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK 'S-GRAVENHAGE, 13 Mei 1947. (Mrs. Lunsingh Tonckens, van Haeften en Karni).

Verzoekster heeft in November 1941 het stoomschip „Hunze IX” vrijwillig ter verkoop aangeboden, zodat verzoekster door de door haar gestelde dwang niet kan zijn benadeeld.

Verzoek afgewezen.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100) art. 23 en vlg.).

De Naamlooze Vennootschap Groninger-Rotterdammer Stoomboot Mij. N.V. te Groningen, requesrant, gem. Mr. J. Nolen te Amsterdam,

tegen:

de Staat der Nederlanden, gerequestreerde.

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;

Gezien een request van de Naamlooze Vennootschap Groninger—Rotterdammer Stoomboot Maatschappij, gevestigd te Groningen en een anti-dotaal request van de Minister van Verkeer;

Gehoord partijen;

O. dat tussen partijen vaststaat, dat verzoekster het naar destijds toebehorende stoomschip „Hunze IX” op 25 November 1941 heeft verkocht aan de „Organisation Todt” voor de som van f 107500, welke som, verminderd met 2% makelaars-commissie, verzoekster heeft ontvangen en voorts, dat na de bevrijding de „Hunze IX” in eigendom aan de Staat is overgegaan;

O. dat verzoekster stellingde, dat zij tot die verkoop was genoodzaakt door dwang, bedreiging of onbehoorlijke invloed van of vanwege de vijand en in haar beslissing omtrent de verkoop niet vrij was, heeft verzocht dat de Raad de overdracht in eigendom van de „Hunze IX” door verzoekster aan de „Organisation Todt” zal nietig verklaren, met regeling van de gevolgen;

O. dat dit verzoek op — voor zoveel nodig — hieronder te bespreken gronden door de gerequestreerde is bestreden, waarbij deze heeft verzocht, dat zal worden verklaard, dat de „Hunze IX” in eigendom toebehoort aan de Staat der Nederlanden;

O. dat bij de mondelinge behandeling dezer zaak is komen vast te staan, dat verzoekster van de N.V. Vrachtvaart Maatschappij „Annie” te Rotterdam, hierna „Annie” te noemen, een voorstel ontving haar de „Hunze IX” te verkopen voor f 107,500, dus hetzelfde bedrag voor hetwelk verzoekster later de „Hunze IX” aan de „Organisation Todt” heeft verkocht;

dat verzoekster dit voorstel van „Annie” heeft aanvaard en op 10 November 1941 de voor die verkoop vereiste vergunning heeft aangevraagd, welke vergunning zij niet heeft bekomen;

dat verzoekster wel heeft beweerd, dat zij het voorstel van „Annie” aanvaardde, omdat zij vreesde, dat zij anders tot verkoop van de „Hunze IX” door de Duitsers zoude worden gedwongen, doch die vrees voor hetgeen in de toekomst mogelijk wél, doch evenwel mogelijk niet, zoude geschieden, geen voldoende grond oplevert om aan te kunnen nemen, dat verzoekster door die vrees werd bewogen om de „Hunze IX” beneden haar waarde te verkopen;

dat uit het betoog van gerequestreerde, zijnde door verzoekster niet betwist, mede vast is komen te staan, dat verzoekster pogingen heeft aangewend het schip naar Denemarken te verkopen, maar de hiervoor benodigde vergunning van de Rijks-Zeescheepvaart niet heeft verkregen, waarna meer gemelde onderhandelingen met „An-

nie” zijn geopend;

O. dat waar door verzoekster niet is gesteld of de Raad is gebleken, dat het litigieuze schip meer dan f 107,500 waard was en verzoekster genoeg zou hebben genomen met het genoemde bedrag, indien voornoemde „Annie” het schip had gekocht, de Raad voldoende termen vindt aan te nemen, dat verzoekster zich met f 107500 voor het schip behoorlijk betaald achtte;

dat de Raad zich dus op het standpunt dient te stellen, dat verzoekster bij de verkoop der „Hunze IX” aan de „Organisation Todt” de aequivalente koopprijs ontving;

O. dat de dwang of bedreiging of onbehoorlijke invloed, welke verzoekster volgens haar — door gerequestreerde bestreden — bewering brachten tot de verkoop van de „Hunze IX” aan de „Organisation Todt” haar dus niet hebben benadeeld, omdat ze zonder die dwang, die bedreiging of die onbehoorlijke invloed, waarvan immers bij het aanvaarden van het voorstel van „Annie” geen sprake was, de „Hunze IX” toch voor f 107,500 wilde verkopen;

O. dat van „rechtsherstel” van verzoekster dus geen sprake kan zijn en noch de redelijkheid, noch de billijkheid, inwilliging van het verzoek wettigen;

O. dat de kosten van het geding behoren te worden gedragen door verzoekster;

Rechtdoende:

Ontzegt aan verzoekster haar verzoek;

Verstaat, dat het stoomschip „Hunze IX” in eigendom toebehoort aan de Staat der Nederlanden;

Veroordeelt verzoekster in de kosten van het geding tot op heden aan zijde van gerequestreerde begroot op f 50.

No. 906.

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK 'S-GRAVENHAGE, 24 Mei 1947. (Mrs. Prof. Kolléwijn, van Vrijberghe de Coningh en Block).

Hoger beroep ingesteld tegen een beslissing van de voorzitter van de Afdeling Onroerende Goederen niet-ontvankelijk verklaard wegens overschrijding van de termijn.

Het appèlrequest noemde de beslissing a quo ten onrechte een beslissing van de Afdeling O.G.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100) artt. 18, 113 d.)

Abraham Mol, q.q., requesrant, gem. Mr. I. E. Hes, Bzn.

tegen:

Afdeling Onroerende Goederen van den Raad voor het Rechtsherstel, gerequestreerde.

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;

Gezien de stukken;

Gehoord partijen, verzoeker in kwaliteit bij monde van zijn raadsman Mr. I. E. Hes,

advocaat te 's-Gravenhage, gerequestreerde bij monde van de Heer P. K. Sjollema als haar vertegenwoordiger;

O. dat verzoeker in zijn hoedanigheid van bewindvoerder over de afwezige Judith Levie, weduwe van Eliazar Kan, en Eliazar de Jong als zodanig benoemd door het Nederlandse Beheersinstituut, Bureau 's-Gravenhage;

stellende — in het kort samengevat — dat hij ingevolge artikel 23 Besluit Herstel Rechtsverkeer rechtsherstel heeft verzocht namens voornoemde afwezigen ten aanzien van een aan hen toebehoorend perceel te Amsterdam (huis en erf aan de Nieuwe Gracht kadaster Sectie II no. 286) hetwelk tengevolge van veiling op 19 April 1943 gehouden ten verzoeken van de N.V. Vesta Maatschappij van Levensverzekering als hypotheekhoudster in eigendom is overgegaan aan de Heer Voorkamp te Amsterdam;

dat notaris F. M. Weve te Amsterdam als bemiddelaar door de Afdeling Onroerende goederen van de Raad voor het Rechtsherstel aangewezen als bemiddelaar heeft opgemaakt — tengevolge van het uitblijven eener minnelijke regeling — een concept van een proces-verbaal van zwaarigheden, doch niet bereid is tot het minuter daarvan over te gaan dan tegen vooraangaande storting van een som van f 290, welke som verzoeker in zijn qualiteit niet bij machte is te voldoen bij gebreke van in de boedel der afwezigen aanwezige contanten;

dat hij — verzoeker — zich daarop heeft gewend tot de Voorzitter van de Afdeling Onroerende Goederen van de Raad met verzoek tot kosteloze behandeling van het proces-verbaal van zwaarigheden, op welk verzoek bedoelde Voorzitter afwijzend heeft beschikt;

dat verzoeker op de gronden in zijn verzoekschrift in hoger beroep vervat en nader toe te lichten bij pleidooi, zich met die beschikking niet kan verenigen, weshalve hij daartegen overeenkomstig het bepaalde in artikel 18 Besluit Herstel Rechtsverkeer E 100 komt in hoger beroep;

heeft geconcludeerd als aan het slot van het verzoekschrift omschreven;

O. dat het verzoek behoort te worden verklaard niet ontvankelijk;

O. dat het toch hier kennelijk betreft een door de appelland-verzoeker ingesteld beroep, hetwelk is gericht tegen een onmiddellijke voorziening bij voorraad gegeven door de Voorzitter van de Afdeling Onroerende Goederen, als bedoeld in artikel 113d van het Besluit Herstel Rechtsverkeer;

O. dat immers het beroep betreft een door de Voorzitter van de Afdeling Onroerende Goederen onder datum van 24 December 1946 gegeven beschikking op het onder datum van 11 December 1946 tot hem in gezegde hoedanigheid gericht verzoek;

O. dat aan een en ander niet vermag af te doen, dat in het tot de Raad Afdeling Rechtspraak onder datum van 20 Februari

1947 gericht schrijven gerept wordt van een door verzoeker aangetekend hoger beroep „tegen de beslissing van de Afdeling Onroerende Goederen” en ook appelland in zijn verzoekschrift in hoger beroep de uitspraak a quo betitelt als een beslissing van de Afdeling Onroerende Goederen;

O. dat toch de omstandigheid, dat bij een en ander het juiste karakter van de bestranden beslissing is miskend, aan het ware wezen en aan de daadwerkelijke aard daarvan niets vermag te veranderen;

O. dat nu evenwel kennelijk tengevolge daarvan de verzoeker niet heeft in acht genomen de termijn tot het instellen van het beoogde hoger beroep gesteld;

O. dat naar de bepaling van artikel 113c Besluit Herstel Rechtsverkeer het beroep tegen een door de Voorzitter van de Afdeling Onroerende Goederen gegeven onmiddellijke voorziening bij voorraad moet worden ingesteld binnen een week en alzo het onderwerpelijke beroep, hetwelk eerst op 9 Januari 1947 ter griffie is ingekomen, als tarief ingesteld, is niet ontvankelijk.

Rechtsdoende:

Verklaart het ingesteld hoger beroep niet ontvankelijk;

Veroordeelt de verzoeker als appelland in de kosten aan de zijde van de gerequestreerde gevallen tot op deze uitspraak begroot op nihil.

No. 907.

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK AMSTERDAM, 20 Mei 1947.
(Mrs. de Gaay Fortman, G. A. Schreuder, Hoog, Craandijk en Polderman).

Bij herziening beslissing van de Raad vernietigd en koopprijs van een onroerend goed vastgesteld op f 11,000 in plaats van f 15,000.

Met de omstandigheid, dat het risico van het rechtsherstel uitsluitend ten laste van verweerder zou komen, was in de beslissing a quo geen rekening gehouden, welk feit van beslissend belang is geacht.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100) art. 143).

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.:

Gezien het verzoekschrift van de Stichting Het Leger des Heils te Amsterdam, gemachtigde Mr. H. H. Steneker, alsmede een verweerschrift van Arend of Aart Mosterd te Amersfoort, gemachtigde Mr. C. Cohen Tervaert.

Gezien de stukken;

Gelet op de mondelinge behandeling der zaak ter terechtzitting van 21 April 1947;

O.: Bij beslissing van 11 November 1946 heeft de Raad voor het Rechtsherstel afd. Rechtspraak kamer te Amsterdam, samengesteld uit de heeren Mrs. F. Tabingh Suermondt, J. J. de Flines en J. E. Scholten, op een verzoekschrift van de Stichting Het Leger des Heils nietig verklaard

N.V. Drukkerij v/h De Brakke Grond, reques-trante, gem. Mr. J. M. Hoofiën, contra:

W. Kasting, gem. Mr. M. I. H. Spaargaren, Naamloze Vennootschap Balo, Beh. Grafische Beheerscommissie.

M. A. G. Laurens Coster, Drukkerij G. Stout Beh. Het Nederlandse Beheersinstituut, Bureau 's-Gravenhage, Fa. Edauw en Johannessen, gerequestreerden.

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.; Herlezen zijn interlocutoire beslissing van 14 Januari 1947 in deze zaak genomen;

Gelezen het vervolgens ingekomen antwoord van de Boek-, Courant- en Handels-drukkerij Edauw en Johannessen van 13 Februari 1947;

Gehoord partijen ter zitting van 9 April en vervolgens ter zitting van 28 April 1947, reques-trante bij monde van haar gemachtigde de advocaat en procureur Mr. J. M. Hoofiën te Amsterdam; J. Koelman, administrateur van de Stichting Grafische Beheerscommissie, handelende als beheerster van de N.V. Balo, gevestigd te 's-Gravenhage, zomede opkomende voor de Mag Laco te Amsterdam; Mr. J. W. Jitta, opkomende voor het Beheersinstituut, als uitgeoefend hebbende tot eind 1946 over het vermogen van de politieke delinquent G. Stout, tredende Mr. Jitta na de beëindiging van dit beheer in deze zaak op als gemachtigde van G. Stout voornoemd, wonende te 's-Gravenhage, Mr. M. I. H. Spaargaren, advocaat en procureur te 's-Gravenhage als gemachtigde van de gerequestreerde W. Kasting en de Heer Schröder en Mejufrouw Beek opkomende voor Edauw en Johannessen voornoemd;

Gezien de stukken en gelet op de verklaring van de onder ede gehoorde getuige Herman Wallien;

O. dat tussen partijen feitelijk vaststaat, dat verzoekster vóór de Duitse bezetting was eigenares van de Victoria Degelpers fabrieksnummer 10353;

dat gedurende de bezetting de eigenares deze pers ingevolge opdracht van de vijand tegen ontvangst van f 400, aan de N.V. Balo voornoemd heeft moeten afstaan; dat deze haar voor f 520 contant heeft verkocht en geleverd aan de Mag Laco voornoemd; dat deze laatste haar heeft gereviseerd, waarmede volgens haar opgave een bedrag van f 779.66 is gemoeid geweest en haar vervolgens voor f 1050 (zijnde de maximum-koopprijs die het Rijksbureau voor de Grafische Industrie voor de pers wilde toelaten) heeft verkocht aan G. Stout voornoemd, die haar gedurende de bezetting in zijn N.S.B.-drukkerij, Bonstraat 7 te 's-Gravenhage heeft gebruikt;

dat na de bevrijding het Beheersinstituut ingevolge het Besluit Vijandelijk Vermogen het beheer over het vermogen van de curandus Stout verkrijgende, de pers heeft laten opslaan bij de gerequestreerde Kasting, die in dergelijke voorwerpen handel dreef, onder de voorwaarde dat hij haar

zou bewaren en eerst van de hand zou mogen doen, nadat het Beheersinstituut haar had vrij gegeven;

dat dit begin 1946 inderdaad geschied is in deze vorm dat het Beheersinstituut de pers voor f 1200 contant heeft verkocht aan Kasting voornoemd, die zijnerzijds inmiddels reeds in onderhandeling over een doorverkoop aan Edauw en Johannessen was getreden, met dien verstande, dat deze hadden aangenomen haar te kopen voor f 1650, zodra Kasting de vrije beschikking daar over krachtens de beslissing van het Beheersinstituut zou verkrijgen;

dat de pers zich thans nog in handen van Edauw en Johannessen bevindt;

O. dat reques-trante aanvankelijk terug-gave van de pers heeft geëist, maar ter zitting daarvan heeft afgezien, nu haar gebleken is, dat Edauw en Johannessen in elk geval bij de koopovereenkomst te goeder trouw zijn geweest, en haar vordering in die zin heeft gewijzigd, dat zij enkel aanspraak maakt op schadevergoeding;

O. dat de oorspronkelijke gedwongen verkoop van de pers door reques-trante aan de Balo onder dwang vanwege de vijand is geschied en derhalve op grond van de bepalingen der artt. 23 e.v. van het Besluit E 100 met de daaruit voortgevloeide rechtsbetrekkingen behoort te worden nietig verklaard;

dat de verschillende transacties, die daarna ten aanzien van die pers hebben plaats gehad, vrijwillig tussen de betrokkenen zijn tot stand gekomen, ten dele eerst na de bevrijding, zodat de Raad daarmede alleen bemoëienis heeft in zoverre bij overeenkomstig art. 26 de gevolgen der nietigverklaring van de eerste verkoop heeft te regelen;

dat in deze door Edauw en Johannessen voldoende aannemelijk is gemaakt, dat zij de pers te goeder trouw en onder bezwarende titel van Kasting hebben verkregen, terwijl niet is gebleken dat zij voor reques-trante een aanmerkelijk grootere waarde heeft dan voor de bezitter;

O. dat mitsdien krachtens art. 34 van het Besluit E 100 een schadevergoeding aan reques-trante moet worden toegewezen, nu op deze gronden geen teruggave der zaak door de bezitter wordt bevolen;

dat het bedrag van deze vergoeding volgens dat artikel (lid 8) gesteld moet worden op de schade, welke de eigenaar lijdt, doordat hij de zaak niet terugontvangt;

dat die schade door reques-trante is geschat op f 1500 à f 2000, welke schatting door geen der belanghebbenden is weersproken, zodat het, ook gelet op de laatste betaalde koopprijs van f 1650, billijk voorkomt het gemiddelde van die schatting ad f 1750, als juist te aanvaarden, welk laatste bedrag dan zal moeten worden vermindert met de voor de pers destijds ontvangen f 400;

O. dat krachtens lid 2 van art. 34 tot betaling van deze schade hoofdelijk aansprakelijk zijn zij, die sedert het tijdstip, waarop het bezit voor de eigenaar is verloren

gegaan, de zaak in hun bezit hebben gehad, voorzover niet hun goede trouw aannemelijk is gemaakt;

O. dat als bezitters hier achtereenvolgens in aanmerking komen de Balo, de Mag Laco, Stout, het Beheersinstituut voor Stout, Kasting en de tegenwoordige bezitter, wiens goede trouw blijkens het vorenstaande wordt aanvaard;

O. dat de kwade trouw van de Balo en de MagLaco buiten twijfel staat, terwijl ten aanzien van Stout, tijdens de bezetting lid van de N.S.B. en drijver van een N.S.B.-drukkerij geen goede trouw (waarvoor geen enkel bijzonder argument is aangevoerd) kan worden aangenomen;

O. ten aanzien van het Beheersinstituut, dat dit weliswaar niet te kwader trouw heeft gehandeld, maar dat het, zoals zijn gemachtigde ter zitting heeft toegegeven, door de behandeling van deze zaak door zijn personeel in handen van verschillende geen voeling met elkander hebbende personen te stellen, althans te laten, er aanleiding toe gegeven heeft, dat Kasting de pers te goeder trouw heeft kunnen kopen en wederverkopen, zodat ook hij, evenals de tegenwoordige bezitter, moet worden geacht te goeder trouw te hebben bezeten, als gevolg waarvan teruggave der zaak thans niet meer kan worden gelast;

O. dat verder moet worden aangenomen, dat het Beheersinstituut, het beheer over het vermogen van Stout op zich genomen hebbende ingevolge artikel 10 van het Besluit E 133 en de pers krachtens artikel 11, al of niet met de daarvoor vereiste toestemming verkocht hebbende, toen het vrijwel onmiddellijk daarop tot de wetenschap kwam, dat de pers toekwam aan requestrante, de koop prijs onder zich heeft gehouden ook na het beëindigen van het beheer over Stout, in afwachting van de beslissing in deze inmiddels aanhangig gemaakte zaak; dat het Instituut dit althans had behoren te doen en eventueel de gevolgen van een andere handelwijze heeft te aanvaarden;

dat er derhalve alleszins termen zijn om bij de regeling der gevolgen van de nietig te verklaren transactie aan requestrante een vordering van f 1200 tegen het Beheersinstituut toe te kennen, zijnde het door dit Instituut ten onrechte ter zake ontvangen bedrag;

O. dat daarnaast de drie bezitters te kwader trouw hoofdelijk aansprakelijk gesteld moeten worden voor de vergoeding met die verstande, dat alle veroordeelden tegenover requestrante bevrijd zullen zijn, zodra aan haar in totaal een bedrag van f 1350 in voldoening aan deze uitspraak is afgedragen;

O. dat de Raad geen voldoende gegevens heeft om ten aanzien van een eventueel regres tussen de veroordeelden reeds thans enige voorziening te treffen en zich bepalen wil tot de opmerking, dat bij de schadeverdeling rekening is te houden met de winst, die elk der schadeplichtigen gemaakt

heeft en evenzeer met de kosten, die de Mag Laco door de revisie der machine ten hare laste heeft moeten dragen; terwijl de meest gereede partij, die daartoe aanleiding vindt, zich ter nadere regeling van dit regres weder tot de Raad zal kunnen wenden;

Rechtdoende:

Verklaart nietig de door requestrante met de N.V. Balo gevestigd te 's-Gravenhage, thans staande onder beheer van de Stichting Grafische Beheerscommissie te Amsterdam, aangegane overeenkomst betreffende de degelpers voormeld, zomede de daaruit ontstane rechtsbetrekkingen;

En de gevolgen daarvan regelende:

Veroordeelt het Nederlandse Beheersinstituut gevestigd te 's-Gravenhage te dezer zake aan requestrante te betalen de som van f 1200;

Veroordeelt de N.V. Balo voornoemd, de M.A.G.—L.A.C.O. gevestigd te Amsterdam en G. Stout te 's-Gravenhage hoofdelijk tot betaling aan requestrante van een schadevergoeding van f 1350 op grond van art. 34 van het Besluit E 100;

Verstaat, dat alle veroordeelden tegenover requestrante bevrijd te zijn, zodra haar in totaal een bedrag van f 1350 in voldoening aan dit vonnis is afgedragen;

Ontzegt het anders of meer geëiste;

Verwijst de veroordeelde gerequesteerden in de kosten tot heden aan de zijde van requestrante begroot op f 100, aan de zijde van gerequesteerde Kasting op f 75 en aan de zijde van gerequesteerde Edauw en Johannessen op f 25.

No. 909.

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK UTRECHT, 23 Mei 1947. (Mrs. de Boer, Prof. Dorhout Mees en van Regteren Altena).

Verzoeker niet-ontvankelijk verklaard in zijn verzoek tot herziening, daar hij met betrekking tot vermogensrechtelijke belangen niet bezit de persona standi in iudicio en mitsdien geen herziening kan aanvragen van een beslissing, waarin zijn beheerders zijn verschenen.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100) art. 143.)

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;

Herzien een verzoek van Erich Bruno Lehmann, Fabrikant en koopman, wonende te Utrecht, thans gedetineerd in het kamp Laan 1914 te Amersfoort, strekkende tot revisie van de beslissing der Enkelv. Kamer te Utrecht van 7 Aug. 1946, waarbij is nietig verklaard de rechtsbetrekking, welke met ingang van 1 Juli 1942 bestond tussen E. B. Lehmann, als eigenaar van de

Leko-Apparatenfabriek en C. J. de Groot Jr. te Bilthoven zults met terugwerkende kracht tot 1 Juli 1942 en onder toekenning aan Van der Heem N.V. tot 20 October 1946 van het Uitsluitend recht de Leko-Apparatenfabriek met alle daartoe behorende bestanddelen te kopen met verdere regeling van de gevolgen van die nietigverklaring en kosten veroordeling als in die beslissing nader omschreven, tot schorsing van executie van die beslissing en tot verdere voortzetting van de desbetreffende procedure met verhoor van de verzoeker Lehmann en eindelijk deze beslissing van 17 Augustus 1946 te vernietigen en het door de N.V. van der Heem en haar directeuren gedaan verzoek af te wijzen, kosten rechtens;

Gezien de naar aanleiding van dit verzoek genomen interlocutoire beslissing van 15 October 1946;

Gezien het tijdig ingediende verweerschrift van de Naamloze Vennootschap Van der Heem N.V., waarop hieronder voor zoveel nodig zal worden teruggekomen;

Gelet op de behandeling ter zitting;

O. dat de beslissing, waarvan herziening wordt gevraagd, een geschil beëindigt tussen de naamloze vennootschap van der Heem N.V. als verzoekster, de Leko-Apparatenfabriek, onder welke naam verzoeker aan het bedrijfsleven deelneemt, als verweerster en C. J. de Groot als tussenkommende partij,

dat onder belanghebbenden in art. 43 Besluit Herstel rechtsverkeer moeten worden verstaan de partijen, die hebben deelgenomen aan het geding, waarin de beslissing, waarvan herziening wordt gevraagd, is genomen,

dat verzoeker, die behoort tot de personen, vermeld in art. 6, lid 1 onder b Besluit Vijandelijk Vermogen in voornoemd geding is vertegenwoordigd geweest door zijn beheerders,

dat dit geding tot voorwerp, heeft de rechtsbetrekking tussen verzoeker en verweerder de Groot en dat de vermogensrechtelijke rechten en bevoegdheden, welke uit deze rechtsbetrekking voortvloeien, alsmede het bedrijf van verzoeker en de rechten en aanspraken daarop of daarmede in verband staande, welke bij de regeling der gevolgen ter sprake komen, krachtens art. 1 onder 8 Besluit Vijandelijk Vermogen onder het vermogen van verzoeker behoren,

dat krachtens art. 11 lid 1 Besluit herstel rechtsverkeer het beheer over verzoekers vermogen omvat de uitoefening van alle rechten uit deze vermogensbestanddelen voortvloeiende en, waar dit beheer aan verzoeker is ontnomen, hij met betrekking tot vermogensrechtelijke belangen niet bezit de persona standi in judicio, welke hij behoeft om herziening aan te vragen in gedingen, waarin zijn beheerders zijn verschenen;

Rechtdoende:

Verklaart verzoekers niet ontvankelijk in zijn verzoek;

Veroordeelt hem in de kosten aan de zijde

van verweerster tot op deze uitspraak begroot op f 100 voor salaris en nihil voor verschotten.

No. 910.

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK ARNHEM, 24 Mei 1947. (Mr. Rink).

Het Beheersinstituut heeft, nadat verzoeker als directeur ener N.V. was hersteld door een beslissing van de Afdeling Rechtspraak, de benoeming van bestuurders over de N.V. gehandhaafd.

In kort geding de benoeming van bestuurders buiten effect gesteld totdat bij gewijsde zal zijn beslist over de intrekking van de besluiten waarbij bestuurders zijn benoemd.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100) artt. 18, 99 en 150a.)

(Zie N. R. No. 858).

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;

Gezien het verzoekschrift van Paulus Nassette, wonende te Bussum, ten deze handelende zowel in privé als in zijn kwaliteit van directeur en vereffenaar der N.V. Rembrandt Theater N.V. in liquidatie, gevestigd te Arnhem, hierna te noemen N.V., gemachtigde Mr. R. Lion;

Gehoord partijen ter mondelinge behandeling op 12 Mei 1947, waarbij zijn verschenen de verzoeker, bijgestaan door zijn raadsman Mr. Lion voornoemd en geresquesteerde, zijnde het Nederlandse Beheersinstituut, hierna te noemen B.I., vertegenwoordigd door de heer J. D. Hemstra Pik, bijgestaan door zijn raadsman Mr. J. W. F. Donath, advocaat te Arnhem;

O. dat het B.I. van oordeel is dat geen enkel feit is gesteld waaruit de noodzaak voor een onmiddellijke voorziening bij voorraad zou volgen en zijn verweer overigens, voor zover voor Onze beslissing van belang, als volgt kan worden samengevat:

1. Voorzitter in kort geding is niet gevoegd, omdat het hier een zaak betreft, waarin de Raad als appèlrechter is aangewezen;

2. De benoeming van bestuurders van de N.V. krachtens de besluiten van het B.I. dd. 25 April en 4 Juni 1946 heeft haar rechtsgeldigheid niet verloren door het herstel van een dier bestuurders in zijn hoedanigheid van Directeur der N.V., welk herstel heeft plaats gehad door de beslissing van de Raad voor het Rechtsherstel Afdeling Rechtspraak, Arnhemse Kamer, dd. 4 Maart 1947, immers art. 99 van het Besluit E 100 laat het B.I. volkomen vrij in de wijze van voorziening in het bestuur en dit kan dus bestuurders benoemen naast

een Directeur, terwijl de grote belangen van het B.I. bij de N.V. zulk een benoeming noodzakelijk maken;

3. Het nemen van het aangevallen besluit van 1 April 1947, waarbij aan bestuurders van de N.V. wordt opgedragen de ongedaanmaking harer liquidatie, waartoe in 1941 was besloten, bij het B.I. in Den Haag aan te vragen, behoort tot het goed recht van het B.I., dat deze ongedaanmaking, welke noodzakelijk is omdat anders geen rechtsherstel ten aanzien van het aan de N.V. toebehorend onroerend goed zou kunnen plaats hebben, ook ambtshalve had kunnen bevelen, doch dit niet heeft gedaan om de bestuurders volledig in deze zaak te kennen;

4. Het herstel van verzoeker als Directeur der N.V. geeft hem geen recht op het uitoefenen dier functie, omdat er een liquidateur is, n.l. de in December 1941 als zodanig benoemde rijksdruiter B. Cronen, wiens rechten praevaleren;

5. De medezeggingschap van het B.I. in het bestuur en de liquidatie der N.V. moet gehandhaafd blijven om verwaarlozing zijner belangen te voorkomen, voor welke verwaarlozing vrees bestaat, omdat verzoeker de hem bij voorafgaande beslissingen van de Raad opgelegde verplichtingen tot het doen van verslag zijner werkzaamheden aan het B.I. niet voldoende heeft nageleefd;

O. ten aanzien van de voorgeschiedenis van dit kort geding:

dat het B.I. bij besluit van 25 April 1946 de heren P. Nassette, thans verzoeker, en G. Andries heeft benoemd tot bestuurders van de N.V., speciaal om de gelegenheid te scheppen van een bepaald optierecht gebruik te maken;

dat verzoeker op 22 Mei 1946 een verzoek tot rechtsherstel heeft ingediend ter ongedaanmaking van het hem in 1941 door of vanwege de bezetter gegeven ontslag als Directeur der N.V.;

dat verzoeker bovendien op diezelfde dag in kort geding heeft gevraagd hem voorlopig de directeursbevoegdheden te geven en het voornoemde besluit van 25 April 1946 buiten effect te stellen totdat ten principale zou zijn beslist over het ongedaanmaken van zijn ontslag;

dat verzoeker daarna tengevolge van minnelijk overleg tussen partijen, genoemd verzoek in kort geding heeft ingetrokken, nadat het B.I. bij besluit van 4 Juni 1946 ter kennelijke vervanging van het besluit van 25 April 1946 dezelfde heren tot bestuurders had benoemd doch thans zonder enige beperking hunner bevoegdheden; dat verzoeker echter, omdat de samenwerking niet vlotte, bij verzoekschrift van 5 Aug. 1946 zijn ingetrokken verzoek in kort geding opnieuw heeft ingediend en daarop de Voorzitter der Arnheemsche Kamer van de Afdeling Rechtspraak bij beslissing van 24 Aug. 1946 aan verzoeker voorlopig de uitoefening der directeursbevoegdheden heeft gegeven, enkele uitgezonderd, met buiten effectstelling van het besluit van 4

Juni 1946, voorzover de gegeven bevoegdheden dit besluit zouden betreffen, een en ander totdat de beslissing ten principale kracht van gewijsde zal hebben verkregen;

dat deze beslissing ten principale op 4 Maart 1947 is gegeven en daarbij het ontslag van verzoeker als Directeur is nietigverklaard en is beslist dat verzoeker geacht wordt nimmer als Directeur te zijn ontslagen;

dat in deze laatste beslissing o.m. wordt overwogen dat de plaats gehad hebbende benoeming der heren Nassette en Andries tot bestuurders, geen bezwaar tegen de ingestelde vordering oplevert, aangezien verzoeker aan het B.I. en eventueel in hoger beroep aan de Raad voor het Rechtsherstel, afdeling Rechtspraak, de intrekking van de benoemingsbesluiten zal kunnen vragen;

dat in dezelfde beslissing ook nog wordt overwogen, dat verzoeker als directeur tevens op grond van art. 55 d lid 1 K. als vereffenaar zal kunnen optreden;

dat op 4 Maart 1947 nog een andere beslissing werd genomen, waarbij verzoeker wegens verstrijken van de appèltermijn niet-ontvankelijk werd verklaard in zijn verzoek tot vernietiging der besluiten van 25 April en 4 Juni 1946;

dat verzoeker, toen hij bemerkte dat het B.I. de bestuurdersbenoeming naast zijn herstel als directeur handhaafde, op 22 Maart 1947, ingaande op bovengenoemde overweging in de beslissing van 4 Maart 1947, aan het B.I. intrekking heeft verzocht van de besluiten van 25 April en 4 Juni 1946 met opdracht aan de bestuurder Andries om zich te onthouden van bestuurshandelingen;

dat daarop het B.I. terwijl een beslissing op dat verzoek van 22 Maart 1947 niet was genomen, de thans aangevallen beschikking van 1 April 1947 heeft genomen, waarbij het B.I., gezien de beslissing van 4 Juni 1946 (die van 25 April 1946 wordt niet meer genoemd) en gelet op artikel 99 van Besluit E 100 aan de bestuurders opdraagt om vóór 20 April 1947 een verzoek in te dienen ex artikel 105 van Besluit E 100 tot het ongedaan maken van de liquidatie ingevolge het liquidatiebesluit van 1941;

O. thans ten aanzien van het recht:

dat Wij, gelet op de hierboven vermelde voorgeschiedenis, wel kunnen aannemen dat deze zaak de werkzaamheid van de Raad voor het Rechtsherstel betreft;

dat Wij evenzeer aannemen dat uit hoofde van onverwijlde spoed een onmiddellijke voorziening bij voorraad wordt vereist;

dat Wij immers, lettende op het standpunt van de Arnheemsche Kamer der Afdeling Rechtspraak, zoals Wij dit verstaan uit de reeds gegeven en hiervoor vermelde uitspraken, aannemelijk achten dat in de hoofdzaak verzoeker's vorderingen zullen worden toegewezen, zodat het gewenst is om de maatregelen, welke met dat standpunt niet in overeenstemming zijn, buiten werking te stellen;

dat Wij Ons derhalve bevoegd achten in

deze een beslissing te nemen en deze bevoegdheid niet wordt aangetast door het door het B.I. opgeworpen middel, dat Wij niet bevoegd zouden zijn beslissingen te geven in zaken, waarin de Raad als appèl-rechter is aangewezen;

dat Wij in artikel 150a Besluit E 100, dat zeer ruim en algemeen is gesteld en slechts twee voorwaarden voor Onze bevoegdheid noemt, welke beide in casu worden vervuld, zulk een beperking niet kunnen vinden en deze ook in strijd zouden achten met het karakter van het kort geding;

dat Wij de beslissing van 4 Maart 1947 aldus verstaan, dat door het herstel van de directeur Nassette volledig werd voorzien in het bestuur en in de vereffening der N.V. en daardoor de voorziening in dat bestuur door het B.I., zomede de benoeming in 1941 van de rijksduitser Cronés als vervallen moeten worden beschouwd;

dat deze opvatting in overeenstemming is met art. 99 Besluit E 100, dat blijkens de gegeven toelichtingen in de toelichting op het ontwerp-besluit herstel rechtsverkeer en in de door het M.G. en het B.I. uitgegeven leidraden, de bevoegdheid om in het bestuur van rechtspersonen te voorzien uitsluitend geeft in gevallen van afwezigheid en zuivering van bestuurders;

dat een tegenovergestelde opvatting niet is te lezen in de door het B.I. aangehaalde uitspraken, gepubliceerd in de Na-Oorlogse Rechtspraak Nos. 533 en 603, omdat in het eerste geval was beweerd dat art. 99 beperkt zou zijn tot de gevallen, waarin ingevolge het bepaalde van art. 95 een lid van het bestuur van rechtswege is geschorst en de Rechter alsdan beslist dat deze beperking niet in de wettelijke bepalingen valt te lezen en in het tweede geval het ging over de vraag of een gemeenschap tot exploitatie van een bedrijf een rechtspersoon is in de zin van art. 1 Besluit E 100 en alsdan de Rechter beslist dat art. 99 zonder enige beperking de bevoegdheid geeft om in het bestuur van rechtspersonen te voorzien, wat dus betekent dat de Raad niet beperkt is ten aanzien van het begrip rechtspersoon;

dat derhalve verzoeker in redelijkheid had mogen verwachten dat het B.I. na de uitspraak van 4 Maart 1947 zijn bestuursvoorziening van 4 Juni 1946, welke ook volgens het B.I. die van 25 April 1946 verving, als vervallen zou beschouwen en verzoeker, toen het tegendeel bleek, vanzelf ertoe moest komen om aan het B.I. intrekking van die bestuursvoorziening te vragen, hetgeen hij op 22 Maart 1947 heeft gedaan;

dat Wij, mede gelet op de reeds aangehaalde overweging in de beslissing van 4 Maart 1947, dat de herstelde directeur de intrekking zal kunnen vragen aan het B.I. en eventueel in hoger beroep aan de Raad voor het Rechtsherstel, aannemelijk achten dat in de hoofdzaak deze intrekking, dan wel vervallenverklaring, zal volgen, zodat er, gelijk ook reeds hierboven werd overwogen, termen bestaan om door een

onmiddellijke voorziening bij voorraad de besluiten van het B.I. welke beschouwd moeten worden als te praëjudicieren op de vraag of de bestuursvoorziening van 4 Juni 1946 bestaanbaar is naast het herstel van de directeur Nassette, op te schorten;

dat naar Ons oordeel zulk een besluit is de aangevallen beslissing van 1 April 1947 en de omstandigheid dat het B.I. de ongedaanmaking der liquidatie ook ambtshalve had kunnen bevelen, hierin geen verandering brengt, omdat zulk een ambtshalve bevel op dezelfde wijze aantastbaar is als de aangevallen beslissing;

dat de vraag of die ongedaanmaking der liquidatie al dan niet zou moeten voorafgaan aan het rechtsherstel ten aanzien van het onroerend goed, voor dit kort geding van geen belang is;

dat ook de omstandigheid, dat het B.I. belang heeft bij de liquidatie der N.V. — welk belang door Ons niet wordt voorbijgezien — niet had mogen leiden tot het handhaven van de bestuursvoorziening van 4 Juni 1946, omdat ook dit belang van het B.I. vanzelfsprekend door de directeur Nassette moet worden behartigd en eerst, wanneer het tegendeel zou blijken, reden zou ontstaan om maatregelen te treffen ter voorkoming van verwaarlozing van dat belang;

dat Wij op al deze gronden termen aanwezig achten om de gevraagde voorzieningen te treffen, en Wij daarbij voor alle zekerheid het besluit van 25 April 1946 ook betrekken;

Rechtdoende in kort geding:

Verklaren Ons bevoegd van deze vorderingen kennis te nemen;

Bepalen: a. dat de besluiten van het B.I. tot benoeming van bestuurders over de N.V. Rembrandt Theater dd. 25 April 1946 en 4 Juni 1946 buiten effect worden gesteld totdat de beslissing op het door verzoeker ingediende verzoek tot intrekking van die besluiten kracht van gewijsde zal hebben verkregen en derhalve de benoemde bestuurders zich zullen hebben te onthouden van elke handeling, waartoe zij zich krachtens die besluiten gerechtigd zouden achten, totdat bij gewijsde omtrent de intrekking dier besluiten zal zijn beslist;

b. dat het besluit van het B.I. dd. 1 April 1947, houdende opdracht aan de bestuurders der N.V. tot het indienen van een verzoek tot het ongedaan maken van de liquidatie dier vennootschap en bepalende dat die bestuurders de bevoegdheid hebben van een beheerder ingevolge Besluit E 100, buiten effect wordt gesteld totdat bij gewijsde zal zijn beslist op het door verzoeker tegen dat besluit ingestelde hoger beroep;

Verklaren deze beslissing tot zover uitvoerbaar bij voorraad;

Veroordelen het B.I. in de proceskosten, tot op deze uitspraak begroot op f 60.

TRIBUNALEN IN NEDERLAND

EN ANDERE NA-OORLOGSCHE RECHTSPRAAK

No. 911—925

Redactie Tribunalen in Nederland:

Mr. G. C. M. VAN NIJNATTEN en **Mr. J. J. H. VAN DER BRUG**

Hoofd van het Centraal Tribunaal Kantoor

Secretaris v. h. Tribunaal te 's-Hertogenbosch

Redactie van de na-oorlogsche Rechtspraak (Bijz. Raad
van Cassatie, Bijz. Gerechtshoven, Rechtsherstel e.a.):

Mr. J. MILDERS

Rechter Arr.-Rechtbank te Zwolle

(VERSCHIJNT WOENSDAG)

3^e JAARGANG

Wegens vacantie ontvangt U hierbij 2
afleveringen. De eerstvolgende aflevering
verschijnt wederom op 23 Augustus 1947.

**N.V. UITGEVERS-MAATSCHAPPIJ
W. E. J. TJEENK WILLINK, ZWOLLE**

Bezoekt de **HILTO**

de Nationale Tentoonstelling op het gebied van Handel,
Industrie en Landbouw van 11 t/m 16 Augustus te Zwolle.

No. 911.

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK UTRECHT, 25 April 1947.
(Mrs. de Boer, Prof. Dorhout Mees en van Regteren Altena).

Het feit, dat verzoeker in 1941 bij het sluiten eener overeenkomst met gerequesteerde niet vrij is geweest sluit niet in dat het redelijk zoude zijn thans die overeenkomst nietig te verklaren.

Verzoeker was vrij in de tussen partijen opgemaakte geheime acte zijn werkelijke bedoeling op te nemen.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100)
art. 23 en vlg.).

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;
Gezien een verzoekschrift d.d. 20 Aug. 1946, ingediend door Mozes Meyer van der Stam te Utrecht en het daarop door A. Jansen te Utrecht ingediende verweerschrift;

Gezien een schrijven van het Nederlandsche Beheersinstituut, als voerende het beheer over het vermogen van G. J. A. Petersen d.d. 11 Febr. 1947 en een schrijven van F. Lickfeld van 14 Oct. 1946;

Gelet op de mondelinge behandeling van de zaak, waarbij voor verzoeker is opgetreden Mr. C. Maris, adv. te Utrecht en voor verweerder Mr. W. R. Nijkerk, adv. te Amsterdam;

O. dat tusschen partijen is komen vast te staan:

dat verzoeker voor en in het begin van den oorlog eigenaar was van het bedrijf, gevestigd Servetstraat 1 te Utrecht, bestaande in fotoagenturen en een fotogroot-handel, import en verkoop van moderne metalen verchroomde en vernikkelde fotostandaards en metalen rouwkransen met porceleinen bloemen, onder den handelsnaam „M. M. van der Stam, Eerste Utrechtsche Fotogroothandel en verkoopkantoor van diverse Belgische Fabrieken”;

dat verzoeker in den zin van de Deutsche bepalingen van Joodschen bloede was en hij onder dreiging van de door den bezetter tegen zijn rasgenooten te treffen maatregelen met verweerder Jansen op 31 Mei 1941 een overeenkomst heeft aangegaan, welke is vastgelegd in twee acten, waarvan de eene was een schijnacte, welke verder hieronder als zoodanig zal worden aangeduid en bestemd was om zoo noodig tegenover den bezetter te worden gebruikt, terwijl de andere, welke verder hieronder kortelings acte zal worden genoemd en de bedoeling van der partijen overeenkomst juist weergaf, voor derden geheim werd gehouden;

dat deze acte inhield de oprichting van een vennootschap onder firma, waarin verzoeker en verweerder Jansen beide als beheerend vennoot zouden optreden, de eerste echter tijdens den oorlogstoestand achter de schermen zou blijven en zich eerst na terugkeer van den normalen toestand

tegenover de buitenwereld als firmant zou openbaren;

dat, hoewel de zaak overeenkomstig den inhoud van de schijnacte sedert 10 Juni 1941 ten name van verweerder in het handelsregister is ingeschreven geweest, op 25 Juni 1943 voornoemde Lickfeld als bewindvoerder over de zaak is aangesteld en de N.A.G.U. te 's-Gravenhage als Veräusserungstreuhänder, vervolgens op 2 Nov. 1945 de Omnia Treuhandgesellschaft te Arnheim en daarna op 4 Juni 1944 voornoemde Petersen als Liquidationstreuhänder, waarna de zaak met ingang van 24 Maart 1945 is opgeheven;

dat verweerder de zaak in December 1945 weer als de zijne in het Handelsregister heeft doen inschrijven;

O. dat verzoeker heeft gevorderd, na toestemming te hebben verkregen zijn verzoekschrift aan te vullen:

1. nietigverklaring van de rechtsbetrekking tusschen partijen voortvloeiende uit de overeenkomst, in de acte vastgelegd;

2. nietigverklaring van deze overeenkomst;

3. vervallenverklaring van de vermelding in het Handelsregister te Utrecht van Antonius Jansen, als eigenaar van de zaak, gevestigd te Utrecht aan de Servetstraat no. 1 onder de handelsnaam: „M. M. van der Stam, Eerste Utrechtsche Fotogroothandel en Verkoopkantoor van diverse Belgische Fabrieken”;

4. te verstaan, dat verzoeker is eigenaar van die zaak en derhalve bevelen, dat als eigenaar van die zaak wederom in het Handelsregister te Utrecht zal worden vermeld: Mozes Meyer van der Stam, geboren te Rotterdam op 17 Mei 1904;

5. te bevelen, dat verweerder in het pand aan de Servetstraat no. 1 en 1 bis te Utrecht zal ontruimen, uiterlijk binnen drie weken na de uitspraak;

6. verweerder te veroordeelen om terstond aan verzoeker af te geven de goederen, als door partijen op 20 Juni 1945 geïnventariseerd en aanwezig bevonden in het perceel Servetstraat 1 te Utrecht en op 22 Juni 1945 in het perceel Breedstraat 31 te Utrecht;

7. verweerder te veroordeelen al datgene te verrichten en na te laten, wat noodig zal zijn om verzoeker de mogelijkheid te verschaffen, zelf weder de zaak te drijven;

alles zonder dat verzoeker aan verweerder eenige vergoeding zal hebben te betalen en met veroordeeling van verweerder in de proceskosten;

O. dat het Nederlandsche Beheersinstituut heeft betoegd en voornoemde Lickfeld heeft te verstaan gegeven geen procespartij te zijn;

dat de Raad zulks ook aldus verstaat en het introductief verzoekschrift slechts aan deze personen is toegezonden, om hun de gelegenheid te geven desgewenscht zich in het geding te voegen of tusschen te komen;

O. dat het petitum aldus moet worden begrepen, dat hetgeen onder 3 wordt gevorderd een regeling van de gevolgen inhoudt, welke uit een mogelijke toewijzing van het onder 1 en 2 gevorderde zullen voortvloeien en de Raad zich derhalve aanvankelijk alleen met de gevraagde nietigverklaring van rechtsbetrekkingen en de rechtshandeling zal bezig houden;

O. dat verweerder allereerst een beroep heeft gedaan op de onbevoegdheid van den Raad op grond van de omstandigheid, dat de overeenkomst, waarvan de nietigverklaring wordt gevraagd, geheel vrijwillig zou zijn aangegaan;

dat de Raad verweerder in dit betoog niet kan volgen, omdat de Raad bevoegd is in te grijpen o.m. in alle tijdens de vijandelijke bezetting tusschen ingezetenen van het Koninkrijk tot stand gekomen rechtsbetrekkingen en de onderhavige rechtsbetrekkingen aan dezen eisch voldoet, terwijl de vraag of de rechtshandeling, welke het tot stand komen van deze rechtsbetrekking tengevolge heeft gehad al dan niet vrijwillig is verricht, slechts ter zake doet om de redelijkheid van gevraagd ingrijpen te kunnen beoordeelen, maar geen invloed heeft op de bevoegdheid van den Raad;

O. dat verzoeker zijn vordering doet steunen op de omstandigheid, dat hij tot het teekenen van de acte slechts is gekomen om zooveel mogelijk van zijn zaak te red- den en hij onder de destijds bestaande omstandigheden beperkt is geweest in zijn mogelijkheden en hij onder normale omstandigheden geenerlei aanleiding zou hebben gehad met verweerder overeenkomsten aan te gaan, als hij thans heeft gedaan;

dat, al moge waar zijn hetgeen verzoeker stelt, daaruit niet volgt, dat het redelijk zou zijn de overeenkomst, welke verzoeker heeft aangegaan, en de daaruit voortvloeiende rechtsbetrekkingen, nietig te verklaren, omdat de omstandigheden, die verzoeker in zijn belang noopten tot het aangaan van de overeenkomst, geheel buiten verweerder omgingen en in geen enkel opzicht is gebleken, dat verweerder daarvan misbruik heeft gemaakt;

dat zulks te meer klemt, nu partijen een geheime acte hebben opgemaakt en niets verzoeker belette daarin of daarbij tot uiting te brengen, dat hij, handelende gelijk hij deed, dit niet deed met zijn volle instemming en integendeel verzoeker nog na de bevrijding ondubbelzinnig heeft te kennen gegeven overeenkomstig den inhoud der acte te willen handelen, o.m. in zijn overgelegde brieven aan de firma I. Pape, de firma van Loopik en Olivier, Gebr. Baur, de fam. A. Gantois, de firma Reitsma, de firma J. Knieriem en Zoon, Gebr. Watz, de Papierwarenfabriek Dijkgraaf-Holthuizen en de firma de Waad;

dat de Raad op deze gronden het redelijk acht, ingrijpen achterwege te laten;

dat, nu ingrijpen in de litigieuze rechtsbetrekkingen en rechtshandeling achterwege blijft, de Raad niet vermag zich in te laten met het onder 3—7 gevorderde en

verzoeker, indien hij meent door na de bezetting tot stand gebrachte handelingen van verweerder of geschapen toestand geschaad te zijn, zich op de gewone daarvoor bepaalde wijze zal kunnen voorzien;

Rechtdoende:

Verklaart zich bevoegd van de vordering kennis te nemen;

Wijst haar af;

Veroordeelt verzoeker in de kosten, tot deze uitspraak van de zijde van verweerder begroot op f100 voor salaris en nihil voor verschotten.

No. 912.

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK ARNHEM, 13 Mei 1947. (Mrs. Suringar, Maassen en Rink.)

De beslissing van het Beheersinstituut om de pachter na de beëindiging van zijn internering, op de door hem gepachte boerderij te doen terugkeren, bekrachtigd.

Het Beheersinstituut heeft terecht niet ingegrepen in de tussen partijen aanhangige rechtsstrijd, welke bij de Pachtkamer te Nijmegen aanhangig is betreffende de ontbinding van de pachtovereenkomst.

Besluit Vijandelijk Vermogen (E 133)
art. 43.)

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;

Gezien een op 7 Maart 1947 ingekomen verzoekschrift van de Stichting Het Burgerweeshuis, gevestigd te Arnheim, woonplaats kiezende aan het Nieuwe Plein 48a, ten kantore van Mrs. Koch en ter Horst, advocaten en procureurs, waarbij het Weeshuis opkomt tegen de beslissing van het Nederlandse Beheersinstituut vervat in de brief van 10 Februari 1947 houdende dat het Beheersinstituut heeft besloten de termijn waarbinnen het de pachter Costermans niet zou toelaten (nl. op de door hem van het Weeshuis gepachte boerderij) niet langer te verlengen en tegen de handeling gelegen in het doen terugkeren van Costermans op de boerderij, met verzoek aan de Raad om genoemde beslissing en handeling van het Beheersinstituut te vernietigen en alsnog te bepalen dat Costermans de boerderij „Welderen” niet zal betrekken en het van verzoekster gepachte land niet zal betreden tenzij de Pachtrechter bij in kracht van gewijsde gegane beslissing verzoeksters vordering tot pachtontbinding mocht afwijzen, kosten rechtens;

alsmede de daarbij overgelegde stukken;

Gezien voorts het antwoord daarop van het Nederlands Beheersinstituut met conclusie dat het de Raad behage het door verzoekster aangetekende beroep af te wijzen, kosten rechtens;

O. dat verzoekster bij voormeld verzoekschrift heeft gesteld dat zij tegen het Beheersinstituut ais beherende het vermogen van W. A. Costermans, landbouwer te Elst

(O.B.) een procedure voert tot ontbinding der tussen haar en Costermans bestaande pachtovereenkomst, betreffende de boerderij „Welderen”, laatstelijk in 1943 tegen haar zin verlengd, op grond van art. 35 resp. 35a Pachtbesluit en veroordeling van gerequesteerde om die boerderij niet door Costermans te doen bewonen, welke procedure, reeds op 7 Mei 1946 aangevangen nog steeds niet is beëindigd, daar de betreffende Pachtkamer te Nijmegen wegens onvoltalligheid geen zitting kan houden; dat de uitspraak van het Tribunaal tegen Costermans eerst op 10 December 1946 is afgekomen en daaruit blijkt dat Costermans terecht is geïnterneerd geweest en zijn afwezigheid van het gepachte, derhalve zijn schending van de voornaamste verplichting van de pachter, aan zijn schuld te wijten is; dat Costermans bovendien in strijd met zijn pachtcontract tijdens de bezetting een hofstede heeft gekocht met boomgaard en landerijen en eveneens landerijen heeft bijgepacht al hetgeen hij in eigen exploitatie heeft genomen; dat bovendien de pacht over 1946 tot dusverre niet is voldaan; dat op grond van de rechtspraak van de Pachtkamer van het Gerechtshof te Arnhem en van de Centrale Grondkamer mag worden verwacht dat de ingestelde vordering zal worden toegewezen; dat Costermans zich sinds 10 October 1945 in vrijheid bevindt; dat de boerderij „Welderen” sinds de bevrijding wordt gedreven door de uiterst ervaren en deskundige landbouwer D. Vink, die de zwaar beschadigde woning en bedrijfsgebouwen voorlopig heeft hersteld en alles heeft gedaan om het bedrijf weer op gang te brengen; dat het dus voor de hand lag Costermans niet op de boerderij te laten terugkeren tenzij de rechter de vordering tot ontbinding der pachtovereenkomst zou hebben afgewezen; dat het Beheersinstituut aanvankelijk dit standpunt ook heeft gehuldigd blijkens zijn brieven van 31 December 1946 aan Costermans en 3 Januari 1947 aan de Procureur-Fiscaal te Arnhem; dat het Beheersinstituut echter ten slotte een ander standpunt heeft ingenomen, blijkens zijn schrijven van 10 Februari 1947, waarop verzoekster heeft geantwoord op 14 Februari 1947 en haar raadsman daags daarop; dat het Beheersinstituut het tegen 22 Februari 1947 aangekondigde kort geding niet heeft afgewacht, maar, hoewel geen datum was genoemd, Costermans op 17 Februari 1947 heeft laten terugkeren; dat, gezien de waarschijnlijkheid dat de pachtovereenkomst zal worden ontbonden verklaard, Costermans het land door een ware roofofbouw zal gaan uitputten en geen zorg zal besteden aan het onderhoud van het land, opstallen en bomen, terwijl dat alles juist thans zo bitter noodzakelijk is; dat anderzijds Vink nu de boerderij spoedig zal verlaten, terwijl verzoekster het juist dringend nodig acht dat hij daar werkzaam blijft, temeer daar hij ernstig als pachter in aanmerking komt na ontbinding der pachtovereenkomst met Cos-

termans;

O. dat op de tegen de vordering van requestrante door het Beheersinstituut ingebrachte verweren hieronder voorzoveel nodig zal worden teruggekomen;

O. dat de zaak mondeling is toegelicht voor het Weeshuis door hun gemachtigde Mr. ter Horst en voor het Beheersinstituut door Mr. Marijnen, waarbij is komen vast te staan tussen partijen dat het fiat executie op de uitspraak van het Tribunaal nog niet is afgekomen, zodat het beheer over Costermans nog niet is opgeheven;

In rechte:

O. dat het Beheersinstituut heeft aangevoerd dat het haar bezwaarlijk voorkomt dat de Raad zich met betrekking tot een materie als de onderhavige in de beoordeeling van een zo subtiële beleidsvraag zou moeten begeven, liggende immers de beslissing van het Beheersinstituut geheel binnen haar formele bevoegdheid en kunende niet gezegd worden dat het Beheersinstituut een kennelijk verkeerd gebruik heeft gemaakt van haar bevoegdheid, welk verweer als rakende de bevoegdheid van de Raad in de eerste plaats moet worden beoordeeld;

O. dat de Raad dat bezwaar niet deelt, omdat, toegegeven dat het Beheersinstituut met de aangevallen beslissing niet buiten haar bevoegdheid is gegaan en aangenomen dat het geschil een subtiële beleidsvraag betreft, in casu toch een beslissing en handeling van het Beheersinstituut wordt aangevallen, en krachtens art. 43 E 133 nu eenmaal van alle handelingen en beschikkingen van het Beheersinstituut aan belanghebbenden beroep open staat op de Afdeling Rechtspraak van de Raad, zodat de Raad het beroep op zijn onbevoegdheid verwerpt;

O. dat als eerste grond voor de onjuistheid der door het Beheersinstituut genomen beslissing door het Weeshuis is aangevoerd dat het Beheersinstituut zonder de beslissing van de Rechter in kort geding af te wachten is teruggekomen op zijn toezegging om Costermans, hangende de pachtprocedure, indien het Tribunaal zou uitmaken dat hij landverraad had gepleegd, niet te laten terugkeren en tot pachtontbinding over te gaan; dat het Beheersinstituut deze toezegging heeft ontkend, en de gefundeerdheid dezer ontkening naar 's Raads oordeel bevestigd wordt door de door verzoekster geproduceerde brief van het Weeshuis aan het Beheersinstituut d.d. 14 Februari 1947 (prod. 13) waarin het Weeshuis schrijft: „Bij een bespreking op 30 December 1946 hebben wij Uw Directie deze uitspraak (van het Tribunaal d.d. 10 December 1946, waarbij landverraad bevesten werd geacht) medegedeeld en was Uw conclusie dat de zaak nader zou worden bezien om daarna te beslissen”, blijkende daaruit dat in de geproduceerde brief d.d. 31 December 1946 (prod. 10) van de Provinciale Voedselcommissaris aan Costermans, waarop het Weeshuis mede een beroep doet, de bedoeling van het Be-

heersinstituut niet geheel juist is weergegeven en niet bedoeld is te zeggen dat het Beheersinstituut had medegeleed dat het beheer over Costermans' bedrijf op de bestaande voet dient te worden voortgezet „hangende deze procedure” (n.l. tot pachtontbinding) maar „hangende een nader onderzoek door het Beheersinstituut”;

O. echter, dat hoe dat zij, of zulke toezegging gegeven is of niet, en bij verzoekster de verwachting daarvan is opgewekt of niet, het Beheersinstituut aan zulke toezegging toch niet gebonden zou zijn als het meende op zijn betreffend besluit te moeten terugkomen, in ieder geval niet, nu niet is gesteld en ook niet gebleken, dat verzoeker op grond van die vermeende toezegging maatregelen tegen Costermans heeft nagelaten, die hij anders genomen zou hebben, zijnde immers de ontbindingsactie tegen hem reeds op 7 Mei 1946 bij de Pachtkamer te Nijmegen aangevangen, en het niet opschieten dier procedure volgens het Weeshuis zelf uitsluitend te wijten aan onvoldtalligheid dier Kamer;

O. dat verzoekster ten slotte aan het Beheersinstituut verwijt dat het niet de beslissing van het aangekondigde kort geding heeft afgewacht; dat het Beheersinstituut dat verwijt wel bestrijdt met de opmerking dat de dagvaarding in kort geding eerst werd uitgebracht nadat aan Costermans werd bericht dat hij terug kon keren, maar niet ontkent dat haar verzoekster voornemen om in kort geding een beslissing uit te lokken reeds eerder was medegeleed; dat dat verwijt echter hoogstens een kwestie van beleid betreft en niet van belang is voor de al of niet juistheid van de beslissing ten gronde;

O. dat nu, gelijk overwogen, de bevoegdheid en vrijheid van het Beheersinstituut om de aangevallen beslissing te nemen, vaststaat, nog dient te worden onderzocht of die beslissing terecht is genomen;

O. dat partijen verschillen over de vraag of de aangevallen pachtprocedure al dan niet zal leiden tot ontbinding der tusschen verzoekster en Costermans bestaande pachtovereenkomst, zijnde verzoekster overtuigd dat die procedure zal slagen, terwijl het Beheersinstituut zulks betwijfeld; zijnde volgens verzoekster voorts te vrezen dat gezien de waarschijnlijkheid van haar standpunt Costermans het land door een ware roofofbouw zal gaan uitputten en geen zorg zal besteden aan het onderhoud van land, opstallen en bomen, waartegenover het Beheersinstituut heeft aangevoerd niet op de beslissing van de Pachtkamer te willen vooruitlopen en bovendien van oordeel te zijn dat geen roofofbouw te vrezen is als Costermans die al zou willen plegen, omdat voldoende toezicht op zijn doen en laten zal worden gehouden; dat het Beheersinstituut als algemene richtlijn heeft vastgesteld in nauw overleg met de heer Directeur-Generaal voor Grondgebruik en Landbouwherstel dat politieke delinquenten nadat zij in vrijheid zijn hersteld, als bedrijfsleiders op hun bedrijven dienen te worden

geplaatst; dat in het onderhavige geval op verzoek van verzoekster de terugkeer van Costermans op het door hem gepachte bedrijf is opgeschort tot dat het Beheersinstituut deze aangelegenheid zou hebben gezien, en dat een nauwkeurig onderzoek naar alle feiten en omstandigheden, na speciaal overleg met genoemde Directeur-Generaal tot resultaat heeft gehad de opschorting van de terugkeer, welke in afwijking van de algemene regel had plaats gehad, niet langer te bestendigen;

O. dat de Raad met gerequesteerde van oordeel is dat de bovenbedoelde algemene richtlijn om in vrijheid gestelde politieke delinquenten in afwachting van de opheffing hunner onderbeheerstelling weder als bedrijfsleider op hun bedrijven toe te laten, niet onjuist is, daar de bedoeling der onderbeheerstelling is het vermogen der onderbeheergestelden te bewaren, en niet om verder dan het behoud daarvan vereist, daarin in te grijpen;

O. dat daaruit reeds voor het onderhavige geval voortvloeit dat de aangevallen beslissing terecht is genomen; dat immers de tegen Costermans ingestelde pachtprocedure mede op zijn gedrag als politiek delinquent mag gebaseerd zijn, maar niet anders is dan een rechtsstrijd tussen gelijkwaardige partijen voor een civiele rechter gevoerd, en er geen reden is voor een niet rechterlijk orgaan om in die rechtsstrijd in te grijpen of daarin een voorlopige beslissing te nemen, daarbij anticiperende op hetgeen de rechter waarschijnlijk doen zal; dat derhalve naar 's Raads oordeel ook niet van belang is hoe de beslissing van de Pachtrechter zal luiden, en de Raad zich daarin dan ook niet verdiepen zal, maar de mening daaromtrent van partijen onbesproken zal laten als zijnde niet van belang voor de thans van hem gevraagde beslissing;

O. dat de Raad om dezelfde reden de vraag, welke partijen verdeeld houdt, of roofofbouw en verwaarlozing van pachters verplichtingen te vrezen zou zijn, irrelevant acht voor zijn beslissing, en dat de verpachster tegen die inbreuken op de pachtovereenkomst bescherming moet zoeken bij de Pachtrechter maar niet buiten de daarvoor gestelde Rechter om en niet daartoe ingestelde instantie kan inschakelen om op de door haar van de Rechter gewenste beslissing vooruit te lopen; dat ook de omstandigheid dat verzoekster Costermans in geen geval wenst te handhaven van als pachter daar tussen verpachster en pachter een eeuwigdurende wanverhouding te verwachten is, geen reden mag zijn voor het Beheersinstituut om in de pachtverhouding tussen partijen in te grijpen;

O. dat derhalve de beslissing van het Beheersinstituut moet worden gehandhaafd en het daartegen ingesteld beroep verworpen, waarbij de Raad nog ten overvloede overweegt dat de vermogensrechtelijke gevolgen van deze beslissing voor requestrante niet ernstig zullen kunnen zijn, waarvoor de schade veroorzaakt door ver-

waarlozing der pachtters verplichtingen zowel het Beheersinstituut als Costermans zelf aansprakelijk is;

Op voorschreven gronden;

Beslissende in hoger beroep:

Wijst de vordering tot vernietiging van genoemde beslissing en handeling van het Beheersinstituut af.

Verwijst verzoekster in de kosten van het geding, tot aan deze uitspraak aan zijde van het Beheersinstituut begroot op f 100.

No. 913.

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK UTRECHT, 25 April 1947. (Mr. de Boer).

Van een bank, die met een onderneming in relatie treedt en daaraan crediet verleent mag worden verwacht, dat zij, alvorens daartoe over te gaan, zich van de aard der wederpartij vergewist. In de gegeven omstandigheden ware het niet redelijk het risico van de transactie tussen de Bank en de Duitse kopers der zaak af te ventelen op verzoeker.

Bepaald dat verzoeker niet aansprakelijk is tegenover de bank voor transacties tot stand gekomen tussen 23 Maart 1942 en 5 Mei 1945.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100) art. 23 e.v.).

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;

Herzien een verzoekschrift dd. 12 December 1945 van Fritz Loeb te Utrecht alsmede de overige gedingstukken;

Gezien de interlocutoire beslissingen dezer Kamer dd. 13 Maart 1946 en 17 September 1946 en overnemende hetgeen daarbij werd overwogen;

Gezien een verzoekschrift van Anton Eugène Meckman, handelende in zijn hoedanigheid van bestuurder van de Rijsche Handels Bank N.V. gevestigd te Amsterdam, advocaat gemachtigde Mr. H. B. Wieringa, zakelijk inhoudende:

dat requestrant in Juni 1946 is opgeroepen om te verschijnen voor Uw Raad ten einde aldaar nader toe te lichten de vordering van de Rijsche Handelsbank N.V. ten laste van de Commanditaire Vennootschap Utrechtsche Machinale Stoelen- en Meubelfabriek U.M.S. te Utrecht;

dat requestrant alstoen kennis heeft genomen van een vonnis van Uw Raad, gewezen op 13 Mrt. 1946 tusschen Fritz Loeb privé en Fritz Loeb in zijn hoedanigheid van bestuurder der Commanditaire Vennootschap Utrechtsche Machinale Stoelen- en Meubelfabriek U.M.S.;

dat, hoewel requestrant bij voormeld vonnis geen partij is geweest, hij hierbij toch belang heeft gezien de overwegingen daartoe strekkende, dat onderscheid gemaakt dient te worden tusschen crediteuren van de Commanditaire Vennootschap

Utrechtsche Machinale Stoelen- en Meubelfabriek U.M.S. voorzover hun relatie al dan niet stamt uit den tijd, dat de zaak in Duitse handen was;

dat dit onderscheid in voormeld vonnis aldus geconstrueerd is, dat onderscheid gemaakt wordt tusschen een Loeb U.M.S. en een Brand U.M.S.;

dat requestrant aanmerkelijke bezwaren tegen deze constructie heeft, die zijns inziens haar oorsprong vindt in een verlangen van Uw Raad om aangedaan onrecht goed te maken, maar die in deze vorm in strijd is met het geldend recht en bovendien tot nieuwe onbillijkheden leiden moet;

dat eerstens — gesteld er zou een Duitse Commanditaire Vennootschap Brand U.M.S. opgericht zijn, quod non — en door de in Uw vonnis gerelateerde verkoop van het bedrijf van de Loeb U.M.S. met activa en passiva, zoomede handelsnaam, rechten op contingenten en dergelijke bedrijfsrechten (gelijk omschreven in de koopacte), en door de daaropvolgende uitkeering van de oude Vennooten van hun aandeel, de oude Loeb U.M.S. zou zijn geëindigd, ingevolge het bepaalde in artikel 1683, 2e B.W. en van een lege vennootschap geen sprake meer zou zijn;

dat bovendien in deze gedachtengang van een Loeb U.M.S. en een Brand U.M.S., waarbij de eene het running concern van de andere heeft overgenomen, rechtsherstel alleen zou kunnen bereiken, dat het running concern wederom aan de Loeb U.M.S. terug zou komen;

dat immers rechtsherstel uitsluitend gericht dient te zijn om tijdens de vijandelijke bezetting van Nederland aldaar onder directe of indirecte invloed van den vijand tot stand gekomen of gewijzigde of tenietgegane rechtsbetrekkingen resp. nietig te verklaren, gewijzigd vast te stellen en te herstellen;

dat aldus onder meer de activa en de passiva van de Brand U.M.S. terug zouden komen bij de Loeb U.M.S. een consequentie die Uw Raad wat de passiva betreft niet schijnt te willen aanvaarden;

dat daarentegen naar requestrants meening in September 1942 de belangen, welke Fritz Loeb e.s. in de U.M.S. hadden, overgenomen zijn eerst door Engelman en Brand samen, later door Brand alleen, zonder dat nochtans van het optreden van een andere vennootschap gesproken kan worden, ten bewijze waarvan requestrant zou willen verwijzen naar de aantekeningen in het Handelsregister te Utrecht en naar de Duitse verordeningen met betrekking tot de verwijdering van Joden uit het bedrijfsleven;

dat naar requestrants meening dan ook niet de Loeb U.M.S. rechtsherstel moest vragen tegen de Brand U.M.S. maar Fritz Loeb e.s. rechtsherstel moesten vragen tegen Engelman en Brand voor de door dezen overgenomen aandelen in de U.M.S.;

dat dit blijkbaar ook de idee van Fritz Loeb is geweest gezien het feit, dat het inleidend request niet van hem uitgegaan is

in zijn hoedanigheid van bestuurder der U.M.S. maar integendeel van hem privé; dat het niet op den weg van het rechtsherstel ligt om geleden schade goed te maken, daar hiertoe de procedure van schade-enquête is aangewezen;

dat in casu Fritz Loeb in zijn hoedanigheid van bestuurder der U.M.S. dan ook een vordering ter zake van de door de Commanditaire Vennootschap Utrechtsche Machinale Stoelen- en Meubelfabriek U.M.S. geleden schade heeft ingediend en aan de U.M.S. op grond daarvan een belangrijk voorschot is verleend;

dat aldus wel onderscheid gemaakt dient te worden tusschen het recht van Fritz Loeb c.s. om rechtsherstel te vragen met betrekking tot hun aandeel in de U.M.S. en het recht van de U.M.S. om schadevergoeding te vragen wegens de door Engelman en Brand samen of door Brand alleen gepleegde plundering, welke uiteindelijk op Engelman en Brand of op Brand alleen verhaald behoort te worden;

dat deze acties niets gemeen hebben dan dat de beiden tegen Engelman en Brand samen of Brand alleen gericht dienen te worden;

dat helaas op het oogenblik de mogelijkheid om Engelman en Brand aan te spreken praktisch niet bestaat, maar dit op zich zelf nog geen reden kan zijn om eenig verhaalsrecht van de crediteuren der U.M.S. te ontkennen;

dat requesrant in deze omstandigheid wel aanleiding ziet om het regresrecht van alle crediteuren der U.M.S. tijdelijk op te schorten en mogelijk te beperken tot le thans nog aanwezige activa en de van Engelman en Brand te incasseeren schadevergoeding;

dat zodoende de nog aanwezige bedrijfsgoederen ter beschikking van de U.M.S. zouden blijven, zonder dat nochtans van rechtsherstel gesproken zou kunnen worden, hebbende er trouwens nimmer een directe rechtsbetrekking bestaan tusschen Fritz Loeb privé en de afzonderlijke activa van de U.M.S.;

dat naast dit alles nog de vraag kan rijzen, of er zich onder de crediteuren, wier relaties stamt uit den tijd van Engelman en Brand, eenige bevinden, van wien gezegd zou kunnen worden, dat hun vordering niet is voortgesproten uit diensten verricht jegens de U.M.S., maar jegens Engelman en Brand persoonlijk, zoodat hun vordering niet ten laste van de U.M.S. maar ten laste van Brand en Engelman gebracht dient te worden;

dat echter in elk geval onjuist is om crediteuren, die met de U.M.S. gehandeld hebben ten bate van het bedrijf, niet als zoodanig te erkennen, omdat zij daarbij te maken hebben gehad met een leiding, die later buiten hen om de vennootschap hebben leeggeplunderd;

dat op grond van het bovenstaande requesrant van meening is, dat Uw Raad — salve omni reverentia — het vonnis op onjuiste overwegingen heeft doen steunen,

hetwelk te zijner tijd onvermijdelijk tot ontwikkelingen moet leiden, zooals onder meer de vraag, in hoeverre crediteuren van de Brand U.M.S. rechten kunnen doen gelden op de schadevergoeding toe te kennen wegens de plundering en de vraag, in hoeverre door de Brand U.M.S. afgeloste schulden van de Loeb U.M.S. door de crediteuren van de Brand U.M.S. als verhaalobject opgeëischt kunnen worden;

dat requesrant uitdrukkelijk al zijn rechten voorbehoudt ten aanzien van de Commanditaire Vennootschap Utrechtsche Machinale Stoelen- en Meubelfabriek U.M.S.

Redenen waarom

requesrant eerbiedig aan Uw Raad verzoekt om zoo mogelijk in zijn eindbeslissing met de boven weergegeven bezwaren rekening te houden en althans de eventuele afwijzing daarvan nader te motiveeren.

Gehoord partijen en hunne raadslieden ter zitting dezer Kamer dd. 15 November 1946, alwaar verschenen Mr. Ed. Spanjaard, advocaat-gemachtigde van requesrant en Mr. H. B. Wieringa, advocaat-gemachtigde van de Rijsche Handelsbank N.V.;

O. dat alstoen aan de Rijsche Handelsbank N.V. is toegestaan om zich tot 24 December 1946 te beraden over 't al dan niet doen van bewijsaanbod;

O. dat de Rijsche Handelsbank N.V. bij schrijven d.d. 23 December 1946 een afschrift heeft overgelegd van het origineele koopcontract dd. 23 September 1942 inzake de „Nagu” eenerzijds en Alexander Engelman te Haarlem en Andreas Brand te Berlijn anderzijds, van de inhoud van welk contract de Raad reeds voor zijn beslissing van 13 Maart 1946 uit een toentertijd overgelegd afschrift, gelijk uit die beslissing blijkt, heeft kennis genomen;

dat de Rijsche Handelsbank van meening is, dat uit deze koopacte zou voortvloeien, dat de Joodsche belangen in de U.M.S. zijn verkocht en niet het bedrijf alleen;

dat, indien de Raad het betoog van de Rijsche Handelsbank goed begrijpt, deze bank wil aantoonen, dat het bedrijf intact is gehouden en alleen de Joodsche belangen daarin verkocht zijn, waaruit dan zou moeten volgen, dat de door het bedrijf aangegane schulden zouden moeten worden gehonoreerd;

dat dit betoog feitelijken grondslag mist, omdat de overeenkomst duidelijk als „Kaufgegenstand” vermeldt „den Handelsbetrieb des vorgenannten Unternehmens (d.i. „das Unternehmen der Firma Utrechtsche Machinale Stoel- en Meubelfabriek „Ums”, Utrecht, Rotsoord 1”) „mit Aktiven und Passiven gemäss der in der Anlage 1 diesem Verträge beigefügten Vermögensübersicht zum 31 Dezember 1941 owie mit Firmennamen, Rechten auf Zontingente und ähnlichen Gewererechten, die bisher dem Unternehmen zustanden oder ihm gewidmet waren”;

dat bovendien uit de overeenkomst zelf volgt, dat de belanghebbenden bij het be-

drijf, met uitzondering wellicht van de erven S. Meyer, die met een aandeel van f 10,000 daarin als commanditaire vennooten betrokken waren, alle in den zin der bezettingsverordeningen Joden, waren, en ook aan de niet-Joodsche belanghebbenden hun belang moest worden uitgekeerd;

dat in de overgelegde acte derhalve niets voorkomt, dat in strijd zou zijn met den feitelijken grondslag van 's Raads beslissing van 13 Maart 1946;

O. dat de Raad bij zijn beslissing ten aanzien van de vordering der Rijsche Handelsbank N.V. overneemt hetgeen bij zijn beslissing van 17 September 1946 in het algemeen is overwogen;

dat er in hetgeen de Rijsche Handelsbank N.V. heeft aangevoerd geen redenen liggen, die tot een afwijking van het daar ingenomen standpunt zouden moeten leiden;

dat immers van een Bank, die met een onderneming in relatie treedt en daaraan een crediet verleent, mag worden verwacht dat zij, alvorens daartoe over te gaan, zich van den aard van haar wederpartij vergewist en in het onderhavige geval een zeer summier onderzoek had kunnen aantoonen, dat de personen die de onderneming drevén, Duitschers waren en dat de onderneming voordien was gedreven door iemand, die van Joodsche bloede was in den zin der Duitsche verordeningen, zoodat de conclusie voor de hand zou hebben gelegen, dat de onderneming aan den rechtmatigen eigenaar was afhandig gemaakt;

dat het in deze omstandigheden niet redelijk zou zijn het risico van de transactie tusschen de Rijsche Handelsbank N.V. en Brand en Engelman af te wentelen op verzoeker, die daar geheel buiten staat en van wien niet is gebleken, dat hij daardoor is gebaat;

O. dat de Rijsche Handelsbank N.V. heeft verzocht te motiveeren, waarom de door haar aangevoerde argumenten door den Raad niet wordt aanvaard;

dat er geen aanleiding is op dit verzoek in te gaan, voor zoover de argumenten inhouden een bestrijding van het door den Raad in vorige beslissingen ingenomen standpunt omdat de motiveering in die beslissingen is te vinden;

dat de Raad echter, voor zoover deze argumenten binnen het kader van dat standpunt kunnen gelden, nader daarop in zal gaan;

O. dat de Rijsche Handelsbank N.V. in de eerste plaats betoogt, dat de Raad is getreden in de taak der schade enquête-commissies, maar ten onrechte,

dat immers, voor wat de belangen van deze bank betreft, de Raad zal volstaan met de gevolgen van het verleende rechtsherstel te regelen ten aanzien van de aangemelde vordering van die bank zulks ingevolge het imperatieve voorschrift van artikel 26 van het Besluit Herstel Rechtsverkeer zich daarbij niet zal inlaten met de vergoeding van enige door oorlogsgeweld veroorzaakte schade, welke hier in het ge-

heel niet ter sprake is gekomen;

dat verder de onmogelijkheid wordt gesteld om verhaal op Engelman en Brand te nemen en dit volgens de Rijsche Handelsbank N.V. op zichzelf nog geen reden kan zijn om eenig verhaalsrecht voor de crediteuren der U.M.S. te ontkennen;

dat deze redeneering juist is en dan ook bij de te nemen beslissing het verhaalsrecht van de Rijsche Handelsbank N.V. op Engelman en Brand onaangetast zal worden gelaten;

dat vervolgens wordt betoogd, dat crediteuren, die met de U.M.S. gehandeld hebben ten bate van het bedrijf niet uitgeschakeld behooren te worden, omdat de leiding later „de vennootschap” (bedoeld is waarschijnlijk het bedrijf) heeft uitgeplunderd;

dat dit argument echter niet tot 's Raads beslissing zal leiden en overigens door de Rijsche Handelsbank N.V. zelfs niet aannemelijk is gemaakt, dat haar crediet ten bate van het bedrijf heeft gestrekt;

O. dat het niet op den weg van den Raad ligt een advies te geven over de aan het slot van het request van de Rijsche Handelsbank N.V. gestelde vragen;

Rechtdoende;

Bepaalt dat verzoeker niet aansprakelijk zal zijn voor of gebonden zal zijn aan door of namens den Verwalter van de C.V. U.M.S., A. Brand of A. Engelman of procuratiehouders van deze C.V. te haren name na 23 Maart 1942 en voor 5 Mei 1945 verrichte rechtshandelingen tegenover de Rijsche Handelsbank N.V. te Amsterdam.

No. 914.

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK ARNHEM, 6 Mei 1947. (Mrs. van der Grinten, Maassen en Rink).

Koopovereenkomst en overdracht van Joods onroerend goed nietig verklaard zonder toekenning van schadevergoeding aan de koper.

De door de koper op het goed gevestigde hypothecaire inschrijving nietig verklaard. De koper heeft het recht de aan de N.G.V. gedane betalingen van de N.G.V. terug te vorderen.

Verzoekers hersteld in hun eigendomsrecht in diër voege dat zij geacht worden dit nimmer te hebben verloren.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100) artt. 113a, 23 en vlg.).

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;

Gezien een authentiek afschrift van een op 3 Dec. 1946 door de Notaris J. C. M. Kruisinga te Vriezenveen opgemaakt proces-verbaal van zwaarigheden, waaruit blijkt dat een door de Afdeling Onroerende Goederen van de Raad voor het Rechtsherstel ingevolge Hoofdstuk VIIa van het Besluit Herstel Rechtsverkeer beproefde minnelijke

regeling tussen enerzijds David Meyer Bromet, wonende te Hardenberg, als bewindvoerder over Asser Bromet, Meyer Bromet en Marcus Bromet en anderzijds 1. Dirk Teunis, wonende te Hardenberg; 2. de Nederlândische Grundstückverwaltung te 's-Gravenhage, hierna te noemen de N.G.V., 3. de N.V. Overijsselse Hypotheekbank te Deventer, 4. de N.V. Landelijke Hypotheekbank te 's-Gravenhage, betreffende na te melden onroerend goed niet is tot stand gekomen;

Mede gezien 1. een voorstel voor een beslissing der zwaarigheden dd. 23 Dec. 1946 van de gedelegeerde van de Afdeling Onroerende Goederen te Almelo; 2. het schrijven van partij Bromet dd. 2 Jan. 1947, waarbij de zaak bij de Afdeling Rechtspraak wordt aanhangig gemaakt; 3. het vertoog van partij Teunis dd. 18 Febr. 1947, daarbij woonplaats kiezende te Meppel ten kantore van de adv. Mr. J. W. Bast aldaar; 4. de verklaring van partij de Landelijke Hypotheekbank dd. 10 Febr. 1947, dat zij persisteert bij haar standpunt zoals dat is neergelegd in vermeld proces-verbaal van zwaarigheden;

Gelet op de mondelinge behandeling, welke op 14 Maart 1947 voor de Raad, Afdeling Rechtspraak, heeft plaats gehad en waarbij zijn verschenen partij Bromet met de notaris-bemiddelaar J. C. M. Kruisinga, die tevens als raadsman van die partij optrad en partij Teunis, bijgestaan door zijn raadsman Mr. Bast voornoemd;

Gelet op de door partijen overgelegde stukken en de, ook na de mondelinge behandeling, door de verschenen partijen verstrekte schriftelijke inlichtingen;

O. dat Bromet rechtsherstel verzoekt ten aanzien van het te Hardenberg aan de Voorstraat no. 124 gelegen huis en erf, groot 0.02.99 ha., kadastraal bekend in de Gemeente Stad-Hardenberg in sectie A No. 2319, welk onroerend goed in eigendom toebehoorde aan Asser Meyer en Marcus Bromet en op 4 Oct. 1943 bij notariële acte, op 6 Oct. 1943 overgeschreven ten hypotheekkantore te Deventer, door de N.G.V. werd verkocht en overgedragen aan Teunis voor f 8350, van welke koopsom f 3350 contant werd betaald bij de verkoop en de rest ad f 5000 op 7 Oct. d.a.v. nadat Teunis dit bedrag tegen een rente van 4% 's jaars had geleend van de Overijsselse Hypotheekbank onder eerste hypotheecair verband van het afgekochte pand, welke hypotheek werd ingeschreven ten gemelden hypotheekkantore op 8 Oct. 1943 en op 1 April 1944 werd overgedragen aan de Landelijke Hypotheekbank;

O. dat blijkens voormeld proces-verbaal van zwaarigheden:

1. Bromet van oordeel is dat Teunis te kwadertrouw is geweest toen hij het onroerend goed kocht en daarom verlangt dat hij dit terugkrijgt zonder enige vergoeding aan Teunis en vrij van de daarop gevestigde hypotheek, terwijl hij betaling vordert van alle gemaakte kosten en van de gederfde vruchten;

2. Teunis de beweerde kwade trouw ontkent en heeft aangeboden het onroerend goed weer aan de familie Bromet over te dragen tegen terugbetaling der koopsom ad f 8350 en tegen vergoeding van de kosten van overdracht ad f 804, terwijl hij van 6 Oct. 1943 af aan de familie Bromet zal vergoeden f 7 per week voor het gebruik van het pand;

3. de N.G.V. heeft verklaard dat blijkens haar administratie f 8118.83 als saldo-koopsom in ontvangst is genomen, doch deze verklaring niet geacht mag worden een erkenning in te houden, dat zij dit bedrag schuldig is;

4. de Overijsselse Hypotheekbank zich heeft gerefereerd;

5. de Landelijke Hypotheekbank zich heeft gerefereerd en bovendien verzoekt om ingeval van toewijzing van het gevraagde rechtsherstel te beslissen, dat haar vordering gehandhaafd wordt en dat tot meerdere zekerheid voor de voldoening daarvan aan haar moeten worden gecedeerd de rechten, welke de vroegere eigenaar kan doen gelden op de N.G.V. of andere instantie ter zake van de betaalde koopsom en het recht, dat de tegenwoordige eigenaar op de Staat der Nederlanden geldend kan maken tot terugvordering van het registratierecht van de nietig verklaarde verkoop;

O. dat de verkoop door de N.G.V. is geschied op grond van maatregelen van de bezetter, ten aanzien waarvan later bij Koninklijk Besluit is bepaald dat zij geacht worden nimmer van kracht te zijn geweest, zodat de door die verkoop tussen Teunis en het onroerend goed tot stand gekomen rechtsbetrekking nietig verklaard behoort te worden en aangenomen moet worden, behoudens blijk van het tegendeel dat het achterwege laten van het ingrijpen, bedoeld in art. 23 Besluit E 100 in verband met de bijzondere omstandigheden onredelijk ware;

O. dat dit tegendeel zou gebleken kunnen zijn, indien Teunis erin geslaagd ware zijn goede trouw aannemelijk te maken, doch dit laatste naar 's Raads oordeel niet is geschied;

O. dat Teunis wist dat het onroerend goed Joods bezit was en moet hebben begrepen dat de verkoop door de N.G.V. slechts mogelijk was door en een gevolg was van een der vele tegen de Joden door de vijandelijke bezetter genomen maatregelen, zodat hij bij de aankoop van dit pand niet te goeder trouw kan zijn geweest, zelfs al zou het waar zijn — wat echter niet is gebleken — dat de heren Bromet de dag vóór hun wegvoering zich zouden hebben uitgelaten dat Teunis het pand maar moest kopen;

O. dat deze uitlating, waar uit de omstandigheid dat de eigenaren met ingang van 1 Januari 1941 het pand aan Teunis hadden verhuurd voor zes jaren, kan worden afgeleid dat zij de wil hadden om het pand te behouden, kan zijn voortgesproten uit de angst en spanning waarin de heren

Bromet op dat ogenblik verkeerden, maar nimmer de betekenis kan hebben gehad, welke Teunis daaraan geeft, al ware het slechts dat alsdan niets partijen had belet om hun bedoelingen schriftelijk vast te leggen;

O. dat Mitsdien de koopovereenkomst en overdracht dd. 4 Oct. 1943 behoren te worden nietig verklaard en dit onroerend goed aan de vroegere eigenaren moet worden teruggegeven, zonder dat aan Teunis enige schadevergoeding wordt toegekend, zijnde niet gebleken van bijzondere redenen voor een andere beslissing;

O. dat nietigverklaring van de koop en de overdracht medebrengt dat Teunis de betaalde koopprijs kan terugvorderen van de N.G.V.;

O. dat ook de hypothecaire inschrijving op het onroerend goed moet worden nietig verklaard;

O. dat herstel van partijen in de toestand, zoals die zonder de koop zou zijn geweest, medebrengt verrekening van huur en zakelijke lasten;

O. dat dientengevolge Teunis huur zal moeten betalen over het tijdvak van 6 Oct. 1943 (datum van overdracht door de N.G.V.) tot 16 Oct. 1946 (datum van de uitspraak in kort geding van de gedelegeerde, waarbij deze de huur bepaalde op f 7 per week, welke betaling regelmatig heeft plaats gehad) en deze huur, naar tussen partijen in confesso is, f 13 per week, alzo in totaal f 2048 bedraagt, op welk bedrag Teunis in mindering kan brengen een bedrag van f 534.19 voor de over dat tijdvak, gelijk eveneens tussen partijen in confesso is, verschuldigde en betaalde zakelijke lasten;

O. dat het verzoek van de Landelijke Hypotheekbank om tot meerdere zekerheid van haar vordering, welke zij op Teunis blijft houden ter zake van de door haar ter leen verstrekte gelden, een cessie van bepaalde rechten te bevelen, niet voor inwilliging vatbaar is omdat zulk een bevel niet tot 's Raads bevoegdheden behoort;

O. dat de kosten van het beproefde minnelijk rechtsherstel, welke op f 175 te stellen zijn, ten laste komen van partij Teunis, die in het ongelijk wordt gesteld;

Op voorschreven gronden rechtdoende:

Verklaart nietig de koopovereenkomst en de overdracht van voorschreven onroerend goed dd. 4 Oct. 1943 en de overschrijving daarvan op 6 Oct. 1943 ten hypotheekkantore te Deventer;

Verklaart nietig het op het onroerend goed gevestigd hypothecair verband en de inschrijving daarvan ten gemelden hypotheekkantore;

Verklaart nietig de betalingen, gedaan aan de N.G.V., tengevolge van welke nietigverklaring Teunis recht heeft de betaalde gelden van de N.G.V. terug te vorderen;

Herstelt Asser, Meyer en Marcus Bromet in hun recht van eigenaren van voormeld onroerend goed in dier voege, dat zij geacht worden dit recht nimmer te hebben

verloren;

Veroordeelt Teunis om aan partij Bromet q.q. ter zake van de verrekening van huur en zakelijke lasten te betalen een bedrag van f 1513.81;

Verstaat dat de kosten van het beproefde minnelijk rechtsherstel ten bedrage van f 175 door partij Teunis zullen worden betaald;

Veroordeelt Teunis in de kosten van de rechtsherstelprocedure, tot aan deze uitspraak begroot op f 125 aan de zijde van partij Bromet en aan de zijde der overige partijen op nihil;

Wijst af hetgeen partijen over en weer meer gevorderd hebben.

No. 915.

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK ARNHEM, 10 Juni 1947. (Mrs. Suringar, Maassen en Rink).

Verzoeker, als aandeelhouder eener N.V., niet-ontvankelijk verklaard in zijn verzoek tot nietigverklaring van een rechtsverhouding, ontstaan tussen de N.V. en gerequestreerde, daar de ten grondslag liggende overeenkomst nietig is ingevolge het bepaalde bij het Besluit A 6 en dus niet meer ex art. 23 E 100 nietig verklaard kan worden.

(Besluit rechtsverkeer in oorlogstijd (A 6) artt. 6, 9.)

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;

Gezien een verzoekschrift, op 31 Aug. 1946 bij de Raad voor het Rechtsherstel ingekomen, ingediend door Heinz Alfred Spier, industrieel, wonende te Londen, gem. Jhr. Mr. P. J. W. de Brauw;

Mede gezien het daartegen ingekomen verweerschrift van C. C. Prakke, wonende te Eibergen, raadsman Mr. Dr. J. F. W. Eras, adv. te Tilburg;

Gelet op de in deze zaak op 16 Mei 11. gegeven mondelinge toelichting;

Ten aanzien der feiten:

O. dat verzoeker bij voormeld verzoekschrift, zoals dit namens hem bij de mondelinge behandeling is toegelicht, heeft gesteld, dat hij eigenaar en houder is van tien aandelen aan toonder, ieder groot f 1000, in de N.V. Lederfabriek „De Molten” N.V., gevestigd te Tilburg en hij als aandeelhouder in en belanghebbende bij deze vennootschap, zomede ten behoeve van deze vennootschap op grond van het Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100) de nietigverklaring verzoekt van na te melden rechtsverhouding, ontstaan tussen de vennootschap en de heer C. C. Prakke te Eibergen en van de daaraan ten grondslag liggende overeenkomst, stellende hij ten aanzien dier rechtsverhouding en overeenkomst, dat in de algemene vergadering van aandeelhouders van genoemde N.V. van 3 Augustus 1940 is besloten, dat tot de ar-

beidsvoorwaarden, welke zullen gelden voor de dienstbetrekking van genoemde heer Prakke, tot directeur der N.V. benoemd, zal behoren de bepaling dat genoemde directeur het recht heeft voor een nominaal bedrag van ten hoogste f 40,000 deel te nemen in het maatschappelijk kapitaal der vennootschap, onder in het besluit genoemde voorwaarden, terwijl conform dit besluit een overeenkomst met de heer Prakke vervolgens is gesloten; zijnde verzoeker overigens van mening, dat ingevolge de bepalingen van het Besluit Rechtsverkeer in oorlogstijd (A 6) genoemd besluit der algemene vergadering in de vervolgens met de heer Prakke gesloten overeenkomst van rechtswege nietig is, op welk Besluit A 6 hij zich uitdrukkelijk beroept;

O. dat gerequesteerde hiertegenover zowel het verzochte rechtsherstel als het beroep op het Besluit A 6 heeft bestreden;

In rechte:

O. dat de Raad bevoegd is een tijdens de vijandelijke bezetting van het Rijk in Europa tot stand gekomen rechtsbetrekking en in verband daarmee rechtshandelingen, welke het ontstaan daarvan hebben veroorzaakt, nietig te verklaren, indien deze rechtsbetrekking bestaat tussen personen, van wie tenminste één ingezetene van het Koninkrijk is en het achterwege laten van ingrijpen in verband met de bijzondere omstandigheden onredelijk zou zijn en daarom inderdaad de Raad omtrent het verzoek tot rechtsherstel zou moeten oordelen, tenzij juist mocht zijn, dat de gewraakte overeenkomst van rechtswege nietig is ingevolge het Besluit A 6, in welk geval voor de verzochte nietigverklaring van de overeenkomst en van de tengevolge daarvan ontstane rechtsverhouding op grond van het Besluit E 100 geen plaats zou zijn; dat daarom de Raad zal nagaan, of hier sprake is van nietigheid ingevolge het Besluit A 6;

O. dienaangaande, dat dit door de Nederlandse Regering te Londen op 10 Juni 1940 uitgegeven Koninklijk Besluit in artikel 6 alinea 1 sub a onder meer verbiedt een overeenkomst aan te gaan met een persoon, gevestigd of zich bevindende in vijandelijk gebied zonder voorafgaande toestemming van de in het Besluit genoemde Commissie, welk verbod zich krachtens artikel 4 van het Besluit onder meer richt tot alle ingezetenen van het Rijk in Europa;

O. dat, waar voorts krachtens art. 1 van het Besluit onder de benaming persoon is begrepen een vennootschap en onder vijandelijk gebied mede wordt verstaan door de vijand bezet gebied, het mitsdien naar luid van art. 6 alinea 1 sub a genoemde heer Prakke, ingezetene van het Rijk in Europa, verboden was tijdens de bezetting van het Rijk in Europa met de daar gevestigde N.V. De Molen na het in werking treden van het Besluit, op of na 3 Aug. 1940 zonder voorafgaande toestemming der Commissie — deze is niet verkregen — een overeenkomst aan te gaan;

O. dat het Besluit echter in de tweede

alinea van art. 6 een uitzondering op de eerste alinea bevat, welke uitzondering in de aard der zaak ligt, aangezien de bedoeling van het Besluit natuurlijk niet in het rechtsverkeer in het bezette gebied geheel stil te leggen, doch de strekking van het Besluit, blijkens de considerans slecht is, te verhinderen dat het rechtsverkeer in oorlogstijd schade toebrengt aan de belangen van het Koninkrijk;

O. dat deze uitzondering dan behelst, dat het eerste lid niet van toepassing is op handelingen en diensten, aangegaan of verricht door personen die zich in door de vijand bezet gebied bevinden, voorzover deze handeling en diensten zaken betreffen, welke zich in dat gebied bevinden, voor welke uitzondering dan weer deze restrictie geldt, dat derzélver gevolgen zich niet buiten dat gebied uitstrekken, noch daarbij onmiddellijk of middellijk belangen van personen betrokken zijn, die zich buiten dat gebied bevinden;

O. dat in deze restrictie tot uiting komt de bedoeling, de zonder voorafgaande toestemming der Commissie toegelaten handelingen tot het bezette gebied te beperken en buiten dat gebied zich bevindende personen er tegen te beschermen, dat buiten hun tegenwoordigheid handelingen geschieden, waarbij zij zich, indien aanwezig, hadden kunnen doen gelden om welke reden voor die handelingen de voorafgaande toestemming der Commissie vereist blijft;

O. dat nu nog de vraag te beantwoorden is of bij de gewraakte overeenkomst onmiddellijk of middellijk belangen van personen betrokken waren, zich buiten het bezette gebied bevindende;

O. dienaangaande, dat tussen partijen in confesso is, dat het maatschappelijk kapitaal der N.V. De Molen bedraagt f 100,000 waarvan geplaatst en volgestort was f 60,000 in aandelen van f 1000, van welke aandelen eigenaren waren Victor Gustaaf Spier voor 30 aandelen en Heinz Alfred Spier voor 10 aandelen, welke beide personen zich buiten het bezette gebied bevonden, zomede Franz Robert Spier, zich binnen het bezette gebied bevindende voor 20 aandelen; dat, nu ingevolge de overeenkomst en het daaraan voorafgegane besluit der aandeelhoudersvergadering, in welke vergadering slechts vertegenwoordigd waren de aandelen van F. R. Spier en niet vertegenwoordigd konden zijn de aandelen van V. G. en H. A. Spier, aan C. C. Prakke het recht gegeven werd voor 40 aandelen in het maatschappelijk kapitaal deel te nemen, waardoor aan laatstgenoemde een belangrijke invloed in de vennootschap, indien hij van zijn recht gebruik maakte, zou toekomen; ja zelfs een overwegende invloed, indien hij, zoals de kenmerkende strekking der overeenkomst was, de 40 nog niet uitgegeven aandelen nam en hij er in zou slagen de 20 aandelen van F. R. Spier te verwerven, welke laatste inderdaad in die zin tot stand gekomen is, dat hij 10 aandelen van F. R. Spier kocht als volgens gerequesteerde hem blijkens de door hem

geproduceerde overeenkomst reeds voor 3 Augustus 1940 door F. R. Spier was toegezegd en zijn broeder Dr. Ir. F. Prakke later de resterende 10 aandelen van F. R. Spier; dat mitsdien bij de overeenkomst betreffende de nog in portefeuille zijnde 40 aandelen, waardoor zelfs de mogelijkheid werd geschapen, dat C. C. Prakke geheel buiten de niet in het bezette gebied verblijvende leden der familie Spier om en mogelijk tegen hun wens, hebbende zij zich in de aandeelhoudersvergadering niet kunnen uiten, de meerderheid, in ieder geval de helft der aandelen zou verwerven, zeer onmiddellijk of middellijk de belangen van bedoelde leden der familie Spier betrokken waren;

O. dat mitsdien meergenoemde overeenkomst niet had mogen worden aangegaan zonder voorafgaande toestemming van de in het Besluit genoemde Commissie;

O. dat ingevolge artikel 10 van het Besluit A 6 — artikel 6 is kennelijk bij vergissing in dat artikel niet vermeld — de gewraakte overeenkomst van rechtswege nietig is, welke nietigheid ingevolge artikel 3 van het Besluit door de rechter ambtshalve moet worden uitgesproken;

O. dat dientengevolge verzoeker's vordering, gegrond op het Besluit E 100, strekkende tot nietigverklaring van de door hem vermelde rechtsverhouding en van de daaraan ten grondslag liggende overeenkomst niet-ontvankelijk moet worden verklaard;

O. dat gerequesteerde in de proceskosten moet worden veroordeeld, nu hij, al wordt de ingestelde vordering niet-ontvankelijk verklaard, in deze procedure, waarin hij de toepasselijkheid van het Besluit A 6 heeft bestreden, als de in het ongelijk gestelde partij moet worden beschouwd;

Op voorschreven gronden;

Rechtdoende:

Verstaat dat bovengenoemde met de heer C. C. Prakke gesloten overeenkomst van rechtswege nietig is;

Verklaart de door verzoeker op grond van het Besluit E 100 ingestelde vordering niet-ontvankelijk.

Veroordeelt gerequesteerde in de proceskosten, tot deze uitspraak aan zijde van verzoeker begroot op f 100.

No. 916.

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK 'S-GRAVENHAGE, 4 Juni 1947. (Mrs. Scholten, van Walsem en Marinus).

Het Hoger Beroep tegen een beschikking van het Beheersinstituut, gegeven krachtens art. 88 lid 2 van het Besluit E 100 is geregeld in art. 18 lid 5 en 6 van genoemd besluit en te dien aanzien is art. 43 van het besluit E 133 niet toepasselijk.

De termijn van art. 18 gaat in dadelijk na de dag der beschikking.

Appellanten niet ontvankelijk verklaard wegens overschrijding van de appèltermijn.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E-100) artt. 18, 88; Besluit No. E 132 art. 43).

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;

Gelezen het beroepschrift, gedagteekend 12 November 1946, ontvangen ter Griffie van de Afdeling Rechtspraak op 15 November 1946, van:

1. Ruchla Hasfeld, echtgenoot van Chaim Karasin, ten deze door haar voormelden echtgenoot bijgestaan en gemachtigd; 2. Chaim Karasin, tot machtiging en bijstand zijner voormelde echtgenoot en voor zooveel noodig als hoofd van de echtvereniging en voor zichzelf, beiden wonende te Brussel, ten tijde van voormeld beroepschrift verblijvende te 's-Gravenhage, appellanten, gemachtigde Mr. Y. H. M. Nijgh, advocaat en procureur te 's-Gravenhage;

Gelezen de verweerschriften in hooger beroep, onderscheidenlijk gedagteekend 16 Januari en 13 Februari 1947, van:

1. Simon Wilk, wonende te 's-Gravenhage, geappelleerde, gemachtigde Mr. P. W. F. Paauwe, adv. en proc. aldaar; 2. Het Nederlandsche Beheersinstituut, deel uitmakende van de Afdeling Beheer van den Raad voor het Rechtsherstel, gevestigd te 's-Gravenhage, mede-geappelleerde, gemachtigde Mr. J. W. G. v. Rosmalen, werkzaam bij de Afdeling Procedures;

Gelezen de overige stukken, waaronder een afschrift van een koopcontract d.d. 13 Augustus 1946, betreffende de handelszaak van de vennootschap onder de firma J. R. Hasfeld & Zoon, gevestigd te 's-Gravenhage, ondertekend door Simon Wilk voornoemd, zoo in zijn kwaliteit van bewindvoerder over Jozef Rubin Hasfeld en Mozes Hasfeld als pro se, zoomede door het Nederlandsche Beheersinstituut;

Gelet op de behandeling ter zitting van den Raad van 23 April 1947, waarbij het woord is gevoerd door de appellante sub 1 — Ruchla Hasfeld — en den geappelleerde sub 1 — Simon Wilk — zoomede door de voornoemde gemachtigden van partijen;

Ten aanzien der feiten, voor zoover thans van belang:

O. dat het geschil betreft de koopovereenkomst, vervat in voormeld koopcontract d.d. 13 Augustus 1946, waarbij de geappelleerde sub 1 — verder te noemen Wilk — enerzijds in zijn kwaliteit van bewindvoerder over Jozef Rubin Hasfeld en diens zoon Moischek (Mozes) Jakob Hasfeld en anderzijds pro se, met toestemming van de geappelleerde sub 2 — verder te noemen Beheersinstituut — aan zich pro se heeft verkocht en van zich in zijn kwaliteit van bewindvoerder heeft gekocht, de handelszaak van de vennootschap onder de firma J. R. Hasfeld & Zoon, gevestigd te 's-Gravenhage, waarvan J. R. Hasfeld en M. J. Hasfeld voornoemd eigenaars waren, als bedrijf omvattende een fabriek van bretels, kousenbanden, ceintures en sokkenophou-

ders, zulks voor den prijs van f 5350.73, waarop f 2350.73 werd verrekend met een vordering, die Wilk pro se had op bedoelde vennootschap;

O. dat voorts het volgende als buiten geschil ten processe vaststaat:

dat in of omstreeks 1943 J. R. en M. J. Hasfeld voornoemd met hun echtgenooten, allen destijds wonende te 's-Gravenhage, als van Joodschen bloede door den vijandelijken bezetter zijn gedepoteerd met bestemming Sobibor (Polen) en sindsdien van hen niets meer is vernomen;

dat bij beschikking van 22 Oct. 1945 het Beheersinstituut krachtens art. 85 van het Besluit Herstel Rechtsverkeer E 100 tot bewindvoerder voor J. R. en M. J. Hasfeld als afwezigen heeft benoemd Wilk, wiens zuster Ida Wilk was gehuwd met M. J. Hasfeld en die destijds het eenig beschikbare familielid was;

dat Wilk bij het aanvaarden van zijn functie als bewindvoerder het fabriekje van genoemde afwezigen aantrof in zeer desolaten toestand, immers daarvan slechts over was de vergunning, terwijl bij derden nog eenige oude machine-onderdeelen werden gevonden, waarvan de waarde zeer gering was;

dat Wilk de zaak wederom op gang heeft gebracht, daarin eenige duizenden guldens van zichzelf heeft gestoken, en vervolgens in verband met het feit, dat hij de zaak had opgewerkt, aan het Beheersinstituut toestemming heeft verzocht het bedrijfje te mogen koopen;

dat bij beschikking van 13 Aug. 1946, blijkende uit de mede-onderteekening van voormeld koopcontract, het Beheersinstituut die toestemming heeft verleend;

dat bij brief van 22 Aug. 1946 Wilk aan de appellanten — Ruchla Hasfeld, dochter van J. R. Hasfeld en zuster van M. J. Hasfeld, en haar echtgenoot — onder meer heeft bericht, dat hij voormelde vergunning had gekocht;

O. dat bij beroepschrift, gedagteekend 12 Nov. 1946, ter Griffie van de Afdeeling Rechtspraak ontvangen op 15 Nov. 1946, Ruchla Hasfeld en echtgenoot, destijds wonende te Brussel, zich hebben gewend tot de Afdeeling Rechtspraak van den Raad voor het Rechtsherstel en hebben gevorderd: „te vernietigen de beslissing d.d. 13 Augustus 1946, waarbij het Nederlandsche Beheersinstituut, bureau 's-Gravenhage, de voormelde koopovereenkomst ten aanzien van de handelszaak der vennootschap onder de firma J. R. Hasfeld & Zoon heeft goedgekeurd; kosten rechtens.”;

Ten aanzien van het recht:

O. dat de geappelleerden deze vordering hebben bestreden onder meer met het middel van niet-ontvankelijkheid, dat het beroep niet tijdig is ingesteld, met name niet binnen den termijn van art. 18 lid 6 van het Besluit Herstel Rechtsverkeer E 100, en zelfs niet binnen den termijn van art. 43 lid 2 van het Besluit Vijandelijk Vermogen E 133, welk laatste artikel de geappelleerden niet, de appellanten wel van toepas-

sing achten;

O. met betrekking tot dit verweer;

dat de bestreden beschikking van het Beheersinstituut d.d. 13 Aug. 1946, waarbij dit instituut toestemming heeft verleend tot het aangaan van voormelde koopovereenkomst door den bewindvoerder Wilk, die was benoemd krachtens art. 85 van het Besluit Herstel Rechtsverkeer E 100, voor de afwezigen J. R. en M. J. Hasfeld, is gegeven in uitvoering van art. 88 lid 2 van dat Besluit, niet in uitvoering van enig voorschrift van het Besluit Vijandelijk Vermogen E 133, met welk laatste de beschikking niets te maken heeft;

dat de bevoegdheid tot het geven van de bedoelde beschikking krachtens genoemd art. 88 lid 2 van het Besluit Herstel Rechtsverkeer toekomt aan den Raad voor het Rechtsherstel, die bij zijn Besluit van 9 Jan. 1946 die bevoegdheid heeft gedelegeerd aan het Beheersinstituut, zoodat deze beschikking van het Beheersinstituut rechtens is een besluit van den Raad resp. van de betrokken Afdeeling van den Raad, niet een beschikking van dat instituut krachtens rechtstreeksche opdracht aan hetzelve bij het Besluit Vijandelijk Vermogen;

dat uit het voorgaande volgt, dat op meerbedoelde beschikking van toepassing is de regeling van het hooger beroep van besluiten van de afdeelingen van den Raad, vervat in art. 18 lid 5 en 6 van het Besluit Herstel Rechtsverkeer, niet de bijzondere regeling van het beroep van beschikkingen van het Beheersinstituut, neergelegd in art. 43 van het Besluit Vijandelijk Vermogen;

O. dat naar luid van genoemd art. 18 lid 6 de termijn van hooger beroep bedraagt voor niet-ingezetenen, als hoedanig de appellanten zijn aan te merken, 90 dagen en deze termijn ingaat dadelijk na den dag der betrokken beschikking;

dat immers bij dien termijn niet is vermeld, dat deze eerst aanvangt, nadat de belanghebbende van de beschikking heeft kennis gekregen of redelijkerwijs heeft kunnen krijgen, zulks in tegenstelling tot het voorschrift van art. 43 lid 2 van het Besluit Vijandelijk Vermogen, terwijl hier almede ontbreekt een bepaling als art. 143 lid 4 van het Besluit Herstel Rechtsverkeer, krachtens welke de termijn, waarbinnen belanghebbenden herziening kunnen vragen, in bepaalde gevallen kan worden ter zijde gesteld;

O. dat art. 22 van het Besluit Herstel Rechtsverkeer, krachtens hetwelk de Raad bij de toepassing van de bepalingen van Hoofdstuk III oordeelt naar redelijkheid en billijkheid, niet van toepassing is op Hoofdstuk II, terwijl, ook afgezien daarvan, de redelijkheid en billijkheid niet mogen leiden tot een uitlegging en aanvulling van art. 18 lid 6 van genoemd Besluit, welke de wetgever kennelijk niet heeft gewild en waardoor afbreuk zou worden gedaan aan de rechtszekerheid;

dat bovendien in het bijzonder in het onderhavige geval voor zulk een uitlegging en aanvulling van dat wettelijk voorschrift

in redelijkheid en billijkheid geen termen zouden zijn, vermits de appellanten door den brief van Wilk van 22 Aug. 1946 reeds kort na dien dag wisten, dat Wilk de „vergunning” had gekocht en zij alstoen hadden behooren te informeeren, wat met de zaak zelve was geschied;

O. dat de termijn van hooger beroep van 90 dagen eindigde op 11 Nov. 1946 en het hooger beroep eerst is ingesteld op 15 Nov. 1946, zoodat de appellanten in dat beroep moeten worden verklaard niet-ontvanke-lijk;

O. ten slotte met betrekking tot de gevorderde kostenveroordeeling;

dat het Beheersinstituut in deze moet worden aangemerkt, niet als wederpartij van de appellanten, maar als een ambtelijke instantie, van welke beschikking de appellanten in hooger beroep zijn gekomen, en die bij de behandeling van dat beroep slechts is opgeroepen tot het geven van inlichtingen aan de afdeling Rechtspraak — welk standpunt ook het Beheersinstituut zelf terecht heeft ingenomen —, zoodat voor een veroordeeling van de appellanten in de kosten, aan de zijde van die ambtelijke instantie gevallen, geen plaats is;

Rechtdoende in hooger beroep:

Verklaart de appellanten niet-ontvanke-lijk in het door hen ingestelde hooger be-eroep;

Veroordeelt hen in de kosten, tot deze uitspraak aan de zijde van den geappelleerde sub 1 — Simon Wilk — begroot op f 100.

No. 917.

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHT-SPRAAK ARNHEM, 10 Juni 1947. (Mrs. Suringar, Maassen en Rink).

Huurovereenkomst door het Beheers-stituut op 18 Juni 1946 gesloten ten aan-zen van verzoekers pand, terwijl ver-zoeker op 4 Juli 1946 buiten vervolging is gesteld en het beheer over verzoekers goe-deren op 3 October 1946 is opgeheven, ver-nietigd.

Gerequesteerde, huurder van het pand, veroordeeld tot ontruiming op een termijn van 14 dagen na betekening van de be-slissing.

(Besluit Vijandelijk Vermogen (E 133) art. 11; Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100) art. 23 en vlg.).

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;
Gezien een op 8 Nov. 1946 ingekomen verzoekschrift van Evert Jan Dirk Hendrik te Boekhorst, wonende te Arnhem, gem. Mr. G. A. Renting,
alsmede de daarop ingekomen antwoor-den van:

a. het Nederlandse Beheersinstituut d.d. 29 Nov. 1946;

b. Hendrik Johan Meester d.d. 10 Dec. 1946;

Gelet op de mondelinge behandeling ter 's Raads terechtzitting van 9 Mei jl. alwaar waren verschenen verzoeker te Boekhorst met zijn raadsman Mr. Eling Visser, adv. te Arnhem en gerequesteerde Mees-ter, zijnde voor of vanwege het Beheers-instituut niemand verschenen;

O. dat verzoeker heeft gesteld, dat hij is eigenaar van het herenhuis Brantsonstraat no. 6 te Arnhem, waarin hij heeft gewoond en pension gehouden tot zijn internering; dat hij in April 1946 in vrijheid is gesteld, op 4 Juli d.a.v. buiten vervolging is ge-steld en op 8 October d.a.v. het beheer over zijn goederen is opgeheven; dat het Be-heersinstituut bij contract van 18 Juni 1946 zijn pand heeft verhuurd voor de tijd van 1 Dec. 1945 tot 30 Juni 1947 aan H. J. Mees-ter, die thans het pand voor een deel be-woont, terwijl een ander deel bewoond wordt door zekere Van Tongeren; dat ver-zoeker van dat contract eerst kennis heeft gekregen op 8 Oct. 1946; dat hij zelf met echtgenote en dochter onder de erbarme-lijkste omstandigheden is gehuisvest in een kamer van het pand Graaf Lodewijkstraat 23 te Arnhem, zodat hij dringend behoefte heeft aan zijn eigen woning voor eigen ge-bruik en ter uitoefening van zijn bedrijf als pensionhouder, en dit te kennen heeft ge-geven aan het Beheersinstituut voordat ge-noemd huurcontract werd gesloten; dat die handelwijze van gerequesteerden in strijd is met verzoekers belang, hetwelk het Be-heersinstituut had moeten behartigen; op grond van welk een en ander hij heeft ver-zocht, in beroep komende van die handel-ling van het Beheersinstituut, bij beslissing uitvoerbaar bij voorraad, genoemde huur-overeenkomst nietig te verklaren en Mees-ter te veroordelen dat pand te ontruimen, kosten rechtens;

O. dat het Beheersinstituut zich t.a.v. de strekking van het verzoek heeft gerefereerd aan het oordeel van de Raad, onder mededeling dat de huurprijs is vastgesteld overeenkomstig advies van een met het geven van dergelijke adviezen regelmatig belasten makelaar en dat er naar zijn oor-deel niets onbehoorlijks is geschied;

O. dat gerequesteerde Meester, wonende Brantsonstraat no. 6 te Arnhem, heeft aan-gevoerd dat hij het bewuste huis per 1 Dec. 1945 heeft betrokken in ruil voor een ander toen door hem bewoond huis en hem woon-vergunning werd verleend door B. en W. van Arnhem; dat hem op 18 Juni 1946 een huurcontract werd verstrekt van 1 Dec. 1945 tot 30 Juni 1947; dat hij niet beter wist dan dat het huis door de Gemeente gevorderd was en dat hij het blijvend kon bewonen; dat hij, toen hij 't huis reeds be-trokken had, doch voordat hij het contract kreeg hoorde dat de eigenaar van het huis een N.S.B.er zou zijn; dat hij f 62 kosten heeft gemaakt in het huis aan hoognodige ruiten en loodgieterswerken;

In rechte:

O. dat de Raad bevoegd is om in hoger

beroep te oordelen over de juistheid van de door het Beheersinstituut gesloten huur-overeenkomst, een beheersdaad waartoe het Beheersinstituut krachtens art. 11 E 133 bevoegd was, en moettende het beroepschrift geacht worden tijdig te zijn ingekomen, zodat verzoeker ontvankelijk is in zijn hoger beroep, nu ook niet is bestreden dat het beheer over zijn vermogen op 8 October 1946 een einde heeft genomen;

O. dat tussen partijen als gesteld en niet weersproken is komen vast te staan dat het Beheersinstituut op 18 Juni 1946, terwijl het wist dat requestrant, wiens vermogen onder zijn beheer stond, in April tevoren in vrijheid was gesteld, het woonhuis dat het eigendom was van requestrant en waarin deze gewoond had en pension had gedreven, voor de tijd van 19 maanden van 1 Dec. 1945 af tot 30 Juni 1947 heeft verhuurd aan gerequesteerde Meester die reeds van 1 Dec. 1943 af in dat huis woonde; dat bovendien is gesteld en niet weersproken dat requestrant in erbarmelijke omstandigheden woonde in de Graaf Lodewijkstraat, zodat het voor hem van groot belang was weer de beschikking te hebben over zijn eigen huis waarin tevens zijn broodwinning was gelegen, terwijl, zo het Beheersinstituut zulks al niet wist, een behoorlijke waarneming van requestrant's belangen in ieder geval meebracht dat het Beheersinstituut als beheerder van requestrant's vermogen zich op de hoogte had gesteld van requestrant's omstandigheden alvorens genoemde huur af te sluiten;

O. dat derhalve naar 's Raads oordeel die huurovereenkomst niet had mogen worden afgesloten;

O. dat het voor gerequesteerde Meester, van wie de Raad wil aannemen dat hij niet beter wist toen hij het huis betrof, dan dat hij daar zou kunnen blijven wonen en dat hij in noodpositie verkeerde toen hij het huurcontract kreeg, bezwaarlijk zal zijn het huis te ontruimen, waar zulks aan de vernietiging van dat contract niet in de weg staat, te minder omdat de vraag wie uiteindelijk het recht zal hebben dat huis te bewonen, niet beslist wordt door dit geding, maar de facto ter beslissing blijft van de Gemeentelijke Overheid die het laatste woord heeft over de verdeling der voorhanden woonruimte, en de huidige beslissing van de Raad geen ander praktisch gevolg zal hebben dan dat de huurder Meester geen beroep kan doen op het Huurbeschermingsbesluit;

O. dat voorzover gerequesteerde Meester kosten aan het huis heeft gemaakt die des eigenaars zijn, hij deswege de requestrant kan aanspreken voor de gewone Rechter, maar de Raad geen bevoegdheid heeft ter zake te beslissen;

O. dat de vordering van requestrant derhalve kan worden toegewezen, met dien verstande dat de aangevallen handeling van het Beheersinstituut moet worden vernietigd en niet nietig verklaard en dat de termijn van ontruiming iets ruimer wordt gesteld, en met compensatie van kosten;

Op voorschreven gronden beslissende in hoger beroep:

Vernietigt de door het Nederlandse Beheersinstituut te 's-Gravenhage als verhuurder en H. J. Meester te Arnhem als huurder gesloten huurovereenkomst in zake het pand Brantsonstraat no. 6 te Arnhem.

Veroordeelt de gerequesteerde H. J. Meester om genoemd pand met al het zijne te verlaten binnen veertien dagen na de betekening van deze beslissing.

Verklaart deze beslissing tot zover uitvoerbaar bij voorraad.

Compenseert de kosten van het geding, in dezer voege dat elke partij haar eigen kosten drage.

No. 918.

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK 'S-GRAVENHAGE, 9 Juni 1947. (Mr. van Haeften).

De Duitse Marine heeft aan gerequesteerde, als compensatie voor de vordering van een aantal netten, een schokker in eigendom overgedragen, welke schokker oorspronkelijk toebehoorde aan de Staat (Korps Pontonniers en Torpedisten).

Op verzoek van de Staat is deze overdracht nietig verklaard en de rechtsbetrekking tussen de Staat en het vaartuil hersteld.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100) art. 23 e.v.).

De Staat der Nederlanden, requestrante, contra:

Gerrit Kanters, gerequesteerde, gem. Mr. P. J. A. Heemskerck.

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;

Gezien het op 7 Juni 1946 gedagtekende verzoekschrift van de Staat, waarbij deze vordert de nietigverklaring van de rechtshandelingen als gevolg waarvan het bezit van het ten verzoekte bedoelde schokkerzellaartuig voor de requestrant verloren is gegaan en de herleving van de rechtsbetrekking tussen de Staat en het bedoelde vaartuig in de vorm, waarin zij voor de vijandelijke bezetting van het Rijk in Europa verkeerde;

Gezien het op 19 Juli '46 gedagtekende verzoekschrift van Gerrit Kanters, waarbij deze verzoekt de Staat niet-ontvankelijk te verklaren in zijne vordering, hem die althans als ongegrond en onbewezen te ontzeggen; kosten rechtens;

Gezien de door partijen geproduceerde stukken en gehoord de mondelinge toelichting van partijen alsmede de verklaringen der gehoorde getuigen en gezien de nadere door partijen gewisselde conclusies;

O. dat de aanvankelijk tegen Gerrit Kanters als eigenaar van het bedoelde vaartuig

gerichte vordering geacht wordt te zijn gericht tegen de door deze met de weduwe van zijn voormalige medefirmant, Adriaan Kanters, gedreven vennootschap onder de firma Gebroeders A. en G. Kanters, gevestigd te Moerdijk, zulks ingevolge het door beide partijen met zovele woorden geuit verlangen;

O. dat de vordering, ingevolge de bij het verzoekschrift gestelde en nader aangevoerde en door de inhoud der afgelegde getuigenissen gestaafde feiten, steunt op de tussen partijen vaststaande stellingen, dat het bedoelde vaartuig, in het jaar 1940 eigendom van de Koninklijke Landmacht en in gebruik bij het Korps Pontonniers en Torpedisten (K.P.T.), door de Duitse Marine in eigendom althans in bezit werd overgedragen aan de Gebr. A. en G. Kanters, wonende destijds te Moerdijk en aldaar het visserijbedrijf uitoefenende, welke overdracht geschiedde met de bedoeling om de genoemde firma vanwege de Duitse Marine te vergoeden de schade, die deze firma geleden had doordat haar een aantal netten afgenomen was voor door de Duitsers beoogde camouflage doeleinden, welke schade destijds begroot werd op f 800;

dat daarop de genoemde firma in dit vaartuig enige herstellingen heeft doen verrichten en ten gebruike in haar visserijbedrijf enige wijzigingen heeft doen aanbrengen, waarna zij dit vaartuig voor dit bedrijf heeft gebezigd en thans nog bezigt;

O. dat uit deze feiten is af te leiden, dat de firma A. en G. Kanters te kwader trouw de eigendom althans het bezit van het vaartuig hebben verworven, immers het aan de leden dier firma, die sedert jaren het visserijbedrijf te Moerdijk uitoefenden en voor de oorlog reeds een twee- of drietal soortgelijke vaartuigen in gebruik bij het K.P.T. van de Staat hadden gekocht, bekend was althans geacht moet worden bekend te zijn geweest dat het onderhavige vaartuig, dat blijkbaar door de Duitsers als voor de oorlogvoering zonder enige betekenis werd beschouwd, door hen eenvoudig was geroofd en dus niet als een soort ruilmiddel voor het verschaffen van vergoeding voor eene door een andere roof — van netten — aan de firma A. en G. Kanters toegebrachte schade mocht worden gebruikt;

O. dat hieruit, mede in verband met de omstandigheid, dat de Staat thans de beschikking over het bedoelde vaartuig als opleidingschip voor het schipperspersoneel der Koninklijke Nederlandse Marine blijkens getuigenis van de luitenant Kolonel van de Pontonniers G. van der Mark, nodig heeft, volgt, dat het achterwege laten van een ingrijpen op de bij het Besluit herstel Rechtsverkeer bedoelde wijze onredelijk zoude zijn, weshalve de vordering behoort te worden toegewezen;

O. dat de Raad oordeelt, dat er geen bijzondere redenen zijn om aan de firma A. en G. Kanters enige schadevergoeding ter zake van de teruggave van het bedoelde vaartuig toe te kennen, hebbende toch deze firma niet alleen het bezit van het vaartuig

te kwader trouw verworven doch bovendien gedurende de ganse bezettingstijd de winsten uit het met het vaartuig uitgeoefend visserijbedrijf ten onrechte genoten, welke winsten uiteraard aanzienlijk hoger zullen zijn geweest dan het verlies dat zij thans tengevolge van de teruggave van het vaartuig zal lijden;

Beschikkende:

Verklaart nietig de hiervoren omschreven rechtshandelingen als gevolg waarvan het bezit van het in het verzoekschrift omschreven Schokkerzeilvaartuig K.P.T. 20, door de firma A. en G. Kanters onder het merkteken Kl. 11 in de vaart gebracht, voor de Staat is verloren gegaan, en beveelt dat dit vaartuig aan de Staat zal worden teruggegeven, zonder dat aan de firma A. en G. Kanters enige eschadevergoeding wordt toegekend;

Doet herleven de rechtsbetrekking tussen de Staat en dit vaartuig in de vorm waarin zij voor de vijandelijke bezetting van het Rijk in Europa verkeerde.

No. 919.

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK UTRECHT, 25 April 1947.
(Mr. de Boer).

Aflossing van de hypothecaire geldlening van verzoekster door gerequesteerde, ten tijde van de verkoop van het belaste perceel aan het N.A.F. door bemiddeling van den bij dien verkoop instrumenterende notaris, nietig verklaard met herstel van de oorspronkelijke overeenkomst van geldlening. De hypotheekbewaarder bevolen de verrichtte doorhaling van de hypothecaire inschrijving ongedaan te maken.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100)
art. 23 e.v.).

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;

Herzien een verzoekschrift dd. 3 September 1946 van de Vereeniging Nederlandsche Centrale Bond van Christelijke arbeiders (sters) in de Bedrijven van Voedings- en Genotmiddelen gevestigd te Rotterdam, waarbij zij verzoekt de aflossing van de hoofdsom eener schuld nader in het verzoekschrift omschreven ad f 5000 door gerequesteerde en de hem daarvoor verleende kwijting invoege en inzake voormeld nietig te verklaren althans te vernietigen en de geldlening tusschen requestrante en gerequesteerde P. Siccema te Driebergen te herstellen en vast te stellen in dier voege, dat gerequesteerde aan requestrante zal schuldig zijn een bedrag van f 5000 rentende 4½ % 's jaars en daarbij te verklaren, dat dit bedrag onmiddellijk opeischbaar zal zijn, subs. gerequesteerde te veroordeelen tot het stellen van een voldoende zekerheid ter betaling van dit be-

drag ter beoordeeling van den Raad; Kosten rechtens.

Herzien de overige gedingstukken;

Gezien de interlocutoire beslissing van 17 Januari 1947 en overnemende hetgeen daarbij is overwogen;

O. dat uit het getuigenverhoor en de overgelegde stukken is gebleken, dat verweerder omstreeks 25 October 1941 van het N.V.V. een schrijven ontving met verzoek alle betalingen inzake rente en aflossing van de onderhavige leening in den vervolge aan het N.V.V. te voldoen;

dat hij zich daarop wendde tot notaris A. Reyers te Rotterdam, die gemachtigd was deze betaling voor verzoekster in ontvangst te nemen, met de vraag of hij zonder meer aan dat verzoek kon voldoen;

dat deze notaris op deze vraag antwoordde, dat hij bereid was voor verweerder de gelden aan het N.V.V. door te zenden, indien verweerder hem schriftelijk zou verklaren goed te vinden, dat hij die betalingen nu en in het vervolg aan het N.V.V. afdroeg;

dat verweerder daarop te kennen gaf, wat de rente betreft, daartegen geen bezwaar te hebben mits verzoekster dit zou goedvinden;

dat notaris Reyers toen aan verweerder mededeelde, dat dit laatste onmogelijk was, omdat verzoekster niet meer bestond;

dat verweerder daarop de verlangde verklaring, voor zoover de rente betreft heeft afgegeven en met de betaling van de rente bij notaris Reyers is voortgegaan;

dat verweerder eenigen tijd later is geenoopt geworden het verbonden pand te verkoopen en om dit te kunnen doen, het noodig heeft gevonden de onderhavige schuld af te lossen;

dat de notaris, te wiens overstaan het transport zou worden verleden deze aflossing aan het N.A.F. rechtstreeks heeft bewerkstelligd;

O. dat deze loop van zaken volstrekt niet overeenstemt met hetgeen verweerder aanvankelijk heeft gesteld en op welk verweer de bovengenoemde interlocutoire beslissing is opgebouwd;

dat dus opnieuw moet worden bezien in hoeverre de thans vaststaande feiten een ingrijpen rechtvaardigen;

dat, waar de ingesteide vordering alleen betrekking heeft op de aflossing en niet op de rente en de aflossing feitelijk door een ander is verricht dan door degene, die zich met de rentebetaling belastte, alles wat met betrekking tot de rentebetaling is verricht, buiten beschouwing kan blijven;

dat derhalve voor dit gedling alleen ter zake doet, dat notaris Schuur's namens verweerder tot aflossing aan het N.A.F. is overgegaan;

dat het N.A.F. volmacht tot royement heeft gegeven en dat op grond van deze volmacht de hypothecaire inschrijving is doorgehaald;

dat deze feiten, die neerkomen op de vrijwillige aflossing van een schuld aan een ander dan den schuldeischers, welke ander

— voor zoover in dit geding bekend is geworden, niet tot het in ontvangst nemen gerechtigd was, niet ten nadeele van dien schuldeischers behooren te strekken;

dat nu wel aannemelijk is geworden, dat verweerder persoonlijk niet heeft geweten, dat aan het N.A.F. is afgelost, maar hij tegenover verzoekster van de handelingen van haar lasthebber aansprakelijk is en zij, indien deze den last niet op een juiste wijze heeft uitgevoerd, op hem zijn verhaal zal kunnen nemen;

dat dit ook geldt, indien, zooals verweerder zegt, de aflossing geheel buiten hem om is gegaan en zelfs, indien verweerder zich bij de aflossing evenzeer rekenschap heeft gegeven van de daaraan verbonden gevaren, als hij dit blijkbaar ten aanzien van de rentebetaling deed, omdat, indien notaris Schuur's de aflossing niet volgens zijn wenschen deed, deze in elk geval als zijn lasthebber handelde en zelfs een overschrijding van dien last verzoekster niet zou raken, met wien immers niet gehandeld werd.

Rechtdoende:

Herstelt de rechtsbetrekking voortvloeiende uit de tusschen partijen op 11 Mei 1936 tot stand gekomen overeenkomst van geldleening onder hypothecair verband, in den omvang, waarin zij onmiddellijk voor de aflossing bestond;

Verklaart nietig deze aflossing;

Beveelt den hypotheekbewaarder te Rotterdam de krachtens volmacht van Henri Albert de la Bijde, chef de bureau, wonende te Rotterdam, ten deze handelende als lasthebber van den Heer Bernardus Antonius Alofs, Leider van de Hoofd-Afdeling Geldzaken van het Nederlandsch Arbeids-Front, wonende te Amsterdam, ten deze handelende als lasthebber met de macht tot substitutie van den Heer Hendrik Jan Woudenberg, wonende te Laren, die deze last vestrekte als Leider van het Nederlandsch Arbeids-Front, als zoodanig benoemd door den Rijkscommissaris voor het bezette Nederlandsch gebied op grond van Verordening nummer 3 van het jaar 1940, dd. 28 Mei 1945 aan dien hypotheekbewaarder verrichte doorhaling van de hypothecaire inschrijving op het pand Mathenesserlaan 368 te Rotterdam, kadastraal Delfshaven Sectie C 2674 ongedaan te maken;

Veroordeelt verweerder in de kosten tot op deze uitspraak begroot op f 150 voor salaris en nihil voor verschotten.

No. 920.

BIJZONDER GERECHTSHOF AMSTERDAM (Eerste Kamer), 20 Juni 1947. (Prof. Dr. van Hamel, Mrs. Mijnlief en Rohling, Gen.-Maj. v. d. Bent en Sch. b. N. Jolles).

Zaak van Edward John VouÛte, voorheen Burgemeester der Gemeente Amsterdam.

Het voortgezet misdrijf van hulpverlening aan de vijand.

Felten van algemene bekendheid.

Het verweer van verdachte's raadsman verworpen, dat het uit handen van de vijand aanvaardt van het burgemeesterschap van Amsterdam en het blijven uitoefenen van dit ambt tot aan het einde der bezetting, slechts zouden vormen beschuldigingen in abstracto en niet opleveren concrete strafbare felten van hulpverlening aan de vijand.

Betekenis van strafbare hulpverlening aan de vijand.

Zeër uitvoerige strafmotivering.

(Sr. art. 102.)

Het Bijzonder Gerechtshof, enz.;
Gezien enz.;

Gehoord de aanklacht van de Procureur-Fiscaal tegen verdachte, volgens eigen opgaven genaamd: Edward John VouÛte, voorheen burgemeester der gemeente Amsterdam, wonende te Amstelveen;

Gelet op enz.;

O. dat verdachte is gedagvaard ter zake: dat hij te Amsterdam, althans in Nederland, als Nederlander in den zin van art. 83 Sr., in of omstreeks het tijdvak gelegen tusschen 1 Maart 1941 en 5 Mei 1945, in ieder geval gedurende den tijd van den op 10 Mei 1940 aangevangen oorlog van Duitsland tegen Nederland, opzettelijk gedurende den tijd van voormelden oorlog ten voordeele van den vijand als aanhangen van een onder Deutsche leiding staande groot-Europese gemeenschap en/of als nationaal-socialistische en/of pro-Duitsche gezinde althans als zoodanig zich aandienende, althans, naar hij wist, als zoodanig bekend staande, op aanbieding en/of uit handen van den bezetter aanvaardende een benoeming tot Burgemeester der Gemeente Amsterdam en als zoodanig dat ambt uitoefenende en — nadat door den vijand, ter uitvoering van diens plan om het openbaar bestuur in Nederland te nazificeeren en meer in overeenstemming te brengen met het openbaar bestuur in Duitsland, de op de Nederlandsche Gemeentewet gebaseerde gemeenteraad van de Gemeente Amsterdam en het op die wet gebaseerde college van Burgemeester en Wethouders van de Gemeente Amsterdam waren buiten werking gesteld en de taak en de bevoegdheden van die collega's waren opgedragen aan den Burgemeester der Gemeente Amsterdam, waardoor derhalve aan het bestuur der Gemeente Amsterdam het democratisch karakter werd ontnomen en dit

werd ingepast in het Deutsche dictatoriale systeem — dat ambt blijvende uitoefenen en door een en ander vervullende de wensch van den vijand het bestuur der Gemeente Amsterdam te doen rusten in handen van een dien vijand welgezinden en/of nationaal-socialistisch gevoelenden burgemeester, alsmede de gemeente-ambtenaren en de burgerij van Amsterdam en in het bijzonder de tot verzet tegen den vijand geneigden ontmoedigende door het feit dat aan het hoofd der Gemeente Amsterdam stond een man in wien zij een verrader van de Nederlandsche zaak moeten zien, althans vermoeden, den vijand hulp heeft verleend in diens streven het openbaar bestuur in Nederland te nazificeeren en meer in overeenstemming te brengen met het openbaar bestuur in Duitsland en zodoende zijn positie in Europa en meer in het bijzonder in Nederland te versterken, alsmede in diens streven het verzet in Nederland en in het bijzonder in Amsterdam, meer in het bijzonder onder de gemeente-ambtenaren van Amsterdam, te breken, althans te verhinderen, althans te belemmeren, en/of den Staat tegenover den vijand heeft benadeeld."

O. dat verdachte ter terechtzitting — zakelijk gerelateerd — heeft opgegeven en verklaard als volgt:

dat hij in Nederland uit Nederlandse ouders is geboren en nimmer een andere dan de Nederlandse nationaliteit heeft bezeten; dat hij in de jaren 1941 tot 1945 geweten heeft, dat Duitsland sedert 10 Mei 1940 met Nederland in oorlog was;

dat hij op 4 Maart 1941 door de Rijkscommissaris voor het bezette Nederlandse gebied benoemd is tot burgemeester en regeringscommissaris voor de gemeente Amsterdam; dat hij deze benoeming heeft aanvaard en vervolgens vanaf zijn beëdiging op 5 Maart 1941 tot 5 Mei 1945 onafgebroken voornoemde functies heeft vervuld;

dat hij als burgemeester en regeringscommissaris de aanstellingen van de wethouders Smit en Neiszen, die als zodanig door de gemachtigde van de Rijkscommissaris waren benoemd, heeft bekrachtigd en als wethouders Guépin en Strak heeft benoemd; dat voornoemde Smit, Neiszen, Guépin en Strak nationaal-socialisten en leden van de N.S.B. waren;

dat hem bekend is de verordening van de Rijkscommissaris No. 152 waarbij het bestuursgezag in de gemeenten praktisch geheel in handen van de burgemeester werd gelegd;

dat hij, verdachte, in de oorlogs- en bezettingsjaren pro-Duits gezind was en aanhanger van een onder Duitse leiding staande groot-Europese gemeenschap; dat hij in 1943 lid van de Germaanse S.S. is geworden en dit gedurende ongeveer één jaar is gebleven; dat hij lid is geworden van de Nederlands-Duitse Cultuurgemeenschap en voor dit genootschap een lezing heeft gehouden; dat hij eveneens lid is geweest van een sociaal-economische genootschap Nederland en Europa;

dat hij in een vriendschappelijke persoonlijke verhouding met de Duitse Beauftragte für die Stadt Amsterdam, Bömhker, en met de SS. Sturmbannführer und Kriminalrat Lages en andere vooraanstaande Duitse autoriteiten leefde;

dat hij verschillende door Duitse instellingen en instanties georganiseerde feestelijkheden en plechtigheden heeft bijgewoond, waaronder „Kameratschaftsabend“, een plechtigheid ter gelegenheid van „Heldengedenktag“ op het „Ehrenfriedhof“ te Amsterdam en de herdenking van de „Zegnten Jahrestag der Machtergreifung“ in het Concertgebouw te Amsterdam; dat hij eveneens tezamen met de SS. Obergruppenführer Rauter het Amsterdamse Politie Bataljon ter gelegenheid van de inwijding van de Tulpkazerne heeft geïnspiceerd; dat hij de Reichsführer SS. Himmler heeft ontvangen ter gelegenheid van een bezoek, dat deze in 1942 aan Amsterdam bracht; dat hij verschillende Duitse en nationaal-socialistische autoriteiten en gezelschappen maaltijden heeft aangeboden en op andere wijze heeft onthaald en hen tezamen heeft gebracht met ambnaren van de gemeente Amsterdam;

dat hij, krachtens een verordening van de Rijkscommissaris in zijn functies verplicht was van alle belangrijke gebeurtenissen mededeling te doen aan de S.D. en dat hij zulks regelmatig heeft gedaan; dat hij eveneens verschillende aangiften betreffende door Nederlanders begane handelingen, welke door de Duitsers in verband met door hen gewenste bestrijding van het verzet werden tegengegaan, aan de Duitse autoriteiten heeft doorgegeven; dat hij erkent in September 1944 een verdedigingsgeschrift betreffende de gang van zaken, leidende tot zijn benoeming tot burgemeester te hebben samengesteld, waarin een onjuiste voorstelling van de toedracht van zijn benoeming wordt gegeven;

dat de hem door de Voorzitter ter terechtzitting voorgelezen en getoonde bescheiden hem bekend zijn en hij deze voor zover door of namens hem ondertekend zijn, heeft opgesteld en geschreven of heeft doen opstellen en schrijven;

dat hij de verschillende hem door de Voorzitter ter terechtzitting voorgelezen redevoeringen ter gelegenheid van de op de tekst van deze redevoeringen vermelde bijeenkomsten heeft gehouden;

dat hij de met rode inkt aangeduide persoon is op de verschillende foto's, welke de Voorzitter hem ter terechtzitting heeft getoond, dat voornoemde foto's inderdaad ter gelegenheid van de bij deze foto's vermelde bijeenkomsten zijn vervaardigd;

O. dat het Hof ter terechtzitting heeft kennis genomen van:

A. 1. een schrijven van verdachte aan M. M. Rost van Tonningen, gedateerd 16 Juni 1940, waarvan de zakelijk van belang zijnde passages luiden als volgt:

„Het is ook te dwaas dat een man als Heeris, die gedurende de geheelen mobilisatie niets anders deed dan de Duitse na-

tie en hunne handelingen belasteren, nu de zeggenschap heeft over de Marine.

Hij was wel niet de eenige Nederlander die dit deed! en degene die juist zagen moesten daarvoor boeten. (Ook bij mijn vrouw werd 's nachts huiszoeking gedaan, omdat Ik Vova las!).”

2. een schrijven van verdachte aan M. M. Rost van Tonningen gedateerd 8 September 1940, waarvan de zakelijk van belang zijnde passages luiden als volgt:

„Het onderhoud met den Heer Altman“ (bedoeld is Althaus, secondant van Dr. Wimmer) „verliep zeer aangenaam. Hij vroeg mij naar referenties en het was lastig daar personen voor op te geven, die niet al te veel „anti“ zijn. Ontstellend: dat aantal!...” „Het uiteindelijke doel: met succes te komen tot algeheele samenwerking in den nieuwen geest.....”

3. een schrijven van verdachte aan M. M. Rost van Tonningen gedateerd 20 September 1940, waarin ter aanbeveling van een zekeren Fijn van deze wordt gezegd:

„Fijn is een ijverig lid van de N.S.B., en om de waarheid te zeggen, had ik zelf een oogje op hem, indien ik nog voor een functie geroepen zou worden. Dan is het namelijk de man om één der vele Joden te vervangen, die zulke posities hebben in de Gemeentehuishouding”, en waarin tevens vermeld staat:

„Ik zou dolgaarne maar dadelijk aanpakken. Soms ben ik bevreesd, dat één mijner pluto-cratische vriendjes mij een loer heeft willen draaien.....”

4. een schrijven van verdachte aan M. M. Rost van Tonningen gedateerd 30 September 1940, waarin ter aanbeveling van een zekeren Gerke door verdachte wordt gezegd:

„Hij is geheel de nieuwe gedachte toegegaan”.

5. een schrijven van verdachte aan M. M. Rost van Tonningen, gedateerd 16 October 1940, waarin ter aanbeveling van een zekeren Das door verdachte wordt gezegd:

„Ik heb den indruk, dat de vernieuwing ook niet ongemerkt aan hem voorbij ging”.

6. een schrijven van verdachte aan M. M. Rost van Tonningen, gedateerd 1 November 1940, waarvan de zakelijk van belang zijnde passages luiden als volgt:

„Is dit treuzelen een deel van de tegenwoordige gangbare meening? Afwachten, want dan heeft Engeland gewonnen — dat soort van opmerkingen hoor ik rond mij en het is den laatsten tijd weer sterk aan het toenemen.

De ongeloflijke zachtmoedigheid van de Duitse Overheid ziet men aan als zwakte en het openlaten van functies of het aanblijven van waardelooze figuren als de Vlucht evenzeer. Met de dag worden de „heeren“ brutaler, en voorbeelden hiervan zie ik om mij heen.....”

7. een schrijven van verdachte aan M. M. Rost van Tonningen, gedateerd 12 November 1940, waarvan de zakelijk van belang zijnde passages luiden als volgt:

„Zaterdag zag ik de W.A. met buitengewoon veel genoegen te Amsterdam, het deed het oude „mariniers" hart goed en een dergelijk succes in betrekkelijk korten tijd”.

8. een schrijven van verdachte aan M. M. Rost van Tonningen, ongedateerd, waarvan de zakelijk van belang zijnde passages luiden als volgt:

„Zeer dankbaar ben ik U dat gij de gelegenheid gegeven hebt kennis te maken met den Heeren Wimmer en Schwebel, wat: de eerste vooral, „een fijne vent”. Met zulke kerels moet de wereld er wel anders gaan uitzien”.

B. 1. een schrijven van verdachte aan den SS. Onderschaarleider Schäffer gedateerd 27 Augustus 1941, waarvan de zakelijk van belang zijnde passages luiden als volgt:

„Uw kameraden wensch ik veel geluk .oe op hun veldtocht tegen het Bolsjewisme, ons aller aards-vijand”.

2. een verslag van een bijeenkomst van verdachte met Strak, Neiszen en een zekere van der Bijl, welk verslag door verdachte op 7 Mei 1942 met een begeleidend schrijven aan Lages voornoemd werd gezonden en waarvan de zakelijk van belang zijnde passages luiden als volgt:

„Bürgermeister Voüte kommt dann nochmals auf dem Brief zurück in welchen Herr van der Bijl u.a. über das „frühere System" spricht. Im Zusammenhang hiermit macht der Bürgermeister darauf aufmerksam dass die Stadtverwaltung van Amsterdam als nationaal-sozialistische Verwaltungsbehörde für alles verantwortlich ist und das der Bürgermeister diese Verantwortlichkeit in keiner einzigen Beziehung aus der Hand zu geben wünscht”.

3. een rede, door verdachte uitgesproken bij de begrafenis van wethouder Neiszen op 14 Augustus 1942, waarvan de zakelijk van belang zijnde passages luiden als volgt:

„Deze idealist was een nationaal-socialist van den daad! Het is een zware slag voor het Gemeentebestuur hem te verliezen, voor mij persoonlijk dubbel zwaar, want voor mij was hij de werkelijke kameraad”.

„Laat mij je voor het laatst mogen groeten, ook namens Dr. Schröder, de Beauftragte voor Amsterdam, met de groet die je dierbaar is geweest, Kameraad Neiszen, Heil!”

4. een rede door verdachte gehouden op 6 October 1942 ter gelegenheid van het bezoek van de Burgemeester van Keulen, waarvan de zakelijk van belang zijnde passages luiden als volgt:

„Wij leven in een tijd, waarin men werkelijk van een „umwertung aller Werte" kan spreken, waarin vermolde instituten bezwijken, waarin ondanks moeilijkheden ondanks tegenwerking, nieuw jong leven opbloeit, waarin een nieuwe economie zich baanbreekt, waarin de fundamente worden gelegd voor een verjongd Europa”.

5. een rede door verdachte op 3 Januari 1943 gehouden tegen de Jeugdstorm, waar-

van de zakelijk van belang zijnde passages luiden als volgt:

„Maar als gij moppert bedenk dan hoe goed wij het hebben in vergelijking met degenen die aan het front staan en met inzet van hun leven vechten voor hun ideaal en voor onze veiligheid.”

„Gij hebt het daarbij vaak niet gemakkelijk, want velen, helaas te velen, beseffen niet waarom het gaat”.

„Geef het goede voorbeeld opdat ook zij, die thans nog verre staan zich scharen onder Uw vlag”.

„Weest jonge mensen van den goeden daad zoo, dat wij bij de keuze voor betrekkingen steeds kunnen zeggen: Het is een jeugdstormer of stormster, neem hem of haar, want zij die uit deze gelederen voortkomen, zijn uit het goede hout gesneden”.

6. een rede door verdachte op 30 Augustus 1941 in het Koloniaal Instituut te Amsterdam gehouden, waarvan de zakelijk van belang zijnde passage luidt als volgt:

„Persoonlijk voel ik sterk, dat dit de door een zekere Dr. Daitz uitgesproken mening de eenige redding voor Europa is en de mogelijkheid, dat Amsterdam weer zijn rol kan spelen in groot-Europa”.

7. een rede door verdachte gehouden ter gelegenheid van het bezoek van Belgische Burgemeesters op 5 Juni 1942, waarvan de zakelijk van belang zijnde passage luidt als volgt:

„Dit is gelukkig, want hieruit blijkt, dat in welke landen het bewuste streven bestaat naar een samenwerking in het groot-Germaansche Rijk”.

C. 1. een bericht uit het „Algemeen Handelsblad" van Woensdag 5 Maart 1941, hetwelk luidt als volgt: „Het Rijkscommissariaat maakte gisteravond bekend: De Rijkscommissaris voor de Bezette Nederlandse Gebieden heeft krachtens par. 1 van zijn verordening No. 3/40 over de uitvoering van de Regeeringsbevoegdheden in Nederland, de Burgemeesters Dr. de Vlugt te Amsterdam en Mr. In 't Veld te Vlaandam met ingang van heden gepensionneerd.

Met ingang van heden heeft de Rijkscommissaris tot Burgemeester van Amsterdam benoemd den Heer Edward John Voüte te Amsterdam”.

2. een bericht uit het „Algemeen Handelsblad" van Donderdag 6 Maart 1941, waarvan de zakelijk van belang zijnde passages luiden als volgt:

„Hedenmorgen heeft de Rijkscommissaris voor het bezette Nederlandsche Gebied, Rijksminister Seyss Inquart, de op grond van artikel 1 van zijn verordening No. 3/40 betreffende de uitoefening van de regeeringsbevoegdheden in Nederland benoemde Burgemeesters-regeeringscommissarissen van Amsterdam en Haarlem, de Heeren Eduard John Voüte en S. L. A. Plekker beëdigd.

3. een interne mededeeling aan de leden van district 12 der N.S.B., ondertekend J. W. de Ruiters, gemachtigde van den Leider voor het Gewest Noord-Holland, waarvan de zakelijk van belang zijnde passages

luiden als volgt:

„De omwenteling in Amsterdam heeft zich voltrokken. Vanaf heden zal onze stad in nationaal-socialistischen zin geregeerd worden.....”

„De regeeringscommissaris en alle nieuwe wethouders zijn, zonder uitzondering, de kandidaten van mij persoonlijk voor deze functies”.

„Het zijn alle leden of sympathiseerenden van de N.S.B..... zij zijn alle bereid zich ten volle in te zetten voor den nieuwen tijd.”

4. de 8ste verordening van de Rijkscommissars voor het bezette Nederlandse gebied betreffende bijzondere maatregelen op administratief-rechterlijk gebied, waarin de op de Nederlandse Gemeentewet gebaseerde Gemeenteraden en de op die Wet gebaseerde colleges van Burgemeester en Wethouders met ingang van 1 September 1941 worden buiten werking gesteld en de taak en de bevoegdheden van voornoemde colleges worden opgedragen aan de Burgemeester, waardoor derhalve aan het Bestuur der Gemeente het democratisch karakter werd ontnomen en dit werd ingepast in het Deutsche dictatoriale systeem;

O. dat ter terechtzitting, zakelijk gerelaateerd, hebben opgegeven en verklaard:

de getuige Henri Nicolaas ter Veen:

dat hij in de bezettingsjaren hoogleraar was aan de gemeentelijke universiteit te Amsterdam;

dat hij in October 1943 wegens gezondheidsredenen twee maanden verlof verzocht;

dat hij enige tijd daarna door de administrateur van onderwijs der Gemeente Amsterdam, de Roos genaamd, werd opgebeld, die hem mededeelde, dat hij, ter Veen, zijn pensioen moest vragen;

dat voornoemde de Roos hem, Ter Veen, later heeft medegedeeld, dat verdachte hem, De Roos, had opgebeld en hem had medegedeeld, dat hij, Ter Veen, onmiddellijk gepensionneerd moest worden en dat verdachte zijn, Ter Veen's, ontslag wenste, omdat hij, Ter Veen, de Duitse maatregelen betreffende de gemeentelijke universiteit saboteerde;

dat verdachte, teneinde de hoogleraren te hinderen in hun pogingen het geven van college's te saboteren bevel heeft gegeven, dat in de universiteitsgebouwen lijsten zouden worden opgehangen, waarop die studenten die college's wensten te volgen hun naam moesten plaatsen;

Verdachte:

dat hij erkent bevel te hebben gegeven, dat in de gebouwen der gemeentelijke universiteit lijsten zouden worden opgehangen, waarop die studenten, die college's wensten te volgen hun namen moesten plaatsen;

dat zodoende het verzet der hoogleraren tegen Duitse maatregelen de universiteit betreffende werd bemoeilijkt;

dat hij erkent een schrijven aan Prof. ter Veen te hebben gericht om deze uit te nodigen pensioen te vragen;

O. dat het Hof ter terechtzitting heeft

kennis genomen van een schrijven van de burgemeester van Amsterdam, gericht aan Prof. Dr. H. N. ter Veen, gedateerd 9 November 1943, waarvan de zakelijk van belang zijnde passage luidt als volgt:

„Bij deze deel ik U mede, dat ik het gewent acht U uit te nodigen stappen te doen voor het verkrijgen van pensioen”;

O. dat ter terechtzitting, zakelijk gerelaateerd, hebben opgegeven en verklaard: de getuige Jan van den Oever:

dat hij in September 1942, toen hij deel uitmaakte van het Amsterdamsche politiecorps, bevel kreeg joden te arresteren;

dat hij tegen dit werk principiële bezwaren had en, na deze bezwaren uiteen gezet te hebben, door de commissaris Krenning van zijn opdracht is ontheven;

dat hij de volgende morgen op last van de hoofdcommissaris Tulp werd geschorst en drie dagen later een brief van verdachte ontving, waarin stond, dat hij ontslagen was wegens dienstweigering;

dat hij vervolgens een onderhoud met verdachte heeft gehad; dat verdachte tijdens dit onderhoud onder meer zei, dat het hem niet interesseerde, of zijn ontslag in strijd was met het politieambtenarenreglement „in deze grote tijd, waarin de heroïsche strijd van de Duitsers tegen de Russen plaats vond”; althans woorden van gelijke strekking gebruikte;

Verdachte:

dat hij erkent de getuige Van den Oever wegens dienstweigering, omdat hij, Van den Oever, weigerde joden te arresteren, te hebben ontslagen;

dat hij tevens erkent een onderhoud met van den Oever over bovengenoemd onderwerp te hebben gehad;

O. dat het Hof ter terechtzitting heeft kennis genomen van een schrijven van de burgemeester van Amsterdam Voûte, gericht aan Mr. J. van den Oever, gedateerd 22 October 1942, waarvan de zakelijk van belang zijnde passages luiden als volgt:

„Op 11 September 1942 werd gij door den commandant der Ordepolitie mede aangevozen ter uitvoering van een opdracht tot aanhouding van joden. Gij hebt daarop genoemde commandant medegedeeld op regilieuze gronden gewetensbezwaren te hebben aan deze opdracht gevolg te geven en geweigerd aan deze dienst-opdracht te voldoen.”

„Op grond van het vorenstaande heb ik U, wegens weigering tot uitvoering van een U gegeven dienstopdracht, bij mijn besluit van 16 September 1942, no. 238, gestraft met ontslag uit den politiedienst.”;

O. dat ter terechtzitting, zakelijk gerelaateerd, hebben verklaard:

de getuige Herman Hoefman:

dat hij in 1941 dienst deed bij het politiebataljon te Amsterdam; dat hij in die tijd zich afkeurend uitliet over een persoon, die gekleed was in de uniform van de Nederlandse SS, toen deze hem onbehoorlijk behandelde tijdens een tramrit;

dat hij naar aanleiding van dit voorval uit de politiedienst is ontslagen; dat hij

omtrent dit ontslag van de burgemeester van Amsterdam Voûte een schrijven heeft ontvangen;

O. dat het Hof ter terechtzitting heeft kennis genomen van een schrijven van den burgemeester van Amsterdam Voûte, gericht aan H. Hoefman, gedateerd 26 Januari 1942, waarvan de zakelijk van belang zijnde passages luiden als volgt:

„Naar aanleiding van Uw schrijven 14 Januari 1942 bericht ik U dat ik U eervol uit Uw betrekking van agent van politie heb ontslagen wegens ongeschiktheid voor Uw ambt, wijl gij U op 25 November 1941 in het openbaar op laatdunkende en beleedigende wijze hebt uitgelaten ten opzichte van de Nederlandse SS.

Een dergelijk gedrag kan in den tegenwoordigen tijd van een politieambtenaar en allerminst van een politieambtenaar, die dienst doet bij het politiebataljon Amsterdam, niet worden geduld;”

O. dat ter terechtzitting, zakelijk gerelateerd, hebben opgegeven en verklaard:

Verdachte:

dat hij erkent bovengenoemd schrijven te hebben ondertekend;

de getuige Johannes Hendricus Koch:

dat hij als rechercheur van politie aanwezig was bij het bezoek dat Himmler in 1942 aan Amsterdam bracht;

dat hij zijn post dichtbij de plaats had, waar verdachte Himmler begroette;

dat hij dan ook duidelijk heeft waargenomen, dat verdachte de Germaanse groet bracht en vervolgens Himmler een hand gaf; dat de foto, die de Voorzitter hem ter terechtzitting toont, op dezelfde dag is gemaakt, naar hij uit verschillende omstandigheden kan afleiden, doch niet het ogenblik vereeuwigd, waarop hij zójuist doelde;

dat verdachte de bewuste dag dus minstens tweemaal de Germaanse groet moet hebben gebracht;

Verdachte:

dat hij erkent, aanwezig te zijn geweest bij de begroeting van Himmler te Amsterdam en dat hij daarbij de Germaanse groet heeft gebracht;

de getuige Claes Bakker:

dat hij in 1942 als waarnemend hoofdcommissaris van de Amsterdamsche politie heeft medegewerkt aan de liquidatie van het bureau Inlichtingendienst van voornoemde politie;

dat het hem bekend is dat het merendeel van de bij dit bureau dienstdoende rechercheurs is gedetacheerd bij de S.D.;

dat detacheringen door de burgemeester werden beslist en op diens last door de hoofdcommissaris werden uitgevoerd;

O. dat het van algemene bekendheid is en door het Hof als feitelijk vaststaand wordt aangenomen dat de vijand gedurende de bezettingstijd het openbaar bestuur in Nederland trachtte te nazificeren, dat wil zeggen, zoveel mogelijk in overeenstemming te brengen met de nationaal-socialistische opvattingen van totalitair en autoritair bestuurswezen en daarmee tevens het openbaar bestuur in Nederland

trachtte in overeenstemming te brengen met het openbaar bestuur in Duitsland, welke voornemens den Hove ten overvloede zijn gebleken uit de ter terechtzitting voorgelezen verordening van de Rijkscommissaris voor het bezette Nederlandse gebied No. 152, waarin de provinciale staten en gemeenteraden als vertegenwoordigende lichamen ter zijde werden gesteld en een eenhoofdig vrijwel dictatoriaal ambtenarenbewind werd ingevoerd;

dat evenzo van algemene bekendheid is dat deze bestuursorganisaties, dan ook door geen goed Nederlander werd beschouwd als zijnde uitsluitend te zijn gericht op de uitvoering van de verplichting van de bezettende macht om met behoud van de bestaande wetgeving de openbare orde in het bezette gebied te handhaven — waarbij het Hof aanneemt dat ook verdachte heeft ingezien dat de strekking van de genoemde verordening was het aanpassen van het openbaar bestuur in Nederland aan het openbaar bestuur in Duitsland, ter voorbereiding van een onder Duitse leiding staande groot-Europese gemeenschap;

O. dat eveneens van algemene bekendheid is dat de bezetter, teneinde zijn positie in een bezet land als Nederland te verstevigen en het verzet in een stad als Amsterdam te breken in zijn dienst nodig had Nederlanders, die in hoofdzaak met zijn bedoeling medegingen en tegelijkertijd deze bedoeling bij de bevolking in een zo aanmerkelijk en onaanstotelijk mogelijke schijn wisten te plaatsen, welk doel zeer bijzonder bereikt werd met behulp van figuren van de geestesgesteldheid en houding als verdachte, die eensdeels met de groot-Europese denkbeelden van de bezetters sympathiseerden, hem naar de ogen keken en hem het contact met de bevolking en instanties verslaptten door er quasi als landgenoten van geziene en achtenswaardige komaf en goede bedoelingen, vertrouwen te wekken;

O. dat terwijl verdachte blijkens zijn verschillende in de aanvang van deze sententie opgenomen uitlatingen en opvattingen moet worden aangenomen te zijn geweest aanhangen van de onder Duitse leiding staande groot-Europese gemeenschap, pro-Duits en nationaal-socialistisch gezind, gelijk hij ook herhaaldelijk waardering en sympathie voor de nationaal-socialistische gedachten aan de dag heeft gelegd, het daarbij van algemene bekendheid is dat in de oorlogs- en bezettingsjaren Duitsland met alle dit land ter beschikking staande krachten en met alle middelen in Europa een onder Duitse leiding staande groot-Europese gemeenschap en de op nationaal-socialistische beginselen gegronde „Nieuwe Orde” trachtte te vestigen, zodat het begrip van de Duitse macht onverbrekelijk verbonden werd met dat van nationaal-socialisme, hetgeen nog versterkt is door het totale onverzoenlijke karakter van de tussen Geallieerden en Duitsland bestaande tegenstelling, waar-

door personen die toen op enigerlei motief pro-Duits waren, aanhangers van de Duitse macht en van de groot-Europese gemeenschap, als nationaal-socialistisch gezind waren aan te merken, hetgeen eveneens op verdachte toepasselijk is, al heeft deze zich er van onthouden toe te treden tot de N.S.B., buiten welke de nationaal-socialistische beginselen evenzeer konden worden gediend;

O. dat door voormelde inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen de daarin vermelde feiten en omstandigheden vaststaan en het Hof op grond daarvan tot de overtuiging is gekomen en wettig bewezen acht dat verdachte te Amsterdam, als Nederlander in de zin van art. 83 Sr., in het tijdvak gelegen tussen 1 Maart 1941 en 5 Mei 1945 opzettelijk gedurende de tijd van de op 10 Mei 1940 aangevangen oorlog van Duitsland tegen Nederland ten voordele van de vijand als aanhanger van een onder Duitsa leiding staande groot-Europese gemeenschap en als nationaal-socialistisch en pro-Duits gezinde, uit handen van de bezetter aanvaardende een benoeming tot Burgemeester der Gemeente Amsterdam en als zodanig dat ambt uitoefenende en nadat door de vijand ter uitvoering van diens plan om het openbaar bestuur in Nederland te nazificeren en meer in overeenstemming te brengen met het openbaar bestuur in Duitsland de op de Nederlandse Gemeentewet gebaseerde Gemeenteraad van de Gemeente Amsterdam en het op die wet gebaseerde college van B. en W. van de Gemeente Amsterdam waren buiten werking gesteld en de taak en de bevoegdheden van die colleges waren opgedragen aan de Burgemeester der Gemeente Amsterdam, waardoor derhalve aan het Bestuur der Gemeente Amsterdam het democratisch karakter werd ontnomen en dit werd ingepast in het Duits dictatoriale systeem — dat ambt blijvende uitoefenen en door een en ander vervullende de wens van de vijand het Bestuur der Gemeente Amsterdam te doen rusten in handen van een die vijand welgezinde en nationaal-socialistisch gevoelende Burgemeester de vijand hulp heeft verleend in diens streven het Openbaar bestuur in Nederland te nazificeren en meer in overeenstemming te brengen met het openbaar bestuur in Duitsland, en zodoende zijn positie in Europa en meer in het bijzonder in Nederland te verstevigen, alsmede in diens streven het verzet in Nederland en in het bijzonder in Amsterdam te breken;

O. dat niet wettig en overtuigend bewezen is, hetgeen verdachte meer of anders is ten laste gelegd dan hierboven als bewezen is aangenomen, zodat verdachte daarvan behoort te worden vrijgesproken;

O. dat de raadsman van verdachte als verweer heeft aangevoerd dat het de verdachte te laste gelegde:

uit handen van de vijand aanvaardden van het burgemeesterschap van Amsterdam en het blijven uitoefenen van dit ambt tot aan het einde der bezetting, slechts zouden vor-

men beschuldigingen in abstracto en niet opleveren concrete strafbare daden van hulpverlening aan de vijand zodat verdachte behoort te worden vrijgesproken, althans van rechtsvervolgung ontslagen;

O. dat het Hof dit verweer niet kan volgen aangezien de aanvaarding van het burgemeesterschap van Amsterdam en de uitoefening van dit ambt tijdens de bezetting, in de dagvaarding uitvoerig en nauwkeurig nader zijn omschreven met een aantal omstandigheden, bijzonderheden en uitvloeiels, welke een geheel bepaalde hulpverlening aan de vijand uitmaken, zodat deze, terwijl zij de vorm heeft van een voortdurend delict, op zich zelve geenszins abstract, maar alleszins voldoende concreetiseerd is aangeduid en als zodanig ook voldoende een punt van onderzoek van verdediging uitmaken kan;

O. ten overvloede, dat een strafbare daad van hulpverlening aan de vijand wordt gesteld wanneer een daad de vijand de mogelijkheid biedt daarmede zijn voordeel te doen ten bate van zijn oorlogsvoering;

dat derhalve zelfs indien de vijand had nagelaten het hem door verdachte's aanvaarding en uitoefening van het burgemeesterschap van Amsterdam mogelijk maakt voordeel te benutten — hetgeen naar het Hof feitelijk vaststelt geenszins het geval is geweest — de verdachte zich door aanvaarding en uitoefening van voornoemd, bij uitstek belangrijk burgemeestersambt van de hoofdstad des lands, waarvan de bezetting door een het Duitse nationaal-socialisme metterdaad steunende Nederlander van goede naam zowel voor de effectuering van zijn onderdrukingspolitiek als om redenen van propagandistische aard voor de Duitsers van de grootste betekenis was, evenzeer had schuldig gemaakt aan strafbare hulpverlening aan den vijand;

O. dat het bewezene volgens de Wet strafbaar is, omdat het oplevert na te melden misdrijven;

O. dat verdachte deswege strafbaar is, omdat te zijnen aanzien geen strafuitsluitingsgronden zijn gebleken;

O. dat na te melden straf in overeenstemming is met de ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden, waaronder deze zijn begaan, zoals een en ander ter terechtzitting is gebleken;

O. wat de op te leggen straf betreft, dat het Hof van oordeel is, dat de verdachte wegens zijn ernstige en ten dele zeer doeltreffende hulp aan de vijand — in een hoog ambt gedurende meerdere jaren onafgebroken verleend — een zware straf dient te worden opgelegd;

dat de verdachte zich niet heeft ontzien reeds zeer kort na de overweldiging van het Vaderland contact te zoeken met de bij uitstek landsverraderlijke Rost van Tonningen en vervolgens met diens steun en hulp zich bij de Duitse onderdrukker heeft aangeprezen als een geschikt kandidaat voor het burgemeesterschap van Amsterdam, ondanks het feit, dat hij, zoals hij ter

terecht zitting heeft moeten erkennen zich voor dat ambt ongeschikt achtte; en niet heeft geschroomd zich bij de bezetter aan te dienen als een voorstander van de door de overgrote meerderheid van de Nederlandse en van de Amsterdamse bevolking zo diep verfoeide en voor de onafhankelijkheid van het Vaderland zo gevaarlijke Nieuwe Orde, waarbij verdachte nog de wansmaak heeft gehad de wettige en alstoen nog in functie zijnde burgemeester van Amsterdam, Dr. W. de Vlugt, als een waardelose figuur te betitelen, zodoende diens ontslag uitlokkende en bevorderende, dat de verdachte vervolgens in begin Maart 1941, kort voor welk tijdstip de Amsterdamse bevolking in openlijk verzet was gekomen tegen de meedogenloze onderdrukking door de vijand van het joodse deel der Amsterdamse bevolking de taak van regeringscommissaris en burgemeester van Amsterdam uit handen van de Duitse rijkscommissaris heeft aanvaard, wetende dat verdachte's „benoeming en de vervulling van (zijn) taak er op gericht (was), dat dergelijke gebeurtenissen in de toekomst (zouden) worden vermeden”, zoals Seyss Inquart de verdachte bij diens beëdiging als regeringscommissaris en burgemeester mededeelde;

dat verdachte, op dat tijdstip met die opdracht en uit die handen zijn oneervolle benoeming aanvaardende reeds daardoor een schandvlek wierp op het geschiedboek van de hoofdstad, welker burgemeesters sinds het bestaan van ons koninkrijk hun eervolle benoeming uit handen van den Koning hadden aanvaard;

dat verdachte zijn functie van burgemeester aanvaardde in de wetenschap dat hij — ingevolge de desbetreffende verordeningen van den Rijkscommissaris — naar Duits model met dictatoriale bevoegdheid werd bekleed, waardoor zijn ambt nog slechts de naam gemeen had met het burgemeesterschap, dat door zijn voorgangers volgens de beproefde beginselen van grondwet en gemeentewet werd uitgeoefend;

dat verdachte zijn functie van burgemeester aanvaard hebbende, zich, geheel in overeenstemming met zijn onvaderlandse geestesgesteldheid geenszins heeft bepaald tot ambtelijk contact met de vijandelijke machthebbers binnen de engst mogelijke grenzen;

dat verdachte zich integendeel vele malen en op velerlei wijze heeft ingespannen om de meest aangename relaties met die machthebbers aan te knopen en te onderhouden, zoals blijkt uit het door verdachte verwelkomen van de beruchte Reichsführer SS. Himmler ter gelegenheid van diens bezoek aan de stad Amsterdam met de Germaanse groet, het door verdachte aan hoge Duitse militairen aanbieden van diners te zijnen huize, het organiseren van tochten door de Amsterdamse grachten ten behoeve van Seyss Inquart en andere prominente vijanden van Nederland, welke tochten eindigden met een door verdachte te zijnen huize aangeboden thé, het onderhouden

van een vriendschappelijke correspondentie met de Beaufragte für die Stadt Amsterdam, Senator Böhmcker, het aanvaarden van een foto van de Duitse Generalmajor Otto Schnäbel aan verdachte in Juni 1943 geschonken „Mit herzlichem Dank für die gute dienstliche Zusammenarbeit, für die lebenswürdige Gastfreundschafts und die vielen schönen Stunden des Beisammenseins”, het herhaaldelijk feestmalen met allerlei vijandelijke militairen en civiele personen, het deelnemen aan „Kameradschaftsabenden” van Duitse Weermacht en Duitse politie en uit nog vele andere voorbeelden van verdachte's uitstekende verstandhouding met den vijand;

dat verdachte zelfs met de door geheel Amsterdam gevreesde en gehate Kriminalrat Lages, hoofd van de Sicherheitspolizei te Amsterdam, wiens schrikbewind aan vele uitstekende Nederlanders en Amsterdammers het leven heeft gekost, uitermate vriendschappelijk omging, Kerst- en Nieuwjaarsgroeten met hem wisselde, hem thuis bezocht en zelfs in het gebouw der Sicherheitspolizei aan de Euterpestraat te Amsterdam — waar zich zoveel droevige en ontorende tonelen plachten af te spelen — met hem een gezellige „Kameradschaftsabend” doorbracht;

dat verdachte het verder bestaan heeft officieel als „vertegenwoordiger” der Amsterdamse burgerij aanwezig te zijn bij een zogenaamde „Heldengedenkfeier”, d.w.z. bij een plechtigheid ter ere van hen, die waren gedood in de strijd tegen Nederland en zijn bondgenoten, alsmede bij een „Feier des 10. Jahrestages der Machtergreifung d.w.z. bij een plechtigheid, die — evenals de hiervoor genoemde — ieder waar Nederlander met de grootste weerzin vervulde, waardoor verdachte weer nieuwe schande bracht over de stad Amsterdam, die hij alstoen heette te vertegenwoordigen;

dat verdachte in officiële redevoeringen herhaaldelijk gewaagde van de rol, die Amsterdam — volgens verdachte — in het komende nationaal-socialistische Europa zou moeten spelen, waarbij verdachte, op allerlei wijze rekening houdende met het hem bekende feit dat de vrijheidslievende Amsterdamse bevolking niets liever dan ten allerspoedigste van het gehate nationaal-socialisme en van de afschuwelijke Duitse overheersing bevrijd te zijn, de inschakeling van Amsterdam in het Groot-Europese staatkundige en economische bestel propageerde, zulks geheel volgens de inzichten en de verlangens van de bezetter;

dat verdachte herhaaldelijk de reeds genoemde Lages op de hoogte heeft gesteld van hem — verdachte — ter kennis gekomen uitingen van de verzetsgeest der Amsterdamse studenten, waardoor hij niet alleen de leiders van het studentenverzet aan maatregelen van Duitse zijde blootstelde, maar ook de vijand behulpzaam was bij diens pogingen dat verzet te breken;

dat verdachte, optredend als president-curator der gemeentelijke Universiteit van Amsterdam in October 1943, tegen de zin

van het merendeel der desbetreffende hoogleraren aan genoemde universiteit lijsten heeft doen aanplakken, waarop de studenten, die colleges wensten te volgen hun namen moesten schrijven, door welke maatregel het studenten-verzet mede werd bemoeilijkt, hebbende verdachte bovendien de Amsterdamse hoogleraar Ter Veen, die naar verdachte meende de door de Duitsers tegen de studenten beraamde maatregelen saboteerde, van de universiteit trachten weg te werken;

dat verdachte steeds belangrijke zaken, het stadsbestuur betreffende, met de daarvoor aangewezen Duitse machthebbers placht te bespreken en aan hun goedkeuring placht te onderwerpen;

dat verdachte enige politieambtenaren, die naar zijn oordeel, zich hadden schuldig gemaakt aan de Duitsers onwettige handelingen heeft ontslagen, en er aan heeft medegewerkt, in plaats van zich hier tegen met alle macht te verzetten, dat Amsterdamse politieagenten zich geheel in dienst stelden van de Duitse organen;

dat verdachte — autoritair beschikkende over de gemeentelijke geldmiddelen — ten laste van de Amsterdamse gemeentekas heeft deelgenomen tot een bedrag van f 125,000 in het kapitaal van de door de vijand, althans op diens instigatie, in het leven geroepen en de doeleinden van de vijand dienende Nederlandse Oost-Compagnie;

dat verdachte talrijke malen op kosten der hoofdstad, groepen bezoekers, congressen en delegaties uit Duitsland, Italië, Hongarije en de As-landen in het algemeen te Amsterdam feestelijk heeft ontvangen en onthaald, waardoor ook de indruk moest worden gewekt alsof zulke gasten in Nederland gaarne gezien waren, terwijl het tegendeel het geval was;

dat verdachte vele malen, telkens wanneer hij meende qualitate qua en in zijn ogen de Amsterdamse burgerij vertegenwoordigde het woord te moeten voeren, bij officiële gelegenheden als congressen, vergaderingen défilés, maaltijden, begrafenissen en dergelijke, ideën van de vijand ten aanzien van de „nieuwe orde” vertolkte en aanprees;

dat verdachte's houding aldus in het algemeen in schrille tegenstelling heeft gestaan met die van het overgrote deel der Amsterdamse bevolking, welke door H. M. de Koningin in het stadswapen het devies „Heldhaftig, Vastberaden, Barmhartig” is waardig gekeurd;

O. dat verdachte op tevoren omschreven wijze als burgemeester van de hoofdstad des Rijks optredende en zijn taak tot herhaaldelijk tot uiting gekomen voldoening van zijn Duitse meesters uitoefende — waarbij de verdachte, die als gewezen officier van de Koninklijke Nederlandse Marine en als drager van een Koninklijke onderscheiding ook op ergelijke wijze heeft gehandeld in strijd met de eed van trouw aan Hare Majesteit de Koningin, eens door hem afgelegd — de vijand in zo belang-

rijke mate en in zodanige omvang hulp heeft verleend dat het Hof de verdachte een nog veel zwaardere straf zou hebben opgelegd dan waartoe het hem thans zou veroordelen, ware het niet, dat het Hof bij de vaststelling van de strafmaat zeer bepaald rekening heeft kunnen en willen houden met de omstandigheid, dat verdachte in zijn functie van burgemeester ook wel dingen heeft gedaan, die het Hof in de gelegenheid stelt tot een mildere veroordeling te komen;

dat, naar het onderzoek ter terechtzitting duidelijk heeft aangetoond, in dit opzicht ten gunste en ter verdediging van verdachte schromelijke overdrijvingen ingang hebben kunnen vinden en de bewering, dat hij ten aanzien van Amsterdam gedurende de bezettingstijd een soort hemelse zending zou vervuld hebben, niet alleen als profaan moet worden afgewezen, maar ook als geheel in strijd met de feiten;

dat in de gewichtigste gevallen, waar een gunstige gang van zaken aan verdachte's verdiensten is toegekend, geheel andere invloeden buiten zijn wil de doorslag hebben gegeven, zoals bij voorbeeld niet hij gemaakt heeft dat te Amsterdam geen Joden gheto is ingericht doch het eigen oordeel van een aantal Duitse autoriteiten, die daar tegen waren, niet hij gemaakt heeft dat in Amsterdam in latere tijd geen grote razzia's zijn gehouden, doch de bezorgdheid der Duitsers, die in de hoofdstad geen onlusten wilden riskeren, dat in gevallen van gratieverleningen, Jodenvervolgingen en vrijheidsberovingen verdachte's bemoeiingen vaak alleen gevallen welke voor de Duitsers weinig betekenis hadden, op enig resultaat konden bogen;

dat het Hof uit het onderzoek ter terechtzitting is gebleken, dat verdachte in een aantal gevallen — zij het dan naar het oordeel van het Hof veelal zonder aanwijsbaar resultaat — bij zijn Duitse vrienden schriftelijk intervenieerde ten behoeve van aan de Duitsers in handen gevallen Joden, politieke gevangenen en krijgsgesvangenen, waarbij het Hof weliswaar van mening is dat verdachte hiertoe bewogen werd minder door spontane hulpvaardigheid en edelmoedigheid jegens landgenoten, dan doordat hij heeft gepoogd aan populariteit bij de Amsterdamse bevolking te winnen en bij deze pogingen somtijds door de bezetter werd gesteund omdat daardoor het eigenlijke nut, dat verdachte voor de bezetter kon afwerpen werd vergroet, doch het Hof niettemin bereid is verdachte's gebleken bereidheid deze behulpzame hand te bieden, ten volle te zijner gunste in aanmerking te nemen;

dat verdachte ook onder een groep ambtenaren der gemeente een zekere gerustheid heeft opgewekt en in sommige gevallen illegalen een zekere tegemoetkomendheid heeft getoond;

dat het Hof voorts ten gunste van verdachte wil laten wegen de daadwerkelijke zorgen, welke de verdachte heeft getoond te hebben voor de voedselvoorziening in de

hoofdstad gedurende de hongerwinter 1944/45, waaruit inderdaad een verantwoorde-lijkheidsgevoel voor de toen in grote stof-felijke nood verkerende Amsterdamse bur-gerij sprak, al ziet het Hof hierbij niet over het hoofd dat verdachte in diezelfde tijd een groot gebrek aan fijngevoeligheid toon-de door alstoen met andere autoriteiten in hotel en restaurant verscheidene voor die tijd exorbitante maaltijden te gebruiken;

O. dat het Hof bovendien rekening houdt met verdachte's reeds gevorderde leeftijd;

Gezien de artt. 27, 28, 56, 102 Sr.;

Gezien de artt. 1, 7, 8, 9, 11 B.B.S.;

Rechtdoende:

Verklaart in voege en met uitzondering als overwogen wettig en overtuigend be-zezen dat verdachte de feiten bij dagvaar-ding ten laste gelegd heeft begaan, en dat het, aldus bewezene uitmaakt;

het voortgezet misdrijf van:

„Gedurende den tijd van den huidigen oorlog ten vijand hulp verlenen“;

Verklaart het bewezene en verdachte des-wege strafbaar.

Veroordeelt voornoemde verdachte Ed-ward John VouÛte tot gevangenisstraf voor de tijd van zes jaar.

Bepaalt dat de schuldige de hem opge-lege gevangenisstraf geheel in een Rijks-werkinrichting zal ondergaan.

Bepaalt, dat de tijd door de veroordeelde voor de tenuitvoerlegging dezer uitspraak in voorlopige hechtenis doorgebracht, be-grijpende het Hof hieronder ook de tijd, die veroordeelde ingevolge art. 16 van het Besluit op de bijzondere staat van beleg, casu quo Afdeling IV van het Besluit Po-litieke delinquenten 1945 (Stbld. No. F 214 j°. F 280) in bewaring is geweest, bij de uitvoering dezer straf geheel zal worden in mindering gebracht.

Verklaart niet bewezen hetgeen meer of anders is ten laste gelegd.

Spreekt verdachte daarvan vrij.

Ontzet de schuldige van de rechten van:

1. het bekleeden van ambten;
2. het dienen bij de gewapende macht;
3. het kiezen en de verkiesbaarheid bij

krachtens wetelijk voorschrift uitgeschre-ven verkiezingen; een en ander voor den duur van het leven.

No. 921.

BIJZONDERE RAAD VAN CASSATIE

(Tweede Kamer), 10 Maart 1947. (Mrs. Halbertsma, Veegens, Scholten, Vice-Adm. Vos en Kol. Tollenaar).

Hulpverlening aan den vijand door be-voering en verspreiding van vijandelijke propaganda door voor de rijksradioomroep „De Nederlandsche Omroep“ een bespre-king te houden van het boek „Naar Oost-land“ van den nationaal-socialist Theu-nisz.

Vermindering van de door het Hof op-gelegde gevangenisstraf van drie jaren tot een jaar.

Oplegging van de bijkomende straf van ontzetting uit het recht om het beroep van predikant uit te oefenen.

(Sr. art. 102, j°. 22 B.B.S.).

Op de beroepen van: I. Johan Sjouke Postma, commies ter provinciale griffie, wonende te Assen; II. Den Proc.-Fiscaal bij het Bijzonder Gerechtshof te Leeuwarden; requiranten van cassatie tegen een sen-tentie van het Bijzonder Gerechtshof te Leeuwarden, 3e Kamer te Assen, van den 6den Juni 1946, waarbij de eerste requirant werd schuldig verklaard aan: „het opzet-telijk in tijd van oorlog den vijand hulp-verlenen“ en met toepassing van de artt. 27, 28, 31 en 102 Sr., en 1, 2, 3, 8, 9 en 22 B.B.S., werd veroordeeld tot een gevangenisstraf voor den tijd van drie jaren, met bepaling dat de tijd door veroordeelde tot op den dag dezer uitspraak in voorloopege hechtenis, daaronder begrepen die zijner interneering, doorgebracht, bij de uitvoe-ring der hem opgelegde gevangenisstraf in mindering zal worden gebracht, en met ontzetting van het recht tot het kiezen en de verkiesbaarheid bij krachtens wettelijk voorschrift uitgeschreven verkiezingen voor het leven;

De Bijzondere Raad van Cassatie, enz.; Gehoord het verslag van den Raadsheer Vos;

Gezien de aanzegging aan den eersten requirant vanwege den Proc.-Generaal van den dag voor de behandeling der zaak be-paald;

Gelet op de middelen van cassatie, voor-gesteld bij schrifturen, luidende:

die van den eersten requirant:

I. S. en/of v. t. van art. 1 van het Be-sluit Buitengewone rechtspleging, de artt. 1 en 22 B.B.S., art. 102 Sr. en de artt. 338, 339, 348, 349, 350, 351 en 352 Sv., door den requirant te veroordeelen als in de bestre-den Sententie is geschied, alhoewel noch de inhouding der dagvaarding een straf-baar feit inhoudt, noch de inhoud der ge-bezigde bewijsmiddelen de tegen requirant uitgesproken veroordeeling kunnen recht-vaardigen.

II. S. en/of v. t. van de artt. 9 en 10 Sr. en 1 en 11 B.B.S., door den requirant te veroordeelen tot een gevangenisstraf voor den duur als in de bestreden sententie na-der is omschreven, in stede van den requirant te veroordeelen tot een belangrijk la-gere straf.

dat van den tweeden requirant:

V. t. van de artt. 27, 28, 31 en 102 Sr. en artt. 1, 8 en 9 B.B.S. door ter zake van het bewezen en strafbaar verklaarde den ver-dachte te veroordeelen tot gevangenisstraf voor den tijd van drie jaren, met ontzetting van het actief en passief kiesrecht voor het leven, welke straffen niet geacht kun-nen worden te beantwoorden aan de ernst van het misdrijf, de omstandigheden waar-onder het is begaan en de persoon en de persoonlijke omstandigheden van den ver-

oordeelde; waar immers tamelijk eenvoudige geesten terzake van hun deelneming aan de Duitse strijd tegen Rusland tot zeer strenge en zelfs de strengste straffen worden veroordeeld, moet eigenlijk een intellectueel, die gedurende de bezetting per radio de Nederlanders tot den strijd tegen den Rus aanzette, minstens even zwaar worden gestraft, terwijl uit de ter terechtzitting ter tafel gebrachte brieven, door verdachte gedurende zijn verblijf in Oost-Duitschland en Polen in 1942 naar zijn familie in Emmen geschreven, duidelijk blijkt, dat hij ook daar zijn sprekerstalenten en het aanzien van zijn ambt heeft gebruikt ten dienste dezer zelfde propaganda. Uit overweging, dat de wereldlijke rechter zoo min mogelijk moet treden op het terrein der kerk, is dezerzijds niet de ontzetting uit het recht om het beroep van predikant uit te oefenen gevorderd. Nader is echter gebleken, mede uit het bij het dossier gevoegd schrijven van het secretariaat der sociëteit van doopsgezinde gemeenten in de provincie Groningen en in Oost-Friesland, d.d. 14 Juni 1946, dat de structuur van dit kerkgenootschap de ontzetting uit het ambt van een eenmaal daartoe toegelaten broeder niet mogelijk maakt, terwijl voorts ook is gebleken, dat er reeds weer een gemeente gevonden was, die bereid is zich aan de gevaarlijke invloed van dezen zeer begaafden en sluwen veroordeelde te onderwerpen, zoodat het noodzakelijk is hem de kansel te ontzeggen.

Gehoord den Adv.-Fiscaal namens den Proc.-Fiscaal in zijn nadere conclusie strekkende tot verwerping van beide beroepen:

O. dat bij de bestreden sententie ten laste van den eersten requirant is bewezen verklaard: „dat hij gedurende den oorlog Duitschland—Nederland 1940—1945 op 21 Februari 1942, heeft hij te Hilversum opzettelijk de propaganda van den vijand van Nederland, het Nationaal Socialistische Duitschland, bevorderd en verspreid, door voor een microfoon van de rijksradio-omroep „De Nederlandsche Omroep” in het Nederlands een bespreking te houden van het boek „Naar Oostland” waarvan de Nationaal Socialist Dr. Joh. Theunisz de auteur was, welke zijn, verdachte's, voordracht naar hij wist, althans kon begrijpen, per radio werd uitgezonden en welke voordracht onder meer het volgende, althans woorden van ongeveer gelijke strekking, inhield:

„De denkende mensch bespeurt echter geen enkele aanleiding tot spot in de ongelooflijkste van alle enormiteiten waaraan Europeanen — dat wil zeggen: dragers der tegenwoordige wereldcultuur — zich ooit hebben schuldig gemaakt. Ik bedoel het eenvoudig verbijsterende feit dat men hier te lande en elders juichkreten kan beluisteren, als — tusschen aanhalingsteekens — „ergens” wordt medegedeeld, dat Aziatische horden in westelijke richting oprukken. Om op grond daarvan een vreugdevol Indianengehul te kunnen aanheffen, moet men: a. Vrij zijn van alle geschiedkundige kennis,

de laatste 12 — 14 eeuwen betreffend. b. Geen last hebben van eenig, ook maar het geringste historische inzicht. c. Bezeten zijn door haat; zoo volledig, dat dit zoodals bekend krachtige sentiment niet door verstandelijke — laat staan dan redelijke — overwegingen wordt vertroebeld.

Gezegd moet worden dat menigeen in het huidige tijdsbestek aan deze vereischten voldoet. Het is wel een onbegrijpelijke teleurstelling, nadat we zoovele tientallen jaren de voortreffelijkheid van ons geschiedenis onderwijs en van onze volksvoorlichting — zoo objectief, weet U welk? — hadden geprezen. Aan die voortreffelijkheid kan het dus niet liggen. Hebt U vroeger op school wel eens van de eeuwenlang heen en weer golvende strijd tusschen Europeesche volkeren en opringend Aziatendom gehoord? Heeft men U er wel eens op gewezen, dat dit tot op den huidigen dag nog zoo is? Het beeld der Europeesche geschiedenis wordt verworden waar men deze, meer dan 10 eeuwen lang de achtergrond en ondergrond van alles vormende botsing bagatelliseert, veronachtzaamt, of eenvoudig negeert.

Er zijn ook van die kleinigheden, die beslissend waren voor Europa. Ik noem enkele voorbeelden uit vele: het stuiten der Moorsche opmarsch in de 8e eeuw; het tegenhouden der Turken in de 16e eeuw; en zoo ook het telkens en telkens weer terugdringen der Slavische Aziaten, die de Germanen trachten uit te roeien of minstens te onderwerpen. Dit laatste voorbeeld is in zooverre anders dan de andere, dat we door de Slaven blijvend, tot nu toe, bedreigd worden. En de toestand is nu daardoor bedenkelijker, dat het uitbraaksel van Azie's binnenlanden door vele hun zelfrespect verloren hebbende Europeanen met open armen wordt verwacht. Dr. Theunisz begint met de opmerking, dat iedereen die aan het begrip „Nederlandsche Kolonisatie” denkt, onmiddellijk associeert op Indië, de Kaap of Amerika. En hij stelt daar tegenover, dat wij onze grootste Koloniasatorische prestatie op het Europeesche vasteland zelf leverden. Dat klinkt vreemd, is het niet zoo? Als dat waar is — en het is waar — hoe is men er dan in geslaagd, zulk een belangrijk feit stelselmatig te verdonkeremen in een land van objectieve wetenschap als het onze? Met gerechtvaardigde trotsch mag de schrijver zeggen. „De grootste Koloniale arbeid, die het Nederlandsche volk ooit heeft verricht, is in Europa geweest! Het belangrijkste gebied dat mede door ons, Nederlanders, in een werkzaamheid van eeuwen en eeuwen weer voor de beschaving is teruggewonnen, en met de beste zonen en dochters van ons volk in cultuur werd gebracht, is het deel van Europa, dat zich uitstrekt van de oevers van de Wezer tot diep in Hongarije en Rusland”. Sprengler heeft eens gezegd: de grens van Europa ligt aan de Weichsel en aan de Karpathen. Dan wordt Europa toch eigenlijk wel verontrustend klein, nietwaar? En dan te bedenken dat die grens

eenmaal tusschen Wezer en Elbe lag, vanaf Kiel en Hamburg zuidwaarts verliep! Wat zou er van ons terecht gekomen zijn, als niet onvermoeide Germaniseering steeds opnieuw een wal had opgeworpen tegen dat, wat vreems was en is aan ons wezen, en wat in geen enkel opzicht deel had of heeft aan ons in meer dan duizend jaren opgebouwd geestelijk bezit? Tal van namen herinneren nu nog aan die Nederlandsche Kolonisten, die van meenige streek maakten waartoe geen Slavendom ooit in staat bleek: „Eine goldene Aue”. Het voert ons te ver als we de oorzaken zullen vermelden die juist Nederlanders er toe brachten naar Oostland te rijden. Genoeg zij het te vermelden, dat vanaf de 16e eeuw nieuwe factoren in het spel zijn. De geloofsvervolgingen in het reeds toen verdraagzame Nederland noopten velen (Theunisz spreekt van een 100.000 in enkele tientallen jaren: een getal, dat stellig niet overdreven is) huis en haard te verlaten. Eenige maanden geleden was Colin Ross in ons land. Hij sprak over die groote laagvlakte, waarvan het westelijk deel de steeds vervloeiende grens tusschen Europa en Azië vormt, en zeide o.a. „Wij Europeanen zullen altijd de bedreiging van deze open flank houden”. Ieder die niet aan chronische verstandsvijandigheid lijdt, zal dit inzien. En daarom wil ik, als Dr. Theunisz eindigen met de opmerking: laten wij nimmer uit het oog verliezen, dat in het „Oosten de gevaren voor onze, d.w.z. de kultuur liggen, voor zoover die van buitenaf komen. En laten wij niet vergeten waartoe zulk een verleden ons verplicht”.

O. ten aanzien van het eerste door requirant Postma voorgestelde middel:

dat de bestreden sententie omtrent het vijandelijke karakter van de door dezen requirant bevorderde en verspreide propaganda onder meer het volgende inhoudt: „dat het van algemeene bekendheid is, dat ook, gedurende het jaar 1942, de Deutsche politieke propagandavoering onder meer de strekking had om de Nederlanders op te zetten tegen Sovjet-Rusland, waarbij getracht werd daardoor den verzetsgeest in Nederland tegen den bezetter te doen afnemen en vrijwilligers te winnen tot het aan Deutsche zijde deelnemen aan den strijd tegen Sovjet-Rusland ter versterking der Deutsche militaire macht; dat de door verdachte gehouden voordracht een soortgelijke propaganda bevat; dat met name daarin immers op denigereende wijze wordt gesproken over „Aziatische horden” en „het uitbraaksel van Azië's binnenlanden”, waarmede niet anders dan de Russen kunnen zijn bedoeld, terwijl daarin met afkeuring gewag wordt gemaakt van diegenen onder verdachte's landgenooten, die het in Westelijke richting oprukken — kennelijk het terrein winnen der Russen ten koste van de Duitschers — dier „horden” toejuichen, terwijl tenslotte met instemming wordt geciteerd de opmerking van Dr. Theunisz, dat in het Oosten — blijkens de strekking van het voorgaande in Rusland — de geva-

ren voor onze kultuur liggen; dat het Bijzonder Gerechtshof op grond van het bovenstaande bewezen acht, dat verdachte met voormelde voordracht de propaganda van den vijand bevorderde — immers deze door soortgelijke argumenten als de vijand gebruikte ondersteunde — en verspreide — immers deze propaganda met een beroep op Dr. Theunisz en overigens met zijn eigen woorden toelichtte en wat haar strekking betreft herhaalde en zoodoende daaraan meerdere bekendheid gaf;”

dat het Hof op deze gronden, die de Raad overneemt en tot de zijne maakt, terecht heeft aangenomen, dat de inhoud van de bedoelde radio-voordracht, voor zoover aan requirant telastgelegd, vijandelijke propaganda in den zin van art. 22 B.B.S. opleverde;

dat de klacht aan het slot van het middel, blijkens de mondelinge toelichting, hierop neerkomt, dat de inhoud van de rede niet naar objectieve criteria als nationaal-socialistische propaganda zou zijn te beschouwen;

dat aan deze klacht, naast de vooropgestelde, geen zelfstandige betekenis toekomt;

dat het middel derhalve faalt;

O. ten aanzien van het tweede door requirant Postma voorgestelde middel en het door den Proc.-Fiscaal aangevoerde middel, die te zamen behooren te worden behandeld;

dat requirant Postma zich heeft onttrokken aan het door den Raad gewenschte verhoor ter terechtzitting over zijn persoon en zijn persoonlijke omstandigheden, zoodat de Raad uitsluitend heeft te oordeelen op grond van de bestreden sententie en den inhoud van het dossier;

dat de Raad met het Hof van oordeel is, dat het houden van de radio-voordracht door requirant Postma niet een op zich zelf staande handeling is geweest, maar heeft gelegen in de lijn van de houding, door hem sinds zijn terugkeer hier te lande in den zomer van 1941 tot het einde van de vijandelijke bezetting aangenomen;

dat deze houding zich heeft gekenmerkt door een voortdurende toenadering tot en samenwerking met de voorstanders van de z.g.n. „nieuwe orde”, in het bijzonder op cultureel gebied;

dat de Raad derhalve de omstandigheden, waarmede in de bestreden sententie reeds ten gunste van requirant Postma rekening is gehouden, nog in aanmerking heeft genomen, dat van een propagandistische uitwerking van zijn radiovoordracht en van zijn verder openbaar optreden in breed kring niet is gebleken;

dat de Raad hierin aanleiding heeft gevonden den duur van de opgelegde hoofdftraf te verminderen, gelijk hierna zal worden vermeld;

dat voor dit punt aangaat het tweede middel van requirant Postma gegrond en het eenige middel van den Proc.-Fiscaal ongegrond is;

dat laatstgenoemd middel den Raad even-

wel gegrond is voorgekomen, voor zoover daarbij wordt opgekomen tegen het achterwege laten van oplegging der bijkomende straf van ontzetting van het recht om het beroep van predikant uit te oefenen;

dat requirant Postma, indien hij al eenig inzicht mocht hebben gehad in den geestelijken achtergrond van den strijd tegen het nationaal-socialistische Duitschland, gedurende den oorlog heeft nagelaten daarvan door woord of daad te doen blijken;

dat iemand, die in begrip voor ethische en nationale waarden zoozeer tekortschiet, de in het algemeen belang voor de uitoefening van het beroep van predikant vereischte betrouwbaarheid mist;

dat op deze gronden als volgt behoort te worden recht gedaan;

Vernietigt de bestreden sententie, doch alleen voor zooveel betreft de opgelegde hoofdstraf en het achterwege laten van oplegging van na te melden bijkomende straf;

Rechtdoende krachtens art. 105 R. O.:

Veroordeelt requirant Postma tot gevangenisstraf voor den tijd van een jaar, met bepaling dat de tijd, door hem van 22 April tot 3 November 1945 in bewaring doorgebracht, bij de tenuitvoerlegging van dit arrest geheel in mindering zal worden gebracht;

Ontzet hem van het recht het beroep van predikant uit te oefenen voor den tijd van 10 jaren;

Verwerpt beide beroepen voor het overige.

No. 922.

BIJZONDERE RAAD VAN CASSATIE

(Tweede Kamer), 24 Febr. 1947. (Mrs. Prof. Verzijl, Halbertsma, Veegens, Scholten, Vice-Adm. Vos).

Requirant heeft als directeur van de N.V. MEAF gedurende den geheelen oorlog de Deutsche oorlogvoering rechtstreeks gediend door in zijn fabriek voor die oorlogvoering belangrijke instrumenten te doen vervaardigen en voor die werkzaamheden zijn bedrijf aanmerkelijk uit te breiden.

Bevestiging van de door het Hof opgelegde gevangenisstraf van drie jaren. De bestaande wettelijke regeling biedt den rechter niet de gelegenheid requirant, die in 1938 zich als Duitscher hier te lande liet naturaliseeren, weder van zijn door hem ernstig misbruikt Nederlanderschap weder te ontzetten.

(Sr. art. 102.)

Op het beroep van August Ulbrich, directeur der N.V. „Meaf”, wonende te Utrecht, thans in bewaring gesteld in de Strafgewangenis te Scheveningen, requirant van cassatie tegen een sententie van het Bijzondere Gerechtshof te Amsterdam, vierde Kamer van den 25sten Sept. 1946, waarbij hij werd schuldig verklaard aan: „Opzettelijk in tijd van oorlog den vijand hulp

verleenen meermalen gepleegd”, en met toepassing van de artt. 28, 57, 102 Sr., en 1, 2, 8, 9, 11 en 22 B.B.S., werd veroordeeld tot een gevangenisstraf voor den tijd van drie jaren, met bepaling, dat de tijd, door veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van deze uitspraak in bewaring doorgebracht, begripdende het Hof hieronder den tijd, welken veroordeelde ingevolge het bepaalde bij art. 16 van het Besluit op den Bijzonderen Staat van Beleg in bewaring heeft doorgebracht bij de uitvoering van de hem opgelegde gevangenisstraf geheel zal worden in mindering gebracht, en met ontzetting van het recht om te kiezen en de verkiesbaarheid bij krachten wettelijk voorschift uitgeschreven verkiezingen, van het recht tot het bekleeden van ambten, alsmede van het recht om in een leidende functie werkzaam te zijn in een onderneming op het gebied der metaalindustrie — het vervaardigen van machinerieën en apparaten daaronder begrepen —, alles voor den tijd van het leven.

De Bijzondere Raad van Cassatie, enz.;

Gehoord het verslag van den Raadsheer Halbertsma;

Gezien de aanzegging aan den requirant vanwege den Procureur-Fiscaal van den dag voor de behandeling der zaak bepaald;

Gehoord den requirant omtrent zijn persoon en zijn persoonlijke omstandigheden; Gelet op het middel van cassatie, voorgesteld bij schriftuur, luidende:

S., althans v. t. van de artt. 1, 2, 8, 9, 11, 22, 26 en 27 B.B.S.,

daar het Hof een straf heeft opgelegd, welke niet geacht kan worden te beantwoorden aan de ernst van de den veroordeelde ten laste gelege misdrijven, de omstandigheden, waaronder de veroordeelde heeft gehandeld en den persoon en de persoonlijke omstandigheden van den veroordeelde.

Gehoord den Advocaat-Fiscaal namens den Procureur-Fiscaal in zijn conclusie, dat de Raad de hoofdstraf zal verminderen tot den duur van twee jaren met aftrek van den in voorloopige bewaring doorgebrachten tijd;

O. dat bij de bestreden sententie ten laste van requirante en Teunis Wouterinus van Dam, — voormalig medeverdachte — is bewezen verklaard: „dat zij te Utrecht als Nederlanders in den zin van art. 83 Sr. in het tijdvak, gelegen tusschen 10 Mei 1940 en 5 Mei 1945 tezamen en in vereeniging, en wel verdachte Ulbrich als directeur en verdachte van Dam als gedelegeerd-commissaris van de N.V. Machinerieën en Apparatenfabrieken „Meaf”, opzettelijk gedurende den tijd van den op 10 Mei 1940 aangevangen oorlog van Duitschland tegen Nederland ten voordeele van den vijand in de bij gemelde N.V. in gebruik zijnde fabrieken of werkplaatsen ten behoeve en ten voordeele van de Deutsche oorlogvoering hebben doen vervaardigen peilraaminstallaties, uiteindelijk bestemd voor onderzeebooten der Deutsche Kriegsmarine, boord-

peilers, uiteindelijk bestemd voor bovenwaterschepen, landingslichten, uiteindelijk bestemd voor bij de Duitse Luftwaffe in gebruik zijnde vliegvelden en lantaarns, uiteindelijk bestemd voor de Duitse Weermacht gebruikte spoorwegen aan of nabij het Duitse Oostfront, en ter opvoering van de productie van bovenvermelde voor de Duitse oorlogsvoering dienende voorwerpen, de fabrieksinstallaties van gemelde N.V., alsmede het aantal voor die N.V. werkzame arbeiders hebben uitgebreid, althans doen uitbreiden, en aldus opzettelijk gedurende den tijd van voormelden oorlog den vijand hulp hebben verleend";

O. te aanzien van het eenige middel zich richtende tegen de opgelegde straf:

dat requirant als directeur van de N.V. Meaf gedurende den geheelen oorlog de Duitse oorlogsvoering rechtstreeks heeft gediend door in zijn fabriek voor die oorlogsvoering zeer belangrijke instrumenten te doen vervaardigen en voor die werkzaamheden zijn bedrijf aannemelijk uit te breiden;

dat hij daarbij altijd bereidwillig de Duitse orders heeft nagekomen en niet blijkt van eenig verzet tegen deze opdrachten;

dat dit van iemand als requirant ook nauwelijks te verwachten viel, omdat hij blijkens zijn heele houding behoorde tot die Duitschers, die wel de gastvrijheid van het Nederlandsche volk, ook door toekenning van het Nederlandschap, wilden genieten, maar zich niettemin zoozeer Duitschers bleven voelen, dat zij zich niet ontzagen om onmiddellijk na den verraderlijken Duitschen overval met Duitschland tegen hun nieuwe vaderland gemeene zaak te maken en zich bereidwillig in de Duitse oorlogsvoering te doen inschakelen;

dat de Raad requirant door het Hof dan ook niet te zwaar gestraft acht;

dat de Raad het alleen betreurt, dat de bestaande wettelijke regeling den rechter niet de gelegenheid biedt, requirant uit het in 1938 door naturalisatie verworven, maar door hem zoo misbruikte Nederlandschap weder te ontzeten, — een bijkomende straf, die voor requirant geheel zou passen;

Verwerpt het beroep.

No. 923.

BIJZONDERE RAAD VAN CASSATIE
(Eerste Kamer), 26 Febr. 1947. (Mrs. Haga, Prof. van Brakel, Prof. Pompe, van Berckel, Lt.-Kol. Mr. van Driest).

In casu is de opgelegde straf niet voldoende gemotiveerd.

Verwijzing.

(Sv. art. 359.)

Op het beroep van Albert Antonius van den Bos, koopman, wonende te Zwolle, thans in bewaring gesteld in de Strafvangenis te Scheveningen, requirant van

cassatie tegen een sententie van het Bijzondere Gerechtshof te Arnhem van den 7den Nov. 1946 waarbij hij werd schuldig verklaard aan twee misdrijven van: „Gedurende den tijd van den huidige oorlog opzettelijk een ander blootstellen aan opsporing, vervolging, vrijheidsberoving of -beperking, eenige straf door of vanwege den vijand, welk feit vrijheidsberoving van langer dan een maand tengevolge heeft gehad”;

en met toepassing van de artt. 27, 28, 57 Sr., 1, 2, 3, 8, 9, 26 B.B.S. werd veroordeeld tot gevangenisstraf voor den tijd van tien jaren, met bepaling, dat de tijd door den veroordeelde sinds 14 April 1945 tot op den dag dezer uitspraak in bewaring doorgebracht, bij de uitvoering der hem opgelegde gevangenisstraf geheel in mindering zal worden gebracht, tevens met ontzetting van het recht tot kiezen en de verkiesbaarheid voor den tijd van het leven.

De Bijzondere Raad van Cassatie, enz.;

Gehoord het verslag van den Raadsheer van Berckel;

Gezien de aanzegging aan den requirant vanwege den Procureur-Fiscaal van den dag, voor de behandeling der zaak bepaald;

Gehoord den requirant omtrent zijn persoon en zijn persoonlijke omstandigheden;

Gelet op de middelen van cassatie, namens den requirant voorgedragen, luidende:

I. S., althans v. t. der artt. 359 Sv., 1 B.B.R., 26 B.B.S., door de opgelegde gevangenisstraf en bijkomende straf slechts te motiveeren met een zinledige en nietszeggende formule, ten onrechte, omdat aldus de oplegging der straffen niet naar den eisch der wet met redenen is omkleed.

II. S., althans v. t. van de artt. 1, 2, 8, 9, 11, 26 en 27 B.B.S., daar het Hof een straf heeft opgelegd, welke niet geacht kan worden te beantwoorden aan den ernst van het misdrijf de omstandigheden, waaronder het is begaan en den persoon en de persoonlijke omstandigheden van den veroordeelde;

Gehoord den Advocaat-Fiscaal namens den Procureur-Fiscaal in zijn conclusie strekkende tot vernietiging van de sententie en verwijzing van de zaak naar het Bijzondere Gerechtshof te 's-Hertogenbosch;

O. dat bij de bestreden sententie ten laste van requirant is bewezen verklaard: „dat hij in of omstreeks de maand November 1943 te Zwolle, terwijl Nederland met Duitschland in oorlog was, opzettelijk a. Johannes Antonius Belt te Zwolle, b. Leonardus Hendrikus Snijder te Zwolle heeft blootgesteld aan opsporing, vervolging, vrijheidsberoving, eenige straf of vanwege den vijand, door alstoen aldaar opzettelijk aan Maarten Scheffer, die alstoen deel uitmaakte van den A.K.D. (Arbeits-Kontrolle Dienst), mededeeling te doen dat genoemde Belt en Snijder zgn. „ondergedoken” waren en in

aanmerking kwamen voor den zgn. „Arbeitseinsatz“, terwijl hij, verdachte, toen wist en begreep, dat opsporing, vervolging, vrijheidsberoving, eenige straf of eenige maatregel als bovenomschreven van dat optreden van hem, verdachte, als normaal gevolg kon worden verwacht, zijnde die Belt en die Snijder inderdaad dientengevolge door dien Scheffer gearresteerd en resp. omstreeks 4 en 3 maanden door of vanwege den vijand van hun vrijheid bevoord geweest”;

O. ten aanzien van het eerste middel, dat het Hof met betrekking tot de opgelegde straf slechts heeft overwogen „dat na te melden straf is in overeenstemming met den aard van de gepleegde feiten en de ter terechtzitting gebleken omstandigheden, waaronder zij zijn begaan”;

O. dat het in art. 359 Sv. gestelde vereischte, dat de sententie moet inhouden de bijzondere redenen, welke de straf hebben bepaald, niet medebrenge, dat, ook wanneer naast den aard van het feit en de omstandigheden, waaronder het werd begaan, zooals een en ander ter terechtzitting is gebleken, de persoon en de persoonlijke omstandigheden van den dader naar 's Rechters oordeel de op te leggen straf niet op bijzondere wijze beïnvloeden, hij zich niettemin daarvan bij zijne uitspraak speciaal rekenschap zoude moeten geven;

O. dat dan ook de in het middel opgesloten stelling in hare algemeenheid niet kan worden aanvaard, doch dat in het onderhavige geval, nu omtrent den persoon van den requirant, mede in verband met de stukken van het dossier, verschillende punten onopgehelderd zijn gebleven, een nadere motiveering van de opgelegde straf niet had mogen ontbreken;

Vernietigt de sententie waarvan beroep;

Rechtdoende krachtens art. 106 R. O.;

Verwijst de zaak naar het Bijzondere Gerechtshof te 's-Hertogenbosch, teneinde haar op de bestaande telastelegging af te doen.

No. 924.

BIJZONDERE RAAD VAN CASSATIE
(Eerste Kamer), 19 Maart 1947. (Mrs. Haga, Prof. van Brakel, Prof. Pompe, van Berckel, Lt.-Gen. Best).

Als hulplandwachter medewerken aan het arresteeren van arbeiders, die zich hadden onttrokken aan tewerkstelling ten behoeve van den vijand. Verhooving van de door het Hof opgelegde gevangenisstraf van twaalf jaren tot vijftien jaren.

(Sr. art. 102.)

Op het beroep van:

- I. Den Procureur-Fiscaal bij het Bijzondere Gerechtshof te 's-Hertogenbosch;
- II. Henri Betzel, magazijnbediende, wonende te Venlo, thans in bewaring gesteld

in de „Centrale Bewaarplaats Scheveningen“ te 's-Gravenhage;

requiranten van cassatie tegen een sententie van het Bijzondere Gerechtshof te 's-Hertogenbosch, 3e Kamer te Roermond, van den 4den Nov. 1946, waarbij de tweede requirant werd schuldig verklaard aan:

„Het voortgezette misdrijf van opzettelijk in tijd van oorlog den vijand hulp verleen“

en met toepassing van de artt. 27, 28, 56 en 102 Sr., 1, 2, 8, 9 B.B.S. werd veroordeeld tot gevangenisstraf voor den tijd van twaalf jaren, met bepaling, dat de tijd door den veroordeelde voor de tenuitvoerlegging dezer sententie sedert 23 Mei 1945 in voorloopige hechtenis doorgebracht bij de uitvoering der hem opgelegde straf geheel in mindering zal worden gebracht, tevens met ontzetting van het recht van kiezen en verkiesbaarheid bij krachtens wettelijk voorschrift uitgeschreven verkiezingen voor den tijd van het leven.

De Bijzondere Raad van Cassatie, enz.;

Gehoord het verslag van den Raadsheer Pompe;

Gezien de aanzegging aan den tweeden requirant vanwege den Procureur-Fiscaal van den dag, voor de behandeling der zaak bepaald;

Gehoord den tweeden requirant omtrent zijn persoon en zijn persoonlijke omstandigheden;

Gelet op de middelen van cassatie, door de requiranten voorgesteld, luidende:

dat van den eersten requirant: Naar mijn oordeel is de gevangenisstraf van twaalf jaar, niet in overeenstemming met den ernst der feiten. Deze man heeft zich tegenover de Nederlandsche gemeenschap en tegenover Nederlanders zoo schandelijk misdagen, dat een verwijdering uit de maatschappij voor den tijd van twintig jaar mij geboden lijkt;

dat van den tweeden requirant: S., althans v. t. van de artt. 102 Sr., juncto 10, 28, 31, 57 Sr., 1, 2, 3, 4, 5, 8, 9, 11, 22 en 25 B.B.S. (B 61), 37 B.B.R. (B 63) en 16 Besluit Bijzondere Gerechthoven (B 62), doordien de aan den veroordeelde opgelegde straf niet beantwoordt aan den ernst van het gepleegde feit, de omstandigheden waaronder het is begaan en den persoon en de persoonlijke omstandigheden van den veroordeelde;

Gehoord den Advocaat-Fiscaal namens den Procureur-Fiscaal in zijn conclusie strekkende tot oplegging van een gevangenisstraf voor den tijd van twintig jaren;

O. dat bij de bestreden sententie ten laste van den tweeden requirant is bezwezen verklaard: „dat hij in 1944 in Limburg, opzettelijk toen Nederland met Duitschland in oorlog was, terwijl hij deel uitmaakte van de Hulplandwacht ten voordeele van den vijand heeft medegewerkt aan arrestaties van personen welke zich onttrokken hadden aan werk ten behoeve van den vijand en o.m. heeft medegewerkt aan de arrestatie in verband met tewerk-

stelling ten behoeve van den vijand van J. Haan wonende te Venlo, J. Faessen, wonende te Venlo, P. M. Hermans, wonende te Maasbree, F. Ammerlaan, wonende te Venlo, P. Schaefer, wonende te Venlo, G. H. Sijbers, wonende te Weert, W. A. Gerits, wonende te Venlo”;

O. ten aanzien van de middelen, welke, als beide betrekking hebbend op de strafmaat, gezamenlijk kunnen worden behandeld;

dat de Raad met den eersten requirant de door het Hof opgelegde straf inderdaad te laag acht en van oordeel is, dat de tweede requirant, die als lid van het minderwaardige en verfoeilijke instituut der Landwacht zich niet heeft onttien, zich te vergrijpen aan den persoon en de persoonlijke vrijheid van vele Nederlanders, met na te noemen straf behoort te worden gecorrigeerd;

Vernietigt op het beroep van den Procureur-Fiscaal de sententie waarvan beroep, doch alleen ten aanzien van de opgelegde hoofdstraf;

Rechtdoende krachtens art. 105 R. O.:

Veroordeelt den tweeden requirant tot een gevangenisstraf voor den tijd van vijftien jaren;

Verwerpt het beroep van den tweeden requirant.

No. 925.

BIJZONDERE RAAD VAN CASSATIE (Eerste Kamer), 26 Febr. 1947. (Mrs. Haga, Prof. van Brakel, Prof. Pompe, van Berckel, Lt.-Kol. Mr. van Driest).

Onvoldoende motiveering door het Hof van de verwerping van het beroep op overmacht.

Verwijzing.

(Sr. art. 40.)

Op het beroep van Hertha Fritzsche, weduwe van J. Stipsen, wonende te Rotterdam, thans in bewaring gesteld in de Strafgevangenis te Scheveningen, requirante van cassatie tegen een sententie van het Bijzondere Gerechtshof te 's-Gravenhage, vijfde Kamer, Rotterdam van den 18den October 1946, waarbij zij werd schuldig verklaard aan:

„Gedurende den tijd van den huidige oorlog opzettelijk een ander blootstellen aan opsporing en vrijheidsberoving door of vanwege den vijand en diens helpers, welk feit den dood tengevolge heeft gehad, meermalen gepleegd”;

„Gedurende den tijd van den huidige oorlog opzettelijk een ander blootstellen aan opsporing, en vrijheidsberoving door of vanwege den vijand en diens helpers, welk feit vrijheidsberoving van langer dan een maand tengevolge heeft gehad”;

„Gedurende den tijd van den huidige oorlog opzettelijk een ander blootstellen aan

opsporing en vrijheidsberoving door of vanwege den vijand en diens helpers” en met toepassing van de artt. 10, 28, 57 Sr., 1, 8, 9, 23, 26 lid 1, 2 en 4 B.B.S., werd veroordeeld tot gevangenisstraf voor den tijd van zes jaren, met bepaling dat de tijd door veroordeelde tot op den dag dezer uitspraak in bewaring doorgebracht, bij de uitvoering der haar opgelegde gevangenisstraf in mindering zal worden gebracht.

De Bijzondere Raad van Cassatie, enz.; Gehoord het verslag van den Raadsheer van Berckel;

Gezien de aanzegging aan de requirante vanwege den Procureur-Fiscaal van den dag, voor de behandeling der zaak bepaald;

Gehoord de requirante omtrent haar persoon en haar persoonlijke omstandigheden;

Gelet op de middelen van cassatie, voorgesteld bij schriftuur, luidende:

I. S., althans v. t. van de artt. 1, 2, 3, 8, 9, 23, 26 en 28 B.B.S., 56 en 57 Sr., 338 t/m 344 en 350, 351, 352, 358 en 359 Sv., jo. art. 1 B. B. Rechtspleging, doordien:

a. niet duidelijk is, waarom in de sententie wel zijn aangehaald de artt. 28 Sr. en 8 en 9 B.B.S. doch niet de artt. 2, 3 en 28 B.B.S.;

b. het Hof ten onrechte het bewezen verklaarde als derde feit heeft gequalificeerd op lid 1 van art. 26 B.B.S. zonder meer, terwijl alleen maar lid 1, jo. lid 2 en 4 gegeven was;

c. uit de bewijsmiddelen niet kan worden afgeleid dat de zeven andere in de Hondiusstraat ondergedokenen om het leven zijn gekomen;

d. het te verdedigen valt om art. 56 in stede 57 Sr. toe te passen, als men bij het teweeg brengen door één feitelijke handeling van meer niet noodzakelijk gelijk tredende gevolgen meer-daadsche samenloop aanneemt, gelijk na de rechtspraak van den Hoogen Raad over art. 57 Sr. (2 Juni '36. no. 992) en van Uw Raad van 24 December 1945 (1946, no. 11) dient te worden aangenomen;

II. S., althans v. t. van de artt. 350, 351, 352, 358 en 359 Sv., jo. 1 B.B.R., 1, 2, 26 en 28 B.B.S., 40 en 41 Sr., doordien het Hof ten onrechte heeft nagelaten requirante van alle rechtsvervolgving te ontslaan, nu ter zitting van een strafuitsluitingsgrond is gebleken en het Hof in ieder geval het desbetreffende verweer van requirante met een onvoldoende motiveering heeft pogen te weerleggen;

III. S., althans v. t. van de sub II vermelde artikelen, doordat het Hof ten onrechte het bewezen verklaarde strafbaar heeft geoordeeld, nu het opzet in de telastelegging niet beheerscht het blootstellen enz., noch het blootstellen enz. door of vanwege den vijand of diens helpers;

IV. S., althans v. t. van de artt. 350, 351, 358 en 359 Sv., 1, 2, 3, 7, 23, 26 en 28 B.B.S., 9, 10, 32, 55, 56, 57 Sr., doordat het Hof een straf heeft opgelegd, die niet geacht kan worden te beantwoorden aan den

ernst van het misdrijf, de omstandigheden, waaronder het is begaan of de persoon of de persoonlijke omstandigheden van de veroordeelde;

Gehoord den Advocaat-Fiscaal namens den Procureur-Fiscaal in zijn conclusie dat de Raad de sententie zal vernietigen en de zaak verwijzen naar het Bijzondere Gerechtshof te Amsterdam teneinde haar op de bestaande telastelegging opnieuw te be-rechten;

O. dat bij de bestreden sententie ten laste van requirante is bewezen verklaard: „dat zij te Rotterdam op of omstreeks 11 Dec. 1942, terwijl Nederland met Duitschland in oorlog was, opzettelijk in een door haar geschreven brief heeft vermeld, dat in perceel Hondiusstraat No. 28 te Rotterdam joden vertoefden, deze brief heeft geadresseerd aan het Hoofdbureau van Politie te Rotterdam en na hem te hebben gefrankeerd in een daarvoor bestemde brievenbus ter verdere expedieering heeft gedeponneerd hetgeen tengevolge heeft gehad, dat deze brief terecht is gekomen bij Groep 10, zijnde een afdeling van de Rotterdamse politie, die werkte voor en met de S.D. althans voor en met het vijandig burgerlijk of militair gezag, waarna op of omstreeks 12 Dec. 1942 door eenige leden van Groep 10 een inval is gedaan in het in de brief genoemde pand, alwaar acht, althans een aantal joden zijn gearresteerd, waarvan er 1 tot op of omstreeks 12 April 1945 in het concentratiekamp te Westerbork van zijn vrijheid beroofd is gehouden en de andere zijn omgekomen;

O. dat het derde middel in de eerste plaats moet worden behandeld als betreffende de strafbaarheid van het bewezen verklaarde;

O. dat het middel is ongegrond, omdat in de telastelegging, waarnaar in de bewezen-verklaring verwezen wordt, gesteld is, dat requirante opzettelijk een brief van den omschreven inhoud heeft geadresseerd en verzonden aan het Hoofdbureau van Politie te Rotterdam, en deze handeling op het tijdstip van het telaste gelegde naar haren aard een ernstig gevaar opleverde voor het intreden der daaruit volgens de bewezen-verklaring voortgesproten gevolgen, n.l. het terechtkomen van dien brief bij Groep 10, den inval door die Groep in het in dien brief genoemde pand, het arresteren van de zich daarin bevindende Joden, en het van hun vrijheid beroofd worden en deels omkomen van die Joden;

O. dat, waar de bestreden sententie op grond van het bij het tweede middel aangevoerde behoort te worden vernietigd, de Raad dit middel met voorbijgaan der overige middelen thans zal behandelen;

O. dat, door requirante terecht wordt aangevoerd, dat de gronden waarop het Hof het door requirante gedaan beroep op overmacht of noodtoestand heeft verworpen, deze beslissing niet kunnen dragen;

dat toch die gronden niet anders inhouden, dan dat het door requirante gebezigde middel om zich van de familie van Dam te

ontdoen misdadig was, dat geenszins vaststaat, dat requirante daartoe geen andere middelen ten dienste stonden, en dat het Hof niet bewezen acht, dat de gevaren, welke requirante en haar gezin bedreigden door onderdak te verleen aan Joden, zóó imminent waren, dat zij een maatregel als door requirante genomen, rechtvaardigden, waaraan het Hof de woorden toevoegt: „terwijl van der Sluis toch zeker geen gevaar voor requirante opleverde”;

O. dat de omstandigheid, dat het door requirante gebezigde middel misdadig was, als grond voor de verwerping van het gedaan beroep op overmacht of noodtoestand, moet worden voorbijgegaan, omdat dit beroep juist de strekking heeft het op zich zelf wederrechtelijke en misdadige van het gebezigde middel op te heffen;

dat het Hof voorts niet den eisch mocht stellen, dat in rechte zou zijn komen vast te staan, dat requirante geen andere middelen had kunnen bezigen, noch dat bewezen zou zijn geworden, dat de bedoelde gevaren zoo imminent waren, dat zij een maatregel als door requirant genomen, rechtvaardigden;

dat toch voor de beoordeeling van een beroep op overmacht niet beslissend is de vraag, of de dader anders had kunnen handelen, doch of hij rechtens mocht handelen zooals hij deed;

dat voorts ten opzichte van feiten, welke een rechtvaardigingsgrond opleveren, door den rechter niet bepaaldelijk gevorderd mag worden, dat zij in rechte vaststaan of bewezen zijn door bewijsmiddelen als bedoeld in art. 338 Sv., doch de verdachte moet kunnen volstaan met de daartoe aangevoerde feiten aannemelijk te maken, zonder dat van „vaststaan” of „bewezen zijn” behoeft te kunnen worden gesproken;

dat ten slotte niet is in te zien, hoe zonder meer het feit, dat „van der Sluis toch zeker geen gevaar voor requirante opleverde” tot de verwerping van het beroep heeft kunnen bijdragen, nu uit niets blijkt, dat het ten opzichte van requirante bewezen verklaard verraad mede tegenover van der Sluis werd gepleegd;

O. dat de bestreden sententie op bovenstaande gronden niet in stand kan blijven en de overige middelen geen behandeling behoeven;

Vernietigt de bestreden sententie;

Rechtdoende krachtens art. 106 R. O.;

Verwijst de zaak naar het Bijzondere Gerechtshof te 's-Hertogenbosch ten einde haar met inachtneming van dit arrest op de bestaande telastelegging te berechten en af te doen.

20 Aug. 1947 (afl. 29)

No. 568—580

TRIBUNALEN IN NEDERLAND

EN ANDERE NA-OORLOGSCHE RECHTSPRAAK

No. 926—936

Redactie Tribunalen in Nederland:

Mr. G. C. M. VAN NIJNATTEN en **Mr. J. J. H. VAN DER BRUG**

Hoofd van het Centraal Tribunaal Kantoor

Secretaris v. h. Tribunaal te 's-Hertogenbosch

Redactie van de na-oorlogsche Rechtspraak (Bijz. Raad
van Cassatie, Bijz. Gerechtshoven, Rechtsherstel e.a.):

Mr. J. MILDERS

Rechter Arr.-Rechtbank te Zwolle

(VERSCHIJNT WOENSDAG)

3^e JAARGANG

**N.V. UITGEVERS-MAATSCHAPPIJ
W. E. J. TJEENK WILLINK, ZWOLLE**

No. 926

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK UTRECHT, 25 April 1947. (Mr. de Boer).

Gerequesteerde toegelaten tot het bewijs dat bij de aflossing van de hypothecaire geldleening een notaris is opgetreden, namens verzoekster en dat deze met de aflossing is accoord gegaan en daartoe zijn medewerking heeft verleend.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100) art. 23 en vlg.).

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;

Gezien een verzoekschrift d.d. 14 Sept. 1946 van de Vereeniging Nederlandsche Christelijke Landarbeidersbond, gevestigd en kantoorhoudende te Utrecht, statutair vertegenwoordigd door haar bestuur, gemachtigde Mr. M. v. Vugt, adv. te Amsterdam, zakelijk inhoudende:

dat requestrante blijkens acte d.d. 12 Nov. 1940 verleden ten overstaan van Klaudius Cornelis Jacobus Rab, Notaris te Utrecht, heeft geleend aan Willem Godijn, wonende te Utrecht aan de Oudwijkerlaan 2 — gerequesteerde — een som gelds, groot f 15,000 rentende $4\frac{1}{2}\%$ per jaar, ingaande 12 Nov. 1940 en te voldoen halfjaarlijks op den eersten Mei en den eersten November of uiterlijk vijf dagen daarna, alles zonder eenige korting of compensatie aan en ten kantore van de schuldeischeres, terwijl de hoofdsom voor den eersten November 1944 niet opgeëischt, doch ten allen tijde afgelost zou kunnen worden tegen betaling van drie maanden rente boven die tot en met den dag van aflossing verschuldigd en op of na dien datum ten allen tijde opgeëischt en afgelost zou kunnen worden drie maanden na waarschuwing van de een of andere zijde;

dat gerequesteerde tot zekerheid der betaling van gemelde hoofdsom met renten en kosten aan requestrante recht van eerste hypotheek verleende op twee huizen met erven en tuinen te Utrecht aan de Oude Gracht No. 415 en 421, kadastraal bekend gemeente Utrecht, Sectie C nummers 6900 en 6903, samen groot drie Aren en vijf en twintig centiaren;

dat de Rijkscmissaris voor het bezette Nederlandsche gebied op 25 Juli 1941 tot Commissaris van requestrante heeft benoemd, onder verkrachting van requestrante's rechten, H. J. Woudenberg;

dat gerequesteerde in of omstreeks Aug. 1942 tot aflossing van voormelde som van f 15,000 aan Woudenberg voornoemd, althans aan iemand van zijnentwege, is overgegaan, daarvoor algeheele kwijting ontvangend en machtiging tot doorhaling van de gemelde hypotheek, welke doorhaling inmiddels is geschied;

dat gerequesteerde tot het doen van evengemelde betaling geheel vrijwillig en onverplicht is overgegaan, terwijl hij wist, althans moest weten, dat zij niet aan verzoekster zou ten goede komen;

dat de aflossing der schuld aan Woudenberg voornoemd, de daarvoor verleende kwijting en de doorhaling der hypotheek t.a.v. requestrante zijn geschied onder dwang vanwege den vijand en/of zonder geoorloofde oorzaak of op grond van een maatregel van den bezetter ten aanzien waarvan is bepaald, dat hij geacht wordt nimmer van kracht te zijn geweest, en derhalve als nietig, althans vernietigbaar zijn aan te merken;

dat requestrante recht en belang heeft te vorderen, dat deze aflossing ad f 15,000 de daarvoor verleende kwijting en de doorhaling der hypotheek worden nietig verklaard, althans vernietigd en de schuld aan requestrante onder de oorspronkelijke voorwaarden met de daarvoor verleende hypotheek worden hersteld en vastgesteld;

Met verzoek de aflossing der schuld ad f 15,000 en de daarvoor verleende kwijting met de daarmee gepaard gaande doorhaling der hypotheek, nietig te verklaren, althans te vernietigen en de rechtsbetrekking tusschen requestrante en gerequesteerde in haar geheel te herstellen en vast te stellen, zoodanig, dat gerequesteerde aan requestrante zal schuldig zijn een bedrag van vijftienduizend gulden (zegge f 15,000) terzake van geldleening, rentende $4\frac{1}{2}\%$ per jaar, tot zekerheid der betaling van welk bedrag requestrante recht van eerste hypotheek heeft op twee huizen met erven en tuinen te Utrecht aan de Oude Gracht no. 415 n 421; kosten rechtens.

O. dat gerequesteerde, Willem Godijn te Zeist tijdig schriftelijk heeft geantwoord, naar welk antwoord hier zij verwezen;

Gelet op de mondelinge behandeling ter zitting dezer kamer d.d. 1 April 1947, waar der partijen standpunten nader zijn toegelicht, voor verzoeker door Mr. M. v. Vugt, adv. en proc. te Amsterdam en voor gerequesteerde door Mr. B. van den Hemel, adv. en proc. te Utrecht;

O. dat tusschen partijen is komen vast te staan dat verzoekster bij acte dd. 12 Nov. 1940 van notaris K. C. J. Rab te Utrecht aan verweerder een som gelds, groot f 15,000 rentende $4\frac{1}{2}\%$'s jaars heeft geleend onder hypothecair verband op twee huizen met erven en tuinen te Utrecht aan de Oude Gracht no. 415 en 421, kadastraal bekend Gemeente Utrecht Sectie C 6900 en 6903, samen groot 3 Aren en 25 centiaren;

dat verweerder in of omstreeks Augustus 1942 dit bedrag heeft afgelost aan het N.A.F.;

dat verzoekster haar vordering heeft gegrond op dwang vanwege den vijand en/of op gemis aan geoorloofde oorzaak of op het voortvloeien van de aflossing en de kwijting en de doorhaling der hypotheek op een maatregel van den bezetter ten aanzien waarvan is bepaald, dat hij geacht wordt nimmer van kracht te zijn geweest;

dat verzoekster nader heeft verklaard met deze dwang te doelen op de benoeming van Woudenberg, een handlanger van den vijand, tot haar commissaris, maar tusschen deze benoeming en de genoemde rechts-

handelingen geen verband bestaat en die handelingen zeker niet onder dwang van die benoeming zijn geschied;

dat veeleer die benoeming de bij de aflossing en de doorhaling van den hypotheek handelende personen had kunnen weerhouden deze rechtshandelingen te verrichten en het geven van kwijting een sequel van de aflossing is;

dat verzoekster desgevraagd niet nader heeft kunnen aangeven waarom de oorzaak van deze rechtshandelingen ongeoorloofd zou zijn en op welken maatregel van den vijand deze rechtshandelingen zouden zijn gegrond;

O. dat de Raad, nu de door verzoekster aangevoerde rechtsgronden derhalve niet tot toewijzing van de vordering kunnen leiden deze zal hebben aan te vullen en moet worden nagegaan of het gevraagde rechtsherstel redelijk en billijk is;

dat is komen vast te staan, dat verweerder heeft betaald aan een ander dan aan den schuldeischeres;

dat het niet redelijk zou zijn deze rechtshandeling, die geheel buiten verzoekster om is geschied, te haren nadeele te doen strekken, tenzij verweerder zoozeer reden had om te goeder trouw het N.A.F. als zijn crediteur te beschouwen, dat zijn belangen boven die van verzoekster zouden moeten gelden;

dat verweerder als zulks een reden opgeeft, dat verzoekster op of omstreeks 1 Augustus 1942 ingevolge de toen geldende maatregelen in het N.A.F. was opgegaan;

dat zulks echter niet is gebleken, ook niet uit van den regeerings-commissaris voor de liquidatie van het N.A.F. verkregen inlichtingen;

dat deze stelling ook in strijd is met verzoeksters eigen stelling;

dat toentertijd over verzoekster een commissaris (Woudenberg) was benoemd;

dat immers deze benoeming het bestaan van verzoekster impliceert, terwijl verzoekster niet meer zou kunnen bestaan, indien hij in het N.A.F. was opgegaan;

O. dat verweerder die naar zijn zeggen van het opgaan van verzoekster in het N.A.F. had gehoord, daarin eerder aanleiding had moeten vinden zich te vergewissen omtrent de strekking daarvan dan tot aflossing zonder nader onderzoek over te gaan, en dat hij dan bij informatie zou hebben vernomen, dat de met de vakbonden ondernomen manipulaties tegen den zin van die bonden hadden plaats gehad, hetgeen hem zou hebben moeten weerhouden aan het N.A.F., dat naar hem dan gebleken zou zijn een handlanger van den vijand was, vrijwillige betalingen te doen;

dat verweerder bovendien reden blijkt te hebben gehad het N.A.F. te wantrouwen, omdat hij zelf zegt, dat hij met het N.A.F. niets te maken wilde hebben;

dat het zonderling is, dat verweerder daarin reden heeft gevonden tot aflossing, omdat hetgeen hij, indien hij niet tot aflossing zou zijn overgegaan, met het N.A.F. te maken hebben kunnen hebben, dat het

N.A.F. hem tot betaling aansprak en hij in dat geval nooit meer behoeft te doen dan hij thans vrijwillig deed;

O. dat de vordering op 1 Nov. 1944 opeischbaar moge zijn geweest, maar, zoolang die opeisching niet heeft plaats gehad, het onzeker is of zij zou plaats hebben en verweerder inderdaad tot aflossing verplicht zou worden;

dat verweerder juist hierom niet voor dien tijd tot aflossing had moeten overgaan;

dat er op grond van een en ander behoudens hetgeen hier volgt aanleiding tot ingrijpen bestaat;

O. dat verweerder heeft te verstaan gegeven, dat bij de aflossing een notaris voor verzoekster optrad, en dat deze zou hebben doen blijken genoege te hebben genomen met de wijze, waarop zij geschiedde;

dat indien inderdaad zulks het geval is, verzoekster wellicht haar recht heeft verwerkt thans tegen de aflossing op te komen, en verweerder derhalve in de gelegenheid moet worden gesteld dit door hem gestelde te bewijzen;

O. dat verweerder subsidiair heeft gezocht Dr. Ir. A. H. W. Hacke in zijn hoedanigheid van regeerings-commissaris voor de liquidatie van het N.A.F. in het geding te roepen althans een termijn te bepalen waartegen gerequesteerde het N.A.F. in vrijwaring kan oproepen en hem te veroordeelen om den gerequesteerde ter zake voorschreven te vrijwaren, aldus dat bij de in deze te geven uitspraak gerequesteerde in vrijwaring gelijktijdig zal worden veroordeeld om aan gerequesteerde in de hoofdzak tegen behoorlijke kwijting te betalen al datgene waartoe gerequesteerde bij die uitspraak ten behoeve van de oorspronkelijke requestrante mocht worden veroordeeld, althans om den gerequesteerde in de hoofdzak tot een gelijk bedrag schadeloos te stellen;

dat het N.A.F. bij de ingestelde vordering slechts betrokken is voor zoover zij gaat over de aflossing en de daarvoor verleende kwijting, maar niet voor wat betreft de te herstellen rechtsbetrekking en de doorhaling van de hypotheek;

dat echter verweerder er geen belang bij heeft, dat het N.A.F. in het geding komt om zijn belangen te bepleiten en derhalve tot oproeping van het N.A.F. in dit geding geen aanleiding bestaat;

dat er verder ook geen aanleiding bestaat het N.A.F. ter vrijwaring van verweerder in dit geding te betrekken;

dat immers geen betaling wordt gevorderd, die verweerder weer krachtens een eigen recht op het N.A.F. zou kunnen verhalen, maar alleen herstel van een rechtsbetrekking en nietigverklaring van rechtshandelingen, waarvoor geen onmiddellijke vrijwaring kan gegeven worden;

dat het N.A.F. wellicht tot vrijwaring jegens verweerder verplicht is, maar dan door de gevolgen, welke uit een eventueel te verlenen rechtsherstel zullen voortvloeien;

dat de vordering daartoe echter tot de bevoegdheid van den gewonen rechter behoort;

Rechtdoende:

Laat verweerder toe te bewijzen, dat bij de ten processe bedoelde aflossing namens verzoekster een notaris of een ander is opgetreden en dat deze van zijn instemming daarmede heeft doen blijken dan wel daaraan heeft medegewerkt;

Bepaalt, dat dit bewijs zal kunnen worden geleverd ter terechtzitting van 13 Mei a.s. om 2 uur;

Beveelt dat de namen en woonplaatsen van eventueel te hooren getuigen uiterlijk 10 Mei/1947 schriftelijk aan de wederpartij en aan den Substituut-Griffier dezer Kamer zullen worden medegedeeld;

Wijst af het verzoek om Dr. Ir. A. H. W. Hacke in zijne hoedanigheid van regeeringscommissaris voor de liquidatie van het N.A.F. in het geding of in vrijwaring te mogen roepen;

Houdt de uitspraak voor het overige aan.

No. 927

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK 'S-GRAVENHAGE, 30 April 1947. (Mrs. Prof. Kollewijn, Duyfjes en van Vrijberghe de Coningh).

Pensioenaanspraken van verzoekers tegen de Gemeente Amsterdam, die deze pensioenen en de gekapitaliseerde waarde aan Lippmann had betaald, hersteld.

Beroep op art. 33 gaat niet op, omdat op het tijdstip der betaling de gemeente jegens geen schuldeiser tot betaling gehouden was.

Beroep op verordening 58/1942 faalt, omdat deze een uitzondering maakt voor vorderingen beneden f 250.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100) art. 23 e.v.).

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;

Gelezen vorenstaand request van 4 Juli 1946 van Simon Haagman, Alexander Abraham Polak en Juda Poppelsdorp, geteekend door hun gemachtigde den advocaat en procureur Mr. R. J. Polak;

Nog gelezen het daarop ingediende antwoord van 10 Augustus 1946 van gerequesteerde, de gemeente Amsterdam vertegenwoordigd door haren Burgemeester, waarvan de inhoud geacht wordt hier te zijn geinsereerd;

Gehoord de eischers bij monde van hun gemachtigde voornoemd, zijnde gedaagde, naar zij later telegrafisch heeft medegedeeld tengevolge van onvoorziene omstandigheden niet verschenen;

Gezien de stukken;

O. dat blijkens de gewisselde stukken tusschen partijen vaststaat, dat de eischers zijn pensioengerechtigde leden van het Concertgebouworkest te Amsterdam; dat Bur-

gemeester en Wethouders van de Gemeente Amsterdam daartoe door die gemeente gemachtigd een fonds hebben opgericht ter verzekering van de pensioenaanspraken van bedoelde leden, welk fonds staande onder het beheer van Burgemeester en Wethouders de vereischte baten verkreeg uit door de leden te betalen premieën aangevuld met door de Gemeente voor te schieten kapitalen, terwijl tusschen Gemeente en Concertgebouw was overeengekomen, dat de Gemeente de pensioenen uit het fonds zou betalen en zich voor die betaling borg stelde;

dat eerste verzoeker krachtens de ten deze geldende voorschriften tijdens de bezetting gerechtigd was tot de ontvangst van een maandelijksch pensioen van f 166.79 en tweede en derde verzoeker resp. van f 188.71 en f 158.18;

dat volgens de verordening van den Duitschen bezetter No. 58/1942 betreffende de behandeling van joodsche vermogenswaarden krachtens opdracht van de Beauftragte für die Stadt Amsterdam van 15 October 1943 alle niet uitbetaalde pensioenen moesten worden overgemaakt aan Lippmann Rosenthal & Co.;

dat Lippmann Rosenthal & Co zelve, eerst in April 1943, zich ter zake met de gemeente in verbinding heeft gesteld en vervolgens op 6 December 1943 aan het Concertgebouw en daarna op 7 Juni 1944 aan de gemeente heeft opgedragen ook de gekapitaliseerde waarde van deze pensioenen aan haar uit te keeren;

dat de gemeente getracht heeft de zaak sleepende te houden, doch ten slotte op 9 Augustus 1944 wederom opdracht ontving onverwijld tot betaling aan Lippmann Rosenthal & Co over te gaan;

dat daarop eind Augustus 1944 de betaling heeft plaats gevonden en wel van de niet betaalde pensioenen tot 1 Mei 1944, benevens de gekapitaliseerde waarde per 1 Mei 1944 van de wachtgelden en de pensioenen aanspraken van requestanten;

dat de gemeente de verschuldigde pensioenen aan requestanten heeft betaald, zoover tweeden requestant betreft tot 1 Januari 1943 en voor de beide anderen tot 1 Juni 1943, op welke data geen contact meer met hen mogelijk bleek;

dat na de bevrijding verzoekers niet in hun pensioenrechten zijn hersteld, doch een maandelijksch voorschot hebben ontvangen gelijk aan het bedrag van hun pensioen en wel eerste verzoeker van 1 September 1945 af, tweede verzoeker van 1 Augustus 1945 af en derde verzoeker van 1 Juli 1945 af;

O. dat requestanten thans verzoeken in hun rechten op pensioen te worden hersteld, waartoe de gemeente Amsterdam niet bereid is;

O. dat het beroep der gemeente op art. 30 van E 93 faalt, omdat de daar bedoelde bijzondere voorziening ten deze is neergelegd in het Besluit Herstel Rechtsverkeer;

O. dat de gemeente te harer bevrijding vervolgens een beroep heeft gedaan op het

bepaalde bij art. 33, 1 van laatstaangehaald besluit;

O. dat hierbij onderscheiden moet worden tusschen de uitkeering, van de gekapitaliseerde waarde der wachtgelden en pensioenen per 1 Mei 1944 en de betaling van de op dien datum verschuldigde pensioenen;

O. ten aanzien van eerstbedoelde uitkeering, dat de gemeente, naar het gewone recht en afgezien van bezettingsmaatregelen, op het tijdstip der uitkeering jegens geen schuldeischer tot betaling daarvan gehouden was, zoodat reeds op dien grond haar beroep op art. 33, 1 niet opgaat;

O. ten aanzien van de betaling der vervallen pensioenen, dat de gemeente daartoe inderdaad jegens requestanten gehouden was; zoodat hierbij de vraag rijst, of zij aan een ander dan haar schuldeischers betaald heeft ingevolge een tijdens de vijandelijke bezetting van het Rijk in Europa bestaande verplichting;

dat zij hiertoe een beroep heeft gedaan op de reeds genoemde verordening no. 58/1942; dat deze echter in art. 9 een uitzondering maakt voor vorderingen beneden de f 250, zoodat de pensioenen van requestanten daardoor niet werden getroffen; dat de gemeente dan ook met die betalingen is doorgegaan, totdat requestanten voor haar onbereikbaar waren geworden en ten slotte het totaal bedrag der aldus in kas gebleven pensioenen, hetwelk f 250 te boven ging, aan Lippmann Rosenthal & Co heeft voldaan;

dat zij dit gedaan heeft in opdracht, hetzij van den Beauftragte für die Stadt Amsterdam van den Commissaris-Generaal voor Economische Zaken, hetzij van Lippmann Rosenthal & Co (uit haar schriftelijk antwoord is dit niet met zekerheid af te leiden), maar dat een dergelijke opdracht geen verplichting voor haar in het leven kon roepen als bedoeld in art. 33 1;

dat toch dit artikel kennelijk doelt op krachtens bezettingsregelen ontstane verplichtingen en, ook met het oog op zijn karakter van uitzonderingsvoorschrift, zeker niet mag worden uitgebreid tot een geval dat niet door die regelen bestreden wordt;

dat immers de verordening 58/1942 nergens voorschrijft, hoe gehandeld moest worden met uitkeeringen beneden f 250, waarover bijgeval niet mocht worden beschikt, zoodat een verplichting om het totaal van zulke bedragen uit te keeren niet op haar steunen kan;

dat derhalve het beroep van requestante op art. 33, 1 in zijn geheel moet worden verworpen;

O. dat de zaak daarmede wordt teruggebracht tot het terrein der artikelen 23 e.v., meer speciaal van art. 25, aangezien vaststaat, dat de gemeente in deze heeft gehandeld onder onbehoorlijken invloed vanwege den vijand;

dat alzoo moet worden aangenomen, dat het achterwege laten van het doen herleven van de rechten van requestanten on-

redelijk zou zijn behoudens blijk van het tegendeel;

dat dit laatste naar 's Raads oordeel niet het geval is, behoudens voorzover betreft de gevorderde renten, waarop requestanten in billijkheid geen aanspraak kunnen maken;

O. dat ten slotte, de pensioenen sinds de bevrijding vanaf de hooger genoemde data als voorschot, derhalve feitelijk zijn uitbetaald, zoodat volstaan kan worden met het doen herleven der rechtsbetrekking, waaruit vanzelf de verplichting tot verdere pensioensbetaling voortvloeit, zoodat met een beslissing omtrent het achterstallige gedeelte der pensioenen;

Rechtdoende:

Wijst den eisch gedeeltelijk toe;

Doet herleven de tijdens de bezetting te niet gegane rechtsbetrekkingen tusschen verzoekers en de gemeente Amsterdam, krachtens welke deze gerechtigd zijn tot ontvangst, bij vooruitbetaling, van een maandelijksch pensioen onderscheidenlijk groot f 166.79, f 188.71 en f 153.18;

Veroordeelt mitsdien de gemeente Amsterdam om aan verzoekers sub 1, 2 en 3 wegens achterstallige pensioenen te betalen onderscheidenlijk de somma van f 4503.33, f 3350.01 en f 3954.50;

Ontzegt het meer geëischte;

Verwijst gerequesteerde in de hierop gevallen kosten, tot heden aan de zijde van requestanten begroot op f 100.

No. 928

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK UTRECHT, 20 Maart 1947.
(Mrs. de Boer, Prof. Dorhout Mees en Jhr. Rutgers van Rozenburg).

Het concurrentieverbod, opgenomen in de overeenkomst, waarbij verzoekers de exploitatie van een autobusonderneming hebben overgedragen aan de N.V. Nederlandsche Spoorwegen, nietig verklaard.

Regelling der gevolgen voor het geval verzoekers binnen 5 jaren na de uitspraak vergunningen zouden verkrijgen tot het exploiteeren van de ten processe bedoelde buslijnen.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100) art. 23 en vlg.).

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.; Gezien het verzoekschrift d.d. 27 Aug. 1946 ingezonden door Mr. W. Nolst Trenite voor J. van der Zee te Oude Wirdum en J. Groenhof te Sneek.

Gezien het door Mr. W. L. E. M. Reuser voor 1. de N.V. Nederlandsche Tramweg Maatschappij en 2. de N.V. Nederlandsche Spoorwegen, ingezonden verweerschrift en de verder overgelegde stukken;

Gelet op de mondelinge behandeling;

O. dat verzoekers bij request en akte hebben gesteld dat zij bij het uitbreken van

den oorlog in Mei 1940 en gedurende het begin van dien oorlog eenige autobusdiensten exploiteerden waarvoor hun de noodige vergunningen waren verleend;

dat zij op 23 Febr. 1941 een overeenkomst hebben gesloten met gerequestreerde sub 1, waarbij zij zich verplichtten tot overdracht aan gerequestreerde sub 1 van hun bedrijf voor zooverre bovenbedoelde diensten betreft, met de daarvoor verleende en mogelijk nog te verlenen vergunningen en van al het bedrijfsmateriaal van bedoelde diensten, tegen een prijs van f 44,250 terwijl zij zich tegenover gerequestreerde sub 1 verplichtten om zich voor immer te onthouden van elke bemoeienis met autovervoer van personen in Nederland op straffe eener boete van f 10,000 voor elke overtreding, alles als nader in de akte der overeenkomst omschreven;

dat deze overeenkomst niet met ten vrijen wil van verzoekers tot stand is gekomen;

dat immers de Commissie Vergunningen Personenvervoer ingesteld bij Koninklijk Besluit van 10 Augustus 1939 te kennen gaf, dat het gewenscht was, dat het geheele autobusbedrijf, zoals dat door verzoekers werd geëxploiteerd, voortaan zou worden uitgeoefend door de wederpartij der bovengenoemde overeenkomst;

dat de Commissie er aan toevoegde dat, indien verzoekers niet hun medewerking daartoe zouden verlenen, hun vergunning of vergunningen als hierboven bedoeld zouden worden ingetrokken althans niet van de tijdelijke intrekking zouden worden uitgezonderd in den zin van art. 1 van het Vierde Uitvoerings Besluit van den Secretaris-Generaal van Waterstaat d.d. 1 Juli 1940 gewijzigd den 6den Juni 1941, terwijl in plaats daarvan aan gerequestreerde over dezelfde trajecten en voor de uitoefening van dezelfde diensten tijdelijke vergunningen zouden worden verleend, in welk geval verzoekers rechtens geen aanspraak zouden hebben op eenige vergoeding;

dat de Commissie zich aldus gedroeg om haar doel, een zoo groot mogelijke concentratie der vervoersbedrijven te bereiken;

dat zij derhalve van haar bevoegdheden, voorzoover niet overschreden, gebruik maakt ter bereiking van een ander doel dan waarvoor haar die bevoegdheden waren gegeven;

dat meergenoemde Commissie vanwege den vijand bij het bovengenoemde Vierde Uitvoerings Besluit met meer macht is bekleed dan haar vóór de vijandelijke bezetting van het Rijk in Europa toekwam;

dat de bedoelde overeenkomst derhalve is tot stand gekomen tengevolge van handelingen tijdens de vijandelijke bezetting verricht onder dwang, althans dreiging of onbehoorlijken invloed van een instantie door of vanwege den vijand met meer macht bekleed dan haar voor de vijandelijke bezetting van het Rijk in Europa toekwam; dat het in ieder geval onredelijk zou zijn een ingrijpen in de aldus tot stand gekomen of te niet gegane rechtsbetrekkingen

achterwege te laten;

dat verzoekers hieraan nog bij acte hebben toegevoegd, dat het reeds op grond van het tot stand komen van voormelde overeenkomst onder den drang der tijdsomstandigheden onredelijk ware een ingrijpen achterwege te laten; op welke gronden verzoekers onder wijziging van hun oorspronkelijk request, bij nadere akte hebben gevorderd nietigverklaring van het concurrentie- en boetebeding en verhooging van den bij de overeenkomst bedongen prijs, zoodat deze meer in overeenstemming is met hetgeen aan verzoekers is ontomen en aan gerequestreerde gegeven;

O. dat gerequestreerden verweer hebben gevoerd, dat hieronder voor zooveel noodig zal worden besproken, met conclusie dat de Raad zich onbevoegd verklaare, van het verzoek kennis te nemen, althans het niet-ontvankelijk verklaare, althans het van de hand wijze, en incidenteel tot veroordeeling; van incidenteel gerequestreerden tot teruggave van al het krachtens de overeenkomst genotene met rente;

O. dat de verdere inhoud der stukken als hier herhaald geldt en dat op hetgeen bij de behandeling is gezegd voor zooveel noodig hieronder zal worden teruggekomen;

O. dat gerequestreerde heeft aangevoerd, dat de Raad onbevoegd is van het verzoek kennis te nemen, daar dit publiekrechtelijke vergunningen betreft, ten onrechte, daar het verzoek niet strekt tot wijziging van de verlening van vergunningen;

O. dat gerequestreerde de onbevoegdheid van den Raad ook nog heeft gesteld op grond van het voorkomen van een arbitraal beding in meergemelde overeenkomst; evenzeer ten onrechte;

dat immers de aan den Raad verleende bevoegdheid tot rechtsherstel uiteraard niet kan worden geprejudicieerd door de te beoordeelen rechtshandeling zelve, en een geheel algemeen luidend arbitraal beding als het onderhavige, vóór het tot stand komen van het Besluit Herstel Rechtsverkeer aangegaan, aan arbiters de in dat Besluit vervatte bevoegdheid niet, althans niet ten volle, zou kunnen geven, zoodat, zou moeten worden aangenomen dat het arbitraal beding ook rechtsherstel omvatte, het in zooverre in strijd met openbare orde en dus nietig ware;

O. dat de gestelde overeenkomst en derzelve nakoming tusschen partijen vaststaan;

O. dat ingevolge het Koninklijk Besluit van 23 Aug. 1939 de ten tijde der overeenkomst aan verzoekers toekomende vergunningen op 18 Mei 1942 zouden afloopen;

dat de Commissie Autovervoer Personen ook vóór de bezetting krachtens de Wet Autovervoer Personen van 1939 de zeggenschap had over het verlengen van bestaande vergunningen of het verlenen van nieuwe, doch onder verschillende waarborgen voor belanghebbende met name de behandeling der aanvragen in een openbare zitting met gelegenheid tot toelichting van bezwaarschriften en schorsing van de wer-

king van de beslissing der Commissie tot dat de termijnen van hooger beroep zou zijn verstreken of op tijdig ingesteld beroep zou zijn beslist;

dat bij de Vierde Uitvoerings Besluit van 1 Juli 1940 de macht der Commissie belangrijk werd vergroot, met name doordat hare Besluiten uitvoerbaar worden bij voorraad, terwijl door den raadsman van verzoekers meer dan een voorbeeld onweersproken is genoemd, dat in de eerste jaren der bezetting hooger beroep is ingesteld waarop nog steeds niet is beslist;

dat voorts tusschen partijen vaststaat, dat de Commissie sinds 1 Juli 1940 geen openbare vergaderingen meer heeft gehouden ter behandeling der verzoeken;

dat tenslotte tusschen partijen vaststaat, dat de Commissie de aan verzoekers verleende vergunningen niet langer aan hem wenschte toe te kennen, doch wel aan verweerster sub 1, en dat partijen dit wisten bij het sluiten der onderhavige overeenkomst;

O. dat hieruit volgt, dat tengevolge van de bijzondere omstandigheden, immers de veel grootere macht, krachtens een besluit van de bezettende macht aan de Commissie verleend, en de veel zwakkere positie van verzoekers wier vergunningen de Commissie niet wenschte te bestendigen, verzoekers bij hun beslissing om het bedrijf al dan niet uit handen te geven en omtrent de daarbij te bedingen voorwaarden belangrijk minder vrij waren dan vóór de bezetting;

O. dat deze feiten echter alleen dan een ingrijpen wettigen voor zoover de aangegane overeenkomst ook onredelijk bezwaard voor verzoekers was;

O. dat verzoekers echter ook nog hebben gesteld, hetgeen niet tusschen partijen is komen vast te staan, dat de als voormeld vanwege den bezetter met meer macht bekleede Commissie onbehoorlijken invloed heeft uitgeoefend, in welk geval ingrijpen geboden zou zijn tenzij het tegendeel redelijk zou blijken;

O. dat vooropgesteld zij, dat verzoekers hun eisch tot vernietiging der geheele overeenkomst hebben ingetrokken en alleen den eisch tot tenietdoening of wijziging van enkele onderdeelen daarvan hebben gehandhaafd;

dat verzoekers zich dus op het standpunt stellen, dat niet reeds het aangaan zelf van een overeenkomst als de onderhavige hem onredelijk heeft bezwaard, waaruit volgt, dat de Raad ook alleen heeft te beoordeelen of de gevraagde wijziging in onderdeelen redelijk ware;

dat nu, gelijk reeds is overwogen, indien het aangevochten deel der overeenkomst op zich zelf verzoekers onredelijk belast ingrijpen geboden is, ook al had de Commissie geen onbehoorlijken invloed uitgeoefend, terwijl, voor zooverre dat deel op zich zelf verzoekers niet onredelijk bezwaard, ingrijpen ook niet redelijk ware al had de Commissie wel onredelijken invloed gebruikt, daar die invloed dan toch niet zou

hebben geleid tot een onredelijk gevolg en ingrijpen mitsdien niet redelijk ware;

dat mitsdien, indien de redelijkheid van het bestreden deel der overeenkomst wordt beoordeeld, een onderzoek naar den invloed der Commissie noch in het eene, noch in het andere geval noodig is;

O. dat verzoekers nu ten eerste hebben gevorderd verhooging van den bij de overeenkomst bedongen prijs, waarmede zij kennelijk bedoelen den prijs van de onderneming voor zooverre de ten requeste buslijn betreft;

dat verzoekers niet daarbij blijkens het door hun raadsman bij de behandeling medegedeeld op het standpunt stellen dat zij recht hebben op de waarde als normaal loopende onderneming inclusief de loopende vergunningen;

O. dat dit standpunt niet juist is;

dat immers, ook al waren verzoekers niet door de bovengeschetste omstandigheden in een dwangpositie gekomen, ook afgezien daarvan verschillende factoren een prijsberekening als voor een normaal loopende onderneming met vergunningen te beletten;

dat immers in ieder geval onzeker was, of de vergunningen gehandhaafd zouden blijven en dus of de onderneming zou kunnen blijven bestaan, terwijl de ingetreden oorlog en bezetting op het bedrijf een zeer nadeeligen invloed moesten uitoefenen door beperking van motorbrandstof en dergelijke en de vooruitzichten onzeker en weinig hoopvol maakten;

dat het bedrijf daardoor nu eenmaal veel minder waard was dan volgens den door verzoekers gestelde maatstaf en zulks reeds door omstandigheden die wel ten deele gevolg waren van den oorlog en de bezetting, maar die toch geenszins grond tot rechtsherstel kunnen opleveren;

dat verzoekers dan ook niet hebben gesteld dat ook gezien de zoo juist bedoelde omstandigheden de prijs nóg te laag was en dus op rekening van verzoekers dwangpositie of door de Commissie uitgeoefende onbehoorlijken invloed, die wel grond tot rechtsherstel zouden opleveren, moet worden gesteld;

dat verweerders onbetwist hebben gesteld, dat de prijs voor overname van het bedrijf wat den goodwill betreft destijds is berekend naar ongeveer vier of vijfmaal de netto jaaropbrengst uitteraard die van een of meer afgeleopen jaren toen de nadeelige invloeden zich nog niet of minder hadden doen gevoelen, welke prijs den Raad in de meerbedoelde algemeene ongunstige omstandigheden ook geenszins te laag voorkomt;

dat hieruit volgt, dat verhooging van den prijs voor de overname van het bedrijf niet redelijk ware en de vordering dus in zooverre moet worden afgewezen;

O. dat het verbod aan verzoekers om zich ooit nog in Nederland met personenvervoer per auto in te laten, als nader in de overeenkomst neergelegd, een zoo vergaande beknotting is van hun recht om in hun

eigen vak hun brood te verdienen, dat dit slechts kan worden verklaard uit de dwangpositie waarin zij als hierboven vermeld verkeerden, zoodat het onredelijk ware op dit punt niet in te grijpen en dit verbod behoort te worden teniet gedaan;

O. dat door deze beslissing het aan verzoekers weer vrij zal staan, naar concessies voor buslijnen te dingen, en dat in verband daarmee met het oog op de schaarste van materiaal en garageruimte de gevolgen van de nietigverklaring van dit deel der overeenkomst moeten worden vastgesteld als in het dictum te vermelden;

O. dat het „incidenteel” verzoek van verweerster, dat kennelijk bedoeld is als subsidiair verzoek voor het geval de aanvankelijk ingestelde vordering tot vernietiging der geheele overeenkomst zouden worden toegewezen, geen behandeling meer behoeft;

Rechtsdoende:

Verwerpt de voorgestelde exceptie van onbevoegdheid van den Raad;

Verklaart nietig het in der partijen overeenkomst van 18 Febr. 1941 onder art. 10 vervatte concurrentieverbod en de in art. 3 sub 2 omschreven verplichting voor de toekomst;

Bepaalt, dat indien en voor zooverre verzoekers binnen vijf jaren na deze uitspraak als opvolgers van verweerster sub 1 van overheidswege vergunningen zouden verkrijgen tot het exploiteeren van de ten requeste bedoelde buslijnen, verweerster sub 1 desgewenscht zal medewerken om de huur van de in de overeenkomst bedoelde garage weder op verzoekers te doen overgaan en aan hen zal overdragen met materiaal, noodig voor de exploitatie van die dan weder door verzoekers te exploiteeren buslijnen c.q. te rekenen naar de gemiddelde hoeveelheid en hoedanigheid van verweersters materiaal in het algemeen en de intensiteit van het vervoer op verweersters andere lijnen, alsmede eventueele voorraden, een en ander evenals de prijs van overname zoo noodig ter beoordeeling van drie deskundigen, aan te wijzen door den Voorzitter der Kamer van Koophandel, waaronder de lijnen in hoofdzaak ressorteeren;

Wijst het meer gevorderde af.

No. 930

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK AMSTERDAM, 12 Mei 1947.
(Mrs. Lubbers, v. d. Loos, Romein).

Rechtsherstel betreffende huurkoop goederen.

Huurkoopovereenkomst wordt ten behoeve van verzoeker hersteld.

Verzoeker moet aan verweerster vergoeden de door deze aan de medeverweerster betaalde huurtermijnen onder aftrek van een bedrag voor het genoten gebruik der goederen.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100)
art. 23 e.v.).

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;

Gezien het request op 24 September 1946 ingediend door Jacob Cohen, industrieel, wonende te Amsterdam, hierna verzoeker te noemen, (gemachtigde Mr. J. W. Trouw, later Mr. A. G. J. Piccardt);

Gezien het verweerschrift van Frederik Hendrik Cramm, wonende te Amsterdam, hierna verweerster te noemen (gemachtigde Mr. P. B. H. v. d. Beld), alsmede dat van de N.V. Machinehandel Mahez, gevestigd te Amsterdam, hierna medeverweerster te noemen (gemachtigde Mr. J. J. M. Kerbosch);

Gehoord partijen en hunne raadslieden, alsmede de door verzoeker voorgebrachte getuigen in de zittingen van de Kamer op 24 Maart en 14 April 1947;

O. dat de strijd tussen partijen loopt over een aantal in het request omschreven huurkoopgoederen, die door medeverweerster oorspronkelijk en wel op 14 Juni 1941 in huurkoop waren afgestaan aan verzoeker, doch tijdens de vijandelijke bezetting van het Rijk in Europa, immers op 18 December 1942, door medeverweerster in huurkoop zijn afgestaan aan verweerster, nadat de inmiddels over het bedrijf van requestrant — Jood — door de bezettende macht aangestelde beheerder de met verzoeker lopende overeenkomst had beëindigd;

O. dat verzoeker thans vordert in zijne rechten met betrekking tot die huurkoopgoederen te worden hersteld met nietigverklaring van de overeenkomst d.d. 18 December 1942 tussen verweerster en medeverweerster;

O. dat verzoeker bovendien, stellende, dat verweerster, de nieuwe huurkoopovereenkomst op zijn naam afsluitende, in werkelijkheid zou hebben beoogd de zaken van verzoeker voort te zetten, (waartoe verzoeker aan verweerster tezamen met zekeren Hooischuur in Juli 1942 een onderhandse volmacht had verstrekt) en dus geacht te moeten worden voor verzoeker beheer te hebben gevoerd, vordert eene uitspraak, dat de door verweerster op die nieuwe huurkoopovereenkomst betaalde termijnen niet eerder aan dezen gerestitueerd behoeven te worden alvorens verweerster aan requestrant terzake van dat beheer behoorlijk rekening en verantwoording zal hebben afgelegd met veroordeling van verweerster tot het afleggen van zodanige rekening en verantwoording;

O. dat verweerster, erkennende op 18 December 1942 met medeverweerster een huurkoopovereenkomst te hebben afgesloten met betrekking tot de door verzoeker omschreven goederen, in de eerste plaats betwist, dat verzoeker het door dezen gevorderde rechtsherstel kan vragen, omdat de vroegere huurkoopovereenkomst niet verzoeker in privé zou hebben betroffen, doch ene commanditaire vennootschap „Clichéfabriek Nieuw-Nederland”, waarvan verzoeker beherend vennoot zou zijn geweest;

O. dat dit verweer moet worden verwor-

pen, omdat, waar de beherend vennoot ener commanditaire vennootschap extern moet worden beschouwd als eigenaar van het vermogen der commanditaire vennootschap, niets hem belet tot dat vermogen behorende goederen van derden op te eisen met een op eigen naam ingestelde vordering;

O. dat verweerder voorts betwist die goederen anders dan op eigen naam en voor eigen rekening van mede-verweerder te hebben gekocht;

O. dat verweerder, toegevende, dat dan ook verzoeker recht heeft op herstel van de oorspronkelijke rechtsbetrekking tussen hem en mede-verweerder uit hoofde der overeenkomst van 14 Juni 1941, die dient te herleven, zijn standpunt daarom met zoveel nadruk handhaaft, omdat hij in de eerste plaats betwist tegenover verzoeker gehouden te zijn tot rekening en verantwoording, maar bovendien op dat standpunt baseert een aantal vorderingen tegen mede-verweerder, die reeds het onderwerp vormen van een aanhangige, maar in verband met deze zaak geschorste kantongerechtprocedure, welke vorderingen ten doel hebben mede-verweerder veroordeeld te zien hem — verweerder — het rustig en vreedzaam genot der huurkoopgoederen te verschaffen en hem ter zake van de stoornis in dat genot schadeloos te houden;

O. dat mede-verweerder blijkt eveneens het door verzoeker verlangde rechtsherstel met betrekking tot de meergenoemde huurkoopgoederen niet te willen in de weg staan, doch harerzijds de tegen haar gericht vorderingen van verweerder bestrijdt, stellende bij het afsluiten der huurkoop-overeenkomst op 18 December 1942 niet beter geweten te hebben dan dat verweerder daarbij optrad als gemachtigde van verzoeker met de bedoeling het oorspronkelijk contract d.d. 14 Juni 1941, dat in schijn zou zijn beëindigd, in wezen ten bate van en voor rekening van verzoeker voort te zetten;

O. dat uit het in het geding gebracht exemplaar van het contract d.d. 18 December 1942 blijkt, dat als wederpartij vermeld staat verweerder, terwijl de oorspronkelijke toevoeging „namens Cliché-bedrijf Nieuw-Nederland” door partijen is doorgehaald, nadat dit contract inderdaad luidt ten name van verweerder zelf;

O. dat hiertegenover de gehouden getuigenverhoren niet het bewijs hebben opgeleverd, dat verweerder niet voor zich zelf, maar (althans in wezen) voor en ten behoeve van verzoeker het contract zou hebben afgesloten;

O. dat de Kamer, ondanks de stellige tegenspraak van verweerder op dat punt, wel tot de overtuiging is gekomen, dat de door verzoeker bedoelde onderhandse volmacht d.d. 13 Juli 1942 inderdaad door dezen aan verweerder is afgegeven, doch hiermede nog niet het bewijs is geleverd, dat verweerder, met mede-verweerder onderhandelende en afsluitende over de litigieuze huurkoopgoederen, zich daarbij ook van zijne vertegenwoordigingsbevoegdheid

heeft bediend;

O. dat, waar aldus aangenomen moet worden, dat de verweerder de overeenkomst van 18 December 1942 sloot in eigen naam en te eigen behoeve, in ieder geval de vorderingen van verzoeker, voorzover betreffende de vernietiging van de overeenkomst van 18 December 1942 en het herstel van de rechtsbetrekkingen, voortvloeiende uit de oorspronkelijke overeenkomst van 14 Juli 1941, voor toewijzing vatbaar zijn;

O. dat deze beslissing medebrengt, dat de rechtsgevolgen van het door verweerder tijdens het bestaan van de overeenkomst van 18 December 1942 aan mede-verweerder betalen van huurkooptermijnen (waarvan het bedrag blijkt door verzoeker niet verder weersproken opgave van verweerder belooft f 2514.30) thans nader tussen partijen dienen te worden geregeld;

O. dat de Kamer geen termen vindt in te gaan op de eis van verzoeker, dat geen restitutie behoeft plaats te vinden, voordat verweerder van het beweerdelijk door hem gevoerde beheer rekening en verantwoording zal hebben gedaan, waar immers niet van enig gevoerd beheer sprake blijkt te zijn geweest, nu aangenomen moet worden dat verweerder op eigen naam en voor zich zelf kocht;

O. dat intendeel als verzoeker wordt hersteld in zijne rechten op de huurkoopgoederen, waarop door de intussen plaatsgevonden betalingen de restant huurkoopschuld ten bate van verzoeker alsdan blijkt te zijn verminderd, verweerder aanspraak kan maken op restitutie van de door hem betaalde huurkooptermijnen, zij het onder aftrek van een billijke vergoeding voor het door hem genoten gebruik der goederen, hetgeen de Kamer overeenkomstig de door verzoeker niet weersproken becijfering van verweerder stelt op f 628.33, weshalve het door verzoeker aan verweerder te restitueren bedrag belooft f 1885.97;

O. dat de Kamer voorts met toepassing van art. 26 Besluit Herstel Rechtsverkeer nog te regelen heeft de gevolgen der uit te spreken nietigverklaring van de overeenkomst d.d. 18 December 1942, ook tussen verweerder en mede-verweerder;

O. dat verweerder daartoe meer subsidiair enige vorderingen heeft geformuleerd;

O. dat de eerste dier vorderingen, t.w. de veroordeling van mede-verweerder tot terugbetaling der door verweerder betaalde huurkooptermijnen, niet verder behoeft te worden besproken, nu de Kamer aan verzoeker zal opleggen deze terugbetaling te verrichten;

O. dat de Kamer van oordeel is, dat aan verweerder verder geen bedrag aan schadevergoeding behoort te worden toegekend, met name geen der posten, die hij ten bedrage van f 26,000 en f 500 heeft geformuleerd in bij den Kantonrechter te Amsterdam aanhangig gemaakte vordering;

O. immers, dat verweerder, als werknemer in dienst van en als gemachtigde van

verzoeker, geheel op de hoogte van hetgeen aan de hand was met meergenoemde huurkoopgoederen, er allerminst medeverweerster een verwijt van kan maken, dat hij thans genoodzaakt wordt die goederen weer over te laten aan verzoeker, doch geacht moet worden die overeenkomst geheel voor eigen risico te hebben aangegaan en elke schade, die hij in dit opzicht lijdt, geheel aan zich zelve te wijten te hebben;

Rechtdoende:

Verklaart nietig de huurkoop-overeenkomst van 18 December 1942, gesloten tussen verweerder en mede-verweerster;

Doet herleven de huurkoop-overeenkomst d.d. 14 Juni 1941 tussen verzoeker en mede-verweerster met bepaling, dat ter berekening van het daarop door verzoeker aan mede-verweerster nog verschuldigde, de door verweerder betaalde termijnen ten bate van verzoeker in aanmerking moeten worden genomen;

Verstaat, dat verzoeker ter algehele verrekening van de door verweerder aan mede-verweerster betaalde huurkooptermijnen aan verweerder zal hebben te vergoeden een bedrag van f 1885.97;

Ontzegt zowel wat verzoeker als wat verweerder betreft, het anders of meer gevorderde;

Veroordeelt verweerder als de in hoofdzaak in het ongelijk gestelde partij in de kosten, aan de zijde van verzoeker tot deze uitspraak begroot op f 50, aan de zijde van mede-verweerster op f 50.

No. 931

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK UTRECHT, 17 Januari 1947.
(Mrs. Prof. Dorhout Mees, van Registeren Altena, Jhr. Rutgers van Rozenburg).

Indien een directeur eener vennootschap gebruik makende van de bevoegdheid tot het emitteren van nieuwe aandelen, deze nieuwe aandelen alle zelf neemt, is dit feit als volstrekt ongeoorloofd te beschouwen.

De aandelen emissie nietig verklaard en gerequestreerden veroordeeld tot intrekking en vernietiging dezer aandelen op verbeurte eener dwangsom.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100) art. 23 e.v.).

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;

Gezien onderstaand verzoekschrift en de daarbij overgelegde producties;

O. dat door gerequestreerden tijdig schriftelijk is geantwoord onder overlegging van producties, welk antwoord geacht wordt hier woordelijk te zijn herhaald;

Gelet op het behandelde ter terechtzitting van deze Kamer van 18 December 1946;

O. dat verweerders in de eerste plaats de onbevoegdheid van den Raad hebben ingeroepen, op grond, dat verweerder A. W.

Ros, gelijk vaststaat, ingevolge de desbetreffende statutaire bepalingen bij ontstentenis van zijn eenigen mede-directeur, verzoeker Arnold Knoek, tot het bewerkstelligen der aangevallen aandelen emissie formeel gerechtigd was, en eventueel machtsmisbruik zijnerzijds, nu geen bijzondere omstandigheden als bedoeld in artikel 23 van het Koninklijk Besluit E 100 daarbij eenige rol zouden hebben gespeeld, slechts ter beoordeeling van den gewonen rechter zou staan;

O. dat dit verweer echter faalt, aangezien, nu vaststaat, dat verweerder A. W. Ros tot de aandelen-emissie is overgegaan tijdens den oorlog en wel nadat zijn mede-directeur, tevens aandeelhouder, Knoek tengevolge van maatregelen van 's vijands zijde als directeur had moeten aftreden en was weggevoerd, de vraag of een ingrijpen van den Raad, hetwelk onder deze omstandigheden gewettigd kan zijn, inderdaad redelijk is te achten, niet de bevoegdheid van den Raad, doch de al of niet toewijsbaarheid van het verzoek raakt;

O. dat verweerders voorts de niet-ontvankelijkheid van requestranten in hun verzoek hebben ingeroepen op grond van het ontbreken van onder het bereik eener toewijzing van het verzoek vallende rechtsbetrekkingen;

O. dat dit verweer opgaat ten aanzien der verweerders W. Ros en van Keulen, aangezien verzoekers hun uitgesproken vermoeden, dat ook deze verweerders houders van nieuwe aandelen zijn, tegenover de uitdrukkelijke stelling van verweerders, dat alle nieuwe aandelen door verweerder A. W. Ros worden gehouden, niet hebben gehandhaafd;

O. dat dit verweer voor het overige echter ook faalt, daar immers bij eene toewijzing van het verzoek, de tusschen verweester N.V. Nederlandsche Schoenen Centrale Knoek & Ros en hare oorspronkelijke aandeelhouders tot welke ook de verzoekers behooren bestaande hebbende rechtsbetrekkingen, welke door de gewraakte emissie — waarbij het aantal der geplaatste aandelen van 100 op 140 werd gebracht, in diervoege werden gewijzigd, dat ieder aandeel eene participatie van slechts 1/140 in plaats van 1/100 vertegenwoordigde, wederom in hare vroegere verhoudingen komen te verkeeren, en bovendien de tusschen verweerder A. W. Ros als houder der nieuwe aandelen en genoemde vennootschap ontstane rechtsbetrekkingen komen te vervallen;

O. dat verweerders nu wel hebben aangevoerd, dat verzoekers als derden niet de nietig verklaring dezer laatste rechtsbetrekkingen zouden vermogen te vorderen, doch dit standpunt is te verwerpen, daar immers geen der ten dezen toepasselijke bepalingen van het Koninklijk Besluit E 100 eenige beperking inhoudt ten aanzien van de bevoegdheid tot requestreeren, en eene dergelijke door verweerders voorgestane, beperking ook niet in overeenstemming zou zijn met de strekking van dit Besluit, hetwelk in het algemeen beoogt

tijdens en tengevolge van den oorlog geleden nadeel in daarvoor in aanmerking komende gevallen te herstellen ten laste van hen die daarvoor mede aansprakelijk zijn te achten, in overeenstemming waarmede dan ook bij het geven eener beslissing met in achtneming der desbetreffende nadere voorschriften de gevolgen dier beslissing mede tegenover derden kunnen worden geregeld, in welk stelsel de bevoegdheid om het ingrijpen van den Raad te verzoeken ook in rechtsbetrekkingen waarbij de verzoeker niet rechtstreeks betrokken is, past;

O. voorts, wat de hoofdzaak betreft, dat vaststaat dat de directie der gerequesteerde vennootschap oorspronkelijk bestond uit verzoeker Knoek en verweerder A. W. Ros;

dat verzoeker Katan, een bevriende relatie van Knoek, een der beide commissarissen der vennootschap was, alsmede, dat verzoeker Diamant een zwager was van Knoek;

dat de drie verzoekers samen houders waren van 53, alzoo van de meerderheid, van de 100 geplaatste aandelen der vennootschap;

dat Knoek en Katan Joden waren in den zin der Deutsche verordeningen;

dat dientengevolge beiden, nadat hun bovenbedoeld aandelenbezit hun was ontnomen, zijn weggevoerd;

dat ingevolge de statuten der vennootschap de directie had te beslissen over eventuele uitgifte van nog niet geplaatste aandelen en dat, mede ingevolge de statuten, na het uitvallen van Knoek als mededirecteur, de eenig overgebleven directeur, verweerder A. W. Ros, met het geheele beheer der vennootschap was belast;

en voorts, dat deze laatste kort voor het einde van den oorlog is overgegaan tot het alsnog emitteren van 40 aandelen, welke alle door hem zelf zijn genomen;

O. dat verweerders zich nu op het standpunt hebben gesteld, dat, nu A. W. Ros statutair bevoegd was tot het doen plaats hebben der emissie, hem hiervan geen verwijt valt te maken, en hij ook al mocht de plaats gehad hebbende emissie thans teniet worden gedaan, niettemin gerechtigd zou zijn de emissie opnieuw te doen plaats hebben;

O. dat dit laatste op zich zelf en zonder meer inderdaad juist is, doch hierbij valt op te merken, dat, indien de directie eener vennootschap, gebruik makende van hare bevoegdheid tot het emitteren van nieuwe aandelen, deze nieuwe aandelen alle zelf neemt, dit feit, indien zij niet reeds houder was van alle tevoren uitstaande aandelen, als volstrekt ongeoorloofd is te beschouwen;

O. immers, dat de goede trouw en de aard van het vennootschapscontract medebrenge, dat, bij het plaats vinden eener aandelen-emissie, de oude aandeelhouders der betreffende vennootschap, al dan niet met recht van voorkeur tegenover derden wanneer het eene openbare emissie betreft, doch in ieder geval gelijkelijk in de gelegenheid dienen te worden gesteld desge-

wenscht in de emissie te participeren;

O. dat dit slechts anders zou kunnen zijn, indien een dringende reden tot het volgen van eene andere gedragslijn mocht nopen, doch hiervan in het onderhavige geval geen sprake is geweest;

O. dat verweerders weliswaar in dit verband een beroep hebben gedaan op het feit, dat de door de emissie te verkrijgen gelden moesten strekken om hoewel onverplicht — een schuld af te lossen aan de gemeente Bunschoten, welke het fabrieksgebouw en de machines in huurkoop aan de vennootschap had gegeven, tengevolge van welke aflossing de vennootschap hare financiële onafhankelijkheid kon herkrigen, hetgeen, speciaal met het oog op de aanschaffing van nieuwe machines, van belang zou zijn geweest, doch, daargelaten of hierin een reden van voldoende dringenden aard zou zijn te zien, in ieder geval uit de in het geding gebrachte notulen der op 3 April 1945 door verweerder A. W. Ros en den Commissaris Pols gehouden vergadering, waarin over de te houden emissie overleg werd gepleegd, blijkt, dat de vennootschap over voldoende eigen middelen beschikte om tot aflossing van bovenbedoelde schuld over te gaan, doch dat verweerder A. W. Ros er toenmaals de voorkeur aan gaf geen kasmiddelen aan het bedrijf te onttrekken met het oog op den onzekeren monetair toestand;

O. dat echter een dergelijke voorkeur niet valt gelijk te stellen met het zich voordoen van een dringende reden, die het doen plaats hebben der emissie in de gegeven omstandigheden zou hebben kunnen rechtvaardigen;

O. dat de emissie des te minder viel te rechtvaardigen, nu hierbij niet slechts alle aandeelhouders behalve verweerder A. W. Ros van deelname waren uitgesloten, doch door deze emissie bovendien het meerderheidsbelang van verzoekers in het kapitaal der vennootschap — aan welk belang, gezien de hieraan door de wet gebonden consequenties, een zeer wezenlijk karakter viel toe te kennen — te hoog ging;

O. dat dan ook redelijkerwijs moet worden aangenomen, dat verzoeker Knoek, indien hij hierin tengevolge van de door den bezetter getroffen maatregelen niet verhinderd ware geweest, zijne goedkeuring aan de door verweerder A. W. Ros doorgevoerde emissie met toewijzing van alle aandelen aan zichzelf zou hebben onthouden, ingevolge waarvan het achterwege laten van het thans door verzoekers verlangde ingrijpen van den Raad als onredelijk zou zijn te beschouwen;

O. dat echter het petitum sub a niet toewijsbaar is voorzover daarbij wordt verlangd nietig verklaring van het besluit der algemeene vergadering van aandeelhouders, waarbij tot de emissie werd besloten, aangezien een zoodanig besluit niet is, en ook niet behoeft te worden genomen;

O. dat ook het petitum sub b niet voor toewijzing vatbaar is, aangezien door de nietigverklaring der emissie en de intrek-

king der nieuwe aandelen uit den aard der zaak ook eventueel op deze aandelen gevestigde rechten reeds zonder meer komen te vervallen;

Rechtdoende:

Verwerpt de voorgestelde exceptie van onbevoegdheid;

Verklaart verzoekers niet-ontvankelijk in hunne vorderingen tegen de verweerders W. Ros en M. v. Keulen;

Verwerpt de voorgestelde exceptie van niet-ontvankelijkheid voor het overige;

Verklaart nietig de in 1945 door verweerder A. W. Ros bewerkstelligde uitgifte van 40 nieuwe aandelen van de N.V. Nederlandsche Schoenen Centrale Knoek en Ros te Bunschoten, en verstaat dat deze aandelen door de vennootschap moeten worden ingetrokken en dat zij van den datum van uitgifte af geen recht geven tot het uitbrengen van een stem ter vergadering, noch op eenig ander recht aan deze aandelen verbonden;

Veroordeelt verweerder A. W. Ros, wonende te Baarn, N.V. Nederlandsche Schoenen Centrale Knoek & Ros, gevestigd te Bunschoten, ieder tot betaling van een dwangsom van f 200 per dag voor elken dag, dat ieder hunner na verloop van acht dagen na deze uitspraak in gebreke zal zijn hieraan te voldoen, in het bijzonder door inlevering bij de vennootschap en vernietiging van de aandeelbewijzen en dividendbladen, of, wat deze laatste betreft, mededeeling aan het met de registratie der aandelen belaste orgaan, dat deze aandelen vervallen zijn;

Wijst af het meer of anders gevorderde;

Veroordeelt verweerders A. W. Ros en de N.V. Nederlandsche Schoenen Centrale Knoek & Ros in de proceskosten, aan de zijde van verzoekers begroot op, tot op deze uitspraak f 175 voor salaris en nihil voor verschotten.

No. 932

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK AMSTERDAM, 3 April 1947.
(Mrs. Jolles, Wiarda en G. Schreuder).

Verzoeker hersteld in zijn rechten als huurder van een pand, waarin hij zijn bedrijf heeft uitgeoefend, met veroordeeling van den nieuwen huurder (gerequestreerde) tot ontruiming.

Op grond van de overweging, dat verzoeker zijn vordering tot rechtsherstel zeer laat heeft ingediend moet door hem een gedeelte van de verbouwingskosten, door gerequestreerde gemaakt, worden gedragen, ook al is verzoeker door die verbouwing niet gebaat.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100)
art. 23 e.v.).

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;
Gezien:

a. een op 5 November 1946 ingekomen

verzoekschrift van Paul Meiler, grossier in electro-technische artikelen, wonende te Amsterdam, gemachtigde Mr. H. B. F. J. A. Peters;

b. een op 12 December 1946 ingekomen verweerschrift van C. J. Nieuwendijk, wonende te Amsterdam, gemachtigde Mr. D. Schut Jr., en een op 12 December 1946 ingekomen verweerschrift van W. Heybroek in zijn hoedanigheid van liquidateur van de N.V. Wilhelmina Rijwielenfabriek v/h Hugo Smit, wonende te Maarn, gemachtigde Mr. J. J. Caron;

Gezien de overgelegde stukken, gehoord partijen, derzelve gemachtigden en den getuige D. C. J. Mastenbroek;

O. dat verzoeker zakelijk heeft gesteld, dat hij sedert ongeveer 1926 in het perceel Prinsengracht 282 te Amsterdam het grossiersbedrijf in electro-technische artikelen heeft uitgeoefend, welk perceel hij gehuurd had van de N.V. Wilhelmina Rijwielenfabriek v/h Hugo Smit in liquidatie en, nadat tengevolge van de Deutsche Jodenmaatregelen verzoekers bedrijf is geliquideerd, het huis door den eigenaar eenige weken vóór de bevrijding is verhuurd aan C. J. Nieuwendijk; op welke gronden verzoeker den Raad verzoekt deze huurovereenkomst te vernietigen, C. J. Nieuwendijk tot ontruiming van het perceel te veroordeelen cum annexis, en den eigenaar te veroordeelen om met verzoeker een nieuwe huurovereenkomst aan te gaan, dan wel te verklaren, dat de oorspronkelijke huurovereenkomst, tusschen verzoeker en den eigenaar van het perceel gesloten, nog valideert;

O. dat verweerder Nieuwendijk zich tegen de toewijzing der vordering verzet, omdat het verzoekschrift door zijne alternatieve conclusie niet zou voldoen aan het vereischte van artikel 12 sub 4 van het Besluit E 100, het perceelsgedeelte door hem is gehuurd op een tijdstip toen de huurovereenkomst tusschen verzoeker en verhuurder reeds geëindigd was en in ieder geval Nieuwendijk bij het huren in April 1945 van het reeds een jaar leeg staande pand te goeder trouw is geweest, daaraan in den zomer van 1945 aanzienlijke kosten heeft besteed om het voor zijn bedrijf geschikt te maken, terwijl verzoeker eerst zeer geruimen tijd na de bevrijding weer aanspraak op het pand heeft gemaakt;

O. dat de verhuurder W. Heybroek, in zijn hoedanigheid van liquidateur der N.V. Wilhelmina Rijwielenfabriek v/h Hugo Smit, zich eveneens tegen de toewijzing van het verzoek heeft verzet, omdat, gezien de omstandigheden, waaronder de huurovereenkomst met Nieuwendijk tot stand is gekomen, vernietiging dezer overeenkomst onredelijk ware en verzoeker door eerst geruimen tijd na de bevrijding zijn aanspraken geldend te maken, het recht daartoe heeft verwerkt;

O. dat geen bepaling zich verzet tegen een alternatief verzoek, gelijk hier gedaan, en van strijd van het verzoekschrift met artikel 125 sub 4 van Besluit E 100, dan ook geen sprake is;

O. dat niet is weersproken, dat verzoeker destijds onder den druk der maatregelen van den bezetter en nadat in zijn bedrijf een „Verwalter” was aangesteld, zich uit zijn bedrijf heeft teruggetrokken en het pand heeft verlaten, waarvan de huur evenwel tot Januari 1945 is betaald, waarna — zonder dat zulks aan verzoeker bekend was — de „Wirtschaftsprüfhändler”, die het bedrijf van verzoeker liquideerde, in Maart 1945 aan den verhuurder heeft medegedeeld niet meer over middelen tot betaling van de huur beschikken;

O. dat de Raad van oordeel is, dat onder de ten deze gebleken omstandigheden het aan den eigenaar van het perceel en aan diens gemachtigde makelaar, die het perceel beheerde, getuige D. C. J. Mastenbroek, duidelijk moet zijn geweest dat verzoeker het perceel heeft verlaten ingevolge de Deutsche Jodenmaatregelen, en ook C. J. Nieuwendijk, toen hij het perceel huurde, zulks had kunnen begrijpen, althans dienen te vermoeden, omdat de naam van verzoekers firma, toen Nieuwendijk het perceel huurde, aan den gevel van het pand was aangebracht;

O. voorts dat bij de mondelinge behandeling is komen vast te staan, dat de raadsman van verzoeker zich reeds zeer kort na de bevrijding schriftelijk — zij het dan dat in dit schrijven over herstel van verzoeker in de huur niet met zooveel woorden wordt gesproken — heeft gewend tot C. J. Nieuwendijk, die naar evenmin is weersproken, de aanspraken van verzoeker onbeantwoord liet;

O. dat de voormelde getuige D. C. J. Mastenbroek heeft verklaard, dat drie weken nadat hij het perceel aan C. J. Nieuwendijk had verhuurd, en alzoo zeer kort na de bevrijding, verzoeker bij hem is gekomen en den wensch uitsprak het perceel te willen huren, welke mededeeling door getuige aan den eigenaar is doorgegeven, die verzocht verzoeker deswege naar zijn advocaat te verwijzen;

O. dat naar het oordeel van den Raad, verzoeker aldus op voldoende duidelijke wijze te kennen heeft gegeven weer de beschikking over het perceel terug te verlangen;

O. dat, indien C. J. Nieuwendijk daarna aan kosten van verbouwing ongeveer f 10000 heeft ten koste gelegd, gelijk onweersproken door hem is gesteld, in beginsel moet worden aangenomen, dat hij daarbij het risico aanvaard, dat de verzoeker, zijnde de vroegere Joodsche huurder, rechtsherstel in de huur zou verlangen;

O. evenwel dat, indien verzoeker met het daadwerkelijk geldend maken van zijn aanspraken op herstel in de huur, minder lang had gewacht, het aan den Raad aannemelijk voorkomt, dat C. J. Nieuwendijk met de voormelde verbouwingen zou hebben gewacht of deze in geringer mate zou hebben uitgevoerd en de Raad van oordeel is, dat onder die omstandigheden verzoeker een gedeelte der verbouwingskosten mede behoort te dragen, ook al is verzoeker voor

zijn bedrijfsuitoefening in het perceel met die verbouwing niet gebaat, en de Raad ex sequo et bono de vergoeding die deswege verzoeker aan C. J. Nieuwendijk zal hebben te betalen vaststelt op f5000;

O. dat verzoeker door zijn mededeelingen aan den Raad aannemelijk heeft gemaakt, dat hij het perceel thans weder dringend noodig heeft om zijn zaak weder te kunnen drijven en, waar de Raad van oordeel is, dat een achterwege laten van ingrijpen onredelijk zou zijn, het verzoek derhalve in voege als hieroder vermeld, kan worden ingewilligd;

Vernietigt de tusschen W. Heybroek in zijn hoedanigheid van liquidateur van de N.V. Wilhelmina Rijwielfabriek v/h Hugo Smit, als verhuurder, en C. J. Nieuwendijk, als huurder, betreffende het perceel Prinsengracht 282 aangegane huurovereenkomst;

Verstaat dat de huur van genoemd perceel tusschen verzoeker en W. Heybroek in zijn genoemde hoedanigheid zal herleven onder zoodanige voorwaarden als vigeerden tusschen verhuurder en huurder op het tijdstip, dat verzoeker het perceel heeft verlaten;

Verklaart dat verzoeker gerechtigd is het perceel wederom als huurder op genoemde voorwaarden in gebruik te nemen;

een en ander nadat hij aan C. J. Nieuwendijk een bedrag ad f 5000 bijwege van schadevergoeding heeft betaald, met veroordeeling van C. J. Nieuwendijk om binnen een termijn van drie maanden na betaling van voormeld bedrag, bedoeld perceel te ontruimen en te verlaten en onder overgave der sleutels ter beschikking van verzoeker te stellen en te laten, onder bepaling van een dwangsom van f 50 voor iederen dag, dat hij met die ontruiming in gebreke mocht blijven en met machtiging op verzoeker om die ontruiming zoo noodig te bewerkstelligen met behulp van de sterke macht;

Veroordeelt C. J. Nieuwendijk en W. Heybroek in de kosten van dit geding tot heden aan de zijde van verzoeker begroot op f 30 voor ieder van hen;

Ontzegt het meer of anders gevorderde.

No. 933

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK UTRECHT, 6 Juni 1947. (Mrs. de Boer, v. Regteren Altena en Jhr. Rutgers van Rozenburg).

Het Beheersinstituut heeft toegestemd in de vrijwillige tussentijdse ontbinding van pachtovereenkomst bestaande tussen een verpachter en verzoeker wiens vermogen als politiek delinquent, onder beheer staat.

De Raad acht zich bevoegd van het hier tegen gerichtte hoger beroep kennis te nemen.

Pachter behoeft niet zelf op het gepachte perceel aanwezig te zijn, indien de ver-

pachter bij de persoonlijke prestatie geen belang heeft.

Het Beheersinstituut dient niet vooruit te lopen op het oordeel van de rechter in pachtzaken. Beslissing vernietigd.

(Besluit Vijandelijk Vermogen (E 133) artt. 11—43).

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.; Gezien een verzoekschrift van Sieboit Been, wonende te Utrecht, in zijne hoedanigheid van beheerder over het vermogen van Pieter Marinus van Dam, wonende te Zeist, strekkende tot vernietiging van een beslissing van het Nederlands Beheersinstituut, bij schrijven dd. 29 November 1946 aan verzoeker medegedeeld, waarbij de bereidverklaring wordt gegeven tot vrijwillige ontbinding van een pachtvereenkomst, bestaande tussen Dr. G. H. A. Ketting te 's-Gravenhage als verpachter en voornoemde Van Dam als pachter en welke overeenkomst tot voorwerp heeft een perceel weiland, gelegen aan de Langbroekerwetering onder Driebergen—Rijsenburg, kadastraal in die gemeente bekend onder Sectie C nos. 420, 421 en 669 (gedeeltelijk) ter grootte van 4.42 ha.;

Gezien de door het Nederlands Beheersinstituut gegeven inlichtingen;

Gehoord de mondelinge toelichting namens verzoeker gegeven door Mr. B. van den Hemel en de mondelinge inlichtingen namens het Nederlands Beheersinstituut gegeven door Mr. J. P. G. Scholtens en namens de Provinciale Voedselcommissaris van Utrecht, door de Heer A. A. Vollebregt;

O. dat verzoeker ter terechtzitting heeft medegedeeld, dat hij optredende in hoedanigheid, daarmede heeft bedoeld op te treden namens Van Dam voornoemd en zulks in verband met het door hem gevoerde beheer over diens vermogen, terwijl Mr. B. van den Hemel ook heeft verklaard namens Van Dam te verschijnen, waarop Mr. Scholtens heeft te kennen gegeven het verzoekschrift eveneens aldus te verstaan;

dat de Raad het ingediend verzoek derhalve beschouwt als ingediend door Van Dam en deze hieronder als verzoeker zal worden aangeduid;

O. dat de Raad allereerst de opmerking van het Nederlands Beheersinstituut wil behandelen, dat de aangevallen beheersdaad naar haar aard dient te worden beschouwd als een daad van vereffening in de zin van artikel 11 lid 1 sub c van het Besluit Vijandelijk Vermogen en derhalve de afdeling rechtspraak ingevolge het vierde lid van genoemd artikel niet bevoegd zou zijn van het ingesteld beroep kennis te nemen;

dat de Raad zich met deze interpretatie niet kan verenigen;

dat immers uit niets blijkt, dat onder de term vereffening in genoemd artikel iets anders moet worden verstaan dan hetgeen deze term in de gangbare betekenis wil zeggen;

dat nu de vrijwillige ontbinding van een

pachtvereenkomst in bepaalde omstandigheden wel een daad van vereffening kan zijn maar zij dit niet behoeft te zijn en geen omstandigheden zijn kenbaar geworden, welke er op zouden wijzen, dat er in het onderhavige geval van een vereffening van verzoekers vermogen, van zijn bedrijf of van een deel van dat bedrijf sprake zou zijn en ook de redenen, welke door het Nederlands Beheersinstituut en de voedselcommissaris ter rechtvaardiging van de aangevochten handeling worden opgegeven, veelmeer in een gans andere richting wijzen;

O. dat deze redenen in de eerste plaats liggen in bezwaren tegen de wijze, waarop verzoeker zijn pachtverplichtingen zou zijn nagekomen en die hun grond vinden in het feit, dat verzoeker, als politiek delinquent gedetineerd, niet zelf het onderhavige perceel exploiteert,

dat het Nederlands Beheersinstituut de verplichting om persoonlijk op het gepachte aanwezig te zijn en persoonlijk de leiding te hebben en te houden, afleidt uit de bepalingen van de artikelen 1419 B.W. j°. 19 Pb. en 25 Pb.,

dat deze verplichting echter uit geen dzer artikelen volgt;

dat immers de artikelen 1419 B.W. en 19 Pb. zich niet uitlaten over de vraag of de pachter genoemde verplichting al dan niet heeft en deze artikelen alleen toepassing zouden kunnen vinden, indien vaststaat, dat een goed pachter tot de genoemde persoonlijke prestatie gehouden is, terwijl eerst genoemd artikel slechts geldt, indien de verpachter bij deze persoonlijke prestatie belang heeft;

dat de Raad van oordeel is, dat een goed pachter, waaronder moet worden verstaan een pachter, wiens exploitatie rekening houdt zowel met de belangen van zijn verpachter als met de algemene landbouwbelangen, niet persoonlijk de leiding van het bedrijf behoeft te voeren en op het gepachte aanwezig te zijn, mits hij zorgt, dat die leiding even deugdelijk wordt gevoerd als het geval zou zijn ware hijzelf aanwezig geweest;

dat zulks in het onderhavige geval moet worden aangenomen het geval te zijn, waar de met de leiding belaste bedrijfsboer zoals niet weersproken vaststaat een goede vakman is en verzoeker zelf op landbouwkundig gebied een amateur;

dat ook art. 25 Pb. hier niet in aanmerking komt, omdat van een overdracht niets is gebleken en de aanwezigheid op het bedrijf verzoekers verantwoordelijkheid ongerept laat;

dat dan ook in de gedwongen afwezigheid van verzoeker in de gegeven omstandigheden geen wanprestatie kan worden gezien, te minder waar de verpachter de exploitatie door een ander dan door de pachter reeds voor verzoekers detentie heeft toegelaten;

O. dat de tweede grond, welke tot de aangevochten handeling heeft geleid, ligt in de onvoldoende veebezetting zoals het Nederlands Beheersinstituut die heeft gesteld,

maar door verzoeker is weersproken;

dat het Nederlands Beheersinstituut in zijn beheer over vermogens van personen, als bedoeld in artikel 6 lid 1 Besluit Vijandelijk Vermogen, zich heeft te laten leiden door de belangen van de beheerde en daarnaast heeft te waken tegen een beleid, waardoor tegen deze uit te oefenen rechten van de overheid zouden worden verkort; dat nu, aangenomen ene onvoldoende, d.w.z. voor verzoeker nadelige veebezetting, het Nederlands Beheersinstituut in het algemeen bij verschil van inzicht niet vrijwillig in strijd met het inzicht van de beheerde behoort te handelen, zolang de rechten van de overheid niet in het gedrang komen;

dat zulks zeker niet behoort te geschieden, nu — zoals hier — een onvoldoende veebezetting slechts wordt afgeleid uit feiten, die — gelijk ter terechtzitting is gebleken — voor het Nederlands Beheersinstituut niet volkomen vaststaan;

O. dat het Nederlands Beheersinstituut ten slotte zich blijkbaar heeft laten leiden door de verwachting, dat de Pachtrechter in het onderhavige geval ongetwijfeld pachtontbinding zou hebben uitgesproken; dat het de Raad voorkomt, dat dit in elk geval zal kunnen worden afgewacht en dat het niet op de weg van dit instituut kan liggen op het oordeel van deze rechter met betrekking tot vragen van landbouwbeleid vooruit te lopen;

dat daartoe te minder reden schijnt, nu de pogingen van de verpachter om de pachtovereenkomst aan te tasten schipbreuk hebben geleden bij de Centrale Grondkamer;

O. dat het besluit van het Nederlands Beheersinstituut derhalve niet voldoende is gefundeerd en moet worden vernietigd;

Rechtsoende:

Vernietigt de beslissing van het Nederlands Beheersinstituut, waarvan beroep.

No. 934

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK ARNHEM, 27 Juni 1947. (Mrs. Suringar, v. d. Grinten en Maassen).

De Raad acht zich onbevoegd kennis te nemen van een hoger beroep gericht tegen een vrijwillige tussentijdse ontbinding van een pachtovereenkomst door het Beheersinstituut, bestaande tussen een verpachter en een pachter, wiens vermogen onder beheer staat, zulks op grond van het bepaalde in art. 11 al. 4 E 133.

De zaak verwezen naar de Voorzitter van de Raad voor het Rechtsherstel.

(Besluit Vijandelijk Vermogen (E 133) artt. 11, 43).

Zie N.O.R. No. 933.

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;

Gezien het tot de Raad gerichte verzoekschrift dd. 8 Februari 1947 van Jan Albert den Drijver, tuinder, wonende te Zalt-Bom-

mel, adv. Mrs. Vonkenberg, Dingemans en Beukenkamp;

Mede gezien het antwoord van het Nederlandse Beheersinstituut en van de Stichting Het Groot Bommelsche Gasthuis, gevestigd te Zalt-Bommel, adv. Mr. E. J. J. van Lidth de Jeude;

O. dat verzoeker bij voormeld verzoekschrift, voorzover voor deze beslissing van belang, kort weergegeven heeft gesteld, dat hij, laatstelijk in 1943, met het Groot Bommelsche Gasthuis te Zalt-Bommel een pachtovereenkomst voor de tijd van 12 jaren heeft gesloten, betreffende een huis met boomgaard aan de Maarten van Rossumsingel te Zalt-Bommel;

dat hij van 7 Mei 1945 tot 7 Mei 1946 als politiek gedetineerde van zijn vrijheid is beroofd geweest en zijn vermogen onder beheer is gesteld van de Provinciale Voedselcommissaris in Gelderland; dat hij bericht heeft gekregen dat voorgenoemde pachtovereenkomst door de eigenaresse in samenwerking met het Nederlandse Beheersinstituut ontbonden is en de houe per 1 Januari 1947 aan een ander verpacht is;

op welke gronden hij verzocht, dat de Raad in hoger beroep deze tussentijdse ontbinding der pachtovereenkomst nietig zal verklaren;

O. dat de Stichting Het Groot Bommelsche Gasthuis heeft aangevoerd en onder overlegging der desbetreffende overeenkomst dd. 1 December 1946 haar en de beheerder over het vermogen van verzoeker aangegaan, heeft bewezen, dat de pachtovereenkomst, door de Stichting op 15 Mei 1943 voor 12 jaar met verzoeker gesloten, met ingang van 1 December 1946 is beëindigd;

O. dat het Nederlandse Beheersinstituut behoudens haar antwoord ten principale, primair heeft aangevoerd, dat de ontbinding dezer pachtovereenkomst naar haar aard is aan te merken als een daad van vereffening in de zin van artikel 11 lid 1 sub c van het K. B. E 133, zodat het hoger beroep in deze moet worden ingesteld bij de Voorzitter van de Raad voor het Rechtsherstel, op welke grond het Nederlandse Beheersinstituut primair verzoekt, dat de afdeling Rechtspraak van de Raad zich onbevoegd zal verklaren van dit hoger beroep kennis te nemen en de zaak ter afdoening zal verwijzen naar de Voorzitter voornoemd;

O. hieromtrent, dat de Raad met het Nederlandse Beheersinstituut van oordeel is, dat de tussentijdse ontbinding van verzoeker's pachtovereenkomst door dit Beheersinstituut, welke ontbinding door de feitelijke stellingen van partijen vaststaat, is te beschouwen als een daad van vereffening;

O. dat ingevolge het bij K. B. F 273 gewijzigde artikel 11 van het K. B. E 133 tegen deze handeling van het Nederlandse Beheersinstituut alleen beroep kan worden ingesteld bij de Voorzitter van de Raad voor het Rechtsherstel, zodat de afdeling Rechtspraak onbevoegd is om over het ver-

zoek tot nietigverklaring dezer ontbinding te oordelen en de zaak ten principale niet aan de orde kan komen;

Op voorschreven gronde;

Beslissende;

Verklaart zich onbevoegd om van verzoeker's hoger beroep kennis te nemen;

Verwijst de zaak ter beslissing naar de Voorzitter van de Raad voor het Rechts-herstel.

No. 985

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK AMSTERDAM, 14 April 1947.
(Mrs. Jhr. v. d. Does de Willebois, Dijksterhuis en Polderman).

Wegens de overval op de „Deutsche Zeitung in den Niederlanden” en de berooving van de kas heeft de Gemeente Amsterdam in 1944 aan de Zeitung ruim 51.000 gulden betaald, ingevolge beschikking van den bezetter. Beschikking nietig verklaard en beheerder van gerequesteerde veroordeeld tot terugbetaling van genoemd bedrag aan de Gemeente Amsterdam.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100)
art. 23 e.v.).

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;

Gezien een verzoekschrift d.d. 21 November 1946, gewijzigd bij schrijven van 4 Januari 1947, van den Burgemeester van Amsterdam, handelende namens de Gemeente Amsterdam, waarbij in hoofdzaak wordt gesteld:

dat op 9 October 1944 een overval heeft plaats gevonden op het bureau van de „Deutsche Zeitung in den Niederlanden” aan den N.Z. Voorburgwal te Amsterdam, waarbij de kas van genoemd dagblad ten bedrage van f 56654.47 werd ontvreemd;

dat bij beschikking van den „Einsatzkommandoführer der Sicherheitspolizei” van 23 October 1944 de Gemeente verplicht werd op grond van de artt. 59, 60 e.v. der „Ordnungschutzverordnung 1943” dit bedrag aan de „Deutsche Zeitung in den Niederlanden” terug te betalen, hetgeen geschied is op 26 October 1944 door middel van overschrijving van bovengenoemd bedrag op de rekening van de „Deutsche Zeitung” bij de Handelstrust West N.V.;

dat nu deze betaling geschied is op grond van een verordening die krachtens het Besluit Bezettingsmaatregelen geacht moet worden nooit van kracht te zijn geweest, de Gemeente op grond van artt. 23 j°. 25 van het Besluit E 100 de nietigheid der betaling vordert met veroordeeling van den beheerder van het vermogen der N.V. Dagblad „Deutsche Zeitung in den Niederlanden” tot betaling uit dat vermogen van f 56654.47;

Gezien het schriftelijk antwoord van gerequesteerde, den beheerder voornoemd;

Gelet op de mondelinge behandeling ter

zitting van 24 Maart 1947, alwaar zijn verschenen H. C. Verkerk, hoofdcommies ter Gemeente-Secretarie van Amsterdam als gemachtigde van verzoeker c.q. en Mr. G. Jonker, beheerder der N.V. Dagblad „Deutsche Zeitung in den Niederlanden”;

O. dat gerequesteerde de aan de vordering ten grondslag gelegde feiten als juist heeft erkend, zoodat deze ten processe vaststaan;

O. dat de door de Gemeente aan de „Deutsche Zeitung” gedane betaling haar is opgelegd krachtens art. 59 van de „Ordnungschutzverordnung 1943”, opgenomen in het Verordeningenblad 1943 onder No. 1, welke verordening voorkomt op lijst B, bedoeld in artikel 17 van het Besluit Bezettingsmaatregelen E 93, met bepaling, dat onder meer de artikelen 59 tot en met 70 van die verordening geacht moet worden nooit van kracht te zijn geweest;

dat, waar de rechtsbetrekking, welke tusschen de Gemeente en de „Deutsche Zeitung” ontstaan is, derhalve valt onder het bepaalde bij artikel 25 sub c van het Besluit E 100, achterwege laten van het verzochte ingrijpen onredelijk zou zijn, tenzij het tegendeel ware gebleken;

O. dat gerequesteerde aanvoert, dat de betaling door de Gemeente aan de „Deutsche Zeitung” niet een onverschuldigde was, vermits de overval het werk was van zoogenaamde illegalen en de buit aan de Verzetsbeweging en dus aan de Nederlandsche Gemeenschap ten goede is gekomen, dat volgens gerequesteerde de gevolgen van den overval volkomen terecht zijn afgewenteld op de Nederlandsche samenleving, die de voordeelen er van genoot en tot bekostiging van den verzetsstrijd verplicht was en dat indien verzoeker q.q. mocht meenen, dat de Gemeente Amsterdam niet in de plaats kan treden van de Nederlandsche samenleving, hij den Staat maar moet aanspreken, doch niet gerequesteerde;

O. dat de Raad gerequesteerde in dit verweer, dat hij nauwelijks als ernstig gemeend kan opvatten, niet kan volgen;

dat immers, zelfs al ware de buit van den overval geheel aan de Nederlandsche Verzetsbeweging ten goede gekomen — van welke bewering ieder bewijs ontbreekt — zulks niet eenige betalingsplicht van de Gemeente tegenover gerequesteerde ten gevolge zou hebben na dit feit — gesteld het ware bewezen — mitsdien het karakter van willekeur en onredelijkheid aan de door den bezetter aan de Gemeente opgelegde betalingsplicht niet zou kunnen ontnemen;

O. dat gerequesteerde voorts beweert, dat het hier een vrijwillige betaling zou gelden, vermits het toenmalige Gemeentebestuur van Amsterdam bereid was zonder eenig verzet aan de beschikking te voldoen;

dat dit verweer niet ter zake doet, vermits — zelfs al had het toenmalige Gemeentebestuur zonder verzet aan het bevel tot betaling voldaan, hetgeen de Raad niet kan beoordeelen — zulks niet wegneemt,

dat het betalingsbevel gebaseerd was op een maatregel als bedoeld in art. 25 sub c van het Besluit E 100, zoodat de betaling voor vernietiging vatbaar blijft;

O. dat nu gerequesteerde de onredelijkheid van het verzochte ingrijpen niet heeft aangetoond, moet worden beslist als volgt:

Rechtdoende:

Verklaart nietig de betaling van f 56654.47 op 26 October 1944 door de Gemeente Amsterdam gedaan aan de N.V. Dagblad „Deutsche Zeitung in den Niederlanden“;

Veroordeelt den beheerder van genoemde N.V. tot betaling aan verzoeker q.q. ten laste van het vermogen der N.V. van f 56654.47.

No. 936

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK AMSTERDAM, 15 April 1947.
(Mrs. de Gaay Fortman, G. A. Schreuder, Baron v. d. Feltz).

Verzoekster hersteld in haar recht tot uitgifte van een periodiek, voorzover zij dit door maatregelen vanwege de vijand mocht hebben verloren.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100) art. 23).

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;

Gezien een verzoekschrift van de N.V. B. M. Zuiderbergs drukkerij te Amsterdam, gemachtigde Mr. B. van der Waerden, en het verweerschrift van de vakgroep Kermisinstellingen, gemachtigde Mr. H. M. Janvier;

Gelet op de mondelinge behandeling der zaak, waarbij mede is verschenen de N.V. Snelpersdrukkerij De Globe in den persoon van haar directeur Th. Douw;

O.: Verzoekster stelt, dat zij en haar rechtsvoorganger B. M. Zuiderbergs van 1900 tot December 1941 zijn geweest uitgevers van de priodiek De Komeet, Vakblad voor het Amusementsbedrijf;

dat over verzoekster als Joodsche onderneming, 8 Januari 1942 een Duitsche beheerder is aangesteld, nadat haar blad 1 Januari 1942 door een verschijningsverbod was getroffen, — dat in Februari 1946 weer een bestuur over verzoekster is gevormd, en zij verschijningsvergunning en papier-toewijzing voor De Komeet heeft aangevraagd, — dat de vakgroep Kermisinstellingen sedert Juni 1945 een mededeelingsblad De Komeet uitgeeft, en dat laat drukken bij de N.V. Snelpersdrukkerij De Globe te Amsterdam.

Op deze gronden vraagt verzoekster, dat de Raad al verklaren voor recht, dat zij met uitsluiting van ieder ander gerechtigd is tot de uitgave van het vakblad vbor het amusementsbedrijf De Komeet, althans daartoe auteursrecht heeft, mede wat betreft opmaak en uiterlijk van haar dus genoemd blad, — dat de Raad zal uitspreken

een verbod voor derden, althans voor genoemde vakgroep en drukkerij, om zonder verzoeksters toestemming een zich op het gebied van de vermakelijkheidsbedrijf bewegend blad onder den naam De Komeet of daarop gelijkenden naam of soortgelijk blad uit te geven onder verbeurte van een dwangsom van 1000 gulden voor deze overtreding;

Verweerders hebben de door verzoekster gestelde feiten in het algemeen ontkend, en op verschillende gronden betoogd, dat verzoekster geen aanspraak kan maken op het door haar gevorderde;

Op grond van artt. 23 e.v. van E 100, voorzover ten deze toepasselijk, is de Raad slechts bevoegd zich uit te laten over een recht van verzoekster op de uitgifte van een periodiek onder den naam De Komeet Vakblad voor het Amusementsbedrijf, voorzover zij dit door maatregelen vanwege den vijand of handelingen van haar Duitschen beheerder mocht hebben verloren. De Raad wil aannemen, dat dit begrepen is in verzoeksters vorderingen. Wat verzoekster verder vraagt als noodig om met uitsluiting van anderen haar aanspraken te doen gelden, behoort tot de bevoegdheid van de overheidsorganen, tot welke zij zich reeds gewend heeft, naar zij heeft gesteld en wat de handhaving van haar auteursrecht betreft tot de bevoegdheid van den gewonen rechter.

Tegen toewijzing van het hierboven omschrevene, binnen de bevoegdheid van den Raad vallende, heeft de Raad geen bezwaar. Verweerders hebben niet ontkend, dat verzoekster was volgens de bepalingen van den bezetter een Joodsche onderneming, en dat over haar een Duitschen beheerder is aangesteld.

Rechtdoende:

Herstelt verzoekster in haar recht tot uitgifte van een periodiek onder den naam De Komeet, Vakblad voor het Amusementsbedrijf, voorzover zij dit mocht hebben verloren door maatregelen vanwege den vijand en door handelingen van den beheerder van verzoekster;

Wijst het meer of anders gevorderde af. Compenseert de kosten aldus, dat elke partij eigen kosten draagt.

portatietransport mede te delen dat deze Agsteribbe hem had beledigd;

5. in een brief aan een kennis onder meer het navolgende te schrijven: „Onder de joden is nu een fikse opruiming gehouden . . . in het geheel is er grondig opruiming gehouden”; „We krijgen hier nu een Landwacht . . .” Ik zal eens blij zijn wanneer er eens flink tegen dat tuig van moordenaars en consorten zal worden opgetreden;

d. hulp en steun heeft verleend aan de handlangers van de vijand door aan de daartoe door de NSB wethouder Guépin aanstelden H. Onnes inlichtingen te verstrekken betreffende de politieke gezindheid van bij de Gemeente Amsterdam in dienst zijnde ambtenaren;

e. getracht heeft hulp en steun te verlenen aan de vijand, alsmede blijkt heeft gegeven van nationaal-socialistische immers anti-joodse gezindheid door in een brief dd. 14 September 1942 aan de Inlichtingendienst Doelenstraat, mede te delen dat bij de deportatie van de Joodse familie Cornalijslijper de Heer Hauer zich niet anti-Joods had gedragen door al van genoemde familie afscheid te nemen en na hun vertrek boodschappen voor hen in ontvangst te nemen en in een brief dd. 15 September 1942 aan genoemde dienst, inzake Hauer mede te delen dat het vertrek der familie Cornalijslijper gepaard is gegaan met een zoen voor moeder en dochters en het vermoeden uit te spreken dat Hauer telefonisch boodschappen aanneemt van Joden;

f. hulp en steun heeft verleend aan de handlangers van de vijand door aangesloten te zijn bij de Landwacht;

op al welke gronden hij geacht moet worden zich desbewust te hebben gedragen in strijd met de belangen van het Nederlandse volk en afbreuk heeft gedaan aan het verzet tegen de vijand en diens handlangers;

O. dat het Tribunaal het telastegelegde bewezen heeft verklaard en de beschuldig-

de deswege de navolgende maatregelen heeft opgelegd:

1. Internering waarbij in overweging wordt gegeven de tijdsduur daarvan te beperken tot drie jaar en daarop in mindering te brengen de door beschuldigde vanaf 13 April 1945 in vóórinternering doorgebrachte tijd, zodat de internering behoort te eindigen op 13 April 1948;

2. ontzetting van het recht van kiezen en verkiesbaarheid bij krachtens wettelijk voorschrift uitgeschreven verkiezingen;

3. ontzetting van het recht van openbare ambten te bekleden;

Bepaalt voorzoveel nodig dat het beheer over het vermogen van beschuldigde een einde zal nemen binnen 90 dagen nadat op deze uitspraak het fiat-executie zal zijn verleend;

O. dat de beschuldigde naast andere ernstige misdragingen zich niet heeft ontzien om zijn blijdschap over de maatregelen tegen Joodse Nederlanders uit te spreken en bij de deportatie van een Joods burger deze ongelukkige nog extra te bezwaren bij de leider van het deportatietransport;

O. dat hij voorts zich ertoe heeft geleend om goede burgers aan te klagen en over hen inlichtingen te verschaffen aan bezettingsautoriteiten en hun handlangers, welke aanklacht en inlichtingen voor deze zeer onaangename gevolgen hadden kunnen hebben;

O. dat voor zulk een beschuldigde, ook al geeft hij ter zitting blijk het laakbare van zijn houding te beseffen, de opgelegde maatregelen een onvoldoende correctie opleveren en met name de voor de internering geadviseerde tijdsduur aanzienlijk te kort wordt geacht;

O. dat er mitsdien een gewichtige reden is, waarom deze uitspraak niet behoort in stand te blijven;

Weigert het fiat-executie op deze uitspraak.

27 Aug. 1947 (af. 30)

TRIBUNALEN IN NEDERLAND

EN ANDERE NA-OORLOGSCHE RECHTSPRAAK

No. 937—946

Redactie Tribunalen in Nederland:

Mr. G. C. M. VAN NIJNATTEN en **Mr. J. J. H. VAN DER BRUG**

Hoofd van het Centraal Tribunaal Kantoor

Secretaris v. h. Tribunaal te 's-Hertogenbosch

Redactie van de na-oorlogsche Rechtspraak (Bijz. Raad
van Cassatie, Bijz. Gerechtshoven, Rechtsherstel e.a.):

Mr. J. MILDERS

Rechter Arr.-Rechtbank te Zwolle

(VERSCHIJNT WOENSDAG)

3^e JAARGANG

**N.V. UITGEVERS-MAATSCHAPPIJ
W. E. J. TJEENK WILLINK, ZWOLLE**

No. 937

BIJZONDERE RAAD VAN CASSATIE
(Eerste Kamer), 26 Maart 1947. (Mrs. Haga, Prof. van Brakel, Prof. Pompe, van Berckel, Lt.-Gen. Best).

Hulpverlening aan den vijand door verraad aan de S.D. Onvoldoende motiveering van de strafmaat. Verwijzing.

(Sr. art. 102; Sv. art. 359.)

Op het beroep van Gepkelientje Folgerts, zonder beroep, wonende te Sebaldeburen, thans verblijvende in het Interneringskamp „Ericadorp” te Westerbork, requirante van cassatie tegen een sententie van het Bijzondere Gerechtshof te Leeuwarden, 1e Kamer, van den 26sten Nov. 1946, waarbij zij werd schuldig verklaard aan:

1. „het opzettelijk in tijd van oorlog den vijand hulp verlenen meermalen gepleegd”,
2. „het gedurende den tijd van den op 10 Mei 1940 aangevangen oorlog van Duitschland tegen Nederland een ander blootstellen aan opsporing en vervolging door den vijand” en met toepassing van de artt. 23, 31, 57 en 102 Sr., 1, 2, 7, 8, 9, 11 en 26 B.B.S., 37 B.B.R., werd veroordeeld tot gevangenisstraf voor den tijd van zes jaar en zes maanden, geheel in een Rijkswerkinrichting te ondergaan, met bepaling dat de tijd door de veroordeelde sinds 10 Juli 1945 tot op den dag dezer uitspraak in voorlopige hechtenis doorgebracht, bij de uitvoering der haar opgelegde gevangenisstraf in mindering zal worden gebracht, tevens met ontzetting van het recht van het kiezen en de verkiesbaarheid bij krachtens wettelijk voorschrift uitgeschreven verkiesingen voor den tijd van het leven.

De Bijzondere Raad van Cassatie, enz.;

Gehoord het verslag van den Raadsheer van Berckel;

Gezien de aanzegging aan de requirante vanwege den Procureur-Fiscaal van den dag, voor de behandeling der zaak bepaald; Gelet op het middel van cassatie, namens de requirante voorgedragen, luidende:

S. althans v. t. van de artt. 1, 2, 11 B.B.S. en art. 37 en 101 Sr.

Doordien het Hof een straf heeft opgelegd, welke niet geacht kan worden te beantwoorden aan den ernst van het misdrijf, de omstandigheden waaronder het is begaan en de persoon en de persoonlijke omstandigheden van de veroordeelde;

Gehoord den Advocaat-Fiscaal namens den Procureur-Fiscaal in zijn conclusie, daartoe strekkende, dat de Raad aan het Hof nadere inlichtingen vrage omtrent de gronden, welke de strafmaat hebben bepaald;

O. dat bij de bestreden sententie ten laste van requirante bewezen is verklaard:

I. „dat zij op 28 Mei 1944 te Groningen opzettelijk gedurende den tijd van den op 10 Mei 1940 aangevangen oorlog van Duitschland tegen Nederland ten voordeele

van den vijand aan een lid van den Duit-schen Sicherheitsdienst aldaar, wiens qualiteit verdachte bekend was, heeft medege-deeld, dat zekere Marten Meyer, die, naar zij, verdachte, wist door den voormelden Sicherheitsdienst werd gezocht, op grond van een tegen dezen Meyer gerezen verdenking, dat deze zich zou hebben onttrokken aan den greep van den vijandelijken bezetter, te Drachten op het bureau van de belastingen aldaar werkzaam was en aldus den vijand hulp heeft verleend bij het opsporen van bovenbedoelde Meyer;

II. „dat zij op 28 Mei 1944 te Drachten opzettelijk gedurende den tijd van den op 10 Mei 1940 aangevangen oorlog van Duitschland tegen Nederland ten voordeele van den vijand aan een lid van den Duit-schen Sicherheitsdienst te Groningen, wiens qualiteit aan haar, verdachte, bekend was, het bureau heeft aangeduid, alwaar een zekere Marten Meyer, die naar verdachte wist, op grond van een tegen dezen Meyer gerezen verdenking, dat deze zich zou hebben onttrokken aan den greep van den vijandelijken bezetter, door den voormelden Sicherheitsdienst werd gezocht, werkzaam was en het daardoor dit lid van meerver-melden Sicherheitsdienst mogelijk heeft ge-maakt, meergenoemden Meyer te arrestee-ren, hetgeen vervolgens op haar — ver-dachte's — aanwijzing van het gebouw waarin Meyer alstoen moest verblijven, is geschied en aldus den vijand opzettelijk hulp heeft verleend”;

III. „dat zij op een tijdstip in of om-streeks het tweede halfjaar van 1944 te Groningen, opzettelijk gedurende den tijd van voormelden oorlog ten voordeele van den vijand aan het lid van de Nationaal Socialistische Beweging der Nederlanden en van de Nederlandsche S.S., Klaas Coenraad van den Hof, alstoen chef van het politie-korps te Winschoten, heeft medege-deeld, dat zij van den Oberkellner van het restau-rant „Suisse” te Groningen, Hendrik van 't Zand, op het door haar, verdachte, aan dezen dienovereenkomstig gedane verzoek een distributie-bonnenkaart voor levens-middelen had ontvangen ter aflevering aan een onderduiker, zulks met het verzoek aan van den Hof om deze bonnenkaart aan een van de leden, van den Duit-schen Sicher-heitsdienst te Groningen te willen over-handigen, aan welk door verdachte aan van den Hof gedaan verzoek inderdaad door dezen werd voldaan, en daardoor en aldus:

a. van 't Zand voornoemd opzettelijk heeft blootgesteld aan door of vanwege den vijand, althans diens helpers, althans een of meer personen, als bedoeld in art. 21 B.B.S. te verrichten opsporing en/of ver-volging, althans aan door of vanwege den vijand, althans diens helper, althans een of meer personen, als bedoeld in art. 21 van eerderevermeld Besluit op te leggen vrij-heidbeneming, althans vrijheidsbeperking en/of andere straf of maatregel;

b. den vijand opzettelijk hulp heeft ver-leend bij het opsporen van z.g. onderdui-kers;

O. ambtshalve, dat het Hof in zijne sententie de straf heeft bepaald op de enkele overweging: „dat na te melden straf is in overeenstemming met den aard der gepleegde feiten en de ter terechtzitting gebleken omstandigheden, waaronder zij zijn begaan”;

O. dat, indien genoemde omstandigheden onweersproken vaststaan, van het Hof geenszins mag worden verlangd, dat het bij de overwegingen omtrent de strafmaat daarop nogmaals uitdrukkelijk de aandacht vestigt, doch dat het geval hier anders ligt;

O. toch, dat blijkt het als bewijsmiddel gebezigde proces-verbaal van den Raadsheer-Commissaris bij het Hof van 21 Jan. 1946 de getuige Lehnhoff weliswaar heeft verklaard, dat requirante hare medewerking vrijwillig verleende, doch daaraan heeft toegevoegd, dat hij den indruk had, dat zij hare mededeelingen zeer ongaarne deed en ervan overtuigd is, dat zij in de veronderstelling verkeerde, dat hij de macht had, haar tot medewerking te dwingen;

O. dat deze verklaring in verband met de omstandigheid, dat requirante blijkens de stukken van het geding zich gedurende het vooronderzoek steeds op het standpunt heeft gesteld, dat zij hare medewerking heeft verleend onder pressie van den S.D., terwijl tevens is gebleken van verschillende gevallen, waarin zij onderduikers heeft geholpen, voor het Hof de verplichting medebracht, om, voordat het overging tot de bepaling van de op te leggen straf, te doen blijken, welke van beide voorstellingen van zaken het als de juiste aanvaardde, zoodat, waar het Hof dit naliet, art. 359 Sv. is geschonden en de sententie niet in stand kan blijven;

Vernietigt de sententie waarvan beroep;
Rechtdoende krachtens art. 106 R. O.;

Verwijst de zaak naar het Bijzondere Gerechtshof te Arnhem, teneinde haar op de bestaande telastelegging af te doen.

No. 938

BIJZONDERE RAAD VAN CASSATIE
(2e Kamer), 12 Mei 1947. (Mrs. Haga, Veegens, Scholten, Vice-Adm. Vos, Prof. Feber, plv.).

Burgemeester treedt in dienst bij de Waffen S.S.

De wettelijke bepalingen omtrent het bewijs gelden niet voor feiten, die in de sententie worden aangevoerd ter motiveering van strafsoort en strafmaat. Zij moeten ten genoegte van den rechter uit het onderzoek ter terechtzitting blijken.

Terecht is bij de bepaling van de straf door het Hof in aanmerking genomen, dat het feit is voortgekomen uit een nationaal-socialistische gezindheid en is gepleegd door iemand, die in een provinciehoofdstad het ambt van burgemeester vervulde, zoodat aan te nemen valt, dat eenvoudige leden zijn handelwijze tot voorbeeld zullen hebben genomen. Ook hij, die in vijandelijke

krijgsdienst treedt, wetende dat hij door zijn gezondheidstoestand niet geschikt is voor de dienst te velde, is strafwaardig, want hij versterkt de vijandelijke krijgs-macht.

(Sr. art. 101).

Op het beroep van:

I. De Proc.-Fiscaal bij het Bijzonder Gerechtshof te 's-Hertogenbosch;

II. Louis Philippe Joseph Peeters, wonende te Maastricht, thans gedetineerd in de „Centrale Bewaarplaats Scheveningen” te 's-Gravenhage, requiranten van cassatie tegen een sententie van het Bijzonder Gerechtshof te 's-Hertogenbosch, derde Kamer te Roermond, van de 9de December 1946, waarbij de tweede requirant werd schuldig verklaard aan: „Het als Nederlander vrijwillig in krijgsdienst treden bij een buitenlandse mogendheid, wetende, dat deze met Nederland in oorlog is”, en met toepassing van de artt. 27 en 101 Sr., en 1 en 2 B.B.S., werd veroordeeld tot een gevangenisstraf voor de tijd van acht jaren, met bepaling, dat de tijd, door de veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging dezer sententie in voorlopige hechtenis doorgebracht, bij de uitvoering der hem opgelegde straf geheel in mindering zal worden gebracht vanaf 6 Maart 1946.

De Bijzondere Raad van Cassatie, enz.;

Gehoord het verslag van den Raadsheer Vos;

Gezien de aanzegging aan de tweede requirant vanwege de Proc.-Fiscaal van de dag voor de behandeling der zaak bepaald;

Gehoord de tweede requirant omtrent zijn persoon en zijn persoonlijke omstandigheden;

Gelet op het middel van cassatie door de eerste requirant voorgesteld bij schriftuur, luidende:

Naar dezerzijds oordeel heeft het Bijzonder Gerechtshof te 's-Hertogenbosch, Kamer Roermond, Mr. L. Peeters, geb. 7 November 1905, vroeger wonende te Maastricht, bij sententie d.d. 9 December 1946 veroordelende tot een gevangenisstraf voor de tijd van 8 jaar, een straf opgelegd niet in overeenstemming met de ernst der feiten en de persoon en de persoonlijke omstandigheden van de dader.

Immers Mr. Peeters is een man van ontwikkeling, welke zich op velerlei terrein — waarbij ik slechts wijs op de door hem erkende feiten — ernstig heeft misdragen.

Een gevangenisstraf aanmerkelijk zwaarder dan 8 jaar is dan ook naar mijn oordeel noodzakelijk.

Gelet op de middelen van cassatie, namens de tweede requirant voorgesteld bij schriftuur, luidende:

I. S. althans v. t. der artt. 309, 338, 339, 340, 350, 351, 358 en 398 Sv.;

doordat het Gerechtshof als bewezen en ten laste van verdachte strekkende heeft aangenomen, dat verdachte het Nationaal Socialisme op uiterst energieke wijze zou

hebben gesteund etc. en doordat het Hof het door verdachte daartegen gevoerde verweer dat hij a-politiek zijne functie als Burgemeester heeft uitgeoefend heeft verworpen op grond van wettelijke onbewezen feiten;

II. S. althans v. t. der artt. 1, 2, 8, 11, 22 B.B.S. en art. 101 Sr.;

doordat het Gerechtshof een straf heeft opgelegd welke niet geacht kan worden te beantwoorden aan de ernst van het misdrijf, de omstandigheden waaronder het is gepleegd en de persoon en de persoonlijke omstandigheden van de veroordeelde, immers een gevangenisstraf van 8 jaren heeft opgelegd bij oplegging van welke straf het Gerechtshof enerzijds rekening heeft gehouden met omstandigheden etc. waarmede geen rekening mocht worden gehouden met name de strafbepaling te laten steunen op overwegingen waarvan in de onderwerpelijke zaak niet is gebleken, en anderzijds heeft verwaarloosd rekening te houden met omstandigheden etc. waarmede het Gerechtshof had dienen rekening te houden en verder doordat het Hof ten onrechte verworpen heeft verdachte stelling dat zijne aanmelding bij de Waffen SS. niet de bedoeling kan ingehouden hebben ook feitelijk in dienst te treden, doch slechts bedoelde het burgemeestersambt a-politiek te kunnen blijven uitoefenen.

Gehoord den Adv.-Fiscaal namens de Proc.-Fiscaal in zijn conclusie, strekkende tot verwerping van beide beroepen.

O. dat bij de bestreden sententie ten laste van de tweede requirant bewezen is verklaard: „dat hij in 1942, in Nederland, terwijl hij Nederlander was en terwijl — zooals hij wist — Nederland met Duitschland in oorlog was, vrijwillig in dienst is getreden bij de Waffen SS.”;

O. ten aanzien van het eerste middel van requirant Peeters:

dat het Hof in de bestreden sententie voor wat de op te leggen straf betreft heeft overwogen: „dat de ernst van het feit wordt verhoogd, doordat het werd begaan door iemand die, gelijk ter terechtzitting is gebleken, een belangrijk ambt bekleedde en aan wiens handelwijze vele eenvoudige lieden meenden een voorbeeld te mogen nemen; voorts ter terechtzitting is gebleken, dat verdachte voor zijn dienststreden bij de vijand het nationaal-socialisme op uiterst energieke wijze heeft gesteund door zijn ijveren voor de N.S.B., voor meerdere nevenorganisaties daarvan en voor andere nationaal-socialistische instellingen; dat verdachte wel heeft betoogd dat hem bij de uitoefening van zijn ambt in de eerste plaats het gemeentebelang voor ogen stond, doch het Hof niet aanneemt, dat zulks steeds het geval was, gezien verdachte's houding in zake het ontslag van het College van curatoren van het stedelijk Gymnasium en van de Commissie van Toezicht op het Middelbaar Onderwijs te Maastricht; dat op grond van het hiervoren overwogene de hierna te vermelden straf de juiste is, waartoe niet hebben bijgedra-

gen de door de Adv.-Fiscaal aan verdachte verweten feiten, opleverende het in art. 26 B.B.S. strafbaar gestelde feit, gepleegd tegen de persoon van de Gemeente-Secretaris van Maastricht Mr. Kallen en tegen den wethouder van die gemeente, den Heer Kersten”;

dat het middel ten onrechte uitgaat van de opvatting, dat de wettelijke bepalingen omtrent het bewijs mede zouden gelden voor feiten, die in de sententie worden aangevoerd ter motivering van de beslissing omtrent de soort en de mate van de op te leggen straf;

dat de wet ten aanzien van zodanige feiten geen anderen eis stelt, dan dat zij — voor zover niet van algemene bekendheid — ten genoeg van de rechter uit het onderzoek ter terechtzitting zijn gebleken;

dat blijkens het proces-verbaal der terechtzitting in de onderhavige zaak aan zit vereiste is voldaan, zodat het middel ongegrond is;

O. ten aanzien van het enige middel van de Proc.-Fiscaal en het tweede middel van requirant Peeters, die als beide betrekking hebbende op de strafmaat te zamen kunnen worden behandeld;

dat in deze zaak ten laste van requirant Peeters uitsluitend het misdrijf van art. 101 Sr. bewezen is verklaard;

dat het Hof bij de bepaling van de te dier zake op te leggen straf terecht in aanmerking heeft genomen, dat het feit is voortgekomen uit een nationaal-socialistische gezindheid en is gepleegd door iemand, die in een provinciehoofdstad het ambt van burgemeester bekleedde, zodat aan te nemen valt, dat eenvoudige lieden zijn handelwijze tot voorbeeld zullen hebben genomen;

dat het Hof echter ten onrechte — zij het bij wege van verwerping van een door requirant Peeters gevoerd verweer — in zijn beschouwingen mede heeft betrokken de wijze, waarop hij zijn ambt heeft uitgeoefend, voor zover daarin niet kunnen worden gezien een of meer misdrijven van art. 26 B.B.S.;

dat deze ambtsuitoefening in een te ver verwijderd verband staat tot het te laste gelegde feit en in dit geval door de Proc.-Fiscaal, zo hij daartoe termen had gevonden, als een afzonderlijk misdrijf van art. 102 Sr. had kunnen worden telastegelegd;

dat hierin evenwel geen grond tot vernietiging van de bestreden sententie is gelegen, omdat de eerder genoemde omstandigheden naar 's Hof's oordeel op zich zelf voldoende zijn om de opgelegde straf te wettigen;

dat daaraan niet afdoet hetgeen namens requirant Peeters bij de toelichting van zijn tweede middel is aangevoerd;

dat toch ook degene, die in vijandelijke krijgsdienst treedt, wetende dat hij door zijn gezondheidstoestand niet geschikt is voor de dienst te velde, strafwaardig is, al ware het slechts omdat hij door het enkele feit van zijn toetreding de vijandelijke krijgsmacht versterkt;

dat ten slotte het door requirant Peeters aangevoerde motief, te weten zijn positie als burgemeester te versterken, het plegen van een zo ernstig misdrijf voor de Raad niet in een gunstiger licht vermag te stellen;

dat derhalve ook deze beide middelen falen.

Verwerpt beide beroepen.

No. 939

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK AMSTERDAM, 13 Mei 1947.
(Mrs. Jolles, van Zeggelen en Wiarda).

Verzoekers hebben verzocht de afgifte van een partij „plano” vellen, door een verwaaiter van de Firma Hemerijck verkocht aan gerequesteerde Stam.

De teruggave aan verzoekers afgewezen, omdat niets aannemelijk is gemaakt, dat de Firma Hemerijck eigenaar is geweest van de bedoelde partij.

Bepaald dat de partij door gerequesteerde moet worden ingeleverd bij de Afdeling Beheer van de Raad, omdat de eigenaar onbekend is.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E100)
art. 110.)

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;
Gezien een verzoekschrift d.d. 2 Nov. 1946 van Jacob Jesaja Kleerekoper, wonende te Eindhoven en Leon van Praag, wonende te Amsterdam in hoedanigheid van bewindvoerders over den als afwezig beschouwd wordende Asser Taemach Kleerekoper, laatstelijk gewoond hebbende te Amsterdam;

Gezien de verweerschriften van Hendrik Stam, uitgever, wonende te Haarlem, van G. Th. Bom en Zoon, veilingbedrijf N.V. te Amsterdam en van Mr. Egbert Johan Dommering Jr., advocaat-procureur te Amsterdam in zijn hoedanigheid van bestuurder met beheersbevoegdheid van de te Amsterdam gevestigde Stichting Volksche Uitgeverij Westland;

Gehoord partijen en hare raadslieden, alsmede als getuigen G. Neumann en L. Rijff;

O. dat op grond van de inhoud der stukken en het ter vergadering verhandelde als vaststaande kan worden aangenomen:

dat ten tijde van de bezetting van Nederland A. T. Kleerekoper onder de firma P. Hemerijck te Amsterdam een boekhandel, annex antiquariaat dreef en optarad als commissionair in boeken;

dat in de loop van 1941 het bedrijf van de firma Hemerijck als Joodse zaak onder beheer is gesteld met benoeming van de „Nagu” als „Verausserungstreuhandler” en van zekeren van Ditmarsch als „Verwaltungstreuhandler”;

dat op 30 September 1942 het bedrijf is verkocht aan de Stichting Westland, van

welke stichting genoemde van Ditmarsch secretaris was;

dat, ten tijde, dat de firma Hemerijck onder beheer werd gesteld, op haar naam en voor haar rekening bij het expeditiebedrijf van de firma Neumann & Vettin te Amsterdam waren opgeslagen een grote in 46 kisten ingepakte partij ongebonden vellen (z.g. „plano”) van het werk van Idelsohn „Hebräisch-Orientalischer Melodienschatz” in de Duitse, Engelse en Hebrëeuwse taal, welke partij enige tijd te voren door de firma Schmidt und Günther te Leipzig aan Neumann & Vettin was toegezonden met het verzoek deze terbeschikking te houden van Kleerekoper;

dat de Stichting Westland, althans Ditmarsch deze partij ten verkoop heeft laten overbrengen naar G. Th. Bom & Zoon Veilingbedrijf N.V.;

dat Bom, na zich van de inhoud der kisten te hebben overtuigd, aan Ditmarsch heeft bericht, dat de partij „plano” vellen als zodanig onverkoopbaar was en deze daarop voor rekening van Westland of Ditmarsch als misdruk of pakpapier heeft verkocht aan Stam voor de prijs van f 500;

dat Stam, na zich van de hoedanigheid van de hem als misdruk of pakpapier verkochte partij planovellen te hebben overtuigd deze niet als zodanig heeft gebruikt, doch onder zich heeft gehouden en nog heeft;

O. dat verzoekers vordering strekt tot nietigverklaring van de hierboven omschreven overeenkomsten met betrekking tot de onderhavige partij aangegaan tussen de Nagu, Westland, Bom en Stam met veroordeling van Stam om de partij aan verzoekers af en over te geven;

O. dat de gerequesteerden bovenstaande vordering hebben tegengesproken, stellende, dat A. T. Kleerekoper ook zelf nooit eigenaar van deze partij is geweest, doch deze slechts als commissionair ten verkoop onder zich had, terwijl daarenboven door Stam is aangevoerd, dat hij bij de aankoop van de onderhavige partij als misdruk geheel te goeder trouw is geweest, — dat hij na zich van de aard daarvan te hebben overtuigd, onmiddellijk contact heeft gezocht met Kleerekoper, die hij als deskundige op het gebied van Joodse boeken kende, — dat Kleerekoper hem toen heeft medegedeeld, dat die partij door een Duitse uitgever aan zijn bijzondere zorgen was toevertrouwd en hij de opdracht had deze na de oorlog te verkopen, — dat hij met Kleerekoper ten slotte is overeengekomen, dat na de oorlog de partij door Kleerekoper voor gemeenschappelijke rekening met hem, Stam, zou worden verkocht;

O. dat, daargelaten de vraag, of A. T. Kleerekoper aan de onderhavige partij ongebonden planovellen van het boekwerk „Hebräisch-Orientalischer Melodienschatz” eigenaar was, dan wel deze partij, toen zijn „Verwalter” daarover beschikte, slechts als commissionair in handen had, verzoekers als bewindvoerders over genoemde Kleere-

koper, in ieder geval voldoende belang hebben bij deze partij om de vernietiging van de rechtsbetrekkingen, welke gedurende de bezettingstijd met betrekking tot die partij zijn ontstaan voor de Stichting Westland, de N.V. Bom en H. Stam te mogen voorderen;

O. dat, aangezien deze rechtsbetrekkingen allen zijn ontstaan tengevolge van handelingen verricht onder dwang of onbehoorlijke invloed van de vijand als bedoeld in art. 25 van het Besluit Herstel Rechtsverkeer, het achterwege laten van ingrijpen in deze rechtsbetrekkingen in verband met de bijzondere omstandigheden onredelijk zou zijn;

O. dat deze rechtsbetrekkingen en de handelingen, welke deze deden ontstaan, derhalve moeten worden nietigverklaard;

O. dat deze nietigverklaring ook moet werken tegenover partij Stam, daar deze, toen hij zich van de inhoud der hem als misdruk verkochte kisten papier overtuigd had, onmiddellijk had moeten begrijpen en ook begrepen heeft, dat het hier zaken, m.i. kennelijk uit Joods bezit afkomstige boekwerken, betrof, waarvan het bezit voor den eigenaar was verloren gegaan als gevolg van rechtshandelingen als bedoeld in art. 25 voornoemd, zodat hij zich tegenover de vordering tot afgifte van die partij niet kan beroepen op goede trouw in de zin van bovenbedoeld besluit, al kan hij daartegenover naar 's Raads oordeel in redelijkheid wel aanspraak maken op vergoeding van de door hem aan de N.V. G. Th. Bom & Zoon betaalde kooprijks, vermeerderd met zijn opslagkosten;

O. dat die teruggave echter niet mag geschieden aan de verzoekers, als bewindvoerders van A. T. Kleerekoper, daar de Raad niet voldoende aannemelijk is gemaakt, dat deze inderdaad de eigenaar van de onderhavige partij is geweest;

O. immers, dat slechts vaststaat, dat een Duitse uitgever aan de expeditie-firma Neumann & Vettin deze partij had toegezonden met verzoek deze ter beschikking te houden van Kleerekoper, — verzoekers ten aanzien van die partij niet alleen geen titel van eigendomsverwerving hebben bezeten, maar zelfs niet hebben gesteld en de getuige Rijff in zijn verklaring tegenover de Raad bevestigd heeft de stelling van Stam, dat Kleerekoper, tot wie Stam zich na de verkrijging daarvan om advies had gewend, aan dezen in tegenwoordigheid van genoemden Rijff, heeft verteld dat hij deze partij onder zich had gekregen met de opdracht deze na de oorlog te verkopen;

O. dat de Raad deze partij, nadat overeenkomstig het verzoek de rechtsbetrekkingen gedurende de bezettingstijd ten aanzien daarvan ontstaan, zullen zijn vernietigd, beschouwt als een zaak, zich bevindende in het Rijk in Europa, waarvan de eigenaar onbekend is, als bedoeld in art. 110 van het Besluit Herstel Rechtsverkeer en dergelijke zaken volgens deze bepaling in verband met art. 152 staan

onder beheer van de afdeling beheer van de Raad;

O. dat verzoekers hebben gesteld, dat onverschillig, of A. T. Kleerekoper eigenaar van deze partij was, of deze slechts in commissie had, zij rechtsherstel kunnen verlangen van de rechten, welke Kleerekoper op die partij had, waarin die rechten dan ook hebben mogen bestaan, zodat afgifte daarvan in ieder geval aan hem moet geschieden;

O. dat deze stelling echter onverenigbaar is met het bepaalde in art. 110 lid 3 volgens hetwelk een ieder, die een zaak, waarvan de eigenaar onbekend is, onder zich heeft, verplicht is deze aan de Raad (afdeling beheer) in te leveren, waaruit volgt, dat Stam niet kan worden verplicht de partij aan verzoekers af te geven, doch deze moet inleveren bij het Beheersinstituut, dat uitsluitend heeft te beslissen, of het, indien het tot verkoop daarvan vermocht over te gaan, deze al dan niet aan verzoekers als bewindvoerders over A. T. Kleerekoper in commissie zal geven;

O. dat, nu partijen over en weer op bepaalde punten in het ongelijk zijn gesteld, iedere partij hare eigen kosten moet dragen;

Rechtdoende:

Verklaart nietig de rechtsbetrekkingen, welke gedurende de bezettingstijd met betrekking tot de partij ongebonden plannen vellen van het werk van Idelsohn „Hebräisch-Orientalischer Melodienschatz” met de Stichting Westland, de N.V. Bom en H. Stam zijn ontstaan, alsmede de rechtshandelingen welke die rechtsbetrekkingen in het leven riepen;

Verstaat, dat deze partij, waarvan de eigenaar onbekend is, door H. Stam behoort te worden ingeleverd bij de Afdeling beheer van de Raad voor het Rechtsherstel, tegen betaling door die afdeling aan Stam van f 500, vermeerderd met een redelijke vergoeding voor de opslag van deze partij, gedurende de tijd, dat hij deze in zijn bezit had.

No. 940

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK AMSTERDAM, 18 April 1947.
(Mrs. Jolles, Wiarda en v. Zeggelen).

De leening van het uitkeeringsfonds van de A.O.F. en de Gemeente 's-Hertogenbosch is door de liquidateur Muller verkocht aan de Centrale.

Ten verzoeken van het fonds is de verkoop en de cessie van de leening aan de Centrale nietig verklaard en het Fonds hersteld in zijn eigendomsrechten van deze vordering, met veroordeeling van de „centrale” tot betaling aan het Fonds van het door haar van 1941 tot 1945 ontvangen rente en aflossing.

Beroep van de Centrale op haar goede trouw gaat niet op. De Raad acht termen

aanwezig, op grond van het felt, dat de Centrale groote schade heeft geleden door de haar opgedrongen bestuurder, om de schade door beide partijen geleden door de bezetter, over hen gelijkelijk te verdeelen.

Het Fonds veroordeeld om aan de Centrale te betalen de helft van de ontvangen koopsom.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100) artt. 23 en 27).

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;
Gezien:

a. een op 23 November 1946 ingekomen verzoekschrift van de Onderlinge Verzekeringsmaatschappij Uitkeeringsfonds bij Overlijden van den Subsidiary High Court Nederland—België van de Ancient Order of Foresters, hierna te noemen „het Fonds”, gevestigd te Amsterdam, gemachtigde Mr G. Polak te Amsterdam,

b. een op 13 Januari 1947 ingekomen verweerschrift van de Naamlooze Vennootschap de Centrale Arbeidersverzekering- en Depositobank, hierna te noemen „de Centrale”, gevestigd te 's-Gravenhage, gemachtigde Mr. S. van Over aldaar,

c. een op 21 Januari 1947 ingekomen schrijven van de Gemeente 's-Hertogenbosch,

d. de door partijen overgelegde stukken;

Gehoord partijen;

O. dat tusschen partijen als onweersproken vaststaat:

dat het Fonds, krachtens beschikking van den Commissaris-Generaal voor bijzondere aangelegenheden dd. 30 September 1940 (over inbeslagname van vermogens van ontbonden vrijmetselaarsloges en gelijksoortige vereenigingen op grond van de Verordening 33/1940 van den Rijkscommissaris voor het bezette Nederlandsche gebied betreffende de verbeurdverklaring van vermogens), welke Verordening geacht wordt nimmer van kracht te zijn geweest, in liquidatie is getreden met benoeming van Dr. Joan Muller tot Generaal Liquidateur en Mr. E. Th. A. Hermans tot beheerder, liquidateur en vereffenaar, welke liquidatie bij beschikking van het Nederlandsche Beheersinstituut dd. 16 Januari 1946, met terugwerkende kracht tot 30 September 1940, ongedaan is gemaakt,

dat genoemde Muller qq. bij notarieele acte van 8 Augustus 1941 een tot het vermogen van het Fonds behorende vordering op de Gemeente 's-Hertogenbosch, pro resto groot f 130,538.50, rentende 3% % per jaar, heeft verkocht en in eigendom overgedragen aan de Centrale voor f 118,137.34, welke koopprijs toen is betaald aan genoemden Muller, die het geld echter niet in de kas van het Fonds heeft gestort, doch voor eenig Nationaal Socialistisch doel heeft aangewend;

dat de Gemeente 's-Hertogenbosch deze cessie bij acte van 18 Augustus 1941 heeft erkend en de verschuldigde renten en aflossingen tot en met 15 September 1945,

zijnde totaal f 37,973.38, aan de Centrale heeft betaald, waarna zij, in afwachting van het definitieve rechtsherstel, het verder verschuldigde onder zich heeft gehouden;

op welke gronden het Fonds heeft gevorderd:

nietigverklaring der bewuste cessie, herstel in zijn eigendomsrecht, veroordeeling van de Centrale tot betaling van de ontvangen f 37,973.38, de daarvan gekweekte renten, en van een dwangsom ad f 200 voor elken dag dat zij in gebreke zal zijn met de afgifte der schuldbekentenis, voorts nietigverklaring van de betekenening en erkenning der cessie, veroordeeling van de Gemeente om voormelde veroordeeling te gehengen en te gedoogen en om aan het Fonds te betalen alle sedert 5 Mei 1945 (bedoeld zal zijn: 15 September 1945) vervallen renten en aflossingen met de daarvan gekweekte rente, en om zich voortaan weder geheel als schuldenaresse van het Fonds te gedragen;

O. dat de Centrale, de gestelde feiten erkennende, zakelijk heeft aangevoerd, dat de teruggave der gecedeerde vordering niet kan worden bevolen, omdat zij deze te goeder trouw en onder bezwarenden titel heeft verkregen, niet wetende of kunnende vermoeden, dat het bezit voor den eigenaar was verloren gegaan tengevolge van een rechtshandeling als bedoeld in art. 25 (E 100); dat het wettig bestuur der Centrale, van zijn plaats gedrongen door den onwettig tot hoofd-directeur en gedelegeerd commissaris benoemden Jhr. van der Does, verhinderd was zich met de zaken der Centrale in te laten en niet bekend was met de bewuste cessie; dat rekening moet worden gehouden met deze bijzondere omstandigheid bij het beoordeelen of er naar redelijkheid termen tot ingrijpen bestaan; dat de Centrale bereid is het verschil tusschen de nominale waarde der vordering en den daarvoor betaalden koopprijs aan het Fonds te vergoeden; dat de billijkheid medebrengt, dat de schade gedeeltelijk ten laste van het Fonds kome; dat genoemde Muller en Hermans in het geding moeten worden geroepen om hoofdelijk tot schadevergoeding te worden veroordeeld; met verzoek: primair het verzoek van het Fonds af te wijzen, subsidiair de Centrale tegen retrocessie der vordering, als schadevergoeding ten laste van het Fonds toe te kennen een naar billijkheid vast te stellen gedeelte der koopsom, b.v. de helft, voorts genoemde Muller en Hermans in het geding te roepen om hoofdelijk tot schadevergoeding te worden veroordeeld;

O. dat de Gemeente 's-Hertogenbosch zich bereid heeft verklaard alle betalingen van rente en aflossing vanaf 15 Maart 1946 te hervatten, zoodra door den Raad zal zijn beslist, aan wien rechtsgeldig betaald kan worden;

O. dat uit het vorenstaande volgt, dat de bewuste rechtsbetrekking tijdens de vijandelijke bezetting tusschen ingezetenen van Nederland is tot stand gekomen tengevolge

van handelingen tijdens de bezetting ver- richt op grond van een maatregel van den bezetter, welke geacht wordt nimmer van kracht te zijn geweest, zoodat volgens art. 25 (E 100) moet worden aangenomen, dat het achterwege blijven van ingrijpen in verband met de bijzondere omstandigheden onredelijk zoude zijn, nu van het tegendeel niet is gebleken;

O. in het bijzonder, dat het verweer van de Centrale, dat zij de cessie te goeder trouw en onder bezwarenden titel heeft gekregen, in deze niet opgaat, omdat een dergelijke omstandigheid volgens art. 27, 1 (E 100) alleen een derden bezitter kan baten en bovendien naar 's Raads oordeel hier geen reden oplevert om niet in te grijpen;

O. dat de gecedeerde vordering derhalve aan het Fonds moet worden teruggegeven, welke teruggave volgens art. 27, 3 (E 100) moet geschieden „zonder dat aan den bezitter eenige schadevergoeding wordt toegekend, tenzij de Raad meent, dat er bijzondere redenen zijn voor een andere beslissing”;

O. dat de Raad, overeenkomstig het subsidiair verzoek van de Centrale, inderdaad termen aanwezig acht voor een andere beslissing, omdat de niet betwiste omstandigheid, dat voor de Centrale heeft gehandeld een haar opgedrongen tijdelijke bestuurder, die ook haar groote schade heeft toegebracht, een bijzondere reden oplevert om haar niet het geheele in deze geleden verlies te laten dragen doch haar eenige schadevergoeding toe te kennen;

O. dat de Raad deze schadevergoeding naar redelijkheid en billijkheid begroot op de helft der door de Centrale betaalde koopsom met rente, waardoor bereikt wordt, dat de door den bezetter veroorzaakte schade door beide partijen gelijkelijk wordt gedragen;

O. dat diensgevolge bovendien moet worden bevolen, dat beide partijen over en weer elkander cedeeren de helft van hetgeen elk hunner te dezer zake alsnog van hun bestuurders, vereffenaars of anderen te vorderen mochten hebben;

O. dat de Raad geen termen aanwezig acht om zijn beslissing te verklaren uitvoerbaar bij voorraad, nu daartegen geen hooger beroep of cassatie openstaat, en evenmin om de gevraagde rente op rente toe te staan, terwijl de gevraagde oproeping van de vereffenaars Muller en Hermans onnoodig geacht wordt;

Rechtdoende:

Verklaart nietig de cessie door Mr. Joan Muller q.q. bij acte van 8 Augustus 1941 aan de Centrale gedaan, waarbij werd overgedragen de vordering uit geldleening op de Gemeente 's-Hertogenbosch, pro resto groot f 130,538.50;

Herstelt het Fonds in zijn eigendomsrechten van die geldvordering en veroordeelt de Centrale om aan het Fonds tegen behoorlijke kwijting te betalen de door haar te dier zake ontvangen f 37,973.38 en tot afgifte van de desbetreffende schuldbekentenis binnen acht dagen na heden op verbeurte van een dwangsom van f 200 voor elken dag, dat zij daarmede in gebreke zal zijn;

Verklaart nietig de acte van erkenning der cessie door de Gemeente 's-Hertogenbosch en veroordeelt haar om de voorgaande beslissingen te gehengen en te gedoogen, alsmede om aan het Fonds te betalen de sedert 15 September 1945 vervallen rente en aflossingen der bewuste schuld en zich voor de toekomst weder geheel te gedragen overeenkomstig de voorwaarden der schuldbekentenis als schuldenaresse van het Fonds;

Veroordeelt het Fonds om aan de Centrale als schadevergoeding te betalen de helft der door haar ontvangen koopsom ad f 118,137.34 met de rente daarvan ad 3% % per jaar sedert 8 Augustus 1941 tot de voldoening;

Bepaalt, dat het Fonds en de Centrale over en weer aan elkaar moeten overdragen de helft van hetgeen elk hunner te dezer zake alsnog van hun bestuurders, vereffenaars of anderen te vorderen mochten hebben;

Ontzegt het meer gevorderde;

Wijst af het verzoek van de Centrale om de vereffenaars van het Fonds in het geding te roepen;

Compenseert de proceskosten in dier voege, dat elke partij haar eigen kosten zal dragen.

No. 941

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK 'S-GRAVENHAGE, 30 April 1947. (Mrs. van Walssem, Wery en Marinus).

Verzoeker is niet-ontvankelijk in zijn verzoek tot herziening, indien hij zonder steekhoudende redenen verstek heeft laten gaan en geen felten of omstandigheden zijn aangevoerd, die door verzoeker niet reeds in prima hadden kunnen worden gesteld.

Art. 143 lid 3 van E 100 is niet ingesteld om een nalatige gerequesteerde gelegenheid te geven alsnog verweer te voeren en de herzieningsprocedure mag niet worden vereenzelvigd met een verzet- of appel-procedure.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100) art. 143.)

1. H. A. Steenbeke, te Enschede, 2. N.V. Deventer Handelmaatschappij Hofbeek, te Deventer, requireranten, gemachtigde Mr. G. Barnasconi,

tegen:

Fa. J. Velleman & Co, te Deventer, gerequesteerde, gemachtigde Mr. P. S. Noyon.

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;
Gelezen een verzoekschrift van 1. H. A. Steenbeke, koopman, wonende te Enschede,

en 2. de naamlooze vennootschap „N.V. Deventer Handelmaatschappij Hofbeek”, gevestigd aldaar, gemachtigde Mr. G. Barnasconi, inhoudende een verzoek tot revisie van een beslissing van de Arnheemsche Meervoudige Kamer van de Afd. Rechtspraak van den Raad voor het Rechtsherstel van 25 Januari 1946 gewezen in het geding tusschen de Vennootschap onder firma J. Velleman & Co als verzoekster en H. Broens en H. A. Steenbeke als gerequestreerden, welk verzoekschrift op 27 April 1946 ter griffie is binnengekomen;

Gelezen een verweerschrift van de vennootschap onder firma J. Velleman & Co., gevestigd te Enschede, gemachtigde Mr. P. S. Noyon;

Gelezen de aangevallen beslissing;
Gehoord partijen bij monde van hunne vorengenoemde gemachtigden;

O. dat verzoeker sub 1 (H. A. Steenbeke) — hierna te noemen verzoeker — in het geding voor de Arnheemsche Kamer van de Afd. Rechtspraak van den Raad voor het Rechtsherstel, hoewel behoorlijk opgeroepen, niet is verschenen, terwijl hij, zooals hij heeft erkend, de oproeping tijdig had ontvangen;

O. dat niet is gebleken van eenige steekhoudende reden, waarom verzoeker in dat geding verstek heeft laten gaan, en evenmin van door de Arnheemsche Kamer bij haar beslissing niet in aanmerking genomen feiten of omstandigheden, welke verzoeker niet reeds voor die Kamer had kunnen aanvoeren, weshalve verzoeker naar 's Raads oordeel in zijn verzoek tot herziening niet-ontvankelijk is;

dat toch nagenoeg alle feitelijk verweer, hetwelk een niet verschenen partij reeds aanstonds had kunnen aanvoeren, doch niet heeft aangevoerd, na de gegeven beslissing feiten of omstandigheden zal opleveren, die bij de beslissing niet in aanmerking zijn genomen, zoodat een partij, die uit nalatigheid verstek heeft laten gaan, vrijwel steeds een tweede behandeling zou kunnen uitlokken, indien ook in dat geval haar een recht op herziening zou openstaan;

dat zulks naar 's Raads oordeel in strijd zou zijn met den aard van het herzieningsgeding bedoeld in art. 143, lid 3, van het Besluit Herstel Rechtsverkeer E 100, dat niet is ingesteld, teneinde nalatige gerequestreerden gelegenheid te geven alsnog het verweer te voeren, hetwelk zij reeds dadelijk hadden kunnen voeren, en dat niet mag worden vereenzelvigd met een verzet-of appèlprocedure;

O. dat verzoekster sub 2 (N.V. Deventer Handelmaatschappij Hofbeek) — hierna te noemen verzoekster — haar aanvraag tot revisie vooreerst steunt hierop, dat bij de bestreden beschikking in het buiten haar om gevoerde geding voor de Arnheemsche Kamer haar rechten worden aangetast, doordat geen rekening is gehouden met het feit, dat Steenbeke bij het op 1 Augustus 1944 ingaande huurcontract, betreffende het perceel Lange Bisschopstraat 70 te

Deventer, dit perceel huurde niet alleen voor zich in privé, maar ook in hoedanigheid van directeur der in oprichting zijnde naamlooze vennootschap N.V. Deventer Handelmaatschappij Sportex, op welker akte van oprichting, zooals blijkt uit het overgelegde bijvoegsel tot de Nederlandse Staatscourant, op 22 September 1945 de ministeriele verklaring van geen bezwaar is verkregen — behoudens dat de aanduiding Sportex is veranderd in Hofbeek — en dat deze vennootschap derhalve huurster van het genoemde perceel is geworden;

O. dat ingevolge art. 40 K. uit overeenkomsten, aangegaan ten behoeve van een op te richten naamlooze vennootschap, rechten en verplichtingen voor de vennootschap ontstaan, wanneer zij die overeenkomsten na hare oprichting uitdrukkelijk of stilzwijgend heeft bekrachtigd; dat de bekrachtiging van voormelde huurovereenkomst — eerst mogelijk na 22 September 1945 — in het geding voor den Raad te Arnhem niet is gebleken, doch zij, voor zoover niet reeds volgende uit de revisieaanvraag zelve, in ieder geval blijkt uit de in het onderhavige geding overgelegde akte van 23 April 1946, waarbij verzoekster het meergenoemde perceel kocht van Broens en waarin zij wordt vermeld als tevoren huurster daarvan;

dat mitsdien wegens het terugwerken van de bekrachtiging tot op het oogenblik van het ontstaan der vennootschap, verzoekster van 22 September 1945 af als huurster van het perceel moet worden beschouwd en wel zonder meer tezamen met Steenbeke, nu deze mede voor zich in privé huurde, zijnde echter partijen kennelijk overeengekomen, dat met het optreden van verzoekster als huurster de voor Steenbeke in privé aangegane huur zou eindigen;

O. dat de uitvoering van de beslissing van den Raad te Arnhem van 25 Januari 1946 inbreuk zoude maken op de rechten van verzoekster als huurster en de Raad haar mitsdien bevoegd acht om, nu zij niet overeenkomstig art. 132 Besluit Herstel Rechtsverkeer partij in het geding is geweest, als belanghebbende in den zin van art. 143 Besluit Herstel Rechtsverkeer revisie van de bestreden beslissing te verzoeken;

O. dat verzoekster verder als nieuwe feiten aanvoert, dat de Raad te Arnhem bij zijn beslissing niet in aanmerking heeft genomen:

1. dat Broens in zijn verweerschrift had gesteld en te bewijzen aangeboden, dat een of meer leden van de firma Velleman & Co., ofschoon zij „ondergedoken” waren, niettemin in staat was (waren) geweest om overleg te plegen omtrent de verlenging van de huur, en wel in elk geval na de bevrijding, doch vóór 1 Mei 1945, op welken datum de huurovereenkomst bij niet-verlenging eindigde;

2. dat Broens, nadat de Verwalter van de firma Velleman & Co. te kennen had gegeven, dat hij van 1 Augustus 1944 af

het pand niet langer wenschte te gebruiken en dus ook geen huur meer zou betalen, het pand niet aanstonds aan een derde heeft verhuurd, maar het aanvankelijk nog ter beschikking heeft gehouden van G. Spaay, den bedrijfschef der firma Velleman & Co. die een poging wilde doen om haar zaak voort te zetten, en dat het perceel eerst aan een derde is verhuurd, toen deze poging was mislukt en Spaay van voortzetting van de zaak afzag;

O. dat de bestreden beslissing, voor zover hier van belang, voornamelijk gegrond is op de volgende overwegingen:

„dat de Raad aannemelijk acht, dat requestrante, wier leden Joden waren, tijdens de vijandelijke bezetting niet in de gelegenheid was tijdig voor deze huurverlenging zorg tedragen, waardoor de bestaande rechtsbetrekking tijdens de bezetting is te niet gegaan;

„dat de verhuurder hiertoe overigens zelf heeft medegewerkt door reeds op 1 Augustus 1944 het pand aan Steenbeke te verhuren, van welke daad beide partijen, nu het hier een bij een Joodsche firma in huur zijnd pand betrof, de gevolgen konden voorzien”;

O. dat uit deze overwegingen niet blijkt, dat de Raad te Arnhem het onder 1 genoemde verweer van Broens niet in aanmerking heeft genomen, nu de gestelde feiten niet tot een andere opvatting nopen; dat toch in het revisie-geding is komen vast te staan, dat de eenige ten tijde der gestelde feiten nog overlevende, althans de eenige toen in Nederland bereikbare firmant van Velleman & Co., ondergedoken was in het Westen van het land, welk gebied op 1 Mei 1945 nog niet was bevrijd, maar nog door den vijand werd bezet, zoodat overleg met den verhuurder wel uiterst moeilijk was; dat bovendien verzoekster niet stelt, dat ingeval van gepleegd overleg Broens ook tot huurverlenging bereid zou zijn geweest, hetgeen de Raad aan ernstigen twijfel onderhevig acht, waar Broens reeds op 1 Augustus 1944 het perceel aan een derde verhuurde, die daar zijn bedrijf ging vestigen, terwijl volgens het huurcontract pas met 1 November 1944 overeenstemming omtrent huurverlenging behoeft te worden verkregen;

O. wat het sub 2 aangevoerde betreft, dat het feit, dat Broens het perceel wel aan Spaay had willen verhuren, maar deze van een poging tot voortzetting van de zaak heeft afgezien, wel wijst op eenige tegemoetkoming van de zijde van de verhuurder — wiens belang in deze overigens slechts bijkomstig is — maar voor de vraag van het rechtsherstel niet is ter zake dienende, nu niet is gesteld noch gebleken, dat de mislukking van bedoelde poging aan de schuld van de firma Velleman & Co. is te wijten, terwijl evenmin is gebleken van afstand van haar huurrechten door deze firma;

O. dat de aangevoerde feiten dan ook niet wettigen een andere beslissing dan de genomene, met name ook niet tegenover

verzoekster, te minder nu haar huur, zooals reeds gezegd, eerst is ontstaan op 22 September 1945, toen door de vroegere huurster reeds rechtsherstel was aangevraagd, terwijl verzoekster bovendien geweten heeft dat het door haar gehuurde perceel tevoren bij een Joodsche firma in huur was;

O. dat er daarom ook geen bijzondere redenen aanwezig zijn om aan verzoekster tegenover het aan Velleman & Co. te verlenen rechtsherstel eenige schadevergoeding toe te kennen;

O. dat de Raad te Arnhem het herleven der huren voor Velleman & Co. klaarblijkelijk eenvoudigheidshalve ingekleed heeft in de vorm van wijziging van de met 1 Augustus 1944 aangelegane nieuwe huur, doch de termijn van ingang der wijziging gevoegelijk een jaar later kan worden gesteld, nu door de in verband met de revisie-aanvraag toegestane schorsing van de beschikking van 25 Januari 1946 de termijn van 1 Mei 1946 belangrijk is overschreden;

dat de Raad hierbij ten overvloede opmerkt, dat de aankoop van het perceel door verzoekster bij akte van 23 April 1946 de kracht van de tevoren gegeven rechtelijke beslissing niet kan aantasten;

Rechtdoende:

Verklaart verzoeker sub 1 niet-ontvankelijk in zijn verzoek;

Vernietigt de beslissing van den Raad voor het Rechtsherstel, Meervoudige Kamer te Arnhem, van 25 Januari 1946, waarvan revisie;

Wijzigd de tusschen Broens als verhuurder en verzoekster sub 2 als huurster gesloten huurovereenkomst betreffende het perceel Lange Bisschopstraat 70 te Deventer in dien zin, dat met ingang van 1 Mei 1947 de firma Velleman & Co. als huurster van het perceel is aan te merken;

Veroordeelt verzoeker sub 1 en verzoekster sub 2 in de kosten van het revisie-geding, tot deze uitspraak aan zijde van partij Velleman & Co. begroot op f 100.

No. 942

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK 'S-GRAVENHAGE, 2 Mei 1947.
(Jhr. Mr. Dr. Calkoen).

Gerequestreerde heeft verzoekster's garage en reparatie-inrichting op bevel van den bezetter in gebruik genomen. De hierdoor ontstane rechtsbetrekkingen vernietigd met veroordeeling van gerequestreerde tot betaling van schadevergoeding aan verzoekster, voor zoover deze schade is ontstaan vóór 5 Mei 1945.

De Raad neemt geen kennis van de schade geleden na de bevrijding.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100)
art. 23 en vlg.).

N.V. Automobielsmaatschappij „De Nieuwe Haagsche”, requestrante, gemachtigde Mr. H. J. Frima,

tegen:

M. Flinterman, gerequesteerde, gemachtigde Mr. Ir. J. W. Duys.

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;

Gezien een request van de naamlooze vennootschap Automobiellaatschappij „De Nieuwe Haagsche” N.V., gevestigd te 's-Gravenhage, strekkende tot nietigverklaring van de in 1942 door de bezettende macht plaats gevonden ingebruikgeving van de bij requestrante in huur zijnde panden Koninginnegracht 11 en Laan van Roos en Doorn Nos. 45 en 45a aldaar aan gerequesteerde M. Flinterman, wonende te 's-Gravenhage, alsmede van de ingebruikneming dier panden door genoemden Flinterman, een en ander primair met terug-gave van de door gerequesteerde door het gebruik gedurende de bezetting genoten vruchten ten bedrage van f 8650, zoomede tot vergoeding van de door requestrante vanaf de bevrijding geleden schade ten bedrage van f 22,265.75 en subsidiair tot teruggave van door het gebruik door gerequesteerde genoten vruchten tot een bedrag van f 32,000;

Gezien het onder dagteekening van 10 December 1946 ingekomen antwoord van voornoemden gerequesteerde;

Gehoord partijen, requestrante vertegenwoordigd door Mr. H. J. Frima en gerequesteerde bij monde van Mr. Ir. J. W. Duys;

O. dat tusschen partijen vaststaat, dat vorenbedoelde panden, welke te huur waren bij requestrante, in Augustus 1942 ten behoeve van de Duitse weermacht zijn gevorderd en vervolgens, met inbegrip van de daarin aanwezige outillage, ter beschikking zijn gesteld van gerequesteerde, die deze panden heeft in gebruik genomen ter uitoefening van zijn bedrijf van automobielen en motorreparateur en bij wien zij in gebruik zijn gebleven tot 8 November 1945;

O. dat gerequesteerde het verzoek van requestrante bestrijdende, de bevoegdheid van den Raad om de gevraagde nietigverklaring uit te spreken heeft betwist op grond, dat de vordering der panden, waarvan de ingebruikgeving een gevolg was, rechtmatig geschiedde, immers steunde op de krachtens art. 17 van het Besluit Bezettingsmaatregelen tot de bevrijding rechtsgeldig geoordeelde Verordening van den Rijkscommissaris van 20 September 1940 No. 144;

O. dat dit betoog gerequesteerde reeds daarom niet kan baten, omdat de artt. 23 en 24 van het Besluit Herstel Rechtsverkeer voor het hier bedoelde rechtsherstel den eisch niet stellen, dat de rechtsbetrekking, respectievelijk rechtshandeling, waarvan vernietiging verzocht wordt, door of ten gevolge van eene onrechtmatige handeling zij ontstaan, respectievelijk onrechtmatig zij;

O. dat gerequesteerde het verzoek tot nietigverklaring zooals dit in het petitum is geformuleerd, verder op verschillende gronden bestrijdt, doch de Raad van oor-

deel is, dat het gedaan verzoek kan worden ontvangen;

O. toch dat de strekking van het verzoek — wat ook zij van de formulering van het petitum — duidelijk kenbaar deze is, dat den Raad verzocht wordt alle rechtsbetrekkingen, welke door het gebruik van de litigieuze panden zijn ontstaan, alsmede de rechtshandelingen, welke het ontstaan dier rechtsbetrekkingen hebben veroorzaakt, ten opzichte van partijen te vernietigen, behalve voor wat betreft gerequesteerde's verplichting tot schadevergoeding of tot restitutie der genoten vruchten, van welke verplichting de Raad verzocht wordt den inhoud te bepalen;

O. voorts dat, waar gerequesteerde zelf stelt, dat hij van den bezetter het bevel ontving zijn bedrijf naar de litigieuze panden over te brengen, de litigieuze rechtsbetrekkingen zijn ontstaan onder dwang van den vijand, als bedoeld in art. 25 van het vorenaaangehaald Besluit, en behoudens tegenbewijs, behoort te worden aangewomen, dat het achterwege laten van een ingrijpen van den Raad in verband met de bijzondere omstandigheden onredelijk zou zijn;

O. dat door gerequesteerde geen gronden worden aangevoerd, waaruit de onredelijkheid zou blijken van de verzochte vernietiging of van de verplichting van gerequesteerde om de schade te vergoeden, ontstaan door een gebruik, waarvan hij voordeel heeft genoten, en welke requestrante onder normale omstandigheden niet zou hebben geleden;

O. dat deze schadevergoeding evenwel slechts kan worden toegekend ter zake van schade ontstaan in het tijdvak, gelegen tusschen de ingebruikneming en 5 Mei 1945;

O. toch, dat uit requestrante's eigen stellingen blijkt, dat de schade, ontstaan na 5 Mei 1945, niet is ontstaan op grond van de ingebruikneming der panden tijdens de vijandelijke bezetting, doch een gevolg was van het feit, dat gerequesteerde na de bevrijding toen de inbeslagneming door den bezetter noch rechtens noch feitelijk meer eenig effect kon sorteren, in gebreke is gebleven de panden onmiddellijk aan de rechthebbenden ter beschikking te stellen en andere nadien ingetreden oorzaken, welke uit de door gerequesteerde overgelegde en door requestrante niet bestreden, schrifturen blijken;

O. dat de vergoeding van de door requestrante geleden schade loopende over de periode na de bevrijding en omschreven onder letter B van het petitum, dus geen onderwerp kan zijn van een verzoek, waarvan de Raad kennis neemt;

O. dat partijen verschillen over den aard en omvang van de voor 5 Mei 1945 ontstane schade en de Raad het in het belang van partijen oordeelt, dat alvorens te dien aanzien tot bewijslevering wordt overgegaan, partijen in de gelegenheid worden gesteld te trachten in der minne tot vaststelling van het schadebedrag te komen, waarvan de mededeeling kan worden gedaan bij de

door den Raad deswege te bevelen comparitie van partijen, onder gehoudenheid van partijen om de posten, waaromtrent zij eventueel niet tot overeenstemming zijn kunnen geraken, met de gronden der betwisting veertien dagen voor de te houden comparitie aan den Raad bij schriftuur mede te deelen;

Beschikkende:

Verklaart zich in voege en met uitzondering als overwogen bevoegd tot het beslissen op het onderhavige verzoek;

Verklaart nietig de voorschreven rechtsbetrekkingen en rechtshandelingen in voege als voormeld;

En alvorens verder te beslissen:

Beveelt dat partijen, desverklarende bij gemachtigde, zullen verschijnen ter terechtzitting van den Raad op Donderdag 18 September 1947 te 2 uur n.m. tot het geven van verdere inlichtingen;

Houdt alle verdere beslissingen aan.

No. 943

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK UTRECHT, 2 Mei 1947. (Mr. de Boer).

Vordering tot herstel eener hypothecaire geldleening van verzoekster door gerequesteerde afgelost aan het N.A.F., afgewezen. De notaris, bij wie de betalingen moesten plaats hebben, is daarbij opgetreden als tegenwoordiger van de creditrice en diens mededeelingen ter zake dier geldleening moeten gelden als mededeelingen van de creditrice.

In verband met diens mededeelingen achterwege laten van ingrijpen redelijk en billijk geacht.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100) art. 23 en vlg.).

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;

Herzien een verzoekschrift dd. 23 Aug. 1946 van de Vereniging Christelijke Bouw-
arbeidersbond, gevestigd te Utrecht en vertegenwoordigd door haar bestuur, waarbij zij verzoekt de aflossing eener schuld ad f 2200 nader in dat verzoekschrift omschreven door gerequesteerde Marius Boom te Utrecht en de daarvoor verleende kwijting met de daarmee gepaard gaande doorhaling der hypotheek, nietig te verklaren, althans te vernietigen en de rechtsbetrekking tusschen requestrante en gerequesteerde in zijn geheel te herstellen en vast te stellen, zodanig dat gerequesteerde aan requestrante zal schuldig zijn een bedrag van twee en twintig honderd gulden (zegge f 2200), terzake van geldleening rentende 4½ % tot zekerheid der betaling van welk bedrag requestrante recht van eerste hypotheek heeft op het perceel Gerard Noodtstraat 31 te Utrecht, kosten rechtens.

Herzien de overige gedingsstukken, waaronder thans ook de interlocutoire beslissing dezer Kamer van 17 Jan. 1947 en

overnemende hetgeen daarbij is overwogen;

O. dat beide partijen ter voldoening aan deze beslissing verschillende getuigen hebben voorgebracht en uit hun verklaringen, voor zover van belang, het volgende is komen vast te staan:

de maandelijksche uitkeeringen aan oude bondsleden van verzoekster, ook nadat het N.V.V. en het N.A.F. zich met verzoekster hadden ingelaten, verder geregeld voortgang gehad, althans in verschillende gevallen en ook aan oude bondsleden, die geen lid van genoemde vakcentralen wensten te worden;

indien hypothecaire debiteuren zich tot het kantoor van notaris Brouwer wendden met de vraag of kan worden voldaan aan de eis van het N.A.F., dat verdere betalingen aan deze organisatie zouden geschieden, werd daarop geadviseerd betalingen van renten en verplichte aflossingen aan het N.A.F. te doen, omdat er toch niets aan te doen was;

O. dat de Raad van oordeel is, dat ook al moge de doorbetalingen van de genoemde uitkeringen wellicht de mening kunnen doen postvatten, dat ook de voor het „Fonds tot uitkeering van een maandelijksche uitkeering aan oude bondsleden van de N.C.B.B.” bestemde betalingen aan dit Fonds ten goede zouden komen, toch deze mening alleen niet voldoende is om de redelijkheid te dragen van de kwijting van de op verweerder rustende verplichtingen;

dat immers verweerder, die blijkbaar zich ervan bewust was, dat het optreden van N.V.V. en N.A.F. een verandering in de verhouding tusschen hem en verzoekster te weeg bracht, zich er van had behoren te vergewissen welke gevolgen dit optreden rechtens in werkelijkheid had en zich niet met een, zij het ook aannemelijke zelf gemaakte gevolgtrekking had mogen tevreden stellen, althans daarvan zelf het risico zal hebben te dragen;

dat zulks te meer geldt, nu geenszins is komen vast te staan of verweerder ten tijde van de aflossingen van bovengenoemde omstandigheden heeft geweten;

O. dat nu in de geest van genoemde interlocutoire beslissing moet worden nagegaan of de door verweerder aan het gekozen domicilie van verzoekster ontvangen inlichtingen hem vrijwaren voor acties van de zijde van verzoekster, m.a.w. of die inlichtingen van die aard waren, dat verweerder in redelijkheid mocht menen te dezer zake niet door verzoekster met een actie te zullen worden besprongen;

dat het in dit verband de aandacht trekt, dat boven gerelateerde gebruikelijke mededeling van debiteuren ten kantore van notaris Brouwer een onderscheid maakt tusschen verplichte aflossingen en rente enerzijds en onverplichte aflossingen anderzijds;

dat de op zich zelf zeer rationele, aan dit onderscheid ten grondslag liggende gedachte echter voor een leek, als verweerder is, niet zo voor de hand ligt, dat de gene, die verweerder te woord stond mocht

verwachten, dat verweerder de betekenis van het onderscheid zonder meer zou begripen, ja zelfs, dat hij dat onderscheid zou opmerken en vooral, omdat de juiste bedoeling van de term „verplichte aflossingen” volstrekt niet onmiskenbaar is;

dat met name het niet duidelijk is, of onder deze term alleen moeten worden verstaan de aflossingen, die uit hoofde van de bepalingen der overeenkomst op bepaalde data moeten worden betaald, dan wel ook de aflossingen, die verschuldigd zouden worden door opzegging van de geldlening;

dat de Raad van oordeel is, dat de ten processe bedoelde aflossingen, die — zoals verweerder opgeeft en door verzoekster niet is weersproken — werden betaald na aanschrijving en aandrang van het N.V.V. of het N.A.F. zeker in het verband, waarin over „verplichte aflossingen” werd gesproken, door verweerder daaronder mochten worden begrepen;

O. dat, indien de mededeling, welke door of namens notaris Brouwer werd gedaan, namens verzoekster gedaan is, het derhalve redelijk en billijk is ingrijpen achterwege te laten en de aflossingen aan het N.V.V. of het N.A.F. geacht moeten worden te zijn gedaan met instemming en goedvinden van verzoekster;

O. dat te dezer zake, dat verzoekster onstandig heeft doen betogen, dat een notaris bij verrichtingen ter zake van hypothecaire geldleningen niet mag worden beschouwd als de vertegenwoordiger van een der partijen, maar optreedt als vertrouwensman van beide;

dat verzoekster zulks hieruit afleidt, dat in de regel beide partijen zich tot de notaris wenden, de crediteur om afzetgebied voor zijn te beleggen kapitaal, en de debiteur om een willige geldgever te vinden;

dat dit meestal juist moge zijn voor wat het sluiten van de overeenkomst betreft, maar hieruit niet volgt, dat de verhouding van partijen tot de notaris, als de overeenkomst eenmaal gesloten is, dezelfde blijft,

dat immers beide partijen er bij het tot stand brengen van de overeenkomst belang bij hebben de tusschenkomst van de notaris in te roepen, maar de uitvoering daarvan voor de debiteur slechts bestaat in het doen van betalingen, een verrichting, die voor hem, die daarvoor de nodige middelen heeft, zo uiterst eenvoudig is, dat hij daarvoor de hulp van een notaris niet behoeft en de betaling rechtstreeks aan de crediteur voor hem niet minder gemakkelijk is dan een betaling aan de crediteur door tusschenkomst van een notaris;

dat daarentegen het voor een crediteur zijn belang kan hebben de administratie van zijn uitstaande hypotheken aan een ander op te dragen, evenals men zulks niet zelden pleegt te doen met huizen- of effectenbezit;

dat dan ook in plaatsen, waar de notarissen voor de hier bedoelde verrichtingen honorarium of provisie in rekening plegen te brengen, de crediteuren hiervoor worden gedebiteerd;

dat daarom, indien zich, zoals hier, geen bijzondere omstandigheden voordoen, die tot een afwijzende conclusie leiden, de notaris, bij wie de uit de acte voortvloeiende betalingen moeten plaats hebben, daarbij optreedt als vertegenwoordiger van de crediteur en mededelingen, die ter zake door of namens de notaris worden gedaan, moeten gelden als mededelingen van de crediteur;

Rechtdoende:

Wijst de vordering af;

Veroordeelt verzoekster in de kosten van het geding tot op deze uitspraak aan de zijde van verweerder begroot op f 150 voor salaris en nihil voor verschotten.

No. 944

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK UTRECHT, 25 April 1947. (Mr. de Boer).

Aflossing eener schuld aan Woudenberg, waartoe de Gemeente Workum geheel vrijwillig is overgegaan en waardoor de vordering van verzoekster, de Nederlandsche Christelijke Bouwarbeidersbond, voor haar verloren is gegaan, nietig verklaard, met herstel van de overeenkomst van geldlening, zooals deze bestond voor de laatste normale aflossing.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100)
art. 23 en vlg.).

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;

Gezien een verzoekschrift dd. 14 Oct. 1946 van de Vereeniging Nederlandsche Christelijke Landarbeidersbond gevestigd en kantoorhoudende te Utrecht, statutair vertegenwoordigd door haar bestuur, gemachtigde Mr. M. v. Vugt, adv. en proc. te Amsterdam, zakelijk inhoudende:

dat requestrante in of omstreeks 1939 een som gelds, groot f 52,000 rentende 4½ % 's jaars, heeft geleend aan de Gemeente Workum — gerequestreerde — ten deze krachtens art. 78 der Gemeentewet vertegenwoordigd door haar Burgemeester;

dat de Rijkscommissaris voor het bezette Nederlandsche gebied op 25 Juli 1941 tot commissaris van requestrante heeft benoemd, onder verkrachting van requestrante's rechten H. J. Woudenberg;

dat gerequestreerde na enkele verplichte aflossingen het saldo van de hoofdsom ad f 43,000 op of omstreeks 1 Nov. 1943 heeft afgelost aan Woudenberg voornoemd, althans aan iemand van zijnentwege, die ten deze als hiertoe gerechtigd optrad, en gerequestreerde algeheele kwijting verleende;

dat gerequestreerde tot deze aflossing van het saldo ten bedrage van f 43,000 geheel vrijwillig en onverplicht is overgegaan, terwijl zij wist, althans moest weten, dat deze betaling niet aan requestrante zou ten goede komen;

dat deze betaling aan Woudenberg voor-

noemd, althans aan iemand van zijnentwege en de daarvoor verleende kwijting voorzoo veel requestrante aangaat, zijn geschied onder dwang vanwege den vijand en/of zonder geoorloofde oorzaak of op grond van een maatregel van den bezetter ten aanzien waarvan is bepaald, dat hij geacht wordt nimmer van kracht te zijn geweest, en derhalve als nietig, althans vernietigbaar zijn aan te merken;

dat requestrante recht en belang heeft te vorderen, dat de aflossing van het saldo der schuld op of omstreeks 1 Nov. 1943 aan Woudenberg voornoemd, althans aan iemand van zijnentwege en de daarvoor verleende kwijting worden nietig verklaard, althans vernietigd en de rechtsbetrekking tusschen requestrante en gerequestreerde worde hersteld en vastgesteld, met dien verstande, dat gerequestreerde aan requestrante zal schuldig zijn een bedrag van f 43,000 inzake en in voege voormeld, tegen een interest van $4\frac{1}{4}$ % per jaar;

Met verzoek de aflossing van het saldo der hoofdsom aan Woudenberg voornoemd, althans aan iemand van zijnentwege, en de daarvoor verleende kwijting nietig te verklaren, althans te vernietigen en de rechtsbetrekking tusschen requestrante en gerequestreerde te herstellen en vast te stellen in dier voege, dat gerequestreerde aan requestrante zal schuldig zijn een bedrag van drie en veertig duizend gulden (zegge f 43,000) terzake van leening, tegen een jaarlijksche rente van $4\frac{1}{4}$ % met overeenkomstige vastlegging der overige voorwaarden, waaronder de geldleening in of omstreeks 1939 is aangegaan; kosten rechs-

O. dat gerequestreerde, de Gemeente Workum, tijdig schriftelijk heeft geantwoord, naar welk antwoord hier zij verwezen;

Gehoord partijen en hunne raadslieden ter zitting dezer Kamer van 1 April 1947, alwaar verschenen Mr. M. v. Vugt, advocaat-gemachtigde van requestrante en Mr. C. H. Beekhuis, advocaat-gemachtigde van gerequestreerde;

O. dat tusschen partijen is komen vast te staan, dat verzoekster in of omstreeks 1939 aan verweerster f 52,000 leende;

dat verweerster na enkele verplichte aflossingen het saldo van de hoofdsom ten bedrage van f 43,000 op of omstreeks 1 November 1943 heeft afgelost aan het N.A.F.;

O. dat verzoekster vordert, dat deze aflossing en de daarvoor verleende kwijting zal worden nietig verklaard, althans worden vernietigd en de rechtsbetrekking tusschen partijen zal worden hersteld;

dat verzoekster deze vordering in de eerste plaats heeft gegrond op haar bewering, dat de betaling der aflossing zou zijn geschied onder dwang vanwege den vijand en/of zonder geoorloofde oorzaak of op grond van den maatregel van den bezetter ten aanzien waarvan is bepaald dat hij geacht wordt nimmer van kracht te zijn geweest;

dat deze bewering door verweerster is ont-

kend en verzoekster haar niet met feiten heeft kunnen staven, zoodat de vordering op dezen grond niet kan worden toegewezen;

dat thans derhalve moet worden nagegaan of de toewijzing overigens redelijk is; dat verweerster zich tegen toewijzing heeft verzet op de volgende gronden:

a. de aflossing zou niet vrijwillig en onverplicht zijn aangegaan maar krachtens een op haar rustende verplichting;

b. rekening zou moeten worden gehouden met de omstandigheid, dat tusschen de aflossing en de bevrijding op 1 Mei 1944 en op 1 Mei 1945 telkens f 2000 verplicht zou moeten worden afgelost;

c. het zou onredelijk zijn het nadeel van de aflossing ten laste van verweerster te brengen alleen op grond van het feit, dat de vijand over verzoekster een commissaris heeft benoemd en deze het vermogen van verzoekster onrechtmatig overhevelde naar het N.A.F.;

O. dat de Raad verweerster niet kan volgen in hetgeen zij ter adstructie van den onder a genoemden grond aanvoert;

dat verweerster in dit kader heeft bevestigd, dat de sterke daling van den rentevoet haar de verplichting tot aflossing oplegde, nu een conversie niet werd toegestaan, omdat zij haar openbare huishouding zoo goedkoop mogelijk diende te voeren;

dat de Raad erkennende de verplichting van een openbaar lichaam om met de overheidsgeldmiddelen zoo zuinig mogelijk om te gaan, daaruit niet de consequentie trekt, dat bij het door openbare lichamen gevoerd financieel beleid geen rekening behoeft te worden gehouden met de belangen van derden en dus ten aanzien van hetgeen in het maatschappelijk verkeer behoort te gelden aan openbare lichamen een andere en dan nog wel een lichtere maatstaf te worden aangelegd;

dat de Raad bij de afweging van een rechtens niet afdwingbare verplichting, als hier bedoeld, tegen de belangen van verzoekster van oordeel is, dat op dezen grond verweerster zeker niet een belang van f 43,000 van verzoekster in gevaar had mogen brengen ter wille van een tijdelijke jaarlijksche eigen besparing van een paar honderd gulden;

O. dat verder aan verweerster moet worden toegegeven, dat het optreden van Woudenberg als commissaris over verzoekster en zijn leegplundering van verzoekster ten bate van het N.A.F. alleen geen grond mag zijn om haar twee keer hetzelfde bedrag te laten betalen;

dat echter het zwaartepunt niet in de eerste plaats hierin ligt, maar wel in het feit, dat verweerster, die vrijwillig betaalde aan een ander dan den crediteur, dit deed op eigen risico en zulks te sterker geldt, nu niet is gebleken, dat verweerster zich deugdelijk op de hoogte heeft gesteld van de verhoudingen tusschen verzoekster en het N.A.F. of dat zij daaromtrent op een dwaalspoor zou zijn geleid;

O. dat op laatstgenoemden grond de vor-

dering in beginsel voor toewijzing vatbaar is;

O. dat echter dient te worden nagegaan in welke omvang zulks zal behooren te geschieden;

dat allereerst zal worden onderzocht of het billijk is verzoekster ook in haar rechten op het hierboven onder b genoemde bedrag van f 4000 te herstellen;

dat de aflossing van dit bedrag inderdaad beruiste op een verplichting, maar het nog de vraag is, of het N.A.F. — indien verweerster met de betaling in gebreke zou zijn gebleven — uit hoofde van zijn hem feitelijk door den bezetter gegeven macht, maatregelen zou hebben genomen, nu daarvoor geen naar Nederlandsch recht of naar de opvatting van den bezetter wettelijke bevoegdheid heeft bestaan, en of — indien het N.A.F. zulks wel zou hebben gedaan — deze maatregelen van dien aard zouden zijn geweest, dat verweerster daaraan geen weerstand zou hebben kunnen bieden;

dat verweerster, van wie mag worden aangenomen, dat zij heeft geweten van de vervolging van de vakverenigingen, en van wie althans mocht worden verwacht, dat zij niet zonder nader onderzoek aan een ander dan aan den schuldeischeres zou betalen, niet uit eigen beweging tot deze betaling had behooren over te gaan en, nu zij dit toch deed zij daarvan zelf het risico heeft te dragen;

dat verweerster, indien zij zich dit voor oogen had gesteld, zeker de aflossing op 1 Mei 1945, die slechts een paar dagen voor de bevrijding plaats had, voor verzoekster had kunnen redden;

dat het derhalve redelijk is verzoekster ook ten aanzien van deze bedragen in haar rechten te herstellen;

dat verder moet worden onderzocht of ook de oorspronkelijke rentevoet gehandhaafd dient te worden;

dat zulks naar 's Raads oordeel niet billijk zou zijn;

dat immers indien verzoekster niet door den bezetter ontbonden was en Woudenberg niet tot zijn commissaris zou zijn benoemd, het verweerster zonder twijfel in 1943 mogelijk zou zijn geweest haar schuld aan verzoekster op een lageren rentevoet te converteren en verzoekster niet ten koste van verweerster voordeel behoort te hebben van genoemd voor haar onereus ingrijpen van den vijand;

dat het derhalve redelijk is de rentevoet vast te stellen als hieronder zal geschieden;

Rechtdoende:

Herstelt de rechtsbetrekking tusschen partijen, voortvloeiende uit de overeenkomst van geldleening van een som van f 52,000 in 1939 tusschen hen aangegaan, zooals deze voor de laatste aflossing op of omstreeks 1 Nov. 1943 bestond en zulks behoudens na te noemen wijziging;

Wijzigt deze rechtsbetrekking in dier voege, dat de rente op de hoofdsom verschuldigd, sedert 1 Nov. 1943 zal worden berekend tegen $3\frac{1}{2}$ % 's jaars;

Verklaart nietig de aflossing en de daarvoor verleende kwijting, waardoor deze rechtsbetrekking is teniet gegaan;

Veroordeelt verweerder in de kosten van het geding tot op deze uitspraak begroot op f 100 voor salaris en nihil voor verschotten.

No. 945

BIJZONDERE RAAD VAN CASSATIE

(Eerste Kamer), 9 April 1947. (Mrs. Prof. van Brakel, Prof. Pompe, van Berckel, Vice-Adm. Heeris, Vliegenthart plv.).

Blootstellen aan vervolging enz. door aan de Duitschers ter gelegenheid van door hen gehouden razzia's huizen aan te wijzen waar onderduikers zouden kunnen zijn verborgen en schriftelijk aan een lid van de Landwacht op te geven dat een bepaald persoon in zijn pakhuis aardappelen had opgeslagen, daarbij aandringend op maatregelen tegen deze persoon.

Verhooging van de door het Hof opgelegde straf van vijf jaren gevangenisstraf tot zes jaren i.v.m. de landsverraderlijke Duitschgezinde geestesinstelling van requirante en haar moreele gezonkenheid.

(B.B.S. art. 26.)

Op het beroep van Johanna Kerkmans, huisvrouw van H. J. Ringnalda, wonende te Rotterdam, thans in bewaring gesteld in de Strafgevangenis te Rotterdam, requirante van cassatie tegen een sententie van het Bijzondere Gerechtshof te 's-Gravenhage, vijfde Kamer, zittinghoudende te Rotterdam, van den 29sten November 1946, waarbij zij werd schuldig verklaard aan „gedurende den tijd van den huidige oorlog opzettelijk een ander blootstellen aan opsporing, vrijheidsberoving of -beperking, eenige straf of eenigen maatregel door of vanwege den vijand, meermalen gepleegd” en met toepassing van de artt. 10, 27, 28, 57 en 91 Sr., 1, 2, 3, 9, 11, 26 en 28 B.B.S., werd veroordeeld tot gevangenisstraf voor den tijd van vijf jaren, met bepaling, dat de tijd door veroordeelde tot op den dag dezer uitspraak in bewaring doorgebracht, bij de uitvoering der haar opgelegde gevangenisstraf in mindering zal worden gebracht, tevens met ontzetting van het recht tot het kiezen en de verkiesbaarheid bij krachtens wettelijk voorschrift uitgeschreven verkiezingen voor den duur van het leven.

De Bijzondere Raad van Cassatie, enz.;

Gehoord het verslag van den Raadsheer Heeris;

Gezien de aanzegging aan de requirante vanwege den Procureur-Fiscaal van den dag, voor de behandeling der zaak bepaald;

Gehoord de requirante omtrent haar persoon en haar persoonlijke omstandigheden;

Gelet op het middel van cassatie, voorgesteld bij schriftuur, luidende:

S., althans v. t. van de artt. 1, 2, 8, 9, 11, 22, 26 en 27 B.B.S., daar het Hof een straf heeft opgelegd, welke niet geacht kan worden te beantwoorden aan den ernst van het misdrijf, de omstandigheden, waaronder het is begaan en den persoon en de persoonlijke omstandigheden van de veroordeelde;

Gehoord den Advocaat-Fiscaal namens den Procureur-Fiscaal in zijn conclusie, dat de Raad den duur van de hoofdstraf zal bepalen op zes jaar en vier maanden;

O. dat bij de bestreden sententie ten laste van requirante is bewezen verklaard: „dat zij te Rotterdam op 11 Nov. 1944, terwijl Nederland met Duitschland in oorlog was, opzettelijk, tijdens de toen door den vijand gehouden razzia's, aan een of meer bij die razzia's betrokken Duitschers heeft aangegeven in welke panden in haar buurt naar haar meening onderduikers verborgen waren en dat zij in het jaar 1944 te Rotterdam, terwijl Nederland met Duitschland in oorlog was, opzettelijk aan een lid van de Landwacht schriftelijk heeft bekend gemaakt, dat een zekere Wiekhart, wonende in de Zwartjanstraat, in een pakhuis aan de derde Pijnackerstraat een hoeveelheid aardappelen had opgeslagen, daarbij aandringend op maatregelen tegen Wiekhart voornoemd;

O. dat de Raad de gepleegde misdrijven ernstig acht en met name aan requirante zwaar toerekent, dat zij in de ergste dagen der Duitse terreur niet geschroomd heeft den vijand bij zijn wanbedrijf hulp te verleen, door aan Duitse soldaten, welke een z.g. razzia hielden, aan te wijzen in welke huizen zich naar haar meening door hen gezochte mannen bevonden;

dat de Raad bovendien, gelijk het Hof, in aanmerking neemt, dat requirante niet alleen blijk heeft gegeven van een landsverradelijke, Duitschgezinde geestesinstelling, doch bovendien van zoodanige moreele gezondenheid, dat zij in hare woning Duitse militairen toeliet, om daar met haar dochter ontucht te plegen;

dat de Raad het aangevoerde middel mitsdien verwerpt, en ambtshalve met eenparigheid van stemmen van oordeel is, dat de opgelegde straf tot eene gevangenisstraf van zes jaren behoort te worden verhoogd, met aftrek van den tijd door requirante in bewaring doorgebracht;

Verwerpt het beroep;

Vernietigt de bestreden sententie ambtshalve, doch alleen wat betreft de opgelegde hoofdstraf;

Veroordeelt requirante tot een gevangenisstraf voor den tijd van zes jaren;

Bepaalt, dat de tijd door requirante sedert 12 Mei 1945 in bewaring doorgebracht bij de uitvoering der opgelegde straf geheel in mindering zal worden gebracht.

No. 946

BIJZONDERE RAAD VAN CASSATIE
(2e Kamer), 24 Maart 1947. (Mrs. Halbertsma, Veegens, Scholten, Vice-Adm. Vos, Kol. Mr. Tollenaar).

Hulpverleening aan den vijand o.a. door het administreeren van verhuur van vrachtauto's aan Duitse instanties op Nederlandsche vliegvelden, het leveren van motorrijtuigonderdeelen, electricische apparaten en gereedschappen aan de Duitschers.

Vermindering van de strafmaat van drie jaren tot één jaar en elf maanden gevangenisstraf.

(Sr. art. 102).

Sententie a quo 2de Jaarg. nr. 613.

Op het beroep van Pieter Hendrik Wiegel koopman, wonende te 's-Gravenhage, thans in bewaring gesteld in de „Centrale Bewaarplaats Scheveningen" te 's-Gravenhage, requirant van cassatie tegen een sententie van het Bijzondere Gerechtshof te 's-Gravenhage van den 5den November 1946 waarbij hij werd schuldig verklaard aan:

1. „Opzettelijk, in tijd van oorlog, den vijand hulp verleen, meermaals gepleegd;

2. Gedurende den tijd van den huidige oorlog opzettelijk een ander blootstellen aan eenige maatregel vanwege den vijand”;

en met toepassing van de artt. 10, 27, 28, 32, 57, 102 Sr., 1, 2, 7, 8, 9, 22, 26 B.B.S. werd veroordeeld tot gevangenisstraf voor den tijd van drie jaren, geheel in een Rijkswerkinrichting te ondergaan met bepaling, dat de tijd door den veroordeelde tot op den dag dezer uitspraak in bewaring doorgebracht, bij de uitvoering der hem opgelegde gevangenisstraf in mindering zal worden gebracht, tevens met ontzetting van het recht tot het kiezen en de verkiesbaarheid bij krachtens wettelijk voorschrift uitgeschreven verkiesinger voor den duur van tien jaren;

De Bijzondere Raad van Cassatie, enz.;

Gehoord het verslag van den Raadsheer Vos;

Gezien de aanzegging aan den requirant vanwege den Procureur-Fiscaal van den dag, voor de behandeling der zaak bepaald;

Gehoord den requirant omtrent zijn persoon en zijn persoonlijke omstandigheden;

Gelet op het middel van cassatie, voorgesteld bij schriftuur, luidende:

S. en/of v. t. van de artt. 102 Sr.; 22 en 26 B.B.S. (D 61); 16 van het Besluit op de Bijzondere Gerechtshoven (D 62) en art. 99 R. O. en het Beleid der Justitie (Wet van 18 April 1827 S. 20), hebbende het Hof, een straf en maatregel opgelegd, welke niet geacht kan worden te beantwoorden aan den ernst van de misdrijven, de omstandigheden, waaronder zij zijn begaan, of den persoon en de persoonlijke omstandigheden van den veroordeelde;

Gehoord den Adv.-Fiscaal namens den Proc.-Fiscaal in zijn conclusie dat de Raad de sententie zal vernietigen voor wat de hoofdstraf betreft, deze zal bepalen op gevangenisstraf voor den tijd van één jaar en vier maanden met bepaling dat bij de tenuitvoerlegging de tijd, in voorloopige bewaring doorgebracht in mindering zal worden gebracht tot een duur van elf maanden;

O. dat bij de bestreden sententie, ten laste van requirant is bewezen verklaard: „dat hij te 's-Gravenhage en elders in Nederland in het tijdvak van Juli 1940 tot Mei 1945 opzettelijk, terwijl Nederland in oorlog was met en bezet door Duitschland ten dienste en ten voordeele van den vijand:

1e. een onderneming tot het vervoeren van materialen en materieel ten behoeve van het aanbrengen van verbeteringen en vergrootingen aan de bij den vijand in gebruik zijnde vliegvelden Ypenburg, Schiphol, Deelen en Valkenburg per diverse, daartoe met chauffeur ter beschikking van één of meer andere vijandelijke instanties gestelde motorrijtuigen heeft gefinancierd en mitsdien de huur voor de motorrijtuigen met chauffeur bij de vijandelijke weer-macht en bij bedoelde vijandelijke instanties heeft doen innen en dezelve gedeeltelijk aan de eigenaars van gemelde motorrijtuigen heeft doen uitbetalen;

2e. een motorrijtuig ter beschikking heeft gesteld van een vijandelijk officier gestationneerd in het bij den vijand in gebruik zijnde vliegveld Schiphol;

3e. motorrijtuig-onderdeelen, elektrische apparaten en gereedschappen heeft verkocht, alsmede doen leveren aan een of meer vijandelijke H.K.P.'s en aan de vijandelijke Rijkspost;

4e. reparaties heeft doen verrichten aan vijandelijke motorrijtuigen en bij den vijand in gebruik zijnde motorrijtuigen en ten behoeve van den vijand in bedrijf zijnde motorrijtuigen;

5e. dat hij te 's-Gravenhage omstreeks 1941, terwijl Nederland in oorlog was met en bezet was door Duitschland, opzettelijk aan een voor het H.K.P. te 's-Gravenhage werkzamen Duitscher heeft medegedeeld, zakelijk, dat M. P. Ripken te Delft in het bezit was van een partij oud wikkeldraad groot eenig aantal kilogrammen; dat hij, verdachte, oud wikkeldraad behoefde ter omwisseling in nieuw wikkeldraad, dat benodigd was voor reparaties, welke hij, verdachte, placht te doen verrichten aan Duitse motorrijtuigen en voor Duitse bezettingslichamen in bedrijf zijnde motorrijtuigen en dat gemelde M. P. Ripken zijn oud wikkeldraad niet aan hem, verdachte, wenschte te verkoopen, zulks terwijl hij, verdachte, begreep, dat vordering vanwege voormeld H.K.P. van een hoeveelheid oud wikkeldraad van gemelde M. P. Ripken als gevolg van die mededeelingen redelijkerwijze kon worden verwacht, zijnde dien-tengevolge vanwege voormeld H.K.P. een hoeveelheid oud wikkeldraad van gemelde M. P. Ripken te koop gevraagd”;

O. dat het eenige middel zich richt tegen de aan requirant opgelegde straf, waarbij eenerzijds de door requirant gepleegde feiten, gezien den tijd waarin, en de omstandigheden waaronder zij zijn gepleegd in een te donkerlicht zou zijn gesteld, anderzijds niet voldoende rekening zou zijn gehouden met hetgeen requirant ten behoeve van Nederlandsche belangen heeft ver-richt;

O. te dien aanzien:

dat inderdaad van de bewezenverklarde feiten, die sub 2° en 5° slechts een incidenteel karakter dragen, terwijl requirant met het plegen van dat sub 1° ten deele in October 1940, ten deele in April 1941 is opgehouden; dat requirant ten deze ook slechts een administratieve functie heeft vervuld, doch zulks hem desalniettemin een winst van ongeveer f 17000 heeft opgeleverd;

dat wat betreft de feiten sub 3 en 4 de leveringen aan de H.K.P. en de reparaties aan vijandelijke motorrijtuigen, waarvan de omzet in de jaren 1941—1945 ruim ½ miljoen gulden heeft bedragen, tegen een bedrag van ruim ½ miljoen gulden aan Nederlandsche orders in datzelfde tijdvak, requirant hiermee zonder twijfel aanmerkelijke hulp heeft verleend aan de Duitse oorlogvoering;

dat hiertoe niet afdoet, dat requirant zijne materialen grootendeels uit Duitschland betrok en deze dus niet aan de Nederlandsche samenleving onttrok, doch wel als verzachtende omstandigheid mag gelden, dat hij het gevaar loopende, dat zijn door hem zelf opgebouwde bedrijf anders onder een „Verwalter” zou worden gesteld, dit toen in stand heeft willen houden;

dat dit alles plaats vond in een vroeg stadium van de bezetting, toen een zekere lijn ten aanzien van de tegenover den vijand aan te nemen houding nog ontbrak;

O. dat de Raad rekening houdend met bovenstaande omstandigheden, doch anderzijds met den ernst van de gepleegde feiten, termen aanwezig acht de aan requirant opgelegde straf terug te brengen tot eene van één jaar en elf maanden waarop van den tijd door requirant in bewaring doorgebracht een termijn van elf maanden in mindering kan komen;

dat dus het middel ten deele is gegrond;

Vernietigt de sententie, waarvan beroep, doch alleen voor zoover de aan requirant opgelegde hoofdstraf betreft;

Rechtdoende krachtens art. 105 R. O.;

Veroordeelt requirant tot een gevangenisstraf voor den tijd van een jaar en elf maanden met bepaling dat daarop van den tijd door requirant tot aan de tenuitvoerlegging van dit arrest in bewaring doorgebracht een termijn van elf maanden in mindering zal worden gebracht en dat het restant der straf geheel in een Rijkswerk-inrichting zal worden ondergaan;

Verwerpt het beroep voor het overige.

3 Sept. 1947 (afl. 31)

2.947-958

TRIBUNALEN IN NEDERLAND

EN ANDERE NA-OORLOGSCHE RECHTSPRAAK

No. 947—958

Redactie Tribunalen in Nederland:

Mr. G. C. M. VAN NIJNATTEN en **Mr. J. J. H. VAN DER BRUG**

Hoofd van het Centraal Tribunaal Kantoor

Secretaris v. h. Tribunaal te 's-Hertogenbosch

Redactie van de na-oorlogsche Rechtspraak (Bijz. Raad
van Cassatie, Bijz. Gerechtshoven, Rechtsherstel e.a.):

Mr. J. MILDERS

Rechter Arr.-Rechtbank te Zwolle

(VERSCHIJNT WOENSDAG)

3^e JAARGANG

**N.V. UITGEVERS-MAATSCHAPPIJ
W. E. J. TJEENK WILLINK, ZWOLLE**

No. 947

BIJZONDERE RAAD VAN CASSATIE
(Eerste Kamer), 2 April 1947. (Mrs. Prof. van Brakel, Pompe, van Berckel, Lt.-Kol. Mr. van Driest, Prof. Feber plv.).

Blootstellen aan vervolging enz. door als wachecommandant op het politiebureau te Heemstede daaruit ontvluchte arrestanten, die in verband met de arbeidsinzet op verzoek van het „Kontroll Kommando” van het Gewestelijk Arbeidsbureau te Haarlem waren ingesloten, weder te arresteeren en last te geven aan een ondergeschikte om een derde persoon, die de arrestatie van de gevlichte personen trachtte te verhinderen, aan te houden.

Beroep op wettelijk voorschrift en ambtelijk bevel verworpen. Ook van afwezigheid van schuld is in dit geval geen sprake.

(Sr. artt. 42, 43; B.B.S. art. 26.)

Op het beroep van:

I. Den Procureur-Fiscaal bij het Bijzonder Gerechtshof te Amsterdam;

II. Willem Uittenboogaard, Hoofdagent van politie, wonende te Heemstede; requiranten van cassatie tegen een sententie van het Bijzondere Gerechtshof te Amsterdam, Derde Kamer, van den 26sten November 1946, waarbij de tweede requirant werd schuldig verklaard aan: „Gedurende den tijd van den huidige oorlog opzettelijk een ander blootstellen aan vervolging, vrijheidsberoving of -beperking, eenige straf of eenigen maatregel door of vanwege den vijand, welk feit vrijheidsberoving van langer dan een maand tengevolge heeft gehad”, meermalen gepleegd, en met toepassing van de artt. 27 en 57 Sr. en 26 B.B.S., werd veroordeeld tot een gevangenisstraf voor den tijd van drie maanden, met bepaling dat de tijd door veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van deze uitspraak van 17 Mei 1945 tot 30 Augustus 1945 in bewaring doorgebracht, bij de uitvoering van de hem opgelegde gevangenisstraf zal worden in mindering gebracht.

De Bijzondere Raad van Cassatie, enz.;

Gehoord het verslag van den Raadsheer van Driest;

Gezien de aanzegging aan den tweeden requirant vanwege den Procureur-Fiscaal van den dag voor de behandeling der zaak bepaald;

Gehoord den tweeden requirant omtrent zijn persoon en zijn persoonlijke omstandigheden;

Gelet op het middel van cassatie, door den eersten requirant voorgesteld bij schriftuur, luidende:

S., althans v. t. van de artt. 1, 8, 9, 22, 26 B.B.S., 102 Sr., doordien het Hof een straf heeft opgelegd, welke niet geacht kan worden te beantwoorden aan den ernst van het misdrijf en de omstandigheden waaronder het is begaan.

Gelet op de middelen van cassatie, na-

mens den tweeden requirant voorgesteld bij schriftuur, luidende:

S., althans v. t. van de artt. 42, 43 en 84 Sr., in verband met art. 17 van het Besluit Bezettingsmaatregelen, en par. 5 van de Verordening van den Rijkscommissaris voor het Bezette Nederlandsche Gebied van 29 Mei 1940 No. 3, welke verordening in Juli 1944 nog van kracht was; art. 26 B.B.S.; de artt. 338, 339, 341, 342, 350 en 351, 352, 358 en 359 Sv. en art. 1 B.B.R.;

doordat het Hof door den inhoud van de in de sententie vermelde bewijsmiddelen als vaststaande heeft aangenomen en op grond daarvan overtuigend en wettig bewezen heeft geacht, dat verdachte te Heemstede als Nederlander in den zin van art. 83 Sr. op of omstreeks 25 Juli 1944 gedurende den tijd van den op 10 Mei 1940 aangevangen oorlog van Duitschland tegen Nederland, opzettelijk gedurende den tijd van dien oorlog als toenmalig opperwachtmeester van Politie te Heemstede, wetende, dat kort tevoren op dien dag uit het Politiebureau aldaar, terwijl hij, verdachte, toen wachecommandant was, eenige arrestanten (die in verband met de naleving der bepalingen omtrent den z.g. Arbeidsinzet, op verzoek van het „Kontroll Kommando”, (de z.g. Beurspolitie van het Gewestelijk Arbeidsbureau te Haarlem, waren ingesloten), waren ontvlucht, en een of meer hunner op straat achtervolgende, twee dier vluchtelingen, te weten Bastet en R. van Erpers Rooyaards heeft gearresteerd, en naar het Politiebureau te Heemstede heeft teruggebracht, en de opperwachtmeester van Politie J. Kamping, die verdachte's ondergeschikte was, heeft gelast, om een ander persoon, — die later bleek M. Vaumont te heeten, en die kennelijk trachtte de arrestatie van die Bastet en/of Erpers Rooyaards te beletten en te belemmeren, — te arresteeren, aan welken last door dien Kamping werd voldaan, en aldus opzettelijk dien Vaumont, Bastet en R. van Erpers Rooyaards heeft blootgesteld aan een vervolging, vrijheidsberoving, althans vrijheidsbeperking, en/of eenigen anderen straf of maatregel, een en ander door of vanwege den vijand, welk feit tengevolge heeft gehad, de vrijheidsberoving gedurende langer dan eene maand van dien Bastet en R. van Erpers Rooyaards;

en voorts:

doordat het Hof verder overwoog en besliste, dat requirant terzake van dat bewezen verklaarde strafbaar was, omdat te zijnen aanzien geen strafuitsluitingsgronden zijn gebleken;

en eindelijk:

doordat het Hof op grond van een en ander van oordeel is gebleken, dat aan requirant moest worden opgelegd terzake van het bij de sententie omschreven feit, als:

„gedurende den tijd van den huidige oorlog opzettelijk een ander blootstellen aan vervolging, vrijheidsberoving of -beperking, eenige straf of eenige maatregel door of vanwege den vijand, welk feit vrijheidsberoving van langer dan een maand ten-

gevolge heeft gehad, meermalen gepleegd"; een gevangenisstraf voor den tijd van drie maanden, als in de sententie omschreven en het Hof requirant daartoe heeft veroordeeld;

en zulks:

niettegenstaande uit de in de sententie opgenomen bewijsmiddelen, — (verklaringen van den verdachte en van de diverse getuigen), — blijkt, dat genoemde Bastet en van Erpers Rooyaards op 25 Juli 1944 tezamen reeds in het Politiebureau te Heemstede, nadat zij door de Beurspolitie van het Gewestelijk Arbeidsbureau te Haarlem waren gearresteerd in verband met den arbeidsinzet waren ingesloten; dat zij diezelfde middag uit dat Politiebureau zijn ontvlucht, dat Uittenboogaard op dien dag in dat Politiebureau te Heemstede dienst had, en daar wachtcommandant was, en belast was met de bewaking dier arrestanten;

terwijl:

a. het Hof op grond daarvan niet heeft kunnen opmaken, dat bij requirant het bij art. 26 B.B.S. vereischte opzet om die personen bloot te stellen aan opsporing, vervolging, vrijheidsberoving en vrijheidsbeperking, eenigen maatregel door of vanwege den vijand, diens helpers of een persoon, als bedoeld in art. 21 van dat Besluit aanwezig was;

b. voorts het Hof ten onrechte het aan Uittenboogaard ten laste gelegde, voorzover dit bewezen is verklaard, heeft strafbaar geoordeeld, en hem zelf heeft strafbaar geoordeeld, nu, op grond van de hierboven als geschonden vermelde artikelen het Hof had behooren aan te nemen, dat Uittenboogaard ten deze handelde ter uitvoering van een wettelijk voorschrift, althans ter uitvoering van een ambtelijk bevel gegeven door het bevoegde gezag, althans ter uitvoering van een onbevoegd gegeven bevel, terwijl Uittenboogaard te goeder trouw dit bevel als bevoegd gegeven beschouwde, althans kon beschouwen, en de nakoming daarvan binnen den kring zijner ondergeschiktheid was gelegen;

terwijl hetzelfde geldt ten aanzien van den door Uittenboogaard gegeven last om den in den sententie bedoelden Vaumont te arresteeren;

zoodat het Hof requirant had behooren vrij te spreken, althans had behooren te ontslaan van alle rechtsvervolging;

Gehoord den Advocaat-Fiscaal namens den Procureur-Fiscaal in zijn conclusie, dat de Raad de sententie zal vernietigen ten aanzien van de hoofdstraf en den duur van deze zal bepalen op 9 maanden met verwerping van het beroep van den veroordeelde;

O. dat bij de bestreden sententie ten laste van den tweeden requirant is bewezen verklaard: „dat hij te Heemstede als Nederlander in den zin van art. 83 Sr. op of omstreeks 25 Juli 1944, gedurende den tijd van den op 10 Mei 1940 aangevangen oorlog van Duitschland tegen Nederland opzettelijk gedurende den tijd van dien oorlog als

toenmalig opperwachtmeester van politie te Heemstede, — wetende, dat kort tevoren op dien dag uit het politiebureau aldaar, terwijl hij, verdachte, toen wachtcommandant was, eenige arrestanten (die in verband met de naleving der bepalingen omtrent den zoogenaamden arbeidsinzet op verzoek van het „Kontroll Kommando“, de zoogenaamde „Beurspolitie“, van het Gewestelijke Arbeidsbureau te Haarlem waren ingesloten) waren ontvlucht en een of meer hunner op straat achtervolgde— twee dier vluchtelingen te weten Bastet en R. van Erpers Rooyaards, heeft gearresteerd en naar het politiebureau te Heemstede heeft teruggebracht en den opperwachtmeester van politie J. Kamping, die verdachte's ondergeschikte was, heeft gelast om een ander persoon, die later bleek M. Vaumont te heeten en die kennelijk trachtte de arrestatie van dien Bastet en/of van Erpers Rooyaards te beletten of te belemmeren, te arresteeren, aan welke last door dien Kamping werd voldaan, en aldus:

opzettelijk dien M. Vaumont, Bastet en R. van Erpers Rooyaards heeft blootgesteld aan vervolging, vrijheidsberoving, althans vrijheidsbeperking en/of eenige andere straf of maatregel, een en ander door of vanwege den vijand, welk feit tengevolge heeft gehad de vrijheidsberoving gedurende langer dan een maand van dien Bastet en R. van Erpers Rooyaards”;

O. dat de Raad de middelen voorgedragen door den tweeden requirant het eerst zal behandelen als strekkende tot verwijzing der zaak;

O. dat het eerste middel, blijkens de mondelinge toelichting, alleen gericht is tegen de beslissing van het Hof, waarbij als bewezen is aangenomen, dat requirant het opzet had om Bastet, van Erpers Rooyaards en Vaumont bloot te stellen aan een gevaar als bedoeld in art. 26 B.B.S.;

O. dat het voor de toepasselijkheid van art. 26 B.B.S. gevorderde opzet aanwezig is, wanneer de dader zich op het oogenblik van zijn handelen bewust is, dat het in dit artikel bedoelde gevaar daarvan het gevolg zal zijn, en het Hof dit bewustzijn bij requirant gereedelijk kon afleiden uit de strekking van de door hem gepleegde handelingen, zooals deze zijn weergegeven in zijn verklaringen in de bestreden sententie opgenomen;

dat deze verklaringen onder meer inhouden: dat hij Bastet en van Erpers Rooyaards arresteerde om hen weer in het Politiebureau terug te brengen, nadat zij, na aldaar ingesloten te zijn geweest in verband met de naleving van de bepalingen omtrent den zoogenaamden arbeidsinzet, uit dit Politiebureau waren ontvlucht; dat hij begreep, dat Vaumont van Erpers Rooyaards steunde bij diens ontvluchttingspoging en poogde diens arrestatie tegen te gaan en toen den opperwachtmeester Kamping, die zijn ondergeschikte was, heeft toegeroepen: „grijp hem, grijp hem dan toch!";

dat de strekking van deze arrestaties van dit toeroepen dus kennelijk geen andere

was, dan Bastet en van Erpers Rooyaards opnieuw van hun vrijheid te berooven en Vaumont door Kamping te doen aanhouden, een en ander op grond van door den vijand ter bevordering van zijn oorlogsvoering uitgevaardigde voorschriften;

dat het voorts van algemeene bekendheid was, dat voor dergelijke arrestaties maatregelen als bedoeld in art. 26 B.B.S. waren te duchten en zulks aan requirant in den zomer van 1944 als politiemans voor den geest moet hebben gestaan;

dat requirant's raadsman nu wel bij pleidooi heeft aangevoerd, dat uit de gebezigde bewijsmiddelen is af te leiden, dat requirant slechts een in zijn oogen rechtmatige en plichtmatige ambtsvervulling beoogde, doch dit pretense oogmerk zeer wel kan samengaan met het bewustzijn van het daardoor ontstaande gevaar voor de betrokkenen, terwijl niet is in te zien, gelijk bij pleidooi eveneens is aangevoerd, dat uit de gebezigde bewijsmiddelen zou zijn af te leiden, dat requirant uitsluitend aan zijn ambtsverrichting zou hebben gedacht;

dat het eerste middel mitsdien moet worden verworpen;

O. ten aanzien van het tweede middel voor zoover dit handelt over een voor het Hof pretenselijk gedaan beroep op wettelijk voorschrift en bevoegdelijk gegeven ambtelijk bevel;

dat in het midden gelaten kan worden of requirant geacht kan worden, voor het Hof een dergelijk beroep te hebben gedaan, daar dit onderdeel van het middel reeds op andere gronden niet kan slagen;

dat toch de voorschriften, waarop het pretenselijk gedaan beroep op art. 42 Sr. en het beweerdelijk gegeven ambtelijk bevel zouden moeten steunen, ten opzichte van requirant rechtskracht misten, met name: de voorschriften van den bezetter betreffende de algemeene taak van de Nederlandsche politie, gezien in verband met de voorschriften betreffende de zogenaamde arbeidsinzet;

dat dit geheel van bepalingen ten opzichte van requirant rechtskracht miste, omdat het den bezetter krachtens art. 43 Landoorlogreglement niet vrij stond de Nederlandsche politie in te schakelen ter uitvoering van door hem uitsluitend in het belang van zijn oorlogsvoering uitgevaardigde voorschriften, als hoedanig zeker moeten worden beschouwd de voorschriften betreffende den Arbeidsinzet, waardoor Nederlanders gedwongen werden voor de vijandelijke oorlogsvoering arbeid te verrichten;

dat toch art. 43 Landoorlogreglement den bezetter verplichtte, behoudens volstrekte verhinderings, welke hier niet aanwezig geacht kan worden, de in het bezette gebied geldende wetten te eerbiedigen, en met dezen regel stellig in strijd is Nederlandsche politieorganen de taak op te leggen in strijd met het in art. 102 Sr. besloten verbod mede te werken aan de uitvoering van voorschriften als die betreffende den arbeidsinzet;

dat requirant's raadsman nu wel bij pleidooi de beteekenis van art. 17 Besluit Bezettingsmaatregelen ter sprake heeft gebracht, doch dit artikel enkel de beteekenis heeft, dat de op de zogenaamde lijst B geplaatste voorschriften vanaf het tijdstip der bevrijding geen feitelijke werking meer zouden hebben, en de vraag onbeantwoord laat, welke de rechtswaarde dier voorschriften voor de bevrijding was;

dat requirant in het middel verder een beroep doet op een ambtelijk bevel, dat requirant te goeder trouw als bevoegdelijk gegeven beschouwde, doch het middel ten opzichte van dit onderdeel feitelijkten grondslag mist;

dat toch uit de bestreden sententie noch uit het proces-verbaal der terechtzitting van het Hof van een dergelijk beroep blijkt, en niet is in te zien, hoe zulk een beroep impliciet kan liggen opgesloten in een beweerdelijk voor het Hof gedaan beroep op een bevel, dat wel bevoegdelijk zou zijn gegeven, zonder dat dit beroep gepaard ging met de uitdrukkelijke stelling van requirant's goede trouw voor het geval, dat het gegeven bevel zoude blijken onbevoegdelijk te zijn gegeven;

O. dat requirant's raadsman bij de toelichting van dit middel tenslotte nog heeft aangevoerd, dat requirant niet strafbaar zoude zijn, omdat hem geen schuld zoude kunnen worden verweten nu hij niet wist, noch kon weten, dat de door den bezetter uitgevaardigde voorschriften rechtskracht misten;

O. dat de Raad in het midden laat of een beroep op afwezigheid van schuld in dezen vorm, als zijnde mede van feitelijkten aard, wel met vrucht in cassatie voor het eerst kan worden gedaan, doch dit beroep reeds daarom moet falen, wijl het arresteeren van voortvluchtige arrestanten van den vijand en in 't bijzonder het doen aanhouden van iemand, die hen daarbij behulpzaam was, zoozeer strijdig is met het geweten van ieder goed vaderlander, dat van afwezigheid van schuld ten deze geen rede kan zijn;

O. dat het tweede middel mitsdien in al zijn onderdeelen moet worden verworpen;

O. ten aanzien van het middel van den eersten requirant:

dat de Raad met requirant van meening is, dat de gepleegde misdrijven hoogst ernstig zijn en daarbij mede in overweging neemt, dat de ernst daarvan niet gedekt wordt door de volgens requirant in de kringen der Nederlandsche politieambtenaren tijdens den oorlog verbreide, en dan wellicht zich zelf gesuggereerde, opvatting;

dat hun ambtsplicht hun medewerking ook eischte bij de uitvoering van misdadige en met het oorlogsrecht strijdende voorschriften van den bezetter;

dat de Raad zich evenwel niet vereenigt met de stelling van requirant, dat in zaken als deze, de ernst van het misdrijf zoodanig op den voorgrond treedt, dat met de persoonlijke omstandigheden van den dader slechts in zeer beperkte mate rekening kan

worden gehouden;

dat deze stelling, indien zij bedoeld is al geldende in algemeen zinnig voor de Bijzondere rechtspleging, geen steun vindt in de wet en de noodwetgever integendeel in art. 16 Besluit op de Bijzondere Gerechts-hoven als factoren, welke de strafmaat bepalen, geheel gelijkwaardig naast elkaar plaatst den persoon en de persoonlijke omstandigheden van den dader en den ernst van het misdrijf;

dat het desalniettemin in gevallen van uitgesproken landsverraad noodzakelijk kan zijn het ernstige en staatsgevaarlijke karakter van het misdrijf in de strafmaat tot uitdrukking te brengen, ondanks de omstandigheid, dat de persoon des daders aanleiding geeft tot een mildere beoordeling, doch dit geval zich hier niet voordoet, waar een overigens goed Nederlander terecht staat wegens in een oogenblik van zwakheden begane ernstige misdrijven;

dat de Raad zich dan ook vereenigt met de door het Hof opgelegde straf en de daaraan gegeven motiveering;

Verwerpt beide beroepen.

No. 948

BIJZONDERE RAAD VAN CASSATIE

(Eerste Kamer), 16 Juni 1947. (Mrs. Prof. Verzijl, Veegens, Vise-Adm. Heeris, Prof. Feber plv., Prof. Fischer plv.).

Verraden van zeer vele illegale werkers aan den vijand. Bevestiging van de door het Hof opgelegde doodstraf. Toepassing van art. 52 Mil. Sr. en art. 63 Sr. in een tweede zaak.

(B.B.S. art. 26; Sr. artt. 63, 102; Mil. Sr. art. 52.)

Sententie a quo 2de Jaarg. no. 411.

Op het beroep van Geessien Bleeker, kantoorbediende, wonende te Delfzijl, thans in bewaring gesteld in de „Centrale Bewaarplaats Scheveningen”, te 's-Gravenhage, requirante van cassatie tegen:

I. een sententie van het Bijzonder Gerechtshof te Leeuwarden, 2e Kamer te Groningen, van den 13en Febr. 1946, waarbij requirante ter zake van:

1e. „gedurende den tijd van den huidige oorlog opzettelijk een ander blootstellen aan vrijheidsberoving door den vijand, welk feit vrijheidsberoving van langer dan een maand tengevolge heeft gehad;

2e. „Gedurende den tijd van den huidige oorlog opzettelijk een ander blootstellen aan vrijheidsberoving door den vijand, welk feit den dood ten gevolge heeft gehad”, twee malen gepleegd, met aanhaling van de artt. 9 en 26 B.B.S. en 57 Sr., werd veroordeeld tot de doodstraf, met ontzetting van het recht van het kiezen en de verkiesbaarheid bij krachtens wettelijk voorschrift uitgeschreven verkiezingen voor het leven;

II. een sententie van het Bijzonder Gerechtshof te Leeuwarden, 3e Kamer te Assen, van den 18en April 1946, waarbij requirante terzake van:

1e. het voortgezet misdrijf van: het opzettelijk, in tijd van oorlog, den vijand hulp verlenen;

2e. het voortgezet misdrijf van: „het gedurende den tijd van den huidige oorlog opzettelijk een ander blootstellen aan opsporing, vervolging, vrijheidsberoving of -beperking, enige straf of enigen maatregel door of vanwege den vijand, diens helpers of een persoon als bedoeld in art. 21 B.B.S., met aanhaling van de artt. 28, 31, 55, 56, 63 en 102 Sr. en 1, 2, 3, 4, 5, 8, 9, 11, 23, 26 en 28 B.B.S., werd veroordeeld tot de doodstraf, met ontzetting van het recht van het kiezen en de verkiesbaarheid bij krachtens wettelijk voorschrift uitgeschreven verkiezingen voor het leven.

De Bijzondere Raad van Cassatie, enz.;

Gehoord het verslag van den Raadsheer Heeris;

Gezien de aanzegging aan de requirante vanwege den Procureur-Fiscaal van den dag, voor de behandeling der zaak bepaald;

Gehoord de requirante omtrent haar persoon en haar persoonlijke omstandigheden; Gelet op de middelen van cassatie, namens de requirante voorgedragen:

in de eerste zaak:

S., althans v. t. primair van art. 40 Sr. en artt. 358, 359 Sv. jo. art. 1 B.B.R. (D 63) secundair art. 16 lid 1 van het Besluit op de Bijzondere Gerechtshoven jo. art. 99 lid 1 R. O.,

doordien het Bijzonder Gerechtshof ten onrechte:

het beroep van requirante op overmacht door dwang of bedreiging heeft verworpen; secundair, gezien de omstandigheden waaronder de veroordeelde de haar te laste gelegde feiten heeft begaan, haar zeker niet de allerzwaarste straf, te weten de doodstraf, had behoren op te leggen;

in de tweede zaak:

1. S., althans v. t. van de artt. 348, 349, 358, 359 Sv., 1, 2, 8, 9, 11, 22, 26 B.B.S., omdat het Hof heeft nagelaten de inleidende dagvaarding nietig te verklaren, hoewel

A. de onder a, b en c vermelde feiten geen omschrijving kunnen vormen van den onder 1° en 2° vermelde gedragingen van verdachte.

B. het onder c vermelde geen opgave inhoudt van een feit.

2. S., althans v. t. van de artt. 1, 2, 8, 9, 11, 22, 26 en 27 B.B.S., daar het Hof een straf heeft opgelegd, welke niet geacht kan worden te beantwoorden aan den ernst van het misdrijf de omstandigheden, waaronder het is begaan en de persoon en de persoonlijke omstandigheden van den veroordeelde.

Gehoord den Advocaat-Fiscaal namens den Procureur-Fiscaal in zijn conclusie strekkende tot:

in de eerste zaak: vernietiging van de sententie doch alleen voor wat betreft de daarbij opgelegde hoofdstraf, met bepaling

van deze laatste op levenslange gevangenisstraf;

in de tweede zaak: vernietiging van de sententie doch alleen voor wat betreft de daarbij opgelegde hoofdstraf, en dat de Raad zal verstaan dat in deze geen straf kan worden opgelegd;

O. in de eerste zaak: (rol no. 1103/46)

dat in de bestreden sententie, met qualificatie en strafoplegging als voormeld, ten laste van requirante is bewezen verklaard:

I. „dat zij in de gemeente Groningen in Juli 1944 opzettelijk Berend Thobokholt, Willem Hooemoed en Hielke van der Heide heeft blootgesteld aan vrijheidsberoving door den Duitsen Sicherheitsdienst, welk feit, wat betreft Thobokholt voormeld vrijheidsberoving van langer dan een maand tengevolge heeft gehad en wat betreft Hooemoed en van der Heide voormeld den dood, hierin bestaande, dat zij alstoen opzettelijk, nadat zij door gemelden Duitsen Sicherheitsdienst in het perceel Turfsingel 51a te Groningen was gearresteerd, aan een of meer leden van genoemden Sicherheitsdienst wier kwaliteit haar verdachte bekend was, heeft uitgeduid, dat een krant op een bepaalde manier voor het raam moest worden geplaatst ten teken voor illegale werkers, voor wie bovengenoemd perceel een postadres was, dat alles veilig was en zij ongehinderd konden binnen treden, waarna en tengevolge waarvan (bedoelde krant was inmiddels door haar zelf voor het raam van gemeld perceel geplaatst) bovenvermelde Thobokholt en Hooemoed en van der Heide gemeld perceel zijn binnengetreden of zich aan de deur van dit perceel hebben vervoegd en vervolgens zijn gearresteerd door leden van genoemden Duitsen Sicherheitsdienst, welk feit den dood tengevolge heeft gehad van Hooemoed en van der Heide voormeld, zijnde van der Heide daarna te Vught door de vijandelijke Duitse bezettende macht om het leven gebracht en Hooemoed in Duitsland om het leven is gekomen in een concentratiekamp en voor wat betreft genoemde Thobokholt aan vrijheidsberoving door de vijandelijke Duitse bezettende macht vanaf omstreeks Juli 1944 tot omstreeks April 1945, aanvankelijk in een concentratiekamp te Vught en vervolgens in een concentratiekamp in Duitsland tengevolge heeft gehad”.

II. „dat zij in de provincie Groningen in Juli 1944 opzettelijk M. E. Veldman heeft blootgesteld aan vrijheidsberoving door de Duitse Sicherheitsdienst, welk feit de dood van Veldman voornoemd tengevolge heeft gehad, hierin bestaande, dat zij aldaar en alstoen opzettelijk de woning van genoemden Veldman, van wien zij tevoren aan een helper van genoemde Duitse Sicherheitsdienst, wier kwaliteit haar, verdachte, bekend was, had medegedeeld, dat hij, Veldman, genoemd, chef was der K.P. Groningen, heeft aangewezen, waarna en tengevolge waarvan genoemde Veldman door leden der Duitse Sicherheitsdienst voormeld in zijn woning te Hekkume is gearresteerd en later in een concentratiekamp in Duits-

land, waarheen hij door de vijandelijke Duitse bezettende macht was overgebracht om het leven is gekomen”.

O. ambtshalve dat de qualificatie onder 2e moet luiden: „Gedurende den tijd van den huidige oorlog opzettelijk een ander blootstellen aan vrijheidsberoving door den vijand, welk feit den dood tengevolge heeft gehad, drie malen gepleegd”, daar toch de gepleegde feiten den dood tengevolge hebben gehad van Hooemoed, van der Heide en Veldman;

Ten aanzien van het middel:

O. dat het in het middel primair gestelde dat het Hof ten onrechte requirante's beroep op overmacht door dwang of bedreiging heeft verworpen, reeds hierom niet kan slagen, omdat zodanig beroep ter zitting van het Hof, blijkens het daarvan opgemaakte proces-verbaal, niet is gedaan, terwijl het Hof alleen bij de opgave van de bijzondere redenen welke de straf hebben bepaald, aangeeft waarom het niet aanvaardt, dat requirante uit angst verraad zou hebben gepleegd, zulks met overwegingen van feitelijken aard;

O. dat het in het middel secundair gestelde, dat het Hof aan requirante niet de doodstraf had behoren op te leggen, op zich zelf gegrond is, aangezien gelet op de omstandigheid, dat het in deze zaak gepleegd verraad is aangevangen onder den directen invloed van de arrestatie van requirante door den S.D., levenslange gevangenisstraf hier op haar plaats zou zijn, doch de Raad, op hierna te noemen gronden, de beslissing hierover aanhoudt tot na de behandeling van de tweede zaak;

O. in de tweede zaak: (rol no. L 240/46) dat in de bestreden sententie, met qualificatie en strafoplegging als voormeld, ten laste van requirante is bewezen verklaard: „Gedurende den oorlog Duitsland—Nederland 1940—1945 heeft zij in het jaar 1945 in de provincie Drenthe:

1°. opzettelijk, in tijd van oorlog, den vijand, het Nationaal Socialistische Duitsland, hulp verleend;

2°. opzettelijk een aantal personen, anderen dan zij, verdachte blootgesteld aan opsporing, vervolging, vrijheidsberoving of -beperking, enige straf of enigen maatregel door of vanwege den vijand, diens helpers of een persoon als bedoeld in art. 21 B.B.S., immers heeft zij, verdachte, alstoen aldaar opzettelijk, terwijl — naar zij wist — Nederland met Duitsland in oorlog was,

a. aan één of meer aan de Sicherheitsdienst verbonden personen, alles, wat zij wist, althans zeer veel van wat zij wist of meende te weten, medegedeeld over de tegen het burgerlijk en het militair gezag van het Nationaal Socialistische Duitsland gerichte zogenaamde illegale activiteit van Dokter van der Velde, P. Dubbeldam, K. Schra, T. K. Schra, H. Kuiper, K. J. Westerbeek, H. Schipper, A. Torensma, Ds. Hekman, J. Oosterveen, J. Smit, M. Posthuma, W. de Groot en Ds. H. J. Heersink;

b. quasi als gevangene wegens zogenaamde illegale werkzaamheden zittend in

het Huis van Bewaring te Assen, in dezelfde cel als zij, verdachte, geplaatste personen ten behoeve van den Sicherheitsdienst uitgehoord over illegale activiteit als voormeld en al hetgeen zij van deze personen daarvoor vernam, althans zeer veel daarvan, medegedeeld aan één of meer aan den Sicherheitsdienst verbonden personen;

c. in dienst van den Sicherheitsdienst arbeid verricht als agente van dien dienst".

O. ten aanzien van het eerste middel:

dat het bij dagvaarding telastegelegde, voor zover in het middel besproken, overeenstemt met bovengenoemde bewezenverklaring, behoudens dat in deze laatste enkele, in deze niet ter zake doende, subsidiaire omschrijvingen alsook een van de blootgestelde personen, in de telastelegging met name genoemd, niet voorkomen;

dat het aldus telastegelegde onder a, b en c op overduidelijke, zij het ook beknopte, wijze behelste wat bij uitstek als hulpverlening aan den vijand zoals onder 1e telastegelegd en als blootstelling zoals onder 2e telastegelegd is aan te merken, en het telastegelegde onder c als aanduiding van feitelijke gedragingen een nog voldoende te achten opgave inhoudt, zodat dit middel niet tot cassatie kan leiden;

O. ten aanzien van het tweede middel betreffende de opgelegde straf:

dat uit het over requirante uitgedrukte deskundig rapport niets blijkt van ontoerekeningsvatbaarheid van requirante voor haar daden, zelfs verminderde toerekeningsvatbaarheid niet wordt genoemd, doch wel wordt gewezen, behalve op haar zeer duidelijk nerveuse temperament, op haar zeer geringe geestelijke en zedelijke kracht en haar geringe sociale en supra-sociale neigingen;

dat de Raad uit de stukken en de behandeling van deze zaak ter zitting — daarbij op hierna blijvende gronden mede in aanmerking nemend de feiten waarvoor requirante in de eerste zaak heeft terechtgestaan — de overtuiging heeft bekomen dat requirante zich bij herhaling gewillig voor de doeleinden van den S.D. heeft laten gebruiken en aan dezen buiten noodzaak op karakterloze wijze zeer vele goede Nederlanders heeft verraden, waardoor een groot aantal doden te betreuren zijn, zich daarbij zelfs niet onziende haar eigen vrienden te verraden;

dat dan ook voor dit verraad, in verschillende gevallen met voorbedachten rade gepleegd (zoals bij het verraden van gegevens, verkregen van celgenoten, die zij eerst uithoorde), hetwelk getuigt van grote gevoelloosheid voor het wel en wee van haar medemens en objectief zulke verstrekkende gevolgen heeft gehad, de doodstraf verdiend is;

O. ambtshalve, dat terzake van het onder 1°. bewezenverklaarde de omstandigheid dat het feit is gepleegd gedurende den tijd van den huidige oorlog in den zin van het Besluit Buitengewoon Strafrecht — welke omstandigheid in gevolge art. 11 van genoemd Besluit oplegging van de doodstraf

mogelijk maakt — in de qualificatie behoort te worden opgenomen;

Vernietigt de bestreden sententie doch alleen voor wat betreft de daarin onder 1° opgenomen qualificatie;

Rechtdoende krachtens art. 105 R. O.:

Qualificeert het sub 1° bewezenverklaarde als:

Het voortgezet misdrijf van: Het opzettelijk, gedurende den tijd van den huidige oorlog, den vijand hulp verlenen;

Verwerpt voor het overige het beroep;

O. alsnog in de eerste zaak:

dat de Raad, na zijn beslissing in de tweede zaak, door welke de veroordeeling tot de doodstraf en de ontzetting van de beide kiesrechten voor het leven, door het Hof in die zaak opgelegd, zijn gehandhaafd, in de eerste zaak, waarin requirante is schuldig verklaard aan misdrijven gepleegd vóór die thans gehandhaafde veroordeeling, op grond van art. 52 Mil. Sr. en art. 63 Sr., niet levenslange gevangenisstraf kan opleggen of genoemde ontzetting van rechten, door het Hof in de eerste zaak uitgesproken kan handhaven;

Vernietigt de bestreden sententie, doch alleen ten aanzien van de daarbij sub 2e gegeven qualificatie en de daarbij opgelegde straffen;

Rechtdoende krachtens art. 105 R. O.:

Wijzigt de qualificatie sub 2e gegeven als volgt: „Gedurende den tijd van den huidige oorlog opzettelijk een ander blootstellen aan vrijheidsberoving door den vijand, welk feit den dood tengevolge heeft gehad, drie malen gepleegd”;

Verstaat dat in deze zaak geen straf wordt opgelegd;

Verwerpt het beroep voor het overige.

No. 949

BIJZONDERE RAAD VAN CASSATIE
(2e Kamer), 16 Juni 1947. (Mrs. Prof. Verzijl, Halbertsma, Veegens, Scholten, Kol. Tollenaar).

In art. 102 Sr. moet onder „vijand” worden verstaan „vijand van Nederland” en niet „vijand van den dader”. Het enkele feit dat de hulp aan den vijand door een Duitser is verleend, sluit op zich zelf de toepasselijkheid van bovengenoemd artikel niet uit.

(Sr. art. 102.)

Op het beroep van den Proc.-Fiscaal van den Bijzonderen Raad van Cassatie, requirant van cassatie „in het belang der wet”, tegen een sententie van het Bijzonder Gerechtshof te 's-Gravenhage van den 14den Maart 1947, voorzover daarbij het feit, ten laste van Joseph Werner Friedhoff, wonende te Heidelberg (Dld.), thans gedetineerd, onder II bewezen verklaard is strafbaar geoordeeld.

De Bijzondere Raad van Cassatie, enz.; Gehoord het verslag van den Raadsheer Tollenaar;

Gezien de mededeling aan den requirant voornoemd van den dag voor de behandeling der zaak bepaald;

Gelet op het middel van cassatie, door den requirant voorgesteld bij zijn vordering, luidende:

S. van de artt. 350 en 351 Sv. j^o. 102 Sr. door het hierbovengenoemde bewezen verklaarde althans verdachte deswege strafbaar te achten, terwijl de vastgestelde feiten tot de tegengestelde beslissing dwongen;

Gehoord den Adv.-Fiscaal namens den Proc.-Fiscaal in zijn vordering, dat de Raad over het rechtspunt, nader in genoemde vordering omschreven, zal beslissen;

O. dat ten laste van genoemden Friedhoff bij evengemelde sententie onder II is bezwezen verklaard:

„dat hij op een aantal plaatsen in Nederland, op verschillende tijdstippen in het tijdvak van September 1940 tot April 1945 opzettelijk gedurende den tijd van voormelden oorlog, als directeur van de N.V. Industria Bouw- en Handelmaatschappij, later firmant en eigenaar van genoemde bouwmaatschappij en als onder-aannemer van andere bouwmaatschappijen, ten voordele van den vijand, immers ten behoeve van de Duitse weermacht, bouwwerken tot een totaal bedrag van ongeveer f 7,000,000 heeft uitgevoerd, te weten barakken, een gaskamer, een ondergrondse operatiekamer, kazernebouw en/of uitbreiding en honderden schuilkelders”;

en dit bewezen verklaarde is gekwalificeerd als „opzettelijk in tijd van oorlog den vijand hulp verlenen”, meermalen gepleegd. O. ten aanzien van het middel:

dat ook in art. 102 Sr. onder „vijand” moet worden verstaan „vijand van Nederland” en niet „vijand van den dader”;

dat derhalve ook gerequireerde, een Duitse onderdaan, die bij het uitbreken van den oorlog hier te lande woonde, zich tijdens de bezetting hier te lande schuldig kon maken aan het strafbare feit, in het genoemde artikel omschreven, en dat de vraag, of bepaalde gedragingen onder de delictomschrijving vallen, voor zodanige Duitsers in beginsel naar denzelfden maatstaf moet worden gemeten als voor Nederlanders;

dat zulk een Duitser, evenals een Nederlander, zich tegen toepassing van de strafwet op zijn geval kan verwerpen met een beroep op overmacht en, voorzover dat beroep niet opgaat, op grond van die bijzondere omstandigheden een milde straftoemeting kan verzoeken;

dat de gegrondheid van het beoep op overmacht in elk concreet geval door den feitelijken rechter moet worden getoetst aan de omstandigheden, waaronder het feit is gepleegd, en het oordeel van dien feitelijken rechter alleen in zoverre nog voor correctie door den cassatierechter in aanmerking komt als met vrucht kan worden betoogd, dat de feitelijke rechter aan het

begrip overmacht een te enge of een te ruime uitlegging heeft gegeven;

dat, overeenkomstige beginselen gelden voor de straftoemeting;

dat derhalve de vraag naar de strafbaarheid van een bepaalden Duitser voor het verrichten van bepaalde handelingen ten voordele van Duitsland tijdens den oorlog, in sterke mate afhankelijk is van een feitelijke waardering;

dat daarbij ongetwijfeld de overweging kan medegelden, dat een Duitser zich wellicht nog moeilijker dan een Nederlander aan drang van de Duitse overheid kon onttrekken en onder omstandigheden voor hem het beroep op overmacht dus in ruimer mate open kan staan en zijn geval lichter moet worden beoordeeld dan dat van een Nederlander;

dat echter het enkele feit, dat de hulp aan den vijand door een Duitser is verleend, op zich zelf de toepasselijkheid van art. 102 Sr. niet uitsluit;

dat in de aanhangige zaak de vraag van overmacht zelfs van de zijde van den dader niet ter sprake is gebracht en de Raad dus geen grond ziet om naar aanleiding van het cassatiemiddel in een onderzoek te treden naar de grenzen van de overmacht in een geval als het onderhavige, waarin trouwens ook feitelijk vaststaat, dat de dader zijn handelingen in volkomen vrijwilligheid heeft verricht;

dat derhalve het beroep in cassatie in het belang der wet faalt;

Verwerpt het beroep.

No. 950

PROCUREUR-FISCAAL BIJZONDER GERECHTSHOF TE 'S-GRAVENHAGE, 14 Juni 1947. (A.F. Mr. Hollander).

Het Tribunaalbesluit kent niet als maatregel de onmiddellijke gevangenneming.

Het verzoek tot inbewaringstelling, door den secretaris van een Tribunaal gedaan, voldoet niet aan de eischen van het Tribunaalbesluit en wordt mitsdien geweigerd.

(Tribunaalbesluit artt. 1, 37, 51.)

De Procureur-Fiscaal bij het Bijzonder Gerechtshof te 's-Gravenhage;

Gezien een schrijven van de waarnemende Secretaris van de 7e Kamer van het Tribunaal voor het Arrondissement Rotterdam van 10 Juni 1947, no. 1636, waarin wordt verzocht om een bevel tot inbewaringstelling van na te noemen persoon en waarbij gevoegd was afschrift van een uitspraak van die Kamer, eveneens van 10 Juni 1947, in zake Arie Barendrecht, wonende te Heinenoord, die ter zitting, waarop deze uitspraak werd gedaan, niet aanwezig was;

O. dat het Tribunaal in die uitspraak als maatregel oplegde aan de beschuldigde, in de eerste plaats internering, in de tweede

plaats ontzetting uit rechten en in de derde plaats beveelt de onmiddellijke gevangenneming van de beschuldigde;

O. dat het Tribunaal de bevoegdheid mist als maatregel op te leggen een bevel tot onmiddellijke gevangenneming van een beschuldigde; dat immers art. 1 van het Tribunaalbesluit de maatregel van onmiddellijke gevangenneming niet kent;

O. dat het hier door het Tribunaal gegeven bevel tot onmiddellijke gevangenneming evenmin is op te vatten als een kennisgeving in art. 37 van het Tribunaalbesluit bedoeld; dat trouwens ook het Tribunaal een dergelijke kennisgeving aan hem, Procureur-Fiscaal, te dezer zake niet heeft gedaan, kunnende toch een afschrift van een overigens nog niet geflatteerde uitspraak en evenmin een verzoek van de waarnemende Secretaris van een Kamer van het Tribunaal als een kennisgeving, in de zin van genoemd art. 37, worden beschouwd;

O. dat, afgezien van het in de vorige overweging opgemerkte, dus ook indien de brief van de waarnemende Secretaris vernoemd wel als een kennisgeving, bedoeld in art. 37 van het Tribunaalbesluit zou moeten worden aangemerkt, niettemin aan het in die kennisgeving verzochte, dan toch dezerzijds geen gevolg kan worden gegeven, daar het Tribunaal nagelaten heeft te motiveren, waarom de vrijheidsbeneming van Arie Barendrecht zou moeten worden gelast; dat toch met name niets blijkt van ernstige bezwaren tegen de beschuldigde en evenmin, dat diens vrijheidsbeneming in het belang van het onderzoek, of van de openbare orde of veiligheid dan wel wegens gevaar voor vlucht geboden is;

Gezien nog de artt. 37 en 51 van het Tribunaalbesluit;

Beschikkende: Weigert last te geven tot onmiddellijke gevangenneming van Arie Barendrecht vernoemd, met bepaling, dat afschrift van deze, voor het Tribunaal bovengenoemd bestemde beschikking aan de beschuldigde zal worden gezonden.

No. 951

BIJZONDER GERECHTSHOF ARNHEM,
27 Juni 1947. (Mrs. Baron de Vos van Steenwijk, Vos en van Eck, Kol. de Brauw, Maj. Strootman).

Verraad van wapenbergplaats, van ontvangst van anti-Duitse pamfletten en van Joden; deelneming aan huiszoeking en aan arrestatie van onderduikers in de jaren 1941 t/m 1944, met doodelijk gevolg voor een aantal der gearresteerden. Levenslange gevangenisstraf.

Procureur-Fiscaal Bijzonder Gerechtshof Arnhem tegen Gerrit Cornelis Gerritsen, assuradeur, wonende te Nijmegen, thans gedetineerd.

Het Bijzonder Gerechtshof, enz.;
Post alia:

O. dat ..... het Bijzonder Gerechtshof bewezen acht en de overtuiging heeft verkregen, dat verdachte het hem ten laste gelegde heeft begaan, met dien verstande, dat hij opzettelijk gedurende de tijd van de op 10 Mei 1940 aangevangen oorlog van Duitsland tegen het Koninkrijk der Nederlanden, ten voordele van de Duitse vijand;

I. In of omstreeks Mei 1941 te Nijmegen aan een Duitser heeft medegedeeld dat hij een plaats wist, waar wapens verborgen lagen en die Duitser een schetskaartje, waarop die plaats stond aangegeven, heeft overhandigd en die Duitser heeft medegedeeld dat P. N. B. Becker dit schetskaartje aan hem, verdachte, had overhandigd, en vervolgens enige tijd later te Arnhem een S.D.-agent heeft medegedeeld, dat W. H. J. Kampman en A. Eckhart met Becker vernoemd in een illegale organisatie zaten en dat Eckhart een pistool in zijn woning voorhanden had;

II. In of omstreeks Juni 1941 te Arnhem aan personeel van de S.D. heeft medegedeeld, dat hij van J. H. Evers anti-Duitse pamfletten had ontvangen, onder afgift van deze pamfletten aan de S.D.;

III. Omstreeks medio 1942 te Nijmegen tezamen met een of meer anderen een huiszoeking heeft verricht ten huize van de Jood Frank;

IV. In of omstreeks September 1942 te Nijmegen, aan de Commissaris van Politie te Nijmegen, van Dijk, die, zoals hij, verdachte wist, een handlanger van de Duitse vijand was, heeft medegedeeld, dat hij vernomen had, dat Dr. Groeneveld een Jodin verborgen had en dat Dr. Groeneveld en Dr. Lagerwerff tot een illegale organisatie behoorden en nadien, toen een poging om bedoelde Jodin ten huize van Dr. Groeneveld te arresteren was mislukt, dat hij nader had vernomen, dat de oorspronkelijk bij Dr. Groeneveld ondergedoken Jodin, via de woning van Dr. Lagerwerff was gegaan naar een adres aan de Oude Heesche-laan te Nijmegen;

V. In 1943, na van de Jodin Maja Eisen-draht te hebben vernomen, dat zij in Nijmegen ondergedoken was, tezamen en in vereniging met P. N. M. Hooge, die zoals hij, verdachte, wist, een handlanger van de Duitse vijand was, overeenkomstig een door hem, verdachte en Hooge, met de Commissaris van Politie te Nijmegen, van Dijk gemaakt plan;

A. te Arnhem opzettelijk deze Maja Eisen-draht heeft overgeleverd aan de S.D.

B. te Amsterdam opzettelijk Lidy Eisen-draht, een zuster van genoemde Maja, heeft doen arresteren door agenten of helpers van de S.D.;

VI. Te Stokkum, in of omstreeks October 1944 tezamen met meer anderen, heeft deelgenomen aan de arrestatie van drie onderduikers, door te zamen met een of meer anderen het huis waarin deze onderduikers waren ondergedoken, te omsingelen; dit alles, terwijl hij, verdachte, wist,

dat opsporing, vervolging, vrijheidsberoving, vrijheidsbeperking of bestraffing van, dan wel het treffen van enige maatregel tegen de onder I tot en met VI bedoelde personen, althans een of meer hunner, door of vanwege de vijand, althans diens helpers, als normaal gevolg van de bovenomschreven handelwijze kon worden verwacht, tengevolge waarvan, Kampman, Eckhart en de gezusters Maja en Lidy Eisdraht zijn overleden en Becker, Evers en de onder VI bedoelde onderduikers, genaamd P. J. de Haerd, P. J. Hölzken en J. B. Peters langer dan een maand van hun vrijheid beroofd zijn geweest; enz.

O. toch dat de Duitse autoriteiten tijdens de bezetting van ons vaderland het hebben van verborgen wapenen en het verspreiden van anti-Duitse pamfletten met alle kracht bestreden en eveneens fel jacht maakten op Joden, zodat voormelde bewezen verklaarde handelingen van verdachte als daden ten voordele van de vijand, waardoor aan die vijand hulp werd verleend, moeten worden aangemerkt;

O. dat verdachte ter zake der door hem gepleegde feiten strafbaar is, zijnde toch niet gebleken van enige omstandigheid die de strafbaarheid van verdachte zoude opheffen of uitsluiten;

O. ten aanzien van de aan verdachte op te leggen straf:

dat ter terechtzitting is komen vast te staan, dat verdachte gedurende meerdere jaren, tal van malen, vaak op weerzinwekkende wijze, eigen landgenoten aan de vijand heeft verraden, zulks met voor deze vaak funeste gevolgen en het dan ook alleen verdachte's jeugd is, die het Hof ervan weerhoudt hem tot de doodstraf te veroordelen; dat echter naar 's Hofs oordeel, de zwaarst mogelijke vrijheidsstraf aan deze — gedurende de oorlogsjaren blijkbaar van ieder menselijk gevoel verstoken misdadiger — dient te worden opgelegd; enz.

No. 952

BIJZONDERE RAAD VAN CASSATIE,
17 Mei 1947. (Mrs. Prof. Verzijl, Scholten, Vice-Adm. Vos, Lt.-Kol. v. Driest, Vliegenthart plv.).

Indiensttreding bij de Waffen SS.

Verhooging van de door het Hof opgelegde gevangenisstraf van tien jaren tot veertien jaren in verband met de ernstige vijandelijke gezindheid jegens eigen volk, die uit requirants handelingen blijkt.

(Sr. art. 101).

Op het beroep van Franz Pieter Kempkes, chauffeur-monteur, wonende te Op-einde, thans in bewaring gesteld in de „Centrale Bewaarplaats Scheveningen” te 's-Gravenhage, requirant van cassatie tegen een sententie van het Bijzondere Gerechtshof te Leeuwarden 1e Kamer, van

den 25sten Febr. 1947, waarbij hij werd schuldig verklaard aan: „als Nederlander vrijwillig in krijgsdienst treden bij een buitenlandse mogendheid, wetende dat deze met Nederland in oorlog is en met toepassing van de artt. 27 en 101 Sr., 1, 2, 7 en 11 B.B.S., werd veroordeeld tot gevangenisstraf voor den tijd van tien jaren, geheel te ondergaan in een Rijkswerkinrichting, met bepaling dat de tijd vanaf 8 December 1945 door den veroordeelde tot op den dag dezer uitspraak in bewaring doorgebracht, bij de uitvoering der hem opgelegde gevangenisstraf in mindering zal worden gebracht;

De Bijzondere Raad van Cassatie, enz.;
Gehoord het verslag van den Raadsheer Vliegenthart;

Gezien de aanzegging aan den requirant vanwege den Proc.-Fiscaal van den dag, voor de behandeling der zaak bepaald;

Gehoord den requirant omtrent zijn persoon en zijn persoonlijke omstandigheden;

Gelet op het middel van cassatie, voorgesteld bij schriftuur, luidende:

Oplegging van een straf of maatregel, welke niet geacht kan worden te beantwoorden aan den ernst van het misdrijf, de omstandigheden, waaronder het is begaan en den persoon en de persoonlijke omstandigheden van den veroordeelde, ten deze gelijk gesteld met verkeerde toepassing der Wet ingevolge art. 16, lid 1 van het Besluit Bijzondere Gerechtshoven, j^o. art. 99 lid 1 R. O.;

Gehoord den Adv.-Fiscaal namens den Proc.-Fiscaal in zijn conclusie dat de Raad de sententie zal vernietigen ten aanzien van de hoofdstraf en deze zal bepalen op gevangenisstraf voor den duur van vijftien jaren;

O. dat bij de bestreden sententie ten laste van requirant is bewezen verklaard: „dat hij op een tijdstip in de maand Augustus 1941 op een elders in Europa dan Duitsland gelegen plaats, als Nederlander in den zin van art. 83 Sr., wetende dat Duitsland alstoen met Nederland in oorlog was, vrijwillig bij de buitenlandse mogendheid Duitsland is getreden in krijgsdienst, en wel bij de Waffen SS”;

O. ten aanzien van het enige, door requirant aangevoerde middel en ambtshalve:

dat het middel faalt en de Raad met eenparigheid van stemmen van oordeel is, dat de aan requirant door het Hof opgelegde straf te mild is, immers requirant zich niet alleen heeft schuldig gemaakt aan het hoogst ernstige misdrijf van toetreden tot de „Waffen S.S.”, doch vervolgens door zijn als chauffeur-monteur dienst doen aan 's vijands zijde in Finland en Kroatië en in het bijzonder, door zijn dd. 4 Febr. 1942 aan zekeren Douma gerichten brief, van een dusdanig vijandelijke gezindheid jegens zijn eigen volk heeft blijk gegeven, dat na te noemen straf in evenredigheid moet worden geacht met requirant's misdrijf en persoon en met de persoonlijke omstandigheden, waaronder hij het misdrijf heeft begaan;

Vernietigt de bestreden sententie, doch alleen voor wat de opgelegde straf betreft; Rechtdoende krachtens art. 105 R. O.;

Veroordeelt requirant tot gevangenisstraf voor den tijd van veertien jaren, met bepaling dat de tijd door hem sedert 8 Nov. 1945 tot op den dag van de tenuitvoerlegging van dit arrest in bewaring doorgebracht, bij de uitvoering van de straf geheel in mindering zal worden gebracht.

Verwerpt het beroep.

No. 958

BIJZONDERE RAAD VAN CASSATIE
(2e Kamer), 24 Maart 1947. (Mrs. Halbertsma, Veegens, Scholten, Vice-Adm. Vos, Kol. Mr. Tollenaar).

Zaak van de Laar.

Hulpverlening aan den vijand door het doen van leveranties en het verlenen van bemiddeling bij leveranties.

Mishandeling van gevangenen in het „Polizeiliches Durchgangslager“ te Amersfoort.

Beroep op „unus testis, nullus testis“ verworpen.

Bevestiging van de door het Hof opgelegde gevangenisstraf van vier jaren te ondergaan in een Rijkswerk-inrichting.

(Sr. artt. 102, 300).

Op het beroep van Franciscus Henricus Maria van de Laar, koopman, wonende te Weert, requirant van cassatie tegen een sententie van het Bijzonder Gerechtshof te Amsterdam, tweede Kamer, van den 19den November 1946, waarbij hij werd schuldig verklaard aan:

1. „Opzettelijk in tijd van oorlog den vijand hulp verlenen“, meermalen gepleegd;

2. „Mishandeling, gedurende den tijd van den huidige oorlog, waarbij de schuldige gebruik heeft gemaakt van macht, gelegenheid of middel hem door den vijand of door het feit der vijandelijke bezetting geboden“, meermalen gepleegd, en met toepassing van de artt. 28, 57, 102, en 300 Sr., en 1, 2, 7, 8, 9, 11 en 22 B.B.S., werd veroordeeld tot een gevangenisstraf voor den tijd van vier jaren, met bepaling dat de schuldige de straf geheel in een rijkswerk-inrichting zal ondergaan, en met ontzetting van het recht tot het kiezen en de verkiesbaarheid bij krachten wettelijk voorschift uitgeschreven verkiezingen, het bekleeden van ambten en het dienen bij de gewapende macht, alles voor den duur van het leven;

De Bijzondere Raad van Cassatie, enz.;

Gehoord het verslag van den Raadsheer Vos;

Gezien de aanzegging van den requirant vanwege den Proc.-Fiscaal van den dag voor de behandeling der zaak bepaald;

Gelet op de middelen van cassatie, voorgesteld bij schriftuur, luidende:

I. S. of v. t. van art. 359 Sv., daar toch een veroordeeling is uitgesproken van „Collaboratie“ en voor gedrag in Amersfoort, voor welke beide feiten een straf werd opgelegd, zonder een aanduiding van de strafmaat voor elk feit afzonderlijk.

II. S. of v. t. van art. 10 B.B.S., daar requirant door al zijn handelingen maatregelen van den vijand heeft belet, althans bemmerd, althans verijdeld.

III. S. of v. t. van art. 342 Sv., daar alle afzonderlijk ten laste gelede mishandelingen door „unus“ testis zijn beweerd, terwijl de verklaring van den veroordeelde, inhoudende dat hij lijfstraffen heeft toegepast, zulks niet steunt, daar het Bijzonder Gerechtshof het gebruik van geweld in bepaalde gevallen accepteert.

IV. S. of v. t. van de artt. 1, 2, 8, 9, 11, 22, 26 en 27 B.B.S., daar het Hof een straf heeft opgelegd, welke niet geacht kan worden te beantwoorden aan den ernst van het misdrijf, de omstandigheden waaronder het is begaan en den persoon en persoonlijke omstandigheden van den veroordeelde.

Gehoord den Adv.-Fiscaal namens den Proc.-Fiscaal in zijn conclusie, strekkende tot verwerping van het beroep.

O. dat bij de bestreden sententie ten laste van requirant is bewezen verklaard: „dat hij te 's-Gravenhage als Nederlander in den zin van art. 83 Sr. gedurende den tijd van den op 10 Mei 1940 aangevangen oorlog van Duitschland tegen Nederland opzettelijk ten voordeele van den vijand tezamen en in vereniging met L. J. A. van Delft voor de „Wehrmacht-Bezirksverwaltung“ en voor de „Marine-Standortverwaltung“ heeft verkocht en geleverd ledikanten, matrassen, matrasedekken, nachttafeltjes, houten kasten, stoelen, tafels en textiel en aldus opzettelijk gedurende den tijd van voormelden oorlog den vijand hulp heeft verleend“;

„dat hij in België als Nederlander in den zin van art. 83 Sr. gedurende den tijd van den op 10 Mei 1940 aangevangen oorlog van Duitschland tegen Nederland, opzettelijk ten voordeele van den vijand aan helpers van een Duitsche instantie bij den inkoop van textiel, bedden, meubelen, gereedschappen en dergelijke artikelen zijn bemiddeling heeft verleend en aldus opzettelijk gedurende den tijd van voormelden oorlog den vijand hulp heeft verleend“;

„dat hij te Amersfoort vanaf omtrent Februari 1944 tot omtrent September 1944 opzettelijk als kampoude van het „Polizeiliches Durchgangslager“ te Amersfoort, gebruik makende van macht, gelegenheid of middel, hem door den vijand of door het feit der vijandelijke bezetting geboden, Laurens Boersma stokslagen heeft toegediend; Alders Meijns heeft gegeven eenige vuistslagen tegen diens kin met als gevolg een opgezette kaak en een ander maal eenige stokslagen op rug en hoofd; Hendrik Balkstra met een stok bont en blauw heeft geslagen waardoor bloedige

verwondingen werden veroorzaakt; Egbert Vos stokslagen heeft toegediend, zoodanig dat hij een tijdlang niet kon loopen, en aldus:

opzettelijk in tijd van oorlog, gebruik makende van macht, gelegenheid of middel, hem door den vijand of door het feit der vijandelijke bezetting geboden, zich heeft schuldig gemaakt aan mishandeling, meermalen gepleegd”;

O. dat het den Raad wenschelijk is voorgekomen de voorgedragen middelen van cassatie in na te melden volgorde te behandelen;

O. ten aanzien van het derde middel: dat de bewezenverklaring van het in de derde plaats genoemd feit berust op de verklaringen van de getuigen:

1. Laurens Boersma:

„dat hij in den tijd, dat verdachte kampoudste was in het kamp te Amersfoort, was ingedeeld bij een zoogenaamd „Bunkerkommando”, dat werkte op het vliegveld te Soesterberg; dat hij zich op een dag voor deze werkzaamheden heeft „gedrukt”; dat toen door de luidsprekers van het kamp werd afgeroepen, dat hij op de „Schreibstube” moest komen; dat hij daar naar toe gegaan is en aldaar den verdachte aantroef; dat verdachte hem toen vroeg, waarom hij niet aan het werk was op het vliegveld te Soesterberg; dat hij den verdachte toen gezegd heeft, dat hij er bezwaar tegen had om voor de Duitschers te werken, en dat hij bang was voor de Engelsche bombardementen; dat verdachte toen erg boos werd en hem meenam naar een kamertje, dat naast de „Schreibstube” gelegen was; dat hij zich toen moest bukken en van verdachte eenige stokslagen op zijn achterste kreeg, welke zoo hard werden toegebracht, dat hij er den volgende dag nog pijn van had”;

2. Aldert Meijns:

„dat hij als gevangene in het kamp te Amersfoort is geweest in den tijd, dat verdachte daar kampoudste was; dat op een Vrijdagavond na het avondappèl, alle gevangenen, wier kleeding gemerkt was met een rooden bal, wederom op de appèlplaats moesten aantreden; dat verdachte toen controleerde, of alle personen van deze groep, waartoe hij, getuige, ook behoorde, op hun kleeding hadden genoemde roode ballen en bij die gelegenheid slagen met de gebalde vuist tegen de onderkaak uitdeelde; dat verdachte toen ook hem eenige vuistslagen tegen den kin gaf, waardoor hij, getuige, een opgezette kaak kreeg; dat hij ook eens meegemaakt heeft, dat de Duitscher Kotala na afloop van een werkappèl den gevangenen opdracht gaf zoo snel mogelijk uit elkaar te gaan; dat er toen, doordat iedereen zoo snel mogelijk van de appèlplaats probeerde af te komen, opstoppingen bij de barakdoorgangen ontstonden; dat verdachte toen met een stok op hun begon in te slaan; dat verdachte hem toen eenige stokslagen op zijn rug en één achter zijn oor gaf”;

3. Egbert Vos:

„dat hij in den tijd, dat verdachte kampoudste was in kamp te Amersfoort op een dag in de ziekenbarak een medegevangene ging opzoeken; dat hij den dag daarop met drie gevangenen bij verdachte in de „Schreibstube” ontboden werd; dat verdachte hun toe zeide, dat zij alle vier een dag tevoren in de ziekenbarak op bezoek waren geweest, en dat toen van één der patienten een portemonnaie met f 39 was gestolen; dat verdachte hun toen vroeg, wie van hen dit gedaan had; dat verdachte, toen iemand zich als de dief aanmeldde, hen over de leuning van een stoel liet bukken en hun stokslagen op hun achterste toediende; dat deze slagen bij hem, getuige, zoo hard aankwamen, dat hij op de plaats, waar hij geslagen was, geen gevoel meer had, en gedurende eenigen tijd niet meer kon loopen”;

op de opgave van requirant als verdachte:

„dat hij van Februari 1944 tot omstreeks September 1944 lageroudste is geweest in het kamp te Amersfoort en daar in dien tijd meermalen op de daar aanwezige gevangenen lijfstraffen heeft toegepast”;

en op een ambtseedig proces-verbaal van S. van der Laan, rechercheur bij den Politieken Opsporingsdienst te Hilversum, tevens onbezoldigd rijksveldwachter voor zoover inhoudende de verklaring van Hendrik Antonie Balkstra:

„dat hij op een morgen in het kamp te Amersfoort, toen verdachte daar lageroudste was, zijn barak verlaten heeft om te wateren; dat hij zijn behoefte niet deed op de daarvoor aangewezen plaats; dat verdachte hem toen met een stok een aantal slagen op zijn lichaam heeft gegeven, waardoor hij bont en blauw zag en diverse bloedige verwondingen had”;

dat het Hof het bewijs, dat requirant zich jegens de vier genoemde getuigen aan mishandeling heeft schuldig gemaakt — voor wat betreft de getuige Meijns zelfs bij twee verschillende gelegenheden — voor ieder feit op zich zelf reeds heeft kunnen afleiden uit de verklaring van het slachtoffer in verband met de algemeene opgave van requirant, terwijl het Hof bovendien de getuigeverklaringen over en weer ter onderlinge versterking heeft kunnen bezigen;

dat de vraag, of het Hof op grond van een en ander terecht een bewezenverklaring heeft uitgesproken, in cassatie niet kan worden getoetst;

dat dit middel derhalve faalt;

O. ten aanzien van het tweede middel:

dat het Hof naar aanleiding van een overeenkomstig door requirant gevoerd verweer heeft overwogen: „dat het Hof wel wil aannemen, dat een kampoudste in bepaalde omstandigheden ter voorkoming van maatregelen van de zijde van de Deutsche kampleiding gebruik moest maken van geweld om de orde en rust in het kamp te handhaven, doch dat hierbij de naar omstandigheden redelijke grenzen niet overschreden mochten worden, hetgeen naar 's Hofs oordeel in de ten laste van ver-

dachte bewezen verklaarde gevallen wel is geschied”;

dat tegen deze beslissing, die genomen is na een uitgebreid feitelijk onderzoek over de toestanden in het „Polizeiliches Durchgangslager” te Amersfoort, waarbij vanwege den Proc.-Generaal en vanwege requirant een groot aantal getuigen zijn voorgebracht, in cassatie slechts is gekomen op feitelijke gronden die afwijking door den Raad van 's Hof's oordeel over het beroep op art. 10 B.B.S. in dit geval niet rechtvaardigen;

dat dit middel dus evenmin tot cassatie kan leiden;

O. ten aanzien van het eerste middel:

dat het Hof ter zake van de bewezen verklaarde feiten terecht ingevolge art. 57 Sr. een gevangenisstraf heeft opgelegd;

dat de in het middel aan de motiveering van de strafmaat gestelde eisch, dat zou moeten worden aangegeven welke straf voor ieder feit afzonderlijk wordt opgelegd, gelet op den aard van 's rechtters werkzaamheid in deze onvervulbaar is en dan ook uit het aangehaalde art. 359 Sv. niet voortvloeit;

dat dit middel mitsdien eveneens ongegrond is;

O. ten aanzien van het vierde middel:

dat requirant uit de bewaring, waarin hij zich bevond, is ontvlucht en bij de behandeling van zijn zaak niet ter terechtzitting van den Raad is verschenen;

dat de Raad diengevolge zijn oordeel uitsluitend heeft kunnen vormen op grond van de bestreden sententie, den verderen inhoud van het dossier en de namens requirant door zijn raadslieden gevoerde verdediging;

dat een en ander den Raad niet heeft overtuigd van de onjuistheid van de opgelegde straf;

Verwerpt het beroep.

No. 954

BIJZONDERE RAAD VAN CASSATIE
(Eerste Kamer), 14 Mei 1947. (Mrs. Prof. van Brakel, van Berckel, Vice-Adm. Heeris, Lt.-Kol. van Driest, Prof. Feber plv.).

Cassatie in het belang der wet.

Dienst bij het Duitse Rode Kruis is niet krijgsmacht of staatsdienst bij een buitenlandse mogendheid in den zin van art. 101 Sr. jo. art. 24 B.B.S..

(Sr. art. 101 jo. art. 24 B.B.S.)

Op het beroep van den Procureur-Fiscaal van den Bijzonderen Raad van Cassatie, requirant van cassatie „in het belang der wet”, tegen een sententie van het Bijzonder Gerechtshof te 's-Gravenhage van den 10en Jan. 1947, waarbij Ilse Hoette, biologe, wonende te Hilversum, werd schuldig verklaard aan: „Opzettelijk in tijd van oorlog den vijand hulp verlenen”, en met toepassing van de artt. 27, 28 en 102 Sr. en 1, 2,

3, 9, 10 en 11 B.B.S., werd veroordeeld tot gevangenisstraf voor den tijd van één jaar, met bepaling dat de tijd door veroordeelde tot op den dag dezer uitspraak in bewaring doorgebracht, bij de uitvoering der haar opgelegde gevangenisstraf in mindering zal worden gebracht, en met ontzetting van het recht tot het kiezen en de verkiesbaarheid bij krachtens wettelijk voorschrift uitgeschreven verkiezingen voor den duur van tien jaren.

De Bijzondere Raad van Cassatie, enz.;
Gehoord het verslag van den Raadsheer van Driest;

Gezien de mededeling aan den requirant voornoemd van den dag voor de behandeling der zaak bepaald;

Gelet op het middel van cassatie, door den requirant voorgesteld bij zijn vordering;

S. van art. 359 jis. de artt. 1, 261, 338 en 350 Sv.;

Gehoord den Advocaat-Fiscaal, namens den Procureur-Fiscaal, in zijn vordering, dat de Raad de bestreden sententie zal vernietigen en zal beslissen dat de bewezenverklaring, met name wat betreft het Nederlanderschap van de veroordeelde, niet steunt op daartoe redengevende feiten en omstandigheden;

O. dat, met qualificatie en strafoplegging als voormeld, ten laste van veroordeelde is bewezen verklaard:

„dat zij in Duitsland in het tijdvak van September 1944 tot April 1945 als Nederlandse opzettelijk, terwijl Nederland in oorlog was met en bezet was door Duitsland ten behoeve en ten voordele van den vijand in dienst bij het vijandelijke Rode Kruis verpleegdiensten heeft verricht”;

Ten aanzien van het voorgestelde middel:

O. dat dit als rechtspunt ter beslissing voorlegt of iemand die, zoals veroordeelde deed, dienst nam bij het Duitse Rode Kruis, daardoor trad in Krijgsmacht of Staatsdienst bij een buitenlandse mogendheid in den zin van art. 101 Sr. juncto art. 24 B.B.S., aldus het Nederlanderschap verliezend;

O. daaromtrent:

dat paragraaf 3 van het Gesetz über das Deutsche Rote Kreuz van 9 Dec. 1937 inhoudt: „Das Deutsche Rote Kreuz wird gemäss Artikel 10 des Genfer Abkommens zur Verbesserung des Loses der Verwundeten und Kranken der Heere in Felde von 27 Juli 1929 (Reichsgesetzbl. 1934 II S. 208) als freiwillige Hilfsgesellschaft anerkannt und ermächtigt, im amtlichen Sanitätsdienst der Wehrmacht mitzuwirken.”

dat de „vrijwillige vereniging van hulpbetoon” genoemd in art. 10 van voormeld Verdrag van Genève, betrekking hebben op burgerpersoneel, hetgeen nog in het bijzonder uitkomt indien men dit artikel vergelijkt met het daaraan voorafgaand artikel 9;

dat overigens dit particuliere karakter van het Duitse Rode Kruis zijn bevestiging vindt in de geschiedkundige ontwikkeling

van deze instelling, welke ook vroeger het karakter bezat van vrijwillige ziekenverpleging, onder meer ten doel hebbend den militair geneeskundigen dienst te helpen;

dat de omschrijving van de taak van dit Rode Kruis, gegeven in paragraaf 4 van de Satzung des Deutschen Roten Kreuzes van 24 Dec. 1937, als hoofdtak vermeldt: „Das Deutsche Rote Kreuz wirkt mit im amtlichen Sanitätsdienst der Wehrmacht und im Sanitätsdienst des Luftschutzes“, waarna als hulptaak, nog werkzaamheden worden aangegeven als hulp bij openbare rampen, de zorg voor de gezondheid enz.;

dat het hieruit blijkende burger-karakter van het Duitse Rode Kruis niet wordt ongedaan gemaakt door hetgeen is vervat in paragraaf 3 van genoemde Satzung des Deutschen Roten Kreuzes, dat de Führer en Rijkskanselier de beschermheer is van dit Rode Kruis, en dat de leidende en de voor den „Einsatz“ aangewezen mannen en vrouwen van het Duitse Rode Kruis aan den Führer Adolf Hitler den eed van trouw afleggen, daar de taak van het Rode Kruis in nationaal verband een bepaalde ondergeschiktheid aan het staatshoofd vermag mede te brengen, zonder dat daardoor dit Rode Kruis het karakter van krijgsveld dienst of staatsdienst verkrijgt;

dat evenmin de omstandigheid, dat het in art. 10 van genoemd Verdrag van Genève vermeld personeel van de vrijwillige verenigingen tot hulpbetoon onderworpen moet zijn aan de militaire wetten en reglementen, dat personeel onder den krijgsveld dienst doet vallen, daar deze eis kennelijk ten doel heeft dat dit personeel in een bepaald disciplinair verband zijn opgenomen, hebbende ook overigens de artt. 9 en 10 van dit Verdrag slechts de strekking de daarin genoemde personen een bepaalde bescherming te geven en hen niet als krijgsveld gevangenen te doen behandelen, niet om uit te maken of bepaalde personen al of niet als militairen moeten worden aangemerkt;

O. dat derhalve dienst bij het Duitse Rode Kruis niet is Krijgsveld dienst of Staatsdienst in bovengenoemden zin;

Verwerpt het beroep.

No. 955

BIJZONDERE RAAD VAN CASSATIE
(Eerste Kamer), 23 April 1947. (Mrs. Halbertsma, van Berckel, Lt.-Kol. van Driest, Vliegthart plv., Prof. Feber plv.).

Indiensttreding bij de SS Standart Westland.

Verwerping van requirants beroep dat hij gehandeld heeft om de vijand te benadeelen.

In verband met bijzondere verzachtende omstandigheden wijziging van de door het Hof opgelegde onvoorwaardelijke gevangenisstraf van een jaar in een voorwaardelijke.

(Sr. art. 101.)

Op het beroep van Hendrik Adriaan Geritsen, landbouwkundige, wonende te Nijmegen, requirant van cassatie tegen een sententie van het Bijzondere Gerechtshof te Arnhem van den 20sten Nov. 1946, waarbij hij werd schuldig verklaard aan: „Gedurende den tijd van den huidige oorlog, als Nederlander vrijwillig in krijgsveld dienst treden bij een buitenlandsche mogendheid, wetende, dat deze met Nederland in oorlog is“ en met toepassing van de artt. 27 en 101 Sr., 1, 3, 7, 11 en 23 B.B.S., werd veroordeeld tot een gevangenisstraf voor den tijd van een jaar, geheel te ondergaan in een Rijkswerkinrichting.

De Bijzondere Raad van Cassatie, enz.;

Gehoord het verslag van den Raadsheer Vliegthart;

Gezien de aanzegging aan den requirant vanwege den Procureur-Fiscaal van den dag, voor de behandeling der zaak bepaald;

Gehoord den requirant omtrent zijn persoon en zijn persoonlijke omstandigheden; Gelet op het middel van cassatie, voorgesteld bij schriftuur, luidende:

S., althans v. t. van art. 1 B.B.S. en art. 101 Sr. door verdachte te veroordeelen ondanks diens gemotiveerd beroep op het feit, dat hij gehandeld heeft om den vijand te benadeelen, en geen nader onderzoek te gelasten;

Gehoord den Advocaat-Fiscaal namens den Procureur-Fiscaal in zijn conclusie dat de Raad, de sententie zal vernietigen, en de zaak zal verwijzen naar het Bijzondere Gerechtshof te 's-Hertogenbosch, teneinde haar op de bestaande telastelegging opnieuw te berechten;

O. dat bij de bestreden sententie ten laste van requirant is bewezen verklaard: „dat hij te 's-Gravenhage, in Juli 1940 opzettelijk gedurende den in Mei 1940 aangevangen oorlog tusschen Duitsland en Nederland, Nederlander zijnde, vrijwillig bij de buitenlandsche mogendheid Duitsland is getreden in krijgsveld dienst, immers is toegetreden tot de SS Standard Westland;

O. ten aanzien van het eenige middel:

dat dit hierover klaagt, dat het Hof requirant heeft veroordeeld ondanks diens gemotiveerd beroep op het feit, dat hij ten deze gehandeld heeft om den vijand te benadeelen en geen nader onderzoek heeft gelast;

dat het Hof ten aanzien van dat beroep heeft overwogen, dat verdachte zich er wel op heeft beroepen, dat hij uitsluitend in vreemden krijgsveld dienst zou zijn getreden, om zodoende iets te weten te komen dat belangrijk zou kunnen zijn voor de Engelschen, doch het Hof oordeelt dat deze bedoeling van verdachte zonder meer zijn in vijandelijken krijgsveld dienst treden niet zou rechtvaardigen en bovendien deze bewering door verdachte op geen enkele wijze is aannemelijk gemaakt, kennende toch, naar 's Hofs oordeel, ter steun in deze bewering niet strekken, het feit dat verdachte, gelijk mag worden aangenomen, na zijn terugkeer uit den vreemden krijgsveld dienst, zich als een

goed Nederlander heeft gedragen, noch ook de verklaring van den getuige a décharge, dat verdachte onmiddellijk na den Duitschen inval nog fel anti-Duitsch was;

dat — daargelaten of een handelen om den vijand te benadeelen in een geval als het onderhavige een de strafbaarheid van het gepleegde feit of van den dader opheffenden grond oplevert — het Hof uit de in de sententie te dien aanzien aangevoerde feitelijke omstandigheden tot de beslissing is kunnen komen, dat niet aannemelijk is, dat requirant ten deze gehandeld heeft om den vijand te benadeelen, terwijl de vraag of zulks terecht is geschied, als van feitelijken aard, in cassatie niet kan worden onderzocht;

dat het middel mitsdien reeds op dezen grond faalt;

O. ambtshalve:

dat de Raad op grond van de omstandigheid, dat requirant slechts van Juli 1940 tot Maart 1941 in dienst is geweest bij de S.S. Standard Westland, dat hij met Kerstmis 1940 in Nederland gestationneerd, reeds fel anti-Duitsch was en dat hij zich in Maart 1941 aan verderen militairen dienst heeft onttrokken, met het Hof van oordeel is, dat met het opleggen van een gevangenisstraf voor den tijd van één jaar, door te brengen in een Rijkswerkinrichting, kan worden volstaan, doch op grond van de omstandigheid, dat requirant na zich aan den Duitschen militairen dienst te hebben onttrokken, aan de illegaliteit verschillende diensten heeft bewezen, zooals het verspreiden van illegale blaadjes en het doen toekomen van distributiebescheiden aan onderduikers, termen aanwezig acht de voorwaardelijke niet-tenuitvoerlegging van de straf, in voege als na te melden, te bevelen;

Gezien de artt. 14a en 14b Sr. zoomeede art. 2 B.B.S.;

Verwerpt het beroep, echter met dien verstande dat de Raad beveelt, dat de opgelegde straf niet zal worden tenuitvoergelegd, tenzij de rechter later anders mocht gelasten op grond, dat requirant zich vóór het einde van den bij dezen op drie jaar gestelden proeftijd aan een strafbaar feit heeft schuldig gemaakt.

No. 956

BIJZONDERE RAAD VAN CASSATIE
(2e Kamer), 28 April 1947. (Mrs. Haga, Veegens, Scholten, Vice-Adm. Vos, Prof. Feber).

Indiensttreding bij de landstorm Nederland.

Requirant heeft bij Hasselt in België en later in de Betuwe gestaan tegenover de geallieerde legers, waarbij de omstandigheid, dat hij volgens eigen opgave slechts administratief werkzaam was, weinig gewicht in de schaal legt.

Requirant was sinds 1933 lid der N.S.B., groepsadministrateur en kringpropagan-

dist en sloot zich in 1942 aan bij de Germaansche SS. Al deze misdadingen zouden volgens de Raad een veel hoogere straf dan door het Hof opgelegd (vijf jaar) rechtvaardigen, ware het niet dat er zich bij de stukken verschillende voor requirant gunstige verklaringen bevinden. Oplegging van acht jaren gevangenisstraf.

(Sr. art. 101).

Op het beroep van den Proc.-Fiscaal bij het Bijzondere Gerechtshof te 's-Hertogenbosch, requirant van cassatie tegen een sententie van het Bijzonder Gerechtshof te 's-Hertogenbosch derde Kamer zitting houdende te Roermond, van den 16den December 1946, waarbij Hendrik Hubertus Antonius Defesche, winkelbediende, wonende te Maastricht, thans in bewaring gesteld in de „Centrale Bewaarplaats Scheveningen” te 's-Gravenhage, werd schuldig verklaard aan: „het als Nederlander vrijwillig in krijgsdienst treden bij een buitenlandsche mogendheid, wetende, dat deze met Nederland in oorlog is” en met toepassing van de artt. 27 en 101 Sr., 1 en 2 B.B.S., werd veroordeeld tot gevangenisstraf voor den tijd van vijf jaren, met bepaling, dat de tijd, door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging dezer sententie sedert 1 Juni 1945 in voorloopige hechtenis doorgebracht, bij de uitvoering der hem opgelegde straf geheel in mindering zal worden gebracht.

De Bijzondere Raad van Cassatie, enz.;
Gehoord het verslag van den Raadsheer Vos;

Gezien de aanzegging aan den gerequireerde vanwege den Proc.-Fiscaal van den dag, voor de behandeling der zaak bepaald;

Gehoord den gerequireerde omtrent zijn persoon en zijn persoonlijke omstandigheden;

Gelet op het middel van cassatie, door den requirant voorgesteld, luidende:

Naar mijn oordeel is de straf (van 5 jaar met aftrek sinds 1 Juli 1945) opgelegd bij sententie van het Bijzonder Gerechtshof te 's-Hertogenbosch d.d. 16 December 1946 aan H. H. A. Defesche, wonende te Maastricht, thans in bewaring, — het zij opgemerkt met alle reverentie voor mijn Hof — in hooge mate in wanverhouding met den ernst der feiten.

Gezien de functies als nationaal-socialist door Defesche uitgeoefend, zijn toetreden tot de Waffens SS, zijn vechten tegen de Geallieerden in België en Nederland bij de bevrijding van ons Vaderland, zelfs nog na den heldenstrijd te Arnhem, is een veel en veel zwaardere gevangenisstraf naar mijn oordeel eisch van recht;

Gehoord den Adv.-Fiscaal namens den Proc.-Fiscaal in zijn conclusie strekkende tot vernietiging van de sententie en veroordeeling van den gerequireerde tot een gevangenisstraf voor den tijd van acht jaren met aftrek van den tijd, door den veroordeelde in bewaring doorgebracht;

O. dat bij de bestreden sententie ten laste

van gerequireerde is bewezen verklaard: „dat hij in 1943 in Nederland terwijl hij Nederlander was en terwijl — zooals hij wist — Nederland met Duitschland in oorlog was, vrijwillig in dienst is getreden bij de Landwacht Nederland later genaamd Landstorm Nederland”;

O. ten aanzien van het middel, dat dit den Raad tot op zekere hoogte gegrondd voorkomt;

dat toch gerequireerde, sinds 1933 lid der N.S.B., groepsadministrateur en kringpropagandist dier vereniging is geweest, alsmede administrateur bij de W.A., in 1942 zich heeft aangesloten bij de Germaansche SS. en in 1943 zich heeft verbonden bij de Landwacht Nederland, later genaamd Landstorm, in welks verband hij vervolgens bij Hasselt in België en later in de Betuwe heeft gestaan tegenover de geallieerde legers, welke tot bevrijding van Nederland oprukten, waarbij de omstandigheid, dat hij volgens eigen opgave aan het front slechts administratief werkzaam was weinig gewicht in de schaal kan leggen;

O. dat dan ook gerequireerde's misdragingen een véél hoogere straf dan die, door het Hof opgelegd, zouden rechtvaardigen en de Raad slechts naar aanleiding van verschillende zich bij de stukken bevindende gunstige verklaringen wil volstaan met het opleggen van na te noemen straf;

Vernietigt de sententie, waarvan beroep, doch alleen ten aanzien der opgelegde straf;

Rechtdoende krachtens art. 105 R. O.;

Veroordeelt den gerequireerde tot een gevangenisstraf voor den tijd van acht jaren;

Bepaalt, dat de tijd door veroordeelde sedert 1 Juni 1945 in bewaring doorgebracht bij de tenuitvoerlegging van deze straf geheel in mindering zal worden gebracht.

No. 957

BIJZONDERE RAAD VAN CASSATIE,
17 Mei 1947. (Mrs. Prof. Verzijl, Scholten, Vice-Adm. Vos, Lt.-Kol. van Driest, Vliegthart plv.).

Indiensttreding in het Duitse leger. Het Hof had de doodstraf opgelegd. De Proc. Ficaal acht levenslange gevangenisstraf juist, terwijl de Raad de straf stelt op achttien jaren.

(Sr. art. 101.)

Op het beroep van Johannes Frederik Rijnders, kantoorbediende, wonende te Amsterdam, thans in bewaring gesteld in de „Centrale Bewaarplaats Scheveningen”, te 's-Gravenhage, requirant van cassatie tegen een sententie van het Bijzondere Gerechtshof te Amsterdam, Tweede Kamer, van den 8sten Febr. 1947, waarbij hij werd schuldig verklaard aan: „Als Nederlander vrijwillig in krijgsmacht treden bij eene buitenlandsche mogendheid, wetende dat

deze met Nederland in oorlog is”, en met toepassing van de artt. 27, 28 en 101 Sr. en 8, 9 en 11 B.B.S., werd veroordeeld tot de doodstraf en met ontzetting van het recht ambten te bekleeden en het dienen bij de gewapende macht voor den duur van het leven.

De Bijzondere Raad van Cassatie, enz.;

Gehoord het verslag van den Raadsheer Vliegthart;

Gezien de aanzegging van den requirant vanwege den Procureur-Fiscaal van den dag voor de behandeling der zaak bepaald;

Gehoord den requirant omtrent zijn persoon en zijn persoonlijke omstandigheden;

Gelet op het middel van cassatie, voorgesteld bij schriftuur, luidende:

S., althans v. t. van de artt. 1, 2, 8, 9, 11, 22, 26 en 27 B.B.S., daar het Hof een straf heeft opgelegd, welke niet geacht kan worden te beantwoorden aan den ernst van het misdrijf, de omstandigheden, waaronder het is begaan en de persoon en de persoonlijke omstandigheden van den veroordeelde.

Gehoord den Advocaat-Fiscaal namens den Procureur-Fiscaal in zijn conclusie dat de Raad de sententie ten aanzien van de hoofdstraf zal vernietigen en deze zal beperken op levenslange gevangenisstraf.

O. dat bij de bestreden sententie ten laste van requirant bewezen is verklaard: „dat hij te Amsterdam in 1942 als Nederlander in den zin van art. 83 Sr., wetende dat Duitsland alstoen met Nederland in oorlog was, vrijwillig bij de buitenlandse mogendheid is getreden in krijgsmacht, namelijk in het Duitse leger”;

dat de Raad het door requirant in Duitzen krijgsmacht treden een uitermate verfoeilijke daad acht, zulks te meer, daar requirant, die tot zijn gevangenneming door de Russen in April 1945 in dienst is gebleven en zowel in 1942 bij Charkow als in 1944 bij Frankfort a/d Oder daadwerkelijk aan den strijd tegen de Russen heeft deelgenomen, zich volledig voor de Duitse zaak heeft ingezet, hetgeen volgt uit het feit, dat hij van gewoon soldaat, na tot tussenliggende rangen te zijn bevorderd, tenslotte den rang van vaandrig heeft bereikt, terwijl hij instructeur van een afdeling artillerie-verkenning is geweest;

dat de Raad van oordeel is, dat een zeer ernstige — zij het niet de zwaarste — straf ten deze geboden is en een gevangenisstraf van 18 jaren de juiste correctie acht, waarbij met den door requirant reeds in bewaring doorgebrachten tijd rekening zal worden gehouden;

dat het middel den Raad in zoverre gegrond voorkomt;

Vernietigt de bestreden sententie, doch alleen voorzover de opgelegde hoofdstraf betreft;

Rechtdoende krachtens art. 105 R. O.;

Gelet op art. 27 Sr.;

Veroordeelt requirant tot een gevangenisstraf voor den tijd van achttien jaren onder bepaling dat de tijd, door requirant sinds 31 Aug. 1945 tot de tenuitvoerlegging

van dit arrest in bewaring doorgebracht, in zijn geheel op den duur der opgelegde straf in mindering zal worden gebracht.

No. 958

BIJZONDERE RAAD VAN CASSATIE
(Tweede Kamer), 24 Maart 1947. (Mrs. Halbertsma, Veegens, Scholten, Vice-Adm. Vos, Kol. Mr. Tollenaar).

Indiensttreding bij de Waffen SS en deelneming aan de gevechtshandelingen in September 1944 tegen de geallieerde luchtlandingstroepen bij Arnhem. In verband met requirants jeugdige leeftijd en zijn desertie in November 1944 wijziging van de opgelegde doodstraf in vijftien jaren gevangenisstraf.

(Sr. art. 101.)

Op het beroep van Peter Willem Olofsen, wonende te Amsterdam, kantoorbediende, thans in bewaring gesteld in de „Centrale Bewaarplaats Scheveningen" te 's-Gravenhage, requirant van cassatie tegen een sententie van het Bijzondere Gerechtshof te Amsterdam 1e Kamer van den 15den November 1946, waarbij hij werd schuldig verklaard aan: „Als Nederlander vrijwillig in krijgsdienst treden bij eene buitenlandsche mogendheid, wetende, dat deze met Nederland in oorlog is"

en met toepassing van de artt. 101 Sr., 8, 9 en 11 B.B.S. werd veroordeeld tot de doodstraf.

De Bijzondere Raad van Cassatie, enz.;

Gehoord het verslag van den Raadsheer Vos;

Gezien de aanzegging aan den requirant vanwege den Procureur-Fiscaal van den dag, voor de behandeling der zaak bepaald;

Gehoord den requirant omtrent zijn persoon en zijn persoonlijke omstandigheden; Gelet op het middel van cassatie, voorgesteld bij schriftuur, luidende:

S., althans v. t. van de artt. 350, 351, 358 en 359 Sr. jo. art. 1 B.B.R. (D 63), de artt. 1, 2, 3, 8, 9 en 11 B.B.S. (D 61) en art. 101 Sr. daar het Bijzondere Gerechtshof een straf heeft opgelegd, welke niet geacht kan worden te beantwoorden aan de ernst van het misdrijf, de omstandigheden, waaronder het is begaan en de persoon en de persoonlijke omstandigheden van den veroordeelde;

Gehoord den Advocaat-Fiscaal namens den Procureur-Fiscaal in zijn conclusie dat de Raad den duur van de hoofdstraf verminderen zal tot vijftien jaren;

O. dat bij de bestreden sententie, ten laste van requirant is bewezen verklaard: „dat hij te Amsterdam in Maart 1943 als Nederlander in den zin van art. 83 Sr., wetende, dat Duitschland alstoen met Nederland in oorlog was, vrijwillig bij de buiten-

landsche mogendheid Duitschland is getreden in krijgsdienst, namelijk bij de Waffen SS";

O. ten aanzien van het eenige middel van cassatie, waarmede requirant zich keert tegen de hem bij de bestreden sententie opgelegde doodstraf;

dat dit middel den Raad gegrond voorkomt;

dat het feit op zichzelf als zeer ernstig moet worden beschouwd en dat de requirant eigenlijk geen enkele verontschuldiging, waardoor zijn onvaderlandschheid optreden in een milder licht zou kunnen worden beschouwd, ten processe heeft aangevoerd; dat hij in September 1944 met den vijand bij Arnhem heeft medegestreden tegen de geallieerde luchtlandingstroepen, toen de spoedige bevrijding van Nederland op het punt scheen verwezenlijkt te zullen worden en hij door deze deelneming zijn deel heeft bijgedragen tot de vertragung van die bevrijding;

dat anderzijds de Raad van oordeel is, dat de doodstraf als hoogste straf slechts in uiterste gevallen moet worden opgelegd, terwijl bij de beslissing welke vrijheidsstraf moet worden opgelegd, de Raad in aanmerking zal nemen den nog jeugdigen leeftijd van requirant en zijn desertie, die wel zeer laat namelijk in November 1944 heeft plaats gevonden, doch die dan toch voor hem niet zonder gevaaren was, zoo hij weder in handen van den bezetter zou zijn gevallen;

dat de Raad in verband met vorenvermelde overwegingen een gevangenisstraf van vijftien jaren in juiste verhouding acht te staan tot het door requirant gepleegde feit, tot de omstandigheden waaronder hij het heeft gepleegd en tot zijn persoonlijkheid;

dat daarbij de bewaring, waarin requirant zich bevindt, vanaf 11 Mei 1945 in mindering van deze tijdelijke gevangenisstraf zal worden gebracht;

dat de Raad van oordeel is, dat requirant tot werken in staat is;

Vernietigt de bestreden sententie, doch alleen voor zoover betreft de aan requirant opgelegde hoofdstraf;

Rechtdoende krachtens art. 105 R. O.;

Gezien, nevens de in de sententie vermelde wetsartikelen, de artt. 27 Sr. en 7 B.B.S.;

Veroordeelt requirant tot eene gevangenisstraf voor den tijd van vijftien jaren, met bepaling, dat de tijd door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van de uitspraak van dit arrest in bewaring doorgebracht bij de uitvoering van de hem opgelegde straf vanaf den 11den Mei 1945 geheel in mindering zal worden gebracht;

Bepaalt, dat deze straf voor het overblijvende gedeelte geheel in een rijkswerkinrichting zal worden ondergaan.

10 Sept. 1947 (afn. 32)

No. 581—595

TRIBUNALEN IN NEDERLAND

EN ANDERE NA-OORLOGSCHE RECHTSPRAAK

No. 959—971

Redactie Tribunalen in Nederland:

Mr. G. C. M. VAN NIJNATTEN en **Mr. J. J. H. VAN DER BRUG**

Hoofd van het Centraal Tribunaal Kantoor

Secretaris v. h. Tribunaal te 's-Hertogenbosch

Redactie van de na-oorlogsche Rechtspraak (Bijz. Raad
van Cassatie, Bijz. Gerechtshoven, Rechtsherstel e.a.):

Mr. J. MILDERS

Rechter Arr.-Rechtbank te Zwolle

(VERSCHIJNT WOENSDAG)

3^e JAARGANG

**N.V. UITGEVERS-MAATSCHAPPIJ
W. E. J. TJEENK WILLINK, ZWOLLE**

BIJZONDERE RAAD VAN CASSATIE

834.	ter Horst	1946 19 Juni	Sv. 260, 280, 359.
840.	Drenth	1946 16 Sept.	Sr. 28.
711.	Visser	1946 21 Oct.	Sr. 101.
710.	Zuylen	1946 21 Oct.	Sr. 102.
707.	Meigatter	1946 23 Oct.	B.B.S.26.
712.	Heerema	1946 4 Nov.	Sr. 101.
706.	Paap	1946 11 Nov.	Sr. 28, 101.
708.	Schuiringa	1946 18 Nov.	Sr. 43, 102.
738.	Becker	1946 18 Nov.	Sr. 102.
705.	Graeler	1946 23 Nov.	Sr. 102; Sv. 350.
709.	Brouwer	1946 27 Nov.	Sr. 102, 40.
725.	Knols	1946 2 Dec.	Sr. 102
749.	v. Delft	1946 18 Dec.	Sr. 101.
726.	Monnee	1946 23 Dec.	Sr. 102
727.	van Zuylen	1946 23 Dec.	Sr. 56, 57, 326; B.B.S. 27; Besluit Bijz. Gerechtshoven 12.
748.	Appeldoorn van der Put	1946 30 Dec.	Sr. 47, 57; B.B.S. 26; Sv. 276.
737.	Westra	1947 6 Jan.	Sr. 102.
704.	de Jonge	1947 8 Jan.	Sr. 102; Sv. 359, 4 ^e lid.
772.	Huisinga	1947 8 Jan.	Sr. 102.
771.	Aarents	1947 13 Jan.	Sr. 37a, 102.
769.	Meens	1947 13 Jan.	Sr. 101.
782.	v. Rossum	1947 13 Jan.	Sr. 37a, 102.
770.	v. d. Ven	1947 13 Jan.	Sr. 101.
791.	Martens	1947 13 Jan.	Sr. 101.
768.	Hellema	1947 15 Jan.	Sr. 102.
767.	Smid-Schut	1947 22 Jan.	Sr. 37; B.B.S. 26.
736.	Veereschildt	1947 27 Jan.	Sr. 43, 102.
784.	Eykemans	1947 27 Jan.	S. 101.
780.	Schmidt-Crans	1947 27 Jan.	B.B.S. 26; Sr. 42.
783.	Tjepkema	1947 10 Febr.	Sr. 102.
747.	Ahlbrecht	1947 17 Febr.	A.B. 13a; Sr. 8, 287; B.B.S. 1.
922.	Ulbrich	1947 24 Febr.	Sr. 102.
923.	van den Bos	1947 26 Febr.	Sv. 359.
925.	Fritzsche	1947 26 Febr.	Sr. 40.
797.	Kooymans	1947 26 Febr.	Sr. 287, 43
798.	Verwayen	1947 26 Febr.	Sr. 101, 102, 287, 40, 43
799.	Mous	1947 26 Febr.	Sr. 102.
800.	Komdeur	1947 26 Febr.	Sr. 40, 102.
801.	Lensink	1947 26 Febr.	Sr. 101, 102, 43.
802.	de Vries	1947 26 Febr.	Sr. 43, 101, 102.
803.	v. d. Valk	1947 26 Febr.	Sr. 287, 302 2 ^e lid.
804.	Oosting	1947 26 Febr.	Sr. 40, 43, 102.
805.	van Schaik	1947 26 Febr.	Sr. 102, 43.
921.	Postma	1947 10 Maart	Sr. 102, B. B. S. 22.
832.	van Kampen	1947 12 Maart	Sr. 43, 43, 102.
838.	Weber	1947 19 Maart	Sr. 102.
839.	Krikke	1947 19 Maart	Sr. 341, lid 1.
924.	Betzel	1947 19 Maart	Sr. 102.
946.	Wiegel	1947 24 Maart	Sr. 102.
937.	Folgerts	1947 26 Maart	Sr. 102; Sv. 359.
945.	Kerkmans	1947 9 April	B.B.S. 26.
837.	Minck	1947 21 April	Sr. 102, 289.
846.	Larsen	1947 21 April	Sr. 102, 289.
847.	Smit	1947 21 April	Sr. 102, 289.
848.	van Efferen	1947 21 April	Sr. 102, 289.
843.	Meekhof	1947 23 April	Sr. 101, 102.
938.	Peeters	1947 12 Mei	Sr. 101.
841.	de Vreeze	1946 29 Juli	R. O. 107.

No. 959

ZUIVERINGSRAAD VOOR DE UITGEVERIJ enz., 13 Maart 1946. (Mr. F. J. de Jong, Dr. J. H. Kernkamp, M. J. Visser).

CENTRALE ZUIVERINGSRAAD, 75 Nov. 1946. (samenstelling niet opgegeven).

Bezorging van de 5e en 6e druk van van Apeldoorn's „Inleiding” met nationaal-socialistische rechtsbeschouwingen, ofschoon die bezorging door de uitgeefster der voorgaande drukker was geweigerd.

Zuiveringsraad: Voor deze herdruk was geen enkel excuus aan te voeren. Ontzetting van het recht een leidende functie in het uitgeversbedrijf uit te oefenen voor 1 maand, resp. 1 jaar, naar rato van ieders aandeel.

Centrale Zuiveringsraad: Ontzetting voor een zóó korten termijn als 1 maand strookt niet met de bedoeling van het Besluit Zuivering Bedrijfsleven. Oplegging van een maatregel voor langeren termijn niet gewettigd.

Nader is gebleken dat de uitgave van de 6e druk is geschied onder sterke pressie van den schrijver en dat de exploitatie dezer uitgave zooveel mogelijk is gesaboteerd. Bekrachting der uitspraak in prima geweigerd en t.a.v. beide beschuldigten maatregelen achterwege gelaten.

(Besluit Zuivering Bedrijfsleven).

In de zaak tegen: D. B. en J. H. B., wonende te X, van beroep boekhandelaren en uitgevers, handel drijvende onder den naam Y.

De Raad voornoemd, gezien de stukken, gehoord den beschuldigde J. H. B., zoowel voor zichzelf als in zijn hoedanigheid van gemachtigde van D. B., alsmede den namens de Raad opgeroepen getuige Z ter zitting van 12 Maart 1946;

O. dat bij de Raad is ingekomen een schriftelijke aangifte d.d. 14 Febr. 1946 van de N.V. Z betreffende de bezorging van de 5e en 6e druk van „Inleiding tot de studie van het Nederlandsche Recht” door Prof. Mr. van Apeldoorn.

O. dat de Raad de beschuldigten naar aanleiding van deze aangifte en voorts ambtshalve heeft doen oproepen terzake:

dat zij gedurende de vijandelijke bezetting in hun hoedanigheid van vennoten van de handelsvennootschap onder de firma Y, uitgevers, gevestigd te X, derhalve in een leidende functie in die onderneming den vijand opzettelijk althans door hun schuld, hulp hebben verleend door het uitgeven, althans het voortzetten van de „Inleiding tot de studie van het Nederlandsche Recht” door Prof. Mr. van Apeldoorn, in welke herdrukken doorlopend de nationaal-socialistische rechtsbeschouwing wordt uiteengezet, zulks in afwijking van de vier eerste drukken, welke door de N.V. Z waren uitgegeven, terwijl beschuldigten wisten, althans behoorden te weten, dat ge-

noemde vennootschap geweigerd had sedert Nederland in oorlog was met Duitschland, een nieuwe uitgave van voormeld boek te bezorgen, daar de schrijver een bekend lid van de N.S.B. was, die als hoogleeraar op zijn college's trachtte de studenten de nationaal-socialistische rechtsbeschouwing bij te brengen waartoe hij ook bovenbedoelde veranderingen in de herdrukken had aangebracht;

O. dat beschuldigde J. H. B. mede namens beschuldigde D. B. ter zitting heeft erkend, dat hij tezamen met den heer Y, die inmiddels overleden is, in de maand October 1942 de 5e druk van voormeld boek heeft uitgegeven, waarin doorlopend de nat.-socialistische rechtsbeschouwing wordt uiteengezet, zulks in afwijking van de vier eerste drukken, welke door de N.V. Z waren uitgegeven, hetgeen zij echter eerst na de ontvangst van de copie bemerkt hebben; dat beschuldigde J. H. B. tijdens afwezigheid van zijn vader D. B. nog een 6e druk van voormeld boek bezorgd heeft;

O. dat den Raad voorts gebleken is dat in deze beide herdrukken doorlopend de nat.-socialistische rechtsbeschouwing wordt uiteengezet, zulks in afwijking van de vier eerste drukken, welke door de N.V. Z zijn uitgegeven, waarvoor o.a. verwezen kan worden naar blz. 6 volgende, blz. 10, noot 2, blz. 12, blz. 39 tot 41, blz. 70 volgende, blz. 75, blz. 133, blz. 149, blz. 260 en blz. 293 tot 297, naar welke blz. door den schrijver verwezen wordt onder het hoofd „Nat. Socialistische Rechtsbeschouwing” in het register;

O. dat getuige Z ter terechtzitting heeft verklaard, dat hij beschuldigde gewaar-schuwd heeft ten aanzien van de politieke instelling van Prof. van Apeldoorn;

O. dat beschuldigten bij monde van J. H. B. ontkend hebben, dat zij in duidelijke bewoordingen een waarschuwing van getuige gehad hebben;

O. dat in het midden gelaten kan worden of getuige Z zoo duidelijk geweest is in zijn bewoordingen als door hem verklaard wordt, daar het in ieder geval op den weg van beschuldigen lag op nadere uitlegging bij den getuige aan te dringen, wanneer hij zich niet geheel duidelijk mocht hebben geuit, daar het immers voor hen duidelijk moest zijn, dat genoemde vennootschap niet zonder reden zonder vergoeding afstand deed van de verdere uitgave van het betreffende boek en beschuldigten de rollen geheel omdraaien, wanneer zij beweren dat de N.V. Z verplicht was hun eigener beweging van die reden in kennis te stellen;

O. dat het dus aan de schuld van beschuldigten te wijten is, dat zij gedurende de vijandelijke bezetting in een leidende functie in hun uitgeverij hulp hebben verleend door de uitgave van den 5den druk van voormeld boek;

O. dat de Raad hierbij den klemtoon legt op het aangaan van de overeenkomst met Prof. van Apeldoorn zonder voldoende onderzoek, en dat de Raad het doorzetten van de uitgave, toen uit de later ontvangen

groot f 1000, welke obligaties aan laatstgenoemde firma werden afgegeven. Verzoekers, op wie de aan Adeliene Marie Hartog te dezer zake toekomende rechten bij haar overlijden zijn overgegaan, hebben zich op grond van deze handelwijze van de Directie der Grootboeken gewend tot de Afdeling met het verzoek:

1e. de Staat der Nederlanden door middel van zijn orgaan de Directie der Grootboeken van de Nationale Schuld te bevelen om binnen een door de Raad te bepalen termijn in het 3 % Grootboek der Nationale Schuld ten name van de verzoeksters sub 2 en 3 als blote eigenaressen en de verzoeker sub 1 en zijn echtgenote Mevrouw Dorothy Haas als vruchtgebruikers in te schrijven een kapitaal groot f 3000 met betaling van een dwangsom van f 50 per dag tegen de directeuren die dat bevel niet opvolgen persoonlijk;

2e. de Staat der Nederlanden te veroordelen om aan de eerste verzoeker uit te keren de sedert 28 Jan. 1944 verschenen rente van dit kapitaal;

3e. de Staat der Nederlanden te veroordelen in de kosten dezer procedure.

Tijdens de mondelinge toelichting van het geschil hebben verzoekers deze eis aangevuld met een subsidiaire vordering tot schadevergoeding, alsmede met een eveneens subsidiair verzoek tot herstel in den eigendom van de drie bovenbedoelde Grootboekobligatiën.

In het verweerschrift der Staat wordt betoogd, dat deze verzoeken behoren te worden afgewezen, zulks in hoofdzaak met de motivering, dat de Directie der Grootboeken uit hoofde van de tijdens de bezetting geldende wettelijke bepalingen verplicht was de aangevochten verwisseling te bewerkstelligen en voorts, dat de genoemde Directie in het algemeen al het mogelijke heeft gedaan om zich aan zodanige verplichtingen te onttrekken. Voorts is bij de mondelinge toelichting van de zijde van gerequesteerde de opmerking gemaakt, dat Grootboekinschrijvingen met de daartegenover uitgegeven obligatiën op een lijn zijn te stellen, aangezien men te doen heeft met „dezelfde schuld” die slechts van naam-schuld in toonder-schuld is veranderd.

De Afd. is — om met deze laatste opmerking te beginnen — van oordeel, dat de juistheid van de daarin belichaamde „vereenzelvigingsgedachte” niet kan worden aanvaard. In de plaats van een niet in een papier belichaamde inschrijving in een schuldregister, gesteld op een bepaalde naam en voorzien van een bepaald nummer, is tengevolge van de verwisselingshandeling een vordering aan toonder ontstaan, belichaamd in een papier (obligatie) en een geheel nieuw nummer dragende. Het is naar het oordeel der Afd. onder deze omstandigheden niet vol te houden, dat de inschrijving en de obligatiën als „hetzelfde effect” in de zin van de bepalingen van het Besluit herstel rechtsverkeer zijn aan te merken.

Het verwerpen der „vereenzelvigingsgedachte” leidt tot de gevolgtrekking, dat de betrokken Grootboekinschrijving is teniet gegaan, zodat — ongeacht in wiens handen de obligatiën zich bevinden — van erkenning van een tegenwoordigen bezitter van de inschrijving geen sprake zal kunnen zijn. De Afdeling zal mitsdien de eis tot herleving der inschrijving moeten beoordeelen aan de hand van art. 54, voorzover nodig — ingevolge lid 2 van dit art. — met toepassing van de bepalingen van Hoofdstuk III van voormeld Besluit.

Het lijdt geen twijfel, of de rechtsbetrekking, waarvan de herleving wordt gevorderd, is teniet gegaan op een der wijzen, als bedoeld in art. 25, weshalve moet worden aangenomen, dat het achterwege laten van ingrijpen onredelijk ware, tenzij het tegendeel mocht blijken. Ten aanzien van dit laatste overweegt de Afd. het volgende.

Het tenietgaan der betrokken Grootboekinschrijving is geschied met medewerking van de Directie der Grootboeken. Het is derhalve redelijk, dat het geleden verlies ten laste van gerequesteerde komt, tenzij blijkt, dat de Directie der Grootboeken van deze medewerking geen verwijt kan worden gemaakt. Bij de beoordeling of zulks het geval is, dient naar het oordeel der Afd. niet enkel te worden gelet op de houding der Directie in dit geval op zich zelf, doch moet worden rekening gehouden met de gedragslijn, die de Directie in het algemeen heeft gevolgd tegenover pogingen van de bezetter, om vermogenswaarden van hem niet welgevallige personen in zijn macht te krijgen, aangezien deze algemene houding mede van betekenis was voor het in elk concreet geval te bereiken resultaat. De resultaten, welke met dit verzet in het algemeen werden bereikt, bepaalden de houding, welke door de Directie der Grootboeken in afzonderlijke gevallen kon worden aangenomen.

Van de zijde van gerequesteerde is uitvoerig betoogd, dat deze algemene gedragslijn getuigt van een principiële houding van de Directie der Grootboeken en dat van een gemakkelijk toegeven aan de vijandelijke aandrang zeer bepaaldelijk niet kan worden gesproken. De te dien aanzien gestelde feiten worden gestaafd door de overgelegde correspondentie en worden trouwens door verzoekers niet ontkend. De Afd. is op grond van deze feiten van oordeel, dat het niet redelijk zou zijn, het verlies ten laste van gerequesteerde te brengen en dat voor het doen herleven der betrokken inschrijving derhalve geen termen aanwezig zijn.

De Afd. merkt hierbij op, dat het voorgaande geenszins betekent, dat de verzoekers niet hersteld zouden kunnen worden in de eigendom van de Grootboekobligatiën, welke tegenover de betrokken Grootboekinschrijving door de Directie der Grootboeken aan Lippmann, Rosenthal & Co., Saphatistraat, ten behoeve van de verzoekers zijn afgegeven. Of dit zal geschieden is — afgezien van de overige in art. 54, lid 1, gestelde voorwaarden — afhankelijk van de

vraag, of de tegenwoordige bezitters dier obligatiën al dan niet in de eigendom daarvan zullen worden erkend, welke vraag eerst kan worden beantwoord, nadat is komen vast te staan, wie de tegenwoordige bezitters der obligatiën zijn.

De Afd. is van oordeel, dat, indien voor het doen herleven der inschrijving geen tercen aanwezig zijn, er evenmin aanleiding bestaat de Staat te veroordelen aan verzoekers door hen gederfde rente of andere schadevergoeding uit te keren. Voorzover de eis tot schadevergoeding is gebaseerd op art. 59 van het Besluit herstel rechtsverkeer, komt hij niet voor toewijzing in aanmerking, omdat de in dat artikel bedoelde vordering slechts toekomt aan een vroegere bezitter, die tengevolge van de erkenning van het recht van de tegenwoordige bezitter, dan wel tengevolge van het herstel van het recht van een andere vroegere bezitter, niet of niet volledig in zijn recht wordt hersteld, welk geval zich ten deze niet voordoet.

Tot een veroordeling in de kosten geven de bepalingen van het Besluit herstel rechtsverkeer de Afd. geen bevoegdheid.

De Afd. beslist op grond van al deze overwegingen, dat de door verzoekers ingestelde vorderingen worden afgewezen, behoudens de subsidiaire vordering tot herstel in de eigendom van meergenoemde obligatiën, waaromtrent de beslissing wordt aangehouden, totdat is komen vast te staan, of de tegenwoordige bezitters dier obligatiën al dan niet als eigenaar worden erkend.

No. 961

RAAD RECHTHERSTEL AFD. EFFECTENREGISTRATIE, 16 April 1947.

Teruggave gevorderd van aandelen welke tijdens de bezetting ter beurze van Amsterdam zijn verkocht.

Verkrijging in regelmatig beursverkeer is volgens art. 53 lid 4 E 100 slechts aanwezig indien de opdracht van de verkrijger is uitgevoerd door een lid van de Vereniging voor de Effectenhandel.

Verkrijger die zich rekenschap had moeten geven van de mogelijkheid, zo niet waarschijnlijkheid dat deze aandelen uit Joods bezit stamden, had navraag behoren te doen omtrent de herkomst der stukken nu dit achterwege is gelaten kan geen beroep op goede trouw worden gedaan.

Verzoekers hersteld in de eigendom der aandelen; cessie van hun vordering op Lippmann, Rosenthal en Co. aan geresceerde.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100)
art. 53).

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;

De C.V. Rebholz' Bankierskantoor te Amsterdam (verder te noemen Rebholz) heeft in Augustus 1944 ter beurze van Amsterdam 158 aan toonder luidende preferente

aandelen N.V. Gebrs. Gerzon's Modemagazijnen ad f 1000 nummers enz. gekocht. Verzoekers vorderen deze terug, stellende de vroegere bezitters te zijn. Ter afwering dezer vordering beroept Rebholz zich op het vermoeden van goede trouw, gebaseerd op de verkrijging in regelmatig beursverkeer.

Blijkens de in het verweerschrift vervatte stellingen heeft Rebholz de betrokken aandelen ter beurze gekocht van H. F. Grossouw Jr. lid van de Vereniging voor de Effectenhandel. „Verkrijging in regelmatig beursverkeer” is echter blijkens art. 53, lid 4 van het Besluit Herstel Rechtsverkeer slechts aanwezig, indien de opdracht van de verkrijger is uitgevoerd door een lid van de Vereniging voor de Effectenhandel.

Rebholz heeft blijkens deze stellingen hetzij rechtstreeks, hetzij in eigen opdracht verkregen. Aangezien echter Rebholz voorkomt op de in art. 39 sub 10 van genoemd Besluit bedoelde lijst, is zij geen lid van de Vereniging voor de Effectenhandel in de zin van dit Besluit. Dit leidt tot de conclusie, dat blijkens de in het verweerschrift neergelegde stellingen niet van „verkrijging in regelmatig beursverkeer” in de zin van het Besluit Herstel Rechtsverkeer gesproken kan worden.

Tijdens de mondelinge behandeling is van de zijde van Rebholz een wijziging in haar posita aangebracht in dier voege, dat de aandeelen niet van Grossouw doch door bemiddeling van Grossouw zouden zijn verkregen. Indien dit juist is, zou moeten worden aangenomen, dat de stukken inderdaad in regelmatig beursverkeer zijn verkregen. In de veronderstelling, dat deze gewijzigde posita de juiste toedracht der litigieuze transactie weergeven, zal de Afdeling na-gaan wat te dezer zake rechtens is.

Van de zijde van verzoekers is betoogd, dat op grond van de bijzondere omstandigheden van dit geval het op de verkrijging in regelmatig beursverkeer gebaseerde vermoeden van goede trouw als weerlegd moet worden aangemerkt. Verzoekers hebben tot staking hiervan een aantal feiten gesteld en te bewijzen aangeboden.

De Afd. is van oordeel, dat ook zonder bewijs dezer feiten reeds voldoende is komen vast te staan, dat in dit geval ondanks de eventuele verkrijging in regelmatig beursverkeer goede trouw niet aanwezig geacht moet worden.

Een firma als Rebholz, die in Aug. 1944 een grote post aandelen in een algemeen als „Joods” bekend staande vennootschap kocht, diende zich rekenschap te geven van de mogelijkheid, zo niet waarschijnlijkheid, dat deze aandelen uit Joods bezit stamden, hetgeen nog te meer klemt, indien — zoals uit Rebholz' eigen posita blijkt — vlak voor de verkrijging in de pers door de Duitse Verwalter dezer vennootschap een bericht omtrent haar liquidatie was gelanceerd. Onder deze omstandigheden rustte op Rebholz de verplichting, navraag te doen omtrent de herkomst der stukken. Bij achterwege laten daarvan kan van verkrijging te goeder trouw niet gesproken worden.

Aangezien blijkens het voorgaande Rebolz niet kan worden aangemerkt als verkrijger te goeder trouw der litigieuze aandelen, zijn geen termen aanwezig haar als bezitter dezer aandelen te handhaven noch om haar bij teruggave der aandelen jegens de vroegere bezitters een vordering op de koopprijs toe te kennen.

De Afdeling beslist, dat verzoekers — onder voorbehoud van eventuele rechten van derden, welke bij de effectenregistratie zouden kunnen blijken — worden hersteld in de eigendom der litigieuze aandelen en veroordeelt Rebolz deze aandelen binnen 14 dagen na heden aan verzoekers tegenover cessie der hun terzake dezer aandelen toekomende vordering op Lippmann, Rosenthal & Co., Sarphatistraat, terug te geven, zulks door deponering ten name van verzoekers bij een inleveringskantoor in de zin van art. 39 sub 11 van het Besluit Herstel Rechtsverkeer.

No. 962

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK AMSTERDAM, 12 Mei 1947.
(Mrs. Verdam, Sluis, Tabingh Suermond, de Flines, Scholtens).

De grond voor herziening, dat de Raad niet de goede trouw van gerequesteerde zoude hebben onderzocht alvorens tot een afweging van belangen over te gaan verworpen. Art. 27 en vlg. K. B. E 100 komt eerst in aanmerking nadat de Raad heeft beslist, dat achterwege laten van ingrijpen onredelijk zoude zijn; in casu is uitdrukkelijk overwogen, dat zulks niet het geval is.

Verzoek tot herziening afgewezen.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100) artt. 27 en vlg., 143.)

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;

Gezien het verzoekschrift van Elbert Post, te Santpoort, en de daarbij overgelegde expeditie van een beslissing van de Raad voor het Rechtsherstel, Afdeling Rechtspraak, Kamer te Amsterdam, d.d. 11 November 1946;

Gezien het verweerschrift van A. J. van Vliet, te IJmuiden;

O. dat Post bij zijn oorspronkelijk verzoekschrift heeft gevorderd: 1. de bestaan hebbende huurovereenkomst omtrent perceel Kennemerlaan 111 te IJmuiden te doen herleven, 2. nietig te verklaren de huurovereenkomst tussen gerequesteerde van Vliet en de mede-gerequesteerde firma Gebroeders Duyn, 3. de ontruiming van het perceel door van Vliet;

en daartoe heeft gesteld:

dat Post op 1 Mei 1940 voormeld perceel van de rechtsvoorgangster van de firma Gebrs. Duyn voor 1 jaar heeft gehuurd;

dat hij daarin heeft gevestigd een slagersbedrijf; dat de huur verlengd is tot

eind April 1942 met het recht om de huur met 5 jaar te verlengen, van welk recht Post heeft gebruik gemaakt;

dat Post in Januari 1943 op last van de Duitse bezettingsautoriteiten het pand heeft moeten ontruimen en daarna elders en wel te Santpoort een winkel heeft gehuurd om zijn slagersbedrijf voort te zetten;

dat in de loop van het jaar 1944 het pand, waarin van Vliet een slagerij dreef tezamen met andere huizen is afgebroken door de Duitse bezettingsautoriteiten en hij met hun toestemming en die van den burge-meester het nog leegstaand winkelpand Kennemerlaan 111 heeft betrokken;

dat Post uit zijn tegenwoordige slagerij slechts zeer weinig inkomsten trekt en in het pand Kennemerlaan 111 wenst terug te keren;

dat van Vliet de ontruiming weigert, ofschoon hem een ander winkelpand is aangeboden en Post hem ook zijn tegenwoordige winkel in Santpoort ter beschikking wil stellen;

dat de billijkheid vordert, dat Post terugkeert in het oude pand, waar de omzet vele malen zo groot is als die in zijn tegenwoordige slagerij;

O. dat de Raad bij zijn voormelde beslissing van 11 Nov. 1946, na verhoor van partijen Post en van Vliet de vordering heeft afgewezen, daarbij overwegende, dat beide partijen oorlogsslachtoffer zijn, dat de huurovereenkomst, welke Post had gesloten, onder omstandigheden als in art. 23 K. B. E 100 genoemd is te niet gegaan, maar dat van Vliet daarin geen rol gespeeld heeft; dat het in dit geval veeleer een kwestie van afwegen van belangen is en het alleen de vraag is of het onredelijk zou zijn als hier niet werd ingegrepen; dat op de hieronder te vermelden gronden de Raad beslist heeft, dat de Raad ingrijpen onredelijk acht;

O. dat Post herziening van deze beslissing vraagt en daartoe aanvoert als feiten en omstandigheden, die door de Raad niet zijn in aanmerking genomen;

1. dat de Raad niet onderzocht heeft en niet beslist of van Vliet, toen hij het litigieuze pand betrok, te goeder trouw was — hetgeen ontkend wordt — en een beslissing daaromtrent nodig was, omdat art. 26 (bedoeld is art. 27) van K. B. E 100 voorschrijft, dat — alvorens op de bijzondere omstandigheden van partijen in te gaan en hun belangen tegen elkaar af te wegen — de goede trouw van den bezitter moet vast staan, terwijl ook de artt. 23, 24 en 26—38 van genoemd K. B. van het standpunt uitgaan, dat alleen hij, die de zaak of het recht te goeder trouw en onder bezwarende titel van een derde heeft verkregen, in het bezit daarvan mag blijven, als die zaak of dat recht voor den eigenaar zijn verloren gegaan;

2. dat de Raad heeft overwogen, dat een ingrijpen onredelijk is op grond, dat van Vliet, die als het ware met zijn oude klanten verhuisde te midden daarvan woont, een groter belang heeft daar te blijven

wonen dan Post om daar terug te keren en deze beslissing — volgens Post — voornamelijk berust op de bewering van van Vliet, dat van zijn 200 oude klanten er een 165-tal in de Kennemerlaan en omgeving wonen; dat echter deze bewering van van Vliet in strijd is met de waarheid en uit de feiten thans door Post aangevoerd blijkt, dat er slechts een veel kleiner aantal van die oude klanten mede verhuisd zijn;

3. dat de Raad ten onrechte heeft overwogen, dat van Vliet en Post gelijkelijk oorlogsslachtoffers zijn, immers Post te Santpoort geen behoorlijk bestaan heeft kunnen vinden, terwijl van Vliet juist een ruim bestaan gevonden heeft;

O. dat van Vliet de stellingen van Post heeft bestreden, terwijl partij firma Gebrs. Duyn niet van antwoord gediend heeft;

O. dat de 1e grond voor herziening niet aanvaard kan worden, immers de toepassing van de artikelen 27 en volgende van K.B. E 100 eerst in aanmerking komt, als de Raad aanneemt, dat achterwege laten van ingrijpen onredelijk is, doch de Raad uitdrukkelijk heeft overwogen dat dit niet het geval is en zelfs beslist, dat ingrijpen onredelijk zou zijn, zodat hier geen sprake is van een omstandigheid, die niet in aanmerking genomen is;

O. ten aanzien van de 2e grond, dat van Vliet het door Post thans aangevoerde gedocumenteerd heeft betwist, de Raad echter een onderzoek naar de preciese omvang van het aantal oude klanten, dat thans in de omgeving van van Vliet woont, onnoodig acht, immers als vaststaande kan worden aangenomen, dat van Vliet bij zijn verhuizing uit het litigieuze pand oude klanten zou verliezen en hij in elk geval niet meer te midden van zijn afnemers zou wonen (gelijk de Raad mede terecht heeft beslist), zodat al mocht de feitelijke situatie een weinig anders zijn dan bij de eerste behandeling is aangenomen, deze omstandigheid geen herziening van de beslissing wetigt;

O. dat de 3e grond feitelijke grondslag mist, immers de aangevallen beslissing slechts constateert dat beide partijen oorlogsslachtoffers zijn, zonder in beschouwing te treden in welke mate de een meer dan de ander getroffen is en iemand, zoals van Vliet, die zijn huis heeft moeten verlaten omdat het door de Duitse bezettingsautoriteiten is afgebroken, in elk geval als oorlogsslachtoffer moet worden beschouwd;

O. dat er derhalve geen gronden voor herziening aanwezig zijn en het verzoek behoort te worden afgewezen;

Rechtdoende:

Wijst het verzoek af;

Veroordeelt verzoeker in de kosten op de behandeling gevallen aan de zijde van van Vliet tot heden begroot op f 50 en aan de zijde van de firma Gebr. Duyn op nihil.

No. 963

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK AMSTERDAM, 12 Juni 1947.
(Mrs. Sluis, Raedt, Köster).

De verkoop en overdracht van een hypothecaire vordering ten name van verzoekster en ten laste van gerequesteerde N.V. Klauwers aan „de Centrale” nietig verklaard.

N.V. Klauwers is door de betaling aan de Centrale bevrijd ingevolge art. 33 lid 1 E 100. „De Centrale” was bij het tot stand komen der transactie eveneens niet vrij, daar de handeling is verricht door de aan de Centrale op onwettige wijze opgedrongen directie.

Met toepassing van art. 27 lid 3 E 100 is aan de Centrale een schadevergoeding toegekend van 50 %, zodat zij aan verzoekster moet terugbetalen de helft van de door haar ontvangen bedragen met vergoeding van rente.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100)
art. 23 en vlg.).

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.:

Gezien het verzoekschrift van de Vereniging „De Nederlandse Rooms Katholieke Bond van Bloemist-, Tuin-, Veen- en Landarbeiders” ook wel aangeduid als „Rooms Katholieke Landarbeidersbond St. Deus Dedit”, gevestigd te Haarlem, tevens ingediend door: C. J. van der Ploeg, J. Balman, C. J. Unnik, M. Nagtzaam en A. Pannebakker, tezamen uitmakende het Bestuur van de genoemde vereniging;

Gezien het antwoord hierop van:

1. den Regeringscommissaris voor de liquidatie van het Nederlandse Arbeidsfront, hierna ook te noemen N.A.F.;
2. de N.V. Centrale Arbeiders Verzekerings- en Depositobank, gemachtigde Mr. O. B. W. de Kat, hierna ook te noemen de Centrale;
3. de N.V. Stoomwasserij Jan Klauwers en Zoon te Santpoort, gemachtigde Mr. F. van der Goot, hierna ook te noemen Klauwers; enz.

Ten aanzien van het recht:

Het Nederlandse Beheersinstituut, handelende als daartoe door den Raad voor het Rechtsherstel aangewezen, heeft bij beschikking dd. 11 April 1947 ongedaan gemaakt het in liquidatie treden, en voorzooveel nodig het opheffen van de Vereniging „Nederlandse Rooms Katholieke Bond van Bloemist-, Tuin-, Veen- en Landarbeiders”, gevestigd te Haarlem, ook wel aangeduid als „R. K. Landarbeidersbond St. Deus Dedit”, zulks met terugwerkende kracht tot den dag van het in liquidatie treden, resp. opheffen.

Hierdoor kan de vordering ten name van eiseresse sub 1, de R. K. Vereniging St. Deus Dedit in behandeling worden genomen, terwijl de subsidiaire vordering ten name van het Bestuur der vereniging hierdoor overbodig is geworden.

Eiseresses verzoek strekt tot nietigver-

klaring van de verkoop en overdracht ener hypothecaire vordering, en van de daaruit voortgevloeide rechtsbetrekkingen en betalingen aan anderen dan eiseres met nevenvorderingen. Dit verzoek betreft een roerende zaak, daar ook een vordering, tot zekerheid waarvan een hypotheekrecht is verleend, als een roerende en geenszins als een onroerende zaak is aan te merken.

Er kan dus ten deze niet worden gesproken van een geschil ten aanzien van onroerende goederen, waarvoor de in art. 113a en vlg. van het Besluit Herstel Rechtsverkeer voorgeschreven weg zou dienen te worden gevolgd, en eiseresse heeft zich terecht gewend tot de afdeling Rechtspraak. In de onderhavige zaak kan hieromtrent nog des te minder twijfel blijven bestaan nu eiseresse geen herleving van het hypotheekrecht heeft gevraagd.

De in het inleidend verzoekschrift omschreven ontbinding van eiseresse en het daarmede gepaard gaande in handen stellen van het beheer over haar vermogen in handen van het N.A.F., alsmede de verkoop en overdracht der bovenomschreven hypothecaire vordering door het N.A.F. aan de Centrale zijn geschied tegen den wil en buiten medewerking van eiseresses bestuur, en bovendien op grond van een maatregel van den bezetter, te weten de Verordening 1941 No. 41, die ingevolge art. 16 van het Besluit Bezettingsmaatregelen (E 93) geacht wordt nimmer van kracht te zijn geweest.

De overdracht heeft dus plaats gehad onder omstandigheden als bedoeld in art. 25 van het K. B. E 100, zodat behoudens blijk van het tegendeel, aangenomen moet worden dat het achterwege laten van de door eiseresse verzochte nietigverklaring onredelijk ware.

Te dien aanzien heeft de Centrale aangevoerd, dat niet slechts St. Deus Dedit, maar ook de Centrale slachtoffer van den bezetter is geweest en in een dwangpositie heeft verkeerd, daar de aankoop van de hypothecaire vordering is geschied buiten het van zijn plaats gedrongen wettige bestuur van de Centrale en stellig tegen den wil van het Bestuur, zulks door den vanwege den N.S.B.-er Rost van Tonningen aan de Centrale als hoofddirecteur opgedrongen N.S.B.-er van der Does en het niet redelijk is wegens diens kwade trouw ook het ontbreken van goede trouw bij de Centrale aan te nemen.

Dit verweer faalt echter voor zover het mocht strekken tot toepasselijkheid in deze van de gunstige bepaling van art. 27, eerste lid, van het Besluit E 100 voor wie een zaak of recht te goeder trouw en onder bezwaarenden titel van een derde heeft verkregen.

Vast staat immers dat degenen die voor de Centrale handelde wist of in ieder geval had behoren te vermoeden dat voor St. Deus Dedit de rechten op overgedragen vordering verloren waren gegaan door een rechtshandeling als bedoeld in art. 25 E 100. De Centrale kan er zich in dit verband ook

niet op beroepen, dat de haar opgedragen Hoofddirecteur van der Does haar niet rechtsgeldig vertegenwoordigde, omdat dit tengevolge zou hebben dat generlei rechtsgeldige overdracht heeft plaats gehad, en dat reeds uit dien hoofde alle krachtens de overdracht door de Centrale ontvangen gelden dienen te worden gerestitueerd, terwijl de Centrale deze restitutieplicht juist wenst te bestrijden.

Door de Centrale is verder opgeworpen dat de lening afliep tijdens de bezetting, zodat het N.A.F., ook zonder verkoop en cessie aan de Centrale, de hoofdsom toch in handen zou hebben gekregen. Dit argument is echter op zich zelve onvoldoende tot bestrijding ener op de Centrale rustende verplichting tot schadevergoeding, aangezien volgens art. 34 K. B. E 100 ingeval van tenietgaan of onvindbaarheid ener zaak, al degenen die deze zaak na het verlies daarvan door den eigenaar in hun bezit hebben gehad, hoofdelijk gehouden zijn tot betaling van schadevergoeding, voorzover niet hun goede trouw is aannemelijk gemaakt. Het verweer dat de zaak reeds eerder voor den eigenaar was verloren, of zonder de gewraakte overdracht evenzeer zou zijn verloren, kan dus in al deze gevallen niet worden gevoerd.

Het is buiten geschil dat St. Deus Dedit sedert het besluit tot hare ontbinding en de daarop gevolgde overdrachten, waarvan nietigverklaring wordt gevorderd, geen enkele som als opbrengst der vordering, dan wel als aflossing of rentebetaling, heeft ontvangen, en dat thans de gehele vordering is afgelost. De vordering is dus voor St. Deus Dedit verloren en te dier zake heeft zij in beginsel recht op volledige schadevergoeding.

Niet ten onrechte wordt echter door de Centrale aangevoerd dat op haar in verband met de verwerving der hypothecaire vordering een soortgelijk geweld is uitgeoefend als op St. Deus Dedit, in dier voege dat de aankoop is verricht door de aan de Centrale op onwettige wijze opgedrongen hoofddirecteur van der Does.

Ingevolge art. 25 van het K. B. E 100 zijn handelingen, verricht door Verwalters of door vanwege den bezetter op onwettige wijze benoemde bestuurders, vatbaar voor nietigverklaring door den Raad, zolang niet blijkt dat het achterwege laten van dit ingrijpen redelijk is. Hierbij kan als beginsel worden aangenomen dat nietigverklaring der bedoelde handelingen zeker redelijk is te achten, voorzover deze handelingen daden van wanbeheer opleveren. Het kopen van hypothecaire vorderingen, afkomstig uit een door maatregelen van den bezetter geliquideerde vereniging, vormt ongetwijfeld een daad van wanbeheer. De Centrale kan dus terecht betogen dat zij terzake van den aankoop en overdracht der hypothecaire vordering in beginsel niet aansprakelijk dient te zijn, behoudens voorzover zij eventueel zou zijn bevoordeeld, hoedanige bevoordeling in casu niet is beweerd.

Er bestaat hier derhalve deze positie, dat

St. Deus Dedit in beginsel recht heeft op teruggave van hetgeen de Centrale krachtens de gecedeerde vordering heeft geïnd, terwijl de Centrale er in beginsel aanspraak op kan maken dat de kwade gevolgen der overdracht evenmin te haren laste worden gebracht.

Onder deze omstandigheden is het redelijk om de nadelen voortvloeiende uit de overdracht voor een deel ten laste van ieder der partijen te brengen, hetgeen in wezen neerkomt op toepassing van de in art. 27 lid 3 van K. B. E 100 neergelegde regel dat bij teruggave van zaken, ook al is de bezitter te kwader trouw, niettemin aan den bezitter een schadevergoeding kan worden toegekend, indien daartoe bijzondere redenen bestaan.

Aan den Raad zijn geen gegevens verstrekt waaruit zou kunnen worden afgeleid dat op één der partijen meer geweld is uitgeoefend dan op de andere, of dat één der partijen door de onwettige handelingen in ernstiger mate is benadeeld dan de andere. Op grond hiervan oordeelt de Raad het redelijk dat van de bedragen, welke St. Deus Dedit in beginsel kan terugvorderen, en welke door de Centrale zijn geïnd, 50 % door de Centrale aan St. Deus Dedit wordt betaald, te vermeerderen met de rente, daar aannemelijk is dat de Centrale de ontvangen bedragen rentegevend heeft kunnen beleggen.

Deze beslissing brengt verder mede dat ieder der partijen voor het gedeelte der schade dat vooralsnog te zijnen laste blijft, regres kan uitoefenen op het N.A.F., hetwelk heeft verklaard te willen medewerken aan volledig rechtsherstel. Voor wat betreft de renteberekening over de ten laste van het N.A.F. te erkennen regresvorderingen, zal hier moeten worden gevolgd het door den liquidateur daaromtrent in het algemeen ingenomen standpunt, met dien verstande dat partijen gerechtigd zullen zijn om daarover, indien geen overeenstemming wordt bereikt, een nadere beslissing aan den Raad te vragen.

Met betrekking tot de betalingen verricht door de N.V. Klauwers, is de Raad van oordeel dat door deze schuldenaresse terecht een beroep wordt gedaan op art. 33 lid 1 van het K. B. E 100. Er bestond voor de schuldenaresse volgens het gemene recht een gehoudenheid tot betaling, en volgens het tijdens de bezetting geldende recht een verplichting tot betaling aan een ander dan de wezenlijke crediteur, nl. tot betaling aan het N.V.V. of aan de Centrale. Er zijn geen bijzondere redenen gebleken op grond waarvan de N.V. Klauwers de betalingen aan het N.V.V. of de Centrale had moeten weigeren, zodat geen termen aanwezig zijn voor toepassing van art. 33 lid 3. Dit geldt ook ten aanzien van de verrichte aflossingen, nu volgens de hypotheekacte de aflossingen alle tijdens de bezetting opeisbaar zijn geworden, terwijl niet voldoende is gebleken dat de schuldenaresse zich tegenover de vordering tot betaling der aflossingen had kunnen beroepen op een met

de oorspronkelijke creditrice getroffen regeling, inhoudende opschuiving van de aflossingstermijnen tot een datum liggende na de bevrijding. Het feit dat de laatste aflossingen enige tijd voor de opeisbaarheid daarvan zijn verricht, speelt geen rol, omdat ook de data waarop deze aflossingen verschenen, nog vielen in den bezettingstijd, zodat het aanhouden der betalingen tot aan de verschijndagen geen verandering in de positie zou hebben gebracht.

Rechtdoende:

Verklaart nietig de in het inleidend verzoekschrift omschreven verkoop en overdracht der hypothecaire vordering ten name van verzoekster en ten laste van de N.V. Stoomwasserij Jan. Klauwers en Zoon te Santpoort.

Veroordeelt de Centrale om aan eiseresse te betalen 50 % van alle door de Centrale krachtens de hierboven bedoelde cessie ontvangen bedragen, te vermeerderen met de rente over deze bedragen ad 3½ % 's jaars, vanaf den dag dat deze door de Centrale zijn ontvangen tot aan de voldoening.

Verstaat dat de Centrale en eiseres ieder gerechtigd zijn om als crediteur in de boedel van het Nederlandse Arbeidsfront op te komen voor 50 % van alle bedragen welke de Centrale krachtens de hierboven bedoelde cessie heeft ontvangen, en eiseresse bovendien voor de bedragen welke na eiseresses ontbinding door het N.V.V. of N.A.F. als rente of aflossing de voormelde vordering zijn ontvangen, alles eventueel te vermeerderen met rente op de wijze als de liquidateur van het Nederlandse Arbeidsfront te dier zake nader met de Centrale en eiseres zal overeenkomen, of anders door den Raad nader zal worden bepaald.

Wijst af het anders of meer gevorderde.

Veroordeelt eiseres in de kosten van het geding aan de zijde van de N.V. Klauwers, tot dezen uitspraak begroot op f 100.

Compenseert de kosten tussen de overige partijen, in dier voege dat iedere partij de hare draagt.

No. 964

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK AMSTERDAM, 2 Juni 1947.
(Mrs. Tabingh Suermond, de Flines, Scholtens).

De Gemeente Amsterdam is in hoger beroep gekomen van een beslissing van het Beheersinstituut, houdende afwijzing van een ingediende vordering wegens door de gemeente gedane betaling aan een begrafenisondernemer voor het begraven van slachtoffers van terechtstellingen.

Beslissing van het Beheersinstituut vernietigd en vordering van de Gemeente gedeeltelijk toegewezen.

(Besluit Vijandelijk Vermogen (E 133) art. 43.)

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;
Gezien het verzoekschrift van B. C. Franke, waarnemend Burgemeester van Amsterdam, te dezen handelende namens de Gemeente Amsterdam;

Gezien het verweerschrift ingediend door het Nederlandse Beheersinstituut; enz.

O. dat is komen vast te staan, dat Bleekemolen op aanwijzing van Duitse autoriteiten de in geding zijnde rekeningen voor begrafeniskosten bij de gemeente Amsterdam heeft ingediend en dat de gemeente Amsterdam op aanwijzing van diezelfde autoriteiten de voldoening van die rekeningen op zich genomen heeft;

O. dat daardoor tussen de gemeente en Bleekemolen niet een rechtsbetrekking van publiekrechtelijke aard, doch een van vermogensrechtelijke aard is ontstaan als bedoeld in art. 1 sub 2 van Besluit E 100;

O. dat er geen termen zijn deze rechtsbetrekkingen te vernietigen, nu niet is gebleken van door Bleekemolen zelf op de gemeente uitgeoefende dwang;

O. dat wel is komen vast te staan, dat door Bleekemolen, gelet op de wijze waarop de begravingen hebben plaats gehad, zeer hoge bedragen zijn in rekening gebracht; dat de Raad op grond daarvan en met inachtneming van de bijzondere omstandigheden redelijk acht, dat deze bedragen in voege als hierna te vermelden worden verminderd;

O. dat betreffende de werkelijk door Bleekemolen gemaakte kosten is komen vast te staan, dat voor iedere crematie door hem is betaald f 135.20, uitgezonderd een geval, voor welk f 127.55 is betaald, en dat voor vervoer naar Westerveld door hem per rit moest worden voldaan f 30 voor het eerste lijk en f 15 voor ieder volgend;

O. dat de Raad in verband met het voorgaande niet de overtuiging heeft gekregen, dat door Bleekemolen voor de crematies te hoge bedragen in rekening zijn gebracht, daar blijkens de stukken ook de levering van lijkkasten daarbij inbegrepen is;

O. dat de Raad redelijk acht de kosten van de begravingen met inbegrip van de vervoerskosten te verminderen tot na te melden bedragen; enz. (totaal f 5320, *Red.*)

O. dat nu Bleekemolen voor deze begravingen in totaal f 27,330 heeft in rekening gebracht en ontvangen, hij verplicht is te dezer zake een bedrag van f 22,010 terug te betalen;

Rechtdoende:

Vernietigt de beslissing van het Nederlandse Beheersinstituut, waarvan beroep.

Verstaat, dat Bleekemolen voornoemd terzake voorschreven aan de gemeente Amsterdam verschuldigd is een bedrag van f 22,010.

No. 965

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK AMSTERDAM, 23 Juni 1947.
(Mrs. Jhr. van der Does de Willebois, Dijksterhuis, Polderman).

Textielgoederen van een Joodsche eigenaar zijn door de Distex overgenomen en in eigendom aan de Staat overgegaan. Deze overname was een distributiemaatregel, waarvoor de vorm van een koopovereenkomst is gekozen.

De Raad verklaart zich onbevoegd, daar het niet betreft een rechtsbetrekking, en een daaruut ontstane rechtsbetrekking, zoals bedoeld in artt. 23 en vlg. E 100, doch een overheldsmaatregel.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100) art. 23 en vlg.).

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;
Gezien het verzoekschrift van Marcus van Praag, wonende te Amsterdam;

Gezien het verweerschrift van den Staat der Nederlanden;

O. dat tussen partijen niet is in geschil, dat verzoeker als Joods eigenaar van het winkelbedrijf „De Kledingbeurs” destijds gevestigd te Amsterdam aan de Cillierstraat 6, omstreeks 5 Mei 1942 van het Departement van Handel, Nijverheid en Scheepvaart (Rijksbureau Distex) schriftelijk opdracht heeft ontvangen de gehele hem in eigendom toebehorende voorraad confectiegoederen af te leveren aan het Rijksbureau voor Textiel, Sectie Distex, Afdeling Centrale Magazijnen, onder de voorwaarden en bedingen door Distex gesteld; dat deze opdracht verband hield met en een gevolg was van de door de Duitsers tegen de Joden genomen maatregelen, met name de sluiting in het najaar van 1941 van een groot aantal Joodse textielzaken, waaronder ook het winkelbedrijf van verzoeker, en de liquidatie der zaken; dat verzoeker in verband met de desbetreffende Duitse verordeningen verplicht was aan deze opdracht gevolg te geven en zulks dan ook gedaan heeft; dat verzoeker zelf geen betaling voor deze goederen-overdracht heeft ontvangen, daar het hem, ingevolge de door Distex gestelde voorwaarden, toekomende bedrag van f 2206.48 — zijnde de factuurprijs ad f 1838.70, waarvoor hij de goederen had ingekocht vermeerderd met een winst van 20 % — is gestort bij de Bank voor Nederlandse Arbeid;

O. dat verzoeker, met verwijzing naar de jurisprudentie van den Raad in de z.g. Distex-zaken, op grond van voorschreven feiten den Raad verzoekt in de tussen verzoeker en den Staat op of omstreeks 5 Mei 1942 tot stand gekomen koopovereenkomst in diervoege in te grijpen, dat geresquesteerde veroordeeld worde aan verzoeker te voldoen f 133.37, zijnde 10 % van het factuurbedrag ad f 1838.70;

O. dat bij de regeling der herdistributie van de textielgoederen der door de Duitsers

gesloten Joodse textielzaken, waarvoor het Rijksbureau Distex zich in 1942 gesteld zag. Distex handelde als orgaan van den Staat bij de uitoefening van zijn publiekrechtelijke taak en de rechtstreekse overneming door een afdeling van gezegd Rijksbureau, te weten, het Centraal Magazijn Distex, van requesrant's textielvoorraad op de door het Rijksbureau gestelde voorwaarden was een rechtshandeling van utgesproken publiekrechtelijk karakter;

dat hieraan niet afdoet, dat de overneming der goederen tegen de door Distex vastgestelde vergoeding geschiedde in de vorm van een koopovereenkomst, geheel gelijksoortig aan de koopovereenkomsten op initiatief van Distex gesloten tussen de Joodse eigenaren en door de Distex bij de herdistributie ingeschakelde particuliere kopers;

dat deze rechtstreekse overneming door den Staat van requesrant's textielvoorraad, welke vorm ook daarvoor gekozen werd, was en bleef distributiemaatregel, waarbij dient te worden bedacht, dat als koper optrad niet een als textielhandelaar of textielbedrijf aan het gewone handelsverkeer deelnemend Staatsbedrijf, doch het met de herdistributie belaste Staatsorgaan zelve, hetwelk in gevallen als de onderhavige bij gebreke van particuliere kopers — of welke dan ook in elk afzonderlijk geval de juiste beweegreden moge zijn geweest — zich verplicht achtte, de Joodse textielgoederen in afwachting van verdere distributie in hun Staatsmagazijn op te slaan;

dat het uiteraard voor den Joodsen eigenaar hetzelfde was, of hij gedwongen werd zijn goederen te verkopen aan een door Distex aangewezen textielhandelaar of op dezelfde voorwaarden aan den Staat, doch voor den Raad er dit verschil is, dat de Raad in het ene geval te maken heeft met een rechtshandeling en daaruit ontstane rechtsbetrekking als bedoeld in de artt. 23, 24 en 25 E 100, doch in het andere geval met de door de overheid nodig geachte distributieregeling zelve, ten aanzien waarvan de Raad tot ingrijpen niet bevoegd is; enz.

No. 966

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK AMSTERDAM, 2 Juni 1947.
(Mrs. Dijksterhuis, Craandijk, Polderman).

Tijdens verzoekers afwezigheid in het buitenland zijn in 1941 de schepen IJsselmeer I en II, waarvan verzoeker voor de helft eigenaar was, verkocht aan Duitse kopers. Aan verzoeker is ten goede gekomen f 11,355.74 en het overige is betaald aan de Revisions und Treuhand A.G.

De rechtsbetrekking ontstaan tengevolge van deze verkoop, voor zover betreft verzoekers aandeel, vernietigd en verzoeker hersteld in de eigendom voor de helft der schepen tegen betaling aan het Beheers-

instituut van bovengenoemd bedrag en tegen cessie zijner vordering op de Revisions und Treuhand A.G.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100)
art. 23 en vlg.).

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;

Gezien een verzoekschrift van Mr. J. Winkel, notaris te Naarden als gemachtigde van Pieter van Hensbergen, luitenant-ter-Zee 1e klasse, thans verblijvende in Engeland;

Gezien een verweerschrift van Gijsbert van Hensbergen Jr., wonende te Bussum;

Gezien voorts een verweerschrift van de N.V. Algemene Handel- en Industrie-onderneming voor textiel „Alintex” te Amsterdam;

O. dat verzoeker stelt, dat hij samen met zijn broeder Gijsbert van Hensbergen, gerequesteerde, als mede-firmant sedert 1935 een scheepvaartbedrijf uitoefende, genaamd „Nieuwe Onderneming IJsselmeer”, hetwelk twee passagiersschepen in eigendom bezat en exploiteerde;

dat, tijdens verzoekers gedwongen verblijf buitenslands, in 1940/41 zijn genoemde broeder het bedrijf heeft geliquideerd, waaraan namens verzoeker is medegewerkt door een bewindvoerder over hem benoemd door de Rechtbank te Amsterdam op 19 November 1940;

dat in verband met deze liquidatie voormelde schepen zijn verkocht — na verkregen machtiging van den Kantonrechter te Amsterdam d.d. 4 Maart 1941 — aan de Duitsers Hermann Abt en Karl Lorenz te Embden;

dat de liquidatie is afgesloten door een scheiding op 15 Sept. 1942, bij welke de gelden tussen den bewindvoerder over verzoeker en Gijsbert van Hensbergen zijn gedeeld, terwijl het aan verzoeker toekomstig saldo is gestort bij de Deutsche Revisions- und Treuhand A.G. te 's-Gravenhage;

dat verzoeker zijn bij inleidend verzoekschrift gestelde vorderingen met goedvinden van den Raad ter zitting nader heeft gewijzigd en aangevuld als hieronder is aangegeven en zijn vordering, voorzover deze het aan de N.V. Alintex verkochte onroerend goed betreft, heeft ingetrokken;

dat verzoeker thans niet langer vordert de nietigverklaring van de overeenkomst van scheiding van 15 Sept. 1942, doch zich beperkt tot het vorderen van de nietigverklaring der overeenkomst van verkoop der schepen op 11 Juni 1941, voorzoveel zijn aandeel betreft, alsmede het herstel in zijn eigendomsrechten op de helft dezer schepen;

O. dat, nu verzoeker zijn aanvankelijke vorderingen deels heeft ingetrokken en deels gewijzigd, de Raad slechts behoeft te oordelen over de vraag, of er aanleiding is den verkoop der meergenoemde schepen nietig te verklaren, voorzover aangaat de daarbij ten aanzien van verzoeker ontstane rechtsbetrekkingen;

dat gemelde verkoop in den bezettings-

tijd is gesloten met betrekking tot in Nederland aanwezige schepen, zodat de Raad tot het ingrijpen bevoegd is, indien hij het achterwege laten daarvan onredelijk acht;

dat de Raad in aanmerking neemt, dat verzoeker ten tijde van de liquidatie der firma Nieuwe Onderneming IJsselmeer gedwongen in het buitenland verbleef en tengevolge van de op hem toepasselijke maatregelen van den bezetter in een nadelige positie verkeerde bij de liquidatie van zijn eigendom, in het bijzonder omdat hem toekomstende opbrengsten werden gestort in handen van de Revisions- und Treuhand A.G.;

dat daaraan niet afdoet, dat verzoeker rechtens door een op regelmatige wijze benoemden bewindvoerder werd vertegenwoordigd, noch dat de liquidatie een vrijwillig en normaal karakter zou hebben gedragen, hetgeen tussen partijen betwist is en waaromtrent in dit verband de Raad geen beslissing zal geven;

dat de Raad in bovengenoemde omstandigheden redenen aanwezig oordeelt om zich niet van ingrijpen te onthouden;

dat de Raad mitsdien den op 11 Juni 1941 plaats gevonden verkoop der schepen zal nietig verklaren, voorzover daarbij over de rechten van verzoeker is beschikt;

dat de Raad dit doende, tevens de gevolgen dezer nietigverklaring zal regelen in voege, als hieronder vermeld;

dat het herstel van verzoekers medege-rechtigheid voor de helft in den eigendom der schepen, medebrengt, dat hij in beginsel de helft van de opbrengst aan de toenmalige kopers moet vergoeden;

dat deze kopers zijn: Abt en Lorenz, wier vermogens thans staan onder beheer van het Nederlandse Beheersinstituut;

dat verzoeker als opbrengst van zijn helft in 1941 heeft ontvangen:

een bedrag, gelijkstaande met de opnamen zijner toenmalige echtgenote	f 5,900.—
een bedrag, gelijkstaande met aan „Amstleven” betaalde premies	f 632.84
te zijnen behoeve aan den hypotheekhouder betaalde gelden .	f 4,822.70
	<hr/>
	f 11,355.54

welke som door de Revisions- und Treuhand A.G. te zijnen gunste is betaald;

dat voor het overige gedeelte van de opbrengst der schepen verzoeker een vordering op laatstgenoemde instelling heeft;

dat dus de verrekening aldus zal dienen plaats te vinden, dat verzoeker aan het Nederlandse Beheersinstituut als beheerder over Abt en Lorenz afdraagt een bedrag van f 11,355.54 en voorts dit instituut zijn vordering op de genoemde A.G. overdraagt;

dat, nu verzoekers vorderingen slechts gedeeltelijk worden toegewezen en het Beheersinstituut de gewijzigde vordering niet nadrukkelijk heeft bestreden, er termen zijn tot compensatie van kosten;

Rechtdoende:

Vernietigt de rechtsbetrekking, ontstaan tengevolge van den op 11 Juni 1941 plaats gevonden verkoop der schepen IJsselmeer I en II aan de Duitsers Abt en Lorenz, voorzoveel verzoekers deel in den eigendom dezer schepen betreft;

Verstaat, dat verzoeker gerechtigd is tot den eigendom van de helft dezer schepen, onder voorwaarde, dat hij aan het Nederlandse Beheersinstituut, als uitoefenende het beheer over Abt en Lorenz voornoemd, betaalt een bedrag van f 11,355.54 en aan dit Instituut overdraagt zijn vordering op de Revisions- und Treuhand A.G., volgens opgave van de beheerders dezer Instelling bedragende f 10,215.58;

Ontzegt het meer of anders gevorderde: Compenseert de kosten in diër voege, dat elke partij haar eigen kosten draagt.

No. 967

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK AMSTERDAM, 3 Juni 1947.
(Mrs. Jolles, van Zeggelen, O. Schreuder).

Het is onverschillig of verweerder als mede-vennoot dan wel als zaakwaarnemer in het bedrijf is opgetreden, omdat verzoekster qq. in ieder geval recht heeft vernietiging van de ontstane rechtsbetrekking te vragen, daar de mede-vennootschap of zaakwaarneming is tot stand gekomen tijdens de bezetting onder onbehoorlijke invloed van de vijand.

Overdracht van het bedrijf op gerequesteerde vernietigd en verzoekster qq. hersteld in de rechten van het bedrijf, met ontbinding van de huurovereenkomst ten aanzien van het perceel waar het bedrijf wordt uitgeoefend en de overgang daarvan op verzoekster qq.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100)
art. 23 en vlg.).

De Raad voor het Rechtsherstel, enz. ;
Gezien:

a. een verzoekschrift van A. Nabarro, als bewindvoerder voor haar afwezigen echtgenoot Jacques Willem Bromet, wonende te Amsterdam,

b. een verweerschrift van Bernard Henri Bromet, wonende te Amsterdam;

O. dat als onweersproken vaststaat, dat vóór de bezetting Jacques Willem Bromet de enige eigenaar van het bedrijf was en dat tijdens de bezetting verweerder in dat bedrijf werkzaam is geweest en het onder den naam „Verbandstoffenfabriek voorheen J. W. Bromet” heeft voortgezet;

O. dat zulks kennelijk geschiedde, omdat verweerder, die gemengd gehuwd is, meer kans had het bedrijf te mogen voortzetten dan zijn broer Jacques, die Jood was en dan ook als zodanig is gedeporteerd;

O. dat het in deze onverschillig is, of verweerder als mede-vennoot dan wel als zaakwaarnemer van zijn broer in het bedrijf is opgetreden, omdat, zelfs al was hij,

zoals hij stelt, mede-vennoot of compagnon, verzoekster qq. recht heeft ook van die rechtsbetrekking vernietiging te vragen, omdat ook deze dan, evenals die van zaak-waarneming, tot stand is gekomen tijdens de bezetting tussen Nederlandse ingezetenen onder onbehoorlijken invloed van den vijand;

O. dat dus volgens artt. 23 en 25 E 100 moet worden aangenomen, dat het achterwege laten van ingrijpen onredelijk zoude zijn, nu het tegendeel daarvan niet is gebleken; zodat verzoekster qq. in hare rechten moet worden hersteld;

O. echter, dat zulks alleen geldt ten aanzien van het oorspronkelijke bedrijf, niet van de door verweerder bovendien gedreven „Handelsvennootschap Mubro”, omdat niet aannemelijk is gemaakt, dat deze tot dat bedrijf behoort;

O. ten aanzien van de huur, dat uit de verklaringen van partijen en getuige Bosse, in verband met de overgelegde huurovereenkomst, valt af te leiden, dat het „Chemisch Pharmaceutisch Bedrijf Holland”, directeur Th. Bosse, in April 1943 heeft gehuurd de eerste étage en een deel van den zolder van perceel Keizersgracht 695 te Amsterdam en later ook het benedengedeelte van dat perceel, een en ander met de bedoeling, dat het oorspronkelijk bedrijf van J. W. Bromet daar op gecamoufleerde wijze zou worden voortgezet, en voorts dat verweerder in Juli 1944 die bedrijfsruimten, ten behoeve van dat bedrijf, van de „Holland in huur heeft gekregen;

O. dat, nu verweerder blijkens het voorgaande geen recht meer heeft op het bedrijf, hij ook verplicht is die ten behoeve van dat bedrijf gesloten huur aan verzoekster qq. af te staan, waarbij opmerking verdient, dat verweerder de betreffende ruimten niet heeft gehuurd van de eigenaresse, zoals verzoekster stelt, maar van de huurster „Chemisch Pharmaceutisch Bedrijf Holland”, en dat verzoekster niets vraagt ten aanzien van het zoldergedeelte; Rechtdoende:

Vernietigt elke rechtsbetrekking, bestaande tusschen verweerder en het bedrijf van den afwezigen Jacques Willem Bromet, alsmede de daaraan ten grondslag liggende overeenkomsten;

Vernietigt de overdracht van de „Verbandstoffenfabriek J. W. Bromet”, handel in verbandstoffen, chemicaliën, parfumeriën, cosmetische middelen en toiletartikelen op verweerder en herstelt verzoekster q.q. in haar rechten op dat bedrijf;

Veroordeelt verweerder om binnen één maand na heden aan verzoekster qq. over te dragen alle activa, met inbegrip van handelsnaam, alle merken, eventuele octrooien, een en ander met de daaruit voortvloeiende rechten, alsmede bedrijfsvergunningen, toewijzingen, quoteringen, erkenningen van het gehele bedrijf „Verbandstoffenfabriek v.h. J. W. Bromet”, omvattende de verbandstoffenfabriek, den groot-handel, den agentuurhandel en alle verdere splitsingen van de zaak, onder welken

naam en met welke deelgenoten deze ook worden gevoerd, en alle desbetreffende boeken en bescheiden, evenwel met uitzondering van hetgeen betrekking heeft op de „Handelsvennootschap Mubro”;

Machtigt verzoekster qq. om, indien verweerder met deze afgifte in gebreke blijft, zichzelf in het bezit van het bedrijf te stellen, desnoods met behulp van den sterken arm, met bepaling, dat verweerder voor elk den dag, dat hij met de afgifte in gebreke zal blijven, aan haar zal hebben te betalen een dwangsom van één honderd gulden;

Ontbindt de huurovereenkomst, gesloten tusschen verweerder en het „Chemisch Pharmaceutisch Bedrijf Holland”, betreffende de ten behoeve van het bedrijf in gebruik zijnde beneden- en eerste étage van perceel Keizersgracht 695 te Amsterdam en verstaat, dat verzoekster qq. recht heeft op die huur en gerechtigd is die bedrijfsruimten binnen één maand na heden te betrekken;

Ontzegt het meer of anders gevorderde; Veroordeelt verweerder in de kosten van dit geding, tot heden aan de zijde van verzoekster qq. begroot op f 60.

No. 968

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK AMSTERDAM, 12 Juni 1947.
(Mrs. Sluis, Raedt, Köster).

De raad acht zich bevoegd tot ingrijpen ook indien de rechtsbetrekking is tot stand gekomen ingevolge een publiekrechtelijke vordering. Indien de vordering door een Nederlandsche instantie is geschied, zonder onbehoorlijke invloed van de vijand, zal ingrijpen in de gewijzigde rechtsverhoudingen in de regel onredelijk zijn.

De vordering van de auto door de Rijksverkeersinspectie op grond van het Algemeen Vorderingsbesluit 1940 was destijds in Nederlandsche belang.

Ingrijpen onredelijk geacht en de vordering afgewezen.

(Zie N.O.R. No. 676).

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100) art. 23 vlg.).

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;

Gezien het verzoekschrift van de vennootschap onder de firma C. van Schoorl en Zoon, Expeditiebedrijf te Broek op Langendijk, en de antwoorden daarop van 1. J. Kooy te Sint Pancras en 2. H. Schot te Oudorp (N.H.); enz.;

Ten aanzien van het recht:

Ten processe is komen vast te staan, dat het bezit van de vrachtauto voor eiseres tijdens de vijandelijke bezetting is verloren gegaan tengevolge van vordering door de Rijksverkeersinspectie, gebaseerd op het Algemeen Vorderingsbesluit 1940 (No. 110/1946);

Voorts staat vast, dat na deze vordering gedaagde Kooy de auto tegen betaling van

de getaxeerde waarde heeft toegewezen gekregen en dat later de wagen van Kooy is gevorderd, eveneens op grond van het Algemeen Vorderingsbesluit 1940 en dat daarna gedaagde Schot, eveneens na hetaling van de getaxeerde waarde, de vrachtauto in publiekrechtelijke rechtshandelingen hun

Eiseres vraagt thans rechtsherstel. Daartoe moet in de eerste plaats worden onderzocht of de Raad bevoegd is om in te grijpen in de rechtsbetrekkingen, welke tengevolge van genoemde publiekrechtelijke vorderingen zijn ontstaan;

Deze bevoegdheid acht de Raad aanwezig, omdat art. 23 van het K.B. E 100 niet onderscheidt tussen rechtsbetrekkingen, welke voortvloeien uit privaatrechtelijke rechtshandelingen en rechtsbetrekkingen welke in publiekrechtelijke rechtshandelingen hun oorsprong vinden. Ook in het laatste geval kan een vermogensrechtelijke rechtsbetrekking van niet louter publiek-rechtelijke aard ontstaan, waarbij de Raad bevoegd is tot ingrijpen. De tegenovergestelde opvatting zou leiden tot de onaantvaardbare consequentie, dat ook na een vordering door een Duitse instantie voor de Raad generlei mogelijkheid tot ingrijpen en tot herstel van gepleegd onrecht zou bestaan.

Echter is de Raad in het algemeen van oordeel, dat indien een Nederlands Overheidsorgaan tijdens de bezetting te goeder trouw en blijvende binnen de grenzen van een rechtmatige uitoefening van zijn functie, terwijl niet blijkt, dat het gehandeld heeft onder onbehoorlijke druk door of vanwege den vijand of diens trawanten en indien het zijn bevoegdheid niet ontleent aan een wettelijk voorschrift, hetwelk geacht moet worden nimmer rechtskracht te hebben bezeten, een vordering heeft gedaan, de Raad zich in den regel van ingrijpen heeft te onthouden, op grond, dat zodanig ingrijpen in verband met de bijzondere omstandigheden onredelijk ware. Er kunnen zich echter in speciale gevallen bijzondere en gewichtige omstandigheden voordoen, die een andere beslissing kunnen wettigen.

Het Algemeen Vorderingsbesluit 1940 is na de bevrijding krachtens Besluit van 5 October 1944 E 140 voorlopig gehandhaafd met inachtneming van enkele hier niet van belang zijnde wijzigingen.

De vordering is dus niet geschied op grond van een maatregel van den bezetter ten aanzien waarvan na de bevrijding is bepaald, dat hij geacht moet worden nimmer van kracht te zijn geweest. Dit brengt mede, dat voor eiseres geen beroep mogelijk is op art. 25 sub c 2e zinsnede van het K.B. E 100.

Eiseres heeft gesteld, dat de vordering zou zijn geschied onder dwang, bedreiging of onbehoorlijke invloed van of vanwege den vijand. Deze bewering heeft eiseres echter niet voldoende bewezen. Integendeel valt uit de verklaring van den getuige-deskundige Jacobs, Rijksopzichter van het Verkeer af te leiden, dat de vordering is geschied door de Nederlandse Rijksverkeersinspectie, teneinde de vrachtauto, wel-

ke door eiseres onklaar was gemaakt, beschikbaar te stellen, voor het civiele verkeer en dat hierbij aan eiseres de gelegenheid is geboden om zelf de auto weer voor civiel verkeer te gebruiken, waarop eiseres echter niet heeft willen ingaan.

Wel is aanmerkelijk geworden, dat de vrachtauto, na te zijn gevorderd ten einde door gedaagde Schot voor civiel verkeer te worden gebezigd, van tijd tot tijd werd aangewezen voor het verrichten van diensten voor de Duitse weermacht. Uit het enkele feit, dat de auto later wel is aangewezen voor weermachtswerkzaamheden valt echter nog geenszins af te leiden, dat de vordering van de auto door de Rijksverkeersinspectie zou zijn geschied onder dwang, bedreiging of onbehoorlijken invloed door of van wege den vijand.

Eiseres heeft verder aangevoerd, dat de vordering door de Rijksverkeersinspectie zou opleveren een handeling, verricht onder dwang, bedreiging of onbehoorlijke invloed van een instantie, door of vanwege den vijand met macht bekleed of met meer macht bekleed, dan haar vóór de vijandelijke bezetting van het Rijk toekwam.

Echter is niet gebleken, dat de Rijksverkeersinspectie door of vanwege den vijand met macht is bekleed of met meer macht is bekleed dan haar vóór de bezetting toekwam.

De plaats gehad hebbende vordering is derhalve een handeling, welke als rechtsgeldig is te beschouwen en welke niet kan worden gerangschikt onder art. 25 van het K.B. E 100.

Hieruit volgt, dat de gedaagde Kooy, die de vrachtauto na de vordering kreeg, ervan mocht uitgaan dat hij daarvan rechtsgeldig eigenaar werd en dat deze gedaagde te goeder trouw is in den zin van art. 32 K.B. E 100, daar immers het bezit van de vrachtauto voor eiseres niet was verloren gegaan door een handeling als bedoeld in art. 25 voornoemd, mutatis mutandis geldt hetzelfde voor gedaagde Schot, die de vrachtauto verkreeg na vordering daarvan door de Rijksverkeersinspectie ten laste van Kooy.

Op grond van het bovenstaande is de Raad van oordeel, dat het redelijk is, dat in casu een ingrijpen achterwege blijft. Dit klemt te meer nu niet gebleken is, dat de vrachtauto voor eiseres een aanmerkelijk grotere waarde zou hebben dan voor de gedaagden en nu is gebleken, dat niet alleen eiseres, doch ook de gedaagden gedurende de bezetting vrachtauto's door vordering hebben verloren.

De Raad wil bij dit alles geenszins voorbijzien, dat eiseres door de vordering zeer ernstig is gedupeerd, daar hierdoor het nadeel, voortvloeiende uit de aanzienlijk gestegen koopprijs van een vervangende vrachtauto te haren laste komt.

Het zou echter ook niet redelijk zijn om dit nadeel af te wentelen op gedaagden, nu niet gebleken is, dat dezen de vordering van de vrachtauto op onbehoorlijke wijze hebben beïnvloed. Het enkele feit, dat ge-

daagden bereid waren om met de vrachtauto voor het civiele verkeer te gaan rijden, kan niet als laakbaar worden beschouwd, ook al was daaraan het risico verbonden, dat de auto voor weermachtswerk zou worden gevorderd.

Het was immers destijds een Nederlands belang dat het Nederlandse vervoer op peil bleef, waarbij het risico van gedwongen weermachtswerk een onvermijdelijke consequentie vormde van het voortzetten van het Nederlandse vervoer.

Bij de mondelinge behandeling is door eiseresse ook nog naar voren gebracht dat gedaagden ongerechtvaardigd hoge winsten bij de exploitatie van de vrachtauto, vooral bij het weermachtstvervoer, zouden hebben gemaakt. Dergelijke ongerechtvaardigde winsten kunnen echter geen grondslag vormen voor een bijzondere actie tot schadevergoeding van eiseres, aangezien de daaruit verkregen voordelen langs den weg van verbeurdverklaringen door een Tribunaal of fiscale maatregelen ten bate van den Staat dienen te komen.

Op deze gronden komt de Raad tot de volgende beslissing:

Rechtdoende:

Wijst af het ingediende verzoek;

Veroordeelt eiseres in de kosten van het geding aan de zijde van ieder der gedaagden tot deze uitspraak begroot op f 50.

No. 969

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK ARNHEM, 10 Juli 1947. (Mrs. Suringar, Maassen, Rink).

Met vernietiging van een arrest van het gerechtshof te Arnhem dd. 13 Dec. 1943 is hersteld de pachtovereenkomst tussen verzoeker en gerequesteerde.

De gevolgen betreffende ontruiming van de boerderij door de mede-gerequesteerde geregeld, zoals in het vonnis omschreven.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100) art. 23 en vlg.).

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;

Gezien een op 7 Sept. 1946 ter Griffie ingekomen verzoekschrift van Iwan de Leeuw, te Almelo, alsmede een conclusie van antwoord van de N.V. Maatschappij tot Exploitatie van Onroerende Goederen Beeklust N.V., te Almelo en J. Beverdam, landbouwer, te Almelo, enz.;

In rechte:

O. dat de strekking van het verzoek van verzoeker De Leeuw door de Raad wordt geacht te zijn dat hij hersteld wordt in zijn pachtrecht, ontleend aan de pachtovereenkomst te zijnen behoeve in het najaar van 1942 door Bonthuis gesloten met gerequesteerde Beeklust, aanvangende na expiratie van de laatstelijk door hem in 1940 aangegane pachtovereenkomst, en welke pachtovereenkomst na het overlijden van Bonthuis ten verzoeke van Beeklust door het

Gerechtshof te Arnhem was ontbonden, met vernietiging van de daarna in 1944 door Beeklust met Beverdam gesloten pachtovereenkomst;

O. dat, als die pachtovereenkomst in 1942 inderdaad ten behoeve van verzoeker gesloten zou zijn, zijn verzoek toewijsbaar is, daar de rechtsbetrekking tussen gerequesteerde Beeklust en Bonthuis, waarvan hij het herstel in gewijzigde vorm vraagt, is tenietgegaan tijdens de vijandelijke bezetting van het Rijk in Europa, bestond tussen ingezetenen van het Koninkrijk en een recht zich binnen het Koninkrijk bevindende tot voorwerp had, terwijl verzoeker als Jood tengevolge van bezettingsmaatregelen heeft moeten onderduiken, naar het oordeel van de Raad het achterwege laten van het gevraagde ingrijpen in verband met de bijzondere omstandigheden onredelijk ware, welk een en ander tevens geldt voor de tussen gerequesteerden bestaande rechtsbetrekking waarvan verzoeker de nietigverklaring vraagt, welke tijdens de vijandelijke bezetting van het Rijk in Europa tot stand gekomen is;

O. dat gerequesteerde Beeklust, erkennende dat de voor de jaren 1940/1943 met verzoeker gesloten pachtovereenkomst met haar goedvinden na het uitvallen en onderduiken van verzoeker, met Bonthuis is voortgezet, weliswaar heeft ontkend dat ook de nieuwe sinds 1942 met Bonthuis gesloten pachtovereenkomst ten behoeve van verzoeker gesloten werd, maar niet heeft aannemelijk gemaakt waarom die op de oude voorwaarden met de plaatsvervangend van verzoeker gesloten pachtovereenkomst niet ook eigenlijk voor verzoeker bedoeld was, die reeds sinds 1931 de boerderij pachtte en tegen wie nooit klachten waren gerezen noch geuit, zodat de Raad aannemelijk acht dat die in 1942 gesloten pachtovereenkomst in werkelijkheid ten behoeve van verzoeker is gesloten;

O. dat de Raad derhalve de pachtovereenkomst in 1942 tussen gerequesteerden Beeklust en Bonthuis gesloten, zal doen herleven in deze gewijzigde vorm dat niet Bonthuis doch verzoeker als pachter wordt aangemerkt, met vernietiging van het arrest van het Gerechtshof te Arnhem dd. 13 Dec. 1943 dat die pachtovereenkomst ontbond;

O. dat gerequesteerde Beverdam niet heeft aannemelijk gemaakt dat hij te goeder trouw de boerderij heeft gepacht, waar hij, wetende dat de Jood de Leeuw die boerderij in pacht had gehad, zelfs niet heeft geïnformeerd of deze later daarop nog rechten zou kunnen doen gelden, terwijl de Raad voldoende bewezen acht door zijn eigen opgave in verband met de bovenvermelde desbetreffende verklaring van getuige Bonthuis dat hij heeft moeten begrijpen dat De Leeuw zijn rechten niet had prijs gegeven, weshalve de Raad de tussen gerequesteerden onderling bestaande rechtsbetrekking met de overeenkomst die daaraan ten grondslag ligt zal nietig verklaren, waar de Raad ook tegenover Bever-

dam zulk ingrijpen niet onredelijk acht;

O. dat de Raad, naar redelijkheid en billijkheid oordelende, te rade is gegaan het gebruik ten aanzien van het weiland door verzoeker dadelijk te doen ingaan en mitsdien aan Beverdam te ontnemen, waar verzoeker slechts beschikt over voor zijn bedrijf te ver afgelegen land, terwijl Beverdam nog over ander land de beschikking heeft; het gebruik van het huis aan Beverdam te laten tot November 1947, waar verzoeker thans woonruimte heeft en Beverdam met November wellicht een andere boerderij van zijn mede-gerequesteerde kan pachten en hem evenzolang het medegebruik te laten van de schuur, daar hij anders zonder zou komen te zitten;

Op voorschreven gronden:

Beschikkende:

Herstelt de in November 1942 tussen gerequesteerden Beeklust en Bonthuis voor 6 jaren gesloten pachtvereenkomst betreffende de boerderij Nieuw-Engeland c.a. ingaande 1 Mei 1943 en eindigende 30 April 1949 met deze wijziging, dat in plaats van de rechtsopvolgster van de overleden Bonthuis verzoeker Iwan de Leeuw als pachter wordt aangemerkt en wel met ingang van heden;

Vernietigt het arrest van het Gerechtshof te Arnhem dd. 13 Dec. 1943 waarbij die pachtvereenkomst tussen bedoelde rechtsopvolgster van Bonthuis en gerequesteerde Beeklust werd ontbonden, eveneens met ingang van heden;

Verklaart voorts nietig de rechtsbetrekking betreffende genoemde boerderij tussen gerequesteerden Beeklust en Beverdam onderling, alsmede de tussen hen gesloten pachtvereenkomst;

Bepaalt dat verzoeker het tot die boerderij behorende land onmiddellijk mag in gebruik nemen, alsmede de schuur, terwijl hij van die schuur het medegebruik en de woning geheel aan gerequesteerde Beverdam ten gebruike moet laten tot 1 Nov. 1947;

Gelast gerequesteerde Beverdam het door hem gepachte voorzover verzoeker dat als voormeld in gebruik mag nemen te ontruimen, met machtiging op verzoeker om die ontruiming zo nodig zelf te doen uitvoeren met behulp van de sterke arm van justitie en politie;

Verwijst gerequesteerden ieder voor de helft in de kosten van dit geding, tot aan de uitspraak van deze beslissing aan zijde van verzoeker begroot op f 100.

No. 970

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK AMSTERDAM, 31 Maart 1947.

(Mrs. Jhr. van der Does de Willebois, Dijksterhuis, Craandijk).

Het verzoek van de Vereeniging Johannes-Stichting om nietig te verklaren de benoeming van gerequesteerde tot gemachtigde der vereeniging met als nevenvordering de verlenging van de statutaire

termijn, nu de vereeniging in Juli 1945 is geëxpireerd, niet ontvankelijk verklaard.

Het Beheersinstituut kan langs de weg van art. 105 E 100 niet ingrijpen daar de termijn is verlopen na de bezetting.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100)
artt. 1, 23, 105).

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;

Gezien het verzoekschrift van de Vereeniging Johannes-Stichting, gevestigd te Nieuwveen.

Gezien het verweerschrift van Prof. Dr. Hugo Visscher (gerequesteerde), wonend te Alkmaar;

O. dat requestrante in haar verzoekschrift zakelijk stelt: dat omstreeks 1 Sept. 1942 gerequesteerde, die toentertijd Voorzitter was van haar Bestuur, zich door den commissaris van niet-commercieele vereenigingen en stichtingen heeft laten benoemen tot „Gemachtigde voor de Johannesstichting, voor de herordening van het vereenigingswezen”, met bevoegdheden als in het request nader aangegeven; dat de overige bestuursleden toen gelijktijdig als zoodanig zijn terzijde gesteld: dat gerequesteerde, die den verderen bezettingstijd als „gemachtigde” is opgetreden, het verder normaal fungeeren van het vereenigingsleven heeft onmogelijk gemaakt, met gevolg onder meer dat niet tijdig vóór den afloop van den statutairen termijn — blijkens art. 32 der statuten liep de termijn, waarvoor de vereeniging laatstelijk was aangegaan, af op 25 Juli 1945 — een besluit genomen kon worden tot wijziging der statuten en diensgevolge niet tijdig de benooidige bewilliging op zoodanig wijzigingsbesluit door het Bestuur kon worden aangevraagd;

O. dat op deze gronden requestrante vordert, dat de Raad zal nietig verklaren de rechtsbetrekking van den gerequesteerde als „gemachtigde” van requestrante, voorzover hij daardoor haar en haar organen heeft verhinderd, regelmatig bestuursvergaderingen te houden en het bestuur tijdig te completeeren bij het aftreden van zija leden, alsmede tijdig de wijziging van art. 32 van haar statuten voor te bereiden en de noodige stappen te doen om daarop tijdig de vereischte goedkeuring te verkrijgen; met bepaling voorts, dat de aanwezige door het Nederlandsche Beheersinstituut aangewezen bestuurders de noodige, in het request omschreven maatregelen zullen kunnen nemen ter bereiking van het doel, dat de statutaire termijn alsnog worde verlengd en de Vereeniging geacht kan worden zonder onderbreking te hebben voortbestaan;

O. voorts, dat den Raad bij het onderzoek niet gebleken is, dat gerequesteerde schuld treft aan de moeilijke positie waarin requestrante geraakt is door het verstrijken van den statutairen termijn op 25 Juli 1945, zonder dat tijdig bewilliging is verkregen op een besluit tot verlenging van dezen termijn;

dat in bezettingstijd, met of zonder ge-

machtigde, het een vereeniging als de onderhavige onmogelijk was verlenging van den termijn, waarvoor zij was aangegaan, te verkrijgen en niet valt in te zien, dat de benoeming van een gemachtigde de interne voorbereiding van zoodanige verlenging moeilijker maakte dan zonder zoodanige benoeming het geval zou zijn geweest;

dat het den Raad veeleer wil voorkomen, dat de door de Duitschers aan het vereenigingsleven in den weg gelegde belemmeringen, voorts de verkeersmoeilijkheden en de moeilijkheden van onderling contact in de laatste maanden vóór en de eerste maanden na de bevrijding, tenslotte de omstandigheid, dat tengevolge van andere zorgen de aandacht der „goede” bestuursleden niet tijdig gericht is op de voor deze vereeniging fatale datum van 25 Juli 1945, de oorzaken zijn van de impasse, waarin requestrante geraakt is. Dit alles uitereeraard in verband met de voor requestrante ongelukkige omstandigheid, dat de statutairetermijn verliep korten tijd na de vijandelijke bezetting, terwijl, indien zulks geschied ware tijdens de bezetting, het Beheersinstituut langs den weg, die art. 105 E 100 opent, de moeilijkheid had kunnen oplossen, waartoe het Beheersinstituut thans, naar het voorkomt terecht, zich niet bevoegd acht;

O. dat, wat hiervan zij, de Afdeling Rechtspraak van den Raad requestrante niet uit de impasse, waarin zij geraakt is, kan helpen;

dat vooreerst de rechtsbetrekking, waarvan requestrante de nietigverklaring vraagt, niet is een vermogensrechtelijke betrekking in den zin van art. 23 juncto art. 1 E 100;

dat voorts het verzoek, hoewel het is ingeleed als een verzoek tot vernietiging eener in bezettingstijd ontstane rechtsbetrekking, in wezen vraagt een voorziening in het bestuur eener rechtspersoon, nl. het ontslag met terugwerkende kracht van gerequesteerde als gemachtigde, hoedanige voorzieningen echter krachtens het bepaalde in Hoofdstuk VI, van E 100 zijn voorbehouden aan de Afdeling voorzieningen voor rechtspersonen;

O. dat requestrante derhalve in haar vordering niet-ontvankelijk moet worden verklaard;

Rechtdoende:

Verklaart requestrante niet-ontvankelijk.

Veroordeelt haar in de kosten van het geding tot aan deze uitspraak aan de zijde van gerequesteerde begroot op f 50.

No. 971

BIJZONDERE RAAD VAN CASSATIE
(Tweede Kamer), 14 April 1947. (Mrs. Haga, Halbertsma, Veegens, Scholten, Vice-Adm. Vos).

Het Hof had aan requirant het vereischte verlof om in cassatie te gaan niet verleend.

Doordat het O. M. in cassatie ging had requirant het recht dit rechtsmiddel ingevolge art. 434 lid 3 Sv. in verband met het

tweede lid van art. 37 van het Besluit op de Bijzondere Gerechtshoven, bij wijze van verweer in te stellen.

Nu het O. M. het principale beroep heeft ingetrokken, kan requirant in het door hem ingestelde incidenteele beroep niet meer worden ontvangen.

(Sv. art. 434 jo. art. 37 Besluit Bijzondere Gerechtshoven.)

Op het beroep van Melchior Bijl, tegenwoordiger, wonende te Baarn, thans in bewaring gesteld in de „Centrale Bewaarplaats Scheveningen” te 's-Gravenhage, requirant van cassatie tegen een sententie van het Bijzondere Gerechtshof te Amsterdam, 6e Kamer van den 24sten October 1946, waarbij hij werd schuldig verklaard aan: „Opzettelijk, in tijd van oorlog, den vijand hulp verleenen”; en met toepassing van de arft. 27, 28, 31, 102 Sr., 7, 8 en 9 B.B.S. werd veroordeeld tot gevangenisstraf voor den tijd van acht jaren, te ondergaan in een Rijkswerkinrichting, met bepaling, dat de tijd dien veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van deze uitspraak als politiek verdachte van zijn vrijheid is beroofd geweest bij de uitvoering van de hem opgelegde gevangenisstraf zal worden in mindering gebracht, tevens met ontzetting voor den duur van het leven van de rechten tot:

1. het bekleeden van ambten;
2. het dienen bij de gewapende macht;
3. het kiezen en de verkiesbaarheid bij krachtens wettelijk voorschrift uitgeschreven verkiezingen.

De Bijzondere Raad van Cassatie, enz.;

Gehoord het verslag van den Raadsheer Veegens;

Gezien de aanzegging aan den requirant vanwege den Procureur-Fiscaal van den dag, voor de behandeling der zaak bepaald:

Gehoord den requirant;

O. amtsshalve ten aanzien van de ontvankelijkheid van het beroep;

dat het Hof aan requirant het vereischte verlof om tegen de bestreden sententie beroep in cassatie in te stellen niet heeft verleend;

dat requirant dit rechtsmiddel echter ingevolge het derde lid van art. 434 Sv. in verband met het tweede lid van art. 37 van het Besluit op de Bijzondere Gerechtshoven heeft kunnen aanwenden bij wijze van verweer tegen het beroep in cassatie op 1 Nov. 1946 door den Procureur-Fiscaal bij het Bijzondere Gerechtshof te Amsterdam tegen de bestreden sententie ingesteld;

dat de intrekking van het principale beroep bij akte van 5 Febr. 1947 ten gevolge heeft, dat ook het door requirant ingestelde incidenteele beroep niet meer kan worden ontvangen;

O. dat na deze beslissing de voorgestelde cassatiemiddelen buiten onderzoek moeten blijven;

Verklaart requirant niet-ontvankelijk in zijn beroep.

BIJZONDER GERECHTSHOF AMSTERDAM

755.	W. J. H. G.	1946 11 Oct.	Sr. 363; B.B.S. 1.
764.	Stein	1946 30 Dec.	Sr. 2—8, 42, 43, 102, Mil. Sr. 38; B.B.S. 4, 26; Besl. Bijz. Hoven 12; K. B. 29 Mei 1945, F. 85, art. 1; Landoorlogreglem. 23, 43, 46, 53.
833.	Felhoen Kemaal	1947 21 Febr.	Sr. 102.
890.	de Geer	1947 23 Mei	Sr. 102.
920.	Vouite	1947 20 Juni	Sr. 102.

BIJZONDER GERECHTSHOF 'S-GRAVENHAGE

790.	Piek	1947 18 Febr.	Sr. 102.
835.	Lentz	1947 1 April	Sr. 102.

BIJZONDER GERECHTSHOF ARNHEM

739.	P'Ecluse	1946 23 Dec.	B.B.S. 62.
765.	Goetgeluk	1946 30 Dec.	Sv. 244, 255.
735.	F. J. V.	1947 5 Febr.	B.B.S. 1.
842.		1947 21 Febr.	Sr. 45.

BIJZONDER GERECHTSHOF 'S-HERTOGENBOSCH

766.	Boersma	1947 12 Febr.	Sr. 101, 102; B.B.S. 26.
781.	v. Meegen Derksen	1947 26 Febr.	Sr. 40, 43, 101, 102.

CENTRALE ZUIVERINGSRAAD BEDRIJFSLEVEN

844.

TRIBUNAAALBESLUIT

Art. 1	502, 505, 511, 512.
" 1	lid 1, N°. 482, 491, 503, 507, 526.
" 1	lid 1, al. 2. N°. 427, 428, 431, 432, 435, 437, 438, 449, 450, 451, 455, 463, 469, 470, 471a, 472, 473, 475, 481, 490, 494, 496, 499, 516, 529, 531, 533, 535, 536, 541, 548, 555, 561, 566, 569.
" 1	lid 1, al. 3. N°. 432, 435, 439, 455, 458, 459, 463, 464, 473, 474, 483, 488, 494, 500, 526, 533, 535, 566.
" 1	lid 1, al. 4. N°. 427, 452, 485, 493, 540, 563.
" 1	lid 1, al. 6. N°. 500, 504, 534.
" 2	N°. 434, 492, 506, 525, 562, 562a.
" 4	N°. 509, 528, 560.
" 6	N°. 432, 433, 454, 487, 546, 549, 559, 560.
" 9	N°. 484.
" 19	N°. 489, 514, 515, 517, 531, 537, 552.
" 39	N°. 495.
" 25	N°. 561a.
" 43	N°. 517.
" 47	N°. 453, 570.
" 63	N°. 507, 557.
" 64	N°. 476.

K. B. 23 Dec. 1944 S. E 153.

Art. 4	N°. 448.
" 6	2e lid N°. 430.
" 7	N°. 440, 441, 442, 443, 444, 445, 446, 460, 461, 462, 465, 466, 467, 468a, 470a, 476, 477, 478, 479, 482, 495, 497, 498, 513, 519, 520, 521, 522, 523, 524, 530, 532, 533, 539, 542, 543, 544, 549a, 550, 551, 553, 554, 568, 570, 571, 572, 573, 574, 575, 576, 577, 578, 579, 580.
" 10	N°. 447, 482, 486, 501, 532, 545.
" 21	N°. 456.

BESLUIT POLIT. DELINQUENTEN 1945.

Art. 18	N°. 489, 537.
" 19	N°. 489, 537.
" 25	N°. 429, 436.
" 26	N°. 480.
" 27	N°. 469a, 480.
" 32	N°. 514.

WETBOEK VAN STRAFRECHT

Art. 43	N°. 516, 565.
" 68	N°. 502, 517.

WETBOEK VAN STRAFVORDERING

Art. 342	N°. 514.
----------	----------

K. B. HERSTEL RECHTSVERKEER
(E 100).

Art.	1 sub 2	22
"	1 sub 3	113
"	18, al. 5 en 6	91
"	19	190
"	21	72 en 110
"	22	77
"	23, al. 1	154
"	24	81
"	25	82
"	25b	106 en 166
"	26	88
"	27, al. 1	66
"	27, al. 2	178
"	27, al. 3	80
"	27, al. 4	178
"	27 e.v.	115
"	28	80
"	29	89
"	32	65
"	33	20
"	34	61
"	34, al. 2	118
"	36	186
"	37	152
"	38	11 en 18
"	39	59 en 136
"	39, al. 4	185
"	45	50
"	49, al. 3	184
"	57, al. 1	182
"	68, al. 5c	181
"	85	62
"	85, al. 1	123
"	99	44
"	99, al. 3	134
"	99, al. 4	83
"	101	142
"	105, al. 1	86
"	105, al. 2	84
"	106, al. 2	160
"	107	55
"	108	56
"	113a e.v.	187
"	113d	78
"	113d	79
"	113d	69
"	113d jo. 150c	42
"	126, al. 4	21
"	127	183
"	132	28
"	134, al. 3	30

"	137	34
"	140	24
"	140, al. 4	159
"	142, al. 2	26
"	143	39
"	143, al. 3	145
"	147 e.v.	25
"	150a e.v.	12 en 111
"	150a	64
"	162	41

K. B. VIJANDELIJK VERMOGEN (E 133).

Art.	6 al. 1, sub b	74
"	10 al. 6	192
"	11	144
"	18	96
"	15	35 en 37
"	17	95 en 124
"	18	96 en 125
"	19, al. 1	122
"	25	2
"	26	146
"	30	109
"	34f	33
"	43	13, 100 en 133
"	43, al. 2	85

DIVERSE WETTEN EN BESLUITEN.

A 6 Art. 6 jo. 1	63	
E 93 Art. 22 e.v.	144	
E 93 Art. 30	27	
F 214	8	
F 257	23	
F 272	36	
Verorden. 26/1940	107 en 164	
B. W. Art. 182	101	
"	462	52
"	630	153
"	634	153
"	637	115
"	937	127
"	1400	153
"	1609	171
"	1623	171
"	1947	116
"	2014	152
"	1607	171

17 Sept. 1947 (af. 33)

TRIBUNALEN IN NEDERLAND

EN ANDERE NA-OORLOGSCHE RECHTSPRAAK

No. 972—981

Redactie Tribunalen in Nederland:

Mr. G. C. M. VAN NIJNATTEN en **Mr. J. J. H. VAN DER BRUG**

Hoofd van het Centraal Tribunaal Kantoor

Secretaris v. h. Tribunaal te 's-Hertogenbosch

Redactie van de na-oorlogsche Rechtspraak (Bijz. Raad
van Cassatie, Bijz. Gerechtshoven, Rechtsherstel e.a.):

Mr. J. MILDERS

Rechter Arr.-Rechtbank te Zwolle

(VERSCIJNT WOENSDAG)

3^e JAARGANG

**N.V. UITGEVERS-MAATSCHAPPIJ
W. E. J. TJEENK WILLINK, ZWOLLE**

No. 972

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHT-SPRAAK AMSTERDAM, 13 Maart 1947.
(Mrs. Sluis, Mijnssen, Köster).

Verzoeker is, na zijn weigering om in Duitschland arbeid te verrichten, niet ontslagen.

Verzoeker behoudt zijn recht op salaris over den termijn, gedurende welke hij zich ter beschikking van gerequesteerde heeft gehouden, ook al is door hem geen arbeid verricht, daar de werkgever door eigen schuld geen gebruik heeft gemaakt van verzoekers arbeid.

Beschikking van het Beheersinstituut, waarbij de vordering was afgewezen, vernietigd.

(Besluit Vijandelijk Vermogen (E 133)
art. 25).

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;

Gezien een request van J. G. A. Vermeulen en een verweerschrift van het Nederlandsche Beheersinstituut;

O. dat uit de gewisselde stukken en de mondelinge behandeling dezer zaak volgt dat requestant, die reeds jaren in dienst was bij de N.V. Accumulatorenfabriek Varta te Amsterdam in den zomer van 1943 door den Duitschen directeur van Varta H. E. Schneider werd gedwongen om te gaan werken bij een zustermaatschappij de Accumulatorenfabriek A.G. te Hagen in Duitschland, waarbij uitdrukkelijk werd overeengekomen, dat hij na beëindiging van het werk in Hagen zijne functie in Amsterdam zou hervatten;

dat requestant in den zomer van 1944 in Holland is teruggekeerd en aangezien zijn dienstbetrekking met de Varta niet was verboden, zich weder voor het werk in Holland heeft aangemeld; dat genoemde Schneider toen echter wenschte dat requestant opnieuw in Duitschland zou gaan werken en hoewel hij niet bereid was hem ontslag te verleen, weigerde hem zijn salaris uit te betalen toen requestant niet aan den wensch van Schneider wilde voldoen, terwijl na de bevrijding de beheerder van Varta requestant weder in dienst heeft genomen en onmiddellijk de betaling van het salaris, hoewel niet het achterstallige, heeft hervat;

O. dat requestant thans vordert een bedrag aan salaris van 1 Juni 1944 tot 1 Mei 1945 plus gratificatie, tezamen f 3105;

O. dat het Nederlandsche Beheersinstituut, hoewel erkennende dat requestant nimmer is ontslagen, heeft geweigerd requestants aanspraak op het achterstallige arbeidsloon te erkennen en hem dit te doen uitbetalen, zich beroepende op art. 1638b B.W., inhoudende dat geen loon is verschuldigd voor den tijd gedurende welke de arbeider den bedongen arbeid niet heeft verricht;

O. dat de Raad dit verweer van het Beheersinstituut niet juist acht;

O. toch dat uit voormeld artikel niet mag

T. 3

worden afgeleid, dat requestant verplicht was in Duitschland, in casu voor den vijand, te werken omdat dit niet onder den bedongen arbeid viel, en waar requestant niet was ontslagen en bereid was den oorspronkelijk bedongen arbeid te verrichten, de Raad van oordeel is dat requestant zijn aanspraak op het vastgestelde loon niet heeft verloren, nu de werkgever tengevolge van zijne weigering, derhalve door eigen schuld, van requestants arbeid geen gebruik heeft gemaakt;

O. dat uitbetaling van het salaris ook redelijk is nu is gebleken, dat requestant geen ander inkomen heeft gehad;

O. dat requestant het door hem gevorderde bedrag ad f 3105 aan achterstallig salaris dus terecht vordert en de beschikking van het Nederlandsche Beheersinstituut dd. 11 Juni 1946 behoort te worden vernietigd; enz.

No. 973

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHT-SPRAAK 'S-GRAVENHAGE, 3 Sept. 1947. (Mrs. Prof. Kolléwijn, Block, van Vrijberghe de Coningh).

De Landelijke Hypotheekbank heeft in Maart 1944 een aantal hypothecaire vorderingen op voormalig Joods onroerend goed overgenomen van de Friesch Groningsche Hypotheekbank (gerequesteerde).

Verzoek tot nietigverklaring dier overeenkomst en veroordeling van gerequesteerde tot terugbetaling van de hoofdsom dier vorderingen met verrekening van rente en kosten afgewezen.

Het bestuur van verzoekster was in 1944 op reglementaire en normale wijze samengesteld en de overeenkomst van Maart 1944 is geheel vrijwillig tussen partijen gesloten, zodat er geen grond is tot ingrijpen. Gerequesteerde is alleen ingevolge op haar uitgeoefende pressie overgegaan tot het verstrekken van hypothecaire geldleningen op voormalig Joods onroerend goed, terwijl de Landelijke deze leningen willen en wettens heeft overgenomen. Het ware onredelijk thans dit risico over te brengen van verzoekster op gerequesteerde.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100)
art. 23 e.v.).

N.V. Landelijke Hypotheekbank, requestante,

contra:

N.V. Friesch Groningsche Hypotheekbank, gerequesteerde.

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;

O. dat verzoekster, hierna aan te duiden als de Landelijke, bij haar introductief request stelt, in het kort samengevat en voorzoverre van belang:

dat de Landelijke vroeger was genaamd N.V. Delflandsche Hypotheekbank;

dat in den loop van 1943 N.S.B. financiers zich van die instelling hebben meester ge-

33

maakt in dier voege, dat zij de aandelen hebben overgenomen, de Statuten hebben gewijzigd (waarbij ook de naam veranderd werd) en een nieuw Bestuur hebben gevormd met een nieuwe Raad van Commissarissen, waarvan deel uitmaakten beruchte N.S.B.-ers als F. L. Rambonnet, H. C. van Maasdijk, D. H. de Vries, J. Robertson, E. J. Cool en Ir. D. Mommaal, terwijl het kapitaal werd verhoogd tot f 2.000.000;

dat de Landelijke zich in de praktijk er op toelagde gelden te verstrekken onder hypotheccair verband op onroerende goederen, welke afkomstig waren van Joodse eigenaren en daarnaast van verschillende hypotheekbanken in Nederland door deze op voormalige Joodse eigendommen gevestigde hypotheeken te verkrijgen;

dat de Landelijke zo ook bij onderhandse te 's-Gravenhage op 15 Maart 1944 getekende en aldaar op 17 Maart 1944 geregistreerde akte de Friesch-Groningsche aan haar, de Landelijke, heeft verkocht en in volle eigendom geleverd, gelijk de Landelijke van de Friesch-Groningsche toen heeft gekocht en in eigendom aanvaard, een aantal schuldvorderingen wegens geleend geld ten behoeve van de Friesch-Groningsche en ten laste van in die akte vermelde debiteuren, alle verzekerd door eerste hypotheek op onroerend goed, gelijk in de betreffende hypotheek-akten omschreven op de voorwaarden als omschreven in voorbedeelde akte;

dat het totaal van deze vorderingen beliep in hoofdsom f 593.765, waarvan de specificatie in genoemde akte — bij het verzoekschrift in afschrift overgelegd — is te vinden;

dat blijkens die akte bij bedoelde overeenkomst onder meer werd bedongen, dat de verkoopster instaat voor de juistheid van de door haar opgegeven bedragen der aan de schuldenaar ter hand gestelde en nog niet terug ontvangen gelden, evenwel zonder in te staan voor het aanwezen der gemelde vorderingen, zijnde verkoopster voor het overige tot geen vrijwaring gehouden, wordende ook alle vrijwaring voor het rechtsgeldig bestaan der aan de vorderingen verbonden borgtochten, voofrechten en hypotheeken uitdrukkelijk uitgesloten;

dat de koopprijs heeft bedragen f 593.765 welk bedrag is te verklaren aldus, dat de koopprijs is bepaald op het volle bedrag der verschuldigde hoofdsommen met verrekening van de op de verkochte vorderingen tot de datum van levering lopende interesten;

dat de vorderingen mitsdien voor de parivaarde zijn overgedragen zonder verdiscontering van enig risico, welke dan ook;

dat de verkochte vorderingen alle verzekerd waren door hypotheek genomen op onroerende goederen, welke aan Joodse eigenaren hadden toebehoord, doch door of vanwege de vijandelijke bezetter aan derden in eigendom waren overgedragen;

dat tussen partijen nog meerdere soortgelijke overeenkomsten zijn gesloten betreffende hebbende op andere vorderingen, welke in afzonderlijke akten zijn omschreven, zijnde in totaal door de Friesch-Gro-

ningsche aan de Landelijke overgedragen schuldvorderingen ten belope van f 2.312.965 en door het concern, waartoe de Friesch-Groningsche behoort f 5.597.890 alles op of omstreeks 15 Maart 1944;

dat tengevolge van het rechtsherstel, dat ten aanzien van de onderpanden en de daarop gevestigde hypotheeken plaats vindt en nog zal plaats vinden, te voorzien is, dat het kapitaal van de Landelijke geheel verloren is en het passief belangrijk groter zal zijn dan het actief met alle gevolgen van dien voor hare crediteuren, waaronder de Staat der Nederlanden, wiens vordering thans ruim f 25.000.000 belooft.

Op welke gronden de Landelijke heeft gevorderd nietig te verklaren de voorbedeelde overeenkomst van 15 Maart 1944 en de Friesch-Groningsche te veroordelen aan verzoekster tegen kwijting te betalen een bedrag van f 593.765 met de rente ad 5 % 's jaars sedert 15 Maart 1944 tot de voldoening en te bepalen, dat de Landelijke verplicht is aan de Friesch-Groningsche te vergoeden de bedragen, welke zij aan aflossing en rente op de verkochte vorderingen heeft ontvangen na aftrek van door haar terzake van die vorderingen gemaakte kosten, eveneens vermeerderd met de wettelijke rente sedert het moment van ontvangst dezer bedragen, met veroordeling van de Friesch-Groningsche in de kosten der procedure.

O. dat de Friesch-Groningsche bij haar anti-dotaal request, niet ontkennende, veel-er uitdrukkelijk erkennende, hetgeen de Landelijke heeft gesteld omtrent de inhoud van de tussen partijen gesloten overeenkomst, alsmede omtrent de tot standkoming van andere soortgelijke overeenkomsten tussen haar en de Landelijke, heeft geconcludeerd tot afwijzing van de ingestelde vordering (kosten rechtens) op de in haar anti-dotaal request uitvoerig aangevoerde en bij pleidooi nader toegelichte gronden, op al hetwelk een en ander voorzoveel nodig zal worden teruggekomen;

O. dat mede tussen partijen in confesso is hetgeen de Landelijke heeft gesteld ten aanzien van de gang van zaken met betrekking tot de groei van haar, Landelijke, uit de vroegere N.V. Delflandsche Hypotheekbank;

O. dat blijkens voormelde tussen partijen bestaande feiten ten deze is voldaan aan de vereisten van art. 23 Besluit Herstel Rechtsverkeer en in zoverre de ingestelde vordering op dat Besluit is gegrond;

O. thans ten aanzien van de toewijsbaarheid der vordering, dat naar het oordeel van de Raad het doelmatig is, als zijnde ten deze van principieel belang, op de voorgrond te stellen, dat hetgeen de Landelijke stelt omtrent de gang van zaken met betrekking tot haar groei uit de oorspronkelijke Delflandsche Hypotheekbank medebrengt, dat ten deze niet is sprake van een andere rechtspersoon, de Landelijke, welke is gekomen in de plaats van de oorspronkelijke, de Delflandsche, doch slechts van een voortgezet bestaan van dezelfde rechtspersoon met andere aandeelhouders, een ander bestuur, een andere naam en een

vergroot maatschappelijk kapitaal met op onderdelen in verband met een en ander gewijzigde statuten, zijnde immers door de Landelijke niet gesteld noch uit andere hoofde gebleken van zodanige essentiële wijzigingen in die statuten, dat de aard, het karakter en het wezen van de Delflandsche Hypotheekbank dientengevolge werden aangetaast;

O. dat evenmin uit de stellingen der Landelijke of op andere wijze is komen vast te staan, dat de verkrijging der aandelen uit handen van de eerste aandeelhouders der Delflandsche Hypotheekbank door de met name genoemde onvaderlandse nieuwe verkrijgers anders dan langs normale weg is geschied, waarna ook de benoeming van een ander Bestuur met een nieuwe Raad van Commissarissen heeft plaats gevonden op reglementaire en regelmatige wijze;

O. dat het niet minder van belang is vast te stellen, dat mede uit niets blijkt of valt af te leiden, dat de Landelijke, zoals zij thans als eiseresse optreedt, is een andere rechtspersoon dan die, welke de ten processe bedoelde overeenkomsten van cessie aanging, zijnde toch de enige sedert de Bevrijding ingetreden verandering deze, dat de aandelen thans wederom zijn gekomen in „goed Nederlandse” handen en dat de bestuursorganen zijn gezuiverd;

O. dat dit een en ander van beslissende betekenis ten deze is in zoverre, dat — naar daaruit volgt — dezelfde persoon, welke destijds afsloot de nu-aangevochten overeenkomst, thans daarvan de vernietiging vordert en hetgeen zij aan die vordering ten grondslag legt in wezen slechts hierop neerkomt, dat de rechtspersoon zich beklagt over de wijze, waarop tijdelijke, „ondeugdelijke” organen voor haar zijn opgetreden en over de bestuursgestie van die organen, die zonder enige ongeoorloofde invloed of anderszins als zodanig het heft in handen hebben gekregen;

O. dat daaruit voortvloeit het ontbreken van enige grond, welke zoude medebrengen, dat het achterwege laten van het gevorderde ingrijpen in verband met de bijzondere omstandigheden onredelijk zoude zijn (art. 23 Besluit Herstel Rechtsverkeer);

O. dat voorzoverre de Landelijke beoogd heeft te betogen, dat ingevolge het bepaalde in art. 25 Besluit Herstel Rechtsverkeer ten hare favoeur gelden zou het daarin neergelegd vermoeden — behoudens tegenbewijs — dat het achterwege laten van ingrijpen onredelijk zoude zijn, dit betoog faalt;

O. dat immers de Landelijke geen feiten heeft gesteld — en deze ook overigens niet zijn gebleken — waaruit volgen zoude, dat de rechtsbetrekking, voortgesproken uit de ten processe bedoelde overeenkomst van 15 Maart 1944, waarvan de nietigverklaring wordt verzocht is tot stand gekomen onder dwang, bedreiging of onbehoorlijke invloed vanwege of van personen of instanties door of vanwege de vijand met macht bekleed of met meer macht bekleed, dan hun voor de vijandelijke bezetting van het Rijk in

Europa toekwam, zulks blijkens het vooroverwogene, dat de onvaderlandse bestuurders der Landelijke in de bezettingsjaren regelmatig tot die functies, zijn benoemd door de even onvaderlandse aandeelhouders, die al evenzeer op regelmatige wijze in het bezit der aandelen waren gekomen;

O. dat de onjuistheid van het beroep der Landelijke op art. 25 Besluit Herstel Rechtsverkeer ook daaruit volgt, dat, naar haar eigen stellingen, de litigieuze overeenkomst is tot stand gekomen op normale wijze ter uitvoering van het doel, hetwelk de Landelijke met haar nationaal-socialistische aandeelhouders en bestuursleden nastreefde, te weten het verstreken van gelden onder hypothecair verband op onroerende goederen, afkomstig van Joodse eigenaren, mede door van verschillende hypotheekbanken in Nederland door deze op voormalige Joodse eigendommen gevestigde hypotheeken te kopen en over te nemen;

O. dat wellicht nog grond zoude bestaan tot nietigverklaring der litigieuze rechtsbetrekking als verzocht en tot afwenteling dientengevolge van de gevolgen daarvan op de Friesch-Groningsche, nu die gevolgen grote schade voor de Landelijke blijken mede te brengen — een schade, welke zij geheel vrijwillig zich door haar eigen organen heeft op de hals gehaald — bijaldien:

a. de Friesch-Groningsche destijds geheel vrijwillig en ondoordacht ertoe ware overgegaan hypothecaire geldleningen te verstrekken aan personen, die voormalige Joodse eigendommen hadden verworven en/of

b. de Friesch-Groningsche erop bedacht geweest ware het risico daarna door de ten processe bedoelde cessie over te dragen op de Landelijke, die zich niet bewust van de draagwijdte van hare gedragingen, zich ertoe heeft laten brengen daarbij als instrument te dienen;

O. dat evenwel noch het een, noch het ander ten deze is het geval;

O. dat immers met betrekking tot het afsluiten der bedoelde hypothecaire geldleningen door de Friesch-Groningsche alleszins aannemelijk is gemaakt haar stelling, dat zij daarbij zo al niet onder onontkoombare dwang dan toch in elk geval tegen haar zin en onder ongeoorloofde en onrechtmatige invloed gehandeld heeft;

dat toch uit de door haar overgelegde nota betreffende credietverlening tijdens de vijandelijke bezetting op vroegere Joodse onroerende goederen een aanwijzing valt te putten, dat de originele geldgevers op hypotheek van stonde aan zich weinig belust betoonden crediet te verlenen op van Joden afkomstige goederen, welke door de Niederländische Grundstuckverwaltung of hare onderhorige instellingen op de credietmarkt werden gebracht;

dat, teneinde die ongenoegdheid tot zodanige credietverleningen te effectueren, hypotheekaanvragers op verschillende wijzen werden gedifficulteerd op grond van beweerde incurrantheid als anderszins;

dat, toen in 1942 de Friesch-Groningsche

een leningaanvraag betreffende vroegere Joodse eigendommen had afgewezen, haar Directeur bij de Niederländische Grundstuckverwaltung ontboden werd ter ontvangst van de mededeling, dat de Duitse autoriteiten een principieel antwoord op de Jodenaangelegenheid wensten, onder bijvoeging van het dreigement, dat een weigerende houding voor de betrokken Bank en hare Directeur ernstige gevolgen medebrengen zou, wyl zodanige houding zou worden aangemerkt als belediging van de Führer;

dat de Directie daarop heeft geantwoord, dat de Duitse autoriteiten zich dan hadden te wenden tot de Vakgroep;

dat aan die wenk gevolg gegeven is, waarop tussen de Hypotheekbanken onderling overleg gepleegd is, waarna Dr. Bühler aan de Voorzitter der Vakgroep Hypotheekbanken onder het oog gebracht heeft, dat het zeer „unklug” zoude zijn de gewenste principieele toezegging te weigeren;

dat vervolgens na herhaald overleg de hypotheekbanken hebben besloten de gevorderde principieele bereidverklaring af te geven op grond van de op het geschetste verloop van feiten steunende gerechtvaardigde vrees, dat anders zou worden overgegaan tot benoeming van Verwalters over sommige hypotheekbanken met alle daaruit uit nationaal oogpunt te duchten gevaren;

dat immers toen reeds de meeste, althans verscheidene, hypotheekbanken beschikten over zeer ruime liquide middelen, medebrengende de mogelijkheid voor de trawant van de bezetter, als de Verwalter uiteraard zou zijn, alle die geldmiddelen met wat later nog aan liquide middelen te zijner dispositie komen zou aan te wenden op voor de Nederlandse zaak catastrofale wijzen;

O. dat uit dit verloop van feiten ten aanzien van de hypotheekbanken en stellig mede ten aanzien van de Friesch-Groningsche blijkt van een ongeoorloofde pressie door of vanwege de bezetters uitgeoefend op de beleggingspolitiek der banken, waarvoor deze zijn gezwicht, teneinde andere nationale belangen te dienen en te redden;

O met betrekking tot de boven onder b gestelde omstandigheid, dat deze al evenmin is aanwezig voor wat betreft de overdracht van de ten processe bedoelde hypothecaire vorderingen;

O. toch, dat — daargelaten nog, dat zelfs niet is gebleken van een initiatief nemen tot die cessie door de Friesch-Groningsche — de Landelijke in geen enkel opzicht gerecht worden kan onwillens en onwetens te zijn gedupeerd door meerbedoelde overname dier vorderingen;

dat toch in de eerste plaats ook hier moet worden gewezen op de eigen stelling van de Landelijke, dat zij onder haar voormalige bestuur zich erop toelegde gelden te verstrekken onder hypothecair verband op onroerende goederen, welke afkomstig waren van Joodse eigenaren en in die lijn door koop en levering schuldvorderingen te verkrijgen gedekt door op voormalige Joodse goederen gevestigde hypotheken;

dat bovendien uit de voorwaarden dier overdracht en bijzonderlijk uit de uitsluiting der vrijwaring voor de verkoopster zelfs voor het verum ten tijde van de overdracht, terwijl de vorderingen werden overgenomen tegen pariwaarde, overduidelijk blijkt, dat de Landelijke zich terdege bewust was van de hoedanigheid der over te nemen vorderingen, immers anders geen grond aanwezig zou zijn geweest een geheel onbekend risico met betrekking tot het daadwerkelijk bestaan dier vorderingen op zich te nemen;

dat een en ander hierop neerkomt, dat de Landelijke in vol bewustzijn op zich genomen heeft het risico ten opzichte van bestaan en volwaardigheid der gecedeerde vorderingen, een risico hetwelk haar toen optredend bestuur op grond van deszelfs inzichten in het te verwachten verloop der gebeurtenissen gevoegelijk meende te kunnen aanvaarden;

O. dat het dan evenwel onredelijk zoude zijn dat risico thans te nemen van de schouders der Landelijke, uitsluitend wyl hare voormalige bestuurders verkeerde verwachtingen hebben gekoesterd omtrent de afloop van de oorlog om de schade thans te leggen op de Friesch-Groningsche, nu de gekoesterde voorbedoelde verwachtingen van het Bestuur der Landelijke niet in vervulling zijn gegaan;

O. dat de aanvaarding van dat risico, nu het verloop van feiten anders geweest is dan werd verwacht, voorzien en gehoopt, uiteraard treffen zal de crediteuren van de Landelijke;

O. dat evenwel ook in die omstandigheid geen grond gelegen zijn kan tot toewijzing van de vordering, als daartoe overigens geen termen bestaan;

O. dat het toch geen betoog behoeft, dat bij de beoordeling en beslissing van de vraag, of een eis tot rechtsherstel tussen twee partijen al dan niet voor toewijzing vatbaar is, mogelijke gevolgen van toewijzing of afwijzing voor derden, die niet zelfstandig voor hunne belangen opkomen, buiten beschouwing dienen te blijven, althans niet als enige grond voor een uitspraak in deze of gene richting in aanmerking komen;

O. dat dit niet anders worden kan door de enkele omstandigheid, dat tot die crediteuren behoort voor zeer aanzienlijke bedragen de Staat der Nederlanden, op welke omstandigheid de raadsman van de Landelijke met zo veel nadruk heeft gewezen;

O. dat de Raad meent zich te kunnen onthouden van het antwoord op de vraag, of misschien termen zouden kunnen bestaan bijaldien de Friesch-Groningsche ten tijde van het aangaan der litigieuse overeenkomst van cessie had geweten, dat het risico van de door haar afgesloten hypotheken door deze cessie tenslotte zou komen ten laste van bona fide personen, welke alleen onder onbehoorlijke dwang van de vijand aan het bedrijf van de Landelijke deelnemen, reeds daarom, wyl het bestaan van die wetenschap aan de zijde van de

Friesch-Groningsche niet is aannemelijk gemaakt, veel minder nog stellig is komen vast te staan;

dat met name het beroep van de Landelijke op het door haar destijds uitgegeven prospectus ten deze niet opgaat, wijl de overeenkomst van cessie op 15 Maart 1944 werd getekend en bedoeld prospectus eerst op 24 April daaraanvolgende werd uitgegeven;

dat wel aanvaardbaar is, dat de Friesch-Groningsche wist, dat de Landelijke (naar de Friesch-Groningsche meende „tijdelijk”) van overheidswege financiële steun ontving, doch geenszins is gebleken, dat de Friesch-Groningsche wist of zelfs redelijkerwijze kon vermoeden, dat deze steun blijvend zou zijn en dat de mogelijke schade op de gecedeerde hypotheeken te lijden ten laste en voor rekening van de Staat zoude komen;

dat ook niet is beweerd, dat vanwege de Staat, die toch op zijn desbetreffend Departement en elders ook nog over goed-Nederlandse organen beschikte, aan de Friesch-Groningsche op enigerlei wijze is te kennen of te verstaan gegeven, dat de Staat in zodanige mate financieel bij de gestie der Landelijke was betrokken, dat dit gevaar dreigde;

O. dat op alle vorenstaande gronden het achterwege laten van het gevorderde ingrijpen geenszins onredelijk is te achten, weshalve de ingestelde vordering behoort te worden afgewezen enz.

No. 974

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK 'S-GRAVENHAGE, 21 Juni 1947. (Mrs. van Berckel, van Hinloopen Labberton, Karni).

Strekking van het Besluit Vijandelijk Vermogen E 133.

Beschikking van het Beheersinstituut betreffende een „non enemy” verklaring bevestigd. Alleen in geval van zeer zwaarwichtige redenen kan zo'n verklaring worden gegeven, welke redenen in dit geval niet aanwezig zijn.

(Besluit Vijandelijk Vermogen (E 133) artt. 34 en 43.)

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.; Gezien vorenstaand verzoekschrift (van K. W. Becker, te Nieuwer Amstel, Red.) met bijlagen, alsmede het verzoekschrift van geïntimeerde (Ned. Beheersinstituut, Red.) met bijlagen;

Gelet op de verklaringen der gehoorde getuigen en op hetgeen door en namens partijen is aangevoerd bij de mondelinge behandeling van deze zaak;

O. dat het verzoek van appellandt blijkens het door hem ten requeste gestelde, blijk geeft uit te gaan van een niet juiste opvatting van de strekking van het Besluit Vijandelijk Vermogen, meer in het bijzon-

der van artt. 3 en 34 sub f van dit Besluit;

dat dit besluit, geboren uit de noodtoestand, waarin het Nederlandse volk op economisch gebied door een geheel ongerechtvaardigde oorlog is gebracht, de strekking heeft door — ten opzichte van de betrokken vijandelijke onderdanen wellicht harde, doch onder deze omstandigheden rechtvaardige — maatregelen zooveel mogelijk tot rechtsherstel te geraken en daartoe bepaalt, dat alle in art. 3 bedoelde vijandelijke vermogens van rechtswege in eigendom overgaan aan de Staat;

dat het Besluit Vijandelijk Vermogen dus uitsluitend gezien moet worden als een geheel van regels betreffende het recht van verhaal op de staatsburgers van een vijandelijke staat, of daarmede gelijkgestelden, en het al of niet persoonlijk vijandig gedrag dier vijandelijke staatsburgers in het algemeen van geen betekenis is, terwijl art. 34 sub f aldus moet worden verstaan, dat het de mogelijkheid scheidt de werking van deze algemene regeling in zeer bijzondere gevallen naar billijkheid te mitigeren; dat hiervoor evenwel zeer zwaarwichtige redenen aanwezig moeten zijn;

dat het toch in het algemeen niet billijk is te achten, dat de staatsburgers van een vijandelijke staat, op wier goederen de schade van een onrechtvaardige oorlog kan worden verhaald, van schadeloosheid worden vrijgesteld ten koste van de burgers van de staat, die die onrechtmatig toegebrachte schade geleden heeft;

dat zulke zwaarwichtige redenen hier niet aanwezig zijn;

dat toch alleen gebleken is, dat appellandt voor en gedurende de oorlog een innerlijke gezindheid heeft gehad, welke wellicht in zekere opzichten met die van een goed Nederlander is gelijk te stellen, en daadwerkelijk enig aandeel genomen heeft in het verzet tegen de vijand, doch dit voor het overgrote deel in de laatste jaren van de oorlog, toen de krijgskans ten nadele van de vijand was gekeerd;

dat aan dit verzet dus een deel van zijn verdienste ontvalt, nu niet is gebleken, dat hier niet aan het voor de hand liggend causaal verband tussen de gekeerde krijgskans en het verzet zou moeten worden gedacht, en de Raad mede in overweging neemt, dat uit niets is gebleken, dat appellandt door het verzet te steunen bepaaldelijk het Nederlands belang wilde dienen en niet uiteindelijk zijn eigen belang, als zoon van een Joodse moeder, en dat van zijn Joodse familieleden;

O. dat de beschikking van het Nederlandse Beheersinstituut dus moet worden bevestigd;

Rechtdoende in hoger beroep:

Bevestigt de beschikking van het Nederlands Beheersinstituut, van 14 Mei 1946, waarvan appèl;

Veroordeelt appellandt in alle kosten van het geding, wordende deze tot dusver aan de zijde van geïntimeerde begroot op f 80.

No. 975

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK 'S-GRAVENHAGE, 25 Juni 1947. (Mrs. Prof. Houwing, Dr. Zijlstra, Buddingh de Voogt).

Door de zaak te seponeren heeft de Procureur-Fiscaal hetzelfde gevolg willen bereiken als met een buiten vervolgingstelling, zodat ook daardoor art. 12 sub 3 van E 133 op het vermogen van toepassing is en het beheer eindigt.

Beslissing Beheersinstituut vernietigd met bepaling dat het beheer over de nalatenschap van de erflater op de datum van seponering is geëindigd.

(Besluit Vijandelijk Vermogen (E 133) artt. 12, 43.)

Hamers q.q./Ned. Beheersinstituut.

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;

O. dat ten deze vaststaat:

dat de erflater van requestranten tijdens zijn internering als N.S.B.er in Juli 1945 is overleden;

dat daarna zijn nalatenschap onder beheer is gesteld;

dat de Procureur-Fiscaal bij het Bijzonder Gerechtshof te Arnhem termen aanwezig heeft geacht de zaak tegen die erflater te seponeren en dit bij brief van 25 Juli 1946 aan de vertegenwoordiger van het Beheersinstituut te Deventer heeft bericht met verzoek binnen 15 dagen na die datum het beheer over de nalatenschap op te heffen;

dat het Beheersinstituut aanvankelijk heeft geweigerd tot die opheffing over te gaan en het beheer eerst is opgeheven met ingang van 6 Mei 1947, nadat alsnog genoemde Procureur-Fiscaal meerbedoelde erflater onvoorwaardelijk buiten vervolging had gesteld;

dat in verband met dit laatste requestranten hun verzoek wat betreft een veroordeling van het Beheersinstituut om binnen één maand na het ten deze te wijzen vonnis de nalatenschap in het feitelijk bezit van requestranten te stellen en aan hen rekening en verantwoording van het gevoerde beheer af te leggen, hebben ingetrokken;

O. dat requestranten in hoger beroep zijn gekomen van de in een brief van 5 Dec. 1946 neergelegde beslissing van het Beheersinstituut, waarbij als redegeving van de weigering om het beheer op te heffen wordt aangevoerd dat tot die opheffing niet kan worden overgegaan, omdat de zaak is geseponerd, terwijl voor zulk een opheffing een buitenvervolginstelling vereist is;

O. dat requestranten dit standpunt van het Beheersinstituut op gronden, waarop hieronder voor zoveel nodig zal worden teruggekomen, hebben bestreden, terwijl het Beheersinstituut bij dit standpunt is blijven volharden;

In rechte:

O. dat al is dan nu de erflater buiten

vervolging gesteld en het beheer opgeheven, requestranten toch nog belang hebben bij een beslissing in verband met eventueel door hen aan het Beheersinstituut verschuldigde kosten van beheer over het tijdvak 10 Augustus 1946 tot 6 Mei 1947;

O. dat art. 12 (3) E 133, voor zover ten deze van belang, bepaalt, dat ten aanzien van personen als de erflater van requestranten, het beheer een einde zal nemen, indien dit overeenkomstig het Besluit Politieke Delinquenten 1945 niet wordt gehandhaafd in geval van buitenvervolginstelling, ingevolge dat Besluit;

O. dat in verband met het overlijden van de rechtsvoorganger van requestranten, er ten deze alleen sprake kan zijn van een onvoorwaardelijke buitenvervolginstelling;

O. nu dat het Besluit Politieke Delinquenten 1945 (F 244, zoals dit is gewijzigd bij F 280, welke wijziging in werking is getreden op 1 Maart 1946 (G 32) in art. 19 bepaalt, dat een onvoorwaardelijke buitenvervolginstelling geschiedt:

1. indien de gerezen verdenking ongegrond is gebleken;

2. indien de schuld van de betrokkene van zodanige aard is, dat oplegging van een straf of maatregel ingevolge het Besluit Buitengewoon Strafrecht of het Tribunaalbesluit niet gerechtvaardigd is te achten;

O. dat de Procureur-Fiscaal aanvankelijk heeft geweigerd een buitenvervolginstelling af te geven, omdat dit naar zijn oordeel niet kon geschieden ten opzichte van een overledene, op welk oordeel hij later is teruggekomen;

O. dat de Procureur-Fiscaal in verband met dit aanvankelijk oordeel er toe is overgegaan de zaak te seponeren, maar uit zijn toelichting blijkt, dat hij met dat seponeren hetzelfde gevolg wenst te bereiken als met een buitenvervolginstelling;

dat er dus materieel van een buitenvervolginstelling door de bevoegde autoriteit sprake was en deze dan ook beoogde, dat het beheer een einde zou nemen;

O. dat het trouwens logisch voorkomt aan een seponeren, dus aan een ter zijde leggen en niet vervolgen van een zaak, wat het beheer betreft, dezelfde gevolgen te verbinden als aan een buitenvervolginstelling;

dat toch moet worden aangenomen, dat als de vervolgende autoriteit een zaak ter zijde legt, deze na kennisneming der stukken overtuigd is, dat er geen enkele gerechtvaardigde grond of mogelijkheid aanwezig is om de betrokkene verder te vervolgen of enige handeling ten opzichte van zijn vermogen uit te lokken;

dat er dan dus nog meer redenen zijn om een beheer te doen eindigen, dan in de gevallen in bovenvermeld art. 19 genoemd, terwijl de gevallen van art. 19 reeds automatisch ingevolge art. 12 E 133 het beheer doen eindigen;

O. dat het door het Beheersinstituut van 18 Aug. 1946 tot 6 Mei 1947 over het ten requeste bedoelde vermogen gevoerde beheer dus ten onrechte is gevoerd en aan

requestranten daarover geen kosten in rekening kunnen worden gebracht;

Rechtdoende in hoger beroep:

Vernietigt de beslissing, waarvan appèl;

Verstaat, dat het ten requeste bedoelde beheer over de nalatenschap van de erflater van requestranten op 10 Aug. 1946 een einde heeft genomen. Enz.

No. 976

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK AMSTERDAM, 9 Juni 1947.
-(Mrs. Verdam, de Flines, Scholtens).

Terugvordering van een tijdens de bezetting verkochte auto afgewezen, omdat de laatste koper (Harmsen) bij aankoop te goeder trouw was.

De subsidiaire vordering tot schadevergoeding gericht tegen de eerste koper toegewezen, omdat gerequesteerde niet aannemelijk heeft gemaakt dat hij bij die koop te goeder trouw in de zin van art. 32 E 100 is geweest.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100) art. 23 en vlg.)

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;

Gelezen een verzoekschrift van Margot Edith Scharff en Siegfried Fritz Esse, gesecheiden echtgenoten, beiden te Amsterdam;

Gelezen voorts een verweerschrift van Louise Munscher, eerder gehuwd met den op 18 April 1943 overleden Leendert Arie Johannes Jurgens, thans gehuwd met Eldert van Dijk, en deze laatste tot haar bijstand en machtiging;

O, dat verzoekers hebben gesteld, — zoals hun vordering ter terechtzitting is gerectificeerd —, dat zij eigenaars waren van en in bezit hadden een auto, merk Ford, type Cabriolet, chassisnummer enz.;

dat deze auto door verzoeker Rose in 1941 in schijn verkocht is aan Leendert Arie Johannes Jurgens, ten einde te voorkomen, dat de auto bij verzoekers in beslag genomen zou worden door de Duitse bezetters, daar beide verzoekers als Joodse ingezetenen onder de Duitse Jodenbepalingen vielen;

dat Jurgens de „arische” compagnon was van Rose;

dat als koopsom was bepaald f 1000, welk bedrag Rose eerst aan Jurgens heeft ter hand gesteld, waarna deze dit bedrag weer — onder getuigen — aan Rose heeft betaald;

dat de auto bleef staan in de garage, waar hij tot dusver stald was;

dat na de bevfijding verzoekster Scharff tot de ontdekking is gekomen, dat Jurgens overleden was en dat zijn vrouw gerequesteerde Munscher, de auto direct of indirect voor f 4000 had verkocht aan J. S. M. Harmsen, die hem thans in bezit heeft;

dat Harmsen weigert de auto af te geven,

daar hij te goeder trouw de auto gekocht heeft;

dat gerequesteerde Munscher en eventueel haar echtgenoot, gerequesteerde van Dijk, tegen wien mede de vordering geacht moet worden te zijn ingesteld, van wie niet aannemelijk is, dat zij niet geweten hebben, dat de auto door Jurgens slechts in schijn gekocht is, tot betaling van schadevergoeding aan verzoekers verplicht zijn, welke te stellen is op een bedrag van f 4000, zijnde dit minstens de waarde der auto, blijkens den door Harmsen betaalden koopprijs;

op grond van welk een en ander verzoekers gevorderd hebben primair, dat de transacties van koop en verkoop van de auto zullen worden nietig verklaard, met veroordeling van gerequesteerde Harmsen om de auto terug te geven en veroordeling van gerequesteerde Munscher en van Dijk tot het betalen van schadevergoeding;

subsidiair, dat gerequesteerden Munscher en van Dijk veroordeeld worden om aan verzoekers te betalen een bedrag van f 4000; meer subsidiair, dat de Raad al datgene zal bepalen als hij in goede justitie zal vermenen te behoren; met veroordeling van gerequesteerden in de kosten van het geding;

O, dat gerequesteerden Munscher en van Dijk de niet-ontvankelijkheid hebben opgeworpen van de vordering, omdat bij in kracht van gewijsde gegane uitspraak van de Amsterdamse Kamer, Afdeling Rechtspraak, van den Raad voor het Rechtsherstel van 8 April 1946 tussen verzoekster Scharff en gerequesteerde Munscher betreffende dezelfde auto is beslist, dat verzoekster Scharff er niet in geslaagd is door bescheiden en getuigen te bewijzen, dat zij eigenares van de auto is geweest en omdat verzoeker Rose, als getuige in die zaak gehoord, verklaard heeft, dat verzoekster Scharff de eigenares van de auto zou zijn;

O, hieromtrent, dat het gezag van gewijsde van voormeld vonnis geen verder gevolg heeft dan dat verzoekster Scharff geen nieuwe vordering kan instellen tegen gerequesteerde Munscher op grond van het feit, dat zij eigenares van de auto is;

dat dit echter niet belet, dat — gelijk thans geschiedt — verzoekers tezamen als eigenaars een vordering instellen, die bovendien mede gericht is tegen gerequesteerde van Dijk;

dat verzoekers nog als toelichting hebben gesteld, dat de eigendom van de auto nog dubieus is tussen hen onderling, waarom zij beiden als eigenaars optreden;

dat uit een en ander volgt, dat aan de waarde van de vroegere verklaring van Rose als getuige geen gewicht kan worden gehecht en dat het gezag van gewijsde van het bedoelde vonnis aan de onderhavige vordering niet in den weg staat;

dat het verweer van gerequesteerden Munscher en van Dijk, dat verzoekers geen mede-eigenaren zijn, kan worden gepasseerd, daar zij hierbij geen belang hebben, zij immers — worden zij in het ongelijk

gesteld — kwijting krijgen van de beide enige personen, die als eigenaars in aanmerking komen;

dat derhalve de vordering van verzoekers ontvankelijk moet worden geacht;

O. dat gerequestreerden Munscher en van Dijk als verweer op de hoofdzaak hebben aangevoerd, dat de koop tussen Jurgens en Rose geen schijnhandeling is geweest en als een reële moet worden aangemerkt, terwijl uit de beschikbare gegevens aangenomen moet worden, dat de koopsom wel degelijk is betaald met geld van Jurgens;

dat in het voorjaar van 1944 gerequestreerde van Dijk de auto verkocht heeft aan den bedrijfsleider der garage, waar de auto zich bevond, en deze de auto weer heeft doorverkocht aan gerequestreerde Harmsen;

op welke gronden gerequestreerden tot niet-ontvankelijkverklaring althans ontzegging van de vordering hebben geconcludeerd;

O. dat gerequestreerde Harmsen heeft aangevoerd, dat hij geheel te goeder trouw in Maart 1944 de auto heeft gekocht van den bedrijfsleider van het garagebedrijf „Autex” voor de som van f 4000;

dat hij noch gerequestreerden, noch verzoekers kende;

dat hij om vordering van de auto uit zijn handen door de Duitsers te voorkomen, deze geheel heeft laten demonteren en de onderdelen heeft verborgen;

dat hij na de bevrijding de auto weer in elkaar heeft laten zetten, dat hij grote reparaties aan de auto heeft gehad, dat hij buiten de aanschaffingsprijs van f 4000 aan onkosten ruim f 6000 heeft betaald, zodat de auto hem nu reeds meer dan f 10,000 heeft gekost;

dat hij de auto dringend nodig heeft voor zijn bedrijf van importeur van automaterialen;

O. dat uit de verklaringen van de gehoorde getuigen vermoedens zijn te putten, dat de verkoop door Rose aan Jurgens van de auto inderdaad slechts een schijnhandeling is geweest, doch al ware dit anders, de Raad in elk geval van oordeel is, dat de bijzondere omstandigheden, waaronder Rose, die Jood was, gedurende de vijandelijke bezetting de auto verkocht heeft, dusdanige zijn geweest, dat van een reëlen verkoop voor een adaequaat bedrag geen sprake kan zijn, zodat een achterwege laten van de nietigverklaring daarvan onredelijk zou zijn;

O. dat als gevolg van deze nietigverklaring ook de verkoop van van Dijk aan den garagehouder nietigverklaard behoort te worden, immers van Dijk, hetzij hij voor zich dan wel voor gerequestreerde Munscher gehandeld heeft, niet aannemelijk heeft gemaakt, dat hij bij dien verkoop te goeder trouw in den zin van art. 32 E 100 is geweest;

O. dat er echter geen termen bestaan om Harmsen de teruggave van de auto te bevelen, nu hij aannemelijk heeft gemaakt, dat hij de auto te goeder trouw en onder

bezwarenden titel van den garagehouder heeft verkregen, terwijl niet blijkt, dat de auto voor verzoekers een aanmerkelijk grotere waarde heeft dan voor hem, nu hij daaraan hoge kosten heeft besteed en hij de auto voor zijn bedrijf niet missen kan;

O. dat gerequestreerden Munscher en van Dijk, nu zij hunne goede trouw niet aannemelijk hebben gemaakt, hoofdelijk verplicht zijn de waarde van de auto aan verzoekers te vergoeden en deze waarde te stellen is op minstens f 4000, zijnde het bedrag, dat Harmsen voor de auto in 1944 heeft betaald;

O. dat derhalve de subsidiaire vordering van verzoekers voor toewijzing vatbaar is; Rechtdoende:

Verklaart nietig de voren vermelde overeenkomsten van koop en verkoop van de boven omschreven auto merk Ford.

Veroordeelt gerequestreerden Munscher en van Dijk hoofdelijk om aan verzoekers als schadevergoeding te betalen de som van f 4000.

Ontzegt het meer of anders gevorderde. Veroordeelt gerequestreerden voornoemd in de kosten van het geding, aan de zijde van verzoekers begroot op f 100.

No. 977

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK AMSTERDAM, 15 April 1947.
(Mrs. Jolles, Wiarda, van Zeggelen).

Overdracht van het bedrijf van verzoeker aan verweerders in 1940 na onderling overleg tot stand gekomen, nietig verklaard en verzoeker hersteld in zijn rechten op het bedrijf. Verweerders moeten een accountant in de gelegenheid stellen een balans op te maken van het bedrijf per datum van overdracht.

Verzoeker dient de koopsom aan verweerders terug te betalen als voorschot op de latere verrekening.

Alle verdere beslissingen aangehouden.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100) art. 23 en vlg.).

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.; Gezien:

a. een op 29 Nov. 1945 ingekomen verzoekschrift van Paul David, te Bussum, gevolgd door een „nadere toelichting”;

b. een op 9 Maart 1946 ingekomen verzoekschrift van J. H. G. Jordaan, te Haaksbergen, H. J. Jannink te Goor, alsmede de gezamenlijke erfgenamen van J. H. ter Horst te Rijssen en van F. Koenigs te Haarlem, gevolgd door een „nadere toelichting”;

c. een op verzoek van den Raad ingediend Rapport van den accountant E. Straatemeier te Amsterdam;

d. de door partijen overgelegde stukken; O. dat verzoeker David zakelijk heeft gesteld: dat hij op 10 Mei 1940 firmant was van de firma Daco, tricotagefabriek, ge-

vestigd te Gennep, welk bedrijf in de Meidagen van 1940 onder beheer is gesteld;

dat genoemde firma in het najaar van 1940 dit bedrijf aan verweerders Jordaan c.s. heeft verkocht blijkens voorloopig koopcontract van 10 Nov. 1940 en definitief koopcontract van 4 Dec. 1940, waarin de koopprijs als volgt is vastgesteld: goederen tegen balanswaarde, machines en gebouwen voor f 72,500 en verder alles tegen boekwaarde;

dat deze verkoop is tot stand gekomen onder dwang van de dreigende maatregelen tegen Joden en hunne eigendommen en onder druk van de Wirtschaftsprüfstelle;

dat de transactie niet is geschied op een basis van goed koopmansgebruik, blijkens het feit, dat niets voor de goodwill van het bedrijf is berekend en dat de installatie en inrichting, alsook het meubilair en het gereedschap, tengevolge van gedane te ruime afschrijvingen veel te laag op de balans voorkwamen;

dat verweerders weigeren verzoeker in zijn recht te herstellen;

op welke gronden hij heeft verzocht — zoals zijn petitum in voormelde nadere toelichting met toestemming van den Raad is gewijzigd — dat nietig worde verklaard voormelde transactie, dat verweerders worden veroordeeld te bewerkstelligen, dat verzoeker weer in het bezit van het hem toekomende bedrijf worde gesteld op verbeurte van een dwangsom van f 1000 per dag, dat een balans van overname worde opgemaakt en dat de beslissing omtrent de tusschen partijen plaats te vinden verrekening wordt aangehouden, totdat de meest gereede partij het geschil bij den Raad nader zal hebben aanhangig gemaakt, alles met veroordeeling van verweerders in de kosten van het geding;

O. dat verweerders daartegen zakelijk hebben aangevoerd:

dat verzoeker David niet-ontvankelijk moet worden verklaard in zijne vordering, omdat hij slechts ten deele gerechtigd was in het bewuste bedrijf en zijn mede-vennoot niet mede optreedt;

dat zij de gestelde overeenkomst erkennen, doch daaraan toevoegen, dat deze was voorafgegaan door in 1939 tusschen partijen gevoerde besprekingen over een vrijwilligen verkoop, waarvan de voorwaarden geheel dezelfde waren als waarop in 1940 de verkoop is tot stand gekomen, en welke toen niet is doorgestaan, omdat zij destijds de daaraan verbonden risico's te groot vonden;

dat de tenslotte tijdens de bezetting tot stand gekomen transactie op die in 1939 door de verkoopters zelf aangegeven voorwaarden is gesloten;

dat zij bij gebreke van wetenschap moeten ontkennen, dat over de Daco of haar fabriek door of op bevel van de Duitschers een beheerder zou zijn benoemd;

dat in ieder geval alle besprekingen zowel in 1939 als in 1940 uitsluitend door verzoeker en zijn compagnons zonder tusschenkomst van een beheerder zijn gevoerd;

dat verweerders, als zij niet overtuigd waren, dat de verkoopters geheel vrijwillig zonder Duitse dreiging tot de transactie waren overgegaan, er niet over gedacht zouden hebben van den door de Duitse bezetting geschapen toestand misbruik te maken;

dat de goede harmonie tusschen partijen wordt gedemonstreerd door het feit, dat verzoeker ook na de transactie als adviseur in de overgenomen zaak werkzaam is gebleven en een paar jaar salaris heeft genoten;

dat de transactie wel degelijk op een basis van goed koopmansgebruik is gesloten;

dat zij de verschuldigde koopsom volledig in handen van de verkoopters hebben gesteld en het gekochte bedrijf hebben ingebracht in een nieuwe vennootschap, die tal van wijzigingen in het bedrijf heeft aangebracht;

dat het bedrijf in de jaren 1941 en 1942 goede verdiensten en in 1943 een kleine winst heeft opgeleverd, doch in de jaren 1944 en 1945 belangrijke verliezen heeft geleden;

dat op deze gronden het ingrijpen in de totstandgekomen rechtsbetrekkingen en overeenkomsten hoogst onredelijk zou zijn, zoodat de ingestelde vordering niet-ontvankelijk moet worden verklaard, althans ontzegd, met veroordeeling van verzoeker in de kosten;

O. dat als niet weersproken vaststaat, dat verzoekers gewezen mede-vennoot H. Jordaan wegens afwezigheid onder beheer gesteld en waarschijnlijk overleden is, terwijl in de acte van vennootschap is bepaald, dat deze eindigt, indien een bewindvoerder over een der vennoten mocht worden benoemd en dat de overblijvende vennoot alsdan het recht heeft de zaken der vennootschap voort te zetten, waaruit volgt, dat verzoeker David het recht heeft de onderhavige vordering voor zichzelf in te stellen en dus daarin ontvankelijk is;

O. dat de bewuste transactie tijdens de vijandelijke bezetting tusschen Nederlandse ingezetenen is tot stand gekomen en door de verkoopters is aangegaan onder Duitse dreiging tegen Joden en hun vermogens, zoals voor den Raad aannemelijk is gemaakt, zoodat moet worden aangenomen, dat het achterwege laten van ingrijpen, bedoeld in art. 23 (E 100) onredelijk zoude zijn, zulks behoudens blijk van het tegendeel;

O. wat dit laatste betreft, dat het onderzoek van den accountant heeft aangetoond, dat hier geen reden bestaat om niet in te grijpen, zijnde immers in het bijzonder daaruit gebleken, dat het bedrijf is verkocht zonder berekening van eenige goodwill, waarvoor in normale tijden een behoorlijk bedrag gerekend had kunnen worden, en tegen prijzen, die voor het meerendeel als minimum-waarden zijn te beschouwen, waaruit valt af te leiden, dat verkoopters onder den drang der omstandigheden niet hebben kunnen bedingen wat hun bedrijf werkelijk waard was, hetgeen achteraf

bevestiging vindt in de door verweerders in de jaren 1941/1943 gemaakte belangrijke bedrijfswinsten;

O. dat de door verweerders aangevoerde omstandigheden, dat verkoopters hun de zaak hebben aangeboden en verkocht op de door hemzelf gestelde voorwaarden, dezelfde als waarover in 1939 reeds was gesproken, dat ook na den verkoop een goede verstandhouding tusschen partijen is blijven bestaan en dat vóór de bevrijding nooit over teruggave is gesproken, hierin geen verandering brengen, omdat aannemelijk is, dat verkoopters ook reeds in 1939 — toen trouwens slechts voorloopig over overname van aandelen gesproken is — onder den invloed van naderende Duitse maatregelen stonden en na den verkoop in 1940 aanvankelijk tevreden waren over de in nood gesloten transactie, hetgeen hun echter niet het recht ontnemt om thans gebruik te maken van de hun na de bevrijding geboden gelegenheid tot het bekomen van rechtsherstel, waarvan de mogelijkheid hun te voren niet bekend kon zijn;

O. dat door het verleenen van rechtsherstel geen blaam wordt geworpen op de verweerders, die immers naar 's Raads oordeel bij de transactie geen misbruik van den noodtoestand der verkoopters hebben gemaakt, doch desniettemin onderworpen zijn aan de later gemaakte regelen van rechtsherstel;

O. dat de Raad van oordeel is, dat de teruggave van het bedrijf aan verzoeker, krachtens art. 27, 5 (E 100) slechts mag geschieden onder voorwaarde, dat deze aan verweerders teruggeeft hetgeen de verkoopters indertijd als koopsom van de thans terug te ontvangen zaken hebben ontvangen;

O. daaromtrent, dat nog niet vaststaat wat hij zal kunnen terugontvangen boven de gebouwen, machines, installaties, gereedschappen en meubelen, waarvoor indertijd f 74,502 is betaald, zoodat hij in ieder geval dit bedrag tegen teruggave van die of dergelijke goederen zal moeten betalen als voorschot op de gevraagde nadere verrekening, ten aanzien waarvan de Raad thans reeds bepaalt, dat verweerders de door hen in het bedrijf gemaakte winsten zullen mogen behouden;

O. dat het verzoek derhalve als volgt kan worden ingewilligd, waarbij de Raad termen vindt om de kosten van het deskundig onderzoek door beide partijen gelijkelijk te doen dragen;

Rechtdoende:

Verklaart nietig de rechtsbetrekkingen, welke tijdens den oorlog tot stand zijn gekomen tusschen verzoekers bedrijf en den verweerders, en doet herleven de rechtsbetrekkingen tusschen dat bedrijf en verzoeker;

Verklaart nietig alle rechtshandelingen, die het ontstaan en het teniet gaan van de rechtsbetrekkingen hebben veroorzaakt en wel in het bijzonder de tusschen partijen gesloten koopovereenkomsten van 10 November en 4 December 1940;

Veroordeelt verweerders om zoo te zamen als ieder voor zich binnen twee maanden na deze uitspraak te bewerkstelligen, dat verzoeker in het bezit wordt gesteld van het hem toekomende bedrijf, zulks onder gehoudenheid van verzoeker om na de overdracht van het bedrijf een door verweerders aan te wijzen accountant in staat te stellen een balans van dat bedrijf op te maken per datum van overdracht, op verbeurte van een bedrag van f 500 voor elken dag, dat verweerders aan hun verplichting niet zullen voldoen;

Een en ander onder voorwaarde, dat verzoeker aan verweerders vóór of tegelijk met de overdracht betale een bedrag van f 74,502 als voorschot op na te melden verrekening;

Houdt de beslissing omtrent de tusschen partijen te maken verrekening aan, totdat de meest gereede partij het geschil nader bij den Raad zal hebben aanhangig gemaakt;

Bepaalt, dat de kosten van het deskundig onderzoek, ten bedrage van f 911,93, door beide partijen elk voor de helft zal worden gedragen;

Veroordeelt verweerders in de overige kosten van het geding, tot heden aan de zijde van verzoeker begroot op f 100. Ontzegt het meer gevorderde.

No. 978

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK GRONINGEN, 18 Juli 1947.
(Mrs. Prof. van der Pot, Prof. Beekhuis, Dorhout).

Verzoeker, benoemd tot bewindvoerder over zijn afwezige ouders, heeft opheffing van deze bewindvoering verzoekt, daar hij bij notariële volmacht tot algemeen gevolmachtigde is aangewezen.

Verzoek is door Beheersinstituut en in hoger beroep afgewezen.

Door de benoeming tot bewindvoerder is de bevoegdheid van gevolmachtigde verloren gegaan en deze herleeft niet automatisch bij opheffing van de bewindvoering.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100) art. 89).

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;

Gezien het verzoekschrift van E. M. van Rhijn, waarin deze mededeelt dat hij op 23 Juni 1945 door den Militairen Commissaris voor het district Meppel is benoemd tot bewindvoerder over zijn afwezige, in October 1942 door de Duitsers weggevoerde ouders Michaël van Rhijn en Fijtje Betje van Zuiden, wier enig kind en c.q. erfgenaam hij is;

dat deze benoeming echter een gevolg is geweest van onwetendheid of dwaling en niet had behoeven plaats te hebben, aangezien zijn vader bij akte van 14 October 1940, verleden voor Notaris J. Mulder te Hoogeveen, hem als algemeen gevolmachtigde had aangewezen;

dat hij dan ook aan het Nederlandse Beheersinstituut heeft verzocht de bewindvoering op te heffen, doch dit instituut daartegen bij schrijven van 14 Maart 1947 bezwaar heeft gemaakt op grond van de bevoordingen van art. 89, eerste lid, van het K.B. E 100; dat hij dit bezwaar niet deelt en mitsdien verzoekt te beslissen, dat zijn benoeming tot bewindvoerder als niet geschied kan worden beschouwd of wel dat de bewindvoering 30 dagen na de beslissing zal eindigen;

Gezien het verweerschrift van de Directie van het Nederlandse Beheersinstituut strekkende tot referate aan het oordeel van den Raad, kosten rechtens;

Gehoord ter zitting van 25 Juni 1947 reques-trant in persoon en bij monde van notaris E. Visser voornoemd en het Nederlandse Beheersinstituut bij monde van Mej. Mr. Th. Th. H. van Sonderen;

O. dat reques-trant kennelijk bedoelt op grond van art. 43 van het K.B. E 133 in beroep te komen van de hem bij schrijven van 14 Maart 1947 medegedeelde beschikking van het Nederlandse Beheersinstituut tot afwijzing van zijn verzoek om de bedoelde bewindvoering op te heffen;

dat het beroepschrift 4 April 1947 en dus tempore utili bij den Raad voor het Rechts-herstel is ingekomen;

dat het belang voor reques-trant schuilt in de kosten, welke de bewindvoering over het niet onbelangrijke vermogen van zijn ouders voor hem als enigen erfgenaam van dat vermogen meebrengt, welke bespaard zouden worden, als voortaan, totdat de dood van zijn ouders vaststaat, door hem opgetreden zou kunnen worden als gevolmachten;

O. dat volgens art. 89 van het K.B. E 100 degene, die uit welken hoofde ook tot vertegenwoordiging van een afwezige bevoegd is, die bevoegdheid verliest door een benoeming voor denzelfden afwezige van een bewindvoerder en de vraag, waarop het hier aankomt, deze is, of door intrekking van een benoeming tot bewindvoerder de tevoren bestaande maar door die benoeming verloren bevoegdheid tot vertegenwoordiging uit anderen hoofde weder herleeft;

O. dat de Raad met het Beheersinstituut van oordeel is, dat nu art. 89 daarvan niet rept en spreekt van een verlies, niet van een schorsing dezer bevoegdheid tot vertegenwoordiging, aangenomen moet worden dat van een automatische herleving dier bevoegdheid geen sprake kan zijn, zoodat na intrekking der benoeming tot bewindvoerder van reques-trant niemand voor de belangen van den eigenaar van het desbetreffende vermogen zou kunnen opkomen, althans de mogelijkheid om dit bevoegdelyk te doen hoogst onzeker zou zijn geworden, waardoor uiteindelijk de belangen van reques-trant ernstig nadeel zouden kunnen lijden;

O. dat de Raad het weliswaar onbillijk acht, als in een geval als het onderwerpelijke van reques-trant de jaarlijksche betaling van een niet onbelangrijk bedrag als kosten van bewindvoering zou worden ge-vergd, maar dit geen wijziging vermag te

brengeu in 's Raads beslissing;

O. dat waar het Nederlandse Beheers-instituut in dezen geen procespartij is, maar een ambtelijk orgaan, tegen welks beslissing in beroep wordt gekomen, een veroordeling van reques-trant in de kosten dezer procedure achterwege kan blijven.

No. 979

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK AMSTERDAM, 28 Juli 1947.
(Mrs. Boll, Van der Loos, Romein).

Ten aanzien van woon- en winkelhuizen behoort niet te lange tijd na de bevrijding rechtszekerheid te bestaan en verzoekster had, mede in het belang van gerequestreerde, hare actie tot rechtsherstel niet tot begin 1947 mogen uitstellen. Bij afweging van belangen zou niet achterwege laten van ingrijpen, doch het gevraagde ingrijpen onredelijk zijn.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100)
art. 23 e.v.).

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;

Gezien het verweerschrift van de naamlooze vennootschap N.V. Boekhandel en antiquariaat B. M. Israel, gevestigd te Arnhem,

Gezien de verweerschriften van Lucas v. Twisk, wonende te Amsterdam, en van de Erven A. A. Isaac, namens deze ingediend door Ella Goudsmit, weduwe van A. A. Isaac voornoemd;

O. dat verzoekster zakelijk heeft gesteld; da zij sinds 1938 het pand Leidsestraat 62 in huur had van de eigenaren, de Erven A. A. Isaac, welke huur door den over verzoekster aangestelden Treuhänder eind 1941, althans in het eerste kwartaal van 1942 werd beëindigd, waarna voormeld perceel in Maart 1942 betrokken is door gerequestreerde van Twisk;

dat zij na de bevrijding haar bedrijf in het perceel Leidsestraat 85 heeft kunnen uitvoeren, welk pand zij echter krachtens vonnis van den Raad voor het Rechtsherstel, Afdeling Rechtspraak, Amsterdamse Kamer dd. 11 November 1946 per 1 Febr. 1947 heeft moeten ontruimen;

dat zij sindsdien haar bedrijf heeft moeten stilleggen, haar voorraad boeken heeft opgeslagen in een kelder en haar kantoor op een zolderverdieping houdt;

dat zij in Januari 1947 tegen gerequestreerde van Twisk bij den Voorzitter van de Amsterdamse Kamer van den Raad voor het Rechtsherstel, Afdeling Rechtspraak, in kort geding een vordering tot ontruiming heeft ingediend, welke vordering werd toegewezen, doch welke uitspraak daarna in appèl, bij vonnis van den Raad voor het Rechtsherstel, Afdeling Rechtspraak van 24 Maart 1947 werd vernietigd;

dat zij thans in de hoofdzaak vordert, dat voormelde huuropzegging betreffende het perceel Leidsestraat 62 door den Treuhänder gedaan, worde ongedaan gemaakt met

herleving van de tussen verzoekster en de gerequesteerden Erven A. A. Isaac als eigenaren gesloten huurovereenkomst en mitsdien gerequesteerde van Twisk worde bevolen van het door hem in gebruik genomen onderwerpelijke perceel, het winkelgedeelte en de eerste etage te ontruimen;

O. dat gerequesteerde van Twisk verzoekster's vordering op verschillende gronden heeft bestreden en de gerequesteerden Erven A. A. Isaac zich aan het oordeel van den Raad hebben gerefereerd;

O. dat van Twisk allereerst betwist, dat de onderhavige huurovereenkomst door den Treuhänder van verzoekster eind 1941, althans in het eerste kwartaal van 1942 werd beëindigd, stellende hij hiertegenover, dat de huur van verzoekster per 31 December 1941 was geëindigd en verzoekster reeds voordien het litigieuze pand had verlaten;

O. dat de Raad dit verweer verwerpt, nu door den raadsman van verzoekster, inplaats van het laatste huurcontract dat verloren is gegaan, ter zitting is overgelegd een door den Inspecteur der Registratie te Amsterdam dd. 3 Juli 1947 afgegeven uittreksel uit diens Register, waaruit blijkt, dat op 2 September 1941 werd geregistreerd ene acte dd. 5 Augustus 1941, volgens welke per 1 Augustus 1941 voor den tijd van één jaar door Mevr. E. Isaac—Goudsmit door bemiddeling van makelaar Leefson werd verhuurd aan S. Israël, den winkel en étage van het perceel Leidsestraat 62 voor een huurprijs van f 1920 per jaar, en de Raad het aannemelijk acht, dat deze huurovereenkomst, waarbij weliswaar S. Israël, beheerder van het Amsterdamse filiaal van verzoekster, partij is, geacht moet worden te zijn aangegaan tussen verzoekster als huurster en de gerequesteerden Erven Isaac als verhuurder;

O. dat ook de Erven Isaac hebben verklaard, dat het hun bekend was, dat de huurovereenkomst met gerequesteerde van Twisk werd gesloten, nadat de Verwalter van verzoekster aan hen als eigenaren had opgezegd;

O. dat gerequesteerde van Twisk met evenvermeld punt van verweer blijkbaar bedoelde te betogen, dat verzoekster, van wie vaststaat, dat zij omstreeks November 1941 het litigieuze pand heeft verlaten, dit vrijwillig heeft gedaan, althans dat hem, gerequesteerde, niets ervan bekend was, dat verzoekster daartoe door maatregelen vanwege den bezetter was gedwongen ter versterking van welk standpunt deze gerequesteerde nog heeft aangevoerd, dat hij in Maart 1942 het perceel Leidsestraat 62 rechtstreeks van de joodse eigenaren, en wel door bemiddeling van den joodsen makelaar Leefson, in elk geval zonder enige bemoeienis van de zijde van den bezetter, heeft gehuurd, waarbij tegenover hem door of vanwege de eigenaren met geen woord over de voorgeschiedenis is gerept;

O. dat deze stelling van gerequesteerde door de Erven Isaac niet is weersproken, die tevens hebben verklaard dat makelaar Leefson omtrent dit punt niet kan worden gehoord, aangezien hij door den vijand is gedeporteerd en sindsdien niet is terugge-

keerd;

O. dat gerequesteerde van Twisk uit het voorgaande concludeert, dat hij ten deze niet geacht kan worden te kwader trouw te zijn geweest, hetgeen verzoekster heeft bestreden;

O. dat de Raad, in het midden latende, of voormelde feiten al dan niet aanleiding geven om goedetrouw bij van Twisk aanwezig te achten, van oordeel is, dat in verhoudingen als de onderhavige, moet worden voorop gesteld, dat hierbij niet de al dan niet goede trouw van partijen de beslissende factor behoort te zijn, doch dat art. 25 van het Besluit Herstel Rechtsverkeer ervan uitgaat, dat het achterwege laten van ingrijpen door den Raad onredelijk zou zijn, tenzij de Raad meent om bijzondere redenen o.m. door afweging der belangen van partijen, zich van ingrijpen te moeten onthouden;

O. dat de Raad ter beoordeeling of dergelijke redenen in het onderwerpelijk geval aanwezig zijn, hierbij in aanmerking neemt, dat verzoekster, inplaats van terstond na de bevrijding ene actie tot rechtsherstel tegen gerequesteerde van Twisk aanhangig te maken, niets van zich heeft laten horen, intengedeel enige tijd na Mei 1945, doch in elk geval nog in dat jaar, met behulp en toestemming van het Militair Gezag het pand Leidsestraat 85 heeft betrokken, zulks niettegenstaande verzoekster, toentertijd wist, dat de vorige huurder van dit perceel op herleving van zijne oorspronkelijke huurovereenkomst aanspraak maakte;

O. dat verzoekster daarna bij vonnis van den Raad voor het Rechtsherstel, Afd. Rechtspraak dd. 11 Nov. 1946 is veroordeeld om voormeld perceel per 1 Febr. 1947 te ontruimen;

O. dat verzoekster ook daarna nog tot begin Januari 1947 heeft gewacht met het instellen van de voormelde vordering in kort geding tegen gerequesteerde van Twisk;

O. dat de Raad het voorts aannemelijk acht, dat indien verzoekster, zodra zulks na de bevrijding mogelijk was, ene actie tegen van Twisk zou zijn begonnen, deze in het geval, dat hij daarbij in het ongelijk zou zijn gesteld, destijds, toen nog vele winkelpanden leeg stonden, waaronder ook de in de Leidsestraat, gemakkelijker een ander geschikt perceel had kunnen huren, terwijl zulks thans zeer moeilijk, zo niet onmogelijk moet worden geacht;

O. dat de Raad van oordeel zijnde, dat ten aanzien van huren van woon- en winkelhuizen na niet te langen tijd sinds de bevrijding rechtszekerheid behoort te bestaan, op deze gronden verzoekster's handelwijze afkeurt, zodat het lange tijdsverloop, waarvan in deze zaak sprake is, bij afweging van wederzijdse belangen, ten gunste van gerequesteerde van Twisk spreekt;

O. dat verzoekster nu wel heeft opgemerkt, dat zij niet veel eerder tot het instellen van een actie tot rechtsherstel in staat was, daar eerst bij beschikking van het Beheersinstituut van 1 Nov. 1946 de ontheffing en liquidatie van verzoekster

werd ongedaan gemaakt, doch dit argument moet falen, daar niets de toen aanwezige Heren M. en N. Israel, Directeuren van verzoekster, zou hebben belet om, als belanghebbenden ter voortzetting van het bedrijf van verzoekster, reeds veel eerder een vordering als hierbovenbedoeld ahangig te maken;

O. dat derhalve verzoekster niet alleen het verwijt treft, dat zij van het haar toekomend recht tot het vragen van rechtsherstel niet tijdig gebruik heeft gemaakt, doch zij dit recht ook misbruikt heeft door eerst ruim anderhalf jaar na de bevrijding deze actie in te stellen;

O. dat de Raad vervolgens als vaststaand aanneemt, dat gerequesteerde van Twisk het litigieuze winkelpand geheel heeft laten restaureren en van een luxe-betimmering heeft laten voorzien, ten einde dit als café te exploiteren, terwijl hij de bovenverdieping, welke door verzoekster als bergplaats van boeken was gebruikt, geheel als woning heeft doen inrichten, welke verbeteringen en vernieuwingen hem een aanzienlijk bedrag hebben gekost, hetwelk gerequesteerde op meer dan f 20.000 stelt;

O. bovendien, dat van Twisk in zijn café-bedrijf op generlei wijze profiteert van enige goodwill van verzoekster, welke in dit zelfde pand een boekhandel en antiquariaat exploiteerde;

O. dat volgens het oordeel van den Raad in het onderhavige geschil het belang van gerequesteerde van Twisk praevaleert boven dat van verzoekster, zodat eerstgenoemde meer geschaad moet worden geacht bij toewijzing der vordering dan verzoekster bij afwijzing daarvan;

O. dat de Raad met verwijzing naar de feiten als bovenvermeld, bij afweging van de belangen en van partijen, onder de gegeven omstandigheden van oordeel is, dat niet het achterwege laten van ingrijpen, doch het gevraagde ingrijpen onredelijk zou zijn;

O. mitsdien, dat het verzoek moet worden afgewezen; enz.

No. 980

BIJZONDERE RAAD VAN CASSATIE, 21 April 1947. (Mrs. Haga, Halbertsma, Veegens, Scholten, Kol. Mr. Tollenaar).

Deelneming aan een Silbertanne-actie.

Voorbedachte raad bij de daders is niet uitgesloten, al is het initiatief tot de actie van de S.D. uitgegaan.

Verweer van req., dat hij opzettelijk zijn geladen revolver verkeerd zou hebben gericht, zooals het Hof overweegt, is niet verenigbaar met de verklaring van req. op dit punt in de bestreden sententie.

(S. artt. 45, 289; Sv. artt. 348, 350).

(Zie ook N.O.R. no. 846, *Red.*).

Op het beroep van H. Jebbink, wonende te Groningen, thans in bewaring, requirant

van cassatie tegen een sententie van het Bijzondere Gerechtshof te Leeuwarden, 2e Kamer, zittinghoudende te Groningen, van 16 Sept. 1946, waarbij hij werd schuldig verklaard aan:

1. „opzettelijk in tijd van oorlog den vijand hulp verleenen”, 2. poging tot moord begaan gedurende den tijd van den huidige oorlog, waarbij de schuldige gebruik heeft gemaakt van macht gelegenheid en middel hem door den vijand geboden”; en met toepassing van de artt. 45, 57, 102 en 289 Sr., 1, 3, 5, 8, 9, 11 en 12 B.B.S. werd veroordeeld tot de doodstraf, met ontzetting van het recht van het kiezen en de verkiesbaarheid bij krachtens wettelijk voorschrijf uitgeschreven verkiezingen voor het leven.

De Bijzondere Raad van Cassatie, enz.;

Gehoord het verslag van den Raadsheer Scholten;

Gelet op de middelen van cassatie, voorgesteld bij schriftuur, luidende:

I. enz.;

II. S. althans v. t. van de artt. 40, 41, 45 en 289 Sr., 348, 349, 350, 351, 352, 358 en 359 Sv., 1, 2, 11, 22 en 27 B.B.S., doordat het Bijzonder Gerechtshof

a. het hierboven sub 2 telastegelde feit op grond van de gebezigde bewijsmiddelen bewezen heeft verklaard, zulks ten onrechte, omdat

1. uit de gebezigde bewijsmiddelen, speciaal uit de verklaringen van de getuige Haase, Bellmer en van Efferen, gezien ook requirants eigen verklaring juist is komen vast te staan, dat hier geen sprake is geweest van een tevoren door requirant of een der andere deelnemers aan de Silbertanne-acties beraamd plan, om Amerika opzettelijk van het leven te berooven, daar immers het initiatief ten dezen is uitgegaan van de S.D., terwijl voornoemd plan bovendien ook niet juist op den heer Amerika betrekking had, daar aan de deelnemers aan de Silbertanne-acties alleen een lijst is verstrekt, waarop een zestal namen stond vermeld, waarvan de heer Amerika er een was, waarvan twee willekeurige personen moest worden doodgeschoten, zoodat het geenszins vaststond, dat juist de heer Amerika zou worden doodgeschoten, hetgeen wordt bevestigd door de verklaringen van Larsen en requirant zelf, dat het zeer toevallig was, wie van de genoemde zes personen van het leven werd beroofd;

2. uit niets is gebleken, dat hier sprake is geweest van een strafbare poging aan de zijde van requirant, daar uit requirants eigen verklaring blijkt, dat hij na het lossen van het eerste schot is weggegaan, zoodat hetgeen daarna ten huize van Amerika is gebeurd, niet voor zijn rekening komt, terwijl geenszins is komen vast te staan, dat requirant den heer Amerika niet heeft geraakt, tengevolge van het feit, dat deze snel de deur heeft dichtgegooid, hetgeen zelfs zeer onaannemelijk is, daar de heer Amerika, zooals hij zelf heeft verklaard, eerst nog een vuurstraal heeft gezien uit

requirants revolver, en daarna de deur heeft dichtgedrukt, terwijl requirant op nauwelijks meer dan een meter afstand van hem stond, zoodat hij nimmer zoo snel had kunnen reageeren, dat de deur de kogel van richting heeft doen veranderen, en hij daardoor alleen niet doodelijk door requirant werd geraakt, hetgeen omgekeerd juist des te meer aannemelijk maakt requirants verklaring, dat hij Amerika niet heeft kunnen en willen treffen en daarom langs hem heen heeft geschoten, ter versterking waarvan worde gewezen op de verklaring van Efferen, dat requirant bij Feldmeyer aangeschreven stond als een laffe wekke vent, die zich altijd van de opdrachten afmaakte of misschoot;

b. requirant ten aanzien van het hierboven sub 2 genoemde delict strafbaar heeft geoordeeld, zulks ten onrechte, omdat

1. uit de gebezigde bewijsmiddelen juist blijkt, dat requirant verkeerde in omstandigheden, welke een beroep op overmacht rechtvaardigen, hebbende immers requirant zich aan deze opdracht niet kunnen onttrekken, daar hij, zooals Larsen heeft verklaard, vorige acties ook al niet had meege maakt, en hij onder voortdurende bedreiging met den dood stond, wanneer hij de hem gegeven opdrachten saboteerde, terwijl bij deze acties juist een lid van de S.D. Schäper is meegezonden, om er op toe te zien, dat requirant zich niet weer aan zijn opdracht onttrok, welke S.D.man den geheelen avond met het pistool in de hand heeft rondgelopen, en bij den deur van Amerika aan requirant de opdracht heeft gegeven, om aan te bellen en te schieten, waaraan requirant uit gevaar voor eigen leven, zich niet heeft kunnen en durven onttrekken;

2. uit de gebezigde bewijsmiddelen, op de sub 1 genoemde gronden, welke hier als geïnsereerd dienen te worden beschouwd, juist blijkt van een toestand, waarin requirant uit noodweer heeft gehandeld;

III. enz.;

Gehoord den Adv.-Fiscaal namens den Proc.-Fiscaal in zijn conclusie, dat de Raad, de sententie zal vernietigen voor wat de hoofdstraf betreft, en deze zal bepalen op levenslange gevangenisstraf;

O. dat bij de bestreden sententie ten laste van requirant is bewezen verklaard: 1. „dat hij te Groningen in de jaren 1943 en 1944 op meerdere tijdstippen opzettelijk, terwijl Nederland alstoen met Duitschland in oorlog was, den Duitschen vijand hulp heeft verleend, hierin bestaande, dat hij aldaar en alstoen opzettelijk heeft deel uitgemaakt van en heeft deelgenomen aan acties uitgaande van het zoogenaamde commando „Silbertanne“, welk commando een door de Deutsche bezettende macht opgerichte groep van personen bevatte, welke opdracht had van Deutsche zijde om contra maatregelen te nemen tegen de zoogenaamde politieke terreuracties der Nederlandsche illegale Beweging, bestaande deze contramaatregelen in moord, doodslag, zware mishandelingen en dergelijke misdrijven, welke wer-

den gepleegd op diverse Nederlanders“; 2. „dat hij in de gemeente Groningen in Januari 1944 te samen en in vereniging met anderen, ter uitvoering van hun tevoren beraamd plan om Johannes Leonardus Amerika opzettelijk van het leven te bezettelijk uit een met scherp geladen pistool op korten afstand geschoten heeft in stool op korten afstand geschoten heeft in de richting van Amerika voornoemd, zijnde de uitvoering van hun voorgenomen misdrijf niet voltooid, alleen door een van hun wil onafhankelijke omstandigheid, dat Amerika voornoemd, onder meer door het feit, dat hij Amerika, de tusschen hem en zijn aanvallers gelegen deur aanvankelijk gedeeltelijk had weten te sluiten niet werd getroffen en vervolgens zich op den grond had laten vallen en zich hield, alsof hij dood was, hebbende hij, verdachte, bij het bovenstaande gebruik gemaakt van macht gelegenheid en middel hem door het feit der Deutsche vijandelijke bezetting geboden, doordien hij aldaar en alstoen:

1. bij het bovenstaande was gedekt door een handelende in opdracht van leden der Deutsche S.D. te Groningen;

2. bij het bovenstaande als lid der Germaansche S.S. gebruik heeft gemaakt van een pistool, terwijl alstoen het voorhanden hebben van vuurwapenen aan goede Nederlanders door de Deutsche Bezettende macht was verboden;

O. ten aanzien van het eerste middel, enz.;

O. ten aanzien van het tweede middel:

dat onderdeel a onder 1 van dit middel eveneens ongegrond is;

dat toch het Hof op grond van de bewijsmiddelen, in de bestreden sententie opgenomen, heeft kunnen aannemen, dat bij requirant en zijn mededaders van het onder II bewezen verklaarde feit een te voren beraamd plan heeft bestaan om getuige Amerika van het leven te berooven, ook al is het initiatief daartoe uitgegaan van den S.D.;

dat een opzet en voorbedachte raad ten opzichte van twee slachtoffers, gekozen uit een lijst met eenige namen voldoende bepaald zijn in den zin van art. 289 Sr.;

dat onderdeel a onder 2 van dit middel echter gegrond is;

dat de bewezenverklaring van het onder II telastegelegde in de bestreden sententie berust op:

de verklaring van den getuige Johannes Leonardus Amerika: „dat 24 Januari 1944 een aanslag gepleegd is op den Duitschgezinden onderwijzer Prenger; dat op 28 Januari 1944 des avonds tegen 8 uur er gebied is aan zijn woning aan het Nassauplein te Groningen; dat hij de voordeur opende en drie personen zag staan; dat hij de vraag: „Bent U de Heer Amerika“ bevestigend beantwoordde; dat hij toen zag, dat er onmiddellijk een pistool op zijn borst gericht werd en hieruit een vuurstraal kwam; dat hij op hetzelfde oogenblik de voordeur trachtte dicht te doen; dat er eenigen naar voren sprongen en er weer een

pistool op hem gericht werd; dat hij de pols van die persoon heeft gegrepen en er een worsteling ontstond; dat daarbij vijf schoten zijn gelost; dat een kogel rakelings langs zijn hoofd is gegaan; dat hij pardoos zich heeft laten vallen en zich dood heeft gehouden; dat er nog een kogel over hem heen geschoten is; dat zijn vrouw huilend er bij kwam en gilde: „ze hebben mijn man vermoord”; dat de daders daarop vertrokken zijn en hij weer opgestaan is; dat hij zoo spoedig mogelijk zijn woning heeft verlaten en ondergedoken is; dat hij in verdachte de persoon herkent, die hem vroeg, of hij Amerika was;”

en de opgave van requirant als verdachte: „dat hij eind Januari 1944 op het Scholtenhuis, de zetel van de Deutsche S.D. te Groningen is geroepen; dat hij vandaar met den S.D.man Schäper en zijn medelid van de Germaansche S.S. Larsen is vertrokken; dat hij onderweg vernam, dat er in verband met den aanslag op den onderwijzer Prenger, welke enkele dagen tevoren had plaats gehad, eenige personen gearresteerd moesten worden uit onderwijskringen en dat zij twee daarvan moesten doodschieten; dat zij gegaan zijn naar het Nassauplein naar de woning van getuige Amerika; dat hij aangebond heeft en getuige Amerika, die de voordeur opende, heeft gevraagd, of hij de Heer Amerika was; dat toen deze bevestigend antwoordde hij daarop met zijn scherp geladen pistool tweemaal opzettelijk geschoten heeft in de richting van getuige Amerika;”

dat evenwel bij de motiveering van de op te leggen straf in de bestreden sententie onder meer wordt overwogen: „dat het Bijzonder Gerechtshof vooropstelt, dat het thans na zoovele jaren onmogelijk is, het aandeel dat elk lid van de Silbertanne in de verschillende acties heeft gehad, nauwkeurig vast te stellen eenzijdig omdat niet alle acties nog bekend zijn of tot klaarheid zijn gebracht, anderzijds omdat de leden trachten hun aandeel te verkleinen en te verzwijgen en min of meer probeeren hun straatje schoon te vegen, met de bewering, dat zij opzettelijk hebben misgeschoten, beweringen, welke door iemand met eenig gezond verstand wel niet voetstoots aanvaard zullen worden;”

dat tusschen deze overweging en de aangehaalde opgave van requirant een onoplosbare tegenstrijdigheid bestaat, immers hij, indien hij opzettelijk verkeerd zou hebben gericht, zich niet zou hebben schuldig gemaakt aan poging tot moord op getuige Amerika;

dat het Hof blijkbaar op feitelijke gronden, die in cassatie zouden moeten worden geëerbiedigd, van oordeel is geweest, dat deze bewering van requirant geen geloof verdiende, maar dat het Hof dan de gronden, waarop die overtuiging rustte, in zijn sententie had moeten opnemen;

O. dat de bestreden sententie op dezen grond in haar geheel behoort te worden vernietigd, omdat in deze zaak over de op te leggen straf eerst kan worden beslist,

nadat over alle gevoegde feiten de in de artt. 348 en 350 Sv. voorgeschreven beslissingen op wettige wijze zijn genomen;

Vernietigt de bestreden sententie;

Rechtdoende krachtens art. 106 R.O.;

Verwijst de zaak naar het Bijzondere Gerechtshof te Arnhem, ten einde op de bestaande telastelegging opnieuw te worden berecht en afgedaan, met inachtneming van de gegeven vrijspraak.

No. 981

BIJZONDER GERECHTSHOF ARNHEM,
21 Aug. 1947. (Mrs. Wilkens, Jhr. van Nispèn tot Sevenaer, Kol. de Brauw).

Aannemer, die in opdracht van de S.D. cellen heeft gebouwd in een Joodse kerk, van rechtsvervolgung ontslagen, daar hij gehandeld heeft na overleg met de illegalfiteit, die aldus bekend werd met de indeling van het gebouw. Het bewezen valt onder de omschrijving van art. 102 Sr., maar de onrechtmatigheid is weggefallen.

(Sr. art. 102.)

Procureur-Fiscaal Bijzonder Gerechtshof Arnhem tegen Hendrik Jan Floor, aannemer, wonende te Enschede.

Het Bijzonder Gerechtshof, enz.;

O. dat aan verdachte is te laste gelegd: dat hij opzettelijk gedurende de tijd van de op 10 Mei 1940 aangevangen oorlog van Duitsland tegen Nederland, ten voordele van de vijand:

1. enz.;

2. in of omstreeks het tijdvak van September 1944—Februari 1945 in de gemeente Enschede als aannemer door zijn, verdachte's, personeel in de Joodse kerk cellen heeft doen bouwen ten behoeve van de S.D. en door gemelde handelingen zowel opzettelijk:

a. H. P. Heinen en J. W. Hageman heeft blootgesteld aan opsporing, vervolging, vrijheidsberoving, enige straf of enige maatregel door of vanwege de vijand, althans diens helpers, althans een of meer personen, als bedoeld in art. 21 B.B.S., zijnde die Heinen en Hageman inderdaad dientengevolge op 20 April 1944 door of vanwege de S.D. gearresteerd en later gefusilleerd;

als b. gedurende de tijd van voormelde oorlog de vijand hulp heeft verleend in diens streven het tegen hem gericht verzet te breken;

T.a.v. het sub 2 te laste gelegde:

O. dat verdachte zakelijk ter terechtzitting heeft verklaard:

dat hij in het tijdvak September 1944—Februari 1945, als aannemer, door zijn personeel cellen heeft doen bouwen in de Joodse kerk te Enschede, zulks in opdracht en ten behoeve van de S.D.; dat het hem toen bekend was, dat Duitsland — sedert 10 Mei 1940 — met Nederland in oorlog was;

O. dat ter terechtzitting als getuige onder ede zakelijk verklaard heeft:

Gerhard Herman Kaalverink:

dat hij in het tijdvak September 1944—Februari 1945, in dienst van verdachte als timmerman-uitvoerder mede heeft gewerkt aan de bouw van de cellen in de Joodse Kerk te Enschede, welke cellen aldaar in opdracht van de S.D. werden aangebracht;

O. dat verdachte tot zijn verweer heeft aangevoerd:

dat de S.D. hem aanvankelijk had opgedragen om in de Joodse Kerk te Enschede „donkere kamers” voor fotografische doeleinden te bouwen, en wel door het aanbrengen van houten beschotten; dat later deze opdracht in dier voege werd gewijzigd, dat in plaats van die houten beschotten muren van baksteen zouden worden opgetrokken, waarbij tevens werd medegedeeld, dat de te bouwen vertrekken dienst zouden moeten doen als cellen voor arrestanten van de S.D.;

dat hij, verdachte, zodra hij dit had vernomen, het werk heeft willen neerleggen, doch het raadzaam achtte hierover eerst in overleg te treden met de illegaliteit; dat hij daarop met 2 „ondergrondse werkers”, in tegenwoordigheid van een zijner uitvoerders, Breman, besprekingen heeft gevoerd over de vraag of hij zijn werkzaamheden voor de S.D. al dan niet zou staken;

dat hem, verdachte, kort daarop werd medegedeeld, dat de leiding van de groep, waartoe deze „ondergrondse werkers” behoorden, hem verzocht zijn werkzaamheden voort te zetten, daar hij op deze wijze bedoelde groep een tekening zou kunnen verschaffen van de indeling der Joodse kerk en de daarin aangebrachte cellen en ook overigens inlichtingen, die voor de „ondergrondse” van belang zouden zijn, o.m. omtrent de sterkte van de wacht;

dat hij, verdachte, eerst na het uitdrukkelijk verzoek van bedoelde „ondergrondse groep” — die hem bovendien nog had verzekerd, dat hij na de oorlog in deze vrijuit zou gaan — heeft besloten de hem door de S.D. opgedragen werkzaamheden — zij het in zo traag mogelijk tempo — voort te zetten; dat hij de gevraagde tekening en inlichtingen heeft verschaft, die inderdaad ertoe hebben geleid dat plannen werden ontworpen om gevangenen uit de Joodse kerk te bevrijden, welke plannen echter nimmer werden uitgevoerd; dat hij aldus uitsluitend heeft gehandeld met het oogmerk om aan het tegen de vijand gerichte verzet mede te werken;

O. dat het Bijzonder Gerechtshof dit verweer aanvaardt — nu de inhoud en strekking daarvan bevestiging vindt in de ter terechtzitting afgelegde verklaring van getuige Kaalverink en in de ter terechtzitting voorgelezen verklaring van Kast Gerit Breman en daarin ook een rechtvaardigingsgrond ziet voor verdachte's optreden; dat verdachte immers, inziende dat hij door het bouwen van cellen behoefte van de S.D. onrechtmatig zou handelen, het werk heeft willen neerleggen; dat hij zulks

echter niet heeft willen doen alvorens de illegaliteit daarin te kennen, naar 's Hof's oordeel ook al hierom terecht, daar verdachte's terugtreden geenszins zou impliceren, dat de bedoelde cellen niet zouden worden afgebouwd — integendeel, het voor de hand zou liggen, dat dit werk, aan een andere aannemer, die meer aanspraak kon maken op 's vijands vertrouwen, zou worden opgedragen, hetgeen bovendien, de voltooiing van dat werk naar alle waarschijnlijkheid zou hebben bespoedigd;

dat door het in overleg treden met de „ondergrondse” en door het op verzoek van deze organisatie voortzetten der geïncrimineerde werkzaamheden, verdachte's handelen moet worden gekarakteriseerd als welbewust deelnemen aan en plegen van daden van verzet gericht tegen de vijand; dat verdachte immers, door aldus te handelen, bedoelde „ondergrondse groep” de gelegenheid heeft geboden inlichtingen te verkrijgen, welke voor deze van belang waren, terwijl verdachte vervolgens door aan die groep inlichtingen te verschaffen ook zelve als ondergrondse werker is opgetreden;

dat verdachte, gesteld voor de keuze om of het werk te staken, of daarmee als verspieler van de „illegaliteit” voort te gaan, naar 's Hof's oordeel, als goed Nederlander een juiste beslissing heeft genomen, waarbij het irrelevant is of de ondergrondse groep waarvoor verdachte werkte, al dan niet ten volle profijt heeft getrokken van de door verdachte verstrekte inlichtingen;

dat verdachte mitsdien niet onrechtmatig heeft gehandeld;

O. dat de in vorenstaande bewijsmiddelen voorkomende feiten en omstandigheden opleveren evenzovele redende feiten en omstandigheden, op grond waarvan het Bijzonder Gerechtshof bewezen acht en de overtuiging heeft verkregen, dat verdachte het hem sub 2 te laste gelegde heeft begaan, met dien verstande, dat hij in het tijdvak van September 1944—Februari 1945 in de gemeente Enschede als aannemer door zijn, verdachte's personeel in de Joodse kerk cellen heeft doen bouwen ten behoeve van de S.D. en door gemelde handeling opzettelijk:

gedurende de tijd van voormelde oorlog de vijand hulp heeft verleend in diens streven het tegen hem gerichte verzet te breken;

O. dat verdachte's gedraging weliswaar naar de letter valt onder de delictomschrijving van art. 102 Sr., doch dat — nu, zoals hierboven betoogd, de onrechtmatigheid daarvan wegvalt — de bij dit artikel gestelde norm niet is overtreden;

O. dat verdachte mitsdien van alle rechtsvervolging dient te worden ontslagen; enz.

24 Sept. 1947 (afl. 34)

no 982 — 994

TRIBUNALEN IN NEDERLAND

EN ANDERE NA-OORLOGSCHE RECHTSPRAAK

No. 982—994

Redactie Tribunalen in Nederland:

Mr. G. C. M. VAN NIJNATTEN en **Mr. J. J. H. VAN DER BRUG**

Hoofd van het Centraal Tribunaal Kantoor

Secretaris v. h. Tribunaal te 's-Hertogenbosch

Redactie van de na-oorlogsche Rechtspraak (Bijz. Raad
van Cassatie, Bijz. Gerechtshoven, Rechtsherstel e.a.):

Mr. J. MILDERS

Rechter Arr.-Rechtbank te Zwolle

(VERSCHIJNT WOENSDAG)

3^e JAARGANG

**N.V. UITGEVERS-MAATSCHAPPIJ
W. E. J. TJEENK WILLINK, ZWOLLE**

No. 982

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK 'S-HERTOGENBOSCH, 4 Juni 1947. (Mrs. van Bortel, Ariëns, Poerink).

Gemeente Hoensbroek heeft verzocht de tijdens de bezetting door de N.S.B.burgemeester tot stand gebrachte overdracht van het gasbedrijf der gemeente aan de N.V. Limagas (gerequesteerde) nietig te verklaren, met nevenvorderingen.

De vraag of ingrijpen redelijk is, kan afhankelijk zijn van het beleid der bevoegde overheidsorganen. De Raad vraagt ingevolge art. 11 E 100 inlichtingen omtrent de beslissing van de Kroon en Gedeputeerde Staten van Limburg, gegeven op het verzoek van de Gemeente Hoensbroek tot vernietiging van de desbetreffende besluiten. Deskundigen rapport bevolen over de vraag of de overdracht onder redelijke voorwaarden heeft plaats gevonden.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100) artt. 11, 23 vlg.).

Gemeente Hoensbroek, requestrante, gemachtigde Mr. D. Simons te 's-Gravenhage, contra:

Limburgsche Maatschappij voor Gasdistributie (Limagas) N.V., te Maastricht, gerequesteerde, gemachtigde Mr. R. van Oppepen te Heerlen.

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;
Ten aanzien van het recht:

O. dat tusschen partijen vaststaat, dat N.S.B.burgemeester der gemeente Hoensbroek namens deze gemeente tijdens de bezetting bij overeenkomsten van 20/26 Juni 1944 en van 24/28 Juli 1944 het gasbedrijf dier gemeente heeft verkocht en overgedragen aan gerequesteerde, resp. een regeling met deze heeft getroffen ter zake leening aan gerequesteerde van de som van f 90.000, een en ander ter uitvoering van het besluit van dien Burgemeester, ter waarneming van de taak van den Raad dier gemeente, van 25 April 1944, zooals dit bij besluit van denzelfden van 5 Juni 1944 is gewijzigd, welk gewijzigd besluit is goedgekeurd door den Bestuursraad van Stekelenburg, eveneens lid der N.S.B.;

O. dat requestrant ten deze op grond van de bepalingen van het Besluit E 100, de nietigverklaring vordert van de rechtsbetrekkingen, bestaande tusschen gerequesteerde en het bewuste gasbedrijf, en van de overeenkomst zoeven genoemd met eenige nevenvorderingen;

O. dat gerequesteerde vooreerst heeft aangevoerd, dat de Raad onbevoegd is om van deze vorderingen kennis te nemen;

O. te dien aanzien:

dat het Besluit Herstel Rechtsverkeer in de artt. 23 en 24 den Raad o.a. bevøegd verklaart tot het nietigverklaren van tijdens de vijandelijke bezetting tot stand gekomen rechtsbetrekkingen en van rechtshandelingen welke haar ontstaan hebben veroorzaakt, zonder daarvan uit te zonderen

rechtsbetrekkingen welke zijn ontstaan na een daartoe strekkend Besluit als het voorafmelde van 25 April en van 5 Juni 1944; dat zoodanige uitzondering ook niet eenige andere wetelijke bepaling voortvloeit;

dat weliswaar art. 22 van het Besluit Bezettingsmaatregelen bepaalt, dat bezettingsbeslissingen, voorzover niet genomen op grond van de bezettingsregelingen, vermeld op de bij dat Besluit gevoegde lijst A, voorlopig in stand blijven, tenzij in de onderstaande bepalingen anders wordt bepaald, en dat kan worden aangenomen dat ingevolge dit voorschrift de meergenoemde besluiten van den Burgemeester van Hoensbroek voorlopig in stand blijven, doch daaruit nog niet volgt, dat de Raad zich zou hebben te onthouden van ingrijpen in de rechtshandelingen, welke, voor wat het aandeel daarin van de gemeente betreft, ter uitvoering van die besluiten zijn verricht, en in de rechtsbetrekkingen door die handelingen ontstaan;

dat mitsdien de Raad bevoegd is, van de onderhavige vorderingen kennis te nemen;

O. dat, nu de door requestrant gewraakte overeenkomsten het onmiddellijk gevolg zijn van besluiten van een N.S.B.-er als Burgemeester van Hoensbroek en van de goedkeuring daarvan door een N.S.B.-er als Bestuursraad, terwijl tevens tusschen partijen vaststaat, dat vóór den oorlog in het werkgestelde pogingen om tot soortgelijke transacties te geraken in de bestuursorganen der gemeente Hoensbroek niet den nodigen steun hebben ondervonden, naar het oordeel van den Raad moet worden aangenomen, dat de uit de gewraakte overeenkomsten voortgevloede rechtsbetrekkingen zijn ontstaan tengevolge van handelingen, verricht onder invloed van den vijand, en wel onder diens onbehoorlijken invloed;

dat immers deze overeenkomsten zijn gesloten mede door toedoen van personen, die met het daarvoor vereischte gezag zijn bekleed kennelijk omdat hun lidmaatschap van de N.S.B. waarborgde, dat zij de oogmerken van den bezetter zouden dienen, los van de vraag, of die oogmerken wel te rijmen zouden zijn met rechtmatige Nederlandsche belangen en met de bepalingen van het, ook den bezetter bindend, Landoorlogreglement, terwijl vaststaat, dat deze personen aan het tot stand komen der bedoelde transacties hebben medegewerkt in afwijking van het standpunt, dat in deze door niet-N.S.B. organen der gemeente was ingenomen;

O. dat dit medebrengt, dat moet worden aangenomen, dat het achterwege laten van het ingrijpen, bedoeld in art. 23 van het Besluit Herstel Rechtsverkeer, in verband met de bijzondere omstandigheden onredelijk ware, behoudens blijk van tegendeel;

O. dat de vraag, of en in hoeverre het achterwege laten van ingrijpen niet onredelijk ware, mede kan afhangen van het beleid, dat de daartoe bevoegde overheidsorganen in deze wenschen te voeren, en in dit verband van belang kan zijn de door

gerequesteerde bij de mondelinge toelichting vermelde beslissing, door de Kroon overeenkomstig het advies van Gedeputeerde Staten der Provincie Limburg, gegeven op een verzoek van de gemeente Hoensbroek tot vernietiging van de meerbedeelde besluiten;

dat toch, indien uit deze beslissing volgt, dat uit een oogpunt van Overheidsbeleid de meerbedeelde besluiten van den Burgemeester, voor wat het feitelijk resultaat daarvan betreft, naar het inzicht der Kroon en Gedeputeerde Staten voor handhaving in aanmerking komen, het achterwege laten van ingrijpen door de Raad niet-onredelijk zou kunnen zijn;

O. dat, nu de inhoud dier beslissing en de gronden, waarop zij berust, niet nader ter kennis van den Raad zijn gebracht, de Raad in verband met het vorenoverwogene dienaangaande overeenkomstig artikel 11 van het Besluit Herstel Rechtsverkeer, inlichtingen zal winnen;

O. dat voorts partijen van inzicht verschillen omtrent de vraag, of het gasbedrijf onder redelijke voorwaarden aan de gerequesteerde is overgegaan;

O. dat de beslissing omtrent dit geschilpunt van belang kan zijn, ook indien voor nietigverklaring der desbetreffende handelingen, en rechtsbetrekkingen geen grond aanwezig zal blijken, daar, indien en voorzover de voorwaarden van overdracht zouden blijken onredelijk te zijn, plaats zal kunnen zijn voor een gewijzigde vaststelling dier handelingen en rechtsbetrekkingen;

O. dat in verband hiermede de hierbedeelde vraag aan het oordeel van deskundigen zal worden onderworpen, in voege als hierna zal worden omschreven;

Rechtdoende:

Alvorens verder te beslissen:

Beveelt, dat de na te noemen deskundigen een onderzoek zullen instellen met betrekking tot de vraag:

Heeft de overdracht door de gemeente Hoensbroek van haar gasbedrijf aan de N.V. Limagas, volgens de overeenkomsten van 20/26 Juni 1944 en van 24/28 Juli 1944 plaats gehad onder redelijke voorwaarden, ook indien wordt rekening gehouden met de werkelijke toenmalige waarde van dat bedrijf, de prijsstijging sedert 1 Mei 1940 en den goodwill? enz.

No. 983

RAAD RECHTHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK, 'S-HERTOGENBOSCH, 31 Juli 1947. (Mr. Poerink).

De Gemeente Schinveld heeft geheel onverplicht per 31 December 1942 het saldo van de geldlening, door verzoekster aan haar verstrekt, in zijn geheel afgelost aan Woudenberg, als commissaris van het N.V.V.

Rechtsbetrekking tussen verzoekster en gemeente hersteld, zodat gerequesteerde

alsnog f 10.000 aan hoofdsom schuldig is aan verzoekster.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100) artt. 23, 33).

Ned. Chr. Bouwarbeidersbond (gem. Mr. M. van Vugt) tegen gemeente Schinveld.

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;

O. dat de feiten in het kort en voorzover ten deze van belang hierop neerkomen:

In Mei 1939 heeft requestrante aan gerequesteerde f 15000 geleend, tegen ene rente van 3% % 's jaars, met beding dat gerequesteerde jaarlijks f 1000 moest aflossen op de hoofdsom, te betalen per 15 Mei, te beginnen met 15 Mei 1940, terwijl de gemeente bevoegd was een groter bedrag af te lossen, mits daarvan minstens drie maanden tevoren schriftelijk kennis gevend;

De gemeente heeft na verplichte drie aflossingen van f 1000 het saldo van f 12000 per 31 December 1942 geheel eigener beweging afgelost aan het Nederlandsche Arbeidsfront.

Requestrante stelt thans, dat de gemeente tot deze aflossing geheel vrijwillig en onverplicht overging, terwijl zij wist, althans moest weten, dat deze betaling niet aan requestrante ten goede zou komen, en dat deze betaling, voor wat requestrante aangaat, heeft plaats gehad onder dwang vanwege de vijand en/of zonder geoorloofde oorzaak of op grond van een maatregel van de bezetter, ten aanzien waarvan is bepaald, dat hij geacht wordt nimmer van kracht te zijn geweest, zodat zij derhalve nietig althans vernietigbaar is.

Deswege vraagt requestrante de voorzieningen als hiervoor in zijn request nader omschreven;

Gerequesteerde concludeert tot niet ontvankelijkheid van requestrante, althans tot ontzegging der vordering, zulks met een beroep op art. 33 Besluit E 100, mede aanvoerend dat er voor de Raad geen reden is om — met toepassing van het derde lid van genoemd art. 33 — af te wijken van het eerste lid van dat art. aangezien — de omstandigheden in aanmerking genomen — geen bijzondere redenen, welke die afwijking rechtvaardigen, aanwezig zijn: zij betaalde geheel te goeder trouw aan het N.V.V.

Bij een nader schrijven van 29 April 1947 betoogt gerequesteerde nog, dat de Raad niet bevoegd is van de vordering kennis te nemen, indien — gelijk requestrante bij de mondelinge toelichting opmerkte — de betaling aan het N.A.F. gelijk te stellen is met de betaling aan een willekeurige derde, terwijl de bevoegdheid niet kan gebaseerd worden op art. 33, daar dan de gemeente geen schuldenares was, die ingevolge een toen bestaande verplichting aan een ander dan de werkelijke schuldeiser heeft betaald;

O. dat ten deze vaststaat, dat gerequesteerde op 31 December 1942 tot generlei aflossing gehouden was en dat het op dien

datum niettemin door gerequesteerde af-geloste bedrag ad f 12000 niet ten goede is gekomen aan requestrante;

O. dat requestrante die f 12000 heeft gestort bij het N.V.V. — zij het, dat de gelden terecht zijn gekomen bij het N.A.F., welke omstandigheid i.c. evenwel, gelijk pp. erkennen, irrelevant is — op grond van een door gerequesteerde geproduceerde brief van het N.V.V. d.d. 20 October 1941, waarbij de gemeente-ontvanger voor Schinveld wordt medegedeeld, dat ingevolge door den Rijkscommissaris aan H. J. Woudenberg verleende bevoegdheid de door de gemeente Schinveld met de Ned. Chr. Bouwarbeidersbond gesloten overeenkomst van geldlening werd overgedragen aan het Nederlandsch Verbond van Vakverenigingen op grond waarvan verzocht wordt in den vervolge de verschuldigde rente en aflossingen aan het N.V.V. te betalen;

O. dat door de voormelde aflossing van f 12000 een rechtsbetrekking tussen requestrant en gerequesteerde is teniet gegaan;

O. dat tot het ingrijpen, op grond van art. 23 Besluit Herstel Rechtsverkeer de Raad bevoegd is, indien voldaan is aan het in dat art. sub a — hetzij van lid 1, hetzij van lid 2 — gestelde vereiste, hetgeen ten deze het geval is, en wanneer voorts naar het oordeel van de Raad het achterwege laten van dat ingrijpen in verband met de bijzondere omstandigheden onredelijk ware;

O. dat meerdere vereisten niet worden gesteld en mitsdien de beantwoording van de vraag of en in hoeverre gerequesteerde bevoegd was de aflossing te verrichten in handen van het N.V.V. (of N.A.F.) in dit verband van geen belang is;

O. dat de Raad voor wat het al of niet achterwege laten van ingrijpen betreft, de belangen van beide partijen in deze tegenover elkaar dient af te wegen;

O. te dien aanzien, dat vaststaat:

1. dat gerequesteerde geheel eigener bevoeging tot de aflossing is overgegaan op grond van de overweging dat zij te veel kasmiddelen bezat en het deswege een onoordeelkundig financieel beleid zoude zijn om enerzijds rente van schuld te betalen, anderzijds over grote bedragen contante middelen, die geen rente opleverden te beschikken.

2. dat gerequesteerde zich geheel heeft laten leiden door de inhoud van de hiervoor aangehaalde brief van het N.V.V., en generlei onderzoek, hoe summier dan ook, heeft ingesteld ten einde zich nader te vergewissen omtrent de werkelijke bevoegdheid van Woudenberg te dezer zake en de mogelijkheid van benadeling van requestrante, als gevolg der voorgenomen aflossing;

O. dat de Raad het motief der aflossing niet als redegevend kan aanvaarden;

O. toch, dat er voor het rentegevend maken van overtollige kasmiddelen meerdere mogelijkheden bestonden, ook in 1942, en gerequesteerde derhalve die kasmiddelen geenszins noodzakelijkerwijs behoefde te gebruiken voor de genoemde aflossing;

O. dat gerequesteerde bovendien had moeten en kunnen bedenken, dat die aflossing, op de wijze waarop zij geschiedde, grote risico's meebracht voor requestrante, waar toch in het einde van 1942 het hier te lande van genoegzame bekendheid was, hoe de bezetter of diens satellieten met de bezittingen van lichamen als requestrante omsprong;

O. dat dit risico voor gerequesteerde veel zwaarder had moeten wegen, dan het overigens nog vrij problematieke voordeel, voor haar gelegen in de vervroegde aflossing der schuld, in verband met de grote hoeveelheid kasmiddelen;

O. dat de Raad op grond van het vorenoverwogene waaruit immers een kennelijke tekortkoming van requestrante voortvloeit met betrekking tot het in acht nemen van de belangen van requestrante, gelijk in de bezettingstijd verwacht mocht worden, tot het oordeel komt, dat het achterwege laten van ingrijpen ten deze onredelijk ware;

O. dat mitsdien de vordering van requestrante voor inwilliging vatbaar is, op de wijze als hierna in het dictum nader omschreven;

O. dat gerequesteerde ter staving van de geldigheid der aflossing nog een beroep heeft gedaan op art. 33 Besluit E 100;

O. dienaangaande, dat, daargelaten nu nog de vraag of gerequesteerde, betalende aan het N.V.V. op 31 December 1942 daarmede voldeed aan een toen bestaande verplichting, welke vraag de Raad ontkennend meent te moeten beantwoorden, het gedane beroep in ieder geval moet falen, waar de Raad tevens van oordeel is, dat, blijkens het hiervoor overwogene, er ruimschoots van bijzondere omstandigheden als bedoeld in lid 3 van art. 33 voormeld is gebleken, op grond waarvan gerequesteerde de betaling had moeten weigeren, aangenomen dan al, dat ene verplichting tot betaling aanwezig was;

O. dat requestrante haar vordering heeft beperkt tot f 10000 met rente, kennelijk het standpunt innemend, dat de mogelijkheid van toepassing van meergenoemd besluit zich beperkt tot het deel der schuld, dat onverplicht is afgelost, zijnde uiteindelijk slechts f 10.000, waar immers tussen 31 December 1942 en 15 Mei 1945 nog twee verplichte aflossingen hadden moeten plaats grijpen;

O. dat onder deze omstandigheden — immers requestrant beschouwt de verplichte aflossingen blijkbaar als onaantastbaar, de Raad niet behoeft te onderzoeken in hoeverre Woudenberg inderdaad bevoegd was aflossingen te vorderen en te incasseren; enz.;

Rechtdoende:

Herstelt de rechtsbetrekking tussen partijen voortvloeiende uit de overeenkomst van geldlening van Mei 1939 met dien verstande, dat gerequesteerde aan requestrant nog schuldig is ene hoofdsom van f 10.000 te vermeerderen met de rente ad 3% % 's jaars vanaf 15 Mei 1945, enz.

No. 984

RAAD RECHT-SHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK 'S-HERTOGENBOSCH, 31 Juli 1947. (Mr. Poerink).

Verzoeker heeft na de bevrijding aan geresquesteerde onder protest betaald f 455 teneinde de beschikking te verkrijgen over zijn brandkast, door geresquesteerde tijdens de bezetting gekocht van verzoekers Verwalter. Koop en verkoop nietig verklaard.

De Raad acht zich onbevoegd restitutie te bevelen van het bedrag na de bevrijding betaald.

Aan geresquesteerde een schadeloosstelling toegekend voor bewaring, vracht en rente van de koopsom.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100) art. 23 e.v.).

(Inzake Hoiman, gem. Mr. von Geldern, tegen Verhoef).

No. 985

RAAD RECHT-SHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK AMSTERDAM, 10 Juni 1947. (Mrs. Wiarda, O. Schreuder, van Zeggelen).

Verzoekster, gedagvaard door de Rijnse Handelsbank (geresquesteerde) tot betaling van een debetsaldo, ontstaan door het opnemen van gelden tijdens de bezetting door haar Verwalter, heeft verzocht de crediettransactie van de Verwalter met geresquesteerde nietig te verklaren.

Verzoek toegewezen en verzoekster ont-heven van de verplichting tot betaling van het debetsaldo.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100) art. 23 en vlg.).

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;
Gezien:

a. een op 13 Augustus 1946 ingekomen verzoekschrift van de N.V. „Parfumerie Stawo”, gevestigd te Amsterdam, gemachtigde Mr. J. M. Hoofiën te Amsterdam;

b. een op 14 September 1946 ingekomen verzoekschrift van de N.V. „Rijnse Handelsbank”, gevestigd te Amsterdam, gemachtigde Mr. H. B. Wieringa te Amsterdam; enz.

O. dat ten processe is komen vast te staan, dat op 1 Mei 1942 op grond van par. 7 van de verordening van 12 Maart 1941 no. 48 betreffende de verwijdering van Joden uit het bedrijfsleven, tot bewindvoester over verzoekster is benoemd M. B. Houweling-Schöll en deze vervolgens met verweester een crediet-overeenkomst tot een bedrag van f 10,000 heeft aangegaan;

O. dat deze bewindvoester in September 1944 is vertrokken, waarna de vervolgens tot bewindvoerder benoemden Duitser H. W. Nagel als Liquidations Treuhänder in

December 1944, de winkelzaak van verzoekster, doch niet de aandelen, heeft verkocht aan J. van Kruiselbergen, die het winkelbedrijf per 1 Januari 1946 weer heeft ingebracht in de N.V. „Parfumerie Stawo”, waarvan dezelfde vroegere Joodse eigenaren thans nog de aandeelhouders zijn, zodat niet ten laste van den rechtverkrijgende onder bijzonderen titel, van Kruiselbergen, maar van de oorspronkelijke eigenaren van verzoekster de opvordering van het openstaande saldo van het crediet plaats vindt;

O. dat voornoemde van Kruiselbergen na aankoop van de winkelzaak een afbetalingsregeling ter zake van het openstaande saldo van het aan verzoekster verleende crediet heeft getroffen en daarop een eerste aflossing van f 500 heeft betaald, doch de Raad — afgezien ervan, dat deze afbetalingsregeling niet is getroffen en de afbetaling niet is geschied door de oorspronkelijke Joodse aandeelhouders van verzoekster — de door verzoekster gestelde motieven, die van Kruiselbergen tot deze afbetalingsregeling en betaling hebben geleid, aannemelijk acht en aanvaardt, dat daarin onder de gegeven omstandigheden niet een erkenning van de schuldplichtigheid van verzoekster kan en mag worden gezien;

O. dat is komen vast te staan, dat vóór verzoekster onder bewind van M. B. Houweling-Schöll werd gesteld, generlei relatie heeft bestaan tussen haar en de Rijnse Handelsbank, en laatstgenoemde in wezen een Duitse bank is, opgericht met Duits kapitaal en onder Duitse directie en over deze Bank na de bevrijding door het Beheersinstituut op grond van het bepaalde in art. 99 K. B. E 100 een bestuurder met beheersbevoegdheid is benoemd;

O. dat op verzoek van den Raad ter zitting door verweester hare boeken zijn overgelegd, voorzover deze betrekking hebben op het onderhavige crediet, en daaruit is komen vast te staan, dat in het bijzonder in de latere periode van het crediet door verweester talrijke betalingen en tot een in totaal hoger bedrag dan het door verweester per saldo uit hoofde van het verleende crediet van verzoekster gevorderde bedrag, hebben plaats gehad aan de voornoemde bewindvoester M. B. Houweling-Schöll, zonder dat bleek, uit welke oorzaak deze betalingen plaats hadden, nog minder dat deze betalingen ten profijte van verzoekster plaats hadden;

O. dat de Raad verweester in de gelegenheid heeft gesteld ter zake van den aard dezer betalingen nadere inlichtingen te verstrekken, doch deze dit heeft geweigerd omdat zij zich daartoe niet verplicht achtte en tevens heeft medegedeeld daartoe ook niet in staat te zijn noch in staat behoeven te zijn;

O. dat dit verweer in een geval als het onderhavige, moet worden verworpen;

dat toch in het algemeen alle rechtsbetrekkingen, aangegaan door een bewindvoerder, die in beginsel alle rechtsbevoegdheid t.a.v. de onder zijn bewind gestelde

onderneming miste, aan de mogelijkheid van rechtsherstel zijn onderworpen en mitsdien moeten worden vernietigd, indien in de gegeven omstandigheden achterwege laten van ingrijpen onredelijk zou zijn, hetgeen in gevallen als het onderhavige behoudens blijken van het tegendeel moet worden aangenomen, en in het bijzonder verweerster een in wezen Duitse bankinstelling, die er haar werk van maakte relaties aan te knopen met de bewindvoerders van door den bezetter onder bewind gestelde ondernemingen, het risico heeft te dragen van de mogelijkheid, dat dergelijke ondernemingen thans rechtsherstel vragen ten opzichte van de rechtsbetrekkingen, welke uit deze relaties voortsporen, voorzover die ondernemingen daardoor niet zijn gebaat;

O. dat de aan den Raad verstrekte gegevens onvoldoende zijn om nauwkeurig vast te stellen, voor welke bedragen verzoekster door verweersters overmakingen wél en voor welke bedragen zij daardoor niet is gebaat;

O. dat de vordering van verzoekster mitsdien toewijsbaar is, in voege, als hieronder zal worden vermeld;

O. dat de Raad in deze omstandigheden aanleiding vindt om de rechtsgevolgen van na te noemen nietigverklaring te beperken tot het thans nog ten laste van verzoekster bij verweerster openstaande debetsaldo, vermits het naar het oordeel van den Raad onredelijk zou zijn, indien verzoekster thans nog verplicht zou kunnen worden tot terugbetaling aan verweerster zonder dat gebleken is, dat verzoekster tot deze bedragen door verweersters betalingen zou zijn gebaat, doch het tegendeel veeleer aanmerkelijk is;

Rechtdoende:

Verklaart nietig de betalingsopdrachten aan verweerster door en ten gunste van de tijdens de bezetting over verzoekster aangestelde bewindvoerder M. B. Houweling-Schöll benevens de dientengevolge door verweerster gedane betalingen aan M. B. Houweling-Schöll en de uit deze betalingsopdrachten en betalingen voor verzoekster voortgevloeide schulden, doch beperkt de rechtsgevolgen van de nietigverklaring van deze betalingsopdrachten en betalingen tot het thans nog ten laste van verzoekster bij verweerster openstaande debetsaldo ad f 4011 met rente en kosten en ontheft derhalve verzoekster van de verplichting tot betaling van het genoemde debetsaldo;

Ontzegt het meer of anders gevorderde;

Veroordeelt verweerster in de kosten van deze procedure, tot op deze uitspraak aan de zijde van verzoekster begroot op f 50.

No. 986

RÁAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK AMSTERDAM, 14 Juli 1947.
(Mrs. Boll, v. d. Loos, Worst).

Reschikking van het Beheersinstituut waarbij de koopovereenkomst van een perceel door een Duitse eigenares aan haar

dochter is vernietigd, in hoger beroep bekrachtigd.

Betekenis van art. 15 lid 2 van het Besluit E 133.

(Besluit Vijandelijk Vermogen (E 133) artt. 13 en vlg., 43.)

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;
Gezien een verzoekschrift van

1. Johannes Kroon, zo voor zich als tot machtiging en bijstand van zijn echtgenote;

2. Maria Auguste Grothe, echtgenote van J. Kroon voornoemd, beiden wonende te Amsterdam (gemachtigde Mr. J. A. van Waarden), alsmede het daartegen gerichte verzoekschrift van het Nederlandsche Beheersinstituut (gemachtigde Mr. E. M. van Nierop) en de verder door beide partijen overgelegde stukken;

Gelet op de behandeling der zaak ter zitting van 23 Juni 1947;

O. dat de verzoekers bij voormeld request tijdig in hoger beroep zijn gekomen van een beschikking van het Nederlandsche Beheersinstituut van 22 Juni 1946, waarbij is nietig verklaard de koopovereenkomst blijkende uit de acte verleden op 18 Jan. 1945 voor notaris W. H. Vos te Amsterdam, waarbij Auguste Wilhelmina Bückmann, weduwe van Frans Zink, die de Duitse nationaliteit bezat, aan haar dochter, de verzoekster sub 2 het destijds aan genoemde Mevrouw Bückmann toebehorende perceel gelegen te Amsterdam aan den Admiraal de Ruyterweg no. 109, kadastraal bekend als Gemeente Amsterdam, Sectie L no. 48 met de zich in dat perceel bevindende meubelen en huisraad verkocht;

O. dat het Beheersinstituut in voormelde beschikking heeft overwogen, dat de verkoop en de daarop gevolgde levering rechtshandelingen zijn als bedoeld bij art. 13 van het Besluit Vijandelijk Vermogen verricht vóór het inwerkingtreden van dit besluit; dat summier is gebleken, dat partijen het oogmerk hadden maatregelen in den geest van het Besluit Vijandelijk Vermogen te verijdelen of te bemoeilijken, althans dat een der partijen zodanig oogmerk had en dat dit oogmerk aan de wederpartij bekend was of redelijkerwijs bekend had behoren te zijn; dat het Nederlandsche Beheersinstituut, Bureau Amsterdam, van deze rechtshandeling heeft kennis gekregen op 30 April 1946 uit een brief van den Centralen Vermogensopsporingsdienst van het Ministerie van Financiën, gedateerd 29 April 1946;

O. dat verzoekers in hun request vorderen, dat het den Raad behage:

primair nietig te verklaren althans te vernietigen de voormelde beslissing van het Beheersinstituut Bureau Amsterdam dd. 22 Juni 1946 op de gronden als in het request vermeld, althans op de nader aan te voeren gronden, althans ambtshalve, voor zóveel nodig met bepaling, dat voormelde rechtshandeling is rechtsgeldig en met veroordeling van het Nederlandsche Beheers-

instituut om binnen een door den Raad bij de beslissing te bepalen termijn af te dragen aan verzoekers, althans een van hen de gelden door of namens het Nederlandsche Beheersinstituut ontvangen of nog te ontvangen van de huurders van het perceel Admiraal de Ruyterweg 109 te Amsterdam met zodanige nadere beslissingen als nodig zijn en/of de Raad zal vernemen te behoren;

subsidiair nietig te verklaren althans te vernietigen de voormelde beslissing van het Nederlandsche Beheersinstituut, en opnieuw rechtdoende te verklaren nietig den verkoop van voormeld perceel, nadat of onder voorwaarde, dat aan verzoekers althans een van hen, zal zijn, of worden betaald door, of vanwege het Beheersinstituut of een of meer anderen een bedrag van f 22,239.67 of zoveel meer of minder als de Raad zal vernemen te behoren;

meer subsidiair

zodanige beslissing te geven, dat verzoekers terug ontvangen de door hen bij het request vermelde bedragen tot een totaal van f 22,239.67;

nog meer subsidiair

alvorens verder te beslissen te bepalen, dat verzoekers als partijen in het geding zullen mogen roepen de bij request vermelde (rechts)personen en/of instellingen. Voorts zowel primair als subsidiair als meer subsidiair en nog meer subsidiair met zodanige verdere beslissing als de Raad zal vernemen te behoren; kosten rechtens;

O. dat het Nederlandsche Beheersinstituut in zijn verweerschrift heeft geconcludeerd tot afwijzing van het appel;

O. ten aanzien van de door verzoekers tegen de beschikking van het Beheersinstituut aangevoerde grieven; dat verzoekers in de eerste plaats stellen, dat de nietigverklaring getaxeed is op art. 15 van het Besluit E 133, doch dit artikel spreekt over vernietiging van rechtshandelingen aangegaan vóór het inwerkingtreden van het Besluit, waarvan in casu geen sprake zou zijn;

O. te dien aanzien, dat de vernietigde koopovereenkomst tot stand is gekomen op 18 Jan. 1945 en verzoekers blijkbaar van mening zijn, dat op dien datum het Besluit Vijandelijk Vermogen reeds in werking getreden was, zodat art. 15 van het Besluit geen toepassing kan vinden;

O. dat, indien deze zienswijze juist ware, de koopovereenkomst ingevolge het bepaalde in art. 13 en art. 14 van genoemd besluit van rechtswege nietig zou zijn, zodat verzoekers daarmee niet gebaat zouden zijn;

O. echter, dat weliswaar art. 50 van het Besluit bepaalt, dat het in werking treedt op den dag volgende op dien zijner afkondiging, (welke heeft plaats gehad op 24 Oct. 1944), maar art. 13 uitdrukkelijk vermeldt, dat de daarin neergelegde verboden zich uitsluitend richten tot degenen, die zich in het bevrijde gebied van het koninkrijk of in de overzeese gebiedsdelen bevinden en tot iederen Nederlander en Neder-

landsen onderdaan, die zich in het buitenland bevindt en uit de samenhang van art. 13 en art. 15 volgt, dat ook de in werking-treding bedoeld in art. 15 eerst plaats vond op het ogenblik der bevrijding, dat is voor Noord-Holland op 9 Mei 1945;

O. dat het Beheersinstituut derhalve terecht er van is uitgegaan, dat de koopovereenkomst is aangegaan vóór de inwerking-treding van het Besluit Vijandelijk Vermogen;

O. dat verzoekers in de tweede plaats aanvoeren, dat de termijn van drie maanden bedoeld in het tweede lid van art. 15 van het Besluit Vijandelijk Vermogen ten tijde van de nietigverklaring, dat is op 22 Juni 1946, reeds lang verstreken was, daar het Beheersinstituut blijkens een brief aan Mevrouw Zink-Bückmann van 8 Oct. 1945 op dien datum bekend was met de koopovereenkomst, terwijl enige dagen daarna de raadsman van verzoekers de koopovereenkomst op het Beheersinstituut ter inzage heeft gegeven en de zaak toen aldaar uitvoerig heeft besproken, waarvan het resultaat was, dat het Beheersinstituut geen reden aanwezig achtte voor nietigverklaring;

O. dat het Beheersinstituut heeft erkend, dat in de maand October 1945 een van zijn ambtenaren een bespreking heeft gehad over de later nietig verklaarde koopovereenkomst met den raadsman van verzoekers, doch hetgeen toen gebleken is geen reden opleverde om aan te nemen, dat de koopovereenkomst voor nietigverklaring in aanmerking kwam; dat echter uit een rapport van den Centralen Vermogensopsporingsdienst van 29 April 1946 gebleken is:

a. dat de koopovereenkomst is tot stand gekomen op 18 Jan. 1945 en de verkoopster, die de Duitse nationaliteit bezat, daarbij verkocht aan haar dochter, eveneens Duitse, maar die op 30 Jan. 1945, dus 12 dagen daarna, in het huwelijk trad met een Nederlander, zodat partijen verwachtten, dat zij de Nederlandse nationaliteit zou verkrijgen;

b. dat de verkoopster, Mevrouw Zink-Bückmann, zich ook na den verkoop als eigenares is blijven gedragen, doordat zij hun kwitanties bleef ondertekenen en zelfs op 1 Maart 1945 nog een huurcontract ondertekende, waarbij een deel van het verkochte huis aan derden werd verhuurd;

c. dat behalve het perceel bij dezelfde koopovereenkomst ook de inboedel van Mevrouw Zink-Bückmann aan de dochter werd verkocht;

d. dat de overdracht aan de verkoopster op zich zelf geen voordeel bracht, daar het huis haar een netto-inkomen van f 1400 per jaar opleverde en zij na den verkoop f 600 per jaar ontving plus vrij wonen, hetgeen door partijen eveneens op f 600 per jaar wordt gesteld, maar in werkelijkheid op niet meer dan f 312 per jaar behoort te worden gesteld;

dat het Beheersinstituut stelt, dat slechts uit deze feiten het oogmerk van partijen om maatregelen in den geest van het Be-

sluit Vijandelijk Vermogen te verrijden of te bemoeilijken kan worden afgeleid en dat de termijn van drie maanden bedoeld in art. 15 2e lid van meergemeld besluit eerst begint te lopen op het ogenblik, dat deze feiten ter kennis van het Beheersinstituut zijn gekomen, dat is op 30 April 1946;

O. ten aanzien van dit punt, dat art. 15 2e lid van het genoemde besluit bepaalt, dat de nietigverklaring alleen kan geschieden binnen drie maanden nadat het Beheersinstituut heeft kennis gekregen van de in het eerste lid bedoelde rechtshandelingen;

O. dat de Raad niet het door het Beheersinstituut verdedigde standpunt deelt, dat de termijn van drie maanden, bedoeld in het tweede lid van art. 15, eerst begint te lopen nadat het Beheersinstituut heeft kennis gekregen van de rechtshandeling en van het in dit artikel bedoelde oogmerk, maar de Raad van oordeel is, dat een redelijke wetsuitlegging medebrengt, dat genoemde termijn een aanvang neemt op het ogenblik, waarop het Beheersinstituut zodanige kennis van de nietig te verklaren rechtshandelingen en de omstandigheden, waaronder deze tot stand zijn gekomen, heeft verkregen, dat er aanleiding is voor het instellen van een nader onderzoek;

O. nu, dat in het onderhavige geval den Raad niet is gebleken wat door den raadsman van verzoekers op of omstreeks 22 Oct. 1945 aan het Beheersinstituut is medegedeeld omtrent de bewuste koopovereenkomst;

O. dat er derhalve geen aanleiding is de termijn van drie maanden — in October 1945 was dit nog een termijn van één maand — eerder te doen aanvangen dan op 30 April 1946, toen het Beheersinstituut kennis nam van het rapport van de Vermogensopsporingsdienst van 29 April 1946;

O. dat de vraag of wetenschap van den ambtenaar van het Beheersinstituut, die in October 1945 heeft gesproken met den raadsman van verzoekers, wetenschap is van het Beheersinstituut, derhalve niet behoeft te worden besproken;

O. dat, wat de zaak zelve betreft, de Raad van oordeel is, dat het Beheersinstituut de meergenoemde koopovereenkomst terecht nietig heeft verklaard;

O. toch, dat het gevolg van deze overeenkomst is geweest, dat een te Amsterdam gelegen onroerend goed en een inboedel, beiden toebehorende aan een vijandelijk onderdaan, (Mevrouw Zink-Bückmann) eigendom werden van een ander vijandelijk onderdaan, n.l. de verzoekster sub 2 en vervolgens door het huwelijk in gemeenschap van goederen van laatstgenoemde met een Nederlander deel zijn gaan uitmaken van het vermogen van een Nederlander, waardoor zij in ieder geval ten dele buiten de werking van het Besluit Vijandelijk Vermogen zijn gebracht;

O. dat de Raad door de feiten hierboven onder a, b, c en d genoemd bewezen acht, dat beide partijen dit gevolg beoogd hebben;

dat de Raad het mogelijk acht, dat partijen verwachtten, dat Mevrouw Zink-Bückmann na het wegvallen van haar pensioen uit Duitsland door haar dochter financieel zou moeten worden gesteund en dat deze omstandigheid mede aanleiding is geweest tot de transactie, doch dat dit niet wegneemt, dat uit de vermelde omstandigheden valt af te leiden, dat partijen mede het oogmerk hebben gehad door die transactiematregelen in den geest als bedoeld in het Besluit Vijandelijk Vermogen te verrijden of te bemoeilijken;

O. dat de nietigverklaring van de transactie derhalve door het Beheersinstituut terecht is geschied;

O. dat verzoekers subsidiair aanspraak hebben gemaakt op een bedrag van f 22,239.67, dat zij ingevolge de koopovereenkomst hebben betaald aan Mevrouw Zink, aan derden en aan kosten na aftrek van hetgeen zij aan inkomsten uit het huis hebben ontvangen;

O. dat, nu de gesloten koopovereenkomst is nietig verklaard, verzoekers uit den aard der zaak van hun wederpartij kunnen terugvorderen hetgeen zij uit dien hoofde aan of ten behoeve van haar hebben betaald;

O. dat verzoekers de terugbetaling van deze bedragen echter niet als voorwaarde kunnen stellen voor de nietigverklaring van de overeenkomst en levering van de daarbij verkochte roerende en onroerende goederen, doch zij op de wijze voorgeschreven bij art. 25 van het Besluit Vijandelijk Vermogen hun vordering bij het Beheersinstituut kunnen indienen;

O. dat het bovenstaande aanleiding geeft tot de navolgende beslissing:

Rechtdoende:

Wijst de vordering van verzoekers af;

Bekrachtigt de beschikking van het Nederlandsche Beheersinstituut van 22 Juni 1946;

Veroordeelt verzoekers in de kosten van de procedure gevallen aan de zijde van het Beheersinstituut en tot deze uitspraak begroot op nihil.

No. 987

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK AMSTERDAM, 8 Juli 1947.
(Mr. Verdam).

Bij vonnis in kort geding aan gerequesteerde bevolen een dwangsom, ten laste van verzoekers uitgesproken, niet te executeren of de aangevangen executie onmiddellijk te staken, met bepaling van een dwangsom, indien aan dit bevel niet zou worden voldaan.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100)
art. 150a.)

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;
Gezien een verzoekschrift bij Ons ingediend door Hans IJlst en Age IJlst, beiden wonende te Amsterdam en beiden beheren-

de vennoten der Vennootschap onder de firma Algemene Glasblazerij, gevestigd te Amsterdam, hiertoe strekkende dat Wij bij voorziening bij voorraad t. a. v. een in dat verzoekschrift vermelde uitspraak verzoekers ontheffen van de betalingsplicht van de daarin vermelde dwangsom, althans de staking althans de schorsing bevelen van de tenuitvoerlegging van die uitspraak, een en ander met bepaling van een dwangsom;

Geheard verzoekers en gerequesteerde de N.V. Edellicht, gevestigd te Amsterdam;

O. dat bij uitspraak dd. 24 Aug. 1946 van den Voorzitter dezer Kamer ten verzoeken van gerequesteerde aan verzoekers is bevolen de daarin vermelde goederen aan gerequesteerde af te geven binnen een daarbij bepaalden tijd en op verbeurte van een dwangsom à f 100 per dag;

O. dat verzoekers aan die uitspraak tijdig hebben voldaan voor het grootste deel dier goederen, doch daarmede zijn in gebreke gebleven ten aanzien van enkele goederen;

O. dat vervolgens in de hoofdzaak verzoekers bij uitspraak van deze Kamer dd. 7 Jan. 1947 zijn veroordeeld tot afgifte van de goederen, voorzover zulks nog niet is geschied op verbeurte van een dwangsom à f 100 per dag;

O. dat gerequesteerde zich op het standpunt stelt dat — nu niet tijdig volledig aan de Presidiale uitspraak is voldaan — zij die uitspraak kan tenuitvoerleggen voor een bedrag van f 11,800 (zijnde 118 dagen à f 100) en te kennen heeft gegeven tot executie over te gaan;

O. dat waar verzoekers ten aanzien der meeste goederen tijdig aan de Presidiale uitspraak hebben voldaan en het hier slechts betreft enkele goederen die niet afgegeven zijn, Wij aannemelijk achten dat verzoekers niet tot betaling van de gehele dwangsom verplicht zijn;

O. dat Wij verzoekers niet kunnen ontheffen van een betalingsplicht daar dit de hoofdzaak raakt, namelijk de vraag, of ten aanzien van voormelde enkele goederen verzoekers verplicht zijn tot betaling van de bij voormelde Presidiale uitspraak bepaalde dwangsom, respectievelijk tot betaling van een deel daarvan, omtrent welk geschil elk der partijen zich tot de Afdeling Rechtspraak van den Raad voor/het Rechtsherstel kan wenden;

O. dat — zolang dit geschil niet is beslist — Wij termen aanwezig achten gerequesteerde te verbieden voormelde uitspraak voor wat de dwangsom betreft ten uitvoer te leggen;

Rechtdoende:

Verklaren Ons onbevoegd om kennis te nemen van de vordering tot ontheffing van voormelde betalingsplicht;

Bevelen gerequesteerde bij voorraad om voormelde uitspraak van den President dezer Kamer dd. 24 Augustus 1946 niet ten uitvoer te leggen ten aanzien der daarin bepaalde dwangsom, en om voorzover enige tenuitvoerlegging mocht zijn aangevangen, deze onmiddellijk te staken;

Bepalen dat gerequesteerde voor elken dag dat zij na betekening van deze uit-

spraak ingebreke mocht blijven aan dit bevel te voldoen, aan verzoekers hebben te voldoen een dwangsom van f 100;

Veroordelen gerequesteerde in de kosten van dit geding voorzover deze na betekening van de uitspraak veroorzaakt worden door tenuitvoerlegging daarvan.

No. 988

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK AMSTERDAM, 8 Juli 1947.
(Mr. Verdam).

Tussen Mijnwerkersbond en Bank voor Nederlandse Arbeid is een geschil aanhangig betreffende 204.899.50 Am. dollars.

Bij beschikking in kort geding bevolen de tegenwaarde van bovengenoemd bedrag te deponeren op een gezamenlijke rekening bij de Amsterdamse Bank.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100)
art. 150a).

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;

Gezien het tot Ons gericht verzoekschrift van de Rechtspersoonlijkheid bezittende Vereniging Nederlandse Rooms-Katholieke Mijnwerkersbond, gevestigd te Heerlen, gemachtigde Mr. E. W. J. van Breukelen, gericht tegen:

1. De Bank voor Nederlandse Arbeid N.V., gevestigd te Amsterdam, voorzoveel nodig het Nederlandse Beheersinstituut en
2. De Amsterdamsche Bank N.V., gevestigd te Amsterdam, strekkende om het beheer over het in het verzoekschrift vermelde dollarsaldo, althans de tegenwaarde daarvan, op te dragen aan requestant, onder verplichting te zijner tijd rekening en verantwoording af te leggen en het saldo af te dragen aan degene, die definitief als recht-hebbende zal worden aangewezen;

subsidiair te bepalen, dat dit saldo, althans de tegenwaarde daarvan, zal worden gerequesteerd op door ons te bepalen wijze, met benoeming van een sequester,

in beide gevallen met veroordeling van de eerste gerequesteerde om zich te onthouden van iedere handeling, waartoe zij tengevolge van de overboeking van Mijnwerkersbond op N.V.V. en N.A.F. en de beweerde pandovereenkomst N.A.F./Bank voor Ned. Arbeid ten aanzien van dit dollarsaldo of de tegenwaarde daarvan mogelijk gerechtigd zou zijn, deze bevoegdheden althans te schorsen,

met veroordeling van de tweede gerequesteerde, zich naar deze uitspraak te gedragen en deze te gehengen en te gedogen, eventueel onder voorwaarde, dat deze uitspraak haar kracht zal verliezen, indien requestant niet binnen een termijn van b.v. twee maanden definitief request tot rechtsherstel ter zake peponneer;

kosten als rechtens;

Geheard partijen te Onzer terechtzitting van 1 Juli 1947;

O. dat de Mijnwerkersbond (althans haar

rechtvoorgangster van denzelfden naam) voor 10 Mei 1940 door intermediair van de Amsterdamse Bank ten name van deze doch voor rekening en risico van verzoekster (althans haar rechtvoorgangster) in Amerika bij een van de Banken aldaar heeft doen uitzetten een bedrag van \$ 204.897.50 (twee honderd vier duizend acht honderd zeven en negentig 5/100) dollar, welk bedrag zoals de Amsterdamse Bank het formuleerde zij voor rekening van verzoekster (haar rechtvoorganger) in Amerika te vorderen had;

O. dat de Amsterdamse Bank omstreeks 30 October 1941 dezen post heeft overgeboekt op rekening van de Bank voor Nederlandse Arbeid N.V. ten gunste van het N.V.V. (later overgegaan in het Nederlandse Arbeidsfront te Amsterdam) zulks in opdracht van een zekeren Dr. Ir. G. Schrijen, in dezen handelende als Commissaris van verzoekster, daartoe aangewezen door een door Seyss Inquart aangewezen instantie;

O. dat tussen partijen, althans verschillende van hen geschil bestaat omtrent de rechten welke verzoekster terzake kan doen gelden, onder meer of zij eigenares is (althans als eigenares kan hersteld worden) van voormeld dollarsaldo, en verzoekster voornemens is te dezer een aanvraag tot rechtsherstel aan te vragen;

O. dat voormeld dollarsaldo overgedragen is of zal worden aan de Nederlandse Bank;

O. dat ten aanzien van de tegenwaarde Wij termen aanwezig achten een voorlopige regeling te treffen, waarbij zonder dat op enig recht van een der partijen wordt vooruitgelopen, de belangen van elk van hen voldoende gewaarborgd zijn;

O. dat Wij daartoe onderstaande regeling treffen, welke naar Ons gebleken is de instemming van alle partijen heeft, en voor het treffen waarvan reden bestaat daar het in het belang van elk der partijen is om ten spoedigste aan den onzekeren toestand van thans een einde te maken;

Rechtdoende:

Bevelen bij voorraad aan elk der partijen om ieder voor wat haar betreft er toe mede te werken, dat de tegenwaarde van voormeld dollarsaldo wordt geboekt op een bij de Amsterdamse Bank te Amsterdam gehouden gemeenschappelijke rekening ten name van de Bank voor Nederlandse Arbeid en de N.V. Mijnwerkersbond, waarover de Bank voor Nederlandse Arbeid en de N.V. Mijnwerkersbond slechts gezamenlijk kunnen beschikken.

No. 989

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK AMSTERDAM, 12 Juni 1947, (Mrs. Sluis, Raedt, Mijnssen).

Verkoop van antiquiteiten van verzoekster aan gerequestreerde, die destijds als bedrijfsleider in dienst was van de firma v. Marle en Bignell, nietig verklaard. Ge-

requestreerde heeft zijn goede trouw niet aannemelijk gemaakt.

Gerequestreerde veroordeeld tot afgifte der goederen op verbeurte een dwangsom of tot schadevergoeding gelijkstaande met de verkoopprijs ter veiling verhoogd met 25 %.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100) art. 23 e.v.).

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.; Gezien het door Mevr. Milly Emilie von Friedländer Fuld, wonende te Cannes in Frankrijk, ingediende verzoekschrift;

Gezien het door J. A. Rietveld, wonende te Rijswijk ingediende verweerschrift;

Ten aanzien van het recht:

O. dat als niet voldoende betwist vaststaat, dat een gedeelte van eiseresses vermogen, waaronder verschillende kostbare antiquiteiten, zich ten tijde van de Duitse overval op Nederland aldaar bevonden; dat deze hier te lande aanwezige vermogensbestanddelen door den bezetter ingevolge de verordening No. 26/1940 als zg. vijandelijk vermogen worden beschouwd en behandeld; dat voormelde antiquiteiten zodoende in de greep geraakten van zekere R. A. Mumm („Heim in Holland”), die door den bezetter was aangesteld als „Sammelverwalter für Feindliche Möbelstücke und Hausgeräte”; dat genoemde Mumm deze antiquiteiten in diverse opvolgende openbare veilingen heeft doen verkopen door de firma van Marle en Bignell te 's-Gravenhage en dat gedaagde in deze veilingen, te weten in die van 20 October 1941 en volgende dagen heeft gekocht de navolgende aan eiseres in eigendom toebehorende goederen, enz.;

O. dat gedaagde zich er op heeft beroepen, dat hij deze goederen heeft gekocht als commissionair voor anderen tegen een provisie van 2½ %;

O. dat de Raad dit verweer echter verwerpt, daar gedaagde niet heeft willen of kunnen verklaren voor wie hij deze goederen dan wel zou hebben gekocht, zijnde in zoverre zijn verklaring, dat de goudleren kamer vermoedelijk zou zijn gekocht voor een inmiddels overleden Belgische antiquair, genaamd Jacquenet, niet voldoende positief, zodat gedaagde, die niet zegt op naam zijner opdrachtgevers te hebben gekocht, zelf de gevolgen zal moeten dragen van zijn aankopen;

O. dat dit te meer klemmt, nu gedaagde bovendien heeft verklaard, dat hij geen boek heeft gehouden, zodat het aan gedaagdes schuld te wijten is, dat thans niet meer kan worden nagegaan waar deze goederen, voor zover zij niet meer in het bezit van gedaagde zijn, zich bevinden;

O. dat gedaagde voorts heeft verklaard, dat de collectie Friedländer Fuld hem destijds onbekend was en dat hij destijds nog niet wist, dat er Jodenmaatregelen aan de gang waren;

O. dat het eerste den Raad onaannemelijk voorkomt, nu gedaagde volgens zijn eigen verklaring reeds 25 jaar optrad als make-

laar in kunstvoorwerpen en de genoemde collectie in kunsthandelaarskringen destijds grote bekendheid had;

O. echter bovendien, dat dit verweer den gedaagde reeds hierom niet kan baten, daar het niet nodig is, dat hij moet hebben geweten of begrepen dat het juist eiseres was van wie hij goederen kocht, doch dat het voldoende is, dat hij moet hebben geweten of begrepen, dat hij goederen kocht, welke door onbehoorlijken invloed van iemand die door den bezetter met macht bekleed werden verkocht;

O. dat de al of niet bekendheid van gedaagde met de destijds reeds toegepaste Jodenmaatregelen niet ter zake doet, daar volgens eiseres de onderhavige verkoop is geschied door iemand, die zich van haar bezittingen meester had gemaakt op grond van de verordening 26/1940 betreffende de behandeling van vijandelijk vermogen;

O. dat deze verordening op zichzelf rechtsgeldig was en dan ook is geplaatst op lijst B, bedoeld in art. 17 van het Besluit Bezettingsmaatregelen E 93;

O. dat volgens art. 16 van de verordening 26/1940 de beheerder bij de uitoefening van zijn functie de zorgvuldigheid van den gewonen beheerder had toe te passen en dat het vanzelf spreekt, dat een verkoop van een kunstcollectie als die van eiseres op de wijze als door den beheerder Mumm heeft plaats gehad, dermate indruist tegen het belang van eiseres en derhalve tegen de eisen, die aan een behoorlijk beheer kunnen worden gesteld, dat de Raad in de door eiseres gewraakte handelingen niet kan zien een verkoop krachtens de genoemde verordening, doch slechts een onrechtmatige beschikking door den Verwalter over eiseresses vermogen;

O. dat gedaagde destijds als bedrijfsleider in dienst was van de firma van Marle en Bignell en dat niet aan te nemen is, dat hij niet zou hebben geweten, dat de goederen werden ingebracht door den Sammelverwalter für feindliche Möbelstücke und Hauesgeräte;

O. dat evenzeer gedaagde moet hebben begrepen dat deze verkoop een onrechtmatige beschikking als bovenbedoeld was;

O. dat te minder kan worden aangenomen, dat gedaagde van de herkomst der goederen niet op de hoogte zou zijn geweest, nu eiseres heeft overgelegd een schrijven dd. 26 Nov. 1946 aan Mr. Th. Bakker de beheerder van de firma van Marle en Bignell, waarin deze mededeelt, dat in het tegen de heer Bignell gewezen vonnis van den Zuiveringsraad d.d. 23 Oct. 1946 de volgende overweging voorkomt: „dat de bij voormeld proces-verbaal gehoorde getuige J. A. Rietveld, die destijds als bedrijfsleider in dienst is geweest bij de firma van Marle en Bignell ..... nog verklaarde, dat de geveilde goederen voor ongeveer 90 % uit inbreng van de Sammelverwaltung feindlicher Hausgeräte bestonden”;

O. dat in ieder geval gedaagde zijn goede trouw allerminst aannemelijk heeft gemaakt;

O. dat de onderhavige verkoop heeft plaats gehad tijdens de vijandelijke bezetting van het Rijk in Europa en dat gedaagde destijds ingezetene van het Koninkrijk was, terwijl bovendien verkocht werden voorwerpen, die zich binnen het Koninkrijk bevonden en dat de Raad in casu, in verband met de bijzondere omstandigheden, het achterwege laten van een ingrijpen zijnerzijds onredelijk acht;

O. dat nu gedaagde de namen der personen aan wie hij de goederen heeft afgegeven niet heeft willen of kunnen noemen, zodat deze personen ook niet in het geding konden worden geroepen om hun belangen te verdedigen en eventueel hun goede trouw aan te tonen, de Raad geen vrijheid kan vinden om thans reeds ook die onbekende tegenwoordige bezitters tot afgifte der goederen te veroordelen;

O. dat uit den aard der zaak gedaagde aan eiseres zal moeten afgeven de goederen, die hij nog onder zich heeft en dat hij voor hetgeen hij niet zal teruggeven een schadevergoeding zal moeten betalen;

O. dat eiseres terecht heeft betoogd, dat deze schadevergoeding hoger zal moeten zijn dan het bedrag dat gedaagde ter veiling voor de goederen heeft betaald en minstens gelijk aan het bedrag, dat hij er zelf voor heeft gekregen;

O. dat eiseres zelve niet opgeeft en waarschijnlijk ook niet kan opgeven wat gedaagde voor de goederen heeft ontvangen, terwijl gedaagde dit ook niet heeft willen of kunnen doen, zodat de Raad het bedrag der schadevergoeding ex aequo et bono vaststelt op het bedrag, dat de goederen ter veiling hebben opgebracht verhoogd met 25 %;

O. dat derhalve thans moet worden beslist als volgt:

Rechtdoende:

Verklaart nietig de verkoop aan een koop door gedaagde als ten rechte vermeld, van de daar omschreven antiquiteiten; Doet eiseresses eigendomsrechten op voormelde goederen voorzover deze zich nog in gedaagdes bezit bevinden, herleven;

Veroordeelt gedaagde tot afgifte aan eiseres van al diegene der door hem gekochte en hierboven genoemde goederen, die zich nog in zijn bezit bevinden binnen 8 dagen na heden op verbeurte ener dwangsom aan eiseres van f 100 voor iedere dag, dat gedaagde geheel of ten dele in gebreke mocht blijven aan de uitgesproken veroordeling te voldoen;

Veroordeelt gedaagde om aan eiseres als schadevergoeding te betalen een bedrag gelijkstaande aan de verkoopprijs op de bovengenoemde veiling der voormelde goederen, voor zover eiseres deze niet krachtens dit vonnis terugontvangt, verhoogd met een bedrag van 25 % van genoemden verkoopprijs;

Veroordeelt eiseres om tegen ontvangst der voormelde goederen en/of schadevergoeding aan gedaagde af te staan de vordering, welke zij ter zake van den verkoop der meergenoemde goederen jegens het on-

der beheer gestelde vermogen van R. A. Mumm, resp. „Heim in Holland" of andere Duitse instanties kan doen gelden;

Veroordeelt gedaagde in de kosten van het geding, aan zijde van eiseres tot heden begroot op f 100;

Ontzegt het meer of anders gevorderde.

No. 990

RAAD RECHTSHERSTEL AFD. RECHTSPRAAK AMSTERDAM, 2 Juni 1947.
(Mrs. Jhr. van der Does de Willebois, Dijksterhuis, Polderman).

De Treuhänder van de Nederlandse Rijnbank heeft tijdens de bezetting aandelen Glasfabrieken Fischmann Söhne A.G. te Praag verkocht aan de Böhmische Union Bank te Praag.

De Raad acht zich bevoegd het verzoek tot rechtsherstel, vallende onder art. 23 E 100, te beslissen. Een vonnis van de Raad is, evenmin als een vonnis van de gewone rechter, in Tsjechoslowakije executabel, maar dit brengt niet mede de onbevoegdheid van de Raad.

Vordering toegewezen en de rechtsbetrekking tussen de Bank en de aandelen hersteld.

(Besluit Herstel Rechtsverkeer (E 100) art. 23 en vlg.).

De Raad voor het Rechtsherstel, enz.;

Gezien het op 21 Aug. 1946 ter Griffie van den Raad ingekomen verzoekschrift van Mr. W. E. C. de Groot en Fr. Smithuysen, in hun hoedanigheid van bestuurders met bevoegdheid van beheerder van de N.V. Nederlandse Rijnbank in liquidatie te Amsterdam (optredende met goedkeuring van het Nederlandse Beheersinstituut) en het antwoord hierop d.d. 24 Oct. 1946 van gerequesteerde „Mühlig-Union" Glasindustrie A.G. te Teplitz-Schönau (Tsjechoslowakije), enz.;

O. dat bij het gehouden onderzoek, ten dele als uitdrukkelijk erkend, ten dele als zijnde niet weersproken, is komen vast te staan:

dat bij het begin der vijandelijke bezetting de N.V. Nederlandse Rijnbank, een joodse onderneming, eigenaresse was van Kc. 1.200.000 aandelen in de Glasfabrieken Fischmann Söhne A.G., gevestigd te Praag en Maly Ujezd in Tsjechoslowakije, welk aandelenpakket in een safe bij de Böhmische Union Bank te Praag lag en aldaar als joods bezit moest worden aangegeven;

dat de op grond der verordening 48/1941 over de N.V. Nederlandse Rijnbank (verder de Bank te noemen) aangestelde „Treuhänder" O. Worner, dit aandelenpakket omstreeks Mei 1943 voor 105.000 R.M., vermeerderd met een bedrag van 3000 R.M. voor gezegden Treuhänder, heeft verkocht aan de „Mühlig-Union" Glasindustrie A.G. te Teplitz-Schönau in Tsjechoslowakije, die reeds 90 % der uitstaande aandelen Glas-

fabrieken Fischmann Söhne A.G. in eigendom zou hebben gehad en door dezen koop zich den eigendom zou hebben verschaffd der resterende 10 % van het uitstaande kapitaal dezer vennootschap;

dat het bedrag van 105.000 R.M., tegenwoordigende een waarde, volgens den destijds vastgestelden koers, van f 78,750, niet in Nederland aan de Bank is betaald, doch is voldaan door betaling van een schuld van de Bank aan de firma Gebr. Arnhold te Berlijn, eveneens een joodse onderneming en mede-oprichtster van de Bank;

dat de aan de Bank toebehorende aandelen Fischmann zijn geleverd aan „Mühlig Union";

O. dat requestanten stellen, dat de verkoop is tot stand gekomen tegen den wil van den toenmaligen Directeur van de Bank verzoeker Fr. Smithuysen, daaraan toevoegende, dat de waarde der verkochte aandelen destijds tenminste 105.000 R.M. bedroeg en dat de schuld der Bank aan de firma Gebr. Arnhold op 31 Dec. 1939 ten hoogste f 19,613.50 bedroeg en sedertdien niet hoger was geworden;

O. dat requestanten op voorschreven gronden den Raad verzoeken om de genoemde transactie nietig te verklaren en uit te spreken, dat de Bank eigenaresse is van de bedoelde Kc. 1.200.000 aandelen Glasfabrieken Fischmann Söhne A.G. te Praag/Maly Ujezd en alle rechten zal bezitten, welke haar in die kwaliteit toekomen, en voorts dat de schuld, welke per 31 Dec. 1939 bestond aan Gebr. Arnhold te Berlijn en welke toen per saldo f 19,613.50 bedroeg, weer zal herleven onder dezelfde voorwaarden en bedingen als op dien balansdatum gold;

O. dat de litigieuze aandelen Fischmann niet behoren tot de effecten, genoemd in art. 41 E 100, en daarop dus niet van toepassing is het bepaalde in Hoofdstuk IV van het K. B. E 100;

O. dat gerequesteerde „Mühlig Union" Glasindustrie A.G. (verder gerequesteerde te noemen) in haar verweerschrift heeft betoogd, dat de Raad niet bevoegd is om op het verzoek een beslissing te geven, omdat de Glasfabrieken Fischmann Söhne A.G. een te Praag gevestigde rechtspersoon is, en de nationaliteit van rechtspersonen beoordeeld wordt naar de plaats van vestiging;

voorts niet omdat de rechtshandeling, welker geldigheid door requestanten wordt aangevallen, gevolgen had in Tsjechoslowakije, immers de betreffende aandelen zich aldaar bevonden, terwijl ook gerequesteerde eveneens gevestigd is in Tsjechoslowakije;

O. dat gerequesteerde verder als grond voor de onbevoegdheid van den Raad aanvoert, dat de werking zijner beslissing zich zal moeten uiten op het grondgebied van Tsjechoslowakije, welke Staat de geldigheid van die beslissing, zijnde een beslissing van een buitenlands gerecht, niet kan erkennen;

O. dat bij de mondelinge behandeling der zaak ter zitting van 28 April 1947 de gemachtigde van gerequesteerde heeft medegedeeld, dat het bedrijf van gerequesteerde door de Tsjecho-slowaakse regering is genationaliseerd, en is opgenomen in het Tsjecho-slowaakse Staatsbedrijf (National Unternehmen) „Vereinigte Betriebe zur Erzeugung von Flachglas Union" te Teplitz-Schönau, en dat het verzoekschrift derhalve gericht is tegen een niet meer bestaande onderneming en op dezen grond requestanten niet ontvankelijk moet worden verklaard;

O. dat gerequesteerde verder bij monde van haar gemachtigde heeft betoogd, dat de Raad op grond van art. 13a van de Wet houdende Algemene Bepalingen niet bevoegd is een vonnis te wijzen tegen een Tsjecho-slowaaks Staatsbedrijf, immers de Tsjecho-slowaakse regering de rechtsmacht van den Raad niet kan erkennen;

O. dat het Nederlandse Beheersinstituut, waaraan afschrift van het verzoekschrift werd toegezonden, omdat verondersteld werd, dat het Beheersinstituut het vermoeden zou beheren van de firma Gebr. Arnold, bij schrijven van 22 October 1946 heeft geantwoord, dat aan het Beheersinstituut niets over deze firma bekend is noch over vermogensbestanddelen, welke zich van die firma in Nederland zouden bevinden, voorts dat het bij gebreke van wetenschap daaromtrent de door verzoekster gestelde feiten ontkent en zich refereert aan het oordeel van den Raad;

O. dat aan requestanten (hoewel zij van mening zijn, dat gerequesteerde nog bestaat, hieruit blijkende, dat deze onder eigen naam een verweerschrift heeft ingediend) op hun verzoek door den Raad is toegelaten hun verzoekschrift in dien zin te wijzigen, dat het geacht wordt mede gericht te zijn tegen den rechtsopvolger van gerequesteerde als hoedanig door deze is genoemd het Tsjecho-slowaakse Staatsbedrijf (National Unternehmen) Vereinigte Betriebe zur Erzeugung von Flachglas „Union" te Teplitz-Schönau;

O. dat de Raad allereerst een beslissing wil geven ten aanzien van de opgeworpen onbevoegdheid;

O. dat dit door gerequesteerde aangevoerde verweer ongegrond is, daar het Besluit E 100 in het algemeen rechtsherstel regelt ten aanzien van rechtsbetrekkingen, welke voldoen aan de in art. 23 van dat Besluit gestelde vereisten, mits deze van privaatrechtelijken aard zijn;

O. dat in art. 23 E 100 niet geëist wordt, dat deze rechtsbetrekkingen moeten bestaan tussen ingezetenen van het Koninkrijk en tot voorwerp moeten hebben een zaak of een recht, zich binnen het Koninkrijk bevindende, integendeel voldoende wordt geacht, dat deze rechtsbetrekkingen bestaan tussen personen, waarvan tenminste één ingezetene van het Koninkrijk is, zodat in de onderhavige procedure op dit punt aan de eisen van art. 23 E 100 voldaan wordt, immers de Bank ingezetene

van het Koninkrijk is en was ten tijde der aangevochten transactie;

O. dat requestanten, weliswaar een vonnis, gewezen door den Raad voor het Rechtsherstel, evenmin als een van de gewonen rechter, zonder meer in Tsjecho-slowakije zullen kunnen ten uitvoer leggen, doch dat dit niet met zich medebrengt, dat de Raad onbevoegd zou zijn een beslissing te geven op een vordering, gericht tegen een in Tsjecho-slowakije gevestigde rechtspersoon;

O. dat het op art. 13a der Wet houdende Algemene Bepalingen gegrond verweer van gerequesteerde, als zou de Raad niet bevoegd zijn een vonnis te wijzen tegen een Tsjecho-slowaaks Staatsbedrijf, in casu tegen de „Vereinigte Betriebe zur Erzeugung von Flachglas „Union", door den Raad niet kan worden aanvaard, omdat hij van mening is, dat ten aanzien van Staatsbedrijven ener vreemde mogendheid de rechtsmacht van den Nederlandse rechter niet wordt beperkt door het bepaalde in voormeld wetsartikel;

O. dat de Raad zich mitsdien bevoegd acht op de onderhavige vordering een beslissing te geven;

O. dat wat de vordering van requestanten betreft, de Raad als vaststaand aanneemt, dat de aangevochten transactie is tot stand gekomen onder onbehoorlijken invloed vanwege den vijand, zodat geldt het bepaalde in art. 25 E 100, dat het achterwege laten van ingrijpen als bedoeld in art. 23 E 100 in verband met de bijzondere omstandigheden wordt aangenomen onredelijk te zijn, behoudens blijk van het tegendeel, waarvan in casu niet is gebleken;

O. dat de gemachtigde van gerequesteerde bij de mondelinge behandeling der zaak er op gewezen heeft, dat de aandelen Glasfabriken Fischmann Söhne A.G. niet meer bestaan, omdat zij op 24 Febr. 1944 in tegenwoordigheid van een notaris vernietigd zijn, en dat de naam van deze vennootschap is gewijzigd in: „Hut Leani Brana a.s." welke maatschappij is genationaliseerd en in een ander rechtssubject is overgegaan;

O. dat dit geen omstandigheid is, welke een nietigverklaring van de transactie t.a.v. de Kc. 1.200.000 aandelen Glasfabriken Fischman Söhne A.G. in den weg staat, doch dit enkel uitsluit de mogelijkheid dat de Bank weer eigenaresse dier aandeelbewijzen wordt;

O. dat ondanks de vernietiging van de aandeelbewijzen de uit het aandeelhouderschap voortvloeiende rechten blijven bestaan;

O. dat de verandering van den naam Glasfabriken Fischmann Söhne A.G., het genationaliseerd zijn van de onderneming en het overgegaan zijn in een ander rechtssubject niet beletten, dat bij toewijzing van de vordering van requestanten aan de Bank dezelfde rechten verschaft worden, als zij gehad zou hebben, wanneer de betrokken transactie met de aandelen Fischmann niet zou hebben plaats gevonden;

O. dat de Raad van mening is, gezien het feit dat gerequesteerde een verweerschrift heeft ingediend, dat deze onderneming nog bestaat, en er dus uit dien grond geen termen aanwezig zijn om requestanten niet ontvankelijk te verklaren;

O. tenslotte, dat van een door requestanten in Tsjechoslowakije aangevangen rechtsgeding den Raad niets is gebleken;

O. dat derhalve moet worden beslist als volgt:

Rechtsdoende:

Verklaart zich bevoegd van de ingestelde vordering kennis te nemen en daarop een beslissing te geven;

Verklaart nietig de tussen de N.V. Nederlandse Rijnbank in liquidatie en gerequesteerde Mühlig-Union Glasindustrie A.G. te Teplitz-Schönau gesloten transactie betreffende Kc. 1.200.000 aandelen Glasfabriken Fischmann Söhne A.G. te Praag en Maly Ujezd in Tsjechoslowakije en herstelt de rechtsbetrekking, welke tussen de Bank en de voormelde aandelen voor het aangaan dezer transactie heeft bestaan;

Beveelt Mühlig-Union Glasindustrie A.G., resp. de Vereenigde Betriebe zur Erzeugung von Flachglas „Union“ te Teplitz-Schönau in Tsjechoslowakije tot teruggave aan de N.V. Nederlandse Rijnbank in liquidatie, van de — aan haar geleverde — Kc. 1.200.000 aandelen Glasfabriken Fischmann Söhne A.G., dan wel, bij onmogelijkheid van teruggave, de waarde dier aandelen ten tijde van de transactie aan de Bank te vergoeden;

Doet herleven de schuld, welke op 31 Dec. 1939 de Bank aan Gebr. Arnhold te Berlijn had, onder dezelfde voorwaarden en bedingen als op dien datum golden;

Veroordeelt gereq. „Müllig Union“ Glasindustrie A.G., resp. de Vereenigde Betriebe zur Erzeugung von Flachglas „Union“ te Teplitz-Schönau in de proceskosten, tot op deze uitspraak begroot op f 100.

No. 991

BIJZONDERE RAAD VAN CASSATIE
(Tweede Kamer), 19 Mei 1947. (Mrs. Haga, Halbertsma, Veegens, Scholten, Vice-Adm. Vos).

In dienst treding bij de Landstorm Nederland.

Oplegging door de Raad van vier jaren gevangenisstraf met aftrek, terwijl het Hof een voorwaardelijke gevangenisstraf van een jaar had opgelegd.

(Sr. art. 101.)

Op het beroep van den Procureur-Fiscaal bij het Bijzondere Gerechtshof te Amsterdam, requirant van cassatie tegen een sententie van het Bijzondere Gerechtshof te Amsterdam, van 17 Januari 1947, waarbij Gerrit Albert den Boer, koopman, wonende te Zeist, thans in bewaring gesteld, werd schuldig verklaard aan:

„Gedurende den tijd van den huidige oorlog als Nederlander vrijwillig in krijgsdienst treden bij ene buitenlandse mogendheid, wetende, dat deze met Nederland in oorlog is“;

en met toepassing van de artt. 14a, 14b, 14c, 28, 101 Sr., 1, 7, 8, 9 en 11 B.B.S. werd veroordeeld tot gevangenisstraf voor den tijd van een jaar geheel te ondergaan in een Rijkswerkinrichting, met bevel dat zes maanden van die straf niet zullen worden ten uitvoer gelegd, tenzij het Hof later anders mocht gelasten, enz., tevens met ontzetting voor den tijd van tien jaar van het recht tot het kiezen en de verkiesbaarheid bij krachtens wettelijk voorschrift uitgezochte verkiezingen.

De Bijzondere Raad van Cassatie, enz.;

Gehoord het verslag van den Raadsheer Veegens; enz.

Gelet op het middel van cassatie, voorgesteld bij schriftuur, luidende:

V. t. van artt. 1 en 11 B.B.S., vermits de door het Hof opgelegde straf niet geacht kan worden te beantwoorden aan den ernst van de telastegelegde misdrijven, de omstandigheden waaronder deze zijn begaan en den persoon en de persoonlijke omstandigheden, immers een juiste waardeering van een en ander tot oplegging van gevangenisstraf voor den tijd van vijf jaren met ontzetting van de rechten voor den duur van het leven zou hebben geleid;

Gehoord den Adv.-Fiscaal namens den Proc.-Fiscaal in zijn conclusie strekkende tot verwerping van het beroep;

O. dat bij de bestreden sententie, ten laste van gerequireerde is bewezen verklaard: „dat hij te 's-Gravenhage omstreeks Mei 1943 als Nederlander in den zin van art. 83 Sr., wetende dat Duitsland alstoen met Nederland in oorlog was, vrijwillig bij de buitenlandse mogendheid Duitsland is getreden in krijgsdienst, n.l. bij de Landwacht Nederland, later geheten Landstorm Nederland“;

O. ten aanzien van het enige middel zich richtende tegen de aan gerequireerde opgelegde straf;

dat gerequireerde in April 1941 tot de N.S.B. is toegetreden en bij het evacuatiebureau dier partij te 's-Gravenhage een leidende functie heeft bekleed; dat hij in Mei 1943 tot den Landstorm Nederland, toen nog Landwacht Nederland geheten, is toegetreden, en aldus bij den vijand in krijgsdienst is gegaan en daar gedurende twee periodes in werkelijken krijgsdienst is geweest; dat hij toen wel in Juli 1944, toen de toestand op het oorlogsterrein zich reeds aanmerkelijk ten gunste van de geallieerden had gewijzigd is ondergedoken, maar zulks aan het door gerequireerde gepleegde feit deszelfs ernstig karakter niet kan ontnemen en de Raad na te melden straf daarmede in overeenstemming acht;

dat echter de tijd, door gerequireerde in in bewaring doorgebracht, op die straf in mindering kan komen;

dat dus het middel is gegrond;

O. voorts ambtshalve:

dat nu gerequireerde door het zich begeven in vreemden krijgsdienst zijn Nederlanderschap heeft verloren en daarmede de beide kiesrechten, het Bijzondere Gerechtshof hem ten onrechte nogmaals uit die rechten heeft ontzet;

Vernietigt de bestreden sententie, doch alleen ten aanzien van de aan gerequireerde opgelegde hoofd en bijkomende straf;

Rechtdoende krachtens art. 105 R.O. enz. Veroordeelt gerequireerde tot een gevangenisstraf voor den tijd van vier jaren. Bepaalt dat de tijd door gerequireerde van 23 Mei 1945 af tot aan de tenuitvoerlegging van dit arrest in bewaring doorgebracht, bij de uitvoering dier straf geheel in mindering zal worden gebracht.

No. 992

BIJZONDERE RAAD VAN CASSATIE

(1e Kamer), 21 Mei 1947. (Mrs. Prof. v. Brakel, van Berckel, Vice-Adm. Heeris, Lt. Kol. van Driest, Vliegenthart, plv.).

In dienst treading bij de Waffen SS.

Het Hof heeft het beroep op overmacht niet op voldoende gronden verworpen.

Verwijzing.

(Sr. artt. 101, 40).

Op het beroep van Bertus Hendricus Popkee, expeditie, wonende te Amsterdam, thans in bewaring gesteld, requirant van cassatie tegen een sententie van het Bijzonder Gerechtshof te Amsterdam van 3 Febr. 1947, waarbij hij werd schuldig verklaard aan: „Als Nederlander vrijwillig in krijgsdienst treden bij een buitenlandse mogendheid, wetende, dat deze met Nederland in oorlog is” en met toepassing van de artt. 27, 28, 101 en 106 Sr. en 7, 9 en 11 B.B.S., werd veroordeeld tot een gevangenisstraf voor den tijd van drie jaren, met bepaling dat de schuldige de hem opgelegde gevangenisstraf geheel in een rijkswerk-inrichting zal ondergaan, en dat de tijd door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging dezer uitspraak in voorlopige hechtenis doorgebracht, begrijpende het Hof hieronder ook den tijd, dien veroordeelde ingevolge art. 16 van het Besluit op den bijzonderen staat van beleg, casu quo Afdeling IV van het Besluit Politieke Delinquenten 1945 (Stbl. no. F 244 j°. F 280) in bewaring is geweest, bij de uitvoering dezer straf geheel zal worden in mindering gebracht.

Gehoord het verslag van den Raadsheer van Berckel, enz.;

Gelet op de middelen van cassatie, voorgesteld bij schriftuur, luidende:

I. S. en/of v. t. van de artt. 40 en 101 Sr. 1 en 11 B.B.S., 1 BBR. en 350, 351 en 352 Sr. door niet alleen het bewezen verklaarde strafbaar te achten, maar ook

requirant in deze deswege te veroordelen, omdat het vrijwillig in dienst treden bij de Waffen SS naar het oordeel van requirant, indien zulks geschiedt als in het onderhavige geval, terwijl degen die in dienst treedt door de S.D. is gearresteerd en ingesloten en tijdens zijn detentie voor de keus wordt gesteld naar een straffkamp te gaan of zich aan te sluiten bij de Waffen SS overmacht overlevert, en requirant dus niet strafbaar is en had behoren te worden ontslagen van rechtsvervolging;

II. enz.;

Gehoord den Adv.-Fiscaal namens den Proc.-Fiscaal in zijn conclusie, dat de Raad de sententie zal vernietigen ten aanzien van de hoofdstraf en deze gelijk zal maken aan de ondergane preventieve bewaring.

O. dat bij de bestreden sententie ten laste van requirant is bewezen verklaard: „dat hij te Amsterdam in 1944 als Nederlander in den zin van art. 83 Sr., wetende dat Duitsland alstoen met Nederland in oorlog was, vrijwillig bij de buitenlandse mogendheid Duitsland is getreden in krijgsdienst, n.l. bij de Waffen SS”;

O. dat het eerste middel is gegrond;

O. toch, dat het Hof requirant's beroep op overmacht, hierin bestaande, dat requirant door den S.D. voor de keuze werd gesteld naar een concentratiekamp gezonden te worden ofwel dienst te nemen bij de Waffen SS, verworpen heeft op tweeërlei gronden:

1e. omdat requirant zich door nodeloze onvoorzichtigheid gebracht heeft in de noodpositie waarop hij een beroep doet;

2e. omdat requirant, nadat hij bij den vijand in krijgsdienst was getreden, geen enkele poging heeft aangewend om zich aan het dienstverband te onttrekken, hoewel hij hiertoe ruimschoots in de gelegenheid is geweest;

dat het Hof in de bestreden sententie niet nader aanduidt, waarin de in den eersten grond van verwerping bedoelde nodeloze onvoorzichtigheid van requirant zoude hebben bestaan, en ook het proces-verbaal der terechtzitting omtrent dit punt geen andere opheldering geeft, dan dat requirant te Amsterdam op straat door den S.D. werd gearresteerd, omdat hij geen geldige papieren kon vertonen, zonder dat uit dit stuk blijkt, waarom requirant zich op straat begaf en waarom hij geen geldige papieren kon vertonen;

dat de eerste grond, waarop het Hof het beroep op overmacht verwierp mitsdien niet voldoende met redenen is omkleed en de verwerping van dit beroep dus niet kan dragen;

dat ook 's Hof's tweede grond faalt; omdat het Hof blijkens zijn eersten grond van verwerping aannemelijk achtte, dat requirant in dienst trad zwichtend voor een hem door den S.D. gestelde keuze, en niet is in te zien hoe na deze feitelijke vaststelling het Hof een grond voor verwerping kon ontlenen aan de door requirant na zijn in dienst treden aangenomen houding;

Vernietigt de bestreden sententie;

Rechtdoende krachtens art. 106 R.O.;

Verwijst de zaak naar het Bijzonder Gerechtshof te Arnhem teneinde haar op de bestaande telastelegging te berechten en af te doen.

No. 993

BIJZONDERE RAAD VAN CASSATIE
(1e Kamer), 21 Mei 1947. (Mrs. Prof. v. Brakel, van Berckel, Vice-Adm. Heeris, Lt. Kol. van Driest, Vliegthart plv.).

In dienst treding bij het vrijwilligerslegioen Nederland.

De Raad legt vier jaren gevangenisstraf op, terwijl het Hof een jaar gevangenisstraf had opgelegd, waarvan zes maanden voorwaardelijk.

(Sr. art. 101).

Op het beroep van den Proc.-Fiscaal bij het Bijzondere Gerechtshof te Amsterdam, requirant van cassatie tegen een sententie van het Bijzonder Gerechtshof te Amsterdam van 17 Januari 1947. waarbij Cornelis Versteeg, fabriekarbeider, wonende te Bilt-hoven, thans in bewaring gesteld, werd schuldig verklaard aan: „Gedurende den tijd van den huidige oorlog als Nederlander vrijwillig in krijgsdienst treden bij ene buitenlandse mogendheid, wetende dat deze met Nederland in oorlog is” en met toepassing van de artt. 14a, 14b, 14c, 28, 101 Sr., 1, 7, 8, 9, 11 B.B.S. werd veroordeeld tot gevangenisstraf voor den tijd van één jaar, geheel te ondergaan in een Rijkswerkinrichting, met bevel, dat zes maanden van die straf niet zullen worden tenuitvoergelegd, tenzij het Hof later anders mocht gelasten, enz.; tevens met ontzetting voor den tijd van tien jaren van de rechten tot het kiezen en de verkiesbaarheid bij krachtens wettelijk voorschrift uitgeschreven verkiezingen.

De Bijzondere Raad van Cassatie, enz.;

Gehoord het verslag van den Raadsheer van Berckel; enz.;

Gelet op het middel van cassatie, voorgesteld bij schriftuur, luidende:

V. t. van de artt. 1 en 11 B.B.S., vermits de door het Hof opgelegde straf niet geacht kan worden te beantwoorden aan den ernst van de telastegelegde misdrijven, de omstandigheden waaronder deze zijn begaan en den persoon en de persoonlijke omstandigheden, immers een juiste waardering van een en ander tot oplegging van een gevangenisstraf voor den tijd van vier jaren en ontzetting van al de rechten voor den duur van het leven zou hebben geleid;

Gehoord den Adv.-Fiscaal namens den Proc.-Fiscaal in zijn conclusie dat de Raad de sententie zal vernietigen, een gevangenisstraf voor den tijd van vier jaren zal opleggen met ontzetting van het recht tot kiezen en de verkiesbaarheid voor den duur van het leven;

O. dat bij de bestreden sententie, ten laste van gerequireerde is bewezen verklaard: „dat hij te Utrecht in Februari 1943 als Nederlander in den zin van art. 83 Sr., wetende dat Duitsland alstoen met Nederland in oorlog was, vrijwillig bij de buitenlandse mogendheid Duitsland is getreden in krijgsdienst, namelijk bij het Vrijwilligerslegioen Nederland”;

O. ten aanzien van het enige middel:

dat dit wat de door het Hof opgelegde hoofdstraf betreft gegrond voorkomt, immers die straf den Raad te licht is voorgekomen, zodat de bestreden sententie wat de hoofdstraf met inbegrip van het te dien aanzien gegeven bevel tot niet-tenuitvoerlegging betreft moet worden vernietigd;

dat toch gerequireerde, die, na bij den aanleg van Duitse vliegvelden in Nederland te hebben gewerkt en na den vijand behulpzaam te zijn geweest met het naar Duitsland overbrengen van door hem gerequireerde Nederlandse vrachtauto's, heeft dienstgenomen bij het Vrijwilligerslegioen Nederland, daarmede een bij uitstek anti-Nederlandse daad heeft verricht;

dat hij, na in October 1943 te zijn afgekeurd en in Nederland te zijn teruggekeerd, in het voorjaar 1945 wederom van een anti-Nederlandse gezindheid blijkt heeft gegeven, door — gelijk uit verschillende in de stukken voorkomende getuigenverklaringen volgt — alstoen te Bilthoven Duitse militairen, die Nederlandse mannen voor tewerkstelling aan een door bominslag beschadigde spoorlijn aldaar requireerden, toen zich van die mannen enige — kennelijk om zich aan die tewerkstelling te onttrekken — in een bos aldaar hadden verscholen, op die mannen opmerkzaam te maken;

dat op grond van het vorenoverwogene en mede in verband met zijn jeugdigen leeftijd de Raad een gevangenisstraf van vier jaar met aftrek van de ondergane preventieve hechtenis tot de tenuitvoerlegging van dit arrest, de juiste correctie acht;

dat het middel voor het overige ongegrond voorkomt daar een ontzetting, als door het Hof uitgesproken, ten onrechte is geschied, immers gerequireerde door zijn daad het Nederlandschap en daarmede in het algemeen het actief en passief kiesrecht reeds heeft verloren; enz.

No. 994

BIJZONDERE RAAD VAN CASSATIE
(2e Kamer), 12 Mei 1947. (Mrs. Haga, Halbertsma, Veegens, Scholten, Vice-Adm. Vos).

Indiensttreding bij de Duitse Weermacht.

Het Hof heeft vijftien jaren gevangenisstraf opgelegd te ondergaan in een rijkswerkinrichting.

De Proc.-Fiscaal acht in dit geval twee jaren vrijheidsstraf voldoende.

De Raad legt op zes jaren gevangenisstraf te ondergaan in een rijkswerkinrichting.

ting en verlaagt de ontzetting uit rechten van levenslang tot vijftien jaren.

(Sr. art. 101).

Op het beroep van:

I. de Proc.-Fiscaal bij het Bijzonder Gerechtshof te Amsterdam;

II. Cornelis Buis, wonende te Den Helder, thans in bewaring gesteld in de „Centrale Bewaarplaats Scheveningen” te 's-Gravenhage, requiranten van cassatie tegen een sententie van het Bijzondere Gerechtshof te Amsterdam, 1e Kamer, van de 19de December 1946, waarbij hij werd schuldig verklaard aan: „gedurende de tijd van de huidige oorlog als Nederlander vrijwillig in krijgsdienst treden bij ene buitenlandse mogendheid, wetende dat deze met Nederland in oorlog is” en met toepassing van de artt. 27, 28 en 101 Sr., 1, 7, 8, 9 en 11 B.B.S., werd veroordeeld tot een gevangenisstraf voor de tijd van vijftien jaren, geheel te ondergaan in een Rijkswerkinrichting, met bepaling dat de tijd door veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van deze uitspraak in bewaring doorgebracht bij de tenuitvoerlegging van de hem opgelegde gevangenisstraf geheel zal worden in mindering gebracht, tevens met ontzetting voor de tijd van het leven van de rechten tot:

I. het bekleeden van ambten;

II. het dienen bij de gewapende macht;

III. het kiezen en de verkiesbaarheid bij krachtens wettelijk voorschrift uitgeschreven verkiezingen.

De Bijzondere Raad van Cassatie, enz.;

Gehoord het verslag van den Raadsheer Halbertsma;

Gezien de aanzegging aan de tweede requirant vanwege de Proc.-Fiscaal van de dag, voor de behandeling der zaak bepaald;

Gehoord de tweede requirant omtrent zijn persoon en zijn persoonlijke omstandigheden;

Gelet op het middel van cassatie, door de eerste requirant voorgesteld bij schriftuur, luidende:

V. t. van het art. 1 en 11 B.B.S., vermits de door het Hof opgelegde straf niet geacht kan worden te beantwoorden aan de ernst van de ten laste gelegde misdrijven, de omstandigheden waaronder deze zijn begaan en de persoon en de persoonlijke omstandigheden, immers een juiste waardering van een en ander tot oplegging van een vrijheidsstraf van twee jaren zou hebben geleid;

Gelet op het middel van cassatie, door de tweede requirant, voorgesteld bij schriftuur, luidende:

S. altifans v. t. van art. 102 Sr., en van de artt. 1, 2, 7, 8, 9, 11, 23, 26 B.B.S.,

daar het Hof een straf heeft opgelegd, welke niet geacht kan worden te beantwoorden aan de ernst van de misdrijven, de omstandigheden waaronder deze zijn begaan en de persoon en de persoonlijke omstandigheden van de veroordeelde;

Gehoord de Adv.-Fiscaal namens den Proc.-Fiscaal in zijn conclusie dat de Raad de sententie zal vernietigen voor wat de hoofdstraf betreft en deze zal bepalen op 10 jaren;

O. dat bij de bestreden sententie ten laste van de tweede requirant, is bewezen verklaard: „dat hij te Den Helder in October 1943, als Nederlander in de zin van art. 83 Sr., wetende, dat Duitsland alstoen met Nederland in oorlog was, vrijwillig bij de buitenlandse mogendheid Duitsland is getreden in krijgsdienst, namelijk bij de Duitse Weermacht;

O. dat het enige middel zowel van de Proc.-Fiscaal als van de tweede requirant, zich richt tegen de opgelegde straf, welke beide requiranten te zwaar achten;

dat dit middel de Raad gegrond voorkomt, doch de zienswijze van de Proc.-Fiscaal, dat ten deze met een gevangenisstraf van pro resto twee jaar, zou kunnen worden volstaan, niet kan worden aanvaard;

dat hier toch sprake is van een zeer ernstig misdrijf, gepleegd op een tijdstip, toen strijd van de Duitse weermacht tegen de geallieerde bevrijdingslegers binnen afzienbare tijd was te voorzien en de eerste requirant dan ook van mening is, dat voor het feit op zichzelf de doodstraf in het algemeen op haar plaats zou zijn;

dat de Raad echter nog meer dan het Bijzondere Gerechtshof rekening wil houden met de jeugdige leeftijd van de tweede requirant en de omstandigheid, dat hij, zij het door eigen schuld, van ouders en vrienden vervreemd, onder de invloed van anti-nationale relaties de gevolgen van zijn daad klaarblijkelijk niet voldoende heeft beseft;

dat de Raad in verband met een en ander en mede met het oog op requirant's toekomstige reclasseringskansen van oordeel is, dat met een gevangenisstraf van zes jaar te ondergaan in een Rijkswerkinrichting en met aftrek van den tijd in bewaring doorgebracht als hoofdstraf kan worden volstaan, alsmede de tijd, waarvoor de tweede requirant van de hem bij de bestreden intentie ontnomen rechten werd ontzet, tot 15 jaar kan worden teruggebracht;

Vernietigt de sententie waarvan beroep, doch alleen voorzover de aan de tweede requirant opgelegde hoofdstraf en de termijn van uitsluiting van de rechten waaruit hij werd ontzet betreft;

Rechtdoende krachtens art. 105 R. O.;

Veroordeelt de tweede requirant tot een gevangenisstraf voor de tijd van zes jaren, geheel te ondergaan in een Rijkswerkinrichting en met bepaling dat de tijd door hem voor de tenuitvoerlegging van dit arrest van 5 November 1945 af in bewaring doorgebracht, bij de uitvoering dezer straf geheel in mindering zal worden gebracht;

Bepaalt de tijd, waarvoor laatstgenoemde requirant uit de in de bestreden sententie opgenomen rechten werd ontzet op vijftien jaar.

1 Oct. 1947 (slotaflevering)

TRIBUNALEN IN NEDERLAND

EN ANDERE NA-OORLOGSCHE RECHTSPRAAK

No. 995—1000

Redactie Tribunalen in Nederland:

Mr. G. C. M. VAN NIJNATTEN en **Mr. J. J. H. VAN DER BRUG**

Hoofd van het Centraal Tribunaal Kantoor

Secretaris v. h. Tribunaal te 's-Hertogenbosch

Redactie van de na-oorlogsche Rechtspraak (Bijz. Raad
van Cassatie, Bijz. Gerechtshoven, Rechtsherstel e.a.):

Mr. J. MILDERS

Rechter Arr. Rechtbank te Zwolle

(VERSCHIJNT WOENSDAG)

3^e JAARGANG

De eerste aflevering van de laatste jaargang
wordt Woensdag 8 October verzonden.

N.V. UITGEVERS-MAATSCHAPPIJ
W. E. J. TJEENK WILLINK, ZWOLLE

No. 995

BIJZONDERE RAAD VAN CASSATIE

10 Mei 1947. (Mrs. Prof. Verzijl, Veegens, Vice-Adm. Vos, Kol. Tollenaar, Prof. Fischer, plv.).

Hulpverlening aan de vijand en blootstellen aan vervolging.

Gedeeltelijk ontslag van rechtsvervolging. Vermindering van de door het Hof opgelegde gevangenisstraf van twaalf jaren tot zes jaren.

(Sr. art. 102; B.B.S. art. 26).

Op het beroep van Albert Schoon, ambtenaar P.V.C., wonende te Emmen, thans in bewaring gesteld, requirant van cassatie tegen een sententie van het Bijzondere Gerechtshof te Leeuwarden van 27 Juni 1946, waarbij hij werd schuldig verklaard aan:

1. „het opzettelijk, in tijd van oorlog, den vijand hulp verlenen, twee malen gepleegd”;

2. „het gedurende den tijd van den huidige oorlog opzettelijk een ander blootstellen aan opsporing, vervolging, vrijheidsberoving of -beperking, enige straf of enigen maatregel door of vanwege den vijand, diens helpers of een persoon als in artikel 21 B.B.S. bedoeld, twee malen gepleegd” en met toepassing van de artt. 27, 28, 31, 55, 57 en 102 Sr., 1, 2, 3, 8, 9, 26 en 28 B.B.S., werd veroordeeld tot gevangenisstraf voor den tijd van twaalf jaren, met bepaling, dat de tijd door den veroordeelde tot op den dag dezer uitspraak in voorloopige hechtenis, die ter internering daaronder begrepen, doorgebracht, bij de uitvoering der hem opgelegde gevangenisstraf in mindering zal worden gebracht, tevens met ontzetting van het recht van het kiezen en de kiesbaarheid bij krachtens wettelijk voorschrift uitgeschreven verkiezingen, voor den duur van het leven.

De Bijzondere Raad van Cassatie, enz.;

Gehoord het verslag van den Raadsheer Tollenaar, enz.;

Gelet op de middelen van cassatie, voorgesteld bij schriftuur, luidende:

I. S. althans v. t. van de artt. 350, 358, 359, 338, 339 Sv., 102 Sr., 1, 2, 8, 9, 11, 22, 26, 27 en 28 B.B.S.;

omdat het Bijzonder Gerechtshof beslist, dat verdachte opzettelijk aan een persoon, als bedoeld in art. 21 B.B.S. ene mededeling heeft gedaan, daarvoor als bewijsmiddel aanwendend de verklaring van verdachte, welke in wezen een ontkenning van dit opzet inhoudt;

II. S. althans v. t. van genoemde artikelen, omdat uit de gebezigde bewijsmiddelen niet kan worden afgeleid, dat verdachte J. R. Hospers heeft blootgesteld aan opsporing, vervolging, vrijheidsberoving of -beperking, enige straf of maatregel door de mededeling in de bewezenverklaring vermeld, daar toch het feit, dat Dr. Hospers spreekuur „in het huis van Dr. van Zanden” hield daartoe onvoldoende is;

III. S. althans v. t. van genoemde artikelen, door te beslissen, dat verdachte in het jaar 1944 J. R. Hospers heeft blootgesteld aan hetgeen in de bewezenverklaring is vermeld;

IV. S. althans v. t. van genoemde artikelen, omdat het Bijzonder Gerechtshof het bewezenverklaarde bewezen verklaart op grond van zijn eigen wetenschap dat het in Drenthe, in het algemeen en te Assen, waar verdachte zijn werk had, in het bijzonder, wijd en zijd bekend was, dat de getuige Lamberts een Nederlandse medewerker van de S.D. te Assen was, en als zodanig zeer actief optrad; (H. R. 5-12-27 N.J. 28 blz. 3);

V. S. althans v. t. van genoemde artikelen, daar het Hof een straf heeft opgelegd, welke niet geacht kan worden te beantwoorden aan den ernst van het misdrijf, de omstandigheden, waaronder het is begaan en den persoon en de persoonlijke omstandigheden van den veroordeelde;

Gehoord den Adv.-Fiscaal namens den Proc.-Fiscaal in zijn conclusie dat de Raad de sententie zal vernietigen en de zaak zal verwijzen naar het Bijzondere Gerechtshof te Arnhem teneinde haar op de bestaande telastelegging opnieuw te berechten;

O. dat bij de bestreden sententie ten laste van requirant is bewezen verklaard: „dat hij gedurende den oorlog Duitsland—Nederland 1940—1945 in het jaar 1944 in de provincie Drenthe, opzettelijk,

1°. in tijd van oorlog den vijand, het Nationaal-Socialistische Duitsland, hulp heeft verleend en

2°. S. Schoon en Hospers heeft blootgesteld aan opsporing, vervolging, vrijheidsberoving of -beperking, enige straf of enigen maatregel door of vanwege den vijand, diens helpers of een persoon als bedoeld in art. 21 B.B.S.;

dat hij immers alstoen aldaar opzettelijk aan een persoon als bedoeld in art. 21 B.B.S. heeft medegedeeld, dat S. Schoon, die — naar hij, verdachte, begreep — door den Sicherheitsdienst ten behoeve van de bezettende macht werd gezocht, dikwijls des avonds een overweg in een straat te Emmen passeerde, en dezen overweg heeft aangewezen, tengevolge van welke mededelingen en aanwijzingen S. Schoon vernoemd inderdaad op de aldus aangewezen plaats en tijd door de S.D. is gearresteerd, en alstoen aldaar enigen tijd na deze gebeurtenis en wetende, dat S. Schoon vernoemd na zijn arrestatie ontvlucht was en bij zijn ontvluchting gewond was, opzettelijk aan een aan den Sicherheitsdienst te Assen verbonden persoon heeft medegedeeld dat Dokter Hospers S. Schoon als arts had behandeld, en waar dokter Hospers te vinden zou zijn”;

O. dat de Raad het gewenst acht, de ingediende cassatiemiddelen in een enigszins andere volgorde te behandelen, door het middel onder 4 aan de andere middelen te doen voorafgaan;

O. nu ten aanzien van dit vierde middel; dat ingevolge het tweede lid van art. 339

Sv. feiten en omstandigheden van algemene bekendheid geen bewijs behoeven;

dat het Bijzondere Hof met betrekking tot dat gedeelte der telastelegging dat handelt over de zaak van Simon Schoon, het zeer actief optreden van getuige Lamberts als Nederlands medewerker van den S.D. te Assen uit eigen wetenschap heeft aangenomen, als een feit, dat in Drenthe in het algemeen en te Assen, waar requirant zijn werk had, in het bijzonder wijd en zijd bekend was en wel in elk geval in kringen, waarin men belangstelling had voor den strijd tussen den bezetter en de Nederlandse verzetsbeweging, tot welke kringen requirant als lid der N.S.B. en blijkens een door hem in het publiek gevoerd gesprek behoorde;

dat het Bijzondere Hof het aldus omschreven wijd en zijd bekend zijn van een bepaald feit in een plaatselijke gemeenschap als de Drenthse in het algemeen en de Assense in het bijzonder, in een tijd, waarin kennis van dergelijke feiten van zeer groot belang was voor de betrokken bevolking, zeker als een feit van plaatselijke algemene bekendheid mocht aannemen en dat de Raad zich niet kan begeven in een onderzoek van de vraag, of het Hof dit in dit bijzondere geval terecht heeft gedaan;

dat derhalve het vierde middel niet tot cassatie kan leiden;

O. dat daarmede ook het eerste middel faalt;

dat immers het Hof in den samenhang van zijn betoog het bewijs ten aanzien van het opzet van requirant in de zaak van Simon Schoon niet heeft opgebouwd op een ontkenenis van dat opzet door requirant, doch veeleer requirants ontkenenis op dit punt juist heeft ter zijde gesteld met een beroep op de hierboven besproken algemene bekendheid van het aldaar omschreven feit, in de sententie nog gesteund door een beroep op bepaalde uitlatingen van getuige Lamberts betreffende Simon Schoon tegenover requirant bij hunne ontmoeting op den Brink te Assen;

O. ten aanzien van het tweede middel en ambtshalve;

dat requirant's optreden ten opzichte van den in de bewezenverklaring genoemden Dr. Hospers, blijkens hetgeen in deze is komen vast te staan, hiertoe beperkt is gebleven, dat hij aan getuige Lamberts op diens vraag, waar Dr. Hospers — een practiserend arts — spreekuur hield, heeft geantwoord: „in het huis van Dr. van Zanden” en, zonder dat Lamberts hem verder trachtte uit te horen, heeft gevraagd, of hij eens raden mocht, waarom hij, Lamberts, Dr. Hospers wilde hebben; dat requirant na een toestemmend antwoord van dien getuige toen zeide: „wegens het behandelen van Simon Schoon”, hetgeen inderdaad de aanleiding tot de vraag van Lamberts was geweest;

dat deze handelingen van requirant noch een ernstig gevaar voor maatregelen van 's vijands zijde als bedoeld in art. 26 B.B.S.

voor Dr. Hospers in het leven hebben geroepen noch een reeds bestaand gevaar objectief hebben vergroot;

dat immers een wachmeester van politie, werkzaam bij den S.D., de plaats waar een practiserend arts te Emmen spreekuur hield gemakkelijk ook zonder medewerking van requirant te weten had kunnen komen en het juist raden van zijn motieven door requirant het verdere verloop van zaken niet kan hebben beïnvloed;

dat requirant's gedrag ten opzichte van Dr. Hospers derhalve niet valt onder art. 26 B.B.S. of onder art. 102 Sr. noch onder enige andere strafbepaling, zodat de bestreden sententie op dit punt niet kan worden gehandhaafd en requirant te dezer zake behoort te worden ontslagen van alle rechtsvervolging, met verbetering van de qualificatie van het bewezen verklaarde als hierna te melden;

dat als gevolg van deze beslissing naar aanleiding van het tweede middel, het derde buiten beschouwing kan worden gelaten;

O. ten slotte met betrekking tot het vijfde middel;

dat de Raad dit in zoverre gegrond acht, dat hij, mede in verband met het naar aanleiding van het tweede middel overwogene, een gevangenisstraf van twaalf jaren in elk geval te hoog acht;

dat hij daarbij in het bijzonder in aanmerking neemt, dat requirant's verklikkerij minder is voortgekomen uit eigen initiatief dan uitgelokt door een derde, die daarbij speculeerde op requirant's neiging tot gewichtig doen;

dat de Raad het overblijvende feit met een gevangenisstraf van zes jaren dan ook voldoende geboet acht;

Vernietigt de bestreden sententie, doch alleen voor zover deze ook requirant's handelingen ten aanzien van Dr. Hospers als hulpverlening aan den vijand en als blootstelling van dezen arts aan een der in art. 26 B.B.S. bedoelde maatregelen qualificeert, alsmede voor wat de opgelegde hoofdstraf betreft;

En opnieuw rechtdoende krachtens art. 105 R.O.;

Schrapt uit de qualificatie zowel onder 1 als onder 2 de woorden „tweemalen gepleegd”, haar aldus beperkend tot het ten laste van requirant bewezen verklaarde ten nadele van Simon Schoon;

Ontslaat requirant van rechtsvervolging ter zake van het hem ten laste gelegde ten aanzien van Dr. Hospers;

Veroordeelt requirant tot een gevangenisstraf voor den tijd van zes jaren, onder handhaving van den aftrek van den door hem reeds in bewaring doorgebrachten tijd, en wel te rekenen van 11 April 1945 tot de tenuitvoerlegging van dit arrest;

Verwerpt het beroep voor het overige;

No. 996

BIJZONDERE RAAD VAN CASSATIE
1e Kamer), 14 Mei 1947. (Mrs. Prof. van Brakel, van Berckel, Vice-Adm. Heeris, Lt. Kol. van Driest, Prof. Feber, plv.).

Als gemeente-ambtenaar van Rotterdam blootstellen van gemeentepersoneel aan vervolging door den vijand en hulpverlening aan de vijand door als leiding gevend uitvoerder op te treden bij uitzending van gemeentepersoneel ten behoeve van de Duitse weermacht en het zoveel mogelijk doen innemen van de opengevallen plaatsen door nationaal-socialistisch gezinden.

Handhaving van de door het Hof opgelegde gevangenisstraf van twintig jaren.

Op het beroep van Albert Herbschleb, referendaris der Gemeentesecretarie, wonende te Rotterdam, thans in bewaring gesteld, requirant van cassatie tegen een sententie van het Bijzondere Gerechtshof te 's-Gravenhage, van 13 Dec. 1946, waarbij hij werd schuldig verklaard aan:

1. „Gedurende den tijd van den huidige oorlog opzettelijk een ander blootstellen aan opsporing, vervolging, vrijheidsberoving of -beperking, enige straf of enige maatregel door of vanwege den vijand, hebbende het feit den dood tengevolge gehad”;

2. „Gedurende den tijd van den huidige oorlog opzettelijk een ander blootstellen aan opsporing, vervolging, vrijheidsberoving of -beperking, enige straf of enige maatregel door of vanwege den vijand, hebbende het feit vrijheidsberoving van langer dan een maand tengevolge gehad”;

3. „Opzettelijk in tijd van oorlog den vijand hulp verlenen” en met toepassing van de artt. 10, 27, 28, 57, 91 en 102 Sr., 1, 2, 3, 9, 11, 22, 26 en 28 B.B.S., werd veroordeeld tot gevangenisstraf voor den tijd van twintig jaren, met bepaling dat de tijd door den veroordeelde tot op den dag dezer uitspraak in bewaring doorgebracht, bij de uitvoering der hem opgelegde gevangenisstraf in mindering zal worden gebracht, tevens met ontzetting van het recht tot het kiezen en de verkiesbaarheid bij krachtens wettelijk voorschrift uitgeschreven verkiezingen alsmede van het recht tot het bekleeden van ambten, alles voor den duur van het leven.

De Bijzondere Raad van Cassatie, enz.;

Gehoord het verslag van den Raadsheer van Driest, enz.;

Gelet op de middelen van cassatie, voorgesteld bij schriftuur, luidende:

I. enz.;

II. S. althans v. t. van de artt. 1, 2, 8, 9, 11, 22, 26 en 28 B.B.S., juncto art. 102 Sr., aangezien het Bijzondere Gerechtshof in zijn sententie een straf heeft opgelegd, welke niet geacht kan worden in overeenstemming te zijn met de ernst van de gepleegde feiten, de omstandigheden, waaronder zij werden begaan, en de persoon en de per-

soonlijke omstandigheden van den veroordeelde;

Gehoord den Adv.-Fiscaal namens den Proc.-Fiscaal in zijn conclusie strekkende tot verwerping van het beroep;

O. dat bij de bestreden sententie ten laste van requirant is bewezen verklaard:

1. „dat hij te Rotterdam in de maand Februari 1944 terwijl Nederland met Duitsland in oorlog was, opzettelijk aan één of meer leden van groep 10, zijnde een afdeling van de Rotterdamse Politie, die werkte voor en met de S.D., telefonisch heeft medegedeeld, dat de gemeente-ambtenaar Pieter van Schelven in één van de kelders van het Raadhuis was aangetroffen met één of meer illegale papieren, met het verzoek, hem, van Schelven, op zijn, verdachte's bureau af te komen halen, hetgeen tengevolge heeft gehad, dat meergenoemde van Schelven inderdaad door één of meer leden van Groep 10 is gearresteerd op verdachte's bureau, door of vanwege den vijand of diens helpers van zijn vrijheid beroofd is gehouden en in gevangenschap om het even is gekomen”;

2. „dat hij te Rotterdam in maand Mei 1944, terwijl Nederland met Duitsland in oorlog was, opzettelijk aan een zekeren Meijer, die referent bij den Beauftragte Dr. Völckers was, heeft medegedeeld, dat de gemeenteambtenaar Cornelis Küppers, hem, verdachte, tijdens een tocht langs een met palen bezet terrein had toegevoegd: „De Duitsers konden wel eens een strop hebben aan die palen; aan elke paal kon wel eens een Mof komen te hangen”, welke mededeling hij enige tijd later eveneens aan één of meer leden der S.D. heeft gedaan, waarbij hij bovendien toen nog opmerkte, dat Küppers zich steeds zeer anti-Duits uitliet en vroeger betrekkingen met het Huis van Oranje onderhield, terwijl hij zijn ondergeschikten op politiek gebied beïnvloedde, tengevolge van welke door hem, verdachte, gedane mededelingen meergenoemden Küppers door of vanwege het vijandig Gezag langer dan een maand van zijn vrijheid beroofd is gehouden”;

3. „dat hij te Rotterdam in de jaren 1943 en 1944 als personeelchef en vertegenwoordiger van den Burgemeester, opzettelijk, terwijl Nederland met Duitsland in oorlog was, ten voordele van den vijand:

a. als leidinggevend uitvoerder is opgetreden bij de uitzending van gemeentepersoneel ten behoeve van werkzaamheden voor de Duitse Weermacht, zowel hier te lande, als in Duitsland, waarbij hij vaak verder ging, dan de door den vijand opgestelde richtlijnen aangaven en waarbij zijn persoonlijke antipathie tegen politieke tegenstanders geen onbelangrijke rol speelde, (geval Uitenbroek);

b. de door de tewerkstelling en door ontslag wegens zogenaamde politieke onbetrouwbaarheid opengevallen plaatsen in het Gemeentelijk Apparaat, zoveel mogelijk door nationaal-socialistisch gezinden heeft doen innemen”;

O. dat het eerste middel feitelijken grond-

slag mist; enz.;

O. dat ook het tweede middel moet worden verworpen en de Raad zich verenigt met de opgelegde straf;

dat toch requirant behalve het door hem aan goede vaderlanders gepleegd verraad, niet geschroomd heeft gedurende een lange tijdsperiode zijn ambtelijke functie te misbruiken ten dienste van den vijand en diens trawanten en bij de keuze van zijn slachtoffers zelfs eigen persoonlijke gevoelens van rancune of antipathie heeft doen gelden;

Verwerpt het beroep;

Bepaalt, dat de tijd door den veroordeelde sedert 14 April 1945 in bewaring doorgebracht bij de uitvoering van de hem opgelegde straf geheel in mindering zal worden gebracht.

No. 997

BIJZONDERE RAAD VAN CASSATIE
1e Kamer, 30 April 1947. (Mrs. Prof. van Brakel, Prof. Pompe, van Berckel, Vice-Adm. Heeris, Prof. Jonkers, plv.).

Als landwachter medewerken aan het opsporen van onderduikers en het verrichten van huiszoekingen.

In verband met het feit dat requirant slechts eenige maanden lid van de Landwacht geweest is, daarna in overleg met een illegale organisatie is ondergedoken en zich elgerner beweging aan de Landwacht heeft onttrokken, vermindert de Raad de door het Hof opgelegde straf van zes jaren tot twee jaren.

(Sr. art. 102).

Op het beroep van Geert Crans, los arbeider, wonende te Metslawier, thans in bewaring gesteld in de „Centrale Bewaarplaats Scheveningen” te 's-Gravenhage, requirant van cassatie van het Bijzondere Gerechtshof te Leeuwarden 1e Kamer, van den 30sten December 1946, waarbij hij werd schuldig verklaard aan: „opzettelijk in tijd van oorlog den vijand hulp verleenen, meermalen gepleegd” en met toepassing van de artt. 27, 28, 31, 57 en 102 Sr., 1, 2, 7, 8, 9 en 11 B.B.S., 35 B.B.Rp., werd veroordeeld tot gevangenisstraf voor den tijd van zes jaren, geheel te ondergaan in een Rijkswerkinrichting, met bepaling, dat de tijd door den veroordeelde sedert 21 April 1945 tot op den dag dezer uitspraak in bewaring doorgebracht, bij de uitvoering der hem opgelegde gevangenisstraf in mindering zal worden gebracht, met ontzetting van het recht om te kiezen en verkozen te worden bij krachtens wettelijk voorschrift uitgeschreven verkiezingen voor den tijd van het leven.

De Bijzondere Raad van Cassatie, enz.;

Geheard het verslag van den Raadsheer Pompe;

Gezien de aanzegging aan den requirant

vanwege den Proc.-Fiscaal van den dag, voor de behandeling der zaak bepaald;

Geheard den requirant omtrent zijn persoon en zijn persoonlijke omstandigheden,

Gelet op het middel van cassatie, voorgesteld bij schriftuur, luidende:

S. althans v. t. van art. 16 K. B., houdende vaststelling van het Besluit op de Bijzondere Gerechtshoven d.d. 22 December 1943, S. D 62, zulks omdat het Bijzonder Gerechtshof te Leeuwarden bij sententie d.d. 30 December 1946 aan requirant van cassatie een straf heeft opgelegd, welke niet geacht kan worden te beantwoorden aan den ernst van het door requirant van cassatie gepleegde misdrijf, de omstandigheden onder welke dit is begaan en den persoon en de persoonlijke omstandigheden van den requirant van cassatie;

Geheard den Adv.-Fiscaal namens den Proc.-Fiscaal in zijn conclusie dat de Raad de sententie zal vernietigen ten aanzien van de hoofdstraf en deze gelijk zal maken aan den duur der voorloopige bewaring;

O. dat bij de bestreden sententie ten laste van requirant is bewezen verklaard: „dat hij:

I. op een tijdstip in of omstreeks de maand Maart 1944, in ieder geval gedurende den tijd van den op 10 Mei 1940 aangevangen oorlog van Duitschland tegen Nederland, te Hantum, opzettelijk gedurende den tijd van den voormelden oorlog ten voordeele van den vijand als lid van de Nederlandsche Landwacht tezamen en in vereniging met een of meer andere leden dier Nederlandsche Landwacht ter opsporing van z.g. onderduikers en van eventueel tegen de vijandelijke bezettende macht gepleegde vergripen aan een alstoen door Leden van de Nederlandsche Landwacht bij vorenbedoelde Bekker verrichte huiszoeking, heeft medegewerkt, door opzettelijk deel uit te maken van de bij gelegenheid daarvan om de te doorzoeken woning gelegde afzetting, en vervolgens nadat bij Bekker een drietal z.g. onderduikers en een radiotoestel waren aangetroffen, opzettelijk tezamen en in vereniging met een of meer leden van de Nederlandsche Landwacht Bekker voornoemd en de bij dezen aangetroffen onderduikers heeft overgebracht naar het politiebureau te Dokkum voor een verdere ter beschikkingstelling van den vijand, en aldus opzettelijk den vijand hulp heeft verleend;

II. op een tijdstip in of omstreeks de maand Juni 1944, in ieder geval gedurende den tijd van den op 10 Mei 1940 aangevangen oorlog van Duitschland tegen Nederland, te Niawier, opzettelijk gedurende den tijd van den voormelden oorlog ten voordeele van den vijand als lid van de Nederlandsche Landwacht tezamen en in vereniging met een of meer andere leden van de Nederlandsche Landwacht ter opsporing van z.g. onderduikers en van eventueel tegen de vijandelijke bezettende macht gepleegde vergripen, aan een alstoen door leden van de Nederlandsche Landwacht bij vorenbedoelden Minnema

verrichte huiszoeking, heeft medegewerkt, door opzettelijk deel te nemen aan de ten behoeve daarvan in of bij de woning van Minnema ingestelde bewaking en aldus opzettelijk den vijand hulp heeft verleend;

III. in een nacht in of omstreeks de maand April 1944, in ieder geval gedurende den tijd van den op 10 Mei 1940 aangevangen oorlog van Duitschland tegen Nederland, te Wierum, telkens opzettelijk gedurende den tijd van den voormelden oorlog ten voordeele van den vijand als lid van de Nederlandsche Landwacht tezamen en in vereeniging met een of meer andere leden dier Nederlandsche Landwacht ter opsporing van z.g. onderduikers, van radio-toestellen en van eventueel tegen de vijandelijke bezettende macht gepleegde vergripen, aan een aantal alstoen aldaar door leden van de Nederlandsche Landwacht verrichte huiszoekingen, heeft medegewerkt, door opzettelijk deel te nemen aan de ten behoeve daarvan in of bij de doorzochte woningen ingestelde bewaking, en aldus opzettelijk den vijand hulp heeft verleend”;

O. dat het voorgedragen middel den Raad in zoverre gegrond voorkomt, dat ten deze met oplegging van een gevangenisstraf gelijk aan den tijd door requirant sedert 29 April 1945 in bewaring doorgebracht kan worden volstaan;

dat toch requirant slechts gedurende eenige maanden lid is geweest van de Nederlandsche Landwacht en na zich in verbinding gesteld te hebben met een ondergrondse z.g. illegale organisatie met hare medewerking is ondergedoken en zich uit eigen beweging aan dit Landsverraderlijke instituut heeft onttrokken;

dat hetgeen sedert dien betreffende den persoon van requirant in de stukken wordt gerapporteerd den indruk wekt, dat requirant zijn bedreven misdrijven oprecht heeft betreurd en van zijn dwaling is terug gekomen;

Vernietigt de bestreden sententie, doch alleen voor wat betreft de opgelegde hoofdstraf;

Rechtdoende krachtens art. 105 R. O.;

Veroordeelt requirant tot een gevangenisstraf van twee jaren met aftrek van den tijd door requirant sedert 29 April 1945 in bewaring doorgebracht.

No. 998

BIJZONDERE RAAD VAN CASSATIE
(1e Kamer), 21 Mei 1947. (Mrs. Prof. van Brakel, van Berckel, Vice-Adm. Heeris, Lt. Kol. van Driest, Vliegthart plv.).

In dienst treding bij de Landstorm Nederland.

Het Hof veroordeelt tot een jaar gevangenisstraf, waarvan zes maanden voorwaardelijk.

De Raad veroordeelt tot drie jaren gevangenisstraf met aftrek.

(Sr. art. 101).

Op het beroep van den Proc.-Fiscaal bij het Bijzondere Gerechtshof te Amsterdam, requirant van cassatie tegen een sententie van het Bijzondere Gerechtshof te Amsterdam van 17 Januari 1947, waarbij Marinus Johannes van Wijngaarden, smid, wonende te Utrecht, thans in bewaring gesteld, waarbij hij werd schuldig verklaard aan: „Gedurende den tijd van den huidigen oorlog als Nederlander vrijwillig in krijgsdienst treden bij een buitenlandse mogendheid, wetende, dat deze met Nederland in oorlog is” en met toepassing van de artt. 14a, 14b, 14c, 28 en 101 Sr., 1, 8, 9 en 11 B.R.S., werd veroordeeld tot gevangenisstraf voor den tijd van één jaar, met bevel, dat zes maanden van die straf niet zullen worden tenuitvoergelegd, tenzij het Hof later anders mocht gelasten, enz.; tevens met ontzetting voor den tijd van tien jaren van de rechten tot het kiezen en de verkiesbaarheid bij krachtens wettelijk voorschrift uitgeschreven verkiezingen;

De Bijzondere Raad van Cassatie, enz.;

Gehoord het verslag van den Raadsheer van Berckel, enz.;

Gelet op het middel van cassatie, voorgesteld bij schriftuur, luidende:

V. t. van de artt. 1 en 11 B.B.S., vermits de door het Hof opgelegde straf niet geacht kan worden te beantwoorden aan den ernst van de telastegelegde misdrijven, de omstandigheden waaronder deze zijn begaan en den persoon en de persoonlijke omstandigheden, immers een juiste waardering van een en ander tot oplegging van een gevangenisstraf voor den tijd van vier jaren onder aftrek van den tijd in bewaring doorgebracht en tot ontzetting van alle rechten voor den duur van het leven zou hebben geleid;

Gehoord den Adv.-Fiscaal namens den Proc.-Fiscaal in zijn conclusie strekkende tot verwerping van het beroep;

O. dat bij de bestreden sententie ten laste van den gerequireerde is bewezen verklaard: „dat hij te Amsterdam omstreeks 15 Augustus 1943 als Nederlander in den zin van art. 83 Sr., wetende, dat Duitsland alstoen met Nederland in oorlog was, vrijwillig bij de buitenlandse mogendheid Duitsland is getreden in krijgsdienst, namelijk bij de Landwacht Nederland, later geheten Landstorm Nederland”;

O. ten aanzien van het enige middel:

dat dit wat de door het Hof opgelegde hoofdstraf betreft gegrond voorkomt, immers die straf den Raad te licht is voorgelaten, zodat de bestreden sententie wat de hoofdstraf met inbegrip van het te dien aanzien gegeven bevel tot niet tenuitvoerlegging betreft moet worden vernietigd;

dat toch gerequireerde, die, na gedurende een jaar zowel in Frankrijk als in Nederland bij den hunkerbouw ten behoeve van den vijand te hebben gewerkt, in Augustus 1943 heeft dienst genomen bij de Landwacht Nederland, daarmede een bij uitstek anti-Nederlandse daad heeft verricht;

dat gerequireerde weliswaar in Septem-

ber 1944 is gedeserteerd en na in 's-Hertogenbosch te zijn ondergedoken in November 1944 in de geallieerde legers heeft dienstgenomen, doch de Raad hieraan slechts weinig gewicht hecht gezien het tijdstip waarop een en ander is geschied, immers op dat tijdstip de nederlaag van Duitsland reeds zeer waarschijnlijk was;

dat op grond van het vorenoverwogene en in aanmerking genomen, dat gerequireerde tijdens den betrekkelijk korten duur van zijn dienstverband bij de Landwacht Nederland, slechts als oppasser van Duitse officieren werkzaam is geweest, de Raad een gevangenisstraf van 3 jaar met aftrek van de ondergane preventieve hechtenis tot de tenuitvoerlegging van dit arrest de juiste correctie acht;

dat het middel voor het overige ongegrond voorkomt, daar een ontzetting als door het Hof uitgesproken, ten onrechte is geschied, immers gerequireerde door zijn daad het Nederlanderschap en daarmee in het algemeen het actief en passief kiesrecht reeds heeft verloren;

O. dat de Raad op dezen grond ambtshalve de bestreden sententie wat de opgelegde bijkomende straf betreft, vernietigt;

Vernietigt de sententie, waarvan beroep, doch alleen voorzover de opgelegde hoofd en bijkomende straf zomede het ten aanzien van eerstbedoelde straf gegeven bevel tot nietenuitvoerlegging betreft;

Rechtdoende krachtens art. 105 R.O.;

Veroordeelt gerequireerde tot een gevangenisstraf voor den tijd van drie jaren, onder bepaling dat de tijd door gerequireerde tot de tenuitvoerlegging van dit arrest in bewaring doorgebracht, in zijn geheel op den duur der opgelegde straf in mindering zal worden gebracht;

Verwerpt het beroep voor het overige.

No. 999

BIJZONDERE RAAD VAN CASSATIE
(Tweede Kamer), 19 Mei 1947. (Mrs. Haga, Halbertsma, Veegens, Scholten, Vice-Adm. Vos).

In dienst treding van het N.S.K.K.

Veroordeling door het Hof tot een gevangenisstraf van negen maanden voorwaardelijk en drie maanden onvoorwaardelijk te ondergaan in een Rijkswerkinrichting.

De Raad legt drie jaren gevangenisstraf op.

(Sr. art. 101.)

Op het beroep van den Procureur-Fiscaal bij het Bijzondere Gerechtshof te Amsterdam, requirant van cassatie tegen een sententie van het Bijzondere Gerechtshof te Amsterdam, van 17 Januari 1947, waarbij Jacobus van der Reest, chauffeur, wonende te Zeist, thans in bewaring gesteld, werd

schuldig verklaard aan: „gedurende den tijd van den huidige oorlog als Nederlander vrijwillig in krijgsdienst treden bij ene buitenlandse mogendheid, wetende, dat deze met Nederland in oorlog is” en met toepassing van de artt. 14a, 14b, 14c, 28 en 101 Sr., 1, 7, 8, 9 en 11 B.B.S., werd veroordeeld tot gevangenisstraf voor den tijd van een jaar, geheel te ondergaan in een Rijkswerkinrichting, met bevel dat negen maanden van die straf niet zullen worden ten uitvoer gelegd, tenzij het Hof later anders mocht gelasten enz. en voorts onder de bijzondere voorwaarden als in de sententie omschreven, tevens met ontzetting voor den tijd van tien jaar van het recht tot het kiezen en de verkiesbaarheid bij krachtens wettelijk voorschrift uitgeschreven verkiezingen.

De Bijzondere Raad van Cassatie, enz.;
Gehoord het verslag van den Raadsheer Veegens; enz.

Gelet op het middel van cassatie, namens den requirant voorgedragen, luidende:

V. t. van art. 1 en 11 B.B.S., vermits de door het Hof opgelegde straf niet geacht kan worden te beantwoorden aan den ernst van de telastegelegde misdrijven, de omstandigheden waaronder deze zijn begaan en de persoonlijke omstandigheden, immers een juiste waardering van een en ander tot oplegging van gevangenisstraf voor den tijd van vier jaren met aftrek van den tijd in bewaring doorgebracht en ontzetting van de rechten voor den duur van het leven zou hebben geleid;

Gehoord den Advocaat-Fiscaal namens den Procureur-Fiscaal in zijn conclusie, dat de Raad de sententie zal vernietigen voor wat de hoofdstraf betreft, in dier voege dat de gehele straf onvoorwaardelijk zal worden opgelegd;

O. dat bij de bestreden sententie, ten laste van gerequireerde is bewezen verklaard: „dat hij te Utrecht in November 1943 als Nederlander in den zin van art. 83 Sr., wetende dat Duitsland alstoen met Nederland in oorlog was, vrijwillig bij de buitenlandse mogendheid Duitsland is getreden in krijgsdienst, namelijk bij het N.S.K.K.”;

O. ten aanzien van het enige, door den Procureur-Fiscaal aangevoerde middel, hetwelk de strafmaat betreft:

dat het middel gegrond is, immers gerequireerde tot het toetreden tot het N.S.K.K. weliswaar niet geleid werd door pro-Duitse gevoelens, doch dit toetreden, gevolgd door een langdurig arbeid verrichten in Duits militair althans semi-militair verband, een misdrijf oplevert van zó ernstigen aard, dat de, door het Hof opgelegde straf te licht moet worden geacht: enz.

Vernietigt de bestreden sententie, doch alleen voor wat de aan gerequireerde opgelegde straffen betreft;

Rechtdoende krachtens art. 105 R. O.:

Veroordeelt gerequireerde tot een gevangenisstraf voor den tijd van drie jaren, met bepaling dat de tijd voor de tenuitvoerlegging van dit arrest sedert 19 Juni 1945 door

gerequireerde in bewaring doorgebracht bij de uitvoering dezer straf geheel in mindering zal worden gebracht.

No. 1000

BIJZONDERE RAAD VAN CASSATIE,
10 Mei 1947. (Mrs. Prof. Verzijl, Veegens, Vice-Adm. Vos, Kol. Tollenaar, Prof. Fischer plv.).

In dienst treding bij de Waffen SS.
Vermindering van de door het Hof opgelegde gevangenisstraf van acht jaren tot drie jaren te ondergaan in een jeugdgevangenis.

(Sr. art. 101.)

Op het beroep van Marchienus Christinus Zwiërs, arbeider, wonende te Erica, thans in bewaring gesteld, requirant van cassatie tegen een sententie van het Bijzonder Gerechtshof te Leeuwarden, van 8 Aug. 1946, waarbij hij werd schuldig verklaard aan: „Het als Nederlander vrijwillig in krijgsdienst treden bij eene buitenlandsche mogendheid, wetende dat deze met Nederland in oorlog is”, en met toepassing van de artt. 27, 28, 31 en 101 Sr. en 1, 2, 3, 8 en 9 B.B.S., werd veroordeeld tot een gevangenisstraf voor den tijd van acht jaren, met bepaling, dat de tijd door veroordeelde tot op den dag dezer uitspraak in voorlopige hechtenis, die ter internering daaronder begrepen, doorgebracht, bij de uitvoering der hem opgelegde gevangenisstraf in mindering zal worden gebracht, en met ontzetting van het recht tot het klezen en de verkiesbaarheid bij krachtens wettelijk voorschrift uitgeschreven verkiezingen, voor den duur van het leven.

De Bijzondere Raad van Cassatie, enz.;

Gehoord het verslag van den Raadsheer Tollenaar; enz.

Gelet op het middel van cassatie, voorgesteld bij schriftuur, luidende:

S. en/of v. t. van de artt. 101 Sr., 16 B.B.G. (D 62) en art. 99 der Wet van 28 April 1827 S. no. 20 op de samenstelling der Regterlijke Macht en het Beleid der Justitie,

doordat het Bijzonder Gerechtshof verdachte, ter zake van het in 1943 vrijwillig in Duitsen krijgsdienst (Waffen SS) treden, heeft veroordeeld tot een gevangenisstraf van 8 jaren met aftrek van den tijd

in preventieve hechtenis doorgebracht, o.a. hebbende het Hof dusdoende een straf opgelegd, welke niet geacht kan worden te beantwoorden aan den ernst van het misdrijf, de omstandigheden, waaronder het is begaan en den persoon en de persoonlijke omstandigheden van den veroordeelde;

Gehoord den Advocaat-Fiscaal namens den Procureur-Fiscaal in zijn conclusie strekkende tot verwerping van het beroep.

O. dat bij de bestreden sententie ten laste van requirant is bewezen verklaard: „dat hij gedurende den tijd van den oorlog Duitsland—Nederland 1940—1945 omstreeks het jaar 1943 te Osnabrück, hoewel hij alstoen Nederlander was, vrijwillig bij het Nationaal Socialistische Duitsland, dat — naar hij wist — met Nederland in oorlog was, in krijgsdienst is getreden door dienst te nemen bij de Waffen SS”;

O. omtrent het enige middel van cassatie door den requirant voorgesteld, zich richtende tegen de hem opgelegde straf:

dat dit middel gegrond is;

dat enerzijds het gepleepte feit ernstig moet worden geacht, daar requirant in 1944 dienst heeft genomen bij de Waffen S.S., den eed van trouw aan het vijandelijke Staatshoofd heeft afgelegd en, na aan het Russische front tot tweemaal toe gewond te zijn geraakt, ten slotte krijgsgevangen is gemaakt in het hospitaal, waarin hij verpleegd werd;

dat de Raad er anderzijds rekening mede wil houden, dat het requirant in zijn jeugd aan een vaste leiding heeft ontbroken, waardoor hij reeds als 17-jarige tot kleine diefstallen is vervallen en dat hij, toen hij deswege op 19-jarigen leeftijd onder het toezicht van de reclassering stond, door zijn gedwongen tewerkstelling in Osnabrück ook aan dit toezicht is onttrokken en, op deze wijze zonder steun in een vreemde omgeving verblijvende, een gemakkelijke proef van de felle Duitse propaganda is geworden;

dat de Raad in het hiervoren overwogene aanleiding vindt om requirant, die thans 22 jaar oud is, een zodanige straf op te leggen, dat hij ten minste één jaar onder strenge tucht komt te staan, waardoor hem de kans wordt geboden zich na het ondergaan van zijn straf een plaats in de maatschappij te verwerven en daarom voor dezen requirant een gevangenisstraf van drie jaren, te ondergaan in een jeugdgevangenis, de juiste acht;

dat de Raad in verband hiermede den duur der opgelegde bijkomende straf zal terugbrengen tot tien jaren; enz.

REGISTERS 3^e JAARGANG

BIJZONDERE RAAD VAN CASSATIE

834.	ter Horst	1946 19 Juni	Sv. 260, 280, 359.
841.	de Vreeze	1946 29 Juli	R. O. 107.
840.	Drenth	1946 16 Sept.	Sr. 28.
711.	Visser	1946 21 Oct.	Sr. 101.
710.	Zuylen	1946 21 Oct.	Sr. 102.
707.	Meigatter	1946 23 Oct.	B.B.S.26.
712.	Heerema	1946 4 Nov.	Sr. 101.
706.	Paap	1946 11 Nov.	Sr. 28, 101.
708.	Schuiringa	1946 18 Nov.	Sr. 43, 102.
738.	Becker	1946 18 Nov.	Sr. 102.
705.	Graeler	1946 23 Nov.	Sr. 102; Sv. 350.
709.	Brouwer	1946 27 Nov.	Sr. 102, 40.
725.	Knols	1946 2 Dec.	Sr. 102
749.	v. Delft	1946 18 Dec.	Sr. 101.
726.	Monnee	1946 23 Dec.	Sr. 102
727.	van Zuylen	1946 23 Dec.	Sr. 56, 57, 326; B.B.S. 27; Besluit Bijz. Gerechtshoven 12.
748.	Appeldoorn van der Put	1946 30 Dec.	Sr. 47, 57; B.B.S. 26; Sv. 276.
737.	Westra	1947 6 Jan.	Sr. 102.
704.	de Jonge	1947 8 Jan.	Sr. 102; Sv. 359, 4 ^e lid.
772.	Huisinga	1947 8 Jan.	Sr. 102.
771.	Aarents	1947 13 Jan.	Sr. 37a, 102.
769.	Meens	1947 13 Jan.	Sr. 101.
782.	v. Rossum	1947 13 Jan.	Sr. 37a, 102.
770.	v. d. Ven	1947 13 Jan.	Sr. 101.
791.	Martens	1947 13 Jan.	Sr. 101.
768.	Hellema	1947 15 Jan.	Sr. 102.
767.	Smid-Schut	1947 22 Jan.	Sr. 37; B.B.S. 26.
736.	Veeschildt	1947 27 Jan.	Sr. 43, 102.
784.	Eykemans	1947 27 Jan.	S. 101.
780.	Schmidt-Crans	1947 27 Jan.	B.B.S. 26; Sr. 42.
783.	Tjepkema	1947 10 Febr.	Sr. 102.
747.	Ahlbrecht	1947 17 Febr.	A.B. 13a; Sr. 8, 287; B.B.S. 1.
922.	Ulbrich	1947 24 Febr.	Sr. 102.
923.	van den Bos	1947 26 Febr.	Sv. 359.
925.	Fritzsche	1947 26 Febr.	Sr. 40.
797.	Kooymans	1947 26 Febr.	Sr. 287, 43
798.	Verwayen	1947 26 Febr.	Sr. 101, 102, 287, 40, 43
799.	Mous	1947 26 Febr.	Sr. 102.
800.	Komdeur	1947 26 Febr.	Sr. 40, 102.
801.	Lensink	1947 26 Febr.	Sr. 101, 102, 43.
802.	de Vries	1947 26 Febr.	Sr. 43, 101, 102.
803.	v. d. Valk	1947 26 Febr.	Sr. 287, 302 2 ^e lid.
804.	Oosting	1947 26 Febr.	Sr. 40, 43, 102.
805.	van Schaik	1947 26 Febr.	Sr. 102, 43.
921.	Postma	1947 10 Maart	Sr. 102, B. B. S. 22.
832.	van Kampen	1947 12 Maart	Sr. 43, 43, 102.
838.	Weber	1947 19 Maart	Sr. 102.
839.	Krikke	1947 19 Maart	Sr. 341, lid 1.
924.	Betzel	1947 19 Maart	Sr. 102.
946.	Wiegel	1947 24 Maart	Sr. 102.
958.	Olofsen	1947 24 Maart	S. 101.
953.	van de Laar	1947 24 Maart	Sr. 102, 300.
937.	Folgers	1947 26 Maart	Sr. 102; Sv. 359.
947.	Uittenboogaard	1947 2 April	Sr. 42, 43; B.B.S. 26.
945.	Kerkmans	1947 9 April	B.B.S. 26.
971.	Bijl	1947 14 April	Sv. 434; Besluit Bijz. Gerechtshoben 37.
837.	Minck	1947 21 April	Sr. 102, 289.
846.	Larsen	1947 21 April	Sr. 102, 289.
847.	Smit	1947 21 April	Sr. 102, 289.
848.	van Efferen	1947 21 April	Sr. 102, 289.
980.	Jebbink	1947 21 April	Sr. 45—289; Sv. 348, 350.
843.	Meekhof	1947 23 April	Sr. 101, 102.
955.	Gerritsen	1947 23 April	Sr. 101.

956.	Defesche	1947 28 April	Sr. 101.
997.	Crans	1947 30 April	Sr. 102.
995.	Schoon	1947 10 Mei	Sr. 102; B.B.S. 26.
1000.	Zwiers	1947 10 Mei	Sr. 101.
938.	Peeters	1947 12 Mei	Sr. 101.
954.	Hoette	1947 14 Mei	Sr. 101; B.B.S. 24.
996.	Herbschleb	1947 14 Mei	
957.	Rijnders	1947 17 Mei	Sr. 101.
952.	Kempkes	1947 17 Mei	Sr. 101.
999.	v. d. Reest	1947 19 Mei	Sr. 101.
998.	v. Wijngaarden	1947 21 Mei	Sr. 101.
948.	Bleeker	1947 16 Juni	B.B.S. 26; Sr. 63, 102; Mii. Sr. 52.
949.	Friedhoff	1947 16 Juni	Sr. 102.

BIJZONDER GERECHTSHOF AMSTERDAM

755.	W. J. H. G.	1946 11 Oct.	Sr. 363; B.B.S. 1.
764.	Stein	1946 30 Dec.	Sr. 2—8, 42, 43, 102, Mil. Sr. 38; B.B.S. 4, 26; Besl. Bijz. Hoven 12; K. B. 29 Mei 1945, F. 85, art. 1; Landoorlogreglem. 23, 43, 46, 53.
833.	Felhoen Keaal	1947 21 Febr.	Sr. 102.
890.	de Geer	1947 23 Mei	Sr. 102.
920.	Voûte	1947 20 Juni	Sr. 102.

BIJZONDER GERECHTSHOF 'S-GRAVENHAGE

790.	Piek	1947 18 Febr.	Sr. 102.
835.	Lentz	1947 1 April	Sr. 102.
950.	Barendrecht	1947 14 Juni	Trib. Besluit 1, 37, 51.

BIJZONDER GERECHTSHOF ARNHEM

739.	l'Ecluse	1946 23 Dec.	B.B.S. 62.
765.	Goetgeluk	1946 30 Dec.	Sv. 244, 255.
735.	F. J. V.	1947 5 Febr.	B.B.S. 1.
842.		1947 21 Febr.	Sr. 45.
951.	Gerritsen	1947 27 Juni	
981.	Floor	1947 21 Aug.	Sr. 102.

BIJZONDER GERECHTSHOF 'S-HERTOGENBOSCH

766.	Boersma	1947 12 Febr.	Sr. 101, 102; B.B.S. 26.
781.	v. Meegen Derksen	1947 26 Febr.	Sr. 40, 43, 101, 102.

ZUIVERINGSRAAD VOOR UITGEVERIJ ENZ.

959.

CENTRALE ZUIVERINGSRAAD BEDRIJFSLEVEN

844, 959.

TRIBUNAAALBESLUIT

Art. 1	502, 505, 511, 512.	„ 19	N°. 489, 514, 515, 517, 531, 537, 552.
„ 1	lid 1, N°. 482, 491, 503, 507, 526.	„ 39	N°. 495.
„ 1	lid 1, al. 2. N°. 427, 428, 431, 432, 435, 437, 438, 449, 450, 451, 455, 468, 469, 470, 471a, 472, 473, 475, 481, 490, 494, 496, 499, 516, 529, 531, 533, 535, 536, 541, 548, 555, 561, 566, 569, 591.	„ 25	N°. 561a.
„ 1	lid 1, al. 3. N°. 432, 435, 439, 455, 458, 459, 463, 464, 473, 474, 483, 488, 494, 500, 526, 533, 535, 566.	„ 43	N°. 517.
„ 1	lid 1, al. 4. N°. 427, 452, 485, 493, 540, 563.	„ 47	N°. 453, 570.
„ 1	lid 1, al. 6. N°. 500, 504, 534.	„ 63	N°. 507, 557.
„ 2	N°. 434, 492, 506, 525, 562, 562a, 594.	„ 64	N°. 476.
„ 4	N°. 509, 528, 560.		
„ 6	N°. 432, 433, 454, 487, 546, 549, 559, 560.	K. B. 23	Dec. 1944 S. E 153.
„ 9	N°. 484.	Art. 4	N°. 448.
		„ 6	2e lid N°. 430.
		„ 7	N°. 440, 441, 442, 443, 444, 445, 446, 460, 461, 462, 465, 466, 467, 468a, 470a, 476, 477, 478, 479, 482, 495, 497, 498, 518, 519, 520, 521, 522, 523, 524, 530, 532, 538, 539, 542, 543, 544, 549a, 550, 551, 553, 554, 568, 570, 579, 580, 581, 582, 583, 584, 585, 586, 587, 588, 589, 590, 592.
		„ 10	N°. 447, 482, 486, 501, 532, 545, 595.
		„ 21	N°. 456.

BESLUIT POLIT. DELINQUENTEN 1945.

Art. 18	N°. 489, 537.
„ 19	N°. 489, 537.
„ 25	N°. 429, 436.
„ 26	N°. 480.
„ 27	N°. 469a, 480.
„ 32	N°. 514.

WETBOEK VAN STRAFRECHT

Art. 43	N°. 516, 565.
„ 68	N°. 502, 517.

WETBOEK VAN STRAFVORDERING

Art. 342	N°. 514.
----------	----------

K. B. HERSTEL RECHTSVERKEER
(E 100).

Art. 1 sub 2	22
1 sub 3	113
„ 11	213
„ 18, al. 5 en 6	91
„ 19	190
„ 21	72 en 110
„ 22	77
„ 23, al. 1	154
„ 24	81
„ 25	82
„ 25b	106 en 163
„ 26	88
„ 27, al. 1	66
„ 27, al. 2	178
„ 27, al. 3	80
„ 27, al. 4	178
„ 27 e.v.	115
„ 28	80
„ 29	89
„ 32	65
„ 33	20
„ 34	61
„ 34, al. 2	118
„ 36	136
„ 37	152
„ 38	11 en 18
„ 39	59 en 136
„ 39, al. 4	185
„ 45	50
„ 49, al. 3	134
„ 57, al. 1	182
„ 68, al. 5c	181
„ 85	62
„ 85, al. 1	123
„ 99	44
„ 99, al. 3	134
„ 99, al. 4	83
„ 101	142
„ 105, al. 1	86
„ 105, al. 2	84
„ 106, al. 2	160
„ 107	55
„ 108	56
„ 110, al. 3	203
„ 113a e.v.	137
„ 113d	78
„ 113d	79
„ 113d	69
„ 113d jo. 150c	42
„ 126, al. 4	21
„ 127	133
„ 132	23
„ 134, al. 3	30
„ 137	34
„ 140	24
„ 140, al. 4	159
„ 142, al. 2	26
„ 143	39

„ 143, al. 3	145
„ 147 e.v.	25
„ 150a e.v.	12 en 111
„ 150a	64
„ 162	41

K. B. VIJANDELIJK VERMOGEN (E 133).

Art. 2 al. 4	197
„ 6 al. 1, sub b	74
„ 10 al. 6	192
„ 11	144
„ 12 al. 3	209
„ 13	96
„ 15	35 en 37
„ 15 al. 2	214
„ 17	95 en 124
„ 18	96 en 125
„ 19, al. 1	122
„ 25	2
„ 26	146
„ 30	109
„ 34f	33
„ 43	13, 100 en 133
„ 43, al. 2	85

DIVERSE WETTEN EN BESLUITEN.

A 6 Art. 6 jo. 1	63
E 93 art. 17	205
E 93 Art. 22 e.v.	144
E 93 Art. 30	27
E 140	206
F 214	8
F 257	23
F 272	36
Verorden. 26/1940	107 en 164
B. W. Art. 182	101
„ „ 462	52
„ „ 630	153
„ „ 634	153
„ „ 637	115
„ „ 937	127
„ „ 1400	153
„ „ 1419	202
„ „ 1609	171
„ „ 1623	171
„ „ 1638, b	208
„ „ 1947	116
„ „ 2014	152
„ „ 1607	171
Wet A.B., art 13a	215
Pachtbesluit, art. 19 j° 25	202
Algem. Vorderingsbesluit 1940	206

REGISTER RECHTSHERSTEL 3e JAARGANG

1. Diverse vorderingen ex artt. 23 e. v. E 100	633, 661, 662, 667, 683, 685, 686, 687, 695, 714, 716, 745, 752, 753, 754, 760, 761, 792, 814, 825, 871, 872, 876, 877, 878, 884, 896, 918, 935, 936, 940, 982, 988, 990.
2. Vorderingen m. b. t. onder beheer gesteld vermogen (art. 25 E 133.)	691, 694, 695, 964, 986.
3. Vorderingen tot teruggave van verkochte handelszaken of roerende goederen.	673, 674, 677, 680, 689, 694, 696, 697, 698, 715, 717, 721, 722, 730, 731, 732, 740, 773, 811, 817, 836, 874, 882, 888, 891, 893, 898, 899, 904, 908, 911, 939, 967, 976, 977, 982, 984, 989, 990. 756, 789, 793, 898.
4. Terugvordering van salarissen.	756, 789, 793, 898.
5. Vorderingen m. b. t. huur- en pacht-overeenkomsten.	663, 666, 672, 688, 690, 693, 699, 702, 719, 733, 750, 751, 757, 774, 777, 778, 794, 818, 828, 856, 864, 867, 899, 932, 942, 969, 979. 658, 663, 697, 699, 733, 794, 828, 879.
6. Ontruiming.	682, 692, 729.
7. Vorderingen m. b. t. huwelijksgoeder- en erfrecht.	
8. Vorderingen tot herstel van arbeids-overeenkomsten, c. q. tot schadeloosstelling (F 214).	734, 746, 858, 870, 972.
10. Vorderingen m. b. t. verzekeringsovereenkomsten.	659, 660, 669, 728, 743, 775, 786, 788, 795, 807, 808, 809, 812, 863, 865, 875, 892, 902.
11. Vorderingen tot nietigverklaring van vonnissen van den gewonen rechter. (Art. 38 E 100.)	676, 659, 853, 969.
12. Vorderingen tot opdracht van beheer van verkocht onroerend goed (K.G. (Art. 150a e. v. E 100).	654.
13. Appèl van beslissingen van het Beheersinstituut (Art. 43 E 133).	656, 657, 664, 665, 667, 670, 678, 684, 700, 713, 723, 742, 744, 796, 810, 815, 816, 820, 827, 883, 889, 896, 903, 912, 916, 917, 933, 934, 964, 972, 974, 975, 978, 986.
14. Gevallen van onbevoegdverklaringe.d.	687, 713, 715, 740, 792, 822, 852, 854, 899, 933, 934, 942, 982, 990.
15. Diverse beslissingen.	703.
16. Vorderingen tot nietigverklaring van een schenking.	743, 817, 868.
17. Rekening en verantwoording.	787, 893.
18. Dading.	822.
19. Bewaargeving.	740, 773, 817, 851, 868.
20. Bevrijdende werking van betaling (Art. 33 E 100).	660, 669, 675, 716, 758, 785, 786, 788, 792, 795, 807, 808, 809, 821, 824, 831, 855, 861. 863, 865, 866, 871, 875, 892, 901, 902, 927, 944, 963, 983.
21. Gronden en duidelijke conclusie (Art. 126 al. 4 E 100).	694, 888, 893, 932.
22. Vermogensrechtelijke betrekking is privaatrechtelijke betrekking. (Art. 1 sub 2 E 100).	676, 692, 724, 754, 786, 894, 964, 965, 968, 970.
23. Besl. Reëvacuatie kleinbedrijf (F 257).	750, 751.
24. Deskundigen-onderzoek (Art. 140 E 100).	813, 877.
26. Kostenveroordeeling.	676, 713.
27. Bijzondere Voorziening (Art. 30 E 93).	786, 927.
28. Als partij in het geding roepen. (Art. 132 E 100).	677, 691, 715, 722, 849, 888, 895, 926.
29. Aandeelen.	686, 716, 718, 753, 819, 829.
31. Uitvoerbaarverklaring bij voorraad.	893, 940.
33. No enemy verklaring (Art. 34f E 133).	815, 816, 974.
35. Art. 15 E 133: „oogmerk”.	656, 723, 96, 883, 986.
37. Toepasselijkheid van art. 15 E 133 uitsluitend op rechtshandelingen, aangeaan vóór het in werking treden van E 133.	883, 986.
39. Herziening. (art. 143 E 100).	668, 714, 776, 830, 857, 859, 880, 881, 897, 907, 909, 941, 962.
41. Vordering tot intrekking van beslissing van M. C. (Art. 162 E 100).	742.

42. Appèl beslissing gedelegeerden afd. Onroerende Goederen (Artt. 113d j°. 150c E 100). 668, 671, 823, 906.
44. Benoeming tot bestuurder eener N.V. (art. 99 E 100). 657, 665, 670, 910, 970.
47. Dwangsom. 26, 63, 72, 108, 204, 367, 391, 456, 476, 493, 607, 730, 811, 877, 987.
48. Herstel van een vennootschap onder firma. 869.
49. Reconventie. 682, 740, 773, 822, 898.
54. Vorderingen m.b.t. onroerende zaken; hypothecaire vorderingen. 787, 806, 831, 850, 855, 866, 885, 901, 914, 919, 926, 943, 963, 973.
58. Huurbeschermingsbesluit. 663, 693.
59. Effecten (art. 39 E 100). 675, 684, 762, 990.
61. Schadevergoeding (art. 34 E 100). 698, 908, 942, 963.
63. Besluit Rechtsverkeer in Oorlogstijd (A 6), artt. 6 no. 1. 883, 887, 915.
64. Bevoegdheid in Kort Geding (150a E 100: „werkzaamheid van den Raad”) 653, 679, 910.
65. Goede trouw (art. 32 E 100). 730, 967, 976.
66. Goede trouw (art. 27 lid 1 E 100). 673, 696, 698, 717, 750, 751, 757, 777, 787, 806, 811, 823, 849, 856, 864, 885, 895, 940, 962, 976.
67. Rechtsverwerking. 658, 662, 666, 687, 688, 690, 702, 719, 720, 731, 751, 858, 864, 926.
69. Appèltermijn ex art. 113d (Appèl K.G. gedelegeerden onr. g.) 776.
72. „Belanghebbende” (art. 21, E 100) 931.
76. Agentuur-overeenkomst. 687.
77. „Redelijkheid en billijkheid” (art. 22 E 100). 717, 756, 866, 873, 874, 884, 888, 895, 904, 905, 911, 943, 968.
80. Teruggave zonder schadevergoeding „tenzij de Raad meent, dat er bijzondere redenen zijn voor een andere beslissing”. (art. 27, al. 3 E 100). 673, 680, 696, 730, 751, 787, 895, 940, 963.
82. „Onbehoorlijke invloed van of vanwege den vijand” (art. 25a E 100). 759, 874.
86. Ongedaan maken van het opheffen of in liquidatie van een rechtspersoon (art. 115, al. 1, E 100) 970.
88. Regeling van de gevolgen (art. 26 E 100). 689, 692, 693, 696, 752, 773, 849, 867, 872, 885, 887, 893, 895, 896, 898, 908, 930, 966, 984.
91. Appèl beslissing andere afdeling (Art. 18, al. 5 en 6 E 100). 860, 906, 916.
93. Geldigheid van handelingen van Verwalter. 724, 741, 824, 886, 896, 900, 963, 985.
94. Vorderingen tot teruggave van een verkocht schip. 681, 813, 849, 862, 887, 905, 966.
96. Toestemming tot procederen tegen Beheersinstituut of tegen vermogen onder beheer (artt. 13 en 18 E 133). 677, 694, 695, 696, 719, 734, 792.
99. Schorsing als lid van het bestuur eener rechtspersoon. 742.
105. Arbitragebeding 928.
107. Nietigverklaring van rechtsbetrekkingen, ontstaan ingevolge Verord. Rijkscomm. 26/1940 (dd. 24-VI-1940) betr. behandeling van vijandelijk vermogen. 795, 855, 900, 989.
108. Nietigverklaring van verkoop van textielgoederen („Distex”). 691, 701, 732, 873, 965.
109. Teruggave van vruchten (art. 30 E 133). 731, 849.
110. Termijn, waarbinnen rechtsherstelrequesten kunnen worden ingediend (art. 21 E 100). 733, 774, 831, 864.
111. Vordering tot opdracht van beheer van verkocht roerend goed (K.G.) (artt. 150a e.v. E 100). 733.

112. Nietigverklaring van overboeking van bank-saldo of van debiteering van bankrekening. 758, 785, 824, 850, 886, 896, 913.
114. Nietigverklaring van verkoop van in veiling verkochte roerende goederen; actie tegen het veilingbedrijf. 721, 722, 989.
115. Teruggave van koopprijs (art. 637 B. W. juncto artt. 27 en vlg. E 100). 721, 730.
117. Onrechtmatige daad. 672, 685, 722.
118. „Bezit der zaak” in den zin van art. 34, al. 2, E 100. 908.
119. Nietigverklaring van pensioenovereenkomst. 656, 743.
129. Nietigverklaring van emissie van aandelen. 653, 931.
130. Bevoegdheden van den Raad t. a. v. rechtspersonen. 653.
131. Nietigverklaring van deelneming in emissie van aandelen. 661.
132. Nietigverklaring van koopovereenkomst van Joodsch pand op verzoek van koper. 622.
133. „Belanghebbende” in den zin van art. 43 E 133. 664, 678, 820.
134. Oplegging aan bestuurder van een rechtspersoon van andere bevoegdheden dan die, welke de statuten toekennen aan het orgaan, waarop de benoeming betrekking heeft (art. 99, al. 3 E 100). 665.
135. Ontslag door de algemeene vergadering van een geschorsten, onder beheer staanden, directeur eener rechtspersoon zonder toestemming van het B. I. 665.
136. Inschrijving in het Grootboek v. d. Wederopbouw is een effect in den zin van art. 39 E 100. 675, 762.
137. Benoeming van een concurrent tot beheerder. 678.
138. Bij appèl van een beslissing van het B. I. is het B. I. geen partij doch een ambtelijke instantie. 678, 713, 889.
139. Schorsing in K. G. van beschikking van het B. I. tot afgifte van roerende goederen. 679.
140. Nietigverklaring van koopovereenkomst op vordering van uitgewonnen koper. 683.
141. Dwaling in het recht. 688.
142. Toestemming tot het houden van een algemeene vergadering van een rechtspersoon (art. 101 E 100). 700.
143. Vordering strekt niet tot ingrijpen in een rechtsbetrekking doch tot nakoming van de verplichtingen uit een rechtsbetrekking. 703.
144. Onbevoegdverklaring op grond van art. 11 E 133. 713, 715, 933, 934, 941.
145. „Belanghebbende” kan herziening vragen (art. 143, al. 3 E 100). 714, 909, 941.
146. Vaststelling, dat op een bepaald vermogen de bepalingen van E 133 niet toepasselijk zijn (art. 26 E 133). 715.
147. Levering van roerende lichamelijke zaken. 715.
148. Nietigverklaring van opname door Verwalter bij Bankinstelling ten laste van het onder Verwaltung staand bedrijf. 720, 741, 824, 886, 985.

149. Bezettingsbeslissingen (artt. 22 e. v. E 93). 724, 785, 982.
150. Nietigverklaring van afschrijving van tegoed van Rijkspostspaarbankboekje t. g. v. D. R. T.—A. G. 410.
151. Nietigverklaring van echtscheiding. 729.
152. Termijn van art. 2014 B. W. (art. 37 E 100). 730.
153. Terugvordering door bezitter te kwader trouw van de kosten tot behoud der zaak gemaakt (artt. 630, 634 1e en 1400 B. W.). 730.
154. Bepaling van den inhoud van een onbepaalde rechtsbetrekking (art. 23, al. 1 E 100). 740, 899.
156. Processtuk, waarvan wederpartij geen kennis mag nemen, buiten het geding houden. 742.
157. Voorschot aan een advocaat, optredend voor een vijandelijk onderdaan. 744.
158. Vordering strekt niet tot ingrijpen in een rechtsbetrekking maar tot vaststelling van een rechtsbetrekking als gevolg van een tusschen partijen gesloten overeenkomst. 745.
159. Beperking van het aantal getuigen, dat over een bepaald geschilpunt zal worden gehoord (art. 140 al. 4 E 100). 751.
160. Regeling van de rechtsgevolgen van de opheffing en het in liquidatie treden van een rechtspersoon door de Afd. Rechtspraak, ingevolge artt. 23 e. v. E 100, wegens achterwege blijven van zoodanige regeling door de Afd. Rechtspersonen (art. 106, al. 2 E 100). 752.
161. Volkenrechtelijke positie van de Duitse Staat. 754.
162. De Raad is niet bevoegd een naar het gemeene recht niet bestaande rechtsbetrekking in het leven te roepen. 754.
163. Niet alleen partijen zelf bij eenige rechtsbetrekking of rechtshandeling doch ook derden kunnen de vernietiging daarvan vorderen. 754.
164. Aangifte ingevolge Verordening Vijandelijk Vermogen (26/1940). 758.
165. Bezettingsregelingen brengen geen rechtsplicht tot naleving mede. 758.
166. Dwang, bedreiging of onbehoorlijke invloed van door den vijand met macht bekleede personen (art. 25b E 100). 759, 874.
167. Nietigverklaring van lidmaatschap van Coöperatieve Vereeniging. 761, 826.
168. Rechtsherstelrequesten moeten worden ingediend ter griffie van de Afdeeling Rechtspraak. 776.
169. Nietigverklaring van vooruitbetaalde huur. 778.
170. Landoorlogreglement. 93, 214, 259, 551, 717, 758, 807, 811, 895, 901, 903, 982.
171. Stilzwijgende wederinhuring (artt. 1607, 1609 en 1623 B. W.). 536, 543.
172. Compensatie (Art. 23 E 133). 810, 896.
173. Ontheffing van benoeming tot bewindvoerder. 820.
174. Nietigverklaring van betaling door creditering van rekening bij Lippmann Rosenthal & Co. 821.
175. Krachteloos verklaring van na de bezetting ondertekende schuldbekentenis. 825.

176. Art. 15 al. 2 E 133 (verstrijken van appèltermijn van 3 maanden). 827.
177. Wetenschap van de vertegenwoordiger v. h. Ned. Beh. is rechtens de wetenschap van het door hem vertegenwoordigde Beheersinstituut. 827.
178. Teruggave, indien de zaak of het recht voor de eigenaar een aanmerkelijk grotere waarde heeft dan voor de bezitter (art. 27, al. 2 E 100) tegen betaling door eigenaar aan bezitter van de waarde voor de bezitter (Art. 27, al. 4 E 100). 836.
179. Toepasselijkheid van E 100 indien de eigenaar de zaak niet verloor door of tengevolge van een rechtshandeling doch tengevolge van ontvreemding. 836.
180. Appèl van beslissing van de Afd. Effectenregistratie. 845.
181. Uitoefening door de Afd. Effectenregistratie van hare bevoegdheid op een onredelijke, onbillijke of willekeurige wijze (Art. 68, al. 5c E 100). 845.
182. Verbinding door de Afd. Effectenregistratie aan de erkenning resp. het herstel van recht van de last of voorwaarde dat een vergoeding zal worden betaald aan hem, die daardoor schade lijdt (Art. 57, al. 1 E 100). 845.
183. Wijziging in een conclusie van antwoord toegestaan (Art. 127 E 100). 849.
184. Effecten, waaraan een of meer der in te leveren delen ontbreken (Art. 49, al. 3 E 100). 852.
185. Coupons (dividendbewijzen) (Art. 39, al. 4 E 100). 852, 854.
186. Toepasselijkheid van hoofdstuk III van K. B. E 100 op het rechtsherstel m.b.t. effecten (Art. 36 E 100). 852, 854.
187. Appèl beslissing Afd. Onr. Goederen, waarbij deze zich onbevoegd verklaarde de zaak ex artt. 113a e.v. in behandeling te nemen. 860.
188. Nietigverklaring van aflossing van geldlening. 861, 944, 983.
189. Al dan niet bestaan van een rechtsbetrekking. 876.
190. Bevoegdheid (Art. 19 E 100). 879.
191. Autobus-concessies. 577, 884, 928.
192. Alimentatie-uitkering door B.I. aan personen onder beheer (Art. 10 al. 6 E 133). 889.
193. Bedrag der schadevergoeding (wijze van berekening) Art. 34, al. 3 E 100. 891, 908.
194. Nietigverklaring van vennootschap. 893, 898, 911.
195. Nietigverklaring van de opheffing van een bedrijf. 894.
196. Nietigverklaring van advertentiecontract. 900.
197. Verklaring tot vijandelijk onderdaan ingevolge K. B. A 6 (art. 2, al. 4 — E 133). 903.
198. Accoord, op 25 Mei 1946 te Washington gesloten. 903.
199. Herstel van pensioenovereenkomst. 927.
200. Herstel van huurkoopovereenkomst. 930.
201. Vrijwillige tusschentijdsche ontbinding door B. I. van pachtovereenkomst tusschen verpachter en pachter, die onder beheer staat. 933.

202. Verplichting van pachter om persoonlijk op het gepachte aanwezig te zijn (artt. 1419 B.W. j°. artt. 19 en 25 — Pachtbesluit) 933.
203. Verplichting tot inlevering van een zaak, waarvan de eigenaar onbekend is, bij de Raad voor het Rechts-herstel (art. 110, al. 3 — E 100) 939.
204. Nietigverklaring van cessie van vordering uit overeenkomst van geldleening 940.
205. Nietigverklaring van rechtsbetrekking steunend op een bezettingsregeling, voorkomend op lijst B van K.B. E 93 (E 93, art. 17) 942.
206. Algemeen Vorderingsbesluit 1940 en E 140 (Besluit houdende vaststelling van de Algemeene Vorderingsregeling 1944) 968.
207. Vordering tot verlenging van de statutaire termijn, waarvoor een vereeniging was aangegaan, welke termijn na het einde der bezetting expireerde 970.
208. Geen loon is verschuldigd voor de tijd, gedurende welke de arbeider de bedongen arbeid niet heeft verricht (art. 1633b — B. W.) 972.
209. Einde van het beheer ingeval van seponering van de zaak door Proc.-Fiscaal (art. 12, al. 3 — E 133) 975.
210. Gezag van gewijsde 976.
211. Vordering tot opheffing van bewindvoering 978.
212. Verloren gaan van bevoegdheid als gevolmachtigde door benoeming tot bewindvoerder 978.
213. Een ieder is verplicht aan de Raad inlichtingen te verstrekken (art. 11 — E 100) 979.
214. Nietigverklaring binnen 3 maanden, nadat het B.I. kennis heeft gekregen van de rechtshandeling (art. 15, al. 2 — E 133). Aanvang van deze termijn. 986.
215. Beperking van de rechtsmacht van de Nederlandsche Rechter door de uitzonderingen in het volkenrecht erkend (art. 13a Wet houdende Almeene Bepalingen dd. 15 Mei 1829). 990.
-